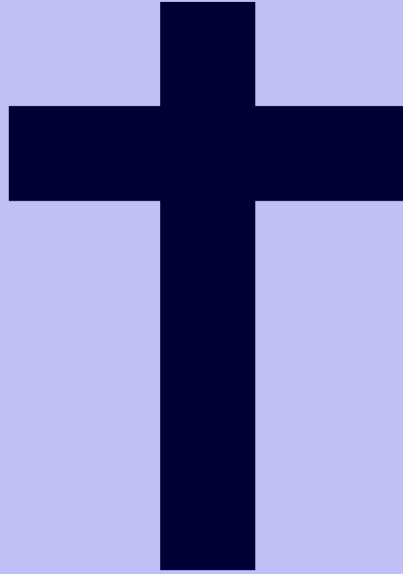

WURUBURE NOMBIA
KPAAKPAA
NŌŌKEBAKESEE WŌLE

o: WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌŌKEBAKESEE WŌLE N
Testament

WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌŌKEBAKESEE WŌLE
Delo: WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌŌKEBAKESEE WŌLE New Testament

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Delo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
80e9f745-c10c-5e3f-94bb-9d65aa1a1b11

Contents

Mateo	1
MaaKe	54
Luka	86
Gyɔn	141
Kpilala	181
Romantena	232
1 Korintotena	259
2 Korintotena	282
Galatiatena	297
Efesotena	307
Filipitena	315
KoloseTenA	321
1 Tesalonikatena	327
2 Tesalonikatena	332
1 Timoti	335
2 Timoti	342
Tituse	347
Filemon	350
Hiburutena	352
Gyemisi	372
1 Pita	379
2 Pita	387
1 Gyɔn	392
2 Gyɔn	398
3 Gyɔn	399
Gyuudi	400
Kalesewola	402

Nombia kpaakpaa ɲan Mateo be ɲmarase nɛ Mateo

Yesu duulunɲ man balanɲ

Luka 3:23-38

¹ Gyoo Defidi na Aberaham be naanabii Yesu Kristo duulunɲ man balanɲ yaa.

² Aberaham lolana Asiki te Asiki mɔ lola Gyekɔpo te Gyekɔpo mɔ lola Gyuda na ɔ naabia.

³ Gyuda lolana Peresi na Sera ban be naa yena Tama nɛ, te Peresi mɔ lola Heseron, te Heseron mɔ lola Ram.

⁴ Ram lolana Aminadabo te Aminadabo mɔ lola Nason te Nason mɔ lola Salimon.

⁵ Salimon na ɔ wɛele Rahabo lolana Boase te Boase na ɔ wɛele Ruute mɔ lolana Obedi te Obedi mɔ lolana Gyese.

⁶ Gyese mɔ lolana gyoo Defidi te gyoo Defidi mɔ lolana Solomon. Solomon ɔ naa yena Yuria lialo ɲon gyoo Defidi ba mo yala nɛ.

⁷ Solomon mɔ lolana Rehoboam te Rehoboam mɔ lolana Abigya te Abigya mɔ lolana Asa.

⁸ Asa lolana Gyehosafate te Gyehosafate mɔ lolana Gyehoram te Gyehoram mɔ lolana Yusia.

⁹ Yusia lolana Gyotam te Gyotam mɔ lolana Ahase te Ahase mɔ lolana Heskia.

¹⁰ Heskia lolana Manase te Manase mɔ lola Amɔn te Amɔn mɔ lola Gyosia.

¹¹ Gyosia lolana Gyekonia na ɔ naabia debanɲ kenɲ bɔɔ kyanɲ Iseraetena yoo man mo gyu Babilon tɛele man nɛ.

¹² Ba ke kyanɲ Iseraetena gyu Babilon tɛele man wɔle nɛ te Gyekonia lola Selateli te Selateli mɔ lola Serubabeli.

¹³ Serubabeli lolana Abiudi

te Abiudi mɔ lola Eliakim te Eliakim mɔ lola Aso.

¹⁴ Aso lolana Sadoki te Sadoki mɔ lola Akim te Akim mɔ lola Eliudi.

¹⁵ Eliudi mɔ lolana Eliasa te Eliasa mɔ lola Matan te Matan mɔ lola Gyekɔpo.

¹⁶ Gyekɔpo mɔ lolana Gyosefo.

Te Gyosefo yala Mɛere ɲon ɔ ba lola Yesu

ɲon bɛɛ baake e nyi Kristo nɛ.

ɲon yena nyeelɛere ɲon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔɲ nɛ.

¹⁷ Mena dɔɔ lee Aberaham dɔɔ kelii gyoo Defidi dɔɔ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee gyoo Defidi dɔɔ kelii debanɲ kenɲ bɔɔ kyanɲ Iseraetena gyu Babilon nɛ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee debanɲ kenɲ bɔɔ kyaa Babilon kelii debanɲ kenɲ bɔɔ lola Kristo mɔ nɛ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara.

Yesu Kristo kalola wose man nombia

Luka 2:1-7

¹⁸ Yesu Kristo kalola wose man nombia yaa. Gyosefo na Yesu ɔ naa Mɛere yakowɔ see nyi baa yala dɔɲa. Mɔna Gyosefo ta kpeo ta e ya, te Wurubuaɛ felinɲ yela Mɛere kyanɲa fulu. ¹⁹ Na Gyosefo yɛɛ walanɲ ɲon ɔ gbɛnenɲ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman, te ɔ bɛɛ gyae nyi waa do Mɛere desɛɲ balanɲ man dɔɔ ya nɛ, ɔ yɛɛ wa agyuenɲ nyi waa yo bɛɛ e kenɲ ɲolo na ɲolo ba gyem ya. ²⁰ Debanɲ kenɲ Gyosefo na mo mena agyuenɲ kei nɛ, te de Gbenɲgyoo Wurubuaɛ kpilale ɲolo kaa lese ɔ wose wola e dosɛɛ man, te ɔ yako e nyiaa, "Defidi ɔ naanabii Gyosefo, na yee Mɛere ke yala ya. Nawolo nyi Wurubuaɛ felinɲ yele la te ɔ kyanɲa fulu kei. ²¹ Waa lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. Nawolo nyi ɲon ne gyae la waa lese ɔ balanɲ lee be nombiakumɛɛ man."

²² Keɲa pou kɔɲawɔ mena, na kpene kenɲ de Gbenɲgyoo Wurubuaɛ be tɛɛ ɔ dekpenɲkpenɲgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see nɛ ke kɔɲ mena ampanɲ. Nombia ɲenanɲ yena nyiaa,

23 “Alebu ñon ɔ te doo ta na baale see ya ne waa kyan fulu na waa lola bu baale na baa baake e nyi Imanuele.” Kenj nawolo nyi “Wurubuarɛ kyaa de man.” 24 Mena dɔɔ Gyosefo kefon ne, ɔ moo Mɛere yala ngba mena kenj de Gbenjyoo Wurubuarɛ kpilale ñon be yako e ne. 25 Mɔna ñon na Mɛere te doo ngba alo na baale ne ya kaboena ɔ lola bu baale. Te Gyosefo doo e yele nyi Yesu.

2

Siakaralatenaa baale kaa doo Yesu ñoo

1 Ba lola Yesu bo Betelɛhem donɔɔ kenj ke kyaa Gyudia tɛele man ne man. Debanj kenanj na gyoo Herode ne diina gyoori. Be ka lola Yesu ne, te di weeya ala ya te siakaralatenaa baale banj ba gyenj kyolobiise wose man nombia ne lee weese dɛele yenanj kɔnj Gyerusalem donɔɔ man, 2 kaa boose balan nyiaa, “Alenj te ba lola bu ñon waa kaa bese Gyudatenaa gyoo ne? Da te naa kyolobii ñolo weese dɛele yenanj kenj na wola daa nyi be ta lola e, mena dɔɔ te de kɔnjawɔ de kaa som e.” 3 Gyoo Herode na banj pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ke nyii nombia kenja ne, takaa wɔ nideli. 4 Mena dɔɔ gyoo Herode baake Gyudatenaa saese kegyiise na ba mmaraa wolala pou yilaa te ɔ boose wɔ nyiaa, “Alenj te baa lola nyeeleere ñon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔnj ne?” 5 Kenj te tiranɔɔ fa e nyiaa, “Betelɛhem donɔɔ kenj ke kyaa Gyudia tɛele man ne.” Nawolo nyi Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre ñolo yakowɔ see lee Betelɛhem wose man nyiaa, 6 Wurubuarɛ kpa, “Emɛ Betelɛhemtenaa banj e kyaa Gyudia tɛele man ne e yee gyoorobiawɔ.

Nawolo nyi e man te gyoo dinaa ñon waa kee me balan Israetena dɔɔ ne waa lee.”

7 Mena dɔɔ gyoo Herode moo Siakaralatenaa banj lee yenanj, te ɔ

boose wɔ na waa gyenj debanj kitii kenj kyolobii ñon ba lee. 8 Be ke tiranɔɔ fa e tanj ne, ɔ yako wɔ nyiaa, “E gyu na e ke keo bu ñon nideli. Akpaa e naa e na e bese kaa yako manj, na manj mɔ ke gyu ka som e.” Kenj te ɔ loo wɔ gbɛe te be lanja Betelɛhem donɔɔ man. 9 Be ke nyii gyoo ñon ñoowoya tanj ne, ba korowɔ mo be gbɛe bee gyu. Te kyolobii ñon boo naa weese dɛele yenanj ne, tɛewɔ be siaman menɛe te ke ka senawɔ botɔɔ kenj bu ñon doo ne adido. 10 Ba kena kyolobii ñon mena ne, yee wɔ gyonj nideli. 11 Be ke gyu ka gyoo dekpɛnanjanj kenj man ne, be naa bu ñon na ɔ naa Mɛere kenj te ba bunawɔ som bu ñon. Be gyuusuu ba akpose te ba lese kɔba yayam, na oliifi na adudo kyee bu ñon. 12 Kenanj wɔle ne, Wurubuarɛ faree wɔ doseɛ man nyi be na bese gyu ka mo gyoo Herode gyanj bela ya, mena dɔɔ ba moo gbɛe wɔle kpoo man gyu be dɛe.

Be ka mo Yesu yeu gyu Igyipite tɛele man

13 Siakaralatenaa banj ke lanj wɔle ne, de Gbenjyoo Wurubuarɛ kpilale ñolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo doseɛ man te ɔ yako e nyiaa, “Koro mo bu ñon na ɔ naa na e ke yeu gyu Igyipite tɛele man, na e ke kyaa botɔɔ kelii debanj kenj maa yako ñon nyi yaa koro botɔɔ. Nawolo nyi gyoo Herode waa keo bu ñon waa ko.” 14 Mena dɔɔ Gyosefo korowɔ nelim kenanj te ɔ moo bu ñon na ɔ naa te be yeuwɔ gyu Igyipite tɛele man, 15 te be kyaawɔ botɔɔ kaboena gyoo Herode yɛnjawɔ. Kenja pou kɔnjawɔ mena na kpene kenj de Gbenjyoo be tɛe ɔ dekpɛnkɛngyɔɔre dɔɔ yako see ne ke kɔnj mena ampanj. ɔ yakowɔ nyiaa, “Igyipite tɛele man te ma lese me bu lee.”

16 Gyoo Herode kena nyi Siakaralatenaa banj ta mo adao di ɔ dɔɔ, kenj be ta bese kɔnj kaa mo ɔ gyanj bela ya ne ɔ gyenja banj nideli. Kenj te ɔ kpila ɔ yoonɔɔtena nyi baa gyu Betelɛhem

donɔɔ man, na ke donɔɔsebia ɲan bena na ke nɛ, na baa koe bia baala ban pou be ta bee ta kela kulutooneɲ ala ya nɛ, nawolo nyi mena deban kenan man te Siakar-alatena ban yako e nyi be naa kyolobii ɲon. ¹⁷ Kei yele la kpene ken Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Gyermia be yako see nɛ kɔɲawɔ ampan. ɔ yakowɔ nyiaa,

¹⁸ “De nyii yeesa na kewii na kayeyɛɛ dinaa Rama tɛele man.

Rahɛle ne wii ɔ bia te ɔ te bɛɛ nyi be na kyɔlɛɛ e ya, nawolo nyi ɔ bia pou te munu.”

Be ka bese kɔɲ Nasarɛte donɔɔ man

¹⁹ Gyoo Herode yɛɲ wɔle nɛ, Wurubuarɛ kpilale ɲolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo doseɛ man Igyipite tɛele man te ɔ yako e nyiaa, ²⁰ “Koro na n ka mo bu ɲon na ɔ naa, na ɛ ka bese gyu Iserae tɛele man. Nawolo nyi balan ban nafɔ bɛɛ gyae bu ɲon baa ko nɛ ta yekee.” ²¹ Mena dɔɔ Gyosefo desina ɔ wose, te ɔ moo bu ɲon na ɔ naa te be lanɲ Iserae tɛele man. ²² Mɔna Gyosefo ke nyii nyi gyoo Herode bu Akelɔse kyaa la ɔ kya nawɔɔ man ɔ ne di gyoori Gyudia tɛele dɔɔ nɛ, ɔ yee botɔɔ ke gyu. Te ken Wurubuarɛ be faree e doseɛ man dɔɔ nɛ, ɔ kpasewɔ gyu Galelia tɛele man. ²³ Te ɔ gyuuwɔ ke kyaa donɔɔ ken bɛɛ baake ke nyi Nasarɛte nɛ man. Kei yela kpene ken Wurubuarɛ be tɛɛ wa akɛnkɛngyɔɔra dɔɔ yako see nɛ, kɔɲawɔ ampan. Be yakowɔ nyiaa, “Baa baake e nyi Nasarɛte baale.”

3

Gyɔn Wurubuarɛ lonɔɔre ɲon ke desina gbɛɛ fa Yesu ke kɔɲ

Maake 1:1-8; Luka 3:1-18; Gyɔn 1:19-28

¹ Deban kenan man nɛ, Gyɔn Wurubuarɛ lonɔɔre kɔɲawɔ ɔ ne kolosi Wurubuarɛ nombia Gyudia depampaa dinaa ken man. ɔ yakowɔ nyiaa, ² “ɛ kyɛɛkee lee

ɛ gbɛɛneɲ kumɛɛ man na ɛ ke kɔɲ Wurubuarɛ gyan, nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori ken ta bena.”

³ Gyɔn kei yɛna ɲon Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre Yesaya be yako ɔ wose man nombia nyiaa,

“Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa ken man nyiaa,

ɛ desina de Gbengyoo gbɛɛneɲ.

ɛ yela ɔ gbɛɛneɲ pou ka tenee.”

⁴ Kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ ɲara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te ɔ moowɔ yɛɛ abɔɔɔɔ kpan ɔ teɲa man. Akpataana na teebɔɔ yɛna ɔ weenɛɛ. ⁵ Balan lee Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tɛelese man,

na donɔɔse ɲan ɲe kyaa Gyɔɔdan boo ken yenaase nɛ kɔɲ ɔ gyan. ⁶ Bɛɛ kaa tolɛɛ be nombiakumɛɛ ɲan pou bɔɔ yɛɛ nɛ fa e, na ɔ te sɔ wɔ Wurubuarɛ lonɲ Gyɔɔdan boo ken man.

⁷ Gyɔn kena balan burum ban bɔɔ lee Farasiitena na Sadukiitena akpii ɲan man kɔɲ ɔ gyan nyi waa sɔ wɔ Wurubuarɛ lonɲ nɛ ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Kyoo, ɛmɛɛ ban ɛ dana nombiakumɛɛ ɲgba doma nɛ. Amɔte faree na ɲon nyi yaa yeu lee Wurubuarɛ denɛle kewɔɲ ken gyae ke kɔɲ balan dɔɔ nɛ man?” ⁸ ɛ yɛɛ nombia kpaakpaa ɲan nawolo nyi ɛ te kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛneɲ kumɛɛ man kɔɲ Wurubuarɛ gyan. ⁹ ɛ na yɛɛ ya agyuen nyi ken ɛ yɛɛ Aberaham ɔ naanasewɔ dɔɔ te Wurubuarɛ lee ɲon ya. Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ waa tale yela boya adon kenɲa ka bese naanase fa Aberaham. ¹⁰ ɛ kɛɛ, Wurubuarɛ tan desina ɔ debɛɲa see waa tunjii daase lɔ. Mena dɔɔ dan kamase ken ke bɛɛ se bia kpaakpaa ya na, waa tunj ke lɔ na baa keretii ke do boalan man. ¹¹ Kenɲe Gyɔn besewɔ yako wɔ nyiaa, man dɔɔ lonɲ te me dana mɛɛ sɔ ɲon Wurubuarɛ lonɲ na kawola nyi ɛ te kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛneɲ kumɛɛ man kɔɲ Wurubuarɛ gyan. Mɔna man wɔle na ɲon ɔ kela man ne waa kɔɲ, ken man tekaboe gba nyi maa tela ɔtenate nkyokotase gba ya.

Non dɔɔ, Wurubuare felin na boalan te waa mo sɔ non Wurubuare lon. ¹² ɔ dana ɔ pampaa ɔ nyinmaa man waa mo feefu wa amɔla na waa lese amɔla bia njan do ɔ kpee man, na waa kuu wura njan ka do boalan ken ke bɛɛ yem ya nɛ man.

Yesu Wurubuare lonkesɔ
Maake 1:9-11; Luka 3:21-22; Gyɔn 1:31-34

¹³ Gyɔn kɛɛ sɔ balan Wurubuare lon ken nɛ, te Yesu leewɔ Galelia tɛɛle man kɔn Gyɔdan boo nooman nyi Gyɔn waa sɔ e Wurubuare lon. ¹⁴ Mɔna Gyɔn gyaewɔ waa yɛɛ na Yesu ke kyɛɛkee wa agyuen. Kenɛte ɔ boose Yesu nyiaa, “Nyan te kaboena nyi nya sɔ man Wurubuare lon. Weera te nyan besewɔ kɔn me gyan nyi man maa sɔ nen Wurubuare lon?” ¹⁵ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa Gyɔn nyiaa, “Deban kei man nɛ, nyan yɛɛ ke mena. De yɛɛ nne na, Wurubuare kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ baa.” Kenɛte Gyɔn mɔ sɛwɔ. ¹⁶ Gyɔn ke sɔ Yesu Wurubuare lon tan, te Yesu ka mo waa lee lon ken man pɛ, te adido torowɔ. Kenɛte ɔ naa Wurubuare felin non moo duwulun dinɔɔ tisi kaa gyakaa ɔ dɔɔ. ¹⁷ Botɔɔ te be nyii Wurubuare kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Kei yena me bu non mɛɛ gyae lee me konɔɔ man, te ɔ na gyoo me sia nideli.”

4

ɔbɔnsam kekɛɛse Yesu
Maake 1:12-13; Luka 4:1-13

¹ Kenɛte Wurubuare felin non yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man. Botɔɔ te ɔbɔnsam kɛɛse e kɛɛ. ² Yesu ke bake ɔ noɔ weeya sɔnola (40) nelim na ka weese wɔle nɛ, tanam kyanja e nideli. ³ Botɔɔ te ɔbɔnsam kɔnawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, “Akpaa nyan yena Wurubuare bu non na, yela boya kenja ka bese weenɛɛ.” ⁴ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasen see ne yako daa nyiaa,

‘Na weenɛɛ njaagen ne faa na walan nyeedon ya, mɔna Wurubuare noowoya kamaɛ mɔ ne fa walan nyeedon.’ ”

⁵ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyu Gyerusalem donɔɔ man, te ɔ moo e gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken nyeman adido adido, ⁶ te ɔ yako e nyiaa,

“Akpaa nyan yena Wurubuare bu non na, fun n wose lee kebo ke lo tɛɛle man, nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see njan ne yako daa nyiaa,

‘Nyan dɔɔ Wurubuare waa kpila ɔ kpilala, na be kaa gyee nen nideli, na baa kolee nen ken nyi n be gyae n ka mo n nae gyɔ na boe koran gba ya.’ ”

⁷ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasen see na bese yako daa nyiaa, ‘Na kekɛɛ n Gbenjyoo Wurubuare non kɛɛ ya.’ ”

⁸ Botɔɔ te ɔbɔnsam besewɔ mo Yesu gyu bula dinaa daale nyee dɔɔ, te ɔ wola e tɛɛle kei dɔɔ gyoorobiiri na ka kyeo pou. ⁹ Kenɛte ɔ yako Yesu nyiaa, “Akpaa n bun me nawɔɔ tɛɛ som man na, maa mo abɔɔ kenja pou fa nen.” ¹⁰ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “ɔbɔnsam ta lee me siaman, nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see ne yako daa nyiaa, de Gbenjyoo Wurubuare waagen te kaboena nyi dee bun e na dɛɛ som e.” ¹¹ Botɔɔ te ɔbɔnsam leewɔ Yesu gyan lan, te Wurubuare kpilala kɔnawɔ kaa kɛɛ ɔ dɔɔ.

Yesu kefi ɔ tom keyɛɛ asɛɛ Galelia tɛɛle man

Maake 1:14-15; Luka 4:14-15

¹² Yesu ke nyii nyi ba te kyan Gyɔn Wurubuare lonsoore non to deni nɛ, te ɔ besewɔ gyu Galelia tɛɛle man. ¹³ Yesu ka lee Nasarete donɔɔ man nɛ, ɔ gyuuwɔ ke kyaa Kapanum donɔɔ man. Donɔɔ kei

kyaa Galelia depaa nooman, te ka benaa na Sebulon na Nafitali tseele. ¹⁴ Kei yela kpene ken Wurubuarɛ dekpenkpenngyɔɔre Yesaya be yako see lee tseele kenan wose man ne konawo ampan. Yesaya yakowo see nyiaa,

¹⁵ “Emee balan ban ε kyaa Sebulon na Nafitali tseele nan ne kyaa benaa na Galelia depaa, botoo ken balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne boe ne, na Gyoodan boo dingyin ne, ε tei kebo.

¹⁶ Balan ban be doo ditintee man ne te naa kenmanee dinaa daale. Balan ban mo be kyaa botoo ken yen ne di gyoori ne, kenmanee te kon fa wo.”

¹⁷ Lee deban kenan te Yesu fiasɛɛ o ne kolosi Wurubuarɛ nombia nyiaa, “E kyeekee lee ε gbeenen kumee man na ε ke kon Wurubuarɛ gyan, nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori ken ta benaa.”

Yesu ke baake o kaseela gyanɗba nyiban ban

Maake 1:16-20; Luka 5:1-11

¹⁸ Wee daale Yesu keta Galelia boo noo noo ne, o naa Simon non o yele daale bela yena Pita ne, na o naabu Anderiase na bee lo asawu boo ken man, nawolo nyi be yee kpee kyanarawo. ¹⁹ Ken te Yesu yako wo nyiaa, “E kaa sila man, na maa yela ε ke yilaa balan fa man.” ²⁰ Debokenan man te be tinaa ba asawuse nan yela te be kaa sila Yesu. ²¹ O ke gyu o siaman kyomii ne, o naa Sebedeo bia Gyemisi na o naabu Gyon na ban na be kya Sebedeo doo degbele man bee desina ba asawuse te Yesu baake wo, ²² debokenan man te be tinaa degbele ken na be kya yela, te be sila Yesu lan.

Yesu ke kyɔ kaweesɛ

Luka 6:17-19

²³ Ken te Yesu kila Galelia tseele ken pou, na o na wola wo Gyudatena osom denee man. O kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyoori ken wose man,

te o kyoo kaweesɛ kpookpoo balan wose man. ²⁴ Mena doo Yesu yele leewo Siria tseele ken doo pou. Ken te balan moo kaweesetena kpookpoo, ngba ban bee wee keleuleuse na otakasese na ban ba yenaase ba yekee ne kona e, te o kyoo wo te o gberaa felinkumee lee baale mo man. ²⁵ Mena doo balan burum lee Galelia, na Dekapolise tseele man na Gyerusalem donoo man na Gyudia tseele man, na Gyoodan dingyin kaa sila e.

5

Yesu kawola balan bula doo

Luka 6:20-23

¹ Yesu kena balan burum ban ne, o gyeɗa bula daale gyu ke kyaa ke doo. Ken te o kaseela ban konawo kaa kyaa kilisi e. ² Botoo te o gyuusu o noo o na wola wo nyiaa,

³ “Emee ban ε ba mo ε wose pou lo Wurubuarɛ doo ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee te Wurubuarɛ gyoori ken yee ε wui.

⁴ Emee ban ε ne di walaɗsa ne emee na nyeebam, nawolo nyi Wurubuarɛ waa kyolee non.

⁵ Emee ban ε ne yokose ε wose ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee te tseele kei gyae kaa bese ε wui.

⁶ Emee ban ε loo yakaa nideli nyi ε ke yee kpene ken tenee Wurubuarɛ siaman ne emee na nyeebam,

nawolo nyi Wurubuarɛ waa fa non aboo nan ε ne gyae lee ε konoo man ne.

⁷ Emee ban ε ne wii balan waranase ne emee na nyeebam, nawolo nyi Wurubuarɛ waa wii emee mo waranase.

⁸ Emee ban dukum kamase be doo ε konoo man ya ne emee na nyeebam, nawolo nyi emee ne gyae la ε kena Wurubuarɛ.

9 Ɛmɛɛ ban ɛ ne yele wosefeɛren ne kɔn balan nsana ne ɛmɛɛ na nyeebam,

nawolo nyi ɛmɛɛ te baa baake nyi Wurubuare bia.

10 Ɛmɛɛ ban bɛɛ naase non diyem nyi ɛ ne yɛɛ kpene ken tenɛɛ Wurubuare siaman dɔɔ ne, ɛmɛɛ na nyeebam,

nawolo nyi ɛmɛɛ te Wurubuare gyoori ken yɛɛ ɛ wui.”

11 “Ɛmɛɛ ban balan na tee non te bɛɛ naase non diyem te bɛɛ kerɛɛ ɛ nɔɔse yako nombiakumɛɛ gyakaa ɛ dɔɔ, nawolo nyi ken e silana man dɔɔ ne, ɛmɛɛ na nyeebam. 12 Ɛ yela ke yɛɛ non gyon nideli, nawolo nyi kom ken Wurubuare waa tɔ non adido ne ka boe. Mena ken bɛɛ naase non diyem ne, mena ke te be naase Wurubuare akpenkpenngyɔɔra ban bɔɔ kyaa pɛte ɛ be kɔn ne diyem.”

Ɛmɛɛ yena tɛɛle kei dɔɔ yabia na ka kenmanjɛe

Maake 9:50; Luka 14:34-35

13 “Ɛ yɛɛ ngba yabia ne fa balan tɛɛle kei dɔɔ. Mɔna akpaa yabia gyon ken da lee ke man na, n be gyae n ke tale yela ka ke yɛɛ gyon bela ya. Dekɔn mena na yabia kenan be dei fa kolo na kolo ke yɛɛ bela ya. Bee fun ke bo leki, na balan ke sakatee ke lan.”

14 “Ɛ yɛɛ ngba kenmanjɛe ne fa balan tɛɛle kei dɔɔ. Donɔɔ ken ke gyakaa bula dɔɔ ne bɛɛ weese ya.

15 Nɔlo bɛɛ kyanjɛe kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ ya, mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido, na ke nyin naa fa balan ban pou be kyaa dekpanalan man ne. 16 Mena mo te ɛ yela balan kena ɛ kenmanjɛe ken. Kei ne gyae la ke yela balan kena ɛ nombia kpaakpaa nan ɛ ne yɛɛ ne, na baa nyin lese ɛ kya non ɔ kyaa adido ne yele.”

Yesu te kɔn ɔ kaa wɔlɛɛ Wurubuare mmaraase nan ya

17 Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ na gyuen nyi me kɔnɛ

me kaa bɛɛ Wurubuare mmaraase, yaa nombia nan Wurubuare akpenkpenngyɔɔra be yako see ne ya. Ma te kɔn nyi me kaa bɛɛ na ya, mɔna me kɔnɛ na maa yela nombia nenan pou ke kɔn ngba ba ke yako see ne. 18 Ampan yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, adido na tɛɛle kei pou nyina te wɔlɛɛ ta ya ne, mmaraase nan man dokolon, yaa kenmarasebii dokolon koon gba be gyae ka fefo lee ne man ya, kelii deban ken nombia nenan pou gyae ke kɔn, ngba mena ken bɔɔ yako see ne. 19 Mena dɔɔ walan kamase non ɔ bɛɛ nyi ɔ be di Wurubuare mmaraase ken man kamase dɔɔ ya, te ɔ wola balan mo nyi be na di ne dɔɔ ya ne, na mena walan nonan waa yɛɛ walan kemaasabii Wurubuare gyoori ken man. Mɔna walan kamase non ɔ di Wurubuare mmaraase nan kamase dɔɔ, te ɔ wola balan mo nyi baa di ne dɔɔ ne, baa baake e nyi walan kegyia Wurubuare gyoori ken man. 20 Mena dɔɔ mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, akpaa ɛ gbɛnen ta tenɛɛ Wurubuare siaman kela Gyudatena mmaraa wolala ban, na Farasiitena dikpii ken balan ya ne, ɛ be gyae ɛ ka gyoo Wurubuare gyoori ken man ya.”

Yesu kawola lee ban wose man

21 Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyi, “Ɛ nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, benen benen ken na, Wurubuare yako de naanaɔ nyi, ‘Ɛ na ko walan ya, te walan kamase non ɔ ko walan na, maa bu e fɔɔ.’ 22 Mɔna man ne yako non baa nyiaa, ‘Walan kamase non ɔ gyen ban do ɔ dɔɔ na baa bu e fɔɔ, te walan kamase non ɔ tee ɔ dɔɔ nyi ɔ yɛɛ ohuhoo e na, baa mo e gyu kegyiise siaman na be kaa di ɔ nombia. Te walan kamase non ɔ baake ɔ dɔɔ nyi Diyinte na, ɔtenate benaa na boalan man kagyoo.’ 23 Mena dɔɔ nyi akpaa nyan non n mo kolo kɔn Wurubuare kedeesa boe ken tɛɛ n kaa deesi, te n

tɔɔse nyi emɛɛ na ɲolo dana nombia na, ²⁴ tina nya abɔɔ ɲan yela kedeesa boe keɲ tɛɛ botɔɔ, na n ke gyu n dɔɔ ɲon gyan na ε kaa desina ya nsana, pɛna n kaa mo nya abɔɔ ɲan deesi fa Wurubuarɛ. ²⁵ Nyi akpaa ɲolo de samenaa neɲ na, yɛɛ kakyeɲ na ε ke desina ya nsana pɛna nombia kedi wee keɲ kelii. Na mena ya wee kenan de lii na, waa mo neɲ ka do nombiadiiri ɲon nyinmaa man, na ɲon mɔ ka mo neɲ ka do kotɔtɔtena nyinmaa man, na baa mo neɲ keto deni. ²⁶ Ampan yaa mɛɛ yako neɲ n ke nyii nyiaa, n be gyae n ka lee deni kenan man ya, kaboena n ke tɔ kom keɲ pou baa do neɲ nɛ tan.”

Yesu kawola lee yale kewɔlɛɛ wose man

Mateo 19:9; Maake 10:11-12; Luka 16:18

²⁷ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyi alo na baale de yala dɔɲa na, ɲolo na lee ɔ dɔɔ wɔle ya. ²⁸ Mɔna man ne yako ɲon baa nyi walan kamase ɲon ɔ keɛ alo te ɔ gyakaa e loo na, ɔtenate te yɛɛ dukum Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na ɔ gyae e baa. ²⁹ Akpaa n dunolun sibirii ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya lee kaderɲ na n ke kyaa Wurubuarɛ gyan kela nyi baa mo n dibilin pou ka do boalan man. ³⁰ Te akpaa nyi n dunolun baam ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kara ke leki. Dei nyi nya lee kaderɲ na n ke kyaa Wurubuarɛ gyan kela nyi baa mo n dibilin pou ka do boalan man.”

³¹ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “ε nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, ‘Walan kamase ɲon waa bɛɛ ɔ wɛɛle na, kaboena nyi waa fa e tone na kawola nyi ɔ te bɛɛ e.’ ³² Mɔna man ne yako ɲon baa nyi akpaa alo te gyae baala ya te ɔ baale de bɛɛ e na, ɔ te yeli alo ɲon te wɔlɛɛ yale mmaraase Wurubuarɛ siaman. Te nyan ɲon mɔ n yala alo ɲon ɔ baale be bɛɛ e na, Wurubuarɛ siaman na n gyae ɲolo wɛɛle baa.”

Yesu kawola lee ntamse kekan wose man

³³ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ε nyiiwɔ Wurubuarɛ nombia besewɔ yako gyanɲba keɲ nyiaa, walan kamase ɲon ɔ kan ntam fa de Gbenɲyoo Wurubuarɛ na, waa yɛɛ kakyeɲ na waa di ke dɔɔ. ³⁴ Mɔna man ne yako ɲon baa nyiaa, ε na kan ntam korakora gba ya. ε na kan adido ntam ya, nawolo nyi botɔɔ te Wurubuarɛ kyaa ɔ ne di gyoori balan pou dɔɔ. ³⁵ ε na kan tɛɛle mɔ ntam ya, nawolo nyi botɔɔ yena Wurubuarɛ nae dɛɛ see. ε na kan Gyerusalem donɔɔ mɔ ntam ya, nawolo nyi keɲ yena gyoo dinaa ɲon donɔɔ. ³⁶ ε na kan ε nyee ntam ya, nawolo nyi ɲolo be gyae waa tale yela ɔ nyeenyɔɔse dokolon ke biri yaa ka wolose ya. ³⁷ Nombii keɲ kaboena nyi nya sɛɛ ‘Ayi’ na sɛɛ nyi ‘Ayi’ te keɲ kaboena nyi nya bɛɛ nyi ‘Koa’ na, bɛɛ nyi ‘Koa.’ Nombii da lee keɲa wɔle na, lee walanɲum ɲon gyan.”

Na mo dukum tɔ dukum kom ya

Luka 6:29-30

³⁸ Keɲte Yesu besewɔ yako nyiaa, “ε nyii Wurubuarɛ nombia yakowɔ nyiaa, akpaa n dɔɔ de yeɛɛ n sibirii na nyan mɔ yeɛɛ ɔ wui tɔ kom. Te akpaa n dɔɔ de kulu n keli na, nyan mɔ kulu ɔ wui tɔ kom. ³⁹ Mɔna man ne yako ɲon baa nyiaa, akpaa ɲolo de yɛɛ neɲ nombiikum na, nyan na mo nombiikum tɔ e kom ya. Te akpaa ɲolo da ɲmera neɲ n dunolun lakaa man na, besena n demena mɔ wui kpu e. ⁴⁰ Nyi ɲolo de samenaa neɲ nyi waa leo n kegba wurikyim na, kpee n kegba atatate keɲ mɔ kpu e. ⁴¹ Akpaa ɲolo da ɲere neɲ nyi emɛɛ na e ke ta nawɔtɔɔse kufu na, sɛɛ na emɛɛ na e ke ta nawɔtɔɔse sao. ⁴² Akpaa ɲolo da sola neɲ kolo na fa e, te akpaa ɲolo de kɔɲ ɔ kaa paa n kolo na, na bɛɛ ya.”

Yesu kpa dɛɛ gyae balan ban bɛɛ kɔla daa

Luka 6:27-28, 32-36; 1 Korin-totena 13

⁴³ Ken̄te Yesu besewō yako nyiaa, “E nyii Wurubuaere nombia yakowō nyiaa, gyae n doo na n ke kolā non̄ ō ne kolā nen̄ ne. ⁴⁴ Mōna man̄ ne yako non̄ baa nyiaa, e gyae balan̄ ban̄ beere kolā non̄ ne, na e ke fane fa ban̄ beere naase non̄ diyem̄ ne, ⁴⁵ na kawola nyi e yee e kya non̄ ō kyaa adido ne bia gbagbawō. Nawolo nyi ō ne yele weese ne gyoo fa balan̄ kumee na balan̄ kpaakpaa pou, te ō ne yele oga ne nee fa balan̄ ban̄ be gbeenen̄ tenee ō siaman, na ban̄ be gbeenen̄ ba tenee ō siaman ya ne pou. ⁴⁶ Nyi akpaa e ne gyae balan̄ ban̄ beere gyae non̄ ne baagen̄ bo na, e na gyuen̄ nyi e ke nyin̄ kolo kpaakpaa lee Wurubuaere gyan̄ ya, nawolo nyi nombiakumee yera mō koran̄ ne gyae ban̄ beere gyae wō ne. ⁴⁷ Te akpaa e do e gyoona baagen̄ noo na, won̄ te e ne yee kela balan̄ akan̄ ban̄? Na mena te balan̄ ban̄ boo gyen̄ Wurubuaere ya ne mō ne yee yee? ⁴⁸ Mena doo e yee balan̄ kpaakpaa ken̄ nombiikum kamase na doo e man̄ ya kelii oto, ngba e kya non̄ ō kyaa adido ne.”

6

Yesu kawola lee deeli keyee wose man

¹ Ken̄te Yesu besewō yako wō nyiaa “E kee nideli nyi e be yee deeli balan̄ man, na baa nyin̄ naa non̄ ya. Akpaa e yee mena na, e be gyae e ke nyin̄ kom keto kamase lee e kya non̄ ō kyaa adido ne gyan̄ ya. ² Mena doo akpaa e yee deeli fa diyemte nolo na, e na mo ke gyo dekp̄enk̄p̄en̄ ngba mena ken̄ balan̄ ban̄ beere beo ba wose ne ne yee Gyudatena osom denee na abonterese man, na balan̄ kenyin̄ kelee wō ne ya. Ampan̄ yaa mee yako non̄ nyiaa, be tan̄ nyin̄ ba kom keto pou. ³ Mōna akpaa n yee deeli fa diyemte nolo na, na yele n doo kpaakpaa gba koran̄ ke nyii ya. ⁴ Yela kedoo walan̄ non̄ n be yee deeli ken̄ fa e ne, emee na e e bala nsana. Dekon̄ mena na, n kya

Wurubuaere non̄ ō ne naa kpene ken̄ n be yee weese ne, waa to nen̄ kom.”

*Yesu kawola lee kefane wose man
Luka 11:2-4*

⁵ Ken̄te Yesu yako wō nyi, “Akpaa e ne fane ne, e na yee ngba mena ken̄ balan̄ ban̄ beere beo ba wose ne yee ne ya. Nawolo nyi beere gyae Gyudatena osom denee man, na abonterese man keta senee fane na balan̄ kenyin̄ naa wō. Ampan̄ yaa mee yako non̄ nyi be tan̄ to wō ba kom pou. ⁶ Mōna akpaa e ne gyae e ke fane na, e gyu e denee man na e keto disim na e ke fane fa e kya non̄ e beere naa e na e sia fonee ya ne. Akpaa e yee mena na, e kya non̄ ō ne naa kpene ken̄ e be yee weese ne, waa to non̄ kom.

⁷ Akpaa e ne fane na, e na kolosi noowoya burum nan̄ non̄ tan̄ tonoo, ngba mena ken̄ balan̄ ban̄ boo gyen̄ Wurubuaere ya ne yee ne ya. Ban̄ gyen̄ nyi akpaa be kolosi noowoya burum na, te Wurubuaere waa nyii wō. ⁸ Mena doo e na yee ngba be kee yee ne ya, nawolo nyi e kya Wurubuaere wulaa ō gyen̄ kpene ken̄ ne hia non̄ koran̄ gba pete e ne boose e.” ⁹ “E ne gyae e ke fane na, e yako nyiaa,

‘De kya non̄ n kyaa adido,
dee fane nyi balan̄ pou baa lese
n yele.

¹⁰ Lese n gyoori deboo,
yela baa yee n kegyaebii teele
doo,
ngba mena ken̄ beere yee adido
ne.

¹¹ Fa daa gyen̄ wee kei weenee.

¹² Mo de nombiakumee kyee
daa,
ngba mena ken̄ daa mō na mo
kyee balan̄
ban̄ beere yee nombiakumee tia
daa ne.

¹³ Na yele dee yala kekeesekee
man ya.

Mōna lese daa lee walan̄kum
non̄ nyin̄maa man.’ ”

¹⁴ Nawolo nyi akpaa e mo balan̄ nombiakumee kyee wō na, e kya

non ɔ kyaa adido ne mo waa mo emee mo e nombiakumee kyee non. ¹⁵ Mɔna akpaa e ta mo balan nombiakumee kyee wo ya na, e kya non ɔ kyaa adido ne mo be gyae waa mo emee mo wui nombiakumee kyee non ya.

Yesu kawola lee nookebake wose man

¹⁶ Kenje Yesu besewo yako wo nyi, “Akpaa e ne bake e noo ne, e na nyaŋe e sia ngba mena kenj balan ban bee beo ba wose ne ne yee ne ya. Bee nyaŋe be sia na balan ke nyin naa nyi bee bake be noo. Ampaŋ yaa mee yako non nyi be taŋ nyin ba kom keto. ¹⁷ Mɔna akpaa n bake n noo ne, faafo n sia na n ke tiu nuŋ na n ke fulaa n nyee. ¹⁸ N yee mena na balan ba gyem nyi n ne bake n noo ya. Mɔna n kya non n bee naa e na n sia fonee ya, te ɔ ne naa kpene kamase kenj n ne yee weese ne waa to nenj kom.”

E mo e sia gyakaa aboo nan ne kyaa Wurubuarɛ man ne doo

Luka 12:33-34

¹⁹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “E na gyae aboo see teele kei doo fa e wose ya. Nawolo nyi teele kei doo na, paapaase na kandorose gyae ke tale wolee na, yaa nmelatena mo baa tale kaa nmeele na. ²⁰ Mɔna e gyae aboo see e wose Wurubuarɛ man, botoo kenj paapaase na kandorose be wolee na ya, te nmelatena mo be gyae baa tale gyu ke nmeele na ya ne. ²¹ Nawolo nyi botoo kenj nya aboo kpaakpaa doo ne, botoo mo te n loo gyakaa.”

Sia yena n wose kenj kenjanee

Luka 11:34-36

²² Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Sia yee ngba kanea ne fa deniwalan wose. N sia dei na n wose pou doo kenjanee man. ²³ Mɔna n sia de wolee na, n wose pou doo ditinje tuum man. Nyi akpaa kanea kenj doo n man ne da gyoo ditinje

na, kenan na ditinje dinaa ta gyoo nenj.”

E na mo e konoo pou gyakaa e wose man aboo doo ya

Luka 12:22-31; 16:13

²⁴ “Walan be kyaa kenj waa tale som gbenjyooona bala ya. Dekon mena na, waa kola nolo na waa gyae nolo nombia, yaa waa som nolo nideli kela nolo. E be gyae e ke tale som Wurubuarɛ na koba bom ya.

²⁵ Mena doo te mee yako non nyiaa, e na yeyee na e kekyaa man kedi na kenyoo, na aboo nan e ka do ya. Nyeedon ne hia kela weenee, te deniwalan wose mo ne hia kela aboo nan waa do. ²⁶ E kee gyebuse, boo ne duu aboo ya te boo ne koo ya te boo dana kpeese yaa denee nan man baa see weenee ya. Mɔna e kya non ɔ kyaa adido ne ne fa wo weenee. Kaboena ya gyen nyi, e wose ne hia kela gyebuse. ²⁷ E man wonti te lee ɔ kayeyee man ne, waa tale mo deban dokolon koonj pe kpu na ɔ weeya nan Wurubuarɛ be fa e ne? ²⁸ Wonj doo te e na yeyee na aboo nan e ka do. E kee mena kenj kyenkyenkooose na bee, ne bee yee tom ya te ne bee loo kanyanse mo ya. ²⁹ Mɔna mee yako non e ke nyii nyiaa, Gyoo Solomon gba na ɔ wosekenyin koran ne, ɔ te nyin kyenkyenkooose kenj man dokolon kyeo ya. ³⁰ Weera doo te e bee lee Wurubuarɛ di nideli ya. Nyi akpaa mena te Wurubuarɛ ne mia nalesse nan e kena na gyen kyoo na be ta too na na, kenan na e toose nyi Wurubuarɛ waa mia non kela nalesse nenan. ³¹ Mena doo e na yeyee na kpene kenj e ke di, yaa kpene kenj e ke nyoo yaa kpene kenj e ka do ne doo ya. ³² Nawolo nyi mena aboo kenj te teele kei doo balan ban boo gyen Wurubuarɛ ya ne sia ne yee ne doo, mɔna e kya Wurubuarɛ gyen nyi mena aboo kenj ne hia emee mo. ³³ Mena doo e tangbee mo e loo pou gyakaa Wurubuarɛ gyoori kenj na ɔ gbeneŋ nan tenee ne doo. Nyi akpaa e yee mena

na, Wurubuarɛ waa mo abɔɔ akan ɲan pou kpu ɲon. ³⁴ Mena dɔɔ ɛ na yeyɛɛ na kyoo wui nombia ya, te ɛ na mo gyɛɲ wui nombia kpu kyoo wui man ya. Nawolo nyi wee kamase na ke wui nombia.”

7

Ɛ na mo ɛ wose yɛɛ nombiadiira ya

Luka 6:37-38, 41-42

¹ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ na yɛɛ ɛ wose balan nombiadiira na ɛ ke bu wɔ fɔɔ ya, na Wurubuarɛ mɔ be di ɛ nombia na waa bu ɲon fɔɔ ya. ² Nawolo nyi gbɛɛ keɲ man ɛ ka mo di ɛ tebia nombia na, mena mɔ te Wurubuarɛ waa mo di ɛ nombia. Nombii keɲ ɛ ka mo yɛɛ ɛ tebia nɛ, keɲ ke te Wurubuarɛ mɔ waa mo yɛɛ ɲon. ³ Weera dɔɔ te n ne naa wonsilibii keɲ doo n dɔɔ sibii man, te n be famenɛ na daakpee keɲ doo nyan gbagba n sibii man ya? ⁴ Sena te n ke tale yako n dɔɔ nyi, ‘Me dɔɔ yela maa lese wonsilibii lee n sibii man, keɲ nyan gbagba be famenɛ na daakpee keɲ doo n sibii man ya?’ ⁵ Nyan walaɲ ɲon n na beo n wose, kaboena nyi nya tangbɛɛ lese daakpee keɲ doo n sibii man nɛ, pena n kena nideli na n ka lese wonsilibii keɲ doo n dɔɔ sibii man nɛ.

⁶ Ɛ na mo kpene keɲ ke yɛɛ kolo kpaakpaa ke Wurubuarɛ siaman nɛ fa babaase ya, na mena ya na baa besena bo kɔɲ ɛ dɔɔ na baa donjɛ ɲon. Ɛ na mo ɛ kegyanase kpaakpaa nyinjan mɔ fun lɔ kekuiriise ya, na mena ya na baa sakatee ɲa bo.”

Ɛ sola Wurubuarɛ kolo na waa fa ɲon

Luka 11:9-13

⁷ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ sola Wurubuarɛ kolo na ɛ nyinmaa gyae ke kan ke. Ɛ keo kolo lee ɔ gyan na ɛ ke nyin ke, te ɛ gyɔ e disim na waa toro fa ɲon. ⁸ Nawolo nyi walaɲ kamase ɲon ɔ boɔse e kolo na ɔ nyinmaa ne kan ke. Ʋon ɔ gyae

kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyin ke, te ɲon mɔ ɔ gyɔ e disim na waa toro fa e. ⁹ Ɛ man wonɲi kyaa la keɲ nyi ɔ bu da sola e weenɛɛ na waa mo boe fa e? ¹⁰ Yaa ɛ man wonɲi kyaa la keɲ nyi ɔ bu da sola e kpebii na waa mo dom fa e? ¹¹ Akpaa emɛɛ ban ɛ yɛɛ nombiakumɛɛyɛrawɔ koran gyɛɲ abɔɔ kpaakpaa ka mo fa ɛ bia na, de yaa sena te ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ be gyae waa mo abɔɔ kpaakpaa ɲan kela keɲa nɛ fa ban bɛɛ sola e nɛ ya. ¹² Wurubuarɛ mmaraase na Wurubuarɛ akpenkpenjyɔɔra nombia ɲan pou bɔɔ wolo nɛ ɲa nyee yena nyi, kpene keɲ n ne gyae nyi balan baa yɛɛ fa neɲ na, keɲ te kaboena nyi nyan mɔ nya yɛɛ fa wɔ.”

Denanɔɔ bɔbɔkyee keɲ

Luka 13:24

¹³ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ yɛɛ kakyeɲ na ɛ ka mo denanɔɔ bɔbɔkyee keɲ man gyoo Wurubuarɛ man. Nawolo nyi denanɔɔ keɲ ka keerɛɛ te ke gbɛɛnaa feleɛ te ke dɔɔ keta be taɲ ban ya nɛ, na mo balan bo gyu kayeyɛɛ keɲ be taɲ ɔto ya nɛ man. Mɔna ke man te balan burum donjɛɛ. ¹⁴ Te denanɔɔ bɔbɔkyee keɲ ke gbɛɛnaa yɛɛ peperee te ke dɔɔ keta dana ban nɛ, na moona balan gyu nyeedon keɲ be taɲ ɔto ya nɛ man. Mɔna balan ban bɛɛ naa ke te bɛɛ moo ke man gyoo nɛ, be ta boo ya.”

Dan kamase na ke bii keɲ keɛ see

Luka 6:43-44

¹⁵ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ keɛ ɛ wose man nideli lee akereɛ akpenkpenjyɔɔra ban wose man. Akpaa be kɔɲ ɛ gyan na, bɛɛ yɔkɔse ba wose ɲgba namense nɛ mɔna be konɔɔse man na be yɛɛ ɲgba gbougbose nɛ. ¹⁶ Be nombia ɲan bɛɛ yɛɛ nɛ te ɛ ka mo gyɛɲ wɔ. Ʋolo bɛɛ kɔ mango bia lee akutu dan man ya, mena mɔ te bɔɔ ne kɔ apaɲ lee abotoo wonse man ya. ¹⁷ Mena mɔ te dan kpaakpaate kamase na se bia kpaakpaa, te dan kum mɔ na see bia kumɛɛ. ¹⁸ Dan kpaakpaate

be gyae ke tale see bia kumεε ya, te dan kum mɔ be gyae ke tale see bia kpaakpaa ya. ¹⁹ Dan kamase ken bεε se bia kpaakpaa ya nε, bεε kara ke na be ta mo do boalan. ²⁰ Mena dɔɔ nombia njan balan benan ne yεε nε, te ε ka mo gyen wɔ.”

Walan njan waa gyoo Wurubuarε gyoori ken man

²¹ “Na walan kamase njan ɔ ne baake man nyi ‘Me Gbenjgyoo, me Gbenjgyoo’ nε, ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori ken man ya. Mɔna walan njan ɔ ne yεε kpene ken me kya njan ɔ kyaa adido ne gyae nε, njan waagen ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori ken man. ²² Nombia kedi wee dinaa ken man nε, balan burum baa kaa yako nyiaa, ‘De Gbenjgyoo, na n yele man te de kolosi Wurubuarε nombia yee? Yaa na n yele te da moowɔ gegi felinkumεε lee balan man yee? Na n yele te da moowɔ yεε gyakolon nombia na nombia dinaana yee?’ ²³ Botɔɔ te maa toro yako wɔ nyiaa, ‘Mɔɔ gyen njan ya, ε lee me siaman. Emεε nombiakumεεyεεra!’ ”

Denεε maara bala
Luka 6:47-49

²⁴ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Mena dɔɔ walan kamase njan ɔ ne nyii me nɔɔwoya kenja te ɔ ne di ne dɔɔ nε, ɔ yεε ngba siakaralate njan ɔ be ban ɔ deni gyakaa boe dɔɔ nε. ²⁵ ɔga nεεwɔ te boonen wuuwɔ te felin dinaa gyɔɔ deni ken, mɔna ka te yale ya. Nawolo nyi ɔ see ka mokɔɔ gyakaa boe dɔɔ. ²⁶ Mɔna walan kamase njan ɔ ne nyii me nɔɔwoya kenja te ɔ bee di ne dɔɔ ya nε, ɔ yεε ngba diyinje njan ɔ be ma ɔ deni gyakaa anasa dɔɔ nε. ²⁷ ɔga nεεwɔ te boonen wuuwɔ te felin dinaa gyɔɔ deni ken te ka leewɔ yala worom tekerii pou.”

²⁸ Yesu ke yako nombia kenja tan nε, ɔ kawola ken doo balan dikpii ken nɔɔ. ²⁹ Nawolo nyi ɔ wolawɔ ngba walan njan ɔ dana don nombia njan dɔɔ nε, be yεε ngba mena ken

ba mmaraa wolala ban na wolo ne ya.

8

Yesu kekyɔ akuntunte nolo kawee
Maake 1:40-45; Luka 5:12-16

¹ Yesu ke tisi lee bula ken dɔɔ kɔn nε, balan burum kaa sila e. ² Kenje akuntunte nolo kaa bunawɔ ɔ nawɔɔ tεε waase e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyɔ man me kawee.” ³ Botɔɔ te Yesu tenee ɔ nyinmaa tina e te ɔ yako e nyiaa, “Mεε gyae, n kawee dεε tan.” Debokenan man te balee njan kawee tanawɔ. ⁴ Kenje Yesu tɔɔ e kii nyi, “Na yele walan na walan ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuarε sae njan, na n ke deesi fa Wurubuarε ngba mena ken Mosesi ba wola njan nε, na ke di adanseε fa walan kamase nyi n kawee te tan.”

Yesu kekyɔ Romantena yoonɔɔte
kegyia nolo tobaale kawee
Luka 7:1-10

⁵ Yesu ke gyu ka gyoo Kapanum donɔɔ man nε, Romantena yoonɔɔtena kegyia nolo kɔnawɔ kaa waase nyiaa, ⁶ “Me Gbenjgyoo lεε man, nawolo nyi me tobaale te tekerii ɔ doo deni man ɔ ne naa diyem nideli.” ⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Maa kɔn na me kaa kyɔ e ɔ kawee.” ⁸ Botɔɔ te yoonɔɔtena kegyia njan yako e nyiaa, “Me gbenjgyoo, na haa n wose ya. Nawolo nyi ma tekaboe nyi nya kɔn me dεε ya. Mena dɔɔ nyan betaa gyusu n nɔɔ faree kawee ken, me tobaale njan waa koro. ⁹ Nawolo nyi man gbagba mɔ yεε walan njan me doo baale tεε, te yoonɔɔtena mɔ doo me tεε. Me yako nolo nyi waa gyu yenan daale na ɔ ne gyu, te me yako nolo nyi waa kɔn na ɔ ne kɔn. Kpene kamase ken me yako be man nolo nyi waa yεε na, ken te ɔ ne yεε.” ¹⁰ Yesu ke nyii nɔɔwoya kenja nε, doo ɔ nɔɔ te ɔ yako balan dikpii ken be silana e nε nyiaa, “Ampan

yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, Iserae tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ ma te naa ta walaŋ ŋon ɔ ne lɛɛ Wurubuare di ŋgba balee kei nɛ ya.” ¹¹ Mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, balan burum baa lee weese dɛɛlee na weese dɛɛyalae kɔŋ, na ban na Aberaham na Asiki na Gyekɔpo kaa kyaa Wurubuare gyoori keŋ man na baa di bom. ¹² Te emɛɛ Gyudatena ban nafa kaboena nyi yaa kyaa Wurubuare gyoori keŋ man nɛ, baa lese ŋon debɔɔ ka see ditiŋtɛɛ keŋ man. Botɔɔ te ɛ ke kyan ɛ nyeeya wii nideli. ¹³ Keŋte Yesu yako yoonɔɔtena kegyia ŋon nyiaa “Ta gyu dɛɛ, mena keŋ n be lɛɛ man di nɛ dɔɔ gyae ke kɔŋ mena fa neŋ.” Debokenaŋ man te ɔ tobaale ŋon kawee taŋawɔ.

*Yesu kekyɔ balan burum kawese
Maake 1:29-34; Luka 4:38-41*

¹⁴ Kenan wolɛ te Yesu korowɔ gyu Pita dɛɛ. ɔ ke gyu nɛ, na Pita wa awu doo ɔ na wee kpaŋalaŋ. ¹⁵ Keŋte Yesu kyaŋa e ɔ nyinmaa man te kpaŋalaŋ keŋ taŋawɔ. Keŋte ɔ korowɔ kɛɛ be dɔɔ.

¹⁶ Kelii balinɔɔ nɛ, ba moo balan ban felinikumɛɛ doo be man nɛ kɔŋ Yesu gyaŋ. ɔ moo nombii dokolon koon bo gegi felinikumɛɛ ŋan pou, te ɔ kyɔɔ kawesetena ban mɔ pou. ¹⁷ ɔ ke yɛɛ kei yela nombia ŋan Wurubuare dekpenkpengyɔɔre Yesaya be yako see nɛ kɔŋawɔ ampaŋ. Yesaya yakowɔ nyiaa, “Ŋon lɛɛ na de kawese pou, te ɔ moo de kaale mɔ seele.”

*Balan ban be kaboena nyi baa sila
Yesu
Luka 9:57-62*

¹⁸ Yesu kena nyi balan burum te kilisi e nɛ, ɔ yako ɔ kaseela ban nyi baa ton gyu boo keŋ dingyiŋ. ¹⁹ Keŋte Wurubuare mmaraa wolale ŋolo kɔŋawɔ ɔ gyaŋ kaa yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, yenaŋ kamase keŋ n ke gyu na, maa sila neŋ gyu.” ²⁰ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Nyanyase dana booneŋ te gyebuse mɔ dana asaase, mɔna Deniwalaŋ

Bu ŋon be taŋ botɔɔ keŋ waa mɔ ɔ nyee teeli ya.” ²¹ Botɔɔ te Yesu silala ban man ŋolo mɔ yako e nyiaa, “Me gbenjyoo, yela maa tangbɛɛ gyu kewuu me kya pena me kaa sila neŋ.” ²² Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Sila man, na n ke yela woya kewuu ba woya.”

*Yesu kekyɔke felin epo dɔɔ
Maake 4:35-41; Luka 8:22-25*

²³ Botɔɔ te Yesu gyoowɔ degbele man, te ɔ kaseela ban mɔ gyoowɔ kpu na e. ²⁴ Karatetee dokolon te felin dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ lon keŋ dɔɔ, te gyɔɔ lon do degbele keŋ man. Deban kenan na Yesu te doo dosoron. ²⁵ Mena dɔɔ Yesu kaseela ban gyuuwɔ ke gyuuu e yako e nyiaa, “De Gbenjyoo lɛɛ daa, dɛɛ gyae dɛɛ munu.” ²⁶ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ ɛ kelɛɛdi ta boo ya. Weera dɔɔ te ɛ dana gyakolon mena?” Botɔɔ te ɔ korowɔ te ɔ fae felin keŋ na lon keŋ te ŋe yɛɛwɔ yididi. ²⁷ Balan ban wose yena wɔ te be boose dɔŋa nyiaa, “Walaŋ wonŋi yena kei, te felin na lon koran ne nyii e nɛ?”

*Yesu kekyɔ balan ban felinikumɛɛ
doo be man nɛ
Maake 5:1-20; Luka 8:26-39*

²⁸ Yesu ka ton gyu boo keŋ dingyiŋ Gadaratena tɛɛle man nɛ, baala bala baale leewɔ amuseese man kɔŋ kaa gyaŋee na e. Na felinikumɛɛ doo balan kewɔ man, te ba wose dana gyakolon. Mena dɔɔ ŋolo bɛɛ tale mo gbɛɛ kenan man ya. ²⁹ Ba kena Yesu nɛ be fae yeesa nedon nyiaa, “Wurubuare Bu, won te n ne gyae de gyaŋ? N kɔŋaɛ n kaa naase daa diyem pena deban keŋ kelii?” ³⁰ Deban kenan na, kekuiriise dikpii dinaa daale seŋɛɛ botɔɔ yenaŋ bee dii. ³¹ Keŋte felinikumɛɛ ŋan waase Yesu nyiaa, “Akpaa n ke gegi daa na, yela de kaa gyoo kekuiriise dikpii kei man.” ³² Keŋte Yesu yako felinikumɛɛ ŋan nyiaa, “ɛ lee ta.” Mena dɔɔ felinikumɛɛ ŋan leewɔ balan ban man gyu ka gyoo

kekuriise ban man, te be dikpii ken pou yeuwɔ tisi bula kyolonkyolon ken gyu ka gyoo lon ken man te be munuwɔ pou. ³³ Kenje balan ban bɛɛ kɛɛ kekuriise ban dɔɔ nɛ, yeuwɔ gyu donɔɔ man te be yako nombia nan be kɔn nɛ pou na kpene ken be kɔn balan ban felinkumɛɛ doo be man dɔɔ nɛ fa balan. ³⁴ Mena dɔɔ donɔɔ ken man balan pou leewɔ kɔn kaa gyanɛe na Yesu. Ba kena e nɛ, be waase e nyi waa lee be tɛɛle dɔɔ.

9

Yesu kekyɔ yenan dayenasate nolo kawee

Maake 2:1-12; Luka 5:17-26

¹ Yesu gyoowɔ degbele man te ɔ tonja boo ken gyu non gbagba ɔ donɔɔ man. ² Kenje balan baale seele yenan dayenasate nolo ɔ dofonon dɔɔ kɔn Yesu gyan. Yesu kena mena ken balan ban be lee e di nɛ, ɔ yako kawee te non nyiaa, “Me bu, nyin konɔɔ. Me ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ nenj.” ³ Botɔɔ te Wurubuare mmaraa wolala ban be kyaa botɔɔ nɛ norokoteewɔ nyiaa, “Balee kei ne kolosi mmusuo nombia.” ⁴ Na Yesu gyan kpene ken bɛɛ gyuen ba nyeeya man nɛ te ɔ boose wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te e na gyuen nombiakumɛɛ e nyeeya man?” ⁵ Nombia kenja man wonji woela na keyako? ‘Me ta mo n dukum kyɛɛ nenj, yaa koro sen na n ke ta?’ ⁶ Mɔna mɛɛ gyae e ka gyan nyi, man Deniwalan Bu dana don tɛɛle kei dɔɔ nyi maa mo dukum kyɛɛ.” Mena dɔɔ ɔ yako kawee te non nyiaa, “Koro sen, gate n dofonon na n ke ta gyu n dɛɛ.” ⁷ Kenje balee non korowɔ sen te ɔ lanja ɔ dɛɛ. ⁸ Balan dikpii ken kena nombia kenja nɛ, doo be nɔɔ te ba lese Wurubuare non ɔ ba mo mena don kei fa balan nɛ yele.

Yesu ke baake Mateo

Maake 2:13-17; Luka 5:27-32

⁹ Yesu ka lee botɔɔ ɔ ne lam nɛ, ɔ naa balee non bɛɛ baake e nyi

Mateo nɛ, na ɔ kyaa ɔ lempoo dɛɛleɛ man. Te Yesu yako e nyiaa, “Koro sila man” Kenje Mateo korowɔ sila e.

¹⁰ Wee daale Yesu ke kyaa Mateo dɛɛ ɔ ne dii nɛ, lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛera burum kɔnawɔ kaa di bom na Yesu na ɔ kaseela ban. ¹¹ Farasiitena ban kena mena nɛ be boose Yesu kaseela ban nyiaa, “Weera dɔɔ te e Gbengyoo non ne dii bom na lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛera?” ¹² Yesu ke nyii nombia kenja nɛ ɔ yako wɔ nyiaa, “Kaweesetena te kaboena nyi baa kyɔ wɔ kawee. Balan ban boɔ na wee ya nɛ dɔɔ, boɔ ne hia kawee kekyɔ ya. ¹³ Mɔna e gyu na e kaa gyuen kpene ken Wurubuare nombii anmarasenj see kei na wolo nɛ man. Be nmarasewɔ nyiaa, Wurubuare kpa,

‘Na kedeesa te man Wurubuare ne gyae lee e gyan ya. Ken mɛɛ gyae yena nyi yaa wii donja waranase.’

Ma te kɔn nyi me kaa baake balan ban be gbɛɛnenj wulaa tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ ya, mɔna me kɔnae me kaa baake nombiakumɛɛyɛera.”

Be boose Yesu nɔɔkebakɛ wose man nombia

Maake 2:18-22; Luka 5:33-39

¹⁴ Wee daale nɛ, Gyɔn Wurubuare lonsoore non kaseela kɔnawɔ kaa boose Yesu nyiaa, “Weera dɔɔ te daa na Farasiitena ne bake de nɔɔ, te n kaseela ban dɔɔ ban bɛɛ bake be nɔɔ ya?” ¹⁵ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Sena te balan ban be kyaa alowɔletɛ nɛ baa wii walanja ken alowɔle baale kyaa be gyan? Mɔna deban daale gyae kekɔn ken baa mo alowɔle baale non lee be gyan. Mena deban kenan man na baa bake be nɔɔ. ¹⁶ Nolo bɛɛ kara kanyan wɔle mo taa kakyengbelaa ken ba yem nɛ ya. Akpaa ɔ yɛɛ mena na, kanyan wɔle ken gyae ke wɔnɛɛ bene ken tirii na boɔ ken ke wolose kpu. ¹⁷ Mena mɔ te nolo bɛɛ mo

solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. O yee mena na, solon wole ken gyae ke yela wonembu tone ogele ken ke bee, na solon ken ke leki na wonembu tone ogele ken ke wolee. Mena doo kaboena bo nyi baa mo solon wole do wonembu tone ogele wole man, na ne popou be nyin wolee ya.”

Yesu kegyuusu alebubii nolo, na o kekyo alo non fatabo ne gyo e ne kawee

Maake 5:21-43; Luka 8:40-56

¹⁸ Yesu kee kolosi nombia kenja fa wo ne, Gyudatena osom kegyia nolo kaa bunawo o nawoo tee sola e nyiaa, “Me bu alebu ta yem de-bokeiman. Mona kon na n kaa mo n nyinmaa gyakaa o doo, na waa nyin nyeedon.” ¹⁹ Mena doo Yesu korowo sila e, te o kaseela ban mo sila e gyu. ²⁰ Botoo na te alo nolo non fatabo ne gyo e kulutoonen kufu ala ne, moowo Yesu wole te o moo o nyinmaa tina Yesu kegba noobii. ²¹ Nawolo nyi alo non yakowo o nyeeman nyiaa, “Akpaa me nyin tina o kegba koran na, me kawee gyae ke tan.” ²² Kenje Yesu geesewo kee te o naa alo non te o yako e nyiaa, “Me bu yela n woe ke fee nen. N kelee man di doo te n nyina kawee kekyo.” Debokenan man te alo non kawee tanawo. ²³ Yesu ke gyu ka gyoo Gyudatena osom kegyia non dee, te o kena ban bee wola keferese na ban bee wii lia nan tee ne, ²⁴ o yako wo nyiaa, “E popou e lee. Nawolo nyi alebu non ta yena ta ya, o doo dosoron bo.” Kenje balan ban pou bono Yesu. ²⁵ Balan ban ka lee deboo man ne, Yesu gyuuwo deni ken man woo non doo ne, te o kyanja e o nyinmaa man te alebu non fonawo. ²⁶ Mena nombia kenja yaaseewo tee kenan doo pou.

Yesu kekyo kawee

²⁷ Yesu ka lee botoo o ne gyu ne, siayeleesatena bala baale sila e na bee fae yeesa baake nyiaa. “Gyoo Defidi o naanabii, wii de waranase.”

²⁸ Yesu ke gyu ka gyoo dekpanalan man ne, siayeleesatena ban konawo o gyan te o boose wo nyiaa, “E ne lee man di nyi maa tale gyuuu e sia?” Kenje be tiranoo fa e nyi, “Ayi de Gbengyoo.” ²⁹ Kenje Yesu moo o nyinmaa tina be sia te o yako wo nyiaa, “Mena ken e be lee di ne, deekon mena fa non.” Kenje be sia gyuuuwo. ³⁰ Botoo te Yesu faree wo nideli nyi, “E na yele nolo na nolo ke nyii nombia kenja ya.” ³¹ Mona ban moo o wose man nombia kpenkpelen fa balan tee kenan pou doo.

³² Be ka lee botoo bee gyu ne, ba moo walan non felinkum doo o man te o bee tale kolosi ya ne kon Yesu gyan. ³³ Yesu ke gegi felinkum ken lee balee non man ne, te o kolosiwo. Balan dikpii ken kena mena ne, nombia nan doo be noo te be yakowo nyiaa, “Da te naa ta mena nombia kenja see Iserae tee kei doo ya.” ³⁴ Mona Farasiitena ban yakowo nyiaa, “Felinkumee pou gyoo non don yaa o na mo gegi felinkumee ne.”

Yesu kewii balan waranase

³⁵ Kenje Yesu teewo kila donooe na akuraase nan pou man, na o na wola wo Gyudatena osom denee man. O ne kolosi Wurubuaee gyoori ken nombia kpaakpaa fa wo, te o kyoo kawee kpoockpoo kamase mo. ³⁶ O kena balan dikpii ken ne, be nombia yee e waranase. Nawolo nyi bee yeyee te booo dana walan non waa lee wo ya. Be nombia yee ngba namense ban booo dana gbengyoo ya ne. ³⁷ Botoo te o yako o kaseela ban nyiaa, “Wooman aboo nan boe na kekerere, mona tomyera ban ta boo ya. ³⁸ Mena doo e fane fa woote non, na waa lese balan ke kon o woo ken man kaa yee tom.”

10

Yesu kekpila o kaseela kufu bala ban

Maake 3:13-19; Luka 6:12-16

¹ Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban kɔŋ ɔ gyan, te ɔ faa wɔ don ken baa mo gegi felinkumɛɛ lee balan man, na baa kyɔ kaweesee kamase.

² Kpilala kufu bala ban yela yaa. Gyangbate non yena Simon, non ɔ yele daale mo yena nyi Pita ne, na ɔ naabu Anderiase, na Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, ³ na Filipino na Batolomeo na Tomase na Mateo non nafa ɔ yee lempoolɛere e ne, na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose, ⁴ na Simon non ɔ ne gyae ɔ balan nideli ne, na Gyudase Isekarote non waa kaa lese Yesu fa ne.

⁵ Mena kpilala kufu bala kewɔ te Yesu kpilawɔ te ɔ faree wɔ nyiaa, “E na gyu balan ban ba te yee Gyudatenawɔ ya ne gyan ya, te e na gyu Samariatena mo donɔɔ kamase man ya. ⁶ Mɔna e tangbɛɛ gyu Iseraetena ban gyan. Be yee ngba namense ban boɔ yoo ne. ⁷ E gyu na e kolosi Wurubuarɛ nombia fa wɔ nyiaa, ‘Wurubuarɛ gyoori ken ta benaa.’ ⁸ E kyɔ kaweesetena na e ke gyusu balan ban boɔ yekee ne, na e ke kyɔ ban bɛɛ wee kawee yayam ne, na e ke gegi felinkumɛɛ lee balan man. Ba moo mena don ken fa non bo yakaa ken e te to kom ya, mena doɔ emɛɛ mo e mo fa wɔ yakaa ken e na lee wɔ kolo ya. ⁹ E na mo kɔba na kɔba tela ya. ¹⁰ E na mo akpo ya, te e na mo kegba alate yaa nkyokota alate yaa gbutu alate tela ya. Nawolo nyi kaboena nyi baa to tomyɛere kamase kom.

¹¹ Donɔɔ yaa akuraa kamase ken man e gyoo ne, e tangbɛɛ boɔse walan non ɔ kaboena te waa lee non ne doɔ, na e ke kyaa ɔ gyan kaboena e ka mo lee donɔɔ kenan man. ¹² E gyoo dekpanalan kenan man ne, e do dekpanalanmantena ban noɔ nyiaa, Wurubuarɛ wosefɛren dɛɛ kyaa e man. ¹³ Nyi akpaa dekpanalanmantena benan de lee non nideli na, e sola Wurubuarɛ wosefɛren fa wɔ. Te akpaa ba te lee non nideli ya na, e yela wosefɛren ken ka bese kɔŋ e gyan. ¹⁴ Mɔna

donɔɔ yaa akuraa kamase ken man balan de bɛɛ ba te lee non ya, yaa be te nyii e nombia non ya ne, nyi akpaa e na lee botɔɔ na e kpiisi e nawɔɔ anasa lo wɔ, na kawola nyi be ta fom Wurubuarɛ. ¹⁵ Ampan yaa mɛɛ yako non nyi wee ken Wurubuarɛ waa di balan nombia ne, waa naase mena balan benan diyem kela Sodom na Gomoratena diyem ken boɔ naa kaalan ne.

¹⁶ E kɛɛ, mee kpila non baa ngba namense ne, nyi yaa gyu gboug-bouse man. Mena doɔ e yela e sia ke kara ngba doma ne, na e ke yɔkɔse e wose ngba awuluɔna ne. ¹⁷ Mena doɔ e kɛɛ e wose man nideli lee balan wose man. Nawolo nyi baa mo non gyu kegyiise siaman na baa di e nombia, na baa tuku non bo ɔsom denɛɛ man. ¹⁸ Lee man doɔ, baa mo non gyu tɛɛle kegyiise na gyoonen siaman. Kei gyae ke yela e ke nyin gbɛɛ kolosi Wurubuarɛ nombia non fa wɔ, na ban ba te yee Gyudatenawɔ ya ne. ¹⁹ Mɔna nyi akpaa be kyan non ka sen be siaman ne, e na wolɛɛ na kpene ken e ke yako, na mena ken e ke yako ke ya. Deban kenan de lii ne, Wurubuarɛ waa wola non kpene ken e ke yako. ²⁰ Nawolo nyi na emɛɛ ne gyae la e ke kolosi ya. Wurubuarɛ felin non ne gyae la waa ta e doɔ kolosi. ²¹ Mena deban kenan ne, naa lolo bia baa lese donɔɔ fa yen. Kya waa lese ɔ bu fa yen, te bia mo baa koro sen ba lolala nyeeya doɔ na baa lese wɔ fa yen. ²² Lee man doɔ balan pou baa kola non. Mɔna walan non ɔ yee kakyen sen kenken ɔ kelɛɛdi man kelii ɔto ne, Wurubuarɛ waa lee ɔ nyee. ²³ Nyi akpaa be naase non diyem donɔɔ daale man na, e yeu gyu donɔɔ wole man. Ampan yaa mɛɛ yako non nyiaa, e be gyae e ke yee tom Iserae donɔɔse non man pou tan, pete man Deniwalan Bu non maa bese kɔŋ ya. ²⁴ Walan non ɔ ne kasee abɔɔ ne ɔ ba kela non ɔ na wola e ne ya, te gbenji mo ba kela ɔ gbengyoo

ya. ²⁵ Kaboena nyi kaseele waa yee ngba ɔ wolale ne, na gbenji mo ke yee ngba ɔ gbenjyoo ne. Te akpaa bee baake dekpajalanje non nyi non yena felinkumee gyoo Belisebu na, won dɔɔ te bɔɔ mo yela kumee gyakaa ɔ dekpajalanmantena ban dɔɔ ya?

Walan non ɔ kaboena nyi yaa yee e

Luka 12:2-9

²⁶ Mena dɔɔ ε na yee wo ya. Nawolo nyi kolo be kyaa kenj bɔɔ wuu ke dɔɔ kenj nyi bɔɔ gyae baa gyusu ke ya, te nombia aweesen jaale mo be kyaa kenj be gyae ka lee debɔɔ ya. ²⁷ Nombii kamase kenj me yako non nelim na ε yako ke weesetenjen, te nombii kamase kenj me kolosi ke adadawoya man do ε denjela man na, ε mo ke gyo dekpjenkpenj. ²⁸ ε na yee balan ban baa tale ko deniwalan kaagenj bo, mona bɔɔ tale yee kolo kpu bela ne ya. Mona ε yee Wurubuarε non ɔ ko walan tan na, ɔ dana donj nyi waa funj e na ɔ woo pou ka do boalan kenj bee yem ya ne man. ²⁹ Akpelee koya yee anjon? Na kapere te bee yoo akpeleese bala yee? Mona akpaa Wurubuarε te fa gbεε ya na, be man dokolonj gba be gyae waa yala yenj ya. ³⁰ ε nyeenyoose koranj ne, Wurubuarε gyenj ne yaanoole. ³¹ Mena dɔɔ ε na yee ya, nawolo nyi ε dana tonoo kela akpeleese burum.

³² ε man walan kamase non ɔ lee man do denibalanj siaman nyi me yee ɔ Gbenjyoo e ne, manj mo maa lee e do me kya non ɔ kyaa adido ne siaman. ³³ Mona walan kamase non ɔ te lee manj do denibalanj siaman nyi me yee ɔ Gbenjyoo e ya ne, manj mo maa bee e me kya non ɔ kyaa adido ne siaman.

³⁴ Kenje Yesu yako wo nyiaa, ε na gyuenj nyi wosefereenj yaa ma moowo konj teelee kei dɔɔ ya. Koa, na wosefereenj ya, mona yoo te ma moowo konj, ngba mena kenj Wurubuarε nombia anmarasenj see ne yako ne. ³⁵ Bia baala baa koro senj

tia be kyao, na bia alebia mo ka koro senj tia be nao, na bia ala mo ka koro senj tia ba awuna. ³⁶ Walanj dekpajalanj man balan gbagba ne gyae la baa kola e.

³⁷ Akpaa nolo ne konj me gyanj ɔ kaa sila manj te ɔ ne gyae ɔ kya yaa ɔ naa kela manj na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. Te walan non mo ɔ ne gyae ɔ bu tobaale yaa ɔ bu alebu kela manj na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁸ Te walanj kamase non ɔ ta mo ɔ opandanj kenj ka senje fa kaale na yenj ne na waa sila manj ya na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁹ Walanj kamase non ɔ mo non gbagba donj ɔ ne keo ɔ nyeedonj ne, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mona walanj kamase non ɔ mo ɔ wose fa yenj lee manj dɔɔ ne, waa bese nyinj ɔ nyeedonj kenj.

⁴⁰ Walanj kamase non ɔ lee non na manj yaa ɔ leewo, te non ɔ lee manj na Wurubuarε non ɔ be kpila manj ne yaa ɔ leewo. ⁴¹ Walanj kamase non ɔ lee Wurubuarε dekpjenkpenjyoo, nyi kenj ɔ yee Wurubuarε dekpjenkpenjyoo e dɔɔ ne, Wurubuarε dekpjenkpenjyoo kom te Wurubuarε waa mo to walan nonanj. Te walanj kamase non ɔ lee walanj non ɔ gbεenenj tenεε Wurubuarε siaman nyi kenj ɔ gbεenenj tenεε Wurubuarε siaman dɔɔ ne, walanj non ɔ gbεenenj tenεε Wurubuarε siaman ne kom te Wurubuarε waa mo to walan nonanj. ⁴² Walanj kamase non ɔ fa balan kewo man nolo lonj defeesa leenoo too nyi kenj ɔ yee me kaseele e dɔɔ ne, Wurubuarε waa to e kom."

11

Gyon Wurubuarε lonjoo kekpila ɔ kaseela gyu Yesu gyan

Luka 7:18-35

¹ Yesu ke kolosi nombia kenja fa ɔ kaseela kufu bala banj tanj ne, ɔ leewo botoo gyu donoose akanj nan kyaa Galelia teelee man ne ke kolosi

Wurubuare nombia fa wɔ, te ɔ wola wɔ ɲe man nideli.

² Mena debaŋ kenan na ba te kyan Gyɔn Wurubuare loŋsoore tɔ deni. ɔ ke nyii kpene ken Yesu ne yee ne, ɔ kpila ɔ kaseela nyi ³ baa gyu ke boose Yesu nyiaa, “Nyan yena walaŋ ɲon Wurubuare be yako see nyi nyan ke kɔŋ ne yaa, dɛe kee walaŋ wɔle gbɛɛ?” ⁴ Be ke gyu ke boose Yesu ne te ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E bese gyu ke yako Gyɔn kpene ken e be nyii na e denjela, na ɲan e be naa na e sia. ⁵ Siayelɛsatena ne naa, ɔtakasese ne tɛɛ, baŋ bɛɛ wee kawee yayam ne kawee te taŋ, te denjela atɔosatena ne nyii. Woya ne fonii, te bɛɛ yako Wurubuare nombia ɲan mɔ fa ayematena. ⁶ Walaŋ kamase ɲon ɔ bɛɛ lɛɛ maŋ aŋmaaren nyi maŋ yena ɲon Wurubuare be kpili ya ne, ɲon na nyeebam.”

⁷ Gyɔn kpilala baŋ ka bese bee gyu ne, Yesu kolosi Gyɔn wose man nombia fa balan dikpii ken te ɔ boose wɔ nyiaa, “E ke gyu Gyɔn gyan depampaa dinaa ken man ne, won te e gyaewɔ nyi e kena? Nale ken felin ne gyɔ ke wosi ne?” ⁸ Akpaa na ken ya na, won te e gyuuwɔ e kaa kee? Walaŋ ɲon ɔ doona aboo kpaakpaa nyinan yaa? Baŋ bee mia mena ne, ne kyaa bo gyoonen dɛɛ. ⁹ E yako maŋ maa nyii, won te nafa e gyuuwɔ nyi e kaa kee? Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔore? Ampan yaa mee yako ɲon nyi, ɲon e be naa ne gba kela Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔore. ¹⁰ Nawolo nyi Gyɔn kei yena ɲon boɔ yako ɔ wose man nombia Wurubuare nombia aŋmarasen see man ne nyiaa, ‘Wurubuare kpa, mee kpila me kpilale ke ta n siaman, ɲon ne gyae la waa desina n gbɛɛ fa neŋ.’

¹¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, mee yako ɲon e ke nyii nyiaa, balan baŋ boɔ lolo tɛele kei doɔ ne, ɲolo be kyaa ken nyi ɔ kela Gyɔn Wurubuare loŋsoore ya. Mɔna Wurubuare gyoori ken man ne, walaŋ

ɲon ɔ yee kemaasa e koran ne, ɔ kela Gyɔn kei. ¹² Leenan Gyɔn Wurubuare loŋsoore debaŋ kaa lii na gyen kei ne, balan na mo kale na don nombia bo gyanee na Wurubuare gyoori ken nombia ɲan, te balan baŋ mɔ bɛɛ gyae ke ne, na mo siadon bo baa gyoo ke man. ¹³ Nawolo nyi Wurubuare akpɛŋkpɛŋgyɔora, na Wurubuare mmaraase ɲan pou kolosi Wurubuare gyoori ken wose man nombia, pete Gyɔn Wurubuare loŋsoore kɔŋawɔ. ¹⁴ Akpaa e ke sɛɛ lɛɛ mena nombia kenja di na, ɲon Gyɔn yena Elia ɲon Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔore ɲolo be yako see nyi waa bese kɔŋ ne. ¹⁵ Nyan ɲon n dana denjela anenyiin dei na, tei.

¹⁶ Kenje Yesu boose wɔ nyiaa, won te maa mo gyen wee kei balan maa na? Sena te be wɔɛ? Be yee ɲgba bia kyaa la abɔntere man bee yoi ne, na bɛɛ fae yeesa yako donja nyiaa,

¹⁷ De kpee alowɔle noɔnenje fa ɲon mɔna e te soe ya!

De kpee lia noɔnenje mɔ fa ɲon, mɔna e te wii ya.

¹⁸ Gyɔn Wurubuare loŋsoore ɲon kɔŋawɔ na ɔ ne kyaa bake ɔ noɔ. ɔ te nyoo solon kamase ya te e kpa nyi ‘Felinikumɛɛ doola ɔ man.’ ¹⁹ Maŋ Deniwalaŋ Bu ɲon kɔŋawɔ mee dii mee nyoo, te e kpa nyi, ‘E kee balee kei. ɔ yee kedikumte na solonnyooore e. ɔ gyooona yena lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛera.’ Mɔna walaŋ ɲon ɔ dana Wurubuare nyansa ne, ɔ tom na wola la.”

Donɔɔse ɲan man ɲe balan te lɛɛ Yesu di ya ne

Luka 10:13-15

²⁰ Donɔɔse ɲan man Yesu be yee gyakolon nombia ne, ɲe man balan burum te lɛɛ e di na baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man, na baa kɔŋ Wurubuare gyan ya. Kenje Yesu kolosiwɔ tia wɔ nyiaa, ²¹ “Emɛɛ Korasintena na Betesaidatena, e laako! Nawolo nyi gyakolon nombia ɲan Wurubuare be yee e gyan ne, nyi akpaa beŋ yee ɲa Tae na Sidon

donɔɔse man na nafaɔ beɲ te wulaa do titere aboo kyaa mo toɲ buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyeekee ba agyuenj lee be gbeneɲ kumee man koɲ Wurubuare gyanj. ²² Mɔna mee yako ɲon ε ke nyii nyiaa, wee keɲ Wurubuare waa kaa di balan nombia ne, waa wii Taetena na Sidontena waraɲase kela ɲon. ²³ Te neneε emee Kapanumtena, ε gyen nyi Wurubuare waa kelee ɲon gyina ɲon adido? Koa, waa yokoɔse ɲon, na waa mo ɲon do boalanj keɲ beε yem ya ne man, na ε kena diyem kekpaakekpa. Nafaɔ gyakolonj nombia ɲan moɔ yee ε man yaa menj yeeɔ Sodom donɔɔ man ne, nafaɔ gyenj ke denj see ke kyaa. ²⁴ Mɔna mee yako ɲon ε ke nyii nyi wee keɲ Wurubuare waa kaa di balan pou nombia ne, waa wii Sodomtena waraɲase kela ɲon.”

Yesu kpa balan baa koɲ o gyanj na be kaa fεfo
Luka 10:21-22

²⁵ Mena debaɲ kenaj man te Yesu fanewo nyiaa, “Me kya, adido na ateta pou Gbenjgyoo, mee fa neɲ karaɲ nawolo nyi n ta mo aboo keɲa weese nyansatena na banj ba gyenj nombia ne, te n lese ɲa wola balan banj be dinoo yee ɲgba bia ne. ²⁶ Taata, ma gyenj nyi kei yena nyanj gbagba n kegyaebii.” ²⁷ Botoo te Yesu yako balan banj nyiaa, “Me kya ta mo kpene kamase do manj me nyinmaa man. Nolo ba gyenj manj o bu ɲon ya, me kya waagenj koonj gyenja na manj. Nolo mo ba gyenj kya ɲon ya, manj o bu ɲon na banj maa lese me kya ɲon wola wo ne, baagenj ne gyae la baa gyenj e.”

²⁸ Keɲte Yesu besewo yako nyiaa, “Emee banj ε seelena kasoloɔse yunɲinjan te ne takaa ɲon ne, ε koɲ me gyanj na maa yela ε ke fεfo. ²⁹ ε koɲ na daa na ɲon ke yee noɔdokolonj na ε ke kasee manj, na ε ke nyinj wosefereɲ. Nawolo nyi ma woε, te ma te yokoɔse ma wose mo lee me konoo man. ³⁰ Nawolo nyi

gbee keɲ doɔ maa mo ɲon ta ne, be tanj banj ya te kasolo keɲ maa bake seele ɲon ne, be gyae ke yee ɲon yunj ya.”

12

Yesu kawola lee kefeefowee wose man

Maake 2:23-28; Luka 6:1-5

¹ Te di weeya ala ya ne, Yesu na o kaseela gyuuwo ka mo woo daale man. Na weeneε ɲan seɲee woo kenaj man ne yee ɲgba kefaa ne. Tanam kyaɲa o kaseela banj te ba kpera ɲaale posaa beε tao. Na wee kenaj yee Gyudatena kefeefowee ke. ² Farasiitena banj kena mena ne be yako Yesu nyiaa, “Kee! N kaseela ne yee kpene keɲ da mmaraa beε fa gbese nyi deε yee da kefeefowee ya.”

³ Botoo te Yesu mo boose wo nyiaa, “ε te kala ta lee Wurubuare nombia anmarasenj see ɲan man kpene keɲ gyoo Defidi be yee debaɲ keɲ tanam be kyanj ɲon na o balan banj ne yee?

⁴ O gyoowo Wurubuare osom deni dinaa keɲ man te o ka mo weeneε ɲan booo mo deesi fa Wurubuare, keɲ nafaɔ tekaboena nyi walanj ɲon o te yee Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te o diiwo te o moo ɲaale mo fa o balan banj be silana e ne. ⁵ Yaa ε ta bese ta kala lee Wurubuare mmaraa tone keɲ man nyi, saese banj be kyaa Wurubuare osom deni dinaa keɲ man ne, deesiwo fa Wurubuare kefeefowee keɲ mɔna nolo te bu wo foo nyi ba te walaa ke yee? ⁶ Ampaɲ yaa mee yako ɲon nyiaa, walanj ɲon o kela Wurubuare osom deni dinaa keɲ ne kyaa kebo. ⁷ Wurubuare yakowo o nombia anmarasenj see man nyiaa,

‘Mee gyae bo nyi yaa wii balan waraɲase,
na kedeesa te mee gyae ya.

Nyi yenj nyii nombia keɲa man ne,
nafaɔ ε be gyae ε ke bu balan banj be nombia dei ne foo ya.’

⁸ Nawolo nyi manj Deniwalanj Bu ɲon yena kefeefowee keɲ gbenjgyoo.”

Yesu kekɔ baam dayenasate nolo kawee

Maake 3:1-6; Luka 6:6-11

⁹ Yesu ka lee botɔɔ nɛ, ɔ gyuuwo Gyudatena ɔsom deni man. ¹⁰ Na balee nolo kyaa botɔɔ ken ɔ baam ba yem. Lee mena ken bɛɛ gyae gbɛɛ na baa mo nombiikum seele Yesu dɔɔ nɛ, be bɔɔse e nyi da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ kyɔ walaŋ kawee da kefɛɛfowee? ¹¹ Kenɛte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “E man wonɛti te akpaa ɔ dana nam dokolonɛ te ɔ yale gyoo bɔɔ man kefɛɛfowee na, waa bɛɛ nyi ɔ ba lese e ya? ¹² Deniwalaŋ kela nam. Mena dɔɔ gbɛɛ doo nyi dɛɛ yɛɛ deeli kefɛɛfowee.” ¹³ Botɔɔ te Yesu yako balee nɔn nyiaa, “Tenee n baam kenɛ.” Kenɛte balee nɔn mɔ tenee ke, te ɔ baam ken yɛɛ donɛ ngba alate ken nɛ. ¹⁴ Lee mena dɔɔ Farasiitena ban leewɔ gyu kebake, lee gbɛɛ ken man baa mo na baa ko Yesu.

¹⁵ Yesu kena mena nɛ, ɔ wɔŋa ɔ wose lee yenaŋ. Balan burum sila e te ɔ kyɔɔ be man kaweesetena ban pou, ¹⁶ mɔna ɔ faree wɔ nyi be na yako ɔ wose man nombia fa nolo na nolo ya. ¹⁷ Kei yele la Wurubuare nombia nɔn ɔ be tɛɛ ɔ dekpenkpenɛgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako nɛ kɔŋawɔ ampan. Yesaya yakowɔ nyiaa, Wurubuare kpa

¹⁸ “Kei yena me tobaale nɔn mɔɔ lese e,
nɔn te mɛɛ gyae te me sia na gye ɔ dɔɔ.

Maa mo me felinɛ do ɔ man,
na waa yako debiise pou nyi deban ken maa lɛɛ ba nyee nɛ te lii.

¹⁹ ɔ be gyae waa ta gyae kale yaa waa ta fae yeesa na abonterese na balan ke nyii ya.

²⁰ Waa nyin konɔɔ fa ban be nombia dana waranase nɛ,
te ɔ be gyae waa yɛɛ ban bɔɔ tan don mɔ nɛ akpanyanɛnyan ya.
Deban kamase na waa nyin konɔɔ fa mena balan kewɔ dinɔɔ,

ken nyi ɔ be gyae waa yɛɛ kolo na ba wose keyɔkɔse wɔ ya mo kelii deban ken baa nyin nyeekeleɛ.

²¹ Te debiise balan pou baa mo be loo gyakaa ɔ dɔɔ bo.”

Yesu na Belisebu

Maake 3:20-30; Luka 11:14-23

²² Wee daale ba moo walaŋ nɔn felinɛkum doo ɔ man, te ɔ sia be yɛɛɛ te ɔ bɛɛ tale kolosi mɔ ya nɛ kɔŋ Yesu gyan. Kenɛte Yesu kyɔɔ e te ɔ kolosiwɔ te ɔ sia mɔ gyuusuwɔ. ²³ Nombia kenɛ doo balan ban pou nɔɔ te be bɔɔse donɛ nyiaa, “Na kei yena gyoo Defidi ɔ naanabii nɔn baa yaa?” ²⁴ Mɔna Farasiitena ban kenyii nombia kenɛ be yakowɔ nyiaa, “Felinɛkumɛ pou gyoo Belisebu faa na balee kei donɛ te ɔ ne tale gegi felinɛkumɛ nɛ.” ²⁵ Mɔna Yesu gyen kpene ken bɛɛ gyuen nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Tɛɛle kamase ken ke man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donɛ na, tɛɛle kenan be gyae ke de ya. Mena mɔ te donɔɔ yaa dekpanalan daale man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donɛ na, dekpanalan kenan ne yɛɛɛ bo. ²⁶ Akpaa nyi ba mo ɔbɔnsam donɛ gegi felinɛkumɛ nɛ, na ken nawolo baa nyi ɔ gyoori ken man balan te kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donɛ. Dekɔŋ mena na, sena te ɔ gyoori ken gyae ke tale senɛ?

²⁷ Akpaa nyi Belisebu donɛ te mɛɛ mo gegi felinɛkumɛ na, amɔte donɛ yaa e balan ban mɔ na mo gegi felinɛkumɛ? Mena na emɛɛ gbagba e balan ne gyae la baa bu nɔn fɔɔ.

²⁸ Te akpaa Wurubuare donɛ te mɛɛ mo gegi felinɛkumɛ na, kenan na e wulaa gyen nyi Wurubuare gyoori ken tan kekɔŋ e gyan.” ²⁹ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Sena te nolo waa tale gyu donɛte nolo dɛɛ na ɔ kaa mo ɔ kolo, ken nyi ɔ te di donɛte nɔn dɔɔ ya? Nyi akpaa ɔ di donɛte nɔn dɔɔ te ɔ bake e see nɛ, kenan na waa tale kuu wa abɔɔ

pou. ³⁰ Walaŋ kamase ŋon ɔ be kpue na maŋ ya ne na ɔ ne kola maŋ, te walaŋ kamase ŋon mo ɔ be kyɔ maŋ na dee yilaa balan fa Wurubuarɛ ya ne, na ɔ ne yaasee wo bo. ³¹ Mena doo mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ waa mo balan nombiakumee na mmusuo nombia ŋan beɛ yako ne pou kyee wo, mona walaŋ ŋon waa mo mmusuo nombia gyakaa Wurubuarɛ felin ŋon doo ne, Wurubuarɛ be gyae waa mo kyee e korakora ya. ³² Walaŋ kamase ŋon ɔ kolosi nombiikum tia maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon ne, Wurubuarɛ waa mo kyee e. Mɔna walaŋ kamase ŋon waa kolosi nombiikum tia Wurubuarɛ felin ŋon ne, Wurubuarɛ be gyae waa mo kyee e gyen yaa kyoo ya.

*Dan kamase na ke bii ken kee see
Luka 6:43-45*

³³ N kee dan doo nideli te ke de nyin don ne, kee se bia kpaakpaa. Te akpaa n te kee ke doo nideli ya te kawee de kyan ke na, kee se bia kumee bo. Nawolo nyi dan kamase ne, ke bia te beɛ mo gyen ke dinoo. ³⁴ Emee ban e dana nombiakumee ngba doma ne, sena te emee balan kumee kewo e ke tale kolosi nombia kpaakpaa? Nawolo nyi kpene kamase ken be wulu walaŋ konoo man ne, ken na lee la ɔ nooman. ³⁵ Mena ke te denibalan mo doo. Walaŋ kpaakpaate kamase na lese aboo kpaakpaa ŋan doo ɔ konoo man ne wola, te walaŋkum kamase mo na lese nombiakumee ŋan doo ɔ konoo man ne wola. ³⁶ Mena doo mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, nombiikum kamase ken gyae ka lee walaŋ kamase nooman ne, wee ken Wurubuarɛ waa di balan pou nombia tee kei doo ne, ɔtenate waa sen Wurubuarɛ siaman na waa tira ke noo fa e. ³⁷ Nawolo nyi walaŋ kamase noowoya te baa mo di ɔ nombia, na baa naa nyi ɔ dii denjele, yaa ɔ dii foo.”

*Beɛ gyae nyi Yesu waa yee
gyakolon nombia*

Maake 8:11-12; Luka 11:29-32

³⁸ Botoo te Farasiitena na mmaraa wolala ban baale yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, dee gyae n ke yee gyakolon nombia wola daa.” ³⁹ Ken te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Emee gyen wee kei balan, e yee nombiakumee yee rawo te e be yee Wurubuarɛ ya. E ne gyae nyi maa yee gyakolon nombia na e kena, mona moo gyae maa yee gyakolon nombii kamase kpu na ken be kon Wurubuarɛ dekenken gyoo Gyona doo ne ya. ⁴⁰ Mena ken Gyona be doo kpebi dinaa ŋon tooman weeya atoro nelim na ka weese ne, mena te maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon mo maa doo tee tooman weeya atoro nelim na ka weese. ⁴¹ Wee ken Wurubuarɛ waa di balan nombia ne, Niniwetena baa koro sen na baa bu gyen wee kei balan foo, nawolo nyi deban ken Gyona be kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan fa wo ne, be kyeekeewo lee be gbeneen kumee man te be konawo Wurubuarɛ gyan. Mee yako ŋon baa nyiaa, walaŋ ŋon ɔ kela Gyona ne kyaa kebo. ⁴² Mena mo te wee ken Wurubuarɛ waa di balan nombia ne, Seba gyoo ŋon ɔ yee alo e te ɔ ba lee ata yenan ne, waa koro sen na waa bu gyen wee kei balan foo. Nawolo nyi ɔ ke nyii Solomɔn nyansa nombia ŋan ne, ɔ tee wo leenan teele ɔto kon kaa nyii na. Mee yako ŋon baa nyiaa, walaŋ ŋon ɔ kela gyoo Solomɔn ŋonan ne kyaa kebo.”

Felin kumee kee bese kon

Luka 11:24-26

⁴³ Ken te Yesu yako wo nyiaa, “Felin kum da lee walaŋ man ne ɔ ne tee kila keo teele awolee ɔ ne gyae dekyae, mona ɔ bee nyim ya. ⁴⁴ Akpaa ɔ te nyin dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, maa bese gyu ma dekyae bene ken moo lee ne man. Akpaa ɔ kon kaa naa nyi ba te gbee botoo desina ke nideli ken nyi ayimee kamase be

doo ya ne, ⁴⁵ ɔ na bese gyu ka mo felinkumɛɛ nyetooro, ɲan ɲe dana nombiakumɛɛ kela e ne kpu na ɔ wose na be kaa kyaa walaɲ ɲonan man. Dekon mena na, walaɲ ɲonan dinɔɔ na bese wolɛɛ kela ɔ kekyaa gyanɲba ken. Mena ne gyae la ke kon gyen wee kei balan kumɛɛ dɔɔ.”

*Yesu ɔ naa na ɔ naabia
Maake 3:31-35; Luka 8:19-21*

⁴⁶ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi fa balan ban ne, ɔ naa na ɔ naabia konawɔ kaa sen debɔɔ man ken beɛ gyae gbɛɛ baa kolosi na e. ⁴⁷ Botɔɔ te ɲolo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia senɛɛ debɔɔ man beɛ gyae baa naa nen.” ⁴⁸ Kenɛte Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Amɔte yena me naa, te bomɔ yena me naabia?” ⁴⁹ Kenɛte ɔ teneɛ ɔ nyinmaa wola ɔ kaseela ban te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kewɔ yena me naa na me naabia. ⁵⁰ Nawolo nyi walaɲ kamase ɲon ɔ ne yeɛ me kya ɲon ɔ kyaa adido ne kegyaebii na, ɲon yena me naabu na me deesi na me naa.”

13

*Yesu kegyo dudu lee wɔɔfarale
ɲolo wose man*

Maake 4:1-9; Luka 8:4-8

¹ Mena wee kenan ne, Yesu leewo dekpanalan ken man ɔ kyaa ne gyu ke kyaa boɔ noɔman. ² Kenɛte balan burum kaa yilaawɔ kilisi e. Mena dɔɔ ɔ gyoowɔ ke kyaa degbele man, na balan ban mɔ pou senɛɛ dekenken dɔɔ. ³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nombia burum aduya man nyiaa, “Wɔɔfarale ɲolo gyuuwɔ ke ɲmatee abɔɔ bia ɲgba amola ne ɔ wɔɔman. ⁴ ɔ keɛ ɲmatee abɔɔ bia ɲan ne, ɲaale yalawɔ wɔɔ ken gbɛɛnenɛ man te gyebuse kaa toɔsee ɲa di. ⁵ ɲaale mɔ yalawɔ kpananɛ dɔɔ te ɲe tuuwɔ, mɔna tɛɛle ta boɔ botɔɔ ya. ⁶ Mena dɔɔ oga kaa senawɔ na, te ɲa botowɔ. Te ken ɲe te nyin lila burum dɔɔ ya ne, ɲe popou yekeewɔ. ⁷ Bia ɲan ɲaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ɲe

tuuwo, te kpalamse ɲan mɔ tuuwɔ milii ɲa mena dɔɔ ɲe te nyin ɲa wose ya. ⁸ Abɔɔ bia ɲan ɲaale mɔ yalawɔ tɛɛle kpaakpaa dɔɔ te ɲe tuuwɔ bee, te ɲa see bia burum. ɲaale see sononon (100), te ɲaale mɔ see sonotooro (60), te ɲaale mɔ see saonakufu (30).” ⁹ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɲon ɔ dana denjela waa nyii na, waa tei nideli.”

*Yesu ka lese dudu ken aseɛ
Maake 4:10-12; Luka 8:9-10*

¹⁰ Kenɛte Yesu kaseela ban konawɔ ɔ gyan kaa boɔse e nyiaa, “Weera n ne kolosi fa balan ban aduya man?” ¹¹ Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuenɛ na e ka gyen nombia ɲan weeseɛ lee ɔ gyoori ken wose man, mɔna na balan pou ya. ¹² Nawolo nyi walaɲ kamase ɲon ɔ gyen Wurubuare gyoori ken nombia aweesen ɲan man na, ɲon te Wurubuare waa toro wa agyuen na waa gyen kpu. Te walaɲ kamase ɲon ɔ ba gyen kolo lee Wurubuare gyoori ken nombia aweesen ɲan man ya na, kyomii ken ɔ na gyuen nyi ɔ gyen koran ne, Wurubuare waa leo ke lee ɔ nyinmaa man.” ¹³ Ken dɔɔ te mee kolosi fa wɔ aduya man yena nyiaa, Bɛɛ keo keo mɔna boɔ ne naa kolo ya.

Bɛɛ tei tei,
mɔna boɔ ne nyii nombia ɲenan man ya.

¹⁴ Nombia akonan balan kewɔ dɔɔ yela Wurubuare dekpenkpengyoore Yesaya nombia ɲan ɔ be yako see ne konawɔ ampan. Yesaya yakowɔ nyiaa,

“Balan kewɔ baa tei tei,
mɔna boɔ gyae baa nyii nombia ɲenan man ya.

Te baa keo keo, mɔna boɔ gyae baa naa kolo ya.

¹⁵ Nawolo nyi mena balan kewɔ dana konɔɔyɔn,
te be dana denjela tae.

Ba te kyan be sia wuu na boɔ nyin naa ya.

Nawolo nyi akpaa be sia ne naa te ba denjela mo ne nyii na, kenje baa nyii nombia njan man na baa kyεεkee lee be gbεenenj kumεε man na baa kɔnj me gyanj, na maa mo be nombiakumεε kyεε wo.

¹⁶ Mɔna εmεε dɔɔ ε te yεε nyeebam, nawolo nyi ε sia ne naa te ε denjela mo ne nyii. ¹⁷ Ampan yaa mεε yako nyiaa, Wurubuarε akpenkpenjyɔɔra na Wurubuarε balan ban be gbεenenj tenεε ɔ siaman ban bɔɔ kyaa kaalanj nε, gyaewɔ nyi baa naa kpene kenj ε ne naa nε, mɔna ba te naa ya. Te be gyaewɔ nyi baa nyii kpene kenj ε ne nyii nε, mɔna be te nyii ya.”

¹⁸ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Nεnεε ε tei na ε ke nyii woɔfarale njon dudu kenj aσεε. ¹⁹ Abɔɔ bia njan be yale woɔ kenj gbεenenj man nε, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuarε gyoori kenj wose man nombia, te ɔbɔnsam ne kɔnj kaa njmεele ja lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyinj nyii aσεε ya nε. ²⁰ Bia njan be yale kpananse dɔɔ nε, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuarε nombia njan, te bεε lee ja na gyon debokenanj man nε. ²¹ Mɔna kenj Wurubuarε nombia njan te nyinj lila be man dɔɔ ya nε, bɔɔ ne tale sejenkenj kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaa de kɔnj nyi Wurubuarε nombia njan dɔɔ te bεε naase wo diyem na, be ta bese be wole bilenj. ²² Bia njan be yale kpalamse man nε, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuarε nombia njan, te tεεle kei dɔɔ nombia, na kɔba kegyae beinj, na tεεle kei dɔɔ abɔɔ akanj njan kegyae da gyoo be man nε, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ²³ Abɔɔ bia njan be yale tεεle kpaakpaa dɔɔ nε, sejeε fa balan ban bee nyii Wurubuarε nombia njan te bεε lee ja do konɔɔ kpaakpaa man, te bεε tela ja nideli te bεε yεε kakyenj di ne dɔɔ nε. Mena dɔɔ nombia njan ne yeli bεε yεε abɔɔ kpaakpaa njgba njan njɔɔ

se bia sɔnjononj (100), na sɔnjotooro (60), na saonakufu (30) nε.”

²⁴ Kenje Yesu besewɔ gyɔ dudu wole fa wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori kenj yεε njgba mena kenj balee njolo be gyu ke njmatee abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan ɔ woɔman nε.

²⁵ Mɔna nelim balan pou kedokii nε, ɔ kolare kɔnjawɔ kaa njmatee njalese kumεε bom na abɔɔ bia njan te ɔ lanjawɔ. ²⁶ Abɔɔ bia njan ketu se bia nε, te njalese kumεε njan mo lese ja wose debɔɔ.” ²⁷ Botɔɔ te woɔte njon tewulεε kɔnjawɔ kaa bɔɔse e nyiaa, “De gbεnjgyoo, na abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan te n njmateewɔ n woɔ kenj man yee? Te alenj yaa njalese kumεε kenja leewɔ?” ²⁸ Kenje balee njon yakowɔ nyiaa, “Me kolare njolo kaa yεε laa mena nε.” Botɔɔ te ɔ tewulεε ban bɔɔse e nyiaa, “N ne gyae nyi dee gyu ke kulii njalese kumεε njan?” ²⁹ Kenje balee njon tiranɔɔ fa wo nyiaa, “Koa ε yela ne ka sejen, na mena ya nε, akpaa ε gyu ε ne kulii njalese kumεε njan nε, ε te keε nideli ya na ε ka kulii abɔɔ bia kpaakpaa njan mo kpu na ja. ³⁰ Mena dɔɔ ε yela ne popou ka sejen kelii kekerεε tεε. Debanj kenanj nε, maa yako ban baa kerεε ja nε nyiaa, ε tangbεε kulii njalese kumεε njan pε, na ε ke bake ja kaboesε man na ε ka too ja. Kenanj wole na ε ke yilaa abɔɔ bia kpaakpaa njan pou ka do me kpeese man.”

Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuarε gyoori kenj wose man

Luka 13:18-19; Maake 4:30-32

³¹ Kenje Yesu besewɔ gyɔ dudu wole fa wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori kenj yεε njgba danj daale bii peperee kenj ke yεε njgba kpeli bii, kenj balee njolo ba mo ke duu ɔ woɔman nε.

³² Danjbii kei yena bii peperee daasebia pou man. Mɔna nyi akpaa ke da bee na, keε bee bese danj dinaa kenj nyi gyebuse ne kɔnj kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

³³ Kenje Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori kenj

yεε ηγβα tee kenj alo ηolo ba mo kyakale bodobodo biliη tasa dinaa man, kaboena biliη kenj pou korowo wuku nε.”

³⁴ Aduya man te Yesu kolosiwo fa balan dikpii kenj pou. Ɔ te kolosi nombii daale fa ηolo kenj Ɔ te gyɔ dudu ya. ³⁵ Kei yele la Wurubuarε nombia ηan Ɔ be tεε Ɔ dekpηjkenjgyɔore Yesaya dɔɔ yako see nε kɔηawɔ ampanj. Ɔ yakowo nyiaa,

“Aduya man te maa kolosi fa wo na maa yako wo nombia aweesenj ηan bɔɔ gyenj ya, leenanj tεεle kewalanj tεε nε.”

Yesu kalese ηalese kumεε dudu kenj man

³⁶ Kenjete Yesu lɔɔ balan dikpii kenj gbεε te Ɔ gyuuwo dekpηjlanj man. Ɔ kaseela banj kɔηawɔ Ɔ gyanj te be yako e nyiaa, “Wola daa dudu kenj n be gyɔɔ lee ηalese kumεε ηan ηɔɔ tuu woɔ kenj man nε asεε.”

³⁷ Kenjete Yesu tiranɔɔ fa wo nyiaa, “Walanj ηon Ɔ be duu abɔɔ bia kpaakpaa ηan nε yena manj Deniwalanj Bu ηon, ³⁸ woɔ kenj yena tεεle kei pou. Abɔɔ bia kpaakpaa ηan yena Wurubuarε gyoori kenj man bia banj. ηalese kumεε ηan yena ɔbɔnsam ηon bia. ³⁹ Te walanjkum ηon Ɔ be duu ηalese kumεε ηan yena ɔbɔnsam ηon. Kekεεε tεε kenj yena debanj ɔtomante kenj. Banj baa kerεε nε yena Wurubuarε kpilala banj. ⁴⁰ Mena kenj bɔɔ yilaa ηalese kumεε ηan te bɔɔ too ηa nε, mena ne gyae la ke kɔη debanj ɔtomante kenj man. ⁴¹ Manj Deniwalanj Bu ηon maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa kpene kamase kenj ne yeli walanj ne yεε dukum nε, na nombiakumεεyεεra pou lee me gyoori kenj man. ⁴² Wurubuarε kpilala banj baa funj balan kumεε banj do boalanj degyapaa kenj man. Botɔɔ te baa fae yeesa na baa tao be kela. ⁴³ Mɔna banj be gbεenenj tenεε Wurubuarε siaman nε, baa ηalakee ηgba weese nε be kya ηon gyoori kenj man. Banj

be dana denjela anenyiinj dei na, baa tei nideli.”

Yesu kekolosi lee Wurubuarε gyoori kenj wose man

⁴⁴ Kenjete Yesu besewɔ yako wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori kenj yεε ηgba kolo kpaakpaate kenj ke dana koya donj te bɔɔ mo weese tεεle daale man nε. Balee ηolo ke gyu kena ke nε, te Ɔ desina ke weese nideli. Ke yεε e gyonj gbaa mena dɔɔ Ɔ gyuuwo ka mo kpene kamase kenj Ɔ dana nε yɔɔ, te Ɔ moowo ke lεε tεεle kenanj.”

⁴⁵ Yesu besewɔ yako wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori kenj yεε ηgba kebudiiri ηon Ɔ donj Ɔ ne gyae kegyanase kpaakpaa nyinjan waa lεε nε. ⁴⁶ Ɔ ke gyu ke nyinj kegyana kpaakpaate nε, Ɔ gyuuwo ke yɔɔ kpene kamase kenj Ɔ dana nε, te Ɔ moowo ke lεε ke.”

⁴⁷ Yesu besewɔ yako wo nyiaa, “Wurubuarε gyoori kenj yεε ηgba asawu lɔɔra banj bɔɔ funj ba asawu do lonj man te bɔɔ kyanj kpebia kpookpoo nε. ⁴⁸ Ba kena nyi asawu kenj te wulu nε, be wɔηee ke kɔη dekenjkenj dɔɔ. Be tisiwo kyaa te be tɔɔsee kpebia kpaakpaa nyibanj do be donjase man, te be funjii akumεε banj pou leki. ⁴⁹ Mena ne gyae la ke kɔη wee ɔtomante kenj man. Wurubuarε kpilala banj baa kɔη kaa lese balan kumεε banj lee balan kpaakpaa banj man. ⁵⁰ Na baa funj balan kumεε banj do boalanj kenj ke bεε yem ya nε man. Botɔɔ te baa fae yeesa na baa tao be kela.”

⁵¹ Kenjete Yesu bɔɔse wo nyiaa, “E nyii nombia kenja pou asεε?” Te be sεεwo nyi “Ayi.” ⁵² Kenjete Yesu yako wo nyiaa, “Nombii kei nawolo baa nyiaa, mmaraa wolale kamase ηon Ɔ be kasee Wurubuarε gyoori kenj nombia gyenj ηa nε, Ɔ yεε ηgba dekpηjlanj kegyia ηon Ɔ ne kyaa lese wa abɔɔ wɔlεε na benεε lee wa abɔɔ dεεsee man nε.”

Ba ke bεε Yesu Nasarete donɔɔ man

Maake 6:1-6; Luka 4:16-30

⁵³ Yesu ke gyo aduya kenja tan ne, o leewo botoo lan. ⁵⁴ O ke gyu ka gyoo o dæe ne, o gyuuwo ka wola wo Wurubuaræ nombia bo osom deni man, te o kawola kenj doo be popou noo, kenjete be boose donja nyiaa, "Alen yaa o nyinja nombia kagyen kei, na donj kenj o na mo yæe gyakolon nombia na nombia dinaana kenja lee?" ⁵⁵ Na kapenta non bu yaa yee? Na o naa yena Mæere yee, na o naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simon na Gyuda yee? ⁵⁶ Na daa na o desina kyaa la kebo yee? Alen kitii yaa o nyinja mena donj kei lee? ⁵⁷ Mena doo ba te læ e ya. Kenjete Yesu yako wo nyiaa, "Balan ne bu Wurubuaræ dekpengkpenjyooore yenan kamase, mona non gbagba o donoo man balan, na o dekpanalanmantena bee buu na e ya." ⁵⁸ Te kenj ba te læ Yesu di doo ya ne, o te yæe gyakolon nombia burum o dæe botoo ya.

14

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Maake 6:14-29; Luka 9:7-9

¹ Mena debanj kenanj man te gyoo Herode non o ne keæ Galelia tæele doo ne, nyii Yesu wose man nombia. ² Kenjete o yako o tewulæe nyiaa, gyae ke yæe Gyon Wurubuaræ lonsoore non bese la fonj lee yenj man konj ne. Mena doo te o ne tale yæe gyakolon nombia ne.

³ Nawolo nyi gyoo Herode gbagba yele la be kyana Gyon te be bake e, te ba moo e ke to deni lee o kegyia Filipino wæele Herodia doo. ⁴ Kpene kenj doo gyoo Herode be yæe mena yena nyi, Gyon yako e nyi gbæe be doo nyi waa mo o kegyia Filipino wæele Herodia yala ya. ⁵ Gyoo Herode gyaewo nyi nafa waa ko Gyon mona o ne yee Gyudatena banj, nawolo nyi bæ læ Gyon di nyi o yæe Wurubuaræ dekpengkpenjyooore e. ⁶ Wee daale gyoo Herode kee di o kalolawee ne, Herodia bu alebu konjawo kaa soe balan banj pou siaman, te yæe gyoo Herode kyeo. ⁷ Mena doo

gyoo Herode kana ntam yako alebu non nyiaa, "Kpene kamase kenj n gyae nyi maa fa nenj na, yako na maa fa nenj." ⁸ Kenjete alebu non o naa feefuwo do o bu nyi waa yako nyiaa, "Mæe gyae n ke kara Gyon Wurubuaræ lonsoore nyee do tasa tantanalanj man fa manj debokeiman." ⁹ Nombia nan takaa gyoo non, mona ntam kenj o be kam na balan banj bo yilaa botoo doo ne, o yela be yæe alebu non kegyaebii fa e. ¹⁰ Mena doo o yela be gyuuwo ke kara Gyon nyee deni kenj man. ¹¹ Kenjete ba moo Gyon nyee kenj do tasa tantanalanj man kona alebu non, te o moo ke gyina o naa. ¹² Kenanj wole te Gyon kaseela gyuuwo ka mo Gyon woo non ke wuu, te be gyuuwo ke yako Yesu.

Yesu kefa balan kakponse banon weenæ

Maake 6:30-44; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14

¹³ Yesu ke nyii Gyon Wurubuaræ lonsoore yenj ne, o gyoowo debgele man lanj yenanj daale gyu ke kyaa waagenj koonj. Balanj dikpii kenj ke nyii nyi o te lam ne, te ba leewo be donoose man, mo na be nawoo sila e. ¹⁴ Yesu ke tisi lee degbele kenj man, te o kena balan dikpii kenj ne, be nombia yæe e waranjase te o kyoo kaweesetena banj pou boo sila wo gyu ne.

¹⁵ Ke lii balinoo ne, Yesu kaseela banj konjawo o gyanj kaa yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, tæe ne yuu te kebo mo yæe njale nsana ke. Lo balan banj gbæe, na baa gyu akuraase nan benaa ne man na be kaa gyae kolo læ di." ¹⁶ Kenjete Yesu yako wo nyiaa, "Tekaboena nyi baa ta ya. Emæe gbagba e gyae kolo fa wo na baa di." ¹⁷ Botoo te o kaseela banj yako e nyiaa, "Bodobodose abili nj anonj na kpebia bala pe te de dana." ¹⁸ Kenjete Yesu yako wo nyiaa, "E mo na kona manj." ¹⁹ Te o yela balan banj tisiwo kyakee tæele man. Kenjete Yesu moo bodobodose anonj na kpebia bala banj, te o gyinaa o nyee adido te

o fanewo do Wurubuarɛ nɔɔ, te o kerɛɛ ɲa te o moo ɲa fa o kpilala ban, te ban mo moowo kpɛɛɛ balan ban. ²⁰ Balan ban pou diiwo baa, te be toosee weenɛɛ buruburu akan ɲan na, be nyiɲa donase kufu ala (12). ²¹ Balan ban boɔ di weenɛɛ ɲan nɛ, be yaanɔɔle gyae ke yɛɛ ɲgba baala kakponse banon (5000) nɛ. Ba te kala ala na bia kpu ya.

Yesu keta lonɔ doɔ

Maake 6:45-52; Gyɔn 6:15-21

²² Debokenan man te Yesu yela o kaseela ban gyoowo degbele man kyan gbɛɛ gyu boo kenɔɔ dɔngyɔɲ na waa nyiɲ lo balan ban gbɛɛ. ²³ Yesu ke lo balan ban gbɛɛ tan nɛ, o gyuuwo bula doɔ waagenɔ o kaa fane. Kelii balinɔɔ nɛ, na Yesu waagenɔ kaa la botɔɔ. ²⁴ Deban kenan na degbele kenɔɔ te lii lem, na felinɔɔ dinaa daale mo ne gyoo degbele kenɔɔ wosi lonɔ kenɔɔ doɔ. ²⁵ Tɛɛ kɛɛ bee kena nɛ, Yesu tɛɛwo lonɔ kenɔɔ doɔ o ne gyu o kaseela ban gyan. ²⁶ O kaseela ban kena e o donɛɛ lonɔ kenɔɔ doɔ o ne konɔ nɛ, be woɛ loɔ wo gbaa. Kenɔɔ be kpa “O yɛɛ woo e,” te be fae yeesa nawolo nyi gyakolonɔ te kyan wo. ²⁷ Debokenan man te Yesu kolosiwo fa wo nyi, “ɛ nyiɲ konɔɔ, ɛ na yee ya, man e.” ²⁸ Botɔɔ te Pita yako e nyiaa, “Me Gbenɔɔgyoo, akpaa nyan e na, yela maa ta lonɔ kenɔɔ doɔ konɔ n gyan.” ²⁹ Kenɔɔte Yesu yako e nyiaa, “Konɔ” te Pita leewo degbele kenɔɔ man ta lonɔ kenɔɔ doɔ o ne gyu Yesu gyan. ³⁰ Monɔna Pita kena mena kenɔɔ felinɔɔ kenɔɔ ne gyoo lonɔ kenɔɔ doɔ nɛ, gyakolonɔ gyoo e te o fiasɛɛ o na gyoo lonɔ kenɔɔ man. Kenɔɔte o fae yeesa nyiaa, “Me Gbenɔɔgyoo, lɛɛ man!” ³¹ Debokenan man te Yesu teneɛ o nyinmaa kyan e te o yako e nyiaa, “Baale, n kelɛɛdi ta boo ya. Weera doɔ te n lɛɛ man anmaarenɔ n konɔɔ man?” ³² Yesu na Pita ka gyen gyoo degbele kenɔɔ man nɛ, te felinɔɔ kenɔɔ tinaa kegyo yela. ³³ Botɔɔ te ban be doo degbele kenɔɔ man nɛ, korowo bunɔɔ Yesu nawɔɔtɛɛ te be yako e

nyiaa, “Nyan yena Wurubuarɛ bu ɲon ampan.”

³⁴ Be ka tonɔ boo kenɔɔ nɛ, be gyuuwo kelii tɛɛle kenɔɔ bɛɛ baake ke Genesareti nɛ doɔ. ³⁵ Balan ban be kyaa tɛɛle kenan doɔ ka gyen nyi Yesu ɲonan nɛ, be kpiliwo gyu ke yako donɔɔse ɲan pou kyaa botɔɔ yenan nɛ. Mena doɔ balan moo be kaweesetena pou konɔ Yesu gyan. ³⁶ Kenɔɔte be waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyinmaase tina o kegba nɔɔbii panpan bo gba. Te ban pou boɔ tina o kegba kenɔɔ nɛ, wose yɛɛ wo donɔɔ.

15

Yesu kawola lee Gyudatena gbɛɛnenɔ man

Maake 7:1-13

¹ Kenɔɔte Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban baale korowo lee Gyerusalem donɔɔ man gyu ke boɔse Yesu nyiaa, ² “Weera doɔ te n kaseela ban bee di da benenɔɔ amanberese doɔ ya? Nawolo nyi boɔ ne faafo be nyinmaase ɲgba mena kenɔɔ da benenɔɔ amanberese nawolo ne pɛte baa di ya!” ³ Kenɔɔte Yesu tiranɔɔ fa wo nyiaa, “Weera doɔ te ɛmɛ mo, lee ɛ benenɔɔ amanberese doɔ te ɛ bee di Wurubuarɛ mmaraase doɔ ya?” ⁴ Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowo nyiaa, “Bu n kya na n naa, te nyan ɲon n falaa n kya yaa n naa na, kaboena nyi baa ko nenɔɔ.” ⁵ Monɔna ɛmɛɛ ne yako nyiaa, “Akpaa ɲolo de yako o kya yaa o naa nyi, ‘Kpene kenɔɔ nafa me dana maa fa nenɔɔ nɛ, yɛɛ Wurubuarɛ wui.’” ⁶ Mena doɔ be kaboena nyi otenate waa mo kpene kenan fa o lolala ya. Nne na ɛ ne yako baa nyi otenate na bu o kya na o naa na waa yɛɛ kpene kenɔɔ kaboena nyi waa yɛɛ fa wo nɛ ya. Kei nawolo baa nyi lee ɛ benenɔɔ amanberese doɔ, ɛ te bɛɛ kpene kenɔɔ Wurubuarɛ kpa yaa yɛɛ nɛ. ⁷ ɛmɛɛ ban ɛ na beo ɛ wose, Wurubuarɛ nombia ɲan o be tɛɛ o dekpɛnkpɛnɔɔre Yesaya doɔ yako

see lee ε wose man ne yee ampan. ɔ yakowɔ nyiaa,

⁸ ‘Balan kewɔ na mo be nɔɔ bo yako nyi bee bu man, mɔna be konɔɔse man na, bɔɔ na mo man yee kolo ya.

⁹ Bɛɛ som man bo yakaa, nawolo nyi mmaraase nan denibalan gbagba be kyaa yee ne, nan te bɛɛ mo wola balan beo wɔ nyi ne yee man Wurubuare mmaraase na.’ ”

Kpene keɲ ne yee walan ayimɛɛ
Maake 7:14-23

¹⁰ Kenɛte Yesu besewɔ baake balan ban pou kɔɲ ɔ gyan te ɔ yako wɔ nyiaa, “ε popou ε tei me gyan, na ε ke nyii nombia keɲa man nideli. ¹¹ Na kpene keɲ na gyoo walan nɔɔman ne ne yee na e ayimɛɛ ya, mɔna kpene keɲ na lee ɔ nɔɔman ne, keɲ ne yee na e ayimɛɛ.”

¹² Kenɛte Yesu kaseela ban kɔɲawɔ ɔ gyan kaa bɔɔse nyiaa, “Ngba n gyeɲ nyi deban keɲ Farasiitena ban be nyii nombia nan na, te yee wɔ gyon ya?” ¹³ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Dan kamase keɲ ka te yee nyi me kya non ɔ kyaa adido ne duu na ke ya na, waa kulu ke na ke lila pou ke leki. ¹⁴ ε tina Farasiitena benan yela botɔɔ, be yee ngba siayelɛsatena ban bɛɛ wola siayelɛsatena gbɛɛ ne. Akpaa siayelɛsate na wola siayelɛsate gbɛɛ ne, be bala pou baa kaa yala bɔɔ man bo.” ¹⁵ Botɔɔ te Pita yako e nyiaa, “De Gbenɲyoo, lese dudu kei aseɛ fa daa.” ¹⁶ Kenɛte Yesu bɔɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Keɲ dɔɔ emɛɛ mo nyeeya ta yem? ¹⁷ Keɲ dɔɔ ε ba gyeɲ nyi kpene kamase keɲ da gyoo walan nɔɔman na, ne gyu ka gyoo ɔ dubulu man na ke ta bese lee ɔ wose man yee? ¹⁸ Mɔna nombii kamase keɲ na lee walan nɔɔman ne, na lee bo ɔ konɔɔ man, te keɲ ne yee na e ayimɛɛ. ¹⁹ Nawolo nyi walan konɔɔ man te nombiakumɛɛ ngba, balan kako, na yale kewɔlɛɛ

na kafon na ηmɛɛɛɛɲ na balan nɔɔ kekɛɛɛ na balan yela kewɔlɛɛ na lee. ²⁰ Mena abɔɔ keɲa ne yee na walan ayimɛɛ, mɔna akpaa ηolo te faafo ɔ nyinmaase pete waa di ya ne, ke bɛɛ yee e ayimɛɛ ya.”

Alo ηolo ke lɛɛ Yesu di
Maake 7:24-30

²¹ Yesu ka lee botɔɔ ne, ɔ wɔɲa ɔ wose lee botɔɔ gyu Tae na Sidon donɔɔse nan yenan. ²² Kenɛte Kaanan alo ηolo leewɔ botɔɔ yenan kɔɲ Yesu gyan kaa wii fa e nyiaa, “Me Gbenɲyoo, gyoo Defidi ɔ naan-abii, wii me waranase! Felinɲkum doo me bu alebubii man, te kɛɛ naase e diyem nideli.” ²³ Mɔna Yesu te yako daale ya. Mena dɔɔ ɔ kaseela ban waase e nyiaa, “Lo alo non gbɛɛ na waa ta, nawolo nyi ɔ ne fae yeesa tɔ daa deɲela.” ²⁴ Kenɛte Yesu yako alo non nyiaa, “Iseraetena ban bɔɔ yoo Wurubuare gbɛɛ ne baagen gyan te Wurubuare kpila man.” ²⁵ Mɔna alo non kɔɲawɔ kaa buɲ Yesu nawɔɔ tɛɛ waase e nyiaa, “Me Gbenɲyoo, lɛɛ man!” ²⁶ Kenɛte Yesu yako alo non nyiaa, “Tek-aboena nyi baa mo bia weenɛɛ fa babaase ya.” ²⁷ Botɔɔ te alo non mo sɛɛwɔ nyiaa, “Ayi, me Gbenɲyoo, doo mena, mɔna babaase baa tale fiu weenɛɛ nan be gbenɲyoo ne dii te ηɛɛ yale tɛɛle man ne di.” ²⁸ Kenɛte Yesu yako alo non nyiaa, “Alo n kelɛɛdi boe. Kpene keɲ n ne gyae ne, dɛɛkɔɲ mena fa neɲ.” Debokenan man te ɔ bu non kawee tanawɔ.

Yesu kekyɔ balan burum kaweeɛɛ

²⁹ Yesu ka lee botɔɔ ne, te ɔ tɛɛwɔ na Galelia boo keɲ nɔɔ nɔɔ. Kenɛte ɔ gyuuwɔ ka gyeɲ bulabii daale gyu ke kyaa ke dɔɔ. ³⁰ Balan burum moo be kaweesetena kɔɲ ɔ gyan. Kaweeɛɛ ngba ban be nawɔɔ ba yekee, na ban be sia be yeɛɛ na ɔtakasese na omumuuse na kaweeɛɛ kpookpoo ne. Kenɛte Yesu kyɔɔ be popou. ³¹ Balan ban kena nyi ban be nawɔɔ ba yekee ne tɛɛ, te omumuuse ne kolosi te ɔtakasese wose ne yee wɔ

don, te siayelɛsatena sia ne naa nɛ, doo be nɔɔ. Kenje ba lese Iseraetena Wurubuarɛ nɔn yele.

Yesu kefa balan kakponse banaara weenɛɛ

Maake 8:1-10

³² Kenje Yesu baake ɔ kaseela ban kɔn ɔ gyan te ɔ yako wɔ nyiaa, “Balan kewɔ nombia dana man waranase, nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa atooro yaa ngba be kyaa me gyan te be te dii ta kolo ya nɛ. Mɔɔ ne gyae maa lɔ wɔ gbɛɛ na tanam ya, nawolo nyi be sia de kaa biri wɔ gbɛɛnaa man.” ³³ Botɔɔ te ɔ kaseela ban boose e nyiaa, “Alen yaa dee nyin weenɛɛ fa balan burum kewɔ hale nsana kebo?” ³⁴ Kenje Yesu boose wɔ nyiaa, “Bodobodose anmon te ɛ dana?” Te be tiranɔɔ fa e nyi, “Bodobodose nyetooro na kpebia buruburu akalansɛɛ baale te de dana.” ³⁵ Kenje Yesu yela balan ban tisiwɔ kyakee tɛle man. ³⁶ ɔ moo bodobodose nyetooro njan, na kpebia ban te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan, te ɔ kerɛɛ na mo fa ɔ kaseela ban. Kenje ɔ kaseela ban mɔ moo na kpɛɛɛ balan ban. ³⁷ Balan ban pou diiwɔ baa. Te ɔ kaseela ban tɔsee buruburu akan njan na, be nyina donase nyetooro. ³⁸ Balan ban boɔ di weenɛɛ njan nɛ, be yaanɔle yɛɛ baala kakponse banaara (4000). Ba te kala ala na bia kpu ya. ³⁹ Yesu ke lɔ balan ban gbɛɛ tan nɛ, ɔ gyoowɔ degbele man te ɔ gyuu tɛle ken bɛɛ baake ke nyi Magadan nɛ dɔɔ.

16

Gyudatena kegyiise ne gyae nyi Yesu waa yɛɛ gyakolon nombia

Maake 8:11-13; Luka 12:54-56

¹ Wee daale nɛ, Farasiitena na Sadukiitena konawɔ Yesu gyan kaa teese e ɔ nɔɔman nyi waa yɛɛ gyakolon nombia wola wɔ, na kawola nyi ɔ lee Wurubuarɛ gyan ampan. ² Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “De lii balinɔɔ te noma yasɛɛ

na ɛ ne tale naa yako nyi, tɛɛ de naa na weese waa gyɔ. ³ Te nebo mɔ na, ɛ ne tale kɛɛ noma dinɔɔ yako nyi gyen ɔga waa nɛɛ. ɛ ne tale kɛɛ noma na ɛ kawola kpene ken gyae ke kɔn. Mɔna nombia njan ne yɛɛ deban kei man nɛ, ɛ bɛɛ tale wola njan man ya. ⁴ ɛmɛɛ gyen wee kei balan, ɛ yɛɛ balan kumɛɛwɔ te ɛ bee yee Wurubuarɛ ya. ɛ ne gyae nyi maa yɛɛ gyakolon nombia ɛ kena, mɔna mɔɔ gyae maa yɛɛ gyakolon nombia kamase wola njan kpu na njan be kɔn Wurubuarɛ dekpenkpengyɔɔre Gyona dɔɔ nɛ ya.” Kenje Yesu leewo be gyan lan tina wɔ yela.

Yesu ke faree ɔ kaseela lee Farasiitena na Sadukiitena wose man

Maake 8:14-21

⁵ Yesu na ɔ kaseela ka ton gyu boo ken dingyin nɛ, ɔ kaseela ban wolee bodobodo ka mo bo. ⁶ Kenje Yesu faree wɔ nyiaa, ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Nawolo nyi be dinɔɔ yɛɛ ngba tee ken bɛɛ mo do bodobodo man te kɛɛ koro nɛ. ⁷ Mena dɔɔ ɔ kaseela ban boose donja nyiaa, “Ken de ta mo bodobodo kɔn dɔɔ ya te ɔ ne yako mena nombia kenja yaa?” ⁸ Na Yesu ta gyen kpene ken bee kolosi na donja nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ keɛɛdi ta boɔ ya. Weera dɔɔ te ɛ ne kolosi nyi ɛ ta mo bodobodo tela ya?” ⁹ Mena dɔɔ ɛ sɛɛ ɛ te nyii ta me nombia man yee? ɛ bɛɛ tɔsee bodobodose anon njan mɔɔ kerɛɛ fa balan kakponse banon, na njan boɔ dii kaase te ɛ be tɔsee wulu donase nɛ yee? ¹⁰ Yaa ɛ bɛɛ tɔsee bodobodose nyetooro njan balan kakponse banaara be dii, na njan boɔ dii kaase te ɛ be tɔsee wulu donase nɛ yee? ¹¹ Weera dɔɔ te ɛ ta gyem nyi na bodobodo wose man nombia yaa mee kolosi fa njan ya? Mɔna ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Be dinɔɔ yɛɛ ngba tee ken bɛɛ mo do bodobodo man te kɛɛ koro nɛ.” ¹² Botɔɔ te ɔ kaseela ban gyanawɔ nyi, na tee ken ne yeli bodobodo na koro nɛ yaa ɔ

ne yako wɔ nyi baa kɛɛ ba wose man nideli na ke ya. Mɔna Farasiitena na Sadukiitena nombia njan bɛɛ wolo nɛ yaa ɔ ne yako wɔ.

Pita keyako nyi Yesu yena nyeelɛere njan Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ

Maake 8:27-30; Luka 9:18-21

¹³ Yesu na ɔ kaseela banj ka gyoo Kaesaria Filipi tɛɛle man nɛ, ɔ boose ɔ kaseela banj nyiaa, “Balanj ne kolosi ma wose man nombia na be kpa manj Deniwalanj Bu njan yena amɔ?”

¹⁴ Kenje ɔ kaseela banj tiranɔɔ nyiaa, “Balanj baale kpa nyanj yena Gyɔn Wurubuarɛ lonjɔɔre njan. Baale mɔ kpa nyanj yena Wurubuarɛ dekpɛnkpɛngyɔɔre Elia, te baale mɔ kpa nyanj yena Wurubuarɛ dekpɛnkpɛngyɔɔre Gyeremia, yaa Wurubuarɛ akpɛnkpɛngyɔɔra banj man njolo.” ¹⁵ Botɔɔ te Yesu boose wɔ nyiaa, “Ɛmɛɛ mɔ de? Ɛ kpa manj Deniwalanj Bu njan yena amɔ?”

¹⁶ Botɔɔ te Simɔn Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nyanj yena Kristo, nyeelɛere njan Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ. Wurubuarɛ njan ɔ kyaa kekpaakekpa nɛ Bu.” ¹⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Gyona bu Simɔn, nyanj na nyeebam, nawolo nyi na deniwalanj lese na nombia kenja wola nenj ya, mɔna me kya njan ɔ kyaa adido nɛ lese na nja wola nenj.

¹⁸ Mena dɔɔ mɛɛ yako nenj nyiaa, nyanj yena Pita, te n yeke kenanj asɛɛ yena nyi boe. Nyanj boe kei dɔɔ te maa baake me balanj pou yilaa. Te yenj gba koranj be gyae ke tale di be dɔɔ ya. ¹⁹ Maa mo Wurubuarɛ gyoori kenj safowaase do n nyinjmaa man. Kpene kamase kenj nyanj ke gyɔ ke dowoe tɛɛle kei dɔɔ nɛ, baa gyɔ ke dowoe adido, te kpene kamase kenj nyanj ke booli ke tɛɛle kei dɔɔ nɛ, baa booli ke adido mɔ.” ²⁰ Kenje Yesu faree ɔ kaseela banj nyi, be na yako walanj kamase nyi njan yena nyeelɛere njan Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yenj na ɔ kefonj wose man

Maake 8:31-9:1; Luka 9:22-27

²¹ Lee debanj kenanj pou nɛ, Yesu fiasɛɛ ɔ na lese nombia njan asɛɛ fa ɔ kaseela banj nyiaa, “Kaboena nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man, na me kaa naa diyem nideli Gyudatena kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj nyinjmaa man. Baa ko manj, mɔna weeya atoorote kenj man na, Wurubuarɛ waa gyusu manj lee yenj man.” ²² Botɔɔ te Pita moo Yesu lee yenanj te ɔ tɔɔ e nyi, “Me Gbenjgyoo, na yako mena ya. Wurubuarɛ dɛɛ mo kenja gyu lem. Kenja na kɔn n dɔɔ korakora ya.” ²³ Botɔɔ te Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ Pita te ɔ yako e nyiaa, “Ɔbonsam, ta lee me gyanj! N ne gyae n ke tɔ manj gbɛɛ. Nawolo nyi na Wurubuarɛ kegyaebii te n na gyuenj ya, mɔna denibalanj kegyaebii te n na gyuenj.”

²⁴ Kenje Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, “Akpaa njolo ne gyae waa sila manj na, ɔ na yɛɛ kpene kenj njan gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo ɔ ɔpanjanj kenj seele, na waa sila manj wee kamase. ²⁵ Nawolo nyi walanj kamase njan ɔ ne gyae waa lɛɛ njan gbagba nyeedonj na, ke gyae ka lee ɔ nyinjmaa man. Mɔna walanj kamase njan ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinjmaa man lee manj Yesu na me nombia dɔɔ nɛ, waa bese nyinj ke. ²⁶ Akpaa njolo de nyinj tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinjmaa man na, wonj tɔnɔɔ te waa nyinj? Yaa wonj te walanj waa tale mo kyɛɛkee na ɔ nyeedonj? ²⁷ Manj Deniwalanj Bu njan na me kpilala dɛɛ lee adido kɔn me kya Wurubuarɛ gyoorobiiri man, na me kaa tɔ walanj kamase kom lee ɔ tom kenj ɔ be yɛɛ nɛ man. ²⁸ Ampanj yaa mɛɛ yako njan ɛ ke nyii nyiaa, baale senjɛɛ ɛ man kebo kenj bɔɔ gyae baa yenj ya, kelii debanj kenj manj Deniwalanj Bu njan maa lese ma wose wola me gyoorobiiri man.”

17

Yesu wose kekyεεkee

Maake 9:2-13; Luka 9:28-36

¹ Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na non Gyemisi o naabu Gyon kpu na o wose te be gyuuwo bula dinaa daale doo baagen. ² Be ka sen botoo ne, karate-tee dokolon te Yesu wose kyεεkeewo be siaman. Na o sia gbεε ne nhalakee ngba weese ne, te wa aboo nan o doona ne bese aboo wolomεε fututu na ηεε nhalakee polepole. ³ Debokenan man te Mosesi na Elia kaa bεεwo lee be doo, te be kolosiwo na Yesu. ⁴ Kenje Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, dei ngba daa mo be konj kebo ne. Nyi akpaa n ne gyae na, yela dεε ban kefeese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mo wui daale.” ⁵ Pita ke gyakaa o ne kolosi ne, te noma ηεεηεεε ηaale kaa wuuwo be doo. Kenje be nyii noowoya ηaale lee noma nan man nyiaa, “Kei yena me bu non mεε gyae e lee me konoo man te o na gyoo me sia, ε nyii e.” ⁶ O kaseela ban ke nyii noowoya kenja ne, yakolon gyoo wo te be tisiwo bunji tεεle man. ⁷ Kenje Yesu kaa mo o nyinmaa tina wo te o yako wo nyiaa, “E koro, ε na yee ya.” ⁸ Be ka koro gyina be sia ne, ba te naa nolo kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi lee bula kenj doo bεε konj ne Yesu too wo kiinj nyiaa, “E na yako walan na walan kpene kenj ε be naa ne ya, kelii deban kenj Wurubuarε waa gyusu man Deniwalan Bu non lee yen man.” ¹⁰ Kenje o kaseela ban boose e nyiaa, “Weera doo te Gyudatena mmaraa wolala ban ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa tanjgbεε konj pena nyeeleere non Wurubuarε be yako see nyi waa konj ne ke konj?” ¹¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Ke doo mena nyi Elia waa tanjgbεε nyeeleere non konj na o kaa desina kpene kamase see ngba ηa kedoobii ne.” ¹² Mona mεε yako non baa nyi Elia tanj wulaa konj lan mona balan ta gyen e ya, te

be yεε e kpene kamase kenj bεε gyae. Mena mo te man Deniwalan Bu non maa naa diyem be nyinmaa man. ¹³ Botoo te o kaseela ban gyenawo nyiaa, Gyon Wurubuarε lonsoore non wose man nombia yaa o ne yako ne.

Yesu kekyo tobaale non o na wee keleuleuse ne

Maake 9:14-29; Luka 9:37-43

¹⁴ Ba ke konj kaa gyoo balan burum ban man ne, balee nolo kaa tisiwo bunj Yesu nawootεε, ¹⁵ te o yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, wii me bu kei waranjase fa man. O na wee keleuleuse, te o ne naa diyem nideli mo. Ne kyaa kuu e lo boalan yaa lonj man. ¹⁶ Ma moo e konj n kaseela ban gyan, mona ba te tale kyoo e ya.” ¹⁷ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Ao! Emεε gyen balan ban ε bεε lee man di ya, te ε yεε balan kumεεwo. Weeya anjon te kaboena nyi maa kyaa ε gyan, na maa nyin konoo fa non?” Kenje o yako balee non nyiaa, “Mo n bu non kona man.” ¹⁸ Kenje Yesu fae felinkum kenj te ka leewo bu non man, te o kawee tanawo debokenan man. ¹⁹ Kenan wole te Yesu kaseela ban gyuuwo o gyan, te be baake e lee yenan boose e nyiaa, “Weera doo te daa te tale gegi felinkum kenj lee bu non man ya?” ²⁰ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Nawolo nyi ε kelεedi ta boo ya. Mεε yako non ε ke nyii nyiaa, nyi akpaa ε kelεedi yεε peperee ngba kafaabii koran ne, nafoo ε ke tale yako bula kei nyiaa, ‘Kulu lee kebo ke yala nne’ te ke gyae ke konj mena. Te kolo be kyaa kenj nyi ε be gyae ε ke tale yεε ya.” ²¹ Mona mena felinkumεε kenja dinoo doo ne, kefane na nookebake kaagen te n ke tale mo gegi ηa.

Yesu kekolosi o yenj wose man bela

Maake 9:30-32; Luka 9:43-45

²² Deban kenj be popou be konj kaa gyanee Galelia tεεle man ne, Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Baa lese man Deniwalan Bu non fa balan, ²³ na baa ko man, mona weeya

atoorote kenj ne, Wurubuarɛ waa gyuusuu manj lee yenj man." Botɔɔ te dekokɔrɔkɔɔ kyanja ɔ kaseela banj.

²⁴ Yesu na ɔ kaseela banj ke kɔnj kaa gyoo Kapanum donɔɔ man ne, balan banj bɛɛ lee lempoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man ne, kɔnjawɔ kaa boose Pita nyiaa, "E gbengyoo njon bɛɛ tɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa lempoo kenj yee?" ²⁵ Kenjete Pita tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, ɔ ne tɔɔ. Pita ke kɔnj kaa gyoo dekpanalanj man pɛ ne, Yesu tanjgbɛɛ la kolosi na e te ɔ boose e nyiaa, "Simɔn, sena yena nya agyuenj? Balanj bomɔ gyanj te tɛele kei dɔɔ gyoonenj ne lee lempoo lee? Donɔɔsetena gyanj yaa njɔla gyanj?" ²⁶ Te Pita tiranɔɔ nyiaa, "Njɔla gyanj te bɛɛ lee." Kenjete Yesu yako e nyiaa, "Akpaa mena na donɔɔsetena te nyinj ba wose. ²⁷ Mɔna kenj dɔɔ ne gyae nyi daa na wɔ ke yala dɔnja dɔɔ ya ne, mo n darawaa na n ke gyuu booman ke lo. Kpebii gyanjgbate njon n ke kyanj ne, n wola ɔ nɔɔ na n kena kɔba kenj gyae ka yee daa na nenj wui lempoo kenj ketɔ. Lese ke na n ka mo gyina wɔ."

18

Amɔte kela na ɔ dɔɔ Wurubuarɛ gyoori kenj man?

Maake 9:33-37; Luka 9:46-48

¹ Mena debanj kenanj man ne, Yesu kaseela banj kɔnjawɔ ɔ gyanj kaa boose e nyiaa, "Amɔte yena walanj kegyia Wurubuarɛ gyoori kenj man?" ² Kenjete Yesu baake biikyaabii njolo kaa senj be siaman, ³ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Ampanj yaa mɛɛ yako njon e ke nyii nyiaa, akpaa e te kyɛɛkee e dinɔɔ na e ke yɔkɔse e wose yɛɛ njgba bia ya ne, e be gyae e ka gyoo Wurubuarɛ gyoori kenj man ya." ⁴ Mena dɔɔ walanj kamase njon ɔ yɔkɔse ɔ wose njgba biikyaabii kei ne, njon yena walanj kegyia Wurubuarɛ gyoori kenj man.

⁵ Te walanj kamase njon ɔ lee biikyaabii kei dinɔɔ ma yele man na, manj yaa ɔ lee wɔ.

⁶ Mɔna walanj kamase njon ɔ yeli bia buruburu kewɔ banj boɔ lee manj di ne man njolo de yɛɛ dukum ne, kenanj na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpanj ɔ wɔnjɛ man, te be funj e do epɔ man na dei kela. ⁷ Emɛɛ balan banj e kyaa tɛele kei dɔɔ ne e laako lee abɔɔ njan ne yeli balan ne yɛɛ dukum ne dɔɔ. Kaboena nyi mena abɔɔ kenja deɛ kɔnj, mɔna nyanj walanj njon njɛ gyae ke ta n dɔɔ kɔnj ne nyaa laako.

⁸ Nyi akpaa n nyinjmaa yaa n nae ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kara ke leki. Nawolo nyi, dei nyi nya lee kadej na n ka gyoo Wurubuarɛ gyoori kenj man, kela nyi baa mo nenj nyinjmaase ala yaa nawɔɔ ala ka do boalanj kenj ke bɛɛ yem ya ne man. ⁹ Te akpaa nyi n sibii ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya mo sibii dokolonj gyoo Wurubuarɛ gyoori kenj man, kela nyi baa mo nenj na n sia ala ka do boalanj kenj ke bɛɛ yem ya ne man.

Nam njon ɔ ba yoo ne dudu

Luka 15:3-7

¹⁰ Kenjete Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, e keɛ nideli nyi e be keɛ balan kewɔ banj boɔ lee manj di te boɔ yɔkɔse ba wose njgba bia ne nyi be man njolo yɛɛ walanj yakaate e ya. Mɛɛ yako njon baa e ke nyii nyiaa, mena balan kewɔ dana Wurubuarɛ kpilala banj ba senjɛɛ me kya Wurubuarɛ njon ɔ kyaa adido ne siaman, bɛɛ fane fa wɔ debanj kamase. ¹¹ Manj Deniwalanj Bu njon kɔnjɛ me kaa lee banj boɔ yoo Wurubuarɛ gbɛɛ man ne nyee. ¹² Kenjete Yesu boose wɔ nyiaa, sena te e na gyuenj lee nombia kenja man? Akpaa njolo dana namense sɔnjonɔnj (100) te be man dokolonj da yoo na wonj te ɔ ne yɛɛ? ɔ be gyae waa tina sɔnjonaara na kufu kadaale (99) banj yela bula dɔɔ botɔɔ, na waa ta keo njon ɔ ba yoo ne kabona waa naa

e yee? ¹³ Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyi akpaa ɔ naa e na, ɔ sia na gye ɔ dɔɔ nideli kela sɔɲonaara na kufu kadaale ban be ta yoo ya nɛ. ¹⁴ Mena mo te ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ, bɛɛ gyae nyi balan ban bɔɔ lɛɛ man di nɛ, be man ɲolo dɛɛ yo ya.

Mena ken emɛɛ na n dɔɔ ɲon ɔ be yɛɛ neɲ dukum nɛ ɛ ke kyaa

¹⁵ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, akpaa n dɔɔ Kristo baale de yɛɛ neɲ nombiikum na, gyu ɔ gyan na n kaa bɔɔse e. Mɔna yela ka ke yɛɛ emɛɛ na e ɛ bala nombia. Akpaa ɔ nyii neɲ na, n te tale baa besena e kɔɲ gbɛɛ kpaakpaate dɔɔ. ¹⁶ Mɔna nyi akpaa ɔ te nyii neɲ ya na, mo Kristo baale dokolon yaa balan bala kpu na n wose na ɛ ke gyu ɔ gyan. Kei gyae ke yela n ke nyin adansɛɛtena bala yaa batooro nombia ɲenan man, ɲgba mena ken Wurubuarɛ nombia ne yako nɛ. ¹⁷ Akpaa ɔ bɛɛ ɔ te nyii ɲon ya nɛ, kenan na baake e n tebia Kristotena dikpii ken gyan. Te akpaa ɔ bɛɛ ɔ te nyii ban mo ya nɛ, kenan na kɛɛ e nyi ɔ yɛɛ walan ɲon ɔ ba gyeɲ Wurubuarɛ ya, yaa ɔ yɛɛ dukumyɛɛre e. ¹⁸ “Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, kpene kamase ken ɛ gyɔ ke dowoe tɛɛle kei dɔɔ nɛ, na ba te gyɔ ke dowoe adido, te kpene kamase ken ɛ booli ke tɛɛle kei dɔɔ nɛ, na ba te booli ke adido mo.” ¹⁹ “Te mɛɛ yako ɲon baa bela nyiaa, kpene kamase ken ɛ man balan bala de yɛɛ nɔɔdokolon sen ke dɔɔ fane tɛɛle kei dɔɔ na, me kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ waa yɛɛ ke fa ɲon.” ²⁰ Nawolo nyi botɔɔ ken balan bala yaa balan batooro de gyanee ma yele man na, me kpue na wɔ.

Betabonmon te kaboena nyi baa mo walan dukum kyɛɛ e

²¹ Kenɛte Pita kɔɲawɔ Yesu gyan kaa bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɲyoo, betabonmon te me dɔɔ de yɛɛ nombiikum me dɔɔ na te maa mo kyɛɛ e? Maa mo kyɛɛ e betabonyetooro?” ²² Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa,

“Koa, na betabonyetooro ya, mɔna betabosɔɲotooro na kufu akpen nyetooro (70 x 7).”

²³ Kenɛte ɔ yako wɔ nyiaa, “Nnɛ te Wurubuarɛ gyoori ken doo. Ke yɛɛ ɲgba gyoo ɲon ɔ ne gyae nyi ɲon na ɔ tewulɛɛ ke kyaa, na baa kɛɛ koma ɲan be dana e nɛ. ²⁴ Be ka beta fiasɛɛ bɛɛ gyoo ɲe man nɛ, te ba moo tobaale ɲon ɔ dana e kom kɔba na nsendee ya nɛ kɔna e. ²⁵ Ken tobaale ɲon te nyin kɔba ken waa tɔ ya dɔɔ nɛ, ɔ gbenɲyoo ɲon yako wɔ nyi baa mo ɲon na ɔ wɛɛle na ɔ bia na wa abɔɔ ɲan pou ɔ dana nɛ ke yɔɔ, na baa mo kaa tɔ kom ken. ²⁶ Kenɛte ɔ tobaale ɲon tisiwɔ bun ɔ nawɔɔ tɛɛ waase e nyiaa, ‘Nyin konɔɔ fa man, maa tɔ neɲ kom ken pou.’ ²⁷ Botɔɔ te ɔ nombia yɛɛ ɔ gbenɲyoo ɲon waranase, te ɔ moo kom ken pou kyɛɛ e te ɔ tina e yela nyi waa ta. ²⁸ Mɔna mena tobaale ɲonan ka lee botɔɔ nɛ, ɔ ke gyanee na ɔ dɔɔ ɲolo ɲon ɔ dana e kom bii daale nɛ. Botɔɔ te tobaale ɲon loowɔ kyan ɔ dɔɔ ɲon wɔɲe man te ɔ yako e nyiaa, ‘Tɔ man ma kom ken pou n dana man nɛ?’ ²⁹ Kenɛte ɔ dɔɔ ɲon mo tisiwɔ bun ɔ nawɔɔ tɛɛ waase e nyiaa, ‘Me dɔɔ nyin konɔɔ fa man maa tɔ neɲ n kom ken pou.’ ³⁰ Mɔna tobaale ɲon bɛɛ, te ɔ yela ba moo ɔ dɔɔ ɲon ketɔ deni nyi waa doo botɔɔ, kelii deban ken waa tɔ e ɔ kom ken pou. ³¹ Tewulɛɛ akan ban kena mena nɛ takaa wɔ nideli, kenɛte be gyuuwɔ ke tɔlɛɛ nombia ɲan pou fa be gbenɲyoo ɲon. ³² Botɔɔ te be gbenɲyoo ɲon baake tobaale ɲon te ɔ yako e nyiaa, ‘N yɛɛ walanɲum ɲolo e. Nyan waase man te ma moo n kom ken n dana man nɛ pou kyɛɛ neɲ. ³³ Wɔɲ dɔɔ te nyan mo n te wii n dɔɔ ɲon waranase, ɲgba mena ken man be wii neɲ nɛ ya?’ ³⁴ Mena dɔɔ ɔ gbenɲyoo ɲon gyeɲa ban, te ɔ yela ba moo tobaale ɲon ketɔ deni na waa naa diyem kelii deban ken, ɲon mo waa tɔ ɔ koma ɲan ɔ dana e nɛ pou. ³⁵ Mena dɔɔ emɛɛ ban ɛ

ta mo ε tebia nombiakumεε kyεε wο lee ε konooose man ya nε, mena te me kya ηon ο kyaa adido nε waa yεε ηon.”

19

Yesu kawola lee yale keβεε wose man

¹ Yesu kekolosi nombia kenja pou tanj nε, ο leewo Galelia teelee man gyu Gyudia teelee man, Gyoodan boo ken dingyin. ² Balan burum sila e gyu botoo te ο kyoo wο be kawese pou.

³ Kenje Farasiitena baale konawo be kaa teese ο nooman te be boose e nyiaa, “Da mmaraa ne fa daa gbεε nyi ηolo waa tale bεε ο wεele lee nombii kamase doo?” ⁴ Kenje Yesu tiranoo fa wο nyiaa, “ε te kala ta Wurubuaε nombia anmarasen see ηan nyi, lee kewalanj kenj na, Wurubuaε yεε alo na baale bo, ⁵ te ο yakowo nyiaa, ‘Lee kei doo nε baale waa tina ο kya na ο naa yela, na waa mo ο wose mataa na ο wεele, na be balan bala ka bese walanj dokolonj yee?’ ⁶ Mena doo be ta tekaa yεε balan bala bela ya, mona be ta bese walanj dokolonj. Mena doo kpene kenj Wurubuaε ba mo bom yεε ke dokolonj nε, ηolo na ηolo na kpase ke man ya.” ⁷ Kenje Farasiitena banj boose Yesu nyiaa, “Nyi akpaa mena te doo na, weera doo te de naana Mosesi yεε mmaraa see nyi, baale waa tale ηmarase yale keβεε tone fa ο wεele na waa bεε e?” ⁸ Botoo te Yesu tiranoo fa wο nyiaa, “ε konooyuj doo te de naana Mosesi fa ηon mena gbεε kenan. Mona lee kewalanj kenj na, be doo mena ya. ⁹ Mena doo mεε yako ηon baa nyiaa, nyi akpaa na alo lee ο baale wole bo ya, te ο baale de bεε e gyu ke yala alo wole nε, Wurubuaε siaman na otenate gyae ηolo wεele baa.” ¹⁰ Kenje Yesu kaseela banj yako e nyiaa, “Nyi akpaa nne te yale wose man nombia doo na, kenan na walanj te yale koranj ya na dei.” ¹¹ Kenje Yesu yako wο nyiaa, “Nombia ηan mεε yako

ηon nε, na walanj kamase ne gyae la waa tale lee ηa do ya, gyise balan banj Wurubuaε ba mo mena bεεε kenan boele wο nε baagenj. ¹² Balan baale kyaa kenj nyi booo gyae baa tale yala ala ya, nawolo nyi mena te ba lola wο. Balan baale mo doo, balan yεε na wο kenj nyi booo gyae baa tale yala ala ya. Balan baale mo doo, Wurubuaε gyoori kenj doo te banj gbagba bεεwο nyi booo yale ya. Walanj kamase ηon waa tale lee nombia kenja do na, waa lee ηa do.”

Yesu ke hiraa bia

Maake 10:13-16; Luka 18:15-17

¹³ Kenje balan baale moo bia konj Yesu gyanj nyi waa mo ο nyinmaa gyakaa be doo na waa fane fa wο. Mona ο kaseela banj kena mena nε, be ηmanyanj balan banj. ¹⁴ Yesu kena mena nε ο yako wο nyiaa, “ε yela bia banj ke konj me gyanj. ε na to wο gbεε ya, nawolo nyi Wurubuaε gyoori kenj yεε balan banj bεε yokose ba wose ηgba bia kewo dinoo nε wui.” ¹⁵ Yesu ka mo ο nyinmaa gyakaa bia banj doo tanj nε, te ο leewo botoo lanj.

Kobate ηolo wose man nombia

Maake 10:17-31; Luka 18:18-30

¹⁶ Wee daale nε tobaale ηolo kaa boose Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, wonj deeli yaa maa yεε na maa nyin nyeedonj kekpaan kenj?” ¹⁷ Botoo te Yesu boose e nyiaa, “Weera te n ne boose manj lee deeli keyεε wose man. Wurubuaε waagenj dei la. Mena doo nyi akpaa n ne gyae n ke nyin nyeedonj kekpaan kenj nε, kenan na kaboena nyi nya di Wurubuaε mmaraase ηan doo.” ¹⁸ Botoo te tobaale ηon boose Yesu nyiaa, “Mmaraase ηemo?” Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Na ko walanj ya, na lee n wεele yaa n baale wole ya, na ηmεele ya, na kara n doo noo ya. ¹⁹ Bu n kya na n naa, na n ke gyae n tebia ηgba mena kenj n ne gyae nyanj gbagba n wose nε.” ²⁰ Kenje tobaale ηon yakowo nyiaa, “Me wulaa mee di mmaraase kenja pou doo. Wonj kaa la nyi maa yεε

bela?" ²¹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Nyi akpaa n ne gyae n ke de kelii ɔto na, gyu ke yoo nya aboo njan pou n dana ne, na n ka mo koba kenj kpelee ayematena na n ke konj kaa sila man. N yee mena na, n ke nyin aboo kpaakpaa see n wose Wurubuaere gyanj adido." ²² Tobaale njon ke nyii nombia kenja ne, ɔ moo waranase lee botɔɔ nawolo nyi ɔ dana koba na nsendee ya.

²³ Kenje Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "Mee yako njon e ke nyii nyiaa, gyae ke yee donj fa banj be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuaere gyoori kenj man. ²⁴ Mee yako njon bela nyiaa, gyae ke yee donj fa banj be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuaere gyoori kenj man, kela nyi kurumoo ka gyoo narale boɔ man lee." ²⁵ Yesu kaseela banj ke nyii nombia kenja ne doo be noo te be boose e nyiaa, "Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyin nyeekelee baa?" ²⁶ Kenje Yesu kee wo te ɔ yako wo nyiaa, "Denibalanj gyanj na nolo be tale yee nombii kei ya, mona kpene kamase be kyaa kenj Wurubuaere be tale yee ya."

²⁷ Botɔɔ te Pita boose Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo! Daa doo de te tina kpene kamase kenj de dana ne yela, te de donje de silana nenj. Wonj yaa dee nyin baa?" ²⁸ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Ampanj yaa mee yako njon e ke nyii nyiaa, debanj kenj kpene kamase de kaa bese wole te manj Deniwalanj Bu njon de kyaa me gyooro gbeli kenj doo me gyoorobiiri man ne, emee banj e be sila manj ne e ke kyaa gyooro gbelee kufu ala doo, na e ke di Iseraetena akpanalanje kufu ala njan balan nombia. ²⁹ Te e man walanj kamase njon ɔ be tina ɔ dekpanalanj yaa ɔ naabia yaa ɔ deesina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ teesele yela lee manj doo ne, waa bese nyin ja akpenj sonononj (100) kpu, na waa bese nyin nyeedonj kekpa kenj mo. ³⁰ Mona balanj burum banj be yee siamantenawo ne,

baa kaa bese wole nyibanj, na balan burum banj be yee wole nyibanwo ne kaa bese siamantena."

20

Tomyeera baale dudu

¹ Kenje Yesu gyoo dudu lese nombia njan ɔ be yako ne man wola wo nyiaa, "Wurubuaere gyoori kenj yee ngba wofarale njon, ɔ ba koro nebo nebo fuu gyu ɔ ne gyae paasetena na be kaa yee tom ɔ wooman ne. ² Balee njon na paasetena banj pou ke see wee dokolonj koya doo ne, ɔ moo wo gyu ɔ woɔ kenj man nyi ba ke yee tom. ³ Kegyo debanj kadaale ne, ɔ leewo gyu abonterere man te ɔ kenaa tewulee baale mo senje yakaa boo ne yee kolo ya. ⁴ Kenje ɔ yako wo nyiaa 'Emee mo e gyu me woɔ kenj man ke yee tom. Maa to njon kom kenj kaboena nyi maa to njon ne.' " ⁵ Mena doo banj mo gyuuwo ɔ woɔ kenj man. Weese ka senj dee, na ɔ ke geese ne, ɔ besewo ka mo balanj gyu ɔ woɔ kenj man bela. ⁶ Ke lii balinoo weese ngba debanj anonj ne, ɔ besewo gyu kena balan baale mo senje yakaa. Kenje ɔ boose wo nyiaa, "Weera te gyen pou e senje kebo yakaa e bee yee kolo ya?" ⁷ Kenje balan banj tiranoo nyiaa, "Nawolo nyi nolo te fa daa tom dee yee ya." Botɔɔ te balee njon yako wo nyiaa, "Kenan na emee mo e gyu ke yee tom me wooman." ⁸ Ke lii balinoo ne, woote njon yako ɔ tewulee banj man kegyia njon nyiaa, "Baake paasetena banj na n ke to wo kom. Tangbee to banj boo doo wole gyu woɔ kenj man ne kom, pena n kaa to banj boo tangbee gyu ne." ⁹ Balanj banj boo doo wole gyu woɔ kenj man balinoo weese ne konawo, te be too wo kom ngba mena kenj woote njon be yako nyi waa to gyangba nyibanj banj ne. ¹⁰ Mena doo banj boo tangbee gyu woɔ kenj man lee nebo nebo ne konawo na, ba agyuenj yena nyi banj baa nyin kela be tebia banj. Mona be too banj mo man walanj kamase kom

ngba wole nyiban ban ne. ¹¹ Ba ke lee be kobase tan ne, be fiasεε beε kolosi tia wote non nyiaa, ¹² “Balan kewo ban boo kon wole wole kei ne, yee tom bo deban dokolon koon. Mona daa doo da senawo weese kpalala kei man leenan nebo kaa lii balinoo kei. Kenan wole koran na, n besewo to de popou kom kyεεkyεε.” ¹³ Botoo te wote non tiranoo fa be man nolo nyiaa, “Me gyoo, me ta nere nen do ya na. Ngba daa na nen kolosiwo see nyi n yee tom wee dibilin na, nne te maa to nen kom. ¹⁴ Mo n koba na n ke ta gyu n deε. Man gbagba gyae la nyi maa to ban boo doo wole kon ne kom ngba mena ken moo to nen ne. ¹⁵ Me dana gbεε ken nyi maa mo man gbagba me koba yee kpene ken mεε gyae. Ken me dana woe doo te na wee nen ne?” ¹⁶ Ken te Yesu yako wo nyiaa, “Mena mo te wole nyiban baa kaa bese gyan gba nyiban, na gyan gba nyiban mo kaa bese wole nyiban.”

Yesu ka bese kolosi lee o yey wose man

Maake 10:32-34; Luka 18:31-34

¹⁷ Wee daale Yesu kee gyu Gyerusalem donoo man ne, o baake o kaseela kufu bala ban lee yenan te o yako wo nyiaa, ¹⁸ “Dee gyu Gyerusalem donoo man baa. Baa lese man Deniwalan Bu non fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wola ban, na baa di me nombia bu man foo nyi baa ko man. ¹⁹ Baa mo man do balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne nyinmaa man na baa kulu man, na baa tuku man na baa gyoo man sakaa opan dan doo na maa yey. Mona weeya atoorote na, Wurubuare waa gyuusuu man lee yey man.”

Sebedeo bia

Maake 10:35-45

²⁰ Ken te Sebedeo bia, Gyemisi na Gyon be naa moo wo kon Yesu gyan te o bunawo o nawoo tee sola e nyi waa kyo e na nombii daale. ²¹ Ken te Yesu boose e nyiaa, “Won te n ne

gyae nyi maa yee fa nen?” Te alo non tiranoo fa Yesu nyiaa, “Mεε gyae nyi n ke fa me bia bala kewo gbεε, na nolo ke kyaa n dunolun doo, na nolo mo ke kyaa n demena doo n gyoori ken man.” ²² Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E ba gyan kpene e na solo ne ya. E ke tale naa diyem ken maa naa ne?” Ken te be tiranoo fa e nyi, “Ayi, deε tale.” ²³ Te Yesu yako wo nyiaa, “E ke tale naa diyem ken maa naa ne, mona moo tan don ken maa lese walan non waa kyaa ma dunolun yaa ma demena doo ya. Mena akyaese ken doe fa balan ban me kya gbagba be desina see wo ne.”

²⁴ Yesu kaseela kufu akan ban ke nyii mena nombia ken ne, ba gyan ban Gyemisi na Gyon doo. ²⁵ Botoo te Yesu baake o kaseela ban pou yilaa te o yako wo nyiaa, “E gyan nyi tee kei doo gyoonen ne di gyoori bo be balan doo, te be kegyiise ban mo dana don be doo. ²⁶ Mona emεε doo, na mena te kaboena nyi deε doo e man ya. E man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii. ²⁷ Te e man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii. ²⁸ Mena mo te man Deniwalan Bu non te kon nyi balan baa som man ya, mona me konae me kaa som balan, na maa yey lee balan burum nyee.”

Yesu kekyo siayεεsatena bala baale

Maake 10:46-52; Luka 18:35-43

²⁹ Yesu na o kaseela ban kee lee Gyeriko donoo man ne, balan burum sila wo. ³⁰ Na siayεεsatena bala baale kyaa gbεεnaa nooman botoo. Be ke nyii nyi Yesu ne lan laa ne, be gynaa be noo baake nyiaa “De Gben gyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii de waranase.” ³¹ Ken te balan ban nmanyan wo nyi baa wu be noo. Mona nenεε gba te be desina fae yeesa nedon nyiaa, “De Gben gyoo, gyoo Defidi o naanabii,

wii de waraŋase.” ³² Botoo te Yesu doowoo senj te o baake wo boose wo nyiaa, “Wonj te e ne gyae nyi maa yee fa non?” ³³ Kenje be tiranoo nyiaa, “De Gbenjyoo, dee gyae de sia ke gyuuusu.” ³⁴ Botoo te Yesu wii be waraŋase, te o moo o nyinmaa tinaa be sia. Debokenaŋ man te be sia gyuuusuwo, te be sila Yesu laŋ.

21

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiri man

Maake 11:1-11; Luka 19:28-40; Gyoo 12:12-19

¹ Yesu na o kaseela ka benaa Gyerusalem donoo, te be kelii Betifagi donoo kenj ke kyaa oliifi bula kenj doo ne, o kpila o kaseela bala, ² te o yako wo nyiaa, “E gyu donoo kenj kyaa e siaman ne man. E gyoo ke man pe ne, e kena afurum kpanje na o bu senje o gyan. E booli wo na e ka mo wo kona man.” ³ Akpaa nolo de boose non nombii daale ne, e yako e nyiaa, ‘De Gbenjyoo Yesu ne gyae na wo.’ E yako mena ne, waa tina wo yela fa non debokenaŋ man.” ⁴ Mena nombia kenja pou kowawo mena, te yela Wurubuare nombia anmarasen see non o be tee o dekpengkpenjyooore doo yako ne, kowawo ampan. ⁵ O yakowo nyiaa, “E yako Gyerusalemtena nyiaa, ‘E kee! E gyoo ne konj e gyan.

O te yokose o wose,

te o kyaa afurum doo.

O kyae afurum bu doo o ne konj.’ ”

⁶ Kenje Yesu kaseela banj gyuuwo ke yee ngba mena kenj o be yako wo ne. ⁷ Ba moo afurum non na o bu konj, te ba moo be kanyaŋse yakaa be doo, te Yesu gyanawo kyaa. ⁸ Balan burum felee be kanyaŋse lo gbeena kenj man, te baale mo keere daase tombia na ne faarense lo gbeena man fa e. ⁹ Balan burum banj be donje Yesu siaman, na banj be donje o wole ne pou fiasse bee fae yeesa nyiaa, “Gyoo Defidi o naanabii, lee daa!

E fa dee lese walaŋ non o ne konj de Gbenjyoo Wurubuare yele man ne yele.

Wurubuare non n kyaa adido, lee daa!”

¹⁰ Yesu ke konj kaa gyoo Gyerusalem donoo man ne, donoo kenj pou sinjiwo te be boose donja nyiaa, “Walaŋ wonji yena kei?”

¹¹ Kenje balan banj tiranoo nyiaa, “Kei yena Yesu, Wurubuare dekpengkpenjyooore non o ba lee Nasarete donoo kenj ke kyaa Galelia teele man ne.”

Yesu kegegi aboojooora Wurubuare osom deni dinaa kenj man

Maake 11:15-19; Luka 19:45-48; Gyoo 2:13-22

¹² Yesu gyuu Wurubuare osom deni dinaa kenj dekpawalan man, te o kenaawo nyi balan ne di kebu botoo. Kenje o gegi balan banj bee yoo aboo na banj bee lee aboo botoo ne pou. O besena balan banj bee yelee koba ne tebuluse bunji, te o teese balan banj bee yoo awulunna ne mo gbelee lo. ¹³ Kenje o yako wo nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasen see ne yako daa nyiaa, Wurubuare kpa, ‘Me deni gyae ke yee botoo kenj baa fane,’

mona emee ta besena ke yee nmeelatena deegyane.”

¹⁴ Siayeleesatena na otakasese kowawo o gyan Wurubuare osom deni dinaa kenj man botoo, te o kyoo wo be kawese pou. ¹⁵ Mona saese kegyiise na mmaraa wola banj kena gyakolon nombia non Yesu be yee, na mena kenj bia ne fae yeesa Wurubuare osom deni dinaa kenj man nyiaa, “Gyoo Defidi o naanabii lee daa” ne, ba gyan banj Yesu doo. ¹⁶ Kenje be boose Yesu nyiaa, “N ne nyii nombia non bia banj ne yako?” Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Ayi, mee nyii.” Kenje o boose wo nyiaa, “E te kala ta na e kena kpene kenj Wurubuare nombia anmarasen see non ne yako ne yee? Ba te nmarase see nyiaa,

'Bia buruburu na kyokyoose te n lesewɔ see nyi baa lese n yele'

17 Kenje Yesu leewɔ be gyan donɔ ken man, te ɔ gyuuwɔ Betani donɔ man, te ɔ doowɔ botɔɔ.

*Yesu ke falaa fiigi dan ken
Maake 11:12-14, 20-24*

18 Tɛɛ kena nebo nebo fuu ken Yesu ba bese ɔ wɔle ɔ ne kɔn Gyerusalem donɔ man nɛ, na tanam na ko e. 19 Botɔɔ te ɔ naa fiigi dan daale seɲɛ gbɛɛnaa nɔɔman, te ɔ kpasewɔ gyu ke tɛɛ nyi mberem waa nyin ke bia ɲaale di. Mɔna ɔ te nyin bii dokolon na dokolon ya. Ke yɛɛ faarense wolowolo bo. Botɔɔ te Yesu falaa dan kenan nyiaa, "N be gyae n ka tekaa se bii na bii bela ya." Debokenan man te fiigi dan ken botowɔ. 20 ɔ kaseela ban kena mena nɛ, doo be nɔɔ te be bɔɔse e nyiaa, "Kɔɲaa sena te fiigi dan ken botowɔ karatete dokolon mena?" 21 Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, akpaa ɛ lɛɛ man di nideli te ɛ te lɛɛ anmaaren ya nɛ, na kpene ken be kɔn fiigi dan kei dɔɔ nɛ kaagen te ɛ ke tale yɛɛ ya. Mɔna ɛ ke tale yako bula kei koran nyiaa, 'Koro ke yala epo man' te ke gyae ke kɔn mena. 22 Nyi akpaa ɛ lɛɛ man di nɛ, kpene kamasɛ ken ɛ ke fane bɔɔse Wurubuare nɛ, ɛ nyinmaa gyae ke kan ke."

Ba ke bɔɔse Yesu ɔ don wose man nombia

Maake 11:27-33; Luka 20:1-8

23 Kenje Yesu besewɔ kɔn Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man, te ɔ kɛɛ wola wɔ Wurubuare nombia ɲan nɛ, saese kegyiise na donɔ kegyiise kɔɲawɔ ɔ gyan kaa bɔɔse e nyiaa, "Don wonɲi yaa n dana n ne yɛɛ mena abɔɔ ken pou? Amɔte faa na nen mena don kenan?" 24 Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Man mɔ ne gyae maa bɔɔse ɲon nombii dokolon. Nyi akpaa ɛ tiranɔɔ fa man nɛ kenan na man mɔ maa wola ɲon don ken me dana mɛɛ yɛɛ mena

abɔɔ ken pou. 25 Gyɔn Wurubuare lonkesɔ ken ɔ be sɔ balan nɛ, ka lee alen? Ka lee Wurubuare gyan yaa balan gyan?" Botɔɔ te ba gyoo nombia ɲan man te be bɔɔse dɔɲa nyiaa, "Won te dɛɛ yako? 'Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa bɔɔse daa nyi won dɔɔ te da te lɛɛ Gyɔn nombia ɲan di ya?' 26 Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyan na, dee yee balan burum kɛwɔ mɔ. Nawolo nyi be popou ne lɛɛ di nideli nyi Gyɔn yɛɛ Wurubuare dekpenkpen gyɔɔre e." 27 Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa, "Dɔɔ gyen ya." Kenje Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, "Akpaa mena na, man mɔ ba wola ɲon me don ken da lee ya."

Bia bala baale wose man dudu

28 Kenje Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Balee ɲolo kyaawɔ ken ɔ dana bia baala bala. Wee daale nɛ, ɔ gyuu ɔ bu kegyia ɲon gyan ke yako e nyiaa, 'Me bu, mɛɛ gyae nyi gyen n ke gyu me wɔɔman ke yɛɛ tom fa man.' 29 Kenje ɔ bu ɲon yako e nyiaa, mɔɔ gyae maa gyu ya, mɔna wɔle wɔle nɛ, ɔ kaa kyɛɛkee wa agyuen te ɔ gyuuwɔ. 30 Kenje balee ɲon gyuuwɔ ɔ bu kemaasa ɲon gyan ke yako ɲon mɔ mena ke. ɔ bu kemaasa ɲon sɛɛwɔ nyi, 'Yoo taata me nyiiwɔ, maa gyu,' mɔna ɔ te gyu ya. 31 Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, ɛ wola man ya agyuen. Bia bala kɛwɔ man na, wonɲi yɛɛna ɔ kya ɲon kegyaebii? Te balan ban tiranɔɔ fae e nyiaa, 'Bu kegyia ɲon.' Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, 'Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, lempoolɛera na kafontena te tangbɛɛ ɲon bɛɛ gyoo Wurubuare gyoori ken man.' 32 Nawolo nyi Gyɔn Wurubuare lonɔɔre ɲon kɔɲawɔ kaa wola ɲon gbɛɛ kpaakpaate ken ɛ ka mɔ, mɔna ɛ te lɛɛ e di ya. Lempoolɛera na kafontena ban dɔɔ, be lɛɛ e di. Kenan wɔle ɛ kena mena koran nɛ, ɛ te kyɛɛkee ya agyuen na ɛ ke lɛɛ e di ya."

*Paasetena baale dudu
Maake 12:1-12; Luka 20:9-19*

³³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “E nyii dudu daale bela. Wɔɔfarale ɲolo fara wɔɔ te ɔ duu daasebia ɲaale ɲan ɲe yee ɲgba akutuse te bɛɛ baake ɲa nyi gerepo nɛ. ɔ dii aban kilisi wɔɔ ken, te ɔ wula bɔɔ ken baa sara daasebia ɲan ke man na baa lese ɲa lon lee ɲe man nɛ. Te ɔ banɔ deni dɔɔlon dɔɔlon daale, ken walan ke kyaa ke man na waa gyee wɔɔ kenan. Te ɔ moo wɔɔ ken do paasetena baale nyinmaa man nyi baa keɛ ke dɔɔ, te ɔ korowo lan gbɛɛ. ³⁴ Deban kelii nyi baa ko daasebia ɲan nɛ, ɔ kpila ɔ tewulɛɛ gyu paasetena ban gyan nyi baa fa e ɔ wui nɔɔ. ³⁵ Botɔɔ te paasetena ban kyanɔ ɔ tewulɛɛ ban, te be tuku ɲolo te ba koo ɲolo te be funjii ɲolo mo boya. ³⁶ Kenje wɔɔte ɲon besewo kpila ɔ tewulɛɛ ban ba boe kela gyanɲba nyiban ban gyu paasetena ban gyan, mɔna be yee ban mo mena ke. ³⁷ Kenan wole nɛ, wɔɔte ɲon kpila ɲon gbagba ɔ bu te ɔ yakowo nyiaa, ‘Mberem ɲon na baa bu e.’ ³⁸ Mɔna paasetena ban kena ɔ bu ɲon nɛ be yako dɔɲa nyiaa, ‘Kei yena bu ɲon waa kaa di ɔ kya abɔɔ ɲan. E yela dɛɛ ko e na abɔɔ ɲan nafa waa di nɛ ka bese de wui!’ ³⁹ Mena dɔɔ be wɔɲee e lee wɔɔ ken man ka ko. ⁴⁰ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, Mena dɔɔ wee ken wɔɔte ɲon de kɔɲ na, won te waa yee paasetena ban?”

⁴¹ Kenje be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Waa koe mena balan kumɛɛ benan pou, na waa mo wɔɔ ken do paasetena woleɛ ban deban de lii na, baa fa e ɔ wui nɔɔ nɛ nyinmaa man.” ⁴² Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “E te kala ta Wurubuare nombia anmarasen see ɲan na e kena kpene ken ne yako nɛ yee? Be ɲmarasewo see nyiaa,

‘Boe ken deni mmaraa ban be bɛɛ nɛ,
ken kaa bese na mokɔɔ kasee
boe ken ne yeli deni ken ne

yee donj.

De Gbenɲyoo Wurubuare yee la te kɔɲawo mena,
te ke yee kpene ken ke dana
gyakolon de siaman’ ”

⁴³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyiaa, Wurubuare waa leo ɔ gyoori ken lee e gyan, na waa mo fa balan ban baa yee ɔ kegyaebii nɛ.

⁴⁴ Walan kamase ɲon ɔ yale mena boe kei dɔɔ na, gyae ke keretii e kpetekpetekpete. Te nyan walan kamase ɲon mo boe ken de yale n dɔɔ na, nyan ke petɛɛ.”

⁴⁵ Saese kegyiise na Farasiitena ban ke nyii Yesu aduya kenɲa nɛ, ba gyanawo nyi ba wose man nombia yaa ɔ ne yako. ⁴⁶ Mena dɔɔ be gyae gbɛɛ ken baa mo kyan e, mɔna be yee balan dikpii ken. Nawolo nyi bɛɛ lɛɛ di nideli nyi Yesu yee Wurubuare dekenkenɲyooɔre e.

22

*Alowole dudu
Luka 14:15-24*

¹ Yesu besewo kolosi fa balan ban aduya man nyiaa, ² “Wurubuare gyoori ken yee ɲgba gyoo ɲon ɔ ba do kesaa fa ɔ bu ɲon ɔ ba kpeo alo nɛ. ³ Kenje ɔ kpila ɔ tewulɛɛ nyiaa, baa gyu ke baake balan ban ɔ be lo yele baake wo nɛ nyi baa kɔɲ na be kaa di, mɔna be bɛɛ ba te kɔɲ ya.

⁴ Mena dɔɔ ɔ besewo kpila ɔ tewulɛɛ woleɛ baale bela nyiaa, e gyu ke yako balan ban mo lo yele baake wo nɛ nyiaa, ‘E kɔɲ, ma te tan kpene kamase. Be ta koe me nunkyue baala na me wonembia ban be dana nuɲ nɛ, te ba te yee kpene kamase mo tan. E kɔɲ alowole ken tɛɛ na e kaa di.’ ⁵ Mɔna balan ban ɔ be lo yele baake nɛ ta mo ɔ nombia ɲan yee kolo ya. Kei da koro na ɔ te lan ɔ wɔɔ, kei mo da koro na ɔ te lan ɔ tom man. ⁶ Balan akan ban kyanɔ gyoo ɲon tewulɛɛ ban, te be tuku wo te ba koe wo. ⁷ Mena dɔɔ gyoo ɲon gyanɲa ban nideli te ɔ kpila ɔ yoonɔɔtena

te be ka koe balan ban bɔɔ koe ɔ tewulɛɛ ban nɛ, te ba too be donɔɔ kenj mɔ. ⁸ Kenje gyoo non baake ɔ tewulɛɛ ban bɔɔ kaa nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, 'Ba te saa ma alowɔle weenɛɛ njan tan, mɔna balan ban mɔɔ lo yele baake wɔ nɛ, ba tekaboena nyi baa kɔn kaa di ya. ⁹ Mena dɔɔ ɛ nɛre gyoo donɔɔ kenj abɔnterese man, na ɛ ke baake walan kamase non ɛ kena nɛ, nyi waa kɔn alowɔle kenj tɛɛ.' ¹⁰ Mena dɔɔ ɔ tewulɛɛ ban gyoo wɔ donɔɔ kenj man te be baake balan ban pou bɔɔ naa nɛ. Be baake balan kpaakpaa nyiban na balan kumɛɛ pou, te balan kaa wulu alowɔle dekanalan kenj man.

¹¹ Mɔna gyoo non ke kɔn kaa gyoo dekanalan kenj man ɔ kaa kɛɛ balan ban pou bɔɔ baake nɛ, ɔ naa baale nolo kyaa be man kenj ɔ ba doona alowɔletɛɛ kegba kenj kaboena nyi walan kamase waa do nɛ ya. ¹² Kenje gyoo non bɔɔse e nyiaa, 'Me gyoo, sena te n yɛwɔ kɔn kebo kenj n ba doona alowɔletɛɛ kegba ya?' Mɔna baale non te tale tiranɔɔ fa e ya. ¹³ Botɔɔ te gyoo non yako ɔ tewulɛɛ ban nyi, 'ɛ bake e ɔ nyinmaase na ɔ nawɔɔ, na ɛ ke funj e leki ditinɛɛ man. Botɔɔ te waa kyanj ɔ nyee wii na waa naa diyem nideli.' ¹⁴ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, Wurubuare baake balan burum, mɔna balan kyomii te ɔ lesewɔ lee be man."

Ba ke bɔɔse Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Maake 12:13-17; Luka 20:20-26

¹⁵ Kenje Farasiitena ban korowɔ lee yenanj gyu ke bake Yesu nyeman, mena kenj baa kaa teese ɔ nɔɔman na baa mo non gbagba ɔ nɔɔwoya kyanj e. ¹⁶ Mena dɔɔ be kpila be kaseela ban man baale kpu na gyoo Herode balan gyu Yesu gyanj. Kenje be yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo, da gyen nyi n nombia doo na nɛ gbɛɛ, te n na wola balan Wurubuare gbɛɛnenj kpaakpaa njan bo na anokoare. Da gyen nyi nolo be tale beo nenj ya, nawolo nyi n bɛɛ

kɛɛ balan siaman ya. ¹⁷ Mena dɔɔ yako daa nya agyuenj. Dei nyi dɛɛ to lempoo fa Romantena gyoo dinaa non, yaa de na tɔɔ ya?" ¹⁸ Mɔna Yesu kena ba agyuenj kumɛɛ njan nɛ ɔ yako wɔ nyiaa, "ɛmɛɛ banj ɛ na beo ɛ wose, wonj dɔɔ te ɛ ne gyae ɛ ka teese me nɔɔman. ¹⁹ ɛ mo kɔbabil kenj ɛ na mo to lempoo nɛ kɔn maa kɛɛ." Kenje ba mo kɔbabil kenj daale kɔna e. ²⁰ Kenje ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Amɔte nyee na ɔ yele gyakaa la ke dɔɔ?" ²¹ Botɔɔ te be tiranɔɔ nyiaa, "Romantena gyoo dinaa non." Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "Mena na kpene kenj yɛɛ Gyoo dinaa non wui na ɛ mo fa e, te kpene kenj yɛɛ Wurubuare mɔ wui na ɛ mo fa e." ²² Be ke nyii Yesu nɔɔwoya kenja nɛ, doo be nɔɔ. Mena dɔɔ be lanawɔ tina e yela.

Yesu kawola lee yenj wɔle kefon wose man

Maake 12:18-27; Luka 20:27-40

²³ Mena wee kenanj ke nɛ, Sadukitena ban bɛɛ yako nyi yenj wɔle kefon be kyaa ya nɛ kɔnawɔ Yesu gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, ²⁴ "De Gbenjgyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa kei fa daa nyi, akpaa nolo da yem tina ɔ wɛɛle yela te be ta lolo bia ya na, kaboena nyi ɔ naabu waa yala lialo non na baa lola bia ɔ kegyia non yele man. ²⁵ Kɔnawɔ nyi naa bia nyetooro baale kyaawɔ te kegyia non yala alo te ɔ yenawɔ. Mɔna kenj be ta lola bia dɔɔ ya nɛ, te balate non mɔ yala alo non. ²⁶ ɔ naabu balate na batorote mɔ yenawɔ yela alo non mena kenj be ta lola bia ya. Balanj nyetooro kɛwɔ pou yala alo kei te ba yekeewɔ, mɔna be man nolo na alo non ta lolo ya. ²⁷ Kenanj wɔle nɛ, te alo non mɔ yenawɔ. ²⁸ Mena dɔɔ wee kenj Wurubuare waa gyusu balan ban pou bɔɔ yem nɛ lee yenj man na, baala nyetooro kɛwɔ ban bɔɔ yala alo kei gyanj nɛ, be man wonti te alo non waa yɛɛ ɔ wɛɛle?"

²⁹ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ ta yoo, nawolo nyi ɛ ba gyen

Wurubuare nombia anmarasen see njan ya, te ε ba gyeŋ Wurubuare doŋ mo ya. ³⁰ Nawolo nyi wee keŋ Wurubuare waa gyuuu balan lee yeŋ man ne, baala be gyae baa yala ya, te boɔ gyae baa mo ala mo fa yale ya. Be popou baa yeε ngba Wurubuare kpilala ban be kyaa adido ne. ³¹ E te kala ta Wurubuare nombia anmarasen see njan, na ε kena kpene keŋ Wurubuare be yako lee kefoŋ lee yeŋ man wose man nombia yee? O yakowo nyiaa,

³² ‘Man yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuare.’

Wurubuare te yeε woya Wurubuare e ya,

mɔna o yeε balan ban be kyaa na be sia ne Wurubuare e.”

³³ Balan dikpii keŋ ke nyii nombia keŋa ne, o kawola keŋ doo be noo.

Mmaraa dinaate

Maake 12:28-34; Luka 10:25-28

³⁴ Farasiitena ban ke nyii nyi Yesu ta mo o nyansa di Sadukiitena ban doo ne, be popou kaa gyanɛewo debodokolon. ³⁵ Keŋte be man nolo non o yeε mmaraa wolale e ne, koŋawo o kaa teese Yesu nooman te o boose e nyiaa, ³⁶ “De Gbenjyoo, Wurubuare mmaraase njan pou na, wonŋi kela la?” ³⁷ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “ ‘Mo n konoo pou na n wose pou na nya agyuen pou gyae n Gbenjyoo Wurubuare.’

³⁸ Kei yena mmaraa siamante na keŋ ka kela ne popou. ³⁹ Alate keŋ mo yeε ngba gyanɛbate keŋ ne. Keŋ yena nyi, ‘Gyae n doo ngba nyan gbagba n wose ne.’ ⁴⁰ Mosesi mmaraase njan pou na Wurubuare akpenkpenjyooora ban pou nombia njan boo wolo ne, senae mmaraase ala keŋa doo.”

Amote yena nyeelɛere Kristo non?

Maake 12:35-37; Luka 20:41-44

⁴¹ Farasiitena ban ke yilaa debodokolon ne, Yesu boose wo nyiaa, ⁴² “Sena te ε na gyuen lee nyeelɛere non Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne wose man? O yeε amote

o naanabii e?” Keŋte be tiranoo nyiaa, “O yeε gyoo Defidi o naanabii e.” ⁴³ Keŋte Yesu boose wo nyiaa, “Akpaa mena na, weera doo te Wurubuare felin non yela gyoo Defidi baake nyeelɛere non Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne nyi me ‘Gbenjyoo?’ Gyoo Defidi yakowo nyiaa,

⁴⁴ ‘De Gbenjyoo Wurubuare non yako me Gbenjyoo nyi, tisi kyaa me dunolon doo, kelii deban keŋ maa mo n kolala ban do n tɛɛ.’

⁴⁵ Akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeelɛere non nyi o ‘Gbenjyoo’ na, kenan na sena te nyeelɛere non waa bese gyoo Defidi o naanabii?” ⁴⁶ Be man nolo te tale tiranoo fa Yesu ya. Te lee mena wee kenan ne gyu mo na, nolo te tale gyoo o konoo boose e nombii daale bela ya.

23

Yesu kefaree o silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Maake 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47

¹ Keŋte Yesu kolosiwo fa balan dikpii keŋ na o kaseela ban nyiaa, ² “Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban yena balan ban be dana gbɛɛ nyii baa tale lese Wurubuare mmaraase njan man. ³ Mena doo kaboena nyi yaa tei wo, na ε ke sila kpene kamase keŋ beɛ wola non ne. Mɔna ε na yeε kpene keŋ beɛ yeε ne ya, nawolo nyi boo ne di be kawola keŋ doo ya. ⁴ Beɛ bake kasolose njan kela balan ne yere wo, mɔna ban gbagba beɛ see yeε kolo kyomii kyoo wo na baa tale seele be kasolose nenan ya. ⁵ Kpene kamase keŋ beɛ yeε ne, beɛ yeε bo na balan ke nyin naa wo. Wonembu tone adakaasebia njan beɛ yeε te beɛ nmarase Wurubuare nombia do ne man te beɛ mo mataa be tirinoo na be baamense doo ne, beɛ yeli be wui njan na keeree. Te nmeesen njan beɛ mo gbili ba kegba wurikyimse

ɲan nɔɔsebia te ɲee wulunɔ nɛ, bee yeli be wui ne yɛɛ dɔɔlonɔ dɔɔlonɔ. ⁶ Bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa be dɛɛgyanɛe di gyonɔ, na Gyudatena ɔsom denɛɛ man. ⁷ Bɛɛ gyae nyi balan ke bunji do wɔ nɔɔ balan dɛɛgyanɛe man, te bɛɛ gyae mɔ nyi balan ke baake wɔ nyi 'Wolala.' ⁸ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ, ɛ na yele baa baake ɲon nyi 'Wolala' ya, nawolo nyi ɛ popou dana wolale dokolonɔ koonɔ bo, te ɛ yɛɛ walanɔ dokolonɔ mɔ biawɔ. ⁹ Te ɛ na baake ɲolo mɔ tɛɛle kei dɔɔ nyi ɛ 'Kya' ya, nawolo nyi ɛ dana kya dokolonɔ koonɔ bo. ɲon yɛna ɲon ɔ kyaa adido nɛ. ¹⁰ Mena ke te ɛ na yele baa baake ɛ man ɲolo nyi 'Siamante' ya, nawolo nyi ɛ dana siamante dokolonɔ bo. ɲon yɛna nyeelɛere ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ nɛ. ¹¹ Walanɔ ɲon ɔ yɛɛ kegyia e ɛ man nɛ, waa bese ɛ kegbetibii. ¹² Walanɔ ɲon ɔ gyina ɔ wose adido na, Wurubuare waa yɔkɔse e, te ɲon ɔ yɔkɔse ɔ wose na, Wurubuare waa gyina adido.

¹³ ɛmɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ ne tɔ balan gbɛɛ nyi be na gyoo Wurubuare gyoori ken man ya. ɛmɛɛ gbagba bɛɛ gyoo ke man ya, mɔna ban bɛɛ yɛɛ kakyen baa gyoo ke man mɔ nɛ, ɛ bɛɛ fa wɔ gbɛɛ ya.

¹⁴ ɛmɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na beo liala lɛo ba abɔɔ ɲan be dana nɛ. ɛ ne fane kyare na ɛ ka mo beo balan nyi ɛ yɛɛ balan kpaakpaawɔ. Mena dɔɔ Wurubuare waa wɔɲ ɛ denɛla nideli kela walan kamase.

¹⁵ ɛmɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na mo epo dɔɔ, kila tɛɛle dɔɔ pou nyi ɛ ke nyinɔ walan dokolonɔ na ɔ kaa sila Wurubuare. Mɔna akpaa ɛ nyinɔ walan ɲonanɔ na, ɛ ne yeli ɔ dinɔɔ na bese wɔlɛɛ koranɔ ken nyi diyem ken waa naa boalanɔ man nɛ, kela ɛmɛɛ gbagba wui betabola.

¹⁶ ɛmɛɛ siayelɛɛsatena ban ɛ na wola balan gbɛɛ nɛ, ɛ laako nawolo nyi ɛ kpa akpaa ɲolo de kanɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ ntam na ka te yɛɛ kolo ya, mɔna akpaa ɲolo de kanɔ kɔba yayam abɔɔ ɲan doo Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ man ntam na, kaboena nyi waa di ntam kenanɔ dɔɔ. ¹⁷ ɛmɛɛ siayelɛɛsatena ayintena, wonɲi kela na ke dɔɔ? Kɔba yayam abɔɔ ɲan yaa Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ ne yele kɔba abɔɔ ɲan na bese Wurubuare wui nɛ? ¹⁸ ɛ na bese yako nyi, akpaa ɲolo de kanɔ Wurubuare kedeesa boe kenɔ ntam na te yɛɛ kolo ya, mɔna akpaa ɔ kanɔ abɔɔ ɲan gyakaa kedeesa boe kenɔ dɔɔ ne ntam na, kaboena nyi waa di ntam kenɔ dɔɔ. ¹⁹ ɛmɛɛ siayelɛɛsatena, wonɲi kela na ke dɔɔ? Abɔɔ ɲan gyakaa kedeesa boe kenɔ dɔɔ nɛ, yaa kedeesa boe kenɔ ne yele kedeesa abɔɔ ɲan na bese Wurubuare wui nɛ? ²⁰ Lee mena dɔɔ walanɔ kamase ɲon ɔ kanɔ Wurubuare kedeesa boe kenɔ ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kanɔ abɔɔ ɲan pou gyakaa ke dɔɔ ne ntam. ²¹ Te walanɔ ɲon ɔ kanɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kanɔ kenɔ na Wurubuare ɲon ɔ kyaa ke man nɛ ntam. ²² Mena mɔ te walanɔ ɲon ɔ kanɔ adido ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kanɔ Wurubuare gyoorogbeli kenɔ, na Wurubuare ɲon ɔ kyaa ke dɔɔ ne ntam.

²³ ɛmɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena ban ɛ na beo ɛ wose, ɛ laako. Nawolo nyi ɛ na mo ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu gba kufu man dekenɔ dokolonɔ fa Wurubuare, mɔna ɛ te tina kpene kenɔ ne hia nyi yaa yɛɛ mmaraa kenɔ man nɛ yela. ɛ bee di nombia na ɲe gbɛɛ ya, te ɛ bee di balan waranɛe ya, te ɛ bee di anokoare mɔ ya. Nafɔ kaboena nyi yaa yɛɛ mena abɔɔ kenɔ pou, na ɛ ka bese fa ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu ɲan kufu man dekenɔ dokolonɔ bela kpu. ²⁴ ɛmɛɛ siayelɛɛsatena ban ɛ dɔɲ balanɔ siaman. ɛ ne tale kyɔsee lese wonembia buruburu lee

ε solonje man, mona ε ne lilii wonembia dinaana.

²⁵ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne faafo ε leenoose na ε nyefalee wole bo, mona ne man dana ayimee. Nawolo nyi aboo njan doo ne man ne, anibiri na donj te ε na mo nere balan leo na. ²⁶ Emee Farasiitena siayeleesatena, ε tanjbeε faafo ε leenoose na ε nyefalee njan tooman na, ne wole mo gyae ka lee.

²⁷ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako! Nawolo nyi ε yee ngba yeboose njan boo mo kolo wolom gyilaa ne wole na ke yee kyeo ne. Mona ne tooman na, denibalan njo na ba wosenaane adalee te wulu ne man. ²⁸ Mena ke te emee mo doo. Balan siaman na ε ne yee ε wose ngba ε yee balan kpaakpaawo ne, mona balan kabeo na nombiakumee te wulu ε konoose man.

Yesu kekolosi lee denjele kewonj kegyae ke konj be doo ne

²⁹ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne ma Wurubuarε akpenkpenjgyooa na balan ban be gbeneenε tenεε Wurubuarε siaman ne yeboose nideli, na na ke yee kyeo. ³⁰ Te ε ne yako nyi, 'Daa denj kyaa la de naanao deban kenε, nafa denj te kpuu na wo na baa koe Wurubuarε akpenkpenjgyooa ban ya.' ³¹ Mena doo ε noowoya kenε nawola la nyi, ε te see nyi balan ban boo koe Wurubuarε akpenkpenjgyooa ban ne, ε yee be duuluj man balanwo. ³² E betaa kyan nombiakumee njan ε naanao be yee ne man, na ε ke yee na kelii oto.

³³ E dana nombiakumee ngba doma ne. E be gyae ε ke tale yeu lee Wurubuarε nyinmaa man, kenj nyi o be bu njan foo na waa yela ε ka gyoo boalan man ya. ³⁴ Mee yako njan baa ε ke nyii nyiaa, maa kpila Wurubuarε akpenkpenjgyooa na siakaralatenε na wolala ε gyanj.

E ka ko be man baale na ε ke gyo be man baale onpanjan doo, na ε ke tuku be man baale yo osom denεε man na ε ke gegi wo na donoose. ³⁵ Kenj ε ba koe balan ban be gbeneenε tenεε Wurubuarε siaman, lee Abele doo kelii Berekia bu Sakaria njan ε ba koo kedeesa boe kenj na Wurubuarε osom deni dinaa kenj nsana nsana doo ne, Wurubuarε waa wonj ε denjela nideli. ³⁶ Mee yako njan ε ke nyii nyiaa, kenε pou denjele kewonj gyae ke konj emee gyenj wee kei balan doo.

Mena kenj Yesu ne gyae Gyerusalem

³⁷ O Gyerusalemtena! O Gyerusalemtena! Emee koona Wurubuarε akpenkpenjgyooa, te ε funji balan ban Wurubuarε be kpilii ε gyanj ne boya. Ma te yee kakyenj nyi maa yilaa njan do me tee, ngba mena kenj kegyim talabo ne felee o benkelee wuu o bia doo ne, mona ε te fa manj gbεε ya. ³⁸ E kee, Wurubuarε ta lese o sia lee ε donoo kenj doo. Ka senεε bo yakaa. ³⁹ Mena doo mee yako njan ε ke nyi nyiaa, ε be gyae ε ka tekaa naa manj bela ya, kelii deban kenj ε ke yako nyiaa 'Walan njan o ne konj de Gbenjgyoo Wurubuarε yelee man ne, njan na nyeebam.' "

24

Yesu kekolosi lee Wurubuarε osom deni dinaa kenj kewoleε wose man

Maake 3:1-13; Luka 21:5-19

¹ Yesu ka lee Wurubuarε osom deni dinaa kenj man o ne gyu ne, o kaseela ban wonjε wa agyuenj konj denεε njan senεε botoo ne kyeo doo. ² Kenjε o tiranoo fa wo nyiaa, "Ngba ε ne naa aboo kenε pou. Ampanj yaa mee yako njan ε ke nyii nyiaa, baa tekerii ne popou lo kenj nyi ε be gyae ε kena boe na boe yakaa ke doo doo ya."

³ Kenjε Yesu gyuuwo ke kyaa oliifi bula kenj doo. Botoo te o kaseela ban baagenj korowo gyu o gyanj te be

boose e nyiaa, “De Gbengyoo yako daa, deban wonṭi te kenja pou gyae ke kōṅ. Wonṭi te dɛɛ mo gyen nyi n kabese kōṅ, na deban ɔtomante kenṭa ta benaa?”⁴ Kenṭe Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E keɛ ɛ wose dɔɔ nideli kenṭa nyi ṅolo ba beo ṅon ya.⁵ Nawolo nyi balan burum baa kōṅ ma yele man, na be kaa mo ba wose nyi ban yena man nyeelɛɛre ṅon, na baa beo balan burum na baa yo gbɛɛ.⁶ E nyii yoo nombia na, ɛ na yele ɛ wɔe ke lɔ ṅon ya. Nawolo nyi kaboena nyi nombia kenṭa pou dɛɛkōṅ, mɔna kenṭa bɛɛ wolo nyi ɔto kenṭa te lii ya.⁷ Tɛɛlese baa koro senṭa dōṅa, na gyoonṅon mɔ ka koro senṭa dōṅa. Tanam dinaa gyae ke yala, te tɛɛle mɔ gyae kewosi yenaase burum.⁸ Kenṭa pou yɛɛ yaa ṅgba fulute kadonṅee kewalan nɛ.

⁹ Lee manṭa dɔɔ balan pou baa kɔla ṅon, na baa kyanṅee ṅon na baa naase ṅon diyem na baa koe ṅon.¹⁰ Deban kenanṭa man te balan burum baa tina manṭa keɛɛdi yela. Baa kɔla dōṅa, na baa lese dōṅa fa.¹¹ Akereɛ akpenṭpenṅyɔɔra baa kōṅ, na be kaa beo balan burum.¹² Kenṭa nombiakumɛɛ keyɛɛ gyae ka bo dɔɔ, balan burum balan kegyae nɔɔ gyae ke yɔkɔse.¹³ Mɔna walanṭa ṅon ɔ yɛɛ kakyenṭa senṭa kenṭa kelii ɔto na, Wurubuare waa lɛɛ ɔ nyee.¹⁴ Baa yako nombia kpaakpaale Wurubuare gyoori kenṭa wose man fa tɛɛle kei dɔɔ balan pou, na debiise pou balan ke nyii, pɛte ɔto kenṭa ke kōṅ.

¹⁵ Akpaale ɛ naa mmusuo nombii Wurubuare ɔsom deni dinaa kenṭa man, ṅgba mena kenṭa Wurubuare be tɛɛ ɔ deṅpenṭpenṅyɔɔre Daniele dɔɔ kolosi see lee ka wose man nɛ, na kaboena nyi walanṭa kamase ṅon waa kala mena nɔɔwoya ṅenanṭa na, waa yɛɛ kakyenṭa na waa nyii ṅe man nideli.¹⁶ De kōṅ mena na, balan ban be kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ, baa yeu gyu bulase dɔɔ.¹⁷ Nyi akpaale ṅolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na

tisi kōṅ tɛɛle man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya.¹⁸ Te akpaale ṅolo mɔ kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ kaa mo ɔ kegba ya.¹⁹ Weeya ṅenanṭa man na, fulɛɛtena na talabose baa laako.²⁰ Mena dɔɔ ɛ fane fa Wurubuare nyi, ɛ keyeu wee kenanṭa na kōṅ waaretɛɛ yaa keɛɛfowee ya.²¹ Nawolo nyi deban kenanṭa wui kayeyɛɛ gyae ka bo kela ṅan pou be kōṅ kaalanṭa, leenanṭa deban kenṭa Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei kaa lii gyenṭa wee kei nɛ. Te kaale kenanṭa dinɔɔ be gyae ka tekaa kōṅ wee daale wee daale bela ya.²² Mɔna Wurubuare tanṭa wula kɔkee kayeyɛɛ weeya kenṭa. Na waa yɛɛ mena ya nɛ, nafa ṅolo na ṅolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balan ban ɔ ba lese see dɔɔ nɛ, te waa kɔkee weeya ṅenanṭa.²³ Deban kenanṭa de lii te ṅolo de yako ṅon nyi ‘E keɛ Kristo ṅon kyaa kebo yaa ɔ kyaa yenanṭa daale na, ɛ na lɛɛ ke di ya.’²⁴ Nawolo nyi balan baa dii akereɛ nyi ban yena manṭa Kristo ṅon, te baale mɔ baa dii akereɛ nyi be yɛɛ Wurubuare akpenṭpenṅyɔɔrawɔ. Baa yɛɛ gyakolonṭa nombia na nombia dinaana, na akpaale be tale nyinṭa gbɛɛ koranṭa na, baa mo beo Wurubuare balan ban ɔ ba lese see nɛ.²⁵ Mɔna emɛɛ dɔɔ, me te wulaa yako ṅon nombia kenṭa pena deban kenṭa ke kōṅ.

²⁶ Mena dɔɔ akpaale ṅolo de yako ṅon nyi, ɛ keɛ ɔ kyaa depampaa dinaa kenṭa man na, ɛ na gyu botɔɔ ya. Te akpaale be yako ṅon nyi, ɔ te kōṅ ɔ yoe yenanṭa daale na, ɛ na lɛɛ di.²⁷ Nawolo nyi manṭa Deniwalanṭa Bu ṅon kekōṅ gyae ke yɛɛ bo ṅgba mena kenṭa ɔga ne ṅmaale lee weese dɛɛlee man, te balan pou ne naa ke ɔ dɛɛyalae man nɛ.²⁸ Botɔɔ kenṭa kolo punta doo na, botɔɔ te bapɛɛɛna mɔ ne yilaa.

*Deniwalanṭa Bu ṅon kekōṅ
Maake 13:24-31; Luka 21:25-33*

²⁹ Weeya ṅenanṭa man kaale kenṭa pou wɔle nɛ, be gyae ke di weeya

ala ya weese waa gyoo ditintεε, te gyaalanj mo be gyae waa wolose ya. Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te aboo njan pou ne kyaa adido ne, gyae ke wosi. ³⁰ Debanj kenanj ne, balanj baa naa kolo adido kenj gyae kawola nyi, manj Deniwalanj Bu njon kekɔnj te lii. Te tεεle kei doo balan pou baa wii walanja. Baa naa manj Deniwalanj Bu njon ta mo donj na gyoorobiiri lee njoma man adido mee kɔnj. ³¹ Ba wola kabere dinaa kenj na, manj Deniwalanj Bu njon maa kpila me kpilala lee adido kɔnj tεεle kei doo, na be kaa yilaa me balan banj moo lese see ne lee tεεle kei doo yenaase kamase.

³² Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, ε keε fiigi danj na ε ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ε naa njgba ke tombia da potee faarense wolεε ne, na ε gyen nyi awuluntεε ta benaa. ³³ Mena mo te akpaa ε naa mena nombia kenja pou ne kɔnj na, ε gyen nyi manj Deniwalanj Bu njon kekɔnj ta benaa tanj. ³⁴ Ampan yaa mee yako njon nyi balan banj be kyaa gyen kei ne, be duulunj be gyae ke munu tanj ya, pete nombia kenja kekɔnj. ³⁵ Adido na tεεle kei pou gyae ke gyu oto, mona me noowoya doo njan gyae ke kyaa kekpaakek-paa.

Nolo ba gyen wee na debanj kenj maa mo kɔnj ya

³⁶ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, njolo ba gyen wee na debanj kenj kenja pou gyae ke kɔnj ya. Wurubuarε kpilala banj be kyaa adido, na manj Deniwalanj Bu njon koranj ba gyen ya. Gyise me kya njon o kyaa adido ne waagenj gyenja la. ³⁷ Mena kenj be kɔnj Nowa debanj kenj ne, mena te manj Deniwalanj Bu njon mo kabese kɔnj gyae ke yεε. ³⁸ Weeya njenanj man pete lonj kenj ke kɔnj kaa wolεε tεεle ne, na balan ne dii na bεε nyoo. Baala ne yala ala na bεε mo ala mo fa yale, kelii wee kenj Nowa ba gyoo adakaa dinaa kenj man ne. ³⁹ Be ta gyen kpene kenj ne kɔnj ya,

kelii debanj kenj lonj be kaa waale kuu wo pou lanj ne. Mena te manj Deniwalanj Bu njon ke kɔnj gyae ke yεε. ⁴⁰ Debanj kenanj man na, baala bala baa kyaa wooman bεε yεε tom. Wurubuarε waa mo njolo tina njolo yela. ⁴¹ Ala bala baa senj bεε nanj aboo. Wurubuarε waa mo njolo tina njolo yela. ⁴² Mena doo ε doo ε wose doo, nawolo nyi ε ba gyenj wee kenj ε gbenggyoo njon waa kɔnj ya. ⁴³ ε toose nyiaa, nyi dekpanalante denj gyenj debanj kenj njmεlate waa kɔnj kaa njmεle e ne, nafa waa deke o dekpanalanj kenj nyi njmεlate be nyinj gbεε kaa gyoo kuu wa aboo ya. ⁴⁴ Mena doo εmεε mo ε doo ε wose, nawolo nyi manj Deniwalanj Bu njon mo maa kɔnj debanj kenj ε loo be gyakaa ya.

⁴⁵ Kenje o besewo boose wo nyiaa, amote yena tobaale njon o sia be kare te o ne di o gbenggyoo mmaraase doo? Njon yena tobaale njon o gbenggyoo waa mo o tebia akanj banj do o nyinjmaa man nyi waa keε be doo, na waa fa wo weenεε debanj kenj kaboena ne. ⁴⁶ Akpaa tobaale njonanj senjεε o tom man o ne yεε ke nideli mena, te o gbenggyoo njon de kɔnj kaa naa e na, njon na nyeebam. ⁴⁷ Mεε yako njon ε ke nyii nyiaa, mena tobaale njonanj o gbenggyoo waa mo wa aboo pou do e o nyinjmaa man nyi waa keε ne doo. ⁴⁸ Mona akpaa nyi tobaale njonanj yεε tobaale kum e, te o yεε wa agyuenj nyi o gbenggyoo be gyae waa kɔnj bilenj ya, ⁴⁹ te o gyoo o tebia akanj banj ketuku, te njon na solonj nyooora ne dii bεε nyoo na, ⁵⁰ o gbenggyoo njon waa kaa lee o doo wee kenj o loo be gyakaa ya ne. ⁵¹ O gbenggyoo njon de kɔnj kaa naa e mena na, waa wɔnj o denjele nideli na waa gegi e lee o gyanj, na waa yela o kaa kyaa balan banj bεε beo ba wose ne gyanj. Botoo te waa kyanj o nyee wii na waa tao o kela.”

Alebia kufu baale dudu

1 Yesu besewo gyo dudu fa wo nyiaa, "Weeya nenan man na Wurubuarε gyoori ken gyaε ke yeε ngba, alebia kufu ban boo koro mo be kanease be kaa gyanee na allowole baale ne. 2 Be man banon yeε ayintenawo, te banon mo yeε siakaralatenawo. 3 Ayintena ban ka mo be kanease na, be ta gyanee na baa mo nunse tela kpu na nan doo be kanease man ne ya. 4 Mona siakaralatenana ban doo, ban moo nun do porontiasε man tela kpu na nan doo be kanease man ne. 5 Allowole baale non te kon bilen ya, mena doo alebia ban pou moowo bee denjeli te be doo dosoron. 6 Ke lii teε nsana ne te akelee yalawo nyiaa, 'Allowole baale non te kon! E lee kaa gyanee na e!' 7 Kenε alebia kufu ban pou korowo te be gyanee be kaneε nmeesε nan. 8 Botoo te ayintena ban yako siakaralatenana ban nyiaa, 'De kanease na yekee, mena doo ε fa daa ε nunse nan kyomii.' 9 Kenε siakaralatenana ban yako wo nyiaa, 'Koa de nunse nan be gyaε ka yee deε fa non ya.' Mena doo ε gyu donoo man na ε kaa gyaε njaale lee. 10 Mona deban ken ayintena ban be lam be kaa lee nunse nan ne te allowole baale non kaa gyoowo. Alebia banon ban boo desina ba wose see ne, gyoowo allowole nookedi deni ken man, te be kyanε disim ken to. 11 Kenan wole te alebia akan ban mo konawo kaa gyoo. Kenε be fae yeε baake nyi, 'De Gbenjyoo toro daa.' 12 Kenε allowole baale non yako wo nyiaa, 'Meε yako non ε ke nyii nyiaa moo gyen non ya.' 13 Botoo te Yesu yako o kaseela ban nyiaa, 'E doo ε wose doo nideli, nawolo nyi ε ba gyen wee yaa deban ken man Deniwalan Bu non maa bese kon ya.' "

Tewuleε batooro baale dudu *Luka 19:11-27*

14 Yesu besewo gyo dudu fa wo nyiaa, "Deban kenan man na Wu-

rubuarε gyoori ken gyaε ke yeε ngba baleε non o ne gyaε waa gyu gbεε, te o be baake o tewuleε te o be kpεεε wa aboo do wo be nyinmaa man ne. 15 O faa walan kamase ngba mena ken waa tale tela ne. O faa nolo koba kakponse anon (5,000) te o faa nolo kakponse ala (2,000) te o faa nolo mo kakpon dokolon (1,000). Kenε o korowo lan o gbεε ken. 16 Tobaale non o be fa e kakponse anon ne, korowo debokenan man te o moo koba ken ke yeε tom te o nyina kakponse anon kpu bela. 17 Mena mo te non o be fa e kakponse ala ne, nyina kakponse ala bela kpu. 18 Mona tobaale non boo fa e kakpon dokolon ne, korowo ke wula boo te o moo o gbenjyoo koba ken kewuu.

19 Be gbenjyoo non kyaawo botoo kyare pete o konawo. O ke kon ne te o baake o tewuleε ban gyanee nyi baa gyoo be kobase nan man. 20 Tobaale non o be fa e koba kakponse anon ne, moo kakponse kufu kon te o yako o gbenjyoo non nyiaa, keε kakponse anon te n faa man mona me ta bese nyin kakponse anon kpu bela. 21 Kenε o gbenjyoo non yako e nyiaa, 'Ao baale kpaakpaa anokoarete, karan na keyεε. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nen kei man, mena doo maa mo aboo burum do n nyinmaa man. Kon na dee di gyon ken mee dii ne.' 22 Tobaale non o be fa e koba kakponse ala ne mo konawo kaa yako e nyiaa, 'Me gbenjyoo, n faa man kakponse ala, mona me te nyin kakponse ala kpu bela.' 23 Kenε o gbenjyoo non yako e nyiaa, 'Tobaale kpaakpaa anokoarete, karan na ke yeε. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa nen kei man, mena doo maa mo aboo burum do n nyinmaa man. Kon na dee di gyon ken mee dii ne.' 24 Tobaale non o be fa e kakpon dokolon ne mo konawo te o yako o gbenjyoo non nyiaa, 'Me gbenjyoo, ma gyen nyi n nombia dana don te

botoo kenj n te duu kolo mo ya ne, botoo te n ne koo. ²⁵ Me yee nen mena doo ma moo n koba kenj ka weese boo man. Kee, n koba yaa, lee n woni.' ²⁶ Kenje o gbengyoo non yako e nyiaa, 'N yee tobaale kum na kebonalete e. N gyen nyi mee ko aboo botoo kenj me te duu ya, te mee yilaa aboo botoo kenj ma te nmatee ya na, ²⁷ weera n ta moo me koba ka see man koba deese man ya. Nafu ma ke konj kei na, ngba maa gyu ke lee kenj na ka lonj. Kenje o yako o tewullee ban nyiaa, ²⁸ e leo koba kenj lee o gyan na e ka mo kpu non o be nyin kakponse kufu ne. ²⁹ Nawolo nyi walan non o dana kolo na baa kpu e na waa nyin burum, te non o be dana ya na, kyomii kenj koran o dana ne baa leo ke lee o gyan. ³⁰ Mena doo e funj tobaale ohuhoo kei non o be dana tonoo ya ne leki ditintee kenj man. Botoo te waa kyanj o nyee wii na waa tao o kela.' "

Nombia kedi otomante kenj

³¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Deban kenj man Deniwalan Bu non maa bese konj na, daa na Wurubuaru kpilala ne gyae la dee konj. Maa konj me gyoorobiiri man kaa kyaa me gyooro gbeli kenj doo. ³² Teele kei balan pou baa kaa yilaa me gyan, na maa kpase be man akpenj ala ngba mena kenj wonembia keelere ne kpase asoose lee namense man ne. ³³ Maa mo namense ban see me dunolun doo, na maa mo asoose ban see ma demena doo. ³⁴ Botoo te man gyoo non maa yako ban be kyaa ma dunolun doo ne nyiaa, 'Emee ban me kya be hiraa non. E konj kaa kyaa Wurubuaru gyoori kenj o be wulaa desina see non leenanj debanj kenj o be yee teele kei ne man. ³⁵ Nawolo nyi debanj kenj tanam na ko man na, e faa man weenee me diiwo. Debanj kenj lonboanenj na ko man na e faa man lonj me nyooowo. Debanj kenj me yee noole e na, e lee man gyu ya akpanalanse man, ³⁶ debanj kenj me

dooje ditenteli na, e faa man aboo ma doowo. Debanj kenj mee wee na e kaa kee me doo, debanj kenj boo kyanj man keto deni na, e ka doo man noo.'

³⁷ Kenje mena balan kewo ban be gbene tenee Wurubuaru siaman ne, baa boose gyoo non nyiaa, 'De gbengyoo, woromo te de naa nen nyi tanam na ko nen te de faa nen weenee, yaa lonboanenj na ko nen te de faa nen lonj n nyooowo. ³⁸ Woromo te de naa nen nyi n yee noole te de lee nen gyu da akpanalanse man, yaa n dooje ditenteli te de faa nen aboo n doowo? ³⁹ Woromo te de naa nen nyi n na wee, yaa ba te kyanj nen keto deni te de kaa doo nen noo?' ⁴⁰ Botoo te man gyoo non maa tiranoo fa wo nyiaa, 'Ampanj yaa mee yako non nyiaa, kpene kamase kenj e be yee fa me balan kewo man kemaasabii koran na, man yaa e yee wo fa!' ⁴¹ Botoo te maa yako ban be kyaa ma demena doo ne nyiaa, 'E senj lee me gyan, emee ban Wurubuaru be falaa non nyi ya gyu ka gyoo boalan degyapaa kenj o be desina see fa obonsam na o kpilala ban ne man. ⁴² Nawolo nyi tanam koo man na, e te fa man weenee ya, lonboanenj koo man na e te fa man lonj ya. ⁴³ Debanj kenj me yee noole e na e ta mo man gyu ya akpanalanse man ya. Me teewo ditenteli na, e te fa man kolo maa do ya. Ma weewo mona e te kaa do man noo ya, te be kyanj man keto deni, mona e te kaa do man noo ya.'

⁴⁴ Botoo te balan ban baa boose man gyoo non nyiaa, 'De gbengyoo woromo te de naa nen nyi tanam na ko nen, yaa lonboanenj na ko nen, yaa n yee noole e yaa n doj ditenteli yaa n weewo yaa be kyanj nen keto deni te da te kyoo nen ya?' ⁴⁵ Kenje maa tiranoo fa wo nyiaa, ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, 'Kpene kenj e be bee e te yee fa me balan kewo man kemaasabii koran ya ne, na man yaa e beewo e te yee fa ya.' ⁴⁶ Botoo te

baa mo balan banan gyu botoo ken baa naa diyem kekpaakekpa nɛ, mɔna balan ban be gbɛnenɛ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ doo, baa nyin nyeedon kekpaakekpa.”

26

Ba kebake Yesu nyeeman

Maake 14:1-2; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53

¹ Yesu kawola aboo ken pou tan nɛ, o yako o kaseela ban nyiaa, ² “Ngba ɛ gyen nyi teka weeya ala na nyeekelɛwee kedi ken te lii. Deban kenan man te baa lese man Deniwalan Bu non fa na baa gyo man sakaa opanɔan doo.”

³ Deban kenan man te Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena kegyiise gyuuwo ke gyanee saese pou kegyia Kaifase dekanalan man. ⁴ Kenɛte be bakewo nyi baa yo kyan Yesu na baa ko e. ⁵ Mɔna be yakowo nyi, “Tekaboena nyi dɛɛ ko e nyeekelɛwee kedi kei man ya, na mena ya na balan ban baa yela donoo ken ke sinii.”

Alo nolo ka mo nun woli Yesu Betani donoo man

Maake 14:3-9; Luka 7:36-50; Gyɔn 12:1-8

⁶ Kenan wole na te Yesu gyuuwo Simon non nafa o na wee kawee yayam nɛ dɛɛ Betani donoo man. ⁷ O kekyaa botoo nɛ, te alo nolo konawo o gyan na o dana nun ofonofonte ken ke dana koyadon nɛ porontia too. Kenɛte o toosi nun ken woli Yesu nyeeman. ⁸ O kaseela ban kena kpene ken alo non be yɛɛ nɛ, yɛɛ wo ban te be yakowo nyiaa, “Weera doo te o ne woleɛ nun kei mena.” ⁹ “Nafa ben yoo nun kei na, baa nyin koba burum na baa mo fa ayematena.” ¹⁰ Na Yesu gyen nombia nan bɛɛ gyuen nɛ te o boose wo nyiaa, “Weera te ɛ ne kale na alo non mena? Nombii kpaakpa yaa o yɛɛwo fa man nɛ. ¹¹ Ayematena doo be kyaa ɛ gyan deban kamase, mɔna man doo mo gyae maa kyaa

ɛ gyan deban kamase ya. ¹² Mena ken o be kyɛɛkeɛ nun kei woli man nɛ, kei nawolo baa nyi o te desina man fa me kewuu. ¹³ Ampan yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, tɛɛle kei doo yenan kamase ken baa kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpa nan nɛ, baa yako alo kei nombii waa ayɛɛɛ kei na baa mo toose e.”

Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa

Maake 14:10-11; Luka 22:3-6

¹⁴ Kenan wole nɛ, o kaseela kufu bala ban man nolo, non bɛɛ baake e nyi Gyudase Isekarote nɛ, korowo gyu saese kegyiise ban gyan. ¹⁵ Kenɛte o ke boose wo nyiaa, “Akpa ma lese Yesu fa non na, won te ɛ ke fa man?” Botoo te be tiranoo fa e nyi dɛɛ fa nen koba wolom bia sao na kufu (30) Te be kala koba ken do e o nyinmaa man. ¹⁶ Lee deban kenan te Gyudase fiasɛɛ o ne gyae gbɛɛ ken waa mo lese Yesu fa wo.

Yesu na o kaseela kedi nyeekelɛwee weenɛɛ nan

¹⁷ Nyeekelɛwee kedi wee gyan gbate ken bee di bodobodo ken tee be doo ke man ya nɛ, Yesu kaseela ban konawo o gyan kaa boose e nyiaa, “Alen te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekelɛwee weenɛɛ kedi ken?” ¹⁸ Kenɛte o yako wo nyiaa, “ɛ gyu balee nolo gyan Gyerusalem donoo ken man na ɛ kaa yako e nyiaa, ‘De Gbengyoo non kpa ma deban ken te lii, te n dekanalan man te o ne gyae nyi non na daa o kaseela ban kaa di nyeekelɛɛ weenɛɛ nan.’ ” ¹⁹ Kenɛte o kaseela ban gyuuwo ke yɛɛ ngba mena ken o be yako wo nɛ te be desina nyeekelɛɛ weenɛɛ nan see. ²⁰ Kelii balinoo nɛ, Yesu na o kaseela kufu bala ban gyuuwo ke kyaa weenɛɛ nan dedii man. ²¹ Ba ke kyaa bee dii nɛ Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyi, ɛ man nolo waa lese man fa.” ²² Lee nombia nan o be yako wo nɛ doo, dekokorokoo

kyaŋa ɔ kaseela ban pou te be fiasɛɛ bɛɛ boɔse e dokolon dokolon nyiaa, “De gbengyoo, man yaa amɔte?”

²³ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Walan ŋon daa na e kyaa dɛɛ do nyinmaa nyefale dokolon kei man nɛ, ŋon ne gyae la waa lese man fa.

²⁴ Man Deniwalan Bu ŋon maa yen ŋgba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako lee ma wose man nɛ, mɔna ŋon waa lese man fa nɛ waa laako.

Nafɔ ben ta lola walan ŋonan ya na, dei.”

²⁵ Kenje Gyudase ŋon waa kaa lese Yesu fa nɛ mɔ boɔse e nyiaa, “Me Gbengyoo, man yaa amɔte?” Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Mena yaa nyan gbagba yakowɔ nɛ.”

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeleewee dinaa weenɛɛ ŋan

Maake 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:23-25

²⁶ Be kee dii nɛ, Yesu moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan, te ɔ kara ke mo fa ɔ kaseela ban. Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ lɛɛ di, kei yena ma wosenaane ken.” ²⁷ Kenan wɔle te ɔ moo leenɔɔ ken te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan, te ɔ moo ke fa ɔ kaseela ban. Kenje ɔ yako wɔ nyiaa “ɛ popou ɛ lɛɛ nyɔɔ.” ²⁸ “Kei yena me fatabo ken Wurubuarɛ ba mo tɔ ŋon na ɔ balan nɔkebakese ken nɔɔ. Kei yena fatabo ken gyae ke kyɛɛke leki, na Wurubuarɛ ka mo balan burum nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ²⁹ Ampan yaa mɛɛ yako ŋon nyi mɔɔ gyae maa tekaa nyɔɔ solon kei bela ya, kelii wee ken daa na ŋon dɛɛ nyɔɔ solon wɔle me kya Wurubuarɛ gyoori ken man.” ³⁰ Kenan wɔle nɛ, be kpee nɔɔnen lese Wurubuarɛ ye le te ba leewɔ lan oliifi bula ken dɔɔ.

Yesu keyako nyi Pita waa bɛɛ e
Maake 14:27-31; Luka 22:31-34;
Gyon 13:36-38

³¹ Kenje Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Gyen nelim kei nɛ ɛ popou ɛ ke yeu yela man. Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowɔ ɔ nombia anmarasen see ŋan man lee ma wose man nyiaa, ‘Maa gyɔ namensekeɛlere ŋon lo, na ɔ namense ban pou ke yaasee.’

³² Mɔna me fom lee yen man na, maa kyan ŋon gbɛɛ gyu Galelia tɛɛle man.” ³³ Kenje Pita yako e nyiaa, “Akpaa be popou de yeu tina nen yela koran na, man dɔɔ mɔɔ gyae maa tina nen yela korakora ya.”

³⁴ Botɔɔ te Yesu yako Pita nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako nen nyi gyen nelim kei pete kegyim kelo woya nɛ, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyen man korakora ya.” ³⁵ Kenje Pita tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa nyi ke ye ye yen ke koran na, mɔɔ gyae maa bɛɛ nen korakora ya.” Te ɔ kaseela akan ban pou mɔ yakowɔ mena.

Yesu kefane Gekyɛmane

Maake 14:32-42; Luka 22:39-46

³⁶ Kenan wɔle nɛ, Yesu na ɔ kaseela ban gyuu yenan daale ken bɛɛ baake botɔɔ nyi Gekyɛmane nɛ. Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ kyaa kebo, mee gyu siaman me kaa fane maa kɔŋ.” ³⁷ Kenje ɔ moo Pita na Sebedeo bia bala ban kpu na ɔ wose. Botɔɔ te dekokɔrɔkɔɔ kyanja e ken nyi ɔ bɛɛ gyen mena ken waa ye ɔ wose ya. ³⁸ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “Dekokɔrɔkɔɔ te kyan man gbaa ken nyi ne gyae ka ko man. ɛ kyaa kebo na ɛ ka deke.” ³⁹ Botɔɔ te Yesu tuuwɔ gyu siaman kyomii te ɔ tisiwɔ bun wulunju ɔ nyee te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ nyiaa, “Taata, akpaa nyi gyae ke de na, yela mena kayeyɛ kei ke lan me dɔɔ. Mɔna na man kegyaebii ya. Ye kpenɛ ken nyan gbagba ne gyae.” ⁴⁰ Yesu ka bese kɔŋ ɔ kaseela ban gyan nɛ, ɔ kaa naawɔ nyi ba te doo dosoron. Kenje ɔ boɔse Pita nyiaa, “Mena dɔɔ ɛ te tale deke deban dokolon koon ken nyi ɛ be doo yee?” ⁴¹ Kenje ɔ besewɔ

yako wɔ nyiaa, “Ɛ deke na ɛ ke fane, na ɛ be nyin ka gyoo kekeɛsekeɛ man ya. Nawolo nyi ma gyeɲ nyi ɛ konɔɔse man na ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ ma kegyaebii, mɔna ɛ wosenaane betan mena don kenan ya.”

⁴² Kenɛte Yesu besewɔ lee ɔ kaseela ban gyan bolate gyu ke fane nyiaa, “Taata, nyi be gyae ke de nyi mena kayeyɛɛ kei ka lee me dɔɔ ya nɛ, kenan na yɛɛ nyan gbagba n kegyaebii” ⁴³ Yesu ka bese kɔɲ nɛ, ɔ kaa naawɔ nyi ɔ kaseela ban sɛɛ be dokɛɛ, nawolo nyi dosoron doo be siaman. ⁴⁴ Kenɛte ɔ besewɔ lee be gyan gyu ɔ kaa fane botoorote. Te ɔ fanewɔ yako nombii dokolon kenan ke bela. ⁴⁵ Kenɛte ɔ besewɔ kɔɲ ɔ kaseela ban gyan te ɔ kaa bɔɔse wɔ nyiaa, “Ɛ sɛɛ ɛ doo ɛ ne fɛɛfo? Ɛ kɛɛ, deban ken te lii. Be ta lese man Deniwalan Bu ɲon do balan kumɛɛ nyinmaa man. ⁴⁶ Ɛ koro dee gyu, ɛ kɛɛ walan ɲon waa lese man fa nɛ te tun daa tan.”

Ba kekyan Yesu

Maake 14:43-50; Luka 22:47-53; Gyɔn 18:3-12

⁴⁷ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi nɛ, ɔ kaseela kufu bala ban man ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Gyudase nɛ kaa leewɔ botɔɔ. ɲon na balan dikpii ken bɔɔ lee saese kegyiise na donɔɔ kegyiise gyan nɛ kɔɲala. Na be man baale dana yoosilase na akpokpose. ⁴⁸ Gyudase ɲon waa kaa lese Yesu fa nɛ tan wulaa yako balan ban nyiaa, “Walan ɲon maa kaa pukaa e nɛ, ɲon yɛna walan ɲon ɛ ne gyae nɛ. Ɛ kyan e.” ⁴⁹ Mena dɔɔ Gyudase tɛɛwɔ teen gyu Yesu gyan te ɔ baake e nyi “De Gbengyoo, te ɔ pukaa e doo e nɔɔ.” ⁵⁰ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “Me gyoo, yɛɛ kpene ken dɔɔ n be kɔɲ kebo nɛ.” Botɔɔ te balan ban kaa tɔɔ Yesu do te be kyan e. ⁵¹ Botɔɔ te Yesu kaseela ban man ɲolo lese ɔ yoosila, te ɔ moowɔ kara saese pou kegyia ɲon tobaale denele lese ke lɔ. ⁵² Kenɛte Yesu yako ɔ kaseele ɲon nyiaa, “Mo n yoosila

ken do ke bɔɔlee man. Nawolo nyi walan kamase ɲon ɔ ne wɔɲ yoosila na, waa yeɲ bo yoosila nɔɔman. ⁵³ N ba gyeɲ nyi maa tale sola me kya na waa yela ɔ kpilala kakponkakponse ka lee adido kɔɲ debokeiman kaa yoo lɛɛ man yee? ⁵⁴ Mɔna akpaa me yɛɛ mena na, sena te Wurubuare nombia anmarasen see ɲan ne yako nyi, kaboena nyi mena nombia ken dɛɛkɔɲ nɛ, gyae ke yɛɛ ampan.” ⁵⁵ Kenɛte Yesu bɔɔse balan dikpii ken bɔɔ kɔɲ be kaa kyan e nɛ nyiaa, “Me yɛɛ walan kum e te ɛ moo yoosilase na akpokpose ɛ ne kɔɲ ɛ kaa kyan man? Wee kamase na mɛɛ kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa man wola ɲon Wurubuare nombia, mɔna ɛ te kyan man ya. ⁵⁶ Mɔna ken pou kɔɲae mena na nombia ɲan Wurubuare akpenkpengyɔɔra be ɲmarase see nɛ ke kɔɲ mena.” Botɔɔ te ɔ kaseela ban pou korowɔ yeu tina e yela.

Be ka mo Yesu gyu kegyiise siaman

Maake 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Gyɔn 18:13-14, 19-24

⁵⁷ Balan ban bɔɔ kyan Yesu nɛ moo e gyu saese pou kegyia Kaifase dekpanalan man, botɔɔ ken mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise pou be gyanee nɛ. ⁵⁸ Pita sila Yesu wole wole menɛɛ kelii saese kegyia ɲon dekpanalan man. ɔ gyoowɔ ke man te ɔ gyuuwɔ ke kyaa tewulɛɛ ban bee gyee dekpanalan ken nɛ gyan, na waa naa kpene gyae ke kɔɲ Yesu dɔɔ. ⁵⁹ Saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban pou bɔɔ gyanee botɔɔ nɛ, ne gyae nombii ken baa mo gyakaa Yesu dɔɔ na baa nyin gbɛɛ ko e. ⁶⁰ Balan burum kɔɲawɔ kaa kɛɛɛ Yesu nɔɔse, mɔna be te nyin nombiikum ken baa mo gyakaa ɔ dɔɔ ya. Wole wole na te baala bala baale kɔɲawɔ kaa yako nyi, ⁶¹ “De nyiiwɔ balee kei yakowɔ nyi ‘Waa tale tekerii Wurubuare ɔsom deni dinaa kei lɔ, na waa mo weeya atooro ma ke bela.’ ” ⁶² Botɔɔ te saese kegyia ɲon korowɔ sen te ɔ

boose Yesu nyiaa, “Nombia ñan bæe mo gyakaa n dɔɔ nɛ, n be tale tira ñe nɔɔ yee?” ⁶³ Mɔna Yesu te gyuusu ɔ nɔɔ ya. Kenje saese kegyia ñon yako Yesu nyiaa, “Ma te kɛɛ Wurubuare ñon ɔ kyaa kekpaakekpa nɛ nae fa neñ, akpaa nyan yɛna nyeelɛere ñon Wurubuare be yako see nyi waa kɔñ, ñon ɔ yɛɛ Wurubuare bu dokolon koon ñon e na, yako daa” ⁶⁴ Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Keñ yaa n yakowɔ nɛ. Mɔna mɛɛ yako ɛ popou ɛ ke nyii nyiaa, wee daale nɛ ɛ kena mañ Deniwalan Bu ñon kyaa Wurubuare don pou gbenjyoo ñon dunolon dɔɔ, na ɛ ka bese naa mañ na me ta lee ñoma man adido mɛɛ kɔñ.”

⁶⁵ Saese kegyia ñon ke nyii nombia kenja nɛ, ɔ kyaña ɔ kegba tirii (Keñ nawolo nyi nombia ñan ta wee e gbaa) te ɔ yakowɔ nyiaa, “ɔ te kolosi mmusuo nombia! Won nombii yaa dɛɛ gyae dɛɛ tekaa nyii kpu bela? Nɛnɛɛ ɛmɛɛ gbagba ɛ nyii mmusuo nombia ñan ɔ be kolosi nɛ. ⁶⁶ Sena yɛna ya agyuen lee nombia kenja man?” Kenje be tiranɔɔ nyi, “ɔ kaboena yeñ.” ⁶⁷ Kenje be tɔɔ nɔɔlonje woli ɔ siagbɛɛ te be takee e akotase. Baale mɔ ñmeree e ɔ lakaase man, ⁶⁸ te be yako e nyiaa “Wurubuare dekpɛñkpɛngyɔɔre Kristo, wola daa ñon ɔ be gyɔ neñ.”

Pita kebɛɛ Yesu
Maake 14:66-72; Luka 22:56-62;
Gyɔn 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Deban kenan na Pita kyaa dekanalan ken man. Kenje saese kegyia ñon alebu ñolo kɔñawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, “Nyan mɔ n kpue na Yesu ñon ɔ ba lee Galelia tɛɛle man nɛ.” ⁷⁰ Kenje Pita lɛɛ anmaaren balan ban pou siaman botɔɔ nyiaa, “Mɔɔ gyen nombia ñan n ne yako nɛ man korakora ya.” ⁷¹ Te ɔ leewɔ gyu dekanalan ken denanɔɔ man. Botɔɔ te alebubii ñolo mɔ besewɔ naa e te ɔ yako ɔ tebia ban be kyaa botɔɔ nɛ nyiaa, “Balee kei mɔ kpue na Yesu ñon

ɔ ba lee Nasarete donɔɔ man nɛ.” ⁷² Kenje Pita besewɔ lɛɛ anmaaren te ɔ kaña ntam nyiaa, “Mɔɔ gyen balee kei korakora ya.” ⁷³ Te kyare ya nɛ, balan ban be kyaa botɔɔ nɛ kɔñawɔ Pita gyan kaa yako e nyiaa, “Kei dɔɔ ke yɛɛ ampan ke kaen nyi nyan mɔ n kpue na balee kei. N kekolosi koran nawolo nyi n yɛɛ be man ñolo e.” ⁷⁴ Botɔɔ te Pita fiasɛ ɔ ne falaa ɔ wose te ɔ kaña ntam nyiaa, “Mɔɔ gyen balee kei korakora ya.” Debokenan man te kegyim lɔɔ woya. ⁷⁵ Kenje Pita tɔɔse nombia ñan Yesu be yako e nyiaa, “Pete kegyim ke lɔ woya na, nyan ke bæe betabotooro nyi n ba gyen mañ ya” nɛ. Te Pita leewɔ debooman ke kyan ɔ nyee wii.

27

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan

Maake 15:1; Luka 23:1; Gyɔn 18:28

¹ Tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyañeewɔ te be yakowɔ sɛɛ donja nyi baa ko Yesu. ² Mena dɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ñon ɔ senɛɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ nyinmaa man.

Gyudase yeñ
Kpilala 1:18-19

³ Gyudase ñon ɔ ba lese Yesu fa kena nyi be te bu Yesu fɔɔ nyi baa ko e nɛ, takaa e nideli te ɔ kyɛɛkee wa agyuen. Mena dɔɔ ɔ besena kɔba ken ɔ be lɛɛ Yesu nyeeman nɛ gyina kegyiise ban. ⁴ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “Ma te yɛɛ nombiakumɛɛ ñgba mɔɔ lese walan ñon dukum kamase be doo ɔ man ya fa ñon nɛ.” Te kegyiise ban mɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, daa be famenɛ na ñenan ya. Ne yɛɛ nyan gbagba n nombia ña. ⁵ Botɔɔ te Gyudase funja kɔba ken lɔ wɔ Wurubuare osom deni dinaa ken man, te ɔ gyuuwɔ kado ɔ wose ñmelen. ⁶ Kenje saese kegyiise ban tɔɔsee kɔba ñan te be yakowɔ

nyiaa, “Da mmaraa bɛɛ fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ mo kɔba kei kyakale na do ɔsom deni kɔba man ya. Nawolo nyi kɔba keɲ dana ayimɛɛ.”⁷ Keɲte kegyiise baɲ moo ba nyeeya baɲ na doɲa te be sɛɛwɔ nyi, baa mo kɔba kenan ke lɛɛ tɛɛle saabuse maare ɲolo gyan, na baa kyaa wuu ɲoola botɔɔ.⁸ Mena doɔ kaa lii nan gyen nɛ, bɛɛ baake tɛɛle kenan bo nyi fatabo tɛɛle.⁹ Keɲa pou yela Wurubuare nombia ɲan ɔ be tɛɛ ɔ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre Gyeremia doɔ yako see nɛ koɲawɔ mena. ɔ yakowɔ nyiaa,

“Ba moo kɔba wolom bia sao na kufu 30 ɲan ɲe yɛɛ koya keɲ Iseraetena be dii ɔ nyeeman nɛ,

¹⁰ ke lɛɛ tɛɛle saabuse maare gyan ɲgba mena keɲ de Gbenɲyoo Wurubuare ba wola man nɛ.”

Be kamo Yesu gyu Pilato gyan

Maake 15:2-5; Luka 23:3; Gyɔn 18:33-38

¹¹ Keɲte ba moo Yesu kaa seɲ Pilato ɲon ɔ seɲɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ siaman. Te Pilato boɔse e nyiaa, “Nyɲan yɛna Gyudatena gyoo ɲon?” Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Keɲ yaa n yakowɔ nɛ.”

¹² Mɔna deban keɲ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ba mo nombia gyakaa Yesu doɔ nɛ, ɔ te gyuusuu ɔ nɔɔ ya. ¹³ Botɔɔ te Pilato boɔse Yesu nyiaa, “Nombia burum keɲa bɛɛ mo gyakaa n doɔ nɛ, n bee nyii yee?”

¹⁴ Mɔna Yesu bɛɛ ɔ te gyuusuu ɔ nɔɔ yako nombii dokolon koɲ gba ya. Nombii kei doo Pilato nɔɔ nideli.

Be kalese Yesu fa yɛɲ

Maake 15:5-15; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:6

¹⁵ Gyudatena nyeekelɛɛwee kedi wee kamase nɛ, kaboena nyi Pilato ɲon ɔ seɲɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ, waa tina balan baɲ boɔ kyam to deni nɛ man dokolon, ɲon balan benan gbagba ne gyae nɛ yela fa wɔ. ¹⁶ Mena deban kenan na Barabase ɲon ɔ yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛre e, te balan pou be nyii

ɔ nombia nɛ doo deni man. ¹⁷ Balan dikpii keɲ ke koɲ kaa yilaa nɛ Pilato boɔse wɔ nyiaa, “Balan bala keɛwɔ man na be man wonɲi te ɛ ne gyae nyi maa tina yela fa ɲon. Barabase yaa Yesu ɲon bɛɛ baake e nyi Kristo nɛ?” ¹⁸ Nawolo nyi na Pilato gyen nyi, keɲ balan baɲ ne kola Yesu doɔ te ba lese e fa. ¹⁹ Pilato kekyaa ɔ ne di nombia ɲan nɛ, ɔ wɛɛle kpilawɔ kaa yako e nyiaa, “Lese n nyinmaase lee mena walan ɲon nombiikum kamase be doo ɔ man ya nɛ nombia man. Nawolo nyi nelim me doosi doseɛ ɲaale lee ɔ wose man na, yɛɛ man gyakolon te me naa diyem nideli.”

²⁰ Mɔna Wurubuare saese kegyiise na kegyiise akan baɲ feefuwɔ do balan dikpii keɲ nyi, baa sola Pilato na waa tina Barabase yela na baa ko Yesu. ²¹ Keɲte Pilato besewɔ boɔse balan baɲ nyiaa, “Balan bala keɛwɔ man na, be man wonɲi te ɛ ne gyae nyi maa tina e yela?” Te be tiranɔɔ fa nyiaa, “Tina Barabase yela fa daa.” ²² Keɲte Pilato besewɔ boɔse wɔ nyiaa, “Kenan na sena te maa yɛɛ Yesu ɲon bɛɛ baake nyi Kristo nɛ?” Botɔɔ te be popou yakowɔ nyi, “Yela baa gyɔ e sakaa ɔpanɲan doɔ.” ²³ Keɲte Pilato boɔse wɔ nyiaa, “Won dukum te ɔ yɛɛwɔ?” Mɔna be sɛɛ bɛɛ fae yeesa nedon nyiaa, “Yela baa gyɔ e sakaa ɔpanɲan doɔ.”

²⁴ Pilato kena nyi balan baɲ nɔɔwoya na kela e te ɔ be gyae waa tale yɛɛ kolo lee Yesu wose man ya nɛ, ɔ kyee lon faafo ɔ nyinmaase balan dikpii keɲ siaman te ɔ yako wɔ nyiaa, “Man nyinmaa be doo balee kei yɛɲ man korakora ya. Ke yɛɛ ɛmɛɛ gbagba ɛ nombia ɲa.” ²⁵ Keɲte balan baɲ pou sɛɛwɔ yako nyiaa, “Deɲele kewɔɲ keɲ gyae ke koɲ lee ɔ kako wose man nɛ, dɛɛkoɲ daa na de bia doɔ.” ²⁶ Mena doɔ Pilato tinaa Barabase yela fa wɔ, te ɔ yela ba ɲmeree Yesu dambiise te ɔ moo e fa yoonɔɔtɛna baɲ nyi baa gyu ke gyɔ e sakaa ɔpanɲan doɔ.

*Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-32*

²⁷ Kenje Pilato yoonootena ban moo Yesu gyu non Pilato dekpanalan man, te be baake yoonootena akan ban pou kaa gyanee kilisi Yesu. ²⁸ Be kyanja o kegbase kpee te ba moo kegba yayam wurikyim daale ngba nan Romantena gyoonen na doo ne do e. ²⁹ Kenje ba moo soose loo gyooro kototoo wuu e, te ba moo gbutu do e o dunolun nyinmaa man na bee bun o siaman kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo nyan na ke yee. N nyee dee wolose." ³⁰ Be too noolonse woli e, te be leo o gbutu ken mo nmerree e o nyee man. ³¹ Be ke kulu e tan ne, te ba kpee kegba yayam ken boo mo do ne te ba moo non gbagba wui aboo do e. Te ba moo lee be kaa gyoo e sakaa opanjan doo.

*Ba kegyo Yesu opanjan doo
Maake 15:21-32; Luka 23:26-43;
Gyon 19:17-27*

³² Be ka lee deboo man bee gyu ne, te be gyanee na balee nolo non o ba lee Kirene te bee baake e nyi Simon ne. Kenje ba nere e nyi waa lee Yesu opanjan ken seele. ³³ Kenje be gyuuwo ka gyoo botoo ken bee baake nyi "Golgata," ken nawolo nyi Nyeepookoo dee ne. ³⁴ Botoo te ba moo tee nanje daale mo kyakale na solon fa Yesu nyi waa nyoo. Mona o ke daa ke kee ne te o beewo nyi o be nyoo ya. ³⁵ Ba ke gyoo e sakaa opanjan doo ne, te be kpelee o kegbase bunji te be loo boe ne doo na baa naa ken walan kamase waa nyin. ³⁶ Kenan wole ne, te be kyaawo botoo bee deke e. ³⁷ Kenje be nmarase nombii ken doo boo gyoo e opanjan doo ne mataa o nyee gbee nyiaa,

"KEI YENA YESU, GYUDATENA
GYOO NON."

³⁸ Botoo te be gyoo nmeelatena bala baale sakaa opanjaase doo kpu na Yesu. Nolo sakaa o dunolun doo te nolo mo sakaa o demena doo.

³⁹ Na balan ban bee lam botoo ne na tee e na bee kpiisi ba nyeeya, ⁴⁰ na bee yako e nyiaa, "Nyan non n kpa n ke tekerii Wurubuaere som deni dinaa ken na n ka mo weeya atooro ma ke ne, lee n wose na dee kee. Akpaa nyan yena Wurubuaere bu non na, lee n wose na n ke tisi lee opanjan ken doo." ⁴¹ Mena mo te saese kegyiise na mmaraa wolala na donoo kegyiise ban mo kulu e nyiaa, ⁴² "O ne lee balan nyee, mona o be tale lee non gbagba wose ya. Ngba n kpa nyan yena Iseraetena gyoo non, tisi lee dan ken doo na dee lee nen di. ⁴³ O na mo o wose lo Wurubuaere doo te o ne yako nyi, 'Non yena Wurubuaere bu. Akpaa Wurubuaere ne gyae e na, e yela dee kee nyi waa lee e.' " ⁴⁴ Mena mo te nombiakumeyera ban boo gyoo wo sakaa opanjaase doo kpu na e ne mo kulu e.

*Yesu yen
Maake 15:33-41; Luka 23:44-49;
Gyon 19:28-30*

⁴⁵ Lee weese kasej dee kelii o ke geese ne, ditinte kaa lee teele ken doo pou. ⁴⁶ Deban kenan ne, te Yesu fae yeesa kenken nyiaa, "Eli, Eli lama sabatani?" Ken nawolo nyi, "Me Wurubuaere me Wurubuaere, weera te n lese n sia yela man?" ⁴⁷ Balan ban ba senee botoo ke nyii mena ne be yakowo nyiaa, "E nyii, o ne baake Elaegya." ⁴⁸ Debokenan man te be man nolo yeuwo ka mo kolo ngba kokyaa ken gyae ke tale lee lon ne do solon denyanesa daale man, te o moo ke tooso na dan te o gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyoo. ⁴⁹ Kenje balan akan ban yakowo nyiaa, "E yela dee kee nyi Elaegya waa kon kaa lee e?" ⁵⁰ Kenje Yesu besewo fae yeesa kenken te o kara weesi.

⁵¹ Kekon mena ne, kanyan ken boo mo kpase Wurubuaere som deni dinaa ken man ne beesewo kyekyee ala lee adido kaa lii ka mokoo man. Teele wosiwo, te boya dinaana mo yeleewo. ⁵² Yeboose gyuuuwo

te Wurubuarɛ gyuuusu ɔ balan ban be gbɛnenɛ tenɛ ɔ siaman te bɔɔ yekee nɛ, man balan burum lee ba yebɔɔse man. ⁵³ Yesu kefonɛ lee yenɛ man nɛ, Wurubuarɛ balan ban bɔɔ fonɛ lee ba yebɔɔse man nɛ, gyuu Gyerusalem donɔɔ man ka lese ba wose wola balan burum.

⁵⁴ Romantena yoonɔɔtena siamante non na ban ba senɛɛ bɛɛ gyee Yesu nɛ kena tɛɛle kewosi na gyakolonɛ nombia non be yɛɛ pou nɛ, ba wose yɛna wɔ te be yakowɔ nyiaa, “Balee kei yɛna Wurubuarɛ bu non ampanɛ.” ⁵⁵ Na ala burum baale mɔ senɛɛ yɛnanɛ botɔɔ lemlem bɛɛ kɛɛ. Be wulaa be silana Yesu leenanɛ Galelia donɔɔ man bɛɛ kɛɛ ɔ dɔɔ. ⁵⁶ Ala benanɛ man baale yɛna Mɛɛre non ɔ ba lee Magedala nɛ, na Gyemisi na Gyosefo be naa Mɛɛre, na Sebedeo bia ban be naa.

Yesu kewuu
Maake 15:42-47; Luka 23:50-56;
Gyɔn 19:38-42

⁵⁷ Kelii balinɔɔ nɛ kɔbate non non bɛɛ baake e nyi Gyosefo, non ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man nɛ kɔnawɔ botɔɔ. Na non mɔ yɛɛ Yesu silala ban man non e. ⁵⁸ ɔ gyuu Pilato gyanɛ ka sola e nyi waa fa e gbɛɛ na waa mɔ Yesu woo non ke wuu. Kenɛte Pilato sɛɛwɔ nyi baa moo Yesu woo non fa e. ⁵⁹ Kenɛte Gyosefo moo woo non, te ɔ moo akaralɛɛ wɔle wɔle daale milii e. ⁶⁰ Te ɔ moo e ke wuu boe bɔɔ wɔle kenɛ non Gyosefo gbagba be kare see ɔ wose nɛ man. Kenɛte ɔ bilinɛ boe dinaa daale tɔ yebɔɔ kenɛ non te ɔ lanawɔ. ⁶¹ Na Mɛɛre non ɔ ba lee Magedala nɛ, na Mɛɛre balate non banɛɛ botɔɔ be sia tee na yebɔɔ kenɛ.

⁶² Tɛɛ kena kenɛ ke yɛɛ Gyudatena kefeɛfowee ke nɛ, Wurubuarɛ saese kegyiise na Farasiitena ban gyuuwɔ ke gyanɛɛ Pilato dekanalanɛ man. ⁶³ Kenɛte be yako Pilato nyiaa, “Kegyia dɛɛ tɔɔse nyi Yesu dekarate non ke kyaa kenɛ nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, weeya atoorote wɔle na waa fonɛ lee yenɛ man. ⁶⁴ Mena dɔɔ yela be kaa

deke yebɔɔ kenɛ na baa gyee ke nideli kelii weeya atoorote kenɛ. Na mena ya na ɔ kaseela ban baa yo gyuu ke nɛmɛɛle e lese na baa yako nyi, ɔ fonɛɛ lee yenɛ man. Na mena ya na, dekarate alate kei gyaa ka kela gyanɛgba te kenɛ.” ⁶⁵ Kenɛte Pilato yako wɔ nyiaa, ɛ lese ɛmɛɛ gbagba ɛ balan na baa gyuu ka deke yebɔɔ kenɛ nideli fa non nɛgba mena kenɛ baa tale nɛ. ⁶⁶ Mena dɔɔ be gyuuwɔ ke desina yebɔɔ kenɛ tɔ nideli kenɛ nyi non na non be tale tɛɛse boe kenɛ lee ke non man ya. Kenɛte ba lese balan nyi baa gyee yebɔɔ kenɛ nideli.

28

Yesu kefonɛ lee yenɛ man
Maake 16:1-10; Luka 24:1-12;
Gyɔn 20:1-10

¹ Gyudatena kefeɛfowee wɔle tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, Mɛɛre non ɔ ba lee Magedala na Mɛɛre balate non korowɔ gyuu botɔɔ kenɛ bɔɔ wuu Yesu nɛ. ² Debanɛ kenanɛ nɛ tɛɛle wosiwɔ nawolo nyi de Gbenɛgyoo Wurubuarɛ kpilale te tisi lee adido kɔnɛ kaa bilinɛ boe kenɛ see yɛnanɛ, te ɔ tisiwɔ kyaa ke dɔɔ. ³ Na Wurubuarɛ kpilale non ne nɛalakee nɛgba ɔga kenɛmaale nɛ, te ɔ kegba wolosɛɛ futututu nɛgba akaralɛɛ nɛ. ⁴ Balan ban bɛɛ deke yebɔɔ kenɛ kena Wurubuarɛ kpilale non nɛ, gyakolonɛ gyoo wɔ nideli te be dɔɔwɔ ba senɛɛ botɔɔ nɛgba woya nɛ.

⁵ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale non yako ala ban nyiaa, “ɛ na yee ya, ma gyenɛ nyi Yesu non bɔɔ gyoo sakaa ɔpanɛnanɛ dɔɔ nɛ yaa ɛ ne keo. ⁶ ɔ be kyaa kebo ya. ɔ te fom lee woya man nɛgba mena kenɛ ɔ be yako see nɛ. ɛ kɔnɛ kaa kɛɛ ɔ dedoi man, ⁷ na ɛ ke ta bilɛnbilɛnɛ ke yako ɔ kaseela ban nyiaa ‘ɔ te fom lee woya man te ɔ te kyanɛ non gbɛɛ ɔ ne gyuu Galelia tɛɛle man. Botɔɔ te ɛ kena e. Kei yɛna nombii kenɛ me dana maa yako non.’ ”

⁸ Kenɛte ala ban moo gyakolonɛ yee lee yebɔɔ kenɛ gyanɛ. Mɔna yɛɛ wɔ

Nombia kpaakpaa ɲan Maake be ɲmarase ne Maake

Gyɔn Wurubuaɛ loɲsoore ɲon ke desina gbɛɛ fa Yesu kekɔɲ

Mateo 3:1-12; Luka 3:1-8; Gyɔn 1:19-28

¹ Wurubuaɛ bu Yesu Kristo nombia kpaakpaa ɲan kewalan yaa. ² Wurubuaɛ kpila tobaale ɲon bɛɛ baake nyi Gyɔn ne nyi waa kyan Yesu gbɛɛ kɔɲ, ɲgba mena ken Wurubuaɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔore ɲon bɛɛ baake e nyi Yesaya be yako Wurubuaɛ nombia aɲmarasen see ɲan man ne. Ɔ yakowɔ nyiaa,

“Kɛɛ! Mee kpila me kpilale na waa ta n siaman.

Ʋon ne gyae la waa desina n gbɛɛɲɛɲ see neɲ.”

³ Wurubuaɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔore Yesaya besewɔ yako Gyɔn wose man nombia Wurubuaɛ nombia aɲmarasen see ɲan man bela nyiaa, “Ʋolo ne fae yeesa depampaa dinaa ken man nyiaa,

‘Ʋ desina de Gbenjyoo gbɛɛnaa, na ɛ ke yela ɔ gbɛɛɲɛɲ pou ka tenee.’”

⁴ Mena doo kɔɲawɔ ampan nyiaa, Gyɔn ɲon ɔ ne so balan Wurubuaɛ loɲ ne kyaawɔ depampaa dinaa ken man. Na ɔ ne kolosi fa balan nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛɲɛɲ kumɛɛ man na baa kɔɲ Wurubuaɛ gyan, na baa so wɔ Wurubuaɛ loɲ na Wurubuaɛ ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ⁵ Mena doo balan burum leewɔ Gyudia tɛɛlese pou man, na Gyerusalem donoo man gyu ketɔlɛɛ be nombiakumɛɛ ɲan bɛɛ yeɛ ne fa Gyɔn, te ɔ soo wɔ Wurubuaɛ loɲ Gyɔɔdan boo man. ⁶ Na kurumoo tɔne te ba moowɔ ɲara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te ɔ moowɔ yeɛ abɔsoo kpan ɔ tenja man. Akpataana na teebɔo yena ɔ weenɛɛ ɲan ɔ ne

dii. ⁷ Kenje Gyɔn yako balan ban nyiaa, “Walan ɲolo doɲ me wole ɔ ne kɔɲ ken ɔ kela man. Man tekaboena nyi maa bun booli ɔtenate nkyokota ɲmeesen gba ya. ⁸ Man doo loɲ te man dana mee so ɲon Wurubuaɛ loɲ, moɲa akpaa ɲon de kɔɲ na Wurubuaɛ felin te waa mo so ɲon Wurubuaɛ loɲ.”

Yesu Wurubuaɛ loɲkeso

Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-4

⁹ Gyɔn kɛɛ so balan Wurubuaɛ loɲ ne, te Yesu leewɔ Nasarete donoo ken ke kyaa Galelia tɛɛle man ne kɔɲ, te Gyɔn soo e Wurubuaɛ loɲ Gyɔɔdan boo man. ¹⁰ Yesu ka mo waa lee loɲ ken man ne, karatete dokolon te ɔ naawɔ na adido ta toro, te Wurubuaɛ felin ɲon moo duwulun dinoo tisi lee adido kaa gyakaa ɔ doo. ¹¹ Botoo te be nyii woya ɲaale kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Nyɲan yena me bu ɲon mee gyae lee me konoo man, te n na gyoo me sia nideli.”

¹² Debokenan man te Wurubuaɛ felin ɲon yela Yesu gyuuwɔ depampaa dinaa daale man. ¹³ Yesu kyaawɔ depampaa kenan man weeya soɲola (40). Ɔ kekyaa botoo ne, te ɔbɔnsam kɔɲawɔ kaa kɛɛse e kɛɛse e kina. Na Yesu kyae ɲale man wonembia man, te Wurubuaɛ kpilala leewɔ adido kɔɲ kaa kɛɛ ɔ doo.

Yesu kebaake ɔ kaseela gyanɲba nyiban

Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11

¹⁴ Te di weeya ala ya te be kyana Gyɔn to deni. Ba ke kyan e to deni wole ne, Yesu kɔɲawɔ Galelia tɛɛle doo ɔ ne kolosi Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ɲan fa balan nyiaa, ¹⁵ “Deban ken te lii, te Wurubuaɛ gyoori ken mo ta benaa. Ʋ kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛɲɛɲ kumɛɛ man kɔɲ Wurubuaɛ gyan, na ɛ ke lee nombia kpaakpaa ɲan di!”

¹⁶ Kenje Yesu gyuuwɔ ka mo Galelia boo nooman. Botoo te ɔ

naa Simɔn na ɔ naabu Anderiase na bɛɛ lɔ asawuse boo ken man, nawolo nyi be yɛɛ kpɛɛ kyanarawɔ. ¹⁷ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ kaa sila man, na maa yela ɛ ke yilaa balan fa man ngba mena ken ɛ ne kyan kpɛɛ nɛ.” ¹⁸ Debokenan man te be tinaa ba asawuse njan yela, te be kaa sila Yesu. ¹⁹ ɔ ke gyu ɔ siaman kyomii nɛ, ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn na be doo ba degbele man bee desina ba asawuse. ²⁰ Debokenan man te Yesu baake wɔ, te be tinaa be kya Sebedeo na be paasetena ban pou yela degbele ken man te be kaa sila Yesu.

Yesu kegegi felinkum lee balee nolo man

Luka 4:31-37

²¹ Kenɛte be gyuuwɔ Kapanum donɔɔ man. Te Gyudatena kefeɛfowee kelii nɛ, Yesu gyuuwɔ bɔ ɔsom deni man ɔ kaa wola wɔ Wurubuare nombia. ²² Yesu kawola ken doo balan ban pou nɔɔ. Nawolo nyi ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ngba walan njan ɔ dana don nombia njan ɔ na wolo nɛ dɔɔ nɛ. ɔ kawola ken te yɛɛ ngba Gyudatena mmaraa wolala ban nɛ ya. ²³ Deban kenan na balee nolo kyaa bɔ ɔsom deni man botɔɔ ken felinkum doo ɔ man. Karatete dokolon te ɔ fae yeesa kenken nyiaa, ²⁴ “Nyan Yesu Nasarete baale, won yaa n ne gyae de gyan? N konae n kaa wɔlɛɛ daa? Ma gyan nen nyi nyan yena Wurubuare walan njan ayimeɛ be doo n man ya nɛ.”

²⁵ Botɔɔ te Yesu faree felinkum ken nyiaa, “Wu n nɔɔ, na n ka lee ɔ man.” ²⁶ Kenɛte felinkum ken wosi balee njan nideli, te ke fae yeesa kenken te ka leewɔ ɔ man lan. ²⁷ Nombii kei doo balan ban pou nɔɔ te be boɔse don nyiaa, “Won nombii yaa? Kawola wɔle? ɔ dana don felinkumɛɛ dɔɔ, ken nyi ɔ ne kolosi fa na n nɛ nyii ɔ dei.” ²⁸ Mena dɔɔ Yesu wose man nombia

yaaseewɔ gyu Galelia tɛɛle man na ka yenaase pou.

Yesu kekyɔ balan burum kawese Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41

²⁹ Be ka lee bɔ ɔsom deni ken man pɛ, te ban na Gyemisi na Gyɔn gyuuwɔ Simɔn na Anderiase dɛɛ. ³⁰ Be ke gyu na Simɔn wa awu doo ɔ na wee kpanalan, kenɛte be yako Yesu. ³¹ Botɔɔ te Yesu gyuuwɔ alo njan gyan, te ɔ kyan e ɔ nyinmaa man gate e kyaase. Debokenan man te alo njan kawee ken tanawɔ, te ɔ keɛ be dɔɔ.

³² Mena wee kenan balinɔɔ weese kagyoo nɛ, balan moo be kawesetena na ban pou felinkumɛɛ doo be man nɛ kon Yesu gyan. ³³ Kenɛte donɔɔ ken man balan pou konawɔ kaa wuu dekpanalan ken denanɔɔ man. ³⁴ Te Yesu kyɔɔ balan burum be kawese kpookpoo pou. ɔ gege felinkumɛɛ burum mɔ lee balan man ken ɔ te fa na gbɛɛ nyi ne dee kolosi ya, nawolo nyi na gyan walan njan dinɔɔ Yesu yɛɛ.

Yesu kekolosi Wurubuare nombia Galelia tɛɛle man

Luka 4:42-44

³⁵ Ke tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, Yesu karatɛɛwɔ lee dekpanalan man gyu yenan daale ken botɔɔ yɛɛ yididi nɛ, te ɔ ke fanewɔ fa Wurubuare. ³⁶ Kenɛte Simɔn na ɔ tebia ban gyuuwɔ bɛɛ keo e. ³⁷ Ba kena e nɛ te be yako e nyiaa, “Balan ban pou ne keo nen.” ³⁸ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ yela dee gyu donɔɔse njan ne kyaa siaman nɛ man, na me kaa kolosi Wurubuare nombia njan botɔɔ mɔ. Nawolo nyi ken dɔɔ te me konawɔ tɛɛle kei dɔɔ.” ³⁹ Mena dɔɔ ɔ tɛɛwɔ kila Galelia tɛɛle pou dɔɔ, te ɔ kolosi Wurubuare nombia njan fa wɔ bɔ ɔsom denɛ man pou, te ɔ gege felinkumɛɛ lee balan man.

Yesu kekyɔ akuntunte nolo kawee Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16

⁴⁰ Te akuntunte nolo kaa bunawɔ ɔ doona dɔɔ Yesu nawɔtɛɛ waase

e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpaa n ne gyae na n ke tale kyɔ man me kawee kei.” ⁴¹ Botɔɔ nɛ, ɔ nombia yɛɛ Yesu waranjase te ɔ moo ɔ nyinjmaa gyakaa ɔ dɔɔ yako e nyiaa, “Mɛɛ gyae, n kawee dɛɛ tanj.” ⁴² Debokenanj man te ɔ kawee kenj tanawɔ, te ɔ nyinja ɔ wose. ⁴³ Pɛ Yesu ke lɔ balee njon gbɛɛ nɛ, ɔ faree e nideli nyiaa, ⁴⁴ “Kɛɛ nyi walanj na walanj na nyii kpene kenj be kɔnj nɛ ya. Mɔna mɔ n wose gyu kawola Wurubuarɛ sae njon, na n ketɔ kedeesa abɔɔ njan de naana Mosesi ba wolo nyi yaa tɔ nɛ. Kei gyae ke yela walanj kamase kena nyi n kawee kenj te tanj.” ⁴⁵ Mɔna balee njon ka lee debɔɔ man pɛ te ɔ gyoo nombia njan dekpenjkenj kegyɔ, te walanj kamase nyiiwɔ. Lee mena dɔɔ Yesu te tale gyoo donɔɔ kamase man na balanj kena e ya. ɔ ne gyu bo ke kyaa donɔɔ kenj nɔɔman, botɔɔ kenj balanj be gyae baa naa e ya nɛ. Mɔ kenj koranj na, balanj na lee yenanj kamase kɔnj ɔ gyanj.

2

Yesu kekɔɔ ɔtakase njolo kawee
Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26

¹ Weeya akalansɛɛ njaaale wɔle nɛ, Yesu besewɔ gyu Kapanum donɔɔ man te balanj nyiiwɔ nyi ɔ te kɔnj dɛɛ. ² Kenj te balanj burum kaa wuuwɔ botɔɔ, kenj nyi nae dasenjae be doo ya. Mena dɔɔ gbɛɛ be doo kenj njolo waa mo gyoo dekpanjalanj kenj man gba ya. Te Yesu kolosi Wurubuarɛ nombia fa wɔ. ³ Kenj te balanj ba-naara baale seele ɔtakase njolo bɛɛ kɔnj Yesu gyanj. ⁴ Kenj balanj boe dɔɔ be te nyinj gbɛɛ mo e ta denanɔɔ man ya. Mena dɔɔ ba gyenja deni kenj man Yesu kyaa nɛ nyee dɔɔ te be wolee yenanj daale, te be tisinaa kawee te njon na ɔ dofononj kenj pou dɛɛdɛɛ see Yesu siaman. ⁵ Yesu kena mena kenj balanj banj be lɛɛ e di nɛ, ɔ yako kawee te njon nyiaa, “Me bu, me ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ nenj.” ⁶ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala banj be kyaa botɔɔ

nɛ yakowɔ ba nyeeya man nyiaa, ⁷ “Weera dɔɔ te balee kei ne kolosi mena? ɔ te kolosi mmusuo nombia. Lee Wurubuarɛ wɔle na, amɔte kyaa la kenj waa tale mo dukum kyɛɛ?” ⁸ Debokenanj man te Yesu gyenja kpene kenj bɛɛ gyuenj nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wɔnj dɔɔ te ɛ na gyuenj kenja ɛ nyeeya man? ⁹ Nombia kenja man wɔnti wɔla na keyako fa ɔtakase njon? ‘Me ta mo n dukum kyɛɛ nenj,’ yaa ‘Koro senj na n ka mo n dofononj na n ke ta?’ ¹⁰ Mɔna mɛɛ gyae ɛ ka gyenj nyi, Manj Deniwalanj Bu dana donj tɛɛle kei dɔɔ nyi maa mo dukum kyɛɛ.” Mena dɔɔ ɔ yako kawee te njon nyiaa, ¹¹ “Koro senj. Gate n dofononj, na n ke ta gyu n dɛɛ.” ¹² Debokenanj man te kawee te njon korowɔ senj ɔ nawɔɔ dɔɔ, te ɔ gate ɔ dofononj kenj dɔɔ ɔ doo nɛ, te ɔ leewɔ lanj ɔ dɛɛ balanj banj pou siaman. Nombia kenja doo balanj banj pou nɔɔ te ba lese Wurubuarɛ yeke yako nyiaa, “Da te naa ta mena nombia kenja dinɔɔ see ya.”

Yesu ke baake Lewi
Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32

¹³ Kenanj wɔle te Yesu besewɔ gyu Galelia boo nɔɔman, te balanj burum kɔnjawɔ ɔ gyanj te ɔ wola wɔ Wurubuarɛ nombia. ¹⁴ ɔ ke ta ɔ ne lam nɛ, ɔ naa Alfeose bu Lewi njon ɔ yɛɛ lempoolɛɛre e nɛ, na ɔ kyaa ɔ lempoo delɛɛ man. Te Yesu yako e nyiaa, “Sila manj.” Kenj te Lewi korowɔ sila e.

¹⁵ Kenanj wɔle nɛ, Lewi baake Yesu na ɔ kaseela banj gyu ɔ dɛɛ be kaa di. Lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra burum sila Yesu na ɔ kaseela banj gyu botɔɔ, te banj na wɔ pou ke diiwɔ bom. ¹⁶ Gyudatena mmaraa wolala banj boɔ lee Farasitena dikpii kenj man kena njgba Yesu ne dii bom na lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra nɛ be boɔse ɔ kaseela banj nyiaa, “Weera dɔɔ te Yesu ne dii bom na lempoolɛɛra na nombiakumɛɛyɛɛra?” ¹⁷ Yesu kenyii mena nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Kaweesetena te kaboena nyi baa

kyo wo kawee. Balan ban boo na wee ya ne, doo boo ne hia kawee kekyo ya. Ma te kon nyi me kaa baake balan ban be gbeneen wulaa tenee Wurubuarɛ siaman ne ya. Mona me kone na me kaa baake balan ban be yee nombi-akumeyeyerawo ne.”

Ba ke boose Yesu nookebake nom-bia

Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39

¹⁸ Wee daale balan baale naawo na Gyon Wurubuarɛ lonsoore silala na Farasiitena ne bake be noo. Kente be boose Yesu nyiaa, “Weera doo te Gyon Wurubuarɛ lonsoore silala na Farasiitena ne bake be noo, te nyan wui kewo doo boo ne bake be noo ya?” ¹⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Sena te balan ban be kyaa alowoleteɛ ne baa tale bake be noo kenj alowole baale kyaa be gyan? Alowole baale nyina o kyaa be gyan ne, boo gyae baa tale bake be noo ya. ²⁰ Mona deban daale gyae kekoni kenj baa mo alowole baale non lee be gyan. Mena wee kenan man te baa bake be noo. ²¹ Nolo bee kara kanyan wole mo taa kakyengbelaa kenj ba yem ne boo ya. Akpaa o yee mena ne, kanyan wole kenj gyae ke tao kakyengbelaa kenj wolose ke boo kenj yee ke dinaa. ²² Mena mo te nolo bee mo solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. Akpaa o yee mena na solon kenj gyae ke tao tone kenj lii, na solon kenj na wonembu tone ogele kenj pou ke woleɛ. Bee mo solon wole bo do wonembu tone ogele wole man.”

Yesu kawola lee kefefowee wose man

Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5

²³ Kelii Gyudatena kefefowee ne, Yesu na o kaseela ban gyuuwo ka mo wo daale man. Na weeneɛ nan senee wo kenan man ne yee ngba kefaa ne. Kente ba kpera naale posaa bee tao. ²⁴ Kente Farasiitena boose Yesu nyiaa, “Weera te n kaseela ban ne yee kpene kenj dee kole ne da kefefowee?” ²⁵ Botoo

te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E te kala ta lee Wurubuarɛ tone kenj man kpene kenj de naana Defidi be yee deban kenj tanam be kyan non na o tebia, te ba wose be kyan wo ne yee? ²⁶ Deban kenj Abiata yee Wurubuarɛ sae kegyia e ne, de naana Defidi gyoowo Wurubuarɛ osom deni dinaa kenj man, te o dii bodobodo kenj boo mo deesi fa Wurubuarɛ kenj nolo be dana gbɛɛ waa di ke kpu na Wurubuarɛ saese ya ne. Kente o moo naale mo fa o tebia ban be kpue na e ne, te ban mo diiwo.” ²⁷ Te Yesu torowo yako wo nyiaa, “Wurubuarɛ yee kefefowee bo fa walan. O te yee walan fa kefefowee ya. ²⁸ Mena doo man Deniwalan Bu non yena kefefowee kenj gba Gbengyoo.”

3

Yesu kekyo baam dayenasate nolo kawee

Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11

¹ Wee daale Yesu besewo gyuu Gyudatena osom deni man. O ke gyuu ne, na baam dayenasate nolo kyaa botoo. ² Na balan ban baale na deke Yesu nyi waa kyo balee non kawee ba kefefowee kenj, na baa nyin mo nombia gyakaa o doo. ³ Kente Yesu yako baam dayenasate non nyiaa, “Lee kaa senj siaman kebo.” ⁴ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Wonj te da mmaraa ne fa gbɛɛ nyi dee yee kefefowee? Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dee yee kolo kpaakpaa yaa dee yee kolo kum? Dee lee walan nyee yaa, dee yela waa yen?” Botoo na, nolo te tale gyuuu o noo ya. ⁵ Te Yesu keɛ wo pou gyanee ban man, te takaa e nideli lee ba denjele donj kenj doo. Kente o yako kawee non nyiaa, “Teneɛ n baam.” Botoo te balee non teneɛ o baam kenj, te kawee kenj tanawo te o baam kenj yee donj. ⁶ Mena doo Farasiitena na Herode silala leewo be kaa bake mena kenj baa mo ko Yesu.

Balan burum kesila Yesu

Mateo 12:15-16; Luka 6:17-19

⁷ Kenan̄ wole te Yesu na ɔ kaseela ban̄ wɔŋa ba wose lee botoō gyu Galelia boō nooman, te balan̄ burum ban̄ boō lee Galelia ne sila e gyu botoō. ⁸ Be ke nyii kpene ken̄ ɔ ne yee ne, balan̄ burum leewō Gyerusalem na Idumia donoōse na teelee ken̄ ke kyaa Gyoodan boō dingyin̄ ne, na donoōse ŋan be kilisi Tae na Sidon̄ ne man̄ kɔŋ ɔ gyan̄. ⁹ Balan̄ ban̄ booron̄ doō ɔ yako ɔ kaseela ban̄ nyi baa gyae degbele fa e, na balan̄ ban̄ be nyin̄ tō e do ya. ¹⁰ Nawolo nyi ɔ te kyo balan̄ burum kaweesse, mena doō ban̄ be see be dana kaweesse ne te kaa wuu ɔ doō ken̄ bee gyae baa mo be nyin̄maase tina e. ¹¹ Te akpaa balan̄ ban̄ felinkum̄ doō be man̄ ne de naa e na, bee bun̄ii ɔ nawootee na bee fae yeesa nyiaa, “Nyan̄ yena Wurubuar̄e bu ŋon.” ¹² Ken̄te Yesu faree wō nyi, be na yela balan̄ ka gyen̄ walan̄ ŋon̄ dinoō ɔ yee ya.

Yesu ka lese ɔ kpilala kufu bala ban̄

Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16

¹³ Ken̄te Yesu gyen̄a bula daale, te ɔ baake balan̄ ban̄ ɔ ne gyae ne te be kaa yilaawō ɔ gyan̄. ¹⁴ Te ɔ lese balan̄ ban̄ man̄ baala kufu bala, te ɔ baake wō ɔ kpilala nyi baa kpu na e na waa kpilii wō na baa ta yako Wurubuar̄e nombia ŋan. ¹⁵ Na waa fa wō don̄ na baa gberaa felinkum̄ lee balan̄ man. ¹⁶ Baala kufu bala ban̄ Yesu ba lese ne yela yaa, Simon̄ te ɔ doō e yele nyi Pita, na ¹⁷ Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyon̄, te ɔ besewō do wō yela nyi Boanegesi. Yele kei nawolo nyi bee yee nombia bo yakaa yakaa na don̄ ŋgba oga kefae ne, ¹⁸ na Anderiase na Filipino na Batolomeo na Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose na Kanaan̄ baale Simon̄ ŋon̄ ɔ ne gyae ɔ balan̄ nideli ne, ¹⁹ na Gyudase Isekarote ŋon̄ ɔ ba lese Yesu fa ne.

Yesu na Belisebu
Mateo 12:25-29; Luka 11:17-22

²⁰ Yesu ka lese ɔ kpilala ban̄ tan̄ ne te ɔ gyuuwō ɔ dɛɛ. Ken̄te balan̄ burum kɔŋawō kaa wuu ɔ doō, ken̄ ŋon̄ na ɔ kaseela bee nyin̄ gbɛɛ baa di weeneɛ panpan̄ gba ya. ²¹ ɔ lon̄tona ken̄yii mena ne be gyuuwō be kaa kyan̄ e gyu dɛɛ, nawolo nyi na balan̄ ban̄ kpa ɔ nyee ne woleɛ. ²² Botoō te Gyudatena mmaraa wolala ban̄ boō lee Gyerusalem donoō man̄ kɔŋ botoō ne yakowō nyiaa, “Felinkum̄ɛ pou gyoo ŋon̄ bee baake e nyi Belisebu ne doola Yesu man. ŋon̄ faa na e don̄ te ɔ na mo gberaa felinkum̄ɛ lee balan̄ man̄ ne.” ²³ Ken̄te Yesu baake balan̄ ban̄ kɔŋ ɔ gyan̄ yako wō aduya man̄ nyiaa, “Sena te obonsam waa tale gegi ɔ wose? ²⁴ Akpaa teelee daale man̄ balan̄ de kpase ba wose bee yoo na don̄a ne, teelee kenan̄ be gyae ke sen̄ ya. ²⁵ Mena mo te akpaa dekpanalan̄ daale man̄ balan̄ de kpase ba wose bee yoo na don̄a ne, dekpanalan̄ kenan̄ mo be gyae ke tale sen̄ ya. ²⁶ Te akpaa obonsam na ɔ tewuleɛ de kpase ba wose kpookpoo te ba koro sen̄ tia don̄a na, ɔ be gyae waa tale sen̄ ya. Na ɔ gyoori ken̄ oto kenan̄.” ²⁷ Ken̄te Yesu besewō yako wō nyiaa, ŋolo be tale gyu don̄te ŋolo dɛɛ na ɔ kaa mo ɔ kolo, ken̄ nyi ɔ te di don̄te ŋon̄ doō ya. Nyi akpaa ɔ di don̄te ŋon̄ doō te ɔ bake e see ne, kenan̄ na waa tale kuu wa aboō pou. ²⁸ Mɛɛ yako ŋon̄ anokoare baa e ke nyii nyiaa, Wurubuar̄e waa tale mo balan̄ pou nombiakum̄ɛ na mmusuo nombia ŋan bee yee ne kyee wō. ²⁹ Mɔna walan̄ ŋon̄ waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuar̄e felin̄ ŋon̄ ne, ɔ be gyae waa mo kyee otenate korakora ya. Nawolo nyi walan̄ ŋonan̄ te yee nombiakum̄ɛ ŋan̄ ne doō kekpaakekpaa. ³⁰ Ken̄ doō te Yesu be yako nombia ken̄a yena nyiaa, na balan̄ ne yako nyi felinkum̄ doō la ɔ man.

Yesu ɔ naa na ɔ naabia
Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21

³¹ Kenje Yesu ɔ naa na ɔ naabia kɔnawɔ kaa senj deɔɔman kpila nyi baa baake e fa wɔ. ³² Na balan burum kyaa kilisi e te be yako e nyiaa, “Kɛɛ, n naa na n naabia senje deɔɔman bɛɛ gyae neɲ.” ³³ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Bomɔ yena me naa na me naabia?” ³⁴ Kenje ɔ kɛɛ banj be kyaa kilisi e ne gyanee te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kɛɛ, me naa na me naabia yena kɛwɔ. ³⁵ Walaɲ kamase ɲon ɔ ne yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii nɛ, ɲon yena me naabu na me deesi na me naa.”

4

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale ɲolo wose man

Mateo 13:1-17; Luka 8:4-10

¹ Wee daale Yesu besewɔ ɔ na wola Wurubuarɛ nombia Galelia boɔ nɔɔman. Te mena kenj balan burum be kaa wuu ɔ dɔɔ dɔɔ nɛ, ɔ gyoowɔ ke kyaa degbele man gyulɔɲ kenj dɔɔ na balan akanj banj pou senje dekenkenj dɔɔ. ² Botɔɔ te ɔ wola wɔ nombia aduya man. ³ Te ɔ yako wɔ nyiaa, “E tei kɛbo, wɔɔfarale ɲolo gyuuwɔ ke ɲmatee abɔɔbia ɲgba amɔla nɛ ɔ wɔɔman. ⁴ ɔ kɛɛ ɲmatee ɲa nɛ, ɲaale yalawɔ gbɛɛnenɲbia ɲan doo wɔɔ kenj man nɛ man, te gyebuse kaa tɔɔsee ɲa di. ⁵ ɲaale mɔ yalawɔ kpananɲe dɔɔ te ɲe tuuwɔ, mɔna tɛɛle ta boɔ botɔɔ ya. ⁶ Mena dɔɔ ɔga kaa senawɔ na te ɲa botowɔ. Te kenj ɲe te nyiɲ lila burum dɔɔ ya nɛ, ɲe popou yekeewɔ. ⁷ Bia ɲan ɲaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ɲe tuuwɔ, te kpalamse ɲan mɔ tuuwɔ milii ɲa. Mena dɔɔ ɲe te nyiɲ ɲa wose se bia ya. ⁸ Abɔɔbia ɲan ɲaale mɔ yalawɔ tɛɛle kpaakpaa dɔɔ te ɲe tuuwɔ bee, te ɲa see bia burum. ɲaale see bia sao na kufu (30), te ɲaale mɔ see bia sɔɲotooro (60), te ɲaale mɔ see bia sɔɲononɲ (100).” ⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “ɲon ɔ dana denɲela waa nyii na, waa tei nideli.” ¹⁰ Keka Yesu waagenj nɛ, ɔ kaseela kufu bala banj na balan banj be kyaa botɔɔ kpu na

wɔ nɛ yako e nyi waa wola wɔ dudu kenj asɛɛ. ¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ Wurubuarɛ ta toro ya agyuɛnɲe na e ka gyenj nombia ɲan weesɛɛ lee ɔ gyoori kenj wose man. Mɔna balan banj bɔɔ kpuɛ na ɲon ya nɛ dɔɔ, aduya man te baa kolosi fa wɔ, ¹² na ke yela,

‘Baa kɛo kɛo mɔna bɔɔ gyae baa naa kolo ya,
te baa tei tei mɔna
bɔɔ gyae baa nyii nombia
ɲenanj man ya.

Na mena ya nɛ,
baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj
kumɛɛ man,
na Wurubuarɛ ka mɔ be nombi-
akumɛɛ kyɛɛ wɔ.’ ”

Yesu kalese dudu kenj asɛɛ

Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Ak-paa e bee nyii dudu kei asɛɛ ya na, sena te e ke yɛɛ na e ke nyii aduya akanj man? ¹⁴ Abɔɔbia ɲan wɔɔfarale ɲon be ɲmatee nɛ senje fa Wurubuarɛ nombia ɲan. ¹⁵ Balanj baale yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale wɔɔ kenj gbɛɛnenɲbia man nɛ. Be nyii Wurubuarɛ nombia ɲan pɛ, na ɔɔnsam te kɔɲ kaa lese ɲa lee be konɔɔse man. ¹⁶ Balanj baale mɔ yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale kpananɲe dɔɔ nɛ. Be nyii Wurubuarɛ nombia ɲan na, bɛɛ lɛɛ ɲa na gyonj deboke-
nanj man. ¹⁷ Mɔna kenj Wurubuarɛ nombia ɲan te nyiɲ lila be man dɔɔ ya nɛ, bɔɔ ne tale senj kenkenj kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaa de kɔɲ nyi Wurubuarɛ nombia ɲan dɔɔ te bɛɛ naase wɔ diyem na, be ta bese be wɔle bilenj. ¹⁸ Balanj baale mɔ yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale kpalamse man nɛ. Bee nyii Wurubuarɛ nombia ɲan, ¹⁹ mɔna akpaa tɛɛle kei dɔɔ nombia na kɔba kegyae beinj, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ akanj ɲan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yeke baa bee Kristo man ya. ²⁰ Balanj baale mɔ yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale tɛɛle kpaakpaa dɔɔ nɛ. Bee nyii Wurubuarɛ nombia ɲan te bɛɛ lɛɛ ɲa do konɔɔ kpaakpaa man, te bɛɛ

tela ɲa nideli te bɛɛ yɛɛ kakyɛɲ di ɲe dɔɔ. Mena dɔɔ nombia ɲan ne yelee bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ɲgba ɲan ɲɔɔ se bia sao na kufu (30) na sɔɲotooro (60), na sɔɲonoɲ (100), nɛ.”

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man

Mateo 5:15; Luka 8:16-18

²¹ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Nolo bɛɛ kyanɛee kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido. ²² Nawolo nyi kolo ba weesɛɛ kenɛ be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mɔ be wue kenɛ nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ²³ Walan ɲon ɔ dana denjele anenyiin dei nɛ, waa see denjele na waa tei.” ²⁴ Kenɛte Yesu yako wɔ bela nyiaa, “ɛ kɛɛ ɛ wose nideli lee nombia ɲan ɛ ne nyii nɛ man. Nawolo nyi kpene kenɛ n mo yɛɛ n dɔɔ nɛ, kenɛ ke te Wurubuarɛ mɔ waa mo yɛɛ nenɛ, te waa yɛɛ nenɛ gba kela mena kenɛ n ba mo yɛɛ n dɔɔ nɛ. ²⁵ Nyan ɲon n dana kolo na Wurubuarɛ waa kpu nenɛ na n ke nyin kpu. Te nyan ɲon n be dana kolo ya na, kyomii kenɛ n na gyuen nyi n dana koran nɛ, Wurubuarɛ waa leo ke lee n nyinmaa man.”

Wɔɔman kolo kabee dudu

²⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori kenɛ yɛɛ ɲgba mena kenɛ walan ne ɲmatee abɔɔbia ɲaale ɲgba amɔla ɔ wɔɔman nɛ. ²⁷ Nelim na ka weese ɔ doo te ɔ fom na abɔɔbia ɲan ne tuu na ɲɛɛ bee, mɔna ɲon gbagba ba gyen mena kenɛ ne yɛɛ pɛte ɲɛɛ bee ya. ²⁸ Tɛɛle kenɛ gbagba ne yelee la te bia ɲan ne tuu. Ne tanɲbɛɛ yɛɛ faarenɛse na te fulu, pɛte kaa yɛɛ bia. ²⁹ Amɔla bia ɲan de yɛɛ pɛ, na wɔɔte ɲon ta mo ɔ sakawa gyu ke kara ɲa, nawolo nyi amɔla ɲan kekara deban te lii.”

Danbii kenɛ bɛɛ baake ke nyi Mastade nɛ dudu

Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

³⁰ Yesu besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Wonɛ te dɛɛ mo Wurubuarɛ gyoori kenɛ maa na? Yaa dudu wonɛti te dɛɛ gyɔ na dɛɛ mo lese ke man?”

³¹ Wurubuarɛ gyoori kenɛ yɛɛ ɲgba danbii peperee daale kenɛ bɛɛ baake nyi Mastade nɛ. Wɔɔ man abɔɔ ɲan bee duu pou nɛ, danbii kei yɛna ɲe man kemaasa. ³² Mɔna nyi akpaa be duu ke nɛ, kɛɛ bee bese kolo dinaa kela daasebia akan ɲan pou, kenɛ nyi gyebuse ne kɔɲ kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

³³ Aduya burum ɲgba kei dinɔɔ nɛ te Yesu moowɔ kolosi Wurubuarɛ nombia fa balanɛ ban, ɲgba mena kenɛ baa tale nyii ɲe man nideli nɛ. ³⁴ ɔ te kolosi nombii yakaa fa wɔ kenɛ ɔ te gyɔ dudu ya. Mɔ nyi akpaa de ka ɲon na ɔ kaseela ban baagen nɛ, ɔ na lese aduya ɲan pou man wola wɔ.

Yesu keyɔkɔse felinɛ epo dɔɔ

Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Mena wee kenanɛ balinɔɔ nɛ, Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ɛ yela dɛɛ tonɛ gyu boo kenɛ dingyinɛ.”

³⁶ Kenɛte be tinaa balanɛ dikpii kenɛ yela, te ɲon na ɔ kaseela ban gyooowɔ degbele man te be lanawɔ. Na agbelese ɲaale mɔ silana wɔ.

³⁷ Be kee gyu na te felinɛ dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ, te gyɔɔ lonɛ do degbele kenɛ man te ke yela ke munu. ³⁸ Debanɛ kenanɛ na Yesu te doo dosoronɛ degbele kenɛ wole mo ɔ nyee gyakaa keputu dɔɔ. Kenɛte ɔ kaseela ban ke gyuuusu e bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɲyoo, n be famenɛ ɲgba dɛɛ gyae dee munu yee?”

³⁹ Botɔɔ te Yesu korowɔ te ɔ fae felinɛ kenɛ te ɔ yako lonɛ kenɛ nyiaa, “Yɛɛ yididi!” Kenɛte felinɛ kenɛ tinaa kegyɔ yela, te lonɛ kenɛ mɔ yɛɛwɔ yididi.

⁴⁰ Kenɛte Yesu bɔɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Wonɛ dɔɔ te ɛ dana gyakolonɛ mena? ɛ sɛɛ ɛ te lɛɛ ta man di yee?”

⁴¹ Gyakolonɛ kyanɛ ɔ kaseela ban te be bɔɔse dɔɲa nyiaa, “Walanɛ wonɛti yaa kei, te felinɛ na lonɛ gba ne nyii ɔ dei nɛ?”

5

Yesu kekyo walan non felinkumee doo o man ne

Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39

¹ Kenan wole te Yesu na o kaseela ban toja boo ken gyu Gerasenetena tseele man. ² Yesu ka lee degbele ken man pe te balee nolo non felinkum doo o man ne, leewo amusee man kon kaa gyanee na e. ³ Na mena balee nonan kyae amusee man botoo, te nolo na nolo bee tekaa tale kyan e do agbaraagbaraa bela ya. ⁴ Nawolo nyi nabo bee mo agbaraagbaraa do e o nyinmaase na o nawoo man, mona o ne tirii na pou leki. Te nolo be dana don ken waa tale yokose e ya. ⁵ Nelim na ka weese na o don amusee man na bulase doo botoo o ne fae yeese, na o na mo boya keere o wose. ⁶ Balee nonan kena Yesu ne kon lemlem ne, te o yeuwu ke bun o siaman. ⁷⁻⁸ Botoo te Yesu fae felinkum ken nyi waa lee balee non man. Kenje balee non fae yeese kenken nyiaa, "Yesu, Wurubuaru Adidote Bu, won te n ne gyae me gyan? Mee mo Wurubuaru mee doo nen teree nyi, na naase man diyem ya." ⁹ Te Yesu boose balee non nyi, "N yele yena sena?" Te o yako e nyi, "Ma yele yena dikpii, nawolo nyi da boe." ¹⁰ Kenje balee non waase Yesu agbaatee agbaatee nyi, o na gegi felinkumee nan lee depun kenan man ya. ¹¹ Kekon mena na kekuiriise dikpii daale senee bula ken tena man bee dii. ¹² Kenje felinkumee nan doo Yesu teree nyi, "Waaseda, fa daa gbese na de kaa gyoo kekuiriise kewo man." ¹³ Botoo te Yesu seewo te ba leewo ka gyoo kekuiriise ban man. Kekuriise ban baa yee ngba kakponse ala ne, te be yeuwu tisi dekenken kyolonkyolon ken gyu ka gyoo lon man, te be popou munuwu.

¹⁴ Mena doo balan ban bee kee kekuiriise ban doo ne yeuwu, te be gyuuwu ke yako kpene ken be kon ne fa balan ban be kyaa donoo ken

man ne na akuraase nan man pou. Kenje balan konawo kaa kee kpene ken be kon ne. ¹⁵ Mena doo te kyare ya te balan konawo Yesu gyan te be naa walan non nabo felinkumee doo o man ne banee, na o doona wa aboo na o diten ken te tan. Ba kena nyi balee non diten te tan ne, gyakolon gyoo wo nideli. ¹⁶ Botoo te balan ban boo naa kpene ken be kon balee non felinkumee doo o man na kekuiriise ban doo ne, yako nomba nan pou be kon ne fa balan akan ban. ¹⁷ Kenje balan ban waase Yesu nyi waa lee be tseele doo. ¹⁸ Yesu ka mo waa gyoo degbele man ne, balee non o be kyoo e ne waase e nyi waa sila e. ¹⁹ Mona Yesu te see ya te o yako e nyiaa, "Ta gyu n dee, na n kaa yako n lonona kpene ken n Gbengyoo be yee fa nen, na mena ken o be wii n waranase ne." ²⁰ Mena doo balee non lanawo, te o gyuuwu donoo kufu nan ne kyaa dupun kenan man ne o ne yako kpene ken Yesu be yee fa e ne. Te gyakolon gyoo balan ban pou.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebubii nolo, na o kekyo alo non fatabo ne gyoo e ne kawee

Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56

²¹ Kenan wole te Yesu besewo gyoo degbele man ton boo ken gyu dingyin. Kenje balan burum konawo kaa wuu o doo boo nonman botoo. ²² Kenje Gyudatena som deni man kegyia non bee baake e nyi Gyariose ne konawo botoo. O kena Yesu ne, o ke bunawo o nawoo tee, ²³ te o waase e nideli nyiaa, "Me bu alebubii ne gyae waa yen. Kon na n kaa mo n nyinmaa gyakaa o doo na waa nyin nyeedon." ²⁴ Mena doo Yesu sila e lan. Be kee gyu na balan burum silana wo, na bee soko e.

²⁵ Na alo nolo kyaa ken fatabo ne gyoo e kulutoonej kufu ala yaa. ²⁶ O te naa diyem nideli teenentena nyinmaa man, te o wolee o koba ken pou o dana ne nyi waa nyin kawee kekyo. Mona o kawee ken na

bese bo yɛɛ don̄ kpu. ²⁷⁻²⁸ Alo ñon ke nyii Yesu wose man nombia nɛ, ɔ gyoo wɔ balan̄ ban̄ man kaa sila Yesu te ɔ yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, “Akpa me nyin̄ mo me nyin̄maa tina ɔ kegba koran̄ na, me kawee gyae ke tan̄.” Ken̄te ɔ ñereketee ɔ wose do balan̄ ban̄ man ka sen̄ Yesu wɔle, te ɔ moo ɔ nyin̄maa tina ɔ kegba. ²⁹ Karatetee dokolon̄ te fatabo ken̄ ne gyo e nɛ karawɔ, te ɔ naawɔ ɔ wose man nyi ɔ kawee te tan̄. ³⁰ Debokenan̄ man te Yesu naawɔ nyi don̄ daale ta lee ɔ man. Ken̄te ɔ besenawɔ kɛɛ balan̄ ban̄ gyan̄ee te ɔ boose wɔ nyiaa, “Amɔte tinaa na ma kegba?” ³¹ Botɔɔ te ɔ kaseela ban̄ yako e nyiaa, “Nyan̄ gbagba n naa mena ken̄ balan̄ be wuu n doo, na n na bese boose nyi ‘Amɔte tinaa na man?’ ” ³² Mɔna Yesu gyakaa ɔ ne keo nyi waa naa walan̄ ñon ɔ be tina ɔ kegba nɛ. ³³ Alo ñon kena mena ken̄ ɔ wose be yɛɛ e nɛ, ɔ moo gyakolon̄ na wose keseree kaa bun̄ Yesu nawɔtɛɛ te ɔ yako e kpene ken̄ be kɔn̄ nɛ pou. ³⁴ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Me bu, n keɛɛ man̄ di doo te n nyin̄a kawee kekyɔ. Ta wosefɛɛren̄ man, nawolo nyi n kaale ken̄ pou te tan̄.”

³⁵ Yesu ka sen̄ botɔɔ ɔ ne kolosi nɛ, baale leewɔ Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose ñon dɛɛ kaa yako e nyiaa, “N bu alebu ñon ta yem. Weera te n ne naase de Gben̄gyoo ñon diyem bela” ³⁶ Mɔ Yesu ta mo balan̄ ban̄ nombia ñan̄ boo kaa yako ñon nɛ yɛɛ kolo ya. Mena doo ɔ yako ɔsom deni man kegyia ñon nyiaa, “Na yee ya, nyan̄ lɛɛ man̄ di.” ³⁷ Mena doo Yesu te yela ñolo ke sila e kpu na Pita na Gyemisi, na Gyemisi ɔ naabu Gyɔn baagen̄ ya. ³⁸ Be ka benaa Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose ñon dɛɛ nɛ, Yesu nyiiwɔ na balan̄ ne wii na bɛɛ fae yeesa ken̄ken̄. ³⁹ Yesu ka gyoo dekan̄alan̄ ken̄ man nɛ te ɔ boose balan̄ ban̄ nyiaa, “Weera te ɛ ne wii te ɛ ne fae yeesa? Bu ñon

ta yen̄a ta ya, ɔ doo dosoron̄ bo.” ⁴⁰ Botɔɔ te balan̄ ban̄ bon̄o Yesu. Ken̄te ɔ gegi balan̄ ban̄ pou lee te ɔ moo bu ñon ɔ kya na ɔ naa, na ɔ kaseela batooro ban̄ be silana e nɛ, te be gyuuwɔ deni ken̄ man woo ñon doo nɛ. ⁴¹ Ken̄te ɔ kyan̄a bu ñon nyin̄maa man te ɔ yako e nyiaa, “Talita kumi!” Kei nawolo nyi, “Ale-bubii, me kpa koro.” ⁴² Karatetee dokolon̄ te alebu ñon korowɔ sen̄ ɔ ne tɛɛ. Ken̄te gyakolon̄ gyoo wɔ nideli. Na bu ñon te di kulutoonen̄ kufu ala. ⁴³ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nideli nyi be na yeli walan̄ na walan̄ ke nyii nombii kei ya. Te ɔ yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu ñon ke di.

6

Ba ke bɛɛ Yesu Nasarɛte donoo man

Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30

¹ Kenan̄ wɔle te Yesu na ɔ kaseela ban̄ lee botɔɔ gyu ñon gbagba ɔ dɛɛ. ² Gyudatena kefɛɛfowee kelii nɛ, ɔ korowɔ gyu bo ɔsom deni man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia. ɔ nombia ñan̄ ɔ na wolo nɛ doo balan̄ ban̄ pou noo te be boosewɔ nyiaa, “Alen̄ yaa balee kei nyin̄a aboo ken̄a pou lee? Alen̄ yaa ɔ nyin̄a mena nyansa kei lee? Kɛɛ gyakolon̄ nombia ñan̄ ɔ ne yɛɛ? ³ Na kapenta ñon yaa yee? Na ɔ naa yena Mɛere yee? Na ɔ naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simɔn na Gyuda yee? Na daa na ɔ desina kyaa la kebo yee?” Mena doo ba te lɛɛ e do ya. ⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Balan̄ ne bu Wurubuare deken̄kpen̄gyooɔre yen̄an̄ kamase, mɔna ñon gbagba ɔ donoo man balan̄, na ɔ lon̄tona na ɔ dekan̄alan̄mantena bee buu na e ya.” ⁵ Mena doo Yesu te tale yɛɛ gyakolon̄ nombia burum ɔ dɛɛ botɔɔ ya. ɔ moo ɔ nyin̄maa bo gyakaa balan̄ kyomii baale bo doo, te ɔ kyoo wɔ be kaweeɛ. ⁶ Yesu wose yen̄a e ñgba mena ken̄ ɔ balan̄ gbagba te lɛɛ e di ya nɛ doo. Ken̄te ɔ leewɔ donoo ken̄ man, ta kila akuraase

ɲan man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia.

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban

Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6

⁷ Te Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban te ɔ kpilii wɔ bala bala. Te ɔ fa wɔ don ken baa mo di felinkumɛɛ dɔɔ. ⁸ Kenɛte ɔ yako wɔ nyiaa, “E na mo kolo tela kpu na e gbutuse ya. E na mo weenɛɛ, yaa akpo yaa koba tela ya. ⁹ E do nkyokotase, mɔna e na mo kegbase tela kpu ya. ¹⁰ E gyu donɔɔ daale man te dekpanalan ken man be lee ɲon nɛ, e kyaa botɔɔ kaboena e ka mo lee donɔɔ kenan man. ¹¹ Te akpaa e gyu yenan daale te ba te lee ɲon yaa be te nyii ɲon ya nɛ, e lee botɔɔ na e kpiisi ya nkyokotase aɲasa lɔ wɔ na ke di adansɛɛ tia wɔ nyi Wurubuare be gyae waa tina wɔ yela ya.” ¹² Mena dɔɔ be gyuuwɔ kekolosi Wurubuare nombia ɲan fa balan, nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man kɔɲ Wurubuare gyan. ¹³ Be gegi felinkumɛɛ burum lee balan man, te ba moonun fee kaweesetena burum te ba wose yɛɛ wɔ don.

Gyɔn Wurubuare lonɔɔɔre yen

Mateo 14:1-12; Luka 9:9-13, 19-20

¹⁴ Abɔɔ ɲan pou Yesu be yɛɛ nɛ, yela ɔ yele yaaseewɔ gyu yenan kamase te gyoo Herode mɔ nyiiwɔ. Be ke nyii Yesu yele nɛ, na baale kpa “Gyɔn Wurubuare lonɔɔɔre ɲon ɔ ba yem nɛ yaa Wurubuare gyusuwɔ lee yen man, mena dɔɔ te ɔ nyiɲa don ɔ ne yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana kenja nɛ.” ¹⁵ Baale mɔ kpa, “Nɔn yɛna Wurubuare dekpenkpenɲyɔɔre Elia,” te baale mɔ kpa “ɔ yɛɛ gyanɲba Wurubuare akpenkpenɲyɔɔra ban bɔɔ kyaa kaalan nɛ man ɲolo e.” ¹⁶ Gyoo Herode kenyii mena nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, “Gyɔn ɲon mɔɔ kara ɔ nyee nɛ bese la fon nɛ!” ¹⁷⁻¹⁸ Nawolo nyi na Gyɔn gyakaa ɔ ne yako gyoo Herode nyi, “Gbɛɛ be doo nyi waa mo ɔ kegyia Filipino

wɛɛle yala ɲgba mena ken ɔ be yɛɛ nɛ ya.” Mena dɔɔ gyoo Herode gbagba yela be kyanja Gyɔn te ba doo e agbaraagbaraase mo e keto deni. ¹⁹ Nombii kei dɔɔ Herodia mo Gyɔn do ɔ tɔɔ man, te ɔ gyae gbɛɛ ken waa mo ko e mɔna ɔ bɛɛ tale ya. ²⁰ Nawolo nyi gyoo Herode gyan nyi Gyɔn yɛɛ walan ɲon ɔ gbɛɛnen tenɛɛ Wurubuare siaman, te ɔ ta mo ɔ wose mɔ fa Wurubuare. Mena dɔɔ gyoo Herode na weese Gyɔn ken nyi nombiikum daale be yɛɛ e ya. Deban kamase ken gyoo Herode de nyii Gyɔn nɔɔwoya na bɛɛ sen e nideli ya, mɔna ɔ ne gyae nyi waa tei e.

²¹ Kenja pou wɔle nɛ, gbɛɛ kaa torowɔ fa Herodia. Nawolo nyi Gyoo Herode kee di ɔ kalolawee nɛ, ɔ baake ɔ kegyiise na ɔ yoonɔɔtena kegyiise na Galeliatena ban ba wose dana obuo nɛ, nyi be kaa di wee ken kyɔ e. ²² Ba ke gyanɛe ken nɛ, Herodia bu alebu kɔɲawɔ kaa soe te yɛɛ gyoo Herode na balan ban pou kyeo. Botɔɔ te gyoo Herode yako alebu ɲon nyiaa, “Yako man kpene kamase ken n ne gyae, na maa fa nen.” ²³ Kenɛte gyoo Herode kaja nɛm kpu fa bu ɲon nyiaa, “Kpene kamase ken n bɔɔse man na maa fa nen. Akpaa me gyoori koran te n ne gyae na, maa kpase ke man fa nen.” ²⁴ Botɔɔ te alebu ɲon leewɔ yenan gyu ke bɔɔse ɔ naa nyiaa, “Nna, won te maa bɔɔse?” Botɔɔ te ɔ naa yako e nyiaa, “Yako nyi n ne gyae Gyɔn Wurubuare lonɔɔɔre ɲon nyee.” ²⁵ Debokenan man te alebu ɲon barasewɔ gyu gyoo Herode gyan ke yako e nyiaa, “Mɛɛ gyae n ke kara Gyɔn Wurubuare lonɔɔɔre nyee do tasa tantalan man fa man.” ²⁶ Nombii kei takaa gyoo Herode nideli, mɔna nɛm ken ɔ be kam ɲɔɔla ban siaman dɔɔ nɛ, ɔ te tale bɛɛ ya. ²⁷ Mena dɔɔ debokenan man te ɔ kpila ɔ balan ban bɛɛ kerɛɛ balan nyeeya nɛ man ɲolo nyi, waa gyu ke kara Gyɔn nyee kɔna e. Kenɛte balee ɲon gyuu deni

kenj man Gyɔn doo nɛ ka lese e kara ɔ nyee. ²⁸ Kenje ɔ moo ke do tasa tantanalan man kɔna gyoo Herode te ɔ moowɔ fa alebu nɔn, te nɔn mo moo ke fa ɔ naa. ²⁹ Gyɔn kaseela banj kenyii ɔ yenj nɛ, be gyuuwɔ ka mo e ke wuu.

Yesu kefa balan kakponse banon weenɛɛ

Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyɔn 6:1-14

³⁰ Yesu kpilala kufu bala banj ɔ be kpilii nɛ besewɔ kɔn kaa yako e nombia njan pou boɔ yɛɛ, na njan pou boɔ wola balan nɛ. ³¹ Na mena kenj balan na gye m tisi be doɔ bein doɔ nɛ, be te nyin gbeɛ baa di weenɛɛ gba ya. Mena doɔ Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ yela dɛɛ wɔn da wose lee yenanj gyuu botɔɔ kenj balan be kyaa ya nɛ, na ɛ kaa fɛɛfo.”

³² Kenje ba gyoo wɔ degbele man te be lanja botɔɔ kenj balan be kyaa ya nɛ. ³³ Mo be kee gyuu nɛ, balan burum naa wɔ te ba gye njan nyi banj benanj. Mena doɔ balan leewɔ donɔɔse njan man pou yeu gyuu ka gyoo botɔɔ kenj bee gyuu nɛ, pete Yesu na ɔ kaseela banj kaa gyoo wɔ botɔɔ.

³⁴ Yesu ke tisi lee degbele kenj man na ɔ kena balan burum banj nɛ, be nombia yɛɛ e waranase. Nawolo nyi na be yɛɛ njan namense banj boɔ dana gbenjgyoo ya nɛ. Mena doɔ ɔ fiasɛɛ ɔ na wola wɔ abɔɔ burum. ³⁵ Mena debanj kenanj na te lii balinɔɔ, mena doɔ ɔ kaseela banj kɔnawɔ ɔ gyanj kaa yako e nyiaa, “Kebo yɛɛ njan nsana ke, te tɛɛ mo te yuu. ³⁶ Lo balan banj gbeɛ na baa gyuu donɔɔse na akuraase njan njan benaa nɛ man, na be kaa gyae kolo lɛɛ di.” ³⁷ Mo Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ gbagba ɛ gyae kolo fa wɔ na baa di.” Kenje be boɔse e nyiaa, “Da mo tomyɛɛre kulutoo dokolonj kɔba lɛɛ weenɛɛ koranj na, gyae ka yee balan burum kɛ wɔ pou?”

³⁸ Botɔɔ te Yesu mo boɔse wɔ nyiaa, “Bodobodose anjan te ɛ dana? ɛ gyuu ke kɛɛ.” Be ke gyuu ke kɛɛ nɛ te be kaa yako e nyiaa, “Bodobodose

abilinj anonj na kpebia bala pe te de dana.” ³⁹ Kenje Yesu yako ɔ kaseela banj nyi baa yela balan banj ke kyakee akpii akpii njan nalan njan doɔ. ⁴⁰ Mena doɔ balan banj kyakeewɔ akpii akpii. Akpii njan yɛɛ balan sɔnɔnɔn (100) te njan yɛɛ balan sɔnɔla na kufu (50). ⁴¹ Botɔɔ te Yesu mo bodobodose anonj na kpebia bala banj, te ɔ gyinaa ɔ nyee kɛɛ adido te ɔ fanewɔ do Wurubuarɛ nɔɔ. Te ɔ kɛɛɛ njan fa ɔ kaseela banj nyi baa kpeɛɛ fa balan banj. ⁴² Balanj banj pou diiwɔ baa ba kegyaebii. ⁴³ Be ke di tanj nɛ, ɔ kaseela banj tɔɔsee bodobodose na kpebia buruburu njan boɔ dii kaase na, be nyin donjase kufu ala (12). ⁴⁴ Balanj banj boɔ di weenɛɛ njan nɛ, be man baala baagenj yɛɛ balan kakponse banonj (5000).

Yesu keta lonj doɔ

Mateo 14:22-23; Gyɔn 6:15-21

⁴⁵ Debokenanj man te Yesu yela ɔ kaseela banj gyoo wɔ degbele man kyanj gbeɛ bee gyuu Betesda donɔɔ kenj ke kyaa boɔ kenj dingyin nɛ, na njan ke lo balan banj gbeɛ. ⁴⁶ ɔ ke lo balan banj gbeɛ tanj nɛ, ɔ gyuuwɔ bula doɔ ɔ kaa fane. ⁴⁷ Kelii balinɔɔ nɛ, na degbele kenj te lii boɔ kenj nsana nsana, te kaa Yesu waagenj boɔ kenj dingyin. ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu kɛ wɔ na felinj ne gyoo gyanj na ɔ kaseela banj, mena doɔ beɛ kaa na degbele kenj kesaa. Kenje ɔ karateewɔ ta lonj kenj doɔ gyuu be gyanj, te ɔ yɛ wɔ njan ɔ ne gbaa wɔ nɛ. ⁴⁹ ɔ kaseela banj kena e ɔ donj lonj kenj doɔ ɔ ne kɔn nɛ, na ba gye nyi ɔ yɛ wɔ e te be fae yeesa. ⁵⁰ Nawolo nyi be popou naa e te gyakolonj kyanj wɔ. Debokenanj man te Yesu kolosiwɔ na wɔ nyi, “ɛ nyin konɔɔ! ɛ na yee ya! Manj e.” ⁵¹ Botɔɔ te ɔ gyoo wɔ kyaa degbele kenj man kpu na wɔ, te felinj njan nɔɔ yɔkɔsewɔ. Nombia kenja doo ɔ kaseela banj nɔɔ nideli. ⁵² Yesu ka mo bodobodose anonj kpala balan kakponse banonj banj nɛ, ɔ kaseela

banj te nyii ka asee ya, nawolo nyi na be see be ta gyenja walan njon dinoo Yesu yee ya.

Yesu kekyo kaweesee Genesareti tseele man

Mateo 14:34-36

⁵³ Kenje ba toja boo kenj gyu Genesareti tseele man, te be kpanja ba degbele kenj botoo. ⁵⁴ Be ka betaa lee degbele kenj man pe, te balanj naa Yesu te ba gyenawo nyi njon nonan. ⁵⁵ Mena doo balanj yekiiwo lee tseele kenan yenan kamase man konjo gyan. Yenan kamase kenj be nyii nyi Yesu kyaa na, bee konjo na ba seele be kaweesetena ba afojonse doo bee konjo botoo. ⁵⁶ Te akuraase yaa donoose kamase njan man Yesu de gyu ne, balanj na mo be kaweesetena kaa see abontere man, na ba te waase e nyi waa yela kaweesetena banj ka mo be nyinmaase tina o kegba noobii panpan bo gba. Te banj pou boo tina o kegba kenj ne, wose yee wo donj.

7

Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala kolosi be naanao kesila wose man nombia

Mateo 15:1-9

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baale banj boo lee Gyerusalem donoo man ne, kaa yilaawo Yesu gyan. ² Botoo te be naawo nyi, o kaseela banj baale te faafo be nyinmaase ngba mena kenj ba benen amanberese na wola wo ne ya pete bee dii. ³ Nawolo nyi Farasiitena na Gyudatena banj pou bee tina ba benen amanberese njan yela ya. Mena doo nyi akpaa ba te faafo be nyinmaase ngba mena kenj be naanao be yako see ya na boo ne dii ya. ⁴ Mena ke mo te akpaa ba lee kebu man konjo na, bee saase ba wose pete baa di weenee. Ba benen amanberese boe nideli. Be dana gbeneen njan bee mo saase ba leenoose na tasase na osunse mo. ⁵ Mena doo Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj

boose Yesu nyiaa, "Weera doo te n kaseela banj bee di da benen amanberese doo ya? Nawolo nyi boo ne faafo be nyinmaase ngba mena kenj da benen amanberese nawolo ne pe baa di ya!" ⁶ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E ne yee e wose ngba e yee balanj kpaakpaawo ne, mona e na beo e wose bo. E nombia njan Wurubuare be tee o dekpenkpenjgyooore Yesaya doo yako o nombia anmarasen see njan man ne yee ampan. O yakowo nyiaa,

'Wurubuare kpa, balanj kewo dana be noo bo bee yako nyi bee bu man,

mona be konoose man na boo na mo man yee kolo ya.

⁷ Bee som man bo yakaa, nawolo nyi mmaraase njan deni-balanj be yee ne te be dana bee wola balanj nombia.'

⁸ E te tina Wurubuare mmaraase njan yela, te e dana e benen amanberese njan balanj na wolo ne man."

⁹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E gyen adao gbeneen njan e na mo bee Wurubuare nombia njan, na e ke nyin di e benen amanberese njan doo. ¹⁰ Nawolo nyi gyanjba kenj de naana Mosesi yakowo Wurubuare mmaraase njan man nyiaa, 'Bu n kya na naa, te walan kamase njon o kolosi nombiakumee tia o kya yaa o naa na, kaboena nyi baa ko e.' ¹¹ Mona emee ne yako nyiaa, 'Akpaa nolo de yako o kya yaa o naa nyi, "Kpene kenj nafa me dana maa mo kyoo nen ne yee Koriban ke."

' (Koriban kei nawolo nyi, kpene kenj yee Wurubuare wui). ¹² Dekonj mena na, e bee tekaa fa otenate gbene waa yee kolo fa o kya yaa o naa ya. ¹³ Mena yaa e na mo e benen amanberese njan wolee Wurubuare nombia njan, te e yee na see e bia mo. Te e ne yee nombia burum njan ne yee ngba kenja dinoo ne kpu."

Kpene kenj ne yee walan ayimee
Mateo 15:10-20

14 Kenan wole ne, Yesu besewo baake balan ban pou kaa yilaa o gyan te o yako wo nyiaa, "E popou e tei man, na e ke nyii nombia kenja man nideli. 15 Kolo be kyaa ken ke da lee yenan gyoo walan wose man na, ke gyae ke tale yee e ayimee ya. Mona kpene ken na lee walan man kon ne, ken ne yee na e ayimee. 16 Walan kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii." 17 Yesu ka lee balan ban man gyu dekpanalan man ne, o kaseela ban boose e dudu ken ase. 18 Botoo te o boose wo nyiaa, "Mena doo emee mo be nyii nombia ase yee? E ba gyen nyi kpene kamase ken na lee yenan gyoo walan wose man na, ke bee yee e ayimee yee? 19 E ba gyen nyi na o konoo man te nee gyu ka gyoo yee? Nee gyu bo ka gyoo o dubulu man, na ta lee o wose man." Yesu ke yako kei ne, na o nawolo baa nyi weenee kamase dei na kedi. 20 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Kpene kamase ken na lee walan konoo man ne, ken ne yee na e ayimee. 21 Nawolo nyi walan konoo man te nombiakumee pou na lee. Mena aboo kenja naale yena, kafon na nmeelen na balan kako na yale kewolee, 22 na sibii na nombiakumee keyee, na kabeo na kewolee nombia na balan kekola, na nombiakumee ka mo gyakaa balan doo, na wose kegata adido na diyin nombia. 23 Nombiakumee kenja pou na lee bo walan konoo man, te nan ne yee na e ayimee."

*Siria alo nolo ke lee Yesu di
Mateo 15:21-28*

24 Lee botoo te Yesu korowo gyu Tae na Sidon donoose nan ne yee Iseraetena donoose na ne yenan. Te o ka gyoowo dekpanalan daale man ken o te gyae nyi nolo ka gyen nyi o kyaa botoo ya, mona balan naa e. 25 Te alo nolo non felinkum doo o bu alebubii man ka betaa nyii nyi Yesu kyaa botoo ne, te o kaa bunawo o nawoo tee. 26 Na alo

nonan yee Giriki alo e, te ba lola e bo Fonisia ken ke kyaa Siria teele man ne. Kenje o sola Yesu nyi waa gegi felinkum ken lee o bu non man. 27 Botoo te Yesu boose e nyiaa, "Nyi n dana bia na, n ke see mo be weenee fa babaase? Koa, n ke tangbee mo weenee nan fa bia kedi pe. Te akpaa be dii kaase na, pena na n ka mo fa babaase." 28 Kenje alo non mo yako e nyiaa, "Ayi, me Gbengyoo, doo mena. Mo babaase baa tale fiu weenee nan bia ne dii te nee yale teele man ne di." 29 Botoo te Yesu yako alo non nyiaa, "Noo ken n be tiri fa man ne doo ta, felinkum ken ta lee n bu alebubii non man." 30 Alo non ka lee botoo gyu o dee ne, te o kenaawo nyi o bu non doo mpa doo na felinkum ken ta lee o man.

*Yesu kekyo omumuu nolo kawee
Mateo 15:29-31*

31 Yesu ka lee Tae donoo man ne, o teewo Sidon donoo man ka lee Galelia boo noo noo kon donoose kufu naale teele man. 32 Kenje balan baale moo balee nolo non o denjela be too te o bee tale kolosi nideli ya ne kon Yesu gyan. Te ba sola e nyi waa mo o nyinmaa gyakaa o doo, na waa kyoo e o kawee. 33 Botoo te Yesu moo kawee non lee balan ban man gyu yenan. Te o moo o nyinmaasebia do kawee non denjela man, te o too noolon mo tina o laakem. 34 Te Yesu kee adido te o lee weese te o yako e nyiaa, "Efata!" Ken nawolo nyi toro! 35 Debokenan man te o denjela torowo te o laakem booliwo, te o talewo kolosi nideli. 36 Kenje Yesu faree balan ban nideli nyi be na yako walan kamase ya. Mona ken na o ke faree wo koran ne, ken gba te be yela balan nyiiwo bein. 37 Balan ban wose yenawo nideli te be yakowo nyiaa, "Yesu te yee kpene kamase nideli. O te yela denjela atootatena ne nyii dei, te omumuuse mo ne kolosi."

8

Yesu kefa balan kakponse banaara (4000) weenεε
Mateo 15:32-39

¹ Deban daale bela ne, balan burum baale besewo kon kaa yilaa Yesu gyan. Na boɔ dana kolo baa di ya, te Yesu baake o kaseela ban kon o gyan yako wo nyiaa, ² “Balan kewo nombia dana man waranase. Nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa atooro yaa ngba be kyaa me gyan, te kolo be doo baa di ya ne. ³ Nyi akpaa me lo wo gbεε na tanam na, be sia gyae kaa biri wo gbεεnaa man. Nawolo nyi be man baale lee lemlem” ⁴ Botoo te o kaseela ban boose e nyiaa, “Alen te walan waa nyin weenεε depampaa kei doo na ka yee mena balan burum kewo?” ⁵ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Bodobodose anmon te ε dana?” Te be yako e nyi be dana bodobodose nyetooro. ⁶ Te Yesu yela balan ban kyakeewo teelee man, te o moo bodobodose nyetooro nan te o fanewo fa Wurubuarε karan, te o kerεε na mo fa o kaseela ban nyi baa mo kpelee balan ban. Kenje ban mo moo na kpelee balan ban. ⁷ Na o kaseela ban dana kpebia kyomii baale mo. Te Yesu moo kpebia ban mo te o fanewo fa Wurubuarε karan te o moo na fa wo nyi baa mo kpelee fa balan ban. ⁸ Balan ban pou diiwo baa nideli. Kenan wole te o kaseela ban toosee buruburu akan nan na, be nyina donatoosee nyetooro. ⁹ Balan ban boɔ di weenεε nan ne, be man baala yεε balan kakponse banaara (4000). Yesu ke lo balan ban gbεε ne, ¹⁰ te non na o kaseela ban gyoowo degbele man gyu Dalimanuta teelee man.

Farasiitena ne gyae nyi Yesu waa yεε gyakolon nombia wola wo
Mateo 16:1-4

¹¹ Kenje Farasiitena baale konawo Yesu gyan bεε boose e nombia na baa mo teese o noɔ man. Be yako e nyi waa yεε gyakolon nombia na kawola nyi o lee Wurubuarε gyan

ampan. ¹² Botoo te Yesu lee weesεε o man te o yako wo nyiaa, “Won doo te εmεε gyen wee kei balan ne gyae nyi maa yεε gyakolon nombia wola non? Ampan yaa mεε yako non nyiaa, moɔ gyae maa yεε gyakolon nombia wola non ya.” ¹³ Kenje Yesu leewo balan ban gyan, te o moo degbele ton gyu boo ken dingyin.

Yesu kefaree o kaseela lee Farasiitena na Herodetena wose man
Mateo 16:5-12

¹⁴ Yesu na o kaseela ban kee gyu ne, na o kaseela ban te wolee be ta mo bodobodo naale tela kpu na dokolon ken doo ba degbele ken man ne ya. ¹⁵ Te Yesu faree o kaseela ban nyiaa, “ε keε ε wose man nideli lee Farasiitena na Herodetena wose man. Nawolo nyi be dinoo yεε ngba tee ken bεε mo do bodobodo man te keε koro ne.” ¹⁶ Botoo te o kaseela ban yako donya nyiaa, “Ken de ta mo bodobodo tela ya doo te o ne yako mena ne.” ¹⁷ Yesu ka gyen kpene ken bεε yako ne te o boose wo nyiaa, “Weera doo te ε ne kolosi nyi ε ta mo bodobodo tela ya? Mena doo ε ta gyan ta nombia man yee? Ya agyuense man ta toro ta yee? ¹⁸ ε dana sia ne, ε bεε naa yee? Te ε dana denela mo ne, ε bee nyii nombia yee? ε bεε toosee nombia yee? ¹⁹ Deban ken moɔ kerεε bodobodose anon nan kpelee balan kakponse banon ban te boɔ dii baa ne, donatoosee anmon te ε toosee buruburu akan nan wulu?” Kenje be tiranoo nyi, “Donatoosee kufu ala.” ²⁰ Te Yesu besewo boose wo nyiaa, “Deban ken mo kerεε bodobodose nyetooro nan kpelee balan kakponse banaara (4000) ban te boɔ dii baa ne, donatoosee anmon te ε toosee buruburu akan nan wulu?” Kenje be tiranoo nyi, “Donatoosee nyetooro.” ²¹ Botoo te Yesu boose wo nyi, “ε sεε ε te nyii ta nombia nan man yee?”

Yesu kekyo siayεεsate nolo

²² Yesu na ɔ kaseela ban̄ ke kɔn̄ Betesaida donɔɔ man̄ nɛ, te balan̄ baale moo siayɛlɛsate ɲolo kɔn̄ ɔ gyan̄ te ba waase e nyi waa mo ɔ nyin̄maa tina e na ɔ sia ke gyuuusu. ²³ Botɔɔ te Yesu kyan̄a siayɛlɛsate ɲon̄ nyin̄maa man̄ te ɔ moo e lee donɔɔ ken̄ man̄, te ɔ tɔɔ nɔɔlon̄ woli ɔ sia te ɔ moo ɔ nyin̄maa gyakaa ɔ dɔɔ te ɔ bɔɔse e nyiaa, “N̄ ne naa kolo?” ²⁴ Ken̄te balee ɲon̄ gyinaa ɔ sia kɛɛ adido te ɔ yakowɔ nyiaa, “Mɛɛ naa balan̄, mɔna be yɛɛ ɲgba daase ne tɛɛ la nɛ.” ²⁵ Te Yesu besewɔ mo ɔ nyin̄maa tina balee ɲon̄ sia bela. Ken̄te ɔ sia gyuuusuwɔ, te ɔ naa kpene kamase nideli. ²⁶ Botɔɔ te Yesu lɔɔ balee ɲon̄ gbɛɛ te ɔ faree e nyiaa, “Na bese gyu donɔɔ ken̄ man̄ bela ya. Ta gyu n̄ dɛɛ.”

Pita kpa Yesu yena nyeeleere ɲon̄ Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21

²⁷ Kenan̄ wɔle te Yesu na ɔ kaseela ban̄ gyuu donɔɔse ɲan̄ ɲe kyaa benaa na Kaesaria Filipi donɔɔ ken̄ nɛ. Be kee gyu ken̄ nɛ te ɔ bɔɔse ɔ kaseela ban̄ nyiaa, “Balan̄ ne kolosi ma wose man̄ nombia na, be kpa man̄ yena amɔ?” ²⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela ban̄ tiranɔɔ nyi, “Baale kpa nyan̄ yena Gyɔn̄ Wurubuare lon̄soore ɲon̄, baale mɔ kpa nyan̄ yena Wurubuare dekpen̄kpen̄gyɔɔre Elia, te baale mɔ kpa n̄ yɛɛ Wurubuare akpen̄kpen̄gyɔɔra ban̄ man̄ ɲolo e.” ²⁹ Ken̄te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Emɛɛ mɔ de? ɛ kpa man̄ yena amɔ?” Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nyan̄ yena Kristo, nyeeleere ɲon̄ Wurubuare be yako see nyi waa kɔn̄ nɛ” ³⁰ Botɔɔ te Yesu faree wɔ nyi be na yako ɔ wose man̄ nombia fa ɲolo na ɲolo ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yen̄ na ɔ kefon̄ wose man̄

Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27

³¹ Kenan̄ wɔle te Yesu fiaseɛ ɔ na wola ɔ kaseela ban̄ nombia nyiaa, “Kaboena nyi man̄ Deniwalan̄ Bu ɲon̄ maa naa diyem

nideli, na Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban̄ ke bɛɛ man̄ nyi na man̄ yena nyeeleere ɲon̄ ya. Baa ko man̄, mɔ weeya atoorote ken̄ na maa fon̄ lee yen̄ man̄.” ³² Yesu ka toro nombia ken̄a yako fa ɔ kaseela ban̄ nɛ, te Pita moo e lee yenan̄ te ɔ faree e nyi ɔ na kolosi mena ya. ³³ Botɔɔ te Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ ɔ kaseela ban̄ te ɔ fae Pita nyiaa, “Ta lee me gyan̄, ɔbɔnsam! Na Wurubuare kegyaebii te n̄ na gyuen̄ ya, mɔna denibal̄an̄ kegyaebii te n̄ na gyuen̄.”

³⁴ Ken̄te Yesu baake balan̄ dikpii ken̄ na ɔ kaseela ban̄ kɔn̄ ɔ gyan̄ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaa ɲolo ne gyae waa sila man̄ na ɔ na yɛɛ kpene ken̄ ɲon̄ gbagba ne gyae ya. Mɔna waa mo ɔ ɔpan̄dan̄ ken̄ seele, na waa sila man̄. ³⁵ Nawolo nyi walan̄ kamase ɲon̄ ɔ ne gyae waa lɛɛ ɲon̄ gbagba nyeedon̄ na, ke gyae ka lee ɔ nyin̄maa man̄. Te walan̄ kamase ɲon̄ ɔ nyeedon̄ da lee ɔ nyin̄maa man̄ lee man̄ Yesu na me nombia dɔɔ nɛ, waa bese nyin̄ ke. ³⁶ Akpaa ɲolo de nyin̄ tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedon̄ da lee ɔ nyin̄maa man̄ na, won̄ tonɔɔ te waa nyin̄? ³⁷ Yaa won̄ te walan̄ waa tale mo kyɛɛkee na ɔ nyeedon̄? ³⁸ Akpaa man̄ Yesu na me nombia de yɛɛ ɲolo desɛn̄ gyɛn̄ wee kei balan̄ ban̄ bɔɔ besena be wɔle tee Wurubuare te be yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ nɛ siaman̄ na, kenan̄ na wee ken̄ man̄ Deniwalan̄ Bu ɲon̄ maa bese kɔn̄ daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpi-lala ban̄ gyoorobiiri man̄ nɛ, walan̄ ɲonan̄ mɔ nombia gyae ke yɛɛ man̄ desɛn̄.”

9

¹ Ken̄te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Ampan̄ yaa mɛɛ yako ɲon̄ nyi ɛ man̄ baale kyaa kebo kei ken̄ bɔɔ gyae baa yen̄ ya, kelii deban̄ ken̄ baa naa Wurubuare gyoori ken̄ nyi ka sen̄ɛɛ na ke don̄.”

Yesu wose kekyεεkee
Mateo 17:1-3; Luka 9:28-36

² Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na Gyon kpu na o wose te be gyuuwo bula dinaa daale doo ban baagen. Botoo te Yesu wose kyεεkeewo be siaman. ³ Wa aboo nan o doona ne bese aboo wolomεε pareparepare, na ηεε ηalakee polepole. Na wolosewo ken nyi, ηolo be kyaa tεεle kei doo ken waa tale faafo kolo na ke ka lee mena ya. ⁴ Kenje Mosesi na Elia kaa bεεwo lee be doo, te be kolosiwo na Yesu. ⁵ Botoo te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, dei ηgba daa mo be kon kebo ne. Yela dεε ban kefεεse atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mo wui daale.” ⁶ Na Pita ta gyen kpene waa yako ya, nawolo nyi gyakolon te kyan wo gbaa. ⁷ Botoo te ηoma kaa wuu be doo, te be nyii noowoya ηaale ηoma ken man nyiaa, “Kei yena me bu non mεε gyae e. E nyii e.” ⁸ Debokenan man o kaseela batooro ban besewo kee na, ba te naa walan kamase kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi bula ken beε kon ne Yesu faree wo nyi, “Moo ne gyae nyi e ke yako ηolo na ηolo kpene ken e be naa ne ya, kelii deban ken man Deniwalan Bu non maa fon lee yen man.” ¹⁰ Mena doo nombia nan doowo ba nyeeya man na beε boose donya nyiaa, kefon lee yen man kei na wolo baa nyi sena? ¹¹ Kenje be boose Yesu nyiaa, “Weera doo te Gyudatena mmaraa wolala ban ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa kyan gbεε kon pena Kristo non Wurubuarε be yako see nyi waa kon ne ke kon?” ¹² Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Ke yeε ampan nyi Elia waa tan gbεε nyeelεere non kon, na o kaa desina kpene kamase see nideli. Wurubuarε nombia anmarasen see nan besewo yako yenan daale lee Deniwalan Bu non wose man nyiaa, kaboena nyi waa naa diyem nideli na baa beε e nyi na non yena nyeelεere non ya. Weera doo te

be ηmarase mena nombia kenja? ¹³ Mo mεε yako non baa nyiaa, Elia tan kekon te balan yeε e kpene kamase ken be gyae ηgba mena ken Wurubuarε nombia anmarasen see be yako lee o wose man ne.”

Yesu kekyo tobaale non o na wee keleuleuse ne

Mateo 17:14-21; Luka 9:37-42

¹⁴ Ba ke kon o kaseela akan ban gyan ne, be naa balan burum te yilaa kilisi wo. Na Gyudatena mmaraa wolala ban, na o kaseela ban ne wonεε nombia ηaale. ¹⁵ Balan ban pou ke gyon sibir naa Yesu ne, doo be noo te be yeuwo ke gyanee na e te ba doo e noo. ¹⁶ Botoo te Yesu boose o kaseela ban nyiaa, “Won nombia yaa emεε na wo ne wonεε?” ¹⁷ Kenje balan ban man ηolo tiranoo nyiaa, “De Gbengyoo, ma moo me bu tobaale non felinkum doo o man, te ken doo o beε tale kolosi ya ne baa kona nen nyi nya kyon. ¹⁸ Deban kamase ken ka de kon o doo ne, ne fun e lo tεεle man. Afofose na lee o nooman, na o ne tao o kela na o te kem. Me yako n kaseela ban nyi baa gegi felinkum ken lee o man, mona ba te tale ya.” ¹⁹ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Ao! Emεε gyen balan ban e beε lee Wurubuarε di ya. Weeya anmon yaa e ne gyae nyi maa nyin konoo kyaa e gyan, pena e ke lee man di? E mo bu non kona man.” ²⁰ Mena doo ba moo tobaale non kona Yesu. Felinkum ken kena Yesu ne, debokenan man te ke yela bu non kenawo ηgba keleuleuse kyan na e ne. Bu non leewo yala tεεle man, na o ne bilini gyu kon, na afofose na lee o nooman. ²¹ Botoo te Yesu boose bu non o kya nyiaa, “Weeya anmon yaa ηgba kawee kei ba gyoo e ne?” Kenje balee non tiranoo nyiaa, “Lee nan o biatεε. ²² Kawee ken ne tale fun e do boalan yaa lon man yen yen wui. Nyi akpaa n ke tale yeε kolo na, wii de waranase na n ke kyon daa.” ²³ Kenje Yesu boose e nyi, “N

ne bɔɔse man nyi maa tale nɛ, nafa nyan gbagba nyan ke tale, nyi akpaa n lɛɛ man di na. Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ ne lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, kpene kamase ne dee fa e.”
²⁴ Debokenaŋ man te bu ŋon ɔ kya fae yeesa yako nyiaa, “Mɛɛ lɛɛ di. Kyɔ man na maa lɛɛ nen di kpu nideli.”
²⁵ Yesu kena nyi balan te yeu bɛɛ koŋ botɔɔ nɛ, ɔ faree felinƙum keŋ nyiaa, “Nyan denjela atɔɔsa na omumuu felinƙum, mɛɛ yako ŋon nyi ɛ lee ɔ man. Lee gyɛŋ ne gyu, ɛ na tekaa kaa gyoo ɔ man bela ya.”
²⁶ Botɔɔ te felinƙum keŋ fae yeesa te ke wosi bu ŋon nideli ŋgba keleuleu weere nɛ, te ka leewɔ ɔ man lan. Na bu ŋon doo tɛɛle man ŋgba ɔ yenjɛ nɛ, mena doo balan burum kpa ɔ ta yem.
²⁷ Kenjɛ Yesu kyaŋa bu nyinmaa man gate e seŋ ɔ nawɔɔ doo, te ɔ seŋawɔ.

²⁸ Kenan wɔle Yesu ka gyoo deni man nɛ, ɔ kaseela ban bɔɔse e deni man nyiaa, “Won doo te daa te tale gegi felinƙum keŋ lee bu ŋon man ya?”
²⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa ɛ te fane fa Wurubuarɛ nideli ya nɛ, ɛ be gyae ɛ ke tale gegi mena felinƙum kei dinɔɔ ya.”

Yesu kekolosi ɔ yeŋ wose man bela
Mateo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Be ka lee botɔɔ nɛ, be tɛɛwɔ na Galelia tɛɛle man. Na Yesu te gyae nyi walaŋ kamase ka gyen botɔɔ keŋ be kyaa ya.
³¹ Nawolo nyi na ɔ na wola ɔ kaseela ban nombia. Kenjɛ ɔ yako wɔ nyiaa, “Baa lese man Deniwalaŋ Bu ŋon fa balan na baa ko, mo weeya atoorote keŋ nɛ maa foŋ lee yeŋ man.”
³² Mɔna ɔ kaseela ban te nyii keŋ ɔ be yako nɛ man ya, te be yee mena keŋ baa bɔɔse e nombia nenan man.

Amɔte kela na ɔ doo Wurubuarɛ gyoori keŋ man?

Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ Kenan wɔle te be koŋawɔ Kapanum donɔɔ man. Be ke gyu dɛɛ nɛ te ɔ bɔɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Won anmaaren yaa ɛ ne lɛɛ gbɛɛnaa man

nɛ?”
³⁴ Mɔna be man ŋolo te tale kolosi ya. Nawolo nyi gbɛɛnaa man nɛ na bɛɛ lɛɛ anmaaren nyi be man wonjɛ kela na ɔ doo.
³⁵ Botɔɔ te Yesu tisiwɔ kyaa te ɔ baake ɔ kaseela kufu bala ban yako wɔ nyiaa, “Akpaa ŋolo ne gyae nyi waa yeɛ siamante nɛ, kaboena nyi waa yɔkɔse ɔ wose ŋgba biikyaa nɛ, na waa som ɛ popou.”
³⁶ Botɔɔ te ɔ moo biikyaabii ŋolo kaa seŋ ba nsana, te ɔ pukaa e te ɔ yako wɔ nyiaa,
³⁷ “Walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ biikyaabii kei dinɔɔ ma yeke man na ɔ te lɛɛ man, te ŋon ɔ lɛɛ man na ɔ te lɛɛ ŋon ɔ be kpila man nɛ.”

Balee ŋolo moo Yesu yeke ɔ ne gegi felinƙumɛɛ

Luka 9:49-50

³⁸ Botɔɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, de naa balee ŋolo na ɔ ne gegi felinƙumɛɛ lee n yeke man te de tɔɔ e, nawolo nyi ɔ be kpue de man ya.”
³⁹ Kenjɛ Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ na tɔ e gbɛɛ ya. Nawolo nyi ŋolo be kyaa keŋ waa mo ma yeke yeɛ gyakolon nombia, na waa bese kolosi ma wose man nombiikum debokenaŋ man ya.
⁴⁰ Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ bee yoo na daa ya nɛ, na ɔ kpue na daa.
⁴¹ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, walaŋ kamase ŋon ɔ fa ŋon loŋ leenɔɔ tɔɔ nyi keŋ ɛ yeɛ man Kristo balanwɔ doo nɛ, Wurubuarɛ waa tɔ ɔtenate kom.”

Kpene keŋ ne yeke walaŋ ne yeɛ dukum

Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2

⁴² “Walaŋ kamase ŋon ɔ yeli bia buruburu kewɔ ban bɔɔ lɛɛ man di nɛ man ŋolo de yeɛ dukum nɛ, kenan na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpaŋ ɔ wonjɛ man, te be fuŋ e do epo man na dei kela.
⁴³ Nyi akpaa n nyinmaa ne yeke la te n ne yeɛ dukum na, kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya lee kaden na n gyoo Wurubuarɛ gyoori keŋ man, kela keŋ n ka mo nyinmaase ala ka gyoo boalan keŋ ke bɛɛ yem ya nɛ man.

44 Nawolo nyi feelee ban bɛe gyoo balan botɔɔ nɛ bɔɔ na yem ya, te boalan ken mɔ bɛe yem korakora ya. 45 Te akpaa n nae ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo nae dokolon gyoo Wurubuarɛ gyoori ken man, kela nyi baa mo neɲ na n nawɔɔ ala ka do boalan ken ke bɛe yem ya nɛ man. 46 Nawolo nyi feelee ban bɛe gyoo balan botɔɔ nɛ bɔɔ na yem ya, te boalan ken mɔ bɛe yem korakora ya. 47 Te akpaa n sibii ne yele la te n ne yɛɛ dukum na kulu ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo sibii dokolon gyoo Wurubuarɛ gyoori ken man, kela nyi baa mo neɲ na n sia ala ka do boalan ken ke bɛe yem ya nɛ man. 48 Nawolo nyi feelee ban bɛe gyoo balan botɔɔ nɛ bɔɔ na yem ya, te boalan ken mɔ bɛe yem korakora ya. 49 Wurubuarɛ waa mo boalan desina walan kamase, ngba mena ken bɛe mo yabia do kolo man te ke bɛe wɔlee ya nɛ. 50 Yabia dei, mɔna akpaa ka gyon da lee ke man na, sena te ɛ ke yɛɛ na ka gyon ken ka bese kaa gyoo ke man bela? ɛ yela ɛ nombia ayɛɛsa ke yɛɛ gyon ngba yabia nɛ, na ɛ ke kyaa na dɔɲa wosefɛɛɛɛɛɛɛɛɛɛ man.”

10

Yesu kawola lee yale kebɛɛ wose man

Mateo 19:1-12; Luka 16:18

1 Yesu ka lee botɔɔ nɛ, ɔ gyuuwɔ Gyudia tɛele ken ke kyaa Gyɔɔdan boo ken dingyin nɛ. Balan burum besewɔ kaa wuu ɔ dɔɔ botɔɔ, te ɔ wola wɔ nombia ngba mena ken ɔ ne kyaa wola wɔ nɛ. 2 Kente Farasiitena baale kɔɲawɔ be kaa teese ɔ nɔɔman te be bɔɔse e nyiaa, “Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi nolo waa tale bɛɛ ɔ wɛele?” 3 Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Sena te de naana Mosesi yako nɔn nyi yaa yɛɛ?” 4 Kente be yako e nyi, “De naana Mosesi faa gbɛɛ nyi baale waa tale nmarase yale kebɛɛ tɔne ken nawolo nyi ɔ te bɛɛ ɔ wɛele nɛ, pɛna

waa bɛɛ e” 5 Te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ konɔɔyɔn dɔɔ te Mosesi yɛɛ mena mmaraa kenan fa nɔn. 6 Nawolo nyi lee kewalan ken nɛ, ‘Alo na baale te Wurubuarɛ yɛɛwɔ.’ 7 ‘Lee kei dɔɔ baale waa tina ɔ kya na ɔ naa yela na nɔn na ɔ wɛele kaa bom, 8 na nɔn na ɔ wɛele ka bese walan dokolon.’ Mena dɔɔ be ta tekaa yɛɛ kpookpoo ya, mɔna be ta bese walan dokolon. 9 Lee mena dɔɔ kpene ken Wurubuarɛ ba mo bom yɛɛ ke dokolon nɛ, nolo na nolo na kpase ke man ya.”

10 Be ke gyu kagyoo deni man bela nɛ, Yesu kaseela ban bɔɔse e nombia ken man. 11 Kente ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi akpaa baale de bɛɛ ɔ wɛele te ɔ ke yala alo wole nɛ, na yɛɛ yaa ngba ɔ lee ɔ wɛele nɔn wole baa nɛ. 12 Te akpaa alo mɔ de bɛɛ ɔ baale te ɔ ke yala baale wole nɛ, na yɛɛ yaa ngba nɔn mɔ lee ɔ baale wole baa nɛ.”

Yesu kehiraa bia

Mateo 9:13-15; Luka 18:15-17

13 Botɔɔ te balan moo bia kɔɲ Yesu gyan nyi waa mo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ. Mɔna ɔ kaseela ban nmanyan balan ban bɔɔ mo bia ban kɔɲ nɛ bo. 14 Yesu kena mena nɛ, te yɛɛ e gyon ya te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ yela bia ban kekɔɲ me gyan, ɛ na tɔ wɔ gbɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori ken yɛɛ balan ban bɛɛ yɔkɔse ba wose ngba bia kewɔ dinɔɔ ne wui. 15 Ampan yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, walan kamase nɔn ɔ te yɔkɔse ɔ wose do Wurubuarɛ tɛɛ ngba biikyaa e ya nɛ, ɔ be gyae waa gyoo Wurubuarɛ gyoori ken man korakora ya.” 16 Kente Yesu kyanja bia ban nyinmaa man te ɔ moo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ, te ɔ hiraa wɔ.

Kɔbate nolo wose man nombia

Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30

17 Yesu ka mo gbɛɛ ɔ ne gyu nɛ, tobaale nolo yeuwɔ kaa bun ɔ nawɔɔtɛɛ te ɔ bɔɔse e nyiaa, “Me Gbengyoo kpaakpaa, wonɲ te

kaboena nyi maa yɛɛ na maa nyin nyeedon kekpa?" ¹⁸ Botɔɔ te Yesu boose e nyiaa, "Wonɔ dɔɔ te n ne baake man walaŋ kpaakpa?" Lee Wurubuare wɔle nɛ, walaŋ kamase be kyaa kenɔ ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaate e ya." ¹⁹ Nɔgba n gyeŋ Wurubuare mmaraase ŋan ne yako nyi, "Na ko walaŋ ya, na lee n baale yaa n wɛele wɔle ya, na ŋmɛele ya, na kara n dɔɔ nɔɔ ya, na ŋere ŋolo do ya, bu n kya na n naa nɛ?" ²⁰ Kenɛ balee ŋon mɔ yakowɔ nyiaa "Me Gbenɔgyoo, me wulaa mee di mmaraase kenɛ pou dɔɔ leenaŋ me biatɛɛ" ²¹ Botɔɔ te Yesu kɛɛ ɔ siaman yididi, na ɔ ne gyae ɔ nombia, mena dɔɔ ɔ yako e nyiaa, "Ta bese ka nenɔ kolo dokolon n ke yɛɛ. Gyu ke yɔɔ nya abɔɔ ŋan pou n dana nɛ, na n ka mo kɔba kenɔ kpɛɛ ayematena, na n ke kɔŋ kaa sila man. N yɛɛ mena na, n ke nyin abɔɔ kpaakpa see n wose Wurubuare gyaŋ adido." ²² Tobaale ŋon ke nyii nombia kenɛ nɛ, ɔ moo waraŋase lee botɔɔ nawolo nyi na ɔ dana ɔ wose nideli.

²³ Kenɛte Yesu kɛɛ balanɔ ban gyaŋee te ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Dana donɔ fa balanɔ ban be dana ba wose nideli nɛ, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kenɔ man." ²⁴ ɔ kaseela ban ke nyii nombia kenɛ nɛ, doo be nɔɔ. Te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Me bia, ŋgba e naa mena kenɔ gyae ke yɛɛ donɔ fa balanɔ ban be dana ba wose nideli nɛ, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kenɔ man." ²⁵ Gyae ke yɛɛ donɔ fa balanɔ ban be dana ba wose nideli nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kenɔ man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo ŋarale bɔɔ man lee." ²⁶ ɔ kaseela ban ke nyii nombia kenɛ nɛ, besewɔ doo be nɔɔ nideli te be boose donɔ nyiaa, "Nyi nne te doo na, amɔte ne gyae la waa nyin nyeekeɛ baa?" ²⁷ Te Yesu kɛɛ wɔ yididi yako wɔ nyiaa, "Balanɔ gyaŋ na dana donɔ, mɔna Wurubuare gyaŋ na be dana donɔ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyaŋ na, kpene kamase gyae ke tale kɔŋ

mena." ²⁸ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenɔgyoo, daa mɔ te tina kpene kamase kenɔ de dana nɛ yela, te de silana nenɔ." ²⁹ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Ampaŋ yaa mee yako ŋon nyiaa, e man ŋolo be kyaa kenɔ ɔ be tina ɔ dekpajaŋalaŋ yaa ɔ naabia yaa ɔ desina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ tɛɛlese yela lee man na nyeekeɛ nombia ŋan dɔɔ, ³⁰ te ɔ be gyae waa bese nyin akpaŋalaŋse na naabia na desina na naa na kya na bia na tɛɛlese akpenɔ sɔŋononɔ (100) kpu gyeyɛ weeya kenɛ man ya. Mɔ kayeyɛ gyae ke kɔŋ ɔ dɔɔ, na balanɔ kekɔla e kpu. Te kenanɔ wɔle na, waa nyin nyeedon kekpaakekpa. ³¹ Mɔ balanɔ burum ban be yɛɛ siamantenawɔ nɛ baa kaa bese wɔle nyibanɔ, na wɔle nyibanɔ kaa bese siamantena."

Yesu ka bese kolosi lee ɔ yeŋ wose man

Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34

³² Lee botɔɔ te Yesu na ɔ kaseela ban moo gbɛɛ bee gyu Gyerusalem donɔɔ man, na Yesu donɛɛ la be siaman. Be kee gyu nɛ, ɔ kaseela ban wose yeŋa wɔ, te gyakolonɔ mɔ kyana balanɔ ban be silana wɔ nɛ. Kenɛte ɔ baake ɔ kaseela kufu bala ban lee yeŋaŋ te ɔ yako wɔ kpene kenɔ gyae ke kɔŋ ɔ dɔɔ nɛ nyiaa, ³³ "E kɛɛ! Dee gyu Gyerusalem donɔɔ man baa. Baa lese manɔ Deniwalanɔ Bu ŋon fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban. Baa di me nombia na baa bu man fɔɔ nyi baa ko man, na baa mo man do balanɔ ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ nyinmaa man." ³⁴ Baa kulu man na baa tɔ nɔɔlonɔ woli man, na baa ŋmeree manɔ dambiise na baa ko man. Mɔna weeya atooro wɔle na, maa fonɔ lee yeŋ man."

Sebedeo bia

Mateo 20:20-28

³⁵ Kenanɔ wɔle nɛ, Sebedeo bia Gyemisi na Gyɔn kɔŋawɔ Yesu gyaŋ kaa yako e nyiaa, "De Gbenɔgyoo, dɛɛ gyae nyi kpene kamase kenɔ de

boose neŋ na, n ke yεε ke fa daa.”
³⁶ Botɔɔ te Yesu boose wɔ nyi, “Wonŋ te ε ne gyae nyi maa yεε fa ŋon?”
³⁷ Kenŋte be yako e nyiaa, “Dεε gyae nyi de man ŋolo ke kyaa n dunoluŋ dɔɔ, na ŋolo mɔ ke kyaa n demena dɔɔ n gyoori kenŋ man.”
³⁸ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E ba gyeŋ kpene kenŋ ε ne boose ne ya. E ke tale nyiŋ konɔɔ naa diyem kenŋ maa naa ne, yaa ε ke tale gyoo kayeyεε kenŋ man maa gyoo ne?”
³⁹ Kenŋte be tiranɔɔ fa e nyi, “Ayi, dεε tale.” Te Yesu yako wɔ nyiaa, “E ke tale naa diyem kenŋ maa naa, na ε ka gyoo kayeyεε kenŋ maa gyoo ne man.”
⁴⁰ Mɔna mɔɔ taŋ doŋ kenŋ maa lese walaŋ ŋon waa kyaa ma dunoluŋ yaa ma demena dɔɔ ya. Mena akyaese kenŋa doe fa balanŋ banŋ me kya Wurubuarε gbagba be desina see wɔ ne.”
⁴¹ Yesu kaseela kufu akanŋ banŋ kenyii nombia kenŋa ne, ba gyeŋa banŋ Gyemisi na Gyɔn dɔɔ.
⁴² Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela banŋ pou yilaa te ɔ yako wɔ nyiaa, “E gyeŋ nyi tεεle kei dɔɔ gyooneŋ ne di gyoori bo be balanŋ dɔɔ, te be kegyiise banŋ mɔ dana doŋ be dɔɔ.”
⁴³ Mɔ εmεε dɔɔ, na mena te kaboena nyi dεε doo ε man ya. E man walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa bese ε kegyia ne, kaboena nyi waa bese ε kegbetibii.
⁴⁴ Te ε man walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa bese ε siamante ne, kaboena nyi waa bese ε popou ε kegbetibii.
⁴⁵ Nawolo nyi maŋ Deniwalanŋ Bu ŋon te koŋ nyi balanŋ baa som maŋ ya, mɔna me koŋae me kaa som balanŋ, na maa yeŋ mo ma nyeedoŋ lεε balanŋ burum nyee.”

Yesu kegyuusu Batimeo sia
Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43

⁴⁶ Kenanŋ wɔle te Yesu na ɔ kaseela banŋ gyuuwɔ Gyeriko donɔɔ man. Non na ɔ kaseela na balanŋ burum banŋ ka lee botɔɔ bee gyu ne, be naa Timeo bu Batimeo ŋon ɔ sia be yelee ne na ɔ kyaa gbεεnaa nɔɔman ɔ na solee abɔɔ.
⁴⁷ Balee ŋon

kenyii nyi Yesu Nasarete baale ŋon ne koŋ ne, ɔ fae yeesa yako nyiaa, “Yesu, gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waranase.”
⁴⁸ Kenŋte balanŋ banŋ man burum too be nɔɔ gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa wu ɔ nɔɔ. Mɔna nenεε gba te ɔ ne fae yeesa kenkenŋ nyiaa, “Gyoo Defidi ɔ naanabii, wii me waranase.”
⁴⁹ Botɔɔ te Yesu senawɔ yako wɔ nyi, “E baake e fa maŋ.” Te be baake siayεεsate ŋon yako e nyiaa, “Yela ke yεε neŋ gyonŋ na n ka koro senŋ. ɔ ne baake neŋ.”
⁵⁰ Botɔɔ te ɔ fuŋa ɔ kegba wurikyim lo yenanŋ, te ɔ toŋawɔ senŋ ta koŋ Yesu gyanŋ.
⁵¹ Kenŋte Yesu boose e nyiaa, “Wonŋ te n ne gyae nyi maa yεε fa neŋ?” Botɔɔ te siayεεsate ŋon yako e nyiaa, “Me Gbenŋgyoo, mεε gyae me sia ke gyuuusu.”
⁵² Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Ta, n ke lεε maŋ di dɔɔ n kawee te taŋ.” Debokenanŋ man te ɔ sia gyuuusuwɔ, te ɔ sila Yesu lanŋ.

11

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobi-iri man

Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyɔn 12:12-19

¹ Kenŋte Yesu na ɔ kaseela banŋ korowɔ mo gbεε bee gyu Gyerusalem donɔɔ man. Be kelii Betifagi na Betani donɔɔse ŋan ŋe kyaa oliifi bula kenŋ tena man ne, ɔ kpila ɔ kaseela banŋ man bala nyiaa,
² “E gyu donɔɔ kenŋ ke kyaa ε siaman ne man. E betaa ε na gyoo ke man pe ne, ε kena afurum bu ŋolo kpanεε kenŋ ŋolo te kyaa ta ɔ dɔɔ see ya. E booli e na ε ka mo e kɔna maŋ.”
³ Akpaa ŋolo de boose ŋon nyi, Weera dɔɔ te ε ne booli e na? E yako e nyiaa, De Gbenŋgyoo ne gyae na e, mɔna be gyae ke kyare ya waa besena e koŋ.”
⁴ Kenŋte be gyuuwɔ kena afurum bu ŋon kpanεε denanɔɔ man benaa na gbεε te be booli e.
⁵ Be keε booli e ne, balanŋ banŋ ba senεε botɔɔ ne boose wɔ nyiaa, “Wonŋ yaa ε ne booli e ε ke yεε?”
⁶ Botɔɔ te be tiranɔɔ

ngba mena ken Yesu be yako wo ne, te balan ban yela ba moo e lan. ⁷ Ken te ba moo e kona Yesu te ba moo be kanyanse gyakaa o doo, te Yesu gyenawo kyaa o doo. ⁸ Botoo te balan burum moo be kanyanse na ba kegbase naale lo gbena man, te baale mo moo faarense nan boo kerere lee hale man ne lo gbena man. ⁹ Na balan ban be donere Yesu siaman na ban be don o wole ne ne fae yeese keere e akelegyi yako nyiaa,

“Wurubuare waa hiraa walan non o ne kon De Gbengyoo yele man ne.

¹⁰ De naana Defidi gyoori ken bese la kee kon.

Wurubuare dee yela ka kekon.

Mena doo e yela de lese Wurubuare non o kyaa adido ne yele.”

¹¹ Yesu kelii Gyerusalem donoo man ne, o gyoo Wurubuare osom deni dinaa ken man te o kee aboo nan pou gyanee. Na tee te lam doo, non na o kaseela kufu bala ban gyuu Betani donoo man.

Yesu kefalaa fiigi dan daale

Mateo 21:18-19

¹² Tee kena ken Yesu na o kaseela ban ba lee Betani bee kon Gyerusalem donoo man ne tanam kyan e. ¹³ Ken te o naa fiigi dan daale lemlem ken faarense doo ke man, te o tuuwo benaa ke nyi waa nyin ke bia di. O ke gyu ke gyan na ke yee faarense bo ken bia be doo ke man ya. Nawolo nyi na te lii ta deban ken fiigi daase na see ya.

¹⁴ Botoo te o falaa dan ken nyiaa, “Lee gyen ne gyu n be gyae n ka tekaa se bia na nolo ke di ya.” Te o kaseela ban nyii kpene ken o be yako ne.

Yesu kegegi abooyooa Wurubuare osom deni dinaa ken man

Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22

¹⁵ Be kelii Gyerusalem donoo man ne, o gyuuwo Wurubuare osom deni dinaa ken dekanalan man. O ke

gyu botoo ne, na balan ban ta mo botoo besena kebu dedii. Ken te o gegi balan ban bee yoo aboo na ban bee lee aboo botoo ne. O besena ban bee yeere kobase ne tebuluse bunji, te o teese ban bee yoo awulunna ne gbeere mo lo. ¹⁶ Te o te fa nolo gbere waa seele kolo aneyoo kaalan Wurubuare osom deni dinaa ken dekanalan man ya. ¹⁷ Botoo te o boose balan ban nyiaa, “E te kala ta Wurubuare nombia anmarasen see nan ne yako nyi, Wurubuare kpa, ‘Me deni gyae ke yee botoo ken teere kei doo balan pou baa kon kaa fane,

mona emee ta besena ke yee nmeelatena deegyanee.’ ”

¹⁸ Saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban ke nyii kpene ken o be yako ne, be gyae gbere ken baa mo koe e. Mona gyakolon gyoo wo, nawolo nyi o kawola ken te yeli balan ban pou wose ta yen wo. ¹⁹ Kelii balinoo ne, te ba leewo Gyerusalem donoo man lan.

Yesu kawola fiigi dan ken yen ase
Mateo 21:20-22

²⁰ Tee kena nebo ken be don bee gyu ne, be naawo nyi fiigi dan ken Yesu be falaa ke ne ta yem leenan ke lila man. ²¹ Botoo te Pita toose kpene ken Yesu be yako ne te o yako e nyiaa, “Me Gbengyoo, kee! Fiigi dan ken n be falaa ke ne ta yem.”

²² Ken te Yesu yako wo nyiaa, “E lee Wurubuare di. ²³ Ampan yaa mee yako non nyiaa, walan kamase non waa yako bula kei nyi, ‘Kulu lee kebo ka gyoo epo man’ te o te lee o wose anmaaren ya, te o lee di nyi kpene ken o be yako ne gyae ke kon mena fa e ne, ke gyae ke kon mena fa otenate. ²⁴ Mena doo mee yako non nyiaa, kpene kamase ken e fane nyi Wurubuare waa yee fa non ne, e lee di nyi e te wulaa nyin ke, te e ke nyin ke mo. ²⁵ Te akpaa n senere n ne fane fa Wurubuare, te n toose nyi nolo nombia doo n konoo man ne, kaboena nyi nya mo otenate nombiakumee kyee e, na n

kya Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa adido mo ke nyin mo n wui nombiakumɛɛ kyɛɛ neɲ. ²⁶ Mɔna akpaa ɛ ta mo ɛ tebia nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ ya nɛ, ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido mo be gyae waa mo ɛ wui nombiakumɛɛ kyɛɛ ɲon ya.”

Ba ke bɔɔse Yesu ɔ donj wose man nombia

Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8

²⁷ Kenjɛ Yesu na ɔ kaseela ban besewɔ kɔɲ Gyerusalem donɔɔ man. Te Yesu ke ta Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj dekpɔɲalan man ɔ ne lam nɛ, Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na Gyudatena kegyiise kɔɲawɔ ɔ gyanj. ²⁸ Te be bɔɔse e nyiaa, “Donj wonjti yaa n dana n ne yɛɛ mena abɔɔ kenj pou? Amɔte faa na neɲ mena donj kenan?” ²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Manj mo ne gyae maa bɔɔse ɲon nombii dokolonj. Nyi akpaa ɛ tiranɔɔ fa manj nɛ, kenan na maa wola ɲon donj kenj me dana mɛɛ yɛɛ mena abɔɔ kenj pou. ³⁰ Gyɔn Wurubuarɛ lonkesɔ kenj ɔ be sɔ balan nɛ, ka lee Wurubuarɛ gyanj yaa ka lee balan gyanj? ɛ tiranɔɔ fa manj.” ³¹ Botɔɔ te ba gyoo nombia ɲan man te be bɔɔse donj nyiaa, “Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuarɛ gyanj na waa bɔɔse daa nyi, ‘Kenan na wonj dɔɔ te da te lɛɛ Gyɔn nombia ɲan di ya?’ ³² Te akpaa de yako nyi ‘Ka lee balan gyanj’ na, dee yee balan burum kɛwɔ mo. Nawolo nyi be popou ne lɛɛ di nideli nyi Gyɔn yɛɛ Wurubuarɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre e.” ³³ Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa, “Dɔɔ gyen ya.” Kenjɛ Yesu mo yako wɔ nyiaa, “Akpaa mena na manj mo ba wola ɲon me donj kenj me dana mɛɛ yɛɛ tom nɛ dalee ya.”

12

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19

¹ Kenjɛ Yesu besewɔ kolosi nombia burum fa wɔ aduya man, te ɔ

gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Wɔɔfarale ɲolo fara wɔɔ te ɔ duu daasebia ɲaale ɲan ɲe yɛɛ ɲgba akutuse te bɛɛ baake ɲa nyi gerepo nɛ ke man. ɔ dii aban kilisi wɔɔ kenj, te ɔ wula bɔɔ kenj baa sara daasebia ɲan ke man na baa lese ɲa lonj lee ɲe man nɛ. Te ɔ banj deni dɔɔlonj dɔɔlonj daale kenj walanj ke kyaa ke man na waa gyee wɔɔ kenan. Te ɔ moo wɔɔ kenj do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kɛɛ ke dɔɔ, te ɔ korowɔ lanj gbɛɛ. ² Debanj kelii nyi baa kɔ daasebia ɲan nɛ, balee ɲon kpila ɔ tobaale ɲolo gyu paasetena banj gyanj nyi baa fa e ɔ wui nɔɔ. ³ Mɔna paasetena banj kyanj ɔ tobaale ɲon, te be tuku e te be yela ɔ lanjawɔ nyinmaase kufu nawɔɔ kufu. ⁴ Kenjɛ wɔɔte ɲon besewɔ kpila ɔ tobaale ɲolo bela gyu paasetena banj gyanj. Mɔna be tuku ɲon mo do e gyamɛɛ ɔ nyee man, te ba doo e desɛɲ. ⁵ Kenanj wɔle wɔɔte ɲon besewɔ kpila ɔ tobaale ɲolo bela, mɔna paasetena banj koo e bo. ɔ kpila tewulɛɛ burum, mɔna be tuku baale te ba koe baale. ⁶ Walanj ɲon ɔ be kaa kenj wɔɔte ɲon waa kpila yena, ɲon gbagba bu dokolonj koonj ɲon ɔ bɛɛ sɛɛ ɔ dɔɔ ya nɛ. Wɔle wɔle nɛ, ɔ kaa kpila ɲon mo gyu paasetena banj gyanj te ɔ yakowɔ nyiaa, ‘Mberem me bu na, baa bu e.’ ⁷ Mo paasetena banj kena ɔ bu ɲon nɛ be yako donj nyiaa, ‘Kei yena bu ɲon waa kaa di ɔ kya abɔɔ ɲan. ɛ yela dɛɛ ko e, na abɔɔ ɲan nafɔ waa di nɛ ka bese de wui!’ ⁸ Mena dɔɔ be kyanj bu ɲon ko, te be wonjɛe e lee wɔɔ kenj man ke leki.” ⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Wonj te wɔɔte ɲon waa yɛɛ? Waa kɔɲ kaa koe mena paasetena benan, na waa mo wɔɔ kenj do paasetena wɔlɛɛ nyinmaa man.” ¹⁰ Te ɔ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “ɛ te kala ta Wurubuarɛ nombia anjmarasɛɲ see ɲan na ɛ kena kpene kenj ne yako nɛ yee? Be ɲmarasewɔ nyiaa, ‘Boe kenj deni maara banj be bɛɛ nɛ, kenj kaa bese na mokɔɔ kasee

boe kenj ne yeli deni kenj ne
yεε donj.

¹¹ De Gbenjyoo Wurubuare yεε la te
konjawo mena,
te ke yεε kpene kenj ke dana
gyakolonj de siaman' ”
Saese kegyiise na Farasiitena banj
ke nyii Yesu aduya kenja ne, ba
gyenjawo nyi ba wose man nombia
yaa o ne yako ne.

¹² Botoo te Gyudatena kegyiise banj
gyae gbεε baa kyanj Yesu, nawolo nyi
be naawo nyi banj doo te o gyoo dudu
kei. Mona bee yee balan banj, mena
doo be tinaa e yela te be lanjawo.

*Ba ke boose Yesu lee lempoo keto
wose man*

Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26

¹³ Kenan wole te Gyudatena kegyi-
ise banj gyuuwo ke kpila gyoo
Herode balan baale, na Farasiitena
banj baale nyi baa konj kaa teese Yesu
nooman na baa nyinj gbεε kyanj e.

¹⁴ Banj mo konjawo o gyanj kaa boose
e nyiaa, “De Gbenjyoo, da gyen nyi
n bee di dekara ya, te n be famene
na kpene kenj balan ne yako ne ya.
N bee kee walanj siaman ya, te n na
wola Wurubuare gbεenenj kpaakpaa
nan ne gbεε doo. Dei nyi dεε to
lempoo fa Romantena gyoo dinaa
Kaesa, yaa de na too ya?” ¹⁵ Mo
Yesu kena ba agyenj kumεε nan ne
o yako wo nyiaa, “Emεε banj ε na
beo ε wose, wonj doo te ε ne gyae ε
ka teese me nooman. ε mo kobabii
kenj konj maa keε” ¹⁶ Kenje ba moo
kobabii dokolonj kona e. Botoo te o
boose wo nyiaa, “Amote nyee na o
yele gyakaa la ke doo?” Te be yako
e nyi gyoo dinaa Kaesa wui. ¹⁷ Kenje
Yesu yako wo nyiaa, “Kpene kenj yεε
gyoo Kaesa wui na ε mo fa e, te
kpene kenj mo yεε Wurubuare wui
ne, ε mo ke fa e.” Botoo te gyakolonj
gyoo balan banj lee noo kenj Yesu be
tiri fa wo ne doo.

*Yesu kawola lee yenj wole kefonj
wose man*

Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40

¹⁸ Kenan wole te Sadukiitena banj
boo ne lee di nyi walanj da yem

na waa bese fonj ya ne, man baale
konjawo Yesu gyanj kaa boose e
nyiaa, ¹⁹ “De Gbenjyoo, de naana
Mosesi nmarase mmaraa fa daa nyi,
akpaa walanj da yem tina o weele
yela te be ta lola bia ya na, o naabu
waa yala lialo non na baa lola bia o
kegyia non yele man. ²⁰ Konjawo nyi
balee nolo bia baala nyetooro baale
kyaawo, te be kegyia non yala alo
kenj be ta lola bia ya te o yenjawo.
²¹ Balate non mo yala alo nonanj
te non mo yenjawo kenj be ta lola
bia ya. Batorote non mo mena.
²² Mena mo te akanj banj mo pou yala
alo nonanj, mona be ta lola ya. Te
kyare ya, te alo non mo yenjawo.
²³ Mena doo wee kenj Wurubuare
waa gyuuusu balan banj pou boo yem
ne lee yenj man na, baala nyetooro
kewo banj boo yala alo kei gyanj ne,
be man wonti te alo non waa yεε o
weele?”

²⁴ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa,
“ε ta yoo, nawolo nyi ε ba gyen
Wurubuare nombia anmarasenj see
nan ya, te ε ba gyenj Wurubuare donj
kenj mo ya. ²⁵ Wee kenj Wurubuare
waa gyuuusu balan lee yenj man ne,
baala be gyae baa yala ya, te boo
gyae baa mo ala mo fa yale ya. Be
popou baa yεε bo ngba Wurubuare
kpilala banj be kyaa adido ne. ²⁶ Lee
kefonj lee yenj man wose man nom-
bia na, ε te kala ta de naana Mosesi
tone man mena kenj Wurubuare be
kolosi na non Mosesi deponfa kenj ne
kpa ne man yee? O yakowo nyiaa,
'Manj yena Aberaham na Asiki na
Gyekopo Wurubuare.'

Wurubuare keyako kei ne, na na-
wolo baa nyi o siaman na balan
kewo see be kyaa ²⁷ Wurubuare te
yεε woya Wurubuare e ya, o yεε
balanj banj be kyaa na be sia ne
Wurubuare e. Mena doo ε ta yoo
nideli ngba ε ne yako nyi yenj wole
kefonj be kyaa ya ne.”

Mmaraa dinaate

Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28

28 Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban man ɲolo kɔɲawɔ botɔɔ. Ɔ ke kɔɲ kaa nyii mena ken bɛɛ wɔɲee nombia ɲan, na ɔ kena nyi Yesu ke tiranɔɔ fa wɔ nideli nɛ ɔ bɔɔse e nyiaa, "Wurubuare mmaraase ɲan pou na, wɔɲti yɛna ken ne hia kela?" 29 Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Iseraetena pou e nyii, 'De Gbenɲyoo Wurubuare ɲon yɛɛ dokolon. 30 Mena dɔɔ kaboena nyi nya mo n konɔɔ pou na nya agyuen pou na n don pou gyae n Gbenɲyoo Wurubuare.' 31 Alate ken mo yɛna nyi, 'Gyae n dɔɔ ɲgba nyan gbagba n wose nɛ.' Mmaraa daale be kyaa ken kela kenja ya." 32 Kenje Gyudatena mmaraa wolale ɲon yako Yesu nyiaa, "De Gbenɲyoo, ampan yaa n yakowɔ nyi Wurubuare yɛɛ dokolon, te ɲolo be kyaa kpu na e ya. 33 Te n besewɔ yako nyi kaboena nyi walaɲ waa mo ɔ konɔɔ pou na ɔ don pou na wa agyuen pou gyae Wurubuare, na waa bese gyae ɔ dɔɔ ɲgba ɲon gbagba nɛ. Mmaraase kenja dɔɔ kedi dei kela ken walaɲ ka mo abɔɔ ke deesi fa Wurubuare." 34 Yesu kena nyi Gyudatena mmaraa wolale ɲon te tiranɔɔ nideli nɛ ɔ yako e nyiaa, "Emɛɛ na Wurubuare gyoori ken nsana be dana lem ya." Lee kei wɔle nɛ, ɲolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii daale bela ya.

Amɔte yɛna Kristo nyeeɛɛre ɲon?

Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44

35 Yesu ke gyakaa ɔ na wolo Gyudatena ɔsom deni dinaa ken dekanalan man nɛ ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban ne tale yako nyi, Kristo ɲon Wurubuare ba lese nɛ yɛɛ gyoo Defidi ɔ naanabii e? 36 Nawolo nyi Wurubuare felin ɲon yela gyoo Defidi gbagba yakowɔ nyiaa, 'Me Gbenɲyoo Wurubuare yako me Gbenɲyoo nyi, Tisi kyaa me dunolon dɔɔ, kelii deban ken maa mo n kolala pou do n tɛɛ.'

37 Te akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeɛɛre ɲon nyi ɔ 'Gbenɲyoo' na, kenan na sena te nyeeɛɛre ɲon waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?" Kenje yɛɛ balan ban pou bɔɔ gyanee bee tei nɛ gyon.

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47

38 Yesu keɛ wolo nɛ ɔ faree wɔ nyiaa, "E keɛ e wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala ban. Bɛɛ gyae kegbase dɔɔlon nyinjan kado na be don na kebu agantan man, na balan kenyin do wɔ nɔɔ. 39 Akpaa be gyanee Gyudatena ɔsom denɛɛ man, na botɔɔse ɲan bɛɛ gyanee di be nɔɔ nɛ, na bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa baa kyaa. 40 Bɛɛ beo liala leo ba abɔɔ kamase ɲan be dana nɛ. Te bɛɛ fane balan man kyare mo wola ba wose. Wurubuare waa wɔɲ mena balan benan dinɔɔ denɛla nideli."

Lialo diyemte ɲolo kɔba kado

Luka 21:1-4

41 Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man nɛ, ɔ ke kyaawɔ yenan mo ɔ sia tee adakaa ken bɛɛ do kɔba ke man nɛ. Te ɔ gyinaa ɔ sia ɔ ne keɛ mena ken balan na mo kɔba kaa do adakaa ken man. Balan ban be dana kɔba nɛ, moo kɔba burum kaa do adakaa ken man. 42 Kenje lialo diyemte ɲolo moo kɔbabia ala, ɲan ɲe gyae ke yɛɛ ɲgba kotoku dokolon nɛ kaa do adakaa ken man. 43 Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela ban gyanee te ɔ yako wɔ nyiaa, "Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balan akan ban pou. 44 Nawolo nyi balan ban pou lese kɔba kyomii bo lee burum ɲan be dana nɛ man kaa do. Mo lialo diyemte kei dɔɔ, ken na ɔ diyem koran nɛ kpene kamase ken ɔ dana nɛ yaa ɔ moowɔ kaa do nɛ."

13

Yesu kekolosi lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ kewɔlɛɛ wose man

Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6

¹ Yesu kɛɛ lee Gyudatena ɔsom deni dinaa keŋ man nɛ, ɔ kaseela ban man ŋolo yako e nyiaa, “De Gbenɣyoo, kɛɛ boya ŋan bɔɔ mo ma deni kei, na deni keŋ mɔ kyeo!”
² Botɔɔ te Yesu mɔ yako wɔ nyiaa, “Ŋgba ɛ ne naa denɛɛ dinaana keŋa? Baa tekerii ŋe popou lo keŋ nyi ɛ be gyae ɛ kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya.”

Yesu kawola lee diyem keŋ gyae kekɔŋ nɛ wose man

Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Keŋte Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula keŋ dɔɔ, te ɔ moo ɔ sia tee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ. ɔ kekyaa botɔɔ te Pita na Gyemisi na Gyɔn na Anderiase baagen keŋawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, ⁴ “Wola daa deban keŋ nombia keŋa pou gyae ke kɔŋ. Wonŋ te dɛɛ mo naa nyi keŋa pou gyae ke kɔŋ?”
⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli, na ŋolo ba beo ŋon ya.
⁶ Balan burum baa kɔŋ ma yele man na be kaa yako nyi, ‘Ban yena man Nyeelɛɛre ŋon,’ na baa beo balan burum na baa yo gbɛɛ.
⁷ Akpaa ɛ nyii yoo na yoose nombia nɛ, ɛ na yeli ɛ wɔɛ ke lo ŋon ya. Kaboena nyi mena abɔɔ keŋa pou dɛɛkɔŋ mena, mɔna kei bɛɛ wolo nyi deban ɔtomante keŋ te lii ya.
⁸ Tɛɛlese baa koro sen tia dɔŋa, na gyoonen mɔ ka koro sen tia dɔŋa. Tɛɛle gyae ke wosi yenaase burum, te tanam mɔ gyae ke yala tɛɛle dɔɔ. Mɔna keŋa pou yɛɛ yaa ŋgba fulute kadoŋee kewalan nɛ.

⁹ Mena dɔɔ ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli, nawolo nyi baa mo ŋon gyina donɔɔ kegyiise na baa tuku ŋon Gyudatena ɔsom denɛɛ man. Lee man dɔɔ, baa mo ŋon gyu tɛɛle kegyiise na gyoonen siaman. Kei gyae ke yela ɛ ke nyiŋ gbɛɛ kolosi Wurubuarɛ

nombia ŋan fa wɔ. ¹⁰ Mɔna kaboeni nyi me silala baa tangbɛɛ kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa ŋan fa tɛɛle kei dɔɔ balan pou pɛ. ¹¹ Nyi akpaa be kyan ŋon gyu nombia dedii man nɛ, ɛ na wɔlɛɛ na kpene keŋ ɛ keyako ya. Kpene keŋ Wurubuarɛ waa mo do ɛ nɔɔse man deban kenan nɛ, keŋ te kaboeni nyi yaa yako. Nawolo nyi na emɛɛ ne gyae la ɛ kekolosi ya, mɔna Wurubuarɛ felin ŋon ne gyae la waa kolosi fa ŋon. ¹² Naa lolo bia baa lese dɔŋa fa yenŋ, na kya mɔ ka lese ɔ bu fa yenŋ. Bia baa koro sen tia ba lolala, na baa lese wɔ fa yenŋ. ¹³ Man dɔɔ balan pou baa kɔla ŋon. Mɔ walan ŋon ɔ kyan ɔ wose sen keŋkeŋ kelii ɔto nɛ, Wurubuarɛ waa lɛɛ ɔ nyee.

¹⁴ Nyi akpaa ɛ naa kpene keŋ bɛɛ kɔle te ke dana duwaare nɛ de kaa sen botɔɔ keŋ tekaboena nyi ke dɛɛ sen ya nɛ, (kaboena nyi walan kamase ŋon ɔ ne kala tɔne kei nɛ, waa yɛɛ kakyenŋ na waa nyii ke man). Dekɔŋ mena na, balan ban be kyaa Gyudia tɛɛle dɔɔ nɛ, baa yeu gyu bulase dɔɔ. ¹⁵ Nyi akpaa ŋolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi kɔŋ tɛɛle man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ¹⁶ Te akpaa ŋolo mɔ kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ ka mo ɔ kegba ya. ¹⁷ Mena weeya ŋenanŋ man nɛ, fulɛɛtena na talabose baa laako. ¹⁸ Mena dɔɔ ɛ fane fa Wurubuarɛ nyi, mena nombia keŋa naa kɔŋ waaretɛɛ ya. ¹⁹ Nawolo nyi weeya ŋenanŋ man nɛ, balan baa naa diyem keŋ leenanŋ deban keŋ Wurubuarɛ be yɛɛ tɛɛle kei kaa lii na gyenŋ nɛ, mena diyem kenanŋ te kɔŋa ta see ya, te ke dinɔɔ mɔ be gyae kekɔŋ mɔ see ya. ²⁰ Na Wurubuarɛ ke kɔkee kayeyɛɛ weeya keŋa ya nɛ, nafa ŋolo na ŋolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balan ban ɔ ba lese see nɛ dɔɔ, te ɔ kɔkee weeya ŋenanŋ. ²¹ Deban kenanŋ de lii te ŋolo de yako ŋon nyi ‘ɛ kɛɛ Kristo ŋon kyaa kebo, yaa ɔ kyaa yenanŋ daale na’ ɛ na lɛɛ ke di ya. ²² Nawolo nyi balan baa dii akɛɛɛ nyi ban

yena man Kristo non, te baale mo baa dii akere nyi be yee Wurubuarɛ akpenkpenngyɔɔrawɔ. Baa yee gyakolon nombia na nombia dinaana, te akpaa be tale nyin gbɛɛ koran na, baa mo beo Wurubuarɛ balan ban ɔ ba lese see nɛ. ²³ Mɔna emɛɛ dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ, nawolo nyi me tan wulaa yako non nombia kɛɲa.”

Deniwalan Bu non kekɔn

Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28

²⁴ Weeya nenan man kayeyɛɛ kɛɲa pou wɔle na weese waa gyoo ditinɛɛ, te gyaalan mo be gyae waa wolose ya. ²⁵ Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ nan pou ne kyaa adido nɛ, gyae ke wosi. ²⁶ Deban kenan nɛ, balan baa naa man Deniwalan Bu non ta mo don na gyoorobiiri lee nɔma man adido mɛɛ kɔn. ²⁷ Te maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa me balan ban Wurubuarɛ ba lese wɔ see tɛɛle kei dɔɔ yenan kamase nɛ.

²⁸ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ kɛɛ fiigi dan na ɛ ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ɛ naa ngba ke tombia da potee faarense wɔlɛɛ nɛ, na ɛ gyen nyi awulunɛɛ ta benaa baa. ²⁹ Mena mo te akpaa ɛ naa mena nombia kɛɲa ne kɔn na, ɛ gyen nyi man Deniwalan Bu non kekɔn ta benaa tan. ³⁰ Ampan yaa mɛɛ yako non nyi balan ban be kyaa gyen kei nɛ, be duulun be gyae ke munu tan ya, pete nombia kɛɲa kekɔn. ³¹ Adido na tɛɛle kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me nɔwɔya dɔɔ nan gyae ke kyaa kekpaakek-paa.”

Nolo ba gyen mena deban ken nombia kɛɲa gyae kekɔn ya

Mateo 24:36-44

³² Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Nolo ba gyen wee na deban ken kɛɲa pou gyae ke kɔn ya. Wurubuarɛ kpilala ban be kyaa adido, na man Deniwalan Bu non koran ba gyen ya. Gyise me kya non ɔ kyaa adido nɛ waagen gyen la. ³³ Mena

dɔɔ ɛ kɛɛ nideli na ɛ ke desina ɛ wose see, nawolo nyi ɛ ba gyen wee ken deban kenan gyae ke kɔn ya. ³⁴ Ke yee ngba walan non ɔ ba koro ɔ ne gyu gbɛɛ, te ɔ ba mo ɔ dekpanalan do ɔ tewulɛɛ nyinmaa man nɛ. ɔ faa be man walan kamase tom ken waa yee, te ɔ yako non ɔ na deke denanɔ ken nɛ nyi waa deke ke nideli. ³⁵ Mena dɔɔ emɛɛ mo ɛ doo ɛ wose dɔɔ, nawolo nyi ɛ ba gyen wee ken dekpanalanɛ non waa kɔn ya. Waa tale kɔn balinɔ yaa tɛnsana, yaa kegyim kɛɛ lo woya, yaa nebo nebo. ³⁶ ɛ doo ɛ wose dɔɔ na ɔ be kɔn kaa futaa non nyi ɛ doo dosoron man ya. ³⁷ Nombii kei mɛɛ yako non nɛ, mɛɛ yako baa fa balan pou. ɛ doo ɛ wose dɔɔ.”

14

Kegyise ne bake Yesu nyee man

Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53

¹ Keka weeya ala na Gyudatena nyeekeɛwee dinaa ken kedi kelii nɛ, Wurubuarɛ saese kegyise ban na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbɛɛ ken baa mo adao gbɛɛnen kyan Yesu na baa ko e. ² Kenɛte be yakowɔ nyi, “ɛ na fa dɛɛ kyan e nyeekeɛwee dinaa kei kedi man ya, na mena ya na balan ban baa yela donɔ ken ke sinii.”

Alo nolo ka mo nun woli Yesu Betani donɔ man

Mateo 26:6-13; Gyɔn 12:1-8

³ Yesu ke kyaa Betani donɔ man nɛ, ɔ gyuuwɔ Simɔn non nafɔ ɔ na wee kawee yayam nɛ dɛɛ ɔ kaa di. Te alo nolo kɔnawɔ botɔɔ na ɔ dana nun ofonofonɛ ken ke dana koyadon nɛ porontia tɔɔ. Botɔɔ te ɔ toro ke te ɔ toosi nun ken woli Yesu nyeeman. ⁴ Te balan ban be kyaa botɔɔ nɛ baale gyen ban bɔɔse donɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ɔ wɔlɛɛ nun kei mena. ⁵ Nafɔ baa tale yɔɔ nun kei kela tomyɛɛre kulutoo dokolon kɔba, na waa mo ke fa ayematena.” Botɔɔ te ba too be nɔ

gyakaa alo dɔɔ. ⁶ Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ yela e, weera dɔɔ te ɛ ne kale na alo ɲon mena e? Ɔ te yɛɛ kolo kpaakpaa fa man̄. ⁷ Ayematena dɔɔ, baa kyaa ɛ gyan̄ deban̄ kamase. Te deban̄ kamase ken̄ ɛ gyae na, ɛ ke tale yɛɛ deeli fa wɔ. Mɔna man̄ dɔɔ, mɔɔ gyae maa kyaa ɛ gyan̄ kelii ɔto ya. ⁸ Ɔ te yɛɛ kpene ken̄ waa tale. Ɔ te tan̄gbɛɛ kyɛɛkee nun̄ woli man̄, na kawola nyi ɔ te desina man̄ fa me ke wuu pena maa yen̄. ⁹ Ampan̄ yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, tɛɛle kei dɔɔ yenan̄ kamase ken̄ baa kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ɲan nɛ, baa yako kpene ken̄ alo kei be yɛɛ nɛ na baa mo tɔɔse e.”

Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa

Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6

¹⁰ Ken̄te Gyudase Isekarɔte ɲon ɔ yɛɛ Yesu kaseela kufu bala ban̄ man̄ ɲolo e nɛ, gyuuwɔ Wurubuare saese kegyiise ban̄ gyan̄ nyi waa lese Yesu fa wɔ. ¹¹ Be ke nyii mena nɛ, yɛɛ wɔ gyon̄ te be yakowɔ see nyi baa fa e kɔba. Lee botɔɔ te Gyudase Isekarɔte kɛo gbɛɛ ken̄ waa mo lese e fa wɔ.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeleɛwee dinaa weenɛɛ ɲan

Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Gyɔn 13:21-30

¹² Nyeekeleɛwee kedi wee gyan̄gbate ken̄ bee di bodobodo ken̄ tee be doo ke man̄ ya, te bɛɛ ko Nyeekeleɛwee kedi nambu ɲon kelii nɛ, Yesu kaseela ban̄ kɔɲawɔ ɔ gyan̄ kaa bɔɔse e nyiaa, “Alen̄ te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekeleɛwee dinaa weenɛɛ ɲan?” ¹³ Botɔɔ te ɔ kpila ɔ kaseela ban̄ bala te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ gyu Gyerusalem donɔɔ man. Ɛ ne gyu na ɛ ke gyan̄ee na balee ɲolo seele na lon̄ na ogele. Ɛ sila e. ¹⁴ Dekpanalan̄ ken̄ man̄ waa gyoo nɛ, ɛ yako dekpanalan̄te ɲon nyi, De Gben̄gyoo ɲon kpa dɛɛ bɔɔse nen̄ nyiaa, ‘Alen̄ te ɲɔɔla deni ken̄ daa na me kaseela ban̄ dɛɛ kaa di

nyeekeleɛwee dinaa weenɛɛ ɲan ne kyaa?’ ¹⁵ Balee ɲonan̄ waa wola ɲon abansoro deni dinaa daale ken̄ ke kyaa adido te bɔɔ desina ke man̄ nideli nɛ. Ɛ desina botɔɔ na de kaa di weenɛɛ ɲan.” ¹⁶ Ɔ kaseela ban̄ ke gyu kelii donɔɔ ken̄ man̄ nɛ, be naa kpene kamase ken̄ Yesu be yako wɔ nɛ pɛpɛpɛ, te be desina nyeekeleɛ weenɛɛ ɲan see botɔɔ.

¹⁷ Kelii balinɔɔ nɛ, Yesu na ɔ kaseela kufu bala ban̄ kɔɲawɔ botɔɔ. ¹⁸ Ba ke kyaa bee dii nɛ, te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampan̄ yaa mɛɛ yako ɲon nyi ɛmɛɛ ban̄ daa na ɲon kyaa dee dii nɛ, ɛ man̄ ɲolo waa lese man̄ fa.” ¹⁹ Botɔɔ te dekokɔɔkɔɔ kyana ɔ kaseela ban̄, te be bɔɔse Yesu dokolon̄ dokolon̄ nyiaa, “De Gben̄gyoo, man̄ yaa amɔte?” ²⁰ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛmɛɛ kufubala kɛwɔ man̄ ɲolo ɲon daa na e na do de nyin̄maa nyefale dokolon̄ kei man̄ nɛ. ²¹ Man̄ Deni-walan̄ Bu ɲon maa yen̄ ɲgba mena ken̄ Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ne yako lee ma wose man̄ nɛ, mɔna walan̄ ɲon waa lese man̄ fa nɛ waa laako. Nyi ben̄ ta lola walan̄ ɲonan̄ ya na, nafa dei.”

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeleɛwee dinaa weenɛɛ ɲan

Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:22-25

²² Yesu na ɔ kaseela ban̄ kee dii nɛ, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan̄, te ɔ kara ke mo fa ɔ kaseela ban̄. Ken̄te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ lɛɛ di, kei yena ma wosenaane ken̄.” ²³ Kenan̄ wɔle te ɔ moo leenɔɔ ken̄ solon̄ doo ke man̄ nɛ te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan̄, te ɔ moo ke fa ɔ kaseela ban̄. Ken̄te be popou nyɔɔwɔ lee ke man̄. ²⁴ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa “Kei yena me fatabo ken̄ Wurubuare be kyɛɛkee leki na waa mo tɔ nɔɔkebakese wɔle ken̄ nɔɔ. Kei ne gyae la ke yela na Wurubuare ka mo balan̄ burum nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ²⁵ Ampan̄ yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, mɔɔ gyae maa tekaa nyɔɔ solon̄ kei bela ya,

kelii wee kenj maa bese nyoo ke wole Wurubuarɛ gyoori kenj man.”²⁶ Ba ke kpee noonenj lese Wurubuarɛ yeke nɛ, te ba leewo donoo kenj man gyuu oliifi bula kenj doo.

Yesu keyako nyi Pita waa kaa bɛɛ e
Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Gyɔn 13:36-38

²⁷ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E popou e ke yeu tina manj yela. Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowo o nombia anmarasenj see njan man lee ma wose man nyiaa, ‘Maa gyoo namensekelere njon lo, na o namense banj pou ke yaasee.’

²⁸ Mona me fom lee yenj man na, maa kyanj njon gbɛɛ gyuu Galelia tɛɛle man.”²⁹ Kenje Pita yako e nyiaa, “Akpaa be popou de yeu tina nenj yela koranj na, manj doo moo gyae maa tina nenj yela korakora ya.”³⁰ Botoo te Yesu yako Pita nyiaa, “Ampanj yaa mɛɛ yako nenj nyi gyenj nelim kei pete kegyim keloo woya betabola nɛ, nyanj ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyenj man korakora ya.”³¹ Kenje Pita yakowo senj ke doo kenkenj nyiaa, “Akpaa nyi ke yɛɛ yenj ke koranj na, moo gyae maa bɛɛ nyi moo gyenj nenj korakora ya.” Te o kaseela akanj banj pou mo yakowo mena.

Yesu kɛfane Gɛkyɛmane
Mateo 26:36-46; Luka 22:40-46

³² Yesu na o kaseela banj kelii botoo kenj bɛɛ baake nyi Gɛkyɛmane nɛ o yako wo nyiaa, “E kyaa kebo na me kaa fane.”³³ Te o moo Pita na Gyemisi na Gyɔn sila o wose. Botoo te nombia takaa e nideli, kenj nyi o bɛɛ gyenj mena kenj waa yɛɛ o wose ya.³⁴ Te o yako o kaseela banj nyiaa, “Nombia ne takaa manj nideli kenj mɛɛ gyae maa yenj. E kyaa kebo, e na doo ya.”³⁵ Kenje o gyuuwo o siaman kyomii te o tisiwo bunj te o fanewo fa Wurubuarɛ nyi, akpaa o ne gyae na waa yela kaale kei ke lanj o nyee doo.³⁶ Te o yakowo

nyi, “Me kya, kpene kamase be tan nenj donj ya. Lese kaale kei me doo. Mo na yɛɛ kpene kenj manj ne gyae ya. Yɛɛ kpene kenj nyanj gbagba ne gyae.”³⁷ O ka bese konj nɛ, o kaa naawo na ba te doo te o gyuuwo wo boose Simɔn Pita nyiaa, “Simɔn, e te doo? E te tale kyaa na e ka deke debanj dokolonj kooj kenj nyi e be doo yee?”³⁸ E na doo ya, e fane na e be nyinj gyoo kekɛɛsekɛɛ man ya. Ma gyenj nyi e konooose man na e ne gyae e ke yɛɛ ma kegyaebii, mona e wosenaane man na e be tanj mena donj kenanj ya.”³⁹ Kenje Yesu besewo gyuu ke fane yako nombii dokolonj kenanj bela.⁴⁰ O ka bese konj be gyanj na be sɛɛ be doo, nawolo nyi dosorɔnj doo be siaman te be ta gyenj kpene kenj baa yako ya.⁴¹ Kenje Yesu besewo konj be gyanj betabotooro te o boose wo nyi, “E sɛɛ e gyakaa dosorɔnj kei doo e ne fɛɛfo? Tekaboe mena, debanj kenj te lii. Be ta lese manj Deniwalanj Bu njon fa nombiakumɛɛyɛɛra.”⁴² E koro dee gyuu de kaa gyanjɛɛ na wo. Njon o na lese manj waa fa nɛ te tunj daa tanj.”

Ba kekyanj Yesu
Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Gyɔn 18:3-12

⁴³ Yesu ke gyakaa o ne kolosi nɛ, Gyudase njon o yɛɛ kaseela kufu bala banj man njolo e nɛ, kaa bɛɛwo lee be doo. Na balanj dikpii kenj be dana yoosilase na akpokpose, na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj Gyudatena kegyiise ba lese do na e ne silana e.⁴⁴ Na Gyudase njon o ba lese e fa nɛ tanj tangbɛɛ yako balanj banj nyiaa, “Walanj njon maa pukaa e nɛ njon njonan, e kyanj e kenkenj na e ka mo e ta.”⁴⁵ Gyudase ka betaa lii Yesu gyanj nɛ, o baake e nyi, “Me Gbenjgyoo,” te o pukaa e.⁴⁶ Botoo te balanj banj kyanj e.⁴⁷ Kenje Yesu kaseela banj man njolo njon o senjɛɛ botoo nɛ lese o yoosila kara Wurubuarɛ saese kegyia njon tobaale denjele lese ke lo.⁴⁸ Botoo

te Yesu boose wo nyiaa, “Me yee walan̄kum e te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kōj ε kaa kyan̄ man? ⁴⁹ Wee kamase ken̄ me kyaa ε gyan̄ Wurubuarε ɔsom deni dinaa ken̄ man mεε wolā n̄on nε, ε te kyan̄ man̄ ya. Mōna nombia ken̄a pou kōnae, na ke yela Wurubuarε nombia an̄marasen̄ see n̄an ke kōj mena.” ⁵⁰ Ken̄te Yesu kaseela ban̄ pou yeuwo tina e yela.

⁵¹ Na tobaale n̄olo n̄on ɔ wuuna kanyan̄bii nε silana Yesu. Be ka mo baa kyan̄ e nε, ⁵² te ɔ leewo be nyin̄maa man̄ yeu diten̄teli tina ɔ kanyan̄bii ken̄ yela.

Be kamo Yesu gyū kegyiise siaman
Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55,
63-71; Gyōn 18:13-14, 19-24

⁵³ Ken̄te ba moo Yesu gyū Wurubuarε saese kegyia n̄on gyan̄, te Wurubuarε saese kegyiise ban̄ pou na Gyudatena mmaraa wolala, na Gyudatena kegyiise kaa gyan̄ewo botoo. ⁵⁴ Na Pita silana Yesu wole wole lemlem gyū Wurubuarε saese kegyia n̄on dekpanalan̄ man. Botoo te Pita gyūwo ke kyaa kotototena ban̄ bee gyee dekpanalan̄ ken̄ nε gyan̄ bee woli boalan̄. ⁵⁵ Na Wurubuarε saese kegyiise, na Gyudatena kegyiise akan̄ ban̄ ne keo nombii ken̄ baa mo gyakaa ɔ dō na baa nyin̄ gbεε ko e, mo be te nyim ya. ⁵⁶ Balan̄ burum kōnawo kaa kerεε ɔ noose, mōna be noowoya n̄an te kyaa na dōna ya. ⁵⁷ Te baale korowo kerεε ɔ noose nyiaa, ⁵⁸ “De te nyii nyi ɔ kpa waa tekerii Wurubuarε ɔsom deni dinaa ken̄ balan̄ be maa nε, te weeya atooro wole na waa ma wole ken̄ te yee walan̄ maa na ke ya.” ⁵⁹ Ban̄ mo nombia n̄an bo kaa yako nε, te kyaa na dōna ya.

⁶⁰ Botoo te Wurubuarε saese kegyia n̄on korowo sen̄ kebu ken̄ nsana nsana te ɔ boose Yesu nyiaa, “N be tiranoo yee? Won̄ dō te balan̄ kewo ne kerεε n noose, te n be tiranoo ya?” ⁶¹ Mo Yesu te gyūusu ɔ noo ya. Botoo te Wurubuarε saese

kegyia n̄on boose e nyi, “Nyan̄ yena nyeeleere n̄on Wurubuarε be yako see nyi nyan̄ ke kōj nε? Nyan̄ yena Wurubuarε n̄on kaboena nyi baa lese ɔ yele nε bu dokolon̄ n̄on?”

⁶² Ken̄te Yesu tiranoo nyi, “Ayi, man̄ n̄onan̄. ε kena man̄ Deniwalan̄ Bu n̄on kyaa Wurubuarε don̄te n̄on dunolon̄ dō. Na ε ka bese naa man̄ na me dōn̄ n̄oma man̄ adido mεε kōj.” ⁶³ Botoo te Wurubuarε saese kegyia n̄on tirii n̄on gbagba kegba te ɔ boose wo nyiaa, “Won̄ adanseε yaa dεε gyae dee nyii bela?” ⁶⁴ ε te nyii mmusuo nombia n̄an ɔ be yako yee? Sena yaa ε na gyuen̄ lee ke man? Te kegyiise ban̄ pou too be noo gyakaa ɔ dō bu e fōo nyi, “Kaboena nyi baa ko e.” ⁶⁵ Ken̄te balan̄ ban̄ baale fiasεε bεε to noolon̄ woli e, te be wuu ɔ sia na bεε takee e akotase. Te be boose e nyi, “Wurubuarε dekpen̄kpen̄gyooore, wola daa n̄on ɔ be gyō nen̄.” Ken̄te ba moo e fa kotototena ban̄ te ban̄ mo ke tuku e.

Pita kebεε Yesu
Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62;
Gyōn 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Pita ke kyaa dekpanalan̄ ken̄ man nε, Wurubuarε saese kegyia n̄on alebu n̄olo kōnawo botoo. ⁶⁷ ɔ kena Pita kyaa ɔ ne woli boalan̄ nε, ɔ keε e yididi te ɔ yako e nyiaa, “Nyan̄ mo n̄ kpue na Yesu Nasarete baale n̄on.” ⁶⁸ Mo Pita lee an̄maaren̄ te ɔ yako e nyi, “Moo gyen̄ kpene ken̄ n ne yako nε man̄ korakora ya.” Botoo te Pita leewo gyū denanoo ken̄ man. ⁶⁹ Alebu n̄on ka bese naa Pita botoo nε ɔ yako balan̄ ban̄ ba sen̄εε botoo nε nyiaa, “Balee kei mo kpue na wo.” ⁷⁰ Mo Pita besewo bεε ke bela. Kenan̄ wole nε, balan̄ ban̄ ba sen̄εε botoo nε besewo yako Pita nyiaa, “Ke yee ampan̄ nyi n̄ kpue na wo, nawolo nyi n̄ yee Galelia baale e.” ⁷¹ Botoo te Pita moo noodon̄ kolosi te ɔ kaja n̄tam kpu nyiaa, “Moo gyen̄ balee kei n̄on ε ne kolosi ɔ wose man̄ nombia nε korakora ya” ⁷² Debokenan̄ man̄ te kegyim loo

woya betabolate. Kenje Pita tōose nombia njan Yesu be yako e ne nyiaa, “Pe kegyim kelō woya betabola na, nyanj ke bεε betabotooro nyi n ba gyenj manj ya.” Kenje ɔ yelεεwɔ do ɔ ne wii.

15

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyanj

Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Gyɔn 18:28-38

¹ Tεε kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyanjεewɔ te be bake Yesu nyeeman. Mena dɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato njon ɔ senjεε Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne, nyinjmaa man. ² Kenje Pilato bɔɔse e nyiaa, “Nyanj yena Gyudatena gyoo njon?” Te Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa n yakowɔ ne.” ³ Te Gyudatena saese kegyiise banj kerεε ɔ nɔɔse mo nombia burum gyakaa ɔ dɔɔ. ⁴ Kenje Pilato bɔɔse e nyi, “Be ta mo nombia kenja bεε gyakaa n dɔɔ na, n ba lese n nɔɔse yee?” ⁵ Botɔɔ te nombia njan doo gyoo Pilato nɔɔ, nawolo nyi Yesu te yako daale ya.

Be kalese Yesu fa yenj

Mateo 27:15-27; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:16

⁶ Gyudatena nyeekelεεwee kedi kamase ne, kaboena nyi Pilato waa tina balan banj bɔɔ kyam tɔ deni ne man dokolonj, njon balan benanj gbagba ne gyae ne yela fa wɔ. ⁷ Mena debanj kenanj na ba te kyanj Barabase tɔ deni. Barabase kei kpue balan banj bɔɔ koro senj tia gyoo dinaa, te bɔɔ ko balan ne man. ⁸ Botɔɔ te balan dikpii kenj kɔnja Pilato gyanj nyi waa yεε kpene kenj ɔ ne tanj yεε debanj kamase ne fa wɔ. ⁹ Te Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “E ne gyae nyi maa lese Gyudatena gyoo njon fa njon?” ¹⁰ Kenj dɔɔ Pilato be bɔɔse mena yena nyi, ɔ gyenj nyi saese kegyiise banj ne kola Yesu dɔɔ te ba lese e fa yenj. ¹¹ Mɔ Wurubuare

saese kegyiise banj feefuwɔ do balan dikpii kenj nyi, baa yako Pilato nyi waa lese Barabase fa wɔ. ¹² Botɔɔ te Pilato bɔɔse wɔ nyi, “Sena te ε ne gyae maa yεε walanj njon ε ne baake e nyi Gyudatena gyoo ne?” ¹³ Te balan dikpii kenj fae yeesa nyi, “Yela baa gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpanjanj dɔɔ na waa yenj” ¹⁴ Kenje Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔnj dukum te ɔ yεεwɔ?” Mɔna be gyakaa bo bεε fae yeesa kenkenj nyi, “Gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpanjanj dɔɔ” ¹⁵ Kenj Pilato ne gyae mena kenj be wɔe ke fεε wɔ dɔɔ ɔ lese Barabase fa wɔ, te ɔ yela ɔ yoonɔɔtena tuku Yesu te ɔ moo e fa nyi baa gyu ke gyɔ e nyeelabia sakaa ɔpanjanj dɔɔ.

Be kekulu Yesu Mateo 27:27-31

¹⁶ Kenje yoonɔɔtena banj moo Yesu gyu Pilato dekpanalanj man botɔɔ kenj bee di nombia ne, te be baake be tebia yoonɔɔtena akanj banj pou gyanjεe. ¹⁷ Te ba moo kegba yayam do e, te ba moo sɔɔse loo gyoooro kotɔɔ wuu e. ¹⁸ Na bee kulu e nyiaa, “Gyudatena gyoo, n nyee dεε wolose” ¹⁹ Botɔɔ na be gyakaa bεε mo danj njmeree e ɔ nyeeman, na bεε tɔ nɔɔlonj woli e na bεε bunj ɔ nawɔɔtεε kulu e. ²⁰ Be ke kulu e tanj ne, ba kpee kegba yayam kenj te ba moo njon gbagba wui kenj do e. Te ba moo e lee be kaa gyɔ e sakaa ɔpanjanj dɔɔ.

Ba kegyɔ Yesu ɔpanjanj dɔɔ

Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27

²¹ Be ka lee donɔɔ kenj man bee gyu ne, te be gyanjεe na Simɔn njon ɔ ba lee Kirene donɔɔ man ne na ɔ ne kɔnj. Simɔn kei bia yena Alekesanda na Rufuse. Kenje ba njere e nyi waa lεε Yesu ɔpanjanj kenj seele. ²² Te ba moo Yesu gyu botɔɔ kenj bεε baake nyi “Golgota” kenj nawolo nyi “Nyeepookoo” dεε ne. ²³ Kenje ba moo tee kenj bεε baake nyi mεεε ne kyakale solonj man fa Yesu nyi waa nyɔɔ, mɔna

o te nyoo ke ya. ²⁴ Ba ke gyo e sakaa opanɗan dɔɔ ne, te be kpɛɛɛ o kegbase bunjii te be loo boe ne dɔɔ, na baa naa ken walan kamase waa nyin. ²⁵ Gyae ke yee ngba nebo weese deban atoorote man ne, te be gyo Yesu sakaa opanɗan dɔɔ. ²⁶ Kenje be nmarase dukum ken be kpa o be yee ne mataa o nyee gbɛɛ nyiaa,

“GYUDATENA GYOO NON YAA.”

²⁷ Botoo te be gyo nmeɛlatena bala baale mo sakaa opanɗaase dɔɔ kpu na Yesu. Nolo sakaa o dunolun dɔɔ, te nolo mo sakaa o demena dɔɔ. ²⁸ Kei yela Wurubuare nombia anmarasen see nan konawo mena. Nombia nenan yena nyi, “Be ta mo e kpu na nombiakumɛɛyɛera.” ²⁹ Na balan ban bee lam botoo ne, na tee e na bee kpiisi ba nyeeya yako nyiaa, “Nyan non n kpa n ke tekerii Wurubuare osom deni dinaa ken na n ka mo weeya atoro maa ke ne, ³⁰ lee n wose na n ke tisi lee opanɗan ken dɔɔ na dee kee.” ³¹ Mena mo te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban mo kulu e. Te be yako donja nyiaa, “O ne tale lee baale nyee, mona o be tale lee non gbagba nyee ya.” ³² Nyi akpaa non yena nyeedon Gbengyoo na Iseraetena gyoo non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne, kenan na waa lee o wose lee opanɗan ken dɔɔ na dee naa na dee lee e di. Te balan bala ban boo gyo wo sakaa opanɗaase dɔɔ kpu na e ne mo tee e mena.

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyon 19:28-30

³³ Weese ka sen dee ne, ditintɛɛ kaa lee tɛɛle ken dɔɔ pou kelii o ke geese. ³⁴ Te weese ke geese kenan ne Yesu fae yeese kenken nyiaa, “Eli, Eli, lama sabatani?” Ken nawolo nyi, “Me Wurubuare, Me Wurubuare, weera te n lese n sia yela man?” ³⁵ Balan ban ba senɛɛ botoo ke nyii mena ne be yakowo nyiaa, “E nyii, o ne baake Elaegya.”

³⁶ Debokenan man te be man nolo yeuwo ka mo kolo ngba kokyaa ken gyae ke tale lee lon ne do solon denyanesa daale man, te o moo ke tooso na dan te o gyinaa ke adido fa Yesu nyi waa nyoo. Kenje o yakowo nyiaa, “E sen dee kee nyi Elaegya waa kon kaa lese e lee opanɗan ken dɔɔ.” ³⁷ Botoo te Yesu besewo fae yeese kenken, te o kara weesi. ³⁸ Kekon mena ne, kanyan ken boo mo kpase Wurubuare osom deni dinaa ken man ne besewo kyɛkyɛɛ ala lee adido kaa lii ka mokoo man.

³⁹ Yoonootena kegyia non o senɛɛ botoo kena Yesu ke fae yeese kara weesi ne, o yakowo nyiaa, “Balee kei yena Wurubuare bu non ampan.”

⁴⁰ Na ala baale senɛɛ lemlɛm bee kee. Ala benan man baale yena Mɛere non o ba lee Magedala ne, na Gyemisi kemaasa na Gyose be naa Mɛere na Salome. ⁴¹ Ala kewo silana Yesu kee o dɔɔ deban ken o kya Galelia ne. Na ala burum ban boo sila e kon Gyerusalem donoo man ne mo senɛɛ botoo.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyon 19:38-42

⁴² Na wee kenan yee wee ken Gyudatena na mo desina ba wose fa ba keɛɛfowee ken kedi. Ke lii balinoo ne, ⁴³ balee non bee baake e nyi Gyosefo non o ba lee Arimatia donoo man ne gyo o konoo gyu Pilato gyan ka sola e nyi waa mo Yesu woo non fa e o kaa wuu. Gyosefo kei yee donoo kegyia nolo e, te non mo ne gyeki Wurubuare gyoori ken.

⁴⁴ Pilato ke nyii nyi Yesu ta yem ne, yee e gyakolon. Mena dɔɔ o baake o yoonootena kegyia non boose e nyiaa, “Yesu non wulaa yenawo?”

⁴⁵ O ke nyii lee yoonootena kegyia non nooman nyi ke yee ampan ne, o faa Gyosefo non gbɛɛ nyi waa gyu ka mo woo non. ⁴⁶ Mena dɔɔ Gyosefo gyuuwo ke lee akaralee te o lese woo non lee opanɗan ken dɔɔ te o moo akaralee ken milii e. Kenje o moo e ke wuu yeboo ken boo kare boe

daale man ne man. Te ɔ biliŋi boe dinaa daale tɔ yebɔɔ kenj nɔɔ. ⁴⁷ Na Mɛere ŋon ɔ ba lee Magedala ne, na Gyose ɔ naa Mɛere seŋɛ botɔɔ. Mena dɔɔ be naa botɔɔ kenj bɔɔ wuu e ne.

16

Yesu kefoŋ lee yeŋ man

Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10

¹ Gyudatena kefeefowee kenj ke tanj ne, Mɛere ŋon ɔ ba lee Magedala na Gyemisi ɔ naa Mɛere na Salome, lee abɔɔ ofoŋ nyinjan be kaa buraa Yesu woo ŋon. ² Kosida nebo nebo weese ke beɛ ne, ala banj korowɔ bee gyu yebɔɔ kenj tɛɛ. ³ Be kee gyu na beɛ bɔɔse dɔŋa nyiaa, “Amɔte ne gyae la waa biliŋi boe kenj lee yebɔɔ kenj nɔɔman fa daa?” ⁴ Mɔ be ke gyina be sia keɛ na, be naawɔ nyi be te biliŋi boe dinaa dinaa kenj lee yebɔɔ kenj nɔɔman. ⁵ Be ka mo baa gyoo yebɔɔ kenj man ne, te be naa tobaale ŋolo na ɔ doona kegba wolom wurikyim na ɔ banjɛɛ dunolun dɔɔ te be ŋeŋawɔ. ⁶ Botɔɔ te ɔ yako ala banj nyiaa, “E na ŋeŋii ya. Ma gyeŋ nyi Yesu ŋon ɔ ba lee Nasarete, ŋon bɔɔ gyɔ e sakaa ɔpanɗan dɔɔ ne yaa e ne keo. ɔ te fom. ɔ be kyaa kebo ya. E keɛ botɔɔ kenj ɔ be doo ne. ⁷ Mena dɔɔ e gyu ke yako ɔ kaseela banj na Pita nyiaa, ‘ɔ te kyanj ŋon gbɛɛ ɔ ne gyu Galelia donɔɔ man. Botɔɔ te e kena e ŋgba mena kenj ɔ be yako ŋon ne.’” ⁸ Kenjte ala banj leewɔ yebɔɔ kenj man bilɛŋ, nawolo nyi gyakolonj ta gyoo wɔ te ba wose mɔ ta yeŋ wɔ. Te ba te yako ŋolo mɔ kolo ya, nawolo nyi bee yee.

⁹ Yesu kefoŋ lee yeŋ man Kosida nebo nebo fuu kenj ne, ɔ tanjgbɛɛwɔ lese ɔ wose wola Mɛere ŋon ɔ ba lee Magedala ne. Mɛere kei te Yesu gegi felinjkumɛɛ nyetooro lee ɔ man ne. ¹⁰ Mena dɔɔ ŋon mɔ gyuuwɔ ke yako balan banj be silana Yesu ne. ɔ ke gyu na be kyaa bee wii na bee di walaŋsa. ¹¹ Kenj na be ke nyii nyi

Yesu te fom te Mɛere naa e koranj ne, ba te lee di ya.

¹² Kenanj wɔle ne, Yesu lese ɔ wose dinɔɔ wɔle daale man wola ɔ kaseela bala baale debanj kenj bee gyu donɔɔ daale man ne. ¹³ Kenjte banj mɔ besewɔ kɔŋ kaa yako be tebia akanj banj. Mɔ banj mɔ te lee wɔ di ya.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela kufu daale banj

Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Gyɔn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

¹⁴ Kenja pou wɔle ne, ɔ kaseela kufu daale banj yilaawɔ bee dii te Yesu besewɔ kaa lese ɔ wose wola wɔ. Kenjte ɔ gyeŋa banj do wɔ lee mena kenj balan be kɔŋ kaa yako wɔ nyi ɔ te fom, te ba lee wɔ di ya ne dɔɔ. ¹⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E gyu tɛɛle kei pou dɔɔ na e kaa kolosi Wurubuare nombia ŋan fa balan pou. ¹⁶ Walaŋ kamase ŋon ɔ lee nombia ŋan di te be sɔ e Wurubuare lonj na, waa nyinj nyeedonj. Mɔ walaŋ kamase ŋon ɔ te lee nombia ŋan di ya ne, Wurubuare waa bu e fɔɔ. ¹⁷ Balanj banj baa lee manj di ne, baa yeɛ gyakolonj nombia kenja. Baa gberaa felinjkumɛɛ lee balan man lee ma yele man, na baa kolosi deise wɔleɛ kpookpoo ŋan bɔɔ gyeŋ ya. ¹⁸ Nyi akpaa be gate doma na be nyinjmaase yaa be nyɔɔ teekum daale koranj na, be gyae ke yeɛ wɔ kolo ya. Baa mo be nyinjmaase gyakaa kaweesetena dɔɔ, na ba wose ke yeɛ wɔ donj.”

¹⁹ De Gbengyoo Yesu kekolosi fa wɔ tanj ne, Wurubuare moo e gyu adido te ɔ ke kyaawɔ Wurubuare dunolun dɔɔ. ²⁰ Yesu kaseela banj ka lee botɔɔ ne, be gyuuwɔ tɛɛle kei pou dɔɔ kekolosi Wurubuare nombia ŋan. Te de Gbengyoo seŋawɔ be wole te be yeɛ gyakolonj nombia, na kawola nyi Wurubuare nombia ŋan yeɛ ampanj.

Nombia kpaakpaa ɲan Luka be ɲmarase ne Luka

¹ Kegyia kpaakpaa Teyofilose, balan burum te yee kakyeɲ ɲmarase nombia ɲan be koɲ de gyan kebo lee Yesu Kristo wose man ne see. ² Nombia ɲan boɔ ɲmarase ne, mena nombia ɲenan ke te ban boɔ mo be sia naa ɲa leenan kewalan, te boɔ kolosi de Gbenɲyoo Yesu Kristo wose man nombia fa daa ne yakowo. ³ Kegyia Teyofilose, lee mena doɔ man gbagba gyoo nombia keɲa man nideli leenan ɲa kewalan keɲ na, me naawo nyi kaboena nyi maa tolee ɲa kekɔɲ bii dokolon dokolon fa neɲ, ⁴ na n ke nyin gyeɲ nyi nombia ɲan pou boɔ wola neɲ ne yee ampan.

Gyon Wurubuarɛ loɲsoore ɲon kalola wose man nombia

⁵ Deban keɲ gyoo Herode ne di gyoori Gyudia teele man ne, na Wurubuarɛ sae ɲolo kyaa keɲ be baake e nyi Sakaria. Na o kpuɛ Abigyaa saere dikpii man, te o weele Elisabete mo lee Wurubuarɛ sae Aaron duulun man. ⁶ Sakaria na o weele gbɛɛneɲ tenɛ Wurubuarɛ siaman. Te bee di de Gbenɲyoo Wurubuarɛ mmaraase na o nombia ɲan pou doɔ nideli keɲ ba wose man be dana nombiikum daale ya. ⁷ Mona boɔ tan bu ya nawolo nyi Elisabete yee olamanbo e, te ɲon na o baale Sakaria mo pou te ɲmɛɛ.

⁸ Wee daale ne, kaa liiwɔ Sakaria saese dikpii keɲ doɔ nyi baa gyu Wurubuarɛ osom deni dinaa keɲ man ke fa Wurubuarɛ kedi. ⁹ Be loɔ boe ɲgba mena keɲ ba amanberɛ na wolo ne, te yalawɔ Sakaria doɔ nyi waa gyu Wurubuarɛ osom deni dinaa keɲ man o kaa too oliifi. ¹⁰ Deban keɲ o ba gyoo Wurubuarɛ osom deni dinaa keɲ man o kaa too

oliifi ne, na balan dikpii keɲ pou kyaa debɔɔ man beɛ fane. ¹¹ Sakaria keɛ too oliifi keɲ ne, botɔɔ te Wurubuarɛ kpilale koɲawo o gyan kaa seɲ kedeesa boe keɲ o na too oliifi ke doɔ ne dunolon doɔ. ¹² Sakaria kena e ne, o wɔe loɔ e te gyakolon gyoo e. ¹³ Keɲte Wurubuarɛ kpilale ɲon yako e nyiaa, “Sakaria na yee ya, Wurubuarɛ te nyii n kefane mena doɔ n weele Elisabete waa lola bu baale fa neɲ, na n ka do e yele nyi Gyon. ¹⁴ Ba lola bu ɲon na, gyae ke yee neɲ gyon nideli te balan burum mo sia gyae ka gye o doɔ, ¹⁵ nawolo nyi bu ɲon waa yee walan dinaa Wurubuarɛ siaman, mena doɔ o na mo solon na solon daa o noɔ ya. Wurubuarɛ waa mo o felin do o man leenan o naa tooman pena baa lola e. ¹⁶ Te waa kyɛɛkeɛ Iseraetena balan burum agyueɲ koɲ be Gbenɲyoo Wurubuarɛ gyan. ¹⁷ Wurubuarɛ waa mo o felin do o man, na waa fa e don ɲgba mena keɲ o be fa o dekpenkpenɲyooore Elia ne. Waa ta de Gbenɲyoo ɲon siaman na waa desina kyao na be bia nsana, te balan ban boɔ ne bu Wurubuarɛ ya ne, waa besena wɔ koɲ gbɛɛ kpaakpaate keɲ doɔ na waa desina de Gbenɲyoo balan see e.”

¹⁸ Botɔɔ te Sakaria boɔse Wurubuarɛ kpilale ɲon nyiaa, “Sena te maa yee na maa naa nyi nombia keɲa yee ampan? Nawolo nyi daa na me weele pou te ɲmɛɛ.” ¹⁹ Keɲte Wurubuarɛ kpilale ɲon tiranɔɔ fa e nyiaa, “Man yena Gaberele, Wurubuarɛ kpilale ɲon ma seɲɛ o siaman deban kamase. Non kpila na man nyi me kaa yako neɲ mena nombia kpaakpaa keɲa. ²⁰ Nombia ɲan moɔ yako neɲ ne, gyae kekɔɲ ɲgba mena keɲ moɔ yako see ne. Mona keɲ n te lee me nombia keɲa di ya doɔ ne, n be gyae n ke tale kolosi ya kaboena nombia ɲan mee yako neɲ ne kekɔɲ ampan deban keɲ moɔ see neɲ ne.”

²¹ Deban kenan pou man na, balan ban kyaa debɔɔ man beɛ daa

Sakaria, na bɛɛ gyuen kpene ken dɔɔ ɔ be dɔɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man mena. ²² Deban ken ɔ ba lee kɔn balan ban gyan nɛ, ɔ te tale kolosi na wɔ ya, mena dɔɔ ba gyenawɔ nyi ɔ te naa kalesewola daale Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man. Ɔ nyinmaase te ɔ moowɔ kolosi na wɔ, nawolo nyi ɔ ta bese omumuu. ²³ Deban ken ɔ be yɛɛ ɔ saere tom ken tan nɛ, te ɔ besewɔ gyu ɔ dɛɛ. ²⁴ Nombia kenja kekɔn wɔle nɛ, te kyare ya te ɔ wɛɛle Elisabete kyanja fulu, te ɔ weese ɔ wose gyaalanja banɔn ken ɔ bɛɛ lee debɔɔ ya. ²⁵ Kenje ɔ yakowɔ nyiaa, “De Gbenjyoo Wurubuarɛ te wii me waranjase ngba ɔ ba lese desɛn dinaa kei lee me dɔɔ balan siaman nɛ.”

Yesu kalola dekpenkpen kegyɔ

²⁶ Elisabete fulu ken ke di gyaalanja looro nɛ, Wurubuarɛ kpila ɔ kpilale Gaberele gyu Nasarɛte ken kyaa Galelia tɛɛle dɔɔ nɛ. ²⁷ Ɔ kpila e gyu alebu nolo non ɔ te doo ta na baale ya nɛ gyan. Ɔ yele yɛna Mɛere. Mɛere kei na Gyosefo non ɔ ba lee gyoo Defidi duulun man nɛ bake la see nyi baa yala dɔnɔ nɛ. ²⁸ Kenje Wurubuarɛ kpilale non gyuuwɔ ke yako e nyiaa, “Mɛere nyan na nyeebam, nawolo nyi Wurubuarɛ kpuɛ na nen, te ɔ nyinmaa gyakaa n dɔɔ nideli.” ²⁹ Mɛere kenyii nɔwɔya kenja nɛ, ɔ wose gbirisi e nawolo nyi ɔ te nyii nombia nan man nideli ya.

³⁰ Kenje Wurubuarɛ kpilale non yako e nyiaa, “Mɛere na yee ya, Wurubuarɛ ta mo ɔ bɛɛɛ boele nen. ³¹ Nyan ke kyan fulu na n ka lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. ³² Waa yɛɛ walan dinaa Wurubuarɛ siaman, na baa baake e nyi Wurubuarɛ Kpatakpere non bu. De Gbenjyoo Wurubuarɛ waa yela waa di gyoori ngba ɔ naana Defidi nɛ. ³³ Waa di gyoori Gyekɔpo duulun man balan dɔɔ kekpaakek-paa, te ɔ gyoori kenan betan ɔto ya.”

³⁴ Botɔɔ te Mɛere bɔɔse Wurubuarɛ

kpilale non nyiaa, “Sena te nombia kenja gyae ke tale kɔn mena, deban ken mɔɔ gyen baale na baale ya?”

³⁵ Kenje Wurubuarɛ kpilale non tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuarɛ felin non gyae kekɔn kaa gyoo n man, na Wurubuarɛ Kpatakpere non ka mo ɔ don ken do n man na n ke kyan fulu. Mena dɔɔ bu non nyan ka lola nɛ, waa yɛɛ bu non ayimɛɛ be doo ɔ man ya, te baa baake e nyi Wurubuarɛ bu. ³⁶ Kɛɛ! N lonjo Elisabete non be kpa ɔ yɛɛ ɔlamanbo e te ɔ be nmɛɛ koran mɔ nɛ, te kyan fulu gyaalanja looro yaa. ³⁷ Nawolo nyi kpene kamase be kyaa ken nyi Wurubuarɛ be gyae waa tale yɛɛ ya.” ³⁸ Kenje Mɛere yakowɔ nyiaa, “Ma nyee tesɛɛ bo na Wurubuarɛ. Nan pou n be yako man nɛ dɛɛkɔn mena.” Kenje Wurubuarɛ kpilale non lanjawɔ yela e.

Mɛere kegyu Elisabete gyan

³⁹ Weeya akalanseɛ njaale wɔle nɛ, Mɛere desina ɔ wose te ɔ gyuu Sakaria na ɔ wɛɛle Elisabete gyan Gyudia tɛɛle man. Na donɔɔ ken man be kyaa nɛ, gyakae bulase dɔɔ. ⁴⁰ Ɔ ka gyoo donɔɔ ken man nɛ, ɔ gyuuwɔ Sakaria dɛɛ te ɔ doo Elisabete nɔɔ. ⁴¹ Deban ken Elisabete be nyii Mɛere nɔɔ kado ken nɛ, ɔ bu non wosi ɔ wose ɔ tooman, te Wurubuarɛ felin non kaa gyooɔ Elisabete man nideli. ⁴² Kenje Elisabete nyanjeewɔ fae yeesa nyiaa, “Nyan yɛna alo non Wurubuarɛ ba mo ɔ nyinmaa gyakaa n dɔɔ nideli ala pou man, te ɔ ta mo ɔ nyinmaa gyakaa n bu non nyan ka lola nɛ dɔɔ.” ⁴³ Won nombia dinaana yaa Wurubuarɛ yɛɛwɔ fa man nɛ, nyi me Gbenjyoo ɔ naa waa kɔn kaa do man nɔɔ? ⁴⁴ Nawolo nyi me ka betaa nyii n nɔɔ kado pɛ, te me bu non ɔ doo me tooman nɛ nyanjeewɔ wosi ɔ wose. ⁴⁵ Wurubuarɛ te hiraa nen, ngba n be lɛɛdi nyi de Gbenjyoo nombia nan ɔ be yako nɛ, gyae kekɔn mena

fa neŋ nɛ. ⁴⁶ Keŋte Mɛere yakowɔ nyiaa,

“Mɛɛ lese de Gbeŋgyoo yele lee me konɔɔ man.

⁴⁷ Wurubuare yɛna ma nyeeɛere, mena dɔɔ te mɛɛ nyanɛe,

⁴⁸ nawolo nyi ɔ te tɔɔse maŋ wa alebu kei dinɔɔ, ŋon nafa bɔɔ ne kala maŋ do balan maŋ ya nɛ.

Lee nenɛɛ ne gyuu nɛ, walaŋ kamase waa baake maŋ nyi, alo ŋon Wurubuare be hiraa e.

⁴⁹ Nawolo nyi Wurubuare Kpatakpere ŋon te yɛɛ nombia dinaana fa maŋ.

Ɔ yɛɛ Wurubuare ŋon ayimɛɛ be doo ɔ man ya.

⁵⁰ Deniwalan duulun kamase man nɛ, ɔ ne wii ban pou bee yee e nɛ waraŋase.

⁵¹ Ɔ ta mo ɔ don yɛɛ yakolon nombia, te ɔ yaasee balan ban bee gyina ba wose nɛ na be nombia ŋan pou bɛɛ gyuen ba nyeeya man nɛ lee ɔ siaman.

⁵² Ɔ te yɔkɔse gyoonen dinaana tɛɛle man,

te ɔ gyinaa balan ban bɛɛ yɔkɔse ba wose nɛ adido.

⁵³ Ɔ te yeli ban tanam na ko wɔ nɛ te nyin abɔɔ kpaakpaa, te ɔ yela ban be dana kɔba nɛ lanawɔ nyinmaase kufu nawɔɔ kufu.

⁵⁴ Ɔ te di ntam keŋ ɔ be kan fa de naanaɔ nɛ dɔɔ, te ɔ kɔŋawɔ kaa kyɔ ɔ tewulɛɛ Iseraetena,

⁵⁵ ŋgba mena keŋ ɔ be yako see nyi, waa wii Aberaham na ɔ duulun man balan pou waraŋase kekpaakekpa nɛ.”

⁵⁶ Mɛere kyaawɔ Elisabete gyan ŋgba gyaalanɛna batooro nɛ, te ɔ besewɔ gyuu ɔ dɛɛ.

Gyon Wurubuare loŋɔɔre kalola

⁵⁷ Deban keŋ Elisabete kalola be lii nɛ, ɔ lola bu baale. ⁵⁸ Balan ban be kyaa benaa na e, na ɔ loŋtona nyii mena keŋ de Gbeŋgyoo

be wii ɔ waraŋase nideli nɛ, be popou nyanɛewɔ kpu na e. ⁵⁹ Bu ŋon kedi weeya gyanaara nɛ, be kɔŋawɔ be kaa kara ɔ baala wose na baa mo ɔ kya Sakaria yele do e, ⁶⁰ mona ɔ naa bɛɛwɔ te ɔ kpa “Baa baake e nyi Gyon.” ⁶¹ Keŋte balan ban yako e nyiaa, “Yele kei te yɛɛ n dekanalan man yele ya.” ⁶² Botɔɔ te ba moo be nyinmaase kolosi na ɔ kya bɔɔse e yele keŋ ɔ ne gyae nyi baa mo do ɔ bu ŋon. ⁶³ Keŋte Sakaria yako wɔ nyiaa baa fa e kolo waa ŋmarase ke dɔɔ, te ɔ ŋmarasewɔ nyi, “Ɔ yele yena Gyon.” Nombii kei yɛɛ be popou yakolon. ⁶⁴ Debokenan man te Sakaria nɔɔ gyuusuwɔ te ɔ fiasɛɛ kolosi lese Wurubuare yele. ⁶⁵ Keŋte yakolon gyoo be tebia ban pou, te nombia ŋenan yaaseewɔ gyuu Gyudia tɛɛle man donɔɔse ŋan ŋe kyaa bulase dɔɔ nɛ pou man. ⁶⁶ Walaŋ kamase ŋon ɔ be nyii nombii kei nɛ bɔɔse ɔ wose nyiaa, “Walaŋ wonɛti dinɔɔ yaa bu kei waa kaa yɛɛ baa?” Nawolo nyi be naawɔ nyi, de Gbeŋgyoo Wurubuare nyinmaa yakaa ɔ dɔɔ nideli.

Sakaria ke kpee nɔɔnen lese Wurubuare yele

⁶⁷ Wurubuare moo ɔ felin ŋon do Gyon ɔ kya Sakaria man, te ɔ kolosi Wurubuare nombia see nyiaa,

⁶⁸ “De Gbeŋgyoo Wurubuare, dɛɛ lese n yele nawolo nyi n te kɔŋ kaa lɛɛ n balan Iseraetena nyee.

⁶⁹ N te fa daa nyeeɛere dinaa ŋolo, ŋon ɔ ba lee n tobaale Defidi duulun man.

⁷⁰ Ŋgba mena keŋ n be tɛɛ nya akpenkpengyɔɔra ban ayimɛɛ be doo be man ya nɛ dɔɔ kolosi see nɛ nyiaa,

⁷¹ waa lɛɛ daa lee de kolala, na ban bɔɔ ne naa de sia lan ya nɛ nyinmaa man.

⁷² N yakowɔ nyi nyan ke wii de naanaɔ waraŋase,

na n ke tɔɔse nɔɔkebakeseɛ ken
 ɛmɛɛ na wɔ be bake see nɛ.
 73 N kana ntam fa de naana Abera-
 ham,
 te ɛmɛɛ na e bakewɔ see nyi,
 74 n ka lese daa lee de kolala
 nyinmaase man,
 na ke yela dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ
 som nen ken dɔɔ yee gyakolon
 ya,
 75 na dɛɛ yɛɛ balan ban be gbɛɛnen
 tenɛɛ n siaman,
 na ban ba wose betan ayimɛɛ ya
 kelii deban ken dɛɛ yen nɛ.
 76 Sakaria ke yako ken pou tan nɛ
 te ɔ kolosiwɔ fa bu non nyiaa,
 nenɛɛ nyan me bu Gyɔn,
 baa baake nen nyi
 Wurubuare Kpatakpere non
 dekpenkpengyɔɔre,
 nawolo nyi nyan keta de
 Gbenjyoo non siaman
 na n ke desina ɔ gbɛɛnen fa e.
 77 Na n ke yela ɔ balan ka gyeɛ nyi
 ba sola Wurubuare te ɔ mo be
 nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na,
 baa nyin nyeekelɛɛ.
 78 Nawolo nyi Wurubuare yɛɛ
 waranasete e,
 te ɔ te kpila nyeelɛɛre non nyi
 waa kɔn kaa lɛɛ da nyee.
 ɔ kekɔn gyae ke yɛɛ nɔɔba kenmanjɛɛ
 nɛ,
 79 kenmanjɛɛ kei gyae ka lee adido
 kɔn ban pou be kyaa ditinɛɛ
 man na yen gbɛɛnen man nɛ
 dɔɔ,
 na kawola daa gbɛɛ kpaakpaa
 ken dɛɛ ta wosefɛɛren man.”
 80 Kenɛ bu non beewɔ te de
 Gbenjyoo Wurubuare moo ɔ felin
 non do ɔ man te ɔ nyina don.
 ɔ kyaawɔ depampaa dinaa man
 kaboena wee ken ɔ ba lese ɔ wose
 debɔɔ wola Iseraetena nɛ liiwɔ.

2

Yesu kalola wose man nombia

1 Deban kenan man te Roman
 gyoo dinaa non bɛɛ baake e Agus-
 tuse nɛ, faa mmaraa nyi baa kala
 balan ban pou be kyaa ɔ tɛɛle
 man nɛ. 2 Kei yena balan kekala

gyangbate, deban ken Kireniuse
 kyaa Romantena gyoo dinaa nawɔɔ
 man Siria tɛɛle man nɛ. 3 Lee
 mmaraa ken gyoo non be faa dɔɔ,
 walan kamase gyuu ɔ dɛɛ ɔ kaa
 nmarase ɔ yele. 4 Kenɛ Gyosefo mo
 lee Nasarete ken kyaa Galelia tɛɛle
 man nɛ, gyu Betelɛhem ken ke kyaa
 Gyudia tɛɛle man nɛ. Betelɛhem
 donɔɔ kei man te ba lola gyoo Defidi.
 Gyosefo gyuu botɔɔ nawolo nyi ɔ
 lee gyoo Defidi duulun man. 5 Non
 na Mɛɛre non, non na e be yako
 see nyi baa yala don nɛ, gyuu la
 be kaa nmarase ba yela. Deban
 kenan man na Mɛɛre dana fulu.
 6 Ba kekyaa Betelɛhem botɔɔ nɛ te
 kadojɛɛ kyan Mɛɛre. 7 Ken be
 te nyin deni nɔɔla dasoe ken man
 ya dɔɔ, be gyue ka gyoo wonembia
 dedoi man. Botɔɔ te ɔ lola ɔ bu baale
 gyangbate te ɔ mo kakyengbelaase
 milii e mo e doosi adakaa ken
 wonembia ne dii ke man nɛ man.

Wurubuare kpilala ban kekolosi na namensekelera baale

8 Deban kenan man na, na-
 mensekelera baale kyaa nɔɔle man
 benaa na botɔɔ yenan bee gyee
 be namense nelim kenan. 9 Botɔɔ
 te de Gbenjyoo Wurubuare kpi-
 lala nɔɔle kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ te
 de Gbenjyoo Wurubuare gyoorobi-
 iri ken nɔɔlakeewɔ kilisi wɔ, kenɛ
 gyakolon gyoo wɔ. 10 Kenɛ Wu-
 rubuare kpilala non yako wɔ nyiaa,
 “ɛ naa yee ya! ɛ kɛɛ! Me ta mo nom-
 bia kpaakpaa nɔɔle mɛɛ kɔna non.
 Nombia kenan gyae ke yɛɛ balan pou
 gyon. 11 Nawolo nyi gyeɛn wee kei nɛ,
 be ta lola ɛ nyeelɛɛre fa non gyoo
 Defidi donɔɔ Betelɛhem man. Non
 yena de Gbenjyoo Kristo, (walan
 non Wurubuare be yako see nyi waa
 kaa lɛɛ ɔ balan nyee nɛ). 12 Kpene
 ken gyae kawola nyi nombia nan
 mɛɛ yako nɛ yɛɛ ampan yena nyi, ɛ
 kena kyokyoo non doo adakaa ken
 wonembia ne dii ke man nɛ man, na
 be ta mo kakyengbelaase milii e.”
 13 Debokenan man te Wurubuare
 kpilala burum baale kɔnawɔ kaa

kpu na kpilale gyangbate non, te be kpee noonen lese Wurubuarɛ yele nyiaa,

¹⁴ “Wurubuarɛ non n kyaa adido, n gyoorobiiri kaboena nen. N wosefɛeren dɛɛkon balan ban bɛɛ gyoo n sia tɛele kei doo nɛ man.”

¹⁵ Wurubuarɛ kpilala ban ka bese lee be gyan gyu adido nɛ, namensekɛɛlera ban yako donɔ nyiaa, “Ɛ fa dee gyu Bɛtelehem, na de kaa kɛɛ kpene ken be kon te de Gbenjyoo Wurubuarɛ ba lese wola daa nɛ.” ¹⁶ Mena doo be yɛwɔ bilen te be gyuuwɔ te ba ke naa Mɛere na Gyosefo na kyokyoo non, na ɔ doo adakaa ken wonembia ne dii ke man nɛ man. ¹⁷ Namensekɛɛlera ban kena kyokyoo non nɛ, be yako wɔ mena ken Wurubuarɛ kpilale non be kolosi kyokyoo non wose man nombia fa wɔ nɛ. ¹⁸ Nombia non namensekɛɛlera ban be yako nɛ, yela balan ban pou boɔ nyii na nɛ wose gbirisi wɔ. ¹⁹ Mɔna Mɛere kyanɔ nombia kenɔ pou do ɔ konɔ man, na ɔ na gyuen ne man nideli. ²⁰ Namensekɛɛlera ban besewɔ lan, na bee kpee noonen lese Wurubuarɛ yele lee non pou boɔ nyii te boɔ naa nɛ doo, nawolo nyi nombia non pou boɔ nyii te boɔ naa nɛ, kyaawɔ na non Wurubuarɛ kpilale non be yako wɔ nɛ.

Be kado Yesu yele

²¹ Weeya gyanaarate ken kelii nyi baa kara bu non baala wose nɛ, ba doo e yele nyi Yesu. Mena yele kei te Wurubuarɛ kpilale non yakowɔ nyi baa baake e pete Mɛere kyanɔ ɔ fulu.

Gyosefo na Mɛere kamo Yesu gyu Gyerusalem

²² Deban ken ba ayimɛɛ kegberaa weeya non be gyanee ngba mena ken Wurubuarɛ mmaraase non ɔ be yeli Mosesi be nmarase see nawolo nɛ, Gyosefo na Mɛere moo Yesu gyu Gyerusalem donɔ man be kaa do de Gbenjyoo Wurubuarɛ nyinmaa man, ²³ nawolo nyi de Gbenjyoo

Wurubuarɛ mmaraase non ɔ be yeli Mosesi be nmarase see nɛ ne yako nyiaa, “Bu baale kamase non ɔ naa waa tangbɛɛ lola na, baa mo e ka do de Gbenjyoo Wurubuarɛ nyinmaa man.” ²⁴ Ken te Gyosefo na Mɛere gyuuwɔ ke deesi fa Wurubuarɛ ngba mena ken Wurubuarɛ mmaraase non ɔ be yeli Mosesi be nmarase see ne yako nɛ nyiaa, “Baa mo donɔ man yaa nɛale man awulunna bala deesi nɛ.”

²⁵ Deban kenɔ na balee nolo kyaa Gyerusalem donɔ man ken ɔ yele yena Simeon. Ɔ yɛɛ walan non ɔ gbɛenen tenɛ Wurubuarɛ siaman te ɔ ne yee Wurubuarɛ. Wurubuarɛ felin doo ɔ man te ɔ ne daa wee ken Wurubuarɛ waa kaa lɛɛ Iseraetena nyee nɛ. ²⁶ Wurubuarɛ felin non lese la wola e nyi, waa naa nyeeɛere non de Gbenjyoo Wurubuarɛ be yako see nyi waa kon nɛ pɛna non Simeon ka yen. ²⁷ Wurubuarɛ felin non yela Simeon gyuu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man. Gyosefo na Mɛere ka mo be bu Yesu non kon be kaa do de Gbenjyoo Wurubuarɛ nyinmaa man, ngba mena ken Wurubuarɛ mmaraase non ne yako nɛ, ²⁸ te Simeon tee ɔ nyinmaase lɛɛ bu non te ɔ lese Wurubuarɛ yele nyiaa, ²⁹ “De Gbenjyoo Wurubuarɛ,

nombii ken n be yako see nɛ n te di ke doo.

Mena doo nyan ke tale lo n tobaale gbɛɛ wosefɛeren man.

³⁰ Nawolo nyi man gbagba ta mo me sibii naa nyeeɛere non n be kpili nɛ, ³¹ n kpila e nyi waa kon na balan pou kena e.

³² Non yena kenmanee ken gyae ke yela ban boɔ yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ, kena n gbɛenen na baa lese n balan Iseraetena yele.”

³³ Simeon noowoya non ɔ be yako lee be bu non wose man nɛ, doo bu non ɔ kya na ɔ naa noo. ³⁴ Ken te Simeon fanewɔ fa wɔ nyi Wurubuarɛ waa hiraa wɔ te ɔ yako bu

non ɔ naa Mɛere nyiaa, “Wurubuarɛ lese na bu kei. Iseraetena burum ban̄ baa bɛɛ e na baa naa diyem, te ban̄ mɔ baa lɛɛ e di na baa nyinj nyeedon̄. Bu kei waa yɛɛ Wurubuarɛ gbagba tobaale, mɔna balan̄ baa koro sen̄ tia e,³⁵ na ka lese n̄an balan̄ burum na gyuen̄ nɛ pou debɔɔ. Te nyan̄ Mɛere n̄ kena diyem n̄gba sila te ba moowɔ sɔɔ nen̄ n̄ konɔɔ man nɛ.”

Ana kekolosi lee Yesu wose man

³⁶ Alo kegyia n̄olo kyaawɔ n̄on bɛɛ baake e nyi Ana. Ɔ yɛɛ Wurubuarɛ dekpen̄kpen̄gyɔɔre e te ɔ kya yelee yɛna Fanuweli. Fanuweli kei lee Asa dekpan̄alan̄ man. Ana kei yalawɔ te n̄on na ɔ baale kyaawɔ kulutoonen̄ nyetooro, te ɔ baale yen̄awɔ yela e.³⁷ Te ɔ kyaawɔ lialo man kulutoonen̄ sɔn̄onaara na anaara (84). Nelim na ka weese pou na ɔ kyae Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken̄ man ɔ ne bake ɔ nɔɔ fane.³⁸ Simeɔn̄ kɛɛ kolosi nɛ, te n̄on Ana mɔ kɔn̄awɔ. Ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan̄, te ɔ kolosiwɔ lee bu n̄on wose man fa balan̄ ban̄ bɛɛ daa nyeeleɛre n̄on waa kɔn̄ kaa lese Gyerusalem̄tena lee ba diyem man nɛ.

³⁹ Gyosefo na Mɛere keyɛɛ kpene kamase tan̄ n̄gba mena ken̄ de Gben̄gyoo Wurubuarɛ mmaraase n̄an nawolo nɛ, ba besewɔ gyu be dɛɛ Nasarete ken̄ kyaa Galelia tɛɛle man nɛ.⁴⁰ Bu n̄on beewɔ yɛɛ don̄ te ɔ sia karawɔ nideli, te Wurubuarɛ moo ɔ bɛɛɛ boele e.

Yesu kegyu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa man

⁴¹ Kulutoo kamase nɛ, Yesu ɔ kya na ɔ naa ne gyu Gyerusalem̄ ke di ba nyeekeleɛwee dinaa ken̄.⁴² Yesu ke di kulutoonen̄ kufu ala nɛ, be gyuu Gyerusalem̄ be kaa di ba nyeekeleɛwee dinaa kei n̄gba mena ken̄ bɛɛ tan̄ gyu nɛ.⁴³ Be ke di wee ken̄ tan̄ bese bee gyu nɛ, Yesu dɔɔwɔ Gyerusalem̄ botɔɔ mɔna ɔ kya na ɔ naa ta gyem ya.⁴⁴ Na ban̄ gyen̄ nyi ɔ kpue na be balan̄ dikpii ken̄ mena dɔɔ be tɛɛwɔ wee

debilin̄ pou, pɛte ba gyoo e kekeo be tebia na ba lon̄tona man.⁴⁵ Ken̄ ba te naa e ya dɔɔ, ba besewɔ gyu Gyerusalem̄ donɔɔ man be kaa keo e.⁴⁶ Ka weeya atoorote te ba ke naa e Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken̄ man na n̄on na Gyudatena mmaraa wolala ban̄ kyaa la. Ɔ ne tei be nombia, na n̄on mɔ ne bɔɔse wɔ nombia.⁴⁷ Mena ken̄ ɔ ne nyii nombia n̄an asɛɛ na mena ken̄ ɔ ne tira n̄e nɔɔ fa wɔ nɛ, dɔɔ ban̄ pou be tei nɛ nɔɔ.⁴⁸ Ɔ kya na ɔ naa ke gyu kena e botɔɔ nɛ, ba wose gbirisi wɔ. Ken̄te ɔ naa bɔɔse e nyiaa, “Me bu, weera te n̄ yɛɛ daa mena? Kɛɛ, daa na n̄ kya sia te yɛɛ, de dɔn̄ɛɛ dɛɛ keo nen̄.”⁴⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ɛ ne keo man? Ɛ ba gyen̄ nyi kaboena nyi maa kyaa me kya dɛɛ yee?”⁵⁰ Mɔna ɔ kya na ɔ naa te nyii kpene ken̄ ɔ be yako wɔ nɛ asɛɛ ya.⁵¹ Botɔɔ te Yesu korowɔ sila wɔ gyu Nasarete donɔɔ man, te ɔ nyii ɔ kya na ɔ naa dei. Ɔ naa moo nombia ken̄a pou do ɔ konɔɔ man, na ɔ na gyuen̄ n̄e man nideli.⁵² Yesu beewɔ nideli te ɔ sia karawɔ kpu, te ɔ gyoo Wurubuarɛ na balan̄ pou sia.

3

Gyon̄ Wurubuarɛ lon̄sɔɔre ke desina gbɛɛ fa Yesu kekɔn̄

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8

¹⁻² Deban̄ ken̄ Sakaria bu Gyon̄ sɛɛ ɔ kyaa depampaa dinaa ken̄ man nɛ, Wurubuarɛ kolosiwɔ fa e nyi waa gyu kekolosi Wurubuarɛ nombia fa balan̄. Deban̄ ken̄an̄ na gyoo dinaa Kaesa Tiberiuse ke di gyoori Roman̄ tɛɛle dɔɔ kulutoonen̄ kufu anon̄te man ken̄an̄, na Pontiose Pilato ne diina gyoori Gyudia tɛɛle dɔɔ. Herode mɔ ne diina gyoori Galelia tɛɛle dɔɔ, te ɔ naabu Filipo mɔ ne diina gyoori Iturea na Tirakonitise tɛɛlese dɔɔ, te Lisaniase mɔ ne di gyoori Abilene tɛɛle dɔɔ. Na Ana na Kaifase mɔ yɛna Wurubuarɛ saese kegyiise Gyerusalem̄ donɔɔ man.³ Ken̄te Gyon̄ tɛɛwɔ

donɔɔse ɲan ɲe kyaa Gyɔɔdan boo
nɔɔman nɛ pou dɔɔ ɔ ne kolosi
nyiaa, “Ɛ kyɛkeɛ lee ɛ gbɛɛnɛɲ
kumɛɛ man na ɛ ke kɔɲ Wurubuaɛ
gyan, na waa mo ɛ nombiakumɛɛ
pou kyɛɛ ɲon.” ⁴ Ɗgba mena keɲ
Wurubuaɛ dekpenkpenɲyɔɔre ɲon
bɛɛ baake nyi Yesaya be ɲmarase
ɔ tɔne man lee Gyɔn wose man nɛ
nyiaa,

“Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa
man nyiaa,

ɛ desina de Gbenɲyoo gbɛɛnɛɲ,
na ɛ ke yela ɔ gbɛɛnɛɲ pou ka
teneɛ.

⁵ Ɛ tɔ boɲobii kamase
na ɛ ke yeɛɛ bulase na bulase-
bia pou,
na ɲa ke doo kyɛɛkyɛɛ.

Ɛ teneɛ gbɛɛnɛɲ ɲan be gokii nɛ,
na ɛ ke kyalase gbɛɛnɛɲ ɲan ɲa
be kyalasɛɛ ya nɛ.

⁶ Keɲa pou wɔle na,
balan pou baa naa nyeelɛɛre
ɲon
Wurubuaɛ ba lese nyi ɔ kaa lɛɛ
daa nɛ.”

⁷ Balan burum kɔɲawɔ Gyɔn gyan
nyi waa sɔ wɔ Wurubuaɛ lonj te
ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Ɛmɛɛ ban ɛ
dana nombiakumɛɛ ɲgba doma nɛ,
amɔte faree na ɲon nyi yaa yeu
lee Wurubuaɛ ban dinaa keɲ gyae
kekɔɲ balan dɔɔ nɛ man? ⁸ Ɛ yeɛ
nombia kpaakpaa ɲan nawolo nyi ɛ
te kyɛkeɛ lee ɛ gbɛɛnɛɲ kumɛɛ man
nɛ. Ɛ na yeɛ ya agyuen nyi keɲ ɛ
yeɛ Aberaham ɔ naanasewɔ dɔɔ te
Wurubuaɛ lɛɛ ɲon ya. Mɛɛ yako
ɲon nyi Wurubuaɛ waa tale yela
boya adonj keɲa ka bese naanase fa
Aberaham. ⁹ Wurubuaɛ te desina
ɔ debɛɲa see waa tunjii daase lɔ,
mena dɔɔ danj kamase keɲ bɛɛ se bia
kpaakpaa ya na, waa tunj ke lɔ na
baa keretii ke do boalan man.”

¹⁰ Botɔɔ te balan dikpii keɲ bɔɔse
Gyɔn nyiaa, “Akpaɛ mena na, wonj
te kaboena nyi dɛɛ yeɛ?” ¹¹ Keɲte
Gyɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyan
ɲon n dana kegbase ala na, mo
dokolonj fa ɲon ɔ be tanj ya nɛ, te

nyanj ɲon mɔ n dana weenɛɛ na, fa
ɲon ɔ be tanj ya nɛ.” ¹² Lempoolɛɛra
baale mɔ kɔɲawɔ nyi Gyɔn dɛɛ
sɔ wɔ Wurubuaɛ lonj te be bɔɔse
e nyiaa, “De Gbenɲyoo, wonj te
kaboena nyi daa mɔ dɛɛ yeɛ?”
¹³ Keɲte Gyɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa,
“Ɛ na lɛɛ kɔba kela keɲ kaboena
nyi yaa lɛɛ nɛ ya.” ¹⁴ Yoonɔɔtena
baale mɔ bɔɔse e nyiaa, “Daa mɔ
de? Wonj te kaboena nyi dɛɛ yeɛ?”
Keɲte Gyɔn yako wɔ nyiaa, “Ɛ na mo
siadonj lɛɔ ɲolo kɔba ya, yaa ɛ na
mo nombiakumɛɛ gyakaa ɲolo dɔɔ
ya. Ɛ yela kɔba keɲ bɛɛ tɔ ɲon nɛ ka
gyoo ɛ sia.”

¹⁵ Lee mena keɲ balan ban ne
daa nyeelɛɛre ɲon Wurubuaɛ be
yako see nyi waa kɔɲ dɔɔ nɛ, walan
kamase yeɛ wa agyuen nyi Gyɔn
yena nyeelɛɛre ɲon. ¹⁶ Keɲte Gyɔn
tiranɔɔ fa be popou nyiaa, “Manj dɔɔ
lonj te mɛɛ mo sɔ ɲon Wurubuaɛ
lonj, mɔna ɲon ɔ kela manj nɛ waa
kɔɲ keɲ manj tekaboe gba nyi maa
bunj booli ɔ nkyokota ɲmeesɛɲ ko-
ranj gba ya. Ɗon dɔɔ Wurubuaɛ
felin na boalan, te waa mo sɔ ɲon
Wurubuaɛ lonj. ¹⁷ Ɔ dana ɔ pampaa
ɔ nyinmaa man waa mo feefu wa
amɔla, na waa lese amɔla bia ɲan
do ɔ kpee man, na waa kuu wura
ɲan ka do boalan keɲ bɛɛ yem ya nɛ
man.”

¹⁸ Keɲte Gyɔn tɛɛwɔ gbɛɛnɛɲ bu-
rum dɔɔ kolosi Wurubuaɛ nombia
fa wɔ, te ɔ doo wɔ kakyen nyi baa
kyɛkeɛ lee be gbɛɛnɛɲ kumɛɛ man.
¹⁹ Gyɔn lese nombiakumɛɛ burum
ɲan Herode ɲon ɔ seɲɛɛ Romantena
gyoo dinaa nawɔɔ man be yeɛ nɛ si
e, na mena keɲ ɔ be lɛɔ ɲon gbagba
ɔ kegyia wɛɛle Herodia yala nɛ. ²⁰ Te
nombiikum keɲ Herode be yeɛ tɔ
nɔɔ koranj yena nyi, ɔ yela be kyanja
Gyɔn ke tɔ deni.

Yesu Wurubuaɛ lonjeso
Mateo 3:13-17; Gyɔn 1:31-34;
Maake 1:9-11

²¹ Gyɔn ke sɔ balan dikpii keɲ
Wurubuaɛ lonj tanj nɛ, ɔ sɔɔ Yesu
mɔ Wurubuaɛ lonj. Ɔ ke sɔ e tanj na

te Yesu moowo ɔ ne fane. Botoo te adido torowo, ²² kenje Wurubuarɛ felin non moo duwulun dinoo te ɔ kaa gyakaawo Yesu doo. Botoo te be nyii noowoya nyaale lee adido nyiaa, “Nyan yena me bu non mɛɛ gyae neɲ lee me konoo man, te n na gyoo me sia nideli.”

Yesu ɔ naanao

²³ Deban ken Yesu be fi ɔ tom keyɛɛ asɛɛ nɛ, na ɔ te di ngba kulutooneɲ sao na kufu nɛ, na balan na gyuen nyi Yesu yɛɛ Gyosefo bu dalolasa e.

Gyosefo ɔ kya yena Heli,

²⁴ Heli mo ɔ kya yena Matati, te Matati mo ɔ kya yena Lewi.

Lewi ɔ kya yena Melki te Melki mo ɔ kya yena Yanai te Yanai ɔ kya yena Gyosefo.

²⁵ Gyosefo ɔ kya yena Matatia, te Matatia ɔ kya yena Amose te Amose ɔ kya yena Nahum te Nahum mo ɔ kya yena Esili, te Esili ɔ kya yena Nagai.

²⁶ Nagai ɔ kya yena Maati te Maati mo ɔ kya yena Matatia, te Matatia ɔ kya yena Semeni te Semeni ɔ kya yena Gyoseki te Gyoseki ɔ kya yena Gyoda.

²⁷ Gyoda ɔ kya yena Gyoana te Gyoana ɔ kya yena Resa te Resa ɔ kya yena Sorobabeli, te Sorobabeli ɔ kya yena Selateli te Selateli ɔ kya yena Neri.

²⁸ Neri mo ɔ kya yena Meliki te Meliki mo ɔ kya yena Adi. Adi ɔ kya yena Kosam te Kosam mo ɔ kya yena Elemadam

te Elemadam mo ɔ kya yena Eri.

²⁹ Eri ɔ kya yena Gyosua te Gyosua mo ɔ kya yena Eliasa te Eliasa ɔ kya yena Gyorim te Gyorim ɔ kya yena Matati te Matati mo ɔ kya yena Lewi.

³⁰ Lewi ɔ kya yena Simeon te Simeon ɔ kya yena Gyuda, te Gyuda ɔ kya yena Gyosefo te Gyosefo ɔ kya yena Gyonam, te Gyonam ɔ kya yena Eliakim.

³¹ Eliakim ɔ kya yena Melea

te Melea ɔ kya yena Mena. Mena ɔ kya yena Matata te Matata mo ɔ kya yena Natan, te Natan mo ɔ kya yena Defidi. ³² Defidi ɔ kya yena Gyese te Gyese mo ɔ kya yena Obedi. Obedi ɔ kya yena Boase te Boase ɔ kya yena Salimon, te Salimon mo ɔ kya yena Nason.

³³ Nason ɔ kya yena Aminadabo te Aminadabo ɔ kya yena Adimi, te Adimi mo ɔ kya yena Arini te Arini ɔ kya yena Hesonon te Hesonon mo ɔ kya yena Peresi, te Peresi ɔ kya yena Gyuda.

³⁴ Gyuda ɔ kya yena Gyekopo te Gyekopo ɔ kya yena Asiki te Asiki ɔ kya yena Aberaham, te Aberaham mo ɔ kya yena Tera te Tera ɔ kya yena Nahɔ.

³⁵ Nahɔ mo ɔ kya yena Serugi te Serugi ɔ kya yena Rewu, te Rewu ɔ kya yena Pelegi te Pelegi mo ɔ kya yena Eberi, te Eberi mo ɔ kya yena Sela.

³⁶ Sela ɔ kya yena Kainan te Kainan mo ɔ kya yena Afahade te Afahade mo ɔ kya yena Sem, te Sem mo ɔ kya yena Nowa, te Nowa mo ɔ kya yena Lameke.

³⁷ Lameke ɔ kya yena Metusala te Metusala mo ɔ kya yena Enoke, te Enoke mo ɔ kya yena Gyaredi te Gyaredi mo ɔ kya yena Mahalali,

te Mahalali mo ɔ kya yena Kainan.

³⁸ Kainan mo ɔ kya yena Enose te Enose mo ɔ kya yena Sɛɛte, te Sɛɛte ɔ kya yena Adam, te Wurubuarɛ mo yɛɛna Adam.

4

ɔbonsam kekeese Yesu

Mateo 4:1-11; Maake 1:12-13

¹ Yesu ka lee Gyoodan boo ken man nɛ, na Wurubuarɛ felin doo ɔ man nideli. Te Wurubuarɛ felin non yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man, ² botoo te obonsam kaa keese e weeya sonola. Weeya nenan man pou na ɔ ta mo kolo daa ɔ noo ya. Te weeya nenan kesi nɛ,

tanam kyan̄a e nideli. ³ Botɔɔ te ɔbɔnsam yako e nyiaa, “Akpāa nyan̄ yena Wurubuāre bu ñon na, yela boe kei ka bese ween̄e.”

⁴ Ken̄te Yesu tiran̄ɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuāre nombia an̄marasen̄ see ne yako daa nyiaa, na ween̄e kaagen̄ ne gyae la ke fa walañ ny-eedon̄ ya.”

⁵ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyu bula dinaa daale nyee dɔɔ, te ɔ lese t̄ēle kei dɔɔ gyoorobiiri pou wola e karatetēe dokolon̄. ⁶ Ken̄te ɔ yako Yesu nyiaa, “Maa mo gyoorobiiri na abɔɔ nya anan̄ ken̄a pou don̄ do n nyin̄maa man na n ke di ñe dɔɔ. Nawolo nyi be ta mo ñe popou fa mañ, mena dɔɔ maa tale mo ña fa walañ kamase ñon mee gyae. ⁷ Mena dɔɔ nyi akpāa n bun̄ me nawɔɔt̄ēe som mañ na, abɔɔ ken̄a pou gyae ka bese n wui.”

⁸ Ken̄te Yesu tiran̄ɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuāre nombia an̄marasen̄ see ne yako daa nyiaa, De Gben̄gyoo Wurubuāre waagen̄ te kaboena nyi nya bun̄ na n ka som e.”

⁹ Botɔɔ te ɔbɔnsam moo Yesu gyu Gyerusalem don̄ɔɔ man te ɔ mo e gyu Wurubuāre ɔsom deni dinaa ken̄ nyee man adido adido te ɔ yako e nyiaa, “Akpāa nyan̄ yena Wurubuāre bu ñon na, fun̄ n wose lee kebo ke lɔ t̄ēle man, ¹⁰ nawolo nyi Wurubuāre nombia an̄marasen̄ see ñan ne yako daa nyi,

‘Nyan̄ dɔɔ Wurubuāre waa kpila ɔ kpilala
na be kaa gyee neñ nideli,

¹¹ na baa kɔlee neñ ken̄ nyi,
n be gyae n ka mo n nae gyɔ na
boe koran̄ gba ya.’ ”

¹² Ken̄te Yesu tiran̄ɔɔ fa e nyiaa, “Wurubuāre nombia an̄marasen̄ see na bese yako daa nyiaa, ‘Na keese n Gben̄gyoo Wurubuāre ñon kee ya.’ ” ¹³ Deban̄ ken̄ ɔbɔnsam be keese e kina tan̄ n̄e, ɔ tinaa Yesu yela p̄e kelii deban̄ ken̄ waa bese nyin̄ gb̄ēe wole bela.

Yesu kefi ɔ tom keyēe asēe Galelia t̄ēle man

Mateo 4:12-17; Maake 1:14-15

¹⁴ Wurubuāre felin̄ ñon yela Yesu besewɔ gyu Galelia t̄ēle man, te ɔ wose man nombia yaaseewɔ t̄ēle kenan̄ pou dɔɔ. ¹⁵ Yesu t̄ēewɔ wola Gyudatena ɔsom den̄e man, te walañ kamase kēēe e.

Ba keb̄ēe Yesu Nasar̄ete don̄ɔɔ man

Mateo 13:53-58; Maake 6:1-6

¹⁶ Yesu gyuuwɔ Nasar̄ete botɔɔ ken̄ bɔɔ kēēle e n̄e, te Gyudatena kefēefowee kelii n̄e, ɔ gyuuwɔ Gyudatena ɔsom deni man ñgba mena ken̄ ɔ ne tan̄ ȳēe n̄e. Ken̄te ɔ korowɔ sen̄ nyi waa kala Wurubuāre nombia ñan, ¹⁷ botɔɔ te ba moo Wurubuāre dekpen̄kpen̄gyɔɔre Yesaya t̄one fa e. ɔ gyuuusu t̄one ken̄ te ɔ kala botɔɔ ken̄ bɔɔ ñmarase nyiaa,

¹⁸ “De Gben̄gyoo Wurubuāre felin̄ doo me man,
nawolo nyi ɔ ta lese mañ see nyi
maa kolosi ɔ nombia kpaakpāa
ñan fa ayematena.

ɔ te kpila mañ nyi maa yako yoo
gben̄a nyi

Wurubuāre waa lese wɔ lee be
gben̄jiri man,

na maa yako siaȳēlēesatena nyi
be sia gyae ke gyuuusu,

na ban̄ mɔ bee wuritii wɔ n̄e ke
nyin̄ ba wose,

¹⁹ na maa yela balan̄ pou ka gyen̄
nyi,

deban̄ ken̄ de Gben̄gyoo Wu-
rubuāre

waa kaa l̄ēe ɔ balan̄ nyee n̄e ta
benāa.”

²⁰ Ken̄te Yesu bɔɔ t̄one ken̄ te ɔ besena ke fa tobaale ñon ɔ ba mo ke fa e n̄e, te ɔ tisiwɔ kyaa. Balan̄ ban̄ pou be kyaa bɔ ɔsom deni ken̄ man n̄e, f̄ēe be sia b̄ēe kēe e n̄e fee. ²¹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Gyen̄ wee kei n̄e, Wurubuāre nombia ma akalan̄ ken̄a te kɔñ mena em̄ēe gbagba e siaman ñgba mena ken̄ e be nyii mɔɔ kale n̄e.”

²² Nombia kpaakpāa ñan Yesu be yako n̄e, doo balan̄ ban̄ pou bɔɔ

gyañee botoo ne noo te be kelee e. Kenje be boose donja nyiaa, "Na Gyosefo bu non yaa yee?"

²³ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Ma gyeñ nyi e ke gyo man dudu kei nyi 'Nyan non n ne kyo balan ne, kyo n wose na dee kee.' Te e ka bese yako man nyi, 'Gyakolon nombia non doo nyii n be yee Kapanum donoo man ne, yee na nyan gbagba n donoo man kebo mo na dee kee.' "

²⁴ Yesu besewo yako wo kpu nyiaa, "Ampan yaa mee yako non nyi Wurubuaere dekpenkpengyooore nolo be kyaa ken bee lee e non gbagba o dee ya." ²⁵ Ampan yaa mee yako non nyi, deban ken Wurubuaere dekpenkpengyooore Elia be kyaa ne, na liala burum kyaa Iserae teelee doo, mona deban ken oga ba sem kulutooneñ atooro na yaale, te tanam dinaa be yale teelee ken pou doo ne, ²⁶ Wurubuaere te kpila Elia nyi waa gyu ke kyo be man nolo ya. O kpila e bo gyu lialo non o te yee Iserae alo e ya, te o kyaa Sarefate donoo ken kyaa Sidon teelee man ne gyan. ²⁷ Wurubuaere dekpenkpengyooore Elisa mo ke kyaa ne, na akuntuntena burum kyaa Iserae teelee doo mona Wurubuaere te kyo be man nolo ya. Siria baale Naaman non waagen te o kyoowo.

²⁸ Balan ban pou be kyaa Gyudatena osom deni ken man kenyii nombia kenja ne, ba gyeña ban nideli. ²⁹ Botoo te balan ban korowo gyu ke kyan Yesu wonee e lee donoo ken man, te ba moo e gyu bula ken doo donoo ken gyakaa ne nyee man, nyi baa fun e ke lo delokotoo ken man. ³⁰ Mona Yesu moowo balan ban pou nsana nsana te o lanawo.

Yesu kegegi felinkum lee balee nolo man

Maake 1:21-28

³¹ Yesu gyuuwo Kapanum donoo ken ke kyaa Galelia teelee man ne man. Te Gyudatena kefeefowee kelii na, o gyuuwo ka wola wo Wurubuaere nombia. ³² Yesu kawola ken doo balan ban pou noo, nawolo nyi

o ne gyo o konoo wola ngba walan non o dana don nombia non o na wolo ne doo ne.

³³ Na balee nolo kyaa Gyudatena osom deni ken man ken felinkum doo o man. O fae yeesa kenken nyiaa, ³⁴ "Nyan Yesu Nasarete baale, won yaa n ne gyae de gyan? N koe n kaa wolee daa? Ma gyeñ neñ nyi nyan yena Wurubuaere walan non ayimee be doo n man ya ne."

³⁵ Botoo te Yesu yase o sia yako felinkum ken nyiaa, "Wu n noo, na n ka lee o man." Kenje felinkum ken funa balee non lo balan ban pou siaman te ka leewo o man lan, mona balee non te gooli ya. ³⁶ Nombii kei doo balan ban pou noo te be boose donja nyiaa, "Won kawola yena kei? O na mo don kolosi fa felinkumee na hee lee balan man." ³⁷ Kenje Yesu wose man nombia yaaseewo gyu debiise non na benaa na botoo ne pou man.

Yesu kekyo balan burum kaweesee Mateo 8:14-17; Maake 1:29-39

³⁸ Yesu ka lee Gyudatena osom deni ken man na, te o gyuuwo Simon dee. O ke gyu botoo na Simon wa awu doo o na wee kpanalan. Kenje be waase Yesu nyi waa kyo e kawee fa wo. ³⁹ Botoo te o ka senawo alo non yenan te o fae kpanalan ken, te o kawee ken tanawo. Debokenan man te alo non korowo kyaa te o kee be doo.

⁴⁰ Kelii balinoo ne, balan burum moo kaweesetena ban bee wee kaweesee kpookpoo ne kon Yesu gyan, te o moo o nyinmaa gyakaa kaweeete kamase doo te o kyoo wo.

⁴¹ Felinkumee mo leewo balan burum man na hee fae yeesa nyi, "Nyan yena Wurubuaere bu non." Mona o fae na ken o te fa na gbee na ke kolosi ya, nawolo nyi na gyeñ nyi non yena Kristo, nyeeleere non Wurubuaere be yako see nyi waa kon ne.

Yesu kolosi nombia burum Galelia teelee man

⁴² Tɛɛ kena nɛ, Yesu wɔŋa ɔ wose lee yenan. Botɔɔ na balan ban te fiasɛɛ bɛɛ kɛɔ e. Ba kena e nɛ, ba te fa e gbɛɛ waa lee be gyan ya. ⁴³ Mɔna ɔ yako wɔ nyiaa, “Kaboena nyi maa kolosi Wurubuare gyoori ken wose man nombia kpaakpaa ŋan fa donɔɔse akan ŋan mɔ, nawolo nyi ken dɔɔ te Wurubuare kpila man.” ⁴⁴ Mena dɔɔ Yesu tɛɛwɔ kolosi Wurubuare nombia Gyudatena ɔsom denɛɛ man Galelia tɛɛle dɔɔ pou.

5

Yesu kebaake ɔ kaseela gyanɔba nyiban ban

Mateo 4:18-22; Maake 1:16-20

¹ Wee daale Yesu ka senj Genereti boo nɔɔman nɛ, balan burum kaa yilaawɔ kilisi e bee nyii Wurubuare nombia. ² Kenje ɔ naa agbelese ala boo ken nɔɔman, na kpɛɛ kyanara ban ta lee bɛɛ faafo ba asawuse. ³ Yesu gyoowɔ degbele ken daale man, ken ke yɛɛ Simɔn wui nɛ. Te ɔ yako e nyi waa tɛɛse e gyu lon ken man kyomii. Yesu kyaawɔ degbele ken man botɔɔ te ɔ wola balan dikpii ken Wurubuare nombia.

⁴ ɔ kekolosi tan nɛ, ɔ yako Simɔn nyiaa, “ɛ saa gyu lon ken nsana nsana botɔɔ ken dana siilin nɛ, na ɛ ke lɔ ya asawuse ŋan na ɛ ke kyan kpɛɛ.”

⁵ Botɔɔ te Simɔn tiranɔɔ nyiaa, “De Gbenɔgyoo, da te yɛɛ tom nelim pou da te kyan kolo ya! Mɔna ken nyan be yako dɔɔ, dɛɛ lɔ da asawuse.” ⁶ Ba ke lɔ ba asawuse ŋan nɛ, be kyan kpɛɛ burum ken nyi ba asawuse ŋan ne lɛɛ gbɛɛ ŋe ke tirii. ⁷ Mena dɔɔ be baake be tebia ban be doo degbele daale man nɛ nyi be kaa kyɔ wɔ. Ba kekɔn nɛ, be kaa lese kpɛɛ wulu agbelese ala ŋan pou ken nyi, ŋe lɛɛ gbɛɛ nafa ŋe ke munu.

⁸ Simɔn Pita kena kpene ken be kɔn nɛ, ɔ bunawɔ ɔ doona dɔɔ Yesu siaman yako e nyiaa, “Lee

me gyan, me Gbenɔgyoo! Me yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛ e.”

⁹ Nawolo nyi lee kpɛɛ burum ban bɔɔ kyam nɛ dɔɔ, doo ŋon na ɔ tebia ban pou nɔɔ. ¹⁰ Mena mɔ te doo ɔ tebia Sebedeo bia Gyemisi na Gyɔn ban ban na wɔ ne yɛɛ tom nɛ nɔɔ. Botɔɔ te Yesu yako Simɔn nyiaa, “Na yee ya, lee gyɛn ne gyu nɛ, balan te maa yela n ke kyan.”

¹¹ Mena dɔɔ ba ke saa ba agbelese ŋan kɔn dekenken dɔɔ nɛ, be tinaa kpene kamase yela botɔɔ te be sila Yesu lan.

Yesu kekyɔ akuntunte nolo kawee Mateo 8:1-4; Maake 1:40-45

¹² Yesu kekyaa donɔɔse ŋan daale man nɛ, balee nolo kɔnawɔ ken kaweyayam te di ɔ wose pou. ɔ kena Yesu nɛ, ɔ kaa bunawɔ ɔ nawɔɔtɛɛ waase e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyɔ man kawee.”

¹³ Botɔɔ te Yesu teneɛ ɔ nyinmaa tina e te ɔ yako nyiaa, “Mɛɛ gyae, n kawee dɛɛ tan.” Debokenan man te balee ŋon kawee tanawɔ.

¹⁴ Kenje Yesu tɔɔ e kiin nyi, “Na yeli walan na walan ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuare sae ŋon, na n ke deesi ŋgba mena ken Mosesi ba wola ŋon nɛ, na kedi adansɛɛ fa walan kamase nyi n kawee te tan.”

¹⁵ Mɔna nɛnɛɛ gba te Yesu wose man nombia yaaseewɔ gyu yenan kamase, te balan burum kɔnawɔ be kaa nyii e na waa kyɔ wɔ be kawese. ¹⁶ Mɔna Yesu ne kyaa wɔn ɔ wose lee yenan gyu kefane.

Yesu kekyɔ yenan dayenasate nolo kawee

Mateo 9:1-8; Maake 2:1-12

¹⁷ Wee daale Yesu kɛɛ wolo nɛ, na Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban bɔɔ lee Galelia na Gyudia tɛɛlese man, na Gyerusalem donɔɔ man nɛ, baale kyaa botɔɔ. Deban kenan na, de Gbenɔgyoo Wurubuare don doo Yesu man ken waa tale mo kyɔ kawese. ¹⁸ Te balan baale

seele walaŋ ñon ɔ yenaŋ ba yem ne dofoŋon dɔɔ kɔŋ, na bɛɛ gyae gbɛɛ na baa mo e gyoo dekpaaŋalaŋ keŋ man ka see Yesu siaman, ¹⁹ mɔna be te nyiŋ gbɛɛ mo e ta denaŋɔ man ya, nawolo nyi balan boe. Mena dɔɔ ba gyeŋawɔ gyu deni keŋ nyee dɔɔ te be wolee yenaŋ daale, te be tisinaa e na ɔ dofoŋon keŋ pou dɛɛdɛɛ see Yesu siaman balan ban nsana nsana.

²⁰ Yesu kena mena keŋ bɔɔ lee e di ne, ɔ yako kawee te ñon nyiaa, “Me gyoo, me ta mo n nombiakumɛ pou kyɛɛ neŋ.”

²¹ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban fiasɛɛ bɛɛ bɔɔse dɔŋa nyiaa, “Walaŋ wonŋi yaa kei te ɔ na mo ɔ wose keɛse na Wurubuare mena? Lee Wurubuare wole na amɔ kyaa la keŋ waa tale mo dukum kyɛɛ?”

²² Na Yesu gyeŋ kpene keŋ bɛɛ gyueŋ ne te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Won dɔɔ te ɛ na gyueŋ keŋa ɛ nyee ya man? ²³ Nombia keŋa man wonŋi woela na keyako? ‘Me ta mo n dukum kyɛɛ neŋ,’ yaa ‘Koro seŋ na n ke ta?’ ²⁴ Mɔna mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ nyi maŋ Deniwalan Bu dana don tɛɛle kei dɔɔ nyi maa mo dukum kyɛɛ. Mena dɔɔ ɔ yako kawee te ñon nyiaa, Koro seŋ, gate n dofoŋon na n ke ta gyu n dɛɛ!”

²⁵ Debokenaŋ man te kawee te ñon korowɔ seŋ ɔ nawɔɔ dɔɔ be siaman te ɔ gate ɔ dofoŋon keŋ dɔɔ ɔ doo ne, te ɔ laŋa ɔ dɛɛ. ɔ ne gyu na ɔ na lese Wurubuare yele. ²⁶ Nombia keŋa doo balan ban pou nɔɔ nideli te ba lese Wurubuare yele. “Gyakolon gyoo wɔ te be yakowɔ nyiaa, gyueŋ dɔɔ da te naa nombia ñan te kɔŋa ta see ya.”

Yesu ke baake Lewi

Mateo 9:9-13; Maake 2:13-17

²⁷ Nombia keŋa wole ne Yesu leewɔ te ɔ ke naa lempoolɛere ñolo ñon bɛɛ baake e nyi Lewi ne, na ɔ kyaa ɔ lempoo delɛɛ man. Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Koro sila maŋ.”

²⁸ Debokenaŋ man te Lewi tinaa

kpene kamase yela te ɔ korowɔ sila Yesu.

²⁹ Keŋte Lewi moo Yesu gyu ñon Lewi dɛɛ te ɔ ke saa e weenɛ ampan ampan. Lempoolɛera burum na balan yakaa nyibaŋ kɔŋawɔ kaa di bom na wɔ. ³⁰ Botɔɔ te Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban bɔɔ lee Farasiitena dikpii keŋ man ne ñorokoteewɔ bɔɔse Yesu kaseela ban nyiaa, “Weera dɔɔ te ɛmɛɛ na lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛera ne dii te ɛ ne nyɔɔ bom?”

³¹ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Kaweesetena te kaboena nyi baa kyɔ wɔ kawee. Ban bɔɔ na wee ya ne dɔɔ, bɔɔ ne hia kawee kekyɔ ya. ³² Ma te kɔŋ nyi me kaa baake balan ban be gbɛeneŋ wulaa tenɛɛ Wurubuare siaman ne ya, mɔna me kɔŋae me kaa baake nombiakumɛɛyɛera na baa kyɛɛkee lee be gbɛeneŋ kumɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuare gyaŋ.”

Ba ke bɔɔse Yesu nɔɔkebaake wose man nombia

Mateo 9:14-17; Maake 2:18-22

³³ Keŋte be yako Yesu nyiaa, “Gyon Wurubuare lonsoore ñon silala ne kyaa bake be nɔɔ fane, te mena mɔ yaa Farasiitena silala mɔ ne yeɛ. Mɔna nyan wui kewɔ dɔɔ bee dii bɛɛ nyɔɔ deban kamase.”

³⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ ke tale yela balan ban be kyaa alowɔletɛɛ ne ke bake be nɔɔ keŋ alowɔle baale kyaa be gyaŋ? ³⁵ Mɔna deban daale gyae kekɔŋ keŋ baa mo alowɔle baale ñon lee be gyaŋ. Mena weeya ñenaŋ man te baa bake be nɔɔ.”

³⁶ Keŋte Yesu gyoo wɔ dudu kei nyiaa, “Ñolo bɛɛ kara kanyaŋ wole mo taa kakyenɔbelaa keŋ ba yem ne ya. Akpaa ɔ yeɛ mena na ɔ te wole kanyaŋ wole keŋ, nawolo nyi kanyaŋ wole keŋ be gyae ke kyaa na bene keŋ ya. ³⁷ Mena mɔ te ñolo bɛɛ mo solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. ɔ yeɛ mena na solon wole keŋ gyae ke tao wonembu tone ogele keŋ lii na

solonj kenj ke leki, na wonembu tone ogele kenj mo ke wole. ³⁸ Mena dɔɔ kaboenaa bo nyi baa mo solonj wole do wonembu tone ogele wole man. ³⁹ Te njolo be kyaa kenj nyi ɔ nyɔɔ solonj apaesa na, waa yako nyi ɔ ne gyae ntonkum waa nyɔɔ bela ya. Nawolo nyi ɔ ne yako nyi apaesate kenj yena kpaakpaate.”

6

Yesu kawola lee keƒeƒowee wose man

Mateo 12:1-8; Maake 2:23-28

¹ Gyudatena keƒeƒowee daale ne, Yesu na ɔ kaseela gyuuwo ka mo woɔ daale man. Na weeneɛ njan senɛɛ woɔ kenj man ne yee njba kefaa ne. Kenje ɔ kaseela banj kpera njaaale posaa beɛ tao. ² Kenje Farasiitena baale naa wo te be boɔse wo nyiaa, “Weera dɔɔ te e ne yee kpene kenj da mmaraa beɛ fa gbɛɛ nyi baa yee da keƒeƒowee ya ne?”

³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wo nyiaa, “E te kala ta lee Wurubuaɛ tone man kpene kenj gyoo Defidi be yee debanj kenj tanam be kyanj njon na ɔ balan banj yee? ⁴ ɔ gyuuwo Wurubuaɛ osom deni dinaa kenj man te ɔ ka moo weeneɛ njan boɔ mo deesi fa Wurubuaɛ, kenj nafa tekaboena nyi wala njon ɔ te yee Wurubuaɛ sae e ya waa di ya ne, te ɔ diiwo te ɔ moo njaaale mo fa ɔ balan banj be silana e ne.” ⁵ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Manj Deniwala njon yena keƒeƒowee kenj Gbenjyoo.”

Yesu kekyɔ baam dayenasate njolo kawee

Mateo 12:9-14; Maake 3:1-6

⁶ Gyudatena keƒeƒowee daale bela ne, Yesu gyuu Gyudatena osom deni man ɔ na wola wo. Na baale njolo kyaa botɔɔ kenj ɔ dunolonj baam ba yem. ⁷ Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena baale gyae gbɛɛ kenj baa mo nombiikum daale seele Yesu na baa nyinj kyanj e, mena dɔɔ ba deke e na baa keɛ nyi waa kyɔ njolo kawee Gyudatena keƒeƒowee kenj.

⁸ Mɔna na Yesu gyenj kpene kenj beɛ gyuenj te ɔ yako baam dayenasate njon nyiaa, “Koro senj na n ke konj kaa senj balanj kewo pou siaman.” Kenje balee njon korowo kaa senj be siaman.

⁹ Botɔɔ te Yesu boɔse wo nyiaa, “Wonj te da mmaraa ne fa gbɛɛ nyi deɛ yee keƒeƒowee kenj? Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi deɛ yee kolo kpaakpaa yaa deɛ yee kolo kum? Deɛ lee wala njyee yaa dee yela waa yenj?” ¹⁰ Kenje Yesu keɛ wo pou gyanje te ɔ yako balee njon nyiaa, “Teneɛ n baam.” Balee njon teneɛ ɔ baam kenj te kawee kenj tanawo te ɔ baam kenj yee donj. ¹¹ Botɔɔ te kegyiise banj gyenja banj nideli, te be fiasɛɛ beɛ gyuenj kpene kenj baa mo yee Yesu.

Yesu kalese ɔ kpilala kufu bala banj

Mateo 10:1-4; Maake 3:13-19

¹² Debanj kenanj man wee daale ne Yesu gyuuwo bula dɔɔ ɔ kaa fane, te ɔ fanewo fa Wurubuaɛ nelim kenanj pou. ¹³ Tee kena ne ɔ baake ɔ kaseela konj ɔ gyanj te ɔ lese baala kufu bala lee be man nyi baa yee ɔ kpilala. ¹⁴ Baala kufu bala banj Yesu ba lese ne yela yena Simɔn, njon Yesu ba do e yeke nyi Pita ne, na ɔ naabu Anderiase na Gyemisi na Gyɔn na Filipo na Batolomeo na ¹⁵ Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Simɔn njon ɔ ne gyae ɔ balan nideli ne ¹⁶ na Gyemisi bu Gyudase na Gyudase Isekarote njon waa kaa lese Yesu fa ne.

Yesu kekyɔ kawee

Mateo 4:23-5:1; Maake 3:7-12

¹⁷ Yesu na ɔ kpilala banj ka lee bulabii kenj dɔɔ konj detangya man ne, ɔ kaseela burum na balanj dikpii burum banj boɔ lee Gyudia teelee dɔɔ na Gyerusalem donɔɔ man na Tae na Sidon donɔɔse njan kyaa epo nooman ne konjawo ɔ gyanj. ¹⁸ Be konjawo be kaa nyii Wurubuaɛ nombia na waa kyɔ wo be kawee. Banj felinkumɛ ne haa wo ne, ɔ

kyɔɔ ban mɔ. ¹⁹ Na balan ban pou ne gyae nyi baa tina e, nawolo nyi don na lee ɔ man na ne kyɔ wɔ be kaweesse pou.

Yesu kawola lee siakagye na waranase wose man

Mateo 5:3-4; 5:6; 5:11-12

²⁰ Yesu gyinaa ɔ sia keɛ ɔ kaseela ban te ɔ yako wɔ nyiaa,

“Emɛɛ ban ε yɛɛ ayematenawɔ ne emɛɛ na nyeebam,
nawolo nyi emɛɛ te Wurubuare gyoori ken yɛɛ ε wui.

²¹ Emɛɛ ban tanam dana non de-bokeiman ne emɛɛ na nyeebam,
nawolo nyi emɛɛ ne gyaela ε kaa baa.

Emɛɛ ban ε ne wii debokeiman ne emɛɛ na nyeebam,
nawolo nyi emɛɛ ne gyaela ε kaa bono.

²²⁻²³ Emɛɛ ban balan ne kola non te boɔ ne lɛɛ non do ba wose man ya te bɛɛ tee non, te bɛɛ baake non nyi balan kumɛɛ lee man Deniwalan Bu non doɔ ne emɛɛ na nyeebam. Mena ke te be naanaɔ mɔ naase Wurubuare akpenkpenngyɔɔra ban diyem. Dekon mena na ε yela ε sia ka gye na ε ke nyanɛe nideli, nawolo nyi kom ken Wurubuare waa to non adido ne te yɛɛ nsendee ya.

²⁴ Mɔna emɛɛ ban ε dana kɔba ne ε laako,
nawolo nyi ε tan ke di ε gyon pou tan tɛɛle kei doɔ.

²⁵ Emɛɛ ban ε be dii baa deban kei ne ε laako,
nawolo nyi tanam gyae kaa ko non.

Emɛɛ ban ε na bono deban kei ne ε laako,
nawolo nyi yaa kaa wii na ε ke di walanɛa.

²⁶ Emɛɛ ban balan pou ne kolosi ε wose man nombia kpaakpaa ne ε laako,
nawolo nyi mena mɔ te be kyao yɛɛ balan ban boɔ dii akɛɛɛ

nyi be yɛɛ Wurubuare akpenkpenngyɔɔrawɔ ne.

Yesu kpa dɛɛ gyae ban bɛɛ kola daa ne nombia

Mateo 5:39-48

²⁷ Emɛɛ ban ε ne tei man ne mɛɛ yako non na ε ke nyii nyiaa, ε gyae balan ban bɛɛ kola non ne na ε ke yɛɛ deeli fa wɔ. ²⁸ E sola Wurubuare na waa hiraa ban bɛɛ falaa non ne, na ε kefane fa ban bɛɛ naase non diyem ne. ²⁹ Akpaa nolo de gyɔ n lakaa man na besena alate ken mɔ fa e. Mena mɔ te akpaa nolo da mo n kegba wurikyim na mo atetate ken mɔ kpu e. ³⁰ Akpaa nolo da sola nen kolo na fa e te akpaa nolo da mo n kolo na, na gyu ke boɔse ke doɔ bela ya. ³¹ Kpene ken n ne gyae nyi walan waa yɛɛ fa nen ne nyan mɔ yɛɛ ke fa e.

³² Akpaa ε ne gyae balan ban bɛɛ gyae non ne baagen bo na, ε na gyuen nyi ε ke nyin kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyan ya, nawolo nyi nombiakumɛɛyɛɛra mɔ koran ne gyae ban bɛɛ gyae wɔ ne. ³³ Akpaa ε yɛɛ deeli fa ban bɛɛ yɛɛ deeli fa non ne baagen na, ε na gyuen nyi ε ke nyin kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyan ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛyɛɛra mɔ koran ne yɛɛ mena. ³⁴ Te akpaa ε pakee abɔɔ fa balan ban ε gyen nyi baa nyin to non na, ε na gyuen nyi ε ke nyin kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyan ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛyɛɛra koran ne pakee abɔɔ fa be tebia ban ba gyen nyi baa nyin pou to wɔ ne. ³⁵ Mɔna ε gyae ban bɛɛ kola non ne na ε ke yɛɛ deeli fa wɔ. E paa wɔ kolo na ε lese ε loo lee ke doɔ. E yɛɛ mena na, Wurubuare waa to non kom nideli te ε ka bese Wurubuare non kpene kamase doo ɔ tɛɛ ne bia. Nawolo nyi ɔ dana wɔe fa ban kolo bɛɛ gyoo be sia ya, na ban be dana nyeemandon ne pou. ³⁶ E wii balan waranase ngba mena ken ε kya Wurubuare ne wii balan waranase ne.”

Ɛ na mo Ɛ wose yee nombiadiira ya

Mateo 7:1-5

³⁷ “Ɛ na mo Ɛ wose yee balan nombiadiira na Ɛ ke bu wo fɔɔ, na Wurubuare mo be nyin di Ɛ nombia na waa bu non fɔɔ ya. Ɛ mo balan nombiakumee kyee wo, na Wurubuare mo ka mo Ɛ nombiakumee kyee non. ³⁸ Ɛ yee deeli fa balan na Wurubuare mo ke yee deeli fa non. Ɛ yee mena na, kpene ken Wurubuare waa fa non ne te yee nsendee ya. Waa nyin konɔ maa ke nideli na ke wulu gba leki, na waa mo do Ɛ nyinmaa man. Nawolo nyi mena ken Ɛ ke maa fa Ɛ tebia ne, mena ke te Wurubuare mo waa maa fa non.”

³⁹ Botɔ te Yesu gyɔ wo dudu kei nyiaa, “Siayeleesate waa tale wola ɔ doo siayeleesate gbɛɛ? Akpaa ɔ yee mena na, be balan bala pou be gyae be kaa gyoo bo man yee? ⁴⁰ Kaseele bɛ kela ɔ gbengyoo ya, mona kaseele kamase non ɔ kasee tom nideli ne waa yee ngba ɔ gbengyoo ne.”

⁴¹ Weera doo te n ne naa wonsilibii ken doo n doo sibii man, te n be famene na daakpee ken doo nyan gbagba n sibii man ya? ⁴² Sena te n ke tale yako n doo nyi, ‘Me doo, yela maa lese wonsilibii lee n sibii man,’ ken nyan gbagba be famene na daakpee ken doo n sibii man ya? Nyan wala non n na beo n wose, kaboena nyi nya tangbɛ lese daakpee ken doo n sibii man ne, pena n kena nideli lese wonsilibii ken doo n doo sibii man ne.”

Dan kamase na ke bii ken kee see
Mateo 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Dan kpaakpaate kamase bɛ se bia kumee ya, mena mo te dan kum bɛ se bia kpaakpa ya. ⁴⁴ Dan kamase ne, ke bia te bɛ mo gye ke. Bo ne ko akutu bia lee mango dan man ya, mena mo te bo ne ko apan lee abotoo wonse man ya. ⁴⁵ Mena ke te denibalan mo doo. Wala kpaakpaate kamase na lese

aboo kpaakpa nyan doo ɔ konɔ man ne wola, te wala kum kamase mo na lese nombiakumee nyan doo ɔ konɔ man ne wola. Kpene kamase ken be wulu wala konɔ man ne, ken na lee la ɔ nonman.

Yesu kekolosi lee deni maara bala wose man

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Ken te Yesu boose wo nyiaa, “Won doo te Ɛ ne baake man nyi, ‘Ɛ Gbengyoo,’ te Ɛ bɛ yee kpene ken mo yako non nyi yaa yee ne ya? ⁴⁷ Wala kamase non ɔ ne ko me gyan te ɔ ne nyii me nonwoya te ɔ ne di ne doo ne, maa wola non mena ken ɔ din doo. ⁴⁸ Ɔ yee ngba wala non ɔ ne ma deni te ɔ be wala bo te ɔ ba see ka mokoo nideli boe doo ne. Ken te boo wuuwo kaa mo ke doo mona ka te yale ya, nawolo nyi ɔ see ka mokoo nideli. ⁴⁹ Mona wala non ɔ ne nyii me nonwoya te ɔ bee di ne doo ya ne, ɔ yee ngba wala non ɔ be ma deni te ɔ ta see ka mokoo nideli ya ne. Boo wuuwo kaa mo ke doo, te ke yalawo tekerii pou ken n be naa ka mokoo gba ya.”

7

Yesu kekyo Romantena yoonɔte kegyia nolo tobaale kawee

Mateo 8:5-13

¹ Yesu kekolosi nombia ken fa balan ban tan ne, ɔ gyuu Kapanum donoo man. ² Donoo kenan man na, Romantena yoonɔtena kegyia nolo kyaa na ɔ dana tobaale nolo non ɔ bɛ se ɔ doo ya. Te kawee kaa gyoo mena tobaale kei yen yen. ³ Yoonɔtena kegyia kei ke nyii Yesu nkan ne, ɔ kpila Gyudatena kegyiise baale gyu ɔ gyan nyi waa ko kaa kyoo tobaale non fa e. ⁴ Ken te Gyudatena kegyiise ban konawo Yesu gyan kaa waase e nideli nyiaa, “Yee kakyen na n ke kyoo balee kei fa daa, ⁵ nawolo nyi ɔ ne gyae de teele kei deeli, te non gba maana do som deni fa daa.”

⁶ Mena doo Yesu sila wo gyu. Ɔ ka benaa yoonɔtena kegyia non de

nɛ, ɔ kpila ɔ gyoona gyu keyako Yesu nyiaa, “Me Gbenjyoo, na haa n wose ya nawolo nyi ma tekaboena nyi nya kɔn me dɛɛ ya, ⁷ mena ke te ma gyen nyi man gbagba mɔ tekaboena nyi maa kɔn n gyan ya. Mena dɔɔ nyan yako nombii dokolon bo, me tobaale non waa koro. ⁸ Nawolo nyi man gbagba mɔ yɛɛ walan non me doo baale tɛɛ, te yoonɔɔtena mɔ doo me tɛɛ. Me yako nolo nyi waa gyu yenan daale na ɔ ne gyu, te me yako nolo nyi waa kɔn na ɔ ne kɔn. Kpene kamase ken me yako be man nolo nyi waa yɛɛ na, ken te ɔ ne yɛɛ.”

⁹ Yesu ke nyii nɔɔwoya ken nɛ, doo ɔ nɔɔ te ɔ gɛɛsewɔ kɛɛ balan dikpii ken be silana e nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako non nyiaa, Iserae tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ ma te naa ta walan non ɔ ne lɛɛ Wurubuarɛ di ngba balee kei nɛ ya.”

¹⁰ Ken te yoonɔɔtena kegyia non kpilala ban besewɔ gyu be dɛɛ. Be gyuuwɔ na ɔ tobaale non ta koro.

Yesu kegyuusu lialo nolo bu

¹¹ Kei wɔle nɛ Yesu gyuu donɔɔ ken bɛɛ baake ke nyi Nai nɛ man. ɔ kaseela ban na balan burum sila e gyu botɔɔ. ¹² Yesu ka betaa benaa donɔɔ ken nɔɔman nɛ, te ɔ naa ba seelena woo nolo bɛɛ kɔn be kaa wuu. Na woo nonan waagen yena bu baale non ɔ naa ba lolo te ɔ naa non mɔ yɛɛ lialo e. Na donɔɔtena ban burum silana alo non. ¹³ De Gbenjyoo Yesu kena alo non nɛ waranase kyan e te ɔ yako e nyiaa, “Alo na wii ya.”

¹⁴ Botɔɔ te Yesu gyuuwɔ ke tina woo non, te ban ba seelena e nɛ senawɔ. Ken te Yesu yakowɔ nyiaa, “Tobaale, koro.” ¹⁵ Ken te woo non korowɔ kyaa te ɔ fiasɛɛ ɔ ne kolosi, te Yesu besena e fa ɔ naa.

¹⁶ Nombia ken yɛɛ walan kamase yakolon te ba lese Wurubuarɛ yele yako nyiaa, “Wurubuarɛ dekpenkpenjyɔɔre dinaa

nolo te kaa bɛɛ lee de gyan,” te ba besewɔ yako nyiaa “Wurubuarɛ te kɔn kaa kyɔ ɔ balan.” ¹⁷ Yesu wose man nombia ken yaaseewɔ Gyudia tɛɛle dɔɔ pou na tɛɛlese non pou benaa na botɔɔ nɛ.

Gyon Wurubuarɛ lonjɔɔre kekpila ɔ kaseela gyu Yesu gyan

Mateo 11:2-19

¹⁸ Gyon Wurubuarɛ lonjɔɔre kaseela gyuuwɔ keyako e abɔɔ non pou Yesu be yɛɛ nɛ. ¹⁹ Ken te Gyon kpila ɔ kaseela bala baale nyi baa gyu ke bɔɔse de Gbenjyoo Yesu nyiaa, “Nyan yena walan non Wurubuarɛ be yako see nyi nyan kekɔn nɛ yaa dɛɛ kɛɛ walan wɔle gbɛɛ?”

²⁰ Gyon kaseela ban ke gyu Yesu gyan nɛ be yako e nyiaa, “Gyon Wurubuarɛ lonjɔɔre non kpila na daa n gyan nyi de kaa bɔɔse nen nyiaa, ‘Nyan yena walan non Wurubuarɛ be yako see nyi nyan kekɔn nɛ yaa dɛɛ kɛɛ walan wɔle siaman?’ ”

²¹ Deban kenan man na Yesu te kyɔ balan burum kawee le se wo lee be kayeyɛɛ man. ɔ gegi felinkumɛɛ lee baale mɔ man, te ɔ kyɔɔ siayelɛsatena burum mɔ.

²² Mena dɔɔ Yesu tiranɔɔ fa Gyon kpilala ban nyiaa, “ɛ bese gyu keyako Gyon kpene ken e be naa na e sia, na non e be nyii na e denela. Siayelɛsatena ne naa, ɔtakasese ne tɛɛ, ban bɛɛ wee kawee yayam nɛ kawee te tan, te denele atɔɔsatena ne nyii. Woya ne fonji, te bɛɛ yako Wurubuarɛ nombia non mɔ fa ayematena. ²³ Walan kamase non ɔ bɛɛ lɛɛ man anmaaren nyi man yena non Wurubuarɛ be kpili ya nɛ, non na nyeebam.”

²⁴ Gyon kpilala ban ka bese lan nɛ, Yesu kolosi Gyon wose man nombia fa balan dikpii ken te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “ɛ ke gyu Gyon gyan depampaa dinaa ken man nɛ, won te e gyaewɔ nyi e kena? Nale ken felin ne gyɔ ke wosi nɛ? ²⁵ Akpaa na ken ya na, won te e gyuuwɔ

ε kaa kεε? Walaη ηon ρ doona aboo kpaakpaa nyiηan yaa? Baη bee mia mena te bee di gyon ne ne kyaa bo gyooneη akpaηalaη man. ²⁶ Ε yako maη maa nyii, wonη te nafa ε gyuuwο nyi ε kaa kεε? Wurubuaε dekpηkpeηgyooε? Am- paη yaa mee yako ηon nyi, ηon ε be naa ne gba kela Wurubuaε dekpηkpeηgyooε.

²⁷ Nawolo nyi Gyon yena Wurubuaε kpilale ηon Wurubuaε nombia aηmaraseη see ηan ne yako nyiaa, Wurubuaε kpa, 'Mee kpila me kpilale keta n siaman, ηon ne gyae la waa desina n gbεε fa neη.' "

²⁸ Keηte Yesu besewο yako wο nyiaa, "Mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, balaη baη boo lolo teele kei doo ne, ηolo be kyaa keη nyi ρ kela Gyon ya.

Mona Wurubuaε gyoori keη man ne, walaη ηon ρ yεε kamase e koran ne ρ kela Gyon ηonaη."

²⁹ Debaη keη balaη baη pou na lempoolεera be nyii nombia keηa ne, be lεewο do nyi Wurubuaε gbεeneη tenεε, nawolo nyi be sεewο Gyon soo wο Wurubuaε loη. ³⁰ Mona Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baη bεε kpene keη Wurubuaε ne gyae nyi waa yεε fa wο ne, nawolo nyi be bεewο nyi Gyon na so wο Wurubuaε loη ya.

³¹ Keηte Yesu boosewο nyiaa, "Wonη te maa mo gyεη wee kei balaη maa na? Sena te be doo? ³² Be yεε ηgba bia kyaa la kebu man bee yoi ne, na bεε fae yeesa yako doηa nyiaa,

'De kpee alowole nooneηse fa ηon, mona ε te soe ya!
De kpee lia nooneηse mo, mona ε te wii ya!'

³³ Gyon Wurubuaε loηsoore ηon koηawο na ρ ne kyaa bake ρ noo keη ρ te nyoo solon kamase ya. Te ε kpa nyi, 'Feliηkumεε doola ρ

man.' ³⁴ Maη Deniwalaη Bu ηon mo koηawο mee dii mee nyoo, te ε kpa nyi, 'Ε kεε balee kei! ρ yεε kedikumte na solonnyooε e. ρ gyoona yena lempoolεera na nombiakumεεyεera.' ³⁵ Mona baη boo lεε Wurubuaε di ne, ta lese wola nyi Wurubuaε dana nyansa nideli."

Alo dukumyεere ηolo ke tiu Yesu nuη

³⁶ Wee daale ne Farasii baale ηolo baake Yesu nyi waa koη ρ dεε na ηon na e ke di bom. Yesu sεewο te ρ gyuuwο ke kyaa bee dii. ³⁷ Na alo ηolo kyaa donoo kenaη man keη ρ yεε futooli alo e. ρ kenyii nyi Yesu kyaa Farasii baale ηon dεε ρ ne dii ne, ρ moo nuη ofonofonte daale porontia too koη botoo, ³⁸ keηte ρ kaa seηawο Yesu wole benaa na ρ nawoo. Keηte ρ wii siasaraη woli Yesu nawoo. Te ρ moo ρ nyeenyooεe feefo Yesu nawoo ηenaη te ρ kyana ηa obuo man, te ρ toosi nuη ofonofonte keη woli ηa.

³⁹ Farasii baale ηon ρ be baake Yesu gyu ρ dεε kena mena ne, ρ yakowο ρ nyeeman nyiaa, "Ak-paa balee kei deη yεε Wurubuaε dekpηkpeηgyooε gbagba e na, nafa waa gyeη alo ηon ρ ne tina e ne dinoo. Nawolo nyi ρ yεε dukumyεere e." ⁴⁰ Keηte Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Simon, me dana kolo maa yako neη." Keηte ρ yako e nyiaa, "De Gbengyoo, yako maη."

⁴¹ Botoo te Yesu gyoo e dudu kei nyiaa, "Balaη bala baale kyaawο te be gyuuwο ke paa koba lee kobate ηolo gyaη. Nolo wui yεε kobabia kakpon yaale, te ηolo mo wui yεε soηola na kufu. ⁴² Be man kamase bεε tale waa to ρ kom ya, mena doo balee ηon moo ba koma ηan pou kyεε wο. Yako maη! Balaη bala kewο na, be man wonηi ne gyae la waa gyae kobate ηon nombia nideli?" ⁴³ Keηte Simon tiranoo nyiaa, "Mεε lεedi nyi ηon ρ kom boe ne." Te Yesu yako e nyiaa, "N tiranoo nideli."

⁴⁴ Botɔɔ te Yesu besena ɔ sia tee alo ɲon te ɔ yako Simɔn nyiaa, “N naa alo kei? Me kɔɲa n dɛɛ na n te fa maɲ loɲ maa faafo me nawɔɔ ya. Mɔna alo kei dɔɔ ɲon ta mo ɔ siasaraɲ faafo me nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo ɲa. ⁴⁵ N te pukaa maɲ ya, mɔna lee debaɲ keɲ mɔɔ kɔɲ kebo nɛ, alo kei te tinaa ta me nawɔɔ ke pukaa yela ya. ⁴⁶ N ta mo nuɲ paɲpaɲ gba tiu ma nyee ya, mɔna alo kei dɔɔ ɲon kyɛɛkee nuɲ woli me nawɔɔ.

⁴⁷ Mena dɔɔ mɛɛ yako neɲ n ke nyii nyi ɔ nombiakumɛɛ ɲan pou ɔ be yɛɛ nɛ, Wurubuare ta mo ɲa kyɛɛ e, mena dɔɔ te ɔ ne gyae me nombia nideli. Nyana ɲon ɲolo da mo n dukum kyomii kyɛɛ neɲ na, n ne gyae ɔtenate nombia bo kyomii.” ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu yako alo ɲon nyiaa, “Wurubuare ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ neɲ.” ⁴⁹ Kenɛte balaɲ baɲ be kyaa botɔɔ bee dii nɛ bɔɔse dɔɲa nyiaa, “Amɔte yena kei, ɲon ɔ na mo nombiakumɛɛ kyɛɛ?” ⁵⁰ Botɔɔ te Yesu yako alo ɲon nyiaa, “N kelɛɛdi te yeli n te nyiɲ nyeedoɲ kekpa, ta wosefɛɛreɲ man.”

8

Ala baɲ bɔɔ tɛɛ sila Yesu

¹ Kedi weeya ala nɛ Yesu gyuuwɔ ke kila donɔɔse na akuraase pou man, na ɔ ne yako Wurubuare gyoori keɲ wose man nombia kpaakpaa ɲan fa balaɲ, na ɔ kaseela kufu bala baɲ mɔ silana e. ² Na ala baale baɲ ɔ be kyɔ wɔ be kaweesee te ɔ be gegi felinɲumɛɛ lee be baale man nɛ mɔ kpue na e. Be man baale yena Mɛɛre ɲon bɛɛ baake e nyi Magedala, ɲon Yesu be gegi felinɲumɛɛ nyetooro lee ɔ man nɛ, ³ na Gyoana ɲon ɔ baale yena Kusa nɛ. Kusa kei yɛɛ kegyia ɲolo e gyoo Herode dekpaɲalaɲ man, na Susana na ala burum baɲ bɔɔ mo ba abɔɔ kɛɛ Yesu na ɔ kaseela dɔɔ nɛ.

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale ɲolo wose man

Mateo 13:1-23; Maake 4:1-20

⁴ Debaɲ keɲ balaɲ burum kpu na baɲ bɔɔ lee debiise man kɔɲ be kaa yilaa Yesu gyaɲ nɛ, ɔ gyɔɔ dudu fa wɔ nyiaa, ⁵ “Wɔɔfarale ɲolo gyuuwɔ ke ɲmatee abɔɔ bia ɲgba amɔla nɛ ɔ wɔɔman. ɔ kɛɛ ɲmatee ɲa nɛ ɲaale yalawɔ wɔɔ keɲ gbɛɛneɲ man te balaɲ tɛɛwɔ ɲe dɔɔ sakatee ɲa laɲ, te gyebuse kaa tɔɔsee ɲa di. ⁶ ɲaale mɔ yalawɔ kpanaɲse dɔɔ te ɲe tuuwɔ, mɔna te kyare ya te ɲa yekeewɔ. Nawolo nyi tɛɛle ta boɔ kpanaɲse ɲan dɔɔ na ke lɛɛ loɲ see ya. ⁷ Bia ɲan ɲaale mɔ yalawɔ kpalamse man te ɲe tuuwɔ, te kpalamse ɲan mɔ tuuwɔ milii ɲa. ⁸ ɲaale mɔ yalawɔ tɛɛle kpaakpaa dɔɔ te ɲe tuuwɔ bee, te ɲa see bia burum.” Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɲon ɔ dana denjele waa nyii na, waa tei nideli.”

Yesu kalese dudu keɲ aseɛ

⁹ Kenɛte Yesu kaseela baɲ yako e nyi waa wola wɔ dudu keɲ aseɛ. ¹⁰ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛmɛɛ dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuɛɲse na ɛ ka gyen nombia ɲan weesɛ lee ɔ gyoori keɲ wose man. Mɔna balaɲ akaɲ baɲ dɔɔ aduya kaageɲ man te maa kolosi fa wɔ.

‘Baa keo na baa keo mɔna bɔɔ gyae baa naa ya,

te baa tei na baa tei mɔna bɔɔ gyae baa nyii aseɛ ya.’ ”

¹¹ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, dudu keɲ mɔɔ gyɔɔ nɛ ka aseɛ yaa. “Abɔɔ bia ɲan seɲɛ fa Wurubuare nombia ɲan. ¹² Bia ɲan be yale gbɛɛnaa man nɛ, seɲɛ fa balaɲ baɲ bee nyii Wurubuare nombia ɲan te ɔbɔnsam ne kɔɲ kaa ɲmɛɛle ɲa lee be konɔɔse man, na bɔɔ nyiɲ lɛɛ ɲa di na Wurubuare ke lɛɛ ba nyee ya nɛ. ¹³ Bia ɲan be yale kpanaɲse dɔɔ nɛ seɲɛ fa balaɲ baɲ bee nyii Wurubuare nombia ɲan te bɛɛ lɛɛ ɲa na gyon, mɔna ɲe bee nyiɲ lila be man ya. Bɛɛ lɛɛ ɲa di debaɲ kyomii bo, te

akpaa obonsam de keese wo kee na ba te yale. ¹⁴ Bia nan be yale kpalamse man ne senɛ fa balan ban bee nyii Wurubuarɛ nombia nan, te tɛele kei doo nombia, na kɔba kegyae bein, na tɛele kei doo aboo akan nan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ¹⁵ Aboo bia nan be yale tɛele kpaakpaa doo ne senɛ fa balan ban bee nyii Wurubuarɛ nombia nan, te bɛɛ lɛɛ na do konoo kpaakpaa man, te bɛɛ tela na nideli te bɛɛ yɛɛ kakyen di ne doo kelii deban ken nombia nan ne yeli bɛɛ yɛɛ aboo kpaakpaa nɛ.”

Yesu kegyo dudu lee kanea wose man

Maake 4:21-25

¹⁶ Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, “Nolo bɛɛ kyanɛee kanea na waa mo kolo wu ke doo yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna o na mo ke bo gyakaa kolo doo adido na kena dekpanalan pou, na ban bɛɛ kon na baa nyin naa. ¹⁷ Kolo ba weesɛ ken be gyae ka lee deboo ya, te kolo mo be wue ken nyi be gyae ka lee deboo ya. ¹⁸ Mena doo e kee e wose nideli lee mena ken e na mo tei nombia nan. Nawolo nyi nyan non n dana kolo na Wurubuarɛ waa kpu nen burum, te nyan non n be dana kolo ya na kyomii ken n na gyuen nyi n dana koran nɛ, Wurubuarɛ waa leo ke lee n nyinmaa man.”

Yesu o naa na o naabia

Mateo 12:46-50; Maake 3:31-35

¹⁹ Yesu o naa na o naabia konawo o gyan, mɔna balan dikpii ken doo be te nyin baa benaa e ya. ²⁰ Botoo te nolo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia senɛ deboo man bɛɛ gyae baa naa nen.” ²¹ Kenɛ Yesu yako wo nyiaa, “Me naa na me naabia yena ban bee nyii Wurubuarɛ nombia nan te bee di ne doo nɛ.”

Yesu keyokose felin epo doo

Mateo 8:23-27; Maake 4:35-41

²² Wee daale nɛ Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “E yela dɛɛ ton

gyoo boo ken dingyin.” Mena doo ba gyoowo degbele man te be lanawo. ²³ Deban ken be kyaa degbele ken man bee gyoo nɛ te dosoron moo Yesu. Kenɛ felin dinaa daale korowo ne gyoo lon ken doo, mena doo ke gyoo lon do degbele ken man te Yesu kaseela ban sia yɛɛ wo nideli. ²⁴ Mena doo Yesu kaseela ban gyuuwo ke gyuuusu e yako e nyiaa, “De Gbengyoo, de Gbengyoo dɛɛ gyae dee munu.” Botoo te Yesu korowo te o fae felin ken na lon ken pou te ne yɛɛwo yididi. ²⁵ Kenɛ Yesu boose o kaseela ban nyiaa, “Weera doo te e bɛɛ lɛɛ man di ya?” Gyakolon kyanɛa wo te ba wose yena wo te be boose donɛ nyiaa, “Walan wonti yena kei? O ne kolosi fa felin na lon koran na nee nyii e.”

Yesu kekyo walan non felinkumɛ doo o man nɛ

Mateo 8:28-34; Maake 5:1-20

²⁶ Kenɛ Yesu na o kaseela ban tonawo gyoo Gerasenetena tɛele man ken kyaa Galelia boo dingyin nɛ. ²⁷ Yesu ka betaa lee degbele ken man pɛ, te baale nolo non felinkumɛ doo o man nɛ leewo donoo ken man kon kaa gyanɛee na e. O te tɛɛ ditenteli kyare te o bɛɛ kyaa dɛɛ ya. O kyae amuseese man. ²⁸ Deban ken o be naa Yesu nɛ o fae yeesa te o leewo yala o nawoo tɛɛ, na o ne fae yeesa kenken nyiaa, “Yesu Wurubuarɛ Adidote Bu, won te n ne gyae me gyan? Mɛɛ waase nen bo, na naase man diyem ya.” ²⁹ Nawolo nyi na Yesu tan ke fae felinkum ken nyi ke dɛɛ lee o man. Deban kamase na felinkum ken ne naase e diyem, na ba te kyan e bake e agbaraagbaraase o nyinmaase na o nawoo man na balan ne gyee e. Ken koran na o ne tirii na, na felinkum ken ta mo e gyoo kefula man. ³⁰ Kenɛ Yesu boose e nyiaa, “N yele yena sena?” Te balee non tiranoo nyi ma yele yena “Dikpii” O tiranoo mena nawolo nyi felinkumɛ burum doo o man. ³¹ Botoo te felinkumɛ nan

waase Yesu nyi, ɔ na gegi wɔ ka do boɔ kenj betan ɔto ya nɛ man ya.

³² Deban kenan na kekuriise dikpii daale senɛɛ bula daale doo bee dii. Kenje felinkumɛɛ njan waase Yesu nyi waa yela be kaa gyoo kekuriise ban man, te Yesu faa wɔ gbɛɛ. ³³ Mena doo felinkumɛɛ njan leewɔ balee njon man ka gyoo kekuriise ban man, te ba dikpii kenj pou yeuwɔ tisi bula kyolonkyolon kenj gyu ka gyoo lonj kenj man te be munuwɔ pou.

³⁴ Balan ban bɛɛ kɛɛ kekuriise ban doo kena kpene kenj be kɔn nɛ, ba korowɔ yeu gyu ke yako kpene kenj be kɔn nɛ fa balan ban be kyaa donɔɔ kenj man nɛ na akuraase njan man pou. ³⁵ Kenje balan yeuwɔ gyu be kaa kɛɛ kpene kenj be kɔn nɛ. Ba ke kɔn Yesu gyan nɛ, be naa walan njon nafa felinkumɛɛ doo ɔ man nɛ banɛɛ Yesu nawɔɔ tɛɛ, na ɔ wose te fɛɛ e kenj ɔ doona abɔɔ. Te gyakolonj gyoo balan ban pou. ³⁶ Balan ban boɔ naa kpene kenj be kɔn nɛ yako ban boɔ kɔn nɛ mena kenj Yesu be kyɔ balee njon kawee. ³⁷ Kenje balan ban pou be kyaa Gerasene tɛɛle doo nɛ waase Yesu nyi waa lee be gyan nawolo nyi gyakolonj dinaa ta gyoo wɔ. Mena doo Yesu gyoo wɔ degbele kenj man te ɔ lanawɔ. ³⁸ Walan njon Yesu be gegi felinkumɛɛ lee ɔ man nɛ waase Yesu nyi waa sila e. Mɔna Yesu bɛɛwɔ te ɔ yako e nyiaa, ³⁹ “Bese gyu n dɛɛ, na n kaa yako kpene kenj Wurubuarɛ be yɛɛ fa nen nɛ fa balan.” Mena doo balee njon gyuuwɔ donɔɔ kenj man ke yako balan pou kpene kenj Yesu be yɛɛ fa e nɛ.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebu lee yen man

Mateo 9:18-26; Maaake 5:21-43

⁴⁰ Yesu ka bese lee boo kenj dingyin kɔn nɛ, balan burum kɔnawɔ kaa gyanee na e. Nawolo nyi na be popou ne kɛɛ ɔ gbɛɛ. ⁴¹ Botɔɔ te balee nolo njon bɛɛ baake nyi Gyariose, njon ɔ yɛɛ Gyudatena ɔsom deni man kegyia e nɛ kɔnawɔ

kaa bunj Yesu nawɔɔ tɛɛ sola e nyi waa kɔn ɔ dɛɛ. ⁴² Nawolo nyi ɔ bu alebu dokolonj koonj njon ɔ be di kulutoonenj kufu ala nɛ ne gyae waa yenj. Yesu kee gyuu kenj nɛ na balan ban be silana e te yɛɛ nsendee ya, mena doo na ɔ bee nyin gbɛɛ gba waa besena ɔ wose ya.

⁴³ Na alo nolo kpue balan burum ban be silana Yesu nɛ man kenj fatabo ne gyɔ e kulutoonenj kufu ala yaa, mɔna nolo te tale kyɔ e ya.

⁴⁴ Alo njon moowɔ balan ban man ka lee Yesu wɔle te ɔ tinaa ɔ kegba nɔɔbii. Debokenan man te fatabo kenj ne gyɔ e nɛ karawɔ. ⁴⁵ Botɔɔ te Yesu boosewɔ nyiaa, “Amote tinaa na manj?” Balan ban pou kebɛɛ nyi be te tina e ya nɛ te Pita yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo, balan burum ke kilisi nenj gyanee te bɛɛ tɛɛse donja kei na, n ne boose nyi amote tinaa na nenj?” ⁴⁶ Mɔna Yesu yakowɔ nyiaa, “Nolo te tina man. Nawolo nyi ma te naa nyi donj daale ta lee me man.” ⁴⁷ Alo njon kena nyi ɔ be gyae waa tale weese ɔ wose ya nɛ, ɔ moo gyakolonj na wose keseree kaa bunj Yesu nawɔɔ tɛɛ. Botɔɔ te ɔ yako kpene kenj doo ɔ be tina Yesu kegba, na mena kenj ɔ kawee kenj be tan debokenan man nɛ balan ban pou siaman. ⁴⁸ Kenje Yesu yako alo njon nyiaa, “Me bu, n kelɛɛ manj di doo te n nyina kawee kekyɔ. Ta wosefɛɛrenj man.”

⁴⁹ Yesu ke yakaa ɔ ne kolosi nɛ, walan nolo lee Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose njon dɛɛ kaa yako e nyiaa, “N bu alebu njon ta yem. Na tekaa naase de Gbenjgyoo njon diyem bela ya.”

⁵⁰ Yesu ke nyii nombia kenja nɛ ɔ yako Gyariose nyiaa, “Na yee ya, nyanj lɛɛ manj di. N bu njon waa nyin nyeedonj.”

⁵¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyariose dɛɛ nɛ, ɔ te yeli nolo ke sila e gyoo deni kenj man ya. Pita na Gyɔn na Gyemisi na bu njon ɔ kya na ɔ naa baagenj te ɔ moowɔ sila ɔ wose. ⁵² Na

balan ban bɔɔ yilaa botɔɔ ne pou ne wii na bee di walaŋsa. Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E na wii ya, alebu kei ta yeŋa ta ya, ɔ doo dosoroŋ bo.”

⁵³ Kenŋe balan ban pou boŋo Yesu, nawolo nyi ba gyeŋ nyi bu ŋon ta yem. ⁵⁴ Kenŋe Yesu kyaŋa alebu ŋon nyinmaa man te ɔ yakowɔ nyiaa, “Me bu! Koro seŋ.” ⁵⁵ Botɔɔ te bu ŋon woo besewɔ kɔŋ kaa gyoo ɔ man te ɔ korowɔ seŋ debokenaŋ man. Kenŋe Yesu yako wɔ nyi baa gyae kolo fa bu ŋon na waa di. ⁵⁶ Gyakolonŋ gyoo bu ŋon ɔ kya na ɔ naa, te Yesu tɔɔ wɔ nideli nyi be na yako walaŋ na walaŋ kpene keŋ be kɔŋ ne ya.

9

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban

Mateo 10:1, 7, 9-11, 14; Maake 6:7-13

¹ Wee daale Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban gyaŋee, te ɔ faa wɔ doŋ nyi baa mo di felinŋkumee doo na baa kyɔ kaweesee. ² Kenŋe ɔ kpila wɔ nyi baa gyu ke yako Wurubuarɛ gyoori keŋ wose man nombia na baa kyɔ kaweesetena. ³ Botɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “E ne gyu na e na mo kolo na kolo tela ya. E na mo gbutu yaa akpo yaa weenee, yaa kɔba, yaa kegba alate gba tela ya. ⁴ Dekpanalan kamase keŋ man e soo te be lee ŋon atuu na, e kyaa botɔɔ kaboena e ka mo lee donɔɔ kenan man. ⁵ Donɔɔ keŋ man e gyu te ba te lee ŋon ya na, e na lee ke man na e kpiisi e nawɔɔ aŋasa lo wɔ na ke di adanse e tia wɔ nyi Wurubuarɛ be gyae waa tina wɔ yela ya.”

⁶ Mena doo Yesu kaseela ban korowɔ gyu akuraa kamase man, na be doŋ be e yako Wurubuarɛ nombia ŋan te be kyɔɔ balan kaweesee yenan kamase.

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu

Mateo 14:1-2; Maake 6:14-16

⁷ Galeliatena Gyoo dinaa Herode ke nyii abɔɔ ŋan pou Yesu be yee

ne ne haa e ɔ konɔɔ man, nawolo nyi balan baale ne yako nyi, “Gyɔn Wurubuarɛ loŋsoore ŋon ɔ ba yem ne foŋala lee yeŋ man. ⁸ Baale mo kpa Wurubuarɛ dekpenŋkpenŋgyɔɔre Elia be e la lee, te baale mo kpa Wurubuarɛ akpenŋkpenŋgyɔɔra benee ban man ŋolo foŋala lee yeŋ man.” ⁹ Botɔɔ te gyoo Herode yakowɔ nyiaa, “Ma te yela ba te kara Gyɔn nyee, te walaŋ wonŋi yena ŋon mee nyii ɔ wose man gyakolonŋ nombia keŋa ne?” Mena doo ɔ yase ɔ sia gyae gbɛɛ keŋ waa mo naa Yesu.

Yesu kefa balan kakponse banon weenee

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Gyɔn 6:1-14

¹⁰ Deban keŋ kpilala kufu bala ban ba bese kɔŋ ne, be yako Yesu kpene kamase keŋ bɔɔ yee ne. Kenŋe Yesu baake wɔ te ŋon na wɔ gyuu donɔɔ keŋ be e baake ke nyi Betesaida ne man. ¹¹ Balan dikpii keŋ kenyii nyi ɔ te lam botɔɔ ne be sila ɔ gbɛɛ. Be ke gyu kena ne ɔ lee wɔ atuu te ɔ kolosi Wurubuarɛ gyoori keŋ wose man nombia fa wɔ, te ɔ kyɔɔ ban be hia kawee kekyɔ ne. ¹² Ke lii balinɔɔ weese ne, Yesu kpilala kufu bala ban kɔŋawɔ ɔ gyaŋ kaa yako e nyiaa, “Yela balan ban keta na baa gyu akuraase na donɔɔse ŋan benaa ne man, na be kaa gyae weenee na adoise, nawolo nyi kebo kei yee ŋale nsana keŋ kolo be kyaa ya.” ¹³ Moŋa Yesu yako wɔ nyiaa, “Emee gbagba e fa wɔ kolo baa di.” Botɔɔ te be tiranɔɔ nyi, “Ŋan pou de dana yena bodobodose abilin anon na kpebia bala. Yaa n ne gyae nyi dee gyu ke lee weenee kɔna balan dikpii kei pou?” ¹⁴ Na baala ban baagen baa yee ŋgba balan kakponse banon (5000)ne. Kenŋe Yesu yako ɔ kpilala ban nyiaa, “E yela balan ban ke kyaa dikpii, dikpii. Dikpii kamase dee yee balan soŋola na kufu (50).” ¹⁵ Kenŋe kpilala ban yela balan ban pou kya-keewɔ ŋgba mena keŋ Yesu be yako ne. ¹⁶ Botɔɔ te Yesu moo bodobodose abilin anon ŋan na kpebia bala ban

te ɔ gyinaa ɔ nyee adido, te ɔ fanewo do Wurubuarɛ nɔɔ te ɔ kerɛɛ ɲa te ɔ moo ɲa fa ɔ kpilala ban nyi baa mo kpɛɛɛ balan ban. ¹⁷ Balan ban pou diiwɔ baa, te be tɔɔsee weenɛɛ buruburu akan ɲan na be nyiɲa donase kufu ala (12).

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeɛere ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔɲ nɛ

Mateo 16:13-28; Maake 8:27-9:1

¹⁸ Wee daale Yesu kɛɛ fane waagen ɲɛ ɔ kaseela ban gyuuwɔ ke kpu na e te ɔ boɔse wɔ nyiaa, “Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa man yena amɔ?”

¹⁹ Kenɛte ɔ kaseela ban tiranɔɔ nyiaa, “Balan baale kpa nyan yena Gyɔn Wurubuarɛ lonɔɔre ɲon. Baale mɔ kpa nyan yena Wurubuarɛ dekenkpenɲyɔɔre Elia, te baale mɔ kpa Wurubuarɛ akpenkpenɲyɔɔra benɛɛ ban man ɲolo fonala.” ²⁰ Botɔɔ te Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Emɛɛ mɔ de? Ɛ kpa man yena amɔ?” Te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Nyan yena nyeeɛere ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔɲ nɛ.” ²¹ Botɔɔ te Yesu tɔɔ wɔ nideli nyi be na yako nombii kei fa walan na walan ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yen na ɔ kefon wose man

Mateo 16:20-28; Maake 8:30-9:1

²² Kenɛte ɔ besewɔ yako wɔ nyiaa, “Kaboena nyi man Deniwalan Bu maa naa diyem nideli. Gyudatena kegyiise na Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban baa bɛɛ man. Baa ko man, te weeya atoorote ken man na, Wurubuarɛ waa gyuuusu man lee yen man.”

²³ Kenɛte Yesu yako be popou nyiaa, “Akpaa ɲolo ne gyae waa sila man na ɔ na yɛɛ kpene ken ɲon gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo ɔ ɔpanɲan seele na waa sila man wee kamase. ²⁴ Nawolo nyi walan kamase ɲon ɔ ne gyae waa lɛɛ ɲon gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mɔna walan kamase

ɲon ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man lee man Yesu dɔɔ nɛ waa bese nyin ke. ²⁵ Akpaa ɲolo de nyin tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man na, won ɲonɔɔ te waa nyin? ²⁶ Akpaa man Yesu na me nombia de yɛɛ ɲolo desɛɲ tɛɛle kei dɔɔ nɛ, kenan na wee ken man Deniwalan Bu ɲon maa bese kɔɲ daa na me kya Wurubuarɛ na Wurubuarɛ kpilala ban gyoorobiiri man nɛ, walan ɲonan mɔ nombia gyae ke yɛɛ man desɛɲ. ²⁷ Ampaɲ yaa mɛɛ yako ɲon nyi ɛ man baale kyaa kebo kei ken boɔ gyae baa yen ya, kelii deban ken baa naa Wurubuarɛ gyoorobiiri ken.”

Yesu wose kekyɛɛkee

Mateo 17:1-9; Maake 9:2-9

²⁸ Yesu keyako nombia kenja weeya gyanaara wole nɛ, ɔ moo Pita na Gyemisi na Gyɔn sila ɔ wose gyu bula dɔɔ ɔ kaa fane. ²⁹ Ɔ kɛɛ fane nɛ, karatete dokolon te ɔ sia gbɛɛ kyɛɛkeewɔ te wa abɔɔ ɲan ɔ doona nɛ bese abɔɔ wolomɛɛ futututu na ɲɛɛ ɲalakee nɛ polepolepole. ³⁰ Debokenan man te baala bala baale kaa bɛɛwɔ lee Yesu dɔɔ te be kolosiwɔ na e. Balan bala kewɔ yena Mosesi na Elia. ³¹ Be kɔɲawɔ gyoorobiiri man kaa yako Yesu mena ken waa yen Gyerusalem donɔɔ man, ɲgba mena ken Wurubuarɛ be bake see nɛ. ³² Mena deban kenan na Pita na ɔ tebia ban boɔ sila Yesu gyu nɛ te doo dosoron. Ba ke fonii nɛ, be naa Yesu gyoorobiiri man na baala bala senɛɛ ɔ gyan. ³³ Baala bala ban ka lee Yesu gyan bee gyu nɛ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenɲyoo, dei ɲgba daa mɔ be kɔɲ kebo nɛ. Yela dɛɛ ban kefɛɛse atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale, te Elia mɔ wui daale.” Mɔna ɔ ba gyen kpene ken ɔ ne yako nɛ ya.

³⁴ Pita kɛɛ kolosi ken nɛ te ɲoma kaa wuuwɔ be dɔɔ, kenɛte gyakolon kyana kaseela ban ɲgba ɲoma ɲan be kaa wuu be dɔɔ nɛ. ³⁵ Botɔɔ te be nyii nɔɔwoya ɲaale lee ɲoma ɲan

man nyiaa, “Kei yena me bu non moo lese e, e nyii e.”

³⁶ Nɔwɔya nan kekolosi tan ne, be kee na Yesu waagen senɛ la te kaseela ban wuu be nɔ. Ba te yako walan kamase kpene ken bɔ naa weeya nenan man ne ya.

Yesu kekyɔ tobaale non ɔ na wee keleuleuse ne

Mateo 17:14-18; Maake 9:14-27

³⁷ Tɛɛ kena ken bɔ lee bula ken dɔ beɛ kɔn ne, balan burum kɔnawɔ kaa gyanee na Yesu, ³⁸ botɔ te balee nolo fae yeesa lee balan burum ban man nyiaa, “De Gbenɔgyoo, mɛɛ waase nen kee me bu fa man, nawolo nyi non waagen yena me bu. ³⁹ Felinkum ne kyaa ɔ dɔ na ɔ te peti fae yeesa na te fun e nmera na ɔ nɔ ne tɔ afofose. Ne yɛɛ don pete kee koro ɔ dɔ, mɔna ke gyakaa kee wɔlɛɛ e. ⁴⁰ Me waase n kaseela ban nyi baa gegi felinkum ken, mɔna ba te tale ya.”

⁴¹ Botɔ te Yesu tiranɔ nyiaa, “Aɔ! E mɛɛ gyen balan ban e beɛ lee man di ya te e gbɛɛnen ba tenɛ ya. Weeya anmon te kaboena nyi maa kyaa e gyan na maa nyin konɔ fa non?” Kenɛ ɔ yako balee non nyi, “Mo n bu non kɔna man.”

⁴² Bu non kee kɔn ne, felinkum ken doo ɔ man ne kara e lo na ne wɔneɛ e tokii. Mɔna Yesu fae felinkum ken te ɔ kyɔ bu non kawee te ɔ besena e fa ɔ kya.

⁴³ Balan ban wose yena wɔ lee Wurubuare don dinaa ken bɔ naa ne dɔ. Nombia nan Yesu be yɛɛ ne doo balan ban nɔ te be ka sen beɛ gyuen ne man ne ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, ⁴⁴ “E nyii nombia nan mɛɛ gyae maa yako non ne nideli. Baa lese man Deniwalan Bu non do balan nyinmaa man.” ⁴⁵ Mɔna ɔ kaseela ban te nyii kpene ken ɔ ne yako wɔ ne man ya. Nawolo nyi Wurubuare ta lese wola wɔ na baa nyii aseɛ ya, mɔna bee yee nyi baa bɔɔɛ e nombii kenan man.

Amɔte kela na ɔ dɔ Wurubuare gyoori ken man?

Mateo 18:1-5; Maake 9:33-40

⁴⁶ Kenɛ anmaaren gyoo Yesu kaseela ban man nyi be man wonɛi kela na ɔ dɔ. ⁴⁷ Na Yesu gyen kpene ken beɛ gyuen ne te ɔ kyanɔ biikyaabii nolo kaa sen ɔ yenan, ⁴⁸ kenɛ ɔ yako wɔ nyiaa, “Walan non ɔ lee biikyaabii kei ma ye le man na ɔ te lee man, te non ɔ lee man na ɔ te lee non ɔ be kpila man ne. Nawolo nyi walan non e beɛ mo e yɛɛ kolo e man ya ne, non kela na e popou.”

⁴⁹ Botɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, “De Gbenɔgyoo, de naa balee nolo na ɔ ne gegi felinkumɛɛ lee n ye le man te de tɔ e, nawolo nyi ɔ be kpue de man ya.” ⁵⁰ Kenɛ Yesu tiranɔ fa e nyiaa, “E na tɔ e gbɛɛ ya, nawolo nyi non ɔ bee yoo na non ya ne, na ɔ senɛɛ e wɔle.”

Samariatena kebeɛ Yesu

⁵¹ Weeya nan Wurubuare waa mo Yesu gyu adido kee benaa ne, ɔ yɛɛ wa gyuen nyi waa gyu Gyerusalem donɔ man. ⁵² Kenɛ ɔ kpila ɔ kaseela baale nyi baa kyan gbɛɛ gyu Samaria donɔ daale man na be kaa desina botɔ see e. ⁵³ Mɔna balan ban be kyaa botɔ ne beɛ nyi bɔ lee e ya, nawolo nyi na ɔ sia gyakae nyi ɔ ne gyu Gyerusalem donɔ man. ⁵⁴ ɔ kaseela Gyemisi na Gyɔn kena mena ne be bɔɔɛ e nyiaa, “De Gbenɔgyoo, n ne gyae dɛɛ baake boalan lee adido na kaa kpa wɔ wɔlɛɛ?” ⁵⁵ Botɔ te Yesu besenawɔ kee wɔ te ɔ faree wɔ nyi be naa yɛɛ mena ya. ⁵⁶ Kenɛ be popou gbaawɔ gyu akuraa wole man.

Balan ban be kaboena nyi baa sila Yesu

Mateo 8:18-22

⁵⁷ Ba ke ta bee gyu ken ne, walan nolo kɔnawɔ kaa yako Yesu nyiaa, “Yenan kamase ken n ke gyu ne maa sila nen gyu.” ⁵⁸ Botɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyanyase dana bɔɔnen te gyebuse mɔ dana asaase, mɔna

Deniwalan Bu non betan botoo ken waa mo o nyee teeli ya.”

⁵⁹ Walaŋ wole nolo mo konawo Yesu gyan te Yesu yako e nyi, “Sila man.” Mɔna walaŋ non yako e nyiaa, “Me Gbenɔyoo, yela maa tanɔbɛɛ gyu kewuu me kya pena me kaa sila neŋ.” ⁶⁰ Kenɔte Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Yela woya kewuu ba woya, mɔna nyan doo gyu na n kaa kolosi Wurubuare gyoori ken wose man nombia.”

⁶¹ Nolo mo yako Yesu nyiaa, “Me Gbenɔyoo maa sila neŋ, mɔna yela maa gyu kekalaa ma lonɔtona pe.” ⁶² Kenɔte Yesu yako e nyiaa, “Nyan walaŋ non n bunɛɛ fare doo te n ne geese kee n wole ne, n tekaboena Wurubuare gyoori ken man ka gyoo ya.”

10

Yesu kekpila o silala soŋotooro na kufu bala ban (72)

¹ Kei wole ne de Gbenɔyoo lese baala soŋotooro na kufu bala (72) te o kpila wo bala bala nyi, baa kyan gbɛɛ gyu donooɔse na yenaase nan pou man non gbagba ne gyae waa gyu ne. ² Kenɔte Yesu yako wo nyiaa, “Woo man weenɛɛ nan boe na ke tekerii, mɔna balan ban baa tekerii ne ta boo ya. Mena doo e waase wote non na waa kpila balan burum kon wo ken man na be kaa tekerii. ³ E ta! Mee kpila non baa ngba namensebia ne gyuula gboug-bouse man ne. ⁴ E ne gyu na e na mo koba yaa akpo yaa nkyokota ya. Te e na woleɛ deban na balan noo kado gbɛɛnaa man ya. ⁵ Dekpanalan kamase ken man e gyoo na, e tanɔbɛɛ yako dekpandalanmantena ban nyi, ‘Wosefɛɛren deɛkon dekpandalan kei man.’ ⁶ Akpaa walaŋ non o ne gyae wosefɛɛren kyaa dekpandalan kenan man na, e wosefɛɛren gyae ke kyaa na e. Te akpaa walaŋ non o ne gyae wosefɛɛren be kyaa botoo ya na, e wosefɛɛren ken gyae ka bese kon e gyan. ⁷ Nyi be lee non na e kyaa

dekpandalan kenan man na e ke di na e ke nyoo kpene kamase ken baa fa non ne, nawolo nyi kaboena nyi baa to tomyɛere kamase kom. E na tee na akpanalan yakaa yakaa ya. ⁸ Akpaa e gyu donoo daale man te be lee non atuu na, e di kpene kamase ken balan ban baa fa non ne. ⁹ E kyoo kaweesetena kawee donoo kenan man, na e keyako donooɔsetena benan nyi, ‘Wurubuare gyoori ken ta benaa non tan.’ ¹⁰ Mɔna donoo ken man e gyu te ba te lee non ya ne, e gyu ka abonterese nan man na e ke yako nyiaa, ¹¹ ‘E donoo anasa nan be mataa de nawoo koran ne, de te kpiisi na woli e nyeeɛ nsana. Mɔna e toose nyi Wurubuare gyoori ken ta benaa tan.’ ¹² Mee yako non na e ke nyii nyi wee ken Wurubuare waa kon kaa di balan nombia ne, waa wii Sodomtena waranase koran kela mena donoo kenan man balan.”

Donooɔse nan ne balan te lee Yesu di ya ne

Mateo 11:20-24

¹³ “Korasin na Betesaida donooɔsetena! Mee fa non laako. Nawolo nyi gyakolon nombia nan Wurubuare be yee e gyan ne, nyi akpaa ben yee na Tae na Sidon donooɔse man ne nafa ben te wulaa do titere aboo kyaa mo ton buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyeekee ba agyuen lee be gbɛɛnen kumee man kon Wurubuare gyan. ¹⁴ Mɔna wee ken Wurubuare waa kaa di balan nombia ne, waa wii Taetena na Sidontena waranase kela non. ¹⁵ Te neneɛ emee Kapanumtena! E gyan nyi baa gyina non adido gyu Wurubuare gyan? Koa, baa tisina non ateta ateta kon botoo ken e kena diyem kekpaakekpaa.” ¹⁶ Kenɔte Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Walaŋ non o nyii non na man yaa o nyiiwo, te non o bee non na man yaa o beewo. Te non o bee man na o te bee non o be kpila man ne.”

¹⁷ Te kyare ya te balan soŋotooro na kufu bala ban Yesu be kpila

wɔ nɛ besewɔ kɔŋ. Na te yɛɛ wɔ gyon nideli te be yako e nyiaa, “De Gbenɔgyoo, lee n yele man dɔɔ felɔnkumɛɛ gba ne nyii daa.”¹⁸ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Me naa ɔbɔnsam lee adido kaa yala ngba ɔga nmaalela nɛ.”¹⁹ E nyii, ma te fa nɔn don nyi yaa mo sakatee doma na kanase dɔɔ na e ke di e kolare nɔn don dɔɔ, te kolo be gyae ke tale yɛɛ nɔn ya.²⁰ E na yela keyɛɛ nɔn gyon nyi felɔnkumɛɛ ne nyii nɔn ya, mɔna e yela keyɛɛ nɔn gyon nyi ba te nmarase e yela adido.”

Yesu kefane fa Wurubuarɛ karan Mateo 11:25-27; 13:16-17

²¹ Deban kenan man te Wurubuarɛ felɔn nɔn yela gyon kaa gyooowɔ Yesu man nideli te ɔ yakowɔ nyiaa, “Me kya adido na ateta pou Gbenɔgyoo! Mɛɛ fa nen karan nawolo nyi n ta mo abɔɔ kenja weese nyansatena na ban ba gyen nombia nɛ, te n lese na wola ban be dinɔɔ yɛɛ ngba bia nɛ. Taata, ma gyen nyi kei yena nyan gbagba n kegyaebii.”²² Botɔɔ te Yesu yako balan ban nyiaa, “Me kya ta mo kpene kamase do man me nyinmaa man. Nolo ba gyen man ɔ Bu nɔn ya, me kya waagen koon gyen na man. Nolo mo ba gyen kya nɔn ya, man ɔ Bu nɔn na ban maa lese me kya nɔn wola wɔ nɛ daagen ne gyae la dɛɛ gyen e.”

²³ Kenɛte Yesu besenawɔ keɛ ɔ kaseela ban te ɔ yako wɔ nyiaa, “E te yɛɛ nyeebam ngba e ne naa mena abɔɔ nan e ne naa nɛ!”²⁴ Mɛɛ yako nɔn e ke nyii nyiaa, Wurubuarɛ akpenkpenɔgyoo na gyoonen gyawɔ baa naa kpene ken e ne naa nɛ mɔna ba te naa ya, te be gyawɔ baa nyii kpene ken e ne nyii nɛ mɔna be te nyii ya.”

Yesu kegyɔ dudu lee Samaria baale nolo wose man

²⁵ Wee daale nɛ Gyudatena mmaraa wolale nolo kɔnawɔ ɔ kaa teese Yesu nɔɔman te ɔ boose e nyiaa, “De Gbenɔgyoo, won te maa

yɛɛ na maa nyin nyeedon kekpa ken?”²⁶ Botɔɔ te Yesu boose e nyi, “Won te be nmarasewɔ do Wurubuarɛ mmaraa tɔne ken man? Sena te e ne nyii mmaraase nan man?”²⁷ Kenɛte balee nɔn tiranɔɔ nyiaa, “Be nmarasewɔ nyi mo n konɔɔ pou na n wose pou na n don pou na nya agyuen pou gyae n Gbenɔgyoo Wurubuarɛ, na n ke gyae n dɔɔ ngba nyan gbagba n wose nɛ.”²⁸ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “N tiranɔɔ nideli, yɛɛ ngba mena ken n be yako nɛ na n ke nyin nyeedon kekpa ken.”

²⁹ Mɔna ken mmaraa wolale nɔn ne gyae waa wola nyi ɔ gbɛɛnen tenɛɛ Wurubuarɛ siaman dɔɔ nɛ, ɔ boose Yesu nyi, “Amote yena me dɔɔ?”

³⁰ Botɔɔ te Yesu gyoo dudu daale tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wee daale balee nolo lee Gyerusalem donɔɔ man tisi ɔ ne gyu Gyeriko donɔɔ man. Kenɛte ɔ gyuuwɔ kegyanɛe na nmaelatena, te be leɔ ɔ kpene kamase te be tuku e yen yen, te be tinaa e yela ditenɛteli.

³¹ Te kɔnawɔ nyi Wurubuarɛ Sae nolo tisiwɔ mo gbɛɛ kenan ɔ ne gyu. ɔ kena balee nɔn doo nɛ ɔ kpasewɔ mo yenan lan.³² Mena mo te Lewi baale nolo mo kɔnawɔ kaa mo botɔɔ te ɔ kena balee nɔn doo nɛ, nɔn mo kpasewɔ mo yenan lan.³³ Mɔna Samaria baale nolo nɔn ɔ ne gyu ɔ gbɛɛ nɛ, kaa leewɔ balee nɔn dɔɔ. ɔ kena e ken nɛ ɔ tɔɔ nyakee e, te waranase kyanja e fa balee nɔn.

³⁴ ɔ tuuwɔ benaa e te ɔ doo e tee ɔ gyamɛɛ nan man te ɔ bake na. Botɔɔ te ɔ moo balee nɔn gyakaa nɔn gbagba ɔ wonembu nɔn ɔ kyaa nɛ dɔɔ, te ɔ moo e gyu nɔɔla dɛɛsoe ken man nyi baa keɛ ɔ dɔɔ fa e.

³⁵ Tɛɛ kena nɛ, ɔ lese kɔba fa kegyia nɔn ɔ ne keɛ nɔɔla dɛɛsoe ken dɔɔ nɛ te ɔ yako e nyiaa, ‘Keɛ balee kei dɔɔ fa man. Ma bese kɔn na me kaa tɔ nen kom kamase ken n be wolɛɛ ɔ dɔɔ nɛ kpu.’ ”

³⁶ Kenɛte Yesu boose balee nɔn nyiaa, “Nya agyuen man na, balan

batooro kɛwɔ man wonti yɛna balee ɲon ɲmɛlatena be tuku e nɛ ɔ dɔɔ?”

³⁷ Kɛntɛ mmaraa wolale ɲon tiranɔɔ nyiaa, “Walan ɲon ɔ be wii ɔ waranase nɛ.” Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyaɲ mɔ gyu na n kaa yɛɛ wɔɛ mena.”

Yesu kegyu Maata na Mɛɛre dɛɛ

³⁸ Yesu na ɔ kaseela kegyakaa be gbɛɛ dɔɔ beɛ gyu nɛ, ɔ keliiwɔ akurraa daale man te alo ɲon bɛɛ baake e nyi Maata nɛ moo e gyu ɔ dɛɛ.

³⁹ Na Maata dana naabu ɲolo ɲon bɛɛ baake e nyi Mɛɛre. Kɛntɛ Mɛɛre kɔɲawɔ kaa kyaa de Gbenɲyoo Yesu gyan ɔ ne nyii Wurubuare nombia.

⁴⁰ Maata kɛɛ ka ɔ wose na ɲɔɔla ban kedi man nɛ, ɔ kɔɲawɔ kaa bɔɔse Yesu nyiaa, “De Gbenɲyoo, n be famenɛ ɲgba me naabu be tina man yela maagen yee? Yako e nyi waa kɔɲ kaa kyɔ man.”

⁴¹ Kɛntɛ de Gbenɲyoo Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Maata, Maata, n ne naase n wose diyem abɔɔ burum dɔɔ, ⁴² mɔna kolo dokolonɲ ne hia la keɲ kaboena nyi nya yɛɛ. Mena kolo kpaakpaa kenan yaa Mɛɛre moowɔ, te bɔɔ gyae baa lɛo ke lee ɔ nyinmaa man ya.”

11

Yesu wola ɔ kaseela mena keɲ baa fane

Mateo 6:9-13

¹ Wee daale Yesu gyuu yenan daale ɔ ne fane. ɔ kefane tan nɛ, ɔ kaseela ban man ɲolo yako e nyiaa, “De Gbenɲyoo, wola daa mena keɲ dɛɛ fane ɲgba mena keɲ Gyɔn ba wola ɔ kaseela nɛ.” ² Kɛntɛ Yesu yako wɔ nyiaa,

“ɛ ne gyae ɛ ke fane na ɛ yako nyiaa, ‘De kya, dɛɛ fane nyi balan pou baa lese n ye

Lese n gyoori debɔɔ.

³ Fa daa wee kamase weenɛɛ ɲan ne hia daa nɛ.

⁴ Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa,

³ nawolo nyi daa mɔ na mo kyɛɛ balan ban bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ tia daa nɛ.

Na yeli dɛɛ yala kekeɛsekɛɛ man ya.’

⁵ Yesu besewɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ɛ yela dɛɛ mo ke nyi n dana gyoo, te n gyu ɔ dɛɛ tɛɛ nsana ke gyɔ ɔ disim yako e nyi ‘Me gyoo, waaseda paa man weenɛɛ kyomii.

⁶ Nawolo nyi me gyoo ɲolo ta lee gbɛɛ kɔɲ me gyan, te mɔɔ dana kolo na kolo maa fa e ya.’ ⁷ Na n gyoo ɲon te tiranɔɔ deni tɔɔman nyi, ‘Na haa man ya, me tan ketɔ me disim te daa na me bia mɔ tan kedoo.

Mɔɔ gyae maa tale koro kaa fa neɲ kolo ya.’ ” ⁸ Kɛntɛ Yesu yako wɔ nyiaa, “Akpa nyi ɲon na e gyoori kaagen wui dɔɔ nɛ nafa ɔ be gyae waa koro ya. Mɔna mena keɲ ɔ ne gyɔ disim keɲ kakyekyemaare man dɔɔ nɛ, waa koro toro na waa fa e kpene keɲ ɔ ne gyae nɛ.

⁹ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon baa nyi ɛ sola Wurubuare kolo na, ɛ nyinmaa gyae ke kan ke. ɛ keo kolo lee ɔ gyan na ɛ ke nyin ke, te ɛ gyɔ e disim mɔ na waa toro fa ɲon. ¹⁰ Nawolo nyi walan kamase ɲon ɔ bɔɔse e kolo na ɔ nyinmaa ne kan ke, te ɲon ɔ gyae kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyin ke, te ɲon mɔ ɔ gyɔ e disim na waa toro fa e. ¹¹ Lolala, ɛ man wonti kyaa la keɲ nyi ɔ bu da sola e kpebi na, waa mo dom fa e? ¹² Yaa ɔ sola e wɔɛ na, waa mo kana fa e? ¹³ Akpa ɛmɛɛ ban ɛ yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ koran gyen abɔɔ kpaakpaa ka mo fa ɛ bia na, de yaa sena te ɛ kya ɲon ɔ kyaa adido nɛ, ba mo ɔ felin do ban bɛɛ sola e nɛ man nideli ya?”

Yesu na Belisebu

Mateo 12:22-30; 12:43-45; Maake 3:22-27

¹⁴ Wee daale Yesu gberaa felinkum keɲ ne yeli walan bɛɛ tale kolosi ya nɛ lee balee ɲolo man. Felinkum keɲ ka lee nɛ, balee ɲon kolosiwɔ te doo balan dikpii keɲ be kyaa botɔɔ nɛ pou nɔɔ. ¹⁵ Kɛntɛ balan ban

baale yakowɔ nyiaa, “Feliŋkumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na balee kei donj te ɔ ne tale gegi feliŋkumɛɛ nɛ.”

¹⁶ Kenj baale mɔ ne gyae baa teese Yesu nɔɔman dɔɔ be yako e nyi waa yɛɛ gyakolonj nombia, na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyanj.

¹⁷ Mɔna Yesu gyenj kpene kenj bɛɛ gyuenj nɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Tɛɛle kamase kenj ke man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donj na, tɛɛle kenanj be gyae ke de ya. Mena mɔ te dekpanalanj daale man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donj na, dekpanalanj kenanj ne yɛɛ bo. ¹⁸ Akpaa nyi ɔbɔnsam gyoori kenj man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donj na, sena te ɔ gyoori kenj gyae ke tale senj? Kenj dɔɔ mɛɛ yako kei yena nyi, ɛmɛɛ kpa feliŋkumɛɛ pou gyoo Belisebu faa na manj donj te mɛɛ mo gegi feliŋkumɛɛ. ¹⁹ Akpaa nyi Belisebu donj te mɛɛ mo gegi feliŋkumɛɛ na, amɔte donj yaa ɛ silala banj na mo gegi feliŋkumɛɛ? ɛmɛɛ gbagba ɛ silala ne gyae la baa bu njon fɔɔ. ²⁰ Te akpaa Wurubuare donj te mɛɛ mo gegi feliŋkumɛɛ na, kenanj na ɛ wulaa gyenj nyi Wurubuare gyoori kenj tanj kekɔnj ɛ gyanj. ²¹ Akpaa donj te njolo de desina ɔ wose mo yoo abɔɔ ɔ na deke ɔ dɛɛ nɛ, njolo be tale kaa mo ɔ kolo ya. ²² Mɔna akpaa walanj njon ɔ dana donj kela e de kɔnj kaa yokii na e te ɔ di ɔ dɔɔ nɛ, ɔ ne leo ɔ yoo abɔɔ njan ɔ na mo ɔ wose lo njɛ dɔɔ nɛ pou, na ɔ te kuu wa abɔɔ pou ke kpɛɛɛ balanj. ²³ Walanj kamase njon ɔ be kpue na manj ya nɛ na ɔ ne kola manj, te walanj kamase njon mɔ ɔ bɛɛ kyɔ manj na dee yilaa balanj fa Wurubuare ya nɛ, ɔ ne yaasee wɔ bo.”

²⁴ Kenj te Yesu yako wɔ nyiaa, “Feliŋkum da lee walanj man nɛ, ɔ ne tɛɛ kila keo tɛɛle awolɛɛ ɔ ne gyae dekyae. Akpaa ɔ te nyinj dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, ‘Maa bese gyu ma dekyae bene kenj mɔɔ lee nɛ man.’ ²⁵ Akpaa ɔ kɔnj kaa naa nyi ba

te gbee botɔɔ desina ke nideli kenj nyi ayimɛɛ kamase be doo ya nɛ.

²⁶ ɔ na bese gyu ka mo feliŋkumɛɛ nyetooro njan njɛ dana nombiakumɛɛ kela e nɛ kpɔ na ɔ wose na be kaa kyaa walanj njonan man. Dekɔnj mena na, walanj njonan dinɔɔ na bese wɔɛɛ kela ɔ kekyaa gyanjgba kenj.”

²⁷ Yesu kɛɛ kolosi nombia kenja nɛ, alo njolo gyinaa ɔ nɔɔ balan banj man yako nyiaa, “Alo njon ɔ ba lola nenj te ɔ be kɛɛle nenj nɛ, njon na nyeebam.”

²⁸ Kenj te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Balan banj bee nyii Wurubuare nombia njan te bee di njɛ dɔɔ nɛ, banj gba te kaboena nyi be sia dɛɛ gye.”

Bɛɛ gyae nyi Yesu waa yɛɛ gyakolonj nombia

Mateo 12:38-42

²⁹ Balanj banj ke kɔnj kaa wuku nɛ Yesu besewɔ yako nyiaa, “Gyenj wee kei balan yɛɛ nombiakumɛɛyɛrawɔ. Bɛɛ gyae bo nyi baa naa gyakolonj nombia, mɔna mɔɔ gyae maa yɛɛ gyakolonj nombia kpɔ na njan be kɔnj Wurubuare dekpenjkenjgyɔɔre Gyona dɔɔ ne ya. ³⁰ Mena kenj Gyona nombia njan ba bese kolo kekasee fa Niniwetena nɛ, mena mɔ te manj Deniwalanj Bu njon mɔ me nombia gyae ka bese kolo kekasee fa gyenj wee kei balan. ³¹ Wee kenj Wurubuare waa kɔnj ɔ kaa di balan nombia nɛ, Seba gyoo njon ɔ yɛɛ alo e te ɔ ba lee ata yenanj nɛ, waa koro senj na waa bu gyenj wee kei balan fɔɔ. Nawolo nyi ɔ ke nyii Solomɔn nyansa nombia njan nɛ, ɔ tɛɛwɔ leenanj tɛɛle ɔto kɔnj kaa nyii njɛ. Mɛɛ yako njon baa nyi walanj njon ɔ kela gyoo Solomɔn njonanj kyaa kebo mɔna ɛ bee nyii e ya. ³² Mena mɔ te wee kenj Wurubuare waa kɔnj ɔ kaa di balan nombia nɛ, Niniwetena baa koro senj na baa bu gyenj wee kei balan fɔɔ. Nawolo nyi debanj kenj Gyona be kolosi Wurubuare nombia njan fa wɔ nɛ, be kyɛɛkeewɔ lee be

gbɛenɛn kumɛɛ man te be kɔŋawɔ Wurubuare gyan. Mɛɛ yako ŋon baa nyi walaŋ ŋon ɔ kela Gyona ŋonan nɛ kyaa kebo.”

Deniwalaŋ wose kanea

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Keŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “Ŋolo bɛɛ kyanɛe kanea na waa mo ke weese yaa waa mo kolo wu ke ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido na balan ban bɛɛ kɔŋ dekanalan keŋ man nɛ ke nyin naa. ³⁴ Deniwalaŋ kanea yena ɔ sia. N sia ne naa na n wose pou yɛɛ keŋmaŋee ke, mɔna n sia de wɔlɛɛ na n wose pou doo ditɛntɛɛ tum man. ³⁵ Mena dɔɔ ɛ kɛɛ nideli nyi keŋmaŋee keŋ doo ɛ man nɛ ba bese ditɛntɛɛ ya. ³⁶ Nyi akpaa n wose pou doo keŋmaŋee man te ka yenaŋ daale be doo ditɛntɛɛ man ya na, kenan na n wose pou gyae ke ŋalakee ŋgba mena keŋ kanea ne ŋalakee nɛ.”

Yesu kekolosi Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala nombia

Mateo 23:1-36

³⁷ Yesu kekolosi tan nɛ Farasii baale ŋolo baake e gyu ɔ dɛɛ ɔ kaa di, mena dɔɔ ɔ gyuuwɔ kekyaa weenɛɛ ŋan tɛɛ. ³⁸ Farasii baale ŋon kena nyi Yesu te faafo ɔ nyinmaase ŋgba mena keŋ ba benen mmaraa nawolo ya nɛ, doo ɔ nɔɔ.

³⁹ Keŋte de Gbenɣyoo Yesu yako e nyiaa, “ɛmɛɛ Farasiitena ne faafo ɛ leenɔɔse na ɛ nyefalɛɛ wɔle bo, mɔna ŋe man dana ayimɛɛ. Mena te ɛmɛɛ mɔ konɔɔse man doo, ɛ dana sibii te nombiakumɛɛ mɔ te wulu ɛ man. ⁴⁰ ɛmɛɛ ayintena; ɛ ba gyen nyi Wurubuare ŋon ɔ be yɛɛ kolo wɔle nɛ, ŋon yena ke tɔoman mɔ yee? ⁴¹ Mena dɔɔ ɛ yɛɛ deeli fa ayematena, na kawola nyi ɛ wose betan ayimɛɛ ya.

⁴² ɛmɛɛ Farasiitena ɛ laako! Nawolo nyi ɛ na mo ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu gba kufu man deken dokolon fa Wurubuare, mɔna ɛ bee di nombia na ŋe gbɛɛ ya te ɛ bɛɛ mo Wurubuare mɔ yɛɛ kolo ya.

Kaboena nyi nafa yaa yɛɛ mena abɔɔ keŋa pou, na ɛ ka bese fa ɛ wɔɔman abɔɔ buruburu ŋan kufu man deken dokolon bela kpu.

⁴³ ɛmɛɛ Farasiitena ɛ laako! Nawolo nyi ɛ ne gyae akyaese kpaak-paa Gyudatena ɔsom denɛɛ man, te ɛ ne gyae mɔ nyi ɛ lii balan man na balan dee buŋ do ŋon nɔɔ.

⁴⁴ ɛ laako! Nawolo nyi ɛ yɛɛ ŋgba yebɔɔse ŋan ba yoo te balan ne tɛɛ ŋe dɔɔ keŋ bɔɔ gyen nyi ŋe yɛɛ yebɔɔse ŋa ya nɛ.”

⁴⁵ Botɔɔ te mmaraa wolala ban man ŋolo bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɣyoo, nya ayakon keŋa nɛ ŋgba n tee daa mɔ baa.”

⁴⁶ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “ɛmɛɛ mmaraa wolala mɔ ɛ laako! Nawolo nyi ɛ ne bake kasolɔse ŋan kela balan nɛ yere wɔ, mɔna ɛmɛɛ gbagba bɛɛ yɛɛ kolo kyomii kyɔ wɔ na baa tale seele be kasolɔse ŋenan ya.

⁴⁷ ɛ laako! Nawolo nyi ɛ ne desina Wurubuare akpenkpenɣyɔɔra ban yebɔɔse, mɔna ɛmɛɛ gbagba ɛ naanaɔ koono wɔ. ⁴⁸ Mena dɔɔ kei nawolo baa nyiaa, ɛmɛɛ gbagba te lɛɛ nombia ŋan ɛ naanaɔ be yɛɛ nɛ do. Nawolo nyi ɛ naanaɔ koono Wurubuare akpenkpenɣyɔɔra ban, te ɛmɛɛ mɔ kɔŋawɔ ɛ ne desina ba yebɔɔse. ⁴⁹ Kei dɔɔ te Wurubuare nyansate ŋon kolosiwɔ nyiaa, ‘Maa kpila ma akpenkpenɣyɔɔra na me kpilala be gyan. Baa ko be man baale, na baa naase be man baale mɔ diyem.’ ⁵⁰ Wurubuare akpenkpenɣyɔɔra ban bɔɔ koo lee deban keŋ Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei nɛ, ka denɛle kewon gyae ke kɔŋ ɛmɛɛ gyen balan kewɔ dɔɔ, ⁵¹ lee Abele kako man kelii Sakaria dɔɔ. Sakaria kei te ba koowɔ Wurubuare kedeesa boe keŋ, na Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ nsana nsana nɛ. Mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, keŋa pou denɛle kewon gyae ke kɔŋ ɛmɛɛ gyen balan kewɔ dɔɔ.

⁵² ɛmɛɛ mmaraa wolala ɛ laako! ɛ ta mo Wurubuare kagyen gbɛɛ weese balan te ɛmɛɛ gbagba mɔ bɛɛ

teε gbεε kenan̄ dɔɔ ya, te ε ne tɔ ban̄ bεε gyae baa ta gbεε kenan̄ dɔɔ mɔ nε gbεε.”

⁵³ Yesu ka lee botɔɔ nε, mmaraa wolala na Farasiitena ban̄ moo nombia gyu ke tun̄ e ban̄ man te be bɔɔse e nombia burum, ⁵⁴ mo teese ɔ nɔɔman na baa nyin̄ kyan̄ e.

12

ε keε ε wose dɔɔ nideli
Mateo 10:26-33; 12:32; 10:19-20

¹ Deban̄ kenan̄ man nε, balan̄ burum kɔɔawɔ kaa yilaa ken̄ nae dasen̄ae be doo ya. Ken̄te Yesu fiasεε ɔ ne yako ɔ kaseela ban̄ nyiaa, “ε keε ε wose man̄ nideli na Farasiitena din̄ɔɔ ken̄ ke yεε ηgba tee ken̄ bεε mo do kolo man te ne wuku nε. Nawolo nyi bεε yεε ba wose ηgba be yεε balan̄ kpaakpaawɔ nε mɔna bεε beo bo. ² Te kolo be kyaa ken̄ bɔɔ wu ke dɔɔ ken̄ nyi bɔɔ gyae baa gyusu ke ya, te nombia aweesen̄ ηaale mɔ be kyaa ken̄ be gyae ka lee debɔɔ ya. ³ Mena dɔɔ nombii kamase ken̄ ε be yako ke ditin̄tεε man nε gyae ka lee debɔɔ, te nombii kamase ken̄ ε be kolosi adadawoya man do ηolo den̄ele man deni tɔɔman nε, baa mo ke gyɔ dekp̄en̄kp̄en̄.

⁴ Me tebia mεε yako ηon baa nyi ε na yee balan̄ ban̄ bεε ko wosenaane kaagen̄ bo, mɔna bɔɔ tale yεε kolo kpu bela nε ya. ⁵ Mεε gyae maa wola ηon walan̄ ηon kaboena nyi yaa yee. ε yee Wurubuare ηon ɔ ko walan̄ na, ɔ dana don̄ nyi waa fun̄ ɔ woo ka do boalan̄ ken̄ bεε yem ya nε man. Ampan̄ yaa mεε yako ηon nyiaa, ηon yena walan̄ ηon kaboena nyi yaa yee. ⁶ Akpelee koya yεε an̄mon̄? Na kapere ala te bεε yɔɔ akpeleese ban̄on̄ yee? Mɔna Wurubuare bee wolee be man dokolon̄ koran̄ gba ya. ⁷ ε nyeenyɔɔse koran̄ nε, Wurubuare gyen̄ ηe yaan̄ɔɔle. Mena dɔɔ ε na yee ya, nawolo nyi ε dana tɔn̄ɔɔ kela akpeleese burum.”

⁸ Ken̄te Yesu kpa, “Mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, walan̄ kamase ηon ɔ lεε man̄ do denibalan̄ siaman̄ nyi

me yεε ɔ Gbengyoo e na, man̄ Deniwalan̄ Bu ηon mɔ maa lεε e do Wurubuare kpilala ban̄ siaman̄ adido. ⁹ Mɔna walan̄ ηon ɔ te lεε man̄ do denibalan̄ siaman̄ nyi me yεε ɔ Gbengyoo e ya nε, man̄ Deniwalan̄ Bu ηon mɔ maa bεε e Wurubuare kpilala ban̄ siaman̄ adido. ¹⁰ Nyi akpaa ηolo de kolosi nombiakumεε tia man̄ Deniwalan̄ Bu ηon nε Wurubuare waa mo kyεε e, mɔna nyi akpaa ηolo de kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare felin̄ ηon na, Wurubuare be gyae waa mo kyεε e korakora ya. ¹¹ Akpaa be wɔn̄ee ηon gyu Gyudatena ɔsom denεε man na gyoonen̄ na don̄ɔɔ kegyiise siaman̄ nyi be kaa di ε nombia na, ε na wolεε na mena ken̄ ε ke tira ε nɔɔse yaa kpene ken̄ ε ke yako ya. ¹² Nawolo nyi deban̄ kenan̄ nε, Wurubuare felin̄ ηon ne gyae la waa wola ηon kpene ken̄ ε ke yako.”

Yesu kegyɔ dudu lee kɔbate diyin̄te ηolo wose man

¹³ Yesu kee kolosi nε, walan̄ ηolo korowɔ balan̄ dikpii ken̄ man yako e nyiaa, “De Gbengyoo, yako me kegyia na dεε kpala de kya abɔɔ.”

¹⁴ Ken̄te Yesu tiran̄ɔɔ fa e nyi “Baale, amɔte lese na man̄ nyi maa yεε ε nombiadiiri yaa ya abɔɔ kpalare?”

¹⁵ Ken̄te ɔ yako wɔ nyiaa, “ε keε nideli na ε ka deke ε wose lee kedikum kamase man, nawolo nyi deniwalan̄ nyeedon̄ be doo abɔɔ burum ken̄in̄ man ya.” ¹⁶ Ken̄te Yesu gyɔɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, “Kɔbate ηolo kyaawɔ ken̄ ɔ wɔɔman weenεε deewɔ fa e nideli. ¹⁷ Ken̄te balee ηonan̄ yako ɔ wose nyiaa, ‘Wɔn̄ te maa yεε, nawolo nyi mɔɔ tan̄ botɔɔ ken̄ maa see me weenεε bela ya.’

¹⁸ Ken̄te balee ηon yako ɔ wose nyi ‘Ma gyen̄ kpene ken̄ maa yεε, maa tekerii me kpeese benεε ηan̄ pou na maa ban̄ dinaana na maa see me weenεε na ma abɔɔ pou ηe man.’

¹⁹ Na maa yako ma wose nyiaa, ‘Me dana abɔɔ kpaakpaa burum ηan̄ gyae ke doo fa man̄ kulutoonen̄

na maa see me weenεε na ma abɔɔ pou ηe man.’

¹⁹ Na maa yako ma wose nyiaa, ‘Me dana abɔɔ kpaakpaa burum ηan̄ gyae ke doo fa man̄ kulutoonen̄

burum. Mena dɔɔ maa kyaa fɛɛfo na maa di na maa nyɔɔ na maa di gyonɔ! ” ²⁰ Mɔna Wurubuare yako e nyiaa, “Nyaɔ diyinɔte! Gyen nelim kei maa lɛo n nyeedon lee n nyinmaa man. Na nya abɔɔ njan pou n be gyae see nɛ, gyae ka bese amɔte wui?” ²¹ Kenɔte Yesu yakowɔ nyiaa, “Nnɛ kei te gyae ke kɔn walan kamase njon ɔ ne gyae abɔɔ burum fa ɔ wose tɛɛle kei dɔɔ, mɔna Wurubuare siaman na ɔ be doo kolo man ya nɛ dɔɔ.”

*Mo n loo gyakaa Wurubuare dɔɔ
Mateo 6:24-34*

²² Kenɔte Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Mena dɔɔ te mɛɛ yako njon nyi ‘E na naase e wose diyem lee e kekyaa man kedi na kenyoɔ na abɔɔ njan e ka do ya. ²³ Nyeedon ne hia kela weenɛɛ, te deniwalan wose mɔ ne hia kela abɔɔ njan waa do. ²⁴ E keɛ gyebuse, bɔɔ ne duu abɔɔ ya te bɔɔ ne kɔɔ ya, te bɔɔ dana kpeese yaa denɛɛ njan man baa see weenɛɛ ya, mɔna Wurubuare ne fa wɔ weenɛɛ. Kaboena yaa gyen nyi e wose ne hia kela gyebuse. ²⁵ E man wonɔti te lee ɔ kayeyɛɛ man nɛ, waa tale mo deban dokolon koon pɛ kpu na ɔ weeya njan Wurubuare be fa e nɛ? ²⁶ Akpaa nyi e be gyae e ke tale yɛɛ kolo peperee kei ya na, won dɔɔ te e ne naase e wose diyem abɔɔ akan njan dɔɔ? ²⁷ E keɛ mena ken kyenkyenkɔɔse na bee, nɛ bɛɛ yɛɛ tom ya te nɛ bɛɛ loo kanyanɛe mɔ ya. Mɔna mɛɛ yako njon e ke nyii nyi Gyoo Solomɔn na ɔ wosekenyin koran nɛ, ɔ te nyin kyenkyenkɔɔse kenja man dokolon kyeo ya. ²⁸ Weera dɔɔ te e bɛɛ lɛɛ Wurubuare di nideli ya? Nyi akpaa mena te Wurubuare ne desina nɛlese njan e kena njan gyen kyoo na be ta too njan na, kenan na e tɔɔse nyi Wurubuare waa tale desina njon kela nɛlese njan. ²⁹ Mena dɔɔ e na mo e konɔɔ gyakaa kpene ken e ke di yaa kpene ken e ke nyɔɔ dɔɔ ya. E na yeyɛɛ na mena abɔɔ njan ya. ³⁰ Nawolo nyi mena abɔɔ kenja te tɛɛle kei dɔɔ balan ban

bɔɔ gyen Wurubuare ya nɛ sia ne yɛɛ nɛ dɔɔ, mɔna e kya Wurubuare gyen nyi mena abɔɔ kenja ne hia emɛɛ mɔ. ³¹ Mena dɔɔ e tangbɛɛ mo e loo pou gyakaa Wurubuare gyoori ken dɔɔ. Nyi akpaa e yɛɛ mena na, Wurubuare waa mo abɔɔ akan njan pou kpu njon.’ ”

³² “Emɛɛ me balan dikpiibii, e ta boo ya mɔna e na yee ya nawolo nyi dana e kya Wurubuare gyon nyi waa yela e ke di gyoori kpu na e. ³³ E yoɔ ya abɔɔ na e ka mo nɛ kɔba pou fa ayematena. Kei gyae ke yela e ke nyin abɔɔ kpaakpaa see e wose Wurubuare man. Nmɛɛlate be gyae waa tale gyu botɔɔ ke nmɛɛle ya, te kolo be gyae ke tale wɔlɛɛ njan mɔ ya. ³⁴ E tɔɔse nyi botɔɔ ken ya abɔɔ kpaakpaa doo nɛ, botɔɔ te e loo mɔ gyakaa.”

*E doo e wose dɔɔ
Mateo 24:45-51; Maake 13:32-37*

³⁵ Kenɔte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E doo e wose dɔɔ nideli na e ke kyanɛɛ e kanease see, ³⁶ nɛgba tewulɛɛ ban bɛɛ daa be gbengyoo ka lee alowole tɛɛ kɔn nɛ. Na nyi akpaa ɔ betaa kɔn kaa gyɔ disim na baa koro toro e bilen. ³⁷ Tewulɛɛ ban be gbengyoo waa kaa naa nyi ba delena nɛ, ban na nyeebam. Ampan yaa mɛɛ yako njon nyiaa, be gbengyoo njon waa kpee wa abɔɔ desina ɔ wose na waa yela baa kyakee na waa fa wɔ weenɛɛ baa di. ³⁸ Akpaa nyi be gbengyoo njon da bese kɔn tɛɛ nsana yaa nebo fuu koran te ɔ naa nyi ɔ tewulɛɛ ban delena na, ban na nyeebam. ³⁹ Mɔna e tɔɔse nyiaa, akpaa dekpanalanɔte den gyen deban ken nmɛɛlatena baa kɔn kaa nmɛɛle e nɛ, nafɔ waa doo ɔ wose dɔɔ na bɔɔ nyin kɔn kaa kuu wa abɔɔ ya. ⁴⁰ Mena dɔɔ kaboena nyi emɛɛ mɔ yaa doo e wose dɔɔ, nawolo nyi man Deniwalan Bu njon mɔ maa kɔn bo deban ken e loo be gyakaa ya nɛ.”

⁴¹ Botɔɔ te Pita bɔɔse Yesu nyiaa, “Me Gbengyoo, daa yaa n gyɔɔ dudu

kei fa yaa walaŋ kamase?" ⁴² Kenŋe Yesu tiranoo fa e nyi, "Amote yena tobaale ŋon beɛ leɛ e di te ɔ sia be kare?" Ŋon yena walaŋ ŋon ɔ gbenjyoo ba mo e nyi waa keɛ ɔ tewuleɛ akan ban doo, na waa fa wo weeneɛ debaŋ kenj kaboena ne man. ⁴³ Nyi ɔ gbenjyoo ŋon de koŋ kaa naa e nyi ɔ ne yeɛ ɔ tom ŋgba mena kenj ɔ kpa waa yeɛ ne, na ŋon na nyebam. ⁴⁴ Ampan yaa meɛ yako ŋon nyiaa, ɔ gbenjyoo ŋon waa mo wa aboo pou do tobaale ŋonanj nyinmaa man nyi waa keɛ ŋe doo. ⁴⁵ Mɔna akpaa tobaale kei de yako ɔ wose nyiaa, "Me gbenjyoo te kyare ɔ beɛ koŋ ya, te ɔ gyoo tewuleɛ na alebia akan ban akpanyanjanj keyeɛ te ɔ ne dii te ɔ ne nyoo deɛse ne, ⁴⁶ ɔ gbenjyoo ŋon da bese koŋ wee yaa debaŋ kenj tobaale ŋon loo be gyakaa ya ne, waa woŋ tobaale ŋonanj denjele na waa gegi e na waa yela waa naa diyem ŋgba ban boo ne leɛ Wurubuarɛ di ya ne. ⁴⁷ Tobaale ŋon ɔ gyenj kpene kenj ɔ gbenjyoo ne gyae te ɔ te desina ɔ wose see na waa yeɛ ɔ gbenjyoo kegyaebii ya ne, baa kebii e dambiise nideli. ⁴⁸ Mɔna tobaale ŋon ɔ ba gyenj kpene kenj ɔ gbenjyoo ne gyae ya te ɔ yeɛ kpene kenj kaboena ketuku na, baa tuku e bo kyomii. Walaŋ kamase ŋon ba mo aboo burum do ɔ nyinmaa man na, baa boose aboo burum lee ɔ gyanj. Te ŋon mo ba mo aboo ŋan ŋa boe nideli do e ɔ nyinmaa man na, mena ke mo te baa boose lee ɔ gyanj."

Yesu nombia ta mo kekpase koŋ
Mateo 10:34-36

⁴⁹ Kenŋe Yesu yako wo nyiaa, "Me koŋae me kaa do boalanj teɛle kei doo, te ma kegyaebii yena nyi nafa ke denj wulaa keɛ kpa. ⁵⁰ Kaale daale doo daa na manj te meɛ yeyee kelii debaŋ kenj kaale kenan gyae ke taŋ. ⁵¹ E gyenj nyi wosefereŋ yaa ma moowo koŋ teɛle kei doo? Koa! Na wosefereŋ ya, mɔna me koŋae na balanj kekpase kpookpoo. ⁵² Lee

gyenj ne gyu ne dekpandalan kenj ke man balan yeɛ balan banonj na baa kpase ba wose. Balan batooro baa koro senj tia balan bala, na balan bala mo ka koro senj tia balan batooro. ⁵³ Kyaɔ baa koro senj tia be bia baala te bia baala mo baa koro senj tia be kyaɔ. Naɔ baa koro senj tia be bia alebia te bia alebia mo baa koro senj tia be naɔ. Awuna baa koro senj tia be bia ala te bia ala mo baa koro senj tia ba awuna."

Debaŋ otomante kenj wose man nombia

Mateo 16:2-3

⁵⁴ Kenŋe Yesu besewo yako balan dikpii kenj nyiaa, "E naa ŋoma da lee weese deɛyalae man ne, debokenan man na e kpa 'ɔga ne koŋ' na ampan ɔga te ŋeɛ. ⁵⁵ Te e naa ŋgba felij ne gyoo lee ata yenanj na e kpa 'Weese waa senj' na ampanj te koŋ mena. ⁵⁶ Emɛɛ banj e na beo e wose! E ne tale keɛ adido na ateta na e ta wola kpene kenj gyae ke yeɛ. Woŋ doo te e be tale keɛ aboo ŋan ne koŋ gyenj ne, na e ka wola ŋe man ya? ⁵⁷ Woŋ doo te emɛɛ gbagba be tale gyuenj naa kpene kenj dei fa ŋon na e ke yeɛ ya? ⁵⁸ Nyi akpaa ŋolo de samena neŋ te e ne gyu e kaa di nombia ŋan na, yeɛ kakyenj na e ke desina ya nsana gbɛɛnaa man. Na mena ya na waa mo neŋ gyu nombiadiiri ŋon gyanj na ŋon mo ka mo neŋ kefa kotototena na banj mo kewoŋee neŋ keto deni. ⁵⁹ Meɛ yako neŋ n ke nyi nyiaa, n be gyae n ka lee deni man botoo ya kaboena n keto kom kenj baa kara fa neŋ ne pou taŋ."

13

Kyɛɛkee lee n gbɛɛneŋ kumɛɛ man na n ke koŋ Wurubuarɛ gyanj

¹ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi fa balan banj ne balan baale koŋawo kaa yako e nyiaa, Galeliatena baale gyuuwo Wurubuarɛ osom deni dinaa kenj man be kaa deesi fa Wurubuarɛ. Kenŋe gyoo dinaa Pilato yela be ka koo wo, te be fatabo

kyakalewɔ na ba kedeesa fatabo kenj. ² Kenje Yesu boose wɔ nyiaa, “E na gyuen nyi Galeliatena ban boɔ naa mena diyem kei gyu ka yen ne, be nombiakumɛɛ kela Galeliatena akan ban pou? ³ Koa be doo mena ya, mɛɛ yako non baa nyiaa akpaa ε te kyɛɛkee lee ε gbɛɛnenj kumɛɛ man na ε ke kɔnj Wurubuare gyan ya ne, emɛɛ mɔ ε ka yen. ⁴ Yaa ε na gyuen nyi balan kufu gyanaara ban deni doolonje kenj be yale nere wɔ Siloam ne, be nombiakumɛɛ kela balan akan ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne pou? ⁵ Koa be doo mena ya, mɛɛ yako non baa nyiaa akpaa ε te kyɛɛkee lee ε gbɛɛnenj kumɛɛ man na ε ke kɔnj Wurubuare gyan ya ne, emɛɛ mɔ ε ka yen.”

Danj kenj ke bɛɛ see ya ne dudu

⁶ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, “Balee nolo duu danj kenj bɛɛ baake ke nyi fiigi ne ɔ wɔɔman, te ɔ gyuuwɔ ɔ kaa kɛɛ nyi waa nyinj ke bia di mɔna ke ta see ya. ⁷ Kenje ɔ yako ɔ paate non nyiaa, ‘Kɛɛ kulutoonenj atooro sɔɔnj yaa ngba mɛɛ kɔnj kebo kaa kɛɛ nyi maa nyinj danj kei bia, mɔna me bee nyim ya. Kara ke leki! Wonj doɔ te ka senjɛɛ kɛɛ wɔlɛɛ me tɛɛle?’ ⁸ Kenje ɔ paate non tiranɔɔ nyiaa, ‘Me gbengyoo, yela ke ka senj kulutoo dokolonj kpu na maa wula tɛɛle kenj ke dei ne kaa do ka ateta na dɛɛ kɛɛ. ⁹ Akpaa ke da see bia kulutoo anekɔnanj na dei, te akpaa ke ta see ya na dɛɛ kara ke leki.’”

Yesu kekyɔ alo nolo kawee Gyudatena keɛɛfowee

¹⁰ Gyudatena keɛɛfowee daale ne, na Yesu na wolo Gyudatena ɔsom deni daale man. ¹¹ Na alo nolo kyaa botɔɔ kenj felinj kum ba do e kawee kulutoonenj kufu gyanaara, te ke yela ɔ goowɔ kenj ɔ bɛɛ tale waa tenee ɔ wose koranj ya. ¹² Yesu kena alo non ne, ɔ baake e kaa senj balan siaman te ɔ yako e nyiaa, “Alo, n te nyinj kawee kekyɔ.” ¹³ Kenje Yesu moo ɔ nyinjmaa gyakaa ɔ doɔ,

debokenanj man te alo non teneewɔ te ɔ lese Wurubuare yele.

¹⁴ Botɔɔ te bo ɔsom deni man kegyia non gyenja ban nyi Yesu te kyɔ walanj kawee ba keɛɛfowee, mena doɔ ɔ kolosiwɔ fa balan ban boɔ gyanee botɔɔ ne nyiaa, “E dana weeya looro kenj ε na mo yɛɛ tom. E kɔnj weeya njenanj man na baa kyɔ non ε kawee, te yɛɛ nyi keɛɛfowee te ε ke kɔnj ya.”

¹⁵ Kenje de Gbengyoo Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa “Emɛɛ ban ε na beo ε wose! E man wonji bɛɛ booli na ɔ wonembu lee ɔ dekpanɛ man mo e gyu kefa e lonj keɛɛfowee ya?”

¹⁶ Te nenɛɛ alo kei non ɔ ba lee Aberaham duulunj man te ɔbonsam ba do e kawee kulutoonenj kufu gyanaara sɔɔnj yaa ne, tekaboena nyi maa kyɔ e kawee keɛɛfowee yee?” ¹⁷ Yesu noɔ ketira kenj yela ɔ kolala ban pou sia yenawɔ, te gyakolonj nombia njan ɔ be yɛɛ ne yɛɛ balan ban pou gyonj.

Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuare gyoori kenj wose man

Mateo 13:31-33; Maake 4:30-32

¹⁸ Kenje Yesu boose wɔ nyiaa, “Sena te Wurubuare gyoori kenj doo? Yaa wonj te dɛɛ mo ke maa na? ¹⁹ Ke yɛɛ ngba danj daale bii peperee ngba kpeli bii kenj balee nolo ba mo ke duu ɔ wɔɔman ne. Te ke tuuwɔ bese danj dinaa dinaa te gyebuse kɔnjawɔ kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

²⁰ Kenje Yesu besewɔ boose wɔ nyiaa, “Wonj te maa mo Wurubuare gyoori kenj maa na? ²¹ Wurubuare gyoori kenj yɛɛ ngba tee kenj alo nolo ba mo kyakale bodobodo bilinj tasa dinaa man, kaboena bilinj kenj pou korowɔ wuku ne.”

Denanɔɔ bobɔkyee kenj

Mateo 7:13-14, 21-23

²² Yesu ka mo ɔ nyee ban ɔ ne gyu Gyerusalem donɔɔ man ne, ɔ tɛɛwɔ donɔɔse na akuraase man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia. ²³ Kenje walanj nolo boose e nyiaa, “Me Gbengyoo, balanj akalansɛɛ te

Wurubuare waa lɛɛ ba nyee yaa?" Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, ²⁴ "Nyi akpaa ε ne gyae ε ka gyoo Wurubuare gyoori kenj man nɛ, ε yɛɛ kakyeɲ na ε ka mo denanɔɔ bɔbɔɔkyee kenj man gyoo. Nawolo nyi balan burum baa pereɛ nyi baa mo botɔɔ gyoo, mɔna bɔɔ gyae baa tale ya. ²⁵ Deban kenj dekpanalante ɲon waa koro na waa tɔ ɔ disim nɛ, deban kenan te ε ka senj debɔɔ man na ε ke gyo disim kenj na ε ke waase e nyiaa, 'De Gbenjgyoo toro denanɔɔ kenj fa daa.' Kenje waa tiranɔɔ fa ɲon nyi, 'Mɔɔ gyen ɲon ya te mɔɔ gyen botɔɔ kenj ε ba lee mɔ ya.'

²⁶ Botɔɔ te ε ke tiranɔɔ nyiaa, daa na neɲ doo nyinmaa di te de nyɔɔwɔ, te n wola nombia de debiise mɔ man.

²⁷ Mɔna dekpanalante ɲon waa bese yako nyiaa, 'Mɔɔ gyen ɲon ya te mɔɔ gyen botɔɔ kenj ε ba lee mɔ ya. ε ta lee me siaman, emɛɛ nombiakumɛyɛɛra!' ²⁸ Deban kenj ε kena de naanaɔ Aberaham na Asiki na Gyekɔpo na Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra ban pou Wurubuare gyoori kenj man te ε be gyae ε ke tale ke kpu na wɔ ya nɛ, botɔɔ te ε ke kyanj ε nyeeya wii na ε ka donjɛ ε nyimbiam. ²⁹ Balan baa lee weese dɛɛlee na weese dɛɛyalae man, na ado na ata yenanj kɔɲ kaa kyaa Wurubuare gyoori kenj man di gyonj. ³⁰ Mɛɛ yako ɲon ε ke nyii nyiaa, balan ban bɔɔ dɔɔ wɔle nɛ baa kaa lanj siaman, te ban be kyaa siaman nɛ baa dɔɔ wɔle."

Mena kenj Yesu ne gyae Gyerusalem

Mateo 23:37-39

³¹ Deban kenan man te Farasiitena baale kɔɲawɔ Yesu gyanj kaa yako e nyi "Lee kebo kei gyu yenanj daale, nawolo nyi gyoo Herode ne gyae neɲ waa ko."

³² Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E gyu ke yako mena adaote ɲonan nyiaa, maa gberaa felinjakumɛɛ na maa kyɔ balan gyen na kyoo, te weeya atoorote man na maa tanj ma

tom." ³³ Mɔna kaboena nyi maa mo me sia tee me dee gyue dɛɛdɛɛ gyen na kyoo na ke tɛɛ kena. Nawolo nyi yɛɛ senaa nɛ, Gyerusalem donɔɔ man te kaboena nyi Wurubuare dekpenkpenjgyɔɔre waa yenj.

³⁴ Kenje Yesu yakowɔ nyiaa, "O Gyerusalemtena, O Gyerusalemtena, emɛɛ koonaa Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra ban te ε funjii Wurubuare kpilala ban ɔ be kpili ε gyanj nɛ boya. Ma te yɛɛ mena kenj maa yilaa ɲon kɔɲ me gyanj ɲgba mena kenj kegyim talabo ne yilaa ɔ bia do ɔ benkelee tɛɛ nɛ, mɔna ε te fa manj gbɛɛ ya. ³⁵ ε kɛɛ, Wurubuare ta lese ɔ sia lee ε donɔɔ kenj dɔɔ. Te mɛɛ yako ɲon ε ke nyii nyiaa, ε be gyae ε kena manj bela ya kelii deban kenj ε keyako nyiaa, 'Walanj ɲon ɔ ne kɔɲ de Gbenjgyoo Wurubuare yele man nɛ, ɲon na nyeebam.' "

14

Yesu kekyɔ balee ɲolo kawee

¹ Gyudatena kefeɛfowee daale nɛ, Yesu gyuu Farasiitena siamante ɲolo dɛɛ ɔ kaa di. ɔ ke kyaa botɔɔ kenj na, Farasiitena ban na deke e baa kɛɛ nyi baa nyin kolo yako lee ɔ wose man. ² Kenje balee ɲolo ɲon ɔ ba bokee nɛ kɔɲawɔ Yesu gyanj, ³ te Yesu bɔɔse Gyudatena mmaraa wolala ban na Farasiitena ban nyiaa, "Da mmaraa ne fa gbɛɛ nyi dɛɛ kyɔ walanj kawee kefeɛfowee yaa bɛɛ fa daa gbɛɛ ya?" ⁴ Mɔna be man ɲolo te gyusu ɔ nɔɔ ya. Kenje Yesu kyanj kawee ɲon nyinmaa man te ɔ kyɔɔ e kawee te ɔ lɔɔ e gbɛɛ. ⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Akpaa ε man ɲolo dana bu baale bii yaa wonembu te ɔ yale ditribunj man kefeɛfowee na, ɔ be gyae waa lese e debokenan man yee?" ⁶ Mɔna ba te tale tiranɔɔ fa e ya.

Wose keyɔkɔse

⁷ Yesu kena mena kenj balan ban bɔɔ baake wɔ kɔɲ weenɛɛ ɲan tɛɛ kɛɛ tɔɔsee akyaese kpaakpaa nyinjan nɛ, ɔ gyɔɔ dudu kei fa wɔ

nyiaa, ⁸ “Akpaɔ ɲolo de baake neɲ alowɔlere weeneɛ tɛɛ nɛ na peree dekyae kpaakpaate ya. Nawolo nyi gyae ke tale kɔɲ nyi ɔ te baake walaɲ ɲolo ɲon ɔ kela neɲ nɛ mɔ kɔɲ botɔɔ. ⁹ Akpaɔ de kɔɲ mena na walaɲ ɲon ɔ be baake ɛ bala nɛ, waa kɔɲ kaa yako neɲ nyiaa ‘Koro mo n dekyae fa balee kei.’ Botɔɔ na desɛɲ gyae ke kyaɲ neɲ, na n ke gyuu ke kyaa botɔɔ keɲ be taɲ obuɔ ya nɛ. ¹⁰ Mɔna nyi akpaɔ ɲolo de baake neɲ gyuu ɔ deɛ nɛ, gyuu ke kyaa botɔɔ keɲ be taɲ obuɔ ya nɛ te akpaɔ walaɲ ɲon ɔ be baake neɲ de kɔɲ nɛ waa yako neɲ nyiaa, ‘Me gyoo koro ke kyaa dekyae kpaakpaate man.’ Kei gyae ke fa neɲ obuɔ balan ban bɔɔ baake wɔ nɛ pou siaman. ¹¹ Nawolo nyi walaɲ kamase ɲon ɔ gyina ɔ wose na Wurubuare waa yɔkɔse e, te walaɲ kamase ɲon ɔ yɔkɔse ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido.” ¹² Botɔɔ te Yesu yako walaɲ ɲon ɔ be baake e gyuu ɔ deɛ nɛ nyiaa, “Akpaɔ n do kesaa te n ne gyae n ke baake balan kaa di be nɔɔ nɛ, na baake n gyoona yaa n naabia yaa n lonɲona yaa n tebia ban be dana kɔba nɛ ya. Nawolo nyi n yɛɛ mena na ban mɔ baa kaa baake neɲ wee daale tɔ kom. ¹³ Mena dɔɔ nyi akpaɔ n do kesaa na, baake ayematena na ɔtakasese na abafanɛ na siayɛɛsatena. ¹⁴ N yɛɛ mena na Wurubuare waa hiraa neɲ. Nawolo nyi ban be gyae baa tale yɛɛ mena tɔ neɲ kom ya, mɔna Wurubuare ne gyae la waa tɔ neɲ kom wee keɲ waa gyuu balan ban be gbɛɛneɲ tenɛɛ ɔ siaman lee yeɲ man nɛ.”

Nɔɔkedi dinaa daale dudu

Mateo 22:2-10

¹⁵ Balan ban ban na wɔ kyaa bee di weeneɛ ɲan man ɲolo kenyii nombia keɲa nɛ ɔ yako Yesu nyiaa, “Walaɲ ɲon waa di weeneɛ Wurubuare gyoori keɲ man nɛ, ɲon na nyeebam!” ¹⁶ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Balee ɲolo kyaawɔ te wee daale ɔ doo kesaa, te ɔ baake balan

burum nyi be kaa di. ¹⁷ Deban keɲ weeneɛ ɲan kedi be lii nɛ, ɔ kpila ɔ tobaale nyi waa ta baake balan ban ɔ be lɔ yeɛ baake wɔ nɛ nyiaa, ‘ɛ kɔɲ, ba te taɲ kpene kamase.’

¹⁸ Mɔna be popou wɔɲee ba wose lee wɔle dokolon dokolon. Walaɲ gyanɲbate ɲon tobaale ɲon be gyuu ɔ gyan nɛ yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke lee tɛɛle daale yaa te mee gyuu me kaa keɛ ke mena dɔɔ mee waase neɲ bo mɔɔ gyae maa tale kɔɲ ya.’

¹⁹ ɲolo mɔ yako e nyiaa, ‘Ma te lee nunkyuese baala kufu ban baa yeɛ tom fa man te mee gyuu me kaa mo wɔ fara keɛ be don man, mena dɔɔ mee waase neɲ bo mɔɔ gyae maa tale kɔɲ ya.’

²⁰ Keɲte ɲolo mɔ yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke yala alo yaa, mena dɔɔ mɔɔ gyae maa tale kɔɲ ya.’

²¹ Mena dɔɔ tobaale ɲon besewo gyuu ke yako ɔ gbɛɲgyoo ɲon nombia ɲan bɔɔ yako e nɛ. ɔ gbɛɲgyoo ɲon ke nyii nombia keɲa nɛ ɔ gyeɲa ban nideli te ɔ yako ɔ tobaale ɲon nyiaa, ‘Bese gyuu donɔɔ keɲ abɔntereɛ na ɲe gbɛɛneɲ nɔɔman, na n kaa baake ayematena na ɔtakasese na siayɛɛsatena na abafanɛ nyi be popou baa kɔɲ.’

²² Te kyare ya nɛ tobaale ɲon besewo kɔɲ kaa yako ɔ gbɛɲgyoo ɲon nyiaa, ‘Me gbɛɲgyoo, kpene keɲ n be kpila man nyi maa yeɛ nɛ, ma te yeɛ mɔna akyaese sɛɛ doo burum.’ ²³ Keɲte balee ɲon yako ɔ tobaale ɲon nyiaa, ‘Gyuu donɔɔ keɲ denɛɛ wɔla na ke gbɛɛneɲ pou man, na n kaa mo balan kɔɲ na ma dekanalan keɲ kenyiɲ wulu.’

²⁴ Mee yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, ‘Balan ban mɔɔ lɔ yeɛ baake wɔ nɛ, be man ɲolo na ɲolo nɔɔ be gyae ke daa me weeneɛ keɲa ya.’ ”

Kaale keɲ doo Yesu kesila

Mateo 10:37-38

²⁵ Wee daale balan burum baale kesila Yesu bee gyuu nɛ, ɔ besena ɔ sia tee wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, ²⁶ “Akpaɔ ɲolo ne kɔɲ me gyan ɔ

kaa sila man te ɔ te gyae man kela ɔ kya na ɔ naa na ɔ wɛele na ɔ bia na ɔ kegyiise na ɔ naabia na ɔ deesina na non gbagba ɔ wose koran ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya. ²⁷ Te walan kamase non ɔ ta mo ɔ ɔpanɗan ken ka senɛ fa kaale na yen na waa sila man ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya.

²⁸ Akpaa ε man nolo ne gyae waa ban deni dinaa na, ɔ bɛɛ kyaa na waa bu deni ken abɔɔ koya kɛɛ nyi kɔba ken ɔ dana ne gyae ka yee deni kenan keban yee? ²⁹ Nawolo nyi akpaa ɔ see deni ken mokɔɔ te ɔ te tale tan ke ya na, ban pou baa naa ke ne baa boɔ e, ³⁰ nyiaa 'Balee kei korowɔ nyi ɔ ne ban deni mɔna ɔ nyinmaa te gyanee ya.'

³¹ Kenɛte Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaa gyoo nolo dana yoonɔɔtena kakponse kufu (10,000) te ɔ ne gyu ɔ kaa yoo na ɔ dɔɔ gyoo non ɔ dana yoonɔɔtena kakponse sao (20,000) na, ɔ be gyae waa kyaa na waa gyuen kɛɛ nyi waa tale mo ɔ wui yoonɔɔtena kakponse kufu (10,000) ban ke yoo na ɔ dɔɔ non wui yoonɔɔtena kakponse sao (20,000) ban yee? ³² Nyi akpaa ɔ kɛɛ nyi ɔ be tale yoo na e ya ne, deban ken ɔ ta benaa ta e ya na waa kpila teree gyu ke doo e nyi waa yela baa desina ba nsana na baa kyaa wosefɛɛren man.

³³ Mena mɔ te ε man walan kamase non ɔ be gyae waa tale tina kpene kamase ken ɔ dana yela ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kaseele ya."

³⁴ Kenɛte Yesu besewɔ yako nyiaa, "Yabia dei mɔna akpaa ka gyon ken da lee ke man ne, n be gyae n ke tale yela ka ke yɛɛ gyon bela ya. ³⁵ De kɔn mena na, yabia kenan be dei fa kolo na kolo keyɛɛ bela ya, bee fun ke bo leki. Walan kamase non ɔ dana denela anenyin dei na, waa tei nombia nan mee yako ne."

15

*Nam non ɔ ba yoo ne dudu
Mateo 18:12-14*

¹ Deban daale ne, lempoolɛera burum na nombiakumɛɛyɛera kɔnawɔ Yesu gyan be kaa nyii nombia nan ɔ na wolo ne. ² Kenɛte Farasitenana na Gyudatena mmaraa wolala norokosowɔ yako nyiaa, "Balee kei dɔɔ ɔ ne lee nombiakumɛɛyɛera do ɔ wose man te ɔ ne dii bom na wo gba koran."

³ Mena dɔɔ Yesu gyoo dudu kei fa wo nyiaa, ⁴ "Akpaa ε man nolo dana namense sɔnonon (100) te be man nolo da yoo na won te ɔ ne yɛɛ?" ɔ be gyae waa tina sɔnonaara na kufu kadaale (99) ban yela nɛle nsana botɔɔ na waa ta keo non ɔ ba yoo ne kaboena waa naa e yee? ⁵ Te akpaa ɔ naa e na, ɔ be gyae waa nyanee na waa gate e gyakaa ɔ degbanɗan dɔɔ mo e gyu dɛɛ yee? ⁶ ɔ gyu dɛɛ ne waa baake ɔ gyoo na ɔ tebia gyanee na waa yako wo nyiaa, "ε yela dɛɛ nyanee nawolo nyi ma te naa me nam non ɔ ba yoo ne. ⁷ Mɛɛ yako non ε ke nyii nyiaa, mena ke te akpaa nombiakumɛɛyɛere dokolon de kyɛɛkee lee ɔ gbɛenen kumɛɛ man te ɔ kɔn Wurubuare gyan ne, ban be kyaa Wurubuare man adido ne baa nyanee ɔ dɔɔ kela balan sɔnonaara na kufu kadaale ban bɛɛ gyuen nyi be gbɛenen tenɛ Wurubuare siaman, mena dɔɔ tekaboena nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛenen kumɛɛ man ya ne."

Kɔbabil ken kɔɔ yoo ne dudu

⁸ Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaa alo nolo dana kɔba wolom bia kufu te nɛ man dokolon da yoo na won te ɔ ne yɛɛ? ɔ be gyae waa kyanee kanea na waa gbee ɔ deni man na waa keo yenan kamase nideli kaboena waa naa ke yee? ⁹ Te akpaa ɔ naa ke na, ɔ ne baake ɔ gyoo na ɔ tebia gyanee na waa yako wo nyiaa, "ε yela dɛɛ nyanee nawolo nyi ma te naa me kɔba wolom bii ken kɔɔ yoo ne. ¹⁰ Mɛɛ yako non ε ke nyii nyiaa, mena ke te akpaa nombiakumɛɛyɛere dokolon de

kyeεkee lee ɔ gbεeneɲ kumεε man te ɔ kɔɲ Wurubuare gyaɲ ne, Wurubuare kpilala ban be kyaa adido ne baa nyanee ɔ dɔɔ.”

Yesu kegyɔ dudu lee bu ɲon ɔ ba yoo ne wose man

¹¹ Yesu besewɔ gyɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, “Balee ɲolo kyaawɔ na ɔ dana bia baala bala. ¹² Wee daale balee kei bu kemaasa ɲon yako ɔ kya nyiaa, ‘Taata, kpala nya abɔɔ ɲan n dana ne na n ka mo me wui fa maɲ.’ Mena dɔɔ ɔ kya ɲon kpala wa abɔɔ ɲan fa ɔ bia ban.

¹³ Te di weeya ala ya te ɔ bu kemaasa ɲon yɔɔ abɔɔ ɲan ɔ be nyim ne pou te ɔ moo kɔba keɲ do ɔ wose man te ɔ moo ɔ nyee ban tεεle wɔle daale man. ɔ ke gyɔ botɔɔ ne, ɔ moo kɔba keɲ ɔ dana ne ke yεε kehuhoori wɔleε ke pou. ¹⁴ ɔ ke wɔleε kɔba keɲ pou tan ne, tanam dinaa daale yalawɔ tεεle kenan pou dɔɔ te ɔ wose kyaɲa e nideli. ¹⁵ Mena dɔɔ ɔ gyuuwɔ ɔ kaa di paa fa donɔɔte ɲolo, te donɔɔte ɲon moo e gyɔ nyi waa gyɔ ke keε ɔ kekuiriise dɔɔ. ¹⁶ Na nafa ɔ loo gyakaa nyi waa nyiɲ kekuiriise ban weeneε ɲan ɲaale di, mɔna ɲolo te fa e ɲa ya.

¹⁷ ɔ sia ke ɲmanee e ne ɔ yako ɔ wose nyiaa, ‘Me kya tewulεε pou ne dii baa kaase, te maɲ kyaa kebo keɲ tanam ne gyae ke kara ma nyee?’

¹⁸ Maa koro na maa bese gyɔ me kya gyaɲ na me kaa yako e nyiaa, ‘Taata, ma te yεε nombiakumεε tia Wurubuare te ma te yεε tia nyan mɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ma tekaboena nyi nya baake maɲ n bu bela ya, mo maɲ yεε ɲgba n tewulεε ban man ɲolo ne.’ ” ²⁰ Mena dɔɔ ɔ korowɔ mo gbεε ɔ ne gyɔ ɔ kya gyaɲ. Deban keɲ ɔ dɔɲεε lemlem ɔ ne kɔɲ dεε ne, ɔ kya naa e te ɔ bu ɲon nombia yεε e waranase te ɔ yeuwɔ kegyanee na e te ɔ pukaa e nyanee na e.

²¹ Botɔɔ te ɔ bu ɲon yako e nyiaa, “Taata, ma te yεε nombiakumεε tia Wurubuare te ma te yεε tia nyan

mɔ. Mena dɔɔ ma tekaboena nyi nya baake maɲ n bu bela ya. Mo maɲ yεε ɲgba n tewulεε ban man ɲolo ne.”

²² Kenje ɔ kya ɲon baake ɔ tewulεε ban yako wɔ nyiaa, “ε kan ε wose na ε ka lese kegba dɔɔlon kpaakpaate keɲ kɔɲ kaa do e. ε do e kolabia ɔ nyiɲmaa man na ε ka do e nkyokotase. ²³ Na ε ke gyɔ ka mo nunkyue baale dinaa ɲon kɔɲ kaa ko na dee di de nɔɔ. ²⁴ Nawolo nyi yεε yaa ɲgba me bu kei yenae te ɔ besewɔ fon ɲε. Nafa na ɔ ta yoo te nenεε ma te naa e bela.” Kenje be fiasεε bεε nyanee na bee di be nɔɔ.

²⁵ Deban keɲ bεε yεε kenja pou ne, na ɔ bu kegyia ɲon kyaa wɔɔman. ɔ ka lee wɔɔ ɔ ne kɔɲ te ɔ ba benaa dεε ne, ɔ nyii nɔɔneɲ na suya ne tao kela. ²⁶ Kenje ɔ baake ɔ kya tewulεε ban man ɲolo bɔɔse e kpene keɲ be kɔɲ dekanalan man. ²⁷ Te ɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, “N naabu ɲon ta bese kɔɲ donɔɔ te n kya koo nunkyue baale dinaa ɲon, nawolo nyi ɔ ta bese kɔɲ dεε na nyeedon.”

²⁸ Botɔɔ te ɔ bu kegyia ɲon gyenja ban bεε nyi ɔ ba gyoo dekanalan keɲ man bela ya. ɔ kya ke nyii mena na te ɔ leewɔ kɔɲ kaa waase e nyi waa gyoo dεε. ²⁹ Kenje ɔ yako ɔ kya nyiaa, “Taata nyan keε, kulutooneɲ kenja pou me kyaa mεε som neɲ ɲgba gbeni ne, te ma te yεε denjele don n dɔɔ ya. Won ɲ te n faa maɲ? N te faa ta maɲ asoobii panpan gba na daa na me gyooona mɔ kedi de nɔɔ ya. ³⁰ Mɔna n bu kei ɲon ɔ ba mo nya abɔɔ pou ke wɔleε futooli ala dɔɔ te ɔ ba bese kɔɲ donɔɔ nyiɲmaase wolo ne te n koo nunkyue baale dinaa ɲon fa.”

³¹ Kenje ɔ kya ɲon yako e nyiaa, “Me bu, deban kamase n kyae me gyaɲ te kpene kamase keɲ me dana ne yεε n wui. ³² Mɔna kaboena nyi dee di de nɔɔ na dεε nyanee. Nawolo nyi yεε yaa ɲgba n naabu kei yenae te ɔ besewɔ fon ɲε, nafa na ɔ ta yoo te nenεε da te naa e.”

16

Tomyɛɛre kegyia ɲolo wose man dudu

¹ Kenɛte Yesu gyoo dudu fa ɔ kaseela ban nyiaa, “Kɔbate ɲolo kyaawɔ ken ɔ dana tobaale ɲon ɔ ne kɛɛ wa aboo pou dɔɔ, te be yako balee ɲon nyi ɔ tobaale ɲon ne wɔlɛɛ ɔ kɔba.” ² Mena dɔɔ balee ɲon baake ɔ tobaale ɲon te ɔ boose e nyiaa, won ɲombia yaa mee nyii lee n wose man nɛ? Kɔn kaa bu aboo ɲan pou doo n nyinmaa man nɛ akɔntaa fa man, nawolo nyi n ba tekaa kɛɛ ma aboo dɔɔ bela ya.” ³ Botɔɔ te tobaale ɲon yakowɔ ɔ nyee man nyiaa, “Me gbɛngyoo ne gyae waa gegi man lee ma tom man. Sena te maa yɛɛ? Mɔɔ tan don me kaa fara ya, te aboo kasolee mɔɔ dana man desɛn.” ⁴ Kenɛte ɔ yako ɔ wose nyi me ta gyen kpene ken maa yɛɛ ken nyi akpaa ma tom de wɔlɛɛ na, maa nyin balan ban baa lɛɛ man be dɛɛ. ⁵ Mena dɔɔ ɔ baake balan ban pou be dana ɔ gbɛngyoo ɲon koma nɛ dokolon dokolon. Kenɛte ɔ boose gyangbate ɲon nyiaa, “Kom anmon te n dana me gbɛngyoo?” ⁶ Kenɛte ɔ tiranɔɔ fa nyiaa, “Nuɲ garawaase sɔɲonaara na kufu (90).” Te tobaale ɲon lese ɔ kom tɔne ken fa e te ɔ yako e nyiaa, “Tisi kyaa bilen na n ke kyɛɛkeɛ ke yɛɛ garawaase sɔɲola na anɔn (45).” ⁷ Kenɛte ɔ besewɔ boose balate ɲon mɔɔ nyi, “Kom anmon te nyan dana me gbɛngyoo?” Te ɲon mɔɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, “Man dana e kom kameese tasase kakpon (1000).” Kenɛte tobaale ɲon lese ɔ kom tɔne fa e te ɔ yako e nyiaa, “Kyɛɛkeɛ ke yɛɛ sɔɲonɔnse akpen gyanaara (800).” ⁸ ɔ gbɛngyoo ɲon ke nyii wa ayɛɛn nɛ, ɔ kelɛɛ ɔ tobaale nkontopote ɲon nyi ɔ gyen adao nideli. Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ balan gyen adaosebia ɲan baa mo kyaa na be tebia kela balan ban bee yee Wurubuare nɛ.

⁹ “Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyi ɛ mo tɛɛle kei dɔɔ aboo yɛɛ

deeli lese gyoori, na akpaa aboo ɲan de tan nɛ, na ke yela Wurubuare ke lɛɛ ɲon na ɛ ke kyaa ɔ gyan kekpaakekpaa. ¹⁰ Walaɲ kamase ɲon ɔ ne di anokoare kolo peperee dɔɔ kekɛɛ man nɛ, waa di anokoare kolo dinaa mɔɔ dɔɔ kekɛɛ man. Te walaɲ kamase ɲon ɔ bee di anokoare kolo peperee dɔɔ kekɛɛ man ya nɛ, ɔ be gyae waa di anokoare kolo dinaa mɔɔ dɔɔ kekɛɛ man ya. ¹¹ Akpaa nyi n bee di anokoare tɛɛle kei dɔɔ aboo kekɛɛ dɔɔ ya na, amɔte ne gyae la waa mo aboo kpaakpaa ɲan ɲe dana tɔnɔɔ Wurubuare man nɛ do neɲ n nyinmaa man? ¹² Te akpaa n te di anokoare kɛɛ ɲolo aboo dɔɔ nideli ya na, amɔte ne gyae la waa sɛɛ mo nyan gbagba wui do neɲ n nyinmaa man? ¹³ Tobaale kamase be gyae waa tale som gbɛngyooona bala ya. De kɔn mena na waa kɔla ɲolo na waa gyae ɲolo ɲombia, yaa waa som ɲolo kela ɲolo. ɛ be gyae ɛ ke tale som Wurubuare na kɔba bom ya.”

¹⁴ Farasiitena ban be sia ne yɛɛ kɔba dɔɔ nideli ke nyii ɲombia kenɲa nɛ, ba boɲo Yesu kulu e. ¹⁵ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛmɛɛ yɛna balan ban ɛ ne desina ɛ wose balan siaman, mɔna Wurubuare gyen ɛ konɔɔse man. Nawolo nyi kpene kamase ken balan ne bu ke nideli nɛ, ke yɛɛ kolo anekolan ke Wurubuare siaman. ¹⁶ Wurubuare mmaraase ɲan, na Wurubuare akpenkpɛngyooora ɲombia ɲan dɔɔ te balan ne dii pete Gyɔn Wurubuare lonsoore ɲon kɔɲawɔ. Lee mena deban ken Gyɔn be kɔn pou na, bee kolosi Wurubuare gyoori ken wose man ɲombia kpaakpaa ɲan, te walaɲ kamase na peree nyi waa gyoo ke man. ¹⁷ Dana don nyi kolo bii peperee ka yo lee Wurubuare mmaraase ɲan man, kela nyi adido na ateta ke ɲaalaa. ¹⁸ Walaɲ kamase ɲon ɔ bɛɛ ɔ wɛɛle te ɔ yala alo wɔle nɛ, Wurubuare siaman na ɔtenate gyae ɲolo wɛɛle baa Te walaɲ kamase ɲon mɔɔ ɔ yala alo ɲon ɔ baale be bɛɛ e na,

Wurubuare siaman na otenate mo gyae nolo weele baa.”

Kobate nolo na Lasarose wose man nombia

¹⁹ Kenje Yesu besewo yako nyiaa, “Kobate nolo kyaawo ken o na do aboo kpaakpaa nyinjan nan ne dana koyadon te o ne di gyon wee kamase. ²⁰ Wee na wee mo na, bee mo balee diyemte nolo non bee baake e nyi Lasarose ne, kaa see kobate non denanoo man. Na Lasarose kei wose pou te kulii gyamee. ²¹ O ne kon kaa kyaa botoo gyakaa loo nyi waa nyin kobate non weenee nan ne yale teele man ne njaale di. Na babaase gba ne kon kaa denje o gyamee nan. ²² Wee daale ne, balee diyemte non kaa yenawo te be wuu e te Wurubuare kpilala kaa seele o woo gyu Aberaham gyan Wurubuare man. Kenan wole te kobate non mo kaa yenawo te be wuu e te o gyuuwo ka gyoo boalan ken ke bee yem ya ne man. ²³ O ke doo botoo o ne naa diyem ne, o gyinaa o sia kee adido na te o naa Aberaham lelem na Lasarose non kyaa o yenan. ²⁴ Botoo te kobate non gyinaa o noo baake Aberaham nyiaa, ‘Me kya Aberaham! Wii me waranase na n ke yela Lasarose ka mo o nyimbii ke soo lon man, na waa mo kaa tina me laakem na ma wose ke fee man kyomii, nawolo nyi mee naa diyem nideli boalan kei man!’ ²⁵ Kenje Aberaham tiranoo fa e nyiaa, ‘Me bu, toose nyi deban ken n kyaa teelee doo ne n nyinja aboo kpaakpaa di gyon, na Lasarose non doo diyem man o na yeyee, te nenee non mo ne di gyon kebo te nyan mo n doo diyem man n na yeyee. ²⁶ Te agyakan yena nyi, boo dinaa dinaa daale doo daa na non nsana ken nyi ban be kyaa kebo ne be gyae baa tale gbaa kon e gyan ya, mena mo te ban be kyaa botoo ne be gyae baa tale gbaa kon de gyan kebo ya.’ ²⁷ Kenje kobate non yako e nyiaa, ‘Me kya, kenan na mee sola nen bo, kpila Lasarose ka bese gyu me kya

dee, ²⁸ nawolo nyi me dana naabia baala banon na o kaa faree wo, na mena ya na ban mo baa kon kaa naa diyem boalan kei man.’ ²⁹ Kenje Aberaham yako kobate non nyiaa, ‘Ba gyan Wurubuare mmaraase nan o be yeli Mosesi be nmarase see, na Wurubuare nombia nan Wurubuare akpenkpengyoo ba wolo ne. Mena doo baa tei nombia nenan nideli.’ ³⁰ Botoo te kobate non tiranoo nyiaa, ‘Koa me kya Aberaham! Akpaa nolo da lee woya man kebo gyu keyako wo ne, baa kyeekee lee be nombiakumee keyee man na baa kon Wurubuare gyan.’ ³¹ Kenje Aberaham yako e nyiaa, ‘Nyi akpaa be te nyii Mosesi na Wurubuare akpenkpengyoo ban nombia ya ne, mena mo te nolo de fom lee yen man kebo gyu be gyan koran na boo gyae baa tan bua e ya.’ ”

17

Yesu kekolosi lee dukum na keledi na tom keyee wose man

¹ Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Aboo nan ne yeli balan ne yee dukum ne gyae ke kon, mona nyan non ne gyae ke ta n doo kon ne nya laako! ² Akpaa nyi ba mo boe dinaa dinaa kpan n wonje man te be fun nen do epo man ne, dei fa nen kela nyi n ke yela bia buruburu kewo man nolo keyee dukum. ³ Mena doo e kee e wose nideli. Akpaa n doo de yee nen dukum na lese si e, te akpaa o nyii o wose asee te o kyeekee na mo kyee e. ⁴ Akpaa o yee nombiikum tia nen betabonyetooro wee dokolon, te o bese kon n gyan betabonyetooro wee dokolon kenan kaa doo nen teree na mo kyee e.”

⁵ Kenje Yesu kpilala kufu bala ban yako e nyiaa, “De Gbengyoo, yela da keledi ka bo kpu.” ⁶ Kenje de Gbengyoo Yesu yako wo nyiaa, “Akpaa e keledi yee peperee ngba kefaabii koran ne, e ke tale yako dan nyi ‘Kulu na n lila pou na n

kaa sen epo man, te gyae ke kɔn mena.' ⁷ Dɛɛ mo ke nyi ε man ɲolo dana tobaale ɲon ɔ ne fare fa e yaa ɔ ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ. Akpaa tobaale ɲon da lee ɲale man kɔn nɛ, ɔ gbɛngyoo ɲon bɛɛ yako e nyi tisi kyaa bilen na n kedi ya. ⁸ Mɔna ɔ ne yako e bo nyi, 'Desina n wose na n ke saa me balinɔ weenɛ fa man na n ke kyaa daa man maa di na maa nyɔɔ, me tan na pɛna nyan mɔ n kaa di na n ke nyɔɔ.' ⁹ Kaboena nyi balee ɲon waa do ɔ tobaale ɲon nɔɔ nyi ɔ te yɛɛ kpene ken ɔ be yako e nyi waa yɛɛ dɔɔ? Koa. ¹⁰ Mena te doo fa ɛmɛɛ mɔ, nyi akpaa ε yɛɛ kpene kamase ken mɔɔ yako ɲon nyi yaa yɛɛ nɛ, kaboena yaa yako nyi de tan yɛɛ n tewulɛɛwɔ, tom ken kaboena nyi dɛɛ yɛɛ nɛ te de yɛɛwɔ."

Yesu kekyɔ balan kufu baale kawee yayam

¹¹ Yesu ka mo ɔ nyee ban ɔ ne gyu Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ɔ tɛɛwɔ Samaria na Galelia tɛɛlese wulu man. ¹² Deban ken ɔ na gyoo akuraa daale man nɛ, balan kufu baale ban bɛɛ wee kawee yayam nɛ kɔɲawɔ be kaa gyanɛe na e te be dɔɔwɔ sen lemlɛm, ¹³ ken te be gyinaa be nɔɔ nyiaa, "De Gbɛngyoo Yesu! Waaseda wii de waranase!"

¹⁴ Yesu kena wɔ ken nɛ, ɔ yako wɔ nyiaa "Ɛ mo ε wose kawola Wurubuarɛ saese ban." Be kee gyuu nɛ te be kaweeɛe ɲan tanawɔ.

¹⁵ Be man ɲolo kena nyi ɔ kawee te tan nɛ, ɔ besewɔ kɔn Yesu gyan na ɔ ne fae yeesa lese Wurubuarɛ yele. ¹⁶ Ken te ɔ kaa bunawɔ Yesu nawɔtɛɛ do e nɔɔ. Na mena balee kei yɛɛ Samaria baale e.

¹⁷ Botɔɔ te Yesu bɔɔsewɔ nyiaa, "Na balan kufu te me kyɔɔwɔ yee? Te nde balan kadaale akan ban?" ¹⁸ Weera dɔɔ te ɲɔɔle kei waagen yɛna walan ɲon ɔ ba bese kɔn ɔ kaa fa Wurubuarɛ karan?" ¹⁹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, "Koro na n ke ta, n kelɛɛdi dɔɔ te n nyiɲa kawee kekyɔɔ."

Yesu kekolosi lee Wurubuarɛ gyoori ken wose man

Mateo 24:23-28, 37-41

²⁰ Wee daale nɛ Farasiitena baale bɔɔse Yesu nyiaa, deban won ti te Wurubuarɛ gyoori ken gyae ke kɔn. Ken te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Wurubuarɛ gyoori ken be gyae ke kɔn na ε kena ke na ε sia fonɛɛ nyi kɛɛ kɔn ya. ²¹ ɲolo be gyae waa yako ɲon nyiaa 'Ɛ kɛɛ, ken yaa kɛbo,' yaa ke kyaa yenan daale ya! Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoori ken kyaa ε man."

²² Ken te Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Deban daale gyae kekɔn ken ε ke gyae nyi ε ka bese naa man Deniwalan Bu ɲon kekyaa man wee dokolon gba, mɔna ε be gyae ε kena ya." ²³ Balan baa yako ɲon nyiaa, "Ɔ kyaa kɛbo, yaa ɔ kyaa yenan daale! Mɔna ε na yekii sila wɔ ya. ²⁴ Nawolo nyi wee ken man Deniwalan Bu ɲon maa bese kɔn nɛ, walan kamase waa naa man ɲgba mena ken ɔga ne ɲmaale adido te walan kamase ne naa ka kenmanɛe ken nɛ. ²⁵ Mɔna kaboena nyi maa tangbɛɛ naa diyem nideli, na gyɛɲ wee kei balan ke bɛɛ man pɛ.

²⁶ Mena ken be kɔn Nowa kekyaa man nɛ, mena mɔ te gyae ke kɔn man Deniwalan Bu ɲon ka bese kɔn man. ²⁷ Mena Nowa weeya ɲenan man nɛ, na balan gyakaa bee dii na bɛɛ nyɔɔ, na ala na baala mɔ ne yala dɔɲa kelii deban ken Nowa ba gyoo adakaa ken man te lon ken waalewɔ kaa koe balan pou.

²⁸ Mena mɔ te yɛɛwɔ Lɔɔte kekyaa man. Balan gyakaa bee dii na bɛɛ nyɔɔ, na baale ne yɔɔ abɔɔ na baale mɔ ne lɛɛ, na baale ne duu abɔɔ na baale mɔ ne ma denɛɛ. ²⁹ Mɔna wee ken Lɔɔte ba lee Sodom donɔɔ man nɛ, Wurubuarɛ yela boalan na kpatakpela leewɔ adido kɔn kaa kpa Sodom donɔɔ pou.

³⁰ Mena mɔ te wee ken man Deniwalan Bu ɲon maa bɛɛ lee nɛ gyae ke futaa balan. ³¹ Mena wee kenan nɛ walan kamase ɲon ɔ be kyaa ɔ deni man ya te wa abɔɔ doo ɔ

deni man nɛ, ɔ na bese gyu ka lese ɲa ya. Mena mɔ te walaɲ ɲon ɔ kyaa wɔɔman nɛ ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ³² Ɛ na wolee kpene keɲ be kɔɲ Lɔɔte wɛɛle dɔɔ nɛ ya. ³³ Walaɲ kamase ɲon ɔ ne gyae nyi waa lɛɛ ɲon gbagba nyeedoɲ na ke gyae ka lee ɔ nyiɲmaa man, mɔna walaɲ ɲon ɔ nyeedoɲ da lee ɔ nyiɲmaa man lee maɲ dɔɔ nɛ waa bese nyiɲ ke. ³⁴ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyi mena wee kenanɲ nelim nɛ balan bala baa doo dofoɲoɲ dokolon dɔɔ, mɔna Wurubuare waa mo ɲolo tina ɲolo yela. ³⁵ Ala bala baa seɲ debodokolon bɛɛ nan abɔɔ, mɔna Wurubuare waa mo ɲolo tina ɲolo yela. ³⁶ Mena mɔ te baala bala baa seɲ wɔɔman bɛɛ yɛɛ tom, mɔna Wurubuare waa mo ɲolo tina ɲolo yela.”

³⁷ Botɔɔ te ɔ kaseela ban bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɲyoo, alenɲ gbɛɛ te mena nombia keɲa pou gyae kekɔɲ?” Keɲte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Botɔɔ keɲ kolo punta doo nɛ, botɔɔ te bapɛɛɛna ne yilaa.”

18

Lialo ɲolo na nombiadiiri ɲolo wose man dudu

¹ Keɲte Yesu gyɔɔ dudu fa ɔ kaseela ban wola wɔ nyiaa, kaboena nyi baa fane wee kamase keɲ ba wose na yɔkɔse wɔ ya.

² ɔ yako wɔ nyiaa “Donɔɔ daale man nɛ nombiadiiri ɲolo kyaawɔ keɲ ɔ bee yee Wurubuare ya, te ɔ be famenɛ na walaɲ mɔ ya. ³ Na lialo ɲolo mɔ kyaa donɔɔ kenanɲ man. ɔ ne kyaa kɔɲ nombiadiiri ɲon gyan kaa waase e wee kamase nyiaa, ‘Kɛɛ na n ke di daa na me walaɲ ɲon daa na e be nyim nɛ nombia ɲan nideli fa maɲ.’ ⁴ Nafɔ nombiadiiri ɲon bɛɛwɔ kelii debanɲ daale, mɔna wɔle wɔle nɛ ɔ yako ɔ wose nyiaa, ‘Yɛɛ ampanɲ nyi mɔɔ ne yee Wurubuare ya te mɔɔ famenɛ na walaɲ mɔ ya. ⁵ Mɔna alo kei nombia te poro maɲ

mena dɔɔ maa kɛɛ na maa di ɔ nombia ɲan nideli fa e, na ɔ be nyiɲ gyem tisi me dɔɔ naase maɲ diyem bela ya.’ ”

⁶ Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, “Ɛ nyii kpene keɲ nombiadiiri kum kei be yako. ⁷ Akpaa mena na Wurubuare be gyae waa di nombia anokoare man fa ɔ balan ban bee wii baake e nelim na ka weese nɛ yee? Ɛ ne lɛɛdi nyi waa wɔɲee ɔ wose nyi ɔ be kyɔ wɔ yee? ⁸ Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuare waa di nombia ɲan anokoare man fa wɔ bilenɲ na waa yela baa di deɲele. Te nyi akpaa maɲ Deniwalaɲ Bu ɲon ma bese kɔɲ na, balan baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ keɲ baa lɛɛ maɲ di?”

Farasii baale ɲolo na lempoolɛɛre ɲolo wose man dudu

⁹ Yesu besewɔ gyɔ dudu kei fa balan ban bɛɛ kɛɛ ba wose gyɔ konɔɔ nyi be gbɛɛneɲ tenɛɛ Wurubuare siaman, te bɔɔ na mo walaɲ kamase yɛɛ kolo ya nɛ nyiaa!

¹⁰ “Baala bala baale gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ man be kaa fane. ɲolo yɛɛ Farasii baale e te ɲolo mɔ yɛɛ lempoolɛɛre e. ¹¹ Farasii baale ɲon korowɔ seɲ te ɔ fanewɔ keɛɛ ɔ wose nyiaa, ‘Wurubuare mɛɛ fa neɲ karanɲ nyi ma te yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛre e ɲgba balan akanɲ ban nɛ ya. Mɔɔ yɛɛ ɲgba ɲmɛɛlatena na balan kumɛɛ na kafonɲena yaa ɲgba lempoolɛɛre kei nɛ ya. ¹² Mɛɛ bake me nɔɔ betabola weeya nyetooro kamase man, te mɛɛ kpase ma kpene kamase keɲ mee nyim nɛ akpeɲ kufu na me ta mo dekeɲ dokolon fa nyan Wurubuare.’ ¹³ Mɔna lempoolɛɛre ɲon dɔɔ, ɲon gyuuwɔ ka seɲ yenanɲ keɲ nyi ɔ te gyina ɔ sia kɛɛ adido gba ya te ɔ moo ɔ nyiɲmaase gyakaa ɔ konɔɔ dɔɔ waranɲase man yako nyiaa, ‘Wurubuare, wii maɲ nombiakumɛɛyɛɛre kei waranɲase.’ ”

¹⁴ Keɲte Yesu yakowɔ nyiaa, “Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyi ba ke fane tan nɛ, lempoolɛɛre ɲon te Wurubuare

lɛsɔ do nyi ɔ gbɛnɛnɛn tɛnɛ nɔn Wurubuare siaman. Nawolo nyi walan kamase nɔn ɔ gyina ɔ wose adido na Wurubuare waa yɔkɔse e, te walan kamase nɔn ɔ yɔkɔse ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido.”

Yesu kehira **bia**

Mateo 19:13-15; Maake 10:17-20

¹⁵ Wee daale balan baale moo be bia kɔn nyi Yesu waa mo ɔ nyinmaa gyakaa be doo na waa hiraa wɔ. ɔ kaseela ban kena mena nɛ, be nmanyan balan ban. ¹⁶ Kenɛte Yesu baake bia ban kɔn ɔ gyan te ɔ yakowɔ nyiaa, “E yela bia ban kekɔn me gyan, e na to wɔ gbɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori ken yɛɛ balan ban bɛɛ yɔkɔse ba wose ngba bia kɛwɔ dinɔɔ nɛ wui. ¹⁷ Ampaŋ yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, walan kamase nɔn ɔ te yɔkɔse ɔ wose do Wurubuare tɛɛ ngba biikyaa e ya nɛ, ɔ be gyae waa gyoo Wurubuare gyoori ken man korakora ya.”

Yesu na kɔbate nɔlo wose man nombia

Mateo 19:16-29; Maake 10:17-30

¹⁸ Wee daale nɛ Gyudatena siamante nɔlo kaa boose Yesu nyiaa “De Gbenɔgyoo kpaakpaa, wonɛ te maa yɛɛ na maa nyin nyeedɔn kekpa kɛn?” ¹⁹ Botɔɔ te Yesu boose e nyiaa, “Wonɛ doo te n ne baake man walan kpaakpaa? Lee Wurubuare wɔle nɛ walan kamase be kyaa kɛn ɔ yɛɛ walan kpaakpaate e ya.” ²⁰ Ngba n gyan Wurubuare mmaraase nɔn ne yako nyi, “Na lee n baale yaa n wɛɛle wɔle ya, na ko walan ya na nɛɛle ya, na kara n doo nɔɔ ya. Bu n kya na n naa nɛ?” ²¹ Kenɛte balee nɔn mo tiranɔɔ nyiaa “Me wulaa mee di mmaraase kɛn pou doo leenan me biatɛɛ” ²² Yesu ke nyii ɔ nɔɔwoya nɔn nɛ ɔ yako e nyiaa, “Ta bese ka nɛn kolo dokolon koon n ke yɛɛ. Gyu ke yoo nya aboo nɔn pou n dana nɛ na n ka mo koba kɛn kpɛɛ ayematena na n ke kɔn kaa sila man. N yɛɛ mena na n

ke nyin aboo kpaakpaa see n wose Wurubuare gyan adido.” ²³ Balee nɔn ke nyii nombia kɛn nɛ, takaa e nideli nawolo nyi ɔ dana aboo burum. ²⁴ Kenɛte Yesu gɛɛsɛwɔ kɛɛ e te ɔ yakowɔ nyiaa, “Gyae ke yɛɛ don fa ban be dana koba nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori ken man. ²⁵ Mɛɛ yako nɔn e ke nyii nyiaa, gyae ke yɛɛ don fa ban be dana koba nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori ken man, kela nyi kurumoo ka gyoo narale boo man lee.”

²⁶ Balan ban ke nyii nombia kɛn nɛ be boose e nyiaa, “Nyi nɛn te doo na, amɔte ne gyae la waa nyin nyeekeleɛ baa?”

²⁷ Kenɛte Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Kpene kɛn deniwalan be gyae waa tale yɛɛ ya nɛ, Wurubuare doo waa tale yɛɛ.” ²⁸ Botɔɔ te Pita yakowɔ nyiaa, “De gbenɔgyoo, daa doo de te tina kpene kamase kɛn de dana nɛ yela, te de donɛɛ de silana nɛn.” ²⁹ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Mɛɛ yako nɔn e ke nyii nyiaa, walan kamase nɔn ɔ be tina ɔ dekpanalan yaa ɔ wɛɛle yaa ɔ naabia yaa ɔ kya na ɔ naa yaa ɔ bia yela lee Wurubuare gyoori ken doo nɛ, ³⁰ waa bese nyin nɔ burum kpu gyɛn weeya kɛn man, na waa bese nyin nyeedɔn kekpa wee daale.”

Yesu besewɔ kolosi lee ɔ yɛn na ɔ kefoŋ wose man

Mateo 20:17-19; Maake 10:32-34

³¹ Wee daale nɛ Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban lee yenan te ɔ yako wɔ nyiaa, “Dee gyu Gyerusalem donoo man baa, te kpene kamase kɛn Wurubuare akpenkpenɔgyoo be nmarase lee man Deniwalan Bu nɔn wose man nɛ, gyae ke kɔn mena. ³² Baa mo man do balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ nyinmaa man, na baa kulu man na baa tee man na baa to nɔolon woli man na baa tuku man na baa ko man. ³³ Mon weeya atoorote kɛn nɛ, Wurubuare waa gyusu man lee yɛn man.”

³⁴ Yesu kaseela banj te nyii nombia kenja man ya, nawolo nyi Wurubuarɛ ta lese ɲe man wola wɔ ya mena dɔɔ be te nyii ɲe man dokolonj man ya.

Yesu kekyɔ siayɛɛsate ɲolo kawee

Mateo 20:29-34; Maake 10:46-52

³⁵ Yesu kɛɛ benaa Gyeriko donɔɔ man nɛ, na siayɛɛsate ɲolo kyaa gbɛɛnaa man ɔ na solee abɔɔ. ³⁶ ɔ ke nyii balan burum banj kɛɛ lam nɛ, ɔ boose wɔ nyi wonj kɔɲala? ³⁷ Kenje balan banj yako e nyiaa “Yesu Nasarɛte baale ɲon ne lanja laa.” ³⁸ Botɔɔ te ɔ gyinaa ɔ nɔɔ baake nyiaa, “Yesu, Defidi ɔ naanabii! Wii me waraɲase!” ³⁹ Balan banj be dɔɲɛɛ siaman nɛ ɲmanyɲ e nyi waa wu ɔ nɔɔ. Mɔna nɛnɛɛ gba te ɔ desinaa fae yeesa nedonj nyiaa, “Defidi ɔ naanabii! Wii me waraɲase.” ⁴⁰ Mena dɔɔ Yesu senjawɔ te ɔ yakowɔ nyi baa mo siayɛɛsate ɲon kɔɲ ɔ gyanj. ɔ ka benaa e nɛ, Yesu boose e nyiaa, ⁴¹ “Wonj te n ne gyae nyi maa yɛɛ fa nenj?” Kenje siayɛɛsate ɲon tiranɔɔ nyiaa, “Me Gbenjyoo, mɛɛ gyae me sia ke gyuuu.” ⁴² Kenje Yesu yako e nyiaa, “N sia dee gyuuu na n kena. N ke lɛɛ manj di dɔɔ te n nyiɲa kawee kekyɔ.” ⁴³ Debokenanj man te ɔ sia gyuuuwɔ, te ɔ naawɔ te ɔ sila Yesu na ɔ na lese Wurubuarɛ yele. Balanj dikpii kenj pou kena nɛ, banj mɔ lese Wurubuarɛ yele.

19

Yesu na Sakio wose man nombia

¹ Yesu ke gyuuu ka gyoo Gyeriko donɔɔ man ɔ ne lam nɛ, ² na balee ɲolo kyaa botɔɔ kenj ɔ yele yena Sakio. ɔ yɛɛ lempoolɛera kegyia e te ɔ dana kɔba mɔ nideli. ³ Sakio kei gyaewɔ nyi waa naa Yesu mɔna ɔ yɛɛ walanj dugunje e dɔɔ ɔ te tale naa e ya, nawolo nyi balan banj boe. ⁴ Mena dɔɔ ɔ kyanja gbɛɛ gyuuu siaman ka gyenjanj daale, na waa nyiɲ naa e nawolo nyi botɔɔ te Yesu waa kaa mo. ⁵ Yesu kelii danj kenj tɛɛ nɛ ɔ

gyinaa ɔ sia kɛɛ adido te ɔ naa Sakio te ɔ baake e nyiaa, “Sakio tisi kɔɲ bilenj, nawolo nyi gyenjanj n dɛɛ te maa soo.” ⁶ Mena dɔɔ Sakio mɔ tisiwɔ bilenj kɔɲ te ɔ lɛɛ Yesu gyonj man. ⁷ Balanj banj pou boɔ naa nɛ fiasɛɛ bɛɛ ɲorokotee nyi, “Balee kei ne gyuuu ɔ kaa soo nombiakumɛɛyɛɛre kei.” ⁸ Be ke gyuuu ka gyoo Sakio dɛɛ nɛ, ɔ korowɔ kaa senjanj balan banj siaman te ɔ yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo kɛɛ, maa kpase ma abɔɔ ɲan pou me dana nɛ yaale fa ayematena. Te akpaa me te sisii ɲolo na maa tɔ e betabonaara kpu” ⁹ Kenje Yesu yako Sakio nyiaa, “Gyenjanj Wurubuarɛ te lɛɛ ɛmɛɛ na n dekpɲalanjanmantena pou nyee, nawolo nyi nyanj mɔ n yɛɛ Aberaham ɔ naanabii e. ¹⁰ Nawolo nyi manj Deniwalanj Bu kɔɲaɛ me kaa kɛɔ na maa lɛɛ banj boɔ yoo nɛ nyee.”

Yesu kegyɔ dudu lee kɔba bia ɲaale wose man

Mateo 25:14-30

¹¹ Balanj banj kee tei mena nombia kenja nɛ, Yesu besewɔ gyuuu dudu fa wɔ nawolo nyi bɛɛ benaa Gyerusalem donɔɔ man, na balan gyenjanj nyi Wurubuarɛ gyoori kenj gyae ke bɛɛ lee debokenanj man. ¹² Mena dɔɔ Yesu yakowɔ nyiaa, “Balee ɲolo kyaaawɔ kenj ɔ yɛɛ gyoooro bu e, te ɔ korowɔ gyuuu tɛɛle daale dɔɔ lemlem ɔ kaa di gyoori na waa bese kɔɲ. ¹³ Debanj kenj ɔ ne gyae waa gyuuu nɛ ɔ baake ɔ tewulɛɛ kufu baale te ɔ faa wɔ kɔba kyɛɛkyɛɛ te ɔ yako wɔ nyiaa, ‘ɛ mo kɔba kei besena ɛ wose kelii debanj kenj maa bese kɔɲ.’ ¹⁴ Mɔna ɔ dɛɛtena banj bɛɛ gyae ɔ nombia ya, mena dɔɔ be kpila balan gyuuu keyako donɔɔ kenj man ɔ ne gyuuu nɛ kegyiise nyiaa, ‘De bɛɛ gyae balee kei kaa bese de gyoo ya.’ ¹⁵ Mɔna kegyiise banj see balee ɲon gyoo te ɔ besewɔ kɔɲ ɔ dɛɛ. ɔ ka bese kɔɲ nɛ ɔ kpilawɔ baake ɔ tewulɛɛ banj ɔ be fa wɔ kɔba nɛ nyi baa kɔɲ, na waa kɛɛ kpene kenj boɔ nyim gyakaa be kɔbase ɲan dɔɔ. ¹⁶ ɔ tobaale

gyangbate non kɔnawɔ kaa yako e nyiaa, 'Me gbengyoo, kɔba ken n ba mo fa man nɛ ta lola kufu kpu na bene ken.' ¹⁷ Kenɛ ɔ gbengyoo non yako e nyiaa, 'Nyan na keyɛɛ, n yɛɛ tobaale kpaakpaate e! Mena ken n be di anokoare abɔɔ peperee kenja man dɔɔ nɛ, maa yela n ke kɛɛ donɔɔse kufu dɔɔ fa man.' ¹⁸ ɔ tobaale balate non mɔ kɔnawɔ kaa yako e nyiaa, 'Me gbengyoo, n kɔba ken n ba mo fa man nɛ ta lola anɔn kpu na bene ken.' " ¹⁹ Botɔɔ te ɔ yako e nyiaa, "Nyan mɔ n ke kɛɛ donɔɔse anɔn dɔɔ fa man." ²⁰ Kenɛ ɔ tobaale nɔlo mɔ kɔnawɔ kaa yako e nyiaa, "Me gbengyoo, n kɔba ken n ba mo fa man nɛ yaa, ma moo ke kpan na kakyɛngbelaa ka weese. ²¹ Nawolo nyi na mee yee neɲ nyi n nombia dana don. N na mo kpene ken te yɛɛ n wui ya, te n ne kɔ abɔɔ nyan n te duu ya nɛ mɔ." ²² Kenɛ ɔ gbengyoo non yako e nyiaa, "N yɛɛ tobaale kum e, nyan gbagba n nɔɔwoya te maa mo bu neɲ fɔɔ. N gyeɲ nyi me nombia dana don te mɛɛ mo kpene ken te yɛɛ me wui ya, te mɛɛ kɔ abɔɔ nyan me te duu ya na, ²³ won dɔɔ te n ta mo me kɔba ken ka do kɔba dɛɛsee man na me kɔn na, me kaa lɛɛ ken na ka lon ken ya?" ²⁴ Botɔɔ te be gbengyoo non yako ban ba seɲɛɛ botɔɔ nɛ nyiaa, "Ɛ lɛɔ kɔba ken lee ɔ gyan na ɛ ka mo fa walaɲ non ɔ kɔba ba lola kufu kpu nɛ."

²⁵ Kenɛ ɔ tewulɛɛ ban yako e nyiaa, "De gbengyoo, nɲba non wulaa ɔ dana kɔba burum?"

²⁶ Botɔɔ te be gbengyoo non tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyi walaɲ kamase non ɔ wulaa ɔ dana abɔɔ burum nɛ baa mo njaale kpu e bela. Te walaɲ kamase non ɔ betan ya nɛ, kyomii ken gba ɔ dana koran nɛ baa lɛɔ ke lee ɔ nyinmaa man. ²⁷ Te me kolala ban ba te gyae nyi maa di gyoori be dɔɔ ya nɛ, ɛ mo wɔ kɔn na ɛ kaa koe wɔ me siaman kebo."

Yesu keyu Gyerusalem gyoorobi-iri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Gyon 12:12-19

²⁸ Yesu keyako nombia kenja tan nɛ, ɔ tɛɛwɔ balan ban siaman te ba moo ba nyee ban bee gyu Gyerusalem donɔɔ man. ²⁹ ɔ kɛɛ benaa Betifagi na Betani donɔɔse nyan kyaa oliifi bula ken tenja man nɛ, ɔ kpila ɔ kaseela ban man balan bala ³⁰ nyiaa, "Ɛ gyu akuraa ken kyaa ɛ siaman nɛ man. Ɛ betaa ɛ na gyoo ke man pɛ nɛ, ɛ kena afurum bu nɔlo kpanɛɛ ken walaɲ na walaɲ te kyaa ta ɔ dɔɔ see ya. Ɛ booli e na ɛ ka mo e kɔna man kebo. ³¹ Akpaa nɔlo de bɔɔse non nyi, 'Weera dɔɔ te ɛ ne booli e?' na 'Ɛ yako e nyi de Gbengyoo Yesu ne gyae na e.' " ³² Kenɛ ban Yesu be kpili nɛ gyuuwɔ kena afurum bu non kpanɛɛ nɲba mena ken ɔ be yako wɔ nɛ. ³³ Be kee booli afurum bu non nɛ ɔ gbengyoo bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te ɛ ne booli ma afurum bu non?" ³⁴ Kenɛ be tiranɔɔ fa e nyiaa, "De Gbengyoo Yesu ne gyae na e."

³⁵ Te ba moo afurum bu non kɔna Yesu. Botɔɔ te ɔ kaseela ban moo be kanyanɛ gyakaa afurum bu non dɔɔ te be gate Yesu gyakaa ɔ dɔɔ. ³⁶ Yesu kekyaa ɔ dɔɔ ɔ ne gyuu nɛ, baale feɛɛ be kanyanɛ lɔ gbɛɛnaa man fa e.

³⁷ Yesu kɛɛ gyoo Gyerusalem donɔɔ man, te ɔ ka benaa na botɔɔ ken gbɛɛ ken be tisi lee oliifi bula ken nyee man ne kɔn ka tenja man nɛ, ɔ silala burum ban pou sia gyeewɔ te be fiasɛɛ bɛɛ fae yeesa lese Wurubuare yele gyon man lee nombia dinaana na gyakolon nombia nyan bɔɔ naa nɛ dɔɔ. ³⁸ Be fae yeesa yako nyiaa,

"Ɛ fa dɛɛ lese gyoo non ɔ ne kɔn de Gbengyoo Wurubuare yele man nɛ yele.

Wosefɛɛren dɛɛ kyaa adido, te Wurubuare non ɔ kyaa adido mɔ nɛ

gyoorobiiri dɛɛ kaboena e.”

³⁹ Na Farasiitena baale kpue na balan ban be silana e ne te be yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo, to n silala ban nyi baa wu be noo.”

⁴⁰ Kenɛte Yesu yako wo nyiaa, “Akpaa balan kewo de wu be noo koran ne, boya gyae ke fae yeesa lese Wurubuare ye.”

Yesu kewii fa Gyerusalemtena

⁴¹ Yesu ka benaa Gyerusalem donoo te o kena ke ne, o wiiwo fa ke, ⁴² kenɛte o yakowo nyiaa, “Nafɔ akpaa emɛɛ Gyerusalemtena den gyeɛn kpene ken gyae ke fa non wosefɛɛren gyeɛn wee kei ne, nafɔ na dei. Mona e ba gyeɛn ke ya! ⁴³ Te weeya naale gyae kekɔn ken e kolala baa kilisi non, na baa to non do lee yenan kamase. ⁴⁴ Na baa wolɛɛ emɛɛ na e donoo ken pou ken nyi boe na boe be gyae ke gyakaa ke doo doo ya, nawolo nyi deban ken Wurubuare be kɔn nyi o kaa lee non ne e beɛ e bo.”

Yesu kegegi abooɔɔra Wurubuare osom deni dinaa ken man

Mateo 21:12-17; Maake 11:15-19; Gyɔn 2:13-22

⁴⁵ Kenɛte Yesu gyuuwo ka gyoo Wurubuare osom deni dinaa ken dekpanalan man. Na balan ne yoo aboo botoo te o gegi wo, ⁴⁶ te o yako wo nyiaa, “Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyi Wurubuare kpa,

‘Me deni dinaa ken gyae ke yeɛ botoo ken baa fane. Mona emɛɛ ta besena ke yeɛ nmɛɛlatena dɛɛgyanɛe!’ ”

⁴⁷ Wee na wee na Yesu ne kyaa wola balan Wurubuare nombia Wurubuare osom deni dinaa ken man. Te saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donoo kegyiise ban gyae gbɛɛ nyi baa ko e. ⁴⁸ Mona be ta gyeɛn gbɛɛ ken baa mo kyan e ya, nawolo nyi na balan ban pou ne tei o nombia nan o na wolo ne nideli ken boo ne gyae na ke lan wo ya.

20

Ba kebɔɔse Yesu o donj wose man nombia

Mateo 21:23-27; Maake 11:27-33

¹ Wee daale Yesu ke kyaa Wurubuare osom deni dinaa ken man o na wola balan nombia te o ne kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa nan fa wo ne, saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donoo kegyiise kɔnawo o gyan ² kaa boose e nyiaa, “Yako daa, donj wonɛti yaa n dana n ne yeɛ mena aboo ken pou? Amote faa na nen mena donj kenan?” ³ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Man mo ne gyae maa boose non nombii dokolon. ⁴ Gyɔn Wurubuare lonkeso ken o be so balan ne, lee Wurubuare gyan yaa balan gyan?” ⁵ Botoo te be lee anmaaren na donja nyiaa, “Wonj te dɛɛ yako? Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa boose daa nyi wonj doo te da te lee Gyɔn nombia nan di ya? ⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyan na, balan dikpii kewo pou baa funii daa boya. Nawolo nyi beɛ lee di nideli nyi Gyɔn yeɛ Wurubuare dekpenkpengyoo e.” ⁷ Mena doo be tiranoo fa Yesu nyiaa “Doo gyeɛn botoo ken koo lee ya.” ⁸ Kenɛte Yesu mo yako wo nyiaa, “Akpaa mena na, man mo ba wola non me donj ken da lee ya.”

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Maake 12:1-12

⁹ Botoo te Yesu gyoo dudu kei fa balan ban nyiaa, “Woo farale nolo fara woo te o duu daasebia naale nan ne yeɛ ngba akutuse te be baake na nyi gerepo ne, te o moo na do paasetena baale nyinmaa man nyi baa keɛ ne doo, te o korowo gyu tɛɛle wole daale man lemlem ke kyaa botoo kyare. ¹⁰ Deban kelii nyi beɛ ko daasebia nan ne, o kpila o tobaale nolo gyu paasetena ban gyan nyi baa fa e o wui noo. Botoo te paasetena ban tuku tobaale non, te be tina e yela o lanawo nawoo kufu nyinmaase kufu. ¹¹ Woot

non besewo kpila tobaale wole bela, mona be tuku non mo do e desen te be yela e o lanawo nawoo kufu nyinmaase kufu. ¹² Botoo te o besewo kpila tobaale batoorote, mona be tuku non mo do e gyamee te be gegi e lee woo ken man.”

¹³ Kenje wote non yakowo nyiaa, “Won te maa yee? Maa kpila man gbagba me tooman lolo bu, mberem non na baa bu e.”

¹⁴ Mona paasetena ban kena bu non ne be yako donya nyiaa, “Kei yena bu non waa di o kya aboo nan. E yela dee ko e na wa aboo nan ka bese de wui.” ¹⁵ Mena doo be wonje e lee woo ken man ka ko.

Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Won te e ne leedi nyi wote non waa yee paasetena ban?” ¹⁶ “Waa kon na o kaa ko paasetena ban, na waa mo woo ken do balan wole nyinmaa man.”

Deban ken balan ban be nyii nombia kena ne be yakowo nyiaa, “Wurubuaru na yeli kekon mena ya.”

¹⁷ Kenje Yesu kee wo te o boose wo nyiaa,

“Nyi akpaa mena na,
sena te e ne nyii Wurubuaru nombia kena ase?”

‘Boe ken deni maara ban be bee ne, ta bese mokoo kasee boe ken ne yeli deni ken ne yee don.’

¹⁸ Wala kamase non o yale boe kei doo na,

ke gyae ke keretii e kpetekpetekpete
Te nyan wala kamase non mo boe ken de yale n doo na,
nyan ke petee.”

Ba kebouse Yesu lee lempoo keto wose man

Mateo 22:15-22; Maake 12:13-17

¹⁹ Botoo na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban gyae gbete baa kyan Yesu debokenan man. Nawolo nyi ba gyan nyi ban yaa o gyoo dudu ken, mona na bee yee balan ban. ²⁰ Ken doo ba moo be sia yakaa o doo. Botoo te kegyiise ban gyae koba fa balan te be kpila wo nyi baa yee ba wose ngba be yee

balan kpaakpaawo ne na baa deke Yesu, na be kaa teese o nooman na baa nyin lese e fa gyoo dinaa non o ne di be doo ne. ²¹ Kenje balan ban gyuuwo ke boose e nyiaa, “De Gbenjyoo, da gyan nyi kpene ken n ne yako te n na wolo mo ne yee ampan. Da gyan nyi n bee kee wala siaman ya, mona n na wola balan Wurubuaru gbene ken kpaakpaa nan bo na anokoare. ²² Dei nyi dee to lempoo fa Romantena gyoo dinaa non yaa de na too ya?” ²³ Yesu kena ba adao nan bee dii ne o yako wo nyiaa, ²⁴ “E mo kobabii ken daale kon maa kee. Amote nyee na o yelee yakaa la ke doo?” Botoo te be tiranoo nyi “Romantena gyoo dinaa non.” ²⁵ Mena doo Yesu yako wo nyiaa, “Mena na kpene ken yee Gyoo dinaa non wui na e mo fa e, te kpene ken yee Wurubuaru mo wui na e mo fa e.” ²⁶ Kpene ken o be yako ne doo ba te tale mo o noowoya nan kyan e balan ban siaman ya. Mena doo o noowoya yee wo yakolon te be wuu be noose.

Yesu kawola lee yen wole kefon wose man

Mateo 22:23-33; Maake 12:18-27

²⁷ Kenje Sadukiitena ban bee yako nyi yen wole kefon be kyaa ya ne man baale konawo Yesu gyan kaa boose e nyiaa, ²⁸ “De Gbenjyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa kei fa daa nyi, ‘Akpaa wala nolo o kegyia yaa o naabu da yem tina o weele yela te be ta lola bia ya na, kaboena nyi non o kyaa ne waa mo lialo non yala na baa lola bia yere non yelee man.’ ²⁹ Konawo nyi baala nyetoro baale kyaawo te be kegyia non yala alo te o yenawo ken o ta lola bia ya. ³⁰ Botoo te balate non mo yala alo non, ³¹ te batoorote non mo mena. Balan nyetoro kewo pou yala alo kei te ba yekeewo, mona be man nolo na alo non ta lola ya. ³² Kenan wole na te alo non mo yenawo. ³³ Mena doo wee ken Wurubuaru waa gyusu balan ban pou bo yem ne lee yen man na,

baala nyetooro kɛwɔ ban bɔɔ yala alo kei gyanee nɛ, be man wonti te alo nɔn waa yɛɛ ɔ wɛɛle?"

³⁴ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Bɛɛ mo ala ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ fa yale te baala ban mɔ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ ne yala ala, ³⁵ mɔna balan ban be kaboena nyi Wurubuare waa gyusu wɔ lee yen man na baa kyaa kekpaakekpaa nɛ, baala be gyae baa yala ya te bɔɔ gyae baa mo ala mɔ fa yale deban wɔle kenan man ya. ³⁶ Yen be tale ko wɔ bela ya nawolo nyi be yɛɛ ngba Wurubuare kpilala nɛ. Be yɛɛ Wurubuare biawɔ, nawolo nyi ba te fom lee yen man. ³⁷ Mosesi mɔ torowɔ yako nyiaa, balan ayenɔn baa fon lee yen man. Nawolo nyi deban ken ɔ be naa deponfa ken ne kpa nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, de Gbenjyoo Wurubuare yena Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare. ³⁸ Kei nawolo baa nyiaa, ɔ yɛɛ balan ban be kyaa na be sia nɛ Wurubuare e. ɔ te yɛɛ woya Wurubuare e ya, nawolo nyi Wurubuare siaman na ɔ balan pou delena." ³⁹ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban baale yakowɔ nyiaa, "De Gbenjyoo, n tiranɔɔ nideli." ⁴⁰ Mena dɔɔ nɔlo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii bela ya.

Amɔte yena nyeelɛɛre Kristo nɔn?
Mateo 22:41-46; Maake 12:35-37

⁴¹ Kenje Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena te baa tale yako nyi nyeelɛɛre nɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔn nɛ yɛɛ gyoo Defidi ɔ naanabii e? ⁴² Nawolo nyi gyoo Defidi gbagba yakowɔ nɔɔnɔn tone ken man nyiaa, 'De Gbenjyoo Wurubuare nɔn yako me Gbenjyoo nyi

"Tisi kyaa me dunolun dɔɔ,

⁴³ kelii deban ken maa mo n kolala ban do n tɛɛ." '

⁴⁴ Gyoo Defidi baake nyeelɛɛre nɔnan nyi ɔ Gbenjyoo. Akpaa mena na, sena te nyeelɛɛre nɔnan waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?"

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Mateo 23:1-36; Maake 12:38-40

⁴⁵ Balan ban pou kee tei Yesu nɛ ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, ⁴⁶ "ɛ kɛɛ ɛ wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala ban. Bɛɛ gyae kegbase dɔɔlon nyinan keta do kila, te bɛɛ gyae balan ke bunji do wɔ nɔɔ balan dɛɛgyanɛe man, te bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena ɔsom denɛ na be dɛɛgyanɛe di gyon man. ⁴⁷ Bɛɛ beo liala lɛo ba abɔɔ nɔn be dana nɛ. Bɛɛ fane kyare na baa mo beo balan nyi be yɛɛ balan kpaakpaawɔ." Wurubuare waa wɔn mena balan kɛwɔ dinɔɔ denɛla nideli kela walan kamase.

21

Lialo diyemte nɔn kɔba kado

Maake 12:41-44

¹ Yesu kekyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man nɛ, ɔ gyinaa ɔ nyee na ɔ naa kɔbatena kɛɛ mo be kɔba kaa do kɔba adakaa ken man, ² te ɔ naa lialo diyemte nɔlo mɔ moo kɔbasebia ala kaa do kɔba adakaa ken man. ³ Botɔɔ te Yesu yakowɔ nyiaa, "Ampan yaa mɛɛ yako nɔn nyi lialo diyemte kei ta do kɔba kela balan akan ban pou. ⁴ Nawolo nyi ban pou bɔɔ do kɔba nɛ, ba lese kyomii bo lee nɔn be dana nɛ man. Mɔna lialo kei na ɔ diyem koran na, ɔ moo kɔba ken pou ɔ dana nɛ kaa do."

Yesu kekolosi lee Wurubuare ɔsom deni dinaa ken kewɔlɛ wose man

Mateo 24:1-21; Maake 13:1-19

⁵ Na Yesu kaseela ban man baale ne kolosi Wurubuare ɔsom deni dinaa ken kyeo na mena ken bɔɔ mo boya kpaakpaa nyinan ma ke, na abɔɔ kpaakpaa nɔn balan ba mo kaa fa Wurubuare te bɔɔ mo desina deni kenan nɛ wose man nombia. Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, ⁶ "Abɔɔ nɔn pou ɛ ne naa kɛbo nɛ, deban daale gyae kekɔn ken baa tekerii nɛ popou lo ken nyi ɛ be gyae ɛ

kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya.”⁷ Ken̄te ɔ kaseela ban̄ boose e nyiaa, “De Gben̄gyoo, deban̄ won̄ti te mena nombia ken̄a gyae kekɔn̄? Won̄ ne gyae la ke yee na kawola nyi deban̄ ken̄ nombia ken̄a gyae ke kɔn̄ ne te lii?”

⁸ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E kee e wose nideli nyi n̄olo na beo n̄on ya. Nawolo nyi balan̄ burum baa kɔn̄ ma yele man nyi, ‘Ban̄ yena man̄ nyeelɛere n̄on,’ na baa yako n̄on nyi ‘Deban̄ ken̄ te lii.’ Akpaa e nyii mena na e na sila wɔ ya.⁹ Te akpaa e nyii yoo na yoo nombia na e na yeli gyakolon̄ kekyan̄ n̄on ya, nawolo nyi kaboena nyi mena nombia ken̄a pou dɛekɔn̄. Mɔna ken̄a bɛe wolo nyi deban̄ ɔtomante ken̄ gyae ke kɔn̄ debokenan̄ man ya.”

¹⁰ Ken̄te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Tɛelese gyae ka koro yokii na dɔn̄a, te gyoonej̄ mɔ baa yokii na dɔn̄a. ¹¹ Tɛele gyae ke wosi, tanam dinaa gyae ke yala tɛelese dɔɔ te kaweesse mɔ gyae ke gbiki tɛelese dɔɔ. Gyakolon̄ nombia na nombia dinaana gyae ka lee adido kɔn̄.

¹² Mɔna pɛte ken̄a pou kekɔn̄ ne, lee man̄ dɔɔ baa kyan̄ n̄on na baa naase n̄on diyem. Baa mo n̄on fa Gyudatena ɔsom denɛe man̄ kegyiise na gyoonej̄ na gyoonej̄ kegyiise na baa di e nombia na baa do n̄on denɛe man. ¹³ Ken̄a gyae ke yela e ken̄yinj̄ gbɛe kolosi Wurubuarɛ nombia kpaakpaa n̄an fa wɔ. ¹⁴ Mɔna e yela ke doo ya agyuen̄ man nyiaa, te yee ken̄ e ka yeyee na nombii ken̄ e ka mo kolosi lese e nɔɔse ya, ¹⁵ nawolo nyi man̄ ne gyae la maa wola n̄on nombia n̄an e ke yako. Na maa fa n̄on nyansa ken̄ e kolala be gyae baa tale sen̄ e siaman̄ nyi emɛe na wɔ kedi nombia ya. ¹⁶ Emɛe gbagba e kyao na e naɔ na e naabia na e lon̄tona na e gyoona ne gyae la baa lese n̄on fa, na baa koe e man baale. ¹⁷ Lee man̄ dɔɔ balan̄ pou baa kola n̄on. ¹⁸ Mɔna e nyeenyɔɔse dokolon̄ koran̄ gba be gyae ka yo ya.

¹⁹ E sen̄ ken̄ken̄ e kelɛedi man̄ kelii ɔto na, e ke nyinj̄ nyeedon̄.”

Yesu kekolosi lee mena ken̄ baa wɔlɛe Gyerusalem donɔɔ ne wose man

Mateo 24:15-21; Maake 13:14-19

²⁰ Ken̄te Yesu yako wɔ nyi, “Deban̄ ken̄ e naa yoonɔɔtena de kaa kilisi Gyerusalem donɔɔ ne, botɔɔ te e ka gyen̄ nyi ka kewɔlɛe ta benaa.

²¹ Akpaa de kɔn̄ mena na balan̄ ban̄ be kyaa Gyudia tɛele man ne, baa yeu gyu bulase dɔɔ te ban̄ mɔ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne baa lee ke man, te ban̄ mɔ be kyaa ka yenaase ne be na bese kɔn̄ donɔɔ ken̄ man ya. ²² Nawolo nyi kei yena den̄ele kewɔn̄ ken̄ gyae ke kɔn̄ n̄gba mena ken̄ Wurubuarɛ nombia an̄marasen̄ see n̄an be yako ne.

²³ Weeya n̄enan̄ man ne, fulɛetena na talabose baa laako. Nawolo nyi kayeyee dinaa gyae ke kɔn̄ tɛele kei dɔɔ, na Wurubuarɛ den̄ele kewɔn̄ kekɔn̄ balan̄ kewɔ dɔɔ. ²⁴ Baa mo sila ko balan̄ ban̄ baale, na baa kyan̄ baale ketɔ deni tɛelese wɔlɛe dɔɔ. Balan̄ ban̄ ba te yee Gyudatenawɔ ya ne baa di Gyerusalem donɔɔ dɔɔ kelii deban̄ ken̄ Wurubuarɛ ba see ne.”

Deniwalan̄ Bu n̄on ka bese kɔn̄

Mateo 24:29-31; Maake 13:24-27

²⁵ Ken̄te Yesu yakowɔ nyiaa, “E kena gyakolon̄ nombia weese na gyaalan̄ na kyolobiise man, te gyakolon̄ gyae ka gyoo tɛele kei dɔɔ balan̄ pou te boɔ gyae baa gyen̄ kpene ken̄ baa yee ya, lee mena ken̄ epo ne muusu te kee gyɔɔ nedon̄ ne dɔɔ. ²⁶ Deban̄ ken̄ bɛe wɔlɛe na nombia n̄an gyae ke yee tɛele kei dɔɔ ne, gyakolon̄ gyae ke yela balan̄ woya ke yekii lee be man, nawolo nyi abɔɔ n̄an n̄e kyaa adido te n̄e dana don̄ ne pou gyae ke wosi. ²⁷ Deban̄ ken̄an̄ ne, e kena man̄ Deniwalan̄ Bu n̄on ta mo don̄ na gyoorobiiri lee n̄ɔma man adido mɛe kɔn̄. ²⁸ Akpaa e naa abɔɔ ken̄a ne kɔn̄ na e koro sen̄ na e ke kpan̄ e

gbegyase, nawolo nyi ε nyeekelee ta benaa.”

Fiigi dan ken dudu

Mateo 24:32-35; Maake 13:28-31

²⁹ Kenje Yesu gyoo dudu fa wo nyiaa, “ε kee fiigi dan ken na daase akan njan pou. ³⁰ Akpaa ε naa ngba ne tombia ne porokee na, ε gyen nyi dekpao ta benaa. ³¹ Mena mo te akpaa ε naa mena aboo kenja ne kon na, ε gyen nyi Wurubuarε gyoori ken ta benaa. ³² Ampan yaa mee yako non nyiaa, mena duulun kei be gyae ke munu pete aboo kenja pou ke kon ya. ³³ Adido na teele kei pou gyae ke gyu oto, mona me noowoya njan doo njan gyae ke kyaa kekpaakekpaa.”

³⁴ “ε kee ε wose doo nideli! ε na yeli teele kei doo aboo kegyae ka bere ε sia ya. ε na mo solon kenyo do ε wose ya. ε na gyuen teele kei doo nombia bein, na wee ken be nyin kon kaa futaa non ya. ³⁵ Nawolo nyi mena wee kenan gyae ke kon teele kei balan pou doo. ³⁶ Mena doo ε kee ε wose doo nideli deban kamase na ε ke fane na ε kenyin tale lese ε wose lee nombia njan pou gyae ke kon ne man, na ε ke nyin tale sen man Deniwalan Bu non siaman.”

³⁷ Wee kamase na, Yesu na wolo Wurubuarε osom deni dinaa ken man te balinoo de lii na o ne gyu ke doo oliifi bula ken doo. ³⁸ Tee de naa nebo nebo na, balan ban pou ne gyu ke yilaa Wurubuarε osom deni dinaa ken man na baa nyii o nombia njan.

22

Gyudase Isekarote kalese Yesu fa Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Gyon 11:45-53

¹ Gyudatena deban ken be baake ke nyi nyeekelee deban ken bee di bodobodo ken bodobodo tee be doo ke man ya ne kee benaa ne, ² Wurubuarε saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbεε

ken baa mo ko Yesu, mona bee yee balan ban.

³ Kenje obonsam gyoo Yesu kaseela kufu bala ban man nolo non be baake nyi Gyudase Isekarote ne man. ⁴ Kenje Gyudase gyuuwo te non na Wurubuarε saese kegyiise na Wurubuarε osom deni dinaa ken kototootena kegyiise bakewo see mena ken waa lese Yesu fa wo. ⁵ Yee kegyiise ban gyon te be seewo nyi baa fa e koba. ⁶ Kenje Gyudase mo seewo te o gyae gbεε ken waa mo lese Yesu fa wo ken balan ba gyem ya.

Yesu na o kaseela kedi nyeekelee wee dinaa weeneε njan

Mateo 26:17-25; Maake 14:12-21; Gyon 13:21-30

⁷ Gyudatena wee dinaa ken bee di bodobodo ken bodobodo tee be doo ke man ya, te beε mo nyeekelee nambu non mo deesi kelii ne, ⁸ Yesu kpila Pita na Gyon nyiaa, “ε gyu ke desina aboo njan deε mo di nyeekelee weeneε njan ne see.” ⁹ Botoo te be boose e nyiaa, “Alen te n ne gyae de kaa desina see?” ¹⁰ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “ε betaa ε na gyoo donoo ken man ne, ε kena balee nolo seelena lon na ogele. ε sila e gyu dekanalan ken man waa gyoo ne, ¹¹ na ε ke yako dekanalante non nyiaa, ‘De Gbengyoo non kpa deε boose nen nyi alen te noola deni ken daa na me kaseela deε kaa di nyeekelee wee weeneε njan ne kyaa?’ ¹² Balee nonan waa wola non abansoro deni dinaa daale ken ke kyaa adido te boo desina ke man nideli ne. ε desina botoo na de kaa di weeneε njan.”

¹³ Yesu kaseela ban ke gyu ken ne, be naa kpene kamase doo pεpεpε ngba mena ken Yesu be yako wo ne, te be desina nyeekelee weeneε njan see botoo.

¹⁴ Deban ken kelii ne, Yesu na o kaseela ban kyaawo bom baa di. ¹⁵ Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Me gyaewo nideli me konoo man nyi daa na non ke di mena

nyeekelee weenee kenja pena me kaa naa diyem! ¹⁶ Mena dɔɔ mee yako non e ke nyii nyiaa, mɔɔ gyae maa tekaa di weenee kenja bela ya kelii wee ken kpene ken mena kedi kei senee fa ne, gyae ke kɔn mena Wurubuaare gyoori ken man.” ¹⁷ Kenje Yesu moo leenɔɔ ken te ɔ fanewɔ do Wurubuaare nɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “E lee kei na e ke nyɔɔ fa dɔnɔ. ¹⁸ Nawolo nyi mee yako non baa nyiaa, mɔɔ gyae maa nyɔɔ solon kei bela ya kelii wee ken Wurubuaare gyoori ken gyae ke kɔn.” ¹⁹ Kenje ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ do Wurubuaare nɔɔ te ɔ kara ke mo fa wɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yena ma wosenaane ken mɔɔ mo deesi fa non. E kyaa yee kei na e ka mo tɔɔse man.” ²⁰ Mena mɔ te be ke di tan ne, ɔ moo leenɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yena me fatabo ken Wurubuaare be kyeekee leki mo tɔ nɔɔkebakese wɔle ken nɔɔ fa non. ²¹ Mɔna mee yako non e ke nyii nyiaa, walan non waa lese man fa ne kpue na man weenee kenja dedii man kebo. ²² Man Deniwalan Bu non maa yen ngba mena ken Wurubuaare be yako see ne, mɔna walan non waa lese man fa ne waa laako.” ²³ Botɔɔ te ɔ kaseela ban gyoo dɔnɔ ke bɔɔse nyiaa, “De man walan wonɔti kitii ne gyae la waa yee mena nombii kei?”

Amɔte yena kegyia?

Mateo 20:20-28; Maake 10:35-45

²⁴ Kenje anmaaren gyoo Yesu kaseela ban man nyi be man wonɔti ne gyae la waa yee be kegyia? ²⁵ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Teele kei dɔɔ gyoonen ne di don be balan dɔɔ, mɔna balan ne baake mena gyoonen kewɔ nyi be yee balan kpaakpaawɔ. ²⁶ Mɔna tekaboena nyi emee ke yee ngba mena balan kewɔ ne ya. Walan non ɔ yee kegyia e e man ne waa yee ɔ wose ngba e man kemaasabii ne, te non ɔ yee e siamante e ne waa som non. ²⁷ Walan non ɔ kyaa ɔ ne dii na non ɔ na som e ne, be man wonɔti

yena kegyia? Na walan non ɔ kyaa ɔ ne dii ne yee? Mɔna man kyaa e man ngba walan non ɔ na som ne.

²⁸ Emee yena ban e ba sem me wɔle lee me kayeyee man pou, ²⁹ mena dɔɔ mee see non gyoori ngba mena ken me kya ba see man gyoo ne. ³⁰ Na daa na non kedi na dee nyɔɔ me gyoori ken man, na e ke kyaa me gyooro gbelee nan dɔɔ e ke di Iseraetena akpanalan kufu ala nan balan nombia.”

*Yesu keyako nyi Pita waa bee e
Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31;
Gyon 13:36-38*

³¹ Kenje Yesu yako Simɔn Pita nyi “Simɔn, Simɔn nyii! ɔbɔnsam ta sola gbese lee Wurubuaare gyan waa keese e popou kee na waa kpase e man ngba mena ken bee feefu amɔla lese bia ne. ³² Mɔna ma te fane fa nyan Simɔn na n keleeedi be yɔkɔse ya. Te akpaa n kyeekee lee n gbeneen kumee man bese kɔn me gyan ne, do n tebia me kaseela akan ban kakyen.” ³³ Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Me Gbengyoo, nyi akpaa ke yee deni kedoo ke yaa yen ke koran na, ma te desina ma wose nyi maa sila nen.” ³⁴ Kenje Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Pita, mee yako nen nyi pete kegyim kelɔ woya gyen na, nyan ke bee betabotooro nyi n ba gyen man korakora ya.”

³⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Deban ken mɔɔ kpila non ken e ta mo kɔba yaa akpo, yaa e ta mo nkyokotase tela ya ne kolo hia non?” Kenje be tiranɔɔ nyiaa, “Koa, kolo te hia daa ya.” ³⁶ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Nenee dɔɔ nyan non n dana kɔba yaa akpo na mo tela, te nyan non n be dana sila ya na yɔɔ n kegba na n ka mo ke lee daale. ³⁷ Nawolo nyi ba te nmarase ma wose man nombia see nyiaa, ‘Ba te kala e do nombiakumeyeera man,’ te mee yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuaare nombia nan bɔɔ nmarase see lee ma wose man ne,

kaboena nyi ne dɛɛ kɔŋ mena. Ampan kpene keŋ boɔ ŋmarase see lee ma wose man ne ta benaa ka ke kɔŋ.”³⁸ Botɔɔ te ɔ kaseela ban yako e nyiaa, “De Gbenɔgyoo kɛɛ silase ala yaa.” Keŋte Yesu yako wɔ nyi, “Tekaboe mena.”

Yesu kefane Gɛkyɛmane

Mateo 26:36-46; Maake 14:32-42

³⁹ Keŋte Yesu leewɔ donɔɔ keŋ man gyu oliifi bula keŋ dɔɔ ŋgba mena keŋ ɔ ne kyaa gyu ne, te ɔ kaseela ban sila e gyu.⁴⁰ Be kelii botɔɔ ne Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “E fane na e be nyiŋ gyoo kekeɛsekɛɛ man ya.”⁴¹ Keŋte ɔ wɔŋa ɔ wose lee yenan gyu siaman kyomii te ɔ ke bunawɔ fane nyiaa,⁴² “Taata, akpaa ke yɛɛ n kegyaebii ke na, lese man lee kaale kei man. Mɔna na yɛɛ man kegyaebii ya, yɛɛ nyan gbagba n kegyaebii.”⁴³ Botɔɔ te Wurubuare kpilale lee adido kɔŋ kaa do e kakyeŋ.⁴⁴ Yesu kɛɛ yeyɛɛ keŋ ne, ɔ kyaŋa ɔ wose fane nideli te dufuŋ keŋ ba lee e ne kyɔseewɔ yala tɛɛle man ŋgba fatabo ne.⁴⁵ ɔ ke fane taŋ keŋ ne te ɔ besewɔ gyu ɔ kaseela ban gyan. ɔ ke gyu keŋ na ɔ ke naawɔ ŋgba ɔ kaseela ban te dokii, nawolo nyi dekokɔrɔkɔɔ te kyan wɔ.⁴⁶ Keŋte Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Weera e ne doo? E koro na e ke fane na e be nyiŋ gyoo kekeɛsekɛɛ man ya.”

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Gyɔn 18:2-11

⁴⁷ Yesu ka seŋ ɔ ne kolosi ne balan dikpii baale kaa beewɔ lee ɔ dɔɔ, na Gyudase ŋon ɔ yɛɛ Yesu kaseela kufu bala ban man ŋolo e ne dɔŋɛ la be siaman. ɔ kena Yesu ne te ɔ kɔŋawɔ ɔ kaa pukaa e.⁴⁸ Keŋte Yesu boɔse e nyiaa, “Gyudase, kepukaa te nyan ka mo lese man Deniwalan Bu ŋon fa?”

⁴⁹ Yesu kaseela ban kena kpene keŋ ne gyae ke kɔŋ ne te be boɔse e nyiaa, “De Gbenɔgyoo, dɛɛ mo de silase na dee yoo?”⁵⁰ Botɔɔ te

Yesu kaseela ban man ŋolo moo ɔ yoosila kara saese kegyia tobaale ŋolo dunoluŋ deŋele lese ke lo.⁵¹ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “E tina yela, e na yɛɛ mena ya.” Te ɔ tinaa balee ŋon deŋele keŋ te ka towaawɔ bela.⁵² Keŋte Yesu boɔse saese kegyiise na Wurubuare dɛɛ kotɔɔtɔtena kegyiise na kegyiise ban boɔ kɔŋ botɔɔ be kaa kyan e ne nyiaa, “Weera te e moo yoosilase na akpokpose e ne kɔŋ me dɔɔ ŋgba me yɛɛ walanɔkum e ne? ⁵³ Wee kamase daa na ŋon ne kyaa la Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man, mɔna e te kyan man ya. Nenɛɛ te gbɛɛ torowɔ fa ŋon nyi yaa kyan man, na e ke yɛɛ ɔbonsam ditinɛɛ gyoo ŋon kegyaebii.”

Pita kebeɛ Yesu

Mateo 26:57-58, 69-75; Maake 14:53-54, 66-72; Gyɔn 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Botɔɔ te be kyaŋa Yesu mo e gyu Wurubuare saese kegyia ŋon dekpalaŋ man, na Pita mɔ silana wɔ wɔle wɔle.⁵⁵ Keŋte balan ban doo boalan dekpalaŋ keŋ nsana nsana te be yilaawɔ ke gyan bee woli, te Pita mɔ gyuuwɔ ke kyaa be gyan.⁵⁶ Alebia ban beɛ yɛɛ tom dekpalaŋ keŋ man ne ŋolo naa Pita kyaa boalan keŋ gyan, te ɔ gyene e nideli te ɔ yakowɔ nyi “Na balee kei mɔ kpue na Yesu!”⁵⁷ Keŋte Pita lɛ anmaaren nyiaa, “Alebu, mɔɔ gyeŋ e ya.”⁵⁸ Te kyare ya te ŋolo mɔ naa e te ɔ yako e bela nyiaa, “Nyan mɔ n yɛɛ be man ŋolo e!” Keŋte Pita tiranɔɔ nyiaa, “Baale, mɔɔ kpue na wɔ ya!”⁵⁹ Deban dokolon daale wɔle ne, ŋolo mɔ kaa yase ɔ sia do Pita ŋonan nyiaa, “Ke yɛɛ ampan kaen nyi balee kei kpue na Yesu, nawolo nyi ɔ yɛɛ Galelia baale e!”⁶⁰ Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Baale, mɔɔ gyeŋ nombia ŋan n ne yako ne man ya.” Pita ke gyakaa ɔ ne kolosi ne te kegyim loɔ woya.⁶¹ Botɔɔ te de Gbenɔgyoo Yesu geɛseewɔ kɛɛ Pita, te Pita tɔɔse de Gbenɔgyoo Yesu nombia ŋan ɔ be yako e ne nyiaa, “Pe kegyim

ke lo woya gyen na, nyan ke bee betabotooro nyi n ba gyen man ya ne." ⁶² Kenje Pita leewo deboo man gyu ke kyan o nyee wii nideli.

Be ketuku Yesu

Mateo 26:67-68; Maake 14:65

⁶³ Balan ban bee kee Yesu doo ne fiasse bee kulu e na bee tuku e. ⁶⁴ Ba moo kanyan bake o sia na bee takee e akotase na bee boose e nyi "Yako daa, amote gyoo na nen?" ⁶⁵ Te ba tee e tuubia kpan kpan kpu.

Be kamo Yesu gyu donoo kegyiise siaman

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Gyon 18:19-24

⁶⁶ Tse kena ken ne, donoo kegyiise na Wurubuarε saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban gyanee wo te ba moo Yesu kon kaa sen be siaman. ⁶⁷ Kenje be yako Yesu nyiaa, "Akpa nyan yena nyeeleere non Wurubuarε be yako see nyi waa kon ne na yako daa dee nyii." Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Akpa me yako non na ε be gyae ε ke lee man di ya, ⁶⁸ te akpa me boose non nombia mo ne ε be gyae ε ke tiranoo fa man ya. ⁶⁹ Mona lee deban kei ne gyu ne, man Deniwalan Bu non maa kyaa Wurubuarε Kpatakperε non dunolon doo." ⁷⁰ Kenje be popou boose e nyiaa, "Akpa mena na nyan yena Wurubuarε bu non?" Kenje Yesu tiranoo nyi, "Mena yaa ε ne yako ne." ⁷¹ Kenje be yakowo nyiaa, "Won nombia yaa dee gyae dee bese nyii kpu bela. Daa gbagba te nyii lee non gbagba nooman!"

23

Be kamo Yesu gyu Pilato na Gyoo Herode gyan

Mateo 27:1-2, 11-31; Maake 15:1-5; Gyon 18:28-38

¹ Kenje balan ban bo gyanee botoo ne pou korowo mo Yesu gyu Pilato non o senεε Romantena gyoo dinaa nawoo man ne gyan, ² te be fiasse bee mo nombia yakaa o doo

nyiaa, "De naa balee kei don de balan siaman o na wola wo nombiakumεε keyεε. O ne bee nyi be na to lempoo fa gyoo dinaa Kaesa ya, te o ne gyoo konoo yako nyi non yena nyeeleere non Wurubuarε be yako see nyi waa kon ne, te o yee gyoo mo e." ³ Botoo te Pilato boose Yesu nyiaa, "Nyan yena Gyudatena gyoo non?" Te Yesu tiranoo nyi, "Mena yaa n yakowo ne." ⁴ Kenje Pilato yako saese kegyiise ban na balan dikpii ken nyiaa, "Ma te naa nombiikum ken balee kei be yee ken kabona nyi maa bu e foo ya." ⁵ Mona nenεε gba te ba senεε be noowoya doo kenken nyi, "O ta mo o kawola ken woleε balan agyuen Gyudia teele kei doo pou. O fiasse lee Galelia teele doo te nenεε o te kaa lii de gyan kebo."

⁶ Pilato ke nyii nombia kenεa ne o boosewo nyiaa, "Balee kei yee Galelia baale e?" ⁷ Pilato ka gyen nyi Yesu lee gyoo Herode teele man ne, o yela ba mo e gyu gyoo Herode gyan. Deban kenεan na gyoo Herode mo kyaa Gyerusalem donoo man botoo. ⁸ Gyoo Herode kena Yesu ne yee e gyon nideli, nawolo nyi o wulaa nyii Yesu wose man nombia te o ne gyae e mo waa naa. Lee mena ken o be nyii Yesu wose man nombia doo ne, wa agyuen yena nyi waa yee yakolon nombia wola e. ⁹ Mena doo gyoo Herode boose Yesu nombia burum, mona o te tira ne man dokolon noo ya. ¹⁰ Botoo na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban senεε kenken bee kerεε nombia dinaana yakaa Yesu doo. ¹¹ Kenje gyoo Herode na o yoonootena ban kulu Yesu te ba do e desεn. Ba doo e gyoo kegba te o yela ba besena e gyina Pilato. ¹² Lee wee kenεan te gyoo Herode na Pilato nsana besewo de, nafa na boo na gyoo ya.

¹³ Botoo te Pilato baake saese kegyiise ban na donoo kegyiise na balan ban pou gyanee, ¹⁴ te o yako wo nyiaa, "Emεε moona balee kei kon me gyan te ε kpa o na beo balan

ban. Man gyoo ke man ε siaman kebo mona ma te naa nombiakumεε njan o be yeε te ε ne kara o noo ya. ¹⁵ Gyoo Herode mo te naa nombiikum lee o wose man ya, te o yela ba besena e kona daa. N keε paa na balee kei te yeε kolo kum ken kaboena nyi baa ko e ya. ¹⁶ Mena doo maa yela baa tuku e na baa tina e yela.” ¹⁷ Na ke yeε ba mmaraa ke nyi ba nyeekelεεwee kedi kamase na, kaboena nyi Pilato waa tina balan ban boo kyam to deni man ne, be man nolo non ban Gyudatena ne gyae ne yela fa wo.

¹⁸ Botoo te balan dikpii ken pou fae yeesa nedon nyiaa, “Ko balee kei na n ke tina Barabase yela fa daa.” ¹⁹ Ken doo boo kyan Barabase to deni yena nyi, non tee la balan siaman te ba korowo sen tia kegyiise te o koo walan nombia nenan man. ²⁰ Ken Pilato ne gyae waa tina Yesu yela doo ne, o besewo kolosi fa balan ban. ²¹ Mona balan ban gyakaa bee fae yeesa nyiaa, “Yela baa gyo e sakaa opanjan doo” ²² Ken te Pilato besewo kolosi fa wo betabotoorote nyiaa, “Won nombiikum yaa balee kei yeεwo? Man te naa kpene ken o be yeε ken kaboena nyi baa ko e ya. Mena doo maa yela baa tuku e na maa tina e yela.” ²³ Mona balan ban senεε kenken bee fae yeesa nedon nyi baa gyo e sakaa opanjan doo, te be yeesa njan kela Pilato. ²⁴ Mena doo Pilato yeε wa agyuen nyi waa yeε balan ban kegyaebii fa wo. ²⁵ Ken te Pilato tinaa Barabase non boo kyam to deni ne yela fa wo. Barabase kei tee la balan baale siaman te ba korowo sen tia kegyiise te o koo walan mo. Non yena walan non balan ban be yako nyi waa tina e yela fa wo ne. Te o moo Yesu fa wo nyi baa gyu ke yeε e ba kegyaebii.

Ba kegyo Yesu sakaa opanjan doo Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Gyon 19:17-27

²⁶ Be ka mo Yesu lee Pilato gyan bee gyuu ne, be gyanee na balee

nolo non bee baake e nyi Simon non o ba lee Kirene donoo man ne, na o ta lee akuraa o ne kon Gyerusalem donoo man. Ken te be kyan e te ba ntere e mo opanjan ken seele e na o silana Yesu wole wole.

²⁷ Na balan burum silana Yesu, mo kpu na ala ban bee wii te be toose ne kyonji wo fa e ne. ²⁸ Ken te Yesu besenawo keε wo te o yako wo nyiaa, “Gyerusalem ala, ε na wii fa man ya. Mona ε wii fa ε wose na ε bia. ²⁹ Nawolo nyi deban daale ne kon ken ε ke yako nyiaa, ‘O lamanbose, emεε ban bia te doo ε tooman see ya te bia te nmase ya ade ya ne, emεε na nyeebam.’

³⁰ Deban kenan te balan baa yako bulase nyiaa,

‘E kaa ntere daa,’

na baa yako bulasebia mo nyiaa,

‘E kaa wuu de doo!’

³¹ Akpaa dan lan te ne kpa la nne na, sena te dan dowolo gyae ke yeε?”

³² Ken te ba moo nombiakumεεyeera bala baale mo kaa kpu na Yesu na be kaa ko wo.

³³ Be kelii botoo ken bee baake ke nyi “Nyeepookoo deε” ne, be gyo Yesu sakaa opanjan doo. Ken te be gyo nombiakumεεyeera bala ban mo sakaa opanjaase kpu na e. Nolo sakaa o dunolon doo te nolo mo sakaa o demena doo. ³⁴ Ken te Yesu yakowo nyiaa, “Taata! Mo balan kewo nombiakumεε kyεε wo, nawolo nyi boo gyen kpene ken bee yeε ne ya.” Ken te be loo boe mo kpala Yesu kegbase. ³⁵ Na balan burum senεε botoo bee keε te Gyudatena kegyiise ban mo kulu e nyiaa, “O ne lee balan nyee, ε yela waa lee o wose na deε keε. Ngba non kpa non yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne.” ³⁶ Ken te yoonootena ban mo kulu e te be faa e solon ken koo nyanε ne, ³⁷ te be yakowo nyiaa, “Akpaa nyan yena Gyudatena gyoo non na, kenan na lee n wose!” ³⁸ Te be nmarase nombia kenja see o nyee adido nyiaa,

“KEI YENA GYUDATENA GYOO
NON.”

³⁹ Botɔɔ te nombiakumεεyεera bala ban be sakaa ɔpanɔaase dɔɔ ne man nolo tee Yesu nyiaa, “Na nyan yena nyeeleere non yee? Lεε n wose na n ke lεε daa mɔ.” ⁴⁰ Kenɛte ɔ balate non gyɔɔ ɔ nɔɔ dɔɔ nyiaa, “N bee yee Wurubuarε ngba de popou doo denjele kewɔn dokolon man yee? ⁴¹ De nombiakumεε njan dɔɔ yεε nε, na denjele kewɔn yaa de nyinawɔ nε. Mɔna balee kei dɔɔ ɔ te yεε nombiikum daale ya.” ⁴² Botɔɔ te ɔ yako Yesu nyi “Yesu, n kɔn n gyoori kenɛ man na, na wolee man ya.” ⁴³ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “Ampan yaa mεε yako nen nyiaa, gyen nyan ke kyaa me gyan Wurubuarε man.”

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Gyɔn 19:28-30

⁴⁴ Weese ka sen dεε nε, weese tinaa kegyɔ yela te ditinɛ lεε tεele kenɛ dɔɔ pou kelii deban kenɛ weese be gεese nε. ⁴⁵ Botɔɔ te kanyan kenɛ kpanεε Wurubuarε ɔsom deni dinaa kenɛ man nε bεεsewɔ kyεkyεε ala. ⁴⁶ Kenɛte Yesu fae yeesa kenɛkenɛ nyiaa, “Taata, me ta ma woo do n nyinmaa man.” ɔ ka betaa yako mena pε te ɔ kara weesi. ⁴⁷ Yoonɔɔtena kegyia non kena kpene kenɛ be kɔn nε, ɔ lese Wurubuarε yele yako nyiaa “Ampan, balee kei gbεenenε tenεε Wurubuarε siaman!” ⁴⁸ Balan ban pou bɔɔ gyanee botɔɔ bεε kεε nε naa kpene kenɛ be kɔn, te ba besewɔ gyu donɔɔ man na ba nyinmaase yakaa ba nyeeya dɔɔ waranase man. ⁴⁹ Mɔna ban pou ba gyen Yesu na ala ban bɔɔ sila e lee Galelia donɔɔ man nε, senawɔ lemlem bεε kεε nombia kenɛ.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Gyɔn 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Balee nolo kyaawɔ na bεε baake e nyi Gyosefo. ɔ lee Gyudatena donɔɔ kenɛ bεε baake ke nyi Arimatia nε man. Na ɔ gbεenenε tenεε Wurubuarε siaman te bee bu e mɔ nideli. ɔ yεε walan non ɔ ne kεε Wurubuarε gyoori kenɛ siaman te non mɔ kpue Gyudatena kegyiise ban man, mɔna ɔ te lεε kpene kenɛ bɔɔ bake na kpene kenɛ bɔɔ yεε nε do ya. ⁵² Mena balee kei gyuuwɔ Pilato gyan ka sola gbεε nyi waa mo Yesu woo non ke wuu. ⁵³ Kenɛte ɔ ka lese woo non lee ɔpanɔan kenɛ dɔɔ te ɔ moo akaralεε milii e te ɔ moo e ke wuu yebɔɔ kenɛ bɔɔ kare boe man te be te wuu ta walan na walan ke man see ya nε man. ⁵⁴ Wee kenan yεε wee kenɛ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefεefowee kenɛ kedi. ⁵⁵ Ala ban bɔɔ sila Yesu lee Galelia kɔn nε, sila Gyosefo gyu te ba ke naa yebɔɔ kenɛ na mena kenɛ ɔ be wuu Yesu. ⁵⁶ Kenɛte ba besewɔ gyu ba akpanalanse man be kaa gyae teenenε ofonofon njan bεε mo desina woo nε, na baa mo kaa buraa woo non na ɔ be nyin wɔlεε bilen ya. Mɔna be fεefowɔ Gyudatena kefεefowee kenɛ ngba mena kenɛ Mosesi mmaraase njan na wolo nε.

24

Yesu kefon lee yen man

Mateo 28:1-10; Maake 16:1-8; Gyɔn 20:1-10

¹ Ba kefεefowee kenɛ wɔle tεε kena nebo nebo fuu nε, ala ban moo ba teenenε ofon nyin njan bɔɔ gyae see nε te be gyuuwɔ yebɔɔ kenɛ tεε. ² Be kelii botɔɔ nε be naawɔ ngba boe kenɛ bɔɔ mo tɔ yebɔɔ kenɛ nɔɔman nε te bilinɛ lan yenan, ³ mena dɔɔ ba gyooowɔ yebɔɔ kenɛ man mɔna ba te naa de Gbenɔgyoo Yesu woo non ya. ⁴ Be ka sen botɔɔ bεε gyuen nombia kenɛ man nε, karatete dokolon te baala bala ban ba doona kegbase wolomεε njan nεε nalakee ngba akaralεε nε kaa bεεwɔ lee be dɔɔ. ⁵ Gyakolon kyanɛ ala ban te be gonase ba nyeeya.

Kenje baala ban boose wo nyiaa, "Weera dɔɔ te ε ne keo walaŋ ŋon ɔ delena ne woya dɛɛ? ⁶ Ɔ be kyaa kebo ya ɔ te fom. ε te wolee nombia ŋan ɔ be yako ŋon debaŋ ken ɔ kyaa ε gyaŋ Galelia ne nyiaa, ⁷ 'Kaboena nyi baa lese maŋ Deniwalan Bu ŋon fa nombiakumεεyεera, na baa gyo maŋ nyeelabia sakaa ɔpaŋdan dɔɔ na maa yen. Mɔna weeya atoorote na Wurubuare waa gyuu maŋ lee yen man.' " ⁸ Botɔɔ te ala ban tɔɔse ɔ noowoya ken. ⁹ Be ka lee yebɔɔ ken tɛε ne, ba ke yako nombia ken pou fa ɔ kpilala kufu daale ban na ɔ kaseela akan ban pou. ¹⁰ Mɛere Magedala na Gyoana na Gyemisi ɔ naa Mɛere, na ala akan ban be kpuε na wo ne gyuu la ke yako nombia ken fa kpilala ban. ¹¹ Mɔna kpilala ban gyuenwo nyi ŋan ala ban be yako ne pou yεε diyin nombia ŋa, mena dɔɔ ba te lεε wo di ya. ¹² Kenje Pita ŋon korowo yeu gyuu yebɔɔ ken tɛε. Ɔ ke buŋawɔ do ɔ sibii keε yebɔɔ ken man na, ɔ naa akaralεε ken bɔɔ mo milii e ne kaagen doo la. Botɔɔ te ɔ besewɔ gyuu dɛε na ɔ na gyuen nombia ŋan be kɔŋ ne man.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela bala baale

Maake 16:12-13

¹³ Mena wee kenan ne, Yesu kaseela bala baale leewɔ Gyerusalem donɔɔ man bee gyuu donɔɔbii daale ken bεε baake ke nyi Emause ne man. Lee botɔɔ gyuu Gyerusalem donɔɔ man gyae ke yεε ŋgba gbεεkemaase nyetooro (kilometase kufu daale) ne. ¹⁴ Na be dɔŋεε bεε yɔɔ nombia ŋan be kɔŋ ne afa. ¹⁵ Ba ke ta bεε yɔɔ afa ken ne, Yesu gbagba kaa bεεwo lee be dɔɔ. ¹⁶ Mɔna be ta gyem nyi Yesu ŋonan ya.

¹⁷ Botɔɔ te Yesu boose wo nyiaa, "Won afa yaa ε dɔŋεε ε ne yɔɔ mena?" Kenje be dɔɔwo sen waranase man. ¹⁸ Te be man ŋolo ŋon bεε baake e nyi Kilopase ne boose Yesu nyiaa, "N yεε ŋɔɔle e Gyerusalem donɔɔ man kebo, ken n

ba gyen kpene ken be kɔŋ weeya ala ken yee?"

¹⁹ Botɔɔ te Yesu boose wo nyiaa "Won nombia kɔŋala?" Kenje be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Yesu Nasarete baale ŋon wose man nombia. Balee kei yεε Wurubuare dekenkpenngyɔɔre e te ɔ kekolosi na ɔ nombia ŋan ɔ be yεε ne, lesewo wola nyi Wurubuare kpuε na e te balan mo lεε e di. ²⁰ Wurubuare saese kegyiise na de donɔɔ kegyiise lese na e fa nyi baa ko, te be gyɔɔ e sakaa ɔpaŋdan dɔɔ. ²¹ Mɔna nafa ŋon te de loo yakaa ɔ dɔɔ nyi waa kaa lεε Iseraetena nyee. Gyen yena weeya atoorote ŋgba ken pou be kɔŋ ne. ²² Ken wole ne, ala baale ban be kpuε na daa ne kɔŋawɔ kaa yako daa yakolon nombia ŋaale. Be kpa be karatεεwo gyuu yebɔɔ ken tɛε, ²³ mɔna ba te naa Yesu woo ŋon ya te ba besewɔ kɔŋ kaa yako nyi, Wurubuare kpilala bala baale kaa lese ba wose wola wo, te be yako wo nyi Yesu delena. ²⁴ De man baale mo gyuu yebɔɔ ken tɛε na, ba ke naa kpene kamase ŋgba mena ken ala ban be yako ne mɔna ban mo te naa Yesu ŋon ya."

²⁵ Botɔɔ te Yesu yako wo nyiaa, "O εmεε ayintena, weera dɔɔ te ε yεε nyoenyoe na nombia ŋan pou Wurubuare akpenkpenngyɔɔra ban be yako see ne ke lεε di mena. ²⁶ Tekaboena nyi nyeelεere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne, waa naa diyem kei pena waa gyoo ɔ gyoori ken man yee?" ²⁷ Botɔɔ te Yesu fiasεε ɔ na wola wo kpene ken bɔɔ ŋmarase Mosesi mmaraase ŋan man, na ŋan Wurubuare akpenkpenngyɔɔra be yako see lee ɔ wose man ne man.

²⁸ Be ka benaa donɔɔbii ken man bee gyuu ne, Yesu yεεwo ŋgba ɔ ne gbaa waa lan ne. ²⁹ Mɔna be waase e nideli nyi, "Tɛε te yuu dɔɔ waa kɔŋ kaa doo be gyaŋ." Mena dɔɔ ɔ gyuuwo kekyaa be gyaŋ.

³⁰ Non na wo ke kyaa baa di ne, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ do

Wurubuare nɔɔ te ɔ kerɛɛ ke kpala wɔ. ³¹ Botɔɔ te be sia gyuuuwɔ te ba gyeɲawɔ nyi Yesu ɲonan, kente ɔ ɲaalaawɔ be siaman. ³² Kente be bɔɔse donɔa nyiaa, “Debaɲ ken ɔ ne kolosi na daa gbɛɛnaa man te ɔ ba lese Wurubuare nombia aɲmarasen see ɲan man wola daa nɛ, de wɔe te lo daa yee?”

³³ Debokenaɲ man te ba korowɔ bilen bese gyu Gyerusalem donɔɔ man. Botɔɔ te ba ke naa kpilala kufu daale baɲ na balan akan baɲ te yilaa botɔɔ ³⁴ na bɛɛ yako nyiaa, “Ampan de Gbengyoo ɲon te fom! ɔ ta lese ɔ wose wola Simɔn!” ³⁵ Botɔɔ te kaseela bala baɲ mo yako wɔ kpene ken be kɔɲ Emause gbɛɛnaa man nɛ, na mena ken Yesu be kerɛɛ bodobodo kpala wɔ te bɔɔ gyem nyi ɲon ɲonan nɛ.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela baɲ

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Gyɔn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

³⁶ Ba ke gyakaa bee kolosi ɔ wose nombia kenɔa nɛ, Yesu gbagba kaa seɲawɔ be gyaɲ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wosefɛɛren dɛɛ kyaa ε man.” ³⁷ Be ɲɛɲawɔ te gyakolon kyaɲa wɔ, na baɲ gyeɲ nyi woo yaa be naawɔ. ³⁸ Kente Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Won dɔɔ te ε ne yee yaa won dɔɔ te ε ne lɛɛ aɲmaaren ε nyeeɲa man? ³⁹ ε keɛ me nyiɲmaase na me nawɔɔ! Maɲ gbagba ɲonan. ε tina maɲ keɛ! Nawolo nyi woo be dana wosenaane na ɲɔɔ ɲgba mena ken ε ne naa maɲ dana nɛ ya.” ⁴⁰ ɔ kekolosi taɲ nɛ, ɔ moo ɔ nyiɲmaase na ɔ nawɔɔ wola wɔ. ⁴¹ Nombia ɲan doo be nɔɔ te yɛɛ wɔ gyon gbaa ken nyi ba te lɛɛ di ya. Kente Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “ε dana weenɛ ɲaale kebo?” ⁴² Kente ba moo kpebii ken bɔɔ ɲasee ke nɛ dugun fa e. ⁴³ Te ɔ lɛɛ ke tao be siaman botɔɔ.

⁴⁴ Kente ɔ yako wɔ nyiaa, “Debaɲ ken me kyaa ε gyaɲ nɛ me yako ɲon nyiaa, nombii kamase ken bɔɔ ɲmarase Mosesi mmaraase ɲan man, na ɲan Wurubuare

akpenkpengyɔɔra be ɲmarase see na ɲan bɔɔ ɲmarase see nɔɔnen tone man lee ma wose man nɛ, kaboena nyi ɲe dɛɛ kɔɲ mena.”

⁴⁵ Botɔɔ te ɔ toro ba agyuen na baa nyiɲ nyii Wurubuare nombia aɲmarasen see ɲan man. ⁴⁶ Kente Yesu yako wɔ nyiaa, “Be yakowɔ Wurubuare nombia aɲmarasen see ɲan man nyiaa, nyeeleɛɛɛ ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ nɛ, waa naa diyem na waa yeɲ mona ka weeya atoorote ken na waa fon lee yeɲ man, ⁴⁷ te baa kolosi Wurubuare nombia ɔ yele man fa balan pou tɛɛle kei dɔɔ, na baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man na baa kɔɲ Wurubuare gyaɲ, na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. Baa fiasɛɛ lee Gyerusalem donɔɔ man, pena baa gyu donɔɔse akan ɲan man. ⁴⁸ Emɛɛ yena balan baɲ ε ke di mena nombia kenɔa wose man adansɛɛ. ⁴⁹ Maa mo me kya Wurubuare felin ɲon ɔ be yako see nyi waa fa ɲon nɛ kaa do ε man. Monna ε kyaa Gyerusalem donɔɔ man kebo kelii debaɲ ken waa mo mena don kei lee adido kaa do ε man.”

Yesu kegyu adido

Maake 16:19-20; Kpilala 1:9-11

⁵⁰ Kente Yesu moo ɔ kaseela baɲ lee donɔɔ kenɔa man gyu Betani donɔɔ nɔɔman, botɔɔ te ɔ gyinaa ɔ nyiɲmaase adido te ɔ hiraa ɔ kaseela baɲ. ⁵¹ ɔ kee hiraa wɔ nɛ, ɔ tinaa wɔ yela te Wurubuare moo e lan adido. ⁵² Kente ba som e te ba moo kenyanee dinaa bese kɔɲ Gyerusalem donɔɔ man, ⁵³ te debaɲ kamase na bee gyu ke kyaa Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man lese Wurubuare yele.

Nombia kpaakpaa ɲan Gyɔn be ɲmarase ne Gyɔn

*Wurubuare nombii ken kee fa
nyeedon*

¹ Lee kewalan ken penaa Wurubuare ke yee kpene kamase na, non bee baake e nyi Wurubuare nombii non ne wulaa o kyaa. Na non na Wurubuare kyaa la, te non yena Wurubuare. ² Non na Wurubuare kyaa la leenan kewalan kenan man. ³ O doo te Wurubuare tsewo yee kpene kamase, te Wurubuare ta lee o wole yee kolo na kolo ya. ⁴ Wurubuare nombii kei ne faa na nyeedon, te nyeedon kenan yena kenmanee ken ne gyusu balan sia na baa naa Wurubuare gbese. ⁵ Kenmanee kenan ne nmanee ditintee man, mona ditintee ken bee tale di ke doo ya.

⁶ Deban daale liiwo na Wurubuare kpila o kpilale nolo non bee baake e nyi Gyɔn. ⁷ Non konala o kaa di adanse lee kenmanee ken wose man fa balan, na balan pou kenyin ta o doo lee kenmanee ken di. ⁸ Na non Gyɔn gbagba yena kenmanee ken ya, mona o konae kaa di adanse lee kenmanee ken wose man. ⁹ Non bee baake e kenmanee gbagba ken ne waa kon tseele kei doo, na o kaa nmanee fa walan kamase. ¹⁰ Kenmanee kenan kaa kyaawo tseele kei doo. O doo te Wurubuare tsewo yee kpene kamase tseele kei doo, mona tseele kei doo balan ta gyen e ya. ¹¹ O konawo non gbagba o balan gyan, mona o balan te lee e ya. ¹² Mona balan ban pou boo lee e te boo lee di ne, o faa wo gbese te ba bese Wurubuare bia. ¹³ Ba te yee Wurubuare bia ngba mena ken alo na baale na lola bia ba kegyae man ne ya. Mona Wurubuare gbagba

kegyaebii man te o lese wo nyi baa yee o bia.

¹⁴ Non bee baake e nyi Wurubuare nombii ne, kaa bese deniwalan te o kaa kyaawo de man weeya akalansese naale. De naa o gyoorobi-iri ken nawolo nyi non waagen yena o kya Wurubuare bu dokolon non ne. O man te Wurubuare beree na anokoare ken doo.

¹⁵ Gyɔn dii adanse lee o wose man. O fae yeesa yako nyi, "Walan kei wose man nombia yaa me wulaa yako non nyiaa, 'Walan non o don me wole o ne kon ne o kela man, nawolo nyi o wulaa o kyaa pete ba lola man.' " ¹⁶ Lee o beree ken be wulu o man ne doo, te o ne hiraa daa agbaatee agbaatee. ¹⁷ Mosesi doo te Wurubuare tsewo mo mmaraase njan fa daa, mona Yesu Kristo doo te o tsewo wola daa o beree na wa anokoare ken. ¹⁸ Nolo na nolo te naa ta Wurubuare na o sia ya, mona Wurubuare bu dokolon koon non lon bee lam non na o kya nsana ya ne, kaa lesena Wurubuare dinoo wola daa.

*Gyɔn Wurubuare lonsoore non
kekolosi Wurubuare nombia*

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8; Luka 3:1-18

¹⁹ Gyudatena kegyiise ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne, kpila Wurubuare saese na Lewitena baale nyi be kaa boose Gyɔn nyiaa, "Nyan yena amote?" Gyɔn ta beo wo ya. ²⁰ Mona o torowo yako wo nyiaa, "Na man yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne ya." ²¹ Kenete be boose e nyiaa, "Kenan na nyan yena amote? Nyan yena Elaegya?" Kenete o tiranoo fa wo nyi, "Koa, na man yena Elaegya ya." Ba besewo boose e nyiaa, "Nyan yena Wurubuare dekenkpenngyooore non dee daa ne?" Kenete Gyɔn tiranoo fa wo nyi "Koa, na man ya."

²² Kenete be boose e nyi "Te kenan na nyan yena amote? Yako daa nombii dokolon na dee nyin

gyu ke yako ban boɔ kpila daa ne. Sena te n ne yako lee nyan gbagba n wose man?" ²³ Botɔɔ te Gyɔn moo nɔwɔya nyan Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre Yesaya be yako see ne tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Man yena wɔya nyan ne fae yeesa depampaa dinaa ken man ne nyiaa, E tenee de Gbenjyoo Wurubuare gbɛɛ see e na ɔ kaa ta ke dɔɔ." ²⁴ Balan ban boɔ kpili gyu Gyɔn gyan ne, man baale yɛɛ Farasiitenawɔ, ²⁵ kɛnte be boɔse Gyɔn nyiaa, "Akpaa na nyan yena nyeelɛere nyan Wurubuare be yako see nyi waa kɔn ne ya, yaa Elaegya yaa Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre nyan ya na, won dɔɔ te n ne sɔ balan Wurubuare lon?" ²⁶ Botɔɔ te Gyɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Man dɔɔ lon yakaa te me dana mɛɛ sɔ balan Wurubuare lon, mɔna nɔlo kyaa e man ken e ba gyen e ya. ²⁷ Non yena walan nyan ɔ dɔn me wɔle ɔ ne kɔn, ken ma te kaboe gba nyi maa bun booli ɔ nkyokota nmeesen koran gba ya." ²⁸ Nombia ken pou kɔnɛe Gyɔdan boɔ dingyin donɔɔ ken bɛɛ baake ke Betani ne man, botɔɔ ken Gyɔn ne sɔ balan Wurubuare lon ne.

²⁹ Tɛɛ kena ne, Gyɔn naa Yesu ne kɔn ɔ gyan te ɔ yakowɔ lee Yesu wose man nyiaa, "E kɛɛ Wurubuare nambu non. Non na lesena balan lee be dukum man. ³⁰ Kei yena walan nyan mɔɔ wulaa yako non ɔ wose man nombia nyiaa, 'Walan nyan ɔ dɔn me wɔle ɔ ne kɔn ne ɔ kela man. Nawolo nyi ɔ wulaa ɔ kyaa pɛte ba lola man.' ³¹ Nafɔ na man gbagba ba gyen e ya, mɔna non dɔɔ te Wurubuare kpila man nyi me kaa sɔ balan Wurubuare lon, na maa lese e debɔɔ wola Iseraetena na baa nyin gyen e." ³² Kɛnte Gyɔn dii adansɛɛ nyiaa, "Me naa Wurubuare felin non moo duwulun dinɔɔ tisi lee adido kaa kyaa ɔ dɔɔ. ³³ Nafɔ man gbagba ba gyen e ya, mɔna Wurubuare non ɔ be kpila man nyi me kaa mo lon sɔ balan Wurubuare lon ne yako na man nyiaa, 'Walan non n naa Wurubuare felin non de

tisi kaa kyaa ɔ dɔɔ ne, non ne gyaela waa mo Wurubuare felin non sɔ balan Wurubuare lon.' ³⁴ Ma te naa te mee di adansɛɛ nyiaa, non yena Wurubuare bu non."

Yesu kpilala gyan gba nyiban ban

³⁵ Tɛɛ kena ne, Gyɔn na ɔ kaseela bala besewɔ gyu boɔ ken nɔɔman. ³⁶ Kɛnte Gyɔn naa Yesu ne lam. ɔ kena e ne te ɔ yakowɔ nyiaa, "E kɛɛ Wurubuare nambu non!" ³⁷ Gyɔn kaseela bala ban kenyii Gyɔn nɔwɔya kenɛa ne, be tinaa Gyɔn yela gyu ke sila Yesu. ³⁸ Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ na te ɔ naa wɔ kɛnte ɔ boɔse wɔ nyiaa, "Won yaa e ne gyae?" Botɔɔ te ban mɔ boɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, alen te n kyaa?" ³⁹ Kɛnte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E kɔn na e kaa kɛɛ." Mena dɔɔ be gyuuwɔ kena botɔɔ ken ɔ kyaa. Deban kenɛn na te gyɔ balinɔɔ deban anaara te be kyaawɔ ɔ gyan wee kenɛn pou. ⁴⁰ Balan bala ban boɔ nyii Gyɔn nɔwɔya te boɔ sila Yesu ne, be man nɔlo yena Simɔn Pita ɔ naabu Anderiase. ⁴¹ Kpene ken Anderiase be tangbɛɛ yɛɛ yena nyi, ɔ gyuuwɔ ke kɛɔ ɔ kegyia Simɔn te ɔ yako e nyiaa, "Da te naa Mesaya non, nyeelɛere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔn ne." ⁴² Kɛnte Anderiase moo Simɔn kɔn Yesu gyan. Yesu kena Simɔn ne ɔ kɛɛ e yididi te ɔ yako e nyiaa, "Me gyen nyi nyan yena Gyɔn bu Simɔn non. Baa baake nen nyi Kefase yaa Pita." Ka asɛɛ yena nyi boe.

Yesu kebaake Filipino na Natanele

⁴³ Tɛɛ kena ne, Yesu yɛɛ wa agyuen nyi waa gyu Galelia tɛɛle man. Kɛnte ɔ naa Filipino te ɔ yako e nyiaa, "Kaa sila man." ⁴⁴ Filipino lee donɔɔ ken bɛɛ baake ke Betesaida ne man. Donɔɔ kenɛn man mɔ te Anderiase na Pita mɔ leewɔ. ⁴⁵ Filipino mɔ naa Natanele te ɔ yako e nyiaa, "Da te naa walan nyan Mosesi be nmarase ɔ wose man nombia do mmaraa tɔne ken man, te Wurubuare akpɛnkɛngyɔɔra ban mɔ

be n̄marase ɔ wose man nombia n̄. B̄e baake e nyi Yesu. N̄on yena Yesu, Gyosefo bu n̄on ɔ ba lee Nasarete n̄.”⁴⁶ Ken̄te Natanele b̄ose e nyiaa, “Nasarete ya? Kolo kpaakpaa daale gyae ke tale lee botɔɔ?” Ken̄te Filipino yako e nyiaa, “Nyan̄ k̄n̄ na n̄ kaa k̄e.”⁴⁷ Yesu kena Natanele ne k̄n̄ ɔ gyan̄ n̄ ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man nyiaa, “E k̄e, Iserae baale gbagba yaa kei ken̄ dekara be doo ɔ man ya.”⁴⁸ Botɔɔ te Natanele b̄ose e nyiaa, “Sena te n̄ ȳeɔ gyen̄ man̄?” Ken̄te Yesu tiranɔ fa e nyi, “Me wulaa naa nen̄ fiigi dan̄ ken̄ t̄e p̄ete Filipino baake nen̄.”⁴⁹ Ken̄te Natanele torowɔ yako nyiaa, “De Gben̄gyoo, nyan̄ yena Wurubuare bu n̄on! Nyan̄ yena Iseraetena gyoo n̄on!”⁵⁰ Ken̄te Yesu yako e nyiaa, “Ken̄ mɔ yako nen̄ nyi me naa nen̄ fiigi dan̄ ken̄ t̄e dɔ te n̄ ne l̄e man̄ di? N̄ kena nombia dinaana n̄an̄ kela ken̄a.”⁵¹ Ken̄te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “M̄e yako n̄on e ke nyii nyiaa, e kena n̄gba adido ta toro na Wurubuare kpilala ban̄ na gyan̄ tisi man̄ Deni-walan̄ Bu n̄on dɔɔ.”

2

Alowɔle keye Kaanan donɔ man

¹ Ka weeya atoorote ken̄ n̄, ba kpeo alo n̄olo Kaanan donɔ ken̄ ke kyaa Galelia t̄ele man̄ n̄e man̄. Na Yesu ɔ naa mɔ kyaa botɔɔ.² Be baake Yesu na ɔ kaseela mɔ k̄n̄ alowɔle ken̄ t̄e botɔɔ.³ Balan̄ ban̄ solon̄ ke tan̄ n̄e, Yesu ɔ naa yako e nyi “Balan̄ ban̄ solon̄ te tan̄.”⁴ Botɔɔ te Yesu tiranɔ fa e nyiaa, “Nna kei te ȳe daa na nen̄ de nombia ya. Deban̄ ken̄ Wurubuare ba see man̄ n̄e te lii ta ya.”⁵ Ken̄te Yesu ɔ naa yako dekpanalan̄ ken̄ tewul̄e ban̄ nyiaa, “Kpene kamase ken̄ ɔ yako n̄on nyi yaa ȳe na, e ȳe ke.”⁶ Deban̄ kenan̄ na, osun̄se dinaana looro n̄aale ban̄e botɔɔ. Gyudatena ɔsom man̄ na, osun̄se

ken̄a man̄ te bee kyekii lon̄ do mo faafo ba wose. Dokolon̄ gyae ke l̄e lon̄ n̄gba garawaase anon̄ yaa looro n̄e.⁷ Botɔɔ te Yesu yako tewul̄e ban̄ nyiaa, “E kyekii lon̄ do osun̄se n̄an̄ man̄ wulu.” Ken̄te tewul̄e ban̄ kyekii lon̄ wulu n̄a belebelebe. ⁸ Ken̄te ɔ yako wɔ nyiaa, “N̄ene e kyee lon̄ ken̄ n̄aale gyina kegyia n̄on ɔ sen̄e alowɔle ken̄ siaman̄ n̄e.” Te be kyeewɔ gyina e.⁹ Kegyia n̄on daa lon̄ ken̄ ba bese solon̄ n̄e k̄e. ɔ naawɔ nyi solon̄ ken̄ dei, m̄na ɔ ba gyan̄ ke dalee ya, m̄na tewul̄e ban̄ b̄o kyee lon̄ ken̄ k̄na e n̄e ban̄ gyan̄ botɔɔ ken̄ k̄o lee. Ken̄te kegyia n̄on baake alowɔle baale n̄on lee yenan̄,¹⁰ te ɔ yako e nyiaa, “Balan̄ degyan̄ee na, b̄e tan̄gb̄e bo mo solon̄ kpaakpaate fa wɔ, te akpaa be d̄ese na te b̄e mo solon̄ ken̄ k̄o dei ya n̄e k̄n̄. M̄na nyan̄ moo solon̄ kpaakpaate ken̄ bo weese kaa lii deban̄ kei p̄ete n̄ lese ke debɔɔ.”

¹¹ Kei yena gyakolon̄ nombia gyan̄gbate ken̄ Yesu be ȳe Kaanan donɔ ken̄ ke kyaa Galelia t̄ele dɔ n̄e man̄. ɔ moo ke lese ɔ gyoorobiiri wola, te ɔ kaseela ban̄ mɔ l̄e e di.¹² Kei wɔle n̄e, n̄on na ɔ naa na ɔ naabia na ɔ kaseela ban̄ gyuu donɔ ken̄ b̄e baake ke Kapanum n̄e man̄ ke di weeya akalans̄e n̄aale botɔɔ.

Yesu kegegi balan̄ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken̄ man

Mateo 21:12-13; Maake 11:15-17; Luka 19:45-46

¹³ Deban̄ ken̄ Gyudatena nyeekeleewe ken̄ na benaa n̄e, Yesu gyuu Gyerusalem donɔ man̄.¹⁴ Yesu ke gyuu ka gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken̄ dekpanalan̄ man̄ n̄e, ɔ naawɔ nyi baale ne yɔɔ nunkyuese na namense na awulun̄a, na balan̄ baale mɔ kyake b̄e ȳe k̄ba.¹⁵ Mena dɔ ɔ moo n̄meesen̄ n̄me ȳe dambila te ɔ moowɔ gegi balan̄ ban̄ na be nunkyuese na be namense pou lee dekpanalan̄ ken̄ man̄. ɔ yaasee be kobasebia n̄an̄ te ɔ besena be

tebuluse njan pou bunji. ¹⁶ Kenje ɔ yako balan ban bee yoo awulunna ne nyiaa, “E mo wo lee kebo! E na mo me kya dee besena e kebu dedii ya!” ¹⁷ Nombia kenja yela ɔ kaseela ban toose Wurubuaere nombia anmarasen see njan ne yako nyi, “O Wurubuaere, n deni dinaa ken man nombia ne hia man nideli, te ne te di ma nyee mo.”

¹⁸ Botoo te Gyudatena kegyiise kaa boose e nyiaa, “Won gyakolon nombia te nyan ke tale yee na kawola daa nyi Wurubuaere faa na nen don nyi nya yee mena aboo kenja?” ¹⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E yee Wurubuaere osom deni dinaa kei, weeya atoorote na maa ma ke bela.” ²⁰ Botoo te Gyudatena kegyiise ban yako Yesu nyiaa, “Ba moo kulutoonen sɔnola na looro bo ma Wurubuaere osom deni dinaa kei, te nyan n ke tale mo weeya atooro ma ke?” ²¹ Mona Wurubuaere osom deni dinaa ken Yesu ne kolosi ka wose man nombia ne, yena non gbagba ɔ wose. ²² Mena doo deban ken Yesu be fom lee yen man ne, ɔ kaseela ban toosewo nyi ɔ yako mena nombia kenja. Te be lee Wurubuaere nombia anmarasen see, na Yesu nombia njan ɔ be yako ne di nideli. ²³ Yesu ke kyaa Gyerusalem Gyudatena nyeekeleeweeya kedi njan man ne, balan burum naa gyakolon nombia njan ɔ be yee ne te be lee e di. ²⁴ Mona Yesu ta mo ɔ wose lo be doo ya, nawolo nyi ɔ gyen walan kamase dinoo. ²⁵ Te yee ken nyi nolo keyako deniwalan nombii fa e ya, nawolo nyi ɔ gyen walan kamase nyeeman nombia.

3

Yesu kawola Nikodemose nombia

¹ Mena deban kenan man ne, na Gyudatena kegyia nolo kyaawo ken ɔ yele yena Nikodemose. ɔ kpuɛ Farasiitena dikpii ken man. ² Wee daale nelim ne ɔ korowo gyu Yesu gyan te ɔ yako e nyiaa, “Kegyia, da gyen nyi n yee wolale e non

Wurubuaere be kpila nen. Nawolo nyi nolo be kyaa ken waa tale yee gyakolon nombia na nombia dinaana njan n ne yee ne, ken nyi Wurubuaere be kpuɛ na e ya.” ³ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Mee yako nen anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa be ta bese lola walan ya ne, ɔ be gyae waa naa Wurubuaere gyoori ken ya.”

⁴ Kenje Nikodemose boose Yesu nyiaa, “Walan non ɔ ba bee na, sena te baa bese tale lola e? Waa bese tale gyoo ɔ naa tooman na baa lola e bela?” ⁵ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Mee yako nen anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa ba te so nen Wurubuaere lon na Wurubuaere ka mo ɔ felin do n man ya na, n be gyae n ke tale gyoo Wurubuaere gyoori ken man ya. ⁶ Deniwalan na lola ɔ dinoo bo, te Wurubuaere felin non mo na lola walan bo ngba Wurubuaere dinoo ne. ⁷ Na yela keyee nen gyakolon nyi me kpa, kaboena nyi ba bese lola nen bela ya. ⁸ Felin ne gyoo bo gyu botoo ken kee gyae. N ne nyii mena ken kee gyoo mona n ba gyen ke dalee yaa ke dee gyue ya. Mena mo te doo fa walan kamase non Wurubuaere felin ba lola e ne.”

⁹ Kenje Nikodemose boose Yesu nyiaa, “Sena te kenja gyae ke tale kon mena?” ¹⁰ Botoo te Yesu boose e nyiaa, “Ngba n yee Gyudatena wolale kegyia e. N bee nyii mena nombia kenja man yee? ¹¹ Mee yako nen anokoare n ke nyii nyiaa, nombia njan da gyen ne te dee yako te njan dee naa mo ne te dee di na wose man adanse, mona e bee lee nombia njan dee yako non ne di ya. ¹² Mee yako non tee kei doo nombia te e bee lee na di ya na, sena te me yako non Wurubuaere man nombia na e kelee na di? ¹³ Nolo na nolo te gyuu ta Wurubuaere man ya, Gyise man Deniwalan Bu non moo lee botoo kon ne maagen.

¹⁴ E gyen nyi gyangba ken na Wurubuaere yela Mosesi yee dom te ɔ moowo mataa na dan adido

depampaa dinaa ken man. Walaŋ kamase ŋon ɔ be gyina ɔ sia kee mena dom kei na ɔ nyiŋa nyeedoŋ. Mena ke te baa gyɔ maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon mɔ mataa na ɔpaŋdaŋ adido. ¹⁵ Na walaŋ kamase ŋon ɔ lee maŋ di na, waa nyiŋ nyeedoŋ kekpa a ken.

¹⁶ Lee mena ken Wurubuare ne gyae balan dɔɔ te ɔ moo ɔ bu dokoloŋ kooŋ ŋon fa, nyi walaŋ kamase ŋon ɔ lee e di na ɔ be gyae waa yeŋ leki ya, mɔna waa nyiŋ nyeedoŋ kekpa a.” ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare te kpila ɔ bu tee le kei dɔɔ nyi ɔ kaa bu balan fɔɔ ya, mɔna ɔ kpila e bo na balan ke ta ɔ dɔɔ nyiŋ nyeedoŋ.

¹⁸ Walaŋ kamase ŋon ɔ lee e di na boɔ gyae baa bu e fɔɔ ya, te ŋon ɔ te lee e di ya na be wulaa bu e fɔɔ, nawolo nyi ɔ te lee Wurubuare bu dokoloŋ kooŋ ŋon di ya. ¹⁹ Nombia ŋan boɔ mo bu tee le kei dɔɔ balan fɔɔ yena nyi, kenmaŋee te koŋ tee le kei dɔɔ, mɔna balan ne gyae ditin tee bo kela kenmaŋee ken. Nawolo nyi be nombia ŋan bee ye e ne ye e dukum ke. ²⁰ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne ye e dukum na, ɔ ne kola kenmaŋee ken te ɔ bee benaa ke ya. Nawolo nyi ɔ bee gyae nyi ɔ nombiakum ee ŋan ka lee debɔɔ ya. ²¹ Mɔna walaŋ kamase ŋon ɔ ne ye e nombia kpaakpa a ne, ɔ na benaa kenmaŋee ken. Nawolo nyi kenmaŋee ken gyae ka lese ɔ nombia ŋan ɔ ne ye e ne wola nyi ɔ ne ye e Wurubuare kegyaebii.

Gyon Wurubuare loŋsoore kedi Yesu wose man adanse e

²² Keŋa wo le ne Yesu na ɔ kaseela ban gyuu Gyudia tee le man. Yesu kyaawo botɔɔ weeya akalans ee ŋaale te ɔ soɔ balan Wurubuare loŋ. ²³ Deban kenan na Gyon mɔ ne so balan Wurubuare loŋ donɔɔ ken bee baake ke nyi Aenon ken ka benaa na Salim donɔɔ ne man. Nawolo nyi na loŋ boe botɔɔ, te balan mɔ na gye m tisi ɔ dɔɔ nyi waa so wo Wurubuare

loŋ. ²⁴ Deban kenan na ba te kyaŋa ta Gyon to deni ya.

²⁵ Gyuda baale ŋolo na Gyon kaseela ban man baale lee anmaaren lee mena ken bee mo loŋ faafɔ ba wose lee ba amanbere gb ee ne wose man. ²⁶ Botɔɔ te Gyon kaseela ban koŋawo Gyon gyaŋ kaa yako e nyiaa, “De Gbengyoo, n ne toose balee ŋon nafɔ ɔ kpue na daa Gyɔdan boɔ ken dingyiŋ, te n be di ɔ wose man adanse e nideli ne? Kee, ɔ ne so balan Wurubuare loŋ, te balan pou ne gyu ɔ gyaŋ.” ²⁷ Ken te Gyon tiranɔɔ fa wo nyiaa, “Nyi Wurubuare te fa walaŋ gb ee nyi waa ye e kolo ya ne, ɔtenate be gyae waa tale ye e ya. ²⁸ Em ee gbagba e ke tale di maŋ adanse e nyi me yakowo nyiaa, Na maŋ yena Nyeel ee ŋon Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne ya, mɔna Wurubuare kpila maŋ bo nyi maa kyaŋ gb ee ta ɔ siaman koŋ.”

²⁹ Ken te Gyon gyɔɔ dudu yako wo nyiaa, “Walaŋ ŋon ɔ dana allowo le na, ŋon yena allowo le ŋon baale. Mɔna allowo le baale ŋon ɔ gyoo na dɔɔ bee sem bo yenaŋ tei, te akpa a be nyii allowo le baale ŋon wo ya na ne ye e wo gyon nideli. Mena mɔ yaa ye e maŋ gyon nideli de-bokeiman ŋgba mɔɔ nyii Yesu nkan ne. ³⁰ Kaboena nyi Yesu ye le de e le kela maŋ.

³¹ Walaŋ ŋon ɔ ba lee adido koŋ ne ɔ kela walaŋ kamase, te walaŋ ŋon ɔ ba lee tee le kei dɔɔ ne ɔ ye e tee le kei dɔɔ walaŋ e te ɔ ne kolosi tee le kei dɔɔ nombia bo. Walaŋ ŋon ɔ ba lee adido ne, ɔ kela kpene kamase. ³² Nombia ŋan ɔ be naa na ŋan ɔ be nyii ne wose man adanse e te ɔ ne dii, mɔna ŋolo te lee wa adanse e ken di ya. ³³ Te walaŋ ŋon ɔ be lee wa adanse e ken di na, na ɔtenate te see baa nyi Wurubuare nombia ŋan ye e ampan. ³⁴ Walaŋ ŋon Wurubuare be kpila e na ɔ ne kolosi Wurubuare nombia bo, nawolo nyi Wurubuare ta mo ɔ felin ŋon do walaŋ ŋonan man nideli. ³⁵ Kya ŋon ne gyae ɔ bu

non nombia, te ɔ moo kpene kamase do e ɔ nyinmaa man. ³⁶ Walaŋ kamase non ɔ lɛɛ ɔ bu non di na waa nyin nyeedon kekpa, te walaŋ kamase non ɔ bɛɛ ɔ bu non na ɔ be gyae waa nyin nyeedon kei ya, mɔna Wurubuarɛ waa gyeŋ baŋ do e kekpaakekpa.”

4

Yesu kekolosi na Samaria alo ŋolo

¹ Farasiitena baŋ nyiiwɔ nyi Yesu ne nyin balan burum sɔ wɔ Wurubuarɛ lon kela Gyon Wurubuarɛ lon sɔɔre. ² Mɔna Yesu gbagba dɔɔ ɔ te sɔ ŋolo na ŋolo Wurubuarɛ lon ya, ɔ kaseela baŋ sɔɔ na wɔ. ³ Yesu ke nyii mena keŋ balan ne kolosi ɔ wose man nombia nɛ, ɔ korowɔ lee Gyudia tɛɛle man bese gyu Galelia tɛɛle man. ⁴ Na kaboena nyi waa mo na Samaria tɛɛle man. ⁵ Mena dɔɔ ɔ moowɔ botɔɔ kelii Samariatena donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Sikya nɛ man. Sikya donɔɔ kei benaa na tɛɛle keŋ Gyekɔpo ba mo fa ɔ bu Gyosefo nɛ. ⁶ Na Gyekɔpo ditiribun doo botɔɔ. Yesu kelii botɔɔ nɛ, na ɔ te kaa mena dɔɔ ɔ tisiwɔ kyaa ditiribun keŋ gyan. Debaŋ kenan na weese ta seŋ dɛɛ.

⁷ ɔ ke kyaa botɔɔ nɛ Samaria alo ŋolo kɔŋawɔ botɔɔ ɔ kaa kyee lon, keŋte Yesu sola e nyi “Fa maŋ lon maa nyɔɔ.” ⁸ Debaŋ kenan na, ɔ kaseela baŋ te lam donɔɔ keŋ man be kaa lɛɛ weenɛɛ. ⁹ Botɔɔ te Samaria alo non yako Yesu nyiaa, “N yɛɛ Gyuda baale e te maŋ mo yɛɛ Samaria alo e. Wonɔ dɔɔ te n na sola maŋ lon?” Keŋ dɔɔ ɔ be boose mena yɛna nyi, Gyudatena na Samariatena bɛɛ gyoo ya. ¹⁰ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa nyen gyeŋ Wurubuarɛ kolo anefaŋ na walaŋ non ɔ na sola neŋ lon kei nɛ, nafaŋ nyan ka sola e na waa fa neŋ lon keŋ kɛɛ fa nyeedon nɛ.”

¹¹ Botɔɔ te alo non yako e nyiaa, “Kegyia, ditiribun keŋ dana siilin te n be dana kpene keŋ n ka mo kyee lon keŋ ya. Aneŋ te nyan kenyin

mena nyeedon lon kei. ¹² Yaa nyan kela na de naana Gyekɔpo non ɔ be wula ditiribun kei fa daa nɛ? Non gbagba na ɔ bia na ɔ wonembia pou nyɔɔ lon lee ditiribun kei man.” ¹³ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa alo non nyiaa, “Walaŋ kamase non waa nyɔɔ lon kei nɛ, lonboaneŋ gyae ka ko e bela. ¹⁴ Mɔna walaŋ kamase non waa nyɔɔ lon keŋ maa fa e nɛ, lonboaneŋ be gyae ka ko e bela ya. Lon keŋ maa fa e nɛ gyae ke doo ɔ man ngba ditiribun nɛ, na ka ke fa e nyeedon lon na waa nyin nyeedon kekpaakekpa.” ¹⁵ Botɔɔ te alo non yako e nyiaa, “Kegyia, akpaa mena na fa maŋ mena lon kei na lonboaneŋ ba tekaa ko maŋ bela ya, na maa tina ditiribun kei man kekɔŋ yela.”

¹⁶ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Gyu ke baake n baale na ɛ ke kɔŋ.”

¹⁷ Te alo non yako e nyiaa, “Moo dana baale ya.” Keŋte Yesu yako e nyiaa, “N te yako anokoare nyi n be dana baale ya. ¹⁸ N taŋ ke yala baala banon, te non gyan n kyaa debokeiman nɛ ɔ te yɛɛ n baale e ya. Mena dɔɔ nombia ŋan n be yako maŋ nɛ yɛɛ ampan.” ¹⁹ Botɔɔ te alo non yako e nyiaa, “Kegyia ma te naa nyi n yɛɛ Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre e ampan. ²⁰ De naanaɔ som Wurubuarɛ bo bula kei dɔɔ, mɔna ɛmɛɛ Gyudatena kpa Gyerusalem donɔɔ man te kaboena nyi dɛɛ som Wurubuarɛ.” ²¹ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Alo lɛɛ maŋ di, debaŋ daale gyae kekɔŋ keŋ bo gyae baa tekaa som Wurubuarɛ bula kei dɔɔ yaa Gyerusalem donɔɔ man ya. ²² ɛmɛɛ Samariatena na som Wurubuarɛ non ɛ ba gyeŋ e ya, te daa Gyudatena dɔɔ dɛɛ som Wurubuarɛ non da gyeŋ e, nawolo nyi nyeekeleɛ gyae ke ta bo Gyudatena dɔɔ kɔŋ.”

²³ Debaŋ daale ne kɔŋ te ke taŋ kekɔŋ, keŋ nyi baŋ bɛɛ som Wurubuarɛ anokoare man nɛ, baa mo Wurubuarɛ Felin na anokoare bo som Wurubuarɛ nawolo nyi mena

somra kɛwɔ dinɔɔ te Wurubuare ne gyae. ²⁴ Wurubuare yee felin e, mena dɔɔ ban baa som e ne kaboena nyi baa mo ɔ felin na anokoare som e.” ²⁵ Botɔɔ te Samaria alo non yako e nyiaa, “Ma gyen nyi Nyeelɛere non bɛɛ baake e nyi Kristo ne waa kɔn. ɔ kɔn na waa kaa lese kpene kamase man fa daa.” ²⁶ Kenɛte Yesu torowɔ yako e nyiaa, “Man non mɛɛ kolosi na nen ne, man yena nyeelɛere non.”

²⁷ Be kee kolosi kenan ne, te Yesu kaseela ban leewɔ donɔɔ man kɔn. Ba kena ngba Yesu na alo non senɛɛ be kolosi ne, yee wɔ gyakolon. Mɔna be man nolo te tale bɔɔse alo non nyi won te ɔ ne gyae ya, te ba te tale bɔɔse Yesu mɔ nyi weera ɔ ne kolosi na alo non ya. ²⁸ Botɔɔ te alo non tina osun ken yela, te ɔ yeuwɔ gyu donɔɔ ken man ke yako balan nyiaa, ²⁹ “E kɔn kaa kɛɛ balee nolo non ɔ be yako man ma wose man nombia nan pou mɔɔ yee ne. Na non yena Kristo, nyeelɛere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔn ne baa yaa?” ³⁰ Mena dɔɔ balan leewɔ donɔɔ ken man kɔn Yesu gyan.

³¹ Deban kenan na te ɔ kaseela ban waase e nyiaa, “De Gbengyoo mo kolo tina n nɔɔ” ³² Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Me dana weenɛɛ njaale maa di ken e ba gyen ya.” ³³ Botɔɔ te ɔ kaseela ban bɔɔse dɔnɔ nyiaa, “Doona nolo saa weenɛɛ baa kɔna e?” ³⁴ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Me weenɛɛ yena nyi maa yee me kya non ɔ be kpila man ne kegyaebii, na maa yee tom ken ɔ ba mo fa man ne kelii ɔto. ³⁵ Emɛɛ gbagba ne tale yako nyi ‘Te ka gyaalanɔna banaara na weenɛɛ kekereɛ te lii.’ Mɛɛ yako non e ke nyii nyiaa, e gyina e sia na e ke kɛɛ wɔɔse nan. E kena nyi abɔɔ nan te yee na kekereɛ. ³⁶ Walaɔ non ɔ ne kereɛ weenɛɛ nan ne baa tɔ e kom, te ɔ ne yilaa abɔɔ nenan bo see fa nyeedon kekpaakekpa ken. Mena dɔɔ walaɔ non ɔ be fare na walaɔ non ɔ be kereɛ ne pou baa

bom di gyon. ³⁷ Dudu ken bɔɔ gyɔɔ nyi, ‘Nolo ne duula te nolo mo ne karala’ ne yee ampan. ³⁸ Me kpila non baa nyi ya gyu ke kereɛ weenɛɛ wɔɔ ken e te yee tom ya ne man. Baale yena tom ken, te emɛɛ kɔnawɔ e ne di ba tom ken bɔɔ yee ne tonɔɔ.”

³⁹ Balan ban be kyaa Samaria donɔɔ ken man ne, be man burum lɛɛ Yesu di nawolo nyi alo non yakowɔ nyiaa, “ɔ te yako man ma wose man nombia nan pou weeseɛ ne.” ⁴⁰ Mena dɔɔ Samariatena ban kekɔn ɔ gyan ne, be waase e nyi waa kyaa be gyan, te Yesu dii weeya ala be gyan. ⁴¹ Yesu nombia nan ɔ ba wolo ne yela balan burum lɛɛ e di. ⁴² Kenɛte be yako alo non nyiaa, “Nenɛɛ dɔɔ ne na n nɔɔwoya nan dɔɔ te de lɛɛ e di ya, mɔna daa gbagba te nyii e te da te naa nyi non yena balan pou nyeelɛere gbagba non.”

Yesu kekyɔ tomyɛere kegyia nolo bu kawee

⁴³ Yesu kedi weeya ala botɔɔ wɔle ne, ɔ leewɔ botɔɔ bese gyu Galelia tɛɛle man. ⁴⁴ Nawolo nyi Yesu gbagba yakowɔ nyiaa, “Bɔɔ ne lɛɛ Wurubuare dekpɛnkpengyɔɔre kamase do non gbagba ɔ donɔɔ man ya.” ⁴⁵ Yesu kekɔn kaa gyoo Galelia ne, botɔɔtena lɛɛ e nideli, nawolo nyi be naa nombia nan pou ɔ be yee Gyerusalem donɔɔ man deban ken bɔɔ gyu be kaa di ba nyeekelɛɛwee ken ne.

⁴⁶ Kenɛte Yesu besewɔ gyu Kaanan donɔɔ ken ke kyaa Galelia tɛɛle man ne man. Mena donɔɔ kenan man te ɔ besena lon yee solon ne. Deban kenan na tomyɛere kegyia nolo kyaa botɔɔ ken ɔ bu na wee Kapanum donɔɔ man. ⁴⁷ Tomyɛere kegyia non kenyii nyi Yesu ta lee Gyudia kɔn Galelia botɔɔ ne, ɔ gyuuwɔ ɔ gyan ke waase e nyi ɔ bu na wee ɔ doo Kapanum donɔɔ man ɔ ne gyae waa yen. Mena dɔɔ waa kɔn na ɔ kaa kyɔ e kawee fa e. ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Na e kena gyakolon nombia

na nombia dinaana ya ne, nafa e man walan kamase be gyae waa lee man di ya." 49 Kenje kegyia non yako Yesu nyiaa, "Me Gbenjyoo, waase kon dee gyu bilen na mena ya na me bu non waa yen." 50 Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n bu non waa nyin nyeedon." Balee non lee Yesu noowoya nan di te o lanawo. 51 Balee non keta o ne gyu o dee ne, o gyanee na o tewulee gbena man te be yako e nyiaa, "N bu non wose te yee e don." 52 Botoo te balee non boose o tewulee ban nyiaa, deban wonti man te me bu non wose yee e don? Kenje be tiranoo fa nyiaa, "Dana weesetentey kegyo ngba deban dokolon ne, te bu non wose yee e don." 53 Botoo te o kya non toosewo nyiaa, deban kenan man peperepe te Yesu yako e nyiaa, "N bu non wose gyae ke yee e don." Mena doo non na o dekpanalanmantena pou lee Yesu di. 54 Yesu ka lee Gyudia kon Galelia teele man ne, kei yena gyakolon nombia bolate ken o be yee.

5

Yesu kekyo otakase nolo kawee

1 Kenja wole ne, Gyudatena ne di bo osom wee dinaa daale Gyerusalem donoo man, te Yesu mo gyuu botoo. 2 Na depaa daale kyaa Gyerusalem donoo man ken bee baake ke be dee dei man nyi Betesaida. Mena depaa kei benaa na denanoo ken bee baake ke nyi "Namense Denanoo" ne, te be banee kefeese anon kilisi ke. 3 Kaweesetena kpookpoo burum ngba siayeleesatena na otakasene na ban ba yenaase ba yekee ne na lee donoo ken man kaa doo botoo daa lon ken kewosi. 4 Nawolo nyi be kyaa be kyaa na, Wurubuaere kpilale ne kyaa kaa wosi lon kenan te kawee te non o tanjbeee ka gyoo lon ken man na, o kawee ne tanj.

5 Na balee nolo non o be tekerii kulutoonej sao na kufu gyanaara

ne doo botoo. 6 Yesu kena balee nonan te o ke nyii nyi o ta wee kyare ne o boose e nyiaa, "N ne gyae n kawee ke tanj?" 7 Botoo te kawee te non tiranoo fa e nyiaa, "Me Gbenjyoo, akpaa be wosi lon ken na, mo ne nyin non waa gate man ka do ke man ya. Akpaa ma mo maa yee kakyen koro ka gyoo na nolo te tanjbeee man." 8 Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Koro! Gate n dofonon na n ke ta." 9 Debokenan man te balee non kawee tanjwo te o korowo gate o dofonon te o teewo lan. Mena wee kenan yee Gyudatena kefeefowee ke. 10 Mena doo Gyudatena kegyiise yako balee non bo kyoo e ne nyiaa, "Gyen yee da kefeefowee ke, te da mmaraa bee fa gbeye nyi nya seele n dofonon ya." 11 Kenje balee non tiranoo fa wo nyiaa, "Walan non o be kyoo man me kawee ne, yako na man nyi maa gate ma dofonon na maa ta." 12 Botoo te be boose e nyiaa, "Walan wonti yako na nen nyi nya gate n dofonon na n keta?" 13 Mona balee non Yesu be kyoo e o kawee ne, ta gye nyi Yesu kyoo na e o kawee ken ya. Nawolo nyi na balan boe botoo te Yesu mo ta nere gyoo be man. 14 Kenan wole ne, Yesu kena balee nonan Wurubuaere osom deni dinaa ken man te o yako e nyiaa, "Kee, nenee n wose te yee nen don, na tekaa yee dukum bela ya. Na mena ya na kpene ken gyae kekon n doo ne, gyae ka kela kei." 15 Botoo te balee non gyuuwo keyako Gyudatena kegyiise ban nyiaa, Yesu kyoo na e o kawee ken. 16 Mena doo Gyudatena kegyiise ban naase Yesu diyem, nawolo nyi o te kyoo kawee ba kefeefowee. 17 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Me kya Wurubuaere ne yee tom deban kamase kaa lii na gyen, mena doo kaboena nyi man mo maa yee tom mena." 18 Lee mena nombia ken doo ne Gyudatena kegyiise ban yase sia gyae gbeye ken baa mo ko Yesu. Nawolo nyi na ken o be wolee ba kefeefowee ken kaagen doo ya,

mɔna ɔ kpa ɔ kya yena Wurubuarɛ keɲ nawolo nyi ɔ dokoso yena Wurubuarɛ. ¹⁹ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, kolo be kyaa keɲ man Wurubuarɛ bu ɲon ne yɛɛ ma wose dɔɔ ya. Kpene keɲ me naa me kya ne yɛɛ na keɲ te mɛɛ yɛɛ. Kpene keɲ kya ɲon ne yɛɛ na, keɲ te man ɔ bu ɲon mɔ ne yɛɛ. ²⁰ Nawolo nyi me kya ne gyae man te ɔ na wola man kpene kamase keɲ ɲon gbagba ne yɛɛ nɛ. Waa wola man abɔɔ dinaana ɲan kela keɲa na maa yɛɛ, na ɛ wose ka yeɲ ɲon. ²¹ Mena keɲ kya ɲon ne gyuuusu woya te ɔ ne fa wɔ nyeedon nɛ, mena kee te man ɔ bu ɲon mɔ maa fa balan ban man gbagba ne gyae nɛ nyeedon. ²² Kya ɲon gbagba bee di balan nombia ya. ɔ ta mo balan nombia kedi pou do man ɔ bu ɲon nyinmaa man, ²³ na balan pou ke nyin lese man ɔ bu ɲon yele ɲgba mena keɲ bɛɛ lese me kya ɲon yele nɛ. Walaɲ ɲon ɔ bɛɛ lese man ɔ bu ɲon yele ya na, ɔ bɛɛ lese me kya ɲon ɔ be kpila man ɔ bu ɲon nɛ yele ya.

²⁴ Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, walaɲ kamase ɲon ɔ nyii me nɔɔwoya te ɔ lɛɛ walaɲ ɲon ɔ be kpila man nɛ di na, waa nyin nyeedon kekpa te bɔɔ gyae baa bu e fɔɔ ya. Kei nawolo baa nyi ɔ ta lee yeɲ man kɔɲ nyeedon man. ²⁵ Ampan yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, debaɲ daale ne kɔɲ te ke taɲ ke kɔɲ keɲ balan ban be yɛɛ ɲgba woya nɛ, nawolo nyi ba te lɛɛ Wurubuarɛ nombia ɲan di dɔɔ ya nɛ, baa nyii man Wurubuarɛ bu ɲon dei. Balan ban baa nyii me dei te baa yɛɛ kpene keɲ mɔɔ yako wɔ nɛ na baa nyin nyeedon. ²⁶ Mena keɲ me kya ɲon ne fa balan nyeedon nɛ, mena mɔ te ɔ faa man ɔ bu don nyi maa fa balan nyeedon. ²⁷ ɔ te fa man ɔ bu ɲon don nyi maa di balan nombia, nawolo nyi man yena Deniwalaɲ Bu ɲon. ²⁸ ɛ na yeli nombia keɲa ke yɛɛ ɲon gyakolon ya, nawolo nyi debaɲ daale gyae

kekɔɲ keɲ woya pou baa nyii ma woya, ²⁹ na baa lee ba yeboose man kɔɲ. Ban bɔɔ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ baa koro na baa nyin nyeedon, te ban bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ baa koro na baa bu wɔ fɔɔ.”

Yesu adanseɛtena

³⁰ “Man gbagba bɛɛ yɛɛ kolo me baam dɔɔ ya. Mena keɲ me kya Wurubuarɛ de yako man nɛ, mena te mee di balan nombia, te me nombia kedi mɔ doo na ke gbɛɛ. Nawolo nyi na man gbagba kegyaebii te mɛɛ yɛɛ ya, mɔna me kya ɲon ɔ be kpila man nɛ kegyaebii te mɛɛ yɛɛ. ³¹ Nyi akpaa man gbagba de di ma wose man adanseɛ na, ɛ be gyae ɛ ke lɛɛ man di ya. ³² Mɔna ɲolo kyaa keɲ ɔ ne di ma wose man adanseɛ, te ma gyen nyi wa adanseɛ keɲ ɔ ne dii lee ma wose man ne yɛɛ ampan. ³³ ɛ kpila balan gyu Gyon gyan, te ɔ dii anokoare keɲ wose man adanseɛ fa ɲon. ³⁴ Na mɛɛ gyae bo nyi denibalan baa di ma wose man adanseɛ ya, mɔna ɛ nyeedon kenyin dɔɔ te mɛɛ yako keɲa. ³⁵ Gyon yɛɛ ɲgba kanea keɲ keɛ naa te keɛ ɲalakee nɛ, te ɛ gyaewɔ nyi ɛ ke di kanea kenan gyon kyomii. ³⁶ Me dana ɲolo ɲon ɔ ne di ma wose man adanseɛ, te wa adanseɛ kenan kela Gyon wui keɲ ɔ be dii lee ma wose man nɛ. Nawolo nyi tom keɲ me kya Wurubuarɛ ba mo do man me nyinmaa man nyi maa yɛɛ ke kelii ɔto te mɛɛ yɛɛ ke nɛ, ne diina adanseɛ lee ma wose man nyi me kya ɲonan kpila na man. ³⁷ Me kya ɲon ɔ be kpila man nɛ, ɲon gbagba mɔ ne di ma wose man adanseɛ. ɛ te nyii ta ɔ nɔɔwoya ya, te ɛ te naa ta ɔ dinɔɔ mɔ ya. ³⁸ ɔ nombia be doo ɛ konɔɔse man ya, nawolo nyi ɛ bɛɛ lɛɛ walaɲ ɲon ɔ be kpili nɛ di ya. ³⁹ ɛ ne yase ɛ sia kasee Wurubuarɛ nombia ɲan nawolo nyi na ya agyueɲ yena nyi ɲe man te ɛ ke nyin nyeedon kekpa keɲ. Te mena Wurubuarɛ nombia aɲmarasen see keɲa ne di ma wose man adanseɛ. ⁴⁰ Mɔna ɛ bɛɛ gyae

ε ke kɔŋ me gyan na ε kaa nyin nyeedon kekpaɔ ken ya.

⁴¹ Na ma kegyaebii yena nyi balan baa kelɛɛ man ya. ⁴² Mɔna ma gyen ε dinɔɔ te ma gyen nyi ε bɛɛ gyae Wurubuarɛ lee ε konɔɔse man ya. ⁴³ Me kɔŋae me kya non yele man mɔna ε te lɛɛ man ya. Mɔna akpaɔ nolo de kɔŋ non gbagba yele man na ε ke lɛɛ e. ⁴⁴ Ε ne gyae nyi ε ke kelɛɛ donɔ, mɔna ε bɛɛ gyae nyi Wurubuarɛ dokolon non ke kelɛɛ non ya. Kenan na sena te ε ke tale lɛɛ man di? ⁴⁵ Ε na gyuen nyi man ne gyaela me kaa yako ε nombiakumɛɛ fa me kya Wurubuarɛ ya. Mosesi non ε ba mo ε loo gyakaa ɔ dɔɔ nɛ, non ne gyaela waa mo ε nombiakumɛɛ gyu me kya siaman. ⁴⁶ Nyi yen lɛɛ Mosesi di na nafa ε kelɛɛ man mɔ di, nawolo nyi ma wose man nombia te Mosesi nmarasewɔ. ⁴⁷ Mɔna nyi akpaɔ ε bɛɛ lɛɛ kpene ken ɔ be nmarase nɛ di ya na, sena te ε kelɛɛ kpene ken mɛɛ yako nɛ di?"

6

Yesu kefa balan kakponse banon (5000) weenɛɛ

Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Luka 9:10-17

¹ Weeya akalansɛɛ njaale wɔle nɛ, Yesu tonɔ Galelia depaa ken bɛɛ baake ke bela nyi Tiberiase nɛ gyu ke dingyin. ² Balan burum sila ɔ gbɛɛ gyu botɔɔ, nawolo nyi be naa yakolon nombia na nombia dinaana non ɔ be yɛɛ lee mena ken ɔ be kyɔ balan kaweesɛ nɛ dɔɔ. ³ Kenɛte Yesu na ɔ kaseela ban gyenɔ bula daale kekyaa botɔɔ. ⁴ Deban kenan na Gyudatena nyeekeleewee kedi ken ta benaa.

⁵ Yesu gɛɛsewɔ kɛɛ te ɔ naawɔ nyi balan burum ne kɔŋ ɔ gyan kenɛte ɔ boɔse Filipino nyiaa, "Alen te dee nyin weenɛɛ lɛɛ fa balan burum kɛwɔ dinɔɔ kedi?" ⁶ Yesu boɔse Filipino mena nombia kenɔ na waa mo kɛɛ wa agyuen nawolo nyi non gbagba wulaa ɔ gyen kpene

ken waa yɛɛ. ⁷ Botɔɔ te Filipino tiranɔɔ fa e nyiaa, "Pɛ walan kamase kenin kyomii di koran na, kaboena nyi dɛɛ mo tomyɛere kegyia nolo gyaalanɔna gyanaara kɔba bo lɛɛ weenɛɛ." ⁸ Kenɛte ɔ kaseela ban nolo non bɛɛ baake e nyi Anderiase, non ɔ kegyia yena Simon Pita nɛ yakowɔ nyiaa, ⁹ "Bu nolo kyaa kebo ken ɔ dana bodobodose anon na kpebia bala. Mɔna won te kenɔ gyae keyɛɛ balan burum kɛwɔ." ¹⁰ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Ε yela balan ban pou ke tisi kyakee." Na njalese murumuru njale kyaa botɔɔ, mena dɔɔ balan ban pou tisiwɔ kyakee botɔɔ. Baala ban be kyaa botɔɔ nɛ baa yɛɛ njaba balan kakponse banon nɛ. ¹¹ Kenɛte Yesu moo bodobodose njan te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan, te ɔ moo nja kpeleɛ fa balan ban be kyaa botɔɔ nɛ. Mena ke te ɔ moo kpebia njan mɔ te ɔ fanewɔ fa Wurubuarɛ karan te ɔ kpeleɛ nja fa balan ban pou. Balan ban diiwɔ baa ba kegyaebii. ¹² Balan ban pou kedi baa nɛ Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, "Ε tɔɔsee weenɛɛ akan njan pou, ε na yeli nja kewɔleɛ ya." ¹³ Weenɛɛ njan balan ban be dii kaase nɛ, be tɔɔsee nja buruburu akan njan na be nyinɔ donɔse kufu ala. ¹⁴ Balan ban kena yakolon nombia njan Yesu be yɛɛ nɛ be yakowɔ nyiaa, "Kei yena Wurubuarɛ dekpɛnkpenɔgyɔɔre non ɔ be yako see nyi waa kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ nɛ ampan." ¹⁵ Na Yesu tan kena nyi balan ban ne gyae be kaa kyan e, na baa njere e mo e see be gyoo mena dɔɔ non waagen wɔnɔ ɔ wose lee be man gyu ke kyaa bula ken dɔɔ bela.

Yesu keta lon dɔɔ

Mateo 14:22-33; Maake 6:45-52

¹⁶ Kelii balinɔɔ nɛ Yesu kaseela ban besewɔ gyu depaa ken nooman, ¹⁷ kenɛte ba gyoowɔ degbele daale man te ba moo ba nyee ban bee gyu Kapanum donɔɔ man. Deban kenan na tɛɛ te biri mɔna Yesu sɛɛ

o te kɔna ta be gyan ya. ¹⁸ Te felin dinaa daale korowo ne gyoo lon ken doo ken te yee nsendee ya. ¹⁹ O kaseela ban kesaa degbele ken gyu siaman ken gyae keyee ngba gbekemaa atooro na yale ne, be naa Yesu donnee lon ken doo o ne kon ba degbele ken gyan, kente yakolon gyoo wo. ²⁰ Kente Yesu yako wo nyiaa, "E na yee ya, man nonan." ²¹ Botoo te be lee Yesu gyon man do ba degbele ken man, debokenan man te be kelii botoo ken bee gyu ne. ²² Tee kena ne, balan burum ban boo kaa depaa ken dingyin ne naawo nyi degbele dokolon doo la botoo. Te ba gyen mo nyi Yesu ta gyoo degbele kenan man kpu na o kaseela ban ya. O kaseela ban baagen gyoola ke man lan. ²³ Agbelese naale mo lee Tiberiase donoo man kon dingyin botoo, benaa na botoo ken Yesu ba mo bodobodo fane fa Wurubuarɛ karan te o ba mo fa balan burum ban be dii ne. ²⁴ Balan burum ban kena nyi Yesu na o kaseela ban be kyaa botoo ya ne, ba gyoowo agbelese nenan man gyu Kapanum donoo man bee keo e.

Yesu yena nyeedon weeneɛ

²⁵ Balan ban ke gyu kena Yesu boo ken dingyin ne be boose e nyiaa, "De Gbengyoo, deban wonti yaa n tan kaa lii kebo?" ²⁶ Kente Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, na yakolon nombia nan e be naa moo yee ne doo te e silana me gbɛɛ ya, mona weeneɛ nan e be nyim di baa e kegyaebii ne doo te e silana me gbɛɛ. ²⁷ E na naase e wose diyem gyae weeneɛ nan gyae kewoleɛ ne ya, mona e yee kakyen gyae weeneɛ nan gyae kefa non nyeedon kekpaan ken ne. Weeneɛ kenja te man Deniwalan Bu non maa fa non, nawolo nyi me kya Wurubuarɛ ta mo o don do me man ken nawolo nyi o te lee man do." ²⁸ Kente be boose Yesu nyiaa, "Won te kaboena nyi dee yee, na

dee tale yee kpene ken Wurubuarɛ ne gyae nyi dee yee ne?" ²⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Tom ken Wurubuarɛ ne gyae nyi yaa yee yena nyiaa, e lee walan non o be kpila e ne di."

³⁰ Kente be boose Yesu nyiaa, "Won yakolon nombia te nyan ke yee wola daa na dee lee nen di nyi Wurubuarɛ kpila na nen? Won te nyan ke yee?" ³¹ De naanao dii weeneɛ nan bee baake na nyi maana ne depampaa ken man, ngba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ne yako daa ne nyiaa, 'O faa wo weeneɛ lee adido te be diiwo.' " ³² Kente Yesu yako wo nyiaa, "Ampan yaa mee yako non nyiaa, na Mosesi faa na non weeneɛ lee adido ya, mona me kya yena walan non o ne fa weeneɛ gbagba nan ba lee adido ne. ³³ Nawolo nyi weeneɛ nan me kya Wurubuarɛ ne faa ne yena non o ba lee adido kon tee kei doo, te o ne fa balan nyeedon kekpaan ne." ³⁴ Kente be yako e nyiaa, "De Gbengyoo, akpaan mena na lee gyen ne gyu na fa daa weeneɛ kenja wee kamase."

³⁵ Te Yesu yako wo nyiaa, "Man yena nyeedon weeneɛ nan. Walan kamase non o kon me gyan ne, tanam be gyae ka ko e ya. Te walan kamase non o lee man di na, lonboanen be gyae ka ko e ya. ³⁶ Ngba mena ken mo tan yako non kaalan ne, e te naa man mona e bee lee man di ya. ³⁷ Walan kamase non me kya ba mo e fa man ne, waa kon me gyan. Te walan kamase non o kon me gyan ne, moo gyae maa gegi e ya. ³⁸ Nawolo nyi me ta lee adido kon tee kei doo nyi me kaa yee man gbagba kegyaebii ya, mona me konjae me kaa yee non o be kpila man ne kegyaebii. ³⁹ Non o be kpila man ne kegyaebii yena nyiaa, balan ban pou o ba mo do man me nyinmaa man ne, me na yela be man dokolon ka yo ya. Mona wee otomante ken man ne, maa gyuusuu wo pou lee yen man kon nyeedon

man. ⁴⁰ Nawolo nyi me kya non kegyaebii yena nyi walaŋ kamase non ɔ mo ɔ loo gyakaa me dɔɔ te ɔ lɛɛ maŋ di na, waa nyiŋ nyeedon kekpa a keŋ. Te wee ɔtomante keŋ maŋ nɛ, maa gyuu su mena walaŋ nonaŋ lee yeŋ maŋ koŋ nyeedon maŋ.”

⁴¹ Botɔɔ te Gyudatena baŋ fiasɛɛ bɛɛ ŋorokoso lee Yesu wose maŋ nawolo nyi ɔ kpa, non yena weenɛɛ ŋan ba lee adido koŋ nɛ. ⁴² Keŋte be yakowɔ nyiaa, “Na kei yena Gyosefo bu non bɛɛ baake e nyi Yesu nɛ yee? Da gyeŋ ɔ kya na ɔ naa. Woŋ dɔɔ te nɛnɛɛ ɔ ne yako daa nyi ɔ lee adido bo koŋ?” ⁴³ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “ɛ na ŋorokoso na dɔŋa ya. ⁴⁴ Nyi akpaa me kya non ɔ be kpila maŋ nɛ te wɔŋ ŋolo benaa na maŋ ya nɛ, mena walaŋ nonaŋ be gyae waa tale koŋ me gyaŋ ya. Te wee ɔtomante keŋ nɛ, maa gyuu su mena walaŋ nonaŋ lee yeŋ maŋ na waa nyiŋ nyeedon. ⁴⁵ Wurubuare akpenkpen gyɔɔra baŋ maŋ ŋolo ŋmarasewɔ see nyiaa, ‘Wurubuare ne gyaela waa wola walaŋ kamase nombia.’ Mena dɔɔ walaŋ kamase non ɔ tei me kya Wurubuare nombia te ɔ kasee ŋa nɛ, waa koŋ me gyaŋ. ⁴⁶ Kei bɛɛ wolo nyi ŋolo te naa me kya non ya. Walaŋ non ɔ ba lee Wurubuare gyaŋ koŋ nɛ, non waageŋ naa na e. ⁴⁷ Ampan yaa mɛɛ yako non nyiaa, walaŋ non ɔ lɛɛ maŋ di na waa nyiŋ nyeedon kekpaakekpaa.

⁴⁸ Maŋ yena nyeedon weenɛɛ ŋan. ⁴⁹ ɛ naanaɔ dii weenɛɛ ŋan bɛɛ baake ŋa nyi maana nɛ depampaa keŋ maŋ, mɔna ba yekeewɔ. ⁵⁰ Mɔna nyeedon weenɛɛ ŋan ba lee Wurubuare maŋ koŋ te mɛɛ yako non ŋa wose maŋ nombia nɛ dɔɔ, walaŋ kamase non ɔ di ke na ɔ be gyae waa yeŋ ya. ⁵¹ Maŋ yena nyeedon weenɛɛ ŋan ba lee adido koŋ tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Walaŋ kamase non ɔ di mena weenɛɛ keŋa na, waa nyiŋ nyeedon kekpaakekpaa. Weenɛɛ ŋan maa mo fa balan na

baa nyiŋ nyeedon nɛ yena ma wose-naane.”

⁵² Botɔɔ te Gyudatena baŋ gyoo aŋmaareŋ na dɔŋa nyiaa, “Sena te balee kei waa tale mo ɔ wosenaane fa daa na dee di?” ⁵³ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako non nyiaa, nyi akpaa ɛ te di maŋ Deniwalaŋ Bu wosenaane na ɛ kenyoɔ me fatabo ya nɛ, ɛ be gyae ɛ ke nyiŋ nyeedon ya. ⁵⁴ Walaŋ kamase non waa di ma wosenaane na waa nyɔɔ me fatabo nɛ, waa nyiŋ nyeedon kekpa a keŋ. Wee ɔtomante keŋ maŋ nɛ, maa gyuu su mena walaŋ nonaŋ lee yeŋ maŋ. ⁵⁵ Nawolo nyi ma wosenaane yena weenɛɛ anediŋ gbagba, te me fatabo mɔ yena kolo anenyɔɔŋ gbagba. ⁵⁶ Walaŋ kamase non ɔ di ma wose-naane te ɔ nyɔɔ me fatabo na, daa na e ta bese walaŋ dokolon. ⁵⁷ Me kya non ɔ ne fa balan nyeedon nɛ kpila na maŋ, te wa adaworoma dɔɔ te me dana nyeedon. Mena ke mɔ te walaŋ kamase non ɔ di ma wose-naane na, maa fa e nyeedon. ⁵⁸ Maŋ yena weenɛɛ ŋan ba lee adido koŋ tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Ma te yeɛ ŋgba weenɛɛ ŋan ɛ naanaɔ be dii te bo yekee nɛ ya. Walaŋ kamase non wa di mena weenɛɛ keŋa nɛ, waa nyiŋ nyeedon kekpaakekpaa.” ⁵⁹ Debaŋ keŋ Yesu na wolo Gyudatena ɔsom deni maŋ Kapanum donɔɔ maŋ nɛ, te ɔ yako mena nombia keŋa.

⁶⁰ Yesu kaseela baŋ kenyii nombia keŋa nɛ be yakowɔ nyiaa, “Mena kawola keŋa maŋ dana don. Amote ne gyaela waa tale lɛɛ ŋa do?”

⁶¹ Yesu ka gyeŋ nyi ɔ kaseela baŋ na ŋorokoso lee nombia keŋa wose maŋ nɛ ɔ boose wɔ nyiaa, “Nombia keŋa ne takaa non? ⁶² Kenan na akpaa ɛ naa maŋ Deniwalaŋ Bu non na gyem mee gyu adido, botɔɔ keŋ mɔɔ lee na sena te ɛ ke yeɛ?”

⁶³ Wurubuare felin ne faa na balan nyeedon. Kpene keŋ denibalan na mo baŋ gbagba be don yeɛ nɛ be taŋ tɔnɔɔ ya. Nombia ŋan mɔɔ yako non nɛ lee Wurubuare felin non

man te ηεε fa nyeedonj. ⁶⁴ Mɔna ε man baale bεε lεε di ya.” Yesu yako nombia kenja nawolo nyi lee kewalanj kenj na, ɔ wulaa ɔ gyenj banj boɔ gyae baa lεε e di ya, na ηon waa kaa lese e fa. ⁶⁵ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Kei dɔɔ te me yako ηon nyiaa, akpaa me kya te fa ηolo gbεε nyi waa kɔnj me gyanj ya na, ɔ be gyae waa tale kɔnj ya nε.”

⁶⁶ Kei wɔle nε, ɔ silala banj man balan burum wɔnja ba wose lee wɔle kenj be te sila e bela ya. ⁶⁷ Kenje Yesu boɔse ɔ kaseela kufu bala banj mɔ nyiaa, “Emεε mɔ ne gyae ε ka bese ε wɔle yaa?” ⁶⁸ Botɔɔ te Simɔn Pita tiranɔɔ nyiaa, “De Gbenjgyoo, amɔte gyanj te dee gyuu? Nyan nyaagenj danaana nombia ηan ηεε fa nyeedonj kekpaan kenj. ⁶⁹ Nenεε da te lεε nenj di, te de ta gyem nyi nyanj yena walanj ηon Wurubuare be kpili te ayimεε be doo ɔ man ya nε.” ⁷⁰ Kenje Yesu boɔse wɔ nyiaa, “Na emεε balan kufu bala te me baakewɔ yee? Mɔna ε man ηolo yεε walanjkum e.” ⁷¹ Na Simɔn Isekarɔte bu Gyudase wose man nombia yaa Yesu ne yako nε. Nawolo nyi Gyudase yεε ɔ kaseela kufu bala banj man ηolo e, mɔna ηon ne gyae la ɔ kaa lese Yesu fa yenj.

7

Yesu na ɔ naabia

¹ Nombia kenja wɔle nε Yesu tεεwɔ kila Galelia donɔɔse man. ɔ te gyae nyi waa gyuu Gyudia tεεle man ya, nawolo nyi Gyudatena kegyiise banj be kyaa botɔɔ nε ne gyae gbεε baa ko e. ² Debanj kenanj na Gyudatena kefεεse man kekyaa wee dinaa kedi ta benaa. ³ Mena dɔɔ Yesu ɔ naabia yako e nyiaa, “Kaboena nyi nya lee kebo na n ke gyuu Gyuda tεεle man na n kaseela banj ke nyinj naa gyakolonj nombia ηan n ne yεε nε. ⁴ Nawolo nyi walanj ne gyae ɔ yele ka lee na, ɔ bεε yεε kolo weese ya. Mena dɔɔ n keta n ne yεε gyakolonj nombia kenja nε, kaboena nyi nya

lese n wose debɔɔ fa balan pou.”

⁵ ɔ naabia banj kolosi nombia kenja nawolo nyi banj gbagba koranj te lεε e di ya. ⁶ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Debanj kenj Wurubuare ba see fa manj nε te lii ta ya, mɔna emεε dɔɔ debanj kamase dei fa ηon. ⁷ Tεεle kei dɔɔ balan bεε kola ηon ya mɔna manj dɔɔ bεε kola manj, nawolo nyi me gyakaa mεε yako wɔ nyi be nombia ηan bεε yεε nε be dei ya. ⁸ Emεε ε ta gyuu kedi wee dinaa kenj, manj be gyae maa gyuu ya nawolo nyi ma debanj kenj te lii ta ya.” ⁹ ɔ ke yako nombia kenja fa wɔ tanj nε, te ηon dɔɔwɔ Galelia tεεle man.

¹⁰ Yesu ɔ naabia ke lanj ba wee dinaa kenj dedii man nε, te ηon mɔ korowɔ gyuu botɔɔ. Mɔna ɔ weese ɔ wose bo. ¹¹ Na Gyudatena kegyiise banj dɔnjεε bεε keo e na bεε boɔse nyiaa “ɔ kyaa alenj?” ¹² Kenje balan banj man balan burum gyoo kekolosi na dɔnja lee Yesu wose man. “Baale kpa ɔ yεε walanj kpaakpaa e, te baale mɔ kpa koa, ɔ na beo balan bo na baa yo lee Wurubuare gbεenenj ηan man.” ¹³ Mɔna ηolo te tale kolosi ɔ wose man nombia balan man ya, nawolo nyi be yee Gyudatena kegyiise banj.

¹⁴ Be kedi ba wee dinaa kenj kelii nsana nsana nε, Yesu gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man ɔ na wola balan Wurubuare nombia. ¹⁵ ɔ kawola kenj doo Gyudatena kegyiise banj nɔɔ te be boɔsewɔ nyiaa, “Sena te balee kei yεεwɔ gyenj nombia kenja kenj nyi ɔ te kasee lee ηolo gyanj ya?” ¹⁶ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Kpene kenj mεε wolo nε ta lee manj gbagba gyanj ya, mɔna ka lee me kya Wurubuare ηon ɔ be kpila manj nε gyanj. ¹⁷ Walanj kamase ηon ɔ ne gyae nyi waa di Wurubuare nombia ηan dɔɔ nε, ɔtenate waa gyenj nyi kpene kenj mεε wolo nε, lee Wurubuare gyanj yaa lee manj gbagba gyanj. ¹⁸ Walanj kamase ηon ɔ ne kolosi ηon gbagba ɔ baam dɔɔ nε, na ɔ ne gyae yele bo wa fa ɔ wose. Te walanj kamase

non ɔ ne gyae bo nyi waa lese non ɔ be kpila e ne yele na, ɔ nombia doo na ke gbɛɛ ken nyi debara be doo ke man ya. ¹⁹ Na Mosesi faa na non mmaraase nan yee? Mɔna ε man nolo beɛ di ne doo ya. Won doo te ε ne gyae ε ka ko man?” ²⁰ Botɔɔ te balan dikpii ken tiranɔɔ fa e nyiaa, “Felin̄kumεε doo n man. Amɔte ne gyae la waa ko nen?” ²¹ Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa, “Gyakolon̄ nombii dokolon̄ te me yεwɔ ε kefeefowee, ken̄ na doo na non gyakolon̄ nε. ²² Mosesi yako non nyi ya kara ε bia baalawose. (Kei ta lee Mosesi gyan̄ ya, mɔna ka lee ε naanaɔ gyan̄), mena doo ε ne kara ε bia baalawose ε kefeefowee. ²³ Nyi akpaa ε ne kara ε bia baalawose ε kefeefo te ken̄ bεε wɔlεε ya mmaraa ya na, weera doo te ε na gyen̄ ban̄ do man̄ nyi ma te kyɔ walan̄ dibilin̄ kawee kefeefowee? ²⁴ ε na barase bu balan̄ fɔɔ ya, ε di nombia na ne gbɛε.”

²⁵ Ken̄te Gyerusalem̄tena baale boosewɔ nyiaa, “Na balee kei te bεε keo nyi baa ko ne yee? ²⁶ ε keε ɔ ka sen̄ balan̄ man ɔ ne kolosi ken̄ nolo bεε boose e daale ya. Yaa nenεε doo kegyiise ban̄ te lεε e do nyi non yena nyeelεere non? ²⁷ Balee kei doo de popou gyen̄ botɔɔ ken̄ ɔ ba lee. Mɔna akpaa nyi nyeelεere non waa kɔn̄ na, nolo be gyae waa gyen̄ botɔɔ ken̄ waa lee ya.” ²⁸ Yesu keε wola abɔɔ Wurubuarε ɔsom deni dinaa ken̄ man nε, ɔ gyinaa ɔ woya boose wɔ nyiaa, “Mena doo ε gyen̄ man̄ nideli na botɔɔ ken̄ mɔɔ lee? Na man̄ gbagba me baam doo te me kɔn̄awɔ ya. Walan̄ non ɔ be kpila man̄ nε ɔ yεε anokoarete e, mɔna non doo ε ba gyen̄ e ya. ²⁹ Mɔna man̄ doo ma gyen̄ e nawolo ɔ gyan̄ te ma leewɔ te non kpila na man̄.” ³⁰ Mena doo be yela baa kyan̄ Yesu, mɔna nolo te tale mo ɔ nyin̄maa tina e ya, nawolo nyi deban̄ ken̄ Wurubuarε ba see nyi waa yen̄ nε te lii ta ya. ³¹ Mɔna balan̄ burum lεε e di te be boosewɔ nyiaa, “Akpaa nyeelεere non de kɔn̄ na, waa

yεε gyakolon̄ nombia kela balee kei aneyεεn̄ ken̄a?”

Be kpila balan̄ nyi baa gyu ke kyan̄ Yesu

³² Farasiitena ke nyii mena ken̄ balan̄ ne kolosi nombia ken̄a adada-woya man lee Yesu wose man nε, ban̄ na Wurubuarε saese kegyiise kpila kotɔɔɔtena ban̄ bεε deke Wurubuarε ɔsom deni dinaa ken̄ nε nyi baa gyu kekyan̄ e kɔn̄. ³³ Ken̄te Yesu yakowɔ nyiaa, “Maa kyaa ε gyan̄ bo weeya akalansεε n̄aale na maa bese gyu walan̄ non ɔ be kpila man̄ nε gyan̄. ³⁴ ε ke keo man̄ mɔna ε be gyae ε kena man̄ ya, te botɔɔ ken̄ me kyaa mɔ nε, ε be gyae ε ke tale kɔn̄ ya.” ³⁵ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise ban̄ boose dɔn̄a nyiaa, “Alen̄ yaa balee kei ne gyae waa yeu gyu te doo gyae dεε naa e ya? Yaa ɔ ne gyae waa yeu ba gyu Girikitena gyan̄ botɔɔ ken̄ de balan̄ be yaasee gyu nε ɔ kaa wola wɔ abɔɔ?” ³⁶ ɔ ke yako nyi, “ε ke keo man̄ mɔna ε be gyae ε kena man̄ ya, Te botɔɔ ken̄ me gyu nε ε be gyae ε ke tale gyu ya nε, na sena yaa ɔ ne yako baa? Na won̄ nombia yena ken̄a baa?”

Nyeedon̄ nombia

³⁷ Gyudatena kefeese man kekyaa weekedi ɔtomante ken̄ nε, Yesu korowɔ sen̄ te ɔ gyinaa ɔ nɔɔ kolosi te ɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaa nyan̄ non lon̄boanen̄ dana nen̄ na kɔn̄ me gyan̄ na n kaa nyɔɔ lon̄. ³⁸ ‘Walan̄ kamase non ɔ lεε man̄ di na, nyeedon̄ nombia gyae ka lee ɔ man̄ kɔn̄ n̄gba mena ken̄ lon̄ na lee ditribun̄ man̄ kɔn̄ nε. Nnε te Wurubuarε nombia an̄marasen̄ see yakowɔ.’ ” ³⁹ Yesu kekolosi kei nε, na Wurubuarε felin̄ non waa kaa mo do ban̄ baa lεε e di nε man̄ nombia yaa ɔ ne kolosi nε. Deban̄ ken̄an̄ na ɔ ta moo ta Wurubuarε felin̄ non do nolo man̄ ya, nawolo nyi Yesu gyoorobiiri ken̄ ta lee ta debɔɔ ya.

Balan̄ kekpase lee Yesu doo

⁴⁰ Balan ban ke nyii Yesu nɔwɔya kenja ne be man baale yakowɔ nyiaa, “Ampan, balee kei yena Wurubuarɛ dekpenkpenɔyɔɔre non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ.”

⁴¹ Baale mɔ yakowɔ nyiaa, “Balee kei yena nyeelɛere non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kaa kɔn nɛ ampan. Mɔna baale mɔ yakowɔ nyiaa, na Galelia tɛle man te nyeelɛere non waa lee ya.” ⁴² Wurubuarɛ nombia anmarasen see non ne yako nyiaa, “Nyeelɛere non waa lee bo Betelɛhem donɔɔ man botɔɔ ken Gyoo Defidi be kyaa nɛ, te waa lee bo gyoo Defidi lonɔoro man.” ⁴³ Lee Yesu dɔɔ, balan ban man kpasewɔ. ⁴⁴ Balan ban baale gyaewɔ nyi baa kyan Yesu, mɔna nolo te tale mɔ ɔ nyinmaa tina e ya.

Gyudatena kegyiise te lɛɛ Yesu di ya

⁴⁵ Wɔle wɔle ken nɛ, kotɔɔɔtɛna ban bɛɛ deke Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken te bɔɔ kpila wɔ nɛ besewɔ kɔn Wurubuarɛ saese kegyiise na Farasiitena ban gyan. Kenɛte kegyiise ban bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ɛ te kyan e kɔn ya?” ⁴⁶ Kenɛte be tiranɔɔ fa kegyiise ban nyiaa, “Nolo na nolo te kolosi ta see ngba balee kei nɛ ya.” ⁴⁷ Te Farasiitena ban bɔɔse wɔ nyiaa, “Doona ɔ tan beo emɛɛ mɔ? ⁴⁸ ɛ te nyii nyi donɔɔ kegyiise kɛwɔ man nolo yaa Farasiitena kɛwɔ man nolo te lɛɛ Yesu di? ⁴⁹ Mɔna mena balan burum kɛwɔ ban bɔɔ gyan Mosesi mmaraa ken ya nɛ, ban doola kefaala tɛɛ.”

⁵⁰ Nikodemose non ɔ be kyaa gyu Yesu gyan nɛ yɛɛ kegyiise ban man nolo e. Te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, ⁵¹ “Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ bu nolo fɔɔ ken de te nyii ta ɔ nɔɔman nombia yee?” ⁵² Kenɛte be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Weera nyan mɔ ne kolosi ngba n yɛɛ Galelia baale e nɛ? Nyan kɛɛ Wurubuarɛ nombia anmarasen see non man nideli, n kena nyi Wurubuarɛ dekpenkpenɔyɔɔre nolo ta lee ta Galelia ya.” ⁵³ Kenɛte be popou

yaaseewɔ dokolon dokolon gyu be dɛɛse.

8

Alo futoolite nolo nombia

¹ Balan ban ke yaasee nɛ, Yesu gyuuwɔ oliifi bula ken dɔɔ. ² Tɛɛ kena nɛ ɔ besewɔ kɔn Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man. Balan ban pou be kyaa botɔɔ nɛ kaa wuuwɔ ɔ dɔɔ te ɔ tisiwɔ kyaa ɔ na wola wɔ Wurubuarɛ nombia. ³ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban moo alo nolo non ɔ ba lee ɔ baale wɔle te bɔɔ kyan e nyinmaa nyinmaa nɛ kɔn kaa sen Yesu na balan ban pou siaman. ⁴ Kenɛte be yako Yesu nyiaa, “De Gbenɔyoo, da te kyan alo kei ɔ ne gyaɛ baala. ⁵ Mosesi mmaraa non na wola daa nyi dee funjii mena alo kei dinɔɔ boya ko. Te nyan mɔ n kpoo?” ⁶ Be yako nombia kenja nyi baa mɔ teese Yesu nɔɔman, na baa nyin mɔ nombia gyakaa ɔ dɔɔ. Mɔna Yesu gɔnasewɔ te ɔ moo ɔ nyimbii nmarase kolo tɛle man. ⁷ Be kasen bɛɛ daa e nyi waa tiranɔɔ fa wɔ nɛ, ɔ korowɔ sen te ɔ yako wɔ nyiaa, “Nyan non n gyan nyi n te yɛɛ ta dukum see ya nɛ tangbɛɛ mɔ boe fun e” ⁸ Te ɔ besewɔ gɔnase nmarase kolo tɛle man. ⁹ Be ke nyii nombia kenja nɛ, be yaaseewɔ dokolon dokolon tina e yela. Be man kegyiise ban tangbɛɛ la lee botɔɔ, te kaa Yesu na alo non na balan dikpii ken baagen. ¹⁰ Kenɛte Yesu korowɔ sen te ɔ bɔɔse alo non nyiaa, “Alo nde wɔ? Nolo te tale bu nen fɔɔ yee?” ¹¹ Te alo non tiranɔɔ fa e nyiaa, “Me Gbenɔyoo, nolo te bu man fɔɔ ya.” Te Yesu yako e nyiaa, “Man mɔ be gyaɛ maa bu nen fɔɔ ya. Ta, na tekaa yɛɛ dukum bela ya.”

Yesu yena kenmanee fa balan tɛle kei dɔɔ

¹² Nombia kenja wɔle nɛ Yesu besewɔ kolosi fa balan ban nyiaa, “Man yena kenmanee fa balan tɛle kei dɔɔ. Walaɔ kamase non ɔ

silá man na ɔ sia gyae ke gyusu na waa naa nyeedon gbeɛ kenj. ɔ be gyae waa ta ditinɛɛ man ya." ¹³ Kenɛte Farasiitena banj yako e nyiaa, "Nyanj gbagba ne diina n wose man adanseɛ, mɔna nya adanseɛ kenj betan tɔnɔɔ fa daa ya." ¹⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Nyi akpaa manj gbagba de di ma wose man adanseɛ koranj nɛ, ke doo na ke gbɛɛ. Nawolo nyi ma gyeɛ botɔɔ kenj mɔɔ lee na botɔɔ kenj mee gyu. Emɛɛ ba gyeɛ botɔɔ kenj mɔɔ lee ya, te ɛ ba gyeɛ botɔɔ kenj mee gyu ya. ¹⁵ Emɛɛ ne bu balan fɔɔ bo lee denibalan nombia kedi gbɛɛ man, mɔna manj dɔɔ mɔɔ ne bu ɲolo fɔɔ ya. ¹⁶ Mɔna nyi akpaa me yako nyi maa bu ɲolo fɔɔ koranj nɛ, ke doo na ke gbɛɛ nawolo nyi na manj maagenj ne buu na fɔɔ kenj ya. Daa na me kya ɲon ɔ be kpila manj nɛ ne buu na fɔɔ kenanj. ¹⁷ Ba te ɲmarase do ya mmaraa tɔne man nyiaa, akpaa adanseɛtena bala nɔɔ de yɛɛ dokolonj lee nombii man na, na ke yɛɛ ampanj. ¹⁸ Manj gbagba ne di ma wose man adanseɛ, te me kya ɲon ɔ be kpila manj nɛ mɔ ne di ma wose man adanseɛ." ¹⁹ Kenɛte be bɔɔse e nyiaa, "N kya ɲonanj kyaa alanj?" Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ɛ ba gyeɛ manj ya te ɛ ba gyeɛ me kya ɲon mɔ ya. Nyi akpaa yeɛ gyeɛ manj nɛ, nafɔ ɛ ka gyeɛ me kya ɲon mɔ." ²⁰ Debanj kenj Yesu na wola nombia kenja Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man nɛ, na ɔ seɲɛɛ benaa na adakaase ɲan bɛɛ mo abɔɔ do ɲe man fa Wurubuare nɛ. Mɔna ɲolo te tale kyanj e ya, nawolo nyi debanj kenj Wurubuare ba see e nɛ te lii ta ya.

Yesu kekolosi lee ɔ ka bese gyu adido wose man

²¹ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Mee gyu baa. ɛ ke keɔ manj, mɔna ɛ ka yeɛ ɛ nombiakumɛɛ man. ɛ be gyae ɛ ke tale gyu botɔɔ kenj mee gyu nɛ ya." ²² Mena dɔɔ Gyudatena kegyiise banj bɔɔse dɔɲa

nyiaa, "Na ɔ ne gyae waa ko ɔ wose baa yaa sena te ɔ ne yako nyi, ɛ be gyae ɛ ke tale gyu botɔɔ kenj mee gyu ya nɛ?" ²³ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, "Emɛɛ lee tɛɛle kei dɔɔ kebo, mɔna manj dɔɔ ma lee adido. ɛ yeɛ tɛɛle kei dɔɔ balanwɔ, mɔna manj te yeɛ tɛɛle kei dɔɔ walanj e ya. ²⁴ Mena dɔɔ te mɛɛ yako ɲon nyiaa, ɛ ka yeɛ ɛ nombiakumɛɛ man nɛ. Nyi akpaa ɛ bɛɛ ɛ te lɛɛ manj di nyi manj yena ɲon ɔ kyaa pɛte be yeɛ kpene kamase ya nɛ, ɛ ka yeɛ ɛ nombiakumɛɛ man." ²⁵ Kenɛte be bɔɔse Yesu nyiaa, "Nyanj yena amɔte?" Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Manj yena walanj ɲon mɔɔ tanj wulaa yako ɲon lee kewalanj kenj nɛ. ²⁶ Me dana nombia burum ɲan kaboena nyi maa yako lee ɛ wose man na maa bu ɲon fɔɔ. Mɔna walanj ɲon ɔ be kpila manj nɛ ɔ nombia doo na ke gbɛɛ, mena dɔɔ kpene kenj me nyi lee ɔ gyanj na, kenɛte mɛɛ yako fa balan tɛɛle kei dɔɔ." ²⁷ Mɔna balan banj te nyii nombia ɲan man nyi Yesu ne kolosi baa lee ɔ kya Wurubuare wose man ya. ²⁸ Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "Nyi akpaa ɛ gyɔ manj Deniwalanj Bu ɲon ɔpanɲanj dɔɔ mataa adido nɛ, botɔɔ te ɛ kena nyi manj yena walanj ɲon me kpa me yeɛ nɛ. Botɔɔ te ɛ kena nyiaa mɔɔ ne yeɛ kolo me baam dɔɔ ya. Mɔna mɛɛ kolosi kpene kenj me kya ɲon ne yako manj nɛ bo. ²⁹ Te ɲon ɔ be kpila manj ne kpue na manj. ɔ te tinaa ta manj yela maagenj ya, nawolo nyi debanj kamase na mɛɛ yeɛ ɔ kegyaebii bo." ³⁰ Kenɛte balan burum banj bɔɔ nyii nombia ɲan Yesu ne yako nɛ lɛɛ e di.

Anokoare kenj ne gyaela ke yela ɛ ke nyinj ɛ wose

³¹ Mena dɔɔ Yesu yako Gyudatena banj bɔɔ lɛɛ e di nɛ nyiaa "Akpaa ɛ di kpene kenj mɛɛ wola ɲon nɛ dɔɔ na, kenanj na ɛ yeɛ me kaseela gbagbawɔ. ³² Kei gyae ke yela ɛ ka gyeɛ anokoare kenj, te anokoare kenj gyae ke yela ɛ ke nyinj ɛ wose." ³³ Kenɛte be tiranɔɔ nyiaa, "De yeɛ

Aberaham ɔ naanasewɔ, te de ta bese ta ɲolo gbenji ya. Sena yaa n ne yako nyi dɛɛ lee gbenjiri man na dee nyin da wose?" ³⁴ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Anokoare yaa mɛɛ yako ɲon nyi nyan ɲon n yɛɛ dukum nɛ, n ta bese gbenji fa dukum kenj. ³⁵ Gbenji bɛɛ bese dekpaɲalanj duulunj walanj ya, mɔna dekpaɲalanj te bu dɔɔ ɔ yɛɛ dekpaɲalanj duulunj walanj e kekpa. ³⁶ Mena dɔɔ nyi manj Wurubuare bu de yela n nyin n wose na, n ke nyin n wose kekpa. ³⁷ Ma gyenj nyi ɛ yɛɛ Aberaham ɔ naanasewɔ mɔna ɛ ne gyae ɛ ka ko manj, nawolo nyi me nombia be doo ɛ konɔɔse man ya. ³⁸ Nombia ɲan me kya ba wola manj nɛ ɲan te mee kolosi fa ɲon, te emɛɛ dɔɔ ɲan ɛ be nyii lee ɛ kya gyanj nɛ ɲan te ɛ ne yɛɛ." ³⁹ Botɔɔ te be tiranɔɔ fa e nyiaa, "Aberaham yena de kya." Te Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaa ɛ yɛɛ Aberaham biawɔ nɛ, nafɔ ɛ keyɛɛ abɔɔ ɲan Aberaham be yɛɛ nɛ. ⁴⁰ Mɔna ɛ te yase sia nyi ɛ ka ko manj nawolo nyi ma te yako ɲon anokoare kenj mɔɔ nyii lee Wurubuare gyanj nɛ. Aberaham te yɛɛ mena nombia kenja dinɔɔ ya. ⁴¹ ɛ ne yɛɛ kpene kenj emɛɛ gbagba ɛ kya ne yɛɛ nɛ bo." Te be lɛɛ ka aɲmaarenj nyiaa, "Wurubuare waagenj yena de kya, da te yɛɛ diidɔɔre bia ya."

⁴² Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Nyi akpaa ɛ kya yena Wurubuare nɛ nafɔ ɛ ke gyae manj, nawolo nyi Wurubuare ɲonanj gyanj te ma leewɔ kɔɲ kebo. Na manj gbagba me baam dɔɔ te me kɔɲawɔ ya. Wurubuare ɲonanj gbagba kpila na manj. ⁴³ Weera dɔɔ te ɛ be nyii me nombia ɲan man ya? Nawolo nyi ɛ bɛɛ gyae ɛ ke nyii me nombia ya. ⁴⁴ ɛ kya yena ɔbɔnsam te ɛ kya ɲonanj kegyaebii te ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ. ɔ yɛɛ awudiini e leenanj gyanjba gyanjba kenj, te ɔ bɛɛ gyae anokoare ya nawolo nyi anokoare be doo ɔ man ya. Akpaa ɔ ne di dekara nɛ ke yɛɛ ɲon gbagba dinɔɔ ke, nawolo nyi akɛɛɛ te wulu ɔ man te ɲon yena akɛɛɛ pou nyee. ⁴⁵ Mɔna manj dɔɔ

nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ te mɛɛ yako ɲon, mena dɔɔ te ɛ bɛɛ lɛɛ manj di ya. ⁴⁶ ɛ man wonji ne gyae la waa tale wola nyi nombiikum kei te me yɛɛwɔ? Te akpaa mɛɛ yako ɲon anokoare na, wonj dɔɔ te ɛ bɛɛ lɛɛ manj di ya? ⁴⁷ Walanj ɲon ɔ yɛɛ Wurubuare walanj e nɛ, ɔ ne nyii Wurubuare dei. Kpene kenj dɔɔ te ɛ bee nyii Wurubuare dei yena nyi, ɛ te yɛɛ ɔ balanwɔ ya."

⁴⁸ Kenje Gyudatena kegyiise ban boɔse Yesu nyiaa, "De yako nyi n yɛɛ Samaria baale e te felinikum doo n man na, de karae?" ⁴⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "Felinikum be doo me man ya. Mɛɛ lese me kya ɲon yele bo, mɔna emɛɛ bee bu manj ya. ⁵⁰ Mɔɔ ne gyae maa lese manj gbagba yele ya, mɔna ɲolo kyaa kenj waa lese ma yele. ɲon yena nombiadiiri ɲon. ⁵¹ Ampanj yaa mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, walanj kamase ɲon ɔ di me nombia dɔɔ nɛ ɔ be gyae waa yenj ya."

⁵² Kenje Gyudatena kegyiise ban yako e nyiaa, "Nɛnɛɛ da te naa gyenj nyi felinikum doo n man. Aberaham ta yem mena mɔ te Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra banj mɔ yekeewɔ. Mɔna nyanj ne yako nyi walanj kamase ɲon ɔ di n nombia dɔɔ na ɔ be gyae waa yenj ya. ⁵³ Nyanj kela na de naana Aberaham ɲon? Aberaham ta yem mena mɔ te Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra banj mɔ yekeewɔ. N ne yako baa nyi nyanj yena amɔte?" ⁵⁴ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaa ma lese manj gbagba yele nɛ, ma yele kalese kenj yɛɛ yakaa. Me kya ɲon emɛɛ kpa ɲon yena ɛ Wurubuare nɛ na lesena ma yele. ⁵⁵ Emɛɛ ba gyenj e ya, mɔna manj dɔɔ ma gyenj e. Nyi akpaa me yako ɲon nyi mɔɔ gyenj e ya nɛ na me ta bese dekarate ɲgba emɛɛ nɛ, mɔna ma gyenj e te mee dii ɔ nombia dɔɔ. ⁵⁶ Yɛɛ ɛ kya Aberaham gyonj ɲgba ɔ be naa ma kekɔɲ nɛ. ɔ naa ke te yɛɛ e gyonj." ⁵⁷ Kenje Gyudatena kegyiise ban boɔse Yesu nyiaa, "N te dii ta

kulutooneŋ sɔŋola na kufu gba ya, sena te n yɛwɔ naa Aberaham?"
⁵⁸ Kenŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa "Ampan yaa mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, pɛ baa lola Aberaham nɛ na man kyaa." ⁵⁹ Botɔɔ te be gate boya baa funjii e, mɔna Yesu sarakeewɔ lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man.

9

Yesu kekyɔ siayɛɛsate ŋolo kawee

¹ Yesu keta ɔ ne lam nɛ ɔ naa balee ŋolo ŋon ɔ sia be yɛɛ leenan ɔ biatɛɛ nɛ. ² Botɔɔ te ɔ kaseela ban bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, amɔte dukum faa la te ba lola e siayɛɛsate? Yɛɛ ŋon gbagba wui yaa ɔ lolala wui?" ³ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "ɔ sia keyɛɛ te yɛɛ ɔ dukum yaa ɔ lolala wui ya. Ba lola e bo mena na balan kena gyakolon nombia ŋan Wurubuarɛ waa yɛɛ ɔ man. ⁴ Weese nyiŋa ɔ kyaa nɛ, kaboena nyi dɛɛ yɛɛ ŋon ɔ be kpila man nɛ tom, Tɛɛ gyae ke yuu ken ŋolo be gyae waa tale yɛɛ tom bela ya. ⁵ Me nyiŋa me kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, man yɛna kenmanjɛe fa tɛɛle kei balan." ⁶ ɔ keyako nombia kenja tan nɛ, Yesu tɔɔ nɔolon lɔ tɛɛle man te ɔ buu tɛɛle te ɔ moowɔ taa balee ŋon sia ŋan dɔɔ, ⁷ kenŋte ɔ yako e nyiaa, "Gyu kefaafo n sia depaa ken bɛɛ baake ke Siloam nɛ man." (Siloam kei asɛɛ yɛna "Kekpila".) Mena dɔɔ balee ŋon gyuuwɔ kefaafo ɔ sia, ɔ ka bese kɔŋ dɛɛ na ɔ sia te gyuuusu.

⁸ ɔ tebia na balan ban ba gyeŋ e nyi nafa ɔ kyaa na ɔ na solee abɔɔ nɛ bɔɔsewɔ nyiaa, "Na balee kei ne kyaa la kyaa solee abɔɔ nɛ yee?" ⁹ Botɔɔ te baale kpa "Ŋon ŋonan" mɔna baale mɔ kpa "Koa, na ŋon ŋonan ya, ɔ lee e bo." Mena dɔɔ balee ŋon gbagba yakowɔ nyiaa, "Man ŋonan." ¹⁰ Te be bɔɔse e nyiaa, "Sena yaa n yɛwɔ te n sia gyuuusuwɔ?" ¹¹ Kenŋte ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Balee ŋon bɛɛ baake e nyi Yesu nɛ, buuna tɛɛle te ɔ moowɔ

mataa me sia te ɔ yako man nyi maa gyu Siloam depaa ken man kefaafo me sia. Mena dɔɔ me gyuuwɔ, te me kabetaa faafo me sia na te ŋe gyuuusuwɔ." ¹² Kenŋte be bɔɔse e nyiaa, "ɔ kyaa alen?" Te ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyi "Mɔɔ gyeŋ ya."

Farasiitena ne keo balee ŋon kekyɔ ken man

¹³ Te ba moo balee ŋon nafa ɔ sia be yɛɛ nɛ kɔŋ Farasiitena gyan. ¹⁴ Wee kenan ken Yesu be buu tɛɛle mo kyɔ siayɛɛsate ŋon nɛ yɛɛ Gyudatena kefɛɛfowee ke. ¹⁵ Mena dɔɔ Farasiitena ban besewɔ bɔɔse balee ŋon bela mena ken be yɛɛ te ɔ sia ŋan be gyuuusu. Kenŋte ɔ yako wɔ nyi, "ɔ buu tɛɛle bo taa me sia, te me gyuuwɔ kefaafo te ŋe gyuuusuwɔ." ¹⁶ Botɔɔ te Farasiitena ban baale yakowɔ nyi "Balee ŋon ɔ be yɛɛ nombii kei nɛ ta lee Wurubuarɛ gyan ya, nawolo nyi ɔ bee di da kefɛɛfowee ken dɔɔ ya." Mɔna baale mɔ yakowɔ nyiaa, "Sena te walan ŋon ɔ yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛre e nɛ, waa tale yɛɛ gyakolon nombia kenja?" Botɔɔ na te be man kpasewɔ. ¹⁷ Mena dɔɔ Farasiitena ban besewɔ bɔɔse balee ŋon bela nyiaa, "N sia te ɔ gyuuusuwɔ. Mena dɔɔ sena te n ne yako lee ɔ wose man?" Kenŋte balee ŋon tiranɔɔ nyiaa, "ɔ yɛɛ Wurubuarɛ dekenjkenjyɔɔre e."

¹⁸ Kenja pou wɔle nɛ Gyudatena kegyiise ban te sɛɛ lɛɛ di nyi ɔ sia yɛɛwɔ te nɛnɛɛ ba te kyɔ e kawee ya, te ba ke baake ɔ kya na ɔ naa kɔŋ, ¹⁹ te be bɔɔse wɔ nyiaa, "ɛ bu yɛna kei? ɛ ne yako baa nyi ba lola e na ɔ sia te yɛɛ? Sena kɔŋala te nɛnɛɛ dɔɔ ɔ ne naa?" ²⁰ Kenŋte ɔ kya na ɔ naa tiranɔɔ nyiaa, "Da gyeŋ nyi de bu ŋonan, te da gyeŋ nyi da lola e na ɔ sia te yɛɛ. ²¹ Mɔna dɔɔ gyeŋ mena ken be kɔŋ te ɔ ne naa nɛ ya, te dɔɔ gyeŋ ŋon ɔ be kyɔ e ya. ɛ bɔɔse e, ɔ ta bee ken waa tale tiranɔɔ fa ɔ wose." ²² ɔ kya na ɔ naa yako nombia kenja nawolo

nyi bee yee Gyudatena kegyiise ban. Na Gyudatena ban tan kan ntam nyi nyan non n ka koro yako nyi Yesu yena nyeelere non na baa gegi nen lee bo som deni man. ²³ Mena doo te balee non o kya na o naa yakowo nyi, "O ta bee, e boose e ne."

²⁴ Te ba besewo baake balee non nafa o sia be yelee ne kon te be yako e nyiaa, "Kan Wurubuaru nyi nyan keyako anokoare. Da gyen nyi balee non o be kyoo nen ne yee dukumyere e." Yako mena na n ka mo lese Wurubuaru ye.

²⁵ Ken te balee non tiranoo fa wo nyiaa, "O yee dukumyere o, o yee walan kpaakpaa e o man ba gyen ya. Ken man gyen yena nyi nafa na me sia te yelee te nenee doo mee naa." ²⁶ Ken te ba besewo boose e nyiaa, "Won te o yee nen te n sia gyusuwo?" ²⁷ Te o tiranoo nyiaa, "Me tan keyako non, te e bee gyae e ke tei ya. Won doo te e ne gyae e kenii ke bela? Emee mo ne gyae e ka bese o kaseela?" ²⁸ Ken te ba tee e te be yakowo nyiaa, "Nyan yena walan nonan kaseele, mona daa yee Mosesi wui kaseelawo. ²⁹ Da gyen nyi Wurubuaru kolosiwo fa Mosesi, te balee kei doo doo gyen botoo ken o ba lee gba ya." ³⁰ Botoo te balee non yako wo nyiaa, "Te doo me noo ngba e ba gyen botoo ken o ba lee ya, mona non gyusu na me sia. ³¹ Da gyen nyi Wurubuaru bee nyii nombiakumeyera ya. O ne nyii balan ban bee nyii e te bee yee kpene ken o ne gyae ne bo. ³² Lee tee kei kewalan ne, nolo te nyii ta nyi nolo te gyusu walan non boo lola e na o sia te yelee ne sia ya. ³³ Akpaa balee kei ta lee Wurubuaru gyan ya ne, o be gyae waa tale yee nombii kei ya." ³⁴ Te be tiranoo fa e nyiaa, "Nyan non boo lola nen dukum man te boo keele nen dukum man na, nyan ne gyae n kawola daa nombia?" Ken te be gegi e lee te be too e nyi o na kon bo som deni ken man bela ya.

³⁵ Yesu kenii nyi ba te gegi e lee bo som deni ken man ne, o ke keo e

te o naa e te boose e nyiaa, "N ne lee Deniwalan Bu non di?" ³⁶ Te balee non tiranoo fa e nyi, "Me Gbenjyoo, amote nonan? Yako man na maa lee e di." ³⁷ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "N tan kena e. Non yena non o ne kolosi fa nen debokeiman ne." ³⁸ Te balee non yakowo nyiaa, "Mee lee e di me Gbenjyoo." Te o bunawo Yesu siaman som e. ³⁹ Botoo te Yesu yakowo nyiaa, "Me konae tee kei doo na balan nombiakumee ka lee deboo. Na ban boo ne naa ya ne kena, na ban bee naa ne sia keyelee." ⁴⁰ Farasiitena ban be kyaa o gyan botoo ne, baale nyii kpene ken o be yako mena doo be boose e nyiaa, "Mena doo n ne yako baa nyi daa mo sia te yelee?" ⁴¹ Ken te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E sia den te yelee ne nafa nolo be gyae waa bu non foo ya. Te ken e kpa e ne naa doo te e see e doo e dukum keyee man."

10

Yesu yena namensekelere kpaakpaate non

¹ Ken te Yesu yakowo nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, walan non o ta mo denanoo ken man gyoo namense debooloo ken man ya, te o gyem mo yenan kale gyoo na o yee nmee late e, te o na mo don bo leo balan. ² Walan non o na mo denanoo ken man gyoo na, non yena namensekelere non. ³ Denanoo dekere non na toro fa e te namense ban ne nyii o woya. O ne baake non gbagba namense ban ye na o ta mo wo lee. ⁴ Te o mo wo pou lee na o ne tee be siaman, te namense ban ne sila e nawolo nyi ba gyen o woya. ⁵ Boo gyae baa sila walan yakaate ya. Baa yeu lee o gyan nawolo nyi boo gyen o woya ya." ⁶ Yesu gyoo dudu kei fa wo, mona be te nyii kpene ken o ne yako ne asee ya.

⁷ Mena doo Yesu besewo yako wo nyiaa "Aman yaa mee yako non nyiaa, man yena namense debooloo ken denanoo. ⁸ Ban pou boo

tangbɛɛ maŋ kɔŋ kaa beo nyi Wurubuarɛ kpila na wɔ nɛ, be yɛɛ ŋmɛɛlatenawɔ na baŋ bɛɛ mo don ɛo balan abɔɔ nɛ, mɔna namense baŋ te nyii wɔ ya. ⁹ Maŋ yɛna denanɔɔ keŋ, akpaa ŋolo de tɛɛ me man gyoo na, maa lɛɛ ɔ nyee. Waa gyoo na waa lee na waa nyin weenɛ kpaakpaa di. ¹⁰ Ŋmɛɛlate dɔɔ ɔ ne kɔŋ bo kaa ŋmɛɛle na ɔ ta koo na ɔ te wɔlɛɛ abɔɔ. Maŋ kɔŋɛ na ɛ kɛnyin nyeedon, na ɛ kɛnyin ke kekpa.

¹¹ Maŋ yɛna namensekɛɛlere kpaakpaate ŋon. Namensekɛɛlere kpaakpaate ŋon na mo ɔ wose fa yɛŋ ɔ namense baŋ dɔɔ. ¹² Mɔna paate ŋon bɔɔ moo nyi waa kɛɛ namense baŋ dɔɔ na baa tɔ e kom nɛ, na ŋon yɛna namensekɛɛlere ŋon ɔ tee namense baŋ ya. Mena dɔɔ ɔ naa nyi gbougbose ne kɔŋ na, ɔ ne yeu tina namense baŋ yela, na gbougbose baŋ te kyan baale na akan baŋ te yaasee. ¹³ ɔ ne yeu nawolo nyi ba mo e bo na bɛɛ tɔ e kom, mena dɔɔ ɔ be famenɛ na namense baŋ ya.

¹⁴⁻¹⁵ Maŋ yɛna namensekɛɛlere kpaakpaate ŋon. Mena keŋ me kya gyɛŋ maŋ te maŋ mɔ gyɛŋ e nɛ mena ke te ma gyɛŋ me namense te baŋ mɔ gyɛŋ maŋ, te ma te sɛɛ nyi maa mo ma wose fa yɛŋ me namense baŋ dɔɔ. ¹⁶ Me dana namense baale baŋ bɔɔ kpue kɛwɔ man ya. Kaboena nyi maa mo baŋ mɔ kaa kpu na kɛwɔ na be popou keyɛɛ walaŋ dokolon namense, debɔɔɔ dokolon man, na be kɛɛlere ke yɛɛ dokolon na baa nyii ma dei. ¹⁷ Kpene keŋ dɔɔ me kya ne gyae me nombia yɛna nyi, ma te desina ma wose nyi maa mo ma wose fa yɛŋ ma kegyaebii man na maa bese fon lee yɛŋ man. ¹⁸ Ŋolo be gyae waa tale ɛo ma nyeedon lee me gyan ya. Mɔna maŋ gbagba ma kegyaebii man te maa mo ma wose fa yɛŋ. Me dana don maa mo ma wose fa yɛŋ, te me dana don maa bese nyin nyeedon bela. 'Kei yɛna kpene keŋ me kya ŋon be yako maŋ nyi maa yɛɛ.' "

¹⁹ Lee nɔwɔya keŋa dɔɔ Gyudatena baŋ besewɔ kpase ba wose man. ²⁰ Be man balan burum yakowɔ nyiaa, "ɔ dana felinkum mena dɔɔ ɔ nyee ne wɔlɛɛ. Won dɔɔ te ɛ ne nyii e?" ²¹ Baale mɔ kpa, "Walaŋ ŋon felinkum dɔɔ ɔ man be gyae waa tale kolosi nne ya! Sena te felinkum gyae ke tale gyuusuu siayɛɛsate sia?"

Balan baŋ keɛɛ Yesu

²² Keŋte Gyudatena wee dinaa daale kaa liiwɔ. Mena wee kei te bee dii mo tɔɔse deban keŋ bɔɔ mo bɔ ɔsom deni dinaa keŋ do Wurubuarɛ nyinmaa man nɛ. Mena deban kenan yɛɛ waare tɛɛ Gyerusalem donɔɔ man. ²³ Na Yesu donɛɛ ɔ ne kila poto keŋ bɛɛ baake ke Solomon poto Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keŋ dekpanalan man nɛ. ²⁴ Keŋte Gyudatena baale kaa yilaawɔ ɔ gyan bɔɔse e nyiaa, "Sena yaa n tinaa daa yela te de bɛɛ gyɛŋ da nyee na de nawɔɔ ya nɛ? Yako daa anokoare keŋ. Nyan yɛna nyeeɛere ŋon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ?" ²⁵ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Me tan keyako ŋon mɔna ɛ bɛɛ lɛɛ maŋ di ya. Gyakolon nombia ŋan mɔɔ yɛɛ me kya yele man nɛ, ne diina ma wose man adansɛɛ, ²⁶ mɔna ɛ bɛɛ lɛɛ maŋ di ya, nawolo nyi ɛ te yɛɛ me namensewɔ ya. ²⁷ Me namense ne nyii me dei, te ma gyɛŋ wɔ te bee sila maŋ. ²⁸ Mɛɛ fa wɔ nyeedon kekpa keŋ, te bɔɔ gyae baa yo lee Wurubuarɛ siaman ya. Ŋolo be gyae waa tale ɛo wɔ lee me gyan ya. ²⁹ Me kya ŋon ɔ ba mo wɔ do me nyinmaa man nɛ, dana don kela kolo kamase te ŋolo be gyae waa tale ɛo wɔ lee me kya nyinmaa man ya. ³⁰ Daa na me kya yɛɛ walaŋ dokolon."

³¹ Botɔɔ te Gyudatena baŋ gate boya baa fun e bela. ³² Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, "Me kya te yeli ma te yɛɛ nombia kpaakpaa burum ɛ siaman, ŋe man wonɗi dɔɔ te ɛ ne gyae

ε ke funjii man boya?" ³³ Te Gyudatena ban tiranoo fa e nyiaa, "Na aboo nya ayeeη kenja doo te dee gyae dee funjii neη boya ya, mona mena ken n ne yako mmusuo nombia doo. Nawolo nyi n yee deniwalan e, mona n na mo n wose maa na Wurubuae." ³⁴ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Ba te ηmarase emee gbagba mmaraa tone ken man nyi, Wurubuae kpa, ε yee Wurubuae kemaasawo yee?" ³⁵ Da gyeη nyi kpene ken Wurubuae nombia ηan ne yako ne yee anokoare kekpa. Te Wurubuae de baake balan ban o ba mo o nombia ηan fa ne nyi be yee Wurubuae kemaasawo na, ³⁶ weera doo te ε ne yako man ηon Wurubuae ba lese man te o be kpila man koη teelee kei doo ne nyi mee mo ma wose maa na Wurubuae ken mee yako nyi me yee Wurubuae bu e doo?" ³⁷ Akpaa me bee yee kpene ken me kya ηon kpa ma yee ya na, ε na lee man di ya, ³⁸ te akpaa mee yee ηa na, nyi ε be lee man di koran ya na ε lee aboo ηan mee yee ne di, na ε ka gyeη na ε kenyii aseη nyiaa daa na me kya ηon yee dokolon" ³⁹ Mena doo be gyaewo baa kyan e bela, te o sarakeewo lee be man.

⁴⁰ Kenje Yesu besewo ton Gyoodan boo ken gyu botoo ken Gyon be kyaa so balan Wurubuae lon kaalan ne, te o ke kyaawo botoo. ⁴¹ Balan burum koηawo o gyan te be yako doηa nyiaa, "Gyon te yee yakolon nombia ya, mona kpene kamase ken o be yako lee balee kei wose man ne yee ampan." ⁴² Kenje balan burum ban ba seηee botoo ne lee Yesu di.

11

Lasarose yeη

¹ Balee ηolo kyaawo Betani donoo man ken bee baake e nyi Lasarose. Betani donoo kenan man te Meeηe na o koo Maata leewo. ² Meeηe kei yena walan ηon o be toosi nuη ofoηofon woli Yesu nawoo, te o ba mo o nyeenyoose feefo ηa ne. O ηmeeteη yena Lasarose ηon o na

wee ne. ³ Mena doo Meeηe na Maata doo Yesu tiila nyiaa, "De Gbengyoo, n gyoo ηon lon bee lam emee na e nsana ya ne na wee."

⁴ Yesu kenyii tiila ken ne o yakowo nyiaa, "Kawee kei te yee kawee ken gyae ka ko Lasarose ya. Mona ke gyae ke yela balan kena Wurubuae gyoorobiiri na ka ke yela baa lese man Wurubuae bu ηon mo yele."

⁵ Na Yesu ne gyae Maata na o naabu Meeηe na Lasarose nombia. ⁶ Mona o kenyii nyi Lasarose na wee ne, o besewo di weeya ala botoo ken o kyaa ne.

⁷ Kenan wole ne o yako o kaseela ban nyiaa, "ε fa dee bese gyu Gyudia teelee man bela." ⁸ Botoo te o kaseela ban yako e nyiaa, "De Gbengyoo, weeya akalansēē ηaale yaa ηgba Gyudatena be yele baa funjii neη boya ne. Won doo te n ne gyae n ka bese gyu botoo bela?" ⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Wee kamase dana ke nelim na ka weese. Akpaa ηolo doηee weesetenen ne, o bee gyo o nae ya nawolo nyi weese kyaa. ¹⁰ Mona nyi akpaa o doηee ditintee man na o ne gyo o nae, nawolo nyi kenmanee be kyaa na waa naa ya."

¹¹ Kei wole na Yesu besewo yako wo nyiaa, "De gyoo Lasarose te doo dosoron mona maa gyu na me kaa gyuusuu e." ¹² Botoo te o kaseela ban tiranoo nyiaa, "De Gbengyoo, akpaa o doe na o kawee ken gyae ke tan." ¹³ Na Lasarose yeη nombia yaa Yesu ne yako, mona o kaseela ban na gyuen bo nyi dosoron gbagba yaa Lasarose doowo. ¹⁴ Botoo te Yesu torowo yako wo nyiaa, "Lasarose ta yem, ¹⁵ mona lee emee doo dana man gyon nyi moo kyaa botoo pete o yeηawo ya, na ε kenyin lee man di. ε fa dee gyu o gyan." ¹⁶ Mena doo o kaseela ban man ηolo ηon bee baake e Tomase yaa Ata ne yako o tebia kaseela akan ban nyiaa, "ε fa de popou ke sila da wolale ηon gyu. Nyi yee yeη ke na, de popou ka yeη kpu na e."

¹⁷ Yesu ke gyu ka gyoo Betani

donɔɔ man nɛ, be yako e nyiaa be kewuu Lasarose weeya anaarate kenan. ¹⁸ Betani yɛɛ donɔɔ ken ka benaa na Gyerusalem donɔɔ. Ke lem gyae ke yɛɛ ngba gbɛɛkemaase atooro nɛ. ¹⁹ Na Gyudatena burum te kɔŋ Maata na Mɛɛre gyan be kaa gyam wɔ lee be n̄mɛɛtee n̄on yen man. ²⁰ Maata ke nyii nyi Yesu ne kɔŋ nɛ, ɔ leewɔ gyu ke gyanee na e. Na Mɛɛre dɔɔ n̄on kyaa dekpanalan man. ²¹ Maata ke gyu ke tun Yesu nɛ ɔ yako e nyiaa, “Me Gben̄gyoo, nyi akpaa nyen kyaa kebo na nafa me n̄mɛɛtee den ta yem ya!” ²² Mɔna ma gyen nyi debokeiman koran nɛ, kpene kamase ken n boose Wurubuare na waa yɛɛ fa nen.” ²³ Ken̄te Yesu yako e nyiaa, “N̄ n̄mɛɛtee n̄on waa bese fon na waa nyin̄ nyeedon̄ bela.” ²⁴ Te Maata yako e nyiaa, “Ayi ma gyen nyi wee ɔtomante ken̄ woya pou baa fon lee yen man nɛ, n̄on mo waa fon.” ²⁵ Ken̄te Yesu yako e bela nyiaa, “Man̄ yena walan ɔ ne gyuusuna balan lee yen man te be nyin̄ nyeedon̄. Walan̄ kamase n̄on waa lɛɛ man di na, nyi ɔ yem koran na waa bese nyin̄ nyeedon̄, ²⁶ te walan̄ kamase n̄on ɔ kyaa te ɔ lɛɛ man di na, ɔ be gyae wa yen leki ya.” Ken̄te Yesu boose Maata nyiaa, “N̄ ne lɛɛ nombia ken̄a di?” ²⁷ Te Maata sɛɛ e nyiaa, “Ayi me Gben̄gyoo, mɛɛ lɛɛ di nyi nyan̄ yena nyeeɛɛre, Wurubuare bu n̄on dɛɛ daa nyi waa kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ nɛ.”

Yesu kewii

²⁸ Maata kekolosi nombia ken̄a tan nɛ, ɔ besewɔ gyu dekpanalan man ke baake ɔ naabu Mɛɛre lee yenan̄ te ɔ yako e nyiaa, “De Gben̄gyoo n̄on te kɔŋ te ɔ kpa nya kɔŋ.” ²⁹ Mɛɛre ken̄yii mena nɛ, ɔ korowɔ bilen̄ gyu ke gyanee na e. ³⁰ Deban̄ kenan̄ na Yesu ta gyoo ta donɔɔ ken̄ man ya. Na ɔ sɛɛ ɔ kyaa botɔɔ ken̄ Maata be gyu ke tun e nɛ. ³¹ Deban̄ kenan̄ mo na, Gyudatena te kɔŋ dekpanalan ken̄ man bee kolosi do Mɛɛre. Ba

kena ngba Mɛɛre ba koro karatete dokolon̄ lee ɔ ne gyu nɛ, na ban̄ gyen nyi ɔ ne gyu baa ɔ n̄mɛɛtee Lasarose yebɔɔ ken̄ tɛɛ ɔ kaa wii. Mena dɔɔ ban̄ mo korowɔ sila e.

³² Mɛɛre ke gyu kelii botɔɔ ken̄ Yesu kyaa nɛ te ɔ tisiwɔ bun̄ Yesu nawɔɔ tɛɛ te ɔ yako e nyiaa, “Me Gben̄gyoo, nyen̄ kyaa kebo na nafa me n̄mɛɛtee den ta yem ya.” ³³ Yesu kena mena ken̄ Mɛɛre na Gyudatena ban̄ be silana e ne wii nɛ, takaa e te dekokɔɔkɔɔ kyan̄a e. ³⁴ Ken̄te ɔ boose wɔ nyiaa, “Alen̄ te ɛ wuu e?” Te be yako e nyiaa, “De Gben̄gyoo, kɔŋ na n̄ kaa kɛɛ.” ³⁵ Ken̄te Yesu wiiwɔ. ³⁶ Ken̄te Gyudatena ban̄ yakowɔ nyiaa, “ɛ kɛɛ mena ken̄ ɔ ne gyae Lasarose nombia.” ³⁷ Mɔna balan̄ baale yakowɔ nyiaa, “Na Yesu kei gyuusuna siayɛɛsate n̄on sia yee? Nafa ngba n̄on talewɔ lɛɛ Lasarose na ɔ ba yem ya?”

³⁸ Dekokɔɔkɔɔ kyan̄a Yesu bela te ɔ gyuu botɔɔ ken̄ boɔ wuu Lasarose nɛ. Na be wuu e bo boe boɔ daale man̄, te be bilin̄i boe dinaa daale tɔ ke nɔɔ. ³⁹ Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ bilin̄i boe ken̄ lee yebɔɔ ken̄ nɔɔman.” Te yere n̄on ɔ deesi Maata yako Yesu nyiaa, “De Gben̄gyoo, deban̄ kei dɔɔ ɔ ne wolɛɛ. Nawolo nyi gyen̄ yena weeya anaara yaa ngba boɔ wuu e nɛ.” ⁴⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Ma te yako nen̄ nyi akpaa n̄ lɛɛ man di na nyan̄ kena Wurubuare gyoorobiiri ken̄ yee?” ⁴¹ Mena dɔɔ be bilin̄i boe ken̄ lee yebɔɔ ken̄ nɔɔman. Botɔɔ te Yesu gyinaa ɔ nyee kɛɛ adido te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nyiaa, “Taata, mɛɛ fa nen̄ karan̄ ngba n̄ ne nyii man̄ nɛ. ⁴² Man̄ dɔɔ ma gyen̄ nyi n̄ ne nyii man̄ deban̄ kamase, mɔna balan̄ ban̄ ba sen̄ɛɛ kebo dɔɔ te mɛɛ yako mena na baa nyin̄ gyen̄ nyi nyan̄ kpila na man̄.” ⁴³ Yesu ke yako mena tan̄ nɛ, te ɔ fae yeesa ken̄ken̄ baake Lasarose nyiaa, “Lasarose, lee kɔŋ!” ⁴⁴ Ken̄te Lasarose n̄on ɔ ba yem nɛ leewɔ kɔŋ, na kewuu abɔɔ n̄an boɔ mo bake ɔ nyin̄maase na ɔ

nawɔɔ, na kanyan ken bɔɔ mo bake ɔ sia gbɛɛ nɛ doo mena. Te Yesu yako wɔ nyiaa “Ɛ booli e, na waa ta.”

Ba kebake Yesu nyeeman

Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Luka 22:12

⁴⁵ Gyudatena burum ban bɔɔ kɔn Mɛɛre gyan te bɔɔ naa kpene ken Yesu be yɛɛ nɛ lɛɛ e di. ⁴⁶ Mɔna be man baale besewɔ gyu Farasiitena ban gyan gyu ke yako wɔ kpene ken Yesu be yɛɛ nɛ. ⁴⁷ Kenɛte Wurubuarɛ saese kegyiise na Farasiitena baake donɔɔ kegyiise gyanɛe. Te be bɔɔse dɔɔna nyiaa “Sena yaa dɛɛ yɛɛ? Nawolo nyi balee kei ne yɛɛ gyakolonɔ nombia burum. ⁴⁸ Akpaa de tina e yela te ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ mena tom kei na, balan ban pou baa lɛɛ e di na ke yela Romantena kaa yɛɛɛ de Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken na baa leo de tɛɛle pou.” ⁴⁹ Te balan ban man ɔlo ɔn bɛɛ baake e nyi Kaifase ɔn ɔ be yɛɛ saese kegyia kulutoo kenan man nɛ yakowɔ nyiaa, “Ɛmɛɛ dɔɔ ɛ ba gyan daale ya. ⁵⁰ Ɛ ba gyan nyi dei nyi walan dokolon waa yen fa balan ban pou kela ken nyi tɛɛle pou balan kewɔlɛɛ yee?” ⁵¹ Te yɛɛ Kaifase gbagba agyuen yaa ɔ moowɔ yako nombia ken ya, mɔna ken ɔ be yɛɛ Wurubuarɛ sae kegyia kulutoo kenan man dɔɔ te Wurubuarɛ yela ɔ yako mena nombia ɔnan see nyi, kaboena nyi Yesu waa yen fa Gyudatena pou. ⁵² Te yɛɛ nyi Gyudatena baagen te Yesu waa yen fa ya, mɔna waa yen bo fa Wurubuarɛ bia ban pou bɔɔ yaasee nɛ na waa nyin mo wɔ kaa yilaa. ⁵³ Leenan wee kenan ken kegyiise ban be gyanɛe nɛ, te be fiaseɛ bɛɛ gyae gbɛɛ ken baa mo ko Yesu. ⁵⁴ Lee mena dɔɔ na Yesu bɛɛ tekaa lese ɔ wose debɔɔ Gyudia tɛɛle man bela ya. Mɔna ɔ leewɔ botɔɔ gyu donɔɔ ken bɛɛ baake ke nyi Eferam te ka benaa na depampaa dinaa daale nɛ. Botɔɔ te ɔn na ɔ kaseela ban gyuuwɔ ke kyaa.

⁵⁵ Na Gyudatena nyeekelɛɛwee kedi ken ta benaa, mena dɔɔ balan burum lee donɔɔse ɔnan man gyu Gyerusalem be kaa gyoraa ba wose pena nyeekelɛɛwee kedi ken kelii.

⁵⁶ Deban kenan man pou na bɛɛ keo Yesu. Be ka sen Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man nɛ be bɔɔse dɔɔna nyiaa, “Sena yena ya gyuen? Doona ɔ be gyae waa kɔn nyeekelɛɛwee kedi kei man ya?”

⁵⁷ Na Wurubuarɛ saese kegyiise na Farasiitena ban te yako wɔ nyiaa, walan kamase ɔn ɔ gyan Yesu dekyae na ɔ kaa yako wɔ na be kaa kyan e.

12

Alo ɔlo ka mo nun woli Yesu Betani donɔɔ man

Mateo 26:6-13; Maake 14:3-9; Luka 7:37-39

¹ Keka weeya looro na Gyudatena kedi ba nyeekelɛɛwee dinaa ken nɛ, Yesu gyuu Betani donɔɔ man. Mena donɔɔ kenan man te Lasarose ɔn Yesu be gyuuu e lee yen man nɛ leewɔ. ² Be loo yele saa weenɛ fa Yesu. Maata mɔ kpue ban bɛɛ kpɛɛɛ weenɛ ɔnan nɛ man. Na Lasarose mɔ kpue na ban be kyaa bee dii nɛ. ³ Kenɛte Mɛɛre moo nun ofonofonɛ ken ke dana koyadon nɛ porontia tɔɔ, te ɔ kaa toosi ke woli Yesu nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo ɔ nawɔɔ ɔnan. Te nun ken ofon lɛɛ dekpanalan ken pou. Dan ken bɛɛ baake ke nyi Naade nɛ te ba moowɔ yɛɛ nun kenan ⁴ Te Yesu kaseela ban man ɔlo ɔn bɛɛ baake e nyi Gyudase Isekarɔte, ɔn waa kaa lese Yesu fa na baa ko nɛ yakowɔ nyiaa, ⁵ “Wonɔ dɔɔ te ba te yɔɔ mena nun ofonofon kei na baa mo ke kɔba ken fa ayematena ya.” Nyi ben yɔɔ ke na nafɔ baa nyin tomyɛere kulutoo dokolon kɔba lee ke man. ⁶ Gyudase keyako nombia ken nɛ, na ayematena wose man yaa ɔ na gyuen ya, mɔna ɔ yɛɛ ɔmɛɛlate e. ɔn na see na be kɔba, te ɔ ne kyaa mo ɔnale desina ɔ wose. ⁷ Kenɛte

Yesu yako e nyiaa, “E tina alo non yela! O yee kei baa mo daa me kewuu. ⁸ Ayematena dɔɔ be kyaa ε gyan deban kamase, mona man dɔɔ moɔ gyae maa kyaa ε gyan kekpaaya.”

Gyudatena kegyiise kegyae gbɛɛ baa ko Lasarose

⁹ Gyudatena burum kenyii nyi Yesu kyaa Betani donɔɔ man ne, be gyuuwo botɔɔ. Na Yesu waagen dɔɔ te be gyuuwo botɔɔ ya, mona bɛɛ gyae baa naa Lasarose non Yesu be gyuuusu e lee yen man ne mo. ¹⁰ Mena dɔɔ saese kegyiise ban mo gyae gbɛɛ baa ko Lasarose mo, ¹¹ nawolo nyi Yesu ke gyuuusu e lee yen man dɔɔ Gyudatena burum te bɛɛ wo te ba ke lee Yesu di.

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobi-iri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Luka 19:28-40

¹² Tɛɛ kena ne, balan burum ban boɔ kon nyeekeleeewe kedi ken man nyiiwo nyi Yesu don gbɛɛ o ne kon Gyerusalem donɔɔ man. ¹³ Mena dɔɔ be gyae bakɛɛna faarense gyu be kaa gyanee na e na bɛɛ fae yeesa nyiaa,

“Lee daa.

De Gbengyoo Wurubuare waa hiraa walan non o ne kon o yele man ne, na waa hiraa Iseraetena gyoo non mo.”

¹⁴ Yesu gyae afurum te o kyaawo o dɔɔ, ngba mena ken Wurubuare nombia anmarasen see be yako ne. Nombia nenan yena nyiaa,

¹⁵ “Emɛɛ Gyerusalemtena, ε na yela ε woɛ ke lo non ya.

ε keɛ, ε gyoo ne kon, o kyaa afurum bu dɔɔ o ne kon.”

¹⁶ Kewalan ken ne, o kaseela ban te nyii nombia ken man ya. Mena kenan wole Wurubuare ka lese Yesu gyoorobiiri wola ne te be toosewo nyiaa, nombia nan Wurubuare nombia anmarasen see be yako lee o wose man ne konjala mena ne.

¹⁷ Kenje balan burum ban be kpue na Yesu, deban ken o be baake Lasarose lee yebɔ man te o be gyuuusu e lee yen man ne, yaasee nombia ken. ¹⁸ Ken dɔɔ te balan burum leewo donɔɔ man kon kaa gyanee na e ne, nawolo nyi be nyiiwo nyi o yee mena gyakolon nombii kei. ¹⁹ Botɔɔ te Farasiitena ban yako donɔɔ nyiaa, “Ngba ε ne naa nyi da te tale yee kolo ya na? E keɛ! Balan pou silana e.”

Girikitena kekɛo Yesu

²⁰ Na Girikitena baale mo kpue na balan ban boɔ gyu Gyerusalem be kaa som Wurubuare Gyudatena nyeekeleeewe kedi ken man ne.

²¹ Be gyuuwo Filipino non o ba lee Betesaida ken ke kyaa Galelia tɛɛle man ne gyan ke yako e nyiaa, “Kegya, dɛɛ gyae dɛɛ naa Yesu.”

²² Kenje Filipino mo gyuuwo ke yako Anderiase. Te be balan bala gyuuwo keyako Yesu. ²³ Botɔɔ te Yesu tira nombia ken naɔ fa wo nyiaa, “De-

ban ken te lii nyi baa lese man Deniwalan Bu non gyoorobiiri ken wola. ²⁴ Ampan yaa mɛɛ yako non ε ke nyii nyiaa, nyi akpaa be ta mo wambelebi do boɔ man na ke ka yen ya ne, na ke sɛɛ ke yee bii dokolon. Mena nyi akpaa ba mo ke do boɔ man te ke da yem te ke de tuu na te keɛ see bia burum. ²⁵ Wala-

kan kamase non o ne gyae non gbagba nyeedon kela Wurubuare ne, waa yen leki. Mena wala kan kamase non lee Wurubuare nombia dɔɔ o be famene na non gbagba nyeedon ya ne, Wurubuare waa fa e nyeedon kekpaaya.”

²⁶ Kenje Yesu besewo yako nyiaa, “Wala kan kamase non o ne gyae nyi waa som man ne, kaboena nyi waa sila man. Na botɔɔ ken me kyaa na, non mo ke nyin kpu na man. Wala kan kamase non o na som man na, me kya mo waa lese o yele.”

Yesu kekolosi lee o yen wose man

²⁷ Te Yesu besewo yako nyiaa, “Nɛɛɛ dekokɔɔɔ te kyan man nideli, te sena yaa maa yako? ‘Maa

yako nyi me kya, lese man lee mena kaale dinaa kei man?’ Mɔna mena kaale kei dɔɔ te me kɔnawɔ tɛele kei dɔɔ.” ²⁸ Kente Yesu fanewɔ nyiaa, “Me kya, lese n gyoorobiiri wola.” Te be nyii woya njaale kolosiwɔ lee adido nyiaa, “Me te wulaa lese me gyoorobiiri wola, te maa bese lese ke wola.” ²⁹ Balan burum ban ba senɛɛ botɔɔ te bɔɔ nyii woya njan nɛ, be man baale yakowɔ nyiaa, “Oga faela” te baale mɔ yakowɔ nyi, “Wurubuare kpilale nolo kolosi la na e lee adido.” ³⁰ Kente Yesu yako wɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ te mena nɔɔwoya kenja kɔnawɔ, na man dɔɔ ya. ³¹ Nɛnɛɛ yena deban kenj Wurubuare waa di balan nombia tɛele kei dɔɔ. Nɛnɛɛ te Wurubuare waa gegi ɔbɔnsam non ɔ ne di gyoori tɛele kei dɔɔ nɛ lee ɔ gbeli kenj dɔɔ. ³² Mɔna man dɔɔ nyi akpaa be gyina man adido lee tɛele kei dɔɔ nɛ, maa wɔn walan kamase benaa ma wose.” ³³ ɔ kekolosi kei na wola yenj kenj waa kaa yenj nɛ baa. ³⁴ Botɔɔ te balan burum ban tiranɔɔ fa e nyiaa, “De kalawɔ lee da mmaraa tone man nyiaa, Nyeelɛɛre non waa kyaa kenj ɔ be gyae waa yenj ya. Te sena yaa n ne yako nyi kaboena nyi baa gyina Deniwalan Bu non adido? Amote yena Deniwalan Bu kei?” ³⁵ Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Kenmanjee kenj nyina ke kyaa ɛ gyan nɛ ɛ ta ke man na ditɔntɛɛ be nyin futaa non ya. Nawolo nyi walan non ɔ dɔnɛɛ ditɔntɛɛ man nɛ, ɔ ba gyen botɔɔ kenj ɔ ne gyu ya. ³⁶ Walan non ɔ ne fa kenmanjee nyina ɔ kyaa ɛ gyan nɛ, ɛ lɛɛ e di na ɛ kenyin bese balan ban be doo kenmanjee man.” Yesu kekolosi nombia kenja tan nɛ, ɔ wɔnɔ ɔ wose kekyaa yenan daale kenj bɔɔ ne naa e ya.

Gyudatena burum te lɛɛ Yesu di ya

³⁷ Yesu yɛɛ gyakolonj nombia burum be siaman, mɔna kenja pou wole na be bɛɛ ba te lɛɛ e di ya. ³⁸ Kei yela nombia njan Wurubuare dekpenkpengyɔɔre Yesaya be yako

nɛ kɔnawɔ ampan. Yesaya yakowɔ nyiaa,

“De Gbenjyoo, amote lɛɛ na nombia njan dɔɔ yako nɛ di?

Amote te de Gbenjyoo lese ɔ wole wola?”

³⁹ Lee mena dɔɔ bɔɔ ne tale baa lɛɛ Wurubuare nombia di ya ngba mena kenj Yesaya be yako nɛ. ⁴⁰ ɔ besewɔ yako nyiaa,

“Wurubuare te yɛlɛɛ be sia na bɔɔ nyin naa ya,

te ɔ tɔɔ ba agyuense na bɔɔ tale nyii kolo man ya.

Na mena ya na nafɔ baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man

na baa kɔn me gyan na maa kyɔ wɔ.”

⁴¹ Yesaya te kolosi nombia kenja yakaa ya, mɔna ɔ wulaa naa Yesu gyoorobiiri kenj dinɔɔ kenj dɔɔ te ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man. ⁴² Nombia kenja wole nɛ Gyudatena kegyiise burum lɛɛ Yesu di, mɔna Farasiitena ban dɔɔ ba te tale lese ba kelɛɛdi kenj debɔɔ ya, nawolo nyi be yeewɔ nyi Farasiitena ban baa tɔɔ wɔ gbɛɛ nyi be na kɔn bɔ ɔsom deni man bela ya.

⁴³ Be ta lese ba kelɛɛdi kenj debɔɔ ya nawolo nyi bɛɛ gyae bo nyi balan ka lese ba yele kela Wurubuare ka lese ba yele.

⁴⁴ Kente Yesu gyinaa ɔ nɔɔ kolosi nyiaa, “Nyan non n lɛɛ man di nɛ, na maagenj te n lɛɛwɔ di ya mɔna non ɔ be kpila man nɛ mɔ yaa n lɛɛwɔ di. ⁴⁵ Nyan walan non n naa man na, n te naa walan non ɔ be kpila man nɛ. ⁴⁶ Me kɔnɛ tɛele kei dɔɔ ngba kenmanjee nɛ na maa nmanjee fa balan. Nyan non n lɛɛ man di na n be gyae n ke dɔɔ ditɔntɛɛ man ya.

⁴⁷ Walan non ɔ nyii me nombia te ɔ te lɛɛ na do ya na, mɔɔ gyae maa di ɔ nombia ya. Nawolo nyi ma te kɔn me kaa di balan nombia tɛele kei dɔɔ na maa bu wɔ fɔɔ ya, mɔna me kɔnɛ me kaa lɛɛ ba nyee.

⁴⁸ Nyan non n bɛɛ man te n te lɛɛ me nombia ya na, nombiadi-iri nolo kyaa kenj waa di n nombia. Nɔɔwoya njan mɔɔ kolosi nɛ,

ɲan te baa mo di n nombia wee ɔtomante keɲ man na baa bu neɲ fɔɔ. ⁴⁹ Nawolo nyi ma te kolosi maɲ gbagba me doɲ man ya, mɔna me kya ɲon ɔ be kpila maɲ nɛ, ɲon yako na maɲ kpene keɲ maa yako na mena keɲ maa yako ke. ⁵⁰ Te maɲ gyeɲ mɔ nyi kpene keɲ ɔ be yako daa nyi dɛɛ yɛɛ nɛ, keɲ ne faa na nyeedoɲ kekpaɔ keɲ. Mena dɔɔ kpene keɲ mɛɛ yako nɛ, yɛɛ keɲ me kya be yako maɲ nyi maa yako.”

13

Yesu kefaafo ɔ kaseela baɲ nawɔɔ

¹ Pɛ tɛɛ kena na Gyudatena kedi ba nyeekeleɛwee keɲ nɛ, na Yesu wulaa gyeɲ nyi ɔ deɓaɲ te lii keɲ waa lee tɛɛle kei dɔɔ gyu ɔ kya gyaɲ. Mɔna mena keɲ ɔ ne gyae ɔ balan baɲ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, mena te waa gyae be nombia kelii ɔto.

² Yesu na ɔ kaseela baɲ ke kyaa baa di be balinɔɔ weenɛɛ nɛ, na ɔbɔnsam taɲ ka mo nombiakumɛɛ do Simɔn bu Gyudase Isekarɔte nyeeaman nyi waa lese Yesu fa na baa ko.

³ Yesu mɔ gyeɲ nyi ɔ kya ta mo kpene kamase do ɔ nyinmaa man, te ɔ gyeɲ mɔ nyi ɔ lee Wurubuare gyaɲ bo kɔɲ te ɔ gyaɲ te waa bese gyu. ⁴ Mena dɔɔ Yesu korowɔ lee weenɛɛ ɲan tɛɛ te ɔ kpee ɔ kegba wurikyim keɲ ɔ doona nɛ, te ɔ moo bɔroboa kpaɲ ɔ teɲa man. ⁵ Keɲte ɔ toosi loɲ do tasa man te ɔ fiasɛɛ ɔ ne faafo ɔ kaseela baɲ nawɔɔ, te ɔ moo bɔroboa keɲ kpaɲɛɛ ɔ teɲa man nɛ feefo wɔ.

⁶ ɔ kelii Simɔn Pita gyaɲ nɛ Pita bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɲyoo, nyaɲ ne gyaela n kefaafo me nawɔɔ?”

⁷ Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Kpene keɲ mɛɛ yɛɛ nɛ n be gyae n ke nyii ke man debokeiman ya, mɔna nyaɲ kaa nyii ke man wɔle wɔle.”

⁸ Keɲte Pita yako e nyiaa, “Koa, mɔɔ sɛɛ na n ke faafo me nawɔɔ korakora ya.” Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa ma te faafo n

nawɔɔ ya na, daa na neɲ be doo daale man ya.”

⁹ Te Simɔn Pita yako e nyiaa, “Me Gbenɲyoo, akpaa mena na na faafo me nawɔɔ kaageɲ ya, mɔna faafo me nyinmaa na ma nyee mɔ.”

¹⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Walaɲ ɲon ɔ be sɔɔ nɛ ɔ wose pou ta lee. ɔ be kaboena nyi waa sɔ bela ya. Kaboena bo nyi waa faafo ɔ nawɔɔ kaageɲ. E popou wose ta lee, mɔna walaɲ dokolon wose danaana ayimɛɛ.” ¹¹ Nawolo nyi na Yesu gyeɲ walaɲ ɲon waa lese e fa, mena dɔɔ te ɔ yakowɔ nyi “Walaɲ dokolon wose danaana ayimɛɛ.”

¹² Yesu kefaafo be nawɔɔ taɲ nɛ, ɔ moo ɔ kegba wurikyim keɲ do bela te ɔ gyuuwɔ kekyaa ɔ dekyae man. Te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “E ne nyii kpene keɲ mɔɔ yɛɛ fa ɲon nɛ man? ¹³ E ne baake maɲ nyi e wolale na e Gbenɲyoo. Dei ɲgba e ne baake maɲ mena nɛ, nawolo nyi ɲe kaboena maɲ. ¹⁴ Te akpaa maɲ e Gbenɲyoo na e wolale te faafo e nawɔɔ nɛ, mena te kaboena nyi emɛɛ mɔ yaa faafo doɲa nawɔɔ. ¹⁵ Me yɛɛ kei baa wola ɲon na emɛɛ mɔ kenyin yɛɛ fa doɲa ɲgba mena keɲ maɲ be yɛɛ nɛ. ¹⁶ Anokoare yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, gbenɲi bɛɛ kela ɔ gbenɲyoo ya, te kpilale mɔ bɛɛ kela walaɲ ɲon ɔ be kpila e nɛ ya. ¹⁷ Nɛnɛɛ keɲ e ba gyeɲ nombia keɲa nɛ, akpaa e di ɲe dɔɔ na gyon gyae ke doo e man.

¹⁸ Na e popou yaa me dana ya, nawolo nyi ma gyeɲ balan baɲ mɔɔ lese. Mɔna kaboena nyi Wurubuare nombia ɲan bɔɔ ɲmarase see nɛ dɛɛ kɔɲ mena. Be ɲmarasewɔ see nyiaa, walaɲ ɲon daa na e na do nyinmaa di nɛ, ta koro seɲ me dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ me wulaa mɛɛ yako ɲon nombii kei baa pena ka ke kɔɲ, na ka de kɔɲ na e ke lɛɛ di nyiaa, maɲ yena ɲon ɔ kyaa pte be yɛɛ kpene kamase. ²⁰ Anokoare yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, walaɲ ɲon ɔ lɛɛ walaɲ kamase ɲon maa kpila nɛ na maɲ yaa ɔ lɛɛwɔ, te walaɲ ɲon ɔ lɛɛ maɲ

na ɔ te lɛɛ walaŋ ɲon ɔ be kpila man nɛ.”

Yesu yakowɔ nyi ɔ kaseela ban man ɲolo waa lese e fa

Mateo 26:20-25; Maake 14:17-21; Luka 22:21-23

²¹ Yesu keyako nombia kenja taŋ nɛ, nombia takaa e ɔ konɔɔ man nideli te ɔ kolosiwɔ balan man ken ɔ ta mo kolo weese ya nyi, “ɛ man ɲolo waa lese man fa na baa ko.” ²² Botɔɔ te ɔ kaseela ban wose yɛŋawɔ te be kɛɛ dɔŋa dokolon dokolon, nawolo nyi be ta gyeŋ ɲon ɔ dana ya. ²³ ɔ kaseela ban man ɲolo ɲon Yesu ne gyae nideli nɛ kyaa la benaa e, ²⁴ mena dɔɔ Simɔn Pita fatee e te ɔ yakowɔ nyi, “Boɔse e walaŋ ɲon ɔ dana.” ²⁵ Mena dɔɔ kaseele ɲon tuuwɔ benaa na Yesu te ɔ boɔse e nyiaa, “Me Gbenjyoo, amɔte yaa n dana?” ²⁶ Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Walaŋ ɲon maa kara bodobodo mo nyoko tasa kei man fa e nɛ, na ɲon yaa me dana.” Kenje ɔ kara bodobodo ken te ɔ moowɔ nyoko tasa ken man te ɔ moowɔ fa Simɔn bu Gyudase Isekarɔte ɲon. ²⁷ Gyudase kedi bodobodo ken pɛ te ɔbɔnsam gyoo ɔ man. Te Yesu yako e nyi, “Kpene ken n ne gyae n keyɛɛ nɛ, yɛɛ ke bilen.” ²⁸ Mɔna ban be kyaa weenɛɛ ɲan tɛɛ nɛ, be ta gyeŋ kpene ken dɔɔ te Yesu be yako e mena ya. ²⁹ Na Gyudase ne kɛɛ na be kɔba dɔɔ, mena dɔɔ kaseela ban baale gyuenwɔ nyi Yesu yako e baa nyi waa gyu ke lɛɛ weenɛɛ ɲan baa mo gyu kedi ba nyeekelɛɛwee kedi ken man nɛ, yaa waa lese kɔba fa ayematena. ³⁰ Mena dɔɔ Gyudase ka betaa lɛɛ bodobodo ken di pɛ, te ɔ leewɔ bilen. Na tɛɛ te yuu.

³¹ Gyudase kalee lan nɛ Yesu yakowɔ nyiaa, “Nɛnɛɛ te Wurubuarɛ waa lese man Deniwalan Bu ɲon gyoorobiiri debɔɔ. Waa ta me dɔɔ yela balan kena ɔ gyoorobiiri ken.” ³² Kenje Yesu besewɔ yako nyi, “Akpaa Wurubuarɛ waa ta me dɔɔ lese ɔ gyoorobiiri wola na, mena mɔ te waa ta ɲon gbagba dɔɔ lese

me gyoorobiiri wola. Be gyae ke kyare pete waa yɛɛ nombii kei ya. ³³ Me bia mɔɔ gyae maa kyaa e gyan kyare ya. ɛ ke keo man, mɔna ɲgba mena ken mɔɔ yako Gyudatena ban nɛ, mena yaa mɛɛ yako ɲon debokeiman nyiaa ‘Botɔɔ ken mee gyu nɛ e be gyae e ke tale kɔŋ botɔɔ ya.’ ³⁴ Mɛɛ fa ɲon mmaraa wɔle nyiaa, e gyae dɔŋa. ɲgba mena ken man be gyae ɲon nɛ, emɛɛ mɔ e gyae dɔŋa mena. ³⁵ Akpaa e ne gyae dɔŋa na, walaŋ kamase waa naa nyi e yɛɛ me kaseelawɔ.”

Yesu keyako nyi Pita waa bɛɛ e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Luka 22:31-34

³⁶ Botɔɔ te Simɔn Pita boɔse e nyiaa, “Me Gbenjyoo, alɛŋ yaa n ne gyuu?” Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Botɔɔ ken mee gyu nɛ, n be gyae n ke tale sila man debokeiman ya, mɔna nyan kaa sila man wɔle wɔle.” ³⁷ Te Pita boɔse e nyiaa, “Me Gbenjyoo, weera dɔɔ te mɔɔ tale sila neŋ deban kei ya? Ma te sɛɛ nyi maa yeŋ fa neŋ.” ³⁸ Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “N ne lɛɛdi nyi nyan ke tale yeŋ fa man? Ampan yaa mɛɛ yako neŋ nyi pɛ kegyim kelɔ woya nɛ, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyeŋ man korakora ya.”

14

Yesu yɛna gbɛɛ ken ne gyu Wurubuarɛ gyan

¹ Kenje Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ɛ na yeli e wɔe ke lo ɲon ya. ɛ lɛɛ Wurubuarɛ di na e ke lɛɛ man mɔ di. ² Denɛɛ burum doo me kya ɲon dekpanalan man. Akpaa te yɛɛ mena ya na nafɔ mɔɔ yako nyi mee gyu me kaa desina akyaese see ɲon ya. ³ Akpaa me gyu ke desina botɔɔ taŋ na maa bese kɔŋ kaa mo ɲon gyu me gyan, na botɔɔ ken me kyaa na emɛɛ mɔ ke kyaa botɔɔ. ⁴ Botɔɔ ken mee gyu nɛ e gyeŋ ke gbɛɛ.” ⁵ Botɔɔ te Tomase boɔse e nyiaa, “Me Gbenjyoo, dɔɔ gyeŋ botɔɔ ken ne gyu ya, sena te dɛɛ yɛɛ na dɛɛ

gyen ke gbɛɛ?" ⁶ Kente Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Man yena gbɛɛ ken na anokoare ken na nyeedon ken. Nolo be kyaa nyi waa tale gyu me kya non gyan ken ɔ te tɛɛ me dɔɔ ya. ⁷ Nyi akpaa yen gyen man na nafa ɛ ka gyen me kya non mɔ. Lee gyen ne gyu nɛ, ɛ ta gyen e te ɛ ne naa e mɔ."

⁸ Kente Filipino mɔ yakowɔ nyiaa, "De Gbengyoo, wola daa n kya non. Akpaa n wola daa n kya non na, ken kaagen koran dei fa daa." ⁹ Te Yesu mɔ boose e nyiaa, "Filipo, mena dɔɔ leenan ma ke kyaa ɛ gyan kei nɛ, na ɛ ba gyen man yee? Walaŋ non ɔ naa man na, ɔ te naa me kya non mɔ. Sena yaa n ke tale yako man nyi, 'Maa wola non me kya non bela?' ¹⁰ Filipo n bɛɛ lɛɛ di nyi daa na me kya non yɛɛ dokolon yee? Na man gbagba me baam dɔɔ te mee kolosi nombia kenja ya. Mɔna me kya non ɔ doo me man nɛ, non ne tɛɛ la me dɔɔ yɛɛ ɔ tom. ¹¹ Me yako nyi daa na me kya non yɛɛ dokolon na, ɛ lɛɛ man di. Akpaa nyi ɛ be lɛɛ man di koran ya nɛ, ɛ kɛɛ gyakolon nombia ŋan mɛɛ yɛɛ nɛ na ɛ ke lɛɛ man di. ¹² Mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, walaŋ kamase non waa lɛɛ man di nɛ, waa yɛɛ abɔɔ ŋan mɛɛ yɛɛ nɛ, te waa yɛɛ gyakolon nombia kela ŋan mɛɛ yɛɛ nɛ. Nawolo nyi mee gyu me kya non gyan. ¹³ Te kpene kamase ken ɛ ke boose lee ma yele man na, me kya waa yɛɛ fa non na man ɔ bu non ke yela baa lese ɔ yele. ¹⁴ Akpaa ɛ boose kpene kamase ma yele man na, maa yɛɛ fa non."

Yesu yakowɔ see nyi Wurubuare felin non waa kɔŋ

¹⁵ "Akpaa ɛ ne gyae man na, nafa ɛ ke di man mmaraase ŋan dɔɔ. ¹⁶ Te maa waase me kya non na waa fa non walaŋ non waa yako do non, na ɔ kaa kyaa me nawɔɔ man kekpaakekpaa. Non yena ɔ felin non waa lese Wurubuare dinɔɔ wola nɛ. ¹⁷ Balan ban be loo gyakaa tɛɛle kei abɔɔ dɔɔ nɛ, bɔɔ gyae baa tale lɛɛ Wurubuare felin non ya. Nawolo

nyi bɔɔ ne naa e ya te bɔɔ gyen e mɔ ya. Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ gyen e, nawolo nyi ɔ kyaa na non te ɔ doo ɛ man. ¹⁸ Deban ken me lam nɛ, mɔɔ gyae maa tina non yela ŋgba yoyolobiise nɛ ya, mɔna maa bese kɔŋ ɛ gyan. ¹⁹ Teka kyomii balan be gyae baa tekaa naa man bela ya, mɔna ɛmɛɛ dɔɔ ɛ kena man. Ken me dana nyeedon dɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ ke nyin nyeedon. ²⁰ Deban kenan de lii na ɛ kena nyi daa na me kya non kyaa la, te ɛmɛɛ mɔ ɛ kyaa na man te man mɔ me kyaa na non. ²¹ Walaŋ kamase non ɔ lɛɛ man mmaraase ŋan do te ɔ di ŋe dɔɔ na, non ne gyae na me nombia ta me kya non mɔ waa gyae non ɔ ne gyae me nombia nɛ nombia. Man mɔ maa gyae ɔ nombia na maa lese ma wose wola e."

²² Botɔɔ te Gyudase (na Gyudase Isekarɔte non ɔ ba lese Yesu fa nɛ ya) boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, sena te gyae ke tale kɔŋ nyi nyan ka lese n wose wola daa daagen, te n be gyae n ka lese wola balan pou ya?" ²³ Kente Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Akpaa nolo ne gyae man na, waa lɛɛ me nombia ŋan mɛɛ wolo nɛ do, na daa na me kya ke gyae ɔ nombia na de kaa kyaa ɔ gyan. ²⁴ Walaŋ kamase non ɔ bɛɛ gyae me nombia ya na, ɔ bee di me nombia ŋan mɛɛ wolo nɛ dɔɔ ya. Nombia ŋan mɛɛ yako non nɛ ta lee me gyan ya mɔna ŋa lee me kya non ɔ be kpila man nɛ gyan."

²⁵ Deban ken me sɛɛ me kyaa ɛ gyan nɛ yaa mɛɛ yako non nombia kenja. ²⁶ Walaŋ non waa yako do non nɛ, non yena felin non me kya waa kpila ma yele man nɛ. Waa kaa wola non abɔɔ pou, na waa tɔɔse non abɔɔ ŋan pou mɔɔ yako non nɛ. ²⁷ Ma wosefɛeren dɛɛ kyaa na non, mɛɛ fa non wosefɛeren. Na wosefɛeren ken balan ne nyim tɛɛle kei dɔɔ nɛ yaa mɛɛ fa non ya, mɔna ma wosefɛeren gbagba yaa mɛɛ fa non. ɛ na yele ɛ wɔe ke lo non ya, te ɛ na yele gyakolon mɔ ke kyan

non ya. ²⁸ Me yako non nyi, mee gyu mɔna maa bese kɔŋ ε gyan. Akpaa nyi yen ne gyae me nombia na nafa gyae ke yee non gyon nyi mee gyu me kya non gyan, nawolo nyi ɔ kela man. ²⁹ Me wulaa mee yako nombia kenja pou pena na ke kɔŋ, na akpaa nyi na de kɔŋ na, ε ke nyin lee man di. ³⁰ Mɔɔ gyae maa tekaa kolosi na non burum bela ya, nawolo nyi ɔbonsam non ɔ ne di don teele kei dɔɔ ne ne kɔŋ. ɔ be tan don me dɔɔ bere ya, ³¹ mɔna mee gyae balan pou ka gyen nyi mee gyae me kya non nombia, te kpene kamase ken ɔ yako man nyi maa yee na ken te mee yee. ε koro dεe lee kebo.”

15

Yesu yena dan ken gbagba

¹ Ken te Yesu besewo yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Man yena dan ken gbagba, te me kya yena woofarale non. ² Tombii kamase ken doo me man te ke bee see bia ya ne waa kara ke leki. Mɔna tombii kamase ken doo me man te kee se bia na, waa kpaase ke na ke kenyin se bia burum. ³ Lee nombia ma ayakon non kenja dɔɔ ne, ne tan ke yela ε wose ta lee ken ayimeε be doo ε man ya. ⁴ ε doo me man, na man mɔ ke doo ε man. Tombii kamase be kyaa nyi ke gyae ke tale se bia ka wose dɔɔ, ken kɔɔ towaa na ke dan ya. Mena mɔ yaa emee mɔ be gyae ε ke tale yee kolo ε wose dɔɔ ken nyi ε be doo me man ya. ⁵ Man yena dan ken te emee yena ke tombia nan. Walaŋ kamase non ɔ doo me man, te man mɔ doo ɔ man ne, waa se bia burum. Nawolo nyi ε be gyae ε ke tale yee kolo ε wose dɔɔ ken mɔɔ kpue na non ya. ⁶ Walaŋ kamase non ɔ be doo me man ya ne, ɔ yee ngba tombii ken bɔɔ kare leki te kɔɔ wolo ne. Baa yilaa mena tombia nenan bo na baa mo na do boalan man na na ke kpa. ⁷ Nyi akpaa ε see doo me man te me nombia nan mɔ de doo ε man ne, kpene kamase ken ε ke bɔɔse na maa yee fa non.

⁸ Akpaa ε se bia burum ne, ke gyae ke yela baa lese me kya non yele. Kei gyae ke yela balan ka gyen nyi ε yee me kaseelawo.

⁹ Ngba mena ken me kya non ne gyae me nombia ne, mena ke yaa man mɔ ne gyae ε nombia. Mena dɔɔ ε yela maa gyae non kelii ɔto. ¹⁰ Nyi akpaa ε di ma mmaraase nan dɔɔ ne, maa gyae ε nombia kelii ɔto ngba mena ken mɔɔ di me kya non mmaraase dɔɔ te ɔ ne gyae me nombia ne. ¹¹ Mee yako mena nombia kenja baa na ke yela ma gyon ken ke doo ε man, na ε ke nyin di gyon nideli. ¹² Mmaraa ken mee fa non yena nyiaa, ε gyae donja ngba mena ken mɔɔ gyae non ne. ¹³ Walaŋ kegyae daale be kyaa ken ka kela kegyae ken nolo waa gyae ɔ gyoona na waa yen fa wo ne ya. ¹⁴ Nyi akpaa ε yee kpene ken mɔɔ yako non nyi yaa yee ne, mena na ε yee me gyoona gbagbawo. ¹⁵ Mɔɔ tekaa baake non me tewuleε bela ya, nawolo nyi tobaale ba gyen ɔ gbenjyoo nyeeman nombia ya. Mɔna mee baake non me gyoona, nawolo nyi ma te yako non kpene kamase ken me kya be yako man. ¹⁶ Na emee lese na man ya, mɔna man lese na non. Ma lese non bo nyi yaa yee nombia kpaakpaa nan ne dana tɔnɔɔ deban kamase. ε yee mena na me kya waa fa non kpene kamase ken ε ka sola e lee ma yele man. ¹⁷ Mmaraa ken mee fa non yena nyi, ‘ε gyae donja.’ ”

Ba kekɔla Yesu na ɔ kaseela

¹⁸ Akpaa teele kei dɔɔ balan ne kɔla non ne, ε tɔɔse nyi mena te be tanjbeewo kɔla man. ¹⁹ Nyi yen yee ngba balan ban be kyaa teele kei dɔɔ ne, nafa baa gyae non ngba ban gbagba be balan ne. Mɔna kpene ken dɔɔ te bee kɔla non yena nyi me ta lese non lee be man, te ε ba tekaa kpue na wo ya. ²⁰ ε tɔɔse nɔɔwoya nan mɔɔ yako non ne nyi, “Tobaale kamase ba kela ɔ gbenjyoo ya. Nyi be naase man diyem ne, mena ke

te baa naase emee mo diyem. Nyi akpaa be lee me kawola kenj di na, mena mo te baa lee emee mo wui di. ²¹ Mɔna lee manj doo baa mo mena nombia kenja pou yee non, nawolo nyi boɔ gyenj walanj non o be kpila manj ne ya. ²² Akpaa menj te koj kaa kolosi fa wo ya ne, nafa boɔ gyae baa di foɔ be dukum keyee man ya. Mɔna nenee nyi be yee dukum na, boɔ gyae baa tale yako nyi be ta gyem bo te be yee wo ya. ²³ Nyanj non n ne kola manj na, n ne kola me kya non mo. ²⁴ Akpaa menj te yee tomse nan nolo te yee ta see be man ya ne, nafa benj te di foɔ be dukum keyee man ya. Mɔna nenee ba te naa gyakolonj nombia kenja pou mɔna bee kola daa na me kya non. ²⁵ Kei yela kpene kenj boɔ nmarase see ba mmaraa tone man ne kojawo mena. Be nmarase wo nyiaa, 'Be kola manj bo yakaa.'

²⁶ Mɔna maa yela Wurubuarɛ felinj non ka lee me kya non gyanj koj na o kaa kyaa na non. Non ne gyae la waa yako do non na waa lese anokoare kenj doo Wurubuarɛ man ne wola non, na waa di adanseɛ lee ma wose man. ²⁷ Te emee mo e di adanseɛ lee ma wose man, nawolo nyi lee kewalanj kenj pou na e kyaa me gyanj."

16

¹ "Mee yako mena nombia kenja pou baa na e be nyinj tina e kelɛɛdi kenj yela ya. ² Gyudatena kegyiise baa to non nyi e na koj bo osom denee man donoo kamase man ya. Debanj daale gyae kelii ne, akpaa walanj da ko e man nolo na waa yako nyi Wurubuarɛ osom nombia doo te o koo non. Na waa yako nyi o yee deeli baa fa Wurubuarɛ. ³ Baa mo mena nombia kenja yee non nawolo nyi be ta gyanj ta daa na me kya non ya. ⁴ Mee wulaa yako non nombia kenja baa na akpaa debanj kenanj de lii na, e ke toose nyi me wulaa yako non nombia kenja na e ke nyinj do ogo."

Wurubuarɛ felinj non tom

⁵ "Ma te yako non nombia kenja lee kewalanj kenj ya, nawolo nyi na manj gbagba kyaa e gyanj doo. Mɔna nenee yaa mee yako non nawolo nyi mee gyu non o be kpila manj ne gyanj, mɔna e man nolo te tale boose manj nyi 'Alej yaa n ne gyu ya.' ⁶ Te nenee kenj moɔ yako non na, te e gyoo kayeyee? ⁷ Mɔna mee yako non nombii anokoare baa nyiaa, e deeli doo te mee gyu ne. Nawolo nyi akpaa me te gyu ya na, Wurubuarɛ felinj non waa yako do non ne be gyae waa koj e gyanj ya. Mɔna akpaa me gyu na, maa kpila e na waa koj e gyanj. ⁸ Teele kei balanj kpa ba gyenj kpene kenj yee dukum ke, te ba gyenj kpene kenj doo na ke gbɛɛ, te ba gyenj Wurubuarɛ nombia kedi kenj wose man nombia mo. Mɔna akpaa o koj na waa yela baa gyenj nyi be nombia be dei ya. ⁹ Boɔ gyenj kpene kenj yee dukum ke ya, nawolo nyi ba te lee manj di ya. ¹⁰ Te boɔ gyenj kpene kenj mo doo na ke gbɛɛ ya, nawolo nyi mee bese mee gyu me kya non gyanj te e be gyae e ka tekaa naa manj bela ya. ¹¹ Boɔ gyenj Wurubuarɛ nombia kedi kenj wose man daale ya, nawolo nyi obonsam non o ne di teele kei doo gyoori ne, Wurubuarɛ te wulaa di o nombia bu e foɔ.

¹² Me dana nombia burum maa yako non, mɔna debokeiman man ne ne dana yunj kela non. ¹³ Mɔna akpaa Wurubuarɛ felinj non o bee di dekara ya ne de koj na, waa lese nombia nan ne doo na ne gbɛɛ pou ne wola non. Nawolo nyi na non gbagba o baam doo te o ne kolosi ya, mɔna nombia nan pou o be nyii ne yaa o ne kolosi na waa lese nombia nan pou gyae ke koj wee daale ne wola non. ¹⁴ Wurubuarɛ felinj non waa yela balanj kena me gyoorobiiri, nawolo nyi waa lese kpene kamase kenj me dana maa yako non ne wola non. ¹⁵ Kpene kamase kenj me kya dana na ke yee me wui, mena doo te mee yako non nyi Wurubuarɛ felinj

non waa lese kpene kamase kenj me dana maa yako non ne wola non."

Ɛ waraŋase gyae kabese gyon

¹⁶ Kenje Yesu besewo yako nyiaa, "Teka kyomii Ɛ be gyae Ɛ kena manj bela ya, mona kenanj wole ne be gyae ke kyare ya, Ɛ ka bese naa manj." ¹⁷ Botoo te o kaseela banj baale boose donja nyiaa, "Sena yaa balee kei ne yako baa, o kpa 'Teka kyomii Ɛ be gyae Ɛ kena manj bela ya, te kenanj wole na be gyae ke kyare ya na, Ɛ ka bese naa manj.' Nawolo nyi mee gyu me kya gyanj doo?" ¹⁸ Kenje ba besewo boose donja nyiaa, " 'Teka kyomii' kei mo na wolo baa sena? Doo ne nyii nombia kenja man ya."

¹⁹ Na Yesu gyenj nyi bee gyae baa boose e nombia kenja man, mena doo o boose wo nyiaa, "Kenj moo yako non nyi, 'Teka kyomii Ɛ be gyae Ɛ kena manj bela ya, mona kenanj wole na be gyae ke kyare ya Ɛ ka bese naa manj' ne yaa Ɛ ne boose donja ne?" ²⁰ Ampanj yaa mee yako non Ɛ ke nyii nyiaa, Ɛ ke wii na Ɛ ka yeyee mona balan banj be loo gyakaa teeke kei aboo doo ne baa di gyon. Emee Ɛ ka yeyee, mona Ɛ kayeyee kenj gyae kaa bese gyonj kedi. ²¹ Akpaa alo na donee na o na yeyee, nawolo nyi o debanj te lii. Mona akpaa o lola bu non na, ne yee e gyonj nyi o ta lola bu konj teeke kei doo. Mena gyonj kei ne yele o ne wolee o kaale kenj o be naa ne. ²² Mena ke mo yaa doo fa non. Debanj kei na Ɛ na yeyee, mona maa bese konj Ɛ gyanj na Ɛ wose ke fee non, na Ɛ ke di gyonj. Te njolo be gyae waa tale lese gyonj kenanj lee Ɛ man ya. ²³ Mena wee kenanj doo ne, Ɛ be gyae Ɛ ke boose manj daale ya. Mee yako non Ɛ ke nyii nyiaa, kpene kamase kenj Ɛ ka sola me kya non ma yele man na, waa mo fa non. ²⁴ Kaalii na gyenj kei ne, Ɛ ta sola ta kolo ma yele man ya. Ɛ sola na Ɛ ke nyinj, na ke yee non gyonj nideli.

²⁵ Mee yako non Ɛ ke nyii nyiaa, debanj daale gyae kelii na moo gyae

maa tekaa kolosi na non aduya man bela ya. Mona maa toro me kya non nombia yako non. ²⁶ Debanj kenanj de lii ne, Ɛ ka sola e ma yele man. Mona te yee nyi maa senj Ɛ nawoo man na maa sola me kya non fa non ya. ²⁷ Nawolo nyi me kya non gbagba ne gyae non, kenj Ɛ ne gyae manj te Ɛ be lee di nyi ma lee Wurubuarɛ gyanj ne doo. ²⁸ Daa na me kya kyaa la pete ma lee o gyanj konj teeke kei doo, te nenee mee bese mee lee teeke kei doo mee gyu me kya nonanj gyanj."

²⁹ Botoo te o kaseela banj yako e nyiaa, "Nenee doo n bee kolosi aduya man fa daa bela ya. N ta lese nombia nan man wola daa. ³⁰ Nenee da te naa nyi n gyenj kpene kamase, te tekaboena nyi njolo dee boose nenj nombia daale bela ya. Kei te yeli da te naa nyi n lee Wurubuarɛ gyanj." ³¹ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Nenee Ɛ ne lee manj di? ³² Debanj kenj ne konj te ke tanj kekɔn, kenj Ɛ popou Ɛ ke yaasee. Walanj kamase waa gyu o dee tina manj yela na ke ka maagenj. Mona na maagenj kyaa la ya, nawolo nyi me kya non kpuɛ na manj. ³³ Mee yako nombia kenja baa, na Ɛ ke ta me doo nyinj wosefeerenj. Balanj baa yela Ɛ kena diyem nideli teeke kei doo, mona Ɛ nyinj konoo na Ɛ ka senj kenkenj nawolo nyi me te di teeke kei doo!"

17

Yesu kefane

¹ Yesu ke yako nombia kenja tanj ne, o gyinaa o sia kee adido te o fanewo nyiaa, "Taata, debanj kenj te lii. Lese manj n bu non yele na manj mo ka lese n yele. ² Nawolo nyi n te fa manj donj balan pou doo, nyi maa fa banj pou n ba mo do manj me nyinmaa man ne nyeedonj kekpaakekpaa. ³ Nyeedonj kekpaakekpaa kenanj yena nyiaa, balan pou baa gyenj nenj na baa gyenj nyi nyanj nyaagenj yena Wurubuarɛ non n ne

di anokoare. Na baa bese gyen man Yesu Kristo non n be kpili ne. ⁴ Me ta lese n yelee tseele kei doo, nawolo nyi ma te yee tom ken n ba fa man ne kelii ko oto. ⁵ Taata, nenee lese me gyoorobiiri ken me dana n siaman pete n be yee kpene kamase tseele kei doo ne wola.

⁶ Me ta lese n dinoo wola balan ban n ba lese wo lee tseele kei doo fa man ne. Be yee n balanwo te n moo wo fa man. Be te di n nombia nan doo, ⁷ te nenee ba te naa nyi kpene kamase ken me dana ne lee n gyan. ⁸ Nawolo nyi ma te yako wo nombii kamase ken n be yako man ne, te be lee na do. Ba te naa nyi ke yee ampan nyi ma lee n gyan, te ba te lee di nyi nyan kpila na man. ⁹ Mee fane baa fa wo. Na tseele kei doo balan pou yaa mee fane maa fa ya. Mee fane maa fa balan ban n ba mo wo fa man ne, nawolo nyi be yee n wui. ¹⁰ Kpene kamase ken n dana ne yee me wui, te ken man mo dana ne yee n wui. Te n te tee be doo lese me gyoorobiiri wola. ¹¹ Nenee mee kon baa n gyan. Moo gyae maa tekaa kyaa tseele kei doo bela ya, mona ban see be kyaa tseele kei doo. Me kya non ayimee be doo n man ya, don ken n ba mo gyee man ne, mo mena don kenan gyee wo nideli, na baa yee noodokolon ngba mena ken daa na nen yee dokolon ne. ¹² Deban ken me kyaa be gyan ne, me gyee wo nideli lee n don ken n ba do me man ne doo. Me gyee wo nideli ken be man holo ta yoo ya. Non kaboena nyi waa yo ne waagen yoo la, na ke yela Wurubuae nombia anmarasen see nan ke nyin kon mena.

¹³ Nenee mee kon n gyan. Te deban kei ken me see me kyaa tseele kei doo ne, mee yako nombia ken baa na ke yela gyon ken doo me man ne ke nyin doo be man nideli. ¹⁴ Ma te kolosi n nombia fa wo mona tseele kei doo balan kola wo, nawolo nyi ban na wo ta tekaa yee dokolon ya, ngba mena ken daa na tseele kei

doo balan ta tekaa yee dokolon ya ne. ¹⁵ Moo ne fane nyi nya lese wo lee tseele kei doo ya, mona mee fane bo nyi nya gyee wo nideli na bo yale walanikum non kota man ya. ¹⁶ Ngba mena ken daa na tseele kei balan te yee dokolon ya ne, mena kee yaa ban mo na tseele kei doo balan te yee dokolon ya. ¹⁷ Mo nya anokoare nombia nan desina wo see. Nawolo nyi n nombia nan doo na ne gbee. ¹⁸ Mena ken n be kpila man tseele kei doo ne, mena ke yaa man mo ne kpila wo tseele kei doo. ¹⁹ Ban doo te ma moo ma wose fa nen, na ban mo ke nyin mo ba wose fa nen kekpaakekpa.

²⁰ Na me kaseela kewo baagen yaa mee fane fa ya. Mona mee fane mee fa balan ban pou baa nyii me kaseela kewo nombia te baa lee man di ne. ²¹ Mee fane bela nyiaa, be popou baa yee noodokolon ngba mena ken me doo nyan me kya man te nyan mo n doo me man ne. Mena ke yaa yela baa doo de man na tseele kei balan pou ke nyin lee di nyi nyan kpila na man. ²² Ma te fa wo gyoorobiiri ken n ba mo fa man ne, na baa yee noodokolon ngba mena ken daa na nen yee dokolon te lon bee lam da nsana ya ne. ²³ Me doo be man ngba mena ken nyan mo n doo me man ne, na baa nyin yee dokolon ken nyi lon gba be lam ba nsana ya. Na tseele kei doo balan ke nyin gyan nyi nyan kpila na man, te n ne gyae be nombia ngba mena ken n ne gyae me nombia ne.

²⁴ Taata! Mee gyae nyi me kaseela ban n ba mo wo fa man ne, baa kyaa me gyan botoo ken me kyaa ne, na baa nyin naa me gyoorobiiri ken n ba mo fa man ne. N moo gyoorobiiri kei fa man nawolo nyi, n wulaa n ne gyae man pete n yee tseele kei. ²⁵ Me kya, nyan yena walan non n gbeneen tenee. Balan ban be loo gyakaa tseele kei doo ne, be ta gyen ta nen ya mona man doo ma gyan nen. Te me kaseela ban mo gyan nyi nyan kpila na man. ²⁶ Me ta lese n

dinoo wola wo te maa bese lese ke wola wo bela, na kegyae ken n ne gyae man ne ke nyin doo be man na man mo ke doo be man.”

18

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Luka 22:47-53

¹ Yesu ke fane tan ne, non na o kaseela ban korowo gyu ka ton bonobii ken bee baake ke Kidron ne, te be ka gyoowo oliifi wobbii daale man. ² Na Gyudase non o ba lese Yesu fa ne mo gyen botoo, nawolo nyi Yesu na o kaseela ban ne kyaa gyu ke gyanee botoo. ³ Mena doo Gyudase moo balan burum ban be dana kanease na kefuluse te ba doona yoo aboo ne gyu botoo. Mena balan kewo baale yee yoonootenawo, te baale mo yee kotootena ban bee deke Wurubuare osom deni dinaa ken ne. Gyudatena saese kegyiise na Farasiitena kpila na wo. ⁴ Ken Yesu gyen kpene ken ne kon o doo doo ne, o leewo o kaseela ban man kon siaman te o boose balan ban nyiaa, “Amote yaa e ne gyae?” ⁵ Ken te be tiranoo fa e nyiaa, “Yesu Nasarete baale non yaa dee gyae.” Te Yesu yako wo nyi, “Man yaa.” Deban kenan na Gyudase non waa lese Yesu fa ne mo kpuε balan ban man. ⁶ Yesu ke yako wo nyi “Man yaa” ne, be tuuwo lee wole wole te ba ke yalawo tεele man. ⁷ Botoo te Yesu besewo boose wo nyiaa, “Amote yaa e ne gyae?” Te be yakowo nyi, “Yesu Nasarete baale non yaa dee gyae.” ⁸ Ken te Yesu yakowo nyiaa “Me wulaa yako non nyi man yaa. Akpaa man te e ne gyae bere na, e yela me balan kewo ke ta.” ⁹ Kei yela nombia non o be wulaa yako ne konawo mena. O yakowo nyiaa, “Balan ban nyan me kya ba mo fa man ne, ma te yeli be man dokolon ka yo ya.” ¹⁰ Botoo na Simon Pita dana yoosila, te o wona ke lese kara saese kegyia non tobaale nolo

dunolon denjele lese ke lo. Tobaale nonan yele yena Maakuse. ¹¹ Botoo te Yesu fae Pita nyiaa, “Besena n sila ken do ke boolee man. N bee gyae nyi maa naa diyem ken me kya be yako nyi me kaa naa ne yee?”

Be kamo Yesu gyu saese kegyia Anase gyan

¹² Ken te yoonootena siamante non na o yoonootena dikpii ken, na Gyudatena kotootena ban kyana Yesu te be bake e, ¹³ te be tan gbεewo mo e gyu Anase gyan. Kaifase non o yee saese kegyia e kulutoo kenan man ne, o nengya yena Anase nonan. ¹⁴ Kaifase kei faa na Gyudatena agyuen nyi, dei nyi walan dokolon waa yen fa balan ban pou.

Pita kebee Yesu

Mateo 26:69-70; Maake 14:66-68; Luka 22:55-57

¹⁵ Deban ken boo mo Yesu bee gyu saese kegyia non dee ne, na Simon Pita na o doo kaseela ban man nolo silana e wole wole. Ken kaseele o doo non gyen saese kegyia non doo ne, non sila Yesu ka gyoo dekanalan ken man. ¹⁶ Mona Pita non doe denanoo man. Botoo te kaseele non saese kegyia non gyen ne, besewo kon kaa kolosi na alebu non o na deke denanoo ken ne nyi waa yela Pita mo ka gyoo. Ken te o moo e gyu dekanalan ken man. ¹⁷ Ken te alebu non boose Pita nyiaa, “Ngba nyan mo n yee Yesu kaseela ban man nolo e?” Te Pita tiranoo nyi, “Koa, ma te yee be man nolo e ya” ¹⁸ Deban kenan na waare kyaa, mena doo kotootena ban na dekanalan ken man tomyεera baale doo boalan bee woli. Te Pita mo gyuuwo ka sen be gyan o ne woli boalan ken.

Saese kegyia Anase keboose Yesu nombia

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Luka 22:66-71

¹⁹ Be ka mo Yesu gyu saese kegyia non dekanalan man ne, o boose Yesu nombia lee o kaseela na o

kawola kenj wose man. ²⁰ Kenje Yesu tiranoo nyiaa, "Ma senawo balan man kolosi. Deban kamase mo na mee wola Wurubuaere nombia Gyudatena osom denee man, na Wurubuaere osom deni dinaa kenj Gyudatena pou ne kyaa gyanee ke man ne man. Mona ma te yako kolo weese ya. ²¹ Wonj doo te n ne boose manj mena nombia kenja? Boose balan banj boo nyii me kawola kenj ne. Banj gyanja na kpene kenj moo yako ne. ²² Yesu kekolosi nombia kenja ne te kegyiise banj man njolo gyoo e o lakaa man te o boose e nyiaa, 'Mena te kaboena nyi nya tiranoo fa saese kegyia non?' "²³ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Akpa me yako nombiikum daale na wola manj ke. Te akpa me nombia doo na ke gbese na weera te ne gyoo manj?" ²⁴ Kenje Anase yela ba moo Yesu gyu saese kegyia Kaifase gyan, na o sese o doo nmeesenj nan boo mo bake e ne man.

Pita kabese bese nyi o ba gyan Yesu ya

Mateo 26:71-75; Maake 14:69-72; Luka 22:57-62

²⁵ Simon Pita ka senj botoo o ne woli boalanj kenj ne te be boose e nyiaa, "Ngba nyanj mo n yee Yesu kaseela banj man njolo e?" Kenje Pita tiranoo nyi "Koa, ma te yee be man njolo e ya." ²⁶ Botoo te saese kegyia non tobaale njolo non o lonjo yena tobaale non Pita be kara o denjele ne boose Pita nyiaa, "Ngba me naa nyanj mo n kpu e na wo oliifi wobbii kenj man?" ²⁷ Kenje Pita besewo bese nyi koa. Debokenanj man te kegyim loo woya.

Be kamo Yesu gyu Romantena kegyia Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Maake 15:1-5; Luka 23:1-5

²⁸ Tee kena nebo nebo fuu ne, ba moo Yesu lee Kaifase dee gyu Pilato non o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man o ne kee Gyuda teelee doo ne dee. Deban kenanj na Gyudatena nyeekeleeewe kedi kenj

ta benaa. Gyudatena kegyiise banj ta gyoo Pilato dekpandalanj kenj man ya. Nawolo nyi ba te gyae baa walaa ba wose pe baa di ba nyeekeleeewe dinaa kenj ya. ²⁹ Mena doo kegyia Pilato leewo konj be gyanj deboo man kaa boose wo nyiaa, "Wonj dukum te balee kei yee wo te e ne gyae e ke bu e foo?" ³⁰ Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "Nyi non te yee bu kum e ya ne, nafa doo mo e konj kebo ya." ³¹ Botoo te Pilato yako wo nyiaa, "E mo e ta na emee gbagba kaa di o nombia ngba mena kenj ya mmaraa na wola non ne." Kenje Gyudatena kegyiise banj tiranoo fa e nyiaa, "Emee Romantena mmaraa bese fa daa gbese nyi dee ko walanj ya." ³² Kei yela Yesu nombia nan o be wulaa yako see lee o yenj kenj waa yenj wose man ne konjawo ampanj.

³³ Kenje kegyia Pilato besewo gyoo o dekpandalanj man te o baake Yesu boose e nyiaa, "Nyanj yena Gyudatena gyoo non?" ³⁴ Te Yesu mo besenawo boose e nyiaa, "Nyanj gbagba nyeeman nombii yaa n ne boose manj ne yaa njolo yako na ma wose man nombia fa nenj?" ³⁵ Botoo te Pilato boose e nyiaa, "Me yee Gyuda baale e? Nyanj gbagba n balan na e saese kegyiise moona nenj kona manj. Wonj dukum te n yee wo?" ³⁶ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Me gyoori ta lee teelee kei doo ya, nyi ke denj lee teelee kei doo ne, nafa me tewulee baa yoo lee manj na boo nyinj mo manj ka do Gyudatena nyinjmaa man ya. Mona me gyoori ta lee teelee kei doo ya." ³⁷ Kenje Pilato yako e nyiaa, "Kenanj na ngba n yee gyoo e baa?" Te Yesu tiranoo nyiaa, "Kenj yaa n yakowo ne. Mena nombia kenja doo te ba lola manj, te nan mo doo te me konjawo teelee kei doo na me kaa yako anokoare kenj. Walanj kamase non o ne gyae anokoare kenj ne o ne tei manj."

³⁸ Botoo te Pilato boose e nyiaa, "Wonj yena anokoare kei?" O ke boose e nombia kenja tanj ne te o

besewo lee kɔŋ Gyudatena ban gyan kaa yako wo nyiaa, “Ma ta naa nombiikum daale lee ɔ wose man ya. ³⁹ Mɔna ke yee ya mmaraa ke nyi ε nyeekeleeewe kedi kamase man na, maa tina balan ban boɔ kyam to deni ne man dokolon yela fa non. Mena doo ε ne gyae nyi maa tina Gyudatena gyoo non yela yaa sena?” ⁴⁰ Kenɛte be fae yeesa yako nyiaa, “Koa, na Yesu te dɛε gyae nyi nya tina e yela ya. Barabase te dɛε gyae nyi nya tina e yela.” Barabase kei yena walaŋ non ɔ be kyaa koro seŋ tia gyoonenɛ te ɔ ba ko walaŋ ne.

19

*Be kebu Yesu foɔ nyi baa ko e
Mateo 27:27-31; Maake 15:16-20*

¹ Kenɛte Kegyia Pilato yela ba nmeree Yesu mpiree. ² Kei wole ne, Romantena yoonootena ban moo soose loo gyooro kototoo te ba moowo wuu Yesu. Te ba doo e kegba yayam wurikyim daale ngba gyoo ne. ³ Na bee gyu bee kɔŋ kaa nmin e kulu e nyiaa, “Gyudatena gyoo! N nyee dɛε wolose!” Na bee felee e ɔ lakaase man. ⁴ Botoo te kegyia Pilato besewo kɔŋ deboo man te ɔ yako Gyudatena ban nyiaa, “E nyii, mee mo e maa lee kona non deboo man kebo na ε kena nyi ma te naa ɔ dukum kenɛ ɔ be yee ya.”

⁵ Mena doo te kyare ya te Yesu leewo deboo man, na ɔ wuuna gyooro kototoo kenɛ te ɔ doona ɔ kegba yayam kenɛ mo! Kenɛte kegyia Pilato yako wo nyiaa, ε walaŋ non yaa. ⁶ Saese kegyiise na Wurubuarɛ dɛε kototootena ban ke gyɔ ba sibii na Yesu ne, ba fae yeesa nedon nyiaa, “Gyɔ e sakaa ɔpanɔan doo, gyɔ e sakaa ɔpanɔan doo.” Botoo te kegyia Pilato yako wo nyiaa, “Ma te naa dukum kenɛ ɔ be yee ya. Emɛε gbagba ε mo e kegyɔ sakaa ɔpanɔan doo.” ⁷ Botoo te Gyudatena ban tiranoo nyiaa, “Daa dana mmaraa daale te keε wolo nyi kaboena nyi

waa yen, nawolo nyi ɔ ta mo ɔ wose nyi ɔ yee Wurubuarɛ bu e.”

⁸ Kegyia Pilato ka betaa nyii nombia kenɛ ne, yakolon gyoo e gbaa. ⁹ Botoo te ɔ besewo gyu dekpanalan kenɛ man ke boose Yesu nyiaa, “N lee alen?” Mɔna Yesu diŋi e bo. ¹⁰ Mena doo kegyia Pilato boose e nyiaa, “N be kolosi yee? N ba gyen nyi me dana don kenɛ maa tale tina nen yela, yaa maa yela baa gyɔ nen sakaa ɔpanɔan doo yee?” ¹¹ Botoo te Yesu tiranoo nyiaa, “Me kya faa na nen gbɛε, mena doo te n nyina don me doo. Nafɔ nyan gbagba n baam doo na, n be dana don me doo ya. Mena doo walaŋ non ɔ ba lese man fa ne, non wui dukum kela la.” ¹² Deban kenɛ kegyia Pilato be nyii nombia kenɛ ne, ɔ gyae gbɛε kenɛ waa mo tina Yesu yela, mɔna na Gyudatena ban ne fae yeesa yako nyiaa, “Akpaa n tina balee kei yela na, n te yee Romantena gyoo dinaa Kaesa ɔ doo e ya. Walaŋ kamase non ɔ see ɔ wose gyoo ne, na ɔ na koro baa seŋ tia gyoo dinaa Kaesa.”

¹³ Kegyia Pilato ka betaa nyii noowoya kenɛ ne, ɔ moo Yesu lee kɔŋ deboo man te ɔ kaa gyenawo kyaa ɔ gbeli kenɛ doo ɔ ne kyaa di nombia ne. Boya te ba moowo ma ɔ dekyae kenan, te Gyudatena dei man na bee baake ke nyi “Gabata.” ¹⁴ Deban kenan na weese ta seŋ dɛε. Wee kenan te Gyudatena ne desina ba wose na ke tɛε naa na, baa di ba nyeekeleeewe kenɛ. Kenɛte kegyia Pilato yako Gyudatena ban nyiaa, “E keε, ε gyoo non yaa.” ¹⁵ Botoo te be fae yeesa nyiaa, “E mo e lee de siaman, ε mo e lee de siaman. E gyɔ e sakaa ɔpanɔan doo.” Te kegyia Pilato boose wo nyiaa “E gyoo yaa te ε ne gyae nyi maa ko e?” Kenɛte saese kegyiise ban tiranoo nyi, “Da be dana gyoo kamase kpu na Kaesa ya.” ¹⁶ Kenɛ pou wole ne, kegyia Pilato moo Yesu do balan ban nyinmaa man nyi baa gyu ke gyɔ e sakaa ɔpanɔan doo.

Ba kegyo Yesu sakaa opanjan dɔɔ
Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32;
Luka 23:26-43

¹⁷ Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban moo Yesu lee donɔɔ ken man na ɔ seelena ɔ opanjan ken te ba moo e lan gyu botɔɔ ken bɛɛ baake “Nyeep-ookoo dɛɛ” nɛ. Gyudatena dei man na bɛɛ baake ke bo nyi “Golgata.”
¹⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ e nyeelabia sakaa opanjan dɔɔ. Ken te be gyɔɔ balan bala baale mɔ sakaa opanjaase dɔɔ kpu na e. Nolo sakaa ɔ dunolun dɔɔ te nolo mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ. ¹⁹ Ken te kegyia Pilato yela be nmarase nɔɔwoya ken mataa na opanjan ken. Nɔɔwoya nenan yena nyiaa,

“YESU NASARETE BAALE,
 GYUDATENA GYOO NON.”

²⁰ Gyudatena burum kala kenmarase kei nawolo nyi botɔɔ ken bɔɔ gyɔ Yesu opanjan dɔɔ nɛ betan lem na donɔɔ ken ya. Be nmarase ke Gyudatena dei man na Romantena dei man na Giriki dei man. ²¹ Gyudatena saese kegyiise kena kenmarase ken nɛ be yako kegyia Pilato nyiaa, “Nyen te nmarase ke nyi Gyudatena gyoo ya. Nyen nmarase ke bo nyi, balee kei kpa non yena Gyudatena gyoo.”
²² Botɔɔ te kegyia Pilato tiranɔɔ nyiaa, “Kpene ken mɔɔ nmarase nɛ, me tan kenmarase.”

²³ Deban ken yoonɔɔtena ban be gyɔ Yesu opanjan dɔɔ tan nɛ, ba moo ɔ wose man abɔɔ nan te be kpala na akpen anaara, na be man kamase ka mo dekpen dokolon. Ba ke kpala tan na te kaa ɔ kegba atetate ken. Mena kegba kei dɔɔ kanyan dokolon te ba moowo loo ke karatete lee ka nyeeman tisi. Be ta loo ke towaa towaa ngba mena ken bɛɛ loo kegba yakaa nyin nɛ ya.
²⁴ Ken te yoonɔɔtena ban yako donja nyiaa,

“E na fa dee tirii kegba kei ya.
 E fa dɛɛ lo boe na dɛɛ keɛ non waa nyin ke.”

Kei yela Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan konawɔ ampan. Be nmarasewɔ see nyiaa,

“Be kpala ma abɔɔ,
 te ma kegba atetate dɔɔ be loo boe bo ke dɔɔ”
 Ken dɔɔ mena mɔ te yoonɔɔtena ban yɛɛwɔ.

²⁵ Deban ken na Yesu ɔ naa na ɔ niinaa na Kilopase wɛɛle Mɛɛre, na Mɛɛre non ɔ ba lee Magedala nɛ senɛɛ benaa na Yesu opanjan ken.
²⁶ Yesu kena ɔ naa na ɔ kaseele non ɔ ne gyae ɔ nombia senɛɛ benaa na donja nɛ, ɔ yako ɔ naa nyiaa, “Nna, n bu nonan.” ²⁷ Ken te ɔ keɛ ɔ kaseele non mɔ te ɔ yako e nyiaa, “Keɛ, n naa nonan.” Lee deban ken na, te kaseele non moo Yesu ɔ naa gyu ɔ dɛɛ te ɔ ke kyaawɔ ɔ gyan.

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41;
Luka 23:44-49

²⁸ Ken wole Yesu kena nyi nenɛɛ kpene kamase te tan nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, “Lonboanen dana man.” Kei yela Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan konawɔ mena.
²⁹ Na osun na solon denyanɛsa daale banɛɛ botɔɔ. Mena dɔɔ ba moo kolo ngba kokyaa ken gyae ke tale lɛɛ lon nɛ do solon ken man, te ba moo ke tooso na dan daale te ba moo ke sɔɔ ɔ nɔɔ nyi waa nyɔɔ. ³⁰ Solon ken ke tina Yesu nɔɔ nɛ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Te tan.” Botɔɔ te ɔ gonjase ɔ nyee te ɔ kara weesi.

³¹ Wee kenan yena wee ken Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefɛɛfowee kedi. Mena kefɛɛfowee kei yɛɛ wee dinaa ke. Te ke yɛɛ kpene ken bɛɛ kole nyi baa tina woo yela opanjan dɔɔ na ba kefɛɛfowee ken kaa tun e. Lee mena dɔɔ Gyudatena kegyiise ban gyuu kegyia Pilato gyan ka sola e nyi, waa fa wɔ gbɛɛ na be kaa tekerii balan ban bee fiti na yen nɛ nawɔɔ na baa nyin yen bilen, na baa nyin lese wɔ opanjan daase nan dɔɔ. ³² Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban gyuuwɔ ke tekerii balan bala ban bɔɔ gyɔ wɔ sakaa

kpu na Yesu ne nawoo. ³³ Mɔna ba kekon Yesu gyan te ba kena nyi ɔ tan ke wulaa yen ne, ba te tekerii ɔ nawoo ya. ³⁴ Kenje yoonootena ban nolo moo wa apia soo Yesu yenaabia man. Debokenan man te fatabo na lon leewo. ³⁵ Man walan non moo naa nombia kenja na me sia ne ne diina ka wose man adanseɛ, te ma adanseɛ ken yeɛ anokoare. Ma gyen nyi anokoare yaa mee yako, te mee di adanseɛ baa na emee mo ke nyin lee di. ³⁶ Kei yela Wurubuaɛ nombia anmarasen see nan konawo ampan. Nombia nenan yena nyiaa, “Boo gyae baa tekeri ɔ noe dokolon pe gba ya.” ³⁷ Wurubuaɛ nombia anmarasen daale mo yakowo nyiaa, “Balan baa kee walan non boo soo e apia ne.”

Yesu kewuu
Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47;
Luka 23:50-56

³⁸ Kenja pou wole ne, Gyosefo non ɔ ba lee Arimatia donoo man ne kaa sola gbɛɛ lee kegyia Pilato gyan na ɔ kaa lese Yesu woo non kewuu. Na Gyosefo kei mo yeɛ Yesu kaseele e, mɔna ɔ weese ɔ wose bo nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatena kegyiise ban. Kegyia Pilato ke fa e gbɛɛ ne te ɔ gyuuwo ka lese woo non. ³⁹ Nikodemose non ɔ be kyaa kon Yesu gyan nelim ne, mo kaa kpuuwo na Gyosefo non. Nikodemose kei moo pɛpɛɛ na oliifi na aboo ofon nyinjan naale tasatoo kon te ba moowo desina woo non. ⁴⁰ Be balan bala moo akaraɛɛ na aboo ofon nyinjan mo milii Yesu ngba mena ken Gyudatena ne desina woo pete bee wuu e ne. ⁴¹ Na wɔɔbii daale kyaa botoo ken boo gyo Yesu sakaa opanɗan dɔo ne. Yeboo wole wole daale doo botoo ken be te wuu ta walan ke man see ya. ⁴² Ken Gyudatena keɛɛfowee ken na benaa te bee desina ba wose mo te yeboo ken mo benaa na botoo dɔo ne, ba moo woo non kewuu ke man. Kenje be bilini boe dinaa daale to ke noo.

20

Yesu kefon lee yen man
Mateo 28:1-8; Maake 16:1-8; Luka
24:1-12

¹ Kosida nebo nebo fuu ken tee te nmanee ta nideli ya ne, Meeɛɛ non ɔ ba lee Magedala donoo man ne, karateɛwo gyu botoo ken boo wuu Yesu ne. ɔ ke gyu botoo ne, ɔ naawo nyi be te bilini boe ken lee yeboo ken nooman. ² Mena dɔo ɔ yeuwo kon Simon Pita na kaseele non Yesu ne gyae ɔ nombia ne gyan kaa yako wo nyiaa, “Be ta lese de Gbengyoo lee yeboo ken man, te dɔo gyen botoo ken boo moo e ka see ya.”

³ Kenje Pita na kaseele non yeuwo gyu yeboo ken tee. ⁴ Be kee yeu ken ne, kaseele non Yesu ne gyae ɔ nombia ne yeuwo gbaa Pita kyan gbɛɛ ka gyoo yeboo ken tee. ⁵ ɔ buɗawo kee yeboo ken man na, ɔ naa akaraɛɛ ken kaagen doo la mɔna ɔ ta gyoo ke man ya. ⁶ Simon Pita ka lee wole kon na te non kaa gyoo wo yeboo ken man. ɔ gyoo wo na te ɔ naa akaraɛɛ ken, ⁷ na kanyan ken boo mo bake ɔ nyee ne. Kanyan ken be doo akaraɛɛ ken gyan ya, mɔna akaraɛɛ ken te boo ke doo yenan. ⁸ Wole wole na te kaseele ɔ dɔo non mo gyoo wo kena aboo nan, kenje non mo lee wo di. ⁹ Mɔna Wurubuaɛ nombia anmarasen see nan ne yako nyi “Yesu waa fon lee yen man ne, be see be te nyii ta ne man nideli ya.” ¹⁰ Kenje kaseela ban besewo gyu be deɛ.

Yesu kalese ɔ wose wola Meeɛɛ
Magedala

Mateo 28:9-10; Maake 16:9-11

¹¹ Mɔna Meeɛɛ non ɔ be sila wo gyu ne senɛɛ yeboo ken tee ɔ ne wii. ɔ ka sen ɔ ne wii ne te ɔ buɗawo kee yeboo ken man, ¹² kenje ɔ naa Wurubuaɛ kpilala bala na ba doona kegbase wolomeɛ be kyaa botoo ken boo mo Yesu woo non doosi ne. Nolo kyaa yeboo ken nyee gbɛɛ te nolo mo kyaa ke nawoo gbɛɛ. ¹³ Kenje be boose e nyiaa, “Alo, weera n ne

wii?" Te ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Nawolo nyi be ta lese me Gbenjyoo lee yebɔɔ kenj man, te mɔɔ gyen botɔɔ kenj bɔɔ mo e ka see ya." ¹⁴ ɔ ke yako mena ne, ɔ gɛɛsewɔ kɛɛ na te ɔ naa Yesu senjɛɛ, mɔna ɔ ta gyem nyi Yesu njonan ya. ¹⁵ Kenje Yesu bɔɔse e nyiaa, "Alo, weera n ne wii? Amɔte yaa n ne kɛɔ?" Na Mɛɛre gyen nyi walan njon ɔ ne kɛɛ wɔɔbii kenj dɔɔ ne njonan, mena dɔɔ ɔ yako e nyiaa, "Tobaale, akpaa nyanj moonaa woo njon ka weese na, wola manj botɔɔ kenj n ba mo e ka see na me kaa mo e ta." ¹⁶ Kenje Yesu baake e nyiaa, "Mɛɛre!" Mɛɛre gɛɛsewɔ kɛɛ te ɔ fae yeese baake e be dɛɛ dei man nyiaa, "Raboni" kenj nawolo nyi "De Gbenjyoo" ¹⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Na tina manj ya, nawolo nyi me te gyuu ta me kya njon gyanj ya. Mɔna bese gyuu me kaseela banj gyanj na n kaa yako wɔ nyi 'Mee gyuu me kya njon ɔ yɛɛ e kya e ne, na me Wurubuarɛ njon ɔ yɛɛ e Wurubuarɛ e ne gyanj.'" ¹⁸ Mena dɔɔ Mɛɛre Magedala njon gyuuwɔ ke yako kaseela banj nyiaa "Ma te naa de Gbenjyoo Yesu njon." Te ɔ besewɔ yako wɔ nombia njan Yesu be yako e nyi waa yako wɔ ne.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela banj

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Luka 24:36-49

¹⁹ Kosida kenanj balinɔɔ ne, kaseela banj gyuuwɔ ke gyanjee deni man te be tɔɔ disim do ba wose, nawolo nyi be yee Gyudatena kegyiise banj. Debokenanj man te Yesu kaa bɛɛwɔ lee ba nsana te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na njon." ²⁰ ɔ ke yako wɔ mena ne, ɔ moo ɔ nyinjmaa na ɔ yenaabia gyam kenj wola wɔ. Kenje yɛɛ ɔ kaseela banj gyonj nideli nyi ba te naa be Gbenjyoo njon bela. ²¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na njon, mena kenj me kya njon be kpila manj ne, mena ke yaa mɛɛ kpila emɛɛ mɔ." ²² ɔ kekolosi nombia kenja

tanj ne, ɔ lee weese woli wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "E lee Wurubuarɛ felinj njon na waa kyaa e man. ²³ Akpaa e mo njolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e na, Wurubuarɛ mɔ waa mo kyɛɛ e. Te akpaa e bɛɛ e ta mo njolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e ya na, Wurubuarɛ mɔ be gyae waa mo kyɛɛ e ya."

Yesu kalese ɔ wose wola Tomase

²⁴ Wee kenanj kenj Yesu be kaa lese ɔ wose wola ɔ kaseela kufu bala banj ne, na be man njolo njon bɛɛ baake e nyi Tomase yaa Ata ne be kpue na ɔ tebia ya. ²⁵ Mena dɔɔ Yesu kaseela akanj banj yako Tomase nyiaa, "Da te naa de Gbenjyoo njon." Kenje Tomase yako wɔ nyiaa, "Akpaa me ta mo me sia naa nyeeelabia gyanjtarɛɛ njan, na maa mo me nyimbii do ɔ yenaabia gyam kenj man ya ne, manj be gyae maa lee di korakora ya." ²⁶ Weeya gyanaara wole ne, na ɔ kaseela banj te gyanjee deni man bela. Wee kenanj na Tomase mɔ kpue na wɔ. Ba te tɔ asima njan pou, karatete dokolonj te Yesu kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Wosefɛɛrenj dɛɛ kyaa na njon." ²⁷ Kenje ɔ yako Tomase nyiaa, "Mo n nyinjmaa do me nyinjmaa bɔɔ man na n ke kɛɛ me nyinjmaase, na n ka mo n nyimbii do ma yenanj kɛɛ. Tina anjmaarenj kelee yela na n ke lee di." ²⁸ Botɔɔ te Tomase tiranɔɔ nyiaa, "Nyanj yena me Gbenjyoo na me Wurubuarɛ." ²⁹ Kenje Yesu bɔɔse e nyiaa, "Kenj n be naa manj dɔɔ te n lee wɔ di? Balanj banj ba te naa manj ya te bɔɔ lee di ne, banj na nyeebam."

³⁰ Yesu besewɔ yɛɛ gyakolonj nombia burum njan ɔ kaseela banj be naa na be sia, mɔna na njɛ popou te be njmarasewɔ do tɔne kei man ya. ³¹ Mɔna be njmarase kenja bo na e ke lee di nyi Yesu yena Wurubuarɛ bu na nyeeleere njon. Na nyanj njon n lee e di na, n ke nyinj nyeedonj kekpaaj kenj ɔ yele man.

21

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela baale

¹ Kenja pou wole ne, Yesu besewo lese ɔ wose wola ɔ kaseela baale Tiberiase boo nooman. Mena ken ɔ ba lese ɔ wose wola wo yaa. ² ɔ kaseela ban bee baake wo Simon Pita na Tomase non bee baake e Ata ne na Natanele non ɔ ba lee Kaanan donoo ken ke kyaa Galelia teele man ne, na Sebedeo bia na ɔ kaseela bala baale gyuuwo ke kyaa bom. ³ Kenje Simon Pita yako wo nyiaa, "Mee gyu boo man me kaa kyan kpebia." Te ban mo yako e nyiaa, "Daa mo dee sila ney gyu." Mena doo be gyuuwo ka gyoo degbele man te be lanawo. Be loo asawu nelim kenan pou mona ba te kyan kolo ya.

⁴ Tee kena nebo nebo fuu ne, be kee na nolo senee la boo nooman, na n kee ne Yesu nonan. Mona ɔ kaseela ban ta gyen e ya. ⁵ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Tewulee, doona e te kyan kolo ya?" Te be tiranoo nyiaa, "Koa de te nyin kpebi dokolon panpan gba ya." ⁶ Kenje ɔ yako wo nyiaa, "E fun ya asawu ken lo degbele ken dunolun doo na e ke kyan kpebia." Mena doo be funa asawu ken lo botoo yenan te be kyan kpebia burum ken nyi boo ne tale baa wonnee asawu ken gba ya.

⁷ Botoo te Yesu kaseele non ɔ ne gyae ɔ nombia ne yako Pita nyiaa, "De Gbengyoo Yesu nonan." Simon Pita kenyii nyi de Gbengyoo Yesu nonan ne te ɔ moo ɔ kegba wurikyim milii ɔ wose, nawolo nyi ɔ wulaa kpee ke. Kenje ɔ tonawo gyoo lon ken man yele ɔ ne gyu Yesu gyan. ⁸ Mona kaseela akan ban saa degbele ken bee kon dekenken doo na bee wonnee asawu ken kpebia be wulu ke man ne, nawolo nyi na ba dekyae ken tan lem na dekenken ya. Ke lem gyae ke yee ngba baam tooose sonola na kufu ne (50).

⁹ Be kelii dekenken doo ne be naa boalan na nyewalan, na kpebia yakaa ke doo na bodobodo mo doo

yanan. ¹⁰ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E mo kpebia ban e be kyam ne baale kon." ¹¹ Mena doo Simon Pita besewo gyu degbele ken man, te ɔ ke wonnee asawu ken kon dekenken doo. Na kpebia dinaana ban boo wulu asawu ken ne, be yaanoole yee sononon na sonola na kufu batooro (153). Ken na kpebia ban booron kei koran ne, asawu ken te tirii ya. ¹² Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E kon kaa di e nebo weenee." Mona ɔ kaseela ban nolo te tale gyoo konoo boose e nyi "Nyan yena amote ya?" Nawolo nyi ba gyen nyi be Gbengyoo Yesu nonan. ¹³ Te Yesu konawo kaa mo bodobodo ken fa wo, kenan wole te ɔ moo kpebia ban mo fa wo. ¹⁴ Yesu kefon lee yen man ne, kei yena betabotoorote ken ɔ ba lese ɔ wose wola ɔ kaseela ban.

Yesu kekolosi na Pita

¹⁵ Be kedi weenee nan tan ne te Yesu boose Simon Pita nyiaa, "Gyon bu Simon, n ne gyae man kela n tebia kewo kee gyae man?" Kenje Pita tiranoo fa e nyiaa, "Ayi, me Gbengyoo, n gyen nyi mee gyae n nombia." Kenje Yesu yako e nyiaa, "Kee me silala ban doo ngba mena ken namensekeelere ne kee namense doo ne." ¹⁶ Te Yesu besewo boose e bolate nyiaa, "Gyon bu Simon, n ne gyae me nombia?" Te Pita tiranoo fa e nyiaa, "Ayi me Gbengyoo, nyan gbagba gyen nyi mee gyae n nombia." Kenje Yesu yako e nyiaa "Kee me silala ban doo ngba mena ken namensekeelere ne kee ɔ namense doo ne." ¹⁷ Kenje Yesu besewo boose e betabotoorote nyiaa, "Gyon bu Simon, n ne gyae me nombia nideli?" Nombia nenan takaa Pita nideli nawolo nyi ɔ te boose e betabotooro nyi, "N ne gyae man nideli?" Kenje Pita yako e nyi, "Me Gbengyoo, nyan gbagba n gyen kpene kamase. N gyen nyi mee gyae ney nideli." Kenje Yesu yako e nyiaa, "Mena na kee me silala ban doo ngba mena ken namensekeelere ne kee ɔ namense doo ne." ¹⁸ Mee

yako nenj anokoare nyiaa, “Deban kenj n yεε tobaale e ne nyanj gbagba ne tale mo n kegba do n wose, na n ka koro gyu botoo kenj n ne gyae. Mɔna n kaa ηmεε na ηolo ne gyae la waa do nenj kegba na waa kyanj nenj n nyinjmaa man mo nenj gyu botoo kenj n bεε gyae nyi n ke gyu ya.”

¹⁹ Yesu yako nombia kenja baa na kawola yenj kenj Pita waa yenj na ka lese Wurubuarε yele. Yesu kekolosi nombia kenja pou tanj ne te ɔ yako Pita nyiaa, “Sila man!”

²⁰ Ba ke ta bee gyu ne, Pita gεεsewo kεε te ɔ naawo ηgba kaseele ηon Yesu ne gyae ɔ nombia nideli ne silana wo wole wole. Mena kaseele kei yena ηon ɔ be kyaa teelina Yesu debanj kenj bee di be balinoo weenεε te ɔ be boose e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, amote ne gyae la waa lese nenj fa yenj ne?”

²¹ Pita kena kaseele ηon ne ɔ boose Yesu nyiaa, “Me Gbenjgyoo, sena te baa yεε balee kei mo?” ²² Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Akpa mεε gyae nyi waa kyaa kelii debanj kenj maa bese kɔη na, n wonj faa la? Nyanj sila man!” ²³ Mena doo nombia kenja yaaseewo Yesu kaseela banj man nyiaa, kaseele ηon Yesu ne gyae ɔ nombia ne be gyae waa yenj ya. Mɔna Yesu te yako nyi ɔ be gyae waa yenj ya. Kenj ɔ be yako yena nyi, “Akpa mεε gyae nyi waa kyaa kelii debanj kenj maa bese kɔη na, n wonj faa la?”

²⁴ Mena kaseele kei diina nombia kenja wose man adanseε te ɔ ηmarase ηa see. Te da gyenj mo nyi wa adanseε kenj yεε ampanj.

²⁵ Yesu yεε aboo burum ηaale mo. Akpa benj ηmarase ηa dokolonj dokolonj ne, teeεle kei doo pou boo gyae baa nyinj botoo kenj baa mo ηa see ya.

Kristo Kpilala Ban Tom Kpilala

¹ Kegyia Teyofilose, manj Luka ne nmarase na tɔne kei mee yelee neŋ. Me tɔne gyanɔgbate keŋ man nɛ, ma wola abɔɔ ŋan pou Yesu be yeɛ na ŋan ɔ ba wolo deban keŋ ɔ be fi ɔ tom aseɛ, ² mo kelii wee keŋ Wurubuare ba mo e lanj adido nɛ. Pɛ Wurubuare ka mo Yesu gyu adido nɛ, Wurubuare felin ŋon tɛɛwɔ ŋon Yesu dɔɔ wola ɔ kpilala ban ɔ ba lese nɛ tom keŋ baa yeɛ. ³ Yesu Kristo ka yeŋ wole weeya sɔŋola man nɛ, ɔ lese ɔ wose wola ɔ kaseela ban agbaatee agbaatee lee gbɛenen burum man wola nyi ɔ delena, keŋ nyi ŋolo be tale lɛɛ ka aŋmaareŋ ya. Be naa e na be sia, te ɔ kolosiwɔ fa wɔ lee Wurubuare gyoorobiiri keŋ wose man. ⁴ Ba kekyaa man nɛ, wee daale ɔ faree ɔ kaseela ban nyi “E na lee Gyerusalem donɔɔ man ya, mɔna ε kyaa botɔɔ daa kpene keŋ me kya be yako see nyi waa fa ŋon nɛ.” Me wulaa yako ŋon ka wose man nombia nyi, ⁵ lonj te Gyɔn moowɔ sɔ ŋon Wurubuare lonj, mɔna weeya akalansɛɛ ŋaale wole na Wurubuare waa mo ɔ felin ŋon bo sɔ ŋon Wurubuare lonj.

Yesu adido kegyu

Maake 16:19-20; Luka 24:50-53

⁶ Deban keŋ Yesu na ɔ kpilala ban be yilaa nɛ te be bɔɔse e nyiaa, “De Gbenɔgyoo, mena dɔɔ nenɛɛ n ka besena gyoori keŋ fa Iseraetena?” ⁷ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyi, “Ka te yeɛ kpene keŋ nyi ε ka gyeŋ deban keŋ ya, nawolo nyi deban keŋ na wee keŋ mena nombii kei gyae ke kɔŋ dɔɔ, kyae me kya gyanj. ɔ donj dɔɔ te ɔ see ŋa. ⁸ Mɔna deban keŋ Wurubuare waa mo ɔ felin ŋon do ε man nɛ, ε ke nyin donj. Na ε ka bese ma adansɛɛtena Gyerusalem donɔɔ man, na Gyudia na Samaria

tɛɛlese pou dɔɔ mo kelii tɛɛle pou ɔto.” ⁹ ɔ kekolosi keŋa pou tan na, te Wurubuare mo e lanj adido be popou siaman ka gyoo ŋoma man. Mena dɔɔ ba te naa e bela ya. ¹⁰ Be ka senj botɔɔ be sɛɛ bɛɛ kɛɛ adido fee nɛ, karateteɛ na tewulɛɛ bala baale senjɛɛ laa ba yenan na ba doona abɔɔ wolomɛɛ. ¹¹ Te be bɔɔse Yesu kpilala ban nyi, “Galeliatena, weera te ε senjɛɛ ε ne kɛɛ adido fee mena? Yesu kei, ŋon Wurubuare ba mo e lee ε gyanj lanj adido nɛ, mena ke te waa bese kɔŋ ŋgba mena keŋ ε be naa e ɔ ne gyu adido nɛ.”

Ba lese Matiase nyi waa kyaa Gyudase nawɔɔ man

¹² Te ɔ kpilala ban besewɔ lee oliifi bula keŋ dɔɔ kɔŋ Gyerusalem. Lee botɔɔ kɔŋ Gyerusalem donɔɔ keŋ man benaa na donja. Gyae ke yeɛ ŋgba wɔɔ ŋmeesenj sao na kufu nɛ. ¹³ Ba ke kɔŋ kaa gyoo Gyerusalem donɔɔ keŋ man nɛ, te ba gyeŋawɔ gyu abansoro deni be dɛɛkyae keŋ man. Balan ban be kyaa botɔɔ yena, Pita na Gyɔn na Anderiase na Filipino na Tomase na Batolomeo na Mateo na Alfeose bu Gyemisi na Simɔn ŋon ɔ ne gyae ɔ balan nideli nɛ, na Gyemisi bu Gyudase. ¹⁴ Be popou na ala baale na Yesu ɔ naa Mɛɛre, na Yesu ɔ naabia ne yeɛ na nɔɔdokolonj yilaa fane deban kamase.

¹⁵ Wee daale balan ban bɔɔ lee Yesu di nɛ kaa yilaawɔ, na baa yeɛ ŋgba balan sɔŋononj na balan sao nɛ (120). Botɔɔ te Pita korowɔ senj yako wɔ nyiaa, ¹⁶ “Me tebia, nombia ŋan Wurubuare nombia be yako see lee Gyudase wose man nɛ, kaboena nyi ŋe dɛɛ kɔŋ mena. Gyudase kei wose man te gyoo Defidi yakowɔ see nyiaa, ŋon ne gyae la waa ta balan ban baa gyu ke kyanj Yesu nɛ siaman.” ¹⁷ Nafɔ na Gyudase kei kpue de man, nawolo nyi Yesu lese na ŋon mɔ nyi waa kpu na daa na dɛɛ yeɛ tom kei. ¹⁸ Kɔba keŋ ŋon Gyudase be nyim lee ɔ nombiakumɛɛ keŋa keyɛɛ man nɛ,

te ɔ moowɔ lɛɛ tɛɛle. Tɛɛle kenan man te ɔ yalawɔ te ɔ tɔɔ bɛɛwɔ te ɔ loobia pou leewɔ. ¹⁹ Balan ban pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ nyii mena nombii kei, mena dɔɔ ba doo botɔɔ yele be dɛɛ dei man nyi Akɛledama, ken nawolo nyi Fatabo tɛɛle. ²⁰ Gyoo Defidi yako Gyudase wose man nombia Wurubuare Nɔɔnɛn tɔne ken man nyi,

“Ɔ dekanalan dɛɛ doo yakaa ken jolo na kyaa ke man ya.”

Ɔ besewɔ yako nyi,

“Walan wole waa kyaa ɔ nawɔɔ man na waa yɛɛ ɔ tom.”

²¹⁻²² “Mena dɔɔ kaboena nyi jolo waa kyaa ɔ nawɔɔ man kpu na daa, na dee di de Gbenjyoo Yesu kefon lee yen man ken adansɛɛ. Kaboena nyi walan nonan waa yɛɛ walan non na ɔ kpuɛ na daa deban ken pou daa na de Gbenjyoo Yesu ne gyu dɛɛ kɔn, lee deban ken Gyɔn be sɔ e Wurubuare lon kelii deban ken Wurubuare ba mo e lee de gyan gyu adido nɛ.”

²³ Mena dɔɔ ba lese Gyosefo non bɛɛ baake e nyi Basabase yaa Gyustuse nɛ na Matiase. ²⁴ Te be fanewɔ nyi, “De Gbenjyoo, nyan gyenja na walan kamase konɔɔ man. Mena dɔɔ wola daa tewulɛɛ bala kɛwɔ man non n ba lese nyi waa yɛɛ Yesu kpilale, ²⁵ na waa kyaa Gyudase non ɔ be tina ɔ tom yela te ɔ be lam gyu botɔɔ ken kaboena e nɛ nawɔɔ man.” ²⁶ Mena dɔɔ be lɔɔ boe, te boe ken yalawɔ Matiase yele dɔɔ. Kei nawolo nyi non te Wurubuare lesewɔ, te ba moo e kpu Yesu kpilala kufu daale ban man.

2

Wurubuare felin non kekɔn

¹ Gyudatena wee dinaa ken bɛɛ baake ke nyi Pentekosite ken kelii nɛ, ban pou bɔɔ lɛɛ Kristo Yesu di nɛ ke yilaawɔ debodokolon. ² Karatetee dokolon te be nyii nkan daale lee adido ngba felin dinaa daale ne gyɔɔ la nɛ, te ke kaa lɛɛ

dekanalan ken man be kyaa nɛ pou. ³ Botɔɔ te be naa kolo ngba boalan laakemse nɛ, te nɛ yaaseewɔ kaa gyakaa walan kamase nyee dɔɔ. ⁴ Te Wurubuare moo ɔ felin non do be popou man, te be fiasɛɛ bɛɛ kolosi deise kpookpoo ngba mena ken Wurubuare felin non be fa wɔ nɛ.

⁵ Deban kenan na Gyudatena ban bee yee Wurubuare te bɔɔ lee tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ, kyaa Gyerusalem donɔɔ ken man. ⁶ Be kenyii mena nkan kei nɛ, te balan burum kaa yilaawɔ. Balan ban pou wose yenja wɔ nawolo nyi walan kamase nyiiwɔ ngba bee kolosi ɔ dɛɛ dei nɛ. ⁷ Yɛɛ wɔ gyakolon te be bɔɔse dɔnɔ nyiaa, balan anekolosen kɛwɔ pou te yɛɛ Galeliatenawɔ yee? ⁸ Te weera de man walan kamase ne nyii bee kolosi non gbagba ɔ dɛɛ dei? ⁹ De popou lee tɛɛlese kpookpoo dɔɔ. De man baale lee Patia na Media na Elam te baale mɔ lee Mesopotamia na Gyudia na Kapadosia, te baale mɔ lee Pɔntuse na Esia. ¹⁰ Baale lee Firigia na Pamfilia na Igyipite te baale mɔ lee Libia tɛɛlese nɔale nan benaa na donɔɔ ken bɛɛ baake ke Kirene nɛ man. ¹¹ Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te bɔɔ kyɛɛkee gyoo Gyudatena ɔsom man nɛ, man baale mɔ lee Roman donɔɔ man kɔn. De baale mɔ lee Kreti na Arebia, mɔna dee nyii bee kolosi nombia dinaana nan Wurubuare be yɛɛ nɛ daa gbagba de deise man. ¹² Gyakolon gyoo wɔ te ba nyeeya man mɔ yɛɛ wɔ basaa te be bɔɔse dɔnɔ nyiaa, na nombia kenja aɛɛ yena sena baa? ¹³ Mɔna be man baale mɔ kulu wɔ nyi kei dɔɔ be dɛɛsee.

Pita kekolosi lese nombia nan man wola balan ban

¹⁴ Botɔɔ te Pita na ɔ tebia Yesu kpilala kufu daale ban korowɔ sen, te ɔ gyinaa ɔ woya kolosi fa balan dikpii ken nyiaa, “Me tebia Gyudatena na emɛɛ ban pou ɛ kyaa Gyerusalem nɛ, ɛ tei me gyan

nideli na maa wola ñon kpene kenj nombii kei nawolo. ¹⁵ Ne yee ñon nyi balan kewo deese, mona na be deese ya. Nawolo nyi nebo weese gba yaa, nenee te gyoo deban kadaale. ¹⁶ Mona nombii kei yena kpene kenj Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyooɛ Gyowele be kolosi see nyi ke gyae ke kon nɛ. ¹⁷ Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyooɛ Gyowele yakowo see nyi, 'Wurubuarɛ kpa, "Teele kei na benaa ko oto na, maa mo me felin do walan kamase man. E bia ala na baala baa kolosi nombia see ma yele man. E tewulee baa naa me nombia ñan ñe doo na ñe gbɛɛ nɛ na be sia ngba doseɛ man nɛ. Akpegyiina mo baa doosi naa me nombia ñan ñe doo na ñe gbɛɛ nɛ. ¹⁸ Deban kenan man nɛ maa mo me felin do ma alebia na me tewulee man na baa kolosi nombia see ma yele man. ¹⁹ Maa yee gyakolon nombia adido, na maa lese me woole wola teele kei doo. E gyae e kena fatabo na boalan na nyooɛ tuum. ²⁰ Weesetenjen gyae ka bese ditinɛ tuum na gyaalan ke yase ngba fatabo nɛ. Nombia kenja pou gyae ke kon, pete wee dinaa kenj de Gbenjyoo waa lese o gyooro-biiri wola nɛ kelii. ²¹ Te walan kamase ñon waa baake de Gbenjyoo Wurubuarɛ yele na, waa lee o nyee." ' ²² Pita gyina o kekolosi kenj doo nyiaa, Iseraetena, e tei nombia kenja nideli. Wurubuarɛ teewo Yesu Nasarete baale ñon doo yee gyakolon nombia lese o woole wola e man ngba mena kenj emee gbagba e gyen nɛ. Kenja diina adanseɛ nyi Wurubuarɛ kpila na e. ²³ Lee Wurubuarɛ gbagba kegyaebii na o

ka gyen man te o wulaa bakewo see nyi baa lese Yesu fa ñon, te e yela balan kumee gyoo e opanjan doo ko. ²⁴ Mona Wurubuarɛ gyuuɛ e lee yen man, te o lese e lee yen weelen man, nawolo nyi yen be tale kyan e see o gyan kekpaakekpa ya. ²⁵ Gyoo Defidi yakowo lee Yesu wose man nyi, 'Me naa de Gbenjyoo ñon me siaman deban kamase. O senee ma yenan mena doo kolo be tale teese man ya, ²⁶ mena doo me woe te fee man, me sia mo ta gye. Me yee walan ñon maa yen wee daale, mona me sia gyakaa aboo ñan Wurubuarɛ waa kaa fa man nɛ doo. ²⁷ Nawolo nyi n be gyae n ke yela maa doo yeboo man ya. N be gyae n ke yela n walan ñon ayimee be doo o man ya nɛ ke doo yeboo man dala ya. ²⁸ N ta wola man nyeedon gbɛɛ. Nawolo nyi n kpuɛ na man doo te yee man gyon nideli.' ²⁹ Me tebia, mee gyae maa yako ñon kolo lee de naana Defidi wose man, o yenawo te be wuu e, o yeboo see doo de gyan kebo kaa lii na gyen. ³⁰ Na o yee Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyooɛ e, te o gyen nombia ñan Wurubuarɛ be kan ntam yako see lee o wose man nyi, waa mo Defidi duulun man ñolo see gyoo na waa kyaa o gyoorogbeli kenj doo di gyoori ngba ñon Defidi nɛ. ³¹ Gyoo Defidi naa kpene kenj Wurubuarɛ waa kaa yee, mena doo o kolosiwo lee Kristo kefon lee yen man wose man nombia nyi, 'Wurubuarɛ te tina e yela yeboo man na waa dala ya.' ³² Wurubuarɛ te gyuuɛ Yesu kei lee yen man, te de popou ne di adanseɛ nyi nombii kei yee ampan. ³³ O kya Wurubuarɛ gyinaa e adido te o moo e see o dunolon doo te o moo o felin ñon fa e ngba mena kenj o be kan ntam see nɛ. Mena felin kei yaa Yesu moowo

do de man gyeη. Wurubuare felin kei tom yaa ε ne naa te ε ne nyii ne.

³⁴ Gyoo Defidi gbagba te gyu adido ηgba Yesu ne ya, mɔna ɔ talewɔ yako Yesu wose man nombia nyi, 'De Gbenḡyoo Wurubuare ηon yako me Gbenḡyoo nyi,

"Kyaa me dunolun dɔɔ,

³⁵ kelii deban ken maa mo

ban bεε kola nen ne do n nawɔ tεε." '

³⁶ Mena dɔɔ εmεε Iseraetena pou ε gyeη nideli nyi, Yesu kei ηon ε be gyɔ e nyeelabia ko ɔpanḡan dɔɔ ne, ηon ke te Wurubuare moowɔ yεε de Gbenḡyoo na da nyeelεere ηon ɔ be yako see nyi waa kɔη ne."

³⁷ Balan ban kenyii nombia kenja ne, takaa wɔ nideli te be bɔɔse Pita na Yesu kpilala akan ban nyiaa, "De tebia, sena yaa dεε yεε?" ³⁸ Te Pita tiranɔɔ fa wɔ nyi, "Walan kamase waa kyεεkee lee ɔ nombiakumεε man, na baa sɔ e Wurubuare lon lee Yesu Kristo yele man, na Wurubuare ka mo ɔ nombiakumεε kyεε e, na waa mo ɔ felin ηon do ɔ man. ³⁹ Wurubuare nombii ken ɔ be yako see nyi waa mo ɔ felin do ε man ne, yεε εmεε na ε bia na ban pou be kyaa lemlem, na ban pou de Gbenḡyoo Wurubuare waa baake wɔ kɔη ηon gbagba gyan ne wui." ⁴⁰ Pita kolosiwɔ fa wɔ nideli te ɔ faree wɔ te ɔ sola wɔ nyi, "ε lese ε wose lee tεεle kei dɔɔ balan kumεε kewɔ man, na Wurubuare ke lee ε nyee." ⁴¹ Be man balan burum lee ɔ nombia ηan di, te be sɔɔ wɔ Wurubuare lon. Balan kakponse batooro (3000) kaa kpu la na Kristotena dikpii ken mena wee kenan.

Ban bɔɔ lee Yesu di ne kekyaabii man

⁴² Be kyanja Yesu kpilala ban kawola man nideli, te be popou ne yεε nɔɔdokolon gyanee deban kamase. Bεε yεε nɔɔdokolon di weenεε ηan Yesu kpa baa di na baa mo tɔɔse e ne, te bεε bese yεε nɔɔdokolon gyanee fane.

⁴³ Yesu Kpilala ban yεε gyakolon nombia burum, te gyakolon gyoo balan ban pou. ⁴⁴ Ban pou bɔɔ lee Yesu di ne, yεε nɔɔdokolon ba kekyaa man, na bεε kεε ba abɔɔ ηan be dana ne nyi yεε be popou wui. ⁴⁵ Te be yɔɔ ba abɔɔ ηaale mɔ, na bεε kpala kɔba ken fa walan kamase ηgba mena ken ne hia e ne. ⁴⁶ Wee kamase na, be dikpii ken ne gyanee be Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man. Bεε yεε nɔɔdokolon te bεε mo konɔɔ kpaakpaa, na sia kagye di weenεε bom ba akpanalanse man. ⁴⁷ Bεε lese Wurubuare yele, te balan pou mɔ ne kelee wɔ. Te wee kamase mɔ ne, de Gbenḡyoo na mo balan wolεε ban ɔ ne lee ba nyeeya ne kaa kpu na wɔ.

3

ɔtakase ηolo kawee kekyɔ

¹ Wee daale balinɔɔ weese ηgba deban atoorote man ne, Pita na Gyɔn korowɔ gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man nyi be kaa fane. Deban kenan yena kefane deban. ² Na balee ηolo kyaa ken ɔ yεε ɔtakase e leenan ɔ biatεε. Wee kamase ne bεε mo e kaa see Wurubuare ɔsom deni dinaa denanɔɔ ken bεε baake ke nyi Denanɔɔ Kyeote ne man, na waa sola kɔba lee balan ban bεε gyoo deni kenan man ne gyan. ³ Deban ken ɔ be naa nyi Pita na Gyɔn ne kɔη be kaa gyoo deni dinaa ken man ne, te ɔ sola wɔ nyi baa fa e kɔba. ⁴ Kenje be kεε e yididi te Pita yako e nyiaa, "Kεε daa." ⁵ Te balee ηon mɔ kεε wɔ gyakaa loo nyi, waa nyin kolo lee be gyan. ⁶ Te Pita yako e nyi, "Nyi kɔba na, mɔɔ dana ηaale maa fa nen ya, mɔna kpene ken me dana ne te maa fa nen. Lee Yesu Kristo Nasarete baale ηon yele man ne, koro sen na n ke ta," ⁷ Te Pita kyanja ɔ dunolun nyinmaa man kyɔ e te ɔ korowɔ sen. Debokenan man te ɔ doona na ɔ nawɔɔ pou yεε e don. ⁸ Karatete dokolon te ɔ tonawɔ sen ɔ nawɔɔ

doo, te o fiasεε o ne tεε. Kenje o sila wo gyoo Wurubuarε osom deni dinaa kenj man o doηεε na o na tonjee na o na lese Wurubuarε yelee. ⁹ Balanj banj pou be kyaa botoo ne, naa e na o doηεε o na lese Wurubuarε yelee. ¹⁰ Te be ka gyeη e nyi ηon yena walan ηon nafa o ne kyaa Denanoo Kyeote kenj man solee aboo ne, ba wose yeηa wo gbaa, te gyakolonj gyoo wo lee kpene kenj boo naa o man ne doo.

Pita kekolosi Wurubuarε osom deni dinaa kenj man

¹¹ Balanj banj kena balee ηon mataa na Pita na Gyon botoo kenj beε baake nyi Solomon poto man ne, doo be popou noo te be yeuwo gyu be gyanj botoo. ¹² Pita kena balanj banj ne o boose wo nyiaa, "Iseraetena, weera doo te kei ne doo ε noo? Yaa weera doo te ε ne keε daa fee mena? ε feε ε sia baa ε ne keε daa nyi mberem daa gbagba de donj na de Wurubuarε keyee doo te de yela balee kei tεεwo?" ¹³ De naanao Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuarε ηon o yeε de naanao pou Wurubuarε e ne, lesena o tobaale Yesu gyoobiiri wola. Emεε moona e do Romantena kegyiise nyinmaa man, te ε beε e Pilato siaman nyi baa ko e, mona nafa o yeε wa agyuen koranj nyi waa tina e yela, nyi o te naa dukum o man ya. ¹⁴ ε beε Yesu ηon ayimεε be doo o man ya te o gbεeneη tenεε Wurubuarε siaman man ne, te ε sola Pilato nyi waa tina awudiini Barabase ηon boo kyanj to deni ne yela fa ηon. ¹⁵ Te ε koo Yesu ηon o ne fa balanj nyeedonj kekpa ne. Mona Wurubuarε gyusu e lee yeη man kenj de popou ne di ka wose man adanseε. ¹⁶ Mena kenj doo lee Yesu di doo, te Wurubuarε yela balee asenanj ε siaman kei ηon ε gyeη e ne, nyiηa kawee kekyo. Ke yeε ampanj nyi mena kenj doo lee Yesu di doo, te balee kei nyiηa wosedonj, ηgba mena kenj ε ne naa e ne.

¹⁷ Me tebia, ma gyeη nyi kpene kenj emεε na ε siamantena be yeε Yesu ne, ε ta gyeη bo ya. ¹⁸ Lee gyanjba gyanjba kenj, te Wurubuarε tεεwo wa akpenjkenjgyoo pou doo yako see nyi, nyeelεere ηon o be yako see nyi waa konj ne, waa naa diyem. Wurubuarε yelee la nombia kenj pou konjwo mena. ¹⁹ Mena doo ε kyεεkee lee ε gbεeneη kumεε man, na ε kekōη Wurubuarε gyanj, na waa gberaa ya ayimεε pou lee ε wose man. ²⁰ Na de Gbenjgyoo Wurubuarε kefa ηon wosefeereη na waa yela ηon o yeε nyeelεere ηon o be wula lese e see fa ηon ne kekōη. ηon yena Yesu. ²¹ Kaboena nyi waa kyaa adido kelii debanj kenj Wurubuarε waa yeε kpene kamase wole, ηgba mena kenj Wurubuarε be tεε wa akpenjkenjgyoo doo yako see gyanjba kenj ne. ²² Na Mosesi mo yeε Wurubuarε dekenjkenjgyoo e, o yakowo see nyi, 'ε Gbenjgyoo Wurubuarε waa lese dekenjkenjgyoo lee emεε gbagba ε balanj man fa ηon, ηgba manj Mosesi ne. ε tei kpene kamase kenj waa yako ηon ne. ²³ Walan kamase ηon o te tei kpene kenj dekenjkenjgyoo kei waa yako ya ne, Wurubuarε waa lese e lee o balanj man na waa yo.'

²⁴ Wurubuarε akpenjkenjgyoo banj Wurubuarε be tεε be doo kolosi ne pou, lee Samuele doo kelii banj boo konj o wole pou ne, be wula yako kolo see lee nombia ηan ne konj weeya kenj man ne man. ²⁵ Nombia ηan pou Wurubuarε be tεε wa akpenjkenjgyoo doo yako see ne yeε ε wui, te emεε mo kpue kebakesee kenj Wurubuarε be bake na ε naanao ne man. Nawolo nyi o yako Aberaham nyi, 'N duulunj man te maa ta hiraa tεεle kei doo balanj pou.' ²⁶ Mena doo debanj kenj Wurubuarε ba lese o tobaale Yesu ne, o yela o tanjgbεεwo konj ε gyanj nyi o kaa hiraa ηon, na waa yela ε man walan kamase kekyεεkee lee o

gbēeneŋ kumεε man.”

4

Be kamo Pita na Gyɔn gyu donɔɔ kegyiise siaman

¹ Debaŋ keŋ Pita na Gyɔn sεε bεε kolosi fa balan baŋ nε, te Wurubuarε saese na kegyia ŋon ɔ ne kεε balan baŋ bεε gyee Wurubuarε ɔsom deni dinaa keŋ nε, na balan baŋ bεε baake wɔ nyi Sadukiitena nε baale kɔŋawɔ be gyaŋ. ² Ba gyeŋa baŋ nideli nawolo nyi, Pita na Gyɔn na wola balan baŋ nyi, Yesu te fom lee yeŋ man, keŋ nawolo nyi balan pou baa fon lee yeŋ man bela. ³ Mena dɔɔ be kyaŋa Pita na Gyɔn ka do deni man, na tεε te lam dɔɔ, be yela be doowɔ kelii tεε kena. ⁴ Mɔna balan baŋ bɔɔ nyii nombia ŋan Pita na Gyɔn be yako nε, be man burum lεε ŋa di, mena dɔɔ balan baŋ pou bɔɔ lεε Yesu di nε, be man baala wukuwɔ kelii balan kakponse banon (5000).

⁵ Tεε kena keŋ nε, Gyudatena kegyiise na be siamantena na ba mmaraa wolala baŋ gyaŋeewɔ Gyerusalem donɔɔ man. ⁶ Be gyaŋeewɔ na saese pou kegyia Anase na Kaifase na Gyɔn na Alekesanda na baala baale baŋ bɔɔ lee saese pou kegyia ŋon dekpanalan man nε. ⁷ Be yela ba moo Pita na Gyɔn kaa seŋ be siaman te be bɔɔse wɔ nyi, “Wonŋ wɔɔle yaa amɔte yele man yaa ε kyɔɔ balee ŋon?” ⁸ Te Pita ŋon Wurubuarε felin ŋon dɔɔ ɔ man nideli nε, tiranɔɔ fa wɔ nyi, “Kegyiise na siamantena, ⁹ akpaa gyey ε te baake daa kaa seŋ ε siaman ε ne bɔɔse daa lee kolo kpaakpaa keŋ dɔɔ yεε, te ɔtakase ŋon be nyin donŋ koro seŋ nε dɔɔ na, ¹⁰ kenan na mεε gyae εmεε na Iseraetena pou ka gyeŋ nyi, Yesu Kristo ŋon ɔ ba lee Nasarεte nε yele man yaa balee aseŋan ε siaman kei nyin donŋ nε. Ŋon te ε gyɔɔwɔ sakaa ɔpan dan dɔɔ ko, te Wurubuarε gyuuusu e lee yeŋ man.

¹¹ Yesu yena walan ŋon Wurubuarε nombia tone be yako nyi,

‘Boe keŋ εmεε deni maara baŋ be bεε ke nε, keŋ kaa bese na deni mokɔɔ kasee boe keŋ ne yeli deni keŋ ne yεε donŋ nideli.’

¹² Yesu waagen koon yena nyeeleεre, ŋon waagen koon te Wurubuarε lesewɔ tεεle kei dɔɔ nyi de baake ɔ yele na waa lεε da nyee.”

¹³ Mena keŋ Pita na Gyɔn be kolosi nideli te ba te yee gyakolonŋ ya, te kegyiise baŋ kenyii nyi be yεε balan yakaa nyibanwɔ keŋ be te gyu sukuu ya nε, ba wose yeŋa wɔ. Botɔɔ te be naawɔ nyi baŋ na Yesu tεε la. ¹⁴ Mɔna ba kena balee ŋon bɔɔ kyɔ e seŋεε Pita na Gyɔn gyaŋ botɔɔ nε, ba te tale nyin nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ¹⁵ Mena dɔɔ be yako wɔ nyi baa lee nombia dedii deni keŋ man, botɔɔ te kegyiise baŋ moo ba nyeyya baŋ na donŋa. ¹⁶ Bεε bɔɔse donŋa nyi, “Wonŋ yaa dεε yεε balan kεwɔ? Walan kamase ŋon ɔ kyaa Gyerusalem donɔɔ man nε, gyeŋ nyi baŋ yeena gyakolonŋ nombii kei, te dɔɔ gyae dεε tale lεε ka anmaarenŋ ya. ¹⁷ Mena keŋ dɔɔ ne gyae nyi baa mo nombia keŋa kpenkpenŋ dɔɔ ya nε, ε yela dεε tɔ wɔ nideli nyi be na tekaa kolosi Yesu kei nombia fa walan na walan ya.” ¹⁸ Mena dɔɔ be baake wɔ gyoo be gyaŋ bela, te be tɔɔ wɔ nyi be na tekaa kolosi Yesu nombia, yaa baa wola balan kolo lee ɔ yele man korakora bela ya. ¹⁹ Kenŋte Pita na Gyɔn tiranɔɔ nyi, “εmεε gbagba ε kεε nombia keŋa man nideli nyi wonŋi dei la Wurubuarε siaman? Dee nyii ε wui yaa dee nyii Wurubuarε wui? ²⁰ Nawolo nyi daa dɔɔ, dɔɔ tale tina kpene keŋ dɔɔ naa, na keŋ dɔɔ nyii nε kekolosi yela ya.” ²¹ Mena dɔɔ kegyiise baŋ tɔɔ wɔ nideli bela, te be tina wɔ yela. Be te nyin gbεε keŋ baa mo wonŋ ba denŋela ya, nawolo nyi balan baŋ pou na lese Wurubuarε yele lee kpene keŋ ɔ be yεε nε dɔɔ.

22 Balee ñon bɔɔ kyɔ e kawee kei nɛ, kela kulutooneŋ sɔŋola (40).

Kristotena ban kefane

23 Be ke tina Pita na Gyɔn yela nɛ, te ba besewɔ gyu be tebia gyan keyako wɔ kpene kamase keŋ saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban be yako wɔ nɛ. 24 Kristotena ban kenyii nombia ñenan nɛ, be popou moo nɔɔdokolon fane fa Wurubuarɛ nyi, “De Gbenjyoo, nyan ñon n be yɛɛ adido na ateta, na epo na kpene kamase keŋ doo ñe man. 25 Nyan tɛɛ la n felin ñon dɔɔ te n yela de naana Defidi ñon ɔ yɛɛ n tobaale e nɛ yakowɔ nyi,

‘Weera dɔɔ te tɛɛle kei dɔɔ balan na gyenɛe banse,
te bɛɛ bake nombiakumɛɛ yakaa yakaa,
mɔna ñe bee dee ya nɛ?’

26 Tɛɛle kei dɔɔ gyoonen ne desina ba wose fa yoo,
te siamantena ban mɔ na koro sen tia de Gbenjyoo
Wurubuarɛ na nyeeɛere ñon ɔ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.’

27 Ampan te gyoo Herode na Pontiose Pilato na Iseraetena na ban mɔ ba te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ, gyanɛewɔ donɔɔ kei man te be bakewɔ tia n tobaale Yesu ñon ayimɛɛ be doo ɔ wose man ya, te nyan Wurubuarɛ ba mo e yɛɛ nyeeɛere na gyoo nɛ. 28 Be gyanɛewɔ te be yɛɛ kpene keŋ nyan Wurubuarɛ n be wula yako see nyi gyae kekɔŋ nɛ, lee n don na n kegyaebii man. 29 Nɛnɛɛ de Gbenjyoo Wurubuarɛ, kɛɛ mena keŋ bɛɛ ñmaase daa na n ka do daa n tewuleɛ kakyen na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ kolosi n nombia ñan.

30 Wurubuarɛ koro sen na n kekɔɔ kawee, na n ke ta de dɔɔ yɛɛ gyakolon nombia lese n wɔɔle wola lee n tobaale Yesu ñon ayimɛɛ be doo ɔ wose man ya nɛ yele man.” 31 Ba ke fane tan keŋ nɛ, te botɔɔ keŋ bɔɔ gyanɛe nɛ wosiwɔ te Wurubuarɛ felin ñon kaa gyooɔ

be popou man nideli te be gyɔɔ be konɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia ñan.

Kristotena ban nɔɔdokolon keyɛɛ

32 Balan ban pou bɔɔ lɛɛ Kristo Yesu di nɛ, kyaawɔ nɔɔdokolon man te ba agyuen mɔ yɛɛ dokolon. Nolo bɛɛ yako nyi ɔ kolo yɛɛ waagen wui ya, mɔna be kpɛɛɛ ba abɔɔ pou fa dɔŋa. 33 Yesu kpilala ban moo Wurubuarɛ don dinaa keŋ di adanɛɛ nyi, de Gbenjyoo Yesu te fom lee yen man, te Wurubuarɛ moo ɔ berɛɛ boele ban pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ. 34 Kolo te hia be man ñolo ya, nawolo nyi ban be dana denɛɛ na tɛɛlese nɛ yɔɔ ña na bɛɛ mo kɔba keŋ bɔɔ nyim nɛ, 35 kɔna Yesu kpilala ban na be ta mo kpala fa wɔ. Bɛɛ fa walaŋ kamase ñgba mena keŋ ne hia e nɛ. 36 Mena ke te Lewi baale ñolo ñon ɔ ba lee Saiporɔse tɛɛle man, te ɔ yele yena Gyosefo nɛ yɛɛwɔ. Yesu kpilala ban doo e yele nyi Banabase, keŋ nawolo nyi walaŋ ñon ɔ na do balan kakyen. 37 Ñon mɔ ka moo ɔ tɛɛle keŋ ɔ dana nɛ yɔɔ, te ɔ moo kɔba keŋ ɔ be nyim nɛ kaa fa Yesu kpilala ban.

5

Ananiase na Safira

1 Balee ñolo kyaawɔ keŋ bɛɛ baake e nyi Ananiase, na ɔ wɛɛle mɔ yele yena Safira. Ban mɔ gyuuwɔ ka mo ba agyapadɛɛ daale yɔɔ. 2 Ñon na ɔ wɛɛle yɛɛ nɔɔ te ba moo kɔba keŋ bɔɔ nyim nɛ man ñaale weese, te baale ñon moo akan keŋ gyu kefa Yesu kpilala ban. 3 Botɔɔ te Pita bɔɔse e nyi, “Ananiase, weera dɔɔ te n yela ɔbonsam dii n dɔɔ mena, te ɔ yela n dii dekara fa Wurubuarɛ felin ñon, te n moo n kɔba keŋ n be nyim lee agyapadɛɛ keŋ n be yɔɔ nɛ man ñaale weese? 4 Agyapadɛɛ keŋ te yɛɛ n wui pete n yɔɔ ke yee? N yɔɔ ke tan mɔna kɔba keŋ n be nyim nɛ te yɛɛ n wui yee? Nɛnɛɛ weera n bakewɔ n konɔɔ man te n yɛɛ nombiikum kei mena? Na denibalan

te n dii dekara fa ya, Wurubuare te n dii dekara fa.”⁵ Ananiase ka betaa nyii nombia kenja pe, te kara e lo te o yenawo. Mena doo gyakolon gyoo ban pou boo nyii nombia nenan ne.⁶ Kenje tewulɛɛ konawo kaa mo kolo milii e, te be gate e lee gyu kewuu.

⁷ Te kyare ya te o weele non mo kaa gyoowo botoo mona non ba gyeŋ kpene ken be kon ya. ⁸ Te Pita boose alo non nyiaa, “Yako man, koba ken eme na n baale Ananiase be nyim lee agyapade ken keyoo man pou yaa o moowo kon ne?” Te o tiranoo nyi ayi, mena te de yoo ke. ⁹ Botoo te Pita boose e nyi, “Weera te eme na n baale yee noo nyi e kekeese de Gbengyoo felin non kee! Kee, balan ban boo moo n baale kewuu ne, ban seŋe la denanoo man ne, baa seele nyan mo lee.” ¹⁰ Karatete dokolon te kara non mo lo Pita nawoo tee te o yenawo. Tewulɛɛ ban kekon kaa gyoo te ba kena nyi non mo ta yem ne, te ba mo e lee gyu kewuu o baale yenan. ¹¹ Mena doo gyakolon dinaa daale gyoo Kristotena dikpii ken pou, na ban pou boo nyii nombia kenja ne.

Kristo kpilala ban kekyo kaweesetena

¹² Yesu kpilala ban yee gyakolon nombia na nombia dinaana burum balan ban man. Te ban pou boo lee Yesu Kristo di ne, ne gyu ke yilaa Solomon poto ken man. ¹³ Na balan ne bu wo nideli, mona balan yenaasetena ban yee mena ken baa kaa kpu na wo. ¹⁴ Mona ala na baala burum lee de Gbengyoo Yesu di, te Wurubuare moo wo kaa kpu na Kristotena ban. ¹⁵ Lee gyakolon nombia nan Yesu kpilala ban ne yee doo, balan na mo be kaweesetena kaa doosi afononse na mpase doo gbɛɛnaa nooman, na akpaa Pita de kon o ne lam na o wonjaa ke yala be man baale doo, na baa nyin kawee kekyo. ¹⁶ Balan lee donooŋe nan benaa na Gyerusalem ne kon Gyerusalem donoo ken man, te ba

moo be kaweesetena na ban felinkumee ne naase wo diyem ne kon te be kyoo wo pou.

Kristotena ban diyem kena

¹⁷ Mena doo Wurubuare sae kegyia non, na o kegyiise na ban boo lee Sadukiitena dikpii man ne sia yee wo Yesu kpilala ban doo, te be bakewo see nyi baa gya kolo yee wo. ¹⁸ Mena doo be kyanja Yesu kpilala ban te ba moo wo keto deni. ¹⁹ Mona ke nelim ne, de Gbengyoo Wurubuare kpilale konawo kaa toro deni ken fa wo, te o moo wo lee deni ken man, te o yako wo nyi, ²⁰ “E gyu ka seŋ Wurubuare osom deni dinaa ken man na e kekolosi nyeedon wole kei wose man nombia fa balan ban pou.” ²¹ Yesu Kristo kpilala ban yee wo ngba mena ken Wurubuare kpilale non be yako ne, mena doo nebo nebo fuu te be gyuuwo Wurubuare osom deni dinaa ken man, te be fiasɛɛ bee wola balan ban. Wurubuare Sae kegyia non na o kegyiise baake Gyudatena kegyiise ban pou, te be gyaŋeewo te be kpilawo nyi be ka mo Yesu kpilala ban lee deni ken man kon. ²² Mona balan ban boo kpili ne gyuuwo kelii botoo na, ba te naa Yesu kpilala ban deni ken man ya. Mena doo ba besewo kon kaa yako kegyiise ban nyi, ²³ “De gyuu botoo ken boo kyan wo do ne na disim ken toe kiin, na ban mo bee gyee ke ne seŋe be dasenae man. Mona da toro disim ken na, da te naa Yesu kpilala ban deni ken man ya.” ²⁴ Deban ken kegyia non o ne kee balan ban bee gyee Wurubuare osom deni dinaa ken doo ne, na saese kegyiise ban be nyii nombia kenja ne, ta seŋ wo nideli ya. Te be boose donja nyi, “Na won yena tewulɛɛ kewo baa?” ²⁵ Botoo te balee nolo konawo kaa yako wo nyi, “E nyii, balan ban e be kyam do deni man ne, seŋe Wurubuare osom deni dinaa ken man bee wola balan Wurubuare nombia.” ²⁶ Mena doo kegyia non o ne kee balan ban bee

gyee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj dɔɔ nɛ, na ɔ tewulɛɛ gyuuwɔ ka moo wɔ kɔŋ kegyiise banj gyan, mɔna be ta mo wɔ donj man ya, nawolo nyi bee yee nyi balan banj baa funjii wɔ boya. ²⁷ Be ka mo wɔ kɔŋ nombiadiira banj siaman nɛ, te sae kegyia ŋon yako wɔ ²⁸ nyi, “De faree ŋon nyi ɛ na wola kolo lee Yesu yele man ya, mɔna ɛ keɛ ya aneyɛɛŋ, ɛ ta mo ɔ nombia ŋan ɛ na wolo nɛ wulu Gyerusalem donɔɔ pou, te ɛ ne gyae ɛ ka mo ɔ yɛŋ seele daa.” ²⁹ Botɔɔ te Pita na Yesu kpilala akanj banj tiranɔɔ nyi, “Kaboena nyi dee nyii Wurubuarɛ dei kela balan wui.” ³⁰ De naanaɔ Wurubuarɛ ŋon gyuuu na Yesu ŋon ɛ be gyɔɔ e sakaa ɔpanɗan dɔɔ ko e nɛ lee yɛŋ man. ³¹ Wurubuarɛ gyina e adido te ɔ mo e see ɔ dunolun dɔɔ, te ɔ moo e yɛɛ siamante na nyeeleɛre, na waa yela Iseraetena ke nyin gbɛɛ kyɛkeɛ lee be nombiakumɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuarɛ gyan, na waa mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ³² Daa ne diina nombia kenja adanseɛ. Wurubuarɛ felin ŋon ɔ ba mo do banj bee nyii ɔ dei man nɛ, mo ne di nombia kenja adanseɛ.

³³ Kegyiise banj bɔɔ gyanɛe nɛ nyii nombia kenja na ba gyanɛe banj nideli, mena dɔɔ be gyaewɔ nyi baa ko Yesu kpilala banj. ³⁴ Mɔna be man ŋolo, ŋon ɔ doo Farasiitena dikpii kenj man te bɛɛ baake e nyi Gamaleli, te ɔ yɛɛ Wurubuarɛ mmaraa kenj wolale e, te ɔ wose man dana obuo donɔɔ kenj man nɛ, korowɔ senj be man. Botɔɔ te ɔ yela ba lese Yesu kpilala banj yenanj. ³⁵ Te ɔ yako kegyiise banj nyi, “Me tebia Iseraetena, ɛ keɛ kpene kenj ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ balan kɛwɔ nɛ nideli. ³⁶ Debanj dugun daale kaa lanawɔ na, balee ŋon bɛɛ baake e nyi Teudase nɛ korowɔ senj te ɔ yɛɛ ɔ wose ŋgba walan dinaa ŋolo nɛ, te balan sɔŋononj akpenj anaara (400) korowɔ sila e. Mɔna be ka ko e na ɔ balan banj pou mo yaaseewɔ, kenj te ɔ kawola kenj pou mo kaa yɛɛwɔ

yakaa. ³⁷ Kei mo wɔle debanj kenj bɛɛ kala balan nɛ, te Galelia baale Gyuda korowɔ senj, te ŋon mo kaa beo balan burum sila ɔ wose. Be ka ko ŋon mo nɛ, ɔ balan banj pou bɔɔ sila e nɛ yaaseewɔ. ³⁸ Mena dɔɔ nombia kenja man nɛ, mɛɛ yako ŋon nyi ɛ na yɛɛ balan kɛwɔ kolo ya. ɛ yela baa ta, nawolo nyi akpaa kpene kenj bɛɛ wolo te bɛɛ yɛɛ nɛ, lee deniwalanj gyan na, kenj mo gyae ke yɛɛ yakaa bo mena. ³⁹ Mɔna akpaa ka lee Wurubuarɛ gyan na, ɛ be gyae ɛ ke tale tɔ wɔ gbɛɛ ya. ɛ kena bo nyi ɛ ne yoo bo na Wurubuarɛ.” Mena dɔɔ kegyiise banj mo yɛɛwɔ ŋgba mena kenj Gamaleli be yako wɔ nɛ.

⁴⁰ Mena dɔɔ be baake Yesu kpilala banj kɔŋ te be yela be tuku wɔ, te be tɔɔ wɔ nyi be na kolosi kolo lee Yesu yele man bela ya. Te be tina wɔ yela. ⁴¹ Yesu kpilala banj ka lee kegyiise banj gyan nɛ na be sia ta gye, nawolo nyi Wurubuarɛ te keɛ wɔ nyi banj mo kabona nyi baa do wɔ desɛŋ lee Yesu dɔɔ. ⁴² Te wee kamase na, bee gyu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa man na balan akpanalanjse man. Bɛɛ wola nombia kpaakpaa ŋan nyi Yesu yena Kristo, nyeeleɛre ŋon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ. Te be te tina nombia kenja kawola yela ya.

6

Ba lese balan nyetooro nyi baa kyɔ Yesu kpilala banj

¹ Weeya ala ŋenanj man na banj bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ korowɔ bee wuku te kekolosi kaa gyoo Gyudatena banj bɛɛ kolosi Giriki dei, na Gyudatena akanj banj man. Gyudatena banj bɛɛ kolosi Giriki dei nɛ, kpa Gyudatena akanj banj ne wuritii wɔ weenɛ kekpala man, nawolo nyi be kpa wee kamase weenɛ ŋan bɛɛ kpɛleɛ nɛ, bee tunj banj wui liala banj ya. ² Kenj te Yesu kpilala kufu bala banj baake banj pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ gyanɛe, te be yako wɔ nyiaa, “Tekaboena nyi daa dɛɛ bese tina Wurubuarɛ nombia ŋan keyako yela, na dɛɛ kɔŋ

kaa kɛɛ abɔɔ kekpeɛɛ dɔɔ bela ya. ³ Mena dɔɔ de tebia, ɛ kɛɛ ɛ man na ɛ ka lese baala nyetooro ban̄ ba wose man dana obuo, te Wurubuarɛ felin̄ n̄on dɔɔ be man nideli te be sia be kare mɔ nɛ, na dɛɛ mo mena tom kei do be nyin̄maa man. ⁴ Na daa ke nyin̄ mo de don̄ pou do kefane, na Wurubuarɛ nombia n̄an keyako man.” ⁵ Nombia nan̄ Yesu kaseela ban̄ be yako nɛ, sen̄a balan̄ ban̄ pou nideli. Te ba lese Sitifin n̄on ɔ ne lɛɛ Wurubuarɛ di nideli te Wurubuarɛ felin̄ dɔɔ ɔ man nideli nɛ. Te ba besewɔ lese Filipino na Prokoro na Nikanɔ na Timɔn na Pamena na Nikolase n̄on ɔ ba lee Antioke te ɔ ba mo ɔ wose kpu Gyuda ɔsom ken̄ man nɛ. ⁶ Ken̄te ba moo balan̄ nyetooro kɛwɔ kaa sen̄ Yesu kpilala ban̄ siaman. Te ba moo be nyin̄maase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ.

⁷ Mena dɔɔ Wurubuarɛ nombia n̄an yaaseewɔ bilen̄bilen̄, te ban̄ bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ wukuwɔ burum Gyerusalem donɔɔ ken̄ man. Te Wurubuarɛ saese burum baale mɔ lɛɛ Yesu di.

Ba kekyan̄ Sitifin

⁸ Te Sitifin n̄on Wurubuarɛ ba mo ɔ berɛɛ boele e nideli, te ɔ don̄ dɔɔ ɔ man nɛ yɛɛ gyakolon̄ nombia na nombia dinaana balan̄ ban̄ man. ⁹ Mɔna Gyudatena baale ban̄ bɛɛ gyan̄ee Gyudatena ɔsom deni ken̄ bɛɛ baake ke nyi gben̄a ban̄ bɔɔ tina wɔ yela nɛ ɔsom deni man nɛ, fiasɛɛ bɛɛ lɛɛ an̄maaren̄ na Sitifin. Balan̄ benan̄ baale lee Kirene na Alekesanderia na Silisia na Esia tɛɛlese man. ¹⁰ Mɔna Wurubuarɛ felin̄ n̄on faa Sitifin nyansa te ɔ kolosiwɔ nideli mena dɔɔ be te nyin̄ ken̄ baa yako bela ya.

¹¹ Ken̄ dɔɔ be gyuuwɔ ke feefu do balan̄ baale nyi baa di dekara gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “De nyiiwɔ ɔ ne kolosi mmusuo nombia gyakaa de naana Mosesi na Wurubuarɛ dɔɔ.” ¹² Nnɛ te be wɔlɛɛ e fa balan̄ ban̄ na ɔsom kegyiise na mmaraa wolala ban̄ pou, te ba korowɔ sen̄ ɔ dɔɔ

te ba kyan̄a e gyu donɔɔ kegyiise siaman. ¹³ Mena dɔɔ be gyae balan̄ baale kɔn̄, te be kaa dii akɛrɛɛ gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “Deban̄ kamase na balee kei ne kolosi bo tia de Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken̄, na Wurubuarɛ mmaraase n̄an Mosesi ba wola daa nɛ.” ¹⁴ Nawolo nyi de nyiiwɔ n̄gba ɔ ne yako nyi, “Yesu n̄on ɔ ba lee Nasarɛte nɛ, waa yɛɛɛ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kei lɔ, na waa kyɛɛkeɛ abɔɔ n̄an pou Mosesi ba mo see daa nɛ.” ¹⁵ Te nombiadiira ban̄ be kyaa deni ken̄ man nɛ, kɛɛ Sitifin nɛ yididi te be naawɔ n̄gba ɔ sia gbɛɛ te kyɛɛkeɛ yɛɛ n̄gba Wurubuarɛ kpilale sia gbɛɛ nɛ.

7

Sitifin kekolosi donɔɔ kegyiise ban̄ siaman

¹ Ken̄te Wurubuarɛ sae kegyia n̄on bɔɔse Sitifin nyi, “Mena dɔɔ nombia ba ayakon̄ ken̄a pou yɛɛ ampan̄?” ² Botɔɔ te Sitifin tiranɔɔ nyi, “Me tebia na me kyaa, ɛ tei me gyan̄. Wurubuarɛ n̄on ɔ ne di gyoori nɛ lese na ɔ wose wola de naana Aberaham, deban̄ ken̄ ɔ kyaa Mesopotamia tɛɛle man nɛ, kenan̄ wɔle pɛte ɔ korowɔ gyu kekyaa Haran donɔɔ man, ³ botɔɔ te Wurubuarɛ yako e nyi, ‘Koro lee n tɛɛle man na n lon̄tona gyan̄, na n ke tu gyu ke kyaa tɛɛle ken̄ maa wola nen̄ nɛ dɔɔ.’

⁴ Mena dɔɔ Aberaham korowɔ lee Kaldea tɛɛle man, te ɔ gyuuwɔ kekyaa Haran donɔɔ man. ɔ kya yen̄ wɔle nɛ, Wurubuarɛ moo e kaa see tɛɛle ya akyan̄ ke dɔɔ kei dɔɔ. ⁵ Tɛɛle naetɔɔ dokolon̄ koran̄ ɔ te fa e botɔɔ nyi dɛɛ bese n̄on gbagba ɔ wui ya. Mɔna Wurubuarɛ yakowɔ see nyi, waa mo tɛɛle kenan̄ fa n̄on na ɔ duulun̄ man balan̄. Deban̄ kenan̄ mɔ na Aberaham be dana bu koran̄ gba ya. ⁶ Ken̄te Wurubuarɛ yako e nyi, ‘N duulun̄ man balan̄ baa kyaa dei wɔle daale tɛɛle dɔɔ bese n̄ɔɔla. Baa moo wɔ yɛɛ gben̄a, na baa yɛɛ

wɔ nyeemandon na akpanyanɔnan kulutoonen sɔnonon akpen anaara (400). ⁷ Mɔna maa wɔn tɛele kenan mantena ban baa mo n duulun man balan ban yɛɛ gbenɔ nɛ denɛle. Kenan wɔle na, n duulun man balan ban baa lee tɛele kenan man, na be kaa som man kɛbo kei.' ⁸ Te Wurubuare na Aberaham bakewɔ see nyi, non na ɔ duulun man balan pou baa kara ba baala wose. Mena dɔɔ Aberaham ka lola ɔ bu Asiki weeya gyanaarate nɛ te ɔ kara ɔ baala wose. Kenan wɔle Asiki mɔ kaa lola Gyekɔpo, te Gyekɔpo mɔ lola de naanaɔ kufu bala ban.

⁹ Gyosefo mɔ yɛɛ de naanaɔ kufu bala ban man nolo e. Ken ɔ kegyiise ne kola e dɔɔ nɛ te ba mo e yɔɔ te ɔ ka bese gbeni Igyipite tɛele man, mɔna Wurubuare senawɔ ɔ wɔle, ¹⁰ te ɔ lese e lee ɔ diyem pou man. Te ɔ fa e nyansa, te ɔ yela Igyipitena gyoo Faaro gyae ɔ nombia, mena dɔɔ gyoo non moo ɔ dekpanalan na Igyipite tɛele ken pou do non Gyosefo nyinmaa man nyi waa kɛɛ ne dɔɔ.

¹¹ Deban kenan te tanam dinaa daale kaa yalawɔ Igyipite na Kaanan tɛelese pou dɔɔ, te ka moo kaale dinaa mɔ kaa lo be dɔɔ. Mena dɔɔ de naanaɔ ban te nyin weenɛ baa di ya. ¹² Deban ken Gyekɔpo be nyii nyi weenɛ kyaa Igyipite nɛ, te ɔ kpila ɔ bia de naanaɔ ban botɔɔ. ¹³ Be ka bese gyoo Igyipite bolate nɛ, Gyosefo lese ɔ wose wola ɔ kegyiise ban, te gyoo Faaro mɔ kaa gyenɔ Gyosefo ɔ lonɔtona ban. ¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo doo ɔ kya Gyekɔpo tiila nyi non na ɔ balan pou baa tu kon Igyipite. Be yaanɔle pou yɛɛ balan sɔnotooro na kufu banon (75). ¹⁵ Mena dɔɔ Gyekɔpo gyuuwɔ ke kyaa Igyipite, te non na ɔ bia pou yekeewɔ botɔɔ. ¹⁶ Ba besena ba woya ban kon Sekyem donɔɔ man, te be kaa wuu wɔ boe bɔɔ ken Aberaham be kala kɔba lɛɛ lee Hamɔ bia gyan nɛ man.

¹⁷ Deban ken Wurubuare nombii

ayakon see fa Aberaham ken na benaa kekɔn ampan nɛ, te de balan ban be kyaa Igyipite nɛ wukuwo nideli. ¹⁸ Kenan wɔle nɛ, gyoo wɔle nolo non ɔ ba gyen kolo lee Gyosefo wose man ya nɛ, kaa dii gyoori Igyipite tɛele ken dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ɔ yɛɛ de naanaɔ ban nyeemandon na akpanyanɔnan, te ɔ nɛre wɔ dekpankpasare man nyi baa tirii be bia wɔlɛɛ leki na baa nyin yen. ²⁰ Mena deban kenan man mɔ te ba lola Mosesi, mɔna ɔ te yɛɛ bu yakaate e Wurubuare siaman ya. Ba weese e ɔ kya deni man te be kɛɛle e botɔɔ gyaalanɔna batooro. ²¹ Lii deban daale na, be tira e leki debɔɔ man, te gyoo Faaro bu alebu naa e mo ke kɛɛle ngba non gbagba ɔ bu nɛ. ²² Ba wola e Igyipitena nyansa pou. Te ɔ kaa bese walan dinaa ɔ kekolosi na ɔ tom keyɛɛ pou man.

²³ Mosesi kedi kulutoonen sɔnola nɛ, te konawɔ ɔ nyeeman nyi waa koro gyoo ke kɛɛ ɔ tebia Iseraetena kekyaa man. ²⁴ ɔ ke gyoo ken nɛ, ɔ ke naawɔ ngba Igyipite baale nolo ne naase Iserae baale nolo diyem na, te ɔ gyuuwɔ ke lɛɛ ɔ dɛɛ baale non nɔɔ te ɔ koo Igyipite baale non. ²⁵ Mosesi agyuen man na, non gyen nyi ɔ balan ban baa nyii aseɛ nyi Wurubuare waa ta ɔ dɔɔ bo lese wɔ lee be kaale man, mɔna be te nyii aseɛ mena ya. ²⁶ Ke tɛɛ naa nɛ, ɔ ke naa Iseraetena wɔlɛɛwɔlɛɛ bala mɔ ne yoo, te ɔ gyuuwɔ ɔ kaa pataa wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, 'Me tebia e kɛɛ, e wɔlɛɛwɔlɛɛ. Weera dɔɔ te e ne yɛɛ donɔ akpanyanɔnan mena?' ²⁷ Mɔna non ɔ ne yɛɛ ɔ dɔɔ akpanyanɔnan nɛ tɛese Mosesi lee yenan te ɔ bɔɔse e nyiaa, 'Amote moona nen yɛɛ de siamante na de nombiadiiri?' ²⁸ 'N ne gyae baa n ka ko man ngba mena ken dana n ba ko Igyipite baale non nɛ?' ²⁹ Mosesi kenyii nombii kei nɛ te ɔ korowɔ yeu gyoo ke kyaa Midian tɛele man bese nɔɔle botɔɔ. Botɔɔ te ɔ yalawɔ te ɔ lola bia baala bala.

³⁰ Kulutoonen sɔnola wɔle nɛ,

Wurubuare kpilale nolo kaa lese ɔ wose wola Mosesi, boalan daale ken ne kpa deponfa daale man depampaa nsana Sinai bula ken gyan ne. ³¹ Mosesi naa ke na, yakolon kyan e. Te ɔ tuuwɔ benaa ke na waa nyin naa ke nideli. Botɔ te ɔ nyii de Gbengyoo Wurubuare woya nyiaa, ³² 'Man yena n naanao Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuare non.' Te yakolon gyoo Mosesi te ɔ sereewɔ, mena dɔɔ ɔ te tale kee ke bela ya. ³³ Te de Gbengyoo Wurubuare yako e nyiaa, 'Kpee nyan nkyokotase lee n naawɔ man, nawolo nyi man Wurubuare gbagba kyaa botɔ ken n seɲee ne. ³⁴ Ampan, ma te naa me balan ban be kyaa Igyipite ne kaale te me te nyii mena ken mɔ beɲe toron, mena dɔɔ me te tisi lee adido kɔn me kaa lee wɔ. Desina n wose na maa kpilane n Igyipite!'

³⁵ Mosesi kei nombia te be beewɔ, te be boose e nyi, 'Amɔte yee na nen de siamante, na de nombiadiiri.' Wurubuare tɛewɔ ɔ kpilale non ɔ ba lese ɔ wose wola Mosesi deponfa ken man ne dɔɔ, yee e siamante na nyeelɛere. ³⁶ Mosesi kei yena yakolon nombia na nombia dinaana deban ken ɔ ba mo Iseraetena lee Igyipite ta be siaman mo wɔ kaa ton epo yayam ken, gyu ke ta depampaa dinaa ken man kulutoonen sɔnola (40) ne. ³⁷ Mosesi kei yako na Iseraetena nyiaa, 'Wurubuare waa kpila ɔ dekpenkpengyɔɔre nolo e gyan ngba mena ken ɔ be kpila man ne. Waa lee bo emee gbagba e balan man.' ³⁸ Mosesi kei na Iseraetena ban ke kyaa depampaa ken man ne, Wurubuare kpilale kaa kolosiwɔ na e Sinai bula ken dɔɔ te ɔ lee Wurubuare nyeedon nombia nan fa de naanao, te ne kaa tunja daa mɔ.

³⁹ Mɔna de naanao yee denele don te be beɲe ɔ nombia nan, te be tɛese e see yenan. Te ban be konɔɔse man na, nafa be gyaewɔ nyi baa bese gyu Igyipite. ⁴⁰ Mena dɔɔ be yako Aaron nyi, 'Yee beenen fa daa

na baa ta de siaman, nawolo nyi dɔɔ gyen kpene ken be yee Mosesi non ɔ ba mo daa lee Igyipite ne ya.' ⁴¹ Weeya nenan man te be yee nunkyue bu mo yee be bane, te be faa ke kedi te be dii be nɔɔ mo lese kpene ken ban gbagba ba mo be nyinmaase yee ne yele. ⁴² Mena dɔɔ Wurubuare lese ɔ sia yela wɔ, te ɔ moo wɔ fa adido kyolobiise kasom, ngba mena ken bɔɔ nmarase do Wurubuare akpenkpengyɔɔra tɔne ken man ne. Ba nolo nmarasewɔ nyi Wurubuare kpa,

'O Iseraetena, na man te e koo wonembia deesi fa kulutoonen sɔnola (40) depampaa dinaa ken man ya.

⁴³ E bane Moleki te e yee kanyan deni do ke, na e bane Refan wulu ken ke yee ngba kyolobii ne, te e moowɔ sila e wose.

Ban yena banee ban e be yee nyi e ka som!

Mena dɔɔ maa yela baa mo non gyulem, nan Babilon donɔɔ ken wole.'

⁴⁴ Depampaa dinaa ken man ne, na de naanao dana kanyan deni dinaa daale ken ne di wɔ adanse nyi Wurubuare kyaa be gyan. Be yee kanyan deni dinaa kei ngba mena ken Wurubuare ba lese wola Mosesi nyi waa yee ke ne. ⁴⁵ De naanao ke lee kanyan deni dinaa kei lee be kyaa gyan ne, ba moo ke sila be siamante Gyosua kelii tɛele ken Wurubuare be yeli bɔɔ yoo gegi ke balan te ɔ be leo ke fa wɔ ne man. Kanyan deni dinaa kei doowɔ botɔ kelii deban ken Defidi be kaa di gyoori ne. ⁴⁶ Defidi kei nombia gyoo Wurubuare sia, te ɔ yako Wurubuare nyi waa fa e gbɛe na waa ban osom deni dinaa gbagba fa ɔ naana Gyekɔpo Wurubuare non. ⁴⁷ Mɔna ɔ bu Solomɔn kaa banja na osom deni dinaa kenan. ⁴⁸ Mɔna Wurubuare non ɔ kela kpene kamase ne, be kyaa deni ken bɔɔ mo nyinmaase ma ke ne man

ya. Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre ɲolo yako mena nombii kei nyiaa,

⁴⁹ De Gbɛngyoo Wurubuarɛ kpa, 'Adido te me gyooro gbeli kyaa, te tɛɛle dɔɔ yɛna me nae dɛɛsee.

Wɔɲ deni dinɔɔ yaa ɛ ke ma fa maɲ, yaa alɛɲ te maa kyaa fɛɛfo?

⁵⁰ Na maɲ gbagba yɛɛna abɔɔ kɛɲa pou yee?" "

⁵¹ Te Sitifin yako wɔ bela nyiaa, "Ɛmɛɛ konɔɔyɔɲtɛna, ɛ dana konɔɔyɔɲ ɲgba balan baɲ bɔɔ ne nyii Wurubuarɛ dei ya nɛ, te ɛ ne yɛɛ deɲele doɲ ɲgba ɛ kyaa nɛ. Nawolo nyi debaɲ kamase na ɛ na koro seɲ tia Wurubuarɛ felin ɲon.

⁵² Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyɔɔre ɲolo kyaawɔ kɛɲ ɛ naanaɔ te naase e diyem yee? Ba koo Wurubuarɛ kpilala baɲ bɔɔ wula yako see nyi Yesu Kristo ɲon ɔ nombia tenɛɛ nɛ waa kɔɲ nɛ, te nɛnɛɛ ɛ lese Yesu ɲonanɲ fa te ba koo e. ⁵³ Ɛmɛɛ yɛna baɲ ɛ be nyinɲ Wurubuarɛ mmaraase ɲan lee ɔ kpilala gyan, mɔna ɛ te di ɲe dɔɔ ya."

Be ke funjii Sitifin boya

⁵⁴ Debaɲ kɛɲ donɔɔ kegyiise baɲ be nyii nombia kɛɲa nɛ, be sia yɛɛwɔ ɔ dɔɔ te ba gyeɲa baɲ nideli.

⁵⁵ Mɔna Sitifin ɲon Wurubuarɛ felin ɲon doo ɔ man nideli nɛ kɛɛ adido na, te ɔ naa Wurubuarɛ gyoorobiiri kɛɲ, na Yesu mɔ seɲɛɛ Wurubuarɛ dunolunɲ dɔɔ. ⁵⁶ Te Sitifin yakowɔ nyiaa, "Ɛ kɛɛ, mɛɛ naa ɲgba adido ta toro, na Deniwalan Bu ɲon seɲɛɛ Wurubuarɛ dunolunɲ dɔɔ." ⁵⁷ ɔ keyako mena nɛ te kegyiise baɲ moo be nyinmaase tɔ ba deɲela, te be fae yeesa kɛɲkɛɲ. Karateteɛ te be popou kaa wuuwɔ ɔ dɔɔ, ⁵⁸ te be wɔɲee e lee donɔɔ kɛɲ man ke funjii e boya. Baɲ bɔɔ gyuu be kaa funjii e boya nɛ, kpee ba kegba wurikyimse ɲan fa tobaale ɲon bɛɛ baake e nyi Sɔɔl nɛ. ⁵⁹ Be kee funjii Sitifin boya ɲan nɛ, na ɔ ne fane nyi, "Me Gbɛngyoo Yesu, lɛɛ ma woo."

⁶⁰ Botɔɔ te ɔ ɲminɲawɔ ɔ doona dɔɔ te ɔ fae yeesa nyiaa, "Me Gbɛngyoo

Yesu, na mo nombiakumɛɛ kɛɲa tɔ wɔ kom ya." ɔ kekolosi nombia kɛɲa taɲ pɛ, te ɔ kara weesi. Be kɛɛ ko Sitifin na Sɔɔl mɔ seɲɛɛ botɔɔ ɔ na do wɔ kakyɛɲ.

8

Sɔɔl ke naase Kristotena diyem

¹ Lee wee kenanɲ te be fiasɛɛ bɛɛ naase Kristotena dikpii kɛɲ diyem nideli Gyerusalem donɔɔ man. Mena dɔɔ Kristotena baɲ pou yaaseewɔ lan Gyudia na Samaria tɛɛlese man, kaase kpilala baɲ baagenɲ Gyerusalem donɔɔ man.

² Kenɛte balan baɲ bee yee Wurubuarɛ nɛ, baale gyuuwɔ kewuu Sitifin te be wii ɔ lia nideli. ³ Mɔna Sɔɔl korowɔ seɲ ɔ ne naase Kristotena baɲ diyem nideli. ɔ na gyoo akpaɲalanɛ man ke wɔɲee Kristotena ala na baala gyuu ketɔ deni.

Filipo yako Wurubuarɛ nombia Samaria tɛɛle man

⁴ Yenanɲ kamase kɛɲ Kristotena baɲ be yaasee gyuu nɛ, be kolosi Wurubuarɛ nombia ɲan fa balan.

⁵ Te Filipo gyuu Samariatena donɔɔ dinaa daale man keyako Wurubuarɛ nombia nyi, Yesu Kristo yɛna nyeeleere ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔɲ nɛ. ⁶ Debaɲ kɛɲ balan burum baɲ be nyii nombia ɲan Filipo be yako, te bɔɔ naa gyakolonɲ nombia ɲan ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ, be tei ɔ nombia ɲan nideli. ⁷ Filipo kekolosi kɛɲ nɛ, balan baɲ felinɲkumɛɛ doo be man nɛ fae yeesa kɛɲkɛɲ, te felinɲkumɛɛ ɲan leewɔ be man. Te baɲ mɔ be baamense ba yekee, na ɔtakasese burum mɔ wose yɛɛ wɔ doɲ. ⁸ Mena dɔɔ yɛɛ donɔɔ kenanɲ mantena baɲ pou gyonɲ nideli.

⁹ Donɔɔ kenanɲ man na balee ɲolo kyaa botɔɔ kɛɲ bɛɛ baake e nyi Simɔn. ɔ ne yɛɛ baalabiiri nombia wola Samariatena, kɛɲ nyi ba wose na gbirisi wɔ. ɔ ne gyina ɔ wose adido wola ɔ wose nyi ɔ yɛɛ walan dinaa ɲolo e. ¹⁰ Mena dɔɔ walan kamase, bia na kegyiise pou ne tei

e te bɛɛ yako nyi, “Nɔn yena Wurubuarɛ donj keɲ bɛɛ baake nyi donj dinaa nɛ.” ¹¹ Ɔ ta mo ɔ baalabiiri nombia keɲa wola wɔ yela ba wose te gbirisi wɔ kyare, mena dɔɔ bɛɛ lɛɛ e di nideli. ¹² Mɔna Filipino ke yako wɔ Wurubuarɛ gyoori na Yesu Kristo wose man nombia ɲan nɛ be lɛɛwɔ di, te be sɔɔ ala na baala pou Wurubuarɛ lonj. ¹³ Simɔn gbagba mɔ lɛɛ nombia ɲan di te be sɔɔ e Wurubuarɛ lonj, te ɔ moo ɔ wose do na Filipino nideli. Te gyakolonj nombia na nombia dinaana ɲan ɔ be naa Filipino ne yɛɛ dɔɔ, ɔ wose gbirisi e.

¹⁴ Debanj keɲ Yesu kpilala banj be kyaa Gyerusalem be nyii nyi Samariatena te lɛɛ Wurubuarɛ nombia ɲan di nɛ, be kpila Pita na Gyɔn be gyanj. ¹⁵ Ba kekɔɲ kaa gyoo na, be fanewɔ fa wɔ nyi Wurubuarɛ waa mo ɔ felinj ɲon do be man. ¹⁶ Nawolo nyi na Wurubuarɛ ta moo ta ɔ felinj ɲon do banj Samariatena benanj man ɲolo man ya. Be sɔɔ wɔ Wurubuarɛ lonj bo lee de Gbenjgyoo Yesu waagenj yele man. ¹⁷ Te Pita na Gyɔn moo be nyinmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ, te Wurubuarɛ moo ɔ felinj ɲon do be man. ¹⁸ Simɔn naawɔ nyi Yesu kpilala banj ka mo be nyinmaase gyakaa balan banj dɔɔ fane fa wɔ nɛ, Wurubuarɛ moo ɔ felinj ɲon do be man kɛntɛ ɔ lese kɔba waa fa wɔ, ¹⁹ te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ mo mena donj kei fa manj mɔ, na walanj kamase ɲon maa mo me nyinmaa gyakaa ɔ dɔɔ na, Wurubuarɛ ka mo ɔ felinj ɲon do ɔ man.” ²⁰ Te Pita yako e nyi, “Wurubuarɛ waa yela ɛmɛɛ na n kɔba pou ka gyoo boalanj man. Nawolo nyi n te yɛɛ nya agyuenj nyi n ka mo kɔba lɛɛ Wurubuarɛ kolo anefanj. ²¹ N be dana dedii yaa dasenae da tom kei man ya, nawolo nyi n konɔɔ man nombia ba tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ya. ²² Kyɛɛkee nya agyuenj lee n nombiikum kei man, na n kefane fa de Gbenjgyoo Wurubuarɛ na waa mo ke kyɛɛ nenj. ²³ Nawolo nyi ma te naa nyi n dana

sibiikum, te nombiakumɛɛ te di n dɔɔ.” ²⁴ Te Simɔn yako wɔ nyi, “Mɛɛ waase ɲon bo ɛ fane fa de Gbenjgyoo Wurubuarɛ fa manj, na ɲan pou ɛ be yako nɛ man dokolonj gba be kɔɲ me dɔɔ ya.” ²⁵ Pita na Gyɔn kekolosi Wurubuarɛ nombia ɲan di adanseɛ lee Yesu Kristo wose man tanj nɛ, te ba besewɔ lanj Gyerusalem donɔɔ man. Be ka bese bee gyu keɲ nɛ, be kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɲan Samariatena akuraase burum man.

Filipo na Itiopia baale ɲolo wose man nombia

²⁶ De Gbenjgyoo Wurubuarɛ kpilale ɲolo lee adido kaa yako Filipino nyiaa, “Koro desina n wose na n ka mo ata yenanj gbɛɛ bene keɲ ba lee Gyerusalem ne gyu Gasa donɔɔ man nɛ.” ²⁷ Kɛntɛ Filipino korowɔ desina ɔ wose moo gbɛɛ. Ɔ kee gyu keɲ na te ɔ ke gyanjɛɛ na Itiopia baale saayete ɲolo. Ɔ yɛɛ Itiopia ala gyoo ɲon bɛɛ baake e nyi Kandase nɛ wose man walanj kegyia ɲolo e. Nɔn ne kɛɛ na ala gyoo ɲon kɔba pou dɔɔ. Balee kei gyuu Gyerusalem bo ka som Wurubuarɛ, ²⁸ te ɔ besewɔ kaa lanj ɔ ne gyu ɔ dɛɛ. Na ɔ kyaa anebilinjinbii daale man keɲ dɛɛkyɔɲse ne wɔɲee na ke. Ɔ kyaa ɔ ne kala Wurubuarɛ dekpenjkenjgyɔɔre Yesaya tɔne. ²⁹ Te Wurubuarɛ felinj ɲon yako Filipino nyi, “Tuu benaa anebilinjinbii keɲ.” ³⁰ Kɛntɛ Filipino yeuwɔ gyu botɔɔ, te ɔ ke nyiiwɔ ɲgba balee ɲon ne kala kolo lee Wurubuarɛ dekpenjkenjgyɔɔre Yesaya tɔne keɲ man nɛ te Filipino bɔɔse e nyi, “Mena dɔɔ n ne nyii kpene keɲ n ne kale nɛ man?” ³¹ Te balee ɲon tiranɔɔ fa Filipino nyi, “Sena te maa tale nyii ke man, keɲ ɲolo ta lese ke man fa manj ya?” Te ɔ baake Filipino nyi waa gyenj kaa kyaa ɔ gyanj. ³² Na Wurubuarɛ nombia ɲan bɔɔ ɲmarase see te ɔ ne kale yena nyi, “Ba te kparaa e lanj ɲgba nam ɲon bee gyu be kaa ko e nɛ. Ɔ yɛɛ ɲgba nambu ɲon bɛɛ kɛɛɛ ɔ wona

te ɔ senɛɛ yididi nɛ.
 ɔ te wii koran̄ gba ya.
³³ Be tisinaa e tɛɛle man, do e desɛn̄,
 te be sukutii ɔ nombia do.
 Amɔ ne gyae la waa tale yako kolo
 lee ɔ duulun̄ man balan̄ wose
 man,
 n̄gba bɔɔ ko e bilen̄ nɛ.”
³⁴ Botɔɔ te Itiopia baale kegyia n̄on
 bɔɔse Filipino nyiaa, “Kegyia waaseda,
 amɔte wose man nombia yaa Wu-
 rubuare dekpɛn̄kpɛngyɔɔre kei ne
 yako nɛ, n̄on gbagba yaa walan̄
 wɔle n̄olo bo?” ³⁵ Te Filipino sen̄awɔ
 Wurubuarɛ nombia n̄an bɔɔ kale nɛ
 dɔɔ yako e Yesu wose man nombia
 n̄an.
³⁶ Be kee gyu ken̄ nɛ, te be ka
 leewɔ lon̄ daale dɔɔ. Botɔɔ te balee
 n̄on bɔɔse Filipino nyiaa, “Kɛɛ lon̄
 daale yaa kei, won̄ ne tɔɔ na man̄
 gbɛɛ na Wurubuarɛ lon̄kesɔ?” ³⁷ Te
 Filipino yako e nyi, “Akpaa n̄ mo n̄
 konɔɔ pou lɛɛ Kristo di na, gbɛɛ
 doo nyi maa sɔ nen̄ Wurubuarɛ
 lon̄.” Balee n̄on mɔ yakowɔ nyiaa,
 “Mɛɛ lɛɛdi nyi Yesu Kristo yena
 Wurubuarɛ bu n̄on.” ³⁸ Mena dɔɔ
 balee n̄on yela anebilin̄inbii ken̄
 sen̄awɔ, te n̄on na Filipino pou tisiwɔ
 ka gyoo lon̄ ken̄ man te Filipino sɔɔ e
 Wurubuarɛ lon̄. ³⁹ Be ka lee lon̄ ken̄
 man nɛ, te de Gben̄gyoo Wurubuarɛ
 felin̄ n̄on moo Filipino lan̄ debokenan̄
 man, mena dɔɔ balee n̄on te naa e
 bela ya. Mɔna balee n̄on besewɔ mo
 ɔ gbɛɛ ɔ ne gyu gyon̄ man. ⁴⁰ Filipino
 kɛɛwɔ na, ɔ kyaa Asotuse donɔɔ
 man. ɔ tɛɛwɔ donɔɔse n̄an man
 kolosi Kristo nombia n̄an, kaboena ɔ
 gyuuwɔ ka lee Kaesaria donɔɔ man.

9

Sɔɔl keɛɛ Yesu di

¹ Weeya n̄enan̄ pou man na Sɔɔl
 sɛɛ ɔ ne n̄maase de Gben̄gyoo Yesu
 silala ban̄ nyi waa ko wɔ. Mena dɔɔ
 ɔ gyuu Wurubuarɛ sae kegyia n̄on
 gyan̄, ² ka sola e lɛɛ ɔ nyin̄maa man
 tɔne ken̄ gyae ke fa e don̄ na waa mo
 gyu Damasekuse donɔɔ man kefa

Gyudatena ɔsom denɛɛ man kegyi-
 ise ban̄. Na baa fa e gbɛɛ waa kyan̄
 walan̄ kamase, ala na baala ban̄ pou
 ɔ naa nyi be silana Yesu kawola wɔle
 kei nɛ. Na waa nyin̄ kyan̄ wɔ kon̄
 Gyerusalem donɔɔ man kaa tɔ deni.
³ ɔ ke gyu ka benaa Damasekuse
 donɔɔ nɛ, debokenan̄ man te boalan̄
 daale lee adido kaa n̄maale pole
 kilisi e. ⁴ Mena dɔɔ ɔ leewɔ yala te ɔ
 nyii woya n̄aale baake e bɔɔse nyi,
 “Sɔɔl, Sɔɔl, weera dɔɔ te n̄ ne naase
 man̄ diyem mena?” ⁵ Botɔɔ te Sɔɔl
 tiranɔɔ bɔɔse e nyiaa, “Nyan̄ amɔte
 n̄onan̄ me Gben̄gyoo?” Te n̄on mɔ
 yako e nyiaa, “Man̄ yena Yesu n̄on
 n̄ ne naase diyem nɛ. ⁶ Mɔna koro
 na n̄ ke gyu donɔɔ ken̄ man, na
 baa yako nen̄ kpene ken̄ kaboena
 nyi nya yɛɛ.” ⁷ Balan̄ ban̄ ban̄ na
 Sɔɔl dɔn̄ɛɛ nɛ, ba woya yeuwɔ lee be
 gyan̄ ken̄ ba te tale gyuuusu be nɔɔ ya.
 Ban̄ mɔ nyii nɔɔwoya n̄an, mɔna ba
 te naa n̄olo ya. ⁸ Sɔɔl korowɔ sen̄ te ɔ
 gyuuusu ɔ sia mɔna ɔ te tale naa kolo
 ya, mena dɔɔ be kyan̄a e ɔ nyin̄maa
 man, te ba moo e gyu Damasekuse
 donɔɔ man. ⁹ ɔ kyaawɔ botɔɔ weeya
 kpaakpaa atoro ken̄ nyi ɔ bɛɛ naa
 ya, te ɔ bee dii ya, te ɔ bɛɛ nyɔɔ mɔ
 ya.

¹⁰ Na Yesu silale n̄olo kyaa
 Damasekuse botɔɔ ken̄ bɛɛ baake
 e nyi Ananiase. ɔ nyiiwɔ de
 Gben̄gyoo baake e n̄gba doseɛ man
 nɛ nyi, “Ananiase.” Te ɔ kpaawɔ
 nyi, “Me Gben̄gyoo man̄ yaa!” ¹¹ Te
 de Gben̄gyoo Yesu yako e nyi, “Koro
 gyu Gyuda dɛɛ, ke kyaa gbɛɛnaa ken̄
 bɛɛ baake ke nyi gbɛɛnaa ken̄ ka
 Tenɛɛ nɛ nɔɔman, na n̄ ke bɔɔse Sɔɔl
 n̄on ɔ ba lee Tasuse nɛ dɔɔ. ɔ kyaa
 botɔɔ ɔ ne fane. ¹² Wurubuarɛ ta
 lese wola n̄on Sɔɔl mɔ n̄gba doseɛ
 man nɛ nyi, balee n̄on bɛɛ baake
 e nyi Ananiase nɛ, te kon̄ ɔ kaa
 mo ɔ nyin̄maase gyakaa ɔ dɔɔ, na
 waa bese naa bela.” ¹³ Ananiase
 tiranɔɔ nyiaa, “Me Gben̄gyoo, balan̄
 burum te yako man̄ balee kei wose
 man nombia, na mena ken̄ ɔ be yɛɛ
 n̄ balan̄ ban̄ be kyaa Gyerusalem

donɔɔ man nɛ akpanyanɔɔ. ¹⁴ Ɔ lɛɛ tɔne ken ne fa e donɔɔ baa lee Gyudatena saese kegyiise gyan kɔɔ Damasekuse kebo, na ɔ kaa kyanɔɔ ban pou bɛɛ som nen nɛ.” ¹⁵ Kenɛte de Gbenɔɔgyoo Yesu tiranɔɔ fa Ananiase nyiaa, “Gyu ɔ gyan, nawolo nyi man lese na e nyi waa som man, na waa yela ban pou ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya, na be gyoonen na Iseraetena pou ke nyii ma yele. ¹⁶ Man ne gyae la maa wola e mena ken kabona nyi waa naa diyem nideli lee ma yele dɔɔ.”

¹⁷ Kenɛte Ananiase gyuuwɔ ka gyoo dekpɔalanɔɔ ken man. Te ɔ moo ɔ nyinmaase gyakaa Sɔɔl nyee dɔ fane nyiaa, “Me dɔɔ Sɔɔl, de Gbenɔɔgyoo Yesu non ɔ ba lese ɔ wose wola nen gbɛɛnaa man deban ken ne kɔɔ kebo nɛ, non kpila na man n gyan nyi me kaa fane fa nen na n kabese naa. Na Wurubuare kenin mo ɔ felin non do n man.” ¹⁸ Debokenanɔɔ man te kolo leewɔ ɔ sia non man yala ngba kpebii bɔɔlɛɛ bia nɛ, te Sɔɔl sia non gyuuwɔ, te ɔ besewɔ ɔ ne naa bela. Ɔ korowɔ sen te ba ke sɔɔ e Wurubuare lonɔɔ. ¹⁹ Kenanɔɔ wole te be faa e weenɛɛ. Ɔ ke di tan nɛ, ɔ wose besewɔ yɛɛ e donɔɔ. Te ɔ dii weeya akalansɛɛ njaale Yesu silala ban gyan Damasekuse donɔɔ man botɔɔ.

Sɔɔl kekolosi Wurubuare nombia Damasekuse

²⁰ Debokenanɔɔ man te Sɔɔl fiasɛɛ ɔ ne kolosi Yesu nombia Gyudatena ɔsom denɛɛ man nyi, Yesu yena Wurubuare bu non. ²¹ Ban pou bɔɔ nyii e nɛ wose gbirisi wɔ, te be bɔɔse donɔɔ nyi, “Na balee kei kyaa la Gyerusalem donɔɔ man ɔ ne naase ban bɛɛ som Yesu nɛ diyem yee? Na ken dɔɔ te ɔ kɔɔnawɔ kebo ɔ kaa kyanɔɔ wɔ na waa mo wɔ gyina saese kegyiise ban yee?” ²² Te Sɔɔl besewɔ nyin donɔɔ kpu te ɔ kolosiwɔ lese ne man nideli fa Gyudatena ban nyi, Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ nɛ. Ɔ kolosiwɔ nideli ken nyi

Gyudatena ban be kyaa Damasekuse donɔɔ man nɛ, te tale gyuuusu be nɔɔ bela ya. ²³ Weeya ala njaale wole nɛ, Gyudatena kegyiise gyanɛewɔ yɛɛ nɔɔ nyi baa ko Sɔɔl. ²⁴ Mɔna Sɔɔl nyii be nombiakumɛɛ non bɔɔ bake ɔ nyeeman nɛ. Nelim na ka weese pou na, bɛɛ deke donɔɔ ken anaanɔɔse non na baa nyin ko e. ²⁵ Mɔna nelim daale nɛ, ɔ kaseela ban moo e do dokyonolonɔɔ man, te be tisinaa e mo nfansere man gbaa dekyanɔɔ ken bɔɔ maa kilisi donɔɔ ken nɛ, te ɔ yeuwɔ lanɔɔ Gyerusalem.

Sɔɔl kegyu Gyerusalem

²⁶ Sɔɔl ka bese gyu Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ɔ gyaewɔ nyi waa mo ɔ wose kpu na Yesu silala ban. Mɔna be popou ne yee nawolo nyi na ba te lɛɛ ta di nyi, non mɔ ta bese Yesu silale gbagba ya. ²⁷ Kenɛte Banabase moo e gyu Kristo kpilala ban gyan. Te ɔ yako wɔ mena ken Sɔɔl be naa de Gbenɔɔgyoo Yesu Damasekuse gbɛɛnaa man, na mena ken de Gbenɔɔgyoo Yesu be kolosi na e, na mena ken ɔ be gyɔ ɔ konɔɔ mo Yesu yele keyako Wurubuare nombia non Damasekuse donɔɔ man nɛ. ²⁸ Mena dɔɔ Sɔɔl kpuuwɔ na Yesu silala ban. Ɔ kyaawɔ be gyan te be gyɔɔ be konɔɔ ta na Gyerusalem donɔɔ kolosi Wurubuare nombia non lee de Gbenɔɔgyoo Yesu yele man. ²⁹ Sɔɔl kolosiwɔ nideli te non na Gyudatena ban bee kolosi Giriki dei nɛ, lɛɛ anmaarenɔɔ nideli. Te be gyae gbɛɛ ken baa mo ko e. ³⁰ Mena dɔɔ Yesu silala ban ka gyen mena nɛ, ba moo e gyu Kaesaria donɔɔ man te be yela ɔ lanɔɔ Tasuse.

³¹ Mena dɔɔ Kristotena ban be kyaa Gyudia na Galelia na Samaria tɛɛlese man nɛ, wose fɛɛ wɔ mena deban kenanɔɔ man. Be lɛɛ Yesu nombia non di nideli, te be tɛɛwɔ Wurubuare kegyaebii man, te Wurubuare felin non doo wɔ kakyen te be wukuwɔ kpu.

Pita kekyɔ Anease na Dɔkase

³² Kɔŋawɔ debaŋ daale nyi Pita keta ɔ ne kila tɛele keŋ nɛ, ɔ gyuu Lida donɔɔ man ɔ kaa kɛɛ Kristotena baŋ be kyaa botɔɔ nɛ.

³³ Keŋte ɔ ke naa balee ŋolo na ɔ yele yɛna Anease ŋon ɔ wose pou ba yem nɛ. Ɔ doowɔ dofoŋoŋ dɔɔ kulutooneŋ gyanaara keŋ ɔ bɛɛ tale koro ya. ³⁴ Botɔɔ te Pita baake e nyiaa, “Anease kɛɛ, Yesu Kristo te kyɔ neŋ n kawee. Koro seŋ na n ke bɔ n dofoŋoŋ!” Debokenaŋ man te Anease korowɔ seŋ. ³⁵ Balan baŋ pou be kyaa Lida na Sarɔn kena Anease dɔŋɛɛ nɛ, be lɛɛ de Gbɛŋgyoo Yesu nombia ŋan di te ba bese ɔ silala.

³⁶ Na alo ŋolo mɔ kyaa Gyopa keŋ ŋon mɔ yɛɛ Yesu silale e te ɔ yele yɛna Tabita. Giriki dei man na baa baake e nyi Dɔkase keŋ nawolo nyi ŋaa. Debaŋ kamase na alo kei ne yɛɛ deeli fa balan, te ɔ ne kyɔ ayematena mɔ nideli. ³⁷ Debaŋ kenan man nɛ, ɔ gyoo kawee te ɔ yeŋawɔ. Te be sɔɔ e teeli abansoro deni daale man. ³⁸ Lida na Gyopa donɔɔse taŋ lem na dɔŋa ya. Te kaseela baŋ be kyaa Gyopa kenyii nyi Pita kyaa Lida nɛ, be kpila tewulɛɛ bala gyu ɔ gyaŋ nyi, “Pita, waaseda, yɛɛ bilen na n kekɔŋ de gyaŋ.”

³⁹ Mena dɔɔ Pita korowɔ sila wɔ. Be ka gyoo botɔɔ nɛ te ba moo e gyu deni adidote keŋ man. Te liala baŋ pou kaa yilaawɔ kilisi Pita bee wii, na bɛɛ mɔ kegbase na abɔɔ ŋan Tabita be ŋare fa wɔ pɛte ɔ ba yem nɛ wola e. ⁴⁰ Keŋte Pita lese be popou lee deni keŋ man, te ɔ ŋminawɔ ɔ doona dɔɔ te ɔ fanewɔ. Te ɔ besenawɔ kɛɛ woo ŋon te ɔ yakowɔ nyiaa, “Tabita, koro!” Te woo ŋon gyuusuu ɔ sia, te ɔ kena Pita nɛ, ɔ korowɔ kyaa. ⁴¹ Keŋte Pita kyana e ɔ nyinmaa man kyɔ e te ɔ korowɔ seŋ. Te ɔ baake Yesu silala baŋ na liala baŋ, te ɔ moo Dɔkase do wɔ be nyinmaa man na ɔ delena.

⁴² Nombia keŋa yaaseewɔ kila Gyopa keŋ pou, te balan burum kaa lɛɛ de Gbɛŋgyoo Yesu di. ⁴³ Kenan

wɔle na Pita dii weeya burum Gyopa donɔɔ man botɔɔ. Na ɔ kyae Simɔn ŋon ɔ ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom nɛ gyaŋ.

10

Pita kekolosi Wurubuarɛ nombia fa Kɔnelio

¹ Balee ŋolo kyaawɔ Kaesaria donɔɔ man na ɔ yele yɛna Kɔnelio. Ɔ yɛɛ Itali tɛele yoonɔɔtɛna dikpii siamante e. Na yoonɔɔtɛna sɔŋonon doo la ɔ tɛɛ. ² Ɔ yɛɛ walaŋ ŋon ɔ ba mo ɔ wose fa Wurubuarɛ, te ŋon na ɔ dekpɔŋalanmantena pou ne yee Wurubuarɛ nideli. Ɔ dana wɔɛ fa Gyudatena ayematena te ɔ ne fane fa Wurubuarɛ debaŋ kamase.

³ Wee daale balinɔɔ weese debaŋ atoorote nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia ŋgba dosɛɛ man nɛ. Ɔ naa Wurubuarɛ kpilale ŋolo ta lee adido kɔŋ ɔ gyaŋ te ɔ baake e nyi, “Kɔnelio.” ⁴ Te Kɔnelio kɛɛ e yididi gyakolon man te ɔ boɔse e nyi, “Me Gbɛŋgyoo weera?” Keŋte Wurubuarɛ kpilale ŋon yako e nyiaa, “Wurubuarɛ te lɛɛ n kefane. Ɔ te naa mena keŋ n ne yɛɛ wɔɛ fa ayematena baŋ, te ŋe ta gyoo ɔ sia. ⁵ Mena dɔɔ kpila balan gyu Gyopa donɔɔ keŋ man, be kaa baake walaŋ ŋon bɛɛ baake e nyi Simɔn yaa Pita nɛ. ⁶ Ɔ kyaa Simɔn ŋon ɔ ne yɛɛ wonembia tɔna wose man tom nɛ dɛɛ. Ɔ dɛɛ kyaa epo nɔɔman.”

⁷ Wurubuarɛ kpilale ŋon kekɔŋ kaa kolosi fa e taŋ te ɔ be lam nɛ, Kɔnelio baake ɔ dekpɔŋalan man tewulɛɛ bala, na yoonɔɔtɛna baŋ bee gyee e nɛ man ŋolo, ŋon ɔ benaa na e te ɔ ne yee Wurubuarɛ nɛ. ⁸ Te ɔ yako wɔ kpene keŋ pou be kɔŋ nɛ, te ɔ kpila wɔ Gyopa donɔɔ man.

⁹ Tɛɛ kena weesetɛntɛŋ keŋ be dɔŋ bee gyuu te be ka benaa Gyopa donɔɔ keŋ nɛ, debaŋ kenan te Pita mɔ gyeŋawɔ laŋ abansoro dɔɔ ɔ kaa fane. ¹⁰ Tanam kyana e te ɔ gyae kolo waa di, mɔna debaŋ keŋ bɛɛ saa weenɛɛ ŋan nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia ŋgba dosɛɛ man nɛ. ¹¹ Ɔ naawɔ ŋgba adido ba toro na, te ɔ

naa kolo ngba kanyan dinaa daale ne, na be dana ke noosebia anaara nan man lee adido, te be tisinaa ke kaa see tæele man. ¹² Na wonembia kpookpoo doo ke man. Ban be dana nawoo anaara, na ban bee tuu be tooose doo, na ban bee furufu ne doo ke man. ¹³ Kenje o nyii noowoya naale nyi, "Pita, koro na n ka ko di." ¹⁴ Te Pita yakowo nyi, "Koa, dee gyu lem me Gbenjyoo, nawolo nyi me te dii ta kolo kum yaa kpene ken de kole ne see ya." ¹⁵ Te noowoya nan besewo yako e bela nyi, "Kpene ken Wurubuarɛ be læ do nyi ke dei ne, na baake ke nyi kolo anakolan bela ya." ¹⁶ Kei yeewo mena betabotooro. Te debokenan man ba moo kanyan ken lan adido bela.

¹⁷ Pita kekyaa o na gyuen nombia nan o be naa ne wose man ne, na Konelio kpilala ban mo te boose gyu kena dekpanalan ken man Simon kyaa, te be gyuuwo ka sen ka denanoo man. ¹⁸ Kenje be baake nolo dekpanalan ken man boose e nyiaa, "Kebo te balee non be baake e nyi Simon Pita ne kyaa?" ¹⁹ Na Pita see o na gyuen nombia nan o be naa ne wose man, te Wurubuarɛ felin yako e nyiaa, "Simon, nyii kebo, tewulee batooro baale ne gyae nen. ²⁰ Mena doo desina n wose na n ke tisi gyu be gyan. Sila wo ta, na læ n wose anmaaren ya nawolo nyi man kpila na wo." ²¹ Mena doo Pita tisiwo gyu balan ban gyan te o ke yako wo nyiaa, "Man yena walan non e ne keo ne. E keta gyakolon?" ²² Kenje balan ban tiranoo nyiaa, "De gbenjyoo yoonootena dikpii siamante non be baake e nyi Konelio ne kpila na daa n gyan. O ye walan non o ne yee Wurubuarɛ, te non na e mo nsana dei, te Gyudatena pou ne bu e. Wurubuarɛ kpilale nolo konala kaa yako e nyi, waa kpila kaa mo nen kon o gyan, na waa nyii kpene ken n dana fa e." ²³ Te Pita moo balan ban gyu o de, te o yela be doowo o gyan.

Te kena ken ne, Pita desina o wose te non na wo pou lanawo. O tebia Kristotena baale mo leewo Gyopa sila wo gyu. ²⁴ Te kena te ba gyoo Kaesaria, na Konelio ne kee be gbæ mena doo o yilaa o lonjtona na o gyoona kpaakpaa nyiban. ²⁵ Pita ka gyoo dekpanalan ken man ne, Konelio kaa gyanewo na e te o tisiwo bun o nawootæe obuo man. ²⁶ Kenje Pita yako e nyi "Koro, na ye mena ya. Nawolo nyi man mo ye deniwalan e ngba nyan ne." ²⁷ Te non na Pita moo afa keyoo mo gyoo dekpanalan ken man, te Pita ke naa balan burum ban pou boo yilaa botoo ne. ²⁸ Te o yako wo nyi, "Emæ gbagba e gyen nideli nyi nafa daa Gyudatena osom kee wolo man na, gbæ be doo ken nyi Gyuda baale ka mo o wose do na walan non o te ye Gyuda baale e ya, yaa waa gyu o gyan ya. Mona Wurubuarɛ ta lese wola man nyi, me na kee walan nolo nyi o ye walan yakaate e ya. ²⁹ Lee mena doo n ke kpila baake man na, ma te bæ nyi moo kon ya. Mæ gyæ maa nyii kpene ken doo n be kpili baake man." ³⁰ Botoo te Konelio tiranoo nyiaa, "Weeya anaara yaa ngba me kyaa me de mæ fane balinoo weese ngba deban atoorote man ne, debokenan man te baale nolo kaa bæwo lee me doo. Na o doona aboo nan ne njalakee ne, te o kaa senawo me siaman. ³¹ Te o yako man nyi, 'Konelio, Wurubuarɛ te nyii n kefane te o ne tooose n wæ ken n dana fa ayematena ne, mena doo ³² kpila gyu Gyopa donoo man ke baake Simon Pita, o kyaa Simon non o ne ye wonembia tona wose man tom te o dekpanalan kyaa epo nooman ne gyan.' ³³ Mena doo te me kpila balan n gyan debokenan man. N ye ke nideli ngba n be kon ne. Næ de popou te kaa gyanee kebo Wurubuarɛ siaman de daa nen, na dee nyii noowoya nan de Gbenjyoo Wurubuarɛ kpa nya yako daa ne."

Pita kekolosi

³⁴ Botɔɔ te Pita gyinaa ɔ nɔwɔya nyi, “Nɛnɛ dɔɔ ma te naa ampan nyi balan pou yɛ kyɛkyɛ Wurubuarɛ siaman, te ɔ bɛ kɛ nɔlo siaman ya. ³⁵ Mɔna walan kamase nɔn ɔ ne yee e te ɔ ne yɛ abɔɔ nɔn dɔɔ na nɛ gbɛ na, ɔ ne lɛ e do. ɔ be famenɛ na ɔtenate dalee ya. ³⁶ Ɛmɛ gbagba gyen nɔwɔya kpaakpaa nɔn Wurubuarɛ ba mo fa Iseraetena nɛ. ɔ yako wɔ nyi baa sila Kristo nɔn ɔ yɛ walan kamase Gbenɔyoo e nɛ, na ban na nɔn Wurubuarɛ nsana ke de na baa nyin wosefɛren. ³⁷ Ɛ gyen nombii dinaa ken be kɔn Iserae tɛle dɔɔ, ken be fiasɛ lee Galelia tɛle man deban ken Gyon be kolosi lee Wurubuarɛ lonkesɔ ken wose man nombia nɔn wɔle nɛ. ³⁸ Ɛ gyen mena ken Wurubuarɛ ba mo ɔ felin na ɔ don ken do Yesu Nasarete baale nɔn man, mena dɔɔ Yesu tɛwɔ yɛ deeli te ɔ kyɔɔ ban pou ɔbɔnsam be di be dɔɔ nɛ kaweeɛ. ɔ yɛ kenja pou nawolo nyi Wurubuarɛ kpue na e. ³⁹ Te dee di adanɛ lee kpene kamase ken ɔ be yɛ Gyudatena tɛle man na Gyerusalem donɔɔ man nɛ. Be gyɔɔ e sakaa ɔpanɔn dɔɔ ko. ⁴⁰ Mɔna weeya atoorote ken man nɛ, Wurubuarɛ gyusu e lee yen man, te ɔ yela ɔ lese ɔ wose wola balan. ⁴¹ Na balan pou naa na e ya, mɔna daa ban Wurubuarɛ be wulaa lese nyi dɛ yɛ wa adanɛetena nɛ, daa daagen naa na e. Wurubuarɛ ke gyusu e lee yen man mɔ nɛ, daa na e diiwɔ te de nyɔwɔ. ⁴² Te ɔ yako daa nyi dee kolosi ɔ nombia fa balan na dee di adanɛ lee ɔ wose man nyi, nɔn yena walan nɔn Wurubuarɛ ba lese nyi, waa di balan ban bɔɔ yekee na ban be kyaa na be sia nɛ pou nombia. ⁴³ Wurubuarɛ akpenkpenɔyɔra ban pou kolosiwɔ lee ɔ wose man nyi, walan kamase nɔn waa lɛ e di na, Wurubuarɛ waa mo ɔ nombiakumɛ kyɛ e lee Yesu yele man.”

Wurubuarɛ ta mo ɔ felin do balan

ban ba te yɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man

⁴⁴ Pita kegyakaa ɔ ne kolosi nɛ, te Wurubuarɛ felin nɔn kaa gyoo ban pou bee tei e nɛ man. ⁴⁵ Te Gyudatena ban bɔɔ lɛ Yesu di te bɔɔ sila Pita kɔn nɛ, wose gbirisi wɔ ngba Wurubuarɛ ba mo ɔ felin nɔn do balan ban ba te yɛ Gyudatenawɔ ya mɔ man nɛ. ⁴⁶ Nawolo nyi be nyiiwɔ bee kolosi deise kpookpoo, na bɛ lese Wurubuarɛ yele. Kenje Pita yako wɔ nyiaa, ⁴⁷ “Wurubuarɛ ta mo ɔ felin nɔn do balan kewɔ mɔ man, ngba mena ken ken ɔ ba mo do de man nɛ. Nɔlo waa tale tɔ wɔ gbɛ nyi be na sɔ wɔ Wurubuarɛ lon yee?” ⁴⁸ Mena dɔɔ ɔ yela be sɔ wɔ Wurubuarɛ lon lee Yesu Kristo yele man. Te ba sola e nyi, waa kyaa be gyan weeya ala.

11

Pita ketira ɔ nombia nɔɔ

¹ Yesu kpilala na Kristotena ban be kyaa Gyudia tɛle ken dɔɔ nyiiwɔ nyi, balan ban ba te yɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ te lɛ Wurubuarɛ nombia nɔn do. ² Pita ke gyu ka gyoo Gyerusalem donɔɔ man nɛ, Gyudatena ban ba senɛ nyi Yesu silala pou baa kara be baala wose nɛ te sɛ e ya. ³ Be bɔɔse e nyi, “Weera te n gyuuwɔ balan ban ba te kara be baala wose ya nɛ gyan, te n ke diiwɔ bom na wɔ?” ⁴ Botɔɔ te Pita lese kpene ken be kɔn nɛ man dokolon dokolon fa wɔ nyiaa, ⁵ “Na me kyaa Gyopa donɔɔ man mɛ fane. Kenje me naa kolo ngba kanyan dinaa daale nɛ na me sia ngba doseɛ man nɛ, ken be dana ke nɔɔbia anaara nɔn man te be tisinaa ke lee adido kaa see me siaman. ⁶ Me kɛ ke man nideli na te me naa wonembia kpookpoo, ban be dana nawɔɔ anaara na ban bee tuu be tɔɔse dɔɔ na ban bee furufu na wonembia kumɛ pou. ⁷ Te me nyii nɔwɔya njaale nyi, ‘Pita, koro na n ka ko di.’ ⁸ Te me yakowɔ nyiaa, ‘Me Gbenɔyoo koa, dee gyu

lem, kolo kum yaa kpene ken dɛɛ kole nɛ te tinaa ta me nɔɔ see ya.'

⁹ Te nɔɔwoya ɲan besewɔ yako man lee adido bolate nyiaa, 'Kpene ken Wurubuarɛ be lɛɛ do nyi ke dei nɛ, na baake ke nyi kolo anakolan ya.'

¹⁰ Ke yɛɛwɔ mena betabotooro te be wɔɲa woni ken pou lan adido bela.

¹¹ Deban kenan na baala batooro ban Konelio be kpili lee Kaesaria kɔɲ me gyan nɛ, te kaa sem dekanalan ken man me kyaa nɛ. ¹² Te Wurubuarɛ felin yako man nyi, me na lɛɛ ma wose anmaaren ya, maa sila wɔ gyu. Me tebia looro kɛwɔ sila man lee Gyopa gyu Kaesaria te de popou gyuuwɔ ka gyoo Konelio dɛɛ. ¹³ Botɔɔ te ɔ yako daa mena ken Wurubuarɛ kpilale be kaa bɛɛ lee ɔ dɔɔ ɔ dekanalan man, te ɔ yako e nyi kpila gyu Gyopa ke baake balee ɲon bɛɛ baake e nyi Simon Pita nɛ. ¹⁴ Waa kɔɲ kaa yako ɲon nombia kpaakpaa ɲan gyae ke yela emɛɛ na n dekanalanmantena pou ke nyin nyeekeɛɛ. ¹⁵ Me ke gyina me nɔɔ mee kolosi pɛ, te Wurubuarɛ felin ɲon kɔɲawɔ kaa gyoo be man, ɲgba mena ken ba gyoo de man kewalan ken nɛ. ¹⁶ Botɔɔ te me tɔɔse de Gbenjyoo Yesu nɔɔwoya ɲan ɔ be yako nyi, 'Lon te Gyon moowɔ sɔ balan Wurubuarɛ lon, mɔna Wurubuarɛ waa mo ɔ felin ɲon bo sɔ ɲon Wurubuarɛ lon.' ¹⁷ Mena ken Wurubuarɛ ba mo ɔ felin do de man deban ken man dɔɔ lɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo di nɛ, mena ke yaa ɔ moowɔ do ban mo man. Kenan na, man yena amote ɲon maa tale tɔ Wurubuarɛ gbɛɛ." ¹⁸ Be ke nyii nombia kenja nɛ be tinaa nombia ɲan kewɔɲee yela te ba lese Wurubuarɛ yele nyi, "Nɛnɛɛ dɔɔ, Wurubuarɛ te fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ gbɛɛ nyi, baa kyɛkeɛ lee be gbɛɛnen kumɛɛ man na baa nyin nyeedon."

Kristotena dikpii ken kyaa Antioke nɛ

¹⁹ Be ka ko Sitifin wɔle nɛ, ban bɔɔ lɛɛ Kristo di nɛ yaaseewɔ lee mena ken bɛɛ naase wɔ diyem dɔɔ. Baale gyuuwɔ nan Tunisia na Saiporɔse tɛɛle man, na Antioke donɔɔ man bɛɛ yako Yesu nombia ɲan fa Gyudatenana baagen. ²⁰ Mɔna ban bɔɔ lɛɛ Kristo di nɛ man baale ban bɔɔ lee Saiporɔse na Kirene nɛ, gyuu Antioke ke yako de Gbenjyoo Yesu wose man nombia kpaakpaa ɲan fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. ²¹ De Gbenjyoo Wurubuarɛ senawɔ be wɔle te balan burum lɛɛ nombia ɲan di te be kyɛkeewɔ lee be gbɛɛnen kumɛɛ man, te be kɔɲawɔ de Gbenjyoo Yesu gyan.

²² Deban ken Kristotena ban be kyaa Gyerusalem be nyii nombia kenja nɛ, be kpila Banabase gyu Antioke. ²³ ɔ ke gyu ka gyoo botɔɔ te ɔ kena mena ken Wurubuarɛ ba mo ɔ bɛɛɛ boele wɔ nɛ, yɛɛ e gyon te ɔ doo be popou kakyen nyi baa mo be konɔɔ pou sila de Gbenjyoo Yesu. ²⁴ Banabase yɛɛ walan kpaakpaate ɲon ɔ be lɛɛ Kristo nombia ɲan di, te Wurubuarɛ felin doo ɔ man nideli. De Gbenjyoo Wurubuarɛ moo balan burum kaa kpu na Kristotena dikpii ken.

²⁵ Te Banabase gyuu Tasuse ɔ kaa keo Sɔɔl. ²⁶ ɔ kena e nɛ ɔ moo e kɔɲ Antioke. Kulutoo dibilin pou na Banabase na Sɔɔl ne kyaa gyanee Yesu kaseela dikpii dinaa ken na bɛɛ wola wɔ. Antioke botɔɔ te be tanjbeewɔ baake Yesu silala ban nyi Kristotena.

²⁷ Weeya ɲenan man te Wurubuarɛ akpenkpenjyɔɔra baale lee Gyerusalem gyu Antioke. ²⁸ Kenje be man ɲolo ɲon bɛɛ baake e Agabuse nɛ korowɔ sen te Wurubuarɛ felin tɛɛwɔ ɔ dɔɔ yako nombia see nyiaa, tanam dinaa daale gyae kekɔɲ tɛɛle ken pou dɔɔ. (Tanam dinaa kei kɔɲawɔ mena ampan deban ken gyoo dinaa Klaudiuse ne di gyoori nɛ.) ²⁹ Mena dɔɔ kaseela ban yɛɛ ba agyuen nyi be man walan kamase waa fa kolo ɔ ke talebii man,

na baa mo yele be tebia Kristotena ban be kyaa Gyudia tæele man nε. ³⁰ Te ampan be yεwɔ mena. Ba moo abɔɔ njan bɔɔ faa nε do Banabase na Sɔɔl nyinmaa man, te ba moowɔ gyina kegyiise ban be kyaa botɔɔ nε.

12

Ba kekyan Pita tɔ deni

¹ Deban kenan man te gyoo Herode fiasεε ɔ ne naase Kristotena ban baale diyem. ² ɔ yela ba moo sila ko Gyɔn ɔ kegyia Gyemisi. ³ ɔ kena nyi kpene ken ɔ be yεε nε dana Gyudatena ban gyon nε, te ɔ yela be kyan Pita mɔ. Na ke yεε Gyudatena wee dinaa ken bee di bodobodo ken tee ken ne yeli bodobodo na koro nε be doo ke man ya nε. ⁴ ɔ ke kyan Pita do deni man wɔle nε, ɔ moo e do yoonɔɔtɔna akpen anaara nyinmaa man nyi baa gyee e. Yoonɔɔtɔna banaara doo la dekpen kamase man. Herode yεε ke nyi akpaa be di ba nyeekelεεwee dinaa ken tan nε, na waa di ɔ nombia balan nsana. ⁵ Mena dɔɔ ɔ yela Pita doowɔ deni man botɔɔ, mɔna Kristotena dikpii ken ne fane nideli fa Wurubuarε ɔ dɔɔ.

Wurubuarε kpilale kalese Pita lee deni man

⁶ Nelim ken pε tεε kena, na gyoo Herode ka lese Pita lee deni man na baa di ɔ nombia nε, na ɔ doo yoonɔɔtɔna bala nsana ken bɔɔ do e agbaraagbaraase ala. Deban kenan na yoonɔɔtɔna ban bee gyee denanɔɔ ken mɔ senεε be dasenae man. ⁷ Karatetee dokolon na te de Gbenɔgyoo Wurubuarε kpilale nolo bεεwɔ lee botɔɔ te deni ken man nmanεewɔ. Te ɔ kyan Pita ɔ degbanɔban dɔɔ wosi e te ɔ gyusu e yako e nyi, "Koro bilen." Debokenan man te agbaraagbaraase njan leewɔ ɔ nyinmaase man yala. ⁸ Botɔɔ te Wurubuarε kpilale njan yako e nyiaa, "Mo nya abɔɔ do na n ka do nyan nkyokotase." Te Pita mɔ yεwɔ mena te kpilale njan yako e bela nyi, mo n kegba wurikyim ken do na n ke

sila man. ⁹ Te Pita sila e lee debɔɔ man. Mɔna ɔ ta gyem nyi kpene ken Wurubuarε kpilale njan ne yεε nε yεε ampan ya. Nawolo nyi njan gyan na, yεε e bo nɔgba dosεε nε.

¹⁰ Be tεεwɔ gbaa balan gyanɔba nyiban ban bee gyee botɔɔ nε, na ban be yakaa be dɔɔ nε, kaboena be ke lii nyeele denanɔɔ ken na mo lee donɔɔ ken man nε gyan. Be kelii botɔɔ na, te nyeele denanɔɔ ken torowɔ fa wɔ ka wose dɔɔ, te ba leewɔ lan. Ba ke ta bee gyuu na, te kpilale njan nalaawɔ yela Pita karatetee dokolon. ¹¹ Botɔɔ te Pita sia nmanεe e te ɔ yakowɔ nyiaa, "Nenεε, me ta gyem nyi de Gbenɔgyoo Wurubuarε kpila na ɔ kpilale nyi ɔ kaa lese man lee gyoo Herode nyinmaa man, na njan pou nafɔ Gyudatena be bake see nyi baa yεε man nε."

¹² Pita kena mena nombia ken nε, te ɔ gyuu Gyɔn Maake ɔ naa Mεere dεε. Deban kenan na balan burum te yilaa botɔɔ bεε fane. ¹³ Pita ke gyɔ be disim ken te alebu nolo njan bεε baake e nyi Roda nε, gyuuwɔ ke kεε nyi amɔte ne gyɔɔ laa. ¹⁴ ɔ ke gyuu kenii woya njan te ɔ ba gyem nyi Pita woya nenan nε, yεε e gyon nideli te ɔ woleewɔ nyi waa toro e denanɔɔ ken. Mena dɔɔ ɔ yeuwɔ keyako wɔ nyiaa, "Pita te kɔn ɔ senεε denanɔɔ man!" ¹⁵ Te be bɔɔse e nyiaa, "Yaa n na gyoo diten bo?" Mɔna ɔ yase ɔ sia yako wɔ nyi yεε ampan. Kenεe be yakowɔ nyi gyae ke yεε ɔ woo bo. ¹⁶ Na Pita yakaa bo ɔ ne gyɔ denanɔɔ ken. Nenεε be ka toro denanɔɔ ken na Pita senεε laa, mena dɔɔ ba wose gbirisi wɔ. ¹⁷ Te Pita gyina ɔ nyinmaa adido mo yako wɔ nyi baa wu be nɔɔ. Te ɔ yako wɔ mena ken de Gbenɔgyoo Wurubuarε ba lese e lee deni ken man. Te ɔ yako wɔ nyi, "E yako Gyemisi na Kristotena akan ban mena nombia ken." Te ɔ korowɔ lan yenan wɔle.

¹⁸ Tεε kena ken nε, te anmaaren dinaa daale gyoo wɔ yoonɔɔtɔna ban nsana. Be bɔɔse dɔnɔ nyi, "Alen yaa

Pita moowo baa?" ¹⁹ Gyoo Herode yela be keo Pita nideli, mona ba te naa e ya. Mena doo o baake yoonootena ban boo gyee e ne, nyii be nooman nombia, te o yela ba koo wo pou. Kenan wole ne, gyoo Herode leewo Gyudia taele man gyu kekyaa Kaesaria donoo man kyomii.

Gyoo Herode yen

²⁰ Gyoo Herode gyeja ban Taetena na Sidontena doo. Mena doo balan benan yee noo te be gyuuwo kena e. Be tangbeewo mo nombia nenan do Bilasituse nooman nyi waa doo e teree fa wo, nawolo nyi donoose ala nenan pou ne nyin be weene bo lee gyoo nonan taele man. Bilasituse yena gyoo non dekanalan ken pou kegyia. ²¹ Wee ken boo see kelii ne, te gyoo Herode moo o gyoooro aboo do, te o gyuuwo ka gyej yakaa o gyoooro gbeli ken doo te o kolosiwo fa balan ban pou. ²² Te balan ban pou fae yeesa yako nyi, "Kei doo te yee deniwalan ne kolosi la ya, yee bane nolo e." ²³ Debokenan man te de Gbengyoo Wurubuaré kpilale konawo kaa gyo e do kawee, nawolo nyi o ta lese Wurubuaré yele ya. Te gyoo non wose pou gyoo feelee te o yenawo.

²⁴ Kenja pou man na, Wurubuaré nombia nan see nee yaasee na balan burum mo ne lee na di. ²⁵ Deban ken Banabase na Sool be tan ba tom ken ne, ba besewo lee Gyerusalem gyu Antioke. Be kee gyu ken ne, te ba moo Gyon Maake sila ba wose.

13

Be kekpila Banabase na Sool

¹ Kristotena dikpii ken ke kyaa Antioke donoo man ne, na be dana Wurubuaré akpenkpengyooora na wolala be man. Ban yena Banabase na Simeon non bee baake e nyi walan bibiini ne na Lusius non o ba lee Kirene ne, na Sool na Manayen non boo keele non na gyoo Herode Antipase bom ne. Gyoo Herode Antipase yena walan non o senee gyoo

dinaa nawoo man Galelia taele man. ² Wee daale be kee som Wurubuaré ne, be bake be noo bee fane te Wurubuaré felin yako wo nyiaa, "E lese Banabase na Sool fa man, na baa yee tom ken doo moo baake wo ne." ³ Mena doo ba kebake be noo fane tan ne, ba moo be nyinmaase gyakaa be doo fane fa wo te be loo wo gbée.

⁴ Wurubuaré felin ke kpila Banabase na Sool ne, be gyuu Selusia. Botoo te ba moo degbele dinaa mo lon doo gyu Saiporose taele ken lon be kilisi ke ne man. ⁵ Be kelii Salamise ne be yako Wurubuaré nombia nan Gyudatena som denee man. Na Gyon Maake mo kpué na wo o ne kyoo wo.

⁶ Be kila taele kenan doo pou gbaa ke gyu ke lii Pafose donoo man. Botoo te ba ke naa nmeesente nolo non bee baake e nyi Baa Yesu ne. O yee Gyuda baale e te o moo o wose yee ngba Wurubuaré dekenkpengyooore ne. ⁷ Na o yee gyoo non o senee gyoo dinaa nawoo man taele kenan man ne o doo e. Bee baake e nyi Segiuse Poluse. Na o yee walan non o gyej nombia nideli. O baake Banabase na Sool o gyan, nawolo nyi na o ne gyae waa nyii Wurubuaré nombia nan. ⁸ Mona nmeesente non o yele Giriki dei man yena nyi Elimase ne, korowo sen tia Banabase na Sool. O gyaewo nyi waa lese gyoo non agyuen lee Wurubuaré nombia nan man, na o be nyin lee na di ya. ⁹ Kenje Sool non bee baake e nyi Pool te Wurubuaré felin doo o man nideli ne, kee nmeesente non diin te o yako e nyiaa, ¹⁰ "Nyan obonsam bu! N ne kola kpene kamase ken dei, nyan yena dekara na adao kumee pou nyee. Woromoo te n ke tina de Gbengyoo Wurubuaré nombia nan doo na ne gbée ne ketulii yela? ¹¹ De Gbengyoo Wurubuaré waa lese o donj wola nenj. N sia gyae keyelee, te n be gyae n kena weese ya, kelii deban daale." Debokenan man te

o sia yeleeɔ, na o don o ne lalaa o ne gyae walaŋ non waa kyaŋ e o nyinmaa man wola e gbɛɛ. ¹² Gyoo kemaasa non kena kpene keŋ be koŋ balee kei doo ne o lee Yesu di, nawolo nyi o nombia non boɔ wolo ne yela o wose gbirisi e.

Pool na Banabase gyuu Antioke, donoo keŋ ke kyaa Pisidia teele man ne

¹³ Pool na o tebia moowo lon doo lee Pafose kelii Pɛga keŋ kyaa Pamfilia teele man ne. Botoo te Gyon Maake tinaa wo yela te o besewo lan Gyerusalem. ¹⁴ Be ka lee Pɛga ne, be gyuuwo kelii Antioke keŋ kyaa Pisidia teele man ne, te Gyudatena kefeefowee keŋ kelii ne, be gyuu Gyudatena osom deni man kekyaa. ¹⁵ Gyudatena ban kekala lee Mosesi mmaraa tone na akpenkpengyooɔra tona non man tan ne, bo osom deni man kegyiise ban yako Pool na o tebia nyiaa, “De tebia, akpaa e dana kolo e ka mo do balan ban kakyeŋ na, e kolosi fa wo.”

¹⁶ Botoo te Pool korowo sen te o gyinaa o nyinmaa adido nyi baa yela kekolosi. Te o fiasɛɛ o ne kolosi nyiaa, “Iseraetena na emɛɛ ban e te yee Iseraetenawo ya, te e ne yee Wurubuarɛ ne e tei man!

¹⁷ Iseraetena Wurubuarɛ lese na de naanao, te o yela be nyina ba wose deban keŋ be kyaa Igyipite teele man ne. Wurubuarɛ moo o don dinaa keŋ lese wo lee teele kenan man. ¹⁸ Te o nyina konoo fa wo kulutoonen sɔŋola (40) depampaa dinaa keŋ man. ¹⁹ Wurubuarɛ yela o balan dii debiise nyetooro doo Kaanan teele man, te o leo be teelese fa wo kekpaakekpaa. ²⁰ Lee deban keŋ Wurubuarɛ ba lese o balan lee Igyipite, kaa lii mena deban kei ne yee kulutoonen sɔŋonon akpen anaara na sɔŋola na kufu (450). Kei wole ne, Wurubuarɛ faa wo nombiadiira kelii o dekpenkpengyooɔre Samuele doo.

²¹ Kenɛ balan ban yako Wurubuarɛ nyi waa see gyoo fa wo. Te

o moo Kisi non o ba lee Bengyamɛn dekpanalan man ne bu Sool fa wo, te Sool dii gyoori kulutoonen sɔŋola (40).” ²² Wurubuarɛ ka lese Sool lee gyoori man ne, o moo Defidi see gyoo. Wurubuarɛ dii adanseɛ lee o wose man nyiaa, “Me te nyin Gyese bu Defidi non mɛɛ gyae e lee me konoo man. Non ne gyae la waa yee kpene kamase keŋ mɛɛ gyae. ²³ Defidi kei duulun man te Wurubuarɛ lese nyeeleere Yesu, te o koŋawo Iseraetena gyan ngba mena keŋ o be yako see ne. ²⁴ Pɛte Yesu ke koŋ na, Gyon tan kekolosi fa Iseraetena pou nyi, baa kyeekee lee be gbɛɛneŋ kumɛɛ man, na baa koŋ Wurubuarɛ gyan na baa so wo Wurubuarɛ lon. ²⁵ Gyon keɛ gyae waa tan o tom ne o boose balan ban nyiaa, ‘Emɛɛ gyeŋ nyi man yena amote? Na man yena walaŋ non e ne daa ne ya. E keɛ, non e ne daa ne don me wole o ne koŋ. Te man Gyon be kaboena nyi maa bun booli o nkyokota nmeeseŋ gba ya.’

²⁶ Me tebia Aberaham duulun man bia, na emɛɛ ban e te yee Iseraetenawo ya te e ne yee Wurubuarɛ ne, daa te Wurubuarɛ yela ba moo nyeedon nombia keŋa kona.

²⁷ Nawolo nyi Gyerusalemtena, na be siamantena ban ta gyem nyi non yena nyeeleere non ya. Be te nyii noowoya non akpenkpengyooɔra ban be nmarase see, te bɛɛ kale ba kefeefowee kamase man ne ya. Mona be ke bu e foɔ keŋ ne, yela akpenkpengyooɔra noowoya non boɔ nmarase see lee o wose man ne koŋawo mena. ²⁸ Keŋ koran be te nyin nombiikum baa sen ke doo bu e foɔ na ba ko e ya ne, ba sola Gyoo Pilato nyi waa lese e fa wo na baa ko. ²⁹ Ba ke yee non pou boɔ nmarase lee o wose man tan ne, ba lese e lee opandan keŋ doo ke wuu boe boɔ daale man. ³⁰ Mona Wurubuarɛ gyusu e lee yeŋ man. ³¹ Te o lese o wose wola balan ban non na wo ne kyaa ta lee Galelia gyu Gyerusalem donoo man ne weeya

burum man. Balan ban o ba lese o wose wola wo ne, ne diina o wose man adanse fa de balan Iseraetena gyen ne. ³²⁻³³ Wurubuarɛ nombia kpaakpaa nenan yaa dɛɛ yako non ne. Wurubuarɛ nombia kpaakpaa nan o be yako see fa de naanao nyi waa yɛɛ ne, nenɛɛ o te yɛɛ na fa daa ban de yɛɛ be duulun man balanwo ne, nawolo nyi o te gyusu Yesu lee yen man. Be nmarasewo Defidi noonen alate man nyi,

Wurubuarɛ kpa 'Nyan yena me bu, gyen me yɛɛ n kya e.'

³⁴ Wurubuarɛ besewo yako o tone ken yenan daale mena ken waa gyusu Yesu lee yen man na o be doo yeboo man dala ya ne nyi,

'Maa mo me nyinmaa gyakaa ε doo ampan ampan, ngba mena ken moo yako see fa Defidi ne.'

³⁵ Defidi noonen tone ken man yenan daale na, o besewo yako nyi, 'N be gyae n ke yela n tobaale non ayimɛɛ be doo o wose man ya ne ke dala ya.'

³⁶ Defidi ke kyaa na o sia, te o ka som Wurubuarɛ tan ngba mena ken Wurubuarɛ ne gyae ne, o moo o kpa teeli te ba moo e ke wuu o naanao gyan te o dalawo. ³⁷ Mɔna walan non Wurubuarɛ be gyusu e lee yen man ne, non te dale ya.

³⁸ Mena doo me tebia, mɛɛ gyae ε ka gyen nideli nyi Yesu adaworoma doo te dɛɛ yako non mena ken walan waa yɛɛ, na Wurubuarɛ ka mo o dukum kyɛɛ e. ³⁹ Lee Yesu doo walan kamase non o lɛɛ Wurubuarɛ nombia nan di na waa di denjele, nawolo nyi nafa nolo be kyaa ken waa tale di Mosesi mmaraase nan doo, na waa di denjele Wurubuarɛ siaman ya. ⁴⁰ Lee mena doo ε kɛɛ ε wose man nideli, na nombia nan Wurubuarɛ akpenkpengyoora be nmarase see ne, be kon ε doo ya. Be nmarasewo nyiaa,

⁴¹ 'E kɛɛ, ε mɛɛ ban ε ne kulu Wurubuarɛ ne,

gyakolon gyae ka gyoo non, na ε ka yen futaa ε wose.

Nawolo nyi maa yɛɛ tom daale ε weeya ken man,

ken nyi ε be gyae ε ke lɛɛdi ya.

Akpaa nolo de yako non koran na, ε be gyae ε ke lɛɛdi ya.' "

⁴² Mena doo deban ken Pool na Banabase ba lee bo som deni ken man bee gyu ken ne, balan ban waase wo nyi baa bese kon ba keɛɛfowee anekonon, na be kaa yako wo mena nombia ken bela kpu. ⁴³ Balan ban ke yaasee tan ken ne, Gyudatena burum na balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya te bee yee Wurubuarɛ te boo mo ba wose do Gyudatena som ken man ne, sila Pool na Banabase. Te Pool na Banabase kolosiwo do wo kakyen nyi, wee kamase na baa toose Wurubuarɛ berɛɛ ken o ba mo boele wo ne nideli na baa kyaa fa e.

⁴⁴ Gyudatena keɛɛfowee ka bese lii ne, donoo ken pou kaa yilaawo nyi baa nyii de Gbengyoo Wurubuarɛ nombia. ⁴⁵ Gyudatena kena balan ban yaanoole ne be sia yɛɛwo be doo, mena doo be lɛɛ Pool nombia nan o ne yako ne anmaaren te ba tee e. ⁴⁶ Te Pool na Banabase gyoo be konoo yako wo nyi, "Nafa kaboena nyi dɛɛ tangbɛɛ kolosi Wurubuarɛ nombia nan bo fa non pe, mɔna ken ε be bɛɛ na te ε be kɛɛ ε wose nyi ε be kaboena nyi ε ke nyin nyeedon kekpa ken doo ya ne, dɛɛ lee ε gyan dee gyu ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne gyan. ⁴⁷ Nawolo nyi ken de Gbengyoo Wurubuarɛ be yako daa yena nyi,

'Me ta mo nen yɛɛ kenmanee fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne, na n ka wola wo gbɛɛ ken teele kei doo balan baa mo na baa nyin nyeekeleɛ ne.'

⁴⁸ Mɔna balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ke nyii nombia ken ne, yɛɛ wo gyon nideli te ba lese Wurubuarɛ yele lee o nyeedon nombia nan doo. Te ban Wurubuarɛ ba lese

wɔ nyi baa nyin nyeedon kekpa keŋ nɛ, lɛɛ de Gbenɣyoo Yesu di.”
⁴⁹ Te de Gbenɣyoo Yesu nombia ŋan yaaseewɔ tɛɛle keŋ dɔɔ pou.
⁵⁰ Mɔna Gyudatena baŋ feefuwɔ do kegyiise baŋ na ala baŋ bee yee Wurubuare te ba wose dana obuɔ donɔɔ kenan man nɛ, te be naase Pɔɔl na Banabase diyem, te be gegi wɔ lee tɛɛle keŋ man. ⁵¹ Mena dɔɔ Kristo kpilala baŋ kpiisi be nawɔɔ tɛɛ anasa see wɔ na kawola nyi ba te bɛɛ wɔ, te ba lese be nae botɔɔ te be laŋa Ikonium. ⁵² Mɔna Yesu silala baŋ be kyaa botɔɔ nɛ dɔɔ, yɛɛ wɔ gyon nideli na Wurubuare felin ŋon mɔ doo be man nideli.

14

Pɔɔl na Banabase kolosi Wurubuare nombia Ikonium donɔɔ man

¹ Pɔɔl na Banabase ka gyoo Ikonium donɔɔ keŋ man nɛ, be gyuu Gyudatena osom deni keŋ man ŋgba mena keŋ bɛɛ taŋ yɛɛ nɛ. Be kolosi Wurubuare nombia ŋan nideli, te Gyudatena na baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ burum lɛɛ Yesu di.
² Mɔna Gyudatena baŋ bɔɔ bɛɛ nyi bɔɔ lɛɛ Yesu di ya nɛ, feefuwɔ do baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ te ba korowɔ seŋ tia Pɔɔl na Banabase. ³ Pɔɔl na Banabase kyaawɔ botɔɔ weeya akalansee ŋaale, te be gyɔɔ be konɔɔ kolosi de Gbenɣyoo Yesu nombia ŋan. Ŋon mɔ seŋawɔ be wɔle te ɔ moo ɔ bɛɛ boele wɔ, te be yɛɛ nombia dinaana na gyakolon nombia botɔɔ wola nyi ɔ nombia ŋan bee kolosi nɛ doo na ŋe gbɛɛ. ⁴ Mena dɔɔ donɔɔ keŋ man balan kpasewɔ akpeŋ ala. Dekpeŋ daale seŋawɔ Gyudatena baŋ wɔle, te daale mɔ seŋawɔ Kristo kpilala baŋ wɔle. ⁵ Kenɛte Gyudatena na baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, man baale na be siamantena yɛɛ nɔɔdokolon nyi, baa naase Pɔɔl na Banabase diyem na baa funjii wɔ boya. ⁶⁻⁷ Pɔɔl na Banabase ke nyii mena nombia kenɛ nɛ, be yeuwɔ lee donɔɔ kenan man gyuu Lистра na Debi

donɔɔse ŋan kyaa Likonia tɛɛle man nɛ, na donɔɔse ŋan benaa na botɔɔ nɛ pou kekolosi Wurubuare nombia kpaakpa ŋan.

ɔtakase ŋolo kawee kekyɔ

⁸ Be ke gyuu kelii Lистра donɔɔ keŋ man nɛ, na ɔtakase ŋolo kyaa botɔɔ keŋ nyi leenan bɔɔ lola e na, ɔ te tale ta koro ta ya. ⁹ ɔ ke kyaa botɔɔ ɔ ne tei Pɔɔl kekolosi nɛ, Pɔɔl keɛ e yididi te ɔ naawɔ nyi ɔ kekeɛdi gyae ke tale yela waa nyin kawee kekyɔ, ¹⁰ kenɛte Pɔɔl yako e keŋkeŋ nyi “Koro seŋ n nawɔɔ dɔɔ.” Botɔɔ te ɔtakase ŋon tonawɔ seŋ ɔ nawɔɔ dɔɔ te ɔ fiaseɛ ɔ ne tɛɛ. ¹¹ Balan baŋ kena kpene keŋ Pɔɔl be yɛɛ nɛ, be fae yeesa be deɛ Likonia dei man nyi, “Bɛɛneŋ besena na ba wose yɛɛ denibalan kaa seŋ de gyan yaa?” ¹² Mena dɔɔ ba moo be bɛɛneŋ yela do Banabase na Pɔɔl. Ba doo Banabase nyi Sewuse, te ba doo Pɔɔl mɔ nyi Hemise nawolo nyi ŋon yɛna be kolosire. ¹³ Na be bane ŋon bɛɛ baake e nyi Sewuse nɛ deni seŋɛɛ donɔɔ keŋ nɔɔman. Te bane Sewuse sae ŋon moo nunkyuese na kyenkyenkɔɔse kaa seŋ donɔɔ keŋ nɔɔman, nawolo nyi ŋon na balan dikpii keŋ ne gyae baa fa Pɔɔl na Banabase kedi ŋgba bɛɛneŋ nɛ.

¹⁴ Mɔna Banabase na Pɔɔl ke nyii nombia kenɛ nɛ, be kyana ba kegbase tirii na kawola nyi nombia ŋan te takaa wɔ, te ba moo yeesa yeu karatete dokolon kagyoo balan dikpii burum baŋ nsana nyi,
¹⁵ “De tebia, won nombia yaa kenɛ, weera ɛ ne yɛɛ mena? Daa mɔ yɛɛ denibalanwɔ ŋgba emɛɛ nɛ. De kɔŋae de kaa yako Kristo nombia kpaakpa ŋan fa ŋon, na ɛ ke tina ɛ nombia kenɛ ŋan be taŋ tɔnɔɔ ya nɛ keyɛɛ yela, na ɛ ke kɔŋ Wurubuare ŋon ɔ bɛɛ yem ya nɛ gyan. Ŋon yɛna adido na ateta na epo, na kpene kamase keŋ doo ŋe man nɛ.
¹⁶ Gyangba keŋ na, ɔ yela balan yɛɛ kpene keŋ baŋ gbagba ne gyae.
¹⁷ Mɔna ɔ na lese ɔ wose wola nyi

o kyaa ampan, lee deeli ken o ne yee ne doo, te o ne fa non oga na e woose man weenee deban kpaakpaate man. O ne fa non weenee te o ne yeli e sia na gye.”¹⁸ Kristo kpilala ban ke yako kena koran na, yee wo don pete be talewo to balan ban gbese nyi be na fa wo kedi ya.

¹⁹ Gyudatena baale lee Antioke ken kyaa Pisidia teelee man ne, na Ikonium kon botoo kaa wolee balan ban agyuen te ba senawo be wole. Ken te be funji Pool boya, te be tuu e na teelee lee donoo ken man kelo donoo nooman. Na ban gyen nyi o ta yem.²⁰ Mona Yesu silala ban kekon kaa yilaa o gyan ne, o korowo bese gyu donoo ken man. Ke tee kena na te non na Banabase lanja Debi donoo man.

Pool na Banabase besewo gyu Antioke ken kyaa Siria teelee man ne

²¹ Pool na Banabase kekolosi Kristo nombia kpaakpaa nan Debi donoo man ne, balan burum konawo kaa lee Yesu di te ba bese o silala, Ken te ba besewo gyu Listra na Ikonium na Antioke ken kyaa Pisidia ne.²² Be kolosiwo fa Kristotena ban te ba doo wo kakyen nyi Kristo nombia nan boo lee di ne, baa kyan na kenken. Ba besewo do wo kakyen nyi, “Kaboena nyi dee naa diyem nideli pena dee tale gyoo Wurubuarẽ gyoori ken man.”²³ Kristotena dikpii kamase man na, Pool na Banabase na lese siamantena fa wo. Ba lese wo tan na, bee bake be noo fane fa wo, na be ta mo be popou do de Gbengyoo Kristo non boo lee e di ne nyinmaa man.

²⁴ Ba ke ta kila Pisidia teelee doo tan ne, be gyuu Pamfilia teelee man.²⁵ Be kolosi Kristo nombia nan Pega donoo man. Be ka lee botoo na, te be gyuuwo Atalia donoo man.²⁶ Be ka lee botoo mo ne, ba moowo lon doo bese kon Antioke. Antioke botoo te Kristotena ban fanewo mo wo do Wurubuarẽ nyinmaa man nyi, waa mo o beree boele wo na baa

gyu ke yee tom ken boo yee tan ne.²⁷ Ba ke kon kaa gyoo botoo ne, be yilaa Kristotena dikpii ken pou te be yako wo tom ken pou Wurubuarẽ be tee be doo yee, na mena ken o ba toro gbese fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya, te ban mo be lee Kristo nombia nan di ne.²⁸ Lee kenan wole na, be kyaawo be tebia Kristotena ban gyan weeya burum.

15

Ba kegyanee Gyerusalem donoo man

¹ Balan baale leewo Gyudia teelee man kon Antioke donoo man bee wola Kristotena ban nyi, “Nyi akpaa e te kara e baala wose ngba mena ken Wurubuarẽ mmaraase nan o be yela Mosesi be nmarase see ne nawolo ya na, Wurubuarẽ be gyae waa tale lee e nyee ya.”² Mena doo anmaaren dinaa daale gyoo balan benan na Pool na Banabase nsana. Ken te Kristotena ban lese Pool na Banabase na Antioke Kristotena ban baale te be kpila wo Gyerusalem na be kaa naa Kristo kpilala ban na osom kegyiise ban lee nombii kei doo.³ Kristotena ban ke lo wo gbese tan ne, ba moowo Fonisia na Samaria teelese man. Te be yako be tebia Kristotena ban be kyaa botoo ne, mena ken balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne ke lee Yesu nombia nan di. Kristotena ban nyii nombia kena na, yee wo gyon nideli.⁴ Be ke gyu ka gyoo Gyerusalem ne, Kristo kpilala ban na osom kegyiise na Kristotena dikpii ken pou lee wo nideli, te ban mo yako wo kpene kamase ken Wurubuarẽ be tee be doo yee ne.⁵ Te balan ban nafa be doo Farasiitena dikpii ken man te nenese boo lee Yesu di ne, man baale korowo sen te be yako wo nyi “Kaboena nyi baa yela ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, ke kara be baala wose na baa di Wurubuarẽ mmaraase nan o be yeli Mosesi be nmarase see ne doo.”

6 Mena dɔɔ Kristo kpilala ban, na ɔsom kegyiise ban gyanɛewɔ na baa gyoo nombia nɛnan man. 7 Ba ke kyɔɔle dɔɔna gyu siaman nɛ, Pita korowɔ sen te ɔ yako wɔ nyi, “Me tebia, ɛmɛɛ gbagba ɛ gyeɛ nyi leenan kewalan keɛ, te Wurubuare lese man nyi maa kolosi Kristo nombia kpaakpaa nɛnan fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, na baa nyin nyii na baa lɛɛ Yesu di. 8 Wurubuare nɔn ɔ gyeɛ walan kamase konɔɔ man nombia nɛ, lesewɔ wola nyi ɔ te lɛɛ wɔ do lee ɔ felin nɔn ɔ ba mo do be man, nɛgba mena keɛ ɔ ba mo do daa mɔ man nɛ dɔɔ. 9 Wurubuare te kɛɛ wɔ nyi be yɛɛ balan kpoo lee de man ya, mɔna ɔ mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ lee keɛ bɔɔ lɛɛ Kristo di dɔɔ. 10 Nɛnɛɛ weera te ɛ ne gyae ɛ ke kɛɛse Wurubuare kɛɛ, keɛ ɛ ne gyae ɛ ka mo kasolo keɛ daa na de naanaɔ te tale seele ya nɛ, seele ban bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ? 11 ɛ na yeli ke kon mena ya! Dɛɛ lɛɛ di nyi de Gbenɛgyoo Yesu bɛrɛɛ keɛ dɔɔ te Wurubuare lɛɛ da nyee, nɛgba mena keɛ ɔ be lɛɛ ban mɔ nɛ.”

12 Balan ban pou bɔɔ gyanɛ nɛ, kyaawɔ yididi deban keɛ be tei Banabase na Pɔɔl ne yako wɔ mena keɛ Wurubuare be tɛɛ be dɔɔ yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya man nɛ. 13 Ba kekolosi tan nɛ, te Gyemisi mɔ gyinaa ɔ nɔɔ nyi, “ɛ tei me gyan, me tebia. 14 Debokeiman te Simɔn Pita yako daa mena keɛ Wurubuare be tanɛbɛɛ yɛɛ wola daa nyi ɔ ne gyae balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, te ɔ lese be man baale mo yɛɛ ɔ wui. 15 Nombia keɛna na Wurubuare akpenkpenɛgyɔɔra nombia nɛnan te yɛɛ dokolon. Nawolo nyi be nɛmarasewɔ see nyi Wurubuare kpa nyi,

16 ‘Kei wole na,
maa bese kon
na maa bese ma Defidi dekpalaɛn keɛ be yeɛɛ nɛ,

na maa desina ka abɔɔ nɛnan be woleɛ nɛ,
na ke ka sen nideli.

17 Denibalan akan ban
na balan ban pou ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya
te mɔɔ lese wɔ yɛɛ me wui nɛ,
baa keɛ man be Gbenɛgyoo Wurubuare nɛnan.

18 Nnɛ yaa man ɛ Gbenɛgyoo Wurubuare nɛnan,
mɔɔ wulaa lese keɛna wola lee gyanɛgba nɛ ne yako!’ ”

19 Gyemisi besewɔ gyina ɔ nɔɔwoya nɛnan dɔɔ nyi, “Ma agyuen man na, ɛ na yeli dɛɛ mo nombia nɛnan nɛnan balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya, te bɛɛ mo ba wose fa Wurubuare nɛ ya. 20 Mɔna ɛ yela dɛɛ nɛmarase wɔ tone nyi, be na di bane dɛɛ weenɛɛ ya, na baa lese ba wose lee kafon nombia man. Be na di wonembu nɛnan ba te kara ɔ nyee ya te ɔ ba yem nɛ na wonembu fatabo ya. 21 Nawolo nyi be wola bɛɛ kala Wurubuare mmarasɛ nɛnan ɔ ba mo fa Mosesi nɛ Gyudatenawɔ ɔsom deni man keɛɛfowee kamase, te be kolosi ɔ nombia nɛnan donɔɔ kamase mɔ man.”

Tone keɛ bɔɔ nɛmarase yelee Kristotena ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ

22 Keɛte Kristo kpilala ban na ɔsom kegyiise ban na Kristotena dikpii keɛ mantena akan pou yɛɛ nɔɔ nyi baa lese be man balan baale na baa kpu na Pɔɔl na Banabase, na baa kpila wɔ Antioke. Mena dɔɔ ba lese Gyuda nɛnan bɛɛ baake ɛ nyi Basabase nɛ, na Silase ban ba wose man dana obuɔ be man nɛ. 23 Nɔɔwoya nɛnan doo tone keɛ man yena nyi.

“Daa Kristo kpilala na ɔsom kegyiise na ɛ tebia ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ, ne nɛmarasɛna tone kei dee yelee ɛmɛɛ Kristotena ban ɛ te yɛɛ Gyudatenawɔ ya, te ɛ kyaa Antioke na Siria na Silisia tɛɛlese man nɛ. Dɛɛ do nɛnan nɔɔ.

²⁴ De te nyii nyi balan baale ta lee de man kɔŋ ε gyan, kaa mo nɔɔwoya ŋaale bεε ŋere ŋon te bεε do ŋon kaale, keŋ nyi na daa faa na wɔ gbεε ya. ²⁵ Mena dɔɔ de gyanɛewɔ kolosi see nyi, dεε lese balan baale kpu na de gyoona kpaakpaa Banabase na Pɔɔl, na dee kpila wɔ ε gyan. ²⁶ Be yεε balan ban lee de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man dɔɔ, te ba moo ba wose fa yen. ²⁷ Keŋ dɔɔ te dee kpila Gyudase na Silase mɔ, na baa mo be nɔɔ yako ŋon nombia ŋan dɔɔ ŋmarase do tɔne keŋ man nε. ²⁸ Daa ŋa Wurubuare felin ŋon te sεε nyi dɔɔ gyae dεε mo nombia ŋaale ŋere ŋon ya. Mɔna ŋan dεε gyae ε ke yεε yena nyi, ²⁹ ε na di bane dεε weenεε, yaa wonembu fatabo yaa wonembu ŋon ba te kara ɔ nyee te ɔ ba yem nε ya. Nεnεε mɔ ε lese ε wose lee kafon nombia man. Akpaa ε lese ε wose lee keŋa pou man na, kpene kamase gyae ke de fa ŋon. De nɔɔwoya ɔto yaa. ε kyaa nideli.”

³⁰ Be lɔɔ balan ban bɔɔ kpili nε gbεε, te be lanja Antiokke. Be ke gyu ka gyoo botɔɔ nε, be yilaa Kristotena dikpii keŋ pou te ba moo tɔne keŋ fa wɔ. ³¹ Balan ban ke kala tɔne keŋ nε, yεε wɔ gyon lee mena keŋ bɔɔ do wɔ kakyen nε dɔɔ. ³² Gyudase na Silase ban mɔ be yεε Wurubuare akpenkpenjyɔɔrawɔ nε kolosiwɔ nideli do wɔ kakyen na don. ³³ Be ke di weeya akalansεε ŋaale nε, Kristotena ban be kyaa botɔɔ nε lɔɔ wɔ gbεε wosefεeren man te ba besewɔ lan balan ban bɔɔ kpila wɔ nε gyan. ³⁴ Mɔna Silase yεε wa agyuen nyi waa dɔɔ botɔɔ. ³⁵ Pɔɔl na Banabase kyaawɔ Antiokke kyare kyomii, te ban na balan burum baale kolosi de Gbenjyoo Wurubuare nombia ŋan fa balan te ba wola wɔ mɔ.

Pɔɔl na Banabase ketira dɔŋa

³⁶ Deban daale wɔle nε, Pɔɔl yako Banabase nyi, “Yela dεε bese gyu donɔɔ kamase keŋ man dɔɔ gyu

kekolosi de Gbenjyoo Yesu nombia ŋan nε, na de kaa kεε balan ban bɔɔ lεε Kristo nombia ŋan di nε kekyaabii man.” ³⁷ Nafɔ Banabase gyaewɔ nyi waa mo Gyɔn Maake kpu na ba wose. ³⁸ Mɔna Pɔɔl kεε ke nyi tekaboena nyi waa sila wɔ ya. Nawolo nyi ba ke kyaa Pamfilia nε, ɔ te yεε tom na wɔ kelii ɔto ya, mɔna ɔ tinaa wɔ yela botɔɔ. ³⁹ Mena dɔɔ kewɔŋee dinaa daale gyoo ba nsana te be tira dɔŋa. Banabase moo Maake te ba moowɔ lon dɔɔ lan Saiporɔse. ⁴⁰ Te Pɔɔl mɔ moo Silase, te Kristotena ban fanewɔ nyi de Gbenjyoo Wurubuare waa mo ɔ berεε boele wɔ te be lɔɔ wɔ gbεε. ⁴¹ Pɔɔl tεεwɔ Siria na Silisia tεεlese man do Kristotena ban kakyen.

16

Timoti sila Pɔɔl na Silase

¹ Pɔɔl gyuu Debi donɔɔ man, te ɔ gyuu Listra donɔɔ man mɔ. Botɔɔ te ɔ ke naa Kristo baale ŋolo ŋon bεε baake e nyi Timoti nε. ɔ naa yεε Gyuda alo ŋon ɔ be lεε Yesu di, mɔna ɔ kya yεε Giriki baale e. ² Kristotena ban pou be kyaa Listra na Ikonium donɔɔse man nε dii adansεε kpaakpaate lee ɔ wose man. ³ Na Pɔɔl ne gyae waa mo Timoti sila ɔ wose dɔɔ, ɔ yela be kara ɔ baala wose, nawolo nyi Gyudatena ban pou be kyaa botɔɔ nε gyen nyi Timoti ɔ kya yεε Giriki baale e. ⁴ Ba ke ta bεε lam donɔɔse ŋan man nε, be yako wɔ nombia ŋan Kristo kpilala na kegyiise ban be kyaa Gyerusalem be yako see nyi baa di ŋe dɔɔ nε. ⁵ Mena dɔɔ Kristotena ban senawɔ kenken ba kelεedi keŋ man nideli, na wee kamase na balan ne kaa kpuu na wɔ.

Ba ke baake Pɔɔl gyu Masedonia tεεle man

⁶ Pɔɔl na ɔ tebia tεεwɔ ka mo na Firigia na Galatia tεεlese ŋan man, nawolo nyi Wurubuare felin ŋon te fa wɔ gbεε nyi baa gyu kekolosi nombia ŋan Esia tεεle man ya. ⁷ Be

ke gyu kelii Misia téele wulu man nɛ, be yɛɛ kakyeŋ nyi baa gbaa gyoo Bitinia téele man, mɔna Yesu felinŋ ñon te fa wɔ gbɛɛ ya. ⁸ Mena dɔɔ be gbaa Misia téele man tisi lanŋ Torase donɔɔ man. ⁹ Ke nelim na, te Pɔɔl naa kolo na ɔ sia ŋgba doseɛ man nɛ nyi, ɔ te naa balee ñolo ta lee Masedonia téele man kɔŋ ɔ na sola e nyi, “Gbaa kɔŋ de gyanŋ Masedonia na n kaa kyɔ daa.” ¹⁰ Pɔɔl kena ke pɛ, te da korowɔ desina da wose bilenŋ na dee gyu Masedonia nawolo nyi, de lɛwɔ di nyi Wurubuare baake na daa nyi dee gyu ke yako Kristo nombia kpaakpaa ñan fa balanŋ botɔɔ mɔ.

Lidia kelɛ Yesu di

¹¹ Da moo degbele dinaa lee Torase teenŋ gyu Samoterase. Tɛɛ naawɔ na te de gyuu Neyapolise donɔɔ man. ¹² De ka lee botɔɔ na, te de gyuuwɔ Filipi donɔɔ man. Filipi donɔɔ kenanŋ yɛɛ Masedonia téele yenanŋ daale donɔɔ dinaa ke. Na Romantena kyaa donɔɔ kenanŋ man burum, te de kyaawɔ botɔɔ weeya akalansɛɛ ñaale. ¹³ Gyudatena kefeɛfowee kelii nɛ, te da leewɔ donɔɔ kenŋ man gyu boo daale nɔɔman. Na da gyeŋ nyi dɛɛ naa Gyudatena dɛɛgyanŋee fane botɔɔ. De lii botɔɔ na te de tisiwɔ kyaa. Na ala baale te yilaa botɔɔ, te de fiasɛɛ dee kolosi Wurubuare nombia fa wɔ. ¹⁴ Ala banŋ bɔɔ tei de nombia nɛ, man ñolo yele yɛna Lidia. ɔ lee Tiatira donɔɔ kenŋ man te ɔ ne yɔɔ agoo kanyanŋse ñaale, na ɔ yɛɛ walanŋ ñon mɔ ɔ na som Wurubuare nideli. Mena dɔɔ de Gbenŋgyoo toro wa agyuenŋ, te ɔ lɛɛ nombia ñan Pɔɔl ne yako nɛ do nideli. ¹⁵ Mena dɔɔ be sɔɔ ñon na ɔ dekpɔŋalanŋmantena pou Wurubuare lonŋ. Te ɔ yako wɔ nyi, “Akpaɛ ɛ te lɛɛ manŋ do nyi ampanŋ ma te lɛɛ de Gbenŋgyoo Yesu di na, kenanŋ na mɛɛ sola ñon nyi ɛ kɔŋ kaa kyaa me dɛɛ.” Te ɔ waase daa nideli mo daa gyu ɔ dɛɛ.

Ba kekyanŋ Pɔɔl na Silase tɔ deni

¹⁶ Wee daale nɛ da korowɔ dee gyu botɔɔ kenŋ bɛɛ fane nɛ, te de gyanŋee na alebubii ñolo na ɔ yɛɛ balanŋ baale alebu e. Felinŋkum daale doo ɔ man, kenŋ ne yeli ɔ ne tale gbala. Lee ɔ kegbala dɔɔ ɔ gbenŋgyoona banŋ nyinŋa kɔba nideli. ¹⁷ Botɔɔ te alebu kei sila daa na Pɔɔl na ɔ ne fae yeesa nyi, “Balanŋ kewɔ yɛna Wurubuare adidote ñon tewulɛɛ. Mena kenŋ ɛ ke yɛɛ na Wurubuare ke lɛɛ ɛ nyee nɛ yaa bɛɛ wola ñon nɛ.” ¹⁸ ɔ yɛɛwɔ mena weeya burum te yɛɛ Pɔɔl ahinŋ te ɔ gɛɛsewɔ kɛɛ e, te ɔ faree e yako nyiaa, “Lee Yesu Kristo yele man, mɛɛ yako nyanŋ felinŋkum kenŋ doo ɔ man nyi, lee ɔ man!” Debokenanŋ man te felinŋkum kenŋ leewɔ ɔ man lanŋ.

¹⁹ Debanŋ kenŋ alebu ñon gbenŋgyoona be naa nyi be kɔba kenyinŋ gbɛɛ te tɔɔ nɛ, te ba ke kyanŋa Pɔɔl na Silase te be wɔŋee wɔ gyu kegyiise dɛɛgyanŋee man balanŋ nsana. ²⁰ Ba moo wɔ gyu Roman kegyiise gyanŋ te ba ke yako wɔ nyi, “Balanŋ kewɔ yɛɛ Gyudatenawɔ, te ba te kɔŋ bɛɛ wɔlɛɛ donɔɔ kenŋ. ²¹ Bɛɛ wola abɔɔ ñan na senŋ tia da mmaraase. Daa yɛɛ Romantenawɔ, dɔɔ gyae dɛɛ tale di ñe dɔɔ ya.” ²² Mena dɔɔ balanŋ dikpii kenŋ pou kaa kyɔɔ wɔ te ba senjawɔ tia wɔ. Kegyiise banŋ yela ba kpee Pɔɔl na Silase kegbase te be yela dambiise yee wɔ nideli. ²³ Be ke tuku wɔ nideli tanŋ nɛ ba moo wɔ do deni man, te be faree deni kenŋ dɔɔ kɛɛre ñon nyi waa tɔ deni kenŋ nideli na bɔɔ nyinŋ lee ya. ²⁴ Deni kenŋ dɔɔ kɛɛre ñon kenyii nombia kenŋa dɔɔ, ɔ moo wɔ do deni tɔɔmante kenŋ man te ɔ gyɔɔ wɔ ɔpanŋ be nawɔɔ man.

²⁵ Kelii tɛɛ nsana nɛ, Pɔɔl na Silase korowɔ bɛɛ fane na bee kpee nɔɔnenŋ lese Wurubuare yele. Na balanŋ akanŋ banŋ mɔ be doo deni man nɛ ne tei wɔ. ²⁶ Debokenanŋ man te tɛɛle wosiwɔ kenŋkenŋ, te deni kenŋ mokɔɔ wosiwɔ. Denɛɛ ñan anaanɔɔse pou torowɔ, te be nawɔɔ leewɔ ɔpanŋ kenŋ man. ²⁷ Deni kenŋ

doo kɛere ɲon kefoɲ nɛ, ɔ naawo nyi denɛɛ ɲan ta toro te ɔ wɔɲa ɔ sila lese nyi waa ko ɔ wose. Nawolo nyi ɲon gyen nyi balan ban pou be doo deni ken man nɛ ta lee yeu. ²⁸ Kenɛte Pɔɔl fae yeesa kenken yako e nyi, “Na gooli n wose ya, de popou kyaa kɛbo!” ²⁹ Mena doo deni ken doo kɛere ɲon yela ba moo kanea kɔna e, te ɔ yeuwɔ gyoo deni ken man te ɔ ke ɲminawɔ Pɔɔl na Silase nawɔɔ tɛɛ. Na ɔ ne seree kpakpakpa. ³⁰ Te ɔ moo wɔ lee te ɔ boose wɔ nyi, “ɛ waase da, wɔɲ te maa yɛɛ na Wurubuare ke lɛɛ ma nyee?” ³¹ Botɔɔ te be tiranɔɔ yako e nyi, “Lɛɛ de Gbenɲyoo Yesu di, na Wurubuare ke lɛɛ emɛɛ na n dekpɔɲalanmantena pou nyee.” ³² Te be kolosi de Gbenɲyoo Wurubuare nombia ɲan fa deni ken doo kɛere ɲon na ɔ dekpɔɲalanmantena pou. ³³ Botɔɔ te deni ken doo kɛere ɲon moo Pɔɔl na Silase gyu ka nyekee be gyamɛɛ, te ban mɔ sɔɔ ɲon na ɔ dekpɔɲalanmantena pou Wurubuare loɲ. ³⁴ ɔ moo wɔ gyu ɔ dɛɛ ke fa wɔ weenɛɛ. Yɛɛ ɲon na ɔ dekpɔɲalanmantena pou gyon, nawolo nyi ba te kaa lɛɛ de Gbenɲyoo Wurubuare di.

³⁵ Tɛɛ kena te Romantena kegyiise ban kpila kotɔɔtɔtena kegyiise nyi, baa gyu keyako deni ken doo kɛere ɲon nyi, “Waa lese Pɔɔl na Silase na baa ta.” ³⁶ Mena doo deni ken doo kɛere ɲon yako Pɔɔl nyi, “Kegyiise ban te kpila balan kɔɲ nyi maa tina ɲon yela na ɛ ke ta, mena doo ɛ ke tale ta wosefɛeren man.” ³⁷ Mɔna Pɔɔl yako kotɔɔtɔtena kegyiise ban nyi, “Be te di de nombia ya te be tuku daa balan nsana te be kyanɲa daa ke tɔ deni, ken de yɛɛ Romantena gbagbawɔ. Te nɛnɛɛ bɛɛ gyae baa yo tina daa yela nyi dɛɛ ta. Koa, doo gyu ya, kegyiise ban gbagba baa kɔɲ na be kaa lese daa.” ³⁸ Mena doo kotɔɔtɔtena kegyiise ban besewɔ gyu ke yako nombia kɛɲa fa Romantena kegyiise ban. Te be kenyii nyi Pɔɔl na Silase yɛɛ Ro-

mantenawɔ nɛ, gyakolonɲ gyoo wɔ. ³⁹ Mena doo be kɔɲawɔ be gyanɲ kaa doo wɔ teree, te ba lese wɔ lee deni ken man, te be waase wɔ nyi baa lee be donɔɔ ken man. ⁴⁰ Pɔɔl na Silase ka lee deni ken man nɛ, be gyuu alo ɲon bɛɛ baake e nyi Lidia nɛ dɛɛ. Te ba ke naa Kristotena ban botɔɔ te be kolosiwɔ fa wɔ do wɔ kakyen te be lanawɔ.

17

Pɔɔl na Silase kekolosi Wurubuare nombia Tesalonika donɔɔ man

¹ Pɔɔl na Silase moowɔ Anfipolise na Apolonia donɔɔɔɛ man te be gyuu Tesalonika donɔɔ man, na Gyudatena ɔsom deni kyaa botɔɔ. ² Pɔɔl gyuu Gyudatena ɔsom deni ken man, ɲgba mena ken ɔ ne tan yɛɛ nɛ. Pɔɔl na balan benan moo Gyudatena kefɛɛfoweeya atooro sɔɔɲ gyoo Wurubuare nombia anmarasenɲ see ɲan man. ³ Na ɔ na lese nombia ɲan man wola wɔ nyi, “Kaboena nyi Kristo ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ nɛ waa naa diyem na waa foɲ lee yen man. Te ɔ besewɔ yako nyi, Yesu ɲon nombia mɛɛ yako ɲon nɛ, ɲon yɛna Kristo nyeeɛɛɛɛ ɲon.” ⁴ Te Gyudatena baale agyuen kyɛɛkeewɔ te be lɛɛ Yesu di, te be sila Pɔɔl na Silase. Girikitena ban bee yee Wurubuare na ala burum baale, ban ba wose man dana obuo nɛ mɔ lɛɛ nombia ɲan do.

⁵ Mɔna Gyudatena ban ba te lɛɛ Yesu di ya nɛ, man baale sia yɛɛwɔ Pɔɔl na Silase doo, te ba korowɔ yilaa donɔɔ ken man abɔɲtena, te be wosi donɔɔ ken ampan ampan. Mena doo be gyuu balee ɲon bɛɛ baake e nyi Gyason nɛ dɛɛ bɛɛ kɛo Pɔɔl na Silase baa lese wɔ fa balan dikpii ken. ⁶ Ken ba te naa wɔ doo ya nɛ, be wɔɲee Gyason na Kristotena baale gyu donɔɔ ken kegyiise gyan na yeesa nyi, “Balan kɛwɔ yɛɛ tɛɛleyɛɛɛlawɔ. Ba de lanɲae kamase na bee loo nombia do, te nɛnɛɛ ba

te kaa lii de gyan̄ kebo, ⁷ te Gyason̄ dɔɔ̄ ɲon̄ lɛɛ wɔ̄ see ɔ̄ dɛɛ. Bɛɛ wɔ̄lɛɛ gyoō dinaā Kaesā mmaraasē ɲan̄, te bɛɛ yakō nyī gyoō ɲolō kyaā belā ɲon̄ bɛɛ baakē e nyī Yesu.” ⁸ Donɔɔ̄ keɲ̄ mantenā nā kegyiisē baɲ̄ kenyiī nombiā keɲ̄ā nɛ, bā nyonowɔ̄ nideli. ⁹ Menā dɔɔ̄ bē yelā Gyason̄ nā balan̄ akan̄ baɲ̄ tɔɔ̄ kɔbā daalē mō seɲ̄ bē wɔ̄lē nyī, bɔɔ̄ tekaā yɛɛ̄ menā belā yā te bē tinā wɔ̄ yela.

Pɔɔl na Silase kegyu Beria donɔɔ man

¹⁰ Tɛɛ̄ kē yū pɛ̄ tē Kristotenā baɲ̄ moō Pɔɔl̄ nā Silasē leē donɔɔ̄ keɲ̄ man, te bē gyuū Beriā donɔɔ̄ man. Bē kē gyū kā gyoō botɔɔ̄ nɛ, bē gyuuwɔ̄ Gyudatenā ɔ̄som̄ denī keɲ̄ man. ¹¹ Balan̄ baɲ̄ bē kyaā Beriā nɛ, gyen̄ nombiā kelā Tesalonikatenā, nawolō nyī bā moō bē konɔɔsē poū lɛɛ̄ Wurubuarē nombiā ɲan̄. Te bɛɛ̄ gyoō Wurubuarē nombiā aɲmarasen̄ seē ɲan̄ man weē kamasē, nā bɛɛ̄ kɛɛ̄ nyī nombiā ɲan̄ Pɔɔl̄ nā wolā wɔ̄ nɛ yɛɛ̄ ampan̄? ¹² Menā dɔɔ̄ Gyudatenā balan̄ burum̄ lɛɛ̄ Kristō nombiā ɲan̄ di. Tē Girikitenā alā baɲ̄ bā wosē man̄ danā obuō nā Girikitenā baalā burum̄ mɔ̄ lɛɛ̄ Kristō nombiā ɲan̄ di. ¹³ Gyudatenā baɲ̄ bē kyaā Tesalonikā kenyiī nyī Pɔɔl̄ nē yakō Wurubuarē nombiā ɲan̄ Beriā mɔ̄ nɛ, bē kɔɲawɔ̄ kaā wosī botɔɔ̄ wɔ̄lɛɛ̄ Pɔɔl̄ nā ɔ̄ tebiā fā wɔ̄. ¹⁴ Debokenan̄ man̄ tē Kristotenā baɲ̄ lɔɔ̄ Pɔɔl̄ gbɛɛ̄ tē ɔ̄ laɲ̄ā epɔ̄ nɔɔman̄. Mɔnā Silasē nā Timotī dɔɔ̄ baɲ̄ dɔɔwɔ̄ Beriā botɔɔ̄. ¹⁵ Balan̄ baɲ̄ bɔɔ̄ moō Pɔɔl̄ kā teē nɛ, moō ē keliī nā Atensē donɔɔ̄ man. Bē kā besē bɛɛ̄ kɔɲ̄ Beriā nɛ, Pɔɔl̄ doō wɔ̄ tiilā nyī baā yakō Silasē nā Timotī nyī bē kaā tun̄ ē bilɛɲ̄.

Pɔɔl kyaa Atense donɔɔ man

¹⁶ Pɔɔl̄ kɛɛ̄ gyekī Silasē nā Timotī Atensē donɔɔ̄ man̄ nɛ, ɔ̄ naawɔ̄ nyī bɛɛnen̄ tē wulū donɔɔ̄ keɲ̄ man̄ menā dɔɔ̄ takaā ē nideli. ¹⁷ Menā dɔɔ̄ ɔ̄ gyuū Gyudatenā ɔ̄som̄ denī keɲ̄ man, nā ɲon̄ nā Gyudatenā nā

balan̄ baɲ̄ bā tē yɛɛ̄ Gyudatenawɔ̄ yā tē beē yeē Wurubuarē nɛ, nā gyoō Wurubuarē nombiā ɲan̄ man̄ nideli. Menā tē weē kamasē mɔ̄, ɔ̄ nē kolosī fā balan̄ baɲ̄ bɛɛ̄ kɔɲ̄ botɔɔ̄ keɲ̄ balan̄ nē gyan̄eē nɛ. ¹⁸ Botɔɔ̄ tē wolalā baalē baɲ̄ bɛɛ̄ baakē wɔ̄ nyī Epikuritenā nā Setɔyikitenā nɛ, nā ɲon̄ Pɔɔl̄ wɔ̄ɲeē nombiā ɲaalē. Pɔɔl̄ kekolosī leē Yesū kabesē fon̄ leē yɛɲ̄ man̄ nombiā nɛ, balan̄ baalē bɔɔsewɔ̄ nyī “Nā wɔɲ̄ yaā nkpeē keī nē yakō baa? Tē baalē mɔ̄ kpa, mberem̄ ɔ̄ nē kolosī bɛɛnen̄ wɔ̄lɛɛ̄ baalē nombiā bo.” ¹⁹ Menā dɔɔ̄ bā moō Pɔɔl̄ gyū bē dɛɛgyan̄eē keɲ̄ bɛɛ̄ baakē kē nyī Areopagusē nɛ, kegyiisē siaman̄. Tē bē bɔɔsē Pɔɔl̄ nyī, “Nyan̄ kē talē lesē n̄ kawolā wɔ̄lē keī man̄ wolā daa? ²⁰ Nawolō nyī n̄ nombiā ɲan̄ n̄ nā wolō nɛ, tā besē nombiā wɔ̄lɛɛ̄ dā denɛlā man. Menā dɔɔ̄ dɛɛ̄ gyaē nyī n̄ kā lesē ɲē man̄ wolā daa.” ²¹ Balan̄ baɲ̄ bē kyaā Atensē donɔɔ̄ keɲ̄ man̄ nā ɲɔɔlā baɲ̄ bē kyaā botɔɔ̄ nɛ, bɛɛ̄ yɛɛ̄ kolō kpū nā nombiā wɔ̄lɛɛ̄ kenyiī nā ɲā keyakō ya.

²² Keɲtē Pɔɔl̄ korowɔ̄ seɲ̄ kegyiisē baɲ̄ bē kyaā Areopagusē dɛɛgyan̄eē keɲ̄ siaman̄ tē ɔ̄ yakō wɔ̄ nyiaa, “Atensetenā, mā tē naā nyī gbɛɛ̄ kamasē man̄ na, ɛ̄ danā yɔ̄ ɔ̄som̄ keɲ̄ man̄ nideli. ²³ Nawolō nyī mā ketā meē kilā donɔɔ̄ keɲ̄ na, mē naā abɔɔ̄ ɲan̄ ɛ̄ nā som̄ nɛ, tē mē naawɔ̄ nyī ɛ̄ tē ɲmarasē gyakaā ɛ̄ kedeesā boē daalē dɔɔ̄ nyī, ‘Wurubuarē ɲon̄ dɔɔ̄ gyen̄ ē yā nɛ̄ kedeesā boe.’ Menā Wurubuarē ɲon̄ ɛ̄ bā gyen̄ ē yā tē ɛ̄ nā som̄ ē nɛ, ɔ̄ nombiā yaā meē gyaē maā yakō ɲon̄ nɛ. ²⁴ Wurubuarē ɲon̄ ɔ̄ bē yɛɛ̄ tɛɛlē keī nā kpenē kamasē keɲ̄ doō kē man̄ nɛ, ɲon̄ yenā adidō nā atetā Gben̄gyoo. ɔ̄ bɛɛ̄ kyaā denɛɛ̄ ɲan̄ denibalan̄ bē bam̄ tē bɛɛ̄ som̄ ɲē man̄ nɛ̄ man̄ ya. ²⁵ Tē yɛɛ̄ mɔ̄ nyī kolō nē hiā nā e, tē ɔ̄ nē gyaē nyī denibalan̄ baā yɛɛ̄ fā ē ya. Nawolō nyī ɲon̄ nē faā nā balan̄ poū nyeedon̄ nā weesē nā kpenē kamasē. ²⁶ Walaɲ̄

dokolon dɔɔ, te ɔ tɛɛwɔ yela debiise balan pou kɔɔawɔ tɛɛle kei dɔɔ. Non see na deban, na botɔɔ ken walan kamase waa kyaa tɛɛle kei dɔɔ. ²⁷ Wurubuare yɛɛ kenja pou see na balan kenyin keo e na baa naa e. Mɔna ɔ be dana lem lee de man nolo gyan ya. ²⁸ Ngba mena ken nolo be yako see nyi, non dɔɔ te de dana nyeedon te dɛɛ tale wosi da wose te de kyaa nɛ. Emɛɛ gbagba ɛ nɔɔnen kpeere nolo yako nombii kei nyi, daa mɔ de yɛɛ ɔ biawɔ. ²⁹ Mena dɔɔ ken de yɛɛ ɔ biawɔ dɔɔ, de na kɛɛ nyi Wurubuare yɛɛ ngba kɔba yayam, yaa nyeele wolom, yaa boe ken balan ba mo ba agyuen na ba adao mo ke yɛɛ bane see nɛ ya. ³⁰ Gyangba ken na Wurubuare lese ɔ sia lee nombia nan balan ba gyen ya te bɛɛ yɛɛ nɛ dɔɔ. Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɔ ne faree balan pou yenan kamase nyi, baa kyɛɛkee lee be gbɛnen kumɛɛ man na baa kɔɔ ɔ gyan. ³¹ Nawolo nyi ɔ ta lese wee daale see, ken waa ta walan non ɔ ba lese see nɛ dɔɔ, na waa di walan kamase nombia gbɛɛ kpaakpaate man. Mena ken balan kenyin gyen nyi mena nombia kenja yɛɛ ampan dɔɔ, te ɔ gyuusu walan nonan lee yen man.”

³² Balan ban kenyii mena ken Pɔɔl ne kolosi lee yen wole kefon wose man nombia nɛ, be man baale kulu e te baale mɔ yako e nyi, “Dɛɛ gyae n ka bese yako daa mena nombia kenja bela.” ³³ Mena dɔɔ Pɔɔl korowɔ lee balan ban degyanee ken man. ³⁴ Balan ban baale senawɔ Pɔɔl wole te be lɛɛ Yesu di. Be man baale yena Dinisuse non ɔ yɛɛ botɔɔ ken bɛɛ gyanee nɛ kegyia nolo e, na alo non bɛɛ baake e Damarise nɛ, na be man balan burum baale.

18

Pɔɔl kegyu Korinto donɔɔ man

¹ Kei wole nɛ, Pɔɔl korowɔ lee Atense donɔɔ ken man lan Korinto. ² Botɔɔ te ɔ ke naa Gyuda baale nolo non bɛɛ baake e nyi Akuila

nɛ. ɔ yɛɛ Pɔntuse baale e, te non na ɔ wɛɛle Pirisila ka lee Itali kɔɔ Korinto donɔɔ man te kyare ta ya. Nawolo nyi gyoo dinaa Klaudiuse ta see mmaraa nyi, Gyudatena pou baa lee Roman donɔɔ ken man. Pɔɔl gyuuwɔ Akuila na ɔ wɛɛle gyan Korinto botɔɔ. ³ Te ken non na wɔ pou tom yɛɛ dokolon dɔɔ, ɔ kyaawɔ be gyan te be yɛɛ tom bom. Ba tom ken bɛɛ yɛɛ yena nyi, kanyanɛ te bɛɛ mo yɛɛ denɛɛ yɔɔ. ⁴ Gyudatena kefɛɛfowee kamase nɛ, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na non na wɔ ta gyoo Wurubuare nombia nan man nideli, na Gyudatena na Girikitenan kenyin lɛɛ Wurubuare nombia nan di.

⁵ Silase na Timoti ka lee Masedonia kɔɔ na, Pɔɔl te yɛɛ kolo kpu na Kristo nombia nan keyako ya. ɔ na lese nɛ man wola Gyudatena ban nideli nyi Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ nɛ. ⁶ Mɔna be bɛɛ Pɔɔl nombia nan te ba tee e. Mena dɔɔ non mɔ kpiisi ɔ kegba ayimɛɛ woli wɔ ken nawolo nyi ɔ ta lese ɔ nyinmaase lee be nombia man te ɔ yako wɔ nyi, “Akpaɛ ɛ yoo Wurubuare gbɛɛman na, emɛɛ gbagba ɛ nombia nenan, te yɛɛ me nombia bela ya. Nawolo nyi ken kaboena nyi maa yɛɛ yaa me yɛɛwɔ nɛ. Lee gyen ne gyu dɔɔ, maa gyu kekolosi Wurubuare nombia bo fa ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ.” ⁷ Mena dɔɔ ɔ leewɔ be gyan gyu kekyaa Tituse Gyustuse non ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya te ɔ na som Wurubuare nɛ dekpanalan man. ɔ dekpanalan kenan benaa na Gyudatena ɔsom deni ken. ⁸ Bɔ ɔsom deni man kegyia non bɛɛ baake e nyi Kirisipuse nɛ na ɔ dekpanalanmantena pou lɛɛ de Gbengyoo Wurubuare nombia nan di. Korintotena burum mɔ nyii nombia nan te be lɛɛ na di, te be sɔɔ wɔ Wurubuare lon. ⁹ Wee daale nelim nɛ, de Gbengyoo Wurubuare kolosiwɔ fa Pɔɔl ngba doseɛ man nɛ nyi, “Na yee ya, mɔna kolosi Wurubuare nombia nan de-

ban kamase. Na tina na keyako yela ya. ¹⁰ Nawolo nyi me kpue na nen. Nolo be gyae waa tale yee nen kolo ya, nawolo nyi balan burum kyaa donoo kei man ken be yee me wui.” ¹¹ Mena doo Pool kyaawo botoo kulutoo dokolon na yaale na o na wola wo Wurubuaere nombia nan.

¹² Deban ken Galio ba sen Romantena gyoo dinaa nawoo man dii gyoori Girikitena doo ne, te Gyudatena yee noo te be kyanja Pool mo e gyu nombia dedii man. ¹³ Te be yakowo nyi “Balee kei na wola balan Wurubuaere osom wole daale ken ne tia da mmaraase.” ¹⁴ Pool ka mo waa kolosi pe, te Galio yako Gyudatena ban nyi, “Nyi akpaa den yee nyi nombiikum daale yaa balee kei yee wo na, nafa maa nyin konoo fa nan. ¹⁵ Mona kei doo, ke yee noowoya na yela, na emee gbagba ya mmaraase wose man te e ne wonnee doo, emee gbagba e gyu kedi e nombia. Nombia kenja dinoo doo, man be gyae maa tale di na ya.” ¹⁶ Te o yela be gegi wo lee nombia dedii man botoo. ¹⁷ Kenje balan ban pou korowo kyan Sositene nan o yee osom deni ken kegyia e ne, te be tuku e nombia dedii man botoo, mona Galio te tan bua wo ya.

Pool kabese gyu Antioke donoo man

¹⁸ Pool kyaawo Kristotena ban be kyaa Korinto ne gyan kelii deban daale, te o korowo lee botoo mo lon doo gyu Siria teelee man. O ne gyu na te o moo Pisisila na Akuila kpu na o wose. O ke gyu ka gyoo Kenkiria donoo man ne, o gbee o nyee lee ntam ken o be kam fa Wurubuaere ne doo. ¹⁹ Be ke gyu ka gyoo Efeso donoo man ne, o tinaa Pisisila na Akuila yela, te waagen gyuu Gyudatena osom deni man, te nan na wo gyoo Wurubuaere nombia nan man. ²⁰ Kenje balan ban yako e nyi nafa waa kyaa be gyan kyomii te o beewo. ²¹ O kee gyu na te o yako wo nyiaa, “Akpaa Wurubuaere de see

na, maa bese kon e gyan.” Te o moowo lon doo lee Efeso donoo man lan. ²² O kelii Kaesaria donoo man ne, o leewo botoo gyu Gyerusalem donoo man ka do Kristotena ban noo, te o lanja Antioke. ²³ O dii weeya akalansere botoo, kenan wole ne o teeewo Galatia na Firigia teelee man do Kristotena ban kakyen.

²⁴ Deban kenan man na, Gyuda baale nan bee baake e nyi Apolo, nan boo lola e Alekesanda donoo man ne, te kon o kyaa Efeso donoo man. O yee walan nan o gyan kekolosi nideli, te o gyan Wurubuaere nombia anmarasen see nan mo nideli. ²⁵ Na be tan wola e de Gbengyoo Yesu nombia nan nideli. O moo o konoo pou yase sia kolosi te o wola de Gbengyoo Yesu wose man nombia nan man nideli, mona Gyan keso balan Wurubuaere lon ken kaagen wose man nombia te o gyan. ²⁶ O gyoo Gyudatena osom deni man te o gyoo o konoo kolosi Wurubuaere nombia nan. Pisisila na Akuila kenyii o nombia nan o na wolo ne, be kaa moo e gyu be dee te be desinawo lese Wurubuaere nombia nan man wola e nideli. ²⁷ Deban ken Apolo be yee wa agyuen nyi o ne gyu Akaya Girikitena teelee man ne, Kristotena ban be kyaa Efeso ne doo e kakyen, te be faa e be nyinmaa man tone nyi waa mo gyan Kristotena ban be kyaa botoo ne, nyi baa lee e nideli. O ka gyoo botoo ne, o kyoo ban lee Wurubuaere beree ken doo, boo lee de Gbengyoo Yesu di ne nideli. ²⁸ Be gyanee balan man bee lee anmaaren lee Wurubuaere nombia man na o ne di Gyudatena ban doo, nawolo nyi o na mo Wurubuaere nombia anmarasen see nan wola wo nyi Yesu yena nyeeleere nan Wurubuaere be yako see nyi waa kon ne.

19

Pool kabese gyu Efeso donoo man

¹ Deban ken Apolo kyaa Korinto ne, Pool besewo kila menee kelii

Efeso donɔɔ man. Botɔɔ te ɔ ke naa Yesu silala baale, ² te ɔ bɔɔse wɔ nyi, “Deban ken ε be lɛɛ Yesu di na, Wurubuarɛ moo ɔ felin̄ n̄on do ε man?” Te be tiranɔɔ fa e nyi, “De te nyii ta gba nyi Wurubuarɛ felin̄ daale kyaa ya.” ³ Te Pɔɔl bɔɔse wɔ bela nyi, “Kenan̄ na Wurubuarɛ lon̄ won̄ti yaa be sɔɔ n̄on?” Te be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Gyon̄ Wurubuarɛ lon̄keso te be sɔɔ daa.” ⁴ Botɔɔ te Pɔɔl yako wɔ nyi, “Ban̄ bɔɔ kyɛɛkee lee be gbɛenɛn̄ kumɛɛ man nɛ, ban̄ te Gyon̄ sɔɔ wɔ Wurubuarɛ lon̄. Ken̄te ɔ yako Iseraetena nyi, baa lɛɛ n̄on waa kɔn̄ n̄on Gyon̄ wɔle nɛ di. N̄on yena Yesu.” ⁵ Be ke nyii nombia ken̄a nɛ, be yela be sɔɔ wɔ Wurubuarɛ lon̄ lee de gbɛngyoo Yesu yele man. ⁶ Pɔɔl moo ɔ nyin̄maa gyakaa be dɔɔ, te Wurubuarɛ moo ɔ felin̄ do be man. Botɔɔ te be kolosi deise wɔlɛɛ, te Wurubuarɛ tɛɛwɔ be dɔɔ kolosi nombia. ⁷ Na be yɛɛ n̄gba baala kufu bala (12) nɛ.

⁸ Gyaalan̄na batooro sɔɔn̄ na, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia n̄an fa wɔ. N̄on na wɔ na gyoo Wurubuarɛ nombia n̄an man, te ɔ ne wɔn̄ee ba agyuen̄ kɔn̄ Wurubuarɛ gyoori deedi ken̄ wose man nombia man, na baa nyin̄ lɛɛ Yesu di. ⁹ Mɔna be man baale yɛɛ konɔɔyɔn̄ te be bɛɛwɔ bɔɔ lɛɛ Yesu nombia n̄an di ya, te be yako nombiakumɛɛ lee de Gbɛngyoo Yesu nyeedon̄ gbɛɛ ken̄ ɔ ba wolo nɛ wose man balan̄ nsana. Mena dɔɔ Pɔɔl moo silala ban̄ kpu na ɔ wose, te ba korowɔ tina balan̄ ban̄ yela. Wee kamase na bɛɛ gyan̄ee Tiranuse deni dinaa ken̄ ɔ na wola abɔɔ nɛ man gyoo Wurubuarɛ nombia n̄an man. ¹⁰ ɔ yɛɛ kei menɛɛ kulutoonen̄ ala mena dɔɔ walan̄ kamase n̄on ɔ kyaa Esia tɛɛle ken̄ man nɛ, na ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyii de Gbɛngyoo Yesu nombia n̄an.

¹¹ Wurubuarɛ tɛɛwɔ Pɔɔl dɔɔ yɛɛ gyakolon̄ nombia na nombia dinaana. ¹² Ken̄ nyi balan̄ moo adukuse na kanyan̄sebia ke tina Pɔɔl, na be ta mo ke tina be kaweesetena na ba wose te yɛɛ wɔ don̄, te ban̄ mɔ felin̄kumɛɛ doo be man na, n̄ɛɛ lee be man.

¹³ Na Gyudatena baale mɔ dɔn̄ɛɛ bee kili gegi felin̄kumɛɛ lee balan̄ wose man. Be gyɔɔ be konɔɔ mo de Gbɛngyoo Yesu yele nyi baa gegi felin̄kumɛɛ. Bɛɛ gyae baa gegi felin̄kumɛɛ lee balan̄ wose man na bɛɛ yako nyi, “Lee Yesu n̄on Pɔɔl ne yako ɔ nombia nɛ yele man, mɛɛ faree n̄on nyi ‘ε lee ɔ man.’ ” ¹⁴ Na Gyudatena saese kegyia n̄olo n̄on bɛɛ baake e nyi Siifa nɛ bia baala nyetooro baale ne yɛɛ na mena nombia ken̄a. ¹⁵ Be kɛɛ yɛɛ mena nɛ, wee daale felin̄kum daale bɔɔse wɔ nyi, “Ma gyen̄ Yesu te ma gyen̄ Pɔɔl mɔ, te emɛɛ yena bomɔ?” ¹⁶ Mena dɔɔ balee n̄on felin̄kum ken̄ doo ɔ man nɛ yeuwɔ gyoo wɔ ketuku. ɔ tuku wɔ tirii ba kegbase, te ba moo fatabose yekii lee dekpan̄alan̄ ken̄ man diten̄teli.

¹⁷ Te Gyudatena na ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ, nyii nombia ken̄a na, gyakolon̄ gyoo wɔ. Mena dɔɔ ba moo obuo fa de Gbɛngyoo Yesu, te be ta mo ɔ yele do nsendee ya. ¹⁸ Te ban̄ bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ, be man balan̄ burum leewɔ balan̄ nsana tolɛɛ be nɔɔwoya lese be nombiakumɛɛ n̄an bɔɔ yɛɛ nɛ debɔɔ. ¹⁹ Be man n̄meesɛn̄tena burum mɔ moo ba n̄meesɛn̄ tɔna n̄an bɛɛ n̄marase ba n̄meesɛn̄ nombia do n̄e man nɛ kɔn̄, te Pɔɔl na ɔ tebia too n̄a balan̄ ban̄ pou siaman. Ba mo tɔna n̄an bɔɔ too nɛ pou koya bom na, te yɛɛ kɔba nsendee ya. ²⁰ Lee mena dɔɔ de Gbɛngyoo Yesu nombia n̄an yaaseewɔ gyu lem te balan̄ lɛɛ n̄a do nideli.

21 Nombia kenja pou wole ne, Pool yee wa agyuenj nyi waa mo na Masedonia na Giriki teelese man, na waa gyu Gyerusalem donoo man. Botoo te o yakowo nyi, "Akpaa me gyu kelii botoo na, kaboena nyi maa gyu Roman donoo man mo." 22 Mena doo o kpila balan ban bee kyo e ne man balan bala, ban yena Timoti na Erasituse nyi baa gyu Masedonia, na non Pool kekyaa Esia teele man kyomii.

23 Debanj kenanj man te anmaarenj dinaa daale gyoo Efesotena man lee de Gbengyoo Yesu nyeedonj gbese kenj o silala ban na wolo ne doo. 24 Na nyeele wolom luure nolo kyaa non bee baake e nyi Demetiriyu. O na mo nyeele wolom luu be bane Atemise denesbia yoo. Mena doo balan ban bee yee mena tom kei ne nyinja koba nideli. 25 Kenje Demetiriyu non baake o tomyeera, na ban pou bee yee mena tom kenanj dinoo ne te o yako wo nyiaa, "Me tebia ngba e gyen nyi dee nyin koba lee da tom kei man. 26 Emee gbagba e ne naa te e ne nyii mena kenj Pool kei ne wolee balan nyeeya, te o na wola balan nyi kpene kenj bee mo nyinmaase yee ne, te yee kpene kenj kaboena nyi baa som ya. Na Efeso kebo kaagenj te o ne wolee balan nyeeya ya, mona o ta mo o nombia nenanj kila Esia teele kei pou. 27 Te yee nyi da tom kei kaagenj ne gyae la ke wolee ya, mona de bane alo Atemise deni dinaa kenj Esia na teele kei doo balan pou ne kaa som ne, yele gyae ke yala te de bane Atemise non mo be gyae waa tekaa nyin obuo bela ya."

28 Balanj dikpii kenj ke nyii nombia kenja ne, ba gyenja ban te ba gyoo yeesa kefae nyi, "Daa Efesotena bane Atemise non yee bane dinaa e!" 29 Mena doo donoo kenj sinjiwo, te ba ke kyanja Gayose na Arisitakuse. Ban yena Masedonia tewulee bala ban be kpue na Pool ne, kenje be yee noodokolonj wonnee wo gyu be deegyanee kenj man. 30 Nafol Pool gyaewo nyi waa gyu botoo,

mona kaseela ban te fa e gbese ya. 31 Te Esiatena kegyiise ban be yee Pool o gyoonawo ne, kpilawo ka sola Pool nyi o na fa waa gyu ba degyanee kenj man ya. 32 Debanj kenanj na donoo kenj te sinji na bee fae yeesa. Baale kpa kei, baale mo ne yako ngaale kpoo. Be man dikpii dinaa daale mo doo, ban ba gyen kpene kenj be konj doo te boo kaa gyanee botoo ya. 33 Te Gyudatena ban moo nombia gyakaa Alekesanda doo. Be teese e lee siaman konj balan nsana, mena doo balan ban baale gyuenjo nyi Alekesanda gyae na nombia nan konj, kenje Alekesanda gyinaa o nyinmaa adido nyi waa kolosi lese o noose. 34 Mona balan ban ka gyen nyi o yee Gyuda baale e ne, ba senawo nombii dokolonj doo bee fae yeesa ngba debanse ala ne nyi, "Daa Efesotena bane Atemise yee bane dinaa e!"

35 Kenje donoo kenj tone nmarasere non yela balan ban pou tinaa kekolosi yela te o yako wo nyi, "Efesotena, amote kyaa la teele kei doo kenj nyi o ba gyen nyi Efeso donoo yena de bane dinaa Atemise deni na o boe kenj kee wola o dinoo kenj ba lee adido kaa yala ne nyee ya? 36 Nolo be kyaa kenj nyi waa tale lee mena nombia kenja anmaarenj ya. Mena doo e nyin konoo, e na barase yee kolo ya. 37 Balanj kewo ban e ba mo wo konj ne, te nmeele kolo lee de bane deni man ya. Te ba te yako nombiikum mo tia de bane kei ya. 38 Akpaa Demetiriyu na o tebia na nolo dana nombia na, nombia kedi weeya kyaa te kegyiise ban mo kyaa. Baa tale mo donja gyu botoo. 39 Mona nyi akpaa e dana nombia wolee ngaale na, kaboena nyi donoo setena gbagba baa di na ngba mena kenj da mmaraa kenj na wolo ne. 40 Akpaa da te kee nideli ya na, dee nyin nombia lee gyen basabasa kei doo. Te akpaa de nyin nombia mo na, doo gyae dee tale tiranoo lese da wose lee ne man ya, nawolo nyi

basabasa kei be tan nyee na nawoo ya.” ⁴¹ Ɔ kekolosi tan ne, te ɔ yela balan ban pou yaaseewo.

20

Pɔɔl kegyu Masedonia na Giriki tɛɛlese man

¹ Basabasa ken wole ne, Pɔɔl baake Kristotena ban pou yilaa te ɔ kolosiwo fa wo do wo kakyen te ɔ kalaa wo, te ɔ lee botoo lan Masedonia. ² Ɔ tɛɛwo kila botoo yenan pou, na ɔ ne kolosi do balan ban pou kakyen te ɔ leewo botoo kɔn Giriki tɛɛle man. ³ Ɔ kyaawo botoo gyaalanba batooro. Ɔ keɛ desina ɔ wose waa gyu Siria tɛɛle man na te ɔ naawo nyi Gyudatena ne bake ɔ nyeeman. Mena doo ɔ yɛɛ wa agyuen nyi waa bese ka mo na Masedonia tɛɛle man. ⁴ Balan ban boɔ sila e gyu ne yena Piruse non ɔ ba lee Beria ne bu Sopata, na Arisitakuse na Sekunduse ban boɔ lee Tesalonika ne, na Gayose non ɔ ba lee Debi ne, na Timoti na Tikikuse na Tirofimuse ban boɔ lee Esia tɛɛle man ne. ⁵ Mena balan kewo kyanba gbɛɛ te ba ke kyaawo Torase donoo man daa daa. ⁶ Gyudatena bodobodo ken tee be doo ke man ya kedi wee dinaa ken wole ne, da moo degbele dinaa lee Filipi. Weeya anon wole ne te de ka tunba ban boɔ kyan gbɛɛ lan ne Torase donoo man te de dii weeya nyetooro botoo.

Pɔɔl kegyuusu Yutikuse lee yen man

⁷ Gyudatena keɛɛfowee ken wole ne de popou kaa gyanewo dee di weenɛɛ nan de Gbenjyoo Yesu ba wola daa nyi dee di na dɛɛ mo toose e ne. Lee ken tɛɛ de naa na Pɔɔl waa bese doo, ɔ kolosi Wurubuare nombia nan menɛɛ kelii tɛɛ nsana. ⁸ Na kanease burum doo abansoro deni ken man doo gyanee ne. ⁹ Pɔɔl keɛ kolosi ken ne, na tobaale non bɛɛ baake e nyi Yutikuse banɛɛ abansoro deni keban yakaa atoorote ken nfansere doo ɔ

ne deneli. Lee Pɔɔl kekolosi kyare doo dosoron moo tobaale non, te tira e lee botoo kaa lo tɛɛle man. Be gyuuwo ke gate e na ɔ ta yem. ¹⁰ Kenje Pɔɔl tisiwo gyu ke bun tobaale non doo te ɔ pukaa e te ɔ gyuuusu e lee yen man. Kenje ɔ yako wo nyi, “E na yeli e woe ke lo non ya, ɔ delena.” ¹¹ Kenje Pɔɔl besewo gyu ba dekyae ken man adido botoo te be ke dii weenɛɛ nan de Gbenjyoo Yesu kpa baa di na baa mo toose e ne. Ɔ besewo kolosi menɛɛ kelii tɛɛ keɛ yɛɛ maa na te ɔ lanawo. ¹² Te balan ban moo tobaale non ɔ ba yem te Pɔɔl be gyuuusu e ne, gyu ɔ dekpanalan man te be popou woe fɛɛ wo.

Pɔɔl kekalaa Efeso kegyiise ban

¹³ Kenje da gyoowo degbele dinaa ken man gyu Asose donoo man, na de kaa mo Pɔɔl kpu na da wose. Nawolo nyi ɔ yako daa nyi waa kyan gbɛɛ na ɔ naawo, na de kaa mo e botoo. ¹⁴ Ɔ ke kɔn kaa tun daa Asose donoo man ken ne, da moo e kpu na da wose gyu Mitilene donoo ken man. ¹⁵ Tɛɛ kena ken ne te da moo degbele dinaa ken bela kelii Kiyose tɛɛlebii ken lon be kilisi ke ne yenan. Weeya alate ken na te de gbaawo gyu Samose tɛɛlebii ken lon be kilisi ke ne man, te ka weeya atoorote na, te da gyoo Miletuse donoo man. ¹⁶ Pɔɔl yɛɛ wa agyuen nyi, ɔ be gyae waa sen Efeso donoo man ya, na ɔ be nyin woleɛ deban Esia tɛɛle man ya. Nawolo nyi ɔ ne gyae bilen nyi akpaa ɔ tale na, waa gyu Gyerusalem donoo man ke tun Gyudatena wee dinaa ken bɛɛ baake ke nyi Pentekosite ne.

¹⁷ Ɔ ke kyaa Miletuse na, te ɔ kpilawo ka mo Efeso Kristotena som kegyiise ban. ¹⁸ Ba ke kɔn kaa gyoo ne, ɔ yako wo nyi “Emɛɛ gbagba e gyen nyi, leenan wee gyan gbate ken moo kɔn e gyan Esia tɛɛle man ne, daa na non kyaawo nideli weeya nenan pou man. ¹⁹ E gyen mena ken moo yokose ma wose te moo mo siasaran yɛɛ tom ken nideli ngba

de Gbenḡyoo Wurubuare tobaale nɛ. Te ɛ naa mena keḡ Gyudatena ba koro seḡ me dɔɔ te bɔɔ do maḡ sibiyyam nɛ. ²⁰ Ɛ gyeḡ nyi debaḡ keḡ mee kolosi Wurubuare nombia ḡan fa ḡon balan nsana na ya akpaḡalaḡse man nɛ, me ta mo kolo weese ḡon ya. Ma lese abɔɔ ḡan gyaɛ ke kyɔ ḡon nɛ pou wola ḡon. ²¹ Gyudatena na Girikitena pou te me fareewɔ nyi, baa kyɛɛkee lee be nombiakumɛɛ man na baa kɔḡ Wurubuare gyaḡ na baa lɛɛ de Gbenḡyoo Yesu di. ²² Te nɛnɛɛ, mɛɛ gyaɛ maa yɛɛ kpene keḡ Wurubuare felin ḡon ne gyaɛ dɔɔ mee gyu Gyerusalem, mɔna mɔɔ gyeḡ kpene keḡ gyaɛ ke kɔḡ me dɔɔ botɔɔ ya. ²³ Nombii dokolon keḡ ma gyeḡ yɛna nyi, Wurubuare felin ḡon ne faree maḡ donɔɔ kamase man nyi, baa naase maḡ diyem na baa kyaḡ maḡ tɔ deni. ²⁴ Mɔna mɔɔ ne kɛɛ ma nyeedon nyi ke yɛɛ kolo ke fa maḡ ya. Mɛɛ gyaɛ maa yɛɛ tom keḡ de Gbenḡyoo Yesu be fa maḡ nyi maa yɛɛ nɛ ke si kɔ ɔto. Tom kenaḡ yɛna nyi, maa yako ɔ nombia kpaakpaḡ ḡan fa balan nyi Wurubuare waa mo ɔ bereɛ boele wɔ.”

²⁵ Nɛnɛɛ ma gyeḡ nyi ɛmɛɛ baḡ pou mɔɔ kili ɛ dɔɔ yako ḡon Wurubuare gyoori keḡ wose man nombia ḡan nɛ, ɛ man ḡolo be gyaɛ waa tekaa naa maḡ bela ya. ²⁶ Mena dɔɔ gyeḡ wee kei mɛɛ yako ḡon baa nyi, akpaḡ ɛ man ḡolo da yoo lee Wurubuare gbɛɛ man na, me nɔɔ be doo ya. ²⁷ Nawolo nyi ma te yako ḡon Wurubuare nyeeman nombia ḡan pou. ²⁸ Ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli, na ɛ ke kɛɛ balan baḡ Wurubuare felin ḡon ba mo wɔ do ɛ nyinmaa man nɛ mɔ dɔɔ nideli. Ɛ kɛɛ Kristotena dikpii keḡ dɔɔ nideli ḡgba mena keḡ wonembu kɛelere ne kɛɛ ɔ wonembia dɔɔ nɛ. Baḡ yɛna baḡ Wurubuare be yela ɔ bu ba yem lɛɛ ba nyeeya nɛ. ²⁹ Ma gyeḡ nyi ma ke laḡ wole na, balan kumɛɛ baa kaa gyoo ɛ man ḡgba mena keḡ gboughouse na gyoo wonembia man

nɛ, te bɔɔ gyaɛ baa tina ḡon yela ya. ³⁰ Te debaḡ daale gyaɛ kelii nɛ, baale baa lee ɛmɛɛ gbagba ɛ dikpii keḡ man na baa beo ɛ tebia Kristotena baḡ baale sila ba wose. ³¹ Mena dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ, na ɛ ke tɔɔse nyi kulutooneḡ atooro sɔɔḡ te me faree ḡon na siasaraḡ nelim na ka weese pou.

³² Te nɛnɛɛ mɛɛ mo ḡon mɛɛ do Wurubuare nyinmaa man. Nombia ḡan na wola Wurubuare bereɛ keḡ ɔ dana fa deniwalaḡ nɛ, ne gyaɛ la ke kyɔ ḡon na ɛ ke tale seḡ nombia ḡan ɛ be lɛɛ di nɛ man nideli. Wurubuare waa mo ɔ nyinmaa gyakaa ɛmɛɛ na ɔ balan akan baḡ ɔ ba lese nɛ pou dɔɔ. ³³ Me sia te yɛɛ ḡolo kɔba yayam yaa ɔ kɔba, yaa wa abɔɔ dɔɔ ya. ³⁴ Ɛmɛɛ gbagba ɛ gyeḡ nyi ma nyinmaase keḡa te ma moowɔ yɛɛ tom te me nyinɔ abɔɔ ḡan pou gyaɛ ke hia daa na me tebia nɛ. ³⁵ Ma wola ḡon kpene kamase man nyi, kaboena nyi walaḡ kamase waa yɛɛ tom nideli mena, na waa nyin kolo kyɔ baḡ bɔɔ dana don ḡon ya nɛ. Na ɛ ke tɔɔse de Gbenḡyoo Yesu kawola keḡ nyi, “Kolo kefa dana gyon na wosefɛɛren kela kolo kenyin lee ḡolo gyaḡ.”

³⁶ Ɔ kekolosi keḡa taḡ nɛ, be popou tisiwɔ buḡ ba doona dɔɔ te be fanewɔ. ³⁷ Kenḡe be man walaḡ kamase moo kewii pukaa e te be kalaa e. ³⁸ Keḡ ɔ be yako wɔ nyi bɔɔ gyaɛ baa tekaa naa e bela ya nɛ, keḡ yɛna kpene keḡ be takaa wɔ nideli. Ba moo e ka tee, te ɔ gyoo degbele dinaa keḡ man laḡ.

21

Pɔɔl kamo ɔ nyee baḡ Gyerusalem

¹ Da ke kalaa dɔḡa taḡ keḡ nɛ, da moowɔ lon keḡ dɔɔ teenḡ te da toḡawɔ gyu Kosi donɔɔ man. Tɛɛ naawɔ na te de ka gyoo Rodesi donɔɔ man, te da leewɔ botɔɔ gyu Patara donɔɔ man. ² Botɔɔ te de naa degbele dinaa daale na kee gyu Fonisia tɛɛle man te da gyoo ke man laḡ. ³ De sia ke gyɔ Saiporɔse tɛɛlebii keḡ

lonj be kilisi ke ne, te de tinaa ke yela te de kpasewo mo ka ata yenanj gyu ka senj Tae boo nooman Siria teelee kenj doo. Botoo te ba lese kasolose njan doo degbele dinaa kenj man ne see. ⁴ Botoo te de naa Kristotena baale te de kyaawo be gyanj weeya nyetooro. Te Wurubuarɛ felinj non teeewo be doo yako Pɔɔl nyi, o na fa waa gyu Gyerusalem ya. ⁵ Mona debanj kenj kelii nyi deɛ koro lee be gyanj ne, te da korowo mo de gbɛɛ bela. Kenj te banj na be wɛɛla na be bia pou gyuuwo ka tee daa donoo kenj nooman. Te de popou bunjawo da doona doo epo kenj nooman te de fanewo. ⁶ De kalaa donja te de ka gyoo degbele dinaa kenj man te banj moo besewo lanj be deɛ. ⁷ Da besewo mo de gbɛɛ kenj doo lee Tae menɛɛ kelii Pitolemase te da doo Kristotena banj be kya botoo ne noo te de kyaawo be gyanj wee dokolonj. ⁸ Tee kena na te da korowo ka gyoo Kaesaria donoo man, te de ka soo Filipino non o ne tee kolosi Kristo nombia ne. Non Filipino mo kpuɛ balanj nyetooro banj booo kyaa lese Gyerusalem nyi baa keɛ weenɛɛ kekpelee doo ne man. ⁹ Na o dana bia alebia banaara banj ba te yala ta ya, na Wurubuarɛ ne tee be doo kolosi.

¹⁰ De ke di weeya akalansee naale botoo ne, te Wurubuarɛ dekpɛnkɛngyooɔre nolo non beɛ baake e nyi Agabuse ne, lee Gyudia teelee man kɔnj. ¹¹ O kɔnja de gyanj na, te o moo Pɔɔl abɔɔɔ mo baake non gbagba o nawoo na o nyinmaase te o yakowo nyiaa, "Nne yaa Wurubuarɛ felinj non ne yako. Nne te Gyudatena banj be kyaa Gyerusalem donoo man ne, baa bake non o tee abɔɔɔ kei ne, na baa lese e fa balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne." ¹² Debanj kenj doo nyii mena nombia kenja ne, te daa na balanj akanj banj be kyaa botoo ne waase Pɔɔl nyi o na gyu Gyerusalem ya. ¹³ Kenj te Pɔɔl tiranoo fa wo nyi, "Weera e ne wii te e ne yeli dekokɔɔkɔɔ ne kyanj

manj mena? Na me desina ma wose bo fa kebake kaagenj Gyerusalem ya, mona ma te desina ma wose fa yɛnj mo lee de Gbenjgyoo Yesu yele man." ¹⁴ Da te tale kyɛɛkee wa agyuenj ya, mena doo de tina e yela te de yakowo nyi, "Wurubuarɛ gbagba waa yɛɛ o kegyaebii."

¹⁵ Da ke kyaa botoo kyomii ne, da moo da wose te de lanja Gyerusalem. ¹⁶ Kristotena banj booo lee Kaesaria ne man baale sila daa, te ba moo daa gyu Masone non o ba lee Saiporoɔe donoo man ne deɛ. Masone kei yɛɛ walanj non o be wulaa lee Kristo di leenanj kewalanj kenj.

Pɔɔl kagyoo Gyerusalem donoo man

¹⁷ De kagyoo Gyerusalem donoo man ne, Kristotena banj be kyaa botoo ne lee daa nideli. ¹⁸ Ke tee naa kenj ne, daa na Pɔɔl gyuuwo ka do Gyemisi noo. De ke gyu kenj na osom kegyiise banj pou kyaa botoo. ¹⁹ Pɔɔl doo wo noo te o yako wo kpene kamase kenj Wurubuarɛ be tee o doo yɛɛ balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya man ne. ²⁰ Be ke nyii nombia njan tanj ne, be popou lese Wurubuarɛ yele. Te be yako e nyi, "Kegyia Pɔɔl, ngba n naa mena kenj Gyudatena burum be lee Kristo nombia njan di, mona be see be dana Wurubuarɛ mmaraase njan o be yeli Mosesi be nmarase see ne man nideli. ²¹ Be te nyii n nombia nyi, n na wola Gyudatena banj pou be kyaa balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne teelee doo nyi, baa tina Wurubuarɛ mmaraase njan o be yeli Mosesi be nmarase see ne doo kedi yela. Be na kara ba bia baala wose ya, te be na sila de naanao benenj nombia njan bela ya. ²² Kei na sena yaa deɛ yɛɛ baa, de yɛɛ sena baa nyii nyi n te kɔnj kebo. ²³ Mena doo yɛɛ kpene kenj deɛ yako nenj ne. Balanj banaara baale kyaa de gyanj kebo kenj booo kanj ntam. ²⁴ Gyu ke kpu na balanj banaara kewo na e ka gberaa e wose, na n ke to kom kenj baa gyoo ne, na

baa nyin tale tisi ba nyeeya. N yee mena na, walaŋ kamase waa naa nyi nombia ŋan pou bɔɔ yako lee n wose man ne te yee ampaŋ ya. Mɔna baa naa nyi nyan gbagba mɔ n ne di Wurubuarɛ mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see ne dɔɔ nideli. ²⁵ Balan ban ba te yee Gyudatenawɔ ya te bɔɔ lee Yesu di ne dɔɔ, da te ŋmarase tone yele wɔ te de yako wɔ kpene ken dɔɔ bake see ne nyi be na di bane de weene ya. Be na di fatabo ya te be na di wonembu ŋon ba te kara ɔ nyee pete ɔ ba yem ne ya. Nene baa lese ba wose lee kafon nombia man." ²⁶ Mena dɔɔ tee kena ken na, te Pɔɔl moo balan banaara ban, te be gyuuwɔ kegberaa ba wose. Te ɔ gyuu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man ka see wee ken ba wose kegberaa ken gyae ke tan, na wee ken be man walaŋ kamase waa fa Wurubuarɛ kedi.

Ba kekyan Pɔɔl

²⁷ Weeya nyetooro ŋan kee benaa ken ne, Gyudatena baale ban bɔɔ lee Esia teele man ne naa Pɔɔl Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man. Te be feefuwɔ do balan dikpii ken bɔɔ gyanee botɔɔ ne te be kyan e, ²⁸ te be fae yeesa nyi, "Iseraetena e kaa kyɔ daa, balee kei yena walaŋ ŋon ɔ dɔŋ yenan kamase ɔ na wola balan pou nombia tia de balan na Wurubuarɛ mmaraase ŋan ɔ be yeli Mosesi be ŋmarase see fa daa ne, na Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken. Lee kenan wole koran na, ɔ ta mo balan ban ba te yee Gyudatenawɔ ya ne kɔŋ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man mo ayimee kaa buraa ke." ²⁹ Ken dɔɔ bɔɔ yako mena yena nyi, na be wulaa naa Efeso baale ŋon bee baake e nyi Tirofimuse ne, na Pɔɔl dɔŋee donɔɔ ken man, mena dɔɔ na ban gyen nyi Pɔɔl ta mo e gyuu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man.

³⁰ Botɔɔ te donɔɔ ken pou siniiwo te balan yeuwɔ lee yenan kamase kɔŋ kaa kyan Pɔɔl te be wɔŋee e

lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man. Karatete dokolon te be kyan ka asima ŋan pou tɔ. ³¹ Be kee gyae baa ko e ne, te tiila ke tunja Romantena yoonɔɔtena siamante ŋon nyi, Gyerusalem donɔɔ ken pou te sinii. ³² Debokenan man te ɔ moo yoonɔɔtena kegyiise na yoonɔɔtena baale, te be yeuwɔ gyuu balan dikpii ken gyan. Balan ban kena siamante ŋon na yoonɔɔtena ban ne, te be tinaa Pɔɔl ketuku yela. ³³ Be siamante ŋon gyuu Pɔɔl gyan te ɔ ke kyan e te ɔ yakowɔ nyi baa mo agbaraagbaraase ala bake e. Ken te ɔ bɔɔse wɔ nyi, "Amɔte yena balee kei, te won yaa ɔ yee wɔ?" ³⁴ Balan ban baale ne yako nombii dokolon na baale mɔ ne yako ŋaale kpoo. Botɔɔ kee wosi dɔɔ, yoonɔɔtena siamante ŋon ta gyen nombia ŋan nyee na ŋe nawɔ ya, mena dɔɔ ɔ yako ɔ tewulee ban nyi baa mo e gyuu ba dekyae man. ³⁵ Be ka mo e kelii botɔɔ ken bee mo gyen gyoo deni ken man ne, balan ban sia keyee dɔɔ yoonɔɔtena ban gate Pɔɔl seele adido. ³⁶ Na balan ban be silana wɔ ne, ne fae yeesa nyii, "E ko e."

³⁷ Be kee gyae baa mo Pɔɔl gyoo yoonɔɔtena ban dekyae ken man ne, ɔ yako yoonɔɔtena siamante ŋon nyi, "Mee gyae maa yako nen nombii daale." Te ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, "N ne nyii Giriki dei?" ³⁸ "Na nyan yena Igyipite baale ŋon n be kyaa koro sen tia kegyiise te n ba mo awudiina kakponse banaara (4,000) sila n wose gyuu kefula man ne yee?" ³⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ fa e nyi, "Koa, me yee Gyuda baale e te ba lola man bo Silisia teele man. Ma lee Tasuse donɔɔ ken ke dana yele ne man. Waaseda, fa man gbɛe na maa kolosi fa balan ban." ⁴⁰ Te yoonɔɔtena siamante ŋon faa e gbɛe nyi waa kolosi. Mena dɔɔ Pɔɔl senawɔ botɔɔ ken bee mo gyen gyoo deni ken man ne, te ɔ gyinaa ɔ nyinmaa adido nyi baa wu be nɔɔ na baa tei e. Balan ban ke wu be nɔɔse ne, te Pɔɔl kolosiwo Hiburu dei man fa wɔ.

22

¹ Kenje Pɔɔl kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyiaa, “Me tebia na me kyaa, ε tei man.” ² Be kenyii ɔ kekolosi na wɔ Hiburu dei man ne, be wuu be nɔɔse te botɔɔ yɛwɔ diiŋ. Te Pɔɔl yakowɔ nyi, ³ “Me yɛɛ Gyuda baale e te ba lola man bo Tasuse Silisia tɛele dɔɔ mɔna be kɛele man bo Gyerusalem donɔɔ man kɛbo, Na me yɛɛ Gamaleli tobaale e. ɔ kɛele man nideli de naanaɔ ɔsom amanberɛ gbɛɛ man te me yase me sia mo ma wose lɔ Wurubuarɛ dɔɔ ŋgba mena ken ε man walaŋ kamase ne yɛɛ gyɛŋ ne. ⁴ Me naase baŋ be dɔŋ de Gbenɔgyoo Yesu nyeedoŋ gbɛɛ kei dɔɔ ne diyem nideli ken nyi be baale koran yekeewɔ, te me kyaŋa be man ala na baala pou keto deni. ⁵ Sae kegyia na nombiadiira kegyiise baa di adanseɛ nyi kpene ken mɛɛ yako ne yɛɛ anokoare. Nawolo nyi me lɛɛ tɔna koran lee be gyaŋ, ŋan bɔɔ ŋmarase fa be tebia Gyudatena baŋ be kyaa Damasekuse ne, te me gyuuwɔ me kaa kyaŋ Kristotena baŋ be kyaa botɔɔ ne, na maa do wɔ akyakaase kɔŋ Gyerusalem na baa wɔŋ ba denjela.

Pɔɔl kekolosi lee ɔ kekyɛɛkee wose man

⁶ Kenje Pɔɔl yakowɔ nyi, ma keta gyu ka benaa Damasekuse donɔɔ ken na weese ta sen dɛɛ. Karatete dokolon te kenmanee dinaa daale lee adido kaa ŋmaale pole kilisi man. ⁷ Kara man lɔ tɛele man te me nyii nɔɔwoya ŋaale ne bɔɔse man nyi, ‘Sɔɔl! Sɔɔl! Weera te n ne naase man diyem?’ ⁸ Te me bɔɔse e nyi, ‘Nyaŋ amɔte ŋonan me Gbenɔgyoo?’ Te ɔ tiranɔɔ nyi ‘Man Yesu Nasarete baale ŋon n ne naase diyem ne.’ ⁹ Balan baŋ daa na wɔ dɔŋɛɛ ne naa kenmanee ken, mɔna be te nyii nɔɔwoya ŋan be kolosi na man ne man ya. ¹⁰ Me bɔɔsewɔ nyi, ‘Won te maa yɛɛ me Gbenɔgyoo?’ Te de Gbenɔgyoo yako man nyi, ‘Koro gyu Damasekuse. Botɔɔ te baa yako nen kpene kamase ken Wurubuarɛ ne

gyae nyi n ke yɛɛ.’ ¹¹ Kenmanee dinaa ken yela me sia yelɛwɔ, mena dɔɔ balan baŋ daa na wɔ dɔŋ ne, kyaŋa na man me nyinmaa man gyu ka gyoo Damasekuse donɔɔ man.

¹² Balee ŋolo ŋon bɛɛ baake e nyi Ananiase ne kɔŋawɔ kaa kɛɛ man. ɔ yɛɛ walaŋ ŋon ɔ ne yee Wurubuarɛ, te ɔ ne di Wurubuarɛ mmaraase ŋan dɔɔ nideli, te Gyudatena baŋ pou be kyaa Damasekuse ne ne bu e nideli. ¹³ ɔ kɔŋawɔ kaa sen me gyaŋ te ɔ yakowɔ nyi, ‘Me dɔɔ Sɔɔl, gyuuusu n sia na n kena.’ Debokenan man te me sia gyuuusuwɔ te me naa e. ¹⁴ Te Ananiase yako man nyi, ‘De naanaɔ Wurubuarɛ lese na nen nyi nya gyɛŋ kpene ken ɔ ne gyae nyi nya yɛɛ, na n kena ɔ walaŋ ŋon ɔ gbɛɛnen tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ne, na n ke nyii ɔ nɔɔwoya. ¹⁵ Nawolo nyi nyaŋ ne gyae la n ke di ɔ wose man adanseɛ fa balan pou lee kpene ken n be naa, na kpene ken n be nyii lee ɔ wose man ne. ¹⁶ Nenɛɛ won yaa n ne daa? Koro sen na n ke yela baa sɔ nen Wurubuarɛ lon na n ke fane de Gbenɔgyoo Yesu yele man, na Wurubuarɛ ke gberaa nya ayimɛɛ lee n wose man.’

Pɔɔl yako Wurubuarɛ nombia balan baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne man

¹⁷ Kenje Pɔɔl besewɔ gyina ɔ kekolosi dɔɔ nyi, deban ken mɔɔ bese gyu Gyerusalem te mɔɔ gyu Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man me kaa fane ne, me naa kolo na me sia ŋgba doseɛ man ne. ¹⁸ Keman te me naa de Gbenɔgyoo Yesu te ɔ yako man nyi, ‘Yɛɛ bilen na n ka lee Gyerusalem debokeiman! Nawolo nyi, balan kɛwɔ be gyae baa lɛɛ nya adanseɛ ken n ne dii lee ma wose man ne di ya.’ ¹⁹ Kenje me tiranɔɔ nyi, ‘Me Gbenɔgyoo, balan kɛwɔ gyɛŋ nyi me gyuu Gyudatena ɔsom denɛɛ man donɔɔ kamase man, ke kyaŋee balan baŋ bɛɛ lɛɛ nen di ne, te me tuku wɔ. ²⁰ Te deban ken bɛɛ ko Sitifin ŋon ɔ be di n wose man adanseɛ nideli ne, na

ma senɛɛ botɔɔ mɛɛ do wɔ kakyeŋ, te maŋ koran̄ kɛɛ na ba kegbase dɔɔ.’ ²¹ Te de Gben̄gyoo yako maŋ nyi, ‘Ta! Maa kpila nen̄ lemlem, balan̄ ban̄ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ gyan̄.’ ”

²² Balan̄ ban̄ tei e kelii deban̄ ken̄ ɔ be kolosi nombia ken̄a pou tan̄ nɛ. Botɔɔ te be fae yeesa nyi, “ɛ ko e! ɛ ko e! ɔ tekaboena nyi waa kyaa tɛɛle kei dɔɔ ya.” ²³ Na bɛɛ fae yeesa, te ba kpɛɛ ba kegbase na bee fiili ŋa adido na be fun̄ii an̄asa gyu adido. ²⁴ Mena dɔɔ yoonɔɔtena siamante ŋon faree ɔ tewulɛɛ ban̄ nyi, baa mo Pɔɔl gyu yoonɔɔtena dekyae ken̄ man na baa kebii e dambiise na baa bɔɔse e kpene ken̄ dɔɔ balan̄ ne fae yeesa ɔ dɔɔ mena. ²⁵ Ba ke bake e baa tuku e nɛ te Pɔɔl bɔɔse yoonɔɔtena kegyia ŋon ɔ senɛɛ botɔɔ nɛ nyi, “Gbɛɛ doo nyi ya tuku Roman bu dalolasa ŋon ɛ te di ɔ nombia na ɛ ke bu e fɔɔ yee?”

²⁶ Yoonɔɔtena kegyia ŋon ke nyii nombia ken̄a nɛ, ɔ korowɔ gyu yoonɔɔtena siamante ŋon gyan̄ ke yako e nyi, “Won̄ yaa ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ nɛ? Balee kei yɛɛ Roman bu dalolasa e o!” ²⁷ Yoonɔɔtena siamante ŋon gyuu Pɔɔl gyan̄ ke bɔɔse e nyi, “Yako maŋ, n yɛɛ Roman bu dalolasa e?” Ken̄te Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “Ayi me yɛɛ Roman bu dalolasa e.”

²⁸ Botɔɔ te yoonɔɔtena siamante ŋon yakowɔ nyi, “Maŋ tɔɔ kom dinaa pɛte ma bese Roman baale.” Te Pɔɔl mɔ yako e nyi, “Maŋ dɔɔ me yɛɛ Roman bu dalolasa e.” ²⁹ Mena dɔɔ ban̄ nafa bɔɔ yeli baa bɔɔse e nombia nɛ, tuuwɔ lee ɔ gyan̄ bilen̄. Deban̄ ken̄ yoonɔɔtena siamante ŋon gbagba be naa nyi Pɔɔl yɛɛ Roman bu dalolasa e te bɔɔ do e akyakaase nɛ, gyakolon̄ gyoo e.

Be kamo Pɔɔl gyu donɔɔ kegyiise siaman

³⁰ Yoonɔɔtena siamante ŋon gyaewɔ waa gyen̄ kpene ken̄ kitii dɔɔ Gyudatena ne kara Pɔɔl nɔɔse nɛ nideli, mena dɔɔ tɛɛ kena nɛ ɔ yela ba lese Pɔɔl akyakaase ŋan, te

ɔ yela Wurubuare saese kegyiise na donɔɔ kegyiise pou gyaŋeewɔ, te ɔ moo Pɔɔl kaa sen̄ be siaman.

23

¹ Pɔɔl kɛɛ kegyiise ban̄ bɔɔ gyaŋee nɛ sia gbɛɛ te ɔ yakowɔ nyi, “Me tebia Iseraetena, me konɔɔ bee bu maŋ fɔɔ gbɛɛ kamase man ya, nawolo nyi me kyaawɔ nideli Wurubuare siaman kaa lii nan̄ gyen̄.”

² Botɔɔ te Wurubuare sae kegyia Ananiase faewɔ do ban̄ ba senɛɛ benaa na Pɔɔl nɛ nyi, baa gyo e ɔ nɔɔ gbɛɛ. ³ Ken̄te Pɔɔl mɔ yako e nyi, “Wurubuare waa gyo nyan̄ mɔ. Kɛɛ ɔ ke kyaa botɔɔ ŋgba deni dekyan̄ ken̄ bɔɔ gyilaa ke wɔle wolom nɛ. N kyaa botɔɔ n na mo mmaraa di me nombia, mɔna nyan̄ gbagba mɔ n ta fom Wurubuare mmaraa, ŋgba n be fae do wɔ nyi baa gyo maŋ nɛ.”

⁴ Botɔɔ te balan̄ ban̄ ba senɛɛ benaa na Pɔɔl nɛ yakowɔ nyi, “Wurubuare sae kegyia yaa n na tee nɛ!” ⁵ Ken̄te Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “O me tebia, me ta ggem nyi ŋon yena Wurubuare sae kegyia ŋon ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ne yako nyi, ‘ɛ na kolosi walan̄ ŋon ɔ ne di balan̄ dɔɔ nɛ wose man nombiikum ya.’ ”

⁶ Te Pɔɔl kena nyi balan̄ ban̄ baale yɛɛ Sadukiitenawɔ te baale mɔ yɛɛ Farasiitenawɔ nɛ ɔ fae yeesa nyi, “Me tebia, me yɛɛ Farasii baale e, te me kya mɔ yɛɛ Farasii baale e. Ken̄ dɔɔ bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa nyi ban̄ bɔɔ yem nɛ baa fon̄ lee yen̄ man.” ⁷ ɔ ke yako mena nɛ, kale gyoo Sadukiitena na Farasiitena ban̄ man te dikpii ken̄ kpasewɔ akpen̄ ala. ⁸ Nawolo nyi Sadukiitena ne yako nyi yen̄ wɔle kefon̄ be kyaa bela ya, yaa Wurubuare kpilala na felin̄kumɛɛ be kyaa ya, mɔna Farasiitena ne lɛɛ ken̄a pou di nyi ŋe kyaa. ⁹ Kale dinaa daale gyoo wɔ, ken̄te Gyudatena mmaraa wolala ban̄ be yɛɛ Farasiitenawɔ nɛ, man baale korowɔ sen̄ ken̄ken̄ nyi, “Da te naa dukum ken̄ balee kei

be yee ya! Mberem Wurubuare felin yaa Wurubuare kpilale nolo kolosila na e.”¹⁰ Kale ken nɔɔ ke yee don ne, yoonɔɔtena siamante non yeewɔ nyi mberem baa tirii Pɔɔl kpetekpetekpete. Mena dɔɔ ɔ faewɔ do ɔ yoonɔɔtena ban nyi baa leɔ Pɔɔl don man lee balan ban gyan, na baa mo e gyu ba dekyae man.

¹¹ Wee kenan nelim ne, de Gbengyoo Yesu konawɔ kaa sen Pɔɔl gyan yako e nyi, “Nyin konɔɔ! Na yee ya! Mena ken n be di ma wose man adanse Gyerusalem kebo ne, mena mo te kaboena nyi nya di ma wose man adanse Roman donɔɔ man.”

Ba kebake Pɔɔl nyee man apam

¹² Tɛɛ kena nebo ne, Gyudatena baale gyanewɔ mo agyuen. Be kaja ntam nyi be nɔɔ be gyae ke daa weenee yaa lon ya kelii deban ken baa ko Pɔɔl. ¹³ Balan ban bo mo Pɔɔl wose man agyuen kum kei kela balan sonola (40). ¹⁴ Te be gyuu Wurubuare saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyan ke yako wɔ nyi, “Da te kan ntam nyi, de nɔɔ be gyae ke daa kolo ya, kelii deban ken de ko Pɔɔl. ¹⁵ Mena dɔɔ emɛɛ na nombiadiira ban e kpila gyu Romantena yoonɔɔtena siamante non gyan ka sola e na waa mo Pɔɔl kon e gyan. E gyu ka beo e nyi e ne gyae e ka gyoo Pɔɔl nombia nan man nideli, mona nyi ɔ fa gbɛɛ nyi baa mo e kon na, da te desina da wose nyi de koe e gbɛɛnaa man.”

¹⁶ Pɔɔl wa agbelebii nyii nombii kei na, te ɔ korowɔ gyu yoonɔɔtena ban dekyae man ke bo Pɔɔl amandɛɛ. ¹⁷ Ken te Pɔɔl baake yoonɔɔtena ban man kegyia nolo te ɔ yako e nyi, “Mo tobaalebii kei gyu yoonɔɔtena siamante non gyan, nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa yako e.” ¹⁸ Te ɔ moo tobaalebii non gyu yoonɔɔtena siamante non gyan te yoonɔɔtena kegyia non yako e nyi, “Pɔɔl non ɔ doo deni man ne kpila la baake man te ɔ yako man nyi maa mo tobaalebii kei kon n gyan,

nawolo nyi ɔ dana nombii daale waa yako nen.”¹⁹ Yoonɔɔtena siamante non kyan bu non nyinmaa man te ɔ mo e lee yenan boose e nyi, “Won te n dana n ke yako man?”²⁰ Ken te bu non tiranɔɔ nyiaa, “Gyudatena kegyiise te yee nɔɔdokolon nyi baa sola nen na n ke yela Pɔɔl ke gyu kena wɔ kyoo. Baa beo nen nyi be gyae baa gyoo ɔ nombia nan man nideli. ²¹ Na sɛɛ ya nawolo nyi balan kela sonola ken ba yoe gbɛɛnaa man be daa Pɔɔl. Ba te kan ntam nyi be nɔɔse be gyae ke daa kolo ya kelii deban ken baa ko Pɔɔl. Ban tan desina ba wose tan, nyan yaa be gyeki.”²² Te yoonɔɔtena siamante non lo tobaalebii non gbɛɛ te ɔ faree e nyi, “Na yeli nolo ke nyii nyi, n te kaa yako man mena nombia ken ya.”

Be kalese Pɔɔl gyu Kaesaria donɔɔ man

²³ Mena dɔɔ yoonɔɔtena siamante non baake ɔ yoonɔɔtena kegyiise ban man balan bala te ɔ yako wɔ nyi, “E gyae yoonɔɔtena sononon akpen ala (200) na yoonɔɔtena ban be kyaa dekyonse ne sonotooro na kufu (70), na yoonɔɔtena ban be mo apiase yokii ne sononon akpen ala (200). Baa desina ba wose na baa koro nelim deban kadaalete man gyu Kaesaria. ²⁴ E gyae dekyon fa Pɔɔl na e ka mo e ka do gyoo Felisi non ɔ ne kee botɔɔ tɛɛle dɔɔ ne nyinmaa man wosefɛren man.”²⁵ Te yoonɔɔtena siamante non nmarase tone fa wɔ nyi.

²⁶ “Man Klaudiuse Lisiase ne nmarasena tone kei mee yele nyan gyoo kpaakpaa Felisi. Mɛ do nen nɔɔ. ²⁷ Gyudatena kyanana balee kei nyi baa ko e, te ma moo me yoonɔɔtena te de gyuuwɔ ke lɛɛ e, nawolo nyi me naawɔ nyi ɔ yee Roman bu dalolasa e. ²⁸ Me gyaewɔ maa gyen kpene ken dɔɔ bo mo nombiakumɛ gyakaa ɔ dɔɔ, mena dɔɔ ma moo e gyu ban gbagba be

kegyiise siaman. ²⁹ Botɔɔ te me naawɔ nyi, nombia njan bɔɔ mo gyakaa ɔ dɔɔ nɛ, yɛɛ ba mmaraase nombia nja, mɔna ma te naa kpene ken ɔ be yɛɛ ken kaboeni nyi baa ko e yaa baa kyan e tɔ deni ya. ³⁰ Te ba ke yako man nyi Gyudatena baale te bake ɔ nyee man nyi baa ko e nɛ, debokenan man te me yɛɛ ma agyuen nyi maa mo e kɔn n gyan. Te me yako ban ban na e dana nombia nɛ nyi baa mo be nombia kɔn n gyan na be kaa gyoo nje man. Me nɔɔ te si.”

³¹ Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban yɛɛwɔ nɔɔba mena ken be kegyia nɔn be faree wɔ nyi baa yɛɛ nɛ. Ba moo Pɔɔl nelim kenan menɛ te be keliiwɔ Antipatirise donɔɔ man.

³² Tɛɛ kena nɛ, yoonɔɔtena ban be dɔn na be nawɔɔ nɛ, besewɔ gyu be dalee man, te ban bɛɛ kyaa dɛɛkyɔnse nɛ moo e lan.

³³ Be ka gyoo Kaesaria donɔɔ man nɛ, ba moo tɔne ken fa gyoo Felisi te ba moo Pɔɔl do ɔ nyinmaa man.

³⁴ Gyoo nɔn kala tɔne ken te ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, tɛɛle kei yenan wonɔti man yaa n leewɔ. Gyoo nɔn ke nyii nyi ɔ lee Silisia tɛɛle man nɛ, ³⁵ ɔ yakowɔ nyi, “Deban ken balan ban emɛɛ na wɔ be nyin nombia de kɔn nɛ, na maa nyii n nɔɔwoya.” Te ɔ yakowɔ nyi baa mo Pɔɔl gyu gyoo Herode dekpanalan dinaa ken man na baa gyee e.

24

Be kedi Pɔɔl nombia gyoo Felisi gyan

¹ Weeya anon wɔle nɛ, Wurubuare sae kegyia Ananiase na donɔɔ kegyiise baale na Lɔya nɔn bɛɛ baake e Tetulɔse nɛ gyuu Kaesaria ke tɔlɛɛ be nɔɔwoya fa gyoo Felisi lee Pɔɔl wose man. ² Botɔɔ te be baake Pɔɔl kɔn. Kenɛ Tetulɔse tɔlɛɛ ɔ nɔɔwoya lee Pɔɔl wose man nyi, Gyoo kpaakpaa, de te nyin wosefɛɛren kyare n gyoori kedi kei man. Nawolo nyi nyansa ken n ba mo di gyoori nɛ, te desina abɔɔ burum de tɛɛle kei

dɔɔ. ³ Gyoo kpaakpaa Felisi, yenan kamase na gbɛɛ kamase man na, de sia ta gye abɔɔ nya ayɛɛn fa daa kenɔ dɔɔ, mena dɔɔ dɛɛ do nen nɔɔ nideli. ⁴ Mɔna me bɛɛ gyae maa wɔlɛɛ n deban bela ya, mena dɔɔ mɛɛ sola nen bo, nyin konɔɔ na n ke tei daa kyomii. ⁵ “Da gyen nyi balee kei yɛɛ tɛɛle yɛlɛere e. ɔ te loo nombia do Gyudatena ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ, te ɔ yɛɛ Nasaretina ɔsom siamante mo e. ⁶⁻⁷ Nafɔ ɔ gyaewɔ waa mo ayimeɛ tina Wurubuare ɔsom deni dinaa ken mɔ, te de kyanɔ e. Daa gyaewɔ nyi nafɔ dee di ɔ nombia daa gbagba da mmaraa gbɛɛ, mɔna yoonɔɔtena kegyia Lisia kaa lɛo e don man lee de nyinmaa man, te ɔ yako daa nyi daa ban daa na Pɔɔl dana nombia nɛ, dɛɛ mo kɔn n gyan. ⁸ Akpaa n bɔɔse e ɔ nɔɔwoya na, nyan gbagba n kena nyi njan pou dɔɔ yako lee ɔ wose man nɛ, doo na ke gbɛɛ.” ⁹ Te Gyudatena mɔ moo be nɔɔ do nyi mena nombia njan dɔɔ yako lee ɔ wose man nɛ, doo na nje gbɛɛ.

Pɔɔl kekolosi lese ɔ nɔɔse

¹⁰ Gyoo Felisi ke fa Pɔɔl gbɛɛ nyi waa kolosi nɛ, Pɔɔl tɔlɛɛ ɔ nɔɔwoya nyi, “Ma gyen nyi n ne di nombia tɛɛle kei dɔɔ te yɛɛ gyen ya. Mena dɔɔ dana man gyon nɔɔba mɛɛ kolosi maa lese me nɔɔse fa nen nɛ. ¹¹ Nyan gbagba n gyoo ke man na, n kena nyi weeya kufu ala yaa nɔɔba mɔɔ gyu Gyerusalem me kaa som nɛ. ¹² Te balan ban daa na wɔ be nyim nɛ, te naa daa na nɔlo ke lɛɛ anmaaren Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ya. Ba te naa man nyi maa loo nombia do balan Gyudatena ɔsom deni man, yaa yenan daale ya. ¹³ Te bɔɔ gyae baa tale gyɔ be konɔɔ na baa sen kolo dɔɔ wola nyi nombia njan bɛɛ mo gyakaa me dɔɔ nɛ yɛɛ ampan ya. ¹⁴ Mɔna ma te sɛɛ nyi, mɛɛ som de naanaɔ Wurubuare lee de Gbenjyoo Yesu gbɛɛ ken ban ne yako nyi ke yɛɛ ɔsom kum ke nɛ man. Te mɛɛ lɛɛ kpene kamase

kenj bɔɔ nmarase do Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be nmarase see ne, na Wurubuare akpenkpenngyɔɔra tona man ne di. ¹⁵ Me loo gyakaa Wurubuare nombii dokolonj kei dɔɔ nyi, yenj wɔle na, balanj kpaakpaa na balanj kumɛɛ pou baa fonj lee yenj man nɔba mena kenj banj mɔ loo gyakaa ne. ¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yɛɛ kakyenj wee kamase na maa yɛɛ kpene kenj me konɔɔ be gyae ke bu manj fɔɔ Wurubuare na balanj siaman ya.

¹⁷ Me ka lee Gyerusalem donɔɔ man kulutoonenj burum wɔle ne, ma besewɔ kɔnj botɔɔ te ma moo kɔba na abɔɔ kɔna me tebia Gyudatena banj na baa mo fa ayematena, te me faa Wurubuare mɔ kedi. ¹⁸ Debanj kei man te be naa manj Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man na ma te gberaa ma wose tanj, na balanj dikpii mɔ be kpue na manj ya, te gidigidi mɔ te kɔnj botɔɔ ya. ¹⁹ Mɔna Gyudatena baale banj bɔɔ lee Esia tɛɛle dɔɔ ne kɔnjawɔ botɔɔ. Banj te nafɔ kaboena nyi baa kɔnj n siaman kebo, na nombii kenj doo na dɛɛ gyoo ke man. ²⁰ Te n gyae mɔ na, yela banj ba senɛɛ kebo ne ke yako dukum kenj bɔɔ naa lee ma wose man debanj kenj bɔɔ kyanj manj gyoo donɔɔ kegyiise banj gyanj ne. ²¹ Nombii dokolonj kenj mɔɔ gyɔ me konɔɔ yako be siaman yena nyi, banj bɔɔ yem ne baa bese fonj lee yenj man bela. Mena nombii kei dɔɔ te bee di me nombia gyen ne.”

²² Botɔɔ te Felisi njan ɔ wulaa ɔ gyen de Gbenjgyoo Yesu nyee-donj gbɛɛ kenj wose man nombia nideli ne, tuu nombia kedi wee kenj see wee wɔle. Kenj te ɔ yakowɔ nyi, “Wee kenj yoonɔɔtena kegyia Lisiase njan de kɔnj na, maa di n nombia kenja.” ²³ Kenj te ɔ yako yoonɔɔtena kegyia njan bɔɔ mo Pɔɔl do ɔ nyinjmaa man ne nyi waa keɛ ɔ dɔɔ nideli, be naa senj ɔ dɔɔ beinj ya. Mɔna waa fa ɔ tebia gbɛɛ baa fa e kpene kamase kenj ne hia e.

²⁴ Ke di weeya ala njaale ne, Felisi na ɔ weele Durusila njan ɔ yɛɛ Gyuda alo e ne kɔnjawɔ botɔɔ. Kenj te Felisi yela Pɔɔl kɔnjawɔ kaa kolosi fa wɔ, te Pɔɔl kolosiwɔ lee Kristo Yesu keɛɛdi wose man. ²⁵ Pɔɔl ke gyakaa ɔ ne kolosi lee abɔɔ njan tenɛɛ na deeli keyɛɛ, na wose dɔɔ kedi na mena kenj Yesu waa di balanj pou nombia wee daale ne, gyakolonj gyoo Felisi te ɔ yakowɔ nyi, “Tekaboe mena ta pɛ, me nyinj ma wose na maa baake nenj bela.” ²⁶ Na ɔ sia gyakaa nyi Pɔɔl waa fa e kɔba na waa tina e yela mena dɔɔ ɔ kyaa ɔ kyaa na, ɔ te baake Pɔɔl kolosi na e. ²⁷ Kulutoonenjse ala wɔle ne, Pokiuse Fesituse kaa dii gyoori gyoo Felisi nawɔɔ man. Mɔna kenj Felisi ne gyae waa yɛɛ Gyudatena deeli dɔɔ, ɔ ta lese Pɔɔl lee deni man ya.

25

Gyoo Fesituse kedi Pɔɔl nombia

¹ Fesituse ke kɔnj tɛɛle kenj dɔɔ ɔ ne di gyoori ne, ka weeya atooro wɔle na ɔ leewɔ Kaesaria gyoo Gyerusalem. ² Botɔɔ te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo Pɔɔl nombia njan banj kpa ɔ be yɛɛ ne kaa see ɔ siaman. ³ Ba sola Fesituse nyi waa wii wɔ na waa yela baa lese Pɔɔl kɔnj Gyerusalem nawolo nyi, na ba te bake ba nyeeman nyi de kɔnj mena na baa yo gbɛɛnaa man na baa deke e ko. ⁴ Kenj te Fesituse tiranɔɔ nyi, “Pɔɔl waa doo deni man Kaesaria botɔɔ, nawolo nyi manj gbagba maa gyoo botɔɔ weeya ala kenja man. ⁵ Akpaa nyi ɔ te yɛɛ nombiikum daale na ɛ yela ɛ kegyiise baale ke sila manj gyoo Kaesaria na be kaa wola dukum kenj ɔ be yɛɛ.”

⁶ ɔ ke kyaa be gyanj weeya gyanaara yaa kufu ne, ɔ korowɔ gyoo Kaesaria. Ke tɛɛ kena ne, ɔ baake nombia njan te ɔ yela ba moo Pɔɔl kɔnj be siaman. ⁷ Pɔɔl ka betaa bee lee pɛ, te Gyudatena banj bɔɔ lee Gyerusalem ne kaa senjawɔ kilisi e te be fiasɛɛ bee mo nombiakumɛɛ

dinaana gyakaa ɔ dɔɔ, mɔna be te nyinɔ nombii kenɔ baa senɔ ke dɔɔ wola nyi ne yeɛ ampanɔ ya. ⁸ Pɔɔl kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyi, “Ma te yeɛ nombiikum kamase tia Gyudatena mmaraase yaa Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ ya. Ma te yeɛ nombiikum tia Romantena gyoo dinaa mɔ ya.” ⁹ Fesituse gyaewɔ waa yeɛ Gyudatena deeli mena dɔɔ, ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, “N ne gyae n ke sila manɔ gyu Gyerusalem na me kaa di n nombia njan botɔɔ?” ¹⁰ Kenɔte Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “Gyoo dinaa Kaesa nombia dedii dekpɔnalanɔ man yaa ma senɔe ne. Mena dɔɔ kebo te kaboena nyi baa di me nombia. Nyanɔ gbagba n gyeɔ nideli nyi ma te yeɛ Gyudatena dukum kamase ya. ¹¹ Akpaa ma te yeɛ dukum kenɔ kaboena nyi baa ko man na, baa tale ko manɔ, mɔɔ ne bɛɛ ya. Mɔna akpaa nyi nombia njan bɛɛ mo gyakaa me dɔɔ yeɛ akereɛ na na, nolo be gyae waa tale mo manɔ do be nyinmaa man nyi baa ko man ya. Akpaa nne te doo na mɛɛ sola neɔ bo, mo manɔ gyu Roman gyoo dinaa njan gyanɔ.” ¹² Gyoo Fesituse na ɔ kegyiise banɔ ka lee yenanɔ kolosi na dɔnɔ tanɔ ne ɔ kaa tiranɔɔ nyiaa, “Gyoo dinaa Kaesaria gyanɔ te n ne gyae baa di n nombia, mena dɔɔ ɔ gyanɔ te n ke gyu.”

Fesituse kekolosi na gyoo Agiripa

¹³ Ke di weeya ala ne, gyoo Agiripa na ɔ deesi Bɛɛnise kɔnawɔ Kaesaria kaa do Fesituse nɔɔ. ¹⁴ Be ke di weeya ala njaale botɔɔ ne, te Fesituse moo Pɔɔl nombia njan see gyoo Agiripa siaman e nyiaa, “Tobaale nolo kyaa kebo kei njan gyoo Felisi be yeli ɔ be dɔɔ deni man, ¹⁵ te debanɔ kenɔ mɔɔ gyu Gyerusalem ne, Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo nombia gyakaa ɔ dɔɔ te be yako manɔ nyi maa bu e fɔɔ. ¹⁶ Mɔna me yako wɔ nyi, daa Romantena keɛ yeɛ yena nyi, akpaa balanɔ bala de nyinɔ nombia te da te gyanɔe ta wɔ na baa

lese be nɔɔse ya na, de bee bu fɔɔ ya. ¹⁷ Te daa na wɔ ke kɔnɔ kebo ne, ma te kyaa nombia njan dɔɔ kyare ya, mɔna tɛɛ kena ne, me baake nombia njan te me yela ba lese balee njan kɔnɔ. ¹⁸ Te balanɔ banɔ njan na wɔ be nyim ne korowɔ tɔlɛɛ be nɔɔwoya. Nombiakumɛɛ njan manɔ ba gyuenɔ nyi nafa baa yako lee ɔ wose man ne, na njan gba te be yakowɔ ya. ¹⁹ Mɔna banɔ na Pɔɔl lɛɛ dɔnɔ anmaarenɔ bo lee be Wurubuare ɔsom wose man, na balee njan bɛɛ baake e nyi Yesu njan ɔ ba yem te Pɔɔl ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi ɔ delena ne wose man. ²⁰ Na mɔɔ gyeɔ mena kenɔ maa gyoo nombia kenɔ dinɔɔ man ya, mena dɔɔ me bɔɔse Pɔɔl nyi waa sɛɛ gyu Gyerusalem na be kaa di ɔ nombia botɔɔ? ²¹ Mɔna Pɔɔl solawɔ nyi baa yela waa doo be nyinmaa man na gyoo dinaa Kaesa kedi ɔ nombia. Mena dɔɔ me yela be gyee e kelii debanɔ kenɔ maa kaa mo e gyina gyoo dinaa njan.” ²² Kenɔte gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Manɔ gbagba ne gyae nyi maa nyii balee kei nɔɔwoya.” Te Fesituse tiranɔɔ fa e nyi, “Nyanɔ ke nyii ɔ nɔɔwoya kyoo.”

²³ Ke tɛɛ kena ne, gyoo Agiripa na Bɛɛnise desinaa ba wose te yoonɔɔtɛna kegyiise na donɔɔ kegyiise sila wɔ kaa gyoo deni kenɔ man bɛɛ gyanɔe ne. Be kee gyu na nɔɔnenɔ na suya silana wɔ. Te Fesituse yela ba moo Pɔɔl kɔnɔ. ²⁴ Te Fesituse yakowɔ nyi, “Gyoo Agiripa na banɔ pou e be yilaa kebo, e ne naa balee kei. Gyudatena banɔ be kyaa Gyerusalem na Kaesaria kebo kaa wiiwɔ fa manɔ nyi kaboena nyi baa ko e. ²⁵ Manɔ te naa dukum kenɔ ɔ be yeɛ kenɔ kaboena nyi baa koe ya. Mɔna ɔ ka sola nyi Roman gyoo dinaa waa di ɔ nombia ne, mena dɔɔ te me yeɛ ma gyuenɔ nyi maa mo e yelee e.

²⁶ Mɔna mɔɔ tanɔ kolo kitii maa njanrase yelee gyoo dinaa lee ɔ wose man ya. Mena dɔɔ te ma moo e kɔnɔ e popou siaman tuturu na,

nyan gyoo Agiripa gyan nyi n gyoo ɔ nombia njan man na, maa nyin kolo nmarase lee ɔ wose man yelee gyoo dinaa non. ²⁷ Nawolo nyi me naawo ma agyuen man nyi, tekaboena nyi maa mo wala njan ɔ doo deni man ne yelee gyoo dinaa ken nyi, mo tale wola nombiikum ken ɔ be yee ya.”

26

Pɔɔl kekolosi lese ɔ nɔɔse gyoo Agiripa siaman

¹ Gyoo Agiripa yako Pɔɔl nyi, “Nenee gbese doo, nyan gbagba tɔlee n nɔɔwoya.” Te Pɔɔl gyinaa ɔ nyinmaa adido te ɔ kolosiwo lese ɔ nɔɔse nyi, ² “Gyoo Agiripa, ma te yee nyeebam ngba gyen wee kei ma senese n siaman mee lese me nɔɔse lee nombia njan pou Gyudatena ba moo gyakaa me doo ne. ³ Gbagbaagba na te yee man gyon nideli nawolo nyi n gyen Gyudatena mmaraase na kewonee ken doo ne man ne pou. Mena doo mee sola nen nyi, nya nyin konoo na n ke tei man. ⁴ Gyudatena pou gyen mena ken mo kyaa lee me biatse. Ba gyen mena ken mo kyaa man gbagba me balan man na Gyerusalem donoo man. ⁵ Ba gyen man te yee gyen ya, te akpaa nyi baa see yako nombii na ke gbese na, baa tale di adanse nyi me kyan dɔ som mmaraase njan nyinmaase ala ngba Farasii baale ne. ⁶ Ken doo gyen ma senese kebo bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa kpene ken de Gbengyoo Wurubuarɛ be yako see nyi waa yee fa de naanao ne doo. ⁷ Mena nombii kei doo te daa Gyudatena akpanalan kufu ala njan pou sia gyakaa nyi Wurubuarɛ waa yee fa daa. Mena doo te de som Wurubuarɛ na sibiyyam deban kamase. Gyoo kpaakpaa, me sia gyakaa mena nombii kei doo nyi Wurubuarɛ waa yee fa daa, ken doo te Gyudatena moo nombia gyakaa me doo. ⁸ Weera te dana don fa non

nyi ya lee di nyi Wurubuarɛ waa gyuuusu ban bo yem ne?

⁹ Man gbagba me lewo di me konoo man nyi, kaboena nyi maa mo gbese kamase man na maa wole Yesu non ɔ ba lee Nasarete ne ye. ¹⁰ Mena mo te me yee wo Gyerusalem donoo man. Saese kegyiise faa man gbese te me kyan Kristotena burum to deni, te akpaa bese gyae baa ko wo mo na, mee sen be wole nyi ke gbese kenan, baa ko wo. ¹¹ Deban kamase na me donese Gyudatena som denese man mee naase Kristotena diyem, na baa nyin tina ba kelesedi ken yela. Me ban ka koro be doo nideli ne, me sila wo gyu teese wole doo ke naase wo diyem nideli.

Pɔɔl keyako ɔ kekyeskee wose man nombia

Kpilala 9:1-19; 22:6-16

¹² Lee kei doo te Wurubuarɛ saese kegyiise faa man be nyinmaa man tone ken ne fa man don, te ma moo ma nyee ban Damasekuse gbese. ¹³ Gyoo kpaakpaa, weesetenjen me ka koro mee gyu ken ne, karatete dokolon te kenmanee daale ken ne naa kela weese ne, lewo adido kaa nmaale kilisi daa na me tebia ban de donese ne. ¹⁴ De popou lewo yala teele man te me nyii nɔɔwoya njaale yako man Hiburu dei man nyi, ‘Soɔl, Soɔl, weera te n ne naase man diyem? N ne naase n wose diyem bo ngba mena ken bese wonee wonembu te non mo ne wonee ɔ wose lee wole naase ɔ wose diyem ne.’ ¹⁵ Te me boosewo nyi, ‘Nyan amote nonan me Gbengyoo?’ Te de Gbengyoo tiranoo nyi, ‘Man yena Yesu non n ne naase diyem ne. ¹⁶ Mona koro sen ma lese ma wose baa wola nen, na maa mo nen yee me tobaale na n ke di adanse lee kpene ken n be naa lee ma wose man na njan maa kaa wola nen ne. ¹⁷ Maa lee nen lee nyan gbagba n balan, na ban ba te yee Gyudatenawo ya te mee kpila nen

be gyan ne nyinmaa man. ¹⁸ Mee kpila ney baa na n kaa gyusu be sia, na baa tale lee ditintɛ man kɔn kenmanee man, na baa tale lee ɔbɔnsam nyinmaa man kɔn Wurubuarɛ gyan. Na baa lee man di na Wurubuarɛ ka mo be nombiakumɛ kyɛɛ wɔ na baa nyin dekyae kpu na ban Wurubuarɛ ba lese see fa ɔ wose nɛ.'

Pɔɔl kekolosi lee ɔ tom keyɛ wose man

¹⁹ Mena dɔɔ gyoo Agiripa, ma te yɛɛ denɛle don lee kpene ken Wurubuarɛ ba lese wola man lee adido, te mɔɔ naa ke na me sia ngba dosɛɛ man nɛ ya. ²⁰ Me tanɔgbɛɛwɔ yako Wurubuarɛ nombia Damasekuse te me gyuu Gyerusalem na Gyudia tɛɛle dɔɔ pou. Kenan wɔle te me kaa kolosi na fa ban ba te yɛɛ Gyudate-nawɔ ya nɛ. Me yako wɔ nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛ man na baa kɔn Wurubuarɛ gyan, na baa yɛɛ abɔɔ nan gyae kawola nyi ba te kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛ man kɔn Wurubuarɛ gyan nɛ. ²¹ Kei dɔɔ te Gyudatena kyan man Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man te bɛɛ gyae gbɛɛ baa ko man nɛ. ²² Mɔna Wurubuarɛ ta sen me wɔle kaa lii gyen, mena dɔɔ te me talɛwɔ sen kebo kenken mɛɛ di nombia ken adansɛ fa bia na kegyiise pou nyi, kpene ken mɛɛ yako nɛ na ken Wurubuarɛ akpenkpenɔɔra na Mosesi be yako see nyi gyae ke kɔn nɛ, yɛɛ dokolon. ²³ Nombii ken bɔɔ yako see yɛna nyi, nyeɛɛɛɛɛɛ non Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ, waa naa diyem te non ne gyaɛla waa tanɔgbɛɛ fon lee yen man, na waa wola ɔ balan Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyi, kenmanee ken man baa ta na baa nyin nyeedon nɛ te kɔn."

²⁴ Botɔɔ te gyoo Fesituse gyɔɔ Pɔɔl nɔɔ dɔɔ fae e nyi, "Pɔɔl, n nyee ne wɔɛɛ do? N tone kagyen bein na doo na ney ditey nɛ." ²⁵ Kenɛ Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "Gyoo kpaakpaa! Ma nyee bɛɛ wɔɛɛ ya, me sia ala

kaen. Nombia nan mee kolosi ne yɛɛ nombia kpaakpaa na, te ne doo na ne gbɛɛ mɔ. ²⁶ Gyoo Agiripa, n gyen nombia ken pou man mena dɔɔ maa tale gyɔ me kɔnɔɔ kolosi na ney lee me kɔnɔɔ man. Mɛɛ lee di nyi n gyen nombia ken man ken dokolon koran te lam n dɔɔ ya, nawolo nyi ba te yɛɛ na weese ya. ²⁷ Gyoo Agiripa, n ne lee Wurubuarɛ akpenkpenɔɔra ban nɔɔwɔya di? Ma gyen nyi n ne lee na di." ²⁸ Kenɛ gyoo Agiripa mɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, "N gyen nyi nyan ke tale yela maa bese Kristobaale debokeiman?" ²⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "Gyen bo o kyoo bo o, man ne fane bo nyi Wurubuarɛ waa yela ɛmɛɛ na balan akan ban pou ɛ be tei man gyen wee kei nɛ, ɛ ka bese Kristotena ngba man Pɔɔl nɛ. Mɔna be na do non akyakaase bo ya!"

³⁰ Kenɛ gyoo Agiripa na Fesituse non ɔ senɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ, na Bɛɛnise na balan akan ban korowɔ lee deni ken man. ³¹ Be ka koro nɛ be kolosiwɔ na donya nyiaa, "Balee kei te yɛɛ dukum ken kaboena nyi baa ko e yaa baa do e deni ya." ³² Kenɛ gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, "Nyi balee kei den te yako nyi dɛɛ mo ɔ nombia gyina gyoo dinaa Kaesa ya na, nafa dɛɛ tale tina e yela."

27

Be kamo Pɔɔl lan Roman

¹ Kenɛ be bakewɔ see nyi dɛɛ mo degbele dinaa na dee gyu Romantena gyoo dinaa non gyan Itali tɛɛle man. Te ba moo Pɔɔl na balan ban bɔɔ kyam tɔ deni ne baale do yonɔɔtɛna kegyia non bɛɛ baake e Gyuliose nɛ nyinmaa man. Gyuliose yɛɛ Roman gyoo dinaa non yonɔɔtɛna kegyia nolo e. ² Te da gyoo degbele dinaa ken kɔɔ lee Adaramitium donɔɔ man kee gyu Esia yenan donɔɔse nan ne kya boo nɔɔman nɛ, te de kuluwɔ lan. Na Arisitakuse non ɔ ba lee Tesalonika donɔɔ ken ke kyaa Masedonia tɛɛle

man ne doo de man. ³ Tɛɛ kena ken ne, de gyuuwɔ ka gyoo Sidon donɔɔ man, botɔɔ te Gyuliose naa Pɔɔl waranase te ɔ faa e gbɛɛ te ɔ gyuu ɔ tebia gyan na baa fa e kpene ken ne hia e. ⁴ De ka koro lee botɔɔ dee gyuu ken ne, na felin ne gyoo kɔn de gyan mena doo da moowɔ na Saiporɔse tɛɛlebii ken lon be kilisi ke ne yenan, nawolo nyi na felin bɛɛ gyoo kɔn botɔɔ ya. ⁵ Da moowɔ epo doo ke lan Silisia na Pamfilia tɛɛlese yenan te de ka gyoo Mira donɔɔ ken ke kyaa Lisiase tɛɛle doo ne. ⁶ Botɔɔ te yoonɔɔtana kegyia non naa degbele dinaa daale na ke ta lee Alɛkesanda kee gyuu Itali te ɔ lese daa do ke man. ⁷ Degbele ken moo daa dɛɛdɛɛ te de naa diyem mɔ nideli weeya burum pɛte de ka benaa donɔɔ ken bɛɛ baake ke Kiniduse ne. Felin ken te fa daa gbɛɛ dɛɛ mo da nyee ban botɔɔ ken nafa dee gyuu ne ya, mena doo de gyuuwɔ ka mo na Kreti tɛɛle ken lon be kilisi ke ne, ata ata kelii Salimone donɔɔ yenan doo, nawolo nyi na felin ken bɛɛ gyoo kɔn botɔɔ yenan ya. ⁸ Da moowɔ na epo noo noo, te de kaawɔ mɔ nideli pɛte de kaa lii botɔɔ ken bɛɛ baake nyi Agbelese dasenae kpaakpaa, ken benaa na donɔɔ ken bɛɛ baake nyi Lasea ne.

⁹ De wɔɔɛɛ deban boo ken doo ampan ampan, te wee ken Gyudatena ne fa Wurubuarɛ kedi na waa mo ba dukum kyɛɛ wɔ ne kaa lanawɔ. Mena deban kenan na felin ne yeli lon doo keta ne yɛɛ gyakolon nideli. Mena doo Pɔɔl kolosiwɔ fa wɔ nyi, ¹⁰ "Me tebia, ma te naa nyi dɛɛ naa diyem nideli na dee di gyerebi de gbɛɛ kei man. Na degbele dinaa kei na kasolɔse nan naagen ne gyaa la ke wɔɔɛɛ ya, mɔna balan mɔ baa yekee. Mena doo ɛ yela dɛɛ kyaa kebo." ¹¹ Mɔna yoonɔɔtana kegyia non bɛɛ Pɔɔl noowoya bo, te ɔ moo degbele dinaa ken gbenggyoo na saare non wui. ¹² Kenɛte be kpa agbelese dɛɛsenae kenan be dei na kekyaa kyengbelee deban

kenan man ya. Mena doo be man dekpen dinaa gyaewɔ nyi baa kyan ba wose na be kaa lii donɔɔ ken bɛɛ baake ke nyi Fonisi ne, na baa kyaa botɔɔ kyengbelee deban kenan man. Fonisi yɛɛ agbelese dɛɛsenae ken ke kyaa Kreti tɛɛle man te ke sia tee bo weese dɛɛlee na weese dɛɛyalae nsana.

Felinikum kegyo epo ken doo

¹³ Felinbii daale kɛɛ gyoo lee ata yenan ne, balan ban gyuenwɔ nyi baa nyin gbɛɛ ta ba kegyaebii, mena doo be wɔnɛe nyeele ken ne kyan degbele dinaa sen debodolon dekenken doo ne, kaa do degbele dinaa ken man te be kuluwɔ ta na Kreti epo noo noo. ¹⁴ Te kyare ya te felin dinaa daale gyoo wɔ lee weese dɛɛlee man demena doo, lee Kreti tɛɛlebii ken lon be kilisi ke ne yenan kɔn. ¹⁵ Felin ken gyoo wɔ gyanee na degbele dinaa ken mena doo ka te tale gyuu ke siaman bela ya. Mena doo de yela felin ken wɔnɛe daa gyuu botɔɔ ken kɛɛ gyaa. ¹⁶ Te de gyuuwɔ ka mo na Kauda tɛɛlebii ken lon be kilisi ke ne yenan, na felin bɛɛ gyoo botɔɔ nideli ya, mɔna de kaawɔ pɛte de talewɔ lese degbele bii ken bɛɛ mo lɛɛ balan nyee ya ne lee degbele dinaa ken man. ¹⁷ Balan ban wɔnɛe degbelebii ken do degbele dinaa ken man te ba moo nmeesen bake degbele dinaa ken na felin be nyin gyoo ke tekerii ya. Be yeewɔ nyi degbele dinaa ken kaa ta doo Libia boo noo anasa man ya, mena doo be tisinaa degbele dinaa ken kanyanɛe te be tinaa degbele ken yela, te felin moo ke ke don dɛɛ dɛɛ. ¹⁸ Felinikum ken moo daa kyengben kyengben boo ken doo, mena doo tɛɛ kena ne te be fiasɛɛ bɛɛ lese kasolɔse lee degbele dinaa ken man do lon man. ¹⁹ Ke tɛɛ kena ne, ba lese degbele ken gbagba aboo nan naale funjii leki do epo man. ²⁰ Dii weeya burum na de bɛɛ tekaa na weese yaa kyolobiise ya, na felin ken mɔ gyakaa ne gyoo akpanyanpanyan

man, mena dɔɔ de ta teka gyakaa loo nyi dee nyin nyeedon bela ya.

²¹ Balan ban kyaawɔ weeya burum ken be bee di weenɛɛ ya, kente Pɔɔl korowɔ sen be siaman yako wɔ nyi, “Me tebia, nyi yen nyii kpene ken mɔɔ yako non nyi ε na kulu degbele dinaa ken lee Kreti ya nɛ, nafɔ den te naa diyem kei na dee di gyerebi kei mɔ ya. ²² Nɛnɛɛ mɛɛ sola non bo nyi ε nyin konɔɔ, ε man nolo be gyae waa yen ya mɔna degbele dinaa ken kaagen ne gyae la ke wɔlɛɛ. ²³ Nawolo nyi dana nelim me Wurubuare non me yɛɛ ɔ wui te mɛɛ som e nɛ, kpila ɔ kpilale kɔn me gyan, ²⁴ kaa yako man nyi, ‘Pɔɔl na yee ya, kaboena nyi nya gyu ka sen gyoo dinaa Kaesa siaman, na baa di n nombia nan. Lee nyan dɔɔ, Wurubuare waa gyee ban pou be doo degbele dinaa ken man nɛ.’ ²⁵ Mena dɔɔ me tebia, ε nyin konɔɔ, nawolo nyi mɛɛ lɛɛ di nyi nan pou Wurubuare be yako nɛ gyae ke kɔn ngba mena ken ɔ be yako man nɛ. ²⁶ Mɔna dɛɛ kaa lee tɛleebii daale ken lon be kilisi nɛ dɔɔ.”

Degbele dinaa ken kewɔlɛɛ

²⁷ Weeya kufu anaarate ken man nelim nɛ, na felinkum ken sɛɛ kɛɛ wɔnɛɛ daa Aderia epo dɔɔ. Tɛɛ nsana nɛ, ban bɛɛ saa degbele dinaa ken nɛ naawɔ nyi be ta benaa tɛleebii daale. ²⁸ Te ba moo kpene ken bɛɛ mo maa lon siilin nɛ mo do lon ken man te be naawɔ nyi ke siilin man yɛɛ nawɔɔ tɔɔse sɔnonon na sao(120). Be ke gyu be siaman kyomii nɛ, ba besewɔ maa lon ken te be naawɔ nyi yɛɛ nawɔɔ tɔɔse sɔnonaara na kufu (90). ²⁹ Be yeewɔ nyi degbele dinaa ken gyae ka too na boe, mena dɔɔ ba lese nyeela anaara nan ne kyan agbelese sen debodokolon nɛ do lon man degbele ken wɔle. Te be fanewɔ nyi tɛɛ dɛɛ naa bilen. ³⁰ Ban bɛɛ saa degbele dinaa ken nɛ yela baa yeu tina daa yela, mena dɔɔ ba lese degbelebii ken ke gyakaa degbele dinaa ken

dɔɔ nɛ gyakaa lon dɔɔ. Te ba beowɔ yɛɛ ngba bee gyu be kaa fun nyeela nan ne kyan degbele dinaa sen debodokolon nɛ do lon man degbele ken siaman. ³¹ Te Pɔɔl yako yoonɔɔtena kegyia non na yoonɔɔtena ban nyi, “Akpa balan kewɔ te kyaa degbele dinaa kei man ya na, ε be gyae ε ke nyin nyeedon ya.” ³² Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban tirii nmeesen nan bɔɔ mo kpan na degbelebii ken nɛ te lon wɔnɛɛ ke lan.

³³ Tɛɛ kɛɛ nmanɛɛ maa ken nɛ, Pɔɔl doo wɔ kakyen nyi baa di weenɛɛ. Te ɔ yako wɔ nyi, “Gyen weeya kpaakpaa kufu anaara yaa ngba ε wɔe ne lo non, te ε nɔɔ mo te daa ta kolo ya. ³⁴ Mena dɔɔ mɛɛ waase non bo nyi yaa di na ε ke nyin nyin nyeedon, nawolo nyi kolo na kolo be kyaa ken gyae ke yɛɛ ε man nolo ya.” ³⁵ ɔ kekolosi nɔɔwoya ken tan nɛ, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan be popou siaman, te ɔ kara ke te ɔ diiwɔ. ³⁶ Botɔɔ te be popou wɔe fɛɛ wɔ te ba moo weenɛɛ do be nɔɔman. ³⁷ Daa ban pou de doo degbele dinaa ken man nɛ, yɛɛ balan sɔnonon akpen ala na sɔnotooro na kufu looro (276). ³⁸ Be popou kedi baa nɛ, ba lese weenɛɛ nan doo degbele ken man nɛ fun do epo man, na debgele dinaa ken ke nyin koro yun.

³⁹ Tɛɛ kɛɛ naa ken nɛ, be naawɔ ngba epo ken yenan daale te sɔɔ gyoo tɛle daale man, na anasa doo botɔɔ mɔna be ta gyen tɛle dokolon kenan ya. Mena dɔɔ be yɛɛ ba gyuen nyi akpa baa tale na, baa besena degbele dinaa ken gyu ka sen botɔɔ. ⁴⁰ Te be kɛɛɛ nmeesen nan bɔɔ mo kpan na nyeela nan ne kyan degbele dinaa sen debodokolon nɛ do lon man, te be booli nmeesen nan bɔɔ mo bake na woni ken ne kii degbele dinaa nɛ. Te be gyinaa degbele dinaa ken kanyan adido degbele ken siaman te felin gyɔɔwɔ, te tuu degbele dinaa ken sia tee dekenken

doo gbɛɛ. ⁴¹ Mɔna degbele dinaa kenj siagbɛɛ gyuuwɔ ka gyoo aɲasa man te ke dɔwɔ debodokolɔj, te ka ateta kenj ɲerewɔ gyoo aɲasa ɲan man te ke dɔwɔ kenj ke bee wosi gba ya. Te felinj dinaa kenj ne gyoo nɛ yela epo lonj kenj gyoo degbele dinaa kenj wɔle gbɛɛ agunj kpetekpetekpete.

⁴² Yoonɔɔtena banj yɛɛ ba agyuenj nyi baa ko balan banj bɔɔ kyam do deni nɛ pou, na be man ɲolo be nyinj yɛɛɛ tonj yeu ya. ⁴³ Mɔna yoonɔɔtena kegyia ɲon gyaewɔ waa lɛɛ Pɔɔl nyee mena doo ɔ tɔɔ wɔ nyi be na yɛɛ ɲgba mena kenj bɔɔ bake see nɛ ya. Mena doo ɔ yako balan banj pou nyi banj baa tale yɛɛɛ na, baa tanjgbɛɛ tonj gyoo lonj man na baa yɛɛɛ tonj gyoo dekenkenj doo. ⁴⁴ Te banj bɔɔ kaa nɛ baa gɔtaa degbele dinaa kenj be yɛɛɛ nɛ daase pampasanse ɲan be kyakaree nɛ, na baa tonj gyoo dekenkenj doo. Nnɛ te de popou yɛɛwɔ tonj gyoo dekenkenj doo kenj ɲolo te doo ya.

28

Maleta dekenkenj doo

¹ De ka lee epo man kaa senj dekenkenj doo nɛ te balan banj be kyaa botɔɔ tɛɛlebii kei kenj lonj be kilisi ke nɛ doo yako daa nyi, bɛɛ baake botɔɔ nyi Maleta. ² Donɔɔsetena benanj kɛɛ de doo nideli. Na ɔga te fiasɛɛ ɔ ne ɲɛɛ, mena doo ba doo boalanj fa daa nyi dee woli nawolo nyi, na waare kyaa. ³ Pɔɔl ke kuu daase ɲaale waa do boalanj kenj man nɛ, te boalanj ogyefelinj kenj yela dom kenjentente ɲolo leewɔ daase ɲan man kaa milii ɔ nyinjmaa. ⁴ Donɔɔsetena banj kena mena nɛ be yako dɔɲa nyi, “Balee kei waa yɛɛ awudiini e. Nawolo nyi, nyi ɔ yɛɛ nyeebam ɲgba ɔ te doo epo man koranj ya nɛ, ɔ nombiakumɛɛ be gyae ke yela waa nyinj nyeedonj ya.” ⁵ Mɔna Pɔɔl ɲmanyanj dom ɲon do boalanj man, kenj kolo te yɛɛ e ya. ⁶ Balanj banj gyuenjwɔ

nyi waa bokee, yaa gyae ke kara e lo karatetee dokolonj na waa yenj. Mɔna ba ke daa gyoo siaman te ba kena nyi kolo te yɛɛ e ya nɛ, be kyɛɛkeɛ ba agyuenj nyi balee kei waa yɛɛ bane ɲolo e.

⁷ Botɔɔ gyoo yele yena Pubiliyuse. Na ɔ tɛɛle benaa na botɔɔ kenj de kyaa nɛ. ɔ kɛɛ de doo nideli te de kyaawɔ ɔ dɛɛ weeya kpaakpaa atooro. ⁸ Gyoo Pubiliyuse ɲonanj ɔ kya kaa wee kpanalanj, na ɔ na kyeree. Kenj te Pɔɔl gyuuwɔ ka mo ɔ nyinjmaa gyakaa ɔ doo fane fa Wurubuarɛ fa e, te ɔ kyoo e kawee. ⁹ Ke kɔɲ mena nɛ, kaweesetena akanj banj pou be kyaa Maleta tɛɛle kenj doo nɛ kɔɲawɔ, te Pɔɔl kyoo wɔ be kaweesee pou. ¹⁰ Balanj benanj moo obuo dinaa fa daa, te be fa daa abɔɔ burum, te de ka koro lee botɔɔ dee gyoo nɛ, be fa daa abɔɔ ɲan gyae ke hia daa gbɛɛnaa man nɛ.

Pɔɔl ka lee Maleta gyoo Roman donɔɔ man

¹¹ De dii gyaalanja batooro tɛɛlebii kenj doo pete da leewɔ botɔɔ. Kenj te da moo degbele dinaa kenj koo lee Alekesanda donɔɔ man kaa senj botɔɔ dugbutu tɛɛ nɛ. Ba te yɛɛ banɛɛ atawaase gyakaa degbele dinaa kenj doo, te da gyoo ke lanj. ¹² De gyuuwɔ ka gyoo Sirakuse donɔɔ man, te de kyaawɔ botɔɔ weeya atooro. ¹³ Da leewɔ botɔɔ ka gyoo Regium donɔɔ man. Tɛɛ kena kenj nɛ, felinj daale lee ata yenanj kaa gyoo, mena doo ka weeya alate man te de gyuuwɔ ka gyoo Puteyoli donɔɔ man. ¹⁴ Botɔɔ te de naa Kristotena baale te ba sola daa nyi dee di weeya gyanaara be gyanj. Nnɛ te de tɛɛwɔ menɛɛ ka gyoo Roman donɔɔ man. ¹⁵ Kristotena banj be kyaa Roman kenyii da nkanj nɛ, be man baale kɔɲawɔ kaa gyanj na daa nanj Apiuse donɔɔ man, te baale mo kaa gyanj na daa ɲoola dɛɛsoe denɛɛ atooro ɲan man. Pɔɔl kena wɔ nɛ, doo e kakyenj te ɔ faa Wurubuarɛ karanj. ¹⁶ De ka gyoo Roman donɔɔ man nɛ, yoonɔɔtena

kegyia ñon faa Pɔɔl gbɛɛ nyi waa gyu ke kyaa botɔɔ kenj dei fa e nɛ, te ba lese yoonɔɔte ñolo nyi waa gyee e.

Pɔɔl kekolosi Roman donɔɔ man

¹⁷ Weeya atooro wɔle nɛ, Pɔɔl baake Gyudatena kegyiise banj be kyaa donɔɔ kenan man nɛ gyanjee. Ba ke gyanjee kenj nɛ te ɔ yako wɔ nyi, “Me tebia Iseraetena, ma te yɛɛ kolo kum tia de tebia yaa tia amanberese ñan de naanaɔ ba wola daa koran ya, mɔna be kyanjan manj Gyerusalem donɔɔ man te ba moo manj do Romantena nyinmaa man. ¹⁸ Ba korowɔ gyoo me nombia man na, be yela baa tina manj yela, nawolo nyi ba te naa nombiikum kenj mɔɔ yɛɛ kenj kaboena nyi baa ko man ya. ¹⁹ Mɔna kenj Gyudatena be bɛɛ dɔɔ, yela ma solawɔ nyi maa mo me nombia kɔnj gyoo dinaa gyanj, mɔna manj dɔɔ ma gyen nyi daa na me tebia betan daale ya. ²⁰ Kei dɔɔ te me baake ñon na maa nyin lese nombia ñan man wola ñon. Walan ñon Iseraetena sia gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa kɔnj nɛ dɔɔ te me doo akyakaase kenja man nɛ.” ²¹ Kenj te kegyiise banj tiranɔɔ fa e nyi, “Da te lɛɛ n wose man tɔne lee Gyudia tɛele man ya. Te de walan ñolo mɔ ta lee botɔɔ kɔnj kaa yako daa kolo kum lee n wose man ya. ²² Mɔna dɛɛ gyae dɛɛ gyen nya agyuenj nawolo nyi da gyen nyi yenanj kamase na balan ne kolosi tia dikpii kenj man n doo nɛ.”

²³ Te balan banj na Pɔɔl see wee kenj baa gyanjee. Wee kenan kelii nɛ, be man balan burum kɔnjawɔ botɔɔ kenj Pɔɔl kyaa nɛ. Lee nebo kelii balinɔɔ nɛ, ɔ kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia. ɔ moo Wurubuare mmaraase ñan ɔ be yeli Mosesi be ñmarase see nɛ, na Wurubuare akpenjkenjgyɔɔra nɔɔwoya anmarasenj see kolosi de Gbenjgyoo Yesu wose man nombia fa wɔ na baa nyin lɛɛ e di. ²⁴ Be man baale lɛɛ ɔ nombia ñan di mɔna baale dɔɔ ba te lɛɛ ña di ya. ²⁵ Mɔna, penan Pɔɔl nɔɔ ke si

na, nombii dokolonj te ɔ yakowɔ te anmaarenj gyoo wɔ, te be popou korowɔ yaasee. Nombii kenj ɔ be yako wɔ yena nyi, “Nombii kenj Wurubuare felin be tɛɛ Wurubuare dekenjkenjgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako fa e naanaɔ nɛ, doo na ke gbɛɛ. ɔ yako wɔ nyi,

²⁶ ‘Gyu ke yako balan kɛwɔ nyi,
ɛ ke tei, na e ke tei,
mɔna e be gyae e ke nyii nombia ñenan man ya.

ɛ ke kɛo, na e ke kɛo,
mɔna e be gyae e kena kolo ya.

²⁷ Nawolo nyi balan kɛwɔ agyuenj ta yem.

Ba te tɔ ba denjela te be wuu be sia, na mena ya na nafa be sia gyae kena,
na ba denjela ke nyii,
na baa nyii nombia ñan man,
na baa bese kɔnj me gyanj,
na maa kyɔ wɔ be kawee.’ ”

²⁸ Te Pɔɔl kolosiwɔ tɔ nɔɔ nyi, “Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae e ka gyen nyi, Wurubuare te yeli be ta mo nyeedonj nombia ñan gyina banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Banj dɔɔ baa tei ña.” ²⁹ Pɔɔl ke yako nombia kenja nɛ, te baagenj baagenj moo anmaarenj koro yaasee.

³⁰ Kulutoonenj ala sɔɔnj na Pɔɔl kyaa botɔɔ kenj ɔ be hare deni ɔ kyaa nɛ, na ɔ ne lɛɛ banj pou bɛɛ kɔnj ɔ gyanj nɛ nideli. ³¹ ɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuare gyoori kenj na de Gbenjgyoo Yesu wose man nombia ñan fa balan kenj ñolo te tɔ e gbɛɛ ya.

Pool tōne keŋ ɔ be nmarase yele Romantena nɛ

¹ Tōne kei lee maŋ Pool nɔn me yɛɛ Yesu Kristo tobaale e nɛ gyaŋ. Wurubuare baake na maŋ nyi me kaa yɛɛ ɔ kpilale, te ɔ lese maŋ see nyi maa yako ɔ nombia kpaakpaa nɔn. ² Gyaŋgba gyaŋgba keŋ nɛ, Wurubuare tɛwɔ wa akpenkpenɔɔra dɔɔ yako ɔ nombia keŋa see ɔ nombia aŋmaraseŋ see nɔn maŋ. ³ Nombia kpaakpaa keŋa yɛɛ ɔ bu Yesu Kristo nɔn ɔ yɛɛ de Gbenɔyoo e nɛ nombia nɔ. Lee lolo gbɛɛ maŋ na, Yesu kei lee gyoo Defidi duuluŋ maŋ. ⁴ Wurubuare felin nɔn doŋ keŋ ɔ ba mo gyusu Yesu lee yeŋ maŋ nɛ, keŋ lese la wola nideli nyi ɔ yɛɛ Wurubuare bu e keŋ ayimɛɛ be doo ɔ maŋ ya.

⁵ Wurubuare tɛ nɔn Kristo nɔnɔn dɔɔ mo ɔ bɛɛɛ boele daa nyi de kaa bese ɔ kpilala. Na ke yela tɛɛle kei dɔɔ balan pou ke lɛɛ nɔn Wurubuare di, na baa nyii ɔ dei na baa lese ɔ yele. ⁶ Emɛɛ Romantena baŋ Wurubuare be baake nɔn te e be kaa bese Yesu Kristo balan nɛ, emɛɛ mɔ kpue mena balan kewɔ maŋ.

⁷ Lee mena dɔɔ te mɛɛ nmarase tōne kei mee yele emɛɛ Romantena baŋ pou Wurubuare ne gyae nɔn te ɔ be baake nɔn nyi e kaa bese ɔ balan nɛ. De kya Wurubuare na de Gbenɔyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele nɔn, na baa fa nɔn wosefɛɛɛɛŋ.

⁸ Pɛ maa kolosi nombii daale nɛ, me dɔŋ Yesu Kristo dɔɔ mɛɛ fa Wurubuare karaŋ lee e popou dɔɔ. Nawolo nyi balan ne nyii mena keŋ e be lɛɛ Wurubuare nombia nɔn di tɛɛle kei dɔɔ pou. ⁹ Wurubuare nɔn mɛɛ mo me konɔɔ pou som e te mɛɛ yako ɔ bu nyeekeleɛ nombia nɔn nɛ, nɔn yena ma adanseɛ nyi mɛɛ tɔɔse

nɔn nideli debaŋ kamase ma kefane maŋ. ¹⁰ Debaŋ kamase keŋ mɛɛ fane na, mɛɛ sola Wurubuare nyi waa toro gbɛɛ fa maŋ lee nɔn gbagba kegyaebii maŋ na maa nyin kɔŋ e gyaŋ.

¹¹ E nombia ne gyɔ maŋ loo, mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi maa kɔŋ e gyaŋ na maa yela e ke nyin Wurubuare felin abɔɔ anefaŋ nɔn, na nɛ ka do nɔn doŋ e keleɛdi maŋ. ¹² Kei nawolo baa nyi akpaa me kɔŋ e gyaŋ na, daa na nɔn pou keleɛdi gyae ka do dɔŋa kakyen.

¹³ Me tebia mɛɛ gyae e ka gyeŋ nyi nafa me gyaewɔ agbaatee agbaatee nyi maa kɔŋ e gyaŋ, na Wurubuare ke ta me dɔɔ yela balan ke lɛɛ Yesu di nideli e maŋ, nɔn mena keŋ e tebia baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ be lɛɛ e di debiise akaŋ nɔn maŋ nɛ, mɔna gbɛɛ ta toro fa maŋ debaŋ kenan maŋ ya.

¹⁴ Ke yɛɛ kpene keŋ doo me dɔɔ nyi maa kolosi Wurubuare nombia fa walaŋ kamase. Siakaralatenana ayintena pou, balan baŋ ba gyeŋ nombia na baŋ bɔɔ gyeŋ nombia ya nɛ pou. ¹⁵ Lee kei dɔɔ te me sia yɛwɔ nyi maa kolosi Kristo nombia nɔn fa emɛɛ baŋ e kyaa Roman donɔɔ maŋ mɔ nɛ.

¹⁶ Kristo nombia kpaakpaa nɔn kekolosi be dana maŋ desɛŋ ya. Nawolo nyi nɔn yena Wurubuare doŋ keŋ ɔ na mo lɛɛ walaŋ kamase nɔn ɔ ne lɛɛ nɔn di nɛ nyee. Gyudatenana tanɔnɔn la nyii nombia keŋa, pete balan akaŋ baŋ mɔ kaa nyii nɔn.

¹⁷ Kristo nombia kpaakpaa nɔn na wola na mena keŋ Wurubuare ne yɛɛ pete balan gbɛɛɛɛŋ na tenɛɛ ɔ siaman. Nombia nɔnɔn nawolo nyi akpaa walaŋ nɔn ɔ ne lɛɛ Yesu di nɛ de tale seŋ ɔ keleɛdi maŋ lee kewalaŋ kelii ɔto na, ɔtenate gbɛɛɛɛŋ gyae ka tenɛɛ Wurubuare siaman. Be nmarase mena nombii kei Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see nɔn maŋ nyiaa, "Walaŋ nɔn lee ɔ keleɛdi dɔɔ te ɔ gbɛɛɛɛŋ da tenɛɛ

Wurubuare siaman na, waa nyin nyeedon kekpa."'

Wurubuare ban

¹⁸ Wurubuare non o kyaa adido ne ta lese wola nyi o ta gyen ban balan kumee na balan ban bo ne nyi o dei ya ne doo. Nawolo nyi be nombiakumee bee yeli Wurubuare nombia nan ne doo na ne gbee ne ka lee debo ya. ¹⁹ Wurubuare ta gyen ban nawolo nyi gbee ken man balan baa mo gyen e ne te yee nombia aweesesa ya. Non Wurubuare gbagba lese na na wola wo. ²⁰ Wurubuare wose man nombia naale kyaa ken nyi walan be tale naa na na o sia fonse ya. Nan yena o don kekpaakekpa na o dinoo ken o dana ken nawolo nyi o yee Wurubuare e ne. Mona n kee na leenan teele keyee kewalan ken na, Wurubuare dinoo kenan ba weesee ya. Nawolo nyi aboo nan pou o be yee ne na lese o dinoo wola nideli ken balan baa tale naa na baa lee di. Mena doo walan non o te lee di ya na, o tan nombii daale waa yako mo lee o wose ya.

²¹ Mena balan kewo gyen nyi Wurubuare kyaa mona bo na mo obu ken kaboena e ne fa e ya, te bo na lese o yele mo ya. Nyansa nombii kamase be doo ba agyuen man ya, te ditintee wolowolo doo la be konose man. ²² Bee yee ngba be sia te kare ne, mona be yee ayintenawo. ²³ Be te tina Wurubuare non o kyaa kekpaakekpa ne yela, gyu bee som banee nan bo maa yaa bo yae na ngba balan yaa gyebuse yaa wonembia ne.

²⁴ Mena doo Wurubuare mo ta besena o wole tee wo, te bee yee nombia nkarankaran nan ba lee ban gbagba be konose man ne. Be dana kewolee nombia bee fulu ba wose. ²⁵ Be te tina Wurubuare nombia nan ne doo na ne gbee ne keladi yela gyu bee lee akeree nombia di. Mena doo bee som aboo nan Wurubuare be yee ne bo tina Wurubuare non o be yee na ne yela. Non Wurubuare

te kaboena nyi dee lese o yele kekpaakekpa Amen.

²⁶ Ken bee yee mena doo Wurubuare ta besena o wole tee wo te ba gyoo desey nombia keyee. Be man ala ban gba koran te tina baala gyan kedoo ngba mena ken Wurubuare ba wolo ne yela gyu bee doo na don. ²⁷ Mena mo te baala mo bee ala gyan kedoo ngba mena ken Wurubuare ba wolo ne yela gyu bee yen don yen, te ba gyoo desey nombia nkarankaran keyee na don. Mena doo Wurubuare waa won ba denela ngba mena ken kaboena ne.

²⁸ Ken bo bee Wurubuare nombia nan kagyen doo, non mo ta besena o wole tee wo. Mena doo nombia nkarankaran te bee gyuen te bee yee nombia nan tekaboena nyi nafa balan baa yee ya ne. ²⁹ Nombiakumee te wulu be man. Akpanyanryan na nombiakumee na sibii na balan kekola na sia keyee balan aboo doo, na balan kako na kale nombia na akeree kedi na nombia ka mo yakaa balan doo te wulu be man. Mena mo te bee yako balan wose man nombia. ³⁰ Bee mo nombiakumee yakaa don doo, te bee kola Wurubuare. Be dana debon te bo ne bu balan ya, te bee wola ba wose mo. Bee gyae gbeenen wole nan baa mo yee nombiakumee deban kamase, te bo ne bu ba lolala mo ya. ³¹ Bo dana nyansa ya te bo ne di nombia nan bee yako ne doo ya. Bo ne gyae balan ya, te bo ne wii balan waranase mo ya. ³² Ken na ken ba gyen nyi Wurubuare mmaraa nawolo nyi walan non o doo mena dinoo kei man na otenate be gyae waa nyin nyeedon kekpa ya koran ne, be yakaa bee yee mena nombiakumee ken kpu. Kenan wole koran ne, bee bese do balan ban bee yee mena nombiakumee ken mo ne kakyen.

2

Wurubuare waa di walan kamase

nombia

¹ Nyan walan nnon n ne bu n dɔɔ fɔɔ nɛ, n be dana daale n ke yako ya nawolo nyi nyan mɔ n ne yɛɛ nombiakumɛɛ njan ɔtenate ne yɛɛ nɛ. Mena dɔɔ nyi akpaa n bu nolo fɔɔ na, nyan gbagba n wose yaa n buu fɔɔ nɛ. ² Da gyen nyi Wurubuarɛ de di mena balan kewɔ nombia te ɔ bu wɔ fɔɔ na, na ke doo na ke gbɛɛ. ³ Mena dɔɔ akpaa nyan deniwalan n bu nolo fɔɔ lee nombiakumɛɛ njan nyan gbagba mɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ nɛ, wulaa gyen nyi Wurubuarɛ mɔ waa bu neɲ fɔɔ. N be gyae n ke tale lee Wurubuarɛ nyinmaa man ya. ⁴ Wurubuarɛ ta lese ɔ wɔɛ na ɔ konɔɔ ken ɔ dana nɛ wola neɲ kekpa, mɔna n ta mo nja yɛɛ kolo ya. Yaa n ba gyen nyi Wurubuarɛ lese ɔ wɔɛ baa wola neɲ na ke yela n ke kyɛɛkee nya agyuen lee n gbɛɛneɲ kumɛɛ man, na n ke kɔɲ ɔ gyan yee?

⁵ Mɔna n dana konɔɔyɔn na denjele don. Mena dɔɔ n denjele kewɔɲ ken ne wuku kpu, te ke doo kɛɛ daa neɲ kelii wee ken Wurubuarɛ waa mo ban di balan nombia nɛ. Mena wee kenan te waa wɔɲ n denjele. Wee kenan te balan baa naa mena ken Wurubuarɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ nɛ. ⁶ Nawolo nyi Wurubuarɛ waa tɔ walan kamase kom nɲba mena ken ɔtenate be yɛɛ nɛ.

⁷ Baale ta mo be loo gyakaa nyi baa nyin gyoorobiiri na yele na nyeedon ken ka dokoso be kyaa ya nɛ. Mena dɔɔ bee nyin konɔɔ te bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa weeya pou man. Ban te Wurubuarɛ waa fa nyeedon kekpaakekpaa ken.

⁸ Mɔna balan ban lee sibii dɔɔ te bɔɔ bɛɛ anokoare ken gyu ke sila nombiakumɛɛ nɛ, Wurubuarɛ ban kum na ɔ denjele kewɔɲ ken gyae ke kɔɲ be dɔɔ na baa naa diyem nideli. ⁹ Wurubuarɛ waa yela kaale na kayeyɛɛ ke kɔɲ balan ban pou bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ dɔɔ. Ke gyae ke fiasɛɛ bo lee Gyudatena dɔɔ,

pena ke kɔɲ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ dɔɔ. ¹⁰ Mɔna Wurubuarɛ waa yela balan ban bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ ke nyin gyoorobiiri na yele na wosefɛɛren. Ken mɔ gyae ke fiasɛɛ bo lee Gyudatena dɔɔ, pena ke kɔɲ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ dɔɔ. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ ken ɔ bɛɛ kɛɛ walan siaman ya.

¹² Balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, bɔɔ gyen Mosesi mmaraase njan ya. Mena dɔɔ akpaa be yɛɛ nombiakumɛɛ na, na Mosesi mmaraase nenan te Wurubuarɛ waa mo di be nombia ya. Mɔna denjele kewɔɲ ken baa nyin lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ nɛ yena yen kekpa ken. Te Gyudatena dɔɔ akpaa be yɛɛ nombiakumɛɛ na, Mosesi mmaraase njan te Wurubuarɛ waa mo di be nombia. Nawolo nyi ban dɔɔ ba gyen mmaraase nenan. ¹³ Nawolo nyi na balan ban ba gyen Mosesi mmaraase njan nɛ gbɛɛneɲ tenɛɛ la Wurubuarɛ siaman ya. Mɔna balan ban bee di mmaraase nenan dɔɔ nɛ, ban gbɛɛneɲ tenɛɛ la Wurubuarɛ siaman. ¹⁴ Balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, bɔɔ gyen Mosesi mmaraase njan ya. Mɔna akpaa nyi ban gbagba konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi baa yɛɛ kpene ken mmaraase njan na wolo nɛ, kenan nawolo baa nyi mmaraase njan doo be konɔɔse man. ¹⁵ Be nombia njan bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo baa nyi ba gyen nombia njan Mosesi mmaraase njan na wolo nyi baa yɛɛ nɛ be konɔɔse man. Mena ken be yɛɛ kolo kum yaa kolo kpaakpaate te be konɔɔ man nombia ne yɛɛ wɔ nɛ mɔ ne di adansɛɛ kpu. Nawolo nyi njaale man na ne yɛɛ wɔ nyi mena nombia ayɛɛsa kenja be dei ya, mena dɔɔ be wɔɛ bɛɛ fɛɛ wɔ ya. Deban njaale man mɔ na be konɔɔ man nombia na wola wɔ nyi be nombia ayɛɛsa kenja doo na ke gbɛɛ. Kenan na be wɔɛ ne fɛɛ wɔ. ¹⁶ Mena yaa Kristo

nombia kpaakpaa njan me dɔŋɛɛ mee kolosi nɛ na wolo. Nombia njan na wolo baa nyiaa, wee daale Wurubuarɛ waa ta Yesu Kristo dɔɔ di balan nombia njan bɛɛ yɛɛ weese nɛ na waa bu wɔ fɔɔ.

¹⁷ Nɛnɛɛ nyan kpa n yɛɛ Gyuda baale e te n na mo n wose lo Mosesi mmaraase njan dɔɔ, mena dɔɔ n ne gyina n wose adido nyi n gyen Wurubuarɛ nideli. ¹⁸ Nyan kpa n gyen Wurubuarɛ kegyaebii nawolo nyi Mosesi mmaraase njan na wola na nen nombia njan ne doo na ne gbɛɛ nɛ. ¹⁹ Nyan kpa nyan dɔŋɛɛ la siayɛɛsatena siaman, te n kpa nyan yena kanea fa balan ban be doo ditɔŋɛɛ man nɛ. ²⁰ Nyan kpa nyan yena walan njan n na wola ayɔntena na balan ban bɔɔ gyen daale ya nɛ nombia. N ne gyo n konɔɔ nyi lee Mosesi mmaraase njan dɔɔ n gyen kpene kamase na nombia njan pou ne doo na ne gbɛɛ nɛ. ²¹ Nyan njan n kpa n na wola balan nombia nɛ, weera dɔɔ te n be tale wola n wose ya? N ne yako balan nyi be na nɛmɛɛle ya mɔna nyan gbagba ne nɛmɛɛle. ²² N ne yako balan nyi be na lee be wɛɛla yaa be baala wole ya, mɔna nyan gbagba ne yɛɛ mena. Nyan kpa balan na som bɛɛnen ya, mɔna nyan dɔŋ bɛɛnen denɛɛ man n ne nɛmɛɛle. ²³ N na wola n wose lee Mosesi mmaraase njan dɔɔ, mɔna n bee di ne dɔɔ ya. Lee mena dɔɔ n na do Wurubuarɛ desɛŋ. ²⁴ Wurubuarɛ nombia anmarasɛn see njan ne yako nyiaa, lee ɛmɛɛ Gyudatena nombia ayɛɛsa dɔɔ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ ne kolosi mmusuo nombia tia Wurubuarɛ.

²⁵ Akpaa n ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nɛ, kenan na n baala wose kekara ken dana tɔnɔɔ. Mɔna akpaa n bee di Mosesi mmaraase njan dɔɔ ya nɛ, kenan na n baala wose kekara ken yɛɛ yakaa. Kenan na yɛɛ yaa nɔgba n te kara n baala wose gba ya nɛ. ²⁶ Nyi akpaa nolo te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nɛ, Wurubuarɛ siaman na

yɛɛ yaa nɔgba ɔtenate kara ɔ baala wose baa nɛ. ²⁷ Nyan Gyuda baale, n gyen mmaraase njan nawolo nyi be nmarase na bo see nen te be kara n baala wose mɔ, mɔna n bee di ne dɔɔ ya. Mena dɔɔ walan njan ɔ te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di mmaraase njan dɔɔ nɛ, waa bu nen fɔɔ.

²⁸ Nawolo nyi te yɛɛ nyi ken nolo ne yɛɛ Gyudatena abɔɔ ayɛɛsa dɔɔ te ɔtenate yɛɛ Gyuda baale e ya. Te na baala wose mɔ kekara kaagen na wola la nyi nolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e ya. ²⁹ Akpaa nyi nolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e na, ɔ konɔɔ man na wola la. Te baala wose kekara gbagba mɔ yɛɛ konɔɔ man nombia na. Wurubuarɛ felin njan ne kyɛɛkee na ɔtenate konɔɔ. Ka te yɛɛ nyi mmaraase njan bɔɔ nmarase see nɛ dɔɔ kedi ya. Mena walan njan nɛ, Wurubuarɛ na lese na ɔ yele. Te yɛɛ denibalan ya.

3

¹ Akpaa nolo de yako nyi ɔ yɛɛ Gyuda baale e na, gbɛɛ wonɔti man yaa ɔ kela njan ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya nɛ? Tɔnɔɔ wonɔti doo la Gyuda baale keyɛɛ man? Yaa won tɔnɔɔ doo la baala wose kekara man? ² Ke yɛɛ ampan nyi n yɛɛ Gyuda baale e na, ke dana tɔnɔɔ lee gbɛɛ kamase man. Gyanɔbate yena nyi, Wurubuarɛ moo ɔ nombia njan bo do Gyudatena nyinmaa man. ³ Ke yɛɛ ampan nyi Gyudatena ban man baale te lɛɛ Wurubuarɛ nombia njan di ya. Mɔna ba denɛle dɔŋ ken bɔɔ yɛɛ nɛ, gyae ke tale tɔ Wurubuarɛ gbɛɛ nyi ɔ na yɛɛ kpene ken ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ nɛ yee? ⁴ Be doo mena korakora ya. Ken na ken balan yɛɛ akɛɛɛtenawɔ koran nɛ, Wurubuarɛ dɔɔ ɔ nombia doo na ke gbɛɛ nɔgba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasɛn see njan ne yako lee Wurubuarɛ wose man nɛ nyiaa, “Akpaa n ne kolosi na,
n ne kolosi nombia na anokoare
bo

te walaŋ kamase ne naa nyi n nombia doo na ke gbese.

Te n di walaŋ kamase nombia na, beɛ naa nyi n nombia kedi mo dei”

⁵ Deniwalaŋ waa tale boose nyiaa, nyi de nombiakumee de yeli balan de naa nyi Wurubuaɛ nombia doo na ke gbese na, kenan na akpaa de yee nombiakumee te o won da denjele na, dee tale yako nyi o ta nere daa do? ⁶ Ka te yee mena korakora ya. Akpaa nyi Wurubuaɛ nombia nan be doo na ke gbese ya na, sena te waa yee na waa di balan pou nombia? ⁷ Nyi akpaa ma dekara ken mee dii ne da lese Wurubuaɛ nombia nan ne doo na ke gbese ne wola nideli te da lese o yele na, won doo te Wurubuaɛ see o ne bu man foo nyi me yee nombiakumee yee e? ⁸ Mena na won doo te doo ne yako nyi, “E yela de kaa yee nombiakumee na Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ke nyin lee debo ya.” Balan baale tan kara me noo nyi ma te yako mena nombii kei see. Balan ban bee kara me noo ne, Wurubuaɛ waa won ba denjele ngba mena ken kaboena ne.

Walaŋ kamase gbese ba teneɛ ya

⁹ Neneɛ sena yaa dee gyuen baa lee nombia ken man? Daa Gyudatena na gyuen baa nyi de dei kela balan akan ban yaa? Koa be doo mena ya. Nawolo nyi de wulaa yako non nyi Gyudatena na ban ba te yee Gyudatenawo ya ne pou dasenae yee dokolon. Nombiakumee te wulu be popou man. ¹⁰ Wurubuaɛ nombia anmarasen see nan ne di nombii kei wose man adanseɛ nyiaa,

“Nolo na nolo be kyaa ken o gbeneɛ tenɛ Wurubuaɛ siaman ya.

¹¹ Nolo na nolo be kyaa ken o dana nyansa

na waa nyii Wurubuaɛ nombia nan man ya,

te nolo mo be kyaa ken o ne keo Wurubuaɛ gbeneɛ ya.

¹² Balan pou te won ba wose lee Wurubuaɛ gbeneɛ man.

Be popou te woleɛ.

Nolo na nolo be kyaa ken o ne yee nombia kpaakpaa ya”

¹³ “Bee gyae nombia nkanankeyako keyako.

Bee mo be noo beo balan.”

“Be noowoya na koo ngba yen ne.”

¹⁴ “Bee mo noowoya nan nyinan falaa balan.”

¹⁵ “Balan kako be dana wo ban ya.

¹⁶ Yenan kamase ken bee gyu na bee woleɛ aboo botoo, te bee mo kayeyee mo lo balan doo.

¹⁷ Mena balan kewo bee yee kpene ken gyae

ka mo wosefereɛ ken ya.”

¹⁸ “Te Wurubuaɛ keyee be doo be man mo ya.”

¹⁹ Da gyen nyi kpene kamase ken Wurubuaɛ mmaraase nan na wolo ne, doo bo fa balan ban be doo mmaraase nan tee ne. Mena doo nolo be kyaa nyi waa nyin gbese tira nombii daale noo yako nyi o te yee ta dukum ken kaboena na nyi Wurubuaɛ waa won o denjele ya. Kei nawolo baa nyi Wurubuaɛ waa di walaŋ kamase nombia wee daale. ²⁰ Nawolo nyi mmaraase nan doo kedi be gyae ke tale yela nolo gbeneɛ ka teneɛ Wurubuaɛ siaman ya. Mena mmaraase nenan ne yele la te dee gyem nyi de yee nombiakumee yee rawo.

Keleedi ne yele la walaŋ gbeneɛ na teneɛ

²¹ Te neneɛ doo Wurubuaɛ ta wola daa gbese ken dee mo na de nombia ka teneɛ o siaman, ken te yee nyi mmaraase nan doo kedi ya. Mosesi mmaraase nan na Wurubuaɛ akpenkpengyoora nombia anmarasen see nan wulaa yako mena gbena kenan nombia.

²² Mena gbena kenan yena Yesu Kristo keleedi. Nawolo nyi walaŋ kamase non o lee Yesu di na, Wurubuaɛ waa lee otenate do nyi o

gbɛɛnɛn tɛɛɛ nɔn Wurubuare siaman. Gbɛɛ kei man te Wurubuare waa mo na waa lɛɛ walaŋ kamase nɔn waa lɛɛ Yesu Kristo di nɛ nyee. Wurubuare be famenɛ na botɔɔ keŋ ɔtenate ba lee ya. ²³ Nawolo nyi walaŋ kamase te yɛɛ dukum, mena dɔɔ Wurubuare gyoorobiiri keŋ nafa kaboena nyi ke dee doo de man nɛ, de te nyiŋ ke mena ya.

²⁴ Mɔna lee Wurubuare bɛɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa nɛ dɔɔ te balan gbɛɛnɛn na tenee ɔ siaman. Yesu Kristo dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ mo mena bɛɛɛ kei boele daa. Nɔn Yesu tɔɔ na balan pou nombiakumɛɛ kom, te ɔ lese wɔ lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ man te be nyiŋa ba wose. ²⁵ Wurubuare gbagba moona Yesu Kristo fa ŋgba kedeesa nɛ, nyi ɔ kaa yeŋ ŋgba mpataa nɛ lee de nombiakumɛɛ dɔɔ na Wurubuare ke ta ɔ yeŋ kei dɔɔ mo de nombiakumɛɛ pou kyɛɛ daa. Mena dɔɔ walaŋ kamase nɔn waa lɛɛ Yesu nombia di nɛ, Wurubuare waa mo ɔ nombiakumɛɛ pou kyɛɛ e. Wurubuare yɛɛ nombii kei bo na ka wola nyi ɔ nombia doo na ke gbɛɛ, te ɔ bɛɛ ŋere ŋolo mo do ya. Gyangba gyangba keŋ nɛ, Wurubuare nyiŋa konɔɔ te ɔ lese ɔ sia lee balan nombiakumɛɛ ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ dɔɔ. ²⁶ Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuare bɛɛ lese ɔ sia lee deniwalaŋ dukum keyɛɛ dɔɔ ya. Kei na wola la nyi Wurubuare nombia ayɛɛsa doo na ke gbɛɛ, te walaŋ kamase nɔn ɔ lɛɛ Yesu di na waa yela ɔtenate mo nombia ka tenee nɔn Wurubuare siaman.

²⁷ Nɛnɛɛ wɔŋ dɔɔ te dɛɛ gyɔ de konɔɔ? Kolo be kyaa ya. Nawolo nyi na mmaraase ŋan kesila ne ye le la te walaŋ gbɛɛnɛn na tenee Wurubuare siaman ya, mɔna lee Yesu Kristo kelɛɛdi dɔɔ te walaŋ gbɛɛnɛn na tenee Wurubuare siaman. ²⁸ Mena dɔɔ de nombii keŋ dɔɔ da seŋɛɛ yɛna nyi, na mmaraase ŋan dɔɔ kedi dɔɔ te walaŋ gbɛɛnɛn na tenee Wurubuare siaman ya. Mɔna lee Yesu Kristo kelɛɛdi dɔɔ, te walaŋ gbɛɛnɛn na tenee Wurubuare siaman.

²⁹ E yela maa boose nɔn nyiaa, Wurubuare yɛɛ Gyudatena baagen Wurubuare e? Koa, ɔ yɛɛ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mo Wurubuare e. ³⁰ Wurubuare dokolon koon kyaa la. Mena dɔɔ lee kelɛɛdi keŋ Gyudatena be lɛɛ e di dɔɔ te waa lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛnɛn tɛɛɛ ɔ siaman. Mena kelɛɛdi kenan ke mo dɔɔ te waa lɛɛ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mo do nyi be gbɛɛnɛn tɛɛɛ ɔ siaman. ³¹ Mena dɔɔ dee sila kelɛɛdi keŋ gbɛɛ, na dee tina mmaraase ŋan dɔɔ kedi yela yaa? Koa, da kelɛɛdi ne gyae la ke yela na dɛɛ tale di mmaraase ŋan dɔɔ nideli.

4

Aberham kelɛɛ Wurubuare di

¹ Nɛnɛɛ wɔŋ yaa daa Gyudatena dana dɛɛ yako lee de naana Aberham wose man? Wɔŋ te Aberham naawɔ lee kelɛɛdi da anakolosen kei wose man? ² Akpaa nyi Wurubuare lɛɛ Aberham bo do nyi ɔ gbɛɛnɛn tɛɛɛ nɔn Wurubuare siaman lee tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ na, kenan na nɔn Aberham waa tale gyɔ ɔ konɔɔ, mɔna na Wurubuare siaman ya. ³ Sena te Wurubuare nombia anmarasen see ŋan ne yako? Nombia ŋenan ne yako nyiaa, “Aberham lɛɛ Wurubuare di, mena dɔɔ te Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛn tɛɛɛ nɔn Wurubuare siaman.”

⁴ Akpaa walaŋ de yɛɛ tom te n to e kom na, kom keŋ n be to e ne te yɛɛ nyi n moo ke bo kyɛɛ e ya. Mɔna ke yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi waa nyiŋ lee tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁵ Nyi akpaa te yɛɛ nyi ŋolo tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ ya, mɔna akpaa ɔ lɛɛ di nyi Wurubuare ne tale yela nombiakumɛɛyɛera ban boo lee Yesu di nɛ gbɛɛnɛn ne tale tenee nɔn Wurubuare siaman nɛ, kenan na ɔtenate kelɛɛdi gyae ke yela Wurubuare ke lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛn tenee ɔ siaman. ⁶ Gyoo Defidi wulaa yako nombia keŋa Wurubuare nombia anmarasen see man wola

nyiaa, akpaa Wurubuarɛ te kɛɛ ɲolo nombia ayɛɛsa ya te ɔ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛɲ tɛɛɛ ɲon Wurubuarɛ siaman na, kenan ɲa walan ɲonan ɲon na nyeebam. Gyoo Defidi nombia ɲenan yɛna nyiaa,

⁷ “Balan ban Wurubuarɛ ba mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ
te ɔ be gyae waa tɔɔse ɲa bela ya nɛ,
ban na nyeebam.

⁸ Walan ɲon Wurubuarɛ bɛɛ mo ɔ nombiakumɛɛ
do ɔ konɔɔ man ya nɛ,
ɲon na nyeebam.”

⁹ Mena nyeebam kei nɛ, na ke yɛɛ fa balan ban bɔɔ kara be baala wose nɛ baagen yaa ban ba te kare ya nɛ mo kpue? Koa, ke yɛɛ be popou wui. De wulaa dɛɛ yako nyiaa, lee Aberaham kelɛɛdi dɔɔ te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛɲ tɛɛɛ ɲon Wurubuarɛ siaman. ¹⁰ Mɔna deban wonɲi te Wurubuarɛ lɛɛ Aberaham do nyi ɔ nombia tɛɛɛ ɔ siaman? Deban kenan na, Aberaham te kara ɔ baala wose yaa ɔ te kara ta ya? Na ɔ ke kara ɔ baala wose wole ya, mɔna Wurubuarɛ lɛɛ e do pete ɔ kara ɔ baala wose. ¹¹ Aberaham baala wose kekara yɛɛ kpene ken ne di adansɛɛ nyi lee ɔ kelɛɛdi dɔɔ te deban ken ɔ te kara ta ɔ baala wose ya nɛ, Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛɲ tɛɛɛ ɲon Wurubuarɛ siaman. Mena dɔɔ balan ban pou ba te kara ta be baala wose ya te bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, ɔ te yeli be gbɛɛnɛɲ ta tɛɛɛ ɲon Wurubuarɛ siaman. Kei te yeli Aberaham te kaa bese ban mo be naana. ¹² ɲon Aberaham ɲonan bese yaa ɔ yɛɛ balan ban bɔɔ kara be baala wose nɛ mo be naana. Na ken bɔɔ kara be baala wose nɛ kaagen dɔɔ te ɔ bese be naana ya, mɔna ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di kpu ɲgba mena ken ɲon Aberaham be lɛɛ Wurubuarɛ di pete bɔɔ kara ɔ baala wose nɛ dɔɔ te ɔ bese be naana.

¹³ Wurubuarɛ yakowɔ see nyiaa, Aberaham na ɔ duulun man balan

ne gyae la baa di tɛɛle kei dɔɔ. Te yɛɛ nyi ken Aberaham be di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ, dɔkaa te Wurubuarɛ yako nombia ken ya, mɔna ken Aberaham be lɛɛ Wurubuarɛ di te Wurubuarɛ be lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnɛɲ tɛɛɛ ɲon Wurubuarɛ siaman nɛ dɔɔ te ɔ yako nombia ɲenan. ¹⁴ Nyi akpaa balan ban bee di mmaraase ɲan dɔɔ nɛ dɔɔ te Wurubuarɛ yako keyako see kei nɛ, kenan na Wurubuarɛ kelɛɛdi ken yɛɛ yakaa te ɔ keyako see ken mo be dana tɔnɔɔ ya. ¹⁵ Nawolo nyi mmaraase na moona Wurubuarɛ ban kɔɲ. Te botɔɔ ken mo mmaraase be kyaa ya na, dukum mo keyɛɛ be kyaa ya.

¹⁶ Mena dɔɔ lee kelɛɛdi dɔɔ te balan baa tale nyin Wurubuarɛ abɔɔ ɲan ɔ be yako see nɛ. Na abɔɔ ken ka bese kpene ken Wurubuarɛ na mo boele balan yakaa. Kei na wolo baa nyi Aberaham duulun man balan pou baa nyin mena abɔɔ ɲenan. Te yɛɛ nyi ban bee di mmaraase ɲan dɔɔ nɛ baagen ne gyae la baa nyin ɲa ya, mɔna ban pou bɔɔ lɛɛ di ɲgba mena ken Aberaham be lɛɛ di nɛ mo baa nyin mena abɔɔ ɲenan. Nawolo nyi Wurubuarɛ siaman na, Aberaham yena de popou de naana. ¹⁷ ɲgba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako nyiaa, “Ma te yeli n ta bese tɛɛle kei dɔɔ balan pou be naana.” Aberaham ɲon ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, ɔ yɛɛ de naana e Wurubuarɛ siaman. ɲon Wurubuarɛ kei ne gyusu na woya lee yen man, te ɲon ne tale la yela abɔɔ ɲan nafa ɲɔɔ kyaa ya nɛ ne kɔɲ ɲgba ɲe wulaa ɲe kyaa nɛ.

¹⁸ Na kolo na kolo be kyaa ken gyae ke yela Aberaham ka mo ɔ loo gyakaa nyi, Wurubuarɛ waa yɛɛ kpene ken ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ ya. Mɔna Aberaham lɛɛ Wurubuarɛ di te ɔ moo ɔ loo pou gyakaa ɔ dɔɔ. Lee mena dɔɔ ɔ kaa bese tɛɛle kei dɔɔ balan pou be naana, ɲgba mena ken Wurubuarɛ

be yako see nyi, “Ɔ duulun man balan baa bo ngba kyolobiise nɛ.”
 19 Deban ken Wurubuarɛ be yako Aberaham mena nombii kei nɛ, na ɔ te di kulutoonenj sɔnononj (100) mena dɔɔ ɔ te nmɛɛ ken nyi njolo loo be gyakaa nyi waa tale lola bela ya. Mena mɔ te ɔ wɛɛle Saara mɔ te nmɛɛ gbaa lolo. Kenja pou wole nɛ, Aberaham ta lee wole Wurubuarɛ kelɛɛdi man ya. 20 Mena mɔ te ɔ te lɛɛ anmaarenj nyi nombia njan Wurubuarɛ be yako see nɛ be gyae ke kɔnj mena ya, mɔna ɔ yɛɛ kakyen senj ɔ kelɛɛdi ken man kenkenj te ɔ lese Wurubuarɛ yele. 21 Nawolo nyi na ɔ gyen lee ɔ konɔɔ man nideli nyi, Wurubuarɛ dana donj kenj waa tale yɛɛ kpene kenj ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ. 22 Lee Aberaham kelɛɛdi kei dɔɔ te “Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛenenj tenɛɛ ɔ siaman.”

23 Ba ke njmarase nyi “Ɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te ɔ gbɛenenj teneewɔ Wurubuarɛ siaman” nɛ, na Aberaham waagenj dɔɔ te be njmarase mena nombii kenan ya. 24 Mɔna daa banj mɔ dɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ njon ɔ be gyuusuu de Gbenjgyoo Yesu Kristo lee yenj man nɛ di, na waa yela de gbɛenenj ka teneɛ ɔ siaman nɛ mɔ dɔɔ te be njmarase mena nombii kenan. 25 Lee de nombiakumɛɛ dɔɔ te Wurubuarɛ lese Yesu Kristo nyi ɔ kaa yenj fa daa. Mena mɔ te ɔ gyuusuu e lee yenj man, na ke yela de gbɛenenj ka teneɛ njon Wurubuarɛ siaman.

5

Daa na Wurubuarɛ nsana ta bese de

1 Nɛnɛɛ lee kenj dɔɔ lɛɛ de Gbenjgyoo Yesu di dɔɔ, Wurubuarɛ te lɛɛ daa do nyi de gbɛenenj tenɛɛ ɔ siaman. Te lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo njonan dɔɔ, gyonj te kaa doo daa na Wurubuarɛ nsana. 2 Lee de Kristo kelɛɛdi dɔɔ te de nyinja Wurubuarɛ berɛɛ kenj ɔ ba mo boele daa te de donj ke man nɛ. Mena dɔɔ dana daa gyonj, nawolo nyi de loo

gyakaa nyi dɛɛ kaa di gyoori kpu na e. 3 Na kenj kaagenj ya. Kenanj wole na dana daa gyonj bela lee da diyem kena man, nawolo nyi diyem kena ne yele la walanj ne tale kyanj ɔ wose senj kenkenj. 4 Walanj de kyanj ɔ wose senj kenkenj na, ne yeli Wurubuarɛ ne lɛɛ ɔtenate do. Mena mɔ te nyi walanj da gyem nyi Wurubuarɛ te lɛɛ e do na, ne yeli ɔ ne nyinj kpene kenj dɔɔ waa mo ɔ loo gyakaa. 5 Mena loo kegyakaa kei mɔ be gyae ka do daa desenj ya, nawolo nyi Wurubuarɛ te tɛɛ ɔ felinj njon ɔ ba mo do de man nɛ dɔɔ mo ɔ balanj kegyae do de man.

6 Nawolo nyi debanj kenj de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ te dɔɔ dana donj kenj dɛɛ tale mo kyɛɛkee da kekyaabii ya nɛ, Kristo kɔnjawɔ kaa yenj fa daa debanj kenj Wurubuarɛ ba see nɛ man. 7 Gyae ke yɛɛ donj nideli pɛte njolo ke tale lɛɛ walanj njon ɔ gbɛenenj tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ yenj yenj. Mɔna nyi akpaa njolo ne yɛɛ deeli fa balan na, mberem na njolo waa sɛɛ lɛɛ ɔ yenj yenj. 8 Mɔna Wurubuarɛ ta lese wola nyi ɔ ne gyae daa nideli, nawolo nyi debanj kenj de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawɔ nɛ, ɔ yela Kristo kaa yenjawɔ fa daa. 9 Lee Kristo fatabo kenj ɔ ba mo feefo de nombiakumɛɛ dɔɔ, te Wurubuarɛ lɛɛ daa do nyi de gbɛenenj tenɛɛ ɔ siaman. Mena mɔ te lee Kristo fatabo kenan dɔɔ, Wurubuarɛ waa lɛɛ da nyee wee kenj waa mo banj di tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombia nɛ. 10 Nafɔ na de yɛɛ balan banj dɛɛ kola Wurubuarɛ, mɔna lee ɔ bu yenj kenj dɔɔ ɔ ta mo daa yɛɛ ɔ gyoona banj ɔ ne gyae. Nyi ɔ bu Yesu yenj kenj te yeli de ta bese ɔ gyoona na, kenan na Yesu nyeedonj kenj ɔ be nyim nɛ be gyae ke yela waa lɛɛ da nyee kekpa yee? 11 Te yɛɛ nyi ɔ lɛɛ da nyee bo kaagenj ya, mɔna lee Yesu Kristo dɔɔ dee di gyonj Wurubuarɛ ɔsom kenj man. Nawolo nyi lee njon Yesu Kristo dɔɔ gyonj te kaa doo daa na Wurubuarɛ nsana.

Be ka mo Adam maa na Kristo

¹² Lee walaŋ dokolonɔ dɔɔ te nombiakumɛɛ kɔŋawɔ tɛɛle kei dɔɔ. Non yɛna de naana Adam. Nombiakumɛɛ keyɛɛ mɔ moona yɛŋ kɔŋ. Mena dɔɔ te yɛŋ nyiŋa donɔ balanɔ dɔɔ, nawolo nyi walaŋ kamase te yɛɛ dukum. ¹³ Pɛte Wurubuare ka mo mmaraase ŋan fa Mosesi na, nombiakumɛɛ wulaa kyaa tɛɛle kei dɔɔ. Mɔna botɔɔ keŋ mmaraa be kyaa ya nɛ, bɔɔ ne kala dukum keyɛɛ do kolo man ya. ¹⁴ Leenaŋ de naana Adam debaŋ kaa lii de naana Mosesi debaŋ man nɛ, yɛŋ ne dii na donɔ balanɔ pou dɔɔ. Balanɔ baŋ ba te yɛɛ deŋele donɔ Wurubuare nombia ayakonɔ see ŋan dɔɔ ŋgba Adam koranɔ ya nɛ, yɛŋ dii donɔ be dɔɔ. Adam seŋɛɛ fa walaŋ ŋon waa kɔŋ nɛ. Walaŋ ŋonanɔ yɛna Yesu Kristo.

¹⁵ Ke yɛɛ anokoare ke nyi mena balanɔ bala kɛwɔ yɛɛ kpookpoo. Nawolo nyi kpene keŋ be tɛɛ Adam dɔɔ kɔŋ, na kpene keŋ be tɛɛ Kristo dɔɔ kɔŋ nɛ te yɛɛ dokolonɔ ya. Lee Adam dukum keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ te balanɔ burum nyiŋa yɛŋ. Te lee Yesu Kristo bɛɛɛ dɔɔ te Wurubuare lese ɔ bɛɛɛ wola balanɔ burum, kela balanɔ baŋ bɔɔ yem lee Adam dukum dɔɔ nɛ. ¹⁶ Wurubuare bɛɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa nɛ, na kpene keŋ Adam dukum keŋ ba mo kɔŋ nɛ te yɛɛ dokolonɔ ya. Adam dukum keŋ ɔ be yɛɛ nɛ ye le la te balanɔ pou dii fɔɔ Wurubuare siaman. Mɔna balanɔ nombiakumɛɛ burum keŋa wole na, Wurubuare ta mo ɔ bɛɛɛ boele daa te ɔ moo da akumɛɛ kyɛɛ daa te ɔ yela de kaa bese balanɔ baŋ be gbɛɛnɛŋ teneɛ ɔ siaman. ¹⁷ Lee walaŋ dokolonɔ dukum keyɛɛ dɔɔ te yɛŋ dii gyoori balanɔ pou dɔɔ. Mɔna keŋ Yesu Kristo be yɛɛ fa daa nɛ, ke tɔnɔɔ kela kpene keŋ Adam dukum keŋ ba mo kɔŋ nɛ. Wurubuare te tɛɛ Yesu Kristo dɔɔ wii de waranase nideli te ɔ moo ɔ bɛɛɛ boele daa te ɔ yela da bese balanɔ baŋ de gbɛɛnɛŋ teneɛ ɔ siaman. Walaŋ kamase ŋon

Wurubuare be wii ɔ waranase, te ɔ ba mo ɔ bɛɛɛ boele e te ɔ be yeli ɔ gbɛɛnɛŋ ba teneɛ ɔ siaman nɛ, waa nyiŋ nyeedonɔ kekpaɔ na waa yela ŋon na Yesu Kristo ke di gyoori.

¹⁸ Mena dɔɔ ŋgba mena keŋ lee walaŋ dokolonɔ nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ te balanɔ pou be di fɔɔ Wurubuare siaman nɛ, mena ke mɔ te lee walaŋ dokolonɔ nombia kpaakpaɔ keyɛɛ dɔɔ te Wurubuare waa lɛɛ balanɔ burum do nyi be gbɛɛnɛŋ teneɛ ɔ siaman na waa fa wɔ nyeedonɔ. ¹⁹ Mena keŋ lee walaŋ dokolonɔ deŋele donɔ dɔɔ te balanɔ pou ba bese nombiakumɛɛyɛɛra nɛ, mena ke mɔ te lee walaŋ dokolonɔ obuɔ dɔɔ Wurubuare waa lɛɛ balanɔ burum do nyi be gbɛɛnɛŋ teneɛ ɔ siaman.

²⁰ Mosesi mmaraase ŋan kɔŋae na ke yela balanɔ kena be nombiakumɛɛ ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ nideli. Mɔna debaŋ keŋ nombiakumɛɛ na boo na, Wurubuare bɛɛɛ keŋ mɔ na boo kpu. ²¹ Nafɔ na nombiakumɛɛ ne diina donɔ balanɔ dɔɔ, te ne kpase baŋ na Wurubuare nsana. Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuare ta mo ɔ bɛɛɛ boele daa yela de ta bese balanɔ baŋ be gbɛɛnɛŋ teneɛ ŋon Wurubuare siaman, na ke yela dɛɛ ta de Gbɛngyoo Yesu dɔɔ nyiŋ nyeedonɔ kekpaɔ.

6

Kristo dɔɔ te de nyeedonɔ dana tɔnɔɔ

¹ Akpaɔ nne te nombia keŋa doo na, na sena yaa dɛɛ yako baa? Kaboena nyi dɛɛ dɔɔ da dukum keyɛɛ man na Wurubuare bɛɛɛ keŋ ka bo yaa? ² Korakora, be kɔŋ mena ya. Nawolo nyi da te wɔŋ da wose lee dukum keyɛɛ man. Mena dɔɔ tekaboena nyi dɛɛ bese gyuu ke kyaa da dukum keyɛɛ man bela ya. ³ Debaŋ keŋ bɔɔ sɔ daa Wurubuare lonɔ te daa na Yesu Kristo be yɛɛ dokolonɔ nɛ, na ɛ ba gyeŋ nyi da te yɛɛ dokolonɔ baa lee ɔ yɛŋ keŋ man yee? ⁴ Ba ke sɔ daa Wurubuare lonɔ keŋ nɛ, na yɛɛ yaa ŋgba daa na Yesu Kristo yeŋa la te be wuu

daa na e ne, nawolo nyi daa na e te yee dokolonj. Mena doo ngba mena kenj de kya Wurubuarɛ ba mo ɔ gyoorobiiri donj kenj gyuuusu Yesu Kristo lee woya man fa e nyeedonj ne, mena te kaboena nyi daa mo dɛe kyaa dinoo wole man.

⁵ Nawolo nyi akpaa daa na Yesu te yee dokolonj lee ɔ yenj man na, kenanj na Wurubuarɛ waa gyuuusu daa mo lee yenj man ngba mena kenj ɔ be gyuuusu Yesu lee yenj man ne. ⁶ Da gyenj nyi debanj kenj boɔ gyɔ e mataa ɔpandanj kenj doo te ɔ ba yem ne, na non Yesu na de dinoo bene kenj yaa be gyooɔ ko ne. Kei te yeli donj kenj nombiakumee dana de doo ne noo ta yem, kenj de ta tekaa yee nombiakumee gbenjawo bela ya. ⁷ Nawolo nyi akpaa nolo da yem na, ɔ te tira ɔ wose lee nombiakumee keyee man. ⁸ Nyi akpaa daa na Kristo ta yem na, kenanj na dɛe lee di nyi daa na e mo dɛe kyaa nyeedonj man. ⁹ Da gyenj nyi Wurubuarɛ gyuusuna Yesu Kristo lee yenj man, te ɔ be gyae waa yenj bela ya. Nawolo nyi yenj ba tekaa dana donj ɔ doo bela ya. ¹⁰ Yenj kenj ɔ ba yem ne, ɔ yenjɛe karatete dokolonj na waa ko nombiakumee noo. Mena doo nenɛɛ kenj ɔ kyaa nyeedonj man ne, ɔ kyae fa Wurubuarɛ. ¹¹ Mena ke mo te kaboena nyi yaa kee e wose nyi emee mo yenjɛe na e ka ko nombiakumee noo, te nenɛɛ e kyae fa Wurubuarɛ. Nawolo nyi emee na Kristo Yesu te yee dokolonj.

¹² Mena doo e na tekaa yela nombiakumee kedi donj e wosenaane kenj gyae ka yenj ne doo, na e ke sila aboo kumee njan emee gbagba ne gyae teelee kei doo ne ya. ¹³ E na mo e wosenaane yenanj daale fa nombiakumee keyee ya. Mɔna e mo e wose fa Wurubuarɛ ngba balan ban boɔ lese wo lee yenj man konj nyeedonj man ne. E mo e wose pou fa Wurubuarɛ na waa mo non yee kpene kenj dei te ke doo na ke gbɛe ne. ¹⁴ Tekaboena nyi nombiakumee dee di donj e doo bela ya, nawolo nyi

e ba tekaa e doo Mosesi mmaraase njan tee ya, mɔna nenɛɛ doo e donj bo Wurubuarɛ berɛɛ kenj man.

¹⁵ Mena doo nenɛɛ kenj de donj Wurubuarɛ berɛɛ kenj man, te doo tekaa doo mmaraase njan tee ya ne, na kaboena nyi dɛe gyakaa nombiakumee keyee doo bela yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁶ E ba gyenj nyi akpaa n mo n wose fa nolo te n na som e te n ne yee ɔ kegyaebii na, na n ta bese ɔ gbenj yee? Kei na wolo baa nyi akpaa n yeli dukum da mo nenj yee ɔ gbenj na, yenj ne sila la. Mɔna nyi n mo n wose fa Wurubuarɛ te n ne tei ɔ dei ngba ɔ gbenj ne, waa yela n nombia ka teneɛ ɔ siaman. ¹⁷ Mɔna dɛe doo Wurubuarɛ noo nawolo nyi debanj daale na, nafa e yee nombiakumee gbenjawo. Te nenɛɛ doo e ta mo e konoo pou e silana Wurubuarɛ gbɛenenj njan boɔ wola non ne.

¹⁸ Wurubuarɛ te yeli e ta lese e wose lee nombiakumee keyee man, te e kaa bese Wurubuarɛ gbenja na e ke tale yee nombia njan tenɛɛ ɔ siaman. ¹⁹ E nombia man kenyii dana donj kyomii, mena doo te ma moo nombii kei mee maa na deniwalanj kekyaabii man ne. Gyanjba kenj na e moo e wose pou besena gbenja fa nombia nkaranjan na nombiakumee keyee. Mena mo te kaboena nyi nenɛɛ yaa mo e wose bese Wurubuarɛ gbenja, na e ke tale yee nombia njan ne doo na ne gbɛe na e ka bese balan ban ayimeɛ be doo ba wose man ya kelii oto.

²⁰ Debanj kenj e yee nombiakumee gbenjawo ne, na e be famene na aboo njan na tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ne keyee ya. ²¹ Debanj kenj e be yee nombiakumee njan gyenj kei ne dana non desɛn ne, wonj tonoo te e nyinjawo lee ne man? Mena nombia njan tonoo yena yenj. ²² Mɔna nenɛɛ Wurubuarɛ te yeli e ta lese e wose lee nombiakumee keyee man te e bese ɔ gbenja. Kpene kenj e ke nyinj lee ke man yena nyi, e ke kyaa dinoo kpaakpaate kenj ayimeɛ

be doo ke man ya ne man na e ke nyin nyeedon kekpa. ²³ Nawolo nyi kpene ken n ke nyin lee nombiakumee keyee man yena yen, mona walan non o lee de Gbengyoo Yesu Kristo di na, kpene ken Wurubuarɛ waa fa yena nyeedon kekpaakekpa ken.

7

Mosesi mmaraase nan ba tekaa dana don Kristotena doo ya

¹ Me tebia, e popou e gyen Mosesi mmaraase nan. Te e gyen mo nideli nyi, akpaa walan kyaa na o sia na te mmaraase nan ne di don o doo. ² E yela dee mo mena nombii kei maa na alo yalale. Akpaa o baale nyina o kyaa ken o ta yena ta ya ne, na alo non doe o baale nonan tee. Mona akpaa o baale nonan da yem na alo non te nyin o wose lee mmaraase nan tee, nawolo nyi yale mmaraa bee tekaa bake e bela ya. ³ Mena doo nyi akpaa o baale non ta yena ta ya te alo non de bee e gyu ke yala baale wole ne, na o ta lee o baale wole baa. Te akpaa o baale non da yem te alo non de gyu ke yala baale wole ne, kenan na o te lee o baale wole ya nawolo nyi yale mmaraa ken bee tekaa bake e bela ya.

⁴ Me tebia, mena yaa doo fa emee mo ne. Deban ken e be lee Kristo di ne, na yee yaa ngba emee na e yena la ne. Ken emee na Kristo be yee dokolon o yen man doo, mmaraase nan ba tekaa dana don e doo bela ya. Mena doo e yee walan wole non Wurubuarɛ be gyusu e lee yen man ne wui, na e ke nyin yee nombia kpaakpaa fa Wurubuarɛ. ⁵ Nawolo nyi deban ken de doo de dinoo bene ken man ne, na mmaraase nan yela da moo da wose do aboo kumee nan daa gbagba ne gyae nyi dee yee ne man nideli. Nafɔ mena aboo kumee kenan den moo yen bo kona daa, na daa na Wurubuarɛ nsana ke tira kekpaakekpa.

⁶ Mona nenee doo Wurubuarɛ te yeli mmaraase nan nafɔ nee bake

daa ne, ba tekaa dana don de doo bela ya. Te ken daa na Yesu Kristo be yee dokolon o yen man doo, de ta tekaa yee mmaraase nan nafɔ nee bake daa ne gbenawo bela ya. Mena doo de te nyin da wose dee som Wurubuarɛ lee gbee wole ken o felin non ba wola daa ne man. Ka te yee gbee bene ken Mosesi mmaraase nan ba wola daa ne ya.

Mmaraase na lese na dukum wola

⁷ Nenee sena yaa dee yako baa? Dee yako baa nyi mmaraase nan yee kolo kum ke? Korakora na mena ya. Mmaraase nan yele la te ma gyen dukum. Nafɔ akpaa mmaraase nenan den te yako nyi, "Na yeli n sia keyee nolo kolo ya ne," nafɔ mo gyen nyi sia keyee nolo kolo doo yee dukum ke ya. ⁸ Mona mena mmaraa kei yele la te sibii keyee kum kamase nyina gbee kaa gyoo me man. Nyi mmaraase den be kyaa ya ne, nafɔ dukum be dana yele ya.

⁹ Deban ken nafɔ mo gyen mmaraase nan ya ne, na yee man ngba dukum kamase be doo me man ya ne. Mona nenee ken mo kaa gyen mmaraase nenan ne te me naawo nyi me yee dukumyeeere e, te ma dukum doo daa na Wurubuarɛ nsana gyae ke tira kekpa. Kei nawolo baa nyi Wurubuarɛ siaman na, me yee ngba walan non o ba yem ne. ¹⁰ Mena doo me naawo nyi mmaraase nan nafɔ ne gyae ke fa man nyeedon ne, na moo yen bo kona man. ¹¹ Nawolo nyi lee mmaraase nenan doo, te dukum nyina gbee beo man yela me nyina yen. ¹² Mmaraase nan gbagba doo, ne popou lee Wurubuarɛ gyan. Ne doo na ne gbee te ne dei mo. Dukum kamase be doo ne man ya.

¹³ Na kei nawolo baa nyi mmaraase nan ne dei ne, yele la te me nyina yen? Korakora, be doo mena ya. Dukum yele la te me nyina yen. Dukum tee mmaraase nan ne dei ne doo te ne yela me nyina yen, na ke yela balan kena

mena keŋ dukum doo. Mena dɔɔ lee mmaraase ŋan dɔɔ, te dukum lese ka wose wola nyi kɔ dei korakora ya.

Walaŋ kee yoo na dukum

¹⁴ Da gyeŋ nyi mmaraase ŋan dei nawolo nyi ŋe tɛe Wurubuaɛ felin ŋon dɔɔ kɔŋ, mɔna maŋ dɔɔ me yɛɛ deniwalaŋ yakaate e, te nombiakumɛɛ te wulu ma nyee. Mena dɔɔ me ta bese gbenji fa dukum. ¹⁵ Maŋ gbagba bee nyii nombia ŋan mɛɛ yɛɛ nɛ man ya. Nawolo nyi nombia ŋan mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ nɛ mɔɔ ne yɛɛ ŋa ya, te ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ ŋan te mɛɛ yɛɛ. ¹⁶ Te akpaa nyi abɔɔ ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ te mɛɛ yɛɛ na, kenan na mɛɛ lɛɛ ke do nyi mmaraase ŋan dei. ¹⁷ Kedoo kei nɛ, te yɛɛ maŋ gbagba ne yɛɛ na nombia keŋa ya. Dukum doŋ keŋ ne di me dɔɔ nɛ, keŋ ne ye le la te mɛɛ yɛɛ mena nombia ŋenan.

¹⁸ Ma gyeŋ nyi debaŋ keŋ me doo me dukum dinɔɔ kei man nɛ, kolo kpaakpaa kamase be doo me man ya. Nawolo nyi mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ nombia kpaakpaa, mɔna mɔɔ ne tale yɛɛ ŋa ya. ¹⁹ Nombia kpaakpaa ŋan mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ nɛ mɔɔ ne tale maa yɛɛ ŋa ya, mɔna nombiakumɛɛ ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ, ŋan te me gyakaa mɛɛ yɛɛ. ²⁰ Akpaa nyi nombia ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yɛɛ ya nɛ te me gyakaa mɛɛ yɛɛ na, kenan na te yɛɛ nyi maŋ gbagba ne yɛɛ na ŋa ya. Mɔna dukum doŋ keŋ ne di me dɔɔ nɛ, ne ye le la te mɛɛ yɛɛ mena nombia ŋenan.

²¹ Mena dɔɔ ma te naa nyi dukum doŋ keŋ ne diina me dɔɔ. Nawolo nyi akpaa mɛɛ gyae nyi maa yɛɛ kolo kpaakpaa na, ka te ka lee kolo kum dɔɔ. ²² Maŋ gbagba me konɔɔ man na, nafa mɛɛ gyae nideli nyi maa di Wurubuaɛ mmaraase ŋan dɔɔ. ²³ Mɔna mɛɛ naa nyi mmaraa wole daale keŋ kɔɔ ne kyaa na Wurubuaɛ mmaraase ŋan ya nɛ

ne yoo na dɔŋa me man. Mena mmaraa kum kei te yeli nombiakumɛɛ ta gyoo me man di ma nyee pou. ²⁴ Me nombia dana waraŋase nideli. Amɔte ne gyae la waa lese maŋ lee mena dinɔɔ kum keŋ doo me man, te ke dana maŋ kee gyu yeŋ man nɛ man? ²⁵ Mɛɛ fa Wurubuaɛ karaŋ, nawolo nyi ŋon ne gyae la waa ta de Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ na waa lɛɛ maŋ lee mena dinɔɔ kei man. Nombia atunaŋ maŋ yaa. Maŋ gbagba me konɔɔ man na mɛɛ gyae nyi maa di Wurubuaɛ mmaraase ŋan dɔɔ, mɔna dinɔɔ kum keŋ doo me man nɛ dɔɔ me ta bese dukum gbenji.

8

Nyee doŋ wole

¹ Me tebia, nenɛɛ dɔɔ balan ban pou ban na Yesu Kristo be yɛɛ dokolon nɛ, Wurubuaɛ be gyae waa bu wɔ fɔɔ bela ya. ² Nawolo nyi lee Yesu Kristo dɔɔ Wurubuaɛ felin ŋon ta lese daa lee dukum na yeŋ man te ɔ faa daa nyee doŋ wole.

³ Mosesi mmaraase ŋan te tale lese daa lee dukum man ya, nawolo nyi de dinɔɔ kum keŋ doo de man nɛ te yeli dɛɛ tale di mmaraase ŋan dɔɔ ya. Mɔna Wurubuaɛ tɛɛwɔ gbɛɛ wole daale dɔɔ lɛɛ da nyee. Gbɛɛ kenan yena nyi ɔ kpila ŋon gbagba ɔ bu kɔŋ de gyaŋ ŋgba deniwalaŋ nɛ, te ɔ wosenaane mɔ yɛɛ ŋgba walaŋ kamase wui keŋ dukum doo ke man nɛ. Nombiakumɛɛ dɔɔ te Wurubuaɛ kpila ɔ bu ŋon nyi waa kɔŋ, te ŋon kaa moona balan pou nombiakumɛɛ seele. Keŋ Wurubuaɛ be yeli ɔ bu ŋon be kaa yem dɔɔ, ɔ ta lese wola nyi dukum be dana doŋ denibalan dɔɔ bela ya. ⁴ Wurubuaɛ yɛɛ ke mena na ke yela daa ban dɔɔ tekaa doo dinɔɔ kum keŋ man ya te dee sila Wurubuaɛ felin ŋon nɛ, ke nyin tale yɛɛ nombia ŋan ŋa tenɛɛ Wurubuaɛ siaman ŋgba mena keŋ mmaraase ŋan na wolo nɛ.

5 Nawolo nyi balan ban be see be doo be dinoo kum ken man ne, be loo gyakaa bo aboo kumee nan ban gbagba ne gyae nyi baa yee teele kei doo ne doo. Mɔna balan ban be silana Wurubuarɛ felin non ne, be loo gyakaa bo kpene ken Wurubuarɛ felin non ne gyae nyi baa yee ne doo. 6 Walaɗ non o mo o loo gyakaa aboo kumee nan non gbagba ne gyae ne doo ne, na mo yen bo kona e. Te walaɗ non o mo o loo gyakaa Wurubuarɛ felin non doo ne, na mo nyeedon na wosefɛren bo kona e. 7 Mena doo akpaa nolo da mo o loo gyakaa aboo kumee nan non gbagba ne gyae ne doo ne, na mena walaɗ nonan ne kola Wurubuarɛ. Nawolo nyi o bee di Wurubuarɛ mmaraase nan doo ya, te o be gyae waa tale di ne doo mo ya. 8 Balan ban bee yee aboo kumee nan ban gbagba ne gyae ne, be nombia be gyae ke tale gyoo Wurubuarɛ sia ya.

9 Mɔna emee doo nyi akpaa Wurubuarɛ felin non doo e man ne, na e ba tekaa doo e dinoo bene ken man ya. E silana kpene ken Wurubuarɛ felin non ne gyae nyi yaa yee ne bo. Akpaa Wurubuarɛ felin non be doo nolo man ya ne, na otenate te yee Kristo walaɗ e ya. 10 Te akpaa Kristo doo e man na, ken na ken e ka yen lee nombiakumee keyee doo koran ne, Wurubuarɛ felin non waa yela e ke nyin nyeedon bela. Nawolo nyi lee Kristo doo e gbɛnen ta tenɛ Wurubuarɛ siaman. 11 Nyi akpaa Wurubuarɛ non o be gyuuusu Yesu lee yen man ne felin doo e man na, kenan na waa ta o felin nonan doo yela e wosenaane kei ken gyae ka yen ne ke nyin nyeedon wole bela.

12 Mena doo me tebia, kpene ken doo fa daa yena nyi kaboena nyi dee yee kpene ken Wurubuarɛ felin non ne gyae. E na tekaa yela dee yee kpene ken de dinoo kum ken ne gyae ne ya. 13 Nawolo nyi akpaa e yee kpene ken e dinoo kum ken ne gyae

teele kei doo na e ka yen. Mɔna akpaa e tee Wurubuarɛ felin non don doo bee aboo nan emee gbagba ne gyae teele kei doo na, kenan na e ke nyin nyeedon kekpaakekpaa.

14 Balan ban bee yeli Wurubuarɛ felin non na wola wo gbɛe ne, ban yena Wurubuarɛ bia gbagba. 15 Nawolo nyi na felin non waa yela dee bese gbenan na dee yee yakolon ne te Wurubuarɛ faa daa ya, mɔna o felin non waa yela dee bese Wurubuarɛ bia gbagba ne te o faa daa. Felin nonan don man doo te dee tale baake Wurubuarɛ nyi "De kya Wurubuarɛ." 16 Wurubuarɛ felin nonan gbagba ne diina adanse fa daa, yela dee gyem de konooe man nyi de yee Wurubuarɛ bia gbagbawo. 17 Nene akpaa de yee Wurubuarɛ bia gbagbawo na, kenan na dee kpu na Kristo nyin aboo nan Wurubuarɛ be desina see fa o balan ne. Te akpaa daa mo de naa diyem ngba mena ken Kristo be naa diyem ne na, kenan na Wurubuarɛ waa yela dee kpu na Kristo di gyoori o gyoorobiiri ken man.

18 Akpaa ma to me sia kee gyoorobiiri ken ke doo ke daa na daa ne, na kaale ken dee kaa deban kei ne te yee kolo ke ya. 19 Teele kei na ka aboo nan pou Wurubuarɛ be yee ne, sia te yee nee daa wee ken Wurubuarɛ waa lese o bia gbagba ban wola ne. 20 Nawolo nyi teele kei na aboo nan pou Wurubuarɛ be yee ne ta koro yun, mena doo non gyae ke tale yee kpene ken Wurubuarɛ be yee na nyi ne dee yee ne ya. Te yee aboo nenan gbagba kegyaebii man yaa ne yee wo mena ya, mɔna Wurubuarɛ yele la te ne konawo mena. 21 Mɔna kenan pou wole na, Wurubuarɛ te fa daa loo kegyakaa nyi waa lee aboo nenan pou nyee na ne ke nyin na wose ken non wole leki ya. Na nan mo ke kpu na Wurubuarɛ bia o gyoorobiiri ken man.

22 Da gyen nyi kaa lii na gyen wee kei ne, teele kei na aboo nan pou doo

ke man nɛ na keketeɛ ngba alo ɲon ɔ na doɲee nɛ. ²³ Na ɲan ɲaagen na keketeɛ la ya. Mɔna daa ban dɔɔ nyin Wurubuare felin ɲon ɔ yɛɛ kpene gyanɲbate ken Wurubuare ba mo fa daa nɛ, daa mɔ na keketeɛ de konɔɔse man dɛɛ daa Wurubuare ke lɛɛ da nyee lee de dinɔɔ kum kei man na waa yela dɛɛ bese ɔ bia. ²⁴ Lee mena loo kegyakaa kei dɔɔ te Wurubuare lɛɛ da nyee. Nyi n loo gyakaa kpene ken n wulaa n dana ke nɛ dɔɔ na, kenan na ka te yɛɛ loo kegyakaa ya. Nawolo nyi ɲolo be tale mo ɔ loo gyakaa kpene ken ɔ wulaa ɔ dana ke nɛ dɔɔ ya. ²⁵ Mɔna akpaa da mo de loo gyakaa kpene ken dɔɔ dana ke ya nɛ dɔɔ na, kenan na dee nyin konɔɔ kyaa daa ke.

²⁶ Mena mɔ te Wurubuare felin ɲon ne kyɔ daa de kaale man wee na wee lee da kefane man. Nawolo nyi dɔɔ gyen mena ken dɛɛ fane na ke kaboena Wurubuare kegyaebii ya. Mɔna ɲon Wurubuare felin ɲon ɔ doo de man nɛ, na seɲala de nawɔɔ man mo kakeketeɛ dinaa ken ke tan keyako ya nɛ kolosi seɲ de wɔle. ²⁷ Wurubuare gyen kpene ken doo walan kamase konɔɔ man, te ɔ gyen kpene kamase ken mɔ doo ɔ felin ɲon agyuen man. Nawolo nyi ɔ felin ɲonan seɲɛ la de nawɔɔ man ɔ ne fane fa daa Kristotena lee Wurubuare kegyaebii man.

Gyoorobiiri ken dee nyin wee daale nɛ

²⁸ Da gyen nyi balan ban bɛɛ gyae Wurubuare nɛ, nyi diyem man o, yaa gyon man o, Wurubuare ne yeli kpene kamase ne gyu nideli fa wɔ. Ban yena balan ban ɲon Wurubuare be baake wɔ, te ɔ ba mo wɔ yɛɛ ɔ bia gbagba ngba mena ken ɔ be wulaa yako see nɛ. ²⁹ Nawolo nyi balan ban Wurubuare wulaa ɔ gyen nɛ, ɔ wulaa lese wɔ see na waa yela be dinɔɔ ke yɛɛ ngba ɔ bu ɲon wui nɛ. Na ɔ bu ɲon ke yɛɛ Wurubuare bia man pou bu kegyia. ³⁰ Ban Wurubuare be wulaa lese wɔ see nɛ, ban te ɔ baakewɔ. Te ban mɔ ɔ be

baake wɔ nɛ, ɔ lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛnen tenɛɛ ɔ siaman. Te ban ɔ be lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛnen tenɛɛ ɔ siaman nɛ, ban te ɔ yela ba bese gyoorobia.

Kolo be tale tira daa lee Kristo man ya

³¹ Kenja pou wɔle na, sena te dɛɛ yako bela? Nyi akpaa Wurubuare seɲɛɛ de wɔle na, amɔte ne gyae la waa tale koro seɲ tia daa? ³² ɲolo be kyaa ya. Nawolo nyi akpaa Wurubuare te bɛɛse daa ɲon gbagba ɔ bu ya, mɔna ɔ sɛɛwɔ mo e fa nyi ɔ kaa yen lɛɛ da nyee na, won dɔɔ te ɔ ba mo abɔɔ ɲan pou ɔ be yako see nyi waa fa daa nɛ mɔ kpu daa ya? ³³ Akpaa mena te doo na, amɔte ne gyae la waa tale bu balan ban Wurubuare ba lese wɔ besena ɔ balan nɛ fɔɔ, ken nyi ɲon lɛɛ na wɔ do nyi be gbɛɛnen tenɛɛ ɔ siaman? ³⁴ Amɔte ne gyae la waa tale bu wɔ fɔɔ? Kristo Yesu gba be gyae waa bu wɔ fɔɔ ya, nawolo nyi ɲon yena walan ɲon ɔ ba yem fa daa. Na yen kaagen gba te ɔ yenawɔ fa daa ya, mɔna Wurubuare gyuuusu e lee yen man te ɔ kyaa Wurubuare dunolun dɔɔ ɔ na sola e fa daa.

³⁵ Won ne gyae la ke tale tira daa lee kegyae ken Kristo ne gyae daa nɛ man? Diyem kena yaa kayeyɛɛ yaa kekɔla yaa diyem kenaase yaa tanam yaa diyem yaa gyakolon nombia yaa yen? Kolo be kyaa ken gyae ke tale tira daa na Kristo nsana ya. ³⁶ Wurubuare nombia anmarasen see yakowɔ yenan daale nyiaa, “Lee nyan dɔɔ wee kamase na bɛɛ gyae daa baa ko.

Bɛɛ yɛɛ daa ngba namense ban bɛɛ wonɛe wɔ be kaa ko nɛ.”

³⁷ Abɔɔ kenja pou man na dee yoo lee, lee Yesu Kristo ɲon ɔ ne gyae daa nɛ dɔɔ. ³⁸ Nawolo nyi, ma gyen nideli nyi kolo na kolo be kyaa ken ke gyae ke tale tira daa lee kegyae ken Kristo ne gyae daa nɛ man ya. Yen yaa nyeedon yaa Wurubuare kpilala yaa felinkumɛɛ yaa abɔɔ ɲan

ne kyaa deban̄ kei yaa n̄an ne gyae ke k̄on̄ wole wole ne yaa don̄ wole daale koran̄ be gyae ke tale tira daa lee Kristo kegyae ken̄ man ya. ³⁹ Mena mo te don̄se n̄an pou ne kyaa adido adido, na n̄an pou ne doo t̄ēle ateta ateta yaa kpene kamase ken̄ Wurubuar̄e be ȳē t̄ēle kei doo ne, be gyae ke tale tira daa lee kegyae ken̄ Wurubuar̄e be t̄ē de Gben̄gyoo Yesu Kristo doo gyae daa ne man ya.

9

Balan̄ ban̄ Wurubuar̄e ba lese

¹ Nombii na anokoare yaa mee kolosi fa n̄on ne. Ka te ȳē dekara ya nawolo nyi me ȳē Kristo kpilale e. Wurubuar̄e felin̄ n̄on o doo me man ne ne di man̄ adans̄e nyi me kon̄o man nombii kei ȳē anokoare.

² Dana man̄ waran̄ase te na wee man̄ nideli, lee me tebia Gyudatena ban̄ daa na wo ȳē fatabo dokolon̄ te bōo b̄ē nyi bōo l̄ē Kristo di ya ne doo. ³ Nyi ke ȳē kpene ken̄ ke gyae ke de nyi Wurubuar̄e waa falaa man̄ na daa na Kristo nsana ke tira, na me tebia Iseraetena ken̄yin̄ nyin̄ nyee don̄ na nafa me gyae. ⁴ Iseraetena yena balan̄ ban̄ Wurubuar̄e ba lese wo te o ba mo wo ȳē o bia. Wurubuar̄e lese o gyoorobiiri wola wo te o yakowo see nyi waa hiraa wo. O moo o mmaraase n̄an fa wo, te o wola wo gb̄ē kpaakpaate ken̄ baa mo som e. Ken̄a wole na Wurubuar̄e besewo yako see nyi, waa mo aboo kpaakpaa burum n̄aale mo kpu wo. ⁵ Iseraetena kewo man te Wurubuar̄e balan̄ tuturu ban̄ bōo kyaa kaalan̄ ne leewo. Kalola man na, Yesu Kristo mo lee Iseraetena duulun̄ man te n̄on yena kpene kamase nyee. Wurubuar̄e te kaboena nyi baa lese o yele kekpaakekpaa Amen.

⁶ Kei b̄ē wolo nyi aboo n̄an Wurubuar̄e be yako see nyi waa ȳē fa Iseraetena ne, o te ȳē kina ya. Nawolo nyi na balan̄ ban̄ pou bōo lee Iserae ne yena Wurubuar̄e balan̄ gbagba ya. ⁷ Mena mo te na balan̄

ban̄ pou bōo lee Aberaham duulun̄ man ne yena Aberaham bia gbagba Wurubuar̄e siaman ya. Nawolo nyi Wurubuar̄e yako Aberaham nyiaa, “Asiki man te n̄ duulun̄ man balan̄ gbagba ban̄ baa lee.” ⁸ Kei nawolo baa nyiaa, na bia ban̄ pou Aberaham ba lolo ne yena Wurubuar̄e bia gbagba ya. M̄ona ban̄ Wurubuar̄e be yako see pete Aberaham ba lola wo ne, ban̄ yena Aberaham duulun̄ man balan̄ gbagba. ⁹ Nawolo nyi nombia n̄an Wurubuar̄e be yako see fa Aberaham yena nyiaa, “N̄aale kala deban̄ kei me kaa bese k̄on̄ na, n̄ wēle Saara ta lola bu baale.”

¹⁰ Na nombii kei kaagen̄ ya. M̄ona Rebeka lola bia baala bala, te be popou be kya yena de naana Asiki. ¹¹⁻¹² Pete Rebeka ka lola bia kewo na be kaa bee gyen̄ kolo kpaakpaa na kolo kum ne, na Wurubuar̄e wulaa yako ba wose man nombia see nyiaa, “Kegyia n̄on waa kaa som kemaasa n̄on.” Kpene ken̄ doo Wurubuar̄e be ȳē mena yena nyi, o ne gyae balan̄ ka gyen̄ nyi te ȳē nyi n̄olo tom ken̄ o ne ȳē ne doo te n̄on Wurubuar̄e na lese otenate mo e ȳē o wui ya. M̄ona Wurubuar̄e na lese walan̄ bo lee n̄on gbagba kegyaebii man. ¹³ Mena ke te be yakowo Wurubuar̄e nombia anmarasen̄ see n̄an man nyiaa, “Gyekopo te ma lesewo, te me tinaa Esawu yela.”

¹⁴ Nen̄ē sena yaa d̄ē yako lee nombia ken̄a man? Kei nawolo baa nyi Wurubuar̄e nombia be doo na ke gb̄ē yee? Korakora, be doo mena ya. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuar̄e wulaa yako Mosesi leenan̄ gyan̄gba gyan̄gba ken̄ nyiaa,

“Balan̄ ban̄ m̄ē gyae nyi maa wii be waran̄ase na,

ban̄ te maa wii be waran̄ase.

Te balan̄ ban̄ m̄ē gyae nyi maa nyin̄ kon̄o fa wo na,

ban̄ te maa nyin̄ kon̄o fa.”

¹⁶ Mena doo nyi Wurubuar̄e da lese n̄olo na, te ȳē nyi otenate kegyaebii yaa o tom ken̄ o ne ȳē ne doo ya, m̄ona ken̄ Wurubuar̄e gbagba be wii

otenate waranase dɔɔ te ɔ lese e.
 17 Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowɔ
 ɔ nombia anmarasen see njan man
 lee Igyipite gyoo Faaro wose man
 nyiaa, “Kpene ken dɔɔ te mɔɔ see
 neɲ gyoori yena nyi, mɛɛ gyae nyi
 maa ta n dɔɔ lese me don wola na
 tɛɛle kei dɔɔ balan pou kenyin nyii
 ma yele.” 18 Mena dɔɔ da te naa nyi
 akpaa Wurubuarɛ ne gyae nyi waa
 wii balan waranase na ɔ ne wii be
 waranase, te akpaa ɔ ne gyae nyi
 balan ke yɛɛ konɔɔyɔn na ɔ ne yeli
 bɛɛ yɛɛ konɔɔyɔn.

19 ɛ man nolo waa tale boose
 nyiaa, “Nyi akpaa mena te doo
 na, weera dɔɔ te Wurubuarɛ ne
 bu balan fɔɔ lee be nombiakumɛɛ
 keyɛɛ dɔɔ? Te amɔte ne gyae
 la waa tale kyɛɛkee Wurubuarɛ
 kegyaebii?” 20 Mɛɛ boose njan baa
 nyiaa, deniwalan yena amɔte ken
 waa tale njan na Wurubuarɛ ke
 wɔnɛe nombia? Osun gyae ke tale
 boose walan njan ɔ be ma ke nɛ nyi,
 “Weera dɔɔ te n maa man nɛ?”
 21 Kei be tale kɔn mena ya, nawolo
 nyi walan njan ɔ ne ma osunse nɛ
 waa tale mo tɛɛle degban dokolon
 ma osun kpaakpaate. Mena mɔ te
 waa tale mo tɛɛle degban dokolon
 kenan ma osun yakaate.

22 Mena ke te Wurubuarɛ mɔ doo.
 Nafɔ ɔ ne gyae nyi waa lese ɔ ban
 wola na balan kena nyi ɔ dana don.
 Mɔna ɔ ne nyin konɔɔ nideli fa ban
 ɔ ba gyen ban be dɔɔ nɛ. Nafɔ
 kaboena nyi waa wɔlɛɛ mena balan
 benan kekpaakekpaa. 23 Wurubuarɛ
 nyina konɔɔ fa daa ban ɔ ne gyae
 nyi waa nyin konɔɔ fa nɛ, nawolo
 nyi ɔ ne gyae nyi waa lese ɔ gy-
 oorobiiri dinaa ken wola balan ban
 ɔ be wulaa lese wɔ see nyi baa kaa
 di gyoori kpu na e nɛ. 24 Mena
 balan benan yena daa ban ɔ be
 baake nɛ. Te na de popou mɔ yena
 Gyudatena ya, mɔna baale mɔ lee
 yenaase. 25 Wurubuarɛ yako mena
 nombia kenja ɔ dekpɛnkpɛngyɔɔre
 Hosea tone man nyiaa,

“Balan ban nafɔ ba te yɛɛ me
 balanwɔ ya nɛ,
 maa baake wɔ nyi me balan.
 Te balan ban nafɔ mɔɔ ne gyae wɔ
 ya nɛ,
 baa kaa yɛɛ me balan ban mɛɛ
 gyae.”

26 Mena mɔ te,
 “Botɔɔ ken nafɔ bɛɛ yako wɔ nyi
 ba te yɛɛ me balanwɔ ya nɛ,
 botɔɔtena te baa kaa baake nyi
 Wurubuarɛ njan ɔ kyaa kek-
 paakekpaa nɛ bia.”

27 Wurubuarɛ dekpɛnkpɛngyɔɔre
 Yesaya mɔ gyɔɔ dekpɛnkpɛn yako
 lee Iseraetena wose man nyiaa,
 “Doo nyi Iseraetena boe nɲba ɛpo
 nɔɔman anasa nɛ,
 mɔna be man balan kyomii
 baale
 te Wurubuarɛ waa lɛɛ ba nyee.

28 Nawolo nyi be gyae ke kyare ya,
 de Gbenɲyoo Wurubuarɛ waa
 di
 tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombia
 karatete dokolon.”

29 Wurubuarɛ dekpɛnkpɛngyɔɔre
 Yesaya mɔ yako mena nombii kei
 kaalan nyiaa,
 “Nafɔ Wurubuarɛ donje njan
 den te kaase de duulun man
 balan kyomii baale see ya nɛ,
 nafɔ de popou den munuwɔ
 nɲba mena ken Sodom na
 Gomora donɔɔse
 na nɛ man balan pou be munu
 nɛ.”

30 Lee mena dɔɔ kpene ken mɛɛ
 gyae maa yako yena nyi balan ban
 ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, nafɔ
 ba te yase be sia nyi baa yela be
 gbɛɛneɲ ka teneɛ Wurubuarɛ sia-
 man ya. Mɔna lee ba kelɛɛdi dɔɔ
 te Wurubuarɛ lɛɛ wɔ do yela be
 gbɛɛneɲ teneewɔ ɔ siaman. 31 Te
 Iseraetena dɔɔ ban yase be sia be
 silana Mosesi mmaraase njan, na
 nja ke yela be gbɛɛneɲ ka teneɛ
 Wurubuarɛ siaman. Mɔna be yɛɛ
 kina ken be gbɛɛneɲ ta teneɛ Wu-
 rubuarɛ siaman ya. 32 Weera dɔɔ
 te be yɛɛwɔ kina? Nawolo nyi ba
 te kɛɛ ke nyi Wurubuarɛ kelɛɛdi

ne gyae la ke yela be gbɛɛnenɛ ka tenee Wurubuarɛ siaman ya. Ban gyenɛ nyi be nombia ayɛɛsa ne gyae la ke yela be gbɛɛnenɛ ka tenee Wurubuarɛ siaman. Lee kei dɔɔ ba te yɛɛ nɔgba balanɛ ban bɔɔ gyoo na boe dinaa nɛ. ³³Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see yako boe kei nombia nyiaa,

“Kɛɛ, me ta mo boe dinaa daale see Siyɔn donɔɔ man.

Balanɛ baa gyoo na boe kei kpanɛte, na baa gyoo na ke yala.

Mɔna walanɛ nɔn ɔ mo ɔ wose lo walanɛ nɔn boe kei senɛɛ fa e nɛ dɔɔ na, desɛnɛ be gyae ke di e ya.”

10

¹ Me tebia, kpene kenɛ mɛɛ gyae me konɔɔ man te mɛɛ fane ke dɔɔ yena nyi, Wurubuarɛ waa lɛɛ me tebia Iseraetena pou nyee. ² Maa tale di ba wose man adansɛɛ nyi bɛɛ yase be sia lee Wurubuarɛ nombia nɔn dɔɔ nideli. Mɔna be sia keyase kenɛ bɛɛ kyaa na Wurubuarɛ gbɛɛnenɛ ya. ³ Nawolo nyi bɔɔ gyenɛ gbɛɛ kenɛ Wurubuarɛ na mo yela balanɛ gbɛɛnenɛ na tenee ɔ siaman ya, te banɛ gbagba yase be sia be silana gbɛɛnenɛ nɔn banɛ gyenɛ nyi nɛ gyae ke yela be gbɛɛnenɛ ka tenee Wurubuarɛ siaman nɛ. Lee mena dɔɔ ba te yokɔse ba wose na baa sila Wurubuarɛ gbɛɛ kenɛ ne yeli balanɛ gbɛɛnenɛ na tenɛɛ ɔ siaman nɛ ya. ⁴ Kristo yena mmaraase nɔn pou nyee, te ɔ kekɔnɛ dɔɔ mmaraase nɔn kesila be dana tɔnɔɔ bela ya. Lee kei dɔɔ walanɛ kamase nɔn ɔ lɛɛ e di na, ɔtenate gbɛɛnenɛ gyae ka tenee Wurubuarɛ siaman.

⁵ De naana Mosesi nɔmarasewo lee mena kenɛ deniwalanɛ waa sila mmaraase nɔn na ɔ gbɛɛnenɛ ka tenee Wurubuarɛ siaman nɛ nyiaa, “Walanɛ kamase nɔn ɔ ne di mmaraase nɔn dɔɔ na ɔ gbɛɛnenɛ ka tenee Wurubuarɛ siaman nɛ, akpaa ɔ kyanɛ ɔ wose di nɛ dɔɔ nideli kenɛ ɔ te yale nɛ man dokolonɛ dɔɔ ya nɛ, kenanɛ na waa nyinɛ nyeedonɛ.”

⁶ Mɔna walanɛ nɔn ɔ lɛɛ Yesu di te lee ɔ kelɛɛdi dɔɔ ɔ gbɛɛnenɛ da tenee Wurubuarɛ siaman nɛ, na ɔ na wolo baa nyi ta tekaa yɛɛ nyi nɔlo ke bɔɔse nyi, “Amɔte ne gyae la waa gyenɛ gyu adido” na ɔ kaa mo Kristo kɔnɛ ya. ⁷ Yaa nɔlo mo ke bɔɔse nyi, “Amɔte ne gyae la waa tisi gyu tɛɛle ateta” na ɔ kaa gyuusuu Kristo lee woya man kɔnɛ ya. ⁸ Mɔna Wurubuarɛ nombia ne yako lee balanɛ banɛ bɔɔ lɛɛ Yesu di, te lee ba kelɛɛdi dɔɔ Wurubuarɛ be lɛɛ wɔ do nyi be gbɛɛnenɛ tenee nɔn Wurubuarɛ siaman nɛ wose man nyiaa, “Wurubuarɛ nombia nɔn benaa na nɔn. Nɛ doo ɛ nɔɔse man, te nɛ doo ɛ konɔɔse man mo.” Nombia nɔnanɛ yena kelɛɛdi nombia nɔn dɛɛ yako nɛ.

⁹ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyuusuu n nɔɔ yako balanɛ man nyi, “Yesu yena de Gbenɔgyoo” te n lɛɛ di n konɔɔ man nyi Wurubuarɛ gyuusuu e lee yɛnɛ man na, Wurubuarɛ waa lɛɛ n nyee. ¹⁰ Nawolo nyi walanɛ konɔɔ man te ɔ ne lɛɛ di te Wurubuarɛ ne lɛɛ ɔtenate do nyi ɔ gbɛɛnenɛ tenɛɛ nɔn Wurubuarɛ siaman. Walanɛ nɔɔ mo te ɔ na mo yako nyi Yesu yena ɔ Gbenɔgyoo te Wurubuarɛ ne lɛɛ ɔtenate nyee. ¹¹ Mena mo te Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nɔn ne yako nyi, “Walanɛ kamase nɔn ɔ lɛɛ Kristo di na, desɛnɛ be gyae ke kyanɛ e korakora ya.” ¹² N yɛɛ Gyuda baale e o, n te yɛɛ Gyuda baale e ya o, de popou yɛɛ dokolonɛ Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Kristo nɔnanɛ yena de popou de Gbenɔgyoo. Walanɛ kamase nɔn ɔ wii baake e na, waa mo wa abɔɔ kpaakpaa nɔn boele e. ¹³ Nawolo nyi be yakowɔ Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nɔn man nyiaa, “Walanɛ kamase nɔn ɔ wii baake de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ na waa lɛɛ ɔ nyee.”

¹⁴ Te sena yaa balanɛ baa tale wii baake de Gbenɔgyoo nɔn bɔɔ ne lɛɛ e di ya nɛ yele na waa lɛɛ ba nyee? Yaa akpaa be te nyii ta ɔ wose man

nombia ya na, sena te baa tale lɛɛ e di? Te akpaa ŋolo mɔ te kolosi ɔ wose man nombia fa wɔ ya na, sena te baa yɛɛ na baa nyii ŋa? ¹⁵ Te akpaa Wurubuarɛ te kpila balan nyi baa gyu ke yako ɔ wose man nombia ŋenan ya na, sena te baa yɛɛ na baa tale gyu ke yako ŋa? Wurubuarɛ nombia aŋmarasen see ŋan ne yako nyiaa, “Akpaa balan ne kɔŋ be kaa kolosi nyeedoŋ nombia ŋan na, ba keta na mo nombia kpaakpaa bo kɔŋ.”

¹⁶ Mɔna na ban pou boɔ nyii nombia kpaakpaa ŋan ne lɛɛ na ŋa di ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya yakowɔ nyiaa, “De Gbɛŋgyoo, amɔte lɛɛ na de nombia ŋan dɔɔ yako ne di?” ¹⁷ Mena dɔɔ lee Kristo nyeedoŋ nombia ŋan keyako man te balan ne nyii ŋa. Mena mɔ te lee Kristo nombia ŋenan kenyii man te balan ne lɛɛ ŋa di.

¹⁸ “Mɔna ɛ yela maa boɔse ŋon nyiaa, mena balan kɛwɔ te nyii Kristo nombia ŋan baa yee?” Kenyii dɔɔ be te nyii, nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aŋmarasen see ŋan ne yako nyiaa, “Nombia ŋan te kili gyu tɛɛle kei dɔɔ pou. Te deniwalaŋ kamase mɔ te nyii nombia ŋenan.”

¹⁹ ɛ yela maa boɔse ŋon bela nyiaa, mena dɔɔ ɛ ne yako baa nyi Iseraetena ban boɔ nyii nombia keŋa ne, be te nyii ŋe man yee? Kenyii dɔɔ be nyiiwɔ. Mosesi yena walaŋ gyan gbate ŋon ɔ be tira mena nombia keŋa nɔɔ nyiaa, Wurubuarɛ kpa, “Maa mo balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne

do ɛmɛ Gyudatena sibiiyam.

Maa mo balan ban boɔ gyeŋ daale lee ma wose man ya ne do ŋon ban.”

²⁰ Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya mɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ yako nyiaa, Wurubuarɛ kpa, “Balan ban ba te yase be sia keo man ya ne,

ban naa na man.

Te balan ban mɔ boɔ ne boɔse me dɔɔ ya ne,

ban te maa lese ma wose wola.”

²¹ Mɔna Iseraetena ban dɔɔ Yesaya yakowɔ nyi Wurubuarɛ kpa, “Wee na wee na mɛɛ kɛɛ gbɛɛ nyi baa kaa lɛɛ man di na maa lɛɛ ba nyee, mɔna ba te yɛɛ denjele doŋ koro seŋ tia man.”

11

Wurubuarɛ te bɛɛ Iseraetena kekpaakekpa ya

¹ Nyi akpaa nne te nombia keŋa doo na, ɛ yela maa boɔse ŋon bela nyiaa, “Wurubuarɛ bɛɛ ŋon gbagba ɔ balan ban baa yaa?” Korakora, ɔ te bɛɛ wɔ ya. Nawolo nyi man Pɔɔl gbagba yɛɛ Iserae baale e. Ma lee Aberaham duuluŋ man, te ma lee Bɛŋyamɛn dekpɛŋalaŋ man. ² Te yɛɛ nyi Wurubuarɛ bɛɛ ɔ balan ban ɔ wulaa ɔ gyeŋ wɔ, te ɔ be wulaa lese wɔ see lee tɛɛle kei kewalaŋ ne bo ya. ɛ tɔɔse mena keŋ Wurubuarɛ nombia aŋmarasen see ŋan be yako lee Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Elia wose man. ³ Elia moo Iseraetena nombiakumɛ kaa see Wurubuarɛ siaman te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbɛŋgyoo, Iseraetena ta koe nya akpɛŋkpɛŋgyɔɔra ban pou te be yeɛɛ n kedeesa boya ŋan pou. Man maageŋ kooŋ kaa la, te bɛɛ keo man gba koraŋ baa ko.”

⁴ Keŋte Wurubuarɛ tiranɔɔ fa Elia nyiaa, “Koa, na nyan nyaageŋ kaa la ya. Nawolo nyi me ta lese balan kakpoŋse nyetooro (7,000) see fa ma wose, keŋ be te buŋa ta som bane ŋon bɛɛ baake nyi Baal ne korakora ya.”

⁵ Mena mɔ te gyeŋ wee kei ne, Wurubuarɛ te tɛɛ ɔ bɛɛɛ keŋ dɔɔ lese balan akalansɛɛ baale see fa ɔ wose. ⁶ Akpaa Wurubuarɛ tɛɛ ɔ bɛɛɛ keŋ dɔɔ lese balan na, kenan na te yɛɛ nyi ɔ tɛɛ ba tom keŋ boɔ yɛɛ ne dɔɔ lese wɔ ya. Nyi ŋon tɛɛ ba tom keŋ boɔ yɛɛ ne dɔɔ lese wɔ

nɛ, kenan na ɔ berɛɛ ken ta tekaa yɛɛ berɛɛ gbagba ya.

⁷ Nɛnɛɛ sena yaa dɛɛ yako bela? Kpene ken Israetena be yase be sia keo nɛ, be te nyin ke ya. Mɔna balan akalansɛɛ ban Wurubuare ba lese wo see nɛ, ban nyina na ke. Balan akan ban doo, ban yɛɛ denjele don bo. ⁸ Wurubuare nombia anmarasen see yako mena nombii kei nyiaa,

“Wurubuare te yeli ba nyeeya ta yem,
mena doo boo ne nyii nombia njan man ya.

Te kaa lii na gyen wee kei nɛ,
be dana sia mɔna boo ne naa ya.
Be dana denjela,
mɔna boo ne nyii Wurubuare nombia njan man ya.”

⁹ Gyoo Defidi mo sola Wurubuare nyiaa,

“Wurubuare yela be dedii ka bese ba deyalae.
Yela baa naa diyem to ba dukum kom.

¹⁰ Yela be sia ke yɛɛɛ na baa ta kpanɛ,
na baa kyaa kaale man deban kamase.”

¹¹ E yela maa boose non bela nyiaa, ke yɛɛ ampan nyi Israetena ban kpanɛwo yala ken be ta bese tale koro yee? Koa, na mena ya. Mɔna kelɛɛdi ken ba te lɛɛ Wurubuare di ya nɛ, ken toro na gbɛɛ fa balan ban ba te yɛɛ Israetenawo ya nɛ, na Wurubuare ke lɛɛ ba nyee na ke nyin do Israetena benan sibiiyam. ¹² Nombiakumɛɛ njan Israetena be yɛɛ nɛ, ken torona gbɛɛ fa balan ban ba te yɛɛ Israetenawo ya nɛ te Wurubuare hiraa wo. Israetena benan keyala be Wurubuare osom man nɛ, ka moo tonoo burum kona balan ban ba te yɛɛ Israetenawo ya nɛ. Mena doo akpaa Israetena ban de kaa nyin Wurubuare nyeekeleɛ na, kenan na tonoo ken balan ban ba te yɛɛ Israetenawo ya nɛ baa nyin na, ka te yɛɛ nsendee ya.

¹³ Nɛnɛɛ emɛɛ ban e te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ e tei nombii kei. Me yɛɛ Kristo kpilale e te non kpila na man e gyan nyi me kaa kolosi ɔ nombia njan fa non. Mena doo moo na mo ma tom kei do nsendee ya. ¹⁴ Nawolo nyi me loo gyakaa nyi me kyoo non na, gyae ka do me tebia Gyudatena ban sibiiyam na ke yela Wurubuare ke lɛɛ ba nyee. ¹⁵ Deban ken Wurubuare ba besena ɔ wole tee Israetena nɛ, ke yela balan ban ba te yɛɛ Israetenawo ya nɛ kaa bese Wurubuare ɔ gyooona. Nyi akpaa mena te doo nɛ, kenan na deban ken Wurubuare waa kaa lɛɛ Israetena ban do na, gyae ke yɛɛ balan ban ba te yɛɛ Israetenawo ya nɛ gyon ngba be fonae lee yen man nɛ. ¹⁶ Akpaa n dana kolo te n lese ke man naale deesi fa Wurubuare na, kenan na nawolo baa nyi kpene kenan pou yɛɛ Wurubuare wui. Mena mo te akpaa dan lila yɛɛ Wurubuare wui na, kenan na nawolo baa nyi dan kenan pou yɛɛ ɔ wui.

¹⁷ Gyudatena yɛɛ ngba oliifi dan ken Wurubuare gbagba be duu nɛ. Te balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ, ban yɛɛ yaa ngba hale man oliifi dan nɛ. Mena doo yɛɛ yaa ngba Wurubuare te kara oliifi dan ken ɔ be duu nɛ tombia naale leki, te ɔ ke kara hale man oliifi dan ken tombia ka towaa na ke nɛ. Kei nawolo baa nyi emɛɛ ban e te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ, emɛɛ mo e ke nyin don nawolo nyi e ke nyin lon lee oliifi dan ken Wurubuare gbagba be duu nɛ man. ¹⁸ Mena doo e na gyoo e konoo nyi e kela tombia njan boo kare leki te boo mo non towaa nɛ ya. Nawolo nyi na dan tombia danaana ke ka senɛɛ ya, mɔna ke lila danaana ke ka senɛɛ.

¹⁹ Mberem na e ke yako nyi, “Be keretii tombia njan bo leki na daa ban da te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ, ke nyin gbɛɛ kaa towaa botoo ne dee nyin nyeedon” ²⁰ Kei yɛɛ ampan. Ken ba te lɛɛ di doo ya te Wurubuare keretii wo leki, te ken emɛɛ be kaa

lɛɛ di dɔɔ te ɛ kaa sɛŋawɔ be nawɔɔ man. Mena dɔɔ ɛ na wola ɛ wose ya, mɔna ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli. ²¹ Nawolo nyi Iseraetena ban be yɛɛ tombia gbagbawɔ koran nɛ, be yɛɛ dukum na Wurubuarɛ te tina wɔ yela ya, mɔna ɔ wɔŋa ba denjele. Mena dɔɔ akpaa ɛmɛɛ mɔ ɛ yɛɛ dukum na, ɔ be gyae waa tina ŋon yela ya.

²² N kɛɛ nombii kei na, dɛɛ tale naa nyi Wurubuarɛ dana wɔɛ nideli te ɔ nombia mɔ dana donj nideli. ɔ nombia dana donj fa ban bɔɔ ne yɛɛ ɔ kegyaebii ya nɛ, mɔna ɛmɛɛ balan ban ɛ yɛɛ kakyen te ɛ donj ɔ gbɛɛnen man kenj ɛ te tina yela ya na, waa lese ɔ wɔɛ wola ŋon. Na mena ya na waa keretii ɛmɛɛ mɔ leki. ²³ Te akpaa Iseraetena ban bɔɔ tina ba kelɛɛdi yela nɛ da bese kɔŋ kaa lɛɛ Wurubuarɛ di na, kenan na waa besena wɔ kaa see be dasenɛ bene kenj man. Nawolo nyi Wurubuarɛ waa tale mo wɔ kaa towaa na oliifi danj kenj bela. ²⁴ ɛmɛɛ ban ɛ te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ, ɛ yɛɛ ŋgba ŋale man oliifi danj tombia ŋan bɔɔ kare mo kaa towaa na oliifi danj gbagba kenj nɛ. N kɛɛ na nafa bɔɔ ne kara danj daale tombii kaa towaa na daale ya. Mɔna Iseraetena ban dɔɔ, ban yɛna oliifi danj gbagba kenj bɔɔ kara ke tombia leki nɛ. Mena dɔɔ be gyae ke yɛɛ Wurubuarɛ donj nyi waa bese mo tombia ŋenanj kaa towaa na ke naa kenj ya.

Wurubuarɛ waa lɛɛ Iseraetena pou nyee

²⁵ Me tebia, nombii daale weesɛɛ kenj mɛɛ gyae ɛ ke nyii ke man. Akpaa ɛ nyii ke man na, be gyae ke yela ɛ ke yɛɛ ya agyuenj nyi ɛ gyenj nombia gbaa ya. Nombii kenan yɛna nyi Iseraetena dana denjele donj, mɔna te yɛɛ nyi baa yɛɛ denjele donj kenanj kekpaakekpaa ya. Baa yɛɛ denjele donj kenanj bo kelii debanj kenj Wurubuarɛ waa kaa lɛɛ balan ban ba te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ yaanɔɔle kenj ɔ ne gyae nɛ nyee pɛ.

²⁶ Dekɔŋ mena na Wurubuarɛ waa

lɛɛ Iseraetena pou nyee ŋgba mena kenj Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako nɛ nyiaa,

“Siyon donɔɔ man te nyeeɛɛɛre ŋon waa lee kɔŋ,

na ɔ kaa lese nombia nkaranjkaranj pou lee Iseraetena man.

²⁷ Akpaa nyi ma lese nombiakumɛɛ pou lee be dɔɔ tanj na,

kenj ne gyae la ka wola nyi nɔɔkebakeseɛ kenj doo daa na wɔ nsana nɛ te kɔŋ mena.”

²⁸ Kenj Iseraetena te lɛɛ nyeedonj nombia ŋan di dɔɔ ya, te be kaa bese balan ban bɛɛ kola Wurubuarɛ. Mɔna kei kaa yɛɛ tɔnɔɔ fa ɛmɛɛ ban ɛ te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ. Te kenj be yɛɛ balan ban Wurubuarɛ be wulaa lese wɔ see dɔɔ, mena dɔɔ ɔ ne gyae be nombia lee be naanaɔ dɔɔ. ²⁹ Nawolo nyi akpaa Wurubuarɛ da lese ŋolo te ɔ mo kolo boele e na, ɔ bɛɛ kyɛɛkee wa agyuenj bela ya.

³⁰ Debanj daale kaa lanawɔ na ɛmɛɛ ban ɛ te yɛɛ Iseraetenawɔ ya nɛ ɛ yɛɛ denjele donj Wurubuarɛ dɔɔ, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ lee Iseraetena denjele donj dɔɔ Wurubuarɛ te kaa wii ɛ waranjase. ³¹ Mena ke te nɛnɛɛ ban mɔ dana denjele donj, na ke yela Wurubuarɛ ke wii be waranjase ŋgba mena kenj ɔ be wii ɛ waranjase nɛ. ³² Nawolo nyi Wurubuarɛ te yeli balan pou te yɛɛ denjele donj, na waa nyinj wii be popou waranjase.

³³ Wurubuarɛ wɔɛ kenj ɔ dana nɛ, be dana ke maa ya.

ɔ siakekara na ɔ nombia kagyen dokoso be kyaa ya.

Amɔte ne gyae la waa tale nyii Wurubuarɛ abɔɔ ŋan ɔ ne yɛɛ, na mena kenj ɔ ne yɛɛ ŋa nɛ man?

³⁴ Amɔte gyɛŋa na de Gbengyoo Wurubuarɛ nyeeman nombia, te amɔte ne gyae la waa tale kolosi fa e?

³⁵ Amɔte faa na Wurubuarɛ kolo see, kenj kaboena nyi ŋon mɔ waa to ɔtenate kom?

36 Nawolo nyi kpene kamase yee o wui.
Lee o donj man doo te kpene kamase kyaa,
te ne popou mo kyae fa e.
Non kaboela nyi dee lese o yele kekpaakekpa.
Amen.

12

Mena kenj kaboena nyi Kristotena baa kyaa

1 Lee mena doo me tebia, kenj Wurubuarɛ be wii de waranase doo mee waase non bo nyiaa, e mo e wose pou fa e ngba kedeesa kolo ne lee e kekyaabii man. Na e ke kyaa fa e ngba balan ban ayimee be doo ba wose man ya, te be nombia na gyoo o sia ne. Nawolo nyi kei yena osom kpaakpaate kenj ke kaboena.

2 E na tekaa mo e wose do teele kei doo balan aboo ayeesa man bela ya. Mona e yela Wurubuarɛ ke kyeeke e konoo man nombia na e dinoo pou, na e ka bese balan wole e kekyaabii man. Kei gyae ke yela e ka gyen kpene kenj Wurubuarɛ ne gyae, te ke dei te kee gyoo o sia ne nideli ne.

3 Lee Wurubuarɛ beree kenj o ba mo boele man te o be fa man tom kei nyi maa yee ne doo, mee sola e man walan kamase nyi o na kee o wose nyi nolo be kyaa o wole ya. Mona e man walan kamase waa yokose o wose na waa gyoo o wose man kee nyi, mena kenj o ne kee o wose na beree kenj Wurubuarɛ ba mo boele e lee o keledi doo ne doo na ke gbee.

4 Nawolo nyi de man walan kamase yee deniwalan na o nyee e te o dana yenaase kpookpoo, mona yenan kamase dana ka tom kenj kee yee. 5 Mena ke mo te daa Kristotena mo boe, mona lee Kristo keledi doo de ta bese walan dokolonj. De yee kpookpoo, mona Kristo doo da towaa na donja ngba walan dokolonj ne.

6 Wurubuarɛ aboo anefan njan o ba mo boele daa ne yee kpookpoo, mena doo kaboena nyi dee mo na

yee tom ngba mena kenj o ba mo na boele daa ne. Nyi nolo wui kpene kenj Wurubuarɛ ba mo fa e yena nyi Wurubuarɛ waa ta o doo kolosi na, kaboena nyi waa yee ke ngba mena kenj o keledi doo ne. 7 Akpaa nolo wui yena balan kasom na waa yee kakyen som. Te akpaa nolo mo wui yena Wurubuarɛ nombia njan kawola na, kaboena nyi waa yee kakyen wola. 8 Akpaa nolo wui yena balan kakyen kado na, waa do balan kakyen. Te akpaa nolo mo wui yena woe keyee na, kaboena nyi waa lese o tooman yee woe. Akpaa nolo wui yena nyi waa yee siamante o tebia man na, waa lese o konoo man yee ke nideli. Akpaa nolo wui yena balan waranase kewii na, waa yee ke gyonj man kenj o na toronj ya.

E gyae donja

9 E gyae donja lee e konooe man. E kola aboo njan pou ne yee aboo kumee na ne, na e ke kyan aboo kpaakpaa njan man kenjenj. 10 E yase e sia gyae e tebia Kristotena nideli ngba naalolobia ne, na e ka mo obuo fa donja nideli. E na kee nyi emee kela na nolo ya. 11 E na yeli kegyae kenj doo e man fa Wurubuarɛ nombia njan ne noo ke yokose ya. E yela Wurubuarɛ felin non ka do non donj, na e ka som de Gbenjgyoo Wurubuarɛ nideli. 12 E yela e lookegyakaa kenj e dana ne ke yela e ke di gyonj, na e ke nyin konoo lee e kayeyee man, na e ke fane deban kamase. 13 E kyoo e tebia Kristotena ban be yee ayematenawo ne, na e ke lee njola mo nideli.

14 E sola wosefereen fa balan ban bee naase non diyem ne. E sola Wurubuarɛ wosefereen fa wo. E na falaa wo ya. 15 Kolo de konj nolo doo te o ne di gyonj na, e kpu na e di gyonj. Mena mo te akpaa kolo de konj nolo doo te o ne di walanja na, e kpu na e na e ke di walanja. 16 E kyaa na donja nideli. E na gyina e wose adido ya, mona e mo e wose do na balan

ban̄ bɔɔ doo daale man ya nɛ. Ɛ na kɛɛ ɛ wose nyi ɛ dei kela wɔ ya.

¹⁷ Nyi akpaa ɲolo de yɛɛ ɲon nombiikum na, ɛ na mo dukum tɔ e kom ya. Ɛ yɛɛ kakyeɲ na ɛ ke yɛɛ kpene keɲ balan̄ pou ne kɛɛ ke nyi ke dei nɛ. ¹⁸ Gbɛɛ kamase man na, ɛ yɛɛ kakyeɲ na ɛ ke kyaa na walan̄ kamase wosefɛɛɛɛɲ man. ¹⁹ Me tebia, ɛ na mo nombiakumɛɛ tɔ dɔɲa kom ya. Ɛ mo kpene kamase fa Wurubuare. Nawolo nyi Wurubuare nombia aɲmarasen̄ see ɲan ne yako nyiaa, “Wurubuare kpa, man̄ ɛ Gben̄gyoo ne gyae la maa tɔ balan̄ kom lee be nombiakumɛɛ ɲan bɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ.” ²⁰ Lee mena dɔɔ,
 “Akpaa tanam na ko walan̄ ɲon ɔ ne kola neɲ na,
 fa e weenɛɛ waa di.
 Akpaa lon̄boanen̄ na ko e na,
 fa e lon̄ waa nyɔɔ.
 N yɛɛ mena na, desɛɲ gyae ke kyan̄ e nideli.”

²¹ Na yeli nombiakumɛɛ ke di n dɔɔ ya, mɔna mo nombia kpaakpaa keyɛɛ di nombiakumɛɛ dɔɔ.

13

Ɛ yɔkɔse ɛ wose fa kegyiise

¹ Kaboena nyi walan̄ kamase waa yɔkɔse ɔ wose fa tɛɛle kei dɔɔ kegyiise ban̄ bee di de dɔɔ nɛ, nawolo nyi kegyia ɲolo be kyaa keɲ na Wurubuare see na e ya. Kegyiise ban̄ be kyaa nɛ pou, Wurubuare see na wɔ. ² Mena dɔɔ akpaa ɲolo da koro sen̄ tia kegyiise benan̄ na, ɔ ta sen̄ tia Wurubuare baa. Te walan̄ ɲon waa yɛɛ mena na, Wurubuare waa wɔɲ ɔ den̄ele. ³ Balan̄ ban̄ bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ, bɔɔ ne yee kegyiise ya. Nombiakumɛɛyɛɛra ne yee na kegyiise benan̄. Akpaa n bɛɛ gyae nyi n ke yee tɛɛle kei dɔɔ kegyiise ya na, kenan̄ na yɛɛ kpene keɲ dei na baa nyin̄ kelɛɛ neɲ. ⁴ Nawolo nyi kegyia ɲon bɔɔ lese e see kolo nɔɔman nɛ, ɔ yɛɛ Wurubuare tobaale e keɲ ɔ ne yɛɛ ɔ tom lee nyan̄ gbagba n deeli dɔɔ.

Mɔna akpaa n yɛɛ kolo kum na yela gyakolon̄ ke kyan̄ neɲ, nawolo nyi ɔ don̄ keɲ ɔ dana nɛ te yɛɛ yakaa ya. Ɔ yɛɛ Wurubuare tobaale e ɲon Wurubuare ne tɛɛ ɔ dɔɔ wɔɲ nombiakumɛɛyɛɛra den̄ele. ⁵ Mena dɔɔ kaboena nyi walan̄ kamase waa yɔkɔse ɔ wose fa kegyiise ban̄. Te yɛɛ keɲ nyi ɔ ne yee nyi keɲ baa wɔɲ ɔ den̄ele kaagen̄ dɔɔ ya, mɔna keɲ ɔ gyen̄ lee ɔ konɔɔ man nyi kaboena nyi waa yɛɛ mena dɔɔ.

⁶ Mena mɔ dɔɔ te kaboena nyi yaa tɔ lempoo nɛ. Nawolo nyi kegyiise ban̄ yɛɛ Wurubuare tewulɛɛwɔ te bɛɛ mo ba deban̄ pou yɛɛ tom. ⁷ Ɛ tɔ walan̄ kamase kom keɲ ɛ dana e nɛ. Akpaa ke yɛɛ lempoo ke na tɔ ke, te akpaa ke yɛɛ toto ke na tɔ ke. Akpaa ke yɛɛ obuo ke na bu wɔ, te akpaa ke yɛɛ yele kalese ke na lese ba yele.

⁸ Ɛ na yeli kom kamase ke doo ɛmɛɛ na ɲolo nsana ya. Kom keɲ kaboena nyi ke dɛɛ doo ya nsana yena balan̄ kegyae keɲ kaboena nyi yaa gyae dɔɲa nɛ. Nawolo nyi akpaa ɲolo ne gyae ɔ dɔɔ na, ɔ te yɛɛ kpene keɲ mmaraa keɲ ne gyae nɛ kelii ɔto. ⁹ Nnɛ te Mosesi mmaraase ɲan ɲaale ne yako nyiaa, “Na lee n wɛɛle yaa n baale wɔle ya, na ko walan̄ ya, na ɲmɛɛle ya, na yeli n sia keyɛɛ n dɔɔ kolo ya.” Keɲa na mmaraase akan̄ ɲan pou nyee yena mmaraa keɲ ne yako nyiaa, “Gyae n dɔɔ ɲgba nyan̄ gbagba n wose nɛ.” ¹⁰ Nyi akpaa ɲolo ne gyae ɔ dɔɔ nɛ, ɔ be gyae waa yɛɛ e nombiikum ya. Mena dɔɔ nyi n gyae n dɔɔ na, n dii mmaraase ɲan pou dɔɔ baa kelii ɔto. Nawolo nyi mmaraase ɲan pou nyee yena kegyae.

¹¹ Keɲa pou wɔle nɛ, ɛ kɛɛ deban̄ keɲ man de kyaa nɛ na ɛ kena nyi te lii deban̄ keɲ dee fon̄ lee da dosoron̄ man. Nawolo nyi nenɛɛ da nyeekeɛɛweeya ɲan ta benaa kela deban̄ keɲ dɔɔ tan̄gbɛɛ lee Kristo di nɛ. ¹² Teka kyomii na nelim te lam, na tɛɛ kena mɔ te lii. Mena dɔɔ ɛ yela dee tina ditin̄tɛɛ man abɔɔ

keyee yela, na dɛɛ mo kenmanee kegba ken dɛɛ mo yoo na ditintɛɛ aboo nɛ do. ¹³ Ɛ yela da kekyaabii man ke yee ngba balan ban be kyaa kenmanee man nɛ. Ɛ na yeli dɛɛ wɔlɛɛ deban gyu ke kyaa nɔɔdedii man di de nɔɔ na dɛɛ dɛɛse ya. Ɛ na yeli dɛɛ yee kafon nombia na nombia nkarankaran ya. Ɛ na gyae kale ya, te ɛ na yee sibiikum mo ya. ¹⁴ Mɔna ɛ yela de Gbenjyoo Yesu Kristo kedi ɛ nyee, na ba tekaa yela ɛ ka gyuen nombiakumɛɛ njan ɛ dinɔɔ kum ken ne yeli ɛ ne yee nɛ ya.

14

Ɛ na bu dɔɔna fɔɔ ya

¹ Ɛ lɛɛ walan non ɔ be dana don ɔ Kristo kelɛɛdi man ya nɛ do ɛ man. Mɔna ɛ na yeli ɛ konɔɔ man nombia njan dɔɔ walan kamase senɛɛ nɛ, ka mo kewɔneɛ kon ya nsana ya. ² Nɔlo kyaa na lee ɔ Kristo kelɛɛdi dɔɔ ɔ ne lɛɛ di nyi waa tale di kpene kamase. Nɔlo mo kelɛɛdi be dana don ya mena dɔɔ non ne di faaren weenɛɛ kaagen bo. ³ Gbɛɛ be doo nyi walan non ɔ ne di kpene kamase nɛ, waa kɛɛ ɔ wose nyi ɔ dei kela walan non ɔ ne di faaren weenɛɛ nɛ ya. Mena mo te walan non ɔ ne di faaren weenɛɛ nɛ, na bu walan non ɔ ne di kpene kamase nɛ fɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ ne lɛɛ be popou do. ⁴ Nyan yena amɔte ken n ke tale bu nɔlo tobaale yaa wa alebu fɔɔ? Walan nonan ɔ gbenjyoo waagen ne gyae la waa tale naa nyi ɔ senɛɛ nideli yaa ɔ ba senɛɛ nideli ya. Te waa tale sen nideli nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuarɛ dana don ken waa tale yela waa sen nideli.

⁵ Nɔlo waa tale yako nyi wee daale kela weeya akan njan, te nɔlo mo gyan na weeya njan pou yee kyɛkyɛɛ. Nombia ken man na, kaboena nyi walan kamase waa lɛɛ ɔ wui ken dɔɔ ɔ senɛɛ nɛ do nideli. ⁶ Nyi akpaa nɔlo da lese wee daale see nyi ken kela na weeya akan njan na, ɔ ne yee mena bo na waa mo lese

Wurubuarɛ yele. Te akpaa nɔlo mo ne di kpene kamase na, ɔ ne di ke bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Nawolo nyi ɔ ne fane fa Wurubuarɛ karan lee weenɛɛ njan dɔɔ pete ɔ ne dii. Walan non mo ɔ ne di faaren kaagen bo nɛ, non mo ne di na bo na waa mo lese Wurubuarɛ yele. Nawolo nyi non mo ne fane fa Wurubuarɛ karan pete ɔ ne dii.

⁷ Da ke kyaa kei, yen man o nyeedon man o, nɔlo be kyaa fa ɔ wose ya. ⁸ Nyi akpaa de kyaa na, de kyae fa de Gbenjyoo Yesu Kristo. Mena mo te akpaa da yem na, da yenae fa de Gbenjyoo Yesu Kristo. Mena dɔɔ nyi de kyae na de sia o, da yenae o, de yee de Gbenjyoo Yesu Kristo wui.

⁹ Kei dɔɔ te Kristo yenawo te ɔ fonawo lee yen man. Na ke yela waa nyin bese balan ban be kyaa na be sia, na ban bo yekee nɛ pou Gbenjyoo. ¹⁰ Mena dɔɔ tekaboena nyi nɔlo waa bu ɔ dɔɔ fɔɔ yaa waa kɛɛ ɔ wose nyi ɔ dei kela ɔ dɔɔ ya. Nawolo nyi de popou dɛɛ kaa sen Wurubuarɛ siaman na waa di de nombia. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see njan ne yako nyiaa,

“De Gbenjyoo kpa,

‘Man nyina me kyaa nɛ,

walan kamase waa kaa bun me siaman

na waa toro yako nyi man yena Wurubuarɛ.’ ”

¹² Lee mena dɔɔ de man walan kamase waa kaa tɔlɛɛ ɔ nɔɔwoya fa Wurubuarɛ.

¹³ Mena dɔɔ ɛ yela dee tina dɔɔna fɔɔ kebu yela. Mɔna kaboena bo nyi dɛɛ kɛɛ nyi dɔɔ yee kolo na ke yela nɔlo ke yee dukum ya. ¹⁴ Me ka bese Kristo baale kei dɔɔ nɛ, ma te naa nyi weenɛɛ kamase be kyaa ken ke yee kolo kum ke ya. Mɔna akpaa Kristo baale nɔlo de lɛɛ weenɛɛ njan do nyi ke yee kolo anakolan ke na, na ɔtenate gyan te ke yee kolo anakolan.

¹⁵ Nyi akpaa n weeneε n̄aale kedi de yeli n d̄oo ηolo wose te f̄εε e ya n̄ε, kenan̄ na n nombia ayεεsa b̄εε wola balan̄ kegyae ya. Na yeli n weeneε n̄aale kedi ke yela n d̄oo ηolo ke yala ɔ kel̄εedi man ya. Nawolo nyi ηon m̄o d̄oo te Kristo yen̄awɔ. ¹⁶ Mena d̄oo na yeli kpene ken̄ nyan̄ ne k̄εε ke nyi ke dei n̄ε, ka bese kolo kum balan̄ siaman ya.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuar̄ε gyoori ken̄ n̄ε, ka te yεε kedi na kenyɔɔ nombia n̄aagen̄ ya. M̄ona ke yεε ken̄ nyi walan̄ waa yεε kpene ken̄ ten̄εε Wurubuar̄ε siaman, na waa yεε kpene ken̄ gyae ka mo wosef̄εeren̄ k̄on̄ ηon na ɔ d̄oo nsana, na dee di gyon̄ ken̄ Wurubuar̄ε felin̄ ηon ne fa daa n̄ε. ¹⁸ Walan̄ kamase ηon ɔ som Kristo lee mena gb̄εε kei man n̄ε, ɔ nombia na gyoo Wurubuar̄ε sia. Mena walan̄ ηonan̄ m̄o te balan̄ na lese ɔ yele.

¹⁹ Mena d̄oo deban̄ kamase na ε yela d̄εε mo de loo gyakaa ab̄oo n̄an̄ gyae ka mo wosef̄εeren̄ k̄on̄, te n̄εε do daa don̄ da kel̄εedi man n̄ε d̄oo. ²⁰ Na yeli weeneε n̄an̄ nyan̄ ke di n̄ε, ke w̄ol̄εε Wurubuar̄ε tom ya. Gb̄εε doo nyi d̄εε tale di weeneε kamase, m̄ona akpaa weeneε n̄an̄ nyan̄ kedi n̄ε ne gyae la ke yela ηolo ke yala ɔ kel̄εedi man na, kenan̄ na na di n̄a korakora ya. ²¹ Nawolo nyi akpaa ηolo de b̄εε naane ketao, yaa ɔ b̄εε solon̄ kenyɔɔ yaa ɔ b̄εε kpene kamase ken̄ gyae ke yela ɔ d̄oo ηolo ke yala ɔ kel̄εedi man na, ken̄ gba dei la kela. ²² Mena d̄oo kpene kamase ken̄ n̄ ne l̄εε di lee mena nombia ken̄a man na, yela ke doo εm̄εε na n̄ Wurubuar̄ε nsana. Walan̄ ηon ɔ kon̄ɔ man nombia bee bu e f̄ɔɔ lee ab̄oo n̄an̄ ηon gb̄agba be l̄εε n̄a do n̄ε man ya na, ηon na nyeebam. ²³ M̄ona akpaa ηolo de di kolo ken̄ ɔ kon̄ɔ man nombia ta tenee e ya n̄ε, kenan̄ na Wurubuar̄ε waa bu e f̄ɔɔ. Nawolo nyi ɔtenate te l̄εε Wurubuar̄ε di lee kpene kenan̄ keyεε man ya. Te kpene kamase ken̄ ηolo te l̄εε Wurubuar̄ε di lee ka

keyεε man ya n̄ε, na ke yεε dukum ke.

15

ε na gyuen̄ yaagen̄ wui ya

¹ Daa ban̄ da sen̄εε da kel̄εedi man ken̄ken̄ n̄ε, kaboena nyi dee nyin̄ kon̄ɔ fa ban̄ b̄oo sen̄εε ba kel̄εedi man ken̄ken̄ ya n̄ε, na dee nyin̄ kyɔ wɔ. ε na yeli d̄εε k̄εε daa daagen̄ wui ya. ² ε yela de man walan̄ kamase ke yεε kpene ken̄ dei fa ɔ d̄oo, na ke kyɔ e na ηon m̄o ka sen̄ ken̄ken̄ ɔ kel̄εedi man. ³ Nawolo nyi Kristo gba koran̄ te k̄εε ηon waagen̄ wui ya. Be ηmarasewɔ Wurubuar̄ε nombia an̄marasen̄ see man nyi ɔ yako Wurubuar̄ε nyiaa, “Tuub̄ia n̄an̄ balan̄ ba tee nen̄ n̄ε, man̄ te n̄e kaa wurawɔ.” ⁴ Nombia n̄an̄ pou b̄oo ηmarase see Wurubuar̄ε nombia an̄marasen̄ see n̄an̄ man n̄ε, be ηmarase n̄a bo see na n̄e ka wola daa nombia. Kei gyae ke yela d̄εε yεε kakyen̄ na dee nyin̄ kon̄ɔ sen̄ ken̄ken̄, lee lookegyakaa ken̄ de dana n̄ε d̄oo.

⁵ M̄εε sola Wurubuar̄ε ηon ɔ ne yeli balan̄ ne nyin̄ kon̄ɔ sen̄ ken̄ken̄ te ɔ na do wɔ kakyen̄ n̄ε nyiaa, deban̄ kei ken̄ ε silana Kristo Yesu n̄ε, waa yela ε ke yεε n̄ɔɔdokolon̄. ⁶ Dek̄on̄ mena na gyae ke yela ε popou ka mo kon̄ɔ dokolon̄, na n̄ɔɔdokolon̄ lese Wurubuar̄ε ηon ɔ yεε de Gben̄gyoo Yesu Kristo ɔ kya e n̄ε yele.

⁷ Lee mena d̄oo ε l̄εε d̄on̄a do ηgba mena ken̄ Kristo be l̄εε ηon do n̄ε, na balan̄ ke nyin̄ lese Wurubuar̄ε yele. ⁸ Ampan̄ yaa m̄εε yako ηon nyiaa, Kristo kaa bese Gyudatena somre na ka wola nyi Wurubuar̄ε ne di ɔ nombia d̄oo. Te ɔ nombia n̄an̄ ɔ be yako see fa Gyudatena be naanaɔ ban̄ n̄ε, gyae ke k̄on̄ mena. ⁹ Kei gyae ke yela balan̄ ban̄ ba te yεε Gyudatenawɔ ya n̄ε, ka lese Wurubuar̄ε yele lee mena ken̄ ɔ be wii be waran̄ase ηgba mena ken̄ Wurubuar̄ε nombia an̄marasen̄ see n̄an̄ be yako n̄ε nyiaa,

“Lee kei dɔɔ maa lese n yele balan
 ban
 ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ
 siaman,
 na maa kpee nɔɔnɛn kelɛɛ nɛn.”
 10 Wurubuarɛ nombia anmarasɛn
 see njan besewɔ yako nyiaa,
 “Emɛɛ balan ban ɛ te yɛɛ Gyudate-
 nawɔ ya nɛ,
 ɛ kpu na balan ban Wurubuarɛ
 ba lese nɛ na ɛ ke nyanɛɛ.”
 11 Wurubuarɛ nombia anmarasɛn
 see njan besewɔ yako nyiaa,
 “Emɛɛ ban pou ɛ te yɛɛ Gyudate-
 nawɔ ya nɛ,
 ɛ lese de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ
 yele.
 Emɛɛ tɛɛle kei dɔɔ balan pou,
 ɛ lese Wurubuarɛ yele.”
 12 Wurubuarɛ dekpenkpenɔgyɔɔre
 Yesaya mɔ yakowɔ nyiaa,
 “Walan nolo waa kaa lee de naana
 Gyese duulun man kɔn.
 Non ne gyae la ɔ kaa di gyoori
 balan ban ba te yɛɛ Gyudate-
 nawɔ ya nɛ dɔɔ,
 te ɔ dɔɔ te baa mo be loo
 yakaa.”
 13 Mɛɛ sola Wurubuarɛ non ɔ ne fa
 balan lookegyakaa nɛ nyi waa yela
 ɛ ke kyaa gyon na wosefɛɛɛɛn man
 lee kelɛɛdi ken ɛ be lɛɛ e di nɛ dɔɔ.
 Na ɔ felin non ke yela ɛ ka mo ɛ loo
 yakaa ɔ dɔɔ nideli.
 14 Me tebia Kristotena, man
 gbagba gyen nideli nyi ɛ yɛɛ balan
 kpaakpaawɔ, te ɛ gyen nombia mɔ
 nideli ken ɛ ke tale wola ɛ tebia.
 15 Mɔna ma te gyɔ me konɔɔ yako
 non nombia njaale me tɔne kei
 man, na ɛ be nyin wolee na ya.
 Wurubuarɛ berɛɛ ken ɔ ba mo boele
 man nɛ dɔɔ, te me talawɔ yako
 non nombia nenan. 16 Nawolo nyi
 Wurubuarɛ lese na man nyi maa yɛɛ
 Yesu Kristo kpilale balan ban ba te
 yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man. Mɛɛ
 yɛɛ tom nɔgba Wurubuarɛ sae nɛ lee
 non Wurubuarɛ nyeedon nombia
 njan keyako man. Kei gyae ke yela
 balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ
 ya nɛ, kaa yɛɛ nɔgba kpene ken bɛɛ

mo deesi fa Wurubuarɛ te na gyoo
 ɔ sia nɛ. Nawolo nyi Wurubuarɛ
 felin non te desina wɔ ken kolo kum
 kamase be doo be man bela ya.

17 Mena dɔɔ me dana gbɛɛ ken
 maa tale wola ma wose, lee tom ken
 Kristo don ken ne yeli mɛɛ yɛɛ fa
 Wurubuarɛ nɛ dɔɔ. 18-19 Mɔɔ gyae
 maa yako nombii daale kpu na ken
 Yesu Kristo be tɛɛ me dɔɔ yɛɛ nɛ
 ya. Maa gyɔ me konɔɔ bo yako
 mena ken ɔ be tɛɛ me dɔɔ yela balan
 ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ
 be kaa lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ dɔɔ.
 Me nɔɔwoya na me nombia ayɛɛsa
 na gyakolon nombia na nombia di-
 naana njan Wurubuarɛ felin non be
 yeli mɔɔ tale yɛɛ nɛ, yele la te balan
 ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ
 kaa lɛɛ Wurubuarɛ di. Mena dɔɔ me
 tɛɛwɔ kolosi Kristo nombia kpaak-
 paa njan pou lee Gyerusalem donɔɔ
 man menɛɛ kelii Ilirikum tɛɛle dɔɔ.

20 Kpene ken doo me konɔɔ man
 deban kamase ken mɛɛ gyae nyi
 maa yɛɛ yena nyiaa, mɛɛ gyae nyi
 maa ta kolosi Kristo nombia kpaak-
 paa njan botɔɔse njan be te nyii ta
 na see ya nɛ. Mɔɔ ne gyae nyi me
 kaa kolosi na botɔɔse njan baale be
 wulaa kolosi na nɛ ya. 21 Mena te
 Wurubuarɛ nombia anmarasɛn see
 njan ne yako nyiaa,

“Balan ban ba te yako ta wɔ Kristo
 nombia njan ya nɛ baa naa e,
 te balan ban be te nyii ta ɔ
 nombia njan ya nɛ baa nyii nɛ
 man.”

22 Kei dɔɔ te kaa lii nan gyen me te
 nyina ta gbɛɛ maa kɔn ɛ gyan ya nɛ.

23 Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ma te tan ma tom
 keyɛɛ kebo, te leenan bene bene me
 wulaa mɛɛ gyae gbɛɛ nyi maa kɔn
 ɛ gyan, 24 mena dɔɔ ma te yɛɛ ma
 agyuen nyi akpaa mɛɛ lam mee gyu
 Sepeni na maa ta ɛ gyan. Mɛɛ kɔn
 me kaa talaa me sia ɛ gyan weeya
 ala, na ɛ ke nyin lo man gbɛɛ.

25 Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ma senɛɛ
 Gyerusalem gbɛɛ dɔɔ baa. Me dana
 kolo mee gyu me kaa kyɔ Kristotena
 ban be kyaa botɔɔ nɛ. 26 Nawolo nyi

Kristotena ban be kyaa Masedonia na Akaya teelese man ne, ta mo gyon yilaa aboo na baa mo yele Kristotena ayematena ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne. ²⁷ Ban gbagba kegyaebii man te ba moowo yilaa aboo kenja, te kaboena nyi baa tan yee mena. Nawolo nyi nyeedon nombia kpaakpaa nan boo nyii lee Wurubuare gyan ne, Gyudatena yele la te be nyii na. Mena doo nyi ban mo da mo ba wose man aboo gyu ke kyoo Gyudatena benan na, ke doo na ke gbese.

²⁸ Akpaa me tan mo aboo nan pou boo yilaa ne do wo be nyinmaa man na, maa kaa lan gyu Sepeni teele man. Akpaa mee lam mee gyu botoo na, te maa koo e gyan. ²⁹ Te ma gyan nyi me kee koo e gyan kei ne, gyae ke yela Kristo ke hiraa daa nideli.

³⁰ Me tebia kpaakpaa, me ta mo de Gbengyoo Yesu Kristo na balan kegyae ken Wurubuare felin non be yeli e dana ne mee sola non nyiaa, e yase e sia fane fa Wurubuare kyoo man. ³¹ E fane fa Wurubuare fa man nyi waa lese man lee balan ban ba te yee Kristotenawoo ya te be kyaa Gyudia teele man ne nyinmaa man. E fane nyi Wurubuare waa yela Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne, sia kagye tom ken mee gyu me kaa yee be gyan ne man. ³² Te akpaa Wurubuare de see na maa koo e gyan na gyon, na daa na non pou ke kyaa na dee di gyon na donja. ³³ Wurubuare non oo yee wosefereen Gbengyoo e ne, waa kyaa na e popou. Amen.

16

Nookado

¹ Mee lese de deesi Kristo alo Foobe maa wola non nyi oo yee walan non oo ne yee Wurubuare nideli. Foobe kei yee kegyia e Kristotena ban be kyaa Kenkiria donoo man ne man. ² Nyi oo koo e gyan na e lee e lee de Gbengyoo Yesu yele man na e ke kyoo e lee gbese kamase man, ngba mena ken kaboena nyi Kristotena

baa kyoo donja ne. Nawolo nyi non gbagba mo te kyoo balan burum, te oo te kyoo man gbagba mo.

³ E do Pirisila na Akuila noo fa man, nawolo nyi be yee me tebiawoo te daa na wo pou ne yee na Kristo Yesu tom ken.

⁴ Ba moo ba wose fa yen lee me doo. Mena doo mee do wo noo nideli. Na man maagen na do na wo noo ya, mona Kristotena ban ba te yee Gyudatenawoo ya ne mo na do wo noo.

⁵ E do Kristotena ban bese gyanee ba dekpanalan man ne noo fa man.

E do me gyoo gyaagyi Epanetuse noo fa man. Non yena walan non oo be tangbese lee Kristo di Esia teele man.

⁶ E do Meeere non oo be naa diyem nideli e doo ne noo fa man.

⁷ E do Andoronikuse na Gyuniase noo fa man.

Be yee Gyudatenawoo ngba man ne, te daa na wo pou te be kyanawoo to deni see.

Be yee balan ban Kristo kpilala ban pou ne bu wo nideli, te be tangbese man lee Kristo di gba.

⁸ E do Ampeliatuse noo fa man.

Oo yee me gyoo gyaagyi e lee Kristo doo.

⁹ E do de gyoo Ubanuse non daa na e pou ne yee tom Kristo man ne,

na de doo kpaakpaa Setakise noo fa man.

¹⁰ E do Apelese noo fa man.

Oo ta lese wola nideli nyi oo senese Kristo nombia nan man nideli.

E do balan ban pou boo lee Aristobuluse dekpanalan man ne noo fa man.

¹¹ E do Herodion noo fa man.

Non mo yee Gyuda baale e ngba man ne.

E do Kristotena ban be kyaa Nasisuse dekpanalan man ne noo fa man.

12 Ɛ do Tirifena na Tirifosa nɔɔ fa maŋ.

Be yɛɛ ala ban bɔɔ kyan ba wose yɛɛ de Gbenɣyoo Kristo tom ken.

Ɛ do me gyoo gyaagyɛ Pɛɛsi nɔɔ fa maŋ.

Ɔnon mɔ yɛɛ alo Ɔnon ɔ be yɛɛ tom dinaa fa de Gbenɣyoo.

13 Ɛ do Rufuse na ɔ naa Ɔnon ɔ ba mo maŋ yɛɛ ɔ bu nɛ nɔɔ fa maŋ.

Rufuse yɛɛ de Gbenɣyoo Kristo tobaale Ɔnon ɔ yele ba lee nideli.

14 Ɛ do Asinkirituse na Felegon na Hemise na Patorobase na Hemase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na wɔ nɛ nɔɔ fa maŋ.

15 Ɛ do Filologuse na Gyulia na Neruse na ɔ deesi na Olimpase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na wɔ nɛ nɔɔ fa maŋ.

16 Ɛ pukaa dɔŋa, na Ɛ ka do dɔŋa nɔɔ na gyon.

Kristotena akpii akpii ŋan pou na do Ɔnon nɔɔ.

17 Me tebia, mɛɛ waase Ɔnon nyi Ɛ keɛ nideli na Ɛ ka gyene balan ban be kpuɛ na Ɔnon te bɛɛ wɔlɛɛ ya nsana nɛ. Mena balan benan ne yeli baale ne yale ba kelɛɛdi man, te be nombia ŋan bɛɛ wolo nɛ mɔ yɛɛ kpoo lee ŋan mɔɔ wola Ɔnon nɛ man. Ɛ lese Ɛ wose lee mena balan benan man.

18 Nawolo nyi mena balan kɛwɔ bɛɛ som de Gbenɣyoo Kristo ya, mɔna bɛɛ gyae ban gbagba deeli bo. Be dɔŋɛɛ bɛɛ mo nɔɔman yelin na nɔɔwoya gyon nyinjan mo beo balan ban bɔɔ gyen daale ya nɛ.

19 Ɛmɛɛ dɔɔ balan pou te nyii mena ken Ɛ ba mo Ɛ wose fa Kristo nɛ, mena dɔɔ dana maŋ gyon nideli. Mɔna mɛɛ gyae Ɛ ka gyen nyansa na Ɛ ka gyen nombia ŋan ŋe dei, na Ɛ ka lese Ɛ wose lee dukum keyɛɛ man.

20 Be gyae ke kyare ya Wurubuare Ɔnon ɔ yɛɛ wosefɛɛren pou Gbenɣyoo e nɛ, waa yela Ɛ ke sakatee ɔbonsam Ɛ nawɔɔ tɛɛ. De Gbenɣyoo Yesu waa mo ɔ bɛɛɛ boele Ɔnon.

21 Me dɔɔ Timoti Ɔnon daa na e ne yɛɛ tom dokolon nɛ na do Ɔnon nɔɔ.

Mena ke mɔ te Lusiuse na Gyason na Sosipata ban be yɛɛ me tebia Gyudatenawɔ nɛ mɔ na do Ɔnon nɔɔ.

22 Maŋ Tetiyuse Ɔnon mɔɔ ŋmarase tone kei fa Pɔɔl nɛ, mɔ na do Ɔnon nɔɔ lee de Gbenɣyoo Kristo yele man.

23 Me denite Gayose mɔ na do Ɔnon nɔɔ.

Ɔ dekpajalan man te daa Kristotena ban pou de kyaa kɛbo nɛ ne gyanɛɛ.

Erasituse Ɔnon ɔ ne keɛ donɔɔ kei kɔba dɔɔ nɛ, na de dɔɔ Kuatuse mɔ na do Ɔnon nɔɔ.

24 De Gbenɣyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛɛɛ boele Ɛ popou na waa sen Ɛ wɔle. Amen.

25 Ɛ yela dɛɛ lese Wurubuare yele. Ɔnon ne tale la yela Ɛ ne tale sen kenken Ɛ kelɛɛdi man, lee Yesu Kristo nyeedon nombia ŋan mɔɔ kolosi fa Ɔnon nɛ dɔɔ. Nafɔ anokoare nombii kei yɛɛ nombii aweesen ke, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuare te yeli de ta gyen ke. 26 Nɛnɛɛ dɔɔ nombii kei ta tekaa yɛɛ nombii aweesen ya. Wurubuare te yeli wa akpenkpɛngyɔɔra te ŋmarase anokoare nombii kei see. Te Wurubuare Ɔnon mɔ ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ te yeli ba te kolosi nombii kei fa tɛɛle kei dɔɔ balan pou, na baa lee e di na baa ta ɔ gbɛɛnen dɔɔ.

27 Ɛ yela dɛɛ ta de Gbenɣyoo Yesu Kristo dɔɔ na dɛɛ lese Wurubuare yele kekpaakekpaa. Nawolo nyi Ɔnon waagen koon yena nyansa pou nyee. Amen.

Pool Tɔne gyangbate ken ɔ be nmarase yelee Korintotena nɛ

¹ Tɔne kei lee maŋ Pool nɔn Wurubuare be baake lee ɔ kegyaebii man nyi me kaa yee ɔ kpi-lale nɛ, na de doo Sositene gyaŋ. ² Dɛɛ nmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena dikpii ken ɛ kyaa Korinto donoo man, na ban pou be kyaa yenaŋ kamase te bɛɛ som de Gbenɣyoo Yesu Kristo nɔn ɔ yee daa na wo pou Gbenɣyoo e nɛ. Wurubuare te tɛɛ Kristo Yesu doo baake nɔn te ɔ gberaa ayimɛɛ lee ɛ wose man te ɔ desina nɔn see fa ɔ wose.

³ De kya Wurubuare na de Gbenɣyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele nɔn, na baa fa nɔn wosefɛɛren. ⁴ Deban kamase ken mɛɛ fane na, mɛɛ fa Wurubuare karan lee mena ken ɔ be tɛɛ de Gbenɣyoo Kristo Yesu doo mo ɔ beree boele nɔn nɛ doo. ⁵ Lee mena ken emɛɛ na Kristo be yee noodokolon doo, Wurubuare te hiraa nɔn gbɛɛ kamase man. ɔ te yeli ɛ ta gyen kekolosi te ɛ nyina nyansa mo kpu. ⁶ Nawolo nyi Kristo nombia nɔn dee kolosi te ɛ be nyii nɛ, ta gyoo ɛ man nideli. ⁷ Mena doo deban kei ken ɛ kyaa ɛ ne daa de Gbenɣyoo Yesu kabese kɔŋ na sibiiyam nɛ, Wurubuare felin kolo anefan daale be kyaa ken ɛ te nyina ta ya. ⁸ Non gbagba waa yela ɛ ka sen kenken kelii ɔto, ken nyi nombiikum kamase be gyae ke doo ɛ man ya kelii wee ken de Gbenɣyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ. ⁹ Wurubuare nɔn ɔ bɛɛ lee ɔ nombia wole ya nɛ baake na nɔn nyi ɛ kaa yee noodokolon na ɔ bu Yesu Kristo nɔn ɔ yee de Gbenɣyoo e nɛ.

Kristotena ne kale na doŋa

¹⁰ Me tebia Kristotena, me ta mo de Gbenɣyoo Yesu Kristo yelee mee

doo nɔn teree nyiaa, ɛ popou ɛ yako nombii sɛɛ doŋa na kekpase be kɔŋ ɛ man ya. ɛ yee noodokolon lee ɛ nyeeman nombia na ɛ kekolosi pou man. ¹¹ Me tebia, balan baale ta lee Koloe dekpanalan man kaa yako maŋ nyi kale doo ya nsana. ¹² Nombii ken doo yena nyi ɛ be dana noodokolon ya. Nawolo nyi ɛ man baale kpa, “Be silana Pool bo,” te baale mo kpa, “Be silana Apolo bo,” te baale mo kpa, “Be silana Pita bo.” Mena mo te baale mo kpa, “Kristo te be silana.” ¹³ Mɛɛ boose nɔn baa nyiaa, dɛɛ tale kpase Kristo? Pool te be gyoo wo sakaa ɔpanɔn doo fa nɔn? Yaa maŋ Pool yelee maŋ te be soo nɔn Wurubuare lon? ¹⁴ Mɛɛ do Wurubuare noo nyi lee Krispuse na Gayose wole na, ma te so nolo Wurubuare lon ya. ¹⁵ Lee mena doo nolo be tale yako nyi, be soo e Wurubuare lon bo lee ma yelee man ya. ¹⁶ Mɛɛ toose mo nyi me soo Setefanase na ɔ dekpanalanmantena Wurubuare lon. Lee kewo wole na, moo ne toose nyi me soo nolo Wurubuare lon bela ya. ¹⁷ Nawolo nyi Kristo te kpila maŋ nyi me kaa so balan Wurubuare lon ya. Mona ɔ kpila maŋ bo nyi me kaa kolosi ɔ nombia kpaakpaa nɔn. Me ta mo denibalan nyansa kolosi nombia kpaakpaa nɔn ya. Nyi men moo denibalan nyansa kolosi nombia kpaakpaa nɔn, nafa Kristo yen ken ɔ ba yem ɔpanɔn doo nɛ wose man nombia be gyae ke yee noodon ya.

Kristo yena Wurubuare doŋ na ɔ nyansa

¹⁸ Kristo ɔpanɔn doo yen ken nombia yee diyin nombia na fa balan ban bɛɛ yoo Wurubuare gbɛɛ man nɛ, mona daa ban Wurubuare ne lee da nyee nɛ doo ne yee Wurubuare doŋ ke fa daa. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see nɔn ne yako nyiaa, “Maa yela nyansatena ban nyansa ke yee yakaa,

na maa yela ban be sia be kare ne,
mo sia kekara ken ke yee yakaa.”

²⁰ Nyi akpaa nne te doo na, kenan na teele kei doo nyansatena na tone gyenara na nombia gyenara ban dasenae yena alen Wurubuarɛ siaman? Wurubuarɛ ta lese wola nyi teele kei doo nyansa yee diyin nombia na o siaman. ²¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ nyansa man na, o yee ke nyi balan be gyae baa tale mo ban gbagba be nyansa gyen e ya. Mena doo ke yee Wurubuarɛ kegyaebii nyi waa ta na nombia kpaakpaa nan dee kolosi te balan kpa ne yee diyin nombia na ne doo lee balan ban baa lee na di ne nyee. ²² Gyudatena ne gyae gyakolon nombia bo baa naa, te Girikitenana mo ne gyae nyansa nombia bo baa nyii. ²³ Mɔna daa ne kolosi Kristo non boo gyo e sakaa opanɗan doo ne wose man nombia bo. Mena nombia nenan yee ban nombia na fa Gyudatena, te ne yee diyin nombia na fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. ²⁴ Te balan ban pou Wurubuarɛ be baake ne doo, be yee Gyudatenawo o, yaa ba te yee Gyudatenawo ya ne, Kristo yena Wurubuarɛ don na o nyansa fa wo. ²⁵ Nawolo nyi Wurubuarɛ nyansa ken deniwalan bee bu ke ya ne, ken kela na deniwalan nyansa, te o don ken deniwalan bee bu ke ya ne, ken kela na deniwalan don. ²⁶ Me tebia, e toose mena ken e doo pɛte Wurubuarɛ be baake non ne. Nawolo nyi deban kenan na, na e popou yena siakaralatenan balan siaman ya, te na e popou mo yena balan dinaana balan siaman ya, te na e popou mo yena gyoorobia ya. ²⁷ Mɔna balan ban teele kei doo balan ne kee wo nyi be yee ayintenawo ne, ban te Wurubuarɛ lesewo te o moo wo do siakaralatenan desɛn. Mena mo te balan ban teele kei doo balan ne kee wo nyi boo dana don ya ne, ban te Wurubuarɛ lesewo te o moo wo do ban be dana

don ne desɛn. ²⁸ Balan ban teele kei doo balan ne kee wo nyi ba tekaboena ya, yaa boo tan tonoo ya, te boo ne kala wo mo do kolo man ya ne, ban te Wurubuarɛ lesewo. O te yee mena yela balan ban teele kei doo balan ne bu wo nyi ban yena balan ne, te yee yakaa. ²⁹ O yee wo mena na ka wola nyi, nolo be tale gyina o wose adido Wurubuarɛ siaman ya. ³⁰ Nawolo nyi non Wurubuarɛ yele la te daa na Kristo Yesu yee dokolon. Te de nyansa pou lee non Kristo gyan. Non yele la te de gbɛnenɛ teneewo Wurubuarɛ siaman, te da bese balan ban o be to da nyeeman kom te o gberaa da ayimeɛ pou lee da wose man. ³¹ Mena doo ngba mena ken Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako ne nyiaa, “Nyan walan non nyan ke gyo n konoo lee kolo doo na, kaboena nyi nya gyo n konoo lee kpene ken Wurubuarɛ be yee fa nen ne doo.”

2

¹ Me tebia, deban ken moo kon e gyan kaa di Wurubuarɛ nombia nan wose man adansɛ fa non ne, ma te kon kaa wola nyi ma gyen kekolosi yaa ma gyen nyansa kela e man nolo ya. ² Deban ken me kyaa e gyan ne, ma te gyae nyi maa gyen kolo kpu na Yesu Kristo na o yen ken o ba yem opanɗan doo ne ya. ³ Mena doo ma moo wose keyokose na gyakolon na wose keseree kyaa e gyan. ⁴ Ma kekolosi na me kawola ta lee deniwalan agyuen na adao gbɛnenɛ man ya, mɔna kee lese don ken doo Wurubuarɛ felin non man ne deboo bo. ⁵ Na e be nyin mo e keledi gyakaa deniwalan nyansa doo ya, mɔna e ka mo gyakaa Wurubuarɛ don ken doo.

Wurubuarɛ nyansa

⁶ Dee mo nyansa bo kolosi fa Kristotena ban boo bee Kristo som ken man ne. Na teele kei doo nyansa na gyoonen ban be don pou ne gyu ko oto ne nyansa yaa de dana dee

kolosi ya. ⁷ Wurubuarɛ nyansa keŋ ka weesɛɛ, te ɔ ba mo ke weese nyi waa mo lese de gyoorobiiri wola pɛte ɔ be yɛɛ kpene kamase nɛ, keŋ te dɛɛ mo kolosi. ⁸ Tɛɛle kei dɔɔ gyooneŋ baŋ man ɲolo na ɲolo te nyii nyansa kei man ya. Nyi beŋ nyii ke man na, nafa beŋ te gyɔ gyoorobiiri Gbɛngyoo ɲon sakaa ɔpanɗan dɔɔ ya. ⁹ Mɔna ke yɛɛ kpene keŋ bɔɔ ɲmarase do Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see ɲan man. Be ɲmarasewɔ nyiaa,

“Kpene keŋ sibii te naa ta see ya, na keŋ denɛle te nyii ta see ya, na kpene keŋ deniwalaŋ agyueŋ te gyakaa ta ke dɔɔ see ya nɛ, keŋ te Wurubuarɛ desinawɔ see fa baŋ bɛɛ gyae e nɛ.”

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuarɛ te tɛɛ ɔ felin ɲon dɔɔ lese ɔ nombia aweesen ɲan wola daa. Wurubuarɛ felin ɲonanɲ ne kɛola kpene kamase man, te ɔ gyeŋ Wurubuarɛ nombia dinaana ɲan mɔ man. ¹¹ Amɔte gyeŋa na deniwalaŋ nyeeman nombia kpu na felin ɲon doo ɔtenate man nɛ? Mena mɔ te walaŋ be kyaa keŋ ɔ gyeŋ Wurubuarɛ nyeeman nombia kpu na Wurubuarɛ felin ɲon ya. ¹² Daa dɔɔ, na tɛɛle kei dɔɔ nyansa te Wurubuarɛ faa daa ya, mɔna ɔ felin ɲon te ɔ faa daa na dee nyin nyii Wurubuarɛ nombia dinaana ɲan ɔ ba mo fa daa nɛ man. ¹³ Mena dɔɔ na mena keŋ deniwalaŋ nyansa na wolo nɛ te dɛɛ mo kolosi ya, mɔna nyansa keŋ Wurubuarɛ felin na wolo nɛ, te dɛɛ mo kolosi nombia ɲan fa balan baŋ Wurubuarɛ felin doo be man nɛ. ¹⁴ Walaŋ ɲon Wurubuarɛ felin be doo ɔ man ya na, ɔ bɛɛ tale lɛɛ nombia ɲan Wurubuarɛ felin ne yako nɛ do ya. Nawolo nyi nombia ɲenanɲ yɛɛ diyin nombia ɲa fa e, te ɔ be gyae waa tale nyii ɲe man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ felin ɲon waageŋ kooŋ ne tale la yela balan ne nyii Wurubuarɛ nombia ɲan man. ¹⁵ Walaŋ ɲon Wurubuarɛ felin doo ɔ man nɛ, ɔ ne tale gyeŋ abɔɔ

pou man, mɔna walaŋ kamase bɛɛ tale gyeŋ ɔtenate nombia man ya.

¹⁶ Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa,

“Amɔte gyeŋa na de Gbɛngyoo Wurubuarɛ nyeeman, na waa wola e nombia?”

Mɔna daa gyeŋ nombia keŋa pou man, nawolo nyi de dana Kristo agyueŋ.

3

Wurubuarɛ tewulɛɛ

¹ Me tebia, debaŋ keŋ me kyaa ɛ gyaŋ nɛ, ma te tale kolosi fa ɲon ɲgba balan baŋ Wurubuarɛ felin doo be man nideli nɛ ya, mɔna me kolosiwɔ fa ɲon bo ɲgba balan baŋ be sia gyakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ nɛ, yaa balan baŋ be sɛɛ be yɛɛ kyokyoosewɔ Kristo man nɛ. ² Yɛɛ yaa ɲgba dide loŋ te ma moowɔ fa ɲon nɛ. ɲa te yɛɛ weenɛɛ doŋ nyinɲan ya, nawolo nyi na ɛ ta bee ta na weenɛɛ doŋ nyinɲan ke di ya. Kaa lii na gyeŋ wee kei koran nɛ, ɛ ta bee ta na ɲe ke di ya. ³ ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ ɲgba balan baŋ be loo gyakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ nɛ. Nawolo nyi daaworo na aŋmaareŋ na kale nombia doo ɛ man. Kenanɲ na ɲgba ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ ɲgba balan baŋ be loo gyakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ne baa? ⁴ Akpaa ɲolo de yako nyi, “Me silana Pɔɔl bo” te ɲolo mɔ kpa “Me silana Apolo bo” na, ɲgba ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ baa ɲgba tɛɛle kei dɔɔ balan nɛ?

⁵ Ke gbagba na, amɔte yena Apolo te amɔte yena man Pɔɔl mɔ. De popou yɛɛ de kya Wurubuarɛ tewulɛɛ baŋ ɛ be tɛɛ de dɔɔ lɛɛ nyeedoŋ nombia ɲan di nɛ wɔ. Te de man walaŋ kamase dana tom keŋ de Gbɛngyoo Yesu be fa e nyi waa yɛɛ. ⁶ Wurubuarɛ nombia ɲan dee kolosi nɛ, yɛɛ yaa ɲgba kolo keŋ bɔɔ duu nɛ. Man Pɔɔl duu la, te Apolo mɔ doo ke loŋ, mɔna Wurubuarɛ yele la te ka beewɔ. ⁷ Mena dɔɔ na walaŋ ɲon ɔ be duu, yaa ɲon ɔ ba do ke loŋ nɛ danaana yele ya, mɔna Wurubuarɛ ɲon ɔ be yeli kɔɔ bee

ne danaana yele. ⁸ Walaŋ ŋon ɔ be duu na ŋon ɔ ba do ke lon ɛ, be popou loo gyakaa bo kolo dokolon dɔɔ. Te Wurubuarɛ waa tɔ walaŋ kamase kom lee ɔ tom ken ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ. ⁹ Nawolo nyi daa na Wurubuarɛ bom la dɛɛ yɛɛ ɔ tom ken. Ɛ yɛɛ ŋgba Wurubuarɛ wɔɔ ken ɔ ne fare yaa ɔ deni ken ɔ ne maa nɛ.

¹⁰ Lee Wurubuarɛ bɛɛɛ ken ɔ ba mo boele maŋ dɔɔ nɛ, me ta see deni ken mokɔɔ ŋgba deni maare kpaakpaate ŋon ɔ gyeŋ ɔ tom nɛ. Kenɛ baale mɔ kaŋawɔ bɛɛ maa gyakaa ke dɔɔ. Mɔna kaboena nyi walaŋ kamase waa kɛɛ mena ken ɔ ne maa gyakaa nɛ nideli. ¹¹ Yesu Kristo te Wurubuarɛ moowɔ see deni kei mokɔɔ. Mena dɔɔ ŋolo be gyae waa tale see mokɔɔ wɔle kpu na ken bɔɔ wulaa see nɛ ya. ¹² Nyi akpaa ŋolo da mo kɔba yayam yaa kɔba wolom yaa boya ŋan ŋe dana koya don yaa daase yaa kaase ma gyakaa mokɔɔ kasee gyanɔbete ken dɔɔ nɛ, ¹³ wee dinaa ken Kristo waa bese kɔŋ na, baa lese kpene kamase debɔɔ na walaŋ kamase tom ken ɔ be yɛɛ nɛ ka lee debɔɔ. Nawolo nyi boalanɛ te baa mo lese kpene kamase debɔɔ. Boalanɛ kenanɛ ne gyaela ka lese tom ken walaŋ kamase be yɛɛ nɛ dinɔɔ wola. ¹⁴ Akpaa nyi ŋolo wui abɔɔ ŋan ɔ ba mo ma nɛ te kpaa boalanɛ kenanɛ man ya na, Wurubuarɛ waa tɔ e kom nideli. ¹⁵ Mɔna akpaa ŋolo wui de kpaa na, ɔ te yɛɛ tom leki. Walaŋ ŋonanɛ gbagba dɔɔ Wurubuarɛ waa lee e, mɔna gyae ke yɛɛ bo ŋgba ɔ kɔlee e bo lee boalanɛ man nɛ.

¹⁶ Ɛ ba gyeŋ nyi ɛmɛɛ gbagba yena Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken, te ɔ felinɛ ŋon doo ɛ man yee? ¹⁷ Mena dɔɔ akpaa ŋolo de wɔlɛɛ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken nɛ, Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ ɔtenate mɔ. Nawolo nyi Wurubuarɛ desinaa ɔ deni dinaa ken bo see fa ɔ wose, te ɛmɛɛ yena ɔ deni dinaa kenanɛ.

¹⁸ Ɛ na beo ɛ wose ya. Akpaa

ŋolo doo ɛ man te ɔ ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ yɛɛ siakaralate e tɛle kei dɔɔ na, kaboena nyi waa besena ɔ wose yɛɛ diyinɛ na waa nyinɛ bese siakaralate gbagba. ¹⁹ Nawolo nyi tɛle kei dɔɔ nyansa yɛɛ diyinɛ nombia ŋa Wurubuarɛ siaman. Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see ne yako nyiaa, “Siakaralatena adao man te Wurubuarɛ na mo kyanɛ wɔ.”

²⁰ Te ba besewɔ ŋmarase see nyiaa, “De Gbengyoo Wurubuarɛ gyeŋ nyi siakaralatena konɔɔ man nombia be dana tɔnɔɔ ya.”

²¹ Mena dɔɔ ŋolo na mo ɔ sia gyakaa deniwalaŋ dɔɔ, na waa gyina ɔ wose adido ya, nawolo nyi kpene kamase yɛɛ ɛ wui. ²² Pɔɔl o Apolo o Pita o tɛle kei o nyeedonɛ o yeŋ o debanɛ kei o wee daale o, ŋe popou yɛɛ ɛ wui. ²³ Ɛmɛɛ mɔ yɛɛ Kristo wui, te Kristo mɔ yɛɛ Wurubuarɛ wui.

4

Kristo kpilala

¹ Mena dɔɔ kaboena nyi walaŋ kamase waa lee daa do nyi de yɛɛ Kristo kpilalawɔ, te de yɛɛ balanɛ ban Wurubuarɛ ba mo ɔ nombia dinaana aweesenɛ ŋan do de nyinɛmaa man. ² Walaŋ ŋon ɔ ne kɛɛ ŋolo kolo dɔɔ nɛ, kpene ken kaboena nyi waa yɛɛ yena nyi, waa di anokoare fa ɔ gbengyoo ŋon. ³ Te maŋ dɔɔ akpaa nyi ɛ man baale yaa balanɛ wɔlɛɛ baale de bu maŋ fɔɔ na, bɛɛ takaa maŋ ya. Maŋ gbagba koranɛ bee bu ma wose fɔɔ ya. ⁴ Me konɔɔ man nombia bee bu maŋ fɔɔ ya, mɔna kei bɛɛ wolo nyi nombiikum daale be doo me man ya. De Gbengyoo Yesu yena ŋon ɔ ne di me nombia. ⁵ Mena dɔɔ ɛ na barase bu ŋolo fɔɔ pɛte de Gbengyoo Yesu kekɔŋ ken kelii ya. ŋon ne gyae la ɔ kaa lese kpene kamase ken weeseɛ nɛ debɔɔ, na waa lese walaŋ konɔɔ man nombia pou debɔɔ. Debanɛ kenanɛ te Wurubuarɛ waa kɛlɛɛ walaŋ kamase lee ɔ tom wa ayɛɛŋ dɔɔ.

⁶ Me tebia, emee dɔɔ te mee yako nombia kenja te ma moo ma wose mee maa na Apolo wola non, na ke yela e ka gyeŋ Wurubuaɛ nombia aɲmaraseŋ see ɲan man. Nombia ɲenan yena nyiaa, e na gbaa nombia ɲan bɔɔ ɲmarase see ne dɔɔ ke yee kolo wole ya. Nyi akpaa e yee mena na, e be gyae e ke kee ɲolo nyi ɔ dei kela ɔ dɔɔ ya. ⁷ Amote yako na ɲon nyi e kela e tebia? Won ɲon te e dana ken nyi na Wurubuaɛ faa na ɲon ya? Te akpaa Wurubuaɛ faa na ɲon na, weera te e ne gyina e wose adido ɲgba na ɲon faa na ɲon ya ne?

⁸ E gyeŋ nyi e taŋ ke wulaa nyiŋ kpene kamase ken ne hia ɲon? Te e gyeŋ nyi e taŋ wulaa nyiŋ e wose? E gyeŋ nyi e taŋ lee de wole di gyoori ken daa see de yee balan yakaa nyibanwo? Nafɔ me gyaewo nyi yaa bese gyoonen, na daa mo ke di gyoori kpu na ɲon. ⁹ Nawolo nyi ne yee maŋ ɲgba Wurubuaɛ ta mo daa Kristo kpilala ban see wole wole, ɲgba balan ban bɔɔ doo daale man ya, te bɔɔ lese wo see nyi baa ko balan man ne. De ta bese kpene ken tee kei dɔɔ balan na Wurubuaɛ kpilala ban be kyaa adido ne pou ne kee. ¹⁰ Lee Kristo dɔɔ daa yee ayiŋtenawo, mona emee te tee Kristo dɔɔ bese siakaralaten. Daa be dana don ya, mona emee dana don. Balan ne bu ɲon, mona daa dɔɔ bɔɔ ne bu daa ya. ¹¹ Mo kaa lii nan gyen kei ne, de don na de tanam na da lonboanen! De doo aboo akyekpee man, te bee tuku daa yen yen te daa gbagba mo be dana dekyae ya. ¹² Dee mo daa gbagba nyiŋmaase yee tom nideli. Akpaa balan de falaa daa na, daa na sola Wurubuaɛ beree bo fa wo. Akpaa be naase daa diyem na, dee yee kakyen sen kelii oto. ¹³ Akpaa be wolee da yele na, dee mo noowoya kpaakpaa nyiŋan tiranoo fa wo. Kaa lii nan gyen wee kei ne, de ta bese tee kei dɔɔ aboo ayimee nyiŋan, na walan kamase dufun.

¹⁴ Moo ne ɲmarase nombia kenja

na maa mo do ɲon desen ya, mona mee faree ɲon bo ɲgba me bia kpaakpaa ne. ¹⁵ Akpaa de kon nyi e dana balan ban baa kee e dɔɔ Kristo man ɲgba balan kakponse kufu (10,000) koran na, e be dana kyao burum mena ya. Nawolo nyi Kristo man dɔɔ me ta bese e kya lee deban ken moo yako ɲon nombia kpaakpaa ɲan ne. ¹⁶ Mena dɔɔ mee sola ɲon nideli nyi yaa kasee me dinoo. ¹⁷ Kei dɔɔ te mee kpila me bu Timoti ɲon mee gyae e, te ɔ ne di anokoare Kristo man ne e gyan. ɲon ne gyae la ɔ kaa toose ɲon me gbeneŋ ɲan mee mo sila Kristo Yesu te mee mo wola Kristotena akpiise ɲan man yenan kamase ne.

¹⁸ E man baale ne yee konooyun ɲgba moo gyae maa tekaa bese kon e gyan bo ya ne. ¹⁹ Mona akpaa de Gbengyoo de see na, be gyae ke kyare ya maa bese kon e gyan. Balan ban bee yee konooyun ne, na be nombia ɲan bee kolosi ne ɲaagen te mee gyae me kaa nyii ya, mona mee gyae me kaa naa don ken be dana bee yee mena nombia kenja ne. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuaɛ gyoorobiiri ken nombia ba sen ee kekolosi yaa noowoya ɲaagen dɔɔ ya, mona ka senae Wurubuaɛ don ken dɔɔ. ²¹ Won ɲon te e ne gyae? E ne gyae nyi maa mo dambila kon e gyan yaa, maa mo balan kegyae na konoo kefee bo kon.

5

Kristotena baale ne yee kewolee nombia

¹ Balan te yeli me te nyii nyi kafon kum daale dinoo ta gyoo e man, ken e man baale gba ne doo na be kyao weela. Mena dinoo kum kei be doo banee somra man gba koran ya. ² Mona ke dana ɲon gyon te e ne gyina e wose adido. Nafɔ kaboena bo nyi nombia ɲenan dee takaa ɲon na ke yee ɲon desen, na e ka lese walan ɲon ɔ be yee mena nombia ɲenan dinoo ne lee e dikpii ken man.

³ Doo nyi man gbagba be kyaa ε gyan koran ya ne, me konoo man na me kyaa ε gyan. Mena doo me tan ke wulaa bu walan non o be yee mena nombia nkarankaran nenan ne foo lee de Gbenjyoo Yesu yele man, ngba man gbagba kyaa ε gyan bo ne. ⁴ Deban ken emee Kristotena ε gyanee de Gbenjyoo Yesu yele man, te me konoo man na me kyaa ε gyan, te de Gbenjyoo Yesu don ken doo ε man ne, ⁵ ε mo mena walan nonan do obonsam nyinmaa man, na waa naase o wosenaane diyem, na Wurubuare kenjin lee o nyee de Gbenjyoo wee otomante ken man.

⁶ Mena ken ε na wola ε wose ne be dei ya. ε ba gyen nyi bodobodo tee kyomii ne yele la te bodobodo na koro yee? ⁷ Mena doo ε lese bodobodo tee ken senee fa dukum ne lee ε wose man, na ε ka bese bodobodo bilin ken tee be doo ke man ya ne. Dinoo kei kaboela na non. Nawolo nyi be ta mo Kristo non o yee da nyeekelē nambu e ne deesi. ⁸ Mena doo tekaboena nyi dee mo bodobodo ken tee doo ke man ne, di da nyeekelēwee dinaa ken ya. Tee ken ne yeli bodobodo na koro ne, senee fa nombiakumee na akpanyanjan keyee. Mōna ε yela dee mo bodobodo ken tee be doo ke man ya ne, di da nyeekelēwee dinaa ken. Bodobodo kei mo senee fa nombia kpaakpaa na anokoare ken.

⁹ Me te wulaa nmarase tone yele non nyi, ε na mo ε wose do na balan kafontena ya. ¹⁰ Mōna na teele kei doo balan ban bee yee kafon, na ban be dana sibii, na nmeelatena na banee somra yaa me dana ya. Nyi akpaa mena balan kewo yaa me dana na, kenan na nafa kaboena nyi yaa lese ε wose lee teele kei doo pou. ¹¹ Mōna kpene ken moo nmarase yele non yena nyi, akpaa nolo ne baake o wose nyi Kristo walan, te o see o ne yee kewolee nombia, yaa o dana sibii yaa o na som bane yaa o ne wolee balan yele, yaa o yee

solonnyooe e, yaa o yee nmeelate e na, ε won ε wose lee mena walan nonan man. ε na dii bom na mena walan nonan koran gba ya.

¹² Me won faa la ken nyi maa di balan ban ba te yee Kristotenawo ya ne nombia? Mōna emee Kristotena doo, kaboena nyi yaa di don nombia. ¹³ Ban ba te yee Kristotenawo ya ne doo, Wurubuare ne gyae la waa di be nombia. Mōna kaboena nyi yaa yee ngba mena ken Wurubuare nombia nan ne yako ne. Nombia nenan yena nyiaa, ε lese walan kum non lee ε dikpii ken man.

6

Mena ken kaboena nyi Kristotena baa desina don nsana

¹ Nyi akpaa emee Kristotena wolēwolē de nyin nombia na, weera doo te ε na mo gyu balan yakaa nyiban gyan, te ε bee mo gyu ε tebia Kristotena gyan ya? ² ε ba gyen nyi emee Wurubuare balan ne gyae la ε ke di teele kei doo balan nombia yee? Akpaa nyi emee ne gyae la ε ke di teele kei doo balan nombia na, weera doo te ε be tale di emee gbagba nsana nombia buruburu ken ya? ³ ε ba gyen nyi daa Kristotena ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia yee? Akpaa nyi daa ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia na, kenan na doo tale di da kekyaabii kei man nombia yee? ⁴ Akpaa nyi mena nombia ken doo ya nsana na, won doo te ε na lese balan ban boo dana dasenae Kristotena siaman ya ne nyi baa di ε nombia? ⁵ Nombii kei dana desen! Mena doo ε be dana siakaralate nolo ε man ken waa tale di ε nombia fa non yee? ⁶ Mōna emee doo, ε ne tale ke samena doo fa walan non o te yee Kristo baale e ya ne nyi waa di ε nombia.

⁷ ε kee samena doo kei nawolo baa nyi ε te yale ε keledi ken man. Akpaa nolo de yee nombiikum tia nen na, won doo te n bee nyin konoo

fa e ya? Yaa akpaa n̄olo da n̄ere nen̄ do na, won̄ d̄oo te n̄ bee nyin̄ kon̄oo fa e ya? ⁸ Em̄ee gbagba koran̄ ne yee nombiakum̄ee tia ε tebia Kristotena, te ε na n̄ere d̄on̄a do.

⁹ Mena d̄oo ε ba gyen̄ nyi nombiakum̄eeyera be gyae baa nyin̄ gb̄ee gyoo Wurubuar̄e gyoori ken̄ man yee? ε na yeli baa beo n̄on ya, nawolo nyi balan̄ ban̄ b̄ee yee kafon̄, na ban̄ b̄ee som ban̄ee na ban̄ b̄ee lee be baala yaa be w̄ela w̄ole, na baala ban̄ bee doo na d̄on̄a, ¹⁰ na n̄m̄eelatena na ban̄ be dana sibii na solon̄ nȳoōra na balan̄ ban̄ b̄ee w̄ole balan̄ na balan̄ ban̄ b̄ee mo don̄ leo balan̄ ab̄oo n̄e, be gyae baa nyin̄ gb̄ee gyoo Wurubuar̄e gyoori ken̄ man ya. ¹¹ Naf̄o na mena te ε man baale m̄o doo. M̄ona Wurubuar̄e baake na n̄on, te o faaf̄o n̄on te o desina n̄on see fa o wose. Nen̄ee Wurubuar̄e te lee n̄on do nyi ε gb̄een̄ ten̄ee o siaman lee de Gben̄gyoo Yesu Kristo na Wurubuar̄e felin̄ n̄on yele man.

Tekaboena nyi Kristotena baa yee kafon̄ ya

¹² “Me dana gb̄ee nyi maa tale yee kpene kamase, m̄ona na n̄e popou deila fa man̄ ya. Me dana gb̄ee nyi maa tale yee kpene kamase, m̄ona m̄oo gyae maa fa kpene kamase gb̄ee na ke kedi gyoori me d̄oo ya.”

¹³ Ween̄ee doo bo fa dubulu, te dubulu m̄o doo bo fa ween̄ee. M̄ona Wurubuar̄e waa k̄on̄ kaa w̄ole ken̄a pou. Ba te yee wosenaane bo fa kafon̄ nombia ya, m̄ona be yee ke bo nyi d̄ee mo som de Gben̄gyoo Wurubuar̄e. De Gben̄gyoo Wurubuar̄e tee wosenaane ken̄. ¹⁴ Wurubuar̄e t̄eēw̄o o don̄ ken̄ d̄oo gyusu de Gben̄gyoo Yesu lee yen̄ man, mena ke te waa ta o don̄ ken̄ d̄oo gyusu daa m̄o lee yen̄ man.

¹⁵ ε ba gyen̄ nyi ε wosenaane yee Kristo gbagba wosenaane yenan̄ daale ke yee? Kaboena nyi maa mo Kristo wosenaane yenan̄ daale ke tina kafon̄te? Korakora, be k̄on̄ mena ya. ¹⁶ ε ba gyen̄ nyi walan̄ n̄on o mo o wose tina kafon̄te na,

n̄on na e ta bese wosenaane dokolon̄ yee? Nawolo nyi Wurubuar̄e nombia an̄marasen̄ see ne yako nyiaa, “Alo na o baale baa bese walan̄ dokolon̄.”

¹⁷ M̄ona walan̄ n̄on o mo o wose fa de Gben̄gyoo Yesu na, n̄on na e ta bese walan̄ dokolon̄.

¹⁸ ε lese ε wose lee kafon̄ nombia man. Nombii kamase be kyaa ken̄ ne yee walan̄ wosenaane ayim̄ee n̄gba kafon̄ nombia n̄e ya. Nawolo nyi walan̄ kamase n̄on o ne yee kafon̄ nombia na, o ne yee dukum̄ bo tia n̄on gbagba wosenaane. ¹⁹ Wurubuar̄e felin̄ n̄on o ba mo fa n̄on te o doo ε man n̄e, ε ba gyen̄ nyi ε wosenaane yena o deni dinaa yee? ε be kyaa fa ε wose ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuar̄e lee n̄on bo na koya don̄, mena d̄oo ε mo wosenaane lese n̄on Wurubuar̄e yele.

7

Yale wose man nombia

¹ Nen̄ee lee nombia n̄an ε be n̄marase kaa b̄oōse man̄ n̄e, ken̄ me dana maa yako n̄on yena nyi, naf̄o dei nyi n̄olo na yale ya. ² M̄ona lee kafon̄ kum̄ d̄oo n̄e, kaboena nyi baale kamase waa nyin̄ o wose d̄oo alo, na alo kamase m̄o ke nyin̄ n̄on gbagba o wose d̄oo baale. ³ Kaboena nyi baale kamase waa yee kpene ken̄ kaboena nyi waa yee yale ken̄ t̄ee n̄e fa o w̄ele, na alo kamase m̄o ke yee mena fa o baale. ⁴ Alo yalale be kyaa o wose d̄oo ya, m̄ona o kyaa bo fa o baale. Mena m̄o te baale yalale kamase be kyaa n̄on gbagba o wose d̄oo ya, m̄ona o kyaa bo fa o w̄ele. ⁵ Alo na o baale na b̄eēse d̄on̄a dedoi ya, gyise be bala pou be s̄ee yee n̄oōdokolon̄ nyi baa kyaa weeya akalans̄ee n̄aale na baa nyin̄ deban̄ fane. M̄ona ken̄a w̄ole na kaboena nyi baa bese k̄on̄ d̄on̄a gyan̄ bilen̄, na ōb̄onsam be nyin̄ gb̄ee kaa k̄eēse w̄o, nyi ken̄ b̄oō tale kyan̄ ba wose d̄oo ya.

⁶ Mɛɛ yako ɲon nombia keɲa baa ɲgba kpene keɲ doo na ke gbɛɛ nɛ, mɔna ka te yɛɛ mmaraa te mɛɛ fa ɲon ya. ⁷ Nyi balan pou den doo ɲgba man nɛ nafɔ me gyae, mɔna walan kamase dana kpene keɲ Wurubuarɛ be fa e. ɲolo dana kei, te ɲolo mɔ wui yɛɛ kpoo.

⁸ Dayarase na liala dɔɔ nɛ, nyi ben kyaa ɲgba man nɛ keɲ nyi bɔɔ yale ya na nafɔ me gyae. ⁹ Mɔna akpaa nyi bɔɔ gyae baa tale kyan ba wose ya na, dei nyi baa yala. Nawolo nyi be yale na dei kela keɲ baa kyaa na ba wose ke kyan wɔ.

¹⁰ Ala na baala yalala ban dɔɔ mɛɛ yako ɲon nyi, alo na bɛɛ ɔ baale ya. Na man ne yako na nombii kei ya, mɔna ka lee de Gbenjyoo Wurubuarɛ gyan. ¹¹ Akpaa alo de bɛɛ ɔ baale na, kaboena nyi waa kyaa mena. Te akpaa ɔ be gyae waa tale kyaa ya na, kaboena nyi waa bese gyu ɔ baale ɲon gyan na ɲon na e kabese bom. Mena mɔ te tekaboena nyi baale waa bɛɛ ɔ wɛɛle ya.

¹² Te balan akan ban mɔ nɛ mɛɛ yako wɔ nyiaa, kei ta lee de Gbenjyoo Yesu gyan ya mɔna ka lee me gyan, akpaa Kristo baale ɲolo yala na alo ɲon ɔ te yɛɛ Kristo alo e ya, te alo ɲon de sɛɛ nyi waa kyaa ɔ gyan na ɔ na bɛɛ e ya. ¹³ Mena mɔ te akpaa Kristo alo ɲolo yala na baale ɲon ɔ te yɛɛ Kristo baale e ya, te baale ɲon de sɛɛ nyi ɲon na alo ɲon baa kyaa na, alo ɲon na bɛɛ e ya. ¹⁴ Nawolo nyi lee Kristo alo ɲon dɔɔ nɛ, Wurubuarɛ te lɛɛ baale ɲon do. Mena mɔ te lee Kristo baale ɲon dɔɔ nɛ, Wurubuarɛ te lɛɛ alo ɲon do. Na mena ya na, nafɔ ɛ bia ban baa yɛɛ balan ban ba wose dana ayimɛɛ Wurubuarɛ siaman. Te nenɛɛ dɔɔ Wurubuarɛ te lɛɛ wɔ do.

¹⁵ Mɔna akpaa ɲon ɔ bɛɛ lɛɛ Kristo di ya nɛ de bɛɛ nyi ɔ be kyaa yale keɲ tɛɛ ya na, yela e waa ta. Kolo be kyaa keɲ ne tɔ Kristo alo yaa Kristo baale gbɛɛ lee mena nombia keɲa man ya. Nawolo nyi

Wurubuarɛ baake daa bo nyi de kaa kyaa wosefɛɛren man. ¹⁶ Alo yalale, sena te nyan ke tale gyen nyi mberem lee nyan dɔɔ na, n baale ɲon waa kaa lɛɛ Kristo di na waa nyin nyeedon kekpa? Yaa baale yalale sena te nyan ke tale gyen nyi mberem lee nyan dɔɔ na, n wɛɛle waa kaa lɛɛ Kristo di na waa nyin nyeedon kekpa?

¹⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi walan kamase waa kyan kpene keɲ de Gbenjyoo Yesu ba mo boele e nɛ man, na waa kyaa ɲgba mena keɲ nafɔ ɔ kyaa pete Wurubuarɛ be baake e nɛ. Kei yena mmaraa keɲ mɛɛ mo fa Kristotena pou yenan kamase keɲ mee gyu nɛ. ¹⁸ Nyi akpaa ɲolo kara ɔ baala wose pete Wurubuarɛ baake e te ɔ kaa lɛɛ Kristo di na, kaboena nyi waa kyaa mena. Mena mɔ te akpaa ɲolo te kara ɔ baala wose ya te Wurubuarɛ baake te ɔ kaa lɛɛ Kristo di na, ɲon mɔ waa kyaa mena. ¹⁹ Nawolo nyi n kara n baala wose o, n te kare ya o, keɲ bee hia ya. Kpene keɲ ne hia yena nyi walan kamase waa di Wurubuarɛ mmaraase ɲan dɔɔ. ²⁰ Kaboena nyi walan kamase waa kyaa ɔ kekyaabii keɲ man ɔ kyaa pete Wurubuarɛ be baake e nɛ. ²¹ Nyi akpaa n yɛɛ gbeni e pete Wurubuarɛ baake neɲ na, na yeli ke takaa neɲ ya. Mɔna akpaa nyi n ke tale nyin gbɛɛ, keɲ n ka mo lese n wose lee gbeniri keɲ man na, yela n sia keyɛɛ. ²² Nawolo nyi walan ɲon ɔ yɛɛ gbeni e pete Wurubuarɛ be baake e nɛ, ɔ ta bese gyoo bu Kristo man. Mena mɔ te walan ɲon ɔ ba lee gbeniri man pete Kristo be baake e na, ɔ ta bese Kristo gbeni. ²³ Wurubuarɛ lɛɛ ɲon bo na koya don, mena dɔɔ ɛ na mo ɛ wose bese balan gbenja ya. ²⁴ Me tebia, mena keɲ walan kamase doo pete Wurubuarɛ be baake e nɛ, kaboena nyi waa kyaa mena fa Wurubuarɛ.

²⁵ Dayarase dɔɔ, ma te lɛɛ ta mmaraa daale lee de Gbenjyoo Yesu gyan fa wɔ ya. Mɔna mee kolosi bo

fa wɔ lee man gbagba me nyansa man, ngba walan non de Gbenjyoo Wurubuarɛ be wii me waranjase, te ɔ be yeli ε ne lɛɛ man di nɛ.

²⁶ Mo lee gyen wee kei tɛɛle nombia kedoo dɔɔ nɛ, kpene ken mɛɛ gyuen yena nyi walan kamase waa kyaa ɔ kekyaabii. ²⁷ Akpaa n te yale na, na bɛɛ yale ken ya. Te akpaa n te yala ta ya na, na gyae yale gbɛɛ ya. ²⁸ Mɔna akpaa nyi n yale na, ka te yɛɛ dukum ke ya. Te akpaa alebu mɔ de yale na, ka te yɛɛ dukum ke ya. Mɔna ban bɔɔ yale nɛ, baa naa diyem ba kekya man. Mena dɔɔ te mɛɛ gyae maa lese non lee ke man.

²⁹ Me tebia, kpene ken mɛɛ gyae maa yako non yena nyiaa, dɔɔ gyae dɛɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ kyare ya, mena dɔɔ lee gyen ne gyu nɛ, ɛmɛɛ ban ε be yale na, ε kyaa ngba ε te yala ta ya nɛ. ³⁰ Balan ban bee di walanɛ nɛ, baa kyaa ngba balan ban bɔɔ ne di walanɛ ya nɛ. Balan ban bee di gyon nɛ, baa kyaa ngba balan ban bɔɔ ne di gyon ya nɛ. Te balan ban bɛɛ lɛɛ abɔɔ nɛ, baa kyaa ngba abɔɔ nan bɛɛ lɛɛ nɛ te yɛɛ be wui ya nɛ. ³¹ Balan ban bɔɔ mo be sia gyakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ keyɛɛ dɔɔ nɛ, baa kyaa ngba balan ban ba agyuen be gyakaa tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kenja dɔɔ ya nɛ. Nawolo nyi tɛɛle kei, na ka abɔɔ pou ne gyu ɔto baa.

³² Mɛɛ gyae nyi nafa yaa lee ε kayeyɛɛ pou man. Baale non ɔ be dana alo ya na, wa agyuen pou gyakaa bo de Gbenjyoo Yesu Kristo tom keyɛɛ dɔɔ, lee mena ken waa yɛɛ na ɔ nombia ka gyoo de Gbenjyoo sia. ³³ Mɔna baale non ɔ be yale dɔɔ, wa agyuen gyakaa bo tɛɛle kei abɔɔ dɔɔ, lee mena ken waa yɛɛ na ɔ nombia ka gyoo ɔ weɛle sia. ³⁴ Lee mena dɔɔ wa agyuen te kpase ala. Mena mɔ te alo yaa alebu keten non ɔ te yala ta ya na, wa agyuen gyakaa bo de Gbenjyoo Yesu tom keyɛɛ dɔɔ. Lee mena ken waa mo ɔ wose pou fa de Gbenjyoo, na ayimɛɛ be doo ɔ man ya. Mɔna alo yalale dɔɔ, wa agyuen pou gyakaa

bo tɛɛle kei abɔɔ dɔɔ, lee mena ken waa yɛɛ na ɔ nombia ka gyoo ɔ baale sia.

³⁵ ɛmɛɛ gbagba ε deeli dɔɔ te mɛɛ yako nombia kenja, te yɛɛ nyi mɛɛ to non kolo gbɛɛ bo ya. Mɔna mɛɛ gyae ε ke kyaa na ε ke yɛɛ kpene ken kaboena, na ε ka mo ε konɔɔ pou fa de Gbenjyoo Yesu kekpa. ³⁶ Nyi akpaa baale non de kɛɛ nyi, ɔ be gyae waa tale kyan ɔ wose kyaa daa alebu non non na e be bake see nyi baa yala donja ya, te ɔ kɛɛ nyi alebu non ne nmɛɛ na, ε yela waa kpeo alo non bilen. Kei te yɛɛ nombiikum ya. ³⁷ Mɔna walan non non gbagba de yako ɔ konɔɔ man nyi waa tale kyan ɔ wose ken non ta nɛre e ya, te non gbagba ne tale di ɔ wose dɔɔ, te ɔ yɛɛ wa agyuen nyi ɔ be gyae waa yala alebu keten non ya na, non mɔ te yɛɛ ke nideli. ³⁸ Mena dɔɔ walan non ɔ yala alebu keten non na, ɔ te yɛɛ ke nideli. Te non mɔ ɔ bɛɛ ɔ te yala alebu keten non ya na, non mɔ ta bese yɛɛ gbaa.

³⁹ Akpaa alo yalale baale kyaa na ɔ sia ken ɔ ta yɛnɛ ta ya na, yale mmaraa ken ne bake alo non. Mɔna akpaa ɔ baale non da yem na, gbɛɛ doo nyi waa tale yala baale non non gbagba ne gyae. Mɔna waa kɛɛ nyi baale nonan yɛɛ Kristo walan e. ⁴⁰ Man ma agyuen man na, akpaa ɔ kyaa mena ɔ te yale bela ya na, waa di gyon nideli kela, te ma gyen mɔ nyi Wurubuarɛ felin non doo man mɔ man.

8

Bane weenɛɛ

¹ Nɛnɛɛ mɛɛ gyae maa kolosi fa non lee bane weenɛɛ wose man. Ke yɛɛ ampan ke nyi walan kamase gyen nombia, mɔna mena nombia kagyen kei ne yeli walan ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ɔ wose bo, te balan kegyae ne yele la Kristotena ne tale kyɔ donja na baa sen nideli ba keɛɛdi man. ² Akpaa walan na gyuen nyi ɔ gyen nombia nɛ, ɔtenate ba gyen kolo ya. Nawolo nyi ɔ ba

gyenŋ ɲgba mena keŋ kaboena nyi waa gyenŋ ne ya. ³ Mɔna walaŋ ɲon ɔ ne gyae Wurubuare na, ɲon mɔ te Wurubuare gyenŋ.

⁴ Mena dɔɔ lee bane weeneɛ kedi wose man ne, da gyenŋ nyi bane te yee kolo ke tɛele kei dɔɔ ya, te da gyenŋ mɔ nyi Wurubuare dokolon kyaa la. ⁵ Doo nyi beɛneŋ na gbengyoona burum kyaa. Nyi akpaa beɛneŋ baŋ balan ne baake wɔ nyi be gbengyoona ne kyaa adido bo o, yaa be kyaa tɛele kei dɔɔ bo o ne, ⁶ daa dɔɔ Wurubuare dokolon koon te de dana. ɲon yena de kya ɲon kpene kamase ba lee ɔ gyan, te ɲon mɔ dɔɔ te de dana nyeedon. Gbengyoo dokolon koon mɔ te de dana, ɲon yena Yesu Kristo. ɔ dɔɔ te Wurubuare tɛewɔ yee kpene kamase, te ɲon mɔ dɔɔ te de dana nyeedon.

⁷ Mɔna na balan pou gyenŋa na mena nombii kei ya. Nawolo nyi bane nombia ta gyoo be man nideli keŋ nyi akpaa be di mena weeneɛ keŋa na, ne yee wɔ nyi be te di bane weeneɛ. Te keŋ ba keɛedi taŋ don dɔɔ ya ne, na ne yee wɔ nyi be ta mo ayimeɛ tina ba wose. ⁸ Mɔna weeneɛ be gyae ke tale mo daa benaa na Wurubuare ya. Akpaa de di ɲa o, yaa de te di ɲa ya ne, ɲe beɛ wɔleɛ daa na Wurubuare nsana ya.

⁹ Mɔna e kee ke nideli nyi gbɛe keŋ e dana nyi e ke tale di mena weeneɛ ɲenan ne, na bese kateesa fa walaŋ ɲon ɔ keɛedi taŋ don ne ya. ¹⁰ Akpaa walaŋ ɲon ɔ keɛedi taŋ don ya ne de naa nyi nyan ɲon n gyenŋ nombia keŋa kyaa bane deni man n ne dii na, ɲgba n na wola e gbɛe baa nyi waa ta di bane deɛ weeneɛ? ¹¹ Mena dɔɔ n nombia kagyen bein gyae ke yela n dɔɔ ɲon ɔ keɛedi taŋ don ya, te Kristo ba yem lee ɔ nyee ne, waa yo Wurubuare gbɛe man. ¹² Nyi akpaa n yee dukum kei dinɔɔ tia n dɔɔ ɲon ɔ keɛedi taŋ don ya, te n yeli ɔ konɔɔ man nombia de yɔkɔse lee ɔ keɛedi man ne, na n te yee dukum tia Kristo.

¹³ Mena dɔɔ akpaa nyi bane weeneɛ ɲan maa di, ne gyae la ke yela me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyee na, kenan na mɔɔ gyae maa di ɲa korakora bela ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyee ya.

9

Abɔɔ ɲan kaboena na Yesu kpilale

¹ E ne kee man ne ma te yee Kristo kpilale e yee? Me doo ɲolo tɛɛ? Ma te yee walaŋ ɲon mɔɔ naa de Gbengyoo Yesu Kristo na me sia yee? Na ma tom keŋ mɔɔ yee e man ne, yele la te e lee de Gbengyoo Yesu di yee? ² Akpaa nyi baale beɛ lee man do nyi me yee Kristo kpilale e ya na, emɛe dɔɔ e te lee man do. Nawolo nyi mena keŋ e be lee Kristo di te e emɛe na e be yee dokolon ne, na lese la wola nyi me yee Kristo kpilale e.

³ Nombia keŋa te mee mo tiranɔɔ fa baŋ beɛ yako nyi ma te yee Kristo kpilale e ya ne. ⁴ Mena dɔɔ tekaboena nyi baa fa daa weeneɛ na lon yee? ⁵ Mena dɔɔ tekaboena nyi daa mɔ deɛ yala ala baŋ be yee Kristotenawɔ, na baa ta sila daa ɲgba mena keŋ bee sila Pita na Kristo kpilala akan baŋ, na de Gbengyoo Yesu ɔ naabia baŋ ne yee? ⁶ Yaa daa na Banabase daagen te kaboena nyi deɛ yee tom, na deɛ mo kee da wose dɔɔ?

⁷ Yoonɔɔte wonŋi ne gyuu na yoo, te ɲon gbagba ne tɔ ɔ wose kom? Yaa wɔɔfarale wonŋi kyaa la keŋ ɔ ne fara wɔɔ, te ɔ bee dii lee wɔɔ kenan man ya? Wonombia keelere wonŋi kyaa la, keŋ ɔ ne keele wonombia te ɔ bee di be naane ya?

⁸ Denibalan agyuen yaa me dana mee kolosi nombia keŋa yaa? Koa, Wurubuare mmaraase ɲan mɔ na wolo mena. ⁹ Nawolo nyi be ɲmarasewɔ do mmaraase ɲan Wurubuare ba mo fa Mosesi ne man nyiaa, "Na bake nunkyue ɲon ɔ ne yee tom wɔɔman ne nɔɔ, na ɔ be nyin di weeneɛ ɲan ɲaale

ya.” Mena dɔɔ ɛ gyeŋ nyi nunkyue waraŋase yaa Wurubuare ne wii ne? ¹⁰ Na daa te Wurubuare ne yako mena nombia keŋa fa yee? Ayi, daa te be ŋmarase ŋa fa. Nawolo nyi walaŋ ŋon ɔ na boola wɔɔ na ŋon ɔ ne gbee weeneɛ ne, be popou loo gyakaa nyi baa nyiŋ kolo lee wɔɔ keŋ man. ¹¹ Wurubuare nombia ŋan dɔɔ kolosi fa ŋon ne, ŋe yeɛ yaa ŋgba abɔɔ ŋan dɔɔ duu ɛ man ne. Mena dɔɔ akpaa emɛɛ mɔ ɛ fa daa tɛele kei dɔɔ abɔɔ na, ta kela ŋon? ¹² Akpaa nyi ɛ ne kyɔ baale lee gbɛɛ kei man na, tekaboena nyi yaa kyɔ daa kela wɔ yee? Mɔna daa ta mo mena gbɛɛ kei dɔɔ ŋere ŋon ya. De kyaŋa da wose te da seŋawɔ keŋkeŋ nombia keŋa pou man, na dɔɔ nyiŋ tɔ Kristo nombia kpaakpaa ŋan gbɛɛ ya. ¹³ Mena dɔɔ ɛ ba gyeŋ nyi balan ban bɛɛ yeɛ tom Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ne, bee nyiŋ be weeneɛ bo lee botɔɔ yee? Te na botɔɔ keŋ bee deesi fa Wurubuare ne, te somra ban mɔ na nyiŋ be weeneɛ lee yee? ¹⁴ Mena ke te de Gbenjyoo mɔ yakowɔ nyiaa, balan ban bee kolosi nombia kpaakpaa ŋan ne, kaboena nyi baa nyiŋ be weeneɛ lee nombia kpaakpaa ŋan kekolosi man.

¹⁵ Mɔna me ta mo mena gbɛɛ keŋ me dana ne, yeɛ kolo ya. Te mɔɔ ne ŋmarase nombia keŋa fa ŋon, na ke yela ɛ ke yeɛ mena abɔɔ keŋa fa maŋ ya. Nyi ma yem gba na dei kela nyi ŋolo ke fa maŋ kolo, keŋ gyae ketɔ maŋ gbɛɛ na mɔɔ nyiŋ gyɔ me konɔɔ wola ma wose lee tom keŋ mee yeɛ ne man ya. ¹⁶ Mɔna gbɛɛ be doo nyi maa wola ma wose lee nombia kpaakpaa keŋa kekolosi dɔɔ ya, nawolo nyi me gyae o, ma te gyae ya o, ke yeɛ kpene keŋ ke taŋ doo nyi maa kolosi nombia kpaakpaa ŋenan. Akpaa ma te yako nombia ŋenan ya na, maa laako. ¹⁷ Nyi akpaa maŋ gbagba kegyaebii man te mee kolosi nombia kpaakpaa keŋa na, maa nyiŋ kom ketɔ. Mɔna akpaa te yeɛ maŋ gbagba kegyaebii man ya

na, kenan na mee yeɛ tom keŋ de Gbenjyoo Yesu ba mo fa maŋ nyi kaboena nyi maa yeɛ ne bo. ¹⁸ Won yena kom keŋ baa tɔ maŋ? Keŋ yena nyi maa yako nombia kpaakpaa ŋan fa balan keŋ nyi me na lee kolo ya. Te mɔɔ gyae maa mo gbɛɛ keŋ me dana nombia kpaakpaa keŋa keyako man ne, mo gyae kolo fa ma wose ya.

¹⁹ Doo nyi me kyae ma wose dɔɔ keŋ ma te yeɛ ŋolo gbenji e koran ya ne, me ta mo ma wose besena gbenji fa balan pou, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. ²⁰ Akpaa me gyu Gyudatena gyan na, mee yeɛ ma wose ŋgba Gyuda baale ne, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. Te akpaa me gyu balan ban be doo Mosesi mmaraa keŋ tɛɛ na, mee yeɛ ma wose ŋgba walaŋ ŋon ɔ doo mmaraa keŋ tɛɛ ne, mɔna mɔɔ doo ke tɛɛ ya. Mee yeɛ mena na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. ²¹ Mena mɔ te akpaa me gyu balan ban bɔɔ doo Gyudatena mmaraa keŋ tɛɛ ya ne gyan na, mee yeɛ ma wose ŋgba walaŋ ŋon ɔ be doo mmaraa kenan tɛɛ ya ne. Mɔna ma te yeɛ walaŋ ŋon mɔɔ doo Wurubuare mmaraa tɛɛ ya. Me doo Kristo mmaraa tɛɛ. Mee yeɛ mena na maa nyiŋ yela be man balan burum ban bɔɔ doo mmaraa kenan tɛɛ ya ne kekɔŋ Kristo gyan. ²² Akpaa me lii balan ban ba kekeɛdi taŋ doŋ ya ne gyan na, mee yeɛ ma wose ŋgba ban ne, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. Me ta mo ma wose yeɛ kpene kamase fa balan pou, na maa yeɛ mena keŋ maa tale ne, na maa nyiŋ yela be man balan burum kekɔŋ Kristo gyan. ²³ Wurubuare nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ te mee yeɛ keŋa pou, na maŋ mɔ keniŋ abɔɔ kpaakpaa ŋan gyae ka lee ŋe man kɔŋ ne.

²⁴ ɛ ba gyeŋ nyi balan burum ne yeu baa lee yele na, be popou ne yeu mɔna walaŋ dokolon ne lee na yele yee? Mena dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ kyan

ε wose na ε ke yeu nideli, na ε ke nyinj yele keyeu kenj man. ²⁵ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne desina ɔ wose fa keyeu na, ɔ ne di keyeu mmaraase ŋan pou dɔɔ. ɔ ne yee kenja pou bo fa yele kenj be gyae ke kyare ya ne. Mɔna daa ne yee Kristo tom kenj dɛɛ mo nyinj yele kenj gyae ke doo kekpaakekpaa ne bo. ²⁶ Mena dɔɔ mɔɔ ne yeu ŋgba walaŋ ŋon ɔ ba gyeŋ kenj dɔɔ te ɔ ne yeu ne ya, te mɔɔ ne yoo mɔ ŋgba walaŋ ŋon ɔ ne funjii wa akɔta do felinj man yakaa yakaa ne ya. ²⁷ Mɔna maŋ dɔɔ mɛɛ naase ma wose diyem, te mɛɛ yee ke ŋgba me gbenji ne. Na wee daale dekoŋ nyi ma kekolosi Kristo nombia ŋan fa balan taŋ wɔle ne, na bɔɔ lese maŋ see yenaŋ kenj mɔɔ nyinj yele ya.

10

ε na kasee Gyudatena dinɔɔ ya

¹ Me tebia, mɛɛ gyae ε ke tɔɔse kpene kenj be tunj de naanaɔ ban bɔɔ sila Mosesi ne. Wurubuare moo ɔ debuŋta wuu wɔ, te ɔ yela ba gyoowɔ epo yayam kenj man lee. ² Wurubuare ka mo ɔ debuŋta kenj wuu wɔ, na ɔ ke yela be ka gyoo epo yayam kenj man lee ne, nawolo baa nyi be sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ baa te ba bese Mosesi silala. ³ Be popou dii weeneɛ ŋan ba lee Wurubuare gyaŋ kaa yala ne, ⁴ te be popou nyɔɔ loŋ kenj Wurubuare be yeli kɔɔ lee boe kenj man ne. Mena boe kenaj yena Kristo gbagba, ŋon na ɔ kpuɛ na wɔ ba keta man ne. ⁵ Mɔna be man balan burum nombia ta gyoo Wurubuare sia ya, mena dɔɔ ba yekeewɔ leki depampaa dinaa kenj man.

⁶ Be nombia kenja pou yee kpene kenj dɛɛ keɛ na dɛɛ kasee, na dɔɔ yee nombiakumɛɛ ŋgba ban ne ya. ⁷ ε na som beeneŋ ŋgba mena kenj be man baale be yee ne ya. Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see yakowɔ nyiaa, “Balan ban tisiwɔ kyakee na bee dii na bee nyɔɔ, te ba korowɔ bee yee nombia

nkaraŋkaraŋ.” ⁸ Mena dɔɔ ε na yee kafon ŋgba mena kenj bɔɔ yee kafon nombia, te be man balan kakpoŋse saobatooro (23,000) ba yem wee dokolon ne ya. ⁹ Tekaboena nyi dɛɛ teese Wurubuare nɔɔman, ŋgba mena kenj be man baale be yee te ɔ be yeli doma be kaa koe wɔ ne ya. ¹⁰ Tekaboena nyi dɛɛ toronj ŋgba mena kenj be man baale ba toronj, te Wurubuare be yeli ɔ kpilale ŋon ɔ na koe balan ne be kaa koe wɔ ne ya.

¹¹ Mena nombia kenja pou koŋae be dɔɔ na balan ka mo kasee kolo. Te be ŋmarase ŋa bo see na baa mo faree daa, nawolo nyi de kyaa debaŋ kenj tɛɛle kei ne gyu kɔ ɔto ne man. ¹² Mena dɔɔ nyanj walaŋ ŋon ne yee neŋ nyi n seŋɛɛ kenkenj ne, keɛ n wose nideli kenj nyi n ba lee yala ya. ¹³ Kekɛɛsekɛɛ daale te koŋa ta ε dɔɔ, kenj nyi ke dinɔɔ te koŋa ta ŋolo dɔɔ see ya. Mɔna Wurubuare ne di ɔ nombia dɔɔ, mena dɔɔ ɔ be gyae waa yela kekɛɛsekɛɛ kenj kela ŋon ne kekɔŋ ε dɔɔ ya. Te akpaa nyi kekɛɛsekɛɛ de koŋ ε dɔɔ na, waa wola ŋon gbɛɛ kenj ε ka mo seŋ kenkenj na ε ke tale di ke dɔɔ.

¹⁴ Mena dɔɔ me gyoona kpaak-paa, ε lese ε wose lee beeneŋ ɔsom man. ¹⁵ Mee kolosi baa fa emɛɛ nyansatena. Emɛɛ gbagba ε gyoo me nombia ŋan man na ε ke keɛ kpene kenj mɛɛ yako ne. ¹⁶ Debaŋ kenj dee di de Gbenjgyoo weeneɛ ŋan ɔ kpa dee di na dɛɛ mo tɔɔse e ne, leenɔɔ kenj dɛɛ sola Wurubuare wosefɛerenj gyakaa ke dɔɔ pɛte dɛɛ nyɔɔ lee ke man ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yee dokolon lee ɔ fatabo kenj dɔɔ. Mena mɔ te bodobodo kenj dɛɛ kpɛɛɛ fa dɔŋa ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yee dokolon lee ɔ wosenaane man. ¹⁷ Bodobodo dokolon te dɛɛ mo kpala fa dɔŋa, mena dɔɔ daa balan burum ban pou ta bese walaŋ dokolon. Nawolo nyi bodobodo dokolon kenaj te de popou diiwɔ.

¹⁸ ε mo keɛ Iseraetena. Balan ban

bee di weenεε ηαν βoo mo deesi fa Wurubuarε ne, ban na Wurubuarε na bese na walaη dokolon. ¹⁹ Mena doo sena yaa me nombia keηa na wolo baa? Bane yeε kolo ke, yaa weenεε ηαν bεε mo deesi fa bane ne yena kolo? ²⁰ Koa, kpene keη mεε wolo yena nyiaa, weenεε ηαν bane somra na mo deesi fa banεε ne, te yeε nyi Wurubuarε te bεε mo deesi fa ya. Felin̄kumεε te bee deesi fa, mena doo moo ne gyae nyi εmεε na felin̄kumεε ke yeε dokolon ya. ²¹ ε be gyae ε ke tale mo de Gben̄gyoo Kristo leenoo nyoo, na ε ka bese mo felin̄kumεε mo leenoo nyoo ya. Te be gyae ke de nyi ε ke di de Gben̄gyoo Kristo nyefale man, na ε ka bese ke di felin̄kumεε mo nyefale man ya. ²² Dεε gyae baa nyi de Gben̄gyoo Wurubuarε ka gyeη ban? Yaa dεε keε da wose baa nyi de dana doη kela e?

²³ “Gbεε doo nyi dεε yeε kpene kamase” mona na ηe popou danaana tonoo ya. “Gbεε doo nyi dεε yeε kpene kamase” mona na ηe popou ne gyae la ke yela dεε bee ya. ²⁴ Nolo na gyae ηon gbagba wui deeli ya, mona waa gyae o tebia wui deeli bo.

²⁵ Naane kamase keη bεε yoo kebu man ne ε ke tale lεε di, mona na boose naane keη dalee na ke yela ηolo konoo man nombia ke yokose e ya. ²⁶ Nawolo nyi Wurubuarε nombia an̄marasen̄ see ne yako nyiaa “Tεεle kei na kpene kamase keη doo ke man ne pou, yeε de Gben̄gyoo Wurubuarε wui.”

²⁷ Akpaa walaη ηon o te yeε Kristo baale e ya de baake ηon nyi ε kaa di, te ke yeε keη ε ke di na, ε gyu ke di mona ε na boose weenεε ηan dalee na ηolo konoo man nombia ke yokose e ya. ²⁸ Mona akpaa ηolo de yako ηon nyi, “Weenεε keηa yeε bane dεε weenεε ηa na,” lee walaη ηon o be yako ηon ne, na balan akan ban konoo man nombia doo ε na di ηa ya. ²⁹ Na εmεε gbagba konoo man nombia doo ya, mona walaη ηon o be yako ηon ne

konoo man nombia doo. Nawolo nyi ηolo konoo man nombia be gyae ke tale to man gbεε, nyi me na yeε kpene keη me dana gbεε nyi maa yeε ne ya. ³⁰ Mona akpaa me fane fa Wurubuarε karaη te me di weenεε keηa na, won̄ doo te ηolo waa bu man foo lee weenεε keηa kedi doo?

³¹ Mena doo kpene kamase keη ε ne dii yaa ε ne nyoo, yaa kpene kamase keη ε ne yeε na, ε yeε ηe popou mo lese Wurubuarε yele. ³² ε na yeli ε nombia ayεesa ke to Gyuda baale, yaa Giriki baale yaa Kristo walaη kamase gbεε ya. ³³ Mena mo te mεε yeε kakyen̄ maa yeε kpene kamase, na ka gyoo walaη kamase sia lee gbεε kamase man. Nawolo nyi moo ne gyae man gbagba me deeli ya, mona balan pou deeli te mεε gyae, na de Gben̄gyoo Yesu Kristo ke nyin̄ lεε ba nyee.

11

Mena keη kaboena nyi ala baa yeε Wurubuarε osom man

¹ ε kasee me dinoo ηgba mena keη man mo ne kasee Kristo dinoo ne. ² Mεε kelee ηon ηgba mena keη ε ne toose man ε nombia pou man, te ε dana me nombia ηan moo wola ηon man nideli ne. ³ Mona mεε gyae ε ka gyeη nyi baale kamase nyee yena Kristo, te alo mo nyee yena o baale te Kristo mo nyee yena Wurubuarε. ⁴ Mena doo baale kamase ηon o ne fane yaa o ne kolosi Wurubuarε nombia balan man, te o mo kolo wu o nyee na o ta do o nyee desen̄. ⁵ Mena mo te alo kamase ηon o ne fane yaa o ne kolosi Wurubuarε nombia balan man, te o ta mo kolo wu o nyee ya na o ta do o nyee desen̄. Na yeε yaa ηgba o gbee o nyee baa ne. ⁶ Nyi akpaa alo bεε gyae nyi waa mo kolo wu o nyee ya na, kenan̄ na kaboena nyi waa tisi o nyee. Te akpaa desen̄ dana alo ηon nyi waa tisi o nyee yaa o be tale gbee o nyee ya ne, kenan̄ na kaboena nyi waa mo kolo wu o

nyee. ⁷ Tekaboena nyi baale waa mo kolo wu ɔ nyee ya, nawolo nyi Wurubuarɛ yɛɛ baale bo ɲon gbagba dinɔɔ man na waa mo lese ɲon Wurubuarɛ gyoorobiiri wola. Mɔna alo dɔɔ ɔ na lese baale gyoorobiiri bo wola. ⁸ Nawolo nyi na baale te Wurubuarɛ lesewɔ lee alo man ya, mɔna alo te ɔ lesewɔ lee baale man. ⁹ Na alo dɔɔ te Wurubuarɛ yɛɛ baale ya, mɔna baale dɔɔ te Wurubuarɛ yɛɛ alo. ¹⁰ Nombia kenja na Wurubuarɛ kpilala banj mɔ dɔɔ nɛ, kaboena nyi alo waa mo kolo wu ɔ nyee na ka wola nyi ɔ doe ɔ baale tɛɛ.

¹¹ De Gbenjyoo Yesu siaman na alo be kyaa ɔ wose dɔɔ ya, te baale mɔ be kyaa ɔ wose dɔɔ ya. Be popou kyaa bo fa dɔɲa. ¹² Nawolo nyi ɲgba mena kenj alo ba lee baale man nɛ, mena mɔ te alo na lolana baale. Te kpene kamase mɔ na lee bo Wurubuarɛ gyanj. ¹³ Emɛɛ gbagba ɛ gyoo nombia kenja man kɛɛ. Dei nyi alo waa fane fa Wurubuarɛ kenj nyi ɔ na mo kolo wu ɔ nyee yee? ¹⁴ Daa gbagba de nombia ayɛɛsa bɛɛ wola daa nyi akpaa baale de tina ɔ nyeenyɔɔse yela te da gyoo kusuu na, ke yɛɛ desɛɲ ke yee? ¹⁵ Mɔna akpaa alo dana nyeenyɔɔse burum na, ne yeli ɔ ne yɛɛ kyeo. Nawolo nyi Wurubuarɛ faa e nyeenyɔɔse dɔɔlonj bo nyi ɲe dee wu ɔ nyee. ¹⁶ Akpaa ɲolo ne gyae waa lɛɛ nombia kenja aɲmaarenj na, daa na Kristotena akanj banj pou nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi dɛɛ lɛɛ nombia kenja aɲmaarenj ya.

De Gbenjyoo weenɛɛ ɲan ɔ kpa dee di na dɛɛ mo tɔɔse e nɛ

¹⁷ Nɛnɛɛ lee nombia ɲan mɛɛ gyae maa kolosi fa ɲon debokeiman nɛ dɔɔ, mɔɔ ne kɛɛɛ ɲon ya. Nawolo nyi ɛ gyanjɛɛ ɛ ka som na, bɛɛ mo kolo kpaakpaa kɔɲ ya. Na bese wɔlɛɛ abɔɔ bo kpu. ¹⁸ Nombii gyanjɛɛbete yena nyi, mee nyii nyi emɛɛ Kristotena dikpii kenj de gyanjɛɛ na ɛ ne kpase kpookpoo, te mɛɛ lɛɛ nombia kenja ɲaale di.

¹⁹ Nawolo nyi kaboena nyi kekpase kpookpoo kei dɛɛ kɔɲ ɛ man, na ke nyiɲ lese banj be gbɛɛnɛɲ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ wola. ²⁰ ɛ kyaa gyanjɛɛ ɛ ke di na, te yɛɛ de Gbenjyoo weenɛɛ te ɛ ne dii ya. ²¹ Nawolo nyi ɛ gyanjɛɛ ɛ ke di nɛ, walanj kamase ne di ɔ wui weenɛɛ bo kenj ɛ bɛɛ kyaa daa dɔɲa ya. Tanam na ko baale, te baale mɔ ne dii baa dɛɛse. ²² ɛ ne yako baa nyi emɛɛ gbagba be dana akpanalanjɛɛ ɲan man ɛ ke di na ɛ ke nyɔɔ yee? Yaa ɛ ne gyae ɛ ke fulu Kristotena dikpii kenj, na ɛ ka do balanj banj bɔɔ dana kolo ya nɛ desɛɲ? Wonj nombia yaa ɛ ne gyae maa yako ɲon baa? ɛ ne gyae nyi maa kɛɛɛ ɲon? Koa, kenja man dɔɔ mɔɔ gyae maa kɛɛɛ ɲon ya.

²³ Nawolo nyi kpene kenj mɔɔ kasee lee de Gbenjyoo Yesu gyanj nɛ, kenj yaa manj mɔ moowɔ mɛɛ wola ɲon nɛ. Nelim kenj baa lese de Gbenjyoo Yesu fa nɛ ɔ moo bodobodo, ²⁴ te ɔ kefane fa Wurubuarɛ karanj tanj nɛ ɔ kɛɛɛ ke te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yena ma wosenaane kenj Wurubuarɛ ba mo fa ɲon nɛ. ɛ kyaa yɛɛ kei na ɛ ka mo tɔɔse manj.” ²⁵ Mena mɔ te be ke di weenɛɛ ɲan tanj nɛ, ɔ moo leenɔɔ na solonj kenj te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yena me fatabo kenj Wurubuarɛ ba mo yɛɛ nɔɔkebakesee wɔle. ɛ kyaa yɛɛ kei debanj kamase kenj ɛ ke nyɔɔ ke nɛ, na ɛ ka mo tɔɔse manj.” ²⁶ Kei nawolo nyi debanj kamase kenj ɛ ke di bodobodo kei na ɛ ke nyɔɔ lee leenɔɔ kei man na, ɛ ne di de Gbenjyoo yɛɲ kenj adansɛɛ baa kelii wee kenj waa bese kɔɲ.

²⁷ Mena dɔɔ walanj kamase ɲon ɔ ta mo gbɛɛ kpaakpaa di bodobodo kei, na waa nyɔɔ lee de Gbenjyoo leenɔɔ kei man ya nɛ, na ɔtenate te yɛɛ dukum baa. Nawolo nyi ɔ te bu de Gbenjyoo wosenaane na ɔ fatabo kenj ya. ²⁸ Mena dɔɔ kaboena nyi walanj kamase waa gyoo ɔ wose man nideli, pɛna waa di bodobodo kei na waa nyɔɔ lee de Gbenjyoo

leenɔɔ kei man. ²⁹ Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ dii te ɔ nyɔɔ, te ɔ te læe do nyi de Gbenɔgyoo Yesu wosenaane na ɔ fatabo kenan ya ne, na ɔtenate falaa ɔ wose baa. ³⁰ Lee mena doɔ te ε man balan burum baale wose yɔkɔsewɔ, te baale mo gyoo kaweesse te baale mo yekeewɔ ne. ³¹ Mɔna nyi akpaa da gyoo da wose man nideli pɛte de di de Gbenɔgyoo weeneε ŋan na, Wurubuare be gyae waa bu daa fɔɔ ya. ³² Akpaa de Gbenɔgyoo de bu daa fɔɔ na ɔ ne wɔŋ da denjele bo, na boɔ nyin wɔlɛe daa kpu na tɛele kei doɔ balan akan ban ya.

³³ Mena doɔ me tebia, akpaa ε kɔŋ kaa gyanee ε ke di na ε kyaa daa doɔna. ³⁴ Mɔna akpaa nyi tanam na ko ŋolo na waa di lee ɔ dɛε pena waa kɔŋ, na ε kɔŋ kaa gyanee na boɔ nyin bu ŋolo fɔɔ ya. Nyi akpaa me kɔŋ na, maa kaa wola ŋon nombia akan ŋan man kpu.

12

Wurubuare felin abɔɔ anefan

¹ Me tebia, moɔ ne gyae ε ke kyaa ken nyi ε ba gyen kolo lee Wurubuare felin abɔɔ anefan ŋan wose man ya. ² ε gyen nyi deban ken ε doo wiase man ken ε te læe ta Wurubuare di ya ne, ε yela ba beo ŋon gyu beenen gyan. Beenen kewo mo beε fa nyeedon ya. ³ Mena doɔ mee gyae ε ka gyen nyi walaŋ ŋon Wurubuare felin doo ɔ man ne, ɔ be gyae waa tale yako mmusuo nombia yakaa Yesu doɔ ya. Te ŋolo mo be kyaa waa tale yako nyi Yesu yena ɔ Gbenɔgyoo, ken nyi Wurubuare felin be doo ɔtenate man ya.

⁴ Wurubuare felin ŋon abɔɔ anefan kyaa kpookpoo, mɔna ne popou lee Wurubuare felin dokolon ŋonan gyan. ⁵ Wurubuare ɔsom tomse kpookpoo kyaa, mɔna de Gbenɔgyoo dokolon ŋonan yaa dɛε yεε fa. ⁶ Tomse kpookpoo mo kyaa, mɔna Wurubuare dokolon ŋonan ne faa

na ɔ balan donj te beε mo yεε ne popou.

⁷ Wurubuare felin ŋon ne faa na Kristo walaŋ kamase donj daale dinɔɔ, na waa mo yεε tom Kristotena dikpii ken man na ke de fa be popou. ⁸ Wurubuare felin ŋonan ne fa ŋolo nyansa ken waa mo kolosi nombia, te ɔ ne fa ŋolo mo nombia kagyen. ⁹ Mena Wurubuare felin dokolon ŋonan ne yele la ŋolo Wurubuare keɛedi ne yεε donj, te ɔ ne fa ŋolo mo donj ken waa mo kyɔ kaweesse. ¹⁰ Wurubuare felin ŋonan ne faa na ŋolo donj ken waa mo yεε gyakolon nombia, te ɔ ne fa ŋolo mo donj ken waa mo kolosi Wurubuare nombia. Ŋon ne yele la ŋolo ne tale gyen nyi nombii daale lee Wurubuare gyan yaa ke ta lee Wurubuare gyan ya. Ŋon ne faa na ŋolo deise kpookpoo kekolosi, te ŋon ke ne faa na ŋolo mo deise kpookpoo man kalese. ¹¹ Mena abɔɔ ken pou yεε Wurubuare felin dokolon ŋonan tom ke, te ɔ ne fa walaŋ kamase lee ŋon felin ŋonan gbagba kegyaebii man.

¹² Deniwalaŋ wose yεε dokolon, mɔna ke dana yenaase kpookpoo burum. Doo nyi ke dana yenaase kpookpoo burum koran ne, ne popou ne bom la yεε deniwalaŋ wosenaane dokolon. Mena ke te Kristo mo doo. ¹³ Daa Kristotena pou na Gyudatena na Girikitena na gbenja na ban be kyaa ba wose doɔ ne pou, Wurubuare felin dokolon ŋonan te ba moowo so de popou Wurubuare lonj. Ŋon moon daa bom te de popou bese Kristo wosenaane dokolon ken. Kenje de nyinja felin dokolon ŋonan, te ɔ ne yεε tom de popou man.

¹⁴ Na yenan dokolon ne yεε na deniwalaŋ wose ken pou ya, mɔna yenaase kpookpoo ŋan pou bom la yεε wosenaane dokolon. ¹⁵ Akpaa nae de yako nyi, "Ma te yεε nyinmaa ya mena doɔ moɔ kpue wosenaane ken man ya na," kei gyae ke tale lese nae ken lee wosenaane kenan

man? ¹⁶ Te akpaa denjele de yako nyi, “Na man yena sibii ya mena doo mo kpuɛ wosenaane ken man ya na,” ken nawolo baa nyi ko kpuɛ wosenaane ken man yee? Kei gyae ke tale lese denjele kenan lee wosenaane man? ¹⁷ Nyi akpaa wosenaane ken pou den yee sibii ke na, sena te wosenaane ken gyae ke yee na ke nyii kolo? Te akpaa wosenaane ken pou den yee denjele ke na, sena te wosenaane ken gyae ke yee na ke won nyii? ¹⁸ Mo n kee na, Wurubuarɛ mo wosenaane kpookpoo nan pou bo bom yee wosenaane dokolon, lee non gbagba kegyaebii man. ¹⁹ Nyi wosenaane yenaase kpookpoo nan pou den yee wosenaane yenan dokolon na, nafa ke gyae ke yee gyakolon. ²⁰ Mona ngba mena ken ke doo ne, wosenaane yenaase nan pou boe mona wosenaane ken pou yee dokolon.

²¹ Sibii be gyae ke tale yako nyinmaa nyi, “N be dana tonoo fa man ya,” te nyee mo be gyae ke tale yako nae nyi, “N be dana tonoo fa man ya.” ²² Mona wosenaane yenaase nan dee kee nyi ne tan don ya ne, nyi non doo wosenaane man ya ne nafa wosenaane be gyae ke tale yee kolo ya. ²³ Te wosenaane yenan ken de bee bu ke ya ne, ken gba te dee ko da wose na ke. Wosenaane yenan ken daa ne kee nyi ke bee hia nideli ya ne, ken gba te dee kee ke doo nideli. ²⁴ Da wosenaane yenaase nan dee kee nyi ne dana kyeo ne, be doo nyi dee kee ne doo mena ya. Mona Wurubuarɛ ta mo wosenaane yenaase nan pou towaa, te o mo obuo fa nan nafa non tan obuo ya ne. ²⁵ O yee ke mena na kekpaase be nyin doo wosenaane yenaase kpookpoo nan man ya, mona wosenaane yenan kamase dee kee ke doo doo nideli. ²⁶ Akpaa de kon nyi wosenaane yenan daale ne naa diyem na, akan nan pou mo ne naa diyem kpu na ke. Mona akpaa de kon nyi wosenaane yenan daale de nyin yele na, ne yee

yenaase akan nan mo pou gyon.

²⁷ Nenɛɛ ɛ popou bom la yee Kristo wosenaane ken, te ɛ man walan kamase yee o yenan daale ke. ²⁸ Kristotena dikpii ken man ne, Wurubuarɛ ta see dibiase naale. Gyangba nyiban yena Kristo kpilala ban. Ban be gyakaa balate yena Wurubuarɛ akpenkpengyoo, te ban be gyakaa batoorote yena ban bee wola Wurubuarɛ nombia nan ne. Baale mo yena ban bee yee gyakolon nombia, te baale mo yena ban bee kyoo kawee, te baale mo yena ban bee kyoo be tebia. Baale mo yena siamantena ban bee kee nyi nombia nan pou bee yee ne ne gyu nideli. Te akan ban yena ban bee kolosi deise kpookpoo ne. ²⁹ N kee na, na be popou yena Kristo kpilala ya. Na be popou yena Wurubuarɛ akpenkpengyoo ya. Na be popou yena wolala ya. Na be popou ne yee na gyakolon nombia ya. ³⁰ Na be popou ne kyoo kawee ya. Na be popou ne kolosina deise kpookpoo ya. Na be popou mo na lesena deise kpookpoo man ya. ³¹ Mona ɛ yela ɛ sia keyase Wurubuarɛ aboo anefan dinaana nan na kela ken na doo. Nenɛɛ maa wola non nombia kpaakpaa nan na kela ken na pou.

13

Kegyae

¹ Nyi akpaa mee tale kolosi deise wolee kpookpoo yaa Wurubuarɛ kpilala dei, te balan kegyae be doo me man ya na, kenan na ma kekolosi pou yee ngba dowuro yaa akpaakpaase nan nee yee yeesa yakaa bo ne. ² Akpaa me yee Wurubuarɛ dekpenkpengyoo e, te maa tale naa Wurubuarɛ nombia aweesen nan na maa yako, te ma gyen nombia pou te me dana keledi kpaakpaate ken maa tale mo kulii bulase, te balan kegyae be doo me man ya na me yee yakaa. ³ Mena mo te akpaa ma mo aboo nan pou me dana ne fa ayematena, te ma mo ma

wosenaane fa nyi baa too, te balan kegyae be doo me man ya na njan pou moɔ yee ne yee yakaa.

⁴ Nyi n ne gyae walaɲ na n ne nyiɲ konɔɔ fa e, te n ne wii ɔ waraɲase mo. ɔ kolo bee bere n sia ya te n bee wola n wose ya, te n bee kee n wose nyi n kela e ya. ⁵ Nyi akpaa n ne gyae walaɲ na, n bee yee e aboo njan tekaboena ne ya, te n bee gyae nyi nyaɲ nyaagen wui ke de na njan wui ke wolee ya. N bee gyeɲ baɲ bilenbilen na e ya, te n bee mo ɔ nombia do n tooman ya. ⁶ Nyi n ne gyae walaɲ ne ɔ yee nombiikum na bee yee neɲ gyon ya, mona akpaa ɔ yee nombii kpaakpaa na ne yee neɲ gyon. ⁷ Nyi akpaa balan kegyae doo n man ne, debaɲ kamase na n ne tale seɲ kenken aboo pou man, te ne yeli n keleedi na sem nideli. N ne nyiɲ konɔɔ aboo pou man, te ne yeli n ne tale seɲ kenken aboo njan n loo gyakaa ne doo ne man, te n ne yee kakyen seɲ kenken aboo pou man.

⁸ Nombia njan Wurubuaɛ akpenkpengyooɔra ne kolosi see, na deise kpookpoo kekolosi na nombia kagyen pou gyae ke gyu ɔto. Mɔna balan kegyae doo koɔ taɲ ɔto ya. ⁹ De nombia kagyen na doɲ ken Wurubuaɛ ba mo fa daa te dee tale kolosi ɔ nombia ne yee yaale yaale. ¹⁰ Mɔna akpaa nyi kpene ken ke yee debiliɲ ne de koɲ na, njan ne yee yaale yaale ne gyae ke njaalaa. ¹¹ Debaɲ ken me yee bu e na mee kolosi bo nɲba biikyaabii ne, te mee gyuen mo nɲba biikyaabii ne, te me yee ma kpene kamase mo bo nɲba biikyaabii ne. Mɔna me ka bee kei ne, me te tina biateɛ nombia njan pou yela. ¹² Wurubuaɛ nombia njan dee naa debokeiman ne, doo ne naa nja nideli ya. Ne yee fulaa de siaman nɲba mena ken n ne kee kolo diiku bene man te n bee naa ke nideli ya. Mɔna debaɲ daale gyae kelii ken dee naa de Gbenɲyoo Wurubuaɛ na de sia fonɛɛ, na waa yela dee gyeɲ ɔ nombia njan man nideli. Debaɲ kei mo ne me nombia kagyen yee

kyomii ne, mona debaɲ daale gyae kelii na, maa gyeɲ nombia nideli nɲba mena ken Wurubuaɛ gyeɲ man nideli ne.

¹³ Aboo kenɲa pou man ne nombia atooro kyaa la ken njo taɲ ɔto ya. Njan yena keleedi na lookegyakaa na kegyae. Mɔna ne popou man na, kegyae yena nja nyee.

14

Pɔɔl kabese kolosi lee Wurubuaɛ felin aboo anefaɲ njan wose man

¹ E yee kakyen na e ke gyae doɲa, na e ke yase e sia gyae Wurubuaɛ felin aboo anefaɲ njan gbɛɛ. Turturu na, e yase e sia gyae ken Wurubuaɛ waa ta e doo kolosi ne gbɛɛ. ² Nawolo nyi walaɲ njan ɔ ne kolosi deise wolee kpookpoo ne, ɔ bee kolosi fa denibalaɲ ya mona ɔ ne kolosi bo fa Wurubuaɛ. N kee na nolo bee nyii ɔ nombia njan man ya, nawolo nyi Wurubuaɛ felin njan ne tee la ɔ doo kolosi nombia aweesen nenan. ³ Mɔna walaɲ njan Wurubuaɛ ne tee ɔ doo kolosi ne, ɔ nombia njan na do balan doɲ na kakyen te ne yeli bee tale kyan ba wose. ⁴ Walaɲ njan ɔ ne kolosi deise wolee kpookpoo ne, njan waagen te nombia njan ɔ ne kolosi ne dana tonoo fa. Mɔna njan Wurubuaɛ ne tee ɔ doo kolosi ne, ɔ nombia njan ɔ ne kolosi ne dana tonoo fa Kristotena dikpii ken pou.

⁵ Nafɔ ma kegyae yena nyi e popou yaa kolosi deise wolee kpookpoo, mona ken mee gyae kela yena nyi, Wurubuaɛ ke ta e doo kolosi. Nawolo nyi walaɲ njan Wurubuaɛ ne tee ɔ doo kolosi na, ɔ kela walaɲ njan ɔ ne kolosi deise kpookpoo. Gyise nolo kyaa botoo ken ɔ ne tale lese deise wolee kpookpoo njan man, na kekyo Kristotena dikpii ken pou, na baa bee bo osom ken man.

⁶ Me tebia, nyi akpaa me koɲ e gyan te me kolosi deise wolee kpookpoo na, won tonoo yaa e ke nyiɲ lee ne man? Mɔna akpaa

me kaa yako ñon nombia ñan Wurubuarɛ ba lese wola man, yaa nombia kagyen wose man nombia, yaa nombia ñan Wurubuarɛ ba mo fa man nyi me kaa yako ñon, yaa me kaa wola ñon nombia na, na kenja be dana tɔnɔɔ fa ñon yee? ⁷ Mena mo te abɔɔ ñan nyeedon be doo ñe man ya ñgba keferese na kabereɛ ne, akpaa be ta wola ña nideli ya na amɔte ne gyae la waa nyii ñe man? ⁸ Te akpaa yoonɔɔte ñon ta wola ɔ kabereɛ nideli ya na, sena te ñolo waa nyii ke man na waa koro desina ɔ wose fa yoo? ⁹ Mena te doo fa emɛɛ mo. Akpaa ñolo de kolosi dei wɔle kpoo daale, te ñolo te nyii ke man ya na sena te ñolo waa yee na waa tale nyii nombia ñan ɔ ne yako ne man? Dekon mena na, ɔ ne kolosi bo do felin man yakaa. ¹⁰ Deise kpookpoo burum kyaa tɛele kei dɔɔ, mɔna dei daale be kyaa ken ñolo bee nyii ke man ya. ¹¹ Akpaa nyi moɔ ne nyii dei ken ñolo ne kolosi ya na me yee ñoolɛ e ɔ siaman, te mena mo te ñon mo yee ñoolɛ e me siaman. ¹² Mena te doo fa emɛɛ mo. Deban ken ε sia be yee ε ne keo Wurubuarɛ felin abɔɔ anefan ñan ne, ε yee kakyen keo ken gyae ke yela Kristotena dikpii ken ka bee bɔɔsom ken man ne.

¹³ Mena dɔɔ akpaa nyi ñolo ne kolosi dei wɔle kpoo daale na, kaboena nyi waa fane na waa nyin tale lese ke man. ¹⁴ Nawolo nyi akpaa me fane dei kpoo man na, felin ñon ɔ doo me man ne ne fane la, mɔna ma agyuen be doo botɔɔ ya. ¹⁵ Mena dɔɔ sena yaa maa yee? Maa mo felin ñon ɔ doo me man ne fane, na maa mo ma agyuen mo fane. Maa mo felin ñon ɔ doo me man ne kpee nɔɔnen, na maa mo ma agyuen mo kpee nɔɔnen. ¹⁶ Nyi ε gyanee ε ne fane te n mo dei daale kpoo n na lese Wurubuarɛ yele, te walan yakaa ñolo kyaa ε man ken ɔ bee nyii n dei ken man ya na, sena te waa tale sɛɛ nen nyi, “Dɛɛkon Mena,” ken nyi ɔ te nyii kpene ken n

be yako ne man ya? ¹⁷ Mberem na n fanewɔ nideli lese Wurubuarɛ yele, mɔna ke tan tɔnɔɔ fa n balate ñon ya.

¹⁸ Mɛɛ fa Wurubuarɛ karan ñgba mɛɛ tale kolosi deise kpookpoo kela ε man walan kamase ne. ¹⁹ Mɔna akpaa me kpue Kristotena dikpii ken man na, mɛɛ gyae nyi maa kolosi nyansa nombia kyomii bo mo wola balan nombia, kela ken nyi maa kolosi nombia burum deise kpookpoo man ken bɔɔ gyae baa nyii ñe man ya.

²⁰ Me tebia, ε na gyuen ñgba bia ne ya. Lee dukum keyee man na, ε yee ε wose ñgba kyokyoosebia ban bɔɔ gyen dukum ya ne. Mɔna lee ε kee gyuen man na, ε gyuen ñgba balan ban bɔɔ bee Wurubuarɛ nombia man ne. ²¹ Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako nyiaa, Wurubuarɛ kpa,

“Maa ta balan ban bee kolosi deise kpookpoo ne
dɔɔ kolosi fa me balan.

Maa ta ñoola dɔɔ kolosi fa me balan. Mɔna kenja wɔle koran na,

bɔɔ gyae baa nyii me dei ya.”

²² Deise kpookpoo kekolosi te yee kpene ken Kristotena na mo gyen Wurubuarɛ don ya, mɔna ban ba te lee ta Kristo di ya ne, bee mo ke gyene Wurubuarɛ don. Wurubuarɛ nombia keyako see yee kpene ken ke dana tɔnɔɔ fa ban bɔɔ lee Kristo di ne. Te ban ba te lee ta Kristo di ya ne dɔɔ, ka be dana tɔnɔɔ fa wɔ ya.

²³ Mena dɔɔ akpaa Kristotena dikpii ken de gyanee te walan kamase ne kolosi deise wɔlee kpookpoo, te akpaa balan wɔlee yaa ban ba te yee Kristotenawɔ ya ne de kon botɔɔ na, bɔɔ gyae baa yako nyi ba nyeeya ne wɔlee baa yee? ²⁴ Mɔna nyi akpaa Wurubuarɛ de tɛɛ ε popou dɔɔ ɔ ne kolosi, te walan yakaate yaa ñon ɔ te yee Kristo walan e ya ne de kaa gyoo ε man na, nombia ñan ɔ ne nyii ne gyae ka lese ɔ dukum keyee debɔɔ, na ke yela waa gyen nyi ɔ

yεε dukumyεεre e. ²⁵ Nombia nenan gyae ka lese ɔ konɔɔ man nombia njan pou weesεε nε debɔɔ, na waa bunj som Wurubuarε na waa yako nyiaa, “Ampaη Wurubuarε kpue ε man.”

Kristotena kegyaηee mmaraase

²⁶ Me tebia, nombia njan mee yako nε mee wolo baa nyi akpaa ε kηη kaa gyaηee nε, mberem na ηolo dana nɔɔneη keη waa kpee na ηolo mɔ dana kolo waa wola, yaa ηolo mɔ dana nombii keη Wurubuarε ba lese wola e. Mberem na ηolo mɔ ne gyae waa mo deise wɔlεε kpookpoo kolosi, yaa ηolo mɔ kyaa keη waa lese dei wɔle kei man nε, kaboena nyi yaa yεε keηa pou na ε ka mo do Kristotena ban kakyen.

²⁷ Akpaa ε man baale baa kolosi deise wɔlεε kpookpoo na, baa yεε balan bala te ba boo paa na baa yεε balan batooro. Mɔna kaboena nyi baa kolosi dokolon dokolon, na ηolo mɔ ka lese ηe man. ²⁸ Nyi akpaa ηolo be kyaa keη waa lese nombia njan man ya nε, kenan na ηon ɔ ne kolosi ηa nε waa kyan ɔ nɔɔ wu Kristotena dikpii keη man, na waa kolosi fa Wurubuarε na ηon gbagba.

²⁹ E yela Wurubuarε akpenkpengyɔɔɔɔ bala yaa batooro kekolosi, na balan akan ban ka gyoo be nombia njan bee kolosi nε man nideli. ³⁰ Te akpaa ηolo kyaa te Wurubuarε da lese nombia ηaale wola e nε, ε yela walan ηon ɔ be tangbεε ɔ ne kolosi nε ke tina kekolosi yela. ³¹ Nawolo nyi ε yεε mena na Wurubuarε waa tale ta ε dɔɔ dokolon dokolon kolosi, na ke yela ε popou ke kasee kolo lee ke man na ka do ηon kakyen. ³² Walan kamase ηon Wurubuarε ne tεε ɔ dɔɔ kolosi nε, kaboena nyi waa tale kyan ɔ wose lee ɔ kekolosi keη man. ³³ Nawolo nyi Wurubuarε te yεε walan ηon ɔ ne yεε abɔɔ basabasa ya, mɔna ɔ yεε Wurubuarε ηon ɔ ne yεε wa abɔɔ na ηe gbεε.

³⁴ Ngba mena keη doo Kristotena akpiise njan pou man nε, kaboena

nyi ala baa wu be nɔɔ. Be gyaηee ɔsom man na gbεε be doo nyi baa kolosi ya, mɔna kaboena nyi baa yɔkɔse ba wose ηgba mena keη Mosesi mmaraa keη na wolo nε. ³⁵ Nyi akpaa bεε gyae baa nyii nombii daale man nideli na, kaboena nyi baa bɔɔse be baala deni man. Nawolo nyi ke yεε desen ke nyi alo ke yεε nɔɔdon Kristotena dεεgyaηee man.

³⁶ Mena dɔɔ ε na wolo baa nyi ε gyan te Wurubuarε nombia njan leewɔ kηη, yaa εmεε yaagen nyii na ηa?

³⁷ Akpaa ηolo ne baake ɔ wose nyi ɔ yεε Wurubuarε dekpenkpengyɔɔre e, yaa ɔ ne keε ɔ wose nyi ɔ dana Wurubuarε felin abɔɔ anefan njan na, kaboena waa gyen nyi me nombia njan mee kolosi nε pou lee Wurubuarε gyan. ³⁸ Te akpaa nyi ηolo te lεε me nombia keηa di ya nε, εmεε mɔ ε na mo e yεε kolo ya.

³⁹ Mena dɔɔ me tebia, ε yase ε sia na Wurubuarε ke ta ε dɔɔ kolosi, mɔ ε na tɔ ban bee kolosi deise wɔlεε kpookpoo nε gbεε ya. ⁴⁰ Mɔna kaboena nyi yaa yεε nombia pou na ηe gbεε, ηgba mena keη kaboena

15

Kristo kefon lee yen man

¹ Me tebia, nenεε mee gyae maa tɔɔse ηon nyeedon nombia njan mɔɔ yako ηon te ε be lεε di te ε seηεε ηe man keηkeη nε. ² Akpaa ε kyan nombia njan mɔɔ yako ηon nε man keηkeη na, Wurubuarε waa ta ηe dɔɔ lεε ε nyee. Mɔna akpaa ε te kyan ηa keηkeη ya na ε keleedi keη yεε yakaa.

³ Nawolo nyi kpene keη de Gbengyoo Yesu ba wola man te ke dana tɔnɔɔ kela kpene kamase nε, keη yaa ma moowɔ mee wola ηon nε. Nombia nenan yena nyi, De nombiakumεε dɔɔ te Kristo kaa yenjawɔ,

ngba mena kenj Wurubuarɛ nombia anmarasenj see njan ne yako nɛ.

⁴ Be wuu e te weeya atoorote kenj na Wurubuarɛ gyuusu e lee yenj man, ngba mena kenj Wurubuarɛ nombia anmarasenj see njan ne yako nɛ.

⁵ ɔ lese ɔ wose wola Pita. Kenanj wole na te ɔ lese ɔ wose wola ɔ kpilala kufu bala banj mɔ.

⁶ Kenanj wole nɛ ɔ besewɔ lese ɔ wose wola ɔ kaseela banj be yaanɔle kela balan sɔnononj akpenj anonj (500) nɛ debanj dokolonj man.

Be man balan burum sɛɛ be kyaa na be sia te baale mɔ ta yekee. ⁷ Kenjɛ ɔ lese ɔ wose wola Gyemisi, te ɔ besewɔ lese ɔ wose wola kpilala banj pou. ⁸ Wole wole nɛ, ɔ kaa lese ɔ wose wola manj Pɔɔl njon nafaɔ nolo te gyakaa loo nyi maa kaa bese Kristo walanj ya nɛ.

⁹ Manj yena Kristo kpilala banj pou man kemaasa, te ma tekaboena gba nyi nafaɔ baa baake manj nyi Kristo kpilale ya. Nawolo nyi me naase Kristotena banj diyem nideli.

¹⁰ Mɔna lee Wurubuarɛ bɛrɛɛ dɔɔ te gyɛnj me kaa bese walanj nɛ. ɔ bɛrɛɛ kenj ɔ ba mo boele manj nɛ te yɛɛ yakaa ya, nawolo nyi me yɛɛ tom kela Kristo kpilala akanj banj pou. Mɔna na manj gbagba donj te ma moowɔ yɛɛ ya, Wurubuarɛ bɛrɛɛ kenj ɔ ba mo boele manj nɛ yɛɛ la.

¹¹ Mena dɔɔ Kristo nombia kenja lee me gyanj o nja lee be gyanj bo o, njan te de popou ne kolosi te njan mɔ te ɛ lɛɛwɔ di.

Kefonj lee yenj man

¹² Mɔna akpaa dee kolosi nyeekeleɛ nombia njan nyi Kristo yenjawɔ te Wurubuarɛ gyuusu e lee yenj man na, wonj dɔɔ te ɛmɛɛ baale ne yako nyi kefonj lee yenj man be kyaa ya? ¹³ Nyi akpaa kefonj lee yenj man be kyaa ya na, kenanj na nawolo baa nyi Wurubuarɛ te gyuusu

Kristo lee yenj man ya. ¹⁴ Te akpaa Wurubuarɛ te gyuusu Kristo lee yenj man ya na, kenanj na Wurubuarɛ nombia njan dee kolosi na ɛ keleɛdi kenj mɔ yɛɛ yakaa. ¹⁵ Nyi akpaa be doo mena ya na kenanj na daa Kristo kpilala banj te di dekara gyakaa Wurubuarɛ dɔɔ, nawolo nyi dɛɛ yako nyi Wurubuarɛ gyuusu Kristo lee yenj man. Nyi akpaa woya be gyae baa fonj lee yenj man ya na, kenanj na Wurubuarɛ te gyuusu Kristo lee yenj man ya. ¹⁶ Mɔ akpaa kefonj lee yenj man be kyaa ya na, kenanj na Wurubuarɛ te gyuusu Kristo lee yenj man ya. ¹⁷ Te akpaa nyi Wurubuarɛ te gyuusu Kristo lee yenj man ya nɛ, kenanj na ɛ keleɛdi kenj yɛɛ yakaa te ɛ sɛɛ ɛ doo ɛ nombiakumɛɛ man. ¹⁸ Kenanj na Kristotena banj mɔ bɔɔ yekee nɛ ta yekee leki. ¹⁹ Akpaa nyi tɛɛle kei dɔɔ kaagenj kekyaa dɔɔ te de loo gyakaa Kristo dɔɔ na, kenanj na de nombia dana waranase kela walanj kamaseɛ.

²⁰ Mɔna anokoare kenj doo ke man yena nyiaa, Wurubuarɛ gyuusu Kristo lee yenj man. Njon Kristo yena woya banj pou Wurubuarɛ waa kaa gyuusu wɔ nɛ be gyanjgate.

²¹ Nawolo nyi mena kenj yenj be tɛɛ walanj dokolonj dɔɔ kɔnj tɛɛle kei dɔɔ nɛ, mena mɔ te kefonj lee yenj man mɔ tɛɛwɔ walanj dokolonj dɔɔ kɔnj tɛɛle kei dɔɔ. ²² Ngba mena kenj balan pou ba lee Adam man te ɔ nombiakumɛɛ dɔɔ bɛɛ yekee nɛ, mena mɔ te balan banj pou be yɛɛ Kristo wui nɛ baa nyinj nyeedonj kekpa lee Kristo yenj kenj man.

²³ Mɔna walanj kamaseɛ dana ɔ debanj kenj Wurubuarɛ waa gyuusu e lee yenj man. Kristo tangbɛɛ la fonj lee yenj man, te wee kenj waa bese kɔnj na balan banj be yɛɛ ɔ wui nɛ mɔ baa fonj lee yenj man. ²⁴ Kei wole na kpene kamaseɛ gyae ke kɔnj kɔ ɔto. Debanj kenanj te Kristo waa di donj pou na gyoonenj na nje gyoorobiiri pou dɔɔ, na waa mo gyoori kenj do ɔ kya Wurubuarɛ nyinjmaa man.

²⁵ Nawolo nyi kaboena nyi Kristo waa di gyoori, kelii deban ken Wurubuarɛ waa mo ɔ kolala pou do ɔ nawɔɔ tɛɛ. ²⁶ Te kolare ɔtomante non Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ e nɛ yɛna yɛn. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasɛn see ne yako lee Kristo wose man nyiaa, "Wurubuarɛ ta mo kpene kamase do Kristo tɛɛ." Mɔna ken Wurubuarɛ be yako nyi ɔ ta mo kpene kamase do ɔ tɛɛ nɛ, ken bɛɛ wolo nyi non Wurubuarɛ gbagba mɔ doo ɔ tɛɛ ya. Nawolo nyi non Wurubuarɛ moona kpene kamase do Kristo tɛɛ. ²⁸ Deban ken Wurubuarɛ da mo abɔɔ kenja pou do ɔ bu non tɛɛ tan nɛ, ɔ bu non mo waa mo ɔ wose do ɔ kya Wurubuarɛ non ɔ ba mo kpene kamase do ɔ tɛɛ nɛ tɛɛ. Na balan pou kena nyi Wurubuarɛ yɛna kpene kamase nyee.

²⁹ Te akpaa kefon lee yɛn man be kyaa ya na, won dɔɔ yaa balan ban bɛɛ lɛɛ ba woya nɔɔ sɛn nyi baa sɔ wɔ Wurubuarɛ lon nɛ loo gyakaa? Yaa akpaa nyi bɔɔ gyae baa gyusu balan lee yɛn man korakora ya na, weera te baale ne lɛɛ ba lonɔna ban bɔɔ yekee nɛ nɔɔ sɛn nyi baa sɔ wɔ Wurubuarɛ lon fa wɔ? ³⁰ Te daa gbagba mɔ de? Nyi akpaa kefon lee yɛn man be kyaa ya na, won dɔɔ te wee kamase dɛɛ mo da wose fa yɛn?

³¹ Me tebia, mɛɛ yako non nyi yɛn nombia ne tun man wee kamase. Lee mena ken daa na non na Kristo yɛɛ dokolon dɔɔ, mɛɛ tale mo non kyɔ poaa. Mena dɔɔ te mee kolosi nombii kei. ³² Nyi tɛɛle kei dɔɔ nombia dɔɔ te daa na balan ban be yɛɛ ngba wonembia ban bɛɛ kyan balan nɛ yoo yoo dinaa kei Efeso donɔɔ man na, won tɔnɔɔ yaa maa nyin lee ke man? Akpaa nyi kefon lee yɛn man be kyaa ya na, ɛ yela dɛɛ yɛɛ ngba mena ken dudu daale ne yako nɛ nyiaa,

"ɛ yela dee di na dɛɛ nyɔɔ,
nawolo nyi kyoo kaagen na de
ta yem."

³³ ɛ na yeli non ka beo non ya,

"Nawolo nyi dɔɔre kum ne wɔlɛɛ dinɔɔ kpaakpaate." ³⁴ ɛ bese gyoo ɛ wose man nideli na ɛ ke tina nombiakumɛɛ keyɛɛ yela. Nawolo nyi dana desɛn ngba ɛ man baale sɛɛ ɛ ba gyeɛn Wurubuarɛ nombia korakora ya nɛ.

Kefon lee yɛn man na ka wose-naane wole

³⁵ Mberem na non waa bɔɔse nyiaa, "Sena te woya baa tale fon lee yɛn man bela, te wosenaane wonɔti yaa baa nyin?" ³⁶ Diyin nombia kebɔɔse yaa kei. Nawolo nyi kpene kamase ken n duu tɛɛle man nɛ, kɛɛ daale pɛte kolo wole ne tuu lee ke man. ³⁷ Akpaa n duu kolo bii nɛ, ken n ba mo duu na ken nyan ke ko nɛ te yɛɛ kyɛkyɛɛ ya. ³⁸ Mɔna Wurubuarɛ ne faa na ke ke dinɔɔ, ngba mena ken non gbagba ne gyae nɛ. Kpene kamase ken n duu na, Wurubuarɛ ne yeli kɛɛ bee nyin ke dinɔɔ.

³⁹ Wosenaane pou te yɛɛ dokolon ya. Denibalan wui kpoo te wonembia wui kpoo te gyebuse wui kpoo te kpebia mɔ wui kpoo. ⁴⁰ Mena mɔ te abɔɔ non pou Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ, non nɛ kyaa adido nɛ non kyeo kpoo te non nɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ mɔ nɛ kyeo kpoo. ⁴¹ Weese kɛɛ nalakee kpoo te gyaalan mɔ wui kenalakee kpoo te kyolobiise mɔ kɛɛ nalakee kpoo. Kyolobii kamase mɔ dana mena ken ɔ ne nalakee.

⁴² Mena ke te gyae ke yɛɛ deban ken balan baa fon lee yɛn man nɛ. Akpaa be wuu walan na waa dala, mɔna Wurubuarɛ de gyusu e na waa fa e wosenaane wole ken be gyae ke dala ya. ⁴³ Nyi akpaa be wuu ke na kɔɔ dana tɔnɔɔ bela ya, mɔna akpaa be gyusu ke lee yɛn man na ke dana obu. Nyi be wuu ke na kɔɔ dana don ya, mɔna akpaa be gyusu ke na ke dana don. ⁴⁴ Deniwalan wosenaane ken bɛɛ mo wuu nɛ, ke yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ wosenaane ke. Mɔna akpaa Wurubuarɛ de gyusu ke na ke ta bese Wurubuarɛ man wosenaane.

Tɛele kei dɔɔ wosenaane kyaa, mena dɔɔ kaboena nyi Wurubuarɛ man wosenaane mɔ dɛɛ kyaa.

⁴⁵ Wurubuarɛ nombia aɲmarasen see yakowɔ nyiaa, “Wurubuarɛ moo ɔ felin do Adam gyanɲbate ɲon man te ɔ nyinɲa nyeedon. Mɔna Yesu Kristo ɲon bɛɛ baake e nyi Adam balate ɲon nɛ, ɲon yɛna Wurubuarɛ felin ɲon ɔ ne fa nyeedon kekpaɔ.”

⁴⁶ Na ɲon ɔ yɛɛ Wurubuarɛ felin e nɛ tanɲbɛɛ la kɔɲ ya, mɔna ɲon ɔ yɛɛ deniwalan e nɛ tanɲbɛɛ la kɔɲ. Kenan wɔle na pɛte ɲon ɔ yɛɛ Wurubuarɛ felin e nɛ kɔɲawɔ.

⁴⁷ Adam gyanɲbate ɲon lee tɛele kei dɔɔ nawolo nyi tɛele te Wurubuarɛ moowɔ yɛɛ e, mɔna Adam balate ɲon dɔɔ ɲon lee Wurubuarɛ man adido. ⁴⁸ Mena ken Adam ɲon ɔ ba lee tɛele kei dɔɔ doo nɛ, mena mɔ te tɛele kei dɔɔ balan doo. Te mena ken Adam ɲon ɔ ba lee Wurubuarɛ man doo nɛ, mena mɔ te Wurubuarɛ man balan doo. ⁴⁹ Mena ken walan ɲon bɔɔ mo tɛele ma e dinɔɔ doo de man nɛ, mena mɔ te walan ɲon ɔ ba lee adido nɛ dinɔɔ gyae ke doo de man.

⁵⁰ Me tebia, mɛɛ gyae ε ka gyen nyi kpene ken ke yɛɛ wosenaane na fatabo ke nɛ, be gyae ke tale gyoo Wurubuarɛ gyoori ken man ya. Mena mɔ te wosenaane kei ken gyae ke dala nɛ, be gyae ke kyaa kekpaakekpaɔ ya.

⁵¹ ε see denjele na ε ke tei nombia aweesen kenɲa. Nombia ɲenan yɛna nyiaa, na de popou ne gyae la dɛɛ yen ya. Mɔna deban ken ba wola kabere ɔtomante ken na, Wurubuarɛ waa kyɛɛkee de popou karatete dokolon ɲgba mena ken ɔga ne ɲmaale nɛ. ⁵² Ba wola kabere ɔtomante ken na Wurubuarɛ waa kyɛɛkee de popou, te ban bɔɔ yekee nɛ baa fon lee yen man ken bɔɔ gyae baa yen bela ya. ⁵³ Nawolo nyi Wurubuarɛ waa besena wosenaane ken keɛ dale nɛ yɛɛ wosenaane ken ke bɛɛ dale ya. Na waa besena wosenaane ken keɛ yem nɛ yɛɛ wose-

naane ken ke bɛɛ yem ya. ⁵⁴ Akpaɔ wosenaane ken keɛ dale nɛ da bese wosenaane ken ke bɛɛ dale ya, te wosenaane ken keɛ yem nɛ da bese wosenaane ken ke bɛɛ yem ya nɛ, kenan na Wurubuarɛ nombia ɲan bɔɔ ɲmarase see nɛ te kɔɲ mena. Nombia ɲenan yɛna nyiaa, “Da te yoo di yen dɔɔ. Yen be tan don de dɔɔ bela ya.”

⁵⁵ “Yen, n don ken n dana n ne di balan dɔɔ nɛ doo alen?”

Yen, n don ken n dana n na mo do balan kayeyɛɛ nɛ doo alen?”

⁵⁶ Yen don ken ɔ dana ɔ na do balan kayeyɛɛ nɛ yɛna dukum, te mmaraa mɔ ne yele la dukum ne nyin don.

⁵⁷ Mɔna dɛɛ do Wurubuarɛ nɔɔ, nawolo nyi ɲon yele la te de tɛɛwɔ de Gbenɲyoo Yesu Kristo dɔɔ di kpene kamase dɔɔ. ⁵⁸ Mena dɔɔ me tebia kpaakpaɔ ε sen kenken, ε na yeli kolo ke wosi ɲon ya. Te deban kamase na, ε mo ε wose pou do de Gbenɲyoo Yesu tom ken man. Nawolo nyi ε gyen nyi tom ken ε ne yɛɛ lee de Gbenɲyoo Yesu don dɔɔ nɛ be gyae ke yɛɛ yakaa ya.

16

Kristotena toto kado fa be tebia

¹ Nɛnɛɛ toto ken ε ka do na baa mo kyɔ Wurubuarɛ balan ban be kyaa Gyudia tɛele man nɛ, ε yɛɛ ɲgba mena ken mɔɔ wola Kristotena akpiise ɲan kya Galatia tɛele man nɛ.

² Kosida kamase ken ε gyanɲee nɛ, kɔba ken walan kamase be yɛɛ tom Kosida kenan man te ɔ be nyim nɛ, waa lese ke man ɔ don ketalebii see yenan. Na kɔbase ɲan pou kegyanɲee pena maa kɔɲ. ³ Na akpaɔ me kaa gyoo ε gyan na, ε ka mo ya abɔɔ ɲan do balan ban emɛɛ gbagba ba lese wɔ nɛ nyinmaa man, na maa ɲmarase me nyinmaa man tone kpu na ya abɔɔ ɲan fa wɔ, na baa mo gyina Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ.

⁴ Te akpaɔ de kɔɲ nyi man ɲ gbagba

maa gyu na, maa kpu na wɔ na de popou ke gyu.

⁵ Nyi akpaa ma lee Masedonia tɛele man na maa kɔŋ ɛ gyaŋ, nawolo nyi ma te yɛɛ ma agyuen nyi maa mo na Masedonia tɛele man pɛ maa kɔŋ ɛ gyaŋ. ⁶ Me kɔŋ na, mberem maa di weeya ala ŋaale ɛ gyaŋ, yaa maa kyaa kelii waare tɛɛ na ɛ ke nyin kyɔ man me gbɛɛnen ŋan maa gyu nɛ man. ⁷ Me gbɛɛ kei man dɔɔ, mɔɔ ne gyae nyi maa kpase kɔŋ kaa do ŋon nɔɔ yakaa na maa bese ya, mɔna akpaa Wurubuarɛ de sɛɛ na, maa kaa di weeya akalansɛɛ ŋaale ɛ gyaŋ. ⁸ Mɔna maa kyaa Efeso donɔɔ man kebo kelii Pentekosite wee ken. ⁹ Doo nyi balan burum ta koro sen tia man, mɔna ma te naa nyi Wurubuarɛ ta toro gbɛɛ dinaa daale fa man, nyi maa yɛɛ tom ken ke gyae ke yɛɛ tɔnɔɔ nɛ kebo.

¹⁰ Akpaa Timoti de kɔŋ ɛ gyaŋ na ɛ lɛɛ e nideli na ɔ wɔɛ ke fɛɛ e, nawolo nyi ŋon mɔ ne yɛɛ de Gbenjyoo Yesu tom bo ŋgba man nɛ. ¹¹ ɛ man ŋolo na ŋolo na bɛɛ nyi ɔ be lɛɛ e ya, mɔna ɛ lɔ e gbɛɛ wosefɛɛren man na waa nyin bese kɔŋ me gyaŋ. Mɛɛ kɛɛ ɔ gbɛɛ nyi de tebia Kristotena baale baa kpu na e na baa kɔŋ.

¹² De gyoo Apolo dɔɔ ma doo e kakyen nideli nyi waa kpu na de tebia Kristotena akan ban na baa kɔŋ ɛ gyaŋ, mɔna ɔ te sɛɛ nyi waa kɔŋ ɛ gyaŋ debokeiman ya. Akpaa Wurubuarɛ de fa e gbɛɛ na, waa kɔŋ ɛ gyaŋ.

¹³ ɛ na wolee ɛ wose ya. ɛ kyan ɛ kelɛɛdi ken man kenken. ɛ sen ŋgba baala nɛ, na ɛ ke yɛɛ don. ¹⁴ ɛ yɛɛ kpene kamase donja kegyae man.

¹⁵⁻¹⁶ Setefanase dɔɔ ɛmɛɛ gbagba gyen nyi ŋon na ɔ dekanalanmantena yena balan ban bɔɔ tanjɛɛ lɛɛ Kristo di Akaya tɛele man. Be ta mo ba wose fa ɔsom ken, te bɛɛ kyɔ Kristotena ban nideli. Me tebia, mɛɛ waase ŋon bo nyi ɛ yɔkɔse ɛ wose fa mena balan kɛwɔ dinɔɔ, na ban mɔ bɛɛ yɛɛ mena tom

kei nɛ. ¹⁷ Setefanase na Fɔtunatuse na Akayakuse ke kɔŋ me gyaŋ nɛ yɛɛ man gyon nideli. Nawolo nyi ban kɔŋala kaa sen ɛ nawɔɔ man. ¹⁸ Nawolo nyi ba te yeli ma nyee man nombia te yɛɛ man dokolon, ŋgba mena ken ɛmɛɛ mɔ wui be yɛɛ ŋon dokolon nɛ. Kaboena nyi dɛɛ lese mena balan kɛwɔ dinɔɔ yele.

Nɔɔkado ɔtomante

¹⁹ Kristotena akpiise ŋan kyaa Esia tɛele man nɛ na do ŋon nɔɔ. Akuila na Pisisila na Kristotena dikpii ken ne gyanɛɛ be dɛɛ nɛ, na do ŋon nɔɔ nideli lee de Gbenjyoo Yesu yele man. ²⁰ De tebia Kristotena ban pou be kyaa kebo nɛ na do ŋon nɔɔ. ɛ do donja nɔɔ gyon man.

²¹ Man Pɔɔl gbagba moonna me nyinmaa ŋmarase nɔɔkado tɔne kei.

²² Akpaa nyi ŋolo bɛɛ gyae de Gbenjyoo Yesu nombia ya na, Wurubuarɛ waa falaa e. Maranata (ka asɛɛ yena nyi, de Gbenjyoo Yesu kɔŋ).

²³ De Gbenjyoo Yesu waa mo ɔ berɛɛ boele ŋon, na waa sen ɛ wɔɛ.

²⁴ Mɛɛ gyae ɛ popou, te mɛɛ do ŋon nɔɔ de Gbenjyoo Yesu Kristo yele man. Amen.

Pɔɔl tɔne alate kenj ɔ be ŋmarase yelee Korintotena nɛ

¹ Tɔne kei lee manj Pɔɔl ŋon me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e lee Wurubuarɛ kegyaebii man nɛ, na de dɔɔ Timoti gyan. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee ɛmɛɛ Kristotena dikpii kenj ɛ kyaa Korinto donɔɔ man, na Wurubuarɛ balan banj ɔ be baake te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose te be kyaa Akaya tɛele dɔɔ pou nɛ. ² De kya Wurubuarɛ na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛɛrɛŋ.

Pɔɔl kalese Wurubuarɛ yelee

³ ɛ yela dɛɛ do Wurubuarɛ ŋon ɔ yɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo ɔ kya e nɛ nɔɔ. Ŋon yɛna Wurubuarɛ ŋon ɔ ne wii balan waranase te ɔ ne yako do wɔ. ⁴ Ŋon ne yakola do daa de kayeyɛɛ man, na ke yela daa mɔ ke tale mo keyakodo kenj ɔ be yako do daa nɛ yako do de tebia banj bɛɛ yeyɛɛ nɛ. ⁵ De kɛɛ yeyɛɛ ŋgba mena kenj Kristo mɔ ba yeyɛɛ nɛ, mena mɔ te Wurubuarɛ waa ta Kristo dɔɔ yako do daa ŋgba mena kenj ɔ be yako do Kristo nɛ. ⁶ Nyi daa Kristo kpilala ne naa diyem na, ɛ nyeekeleɛ na ɛ keyakodo dɔɔ te dɛɛ naa diyem. Mena kenj dee nyinj keyakodo nɛ, ne yeli ɛmɛɛ mɔ ne nyinj keyakodo. Kei ne yeli ɛ ne tale nyinj konɔɔ naa diyem ŋgba mena kenj daa mɔ ne naa nɛ. ⁷ Mena dɔɔ de loo gyakaa Wurubuarɛ dɔɔ nideli nyi waa yela ɛ ke tale seŋ kenjkenj, nawolo nyi da gyeŋ nyi mena kenj ɛ ne naa diyem ŋgba mena kenj daa mɔ ne naa ŋaale nɛ, mena te ɛ ke nyinj keyakodo ŋgba mena kenj daa mɔ be nyinj keyakodo nɛ.

⁸ Me tebia, dɔɔ ne gyae ɛ ke kyaa ditinɛɛ man lee diyem kenj dɔɔ naa Esia tɛele man nɛ ya. Balan yela da wose kyanja daa nideli, kenj nyi da te gyakaa loo gba nyi dee nyinj nyeedonj

ya. ⁹ De konɔɔse man na, yɛɛ daa ŋgba ba te yako daa nyi baa ko daa nɛ. Kei yela de ta mo da wose lo daa gbagba de donj dɔɔ ya, mɔna da moo da wose bo lo Wurubuarɛ ŋon ɔ ne gyuusu balan lee yeŋ man nɛ dɔɔ.

¹⁰ Ŋon lesena daa lee yeŋ nombia kenja man, te ɔ gyakaa ɔ na lese daa kaa lii gyɛŋ. De loo gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa lese daa debanj kamaɛ.

¹¹ Nawolo nyi ɛ ne fane fa daa dɔɔ. Dekonj mena na, Wurubuarɛ bɛrɛɛ kenj gyae ke konj de dɔɔ lee balan burum kefane dɔɔ nɛ, gyae ke yela balan burum ke fane fa Wurubuarɛ karanj.

Pɔɔl te kyɛɛkee wa agyueŋ lee kpene kenj ɔ ne gyae waa yɛɛ nɛ man

¹² Nombii dokolonj kenj dɔɔ te dɛɛ wola da wose nɛ yɛna nyiaa, de konɔɔ man nombia ne di daa adanɛɛ nyi, dɛɛ mo de konɔɔ pou yɛɛ nombia ŋan ayimɛɛ be doo ŋe man ya nɛ tɛele kei dɔɔ, te dee di anokoare ŋgba mena kenj Wurubuarɛ ne gyae nɛ. Tuturu na, lee daa na ŋon kekyaa man. Na tɛele kei dɔɔ nyansa te dɛɛ mo yɛɛ nombia kenja ya, mɔna Wurubuarɛ bɛrɛɛ kenj ɔ ba mo boele daa nɛ te dɛɛ mo yɛɛ. ¹³ Nombia ŋan pou dɛɛ ŋmarase yelee ŋon nɛ, yɛɛ nombia ŋan ɛmɛɛ gbagba ɛ ke tale kala na ɛ ke nyii ŋe man. ¹⁴ Ŋgba mena kenj ɛ be nyii de nombia ŋan man kyomii debanj kei nɛ, de loo gyakaa nyi ɛ ke konj kaa nyii ŋe man nideli wee daale. Daa dɔɔ te ɛ ke tale wola ɛ wose, ŋgba mena kenj lee ɛmɛɛ mɔ dɔɔ, daa mɔ dɛɛ wola da wose wee kenj de Gbenjyoo Yesu waa bese konj nɛ.

¹⁵ Me loo gyakaa nyi ɛ ke nyii nombia kenja man nideli, mena dɔɔ te nafa me yɛɛ ma agyueŋ nyi maa tangbɛɛ konj ɛ gyan, na ɛ ke nyinj di gyonj bola bola. ¹⁶ Nawolo nyi me yɛɛ ma agyueŋ nyi mee gyu Masedonia tɛele man na maa mo ɛ gyan, te ma bese lee botɔɔ mɛɛ konj na maa mo ɛ gyan bela, na ɛ ke nyinj lo manj gbɛɛ na maa gyu Gyudia

tɛɛle man. Mɔna ta tekaa de ya. ¹⁷ Ma ke kyɛɛkee ma agyuen kei na, ke yɛɛ biatɛɛ agyuen ke? Yaa mɛɛ yɛɛ me nombia baa ngba tɛɛle kei dɔɔ balan nɛ? Yaa nawolo baa nyi me dana nɔɔse ala ala?

¹⁸ Mena keŋ Wurubuare yɛɛ anokoarete e keŋ ɔ bɛɛ lee ɔ nombii wɔle ya nɛ, mena mɔ yaa daa mɔ de nombia ŋan dɛɛ yako nɛ be yɛɛ nɔɔse ala ala ya. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare bu Yesu Kristo ŋon daa na Silase na Timoti be kolosi ɔ nombia fa ŋon nɛ, ɔ te yɛɛ nɔɔse ala ala walaŋ e ya, keŋ waa “Sɛɛ” na waa bese “Bɛɛ” ya. Mɔna ŋon dɔɔ, ɔ sɛɛ na ɔ te sɛɛ. ²⁰ Lee Kristo dɔɔ te Wurubuare nombia ŋan ɔ be yako see nɛ pou kɔŋawɔ mena. Lee ŋon mɔ dɔɔ te de fane taŋ na, dɛɛ yako nyi “Amɛn” (Dɛɛ kɔŋ mena) mo lese Wurubuare yele. ²¹ Wurubuare gbagba ne yɛɛ la te daa na ŋon pou na sem keŋkeŋ Kristo keleɛdi keŋ man. Ŋon lesena daa te ɔ kpila daa nyi dee gyu ke yɛɛ ɔ kegyaebii. ²² Ŋon moonaa ɔ nyinmaa gyakaa de dɔɔ, te ɔ moo ɔ felin ŋon do de kɔnɔɔse man mo kyan nae, na ke di adansɛɛ nyi de yɛɛ ɔ wui, te dee nyin abɔɔ ŋan pou ɔ be desina see fa daa nɛ.

²³ Wurubuare yɛna ma adansɛɛ nyi ma te gyae nyi maa do ŋon kaale ya, mena dɔɔ te me kyɛɛkee ma agyuen nyi mɔɔ bese kɔŋ ɛmɛɛ Korintotena gyan ya. ²⁴ Dɔɔ ne gyae dɛɛ ŋere ŋon nyi yaa lɛɛ Kristo nombia ŋan dɛɛ yako ŋon nɛ di ya. Nawolo nyi ɛ wulaa ɛ seŋɛɛ ɛ keleɛdi keŋ man keŋkeŋ. Mɔna keŋ dɛɛ gyae nyi ke yɛɛ ŋon gyon dɔɔ te daa na ŋon ne yɛɛ tom bom nɛ.

2

¹ Mena dɔɔ ma te yɛɛ ma agyuen nyi, mɔɔ gyae maa bese kɔŋ ɛ gyan na maa yela nombia ke takaa ŋon ya. ² Nawolo nyi akpaa me kɔŋ te me yeli nombia de takaa ŋon na, amɔte ne gyae la waa yela me sia kagye. Na ɛmɛɛ ban mɔɔ yeli nombia be

takaa ŋon nɛ yee? ³ Keŋ dɔɔ te mɔɔ ŋmarase ŋon tɔne kenan yɛna nyiaa, mɔɔ ne gyae nyi me kɔŋ na kolo ke takaa ɛmɛɛ ban ɛ ke yela me sia kagye nɛ ya. Nawolo nyi mɛɛ lɛɛ ɛ popou di nideli nyi akpaa me sia da gye na, ɛmɛɛ mɔ sia gyae ka gye. ⁴ Deban keŋ mɛɛ ŋmarase tɔne kei nɛ, na me tɔɔ ne kyonji man. Nombia atakaasa na siasaraŋ te ma moowɔ ŋmarase ŋon tɔne kenan. Na me ŋmarase ŋon tɔne kenan bo na ɛ wose ka yen ŋon ya, mɔna mɛɛ gyae nyi ɛ ka gyen mena keŋ mɛɛ gyae ŋon nɛ nideli.

Nombiakumɛɛ kamo kyɛɛ

⁵ Walaŋ ŋon ɔ be yɛɛ nombiikum te ɔ be yeli nombia be takaa ŋon nɛ, na man maagen te ɔ yɛɛ ke tia ya, mɔna gbɛɛ daale man na ɛ popou yaa ɔ yɛɛ ke tia. Kei te yɛɛ nyi mɛɛ wɔŋee nombia ŋan man bo ya. ⁶ Mena keŋ ɛ man balan burum be wɔŋ ɔ deŋele nɛ, keŋ kaagen tekaboe. ⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e na ɛ kekolosi do e, na mena ya na gyae ke yela waa mutii yen. ⁸ Mena dɔɔ mɛɛ waase ŋon nyiaa, ɛ lese ɛ kegyae keŋ wola e nideli. ⁹ Kpene keŋ dɔɔ te mɔɔ ŋmarase ŋon tɔne keŋ yɛna nyiaa, mɛɛ gyae maa kɛɛ nyi ɛ ka seŋ keŋkeŋ kekɛɛsekɛɛ man, te ɛ ne nyii me dei deban kamase? ¹⁰ Nyi akpaa ɛ mo ŋolo nombiakumɛɛ kyɛɛ e na, man mɔ maa mo kyɛɛ e. Mɔna nyi akpaa nombii daale doo keŋ kaboena nyi maa mo kyɛɛ e koran gba na, lee ɛmɛɛ dɔɔ te maa mo kyɛɛ e lee Kristo yele man. ¹¹ Kei gyae ke yela na ɔbɔnsam be nyin tale di de dɔɔ ya. Nawolo nyi da gyen wa adaose ŋan pou.

¹² Deban keŋ mɔɔ gyu ka gyoo Torase donɔɔ man me kaa kolosi de Gbengyoo Yesu Kristo nombia kpaakpaa ŋan nɛ, me naawɔ nyi de Gbengyoo ta toro gbɛɛ fa man nyi maa kolosi ɔ nombia ŋan botɔɔ. ¹³ Mɔna me wɔe te fɛɛ man ya,

nawolo nyi ma te naa me dɔɔ Titure botɔɔ ya. Mena dɔɔ me kalaa Torasetena banj te me lanja Masedonia tɛele man. ¹⁴ Mɔna mɛɛ do Wurubuare nɔɔ nawolo nyi Kristo te di ɔ kolala pou dɔɔ. Mena mɔ te lee Kristo dɔɔ, daa mɔ ne di de kolala banj dɔɔ debanj kamase. Kristo te tɛɛ de dɔɔ yela ɔ nombia njan man kagyen te yaasee gyuyenan kamase ngba kolo ofonje nɛ. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare siaman na, daa Kristotena yɛɛ ngba kolo ofonje nɛ balanj banj Wurubuare ne lee ba nyee na balanj banj baa yen leki nɛ siaman. ¹⁶ Balanj banj baa yen leki nɛ gyan na, ofonje kei yɛɛ ngba kolo wonje kenj gyae kako wɔ nɛ. Mɔna balanj banj Wurubuare ne lee ba nyee nɛ dɔɔ, ofonje kei yɛɛ ngba kpene kenj ne fa wɔ nyeedon nɛ. Te amɔte kaboela na Kristo tom kei keyɛɛ? ¹⁷ Daa be doo ngba balanj banj bɛɛ mo Wurubuare nombia njan di kebu nɛ ya. Mɔna daa dɔɔ Wurubuare siaman na, de yɛɛ balanj banj non Wurubuare ba lese te ɔ be kpila daa, te dɛɛ tɛɛ Kristo dɔɔ mo de konɔɔ pou yako ɔ nombia njan anokoare man nɛ.

3

¹ Nombia da ayakonj kenja nɛ, nawolo nyi da bese yaa dɛɛ kɛɛɛ da wose baa yaa? Yaa kaboena nyi dɛɛ tela tone kenj gyae ka lese daa wola nɛ kona non? Yaa dɛɛ lee tone kenj gyae ka lese daa wola nɛ lee ɛ gyan, ngba mena kenj baale ne yɛɛ nɛ? ² Tekaboena nyi dɛɛ yɛɛ mena ya, nawolo nyi emɛɛ gbagba yena tone kenj na lese de dinɔɔ wola, kenj Kristo be nmarase do de konɔɔse man nɛ. Mena dɔɔ emɛɛ yena tone kenj walanj kamase waa kala na waa naa de dinɔɔ. ³ Mena dɔɔ emɛɛ na wola la nyi, emɛɛ yena Kristo tone kenj be tɛɛ de dɔɔ konj nɛ. Kei te yɛɛ tone kenj bɔɔ mo nyinmaa yakaa nmarase ya. Mɔna Wurubuare felinj te ba moowɔ nmarase ke. Ka te yɛɛ ngba mena kenj gyanjbatena ne nmarase gyakaa boya pansapanja

dɔɔ nɛ ya, mɔna be nmarase nja bo do deniwalanj konɔɔ man.

⁴ Dɛɛ yako mena nombia kenja pou nawolo nyi, dɛɛ lee Wurubuare di lee Kristo yele man. ⁵ Daa gbagba de donj man na, nafa da tekaboena tom kei keyɛɛ ya. Nawolo nyi daa gbagba bɛɛ tale yɛɛ kolo de baam dɔɔ ya. De donj pou lee Wurubuare gyanj. ⁶ Non faa na daa donj te de kaa bese Wurubuare nɔɔkebakese wole kenj somra. Nɔɔkebakese wole kei donj ta lee mmaraase njan bɔɔ nmarase see nɛ man ya, mɔna donj kenanj lee Wurubuare felinj non gyanj. Nawolo nyi mmaraase njan bɔɔ nmarase see nɛ ne kona yenj. Mɔna Wurubuare felinj non dɔɔ, non ne fa nyeedonj bo.

⁷ Mosesi mmaraase njan dɔɔ, be nmarase nja bo gyakaa boya patalapatala dɔɔ. Te debanj kenj Wurubuare ba mo mmaraase njan fa non Mosesi nɛ, nje konjae Wurubuare gyoorobiiri man te ke yela Mosesi siagbɛɛ njalakeewɔ kenj Israetena te tale kɛɛ ɔ siagbɛɛ ya. Mɔna mena kenjalakee kenanj dɔɔ, na ke nɔɔ na yem. Mena dɔɔ akpaa nyi Mosesi mmaraase njan na mo yenj konj nɛ, konjae na Wurubuare gyoorobiiri kenj na, ⁸ kenanj na Wurubuare felinj non ɔ ne fa nyeedonj nɛ, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kei yee? ⁹ Nyi akpaa ɔsom kenj ne bu balanj fɔɔ nɛ dana gyoorobiiri mena na, kenanj na ɔ som kenj ne yele balanj gbɛɛnenj na tenee Wurubuare siaman nɛ, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kenanj yee? ¹⁰ Gyoorobiiri kenj ke kyaa debanj kei nɛ dɔɔ, te yeli gyoorobiiri kenj nafa ke kyaa gyanjgba kenj nɛ te njalaa. ¹¹ Akpaa nyi kenj ka te kyaa kekpa ya nɛ konjawɔ na gyoorobiiri na, kenanj na kenj gyae ke kyaa kekpaakekpa nɛ wui gyoorobiiri gyae ka bo kela ke.

¹² Kenj de dana mena loo kegyakaa kei dɔɔ, te dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ kolosi. ¹³ Daa be doo ngba Mosesi non ɔ ba mo kolo wu ɔ siagbɛɛ, na Israetena be nyinj naa ɔ siagbɛɛ

deban ken kenalakee ken nɔɔ na yem nɛ ya. ¹⁴ Ke yɛɛ anokoare ke nyi, na ba agyuɛnɛ ta toro ta na baa nyii Wurubuarɛ nombia njan man ya. Te kaa lii na gyɛn kei nɛ, akpaa bɛɛ kala Wurubuarɛ nombia njan doo nɔɔkebakeseɛ bene ken man nɛ, bɔɔ ne nyii nɛ man ya. Na yɛɛ yaa nɔɔba kolo sɛɛ wuɛ ba agyuɛnɛ doo nɛ. Nawolo nyi de Gbenɔgyoo Kristo kelɛɛdi kaagen ne gyae la ke tale gyuusuu walaɔ agyuɛn, na ɔ kala Wurubuarɛ nombia njan na, waa tale nyii nɛ man. ¹⁵ Kaa lii na gyɛn kei koran nɛ, akpaa Iseraetena de kala Mosesi mmaraase njan na, bɔɔ ne nyii nɛ man ya. Yɛɛ yaa nɔɔba kolo sɛɛ wuɛ ba agyuɛnɛ doo nɛ. ¹⁶ Mɔna akpaa nyi nɔɔlo da mo ɔ wose fa de Gbenɔgyoo Kristo na, waa gyuusuu kpene ken wuɛ walaɔ njanan agyuɛn doo nɛ, na waa nyii ɔ nombia njan man. ¹⁷ Nawolo nyi de Gbenɔgyoo Kristo na Wurubuarɛ felin njan yɛɛ dokolon. Te botɔɔ ken de Gbenɔgyoo felin njan kyaa na, walaɔ ne nyin ɔ wose lee mmaraase njan tɛɛ. ¹⁸ Te daa ban kolo be wuɛ de siagbɛɛ ya nɛ, dɛɛ lese de Gbenɔgyoo gyoorobiiri ken wola. Wurubuarɛ felin njan ne kyɛɛkeɛ de dinɔɔ na ke yɛɛ nɔɔba Kristo dinɔɔ nɛ, te deban kamase mɔ na dee nyin ɔ gyoorobiiri ken kpu. Mena nombia kenɔ lee de Gbenɔgyoo Kristo gyan. Non mɔ yena Wurubuarɛ felin njan.

4

Wurubuarɛ don doo Kristotena man

¹ Lee mena ken Wurubuarɛ be wii de waranase, te ɔ ba mo tom kei do daa de nyinmaa man doo nɛ, doo ne yee ya. ² Mena doo te da lese da wose lee desɛn nombia man, te doo ne yɛɛ kolo mɔ weese ya. Doo na mo adao gbɛɛnen man mo kolo kyakale na Wurubuarɛ nombia njan ya. Mɔna dɛɛ lese Wurubuarɛ nombia njan nɛ yɛɛ anokoare nɛ man nideli, na walaɔ kamase kagyen nyi kpene ken dɛɛ yɛɛ nɛ, te yɛɛ dekara

Wurubuarɛ siaman ya. ³ Te akpaa Kristo nombia kpaakpaa njan yɛɛ nombia aweesen njan na, kenan na nɛ yɛɛ nombia aweesen njan bo fa balan ban baa yo nɛ baagen. ⁴ Mena balan kɛwɔ bɛɛ lɛɛ nombia kpaakpaa njan di ya, nawolo nyi ɔbɔnsam njan ɔ yɛɛ tɛɛle kei doo gyoo e nɛ, ta mo wɔ do ditinɛɛ man. Mena doo bɔɔ ne naa kenmanɛe ken doo nombia kpaakpaa njan na lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ ya. Te bɔɔ ne naa, na baa gyɛn nyi Kristo yena Wurubuarɛ dinɔɔ gbagba njan ya. ⁵ Nombia njan dee kolosi fa njan nɛ, te yɛɛ daa gbagba da wose man nombia yaa dee kolosi fa njan ya. Mɔna Yesu Kristo nombia kpaakpaa njan yaa dee kolosi fa njan, nyi njan yena de Gbenɔgyoo te njan mɔ doo te dɛɛ som njan. ⁶ Nawolo nyi Wurubuarɛ njan ɔ be yako nyi, “Kenmanɛe dɛɛ lee ditinɛɛ man nmanɛe nɛ,” njan ke yela la te kenmanɛe nmanɛewɔ de konɔɔse man, na ke yela dɛɛ gyɛn Wurubuarɛ gyoorobiiri ken doo Kristo man nɛ.

⁷ Mɔna daa ban Wurubuarɛ gyooro abɔɔ kenɔ doo de man nɛ, de yɛɛ nɔɔba kpene ken bɔɔ mo tɛɛle ma ke nɛ. Na ka wola nyi don dinaa ken doo de man nɛ, lee Wurubuarɛ gyan. Ke ta lee daa gbagba gyan ya. ⁸ Dɛɛ naa diyem lee gbɛɛ kamase man, mɔna da senɛɛ kenken. Deban njaale man na da agyuɛn bee doo debodokolon ya, mɔna da wose bee gbirisii daa ya. ⁹ Bɛɛ naase daa diyem, mɔna Wurubuarɛ bɛɛ lese ɔ sia yela daa ya. Bɛɛ gyɔ daa lo yen yen, mɔna doo na yem ya. ¹⁰ Wee na wee na dɛɛ naa diyem yen yen da wose man, nɔɔba mena ken Yesu mɔ be naa nɛ. Na kawola nyi nyeedon ken Yesu dana nɛ, ken ke te daa mɔ dana. ¹¹ Daa ban de kyaa na de sia nɛ, wee na wee na lee Yesu doo bɛɛ lese daa fa yen. Na ke yela walaɔ kamase kena nyi, Yesu nyeedon ken doo daa ban da wosenaane kei gyae ka yen nɛ mɔ man. ¹² Lee mena doo daa ne gyanɛe na yen nombia

wee kamase, na emee kenyin nyin nyeedon kekpa.

¹³ Wurubuarɛ nombia anmarasen see yenan daale ne yako nyiaa, "Me lee Wurubuarɛ nombia di doo, te me kolosi o nombia." Keleedi dokolon kenan te daa mo lewo di, mena doo te dee kolosi o nombia ne. ¹⁴ Da gyen nyi Wurubuarɛ non o be gyusu de Gbengyoo Yesu lee yen man ne, waa ta Yesu doo gyusu daa na waa mo non kpu na daa kaa sen non Wurubuarɛ siaman. ¹⁵ E deeli doo te nombia kenja pou konawo mena, na ngba mena ken Wurubuarɛ ba mo o bere boele balan burum te o ne lee ba nyee ne, ke yela baa fane fa Wurubuarɛ karan nideli na baa lese o ye.

¹⁶ Lee mena doo da wose bee yokose daa ya. Nawolo nyi ken na da wosenaane kee yokose kei koran ne, de dinoo wole ken doo kee nyin don wee kamase. ¹⁷ Diyem ken dee naa deban kei ne, ka be gyae ke kyare ya na ka te lam. Ke gyae ke yela dee nyin gyoorobiiri ken gyae ke kyaa kekpaakekpa, ken ka dokoso be kyaa ya te ka kela diyem ken dee naa ne. ¹⁸ Mena doo, doo na mo de loo gyakaa aboo nan dee naa na de sia fonne ne doo ya, mona dee mo de loo bo gyakaa aboo nan doo ne naa na de sia ya ne doo. Nawolo nyi aboo nan dee mo de sia naa na ne, ne bee kyare ya na na te lam. Mona aboo nan doo na mo de sia naa na ya ne, ne gyae ke doo kekpaakekpa.

5

Da dekyae wole Wurubuarɛ gyan

¹ Da gyen nyi teele kei doo de kyaa ne, doo gyae dee kyare ya na de ta yem. Mona akpaa da yem na, Wurubuarɛ waa fa daa wosenaane wole adido, ken ka te yee teele kei doo wosenaane ke ya. Wurubuarɛ gbagba yee na ke, te ke gyae ke kyaa kekpaakekpa. ² Deban kei na dee kekete da wose man, nawolo nyi dee gyae nideli nyi Wurubuarɛ waa faa daa mena wosenaane wole

kei. ³ Nyi akpaa Wurubuarɛ da mo ke do daa na, doo gyae dee ta ditenteli ya. ⁴ Deban ken de see de doo wosenaane kei man ne, dee yeyee ngba kasolo daale na nere na daa ne. Na dee yako baa nyi yen yaa dee gyae debokeiman ya. Mona nafa da kegyaebii yena nyi Wurubuarɛ waa mo wosenaane wole ken kyaa adido ne do daa. Na wosenaane wole ken kaa kyaa wosenaane bene ken na yem ne nawoo man. ⁵ Wurubuarɛ gbagba desina na daa fa mena kekyekee kenan, te o moo o felin non do de man. Non te o moowo see ateta, mo kyan aboo nan pou waa kaa yee fa daa ne nae.

⁶ Mena doo deban kamase na da wose bee yokose daa ya. Da gyen nyi deban ken de see de kyaa wosenaane kei man kebo ne, de ta gyoo ta botoo ken de Gbengyoo Yesu kyaa ne ya. ⁷ Da ke kyaa teele kei doo ne, nombia nan doo lee di ne nan te de silana. Na aboo nan dee naa na de sia ne, te de silana ya. ⁸ Lee mena doo de dana lookegyakaa nideli. Nafa da kegyaebii yena nyi, dee lee wosenaane kei man na de kaa kyaa de Gbengyoo Yesu gyan. ⁹ Mena doo nyi de kyaa teele kei doo bo o, yaa da yena o, kpene ken doo dee yase de sia yena nyi, dee yee kpene ken gyae ka gyoo de Gbengyoo Yesu sia. ¹⁰ Nawolo nyi kaboena nyi walan kamase waa kon kaa sen Kristo siaman na waa di o nombia, na waa to walan kamase kom ngba mena ken otenate be yee o tom teele kei doo ne. Dukum dana ka kom keto, te debam mo dana ka kom keto.

Yesu doo te daa na Wurubuarɛ dana doore

¹¹ Da gyen Wurubuarɛ keyee ke-doobii man doo, te dee do balan kakyen Wurubuarɛ osom man. Wurubuarɛ gyen de dinoo, te dee leedi nyi emee mo e gyen de dinoo lee e konoose man. ¹² Te yee nyi da bese yaa dee kelee da wose bo fa

non ya. Mɔna dɛɛ tɔɔse non nombia non gyae ke yela ε ke tale gyina ε wose adido lee daa dɔɔ nɛ bo. Dekon mena na, ε ke tale nyin nombii yako balan ban be gyina ba wose adido lee abɔɔ non bɛɛ mo be sia naa na nɛ dɔɔ, kela non ne doo deniwalan konɔɔ man nɛ. ¹³ Akpaa nombia kenja dɔɔ te ε yako nyi da nyeeya ne wɔlɛɛ na, ne wɔlɛɛ fa Wurubuarɛ. Te akpaa da nyeeya doo mɔ na, kenan na emɛɛ dɔɔ te da nyeeya doo. ¹⁴ Kristo kegyae ken te di da nyee, nawolo nyi da gyen nyi non lɛɛ na balan pou yen yen. Mena dɔɔ yɛɛ yaa ngba balan pou yena la nɛ. ¹⁵ Kristo yena la fa balan pou, na ke yela ban be kyaa na be sia nɛ be nyin kyaa fa ba wose ya. Mɔna baa kyaa fa Yesu Kristo non ɔ ba yem fa wɔ, te Wurubuarɛ be gyusu e nɛ.

¹⁶ Mena dɔɔ lee nenɛɛ ne gyu na, dɔɔ ne kɛɛ balan ngba mena ken tɛɛle kei dɔɔ balan ne kɛɛ wɔ nɛ ya. Gyanɔba ken na, nafɔ de kɛɛ Kristo mɔ mena. Mɔna nenɛɛ dɔɔ, dɔɔ na tekaa kɛɛ e mena bela ya. ¹⁷ Lee mena dɔɔ akpaa nyi nolo de lɛɛ Kristo di na, ɔ ta bese walan wole. ɔ dinɔɔ bene ken te lam, te nenɛɛ ɔ te nyin dinɔɔ wole. ¹⁸ Nombia kenja pou lee Wurubuarɛ gyan. Non tɛɛ la Yesu Kristo dɔɔ desina daa na non Wurubuarɛ nsana, te ɔ faa daa tom nyi dɛɛ yako ɔ nombia kenja, na dɛɛ mo desina non na balan nsana. ¹⁹ Nombii ken dɛɛ yako non yena nyiaa, Wurubuarɛ tɛɛ la Kristo dɔɔ desina non na balan pou nsana, te ɔ moo be nombiakumɛɛ pou kyɛɛ wɔ. Te ɔ moo non na balan nsana kedesina tom kei do daa de nyinmaa man. ²⁰ Mena dɔɔ daa yena Kristo kpilala ban da senɛɛ ɔ nawɔɔ man, ken Wurubuarɛ ne tɛɛ de dɔɔ kolosi sola non. Da senɛɛ Kristo nawɔɔ man dɛɛ sola non nyi, ε yela emɛɛ na Wurubuarɛ nsana keyɛɛ gyon. ²¹ Kristo te yɛɛ nombiikum kamase ya. Mɔna Wurubuarɛ yela ɔ kaa moo de nombiakumɛɛ pou seele. Te ɔ yenawɔ ngba nombiakumɛɛyɛɛre

nɛ, na ke yela de nombia ka tenɛɛ Wurubuarɛ siaman lee non Kristo dɔɔ.

6

¹ De yɛɛ balan ban daa na Wurubuarɛ ne yɛɛ na tom. Lee mena dɔɔ dɛɛ waase non bo nyiaa, ε na yeli Wurubuarɛ bɛɛɛ ken ɔ ba mo boele non nɛ ke yɛɛ yakaa ya.

² Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Wurubuarɛ kpa deban ken kaboena nyi maa wii non nɛ, me nyii ε ke fane.

Deban ken mɔ kaboena nyi maa lɛɛ ε nyee nɛ, me lɛɛ non.”

Te man Pɔɔl ne yako non baa ε ke nyii nyiaa, nenɛɛ yena deban ken kaboena nyi Wurubuarɛ waa wii non. Gyen wee kei yena nyeekeɛwee ken.

Diyem ken Pɔɔl be naa

³ De bɛɛ gyae nyi nolo ke wɔlɛɛ da yelee lee tom ken dɛɛ yɛɛ nɛ man ya. Mena dɔɔ dɛɛ yɛɛ kakyen nyi dɔɔ yɛɛ kolo, na nolo kenyin gbɛɛ mo ayimɛɛ wuu daa ya. ⁴ Lee mena dɔɔ de nombia ayɛɛsa pou man na, dɛɛ lese wola non nyi de yɛɛ Wurubuarɛ tewulɛɛwɔ. Nawolo nyi de nyina konɔɔ sen kenken de kayeyɛɛ, na deban ken da wose be kyan daa nɛ, na de kaale burum man. ⁵ Be tuku daa nideli wɔnɛɛ daa balan man, te be kyan daa tɔ deni. De kyan da wose yɛɛ tom nideli ken nyi dɔɔ ne nyin dosoron gba dee doo ya, te de tɛɛwɔ mɔ na tanam. ⁶ Dɛɛ lese wola nyi de yɛɛ Wurubuarɛ tewulɛɛwɔ, mo lee da kekyaabii ken ayimɛɛ be doo ke man ya nɛ man. Da gyen Wurubuarɛ nombia non, te dee nyin konɔɔ te dɛɛ yɛɛ deeli. Wurubuarɛ felin non doo de man, te dɛɛ gyae balan anokoare man. ⁷ Nombii na anokoare te dee kolosi, te dɛɛ yɛɛ kpene kamase mɔ bo lee Wurubuarɛ don man. De nombia non tenɛɛ Wurubuarɛ siaman nɛ, te de dana

demena na dunolun ɲgba yoo aboo ne. Ɗan te dɛɛ mo yoo lɛɛ da wose.

8 Baale na lese da yele, te baale mo na do daa desɛɲ. Baale na tee daa, moɲa baale mo ne keɛɛ daa. Baale ne keɛ daa nyi de yɛɛ akɛɛɛtenawo, moɲa de nombia doo na ke gbɛɛ. 9 Baale gyan na, da te yɛɛ balanwo ya, moɲa da yele ta lee nideli. Kayeyɛɛ doo akpaa n naa daa na n kpa dɛɛ yem baa, moɲa de dana nyeedon. Bɛɛ naase daa diyem nideli, moɲa de bɛɛ yem ya. 10 De don waranase man, moɲa Kristo doo dee di gyon deban kamase. De don na diyem, moɲa dee yeli balan burum ne nyin aboo kpaakpaa lee Wurubuarɛ gyan. De don ɲgba balan ban boo dana kolo ya nɛ, moɲa Kristo doo kolo na kolo bee hia daa ya.

11 Me tebia Korintotena, da te kolosi nombii na anokoare ken fa non, ken de ta mo kolo weese non ya. Te dɛɛ gyae non nideli lee de konoo man. 12 De bɛɛ won da wose lee e man ya, moɲa emɛɛ ne won e wose lee de man. 13 Mee kolosi baa fa non ɲgba mena ken maa kolosi fa me bia nɛ. Mena doo e na won e wose lee de man na daa mo ke won da wose lee e man ya.

Emɛɛ na balan ban ba te yɛɛ Kristotena wo ya nɛ, na yɛɛ noodokolon ya

14 Emɛɛ na balan ban ba te yɛɛ Kristotena wo ya nɛ na yɛɛ noodokolon ya. Emɛɛ gbagba e keɛ nyi, walan non o nombia tenɛɛ Wurubuarɛ siaman na walan kum baa tale yɛɛ noodokolon? Yaa di-tintɛɛ na kenmanee gyae ke tale kyaa bom? 15 Lonoro wonti doola Kristo na obonsam nsana? Yaa Kristo walan na walan non o te yɛɛ Kristo walan e ya nɛ baa tale yɛɛ noodokolon. 16 Lonoro wonti doola Wurubuarɛ osom deni na bane nsana? Daa yena Wurubuarɛ non o kyaa kekpaakekpaa nɛ osom deni ken. Wurubuarɛ gbagba yakowo

o nombia anmarasen see non man nyiaa,

“Maa kyaa be man, na maa kpu na wo,

na maa yɛɛ be Wurubuarɛ,
na ban mo ke yɛɛ me balan.

17 E lese e wose lee be man, na e ke tira e wose na wo.

E na tina kpene ken ka wose dana ayimɛɛ nɛ ya.

E yɛɛ mena na, maa lɛɛ non do.

18 Maa yɛɛ e kya,

na emɛɛ mo ke yɛɛ me bia.

Nnɛ yaa de Gbengyoo Wurubuarɛ donje non ne yako.”

7

1 Me gyoona kpaakpaa, Wurubuarɛ te wulaa yako see nyi waa yɛɛ mena aboo ken pou fa daa. Mena doo e yela dɛɛ lese ayimɛɛ kamase non ne wolɛɛ da wosenaane na da woo nɛ leki. E yela Wurubuarɛ keyee ke doo de man, na dee desina da wose nideli see fa e, na dɛɛ mo obuo fa e lee da kekyaabii man.

Pool sia kagye

2 E booli e wose na daa, na e ka mo e konoo pou fa daa. Da te yɛɛ nolo nombiikum daale ya. Da te wolɛɛ nolo nyee ya, te de ta nɛre nolo mo do ya. 3 Moo ne yako mena nombia ken na maa mo bu non foo ya. Me wulaa yako non kaa lan nyiaa, dɛɛ gyae e nombia nideli lee de konoo man. Mena doo nyi nyeedon man o, yɛɛ man o, daa na non yaa. 4 Mee lɛɛ non di nideli te lee emɛɛ doo mee gyina ma wose adido tɛɛle kei doo. Ken na da diyem ken dɛɛ naa kei koran nɛ, mena dinoo kei na do man kakyen nideli te gyon ken doo me man mo nɛ be tan oto ya.

5 Deban ken doo kon Masedonia tɛɛle man nɛ, de te nyin da wose gba koran dɛɛ kyaa fafo ya. Balan naase daa diyem lee gbɛɛ kamase man. Baale korowo sen tia daa, yela gyakolon gyoo daa. 6 Moɲa Wurubuarɛ non o ne yako do balan ban dekokorokoo be kyan wo nɛ,

non tɛɛ la Tituse non ɔ ba lee ɛ gyan ne dɔɔ kɔŋ kaa yako do daa mɔ. ⁷ Na Tituse kekɔŋ kaagen keŋ doo na daa kakyeŋ ya, mɔna kakyeŋ keŋ ɛ ba do e ne mɔ kpue. Nawolo nyi ɔ yako daa mena keŋ me nombia ne gyɔ non loo, na mena keŋ ɛ ne wii man, na mena keŋ ɛ be desina ɛ wose nyi ɛ ke yoo seŋ me wɔle ne. Mena dɔɔ te yeli me sia ta gye nideli.

⁸ Me nyiiwɔ nyi tɔne keŋ mɔɔ nmarase yelee non ne te fɛɛ ɛ wɔe ya. Mɔna te takaa man nɔba mɔɔ nmarase ke ne ya. Me naawɔ nyi tɔne kenan man nombia takaa non bere, mena dɔɔ takaa man mɔ. Mɔna ma gyeŋ nyi ka be gyae ke takaa non kekpaakekpa ya. ⁹ Lee mena dɔɔ nenɛɛ dana man gyon. Te yɛɛ nyi keŋ tɔne keŋ man nombia be takaa non dɔɔ ya, mɔna keŋ ka be yelee ɛ be kyɛɛkee lee ɛ gbɛɛneŋ kumɛɛ man dɔɔ. Nawolo nyi ka ke takaa non keŋ yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii man ke. Mena dɔɔ da gyeŋ nyi da te yɛɛ non kolo kum ya. ¹⁰ Kolo de takaa nɔlo lee Wurubuarɛ kegyaebii man na, ne yelee ɔ ne kyɛɛkee lee ɔ gbɛɛneŋ kumɛɛ man na ɔ kaa nyiŋ nyeekeleɛ. Ke bɛɛ takaa ɔtenate wɔle wɔle bela ya. Mɔna nyi kolo de takaa nɔlo keŋ ka te yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii man ke ya na, kɛɛ mo ɔtenate gyu yeŋ man. ¹¹ Ketakaa keŋ be yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii man dɔɔ, ɛ kɛɛ nombia kpaakpa njan ba lee ke man kɔŋ. Te yeli ɛ te yase ɛ sia ɛ kaa lese wola walaŋ kamase nyi, ɛ ba gyeŋ kolo lee nombiikum keŋ man ya. ɛ gyeŋa ban nideli lee nombii kenan dɔɔ, te gyakolon mɔ gyoo non. Te yeli ɛ ne gyae me nombia, te ɛ loo gyakaa nyi ɛ kena man. Te yeli ɛ te yase ɛ sia ɛ ke desina nombia nenan man, na ɛ ke wɔŋ dukumyɛɛre non denɛle. Lee gbɛɛ kamase man na, ɛ ta lese wola nyi ɛ ba gyeŋ kolo lee nombiikum kei man ya.

¹² Mena tɔne keŋ mɔɔ nmarase yelee non ne, na walaŋ non ɔ be yɛɛ dukum, yaa non bɔɔ yɛɛ dukum

tia e ne baagen dɔɔ te me nmarase ke ya. Mɔna me nmarase ke bo na Wurubuarɛ ke yela ɛ ka gyeŋ lee ɛmɛɛ gbagba ɛ konɔɔ man nyi, de nombia yɛɛ ɛ nombia nja Wurubuarɛ siaman. ¹³ Mena abɔɔ keŋa pou na do daa kakyeŋ.

Kei wɔle na, deban keŋ dɔɔ naa nyi Tituse sia ta gye lee mena keŋ ɛ popou be kyɔ e, te wa agyeŋ be yɛɛ e dokolon ne, yɛɛ daa mɔ gyon nideli. ¹⁴ Me keleɛ non fa Tituse, te ɛ te yeli desɛŋ ke kyan man ya. Mena keŋ kpene kamase keŋ dɔɔ yako non yɛɛ ampan ne, mena mɔ te da ke keleɛ non fa Tituse keŋ te kaa yɛɛ ampan. ¹⁵ Akpaa ɔ keɛ mena keŋ ɛ be bu e, na mena keŋ ɛ ba mo obuo lee e ne, ne yeli ɔ ne gyae non nideli kpu. ¹⁶ Dana man gyon nideli, nawolo nyi ma gyeŋ nyi maa tale mo ma wose lo ɛ dɔɔ nideli.

8

Wɔe keyɛɛ

¹ De tebia, dɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ Wurubuarɛ bere keŋ ɔ ba mo boele Kristotena ban be kyaa Masedonia tɛɛle dɔɔ ne. ² Be naa diyem nideli. Mɔna gyon dinaa keŋ doo be man dɔɔ ne, keŋ na ba diyem koran na bɛɛ yɛɛ wɔe nideli lee balan abɔɔ kefa man. ³ Mee di adansɛɛ lee ba wose man nyiaa, be faawɔ lee ban gbagba be konɔɔ man ba ketalebii man keŋ nɔlo ta nɛre wɔ ya. Maa tale yako nyi, be faawɔ kela be don ɔto gba. ⁴ Keŋ na ba diyem koran na, ba sola daa nideli nyi dɛɛ fa wɔ gbɛɛ na baa kyɔ Kristotena ban be kyaa Gyudia tɛɛle man ne. ⁵ Be yɛɛ kpene keŋ da te gyakaa loo gba nyi baa yɛɛ ya ne. Be tanɔgbɛɛwɔ mo ba wose fa de Gbenɔgyoo Yesu, kenan wɔle na te ba moo ba wose fa daa mɔ Wurubuarɛ kegyaebii man. ⁶ Mena dɔɔ da sola Tituse nyi, mena keŋ ɔ be tan fi kɔba keleɛ asɛɛ ɔ na mo kyɔ ayematena ne, waa yɛɛ kakyeŋ na waa kyɔ non na ɛ ke yɛɛ ke kelii ɔto. ⁷ Ma gyeŋ nyi ɛ ne tale yɛɛ kpene kamase nideli, lee ɛ keleɛdi na

ε kekolosi na ε nombia kagyen, na ε kakyen kado, na ε balan kegyae pou man. Mena dɔɔ ε yεε kakyen na ε ke yεε ε kɔba kefa tom kenj mɔ nideli.

⁸ Te yεε nyi mεε ηere ηon bo ya. Mɔna mεε gyae maa mo Masedoniatena kakyen kenj bεε yεε lee balan abɔɔ kefa man nε, mo maa na ηon na maa naa mena kenj εmεε mɔ ε balan kegyae doo. ⁹ Ε gyen mena kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo bεεε kenj doo. Ε gyen nyi ɔ yεε gyoorobu e, mɔna lee εmεε dɔɔ te ɔ kaa bese diyemte, na ɔ diyem kenj ke yela εmεε ka bese gyoorobia.

¹⁰ Nombia ηan me dana maa kolosi fa ηon lee nombia kenja man yena nyiaa, kaboena nyi yaa tɔɔle kpene kenj ε be banj nae ε ne yεε lee dewii kenj nε. Dewii na εmεε kyanja na gbεε kenj ε ne gyae nyi ε ke fa abɔɔ, te εmεε mɔ tanjgbεε la fa abɔɔ ηenanj. ¹¹ Mena dɔɔ tom kenj ε be fiasεε ε ne yεε nε, ε gyen yεε ke kelii ɔto. Kegyae kenj ε ne gyae nyi ε ke fa nε, ε mo mena kegyae kenanj fa kelii ɔto lee ε ketalebii man. ¹² Nyi akpaa ηolo ne gyae nyi waa fa kolo lee ɔ konɔɔ man na, kpene kenj ɔ dana te ɔ na lese fa lee ɔ konɔɔ man nε, kenj na gyoo na Wurubuare sia. Na kpene kenj ɔ be dana waa fa nε ya. ¹³ Na da kegyaebii yena nyi baale wose dεε fεε wɔ, na εmεε wose kekyan ηon ya. Mɔna kpene kenj dεε gyae yena nyi, ε popou wose dεε fεε ηon kyεεkyεε. ¹⁴ Debanj kei dɔɔ εmεε dana, mena dɔɔ kaboena nyi yaa kyɔ banj ba wose be kyanj wɔ nε. Na wee daale εmεε mɔ wose de kyanj ηon na, banj mɔ ke nyinj kyɔ ηon. Dekɔη mena na, ε popou wose gyae ke fεε ηon kyεεkyεε. ¹⁵ Wurubuare nombia anjarasenj see yakowɔ lee weenεε ηan Wurubuare be fa Iseraetena lee adido nε wose man nyiaa, “Walanj ηon ɔ be yilaa ηa burum na, ɔ nɔɔnɔɔle te ɔ nyinjawɔ. Te ηon mɔ ɔ be yilaa kyomii nε, ηon mɔ nyinja ɔ nɔɔnɔɔle bo.”

man

¹⁶ Mεε fa Wurubuare karanj ηgba mena kenj ɔ be yeli Tituse ne gyae ε nombia, ηgba mena kenj manj mɔ ne gyae ε nombia nε. ¹⁷ Na kenj dɔɔ waase Tituse dɔɔ te ɔ sεεwɔ nyi waa kɔη ε gyanj ya. Mɔna ε nombia wulaa gyɔɔ e loo, te ɔ wulaa yεε wa agyuenj nyi waa kɔη ε gyanj. ¹⁸ Dee kpila de gyoo Kristobaale ηolo nyi waa kpu na Tituse na baa kɔη ε gyanj. De gyoo ηonanj keε tεε kolosi Kristo nombia kpaakpaa ηan dɔɔ, te yeli ɔ te nyinj yeke Kristotena pou man. ¹⁹ Agyakanj yena nyi, Kristotena banj pou lese na e nyi waa kpu na daa na dεε ta lεε kɔbase ηan dεε lεε nε. Mena tom kei de dɔηεε dεε yεε nε, na lese Wurubuare yeke te keε lese de kakyen kenj daa mɔ na doo na dεε mo kyɔ ηon nε wola. ²⁰ Dεε keε da wose dɔɔ nideli kenj nyi, ηolo be nyinj nombiikum daale kolosi lee da wose man, lee mena kenj dεε mo tela mena kɔbase ηan ε ne faa nε ya. ²¹ Nawolo nyi da kegyaebii yena nyi, dεε yεε kpene kamase ke gbεε dɔɔ. Na dεε yεε ke bo nyi ka gyoo Wurubuare waagenj sia ya, mɔna ka gyoo denibalanj mɔ sia.

²² Dee kpila de gyoo Kristobaale ηolo ηon daa na e ne yεε tom nε, nyi waa kpu na wɔ na baa kɔη ε gyanj. De ta gyoo ɔ man naa nyi, gbεε kamase man na ɔ dana kakyen. ɔ sia te yεε nyi waa kɔη ε gyanj na ɔ kaa kyɔ ηon, nawolo nyi ɔ te lεε ηon di nideli. ²³ Tewulεε kewɔ man na, Tituse yena walanj ηon daa na e ne yεε tom dokolonj som ηon. Tewulεε akanj banj dɔɔ, Kristotena banj lese na wɔ nyi be kaa senj be nawɔɔ man, na baa lese Kristo yeke. ²⁴ Mena dɔɔ ε lese ε balan kegyae kenj wola wɔ, na ke yela baa gyenj kpene kenj dɔɔ dee gyina da wose adido lee ε dɔɔ nε, na Kristotena banj man balan pou ke nyinj naa.

9

Pɔɔl kekpila Tituse Korinto donɔɔ

¹ Lee toto kenj ε na doo nyi baa

mo kyɔ ɛ tebia Kristotena nɛ dɔɔ, nafɔ tekaboena nyi maa ɲmarase ɲon kolo lee ka wose man bela ya. ² Nawolo nyi ma gyen mena ken ɛ ne yɛɛ kakyen nyi ɛ ke kyɔ ɛ tebia lee ɛ konɔɔ man. Mena dɔɔ ne yeli mɛɛ kelɛɛ ɲon fa Masedoniatena. Mɛɛ yako wɔ nyi leenan dewii te emɛɛ ban ɛ kyaa Akaya tɛɛle man nɛ, desina ɛ wose fa mena toto kei kado. Kakyen ken ɛ dana ɛ na do mena toto kei nɛ ta do balan burum mɔ kakyen. ³ Mee kpila tewulɛɛ kɛwɔ ɛ gyan na de kɛɛ kelɛɛ ɲon ken nɛ be yɛɛ yakaa ya. Nawolo nyi deban kamase na, mɛɛ kelɛɛ ɲon fa Kristotena ban be kyaa Masedonia nɛ nyi emɛɛ dɔɔ ɛ tan desina ɛ wose see. ⁴ Akpaa nyi ɛ te desina ɛ wose ya te Masedoniatena baale de sila man kɔɲ na, baa kaa naa nyi me kɛɛ kelɛɛ ɲon ken nɛ yɛɛ yakaa. Dekɔɲ mena nɛ na daa daagen ne gyae la dee di desɛɲ ya, mɔna emɛɛ mɔ ɛ sia gyae ka yen. ⁵ Mena dɔɔ me kɛɛ ke nyi, kaboena nyi maa kpila tewulɛɛ kɛwɔ na baa kyan gbɛɛ kɔɲ ɛ gyan na ɛ ke nyin yilaa abɔɔ ɲan ɛ be yako see nyi ɛ ke fa nɛ see. Kenan na akpaa me kɔɲ na be gyae ke yɛɛ nyi mɛɛ ɲere ɲon bo ya, mɔna emɛɛ gbagba faa la lee ɛ konɔɔ man.

⁶ Ɛ tɔɔse nyiaa, nyi akpaa ɲolo te sɛɛ ɲmatee abɔɔ bia ka bo ya na, mena mɔ te ɔ be gyae waa kara ka bo ya. Mɔna akpaa ɲolo de ɲmatee abɔɔ bia burum na, mena mɔ te waa kara burum. ⁷ Mena ken walan kamase be yako see nyi waa fa lee ɔ konɔɔ man nɛ, waa fa mena. Te yɛɛ nyi bɛɛ ɲere e bo ya. Nawolo nyi walan ɲon ɔ ne booli ɔ sia fa kolo lee ɔ konɔɔ man na, ɲon te Wurubuare ne gyae. ⁸ Wurubuare waa tale mo ɔ bɛɛɛ ken boele ɲon, na waa yela ɛ ke nyin kpene kamase ken ɛ ne gyae deban kamase. Waa yela ɛ ke nyin gbaa, na ɛ ka mo ɲaale yɛɛ deeli. ⁹ Wurubuare nombia aɲmarasen see yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Wurubuare te gyusu ɔ nyinmaa ɔ

ne fa ayematena abɔɔ.

ɔ bɛɛɛ ken ɔ dana nɛ be gyae ke tan ya.”

¹⁰ Wurubuare ne faa na wɔɔfarale abɔɔ duulun, te ɲon ke ne faa na daa weenɛɛ. Mena dɔɔ waa fa ɲon abɔɔ ɲan ɛ ne gyae nɛ pou na waa yela ɲe ke wuku. Na ɛ kenyin yɛɛ wɔɛ nideli fa ayematena. ¹¹ Wurubuare waa yela ɛ ke nyin ɛ wose nideli kpene kamase man, na ɛ ke tale yɛɛ wɔɛ deban kamase. Te mena ken ɛ ne tɛɛ de dɔɔ fa balan abɔɔ nɛ, gyae ke yela balan ke fa Wurubuare karan.

¹² Nawolo nyi mena wɔɛ ya aneyɛɛɲ kei nɛ, te yeli Kristotena burum te nyin kpene ken bɛɛ gyae, te bɛɛ lese Wurubuare yele nideli. ¹³ Ɛ ta lese ɛ dinɔɔ wola lee ɛ deeli keyɛɛ ken man. Ɛ deeli keyɛɛ ken gyae kawola nyi na Kristo nombia kraakpaa ɲan ɲaagen te ɛ lɛwɔ di ya, mɔna balan baa naa nyi ɛ ne di Wurubuare nombia ɲan dɔɔ. Lee mena dɔɔ balan baa lese Wurubuare yele. ¹⁴ Baa fane fa ɲon nideli lee be konɔɔ man. Nawolo nyi bɛɛ naa Wurubuare bɛɛɛ dinaa ken doo ɛ man nɛ. ¹⁵ Ɛ yela dɛɛ do Wurubuare nɔɔ, nawolo nyi ɔ bɛɛɛ ken ɔ ba mo boele denibalan nɛ ka dokoso be kyaa ya.

10

Pɔɔl kawola nyi ɔ yɛɛ Kristo kpi-lale e ampan

¹ Man Pɔɔl gbagba ne waase na ɲon nombii kei dɔɔ. Ɛ man baale ne yako nyi akpaa me kyaa ɛ gyan na mɔɔ dana nɔɔdon ya. Mɔna akpaa ma lee ɛ gyan na, me nɔɔdon kela kpene kamase. Mɛɛ mo de Gbenɲyoo Kristo konɔɔ kenyin na ɔ wose keyɔkɔse mɛɛ sola ɲon nyiaa, ² akpaa me kɔɲ ɛ gyan na ɛ na yeli maa mo sibiiyam kolosi na ɲon, ɲgba mena ken maa kolosi na ban bɛɛ yako nyi dɛɛ yɛɛ da abɔɔ bo ɲgba tɛɛle kei dɔɔ balan nɛ ya.

³ Doo nyi de yɛɛ denibalanwɔ, mɔna na tɛɛle kei dɔɔ balan adao gbɛɛɛɲ te dɛɛ mo yoo ya. ⁴ De

yoo abɔɔ ɲan dɛɛ mo yoo nɛ, te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ yoo abɔɔ ya. Mɔna ɲe yɛɛ yoo abɔɔ ɲan ɲe don ɓa lee Wurubuare gyan. Mena yoo abɔɔ ɲenan, ne tale yɔkɔse ɔbɔnsam kpene kamase ken kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ. ⁵ Dɛɛ mo de yoo abɔɔ ken ɗa anmaaren kamase dɔɔ, te dɛɛ bese mo ɲa di kpene kamase ken na koro sen tia Wurubuare nombia ɲan nɛ dɔɔ. Dɛɛ mo ɲa di agyuenɛse kamase dɔɔ, na ɲe ke nyii Kristo dei. ⁶ Da te desina da wose nyiaa, akpaa ɛ mo ɛ konɔɔ pou fa Kristo na daa mo dɛɛ wɔn walan kamase ɲon waa yɛɛ denɛle don tia Kristo nɛ denɛle.

⁷ Ɛmɛɛ dɔɔ ɛ ne kɛɛ abɔɔ bo adido adido. Akpaa ɲolo de gyo ɔ konɔɔ nyi ɔ yɛɛ Kristo walan e na, kaboena nyi mena walan ɲonan waa tɔɔse nyi daa mo de yɛɛ Kristo balanwo ɲgba ɲon nɛ. ⁸ Nyi akpaa ma mo don ken de Gbenɲyoo Wurubuare be fa man nɛ gyina ma wose adido na, be gyae ke yɛɛ man desɛn ya. Nawolo nyi ɔ moo ɔ don ken ɓa bo fa daa, na ke yela ɛ keɛɛdi ken ka bee. Mɔna te yɛɛ nyi ka ke wɔɛɛ ɲon bo ya. ⁹ Mɔɔ ne gyae ke yɛɛ ɲon ɲgba, mɛɛ mo me tɔna kenmarase ɲan bo ɲmaase ɲon nɛ ya. ¹⁰ Nawolo nyi balan baale ne yako nyiaa, me tɔna ɲan mɛɛ ɲmarase nɛ dana don, te ɲe man nombia mo dana yun. Mɔna akpaa man gbagba kyaa ɛ gyan na, me nɔɔ bɛɛ yɛɛ don ya te ma kekolosi mo yɛɛ yakaa. ¹¹ Kaboena nyi mena balan benan baa gyen nyiaa, mena ken de kyaa lem te dɛɛ ɲmarase tɔna yele ɲon nɛ, akpaa de kyaa ɛ gyan koran na mena ke te dɛɛ yɛɛ.

¹² Kegbagba na, dɔɔ gyae dɛɛ tan mo da wose maa na balan ban bɛɛ keɛɛ ba wose nɛ ya. Ɛ kɛɛ be diyin nombia. Bɛɛ mo ba wose maa na dɔna, te bɛɛ mo ba wose keɛɛ na dɔna. ¹³ Daa dɔɔ, dɔɔ gyae dɛɛ gyina da wose adido gbaa mena ken kaboena nɛ ya. Kpene ken dɔɔ dee gyina da wose yena tom ken Wurubuare ba mo fa daa

nyi dɛɛ yɛɛ, te dɔɔ yɛɛ ke kaa lii ɛmɛɛ mo gyan nɛ. ¹⁴ Akpaa den te kɔn ɛ gyan ya te dee gyina da wose adido na, nafa da wose kegyina ken gyae ka bese gbaa mena ken kaboena nɛ. Mɔna daa yena balan ban dɔɔ tanɲbɛɛ mo Kristo nombia kpaakpaa ɲan kɔna ɲon. ¹⁵ Ka te yɛɛ ken nyi dɛɛ mo tom ken baale be yɛɛ nɛ, gyina da wose adido gbaa mena ken kaboena nɛ ya. Mɔna de loo gyakaa bo nyi ɛ ka bee ɛ keɛɛdi man, na tomse ɲan dɛɛ yɛɛ ɛ man ne ke gyu siaman nideli. ¹⁶ Na dee nyin tale gbaa ɲon gyu yenaase wɔɛɛ mo ke yako Kristo nombia kpaakpaa ɲan. Nawolo nyi dɔɔ ne gyae dɛɛ mo tom ken ɲolo be yɛɛ nɛ lɛɛ yele ya. ¹⁷ Mɔna kaboena nyi dɛɛ yɛɛ ɲgba mena ken Wurubuare nombia anmarasen see ɲan ne yako nɛ. Be ɲmarasewɔ nyiaa, “Akpaa ɲolo ne gyina ɔ wose adido na, kaboena nyi waa gyina ɔ wose adido lee kpene ken de Gbenɲyoo Wurubuare be yɛɛ fa e nɛ dɔɔ.” ¹⁸ Nawolo nyi na walan ɲon ɔ ne keɛɛ ɔ wose nɛ te Wurubuare ne lɛɛ e do ya, mɔna walan ɲon Wurubuare ne keɛɛ e nɛ, te ɔ ne lɛɛ e do.

11

Pɔɔl na akɛɛɛ Kristo kpilala ban

¹ Mɛɛ waase ɲon nyiaa, akpaa nyi me nombia ɲan mee kolosi fa ɲon nɛ yɛɛ diyin nombia ɲa koran na, ɛ nyin konɔɔ fa man ɲgba mena ken ɛ ne tan nyin konɔɔ fa man nɛ. ² Mɛɛ gyae ɲon lee me konɔɔ man, ɲgba mena ken Wurubuare ne gyae ɲon nɛ. Nawolo nyi ɛ yɛɛ ɲgba alebu keten ɲon ayimɛɛ be doo ɔ man ya, te mɔɔ yako see nyi Kristo waagen te maa mo e fa waa yala nɛ. ³ Mɔna me wɔɛ ne lo man nyi, ɲolo waa beo ɲon na ɛ ka lese ya agyuen lee Kristo ɔsom ken dɔɔ, ɲgba mena ken dom ɲon ba mo adao gbɛɛnen man beo Efa gyanɲba gyanɲba ken nɛ. ⁴ Nawolo nyi akpaa ɲolo de kɔn kaa kolosi Yesu wɔle ɲolo wose

man nombia fa ñon, lee Yesu ñon daa be kolosi ɔ wose man nombia fa ñon ne wole na, ε ne nyin konɔɔ lee ɔtenate nombia do. Te ε beε gataa na felin woleε mo keleedi kpu na Wurubuare felin ñon ε be wulaa nyin, na kawola woleε na nyeedon nombia ñan ε be wulaa nyii ne ya. ⁵ Moo ne lee di mo nyi mena balan ban be kpa ban yena Kristo kpilala gbagba ne, be man ñolo kela man ya. ⁶ Nyi akpaa moɔ gyen kekolosi ya ne, ken beε wolo nyi moɔ gyen nombia bo ya. De ta lese mena nombia kenja pou man wola ñon lee gbεε kamase man.

⁷ Mena ken moɔ yɔkɔse ma wose kolosi Wurubuare nombia ñan fa ñon lese ñon yele, te ma te lee ñon kolo ya ne, me yee dukum baa? ⁸ Deban ken mee yee tom ε gyan ne, ε tebia Kristotena ban be kyaa yenaase ne faa na man abɔɔ te me talewɔ som ñon. Mena dɔɔ maa tale yako nyi, ma moo kaale bo lo be dɔɔ na maa tale som ñon. ⁹ Nawolo nyi deban ken me kyaa ε gyan ne, ma wose kyanja man na, me ta mo kaale kenan lo ε dɔɔ ya. Mɔna de tebia Kristotena ban bɔɔ lee Masedonia ne, kaa faa man abɔɔ ñan pou mee gyae ne. Mena dɔɔ me kyanja ma wose, te me gyakaa mee kyan ma wose nyi, moɔ bese kasolo ε dɔɔ lee gbεε kamase man ya. ¹⁰ Nombii na anokoare yaa mee yako ñon lee Kristo man nyiaa, ñolo be kyaa Akaya teelee kei dɔɔ na waa tale to man gbεε nyi me na gyina ma wose adido lee nombii kei dɔɔ ya. ¹¹ Won dɔɔ te mee yako mena nombia kenja? Nawolo baa nyi moɔ ne gyae ñon yee? Wurubuare gyen nyi mee gyae ñon.

¹² Mena ken moɔ wulaa beε nyi moɔ lee kolo lee ε gyan ya ne, mena yaa me see ma sejeε. Maa yee mena na maa nyin mo to ban bee gyina ba wose adido ne gbεε. Na bɔɔ nyin gbεε wola ba wose nyi daa na wo ne yee na tom dokolon ya. ¹³ Nawolo nyi mena balan benan te yee Kristo

kpilalawɔ ya. Beε beo balan nyi beε yee tom bo fa Wurubuare. Mena balan benan na mo be dinɔɔ gbagba weese, na beε yee ba wose ñgba be yee Kristo kpilalawɔ ne. ¹⁴ Be yee mena na be dana gyakolon ya, nawolo nyi ɔbonsam gbagba koran moo ɔ dinɔɔ gbagba weese, te ɔ moo ɔ wose yee ñgba Wurubuare kpilale kpaakpaate ñolo ne. ¹⁵ Mena dɔɔ nyi akpaa ɔbonsam ñonan tewuleε mo da mo be dinɔɔ weese, te be yee ba wose ñgba kpilala ban be gbεenen tenεε Wurubuare siaman na, be dana gyakolon ya. Be dinɔɔ ken be dana ne, ken te Wurubuare waa keε na waa mo to wo kom wee ɔtomante ken man.

Pɔɔl wose kawola lee diyem ken ɔ be naa dɔɔ

¹⁶ Mee yako ñon baa bela nyiaa, ñolo na yee wa agyuen nyi me yee diyinte e ya. Mɔna akpaa ε yee ya agyuen mena na, kenan na ε lee man ñgba diyinte ne, na maa nyin tale wola ma wose kyomii. ¹⁷ Nombii na anokoare na, mena wose kawola kei te yee de Gbengyoo kegyaebii man yaa mee kolosi ya. Mɔna mee kolosi baa ñgba diyinte ne. ¹⁸ Mena ken balan burum na wola ba wose ñgba mena ken teelee kei dɔɔ balan ne yee ne dɔɔ, man mo maa wola ma wose mena. ¹⁹ ε kpa ε yee siakaral-abiawɔ, mɔna ε ne nyin konɔɔ kyaa tei ayintena. ²⁰ Nyi akpaa ñolo da besena ñon yee ɔ kegbetibii, yaa ɔ na ñere ñon do, yaa ɔ ne ko ε nyee ya man di, yaa ɔ ne di gyoori ε dɔɔ, yaa ɔ beε kala ñon do balan man koran ya na, ε ne nyin konɔɔ lee ɔtenate do.

²¹ ε wui dei ñgba de ta gyem na deε gyɔ de konɔɔ mo mena nombia kenja yee ñon ya ne. Mɔna kpene kamase ken man ñolo de gyɔ ɔ konɔɔ ɔ na wola ɔ wose na, man mo maa tale gyɔ me konɔɔ wola ma wose kpene kenan dɔɔ mena. Mee kolosi baa ñgba diyinte ne. ²² Nyi akpaa mena balan benan kpa be yee Hiburutenawɔ na, man mo me yee

Hiburu baale e. Nyi akpaa be kpa be yɛɛ Iseraetenawɔ na, manɔ mɔ me yɛɛ Iserae baale e. Nyi akpaa be kpa ba lee Aberaham duulun man na, manɔ mɔ ma lee Aberaham duulun man. ²³ Nyi akpaa be kpa be yɛɛ Kristo tewulɛɛwɔ na, manɔ yɛɛ Kristo tobaale kpaakpaate e kela wɔ. Nawolo nyi me yɛɛ tom na don kela wɔ, te me naa diyem nideli mɔ kela wɔ. Be kyanɔ man tɔ deni agbaatee agbaatee, te ba nmeree man dambiise nideli, te be naase man diyem yen yen wee na wee. Ɛ ke yako nyi mee kolosi baa ngba walan nɔn ɔ nyee be doo ya nɛ, mɔna nombii na anokoare yaa mee yako. ²⁴ Gyudatena nmeree man dambiise saonakufukadaale (39) betabonɔn. ²⁵ Ba moo nyeela dambiise tuku man betabotooro. Wee daale na, be funjii man boya yen yen. Me kyaawɔ agbele dinaana man betabotooro ken nɛɛ bun man, te epo yela kedi man. Te me kyaawɔ lonɔ doo wee dibiliɔ nelim na ka weese. ²⁶ Me tɛɛ gbɛnenɛn burum, te me naa diyem yen yen lee boonenɛn katonɛn, na balan ban bɛɛ nɛre balan lɛo ba abɔɔ dekpankpasare man nɛ nyinmaa man. Me dɛɛ Gyudatena, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, naase man diyem yen yen. Me naa diyem yen yen donɔɔ dinaana man, na nɛɛɛ man na epo doo, te me naa diyem balan ban bee dii akɛɛɛ nyi be yɛɛ Kristotenawɔ nɛ nyinmaa man. ²⁷ Me yɛɛ tom nideli ken te yɛɛ nsendee ya, te me naa diyem mɔ nideli. Me tɛɛwɔ weeya burum ken mɔɔ ne nyin dosoronɛn gba maa doo ya, te me tɛɛwɔ na tanam na lonboanenɛn. Me tɛɛwɔ weeya nɛɛɛ man ken mɔɔ ne nyin kolo na kolo gba tina me nɔɔ korakora ya. Me tɛɛwɔ na waare ken me te nyin kolo kpaakpaate wuu ma wose ya. ²⁸ Nombia kenɛna pou wɔle na, Kristotena akpiise nɛn pou nombia ne takaa na manɔ wee kamase. ²⁹ Nawolo nyi, nyi nɔlo keɛɛdi de yɔkɔse na, manɔ mɔ wose te yɔkɔse

manɔ. Nyi nɔlo mɔ de yɛɛ dukum na, me tɔɔ loobia te kyonjii manɔ fa ɔtenate.

³⁰ Nyi akpaa kaboena nyi maa wola ma wose na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ nɛn na lese ma keyɔkɔse wola nɛ bo doo. ³¹ Wurubuare nɔn ɔ yɛɛ de Gbenɔgyoo Yesu Wurubuare na ɔ kya e, te ɔ kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa nɛ, ɔ gyen nyi na dekara yaa mee dii ya. ³² Deban ken me kyaa Damasekuse donɔɔ man nɛ, walan nɔn ɔ senɛɛ gyoo Aretase nawɔɔ man ɔ ne kɛɛ tɛɛle daale doo nɛ lese balan nyiaa, baa deke Damasekuse donɔɔ ken anaanɔɔse nɛn pou na baa nyin kyan man. ³³ Mɔna ba moo man do dokyonolonɛn man, te be tisinaa man ta na nfansere te me nyinɛn gbɛɛ yeu lee tɛɛle doo kɛɛre nɔn nyinmaa man.

12

Wurubuare kalese nombia nɛle man wola Pɔɔl

¹ Kaboena nyi maa wola ma wose, mɔna ma gyen nyi ma wose kawola kei be dana tɔnɔɔ ya. Ɛ yela maa yako nɔn nombia nɛn de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ba lese wola man, na nɛn mɔɔ naa nɛ na me sia fonɛɛ ngba doseɛ man nɛ. ² Ma gyen Kristobaale nɔlo ken kulutoonenɛn kufu anaara yaa ngba Wurubuare be gate e gyu adido adido nɛ. Nyi ɔ naa ke na ɔ sia fonɛɛ bo o, yaa ke yɛɛ doseɛ man ke bo na, manɔ ba gyen ya. Wurubuare waagenɛn gyenɛn la. ³ Ma gyen nyi Wurubuare moona mena walan nɛnanɛn gyu adido adido botɔɔ ken bɛɛ baake nyi Paradiso nɛ. Nyi mena nombia kenɛna yɛɛ sia fonɛɛ nombia bo o, nɛ yɛɛ doseɛ nombia bo o na, manɔ ba gyen ya. Wurubuare waagenɛn gyenɛn la. ⁴ Nombia nɛn walan nɛnanɛn be nyii botɔɔ nɛ nɛ tan keyako ya, te walan mɔ be tale mɔ ɔ nɔɔ yako nɛn gba ya. ⁵ Mena doo maa wola ma wose bo mena walan kei dinɔɔ doo. Mɔna

moo gyae maa wola ma wose lee man gbagba doo ya. Nyi akpaa maa wola ma wose koran na, maa wola ma wose bo lee aboo nan na wola ma wose keyokose ne doo bo. ⁶ Nyi akpaa ma wola ma wose na te yee diyin nombia na ya, nawolo nyi nombia nan moo yako non ne yee ampan. Mona moo gyae maa wola ma wose ya. Nawolo nyi moo ne gyae nyi nolo ka mo man maa kela mena ken kabona ne, lee aboo nan mee yee yaa nombia nan mee kolosi fa non ne doo ya.

⁷ Gyakolon nombia dinaana nan Wurubuar ba lese wola man ne, nafa ne gyae ke tale yela ma nyee ka koro man na maa wola ma wose. Mona Wurubuar bee gyae nyi maa wola ma wose ya, mena doo te o yela woseyooren daale kaa gyoo man. Woseyooren kei yee ngba obonsam kpila na o tobaale nolo nyi waa kon kaa naase man diyem ne, na be yele ma nyee ka koro man gbaa na maa wola ma wose ya. ⁸ Me waase de Gbengyoo Yesu betabotooro nyi, waa lese mena woseyooren kenan lee ma wose man. ⁹ Mona de Gbengyoo Yesu bee te o yako man nyiaa, "Yela me beree ken moo mo boele nen ne ke kabona nen. Nawolo nyi n wose keyokose man te nyan kena me don." Mena doo dana man gyon nyi mee wola ma wose bo lee ma wose keyokose man, na Kristo don ken kenin doo me man. ¹⁰ Mena doo lee Kristo doo ne, wose keyokose man bo o tuubia man bo o, diyem kena man yaa diyem kenaase man yaa kaale man bo koran na, ma wose ne fee man. Nawolo nyi ma wose keyokose man te mee naa Kristo don.

Pool kayeyee lee Korintotena doo

¹¹ Me ta bese diyinte, mona emee yele la te ma bese diyinte. Emee te kabona nyi nafa yaa kelee man. Nawolo nyi ma te yee kolo e ma wose doo koran ya na, moo doo balan ban bee baake ba wose nyi

be yee Kristo kpilawo ne tee lee gbese kamase man ya. ¹² Aboo nan pou kabona nyi walan waa yee na kawola nyi o yee Kristo kpilale e ne, Wurubuar tee wo me doo yee na e man. Nan yena yakolon nombia na woole kalese wola. Te e naa mena ken moo nyin konoo sen kenken, yee mena aboo ken pou. ¹³ Na koba te ma te lee lee e gyan ya na, nafa won te me yee wo fa Kristotena akan ban te ma te yee fa non ya? Yaa ken ma te lee koba lee e gyan doo ya, te e ne kolosi mena nombia ken? Akpaa mena te doo na, e wui dei.

¹⁴ Ma te desina ma wose nyi maa bese kaa ta e doo betabotooro. Moo ne gyae nyi me kaa mo ma wose lo e doo ya, nawolo nyi na ya aboo nan e dana ne te mee gyae ya, mona emee gbagba te mee gyae. Kegbagba na, na bia ne gyae na aboo see ba lolala ya, mona lolala ne gyae na aboo see be bia. ¹⁵ Mena doo dana man gyon nyi maa mo kpene kamase ken me dana ne, kpu na me dibilin wole e doo. Nyi akpaa mee gyae e nombia nideli na, emee be gyae man mena yee? ¹⁶ Ma gyen nyi e ke see nyiaa, ayi me ta mo kasolo kaa nere non ya. Mona e man baale ne yako nyiaa me dana nyansa, mena doo te ma moo adao gbeneen nyin non. ¹⁷ Ma moo balan ban moo kpili e gyan ne doo di e nyeeya man? ¹⁸ Me waase Tituse nyi waa kon e gyan te me kpila Kristobaale nolo mo kpu na e. Tituse kaa lee e nyeman kolo bo di yaa? Na agyuen dokolon te daa na e dana yee? Yaa na gbese dokolon doo te daa na e don yee?

¹⁹ Emee gyen nyi da seese baa dee tira de nombia ken naoo na dee di dejele? Koa te yee mena ya. Wurubuar ne naa daa nyi Kristo kegyaebii man yaa dee kolosi ne. Me tebia kpaakpaa, lee e deeli doo te de kolosi nombia ken pou mena ne. ²⁰ Me wo ne lo man nyi akpaa me kon e gyan na, moo gyae maa naa non nyi e kyaa ngba mena ken mee

gyae ne ya, te emee mo be gyae e kena me dinoo ngba mena ken e ne gyae nyi e kena ke ne ya. Me woe ne lo man nyi mberem na kale nombia, na sibii na ban na yoo nombia na balan kewolee, na wose kawola na nombia nkarankaran keyee gyae ke doo e man. ²¹ Me woe ne lo man nyi akpaa me kon bela na, Wurubuare waa yokose man e siaman na me too ke kyonii man lee e man baale nombiakumee nan bee yee, te boo ne gyae baa kyeekee lee ne man ya ne doo. Me woe ne lo man nyi be see bee yee kafon na nombia nkarankaran, te boo ne gyae baa kyeekee lee be nombiakumee nenan man kon Wurubuare gyan ya.

13

¹ Kei yena betabotoorote ngba mee kon e gyan ne. Mee gyae e ke toose nombii ken doo Wurubuare nombia anmarasen see yenan daale ne nyiaa, "Pena e ke bu nolo foo na, kaboena nyi yaa nyii lee balan bala, yaa balan batoooro nooman nyi nombii ken yee ampan." ² Ma kekon e gyan bolate ken ne, me wulaa faree balan ban pou boo yee nombiakumee kaalan ne, na balan akan ban pou. Deban kei ken moo kyaa e gyan ya ne, mena yaa me yakaa mee faree non nyiaa, akpaa ma bese kon na, moo gyae maa mo ban be see bee yee nombiakumee ne wose kyee wo ya. ³ Emee kpa e ne gyae e kena nyi Kristo ne tee la me doo kolosi ne, e kena ke. E kena nyi Kristo ba woe ken o be gyae waa won e denjele ya. O dana don e doo. ⁴ Ke yee ampan nyi be gyoo e mataa opan dan doo, ngba walan non o be tan don ya ne. Mona debokeiman doo, o te fom lee yen man te o kyaa Wurubuare don man. Mena mo te daa mo be tan don ya. Mona ken de doo Kristo man doo, Wurubuare don doo de man te de dana dee som non.

⁵ E gyoo e wose man nideli na e ke kee nyi e ne lee Yesu di nideli? Yaa e ba gyen nyi emee na Yesu Kristo

yee dokolon yee? Akpaa e ba gyen mena ya na, kenan na e te yale e keeedi man. ⁶ Mee lee di nyi e ka gyen nyi, daa doo da te yala ta da keeedi man ya. ⁷ Dee fane fa Wurubuare nyiaa, o na yeli e ke yee kolo kum ya. Te yee ken nyi balan ke keee daa nyi da te yee daale doo ya, mona akpaa dekon nyi da te yale da keeedi man koran na, dee gyae bo nyi e ke yee nombia nan tenee Wurubuare siaman ne. ⁸ Nawolo nyi doo gyae dee tale lee nombii na anokoare ken wole ya. Ke man te da sejee deban kamase. ⁹ Nyi akpaa daa de yokose te emee sejee kenken e keeedi man na, dana daa gyon. Nawolo nyi dee fane bo nyi yaa tale sen kenken e keeedi man Wurubuare kegyaebii man. ¹⁰ Mena doo te de kyaa lem na lem te mee nmarase tone kei mee yelee non ne. Kenan na akpaa me kon e gyan na, moo gyae maa mo don ken de Gbenjyoo Yesu be fa man ne kolosi na non akpanyan nyan man ya. Nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuare faa man don kei bo, nyi maa mo kyoo non na e ka bee e keeedi man. O te fa man ke bo nyi maa mo wolee non ya.

¹¹ Me tebia, me noowoya oto yena nyiaa, e kyaa nideli. E yase e sia na e ke kyaa nideli kelii oto, na e ke tei nombia nan moo yako non ne. E yee noodokolon na e ke kyaa wosefeeren man. Na Wurubuare non o ne gyae balan te o yee wosefeeren Gbenjyoo e ne ke kyaa na non. ¹² E mo Kristo balan kegyae ken do don noo lee e konoo man. ¹³ Wurubuare balan ban pou be kyaa kebo ne na do non noo. ¹⁴ De Gbenjyoo Yesu Kristo waa mo o beree boele non, na Wurubuare kegyae ken ke doo e man, na Wurubuare felin non ke yela e ke yee noodokolon.

Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ɲmarase yele Galatiatena nɛ

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e keŋ na deniwalaŋ ɲolo lese na maŋ ya, te na deniwalaŋ ɲolo mɔ kpila na maŋ ya. Mɔna Yesu Kristo gbagba, na de kya Wurubuare ɲon ɔ be gyuuusu Yesu lee yeŋ man nɛ lese na maŋ te ɔ kpila maŋ. ² Mɛɛ ɲmarase ke mee yeleɛ ɛmɛɛ Kristotena akpii akpii ɲan pou ɛ kyaa Galatia tɛɛle man nɛ. Daa na me tebia Kristotena baŋ pou be kyaa me gyaŋ kebo nɛ na do ɲon nɔɔ.

³ De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ɲon, na baa fa ɲon wosefɛɛren. ⁴ De nombiakumɛɛ dɔɔ te Yesu Kristo moo ɔ wose fa yeŋ, na waa lese daa lee gyen duulun kei nombiakumɛɛ man. Wurubuare ɲon ɔ yɛɛ de kya e nɛ, kegyaebii man te nombia keŋa pou kɔŋawɔ mena. ⁵ ɲon Wurubuare te kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa. Amen.

Nombii wɔle daale be kyaa Kristo nombia kpaakpaa ɲan wɔle ya

⁶ ɛmɛɛ Galatiatena, ɛ nombia dana maŋ gyakolon gbaa. ɛmɛɛ baŋ Wurubuare be tɛɛ Kristo bɛrɛɛ dɔɔ baake ɲon nɛ, ɛ keɛ mena keŋ ɛ be barase lee ɔ nombia ɲan wɔle. Nɛnɛɛ ɛ te gyu ɛ silana kawola wɔle keŋ balan ne dii akɛrɛɛ de man nyi ɲe yɛɛ Kristo nombia ɲa nɛ. ⁷ N keɛ gbagba na, mena kawola kenan ta lee Kristo gyaŋ korakora ya. Mɔna balan baale ne wɔlɛɛ na ya agyuen. Bɛɛ gyae bo nyi baa tulii Kristo nombia kpaakpaa ɲan. ⁸ Mɔna akpaa nyi daa gbagba, yaa Wurubuare kpilale ɲolo koran da lee adido kɔŋ kaa kolosi nombia wɔlɛɛ ɲaale kpoo fa ɲon lee Kristo nombia kpaakpaa ɲan daa be wulaa

kolosi fa ɲon nɛ wɔle na, ɔtenate dɛɛ laako. Nawolo nyi Wurubuare waa wɔlɛɛ e kekpaakekpaa. ⁹ De te wulaa yako ɲon mena nombia keŋa. Mɔna ma bese yaa mɛɛ yako ɲon bela nyiaa, akpaa ɲolo de kɔŋ kaa yako ɲon nombia wɔlɛɛ ɲaale bela lee Kristo nombia kpaakpaa ɲan daa be yako ɲon nɛ wɔle na, Wurubuare waa wɔlɛɛ ɔtenate kekpaakekpaa.

¹⁰ Me keɛ yako ɲon nombia keŋa na, nawolo baa nyi mɛɛ gyae nyi denibalan ke keɛɛ maŋ yaa? Koa, na mena ya. Yaa mɛɛ gyae baa nyi maa yɛɛ denibalan kegyaebii? Nyi akpaa me sɛɛ mɛɛ gyae bo nyi denibalan ke keɛɛ maŋ na, kenan na nafa ma te yɛɛ Kristo tobaale e ya.

Mena keŋ Pɔɔl ba bese Kristo kpilale

¹¹ Me tebia mɛɛ gyae ɛ ka gyen nyiaa, Kristo nombia kpaakpaa ɲan mɔɔ kolosi fa ɲon nɛ te yɛɛ nombia ɲan denibalan be kyaa bake see ya. ¹² Na deniwalaŋ ɲolo moona mena nombia keŋa do maŋ me nyinmaa man ya, te na deniwalaŋ ɲolo mɔ wola na maŋ mena nombia keŋa ya. Mɔna Yesu Kristo lese na mena nombia keŋa wola maŋ.

¹³ ɛmɛɛ gbagba ɛ gyen me dinɔɔ deban keŋ me doo Gyudatena ɔsom keŋ man nɛ. Me dii ba mmaraase ɲan dɔɔ nideli, te me naase Kristotena baŋ Wurubuare ba lese wɔ nɛ diyem akpanyanŋyan man, te me gyae gbɛɛ nyi nafa maa wɔlɛɛ nombia ɲan be silana nɛ. ¹⁴ Me yase me sia kasee Gyudatena ɔsom mmaraase ɲan nideli gyu siaman, kela me tebia Gyudatena baŋ daa na wɔ yɛɛ akoso nɛ pou. Ma moo ma nyee pou do de naanaɔ benen nombia ɲan keyɛɛ man.

¹⁵ Mɔna Wurubuare tɛɛwɔ ɔ bɛrɛɛ keŋ dɔɔ wii me waranase, te ɔ baake maŋ nyi me kaa yɛɛ ɔ tom. ɔ wulaa lese maŋ see nyi me kaa bese ɔ tobaale pɛte ba lola maŋ. ¹⁶ Lee ɲon Wurubuare gbagba kegyae man

doo te o baake man te o lese o bu Yesu wola man. Na maa nyin kolosi o bu Yesu nombia kpaakpaa njan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. Wurubuarɛ ke baake man ken ne, me te gyu nolo gyan nyi waa fa man agyuen lee nombia kenja man ya. ¹⁷ Mena ke mo te me te gyu Gyerusalem donoo man nyi me kaa naa Kristo kpilala gyan gba nyiban ban nyi baa fa man agyuen lee nombia kenja man ya. Mɔna ma korowo karatete dokolon gyu Arebia tɛle man, pɛte ma besewo koɲ Damasekuse donoo man.

¹⁸ Kulutoonɛnse atoro wole ne, me gyuu Pita gyan Gyerusalem donoo man, te me kyaawo o gyan weeya kufu anon. ¹⁹ Me ke gyu botoo ne, ma te naa Kristo kpilala ban man nolo ya gyise de Gben gyoo Yesu o naabu Gyemisi waagen. ²⁰ Wurubuarɛ gbagba gyan nyi nombia njan mee nmarase ne yee ampan.

²¹ Kenan wole na te me gyuu Siria na Silisia tɛlese doo. ²² Mena deban kenan na, Kristotena akpii akpii njan pou be kyaa Gyudia tɛle doo ne ba gyan man gbagba ya. ²³ Kpene ken bee nyii yena nyiaa, "Balee non gyan gba o ne naase daa diyem ne, nenɛɛ non donɛɛ la o ne kolosi Kristo kelɛdi ken nafa o be gyae gbɛɛ nyi waa wole ke ne wose man nombia ne." ²⁴ Mena doo ba lese Wurubuarɛ yele lee mena ken o be kyɛkeɛ man ne doo.

2

Kristo kpilala ban kelɛ Pɔɔl do ba wose man

¹ Kulutoonɛn kufu anaara wole ne, ma besewo gyu Gyerusalem donoo man. Me ke gyu kei na, daa na Banabase na Tituse gyuu la. ² Wurubuarɛ lese la wola man nyi maa gyu Gyerusalem donoo man botoo mena doo te me gyuuwo. De ke gyu botoo na, dɛɛ kyaa gyanee na Kristotena kegyiise ban baagen bo. De gyanee na, mee lese Kristo

nombia kpaakpaa njan me don mee kolosi fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne man wola wo, na daa na wo ke yee no dokolon. Nawolo nyi ma te gyae nyi tom ken mo yee kaalan, na ken me gyakaa mee yee ne ke yee yakaa ya. ³ Me doo Tituse non o silana man ne, na o yee Giriki baale e. Mɔna nolo na nolo ta nɛre e nyi waa kara o baala wose pena baa lɛɛ e do nyi o yee Kristo tobaale e ya. ⁴ Balan baale beo la mo ba wose nyi be yee Kristotenawo te be kaa kpuiwo de man. Ban gyae la nyi nafa baa kara e o baala wose. Mena balan benan wɛlee la kaa gyoo de man, te bɛɛ gyae nyi baa wole da wosekenyin ken doo nyim lee de Gben gyoo Kristo man ne. Bɛɛ gyae nyi dɛɛ bese gyu ke doo Gyudatena mmaraase njan tɛɛ na dee di ne doo, na baa mo daa besena ba mmaraase njan gbenja. ⁵ Mɔna da te fa wo gbɛɛ korakora ya. Nawolo nyi dɛɛ gyae nyi e ke kyan Kristo anokoare nombia njan doo wola non ne man nideli.

⁶ Balan ban balan ne keɛ wo nyi ban yena siamantena yaa kegyiise Kristo osom ken man ne koran ta mo kolo kpu na Kristo nombia njan moo kolosi fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ne ya. Mena balan benan kegyiiri kedi ken te yee kolo ke me gyan ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ bɛɛ keɛ nolo siaman pena waa yee o kolo ngba mena ken balan ne yee ne ya. ⁷ Mɔna mena balan kewo naawo nyi Wurubuarɛ lese na man nyi maa kolosi o nombia kpaakpaa njan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, ngba mena ken o ba lese Pita nyi waa kolosi nombia kpaakpaa njan fa Gyudatena ne. ⁸ Nawolo nyi Wurubuarɛ non o be baake Pita te o be fa e don nyi waa kolosi o nombia kpaakpaa njan fa Gyudatena ne, non ke baake na man te o faa man mo don nyi maa kolosi o nombia kpaakpaa njan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. ⁹ Gyemisi na Pita na Gyon

ban balan ne kee wo nyi be yee kegyiisewo Kristo osom ken man kena nyi Wurubuarɛ ta mo ɔ bereɛ ken boele daa ne, be gbaa daa do daa noo na ke yela walan kamase kena nyi daa na wo pou yee dokolon tom ken dɛe yee ne man. Mena doo daa na wo yakowo sɛɛ donɔ nyiaa, daa na Banabase dee kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa balan ban ba te Gyudatenawo ya ne, na ban mo kekolosi nja fa Gyudatena. ¹⁰ Nombii dokolon ken boo yako daa nyi dɛɛ kyan kenken yena nyi, de na wolee ayematena doo ya. Na mena nombii kei tan doo la me konoo man.

Pool kakoro senj tia Pita

¹¹ Pita ke kon de gyan Antioke donoo man ne, ma korowo senj tia e de tebia Kristotena ban siaman. Nawolo nyi kpene ken ɔ be yee ne be dei ya. ¹² ɔ ke kon botoo kewalan ken ne, ɔ sia gyeewo na ɔ ne dii bom na balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. Mona Gyemisi ke kpila balan baale lee Gyerusalem donoo man kon na, te Pita tira ɔ wose lee ɔ tebia ban man ken ɔ beɛ tekaa di bom na wo bela ya. Nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatena ban ba senjɛ nyi kaboena nyi baa kara Kristotena ban ba te yee Gyudatenawo ya baala wose ne. ¹³ Kpene ken Pita be yee ne, yela Gyudatena ban be yee Kristotenawo Antioke donoo man ne mo tira ba wose ken be silana Pita nombiakumɛɛ njan ɔ be yee ne. Ba ke yee kenan doo yela Banabase gba mo sila be nombiakumɛɛ njan boo yee ne.

¹⁴ Ma kena nyi be nombia ayɛɛsa beɛ kyaa na Kristo nombia kpaakpaa njan ya ne, ma korowo senj tia Pita balan ban pou siaman nyiaa, "Pita, n yee Gyuda baale e, mona n nombia ayɛɛsa beɛ wolo nyi n yee Gyuda baale e ya. Won doo te nenɛɛ n na nɛre balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne nyi baa di Gyudatena mmaraase doo?"

¹⁵ Lolo man na daa na nen pou yee Gyudatenawo. Da te yee balan

ban ba te yee Gyudatenawo, te balan ne baake wo nyi be yee nombiakumɛɛyɛɛrawo ne ya. ¹⁶ Daa Gyudatena ban de yee Kristotenawo ne doo, da gyan nyi Wurubuarɛ beɛ lee walan do nyi ɔ gbɛnenɛ tenɛɛ njan Wurubuarɛ siaman nyi ken ɔ ne di mmaraase njan doo ne doo ya, mona walan njan ɔ ne lee de Gbenjyoo Yesu di na te Wurubuarɛ ne lee e do. Mena doo daa mo te lee Yesu di na Wurubuarɛ ke nyin lee daa do nyi de gbɛnenɛ tenɛɛ ɔ siaman. Na te yee nyi da mmaraase njan doo kedi doo te Wurubuarɛ lee daa do ya. Nawolo nyi da gyan nyi Wurubuarɛ be gyae waa lee nolo do nyi ɔ gbɛnenɛ tenɛɛ ɔ siaman, nyi ken ɔ be di mmaraase njan doo ne doo ya.

¹⁷ Akpaa dɛɛ gyae nyi Wurubuarɛ ke lee daa do nyi de gbɛnenɛ tenɛɛ ɔ siaman na, kenan na kaboena nyi dɛɛ lee Kristo di. Kenan na daa mo dɛɛ naa nyi daa Gyudatena mo yee nombiakumɛɛyɛɛrawo njan balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. Akpaa mena te doo na, kenan na nawolo baa nyi Kristo na wola na balan nyi baa yee nombiakumɛɛ baa yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁸ Nyi akpaa ma bese lee me wole gyu ke di mmaraase njan moo wulaa beɛ nja ne doo na, kenan na nawolo baa nyi me yee dukumyɛɛre e. ¹⁹ Gyangba ken na nafa me doo Mosesi mmaraa ken tɛɛ, mona nenɛɛ doo Yesu ta lese man lee ke tɛɛ na maa nyin kyaa fa Wurubuarɛ. ²⁰ Ba ke gyoo Kristo mataa ɔpanɔn ken doo te ɔ ba yem ne, na yee yaa njan daa na e yena la ne. Mena doo moo tekaa kyaa njan gyan gyan ma kekyaabii ken ne ya, mona nenɛɛ doo Kristo kyaa la me man. Lee mena doo kpene kamase ken maa yee ma kekyaa tɛɛle kei doo na, maa mo ma wose lo Yesu Kristo doo bo. Nawolo nyi ɔ ne gyae man, te lee man doo te ɔ moo ɔ wose fa yen. ²¹ Mo ne beɛ Wurubuarɛ bereɛ ken ɔ ba mo boele man ne ya. Nawolo nyi nafa akpaa Wurubuarɛ ne lee

balan bo do nyi be gbɛnenɛ tenɛɛ ɔ siaman mo lee mmaraase njan dɔɔ kedi dɔɔ na, kenan na Kristo yen ken ɔ ba yem nɛ be dana tɔnɔɔ ya.

3

Keɛɛdi yaa mmaraase dɔɔ kesila

¹ Emɛɛ Kristotena ban ɛ kyaa Galatia donɔɔ man nɛ, weera te ɛ ne yeɛ abɔɔ nɔɔ ayintena nɛ? Amɔ tulii na ɛ nyeeya te ɛ bɛɛ naa anokoare ken ya nɛ? Na ɛ popou siaman te me kolosi Yesu Kristo wose man nombia fa nɔn nideli nyi, emɛɛ dɔɔ te be gyɔɔ e ɔpanɔan dɔɔ te ɔ yenawɔ yee? ² Ɛ tira nombii kei nɔɔ fa man. Mmaraase njan kedi yele la te ɛ nyina Wurubuare felin nɔn yaa, nyeekeɛɛ nombia njan dɔɔ kolosi fa nɔn te ɛ be lɛɛ na di nɛ dɔɔ? ³ Sena yaa ɛ gyimwɔ mena? Ɛ fiasɛɛ nideli ɛ ne sila Wurubuare felin nɔn gbɛnenɛ. Nɛnɛɛ weera dɔɔ te ɛ ne gyae ɛ ka mo denibalan gbɛnenɛ tɔɔle ke? ⁴ Kenan na nawolo baa nyi ɛ diyem ken ɛ be naa lee ɛ Wurubuare ɔsom man nɛ yeɛ yakaa baa? Koa, mɔɔ ne lɛɛ di nyi ke yeɛ yakaa ya. ⁵ Mosesi mmaraase njan ɛ be di nɛ dɔɔ nɛ dɔɔ te Wurubuare moo ɔ felin nɔn do ɛ man te ɔ yeɛ gyakolonɔ nombia ɛ man? Yaa ken ɛ be nyii nyeekeɛɛ nombia njan te ɛ be lɛɛ na di nɛ dɔɔ?

⁶ Ɛ tɔɔse balee nɔn bɛɛ baake nyi Aberaham nɛ wose man nombia. Wurubuare nombia anmarasenɛ see ne yako yenanɔ daale lee Aberaham wose man nyiaa, “Aberaham lɛɛ Wurubuare bo di, mena dɔɔ te Wurubuare lɛɛ e do nyi ɔ gbɛnenɛ tenɛɛ nɔn Wurubuare siaman.” ⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa gyen nyiaa, balan ban bɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɔɔ mena ken Aberaham be lɛɛ Wurubuare di nɛ, ban yena Aberaham duulunɔ man balan gbagba. ⁸ Wurubuare nombia anmarasenɛ see njan wulaa yakowɔ see lee gyangba gyangba ken pɛte nombia njanɔn kɔnawɔ mena nyiaa, akpaa balan ban ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya

nɛ de lɛɛ nɔn Wurubuare di na, nɔn mo waa lɛɛ wɔ do nyi be gbɛnenɛ tenɛɛ ɔ siaman. Wurubuare wulaa yakowɔ see fa Aberaham nyiaa, “Lee nyanɔ dɔɔ te maa hiraa tɛɛle kei dɔɔ balan pou.” ⁹ Lee mena dɔɔ balan ban pou baa lɛɛ Wurubuare di nɔɔ mena ken Aberaham be lɛɛ e di nɛ, Wurubuare waa hiraa wɔ nɔɔ mena ken ɔ be hiraa Aberaham nɛ.

¹⁰ Walaɔn kamase nɔn ɔ yako nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ na ɔ gbɛnenɛ ke nyinɔ teneɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa falaa ɔtenate. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenɛ see njan ne yako nyiaa, “Walaɔn kamase nɔn ɔ te di kpene kamase ken bɔɔ nmarase do Mosesi mmaraa tɔne ken man nɛ dɔɔ kelii ɔto ya na, Wurubuare waa falaa e” ¹¹ Nombii na anokoare yena nyiaa, Wurubuare bɛɛ lɛɛ nɔlo do nyi ɔ gbɛnenɛ tenɛɛ nɔn Wurubuare siaman nyi ken ɔtenate ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nɛ dɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenɛ see ne yako nyiaa, “Walaɔn kamase nɔn lee ɔ keɛɛdi dɔɔ te ɔ gbɛnenɛ da teneɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa lɛɛ ɔtenate nyee.” ¹² Nyi akpaa nɔlo da mo ɔ wose lo Mosesi mmaraase njan dɔɔ te ɔ yase ɔ sia ɔ ne di nɛ dɔɔ na, kenan na bɛɛ tekaa hia nyi ɔtenate dɛɛ lɛɛ Wurubuare di pena waa nyinɔ nyeekeɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenɛ see ne yako nyiaa, “Walaɔn nɔn ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nideli na, waa nyinɔ nyeedonɔ kekpaɔ bo lee mmaraase njan kedi dɔɔ” ¹³ Mosesi mmaraase njan te yeli Wurubuare te falaa daa, nawolo nyi de bɛɛ tale di nɛ dɔɔ kelii ɔto ya. Mɔna Kristo ta lese daa lee mmaraa kenan kafaala tɛɛ. Nɔn moona kafaala kenan gyakaa ɔ wose dɔɔ deban ken ɔ be lɛɛ da yen yen ɔpanɔan dɔɔ nɛ. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenɛ see njan ne yako yenanɔ daale nyiaa, “Ba te falaa walaɔn kamase nɔn waa yen ɔpanɔan dɔɔ nɛ”

¹⁴ Kristo yena la to de nombiakumee pou kom na Wurubuaere ke ta o doo hiraa balan ban ba te yee Gyudate-nawo ya ne, ngba mena ken o be hiraa Aberaham ne. Na lee da ke lee Yesu di doo Wurubuaere ke fa daa o felin non o be yako see nyi waa fa daa ne.

Mosesi mmaraase nan na Wurubuaere nombia nan o be yako see fa Aberaham ne

¹⁵ Me tebia, e yela maa mo nombia nan e wulaa e gyen ne mo lese nombia kena man wola non. Nyi balan bala de yako nombii see na, nolo be kyaa ken waa tale wolee ke yaa waa kyeeke ke ya. Mena yaa Wurubuaere nombia ayakon see kena mo doo. ¹⁶ De naana Aberaham na o duulun man walan te Wurubuaere yako mena nombia kena see fa. Wurubuaere nombia anmarasen see nan te yako nyi, "Aberaham na o duulun man balan" na kawola nyi ba boe ya. Mona o yako e nyi, "Aberaham na o duulun man walan" na kawola nyi walan dokolon koon nombia te Wurubuaere ne yako. Walan nonan yena Yesu Kristo. ¹⁷ Nombii ken mee yako ne ka asee yena nyiaa, Wurubuaere wulaa yakowo see fa Aberaham kulutoonej sonononse akpen anaara na sao na kufu (430) wole pete o kaa moo mmaraase nan fa Mosesi. Mena doo mmaraase nan o ba mo fa Mosesi ne be gyae ke tale wolee keyako see ken o be yako see fa Aberaham ne ya. ¹⁸ Mena doo Wurubuaere be gyae waa mo o nhira ken fa non nyi ken e ne di Mosesi mmaraase nan doo ne doo ya, mona lee ken o be wulaa kan ntam yako see nyi waa mo fa non doo. Mena ke mo te Wurubuaere moo o nhira ken fa Aberaham yakaa, nawolo nyi o wulaa yakowo see nyi waa mo ke fa e. ¹⁹ Nyi akpaa mena na, won doo te Wurubuaere faa mmaraase nan? Kpene ken doo o ba mo na kpu na keyako see ken fa wo yena nyiaa, o ne gyae nyi balan ka gyen kpene

ken yee dukum ke. Wurubuaere faa mmaraase nan bo na na ke doo kelii deban ken Aberaham duulun man walan non Wurubuaere be yako see nyi waa kon ne ke kon. Wurubuaere tee o kpilala doo mo o mmaraase nan fa Mosesi, te non mo moowo fa balan ban. Nawolo nyi non doo la Wurubuaere na balan ban nsana. ²⁰ Walan non o doo balan bala nsana ne, o ba sejee fa dikpii dokolon ya. Mona Wurubuaere non dana don nyi waa yee kpene kamase o baam doo. Mena doo o bee hia nyi nolo waa doo non na balan nsana ya.

²¹ Na kei nawolo baa nyi Wurubuaere mmaraase nan, na keyako see ken o be yako see ne bee kyaa na don baa ya yaa? Korakora, be doo mena ya. Akpaa nyi mmaraase naale kyaa ken gyae ke tale fa walan nyeedon na, kenan na nafa walan de di ne doo na, otenate gbenej gyae ka tenee Wurubuaere siaman. ²² Mona Wurubuaere nombia anmarasen see ne yako nyiaa, dukum te di teele kei balan pou doo mena doo boo ne tale baa di mmaraase nan doo ya. Lee mena doo Wurubuaere yakowo see nyiaa, balan ban pou baa lee Yesu Kristo di na, baa nyin nyeedon kekpa ken o be yako see nyi waa fa balan ne.

Doo tekaa yee mmaraa ken gbenawo bela ya

²³ Pete Yesu Kristo ke kon na, Mosesi mmaraase nan te to daa do ngba mena ken bee to walan do deni man ne. Kenan wole na te Wurubuaere kaa lesewo wola daa nyiaa, nyi walan de lee Yesu Kristo di na waa tale nyin o wose lee mmaraase nan tee. ²⁴ Kei nawolo baa nyi, na Mosesi mmaraase nan ne diina de doo pete Kristo konawo. Kristo ke kon wole na, lee non Kristo keledi man te walan gbenej na tenee Wurubuaere siaman. ²⁵ Nenej ken doo lee Kristo di doo, mmaraase nan ba tekaa dana don de doo bela ya.

²⁶ Lee mena kenj ε be lεε Yesu Kristo di dɔɔ, te ε popou bese Wurubuarε bia gbagba nε. ²⁷ Nawolo nyi εmεε banj pou bɔɔ sɔ non Wurubuarε lonj Kristo man nε, te yeli εmεε na Kristo ta bese walanj dokolonj. Lee mena dɔɔ Kristo dinɔɔ kenj te kaa doo ε man. ²⁸ Lee mena dɔɔ n yεε Gyuda baale o, n te yεε Gyuda baale ya o, n yεε gbenji o yaa n yεε gyooro bu e, n yεε alo e yaa n yεε baale o nε, kenj be famenε bela ya. Nawolo nyi ε popou te yεε dokolonj Kristo man. ²⁹ Nyi akpaa ε yεε Kristo balanwɔ na, kenanj na ε yεε Aberaham dulunj man balanwɔ. Mena ke mɔ te Wurubuarε waa hiraa non, ngba mena kenj ɔ be yako see nyi waa hiraa Aberaham nε.

4

¹ ε yela maa mo me nombii ma aneyakonj kei maa na nombia kenja wola non kpene kenj mεε gyae maa yako nε. Nyi abɔɔ diiri sεε ɔ yεε biikyaa e nε, na yεε yaa ngba ɔ yεε gbenji e nε. Be famenε nyi abɔɔ njan pou yεε ɔ wui ya. ² Nawolo nyi debanj kenj ɔ sεε ɔ yεε biikyaa e nε, ɔ doe kegyiise baale nyinjmaa man. Banj ne gyae la baa kεε non na abɔɔ njan pou dɔɔ, kelii debanj kenj ɔ kya ba see nyi baa mo abɔɔ njan do e ɔ nyinjmaa man nε. ³ Nafɔ mena ke te daa mɔ doo. Nawolo nyi debanj kenj da te lεε ta Yesu nombia njan di ya nε, na tεele kei dɔɔ nombia ne diina de dɔɔ lee da kekyaabii man ngba gbenja nε. ⁴ Mɔna debanj kenj Wurubuarε ba see nε kelii na, ɔ kpila non gbagba bu kɔnj tεele kei dɔɔ te ɔ yela alo lola e. Mena debanj kenanj na, balanj doo bo Gyudatena mmaraase njan tεε. ⁵ Wurubuarε kpila ɔ bu kei bo nyi waa kɔnj kaa tɔ de nombiakumεε pou kom, na waa lese daa lee mmaraa kenj donj tεε, na dee nyinj bese Wurubuarε bia gbagba.

⁶ Nenεε kenj dɔɔ bese Wurubuarε bia dɔɔ nε, ɔ te yeli ɔ bu non felinj

non te kaa kyaa de konɔɔse man. Felinj nonanj ne yele la te dεε tale baake Wurubuarε nyi “De kya” nε. ⁷ Lee mena dɔɔ ε te yεε gbenjawɔ bela ya, mɔna nenεε dɔɔ ε ta bese Wurubuarε bia. Te lee mena kenj ε ba bese Wurubuarε bia dɔɔ, ε ke nyinj abɔɔ njan pou waa mo fa ɔ bia nε.

Pɔɔl kayeyεε Galatiatena dɔɔ

⁸ Gyanjgba kenj ε ta gyenja ta Wurubuarε ya nε, na ε na som bεenenj njan nafɔ tekaboena nyi yaa som njan ya nε te ε bese njε gbenja. Bane mɔ te yεε Wurubuarε e kenj kaboena nyi yaa som e ya. ⁹ Mɔna nenεε kenj ε be kaa gyenj Wurubuarε, yaa maa yako nyi nenεε kenj non Wurubuarε ba gyenj non nε, wonj dɔɔ te ε ne gyae ε ka bese ke sila tεele kei dɔɔ waranjase abɔɔ njan njɔɔ tanj donj ya nε? ε ne gyae baa nyi ε ka bese ke doo mena abɔɔ njenanj tεε njgba gbenja nε bela? ¹⁰ Me te nyii nyi ε ne di Gyudatena ɔsom weeya na gyaalanja na debanjse na kulutoonenj kpaakpaa njaaale njgba mena kenj ba mmaraase na wolo nε. ε ne yεε kenja pou nε, na εmεε gyenj nyi Wurubuarε kegyaebii yaa ε ne yεε nε. ¹¹ ε nombia ayεesa dana manj gyakolonj. Ne yεε manj nyi diyem kenj mɔɔ naa yεε tom ε gyanj nε pou te yεε yakaa.

¹² Me tebia, mεε waase non bo nyi ε kasee manj. Nawolo nyi kenj na ma keyεε Gyuda baale koranj nε, ma moo ma wose njgba ε man njolo nε kenj nyi mɔɔ na tekaa di Gyudatena mmaraase njan dɔɔ ya. ε te yεε ta kolo kum mɔ tia manj ya. ¹³ ε tɔɔse nyi ma kekɔnj ε gyanj gyanjgbate kenj nε, kawee yele la te me nyinja gbεε kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa non. ¹⁴ Doo nyi na me kawee kenanj yεε kateesa ke fa non, mɔna ε te njmanyanj manj ya te ε te bεε manj mɔ ya. ε lεε manj njgba Wurubuarε kpilale njolo lee la adido kɔnj nε, yaa njgba manj yena Yesu Kristo non gbagba nε. ¹⁵ Mena debanj kenanj na

me naawo nyi gyon daale doo e man ken nyi nafa yen nyina gbese koran na, yen kulii emee gbagba e siabia do man. Nene mena gyon kenan lanja alen? ¹⁶ Ken moo yako non anokoare ken doo na, me ta bese e kolare?

¹⁷ Balan ban bese beo yee ba wose nyi be yee Kristotenawo ne, bese gyae bo nyi baa beo non na e kaa di Gyudatena mmaraase nan doo, mona na be gyae ke yee tonoo kamase fa non ya. Bese gyae bo nyi baa tira daa na non nsana, na e ke nyin mo e loo pou yakaa be doo. ¹⁸ Akpaa e yase e sia te e ne yee kolo kpaakpaate na ke dei. Mona kaboena nyi yaa yee ke deban kamase. Te yee nyi me kyaa e gyan kaagen te e ke yee ke ya. ¹⁹ Me bia kpaakpaa, mena ken alo na donee te o ne naa diyem ne, mena yaa mee naa diyem lee emee doo. Te maa naa mena diyem kei kelii deban ken e ke nyin Kristo dinoo ken. ²⁰ Ma kegyaebii yena nyi nafa na me kyaa e gyan, na maa kyeekee ma kekolosi na ke kyaa na e kegyaebii. Nawolo nyi e nombia ayeesa dana man gyakolon.

Noose ala nan Wurubuar be bake see ne

²¹ E yela maa boose non nombii kei. Emee ban e ne gyae nyi e ke doo Mosesi mmaraase nan tee ne, gbagbaagba na e gyen kpene ken mmaraase nan ne yako?

²² Wurubuar nombia anmarasen see ne yako nyiaa, Aberaham lola bia baala bala. Be man nolo o naa yee gbeni e, te nolo mo o naa yee gyoorobu e. ²³ Aberaham bu non gbeni non ba lola fa e ne, ba lola e bo ngba mena ken alo kamase ne tan lola ne. Mona non gyoro bu non ba lola fa e ne doo, Wurubuar wulaa yakowo see nyi baa lola e pete be kaa lola e.

²⁴ Mena nombia kena yee dudu ke ken na lese nombia naale wola. Ala bala kewo senne fa nokebakese ala nan Wurubuar be bake see fa o balan ne. Nokebakese ken ba lee

Sinai bula doo ne, ken senne la fa alo non bese baake e nyi Haga ne. O bia yena balan ban Mosesi mmaraase nan ba besena wo yee gbeni ne. ²⁵ Haga senne fa Sinai bula ken ke kyaa Arebia teele man ne. O yee ngba gyen wee kei Gyerusalem ne. Mosesi mmaraase nan ta besena ke man balan ban pou yee gbeni.

²⁶ Mona Gyerusalem ken ke kyaa adido ne, ken yee ngba gyoro bu non bese baake e nyi Saara ne. Ke man bia be doo mmaraase kamase tee ngba gbeni ne ya. Saara nonan yena daa ban doo doo Gyudatena mmaraase tee ya ne de naa.

²⁷ Nawolo nyi Wurubuar nombia anmarasen see ne yako nyiaa,

“Nyan olamanbo non n ta lola ta see ya ne,
yela ke yee nen gyon.

Nyan non n ta donee ta see ya ne,
yela ke yee nen gyon na n ke lo akelelee.

Doo nyi n baale ta lese o sia lee n doo,
mona maa yela waa bese kon n gyan
na n bia ke wuku kela non o kyaa yale tee ne.”

²⁸ Me tebia Kristotena, e yee ngba Asiki ne. Nawolo nyi mena ken Wurubuar be wulaa yako o nombia see pete bo kaa lola e ne, mena yaa o yakowo see te daa mo kaa bese o bia ne. ²⁹ Deban kenan man na, bu non bo lola e ngba mena ken bese lola walan kamase ne, naase bu non bo tee Wurubuar felin non don man lola e ne diyem. Mena ke yaa see doo kaa lii gyen wee kei ne.

³⁰ Mona sena te Wurubuar nombia anmarasen see nan ne yako? Nombia nan yakowo nyiaa, “Gegi gbeni non na o bu, nawolo nyi tekaboena nyi gbeni bu non waa di o kya aboo kpu na gyoro bu non ya.” ³¹ Mena doo me tebia, da te yee gbeni non biawo ya. De yee gyoro bu non biawo.

5

Kristo te yeli de te nyinj da wose

¹ Kristo te lɛɛ da nyeeya yela de te nyinj da wose bese gyoorobia. Mena dɔɔ kaboena nyi yaa sen ɛ kelɛɛdi ken man kenken. ɛ na fa ɲolo gbɛɛ na waa besena ɲon yɛɛ ɔ gbenja bela ya.

² ɛ tei me nɔɔwoya nideli. Man Pɔɔl ne yako na ɲon nombia kenja ne nyiaa, akpaa ɛ fa gbɛɛ nyi baa kara ɲon ɛ baala wose ɲgba mena ken Mosesi mmaraase ɲan nawolo ne, na nawolo baa nyi kpene ken Kristo be yɛɛ ne be tan tɔnɔɔ fa ɲon korakora ya. ³ Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nideli bela nyiaa, akpaa ɛ man ɲolo de fa gbɛɛ nyi baa kara e ɔ baala wose ne, kenan na kaboena nyi ɔtenate dee di Mosesi mmaraase ɲan pou dɔɔ. ⁴ Akpaa ɛ man ɲolo de yɛɛ kakyer nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ na Wurubuare ke nyinj lɛɛ e do ne, kenan na nawolo baa nyi ɔtenate te tira ɔ wose lee Kristo man. Mena ke mɔ yaa ɔtenate te tira ɔ wose lee Wurubuare berɛɛ ken ɔ na mo boele balan ne man. ⁵ Daa dɔɔ, Wurubuare felinj ɲon don man dɔɔ de loo gyakaa nyi Wurubuare waa lɛɛ daa do nyi de gbɛɛnen teneɛ ɔ siaman, nawolo nyi dɛɛ lɛɛ Kristo di. ⁶ Yesu Kristo kelɛɛdi be famene nyi ɲolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya. Mɔna kpene ken ne hia yena nyi dɛɛ lɛɛ Yesu Kristo di, na dɛɛ gyae Wurubuare na de tebia.

⁷ Kewalan ken na, nafɔ ɛ ne yɛɛ nombia kpaakpaa lee ɛ kelɛɛdi ken man. Nenɛ amɔte beo na ɲon te ɛ tinaa anokoare ken kesila yela?

⁸ Ma gyen nyi mena kabeo kei ta lee Wurubuare gyan ya. Nawolo nyi ɲon baake na ɲon nyi ɛ kaa bese ɔ bia. ⁹ Mena ken bɛɛ mo bodobodo tee kyomii do bodobodo bilinj man te ne yeli kɛɛ koro ne, mena ke mɔ te nombiikum bii gyae ke tale beo balan burum. ¹⁰ Mɔna mɛɛ lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di nyiaa, ɛ be gyae ɛ ka lee me wole ke lɛɛ nombii wole

daale di bela ya. Walan kamase ɲon waa yela ɛ ka lee me wole ke lɛɛ nombii wole daale di na, ɔtenate yɛɛ won e o, ɔ te yɛɛ won e ya o ne, Wurubuare waa won ɔ denjele.

¹¹ Me tebia, nyi akpaa me gyakaa mee kolosi nyi yaa kara ɛ baala wose pɛte Wurubuare ke lɛɛ ɲon do ɲgba mena ken Gyudatena mmaraase ɲan nawolo na, won dɔɔ te bɛɛ naase man diyem? Nyi men ne kolosi baa nyi, kaboena nyi walan waa kara ɔ baala wose pɛna Wurubuare ke lɛɛ e do ne, nafɔ Gyudatena be gyae baa naase man diyem nyi mee kolosi Kristo yen ken ɔ ba yem ɔpanɗan dɔɔ ne nombia ya. ¹² Balan ban be dana baala wose kekara nombia bɛɛ naase ɲon diyem ne, nafɔ man kegyaebii yena nyi baa gyen gyu ka lese ba wose saaye gba.

¹³ Me tebia, emɛɛ dɔɔ Wurubuare baake ɲon bo nyi ɛ kaa bese gyoorobia. Mɔna ɛ na yeli ɛ gyoorobiiri ken ke fa ɲon gbɛɛ na ɛ ke yela ɛ lookum ke di ɛ dɔɔ ya. ɛ mo balan kegyae gyae dɔɲa na ɛ ke kyɔ dɔɲa. ¹⁴ Mosesi mmaraase ɲan pou senɛɛ bo nombii dokolon dɔɔ. Ken yena nyiaa, "Gyae n dɔɔ ɲgba nyan gbagba n wose ne." ¹⁵ Mɔna nyi akpaa ɛ sɛɛ ɛ ne yoo na dɔɲa ɲgba wonembia kumɛɛ na, kenan na ɛ kɛɛ ɛ wose nideli. Na mena ya na, ɛ ka koe dɔɲa munu.

¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon baa nyiaa, ɛ yela Wurubuare felinj ɲon ke ta ɛ siaman lee kpene kamase ken ɛ ne yɛɛ ne man. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, ɛ ba tekaa sila emɛɛ gbagba nombiakumɛɛ ɲan ɛ ne gyae ne ya. ¹⁷ Nawolo nyiaa, abɔɔ ɲan deniwalan kegyaebii ken ne gyae waa yɛɛ ne, na ɲan te Wurubuare felinj ɲon ne gyae nyi waa yɛɛ ya. Wurubuare felinj ɲon na deniwalan kegyaebii ken bɛɛ gyoo ya. Lee mena dɔɔ emɛɛ be gyae ɛ ke tale yɛɛ ɛ kegyaebii ya. ¹⁸ Mɔna akpaa ɛ yɛɛ kpene ken Wurubuare felinj ɲon ne gyae nyi yaa yɛɛ na, kenan na ɛ ba

tekaa doo Gyudatena mmaraase ñan tɛɛ bela ya.

¹⁹ Abɔɔ ñan deniwalañ kegyaebii ne gyae nyi waa yɛɛ nɛ, ñe bɛɛ weese ya. Ñan yɛna nyi n ka lee n wɛɛle yaa n baale wɔle, yaa n ka mo ayimɛɛ wuu n wose, yaa desɛñ nombia keyɛɛ. ²⁰ Ñaale mo yɛna bane ɔsom, na yolo nombia, na balañ kekɔla, na kale kegyae, na daaworo nombia, na bañ kagyɛñ, na kedikum, na aɲmaareñ nombia, na dɔña wɔle kalee. ²¹ Ñaale mo yɛna sibii, na solon kenyoɔ dɛɛse, na nɔɔkedi keñ ayoi kumɛɛ doo ke man, na nombia nkarañkarañ keyɛɛ, na nombiakumɛɛ ñan pou ñe yɛɛ ñgba keña dinɔɔ nɛ. Mɛɛ faree ñon baa bela ñgba mena keñ moɔ wulaa faree ñon kaalan nɛ nyiaa, walañ kamase ñon ɔ ne yɛɛ mena abɔɔ keña na, ɔ be gyae waa nyiñ gbɛɛ gyu Wurubuare gyoorobiiri keñ man ya.

²² Mɔna nyi Wurubuare felin ñon de kɔñ kaa doo n man na, abɔɔ ñan ɔ ne yeli n ne nyim yɛna, balañ kegyae, na kenyanɛe, na wosefɛɛreñ, na konɔɔ kenyiñ, na wɔe keyɛɛ, na deeli keyɛɛ, na anokoare kedi, ²³ na wose keyɔkɔse, na wose dɔɔ kedi. Mmaraa kamase be kyaa keñ ne tɔ mena abɔɔ kɔña keyɛɛ ya. ²⁴ Bañ pou be yɛɛ Yesu Kristo balañwɔ nɛ, be te tina be nombiakumɛɛ na lookum keñ pou doo be man nɛ yela. ²⁵ Wurubuare felin ñon te fa daa nyeedon wɔle. Mena dɔɔ kaboena nyi dɛɛ yela felin ñonañ ka wola daa gbɛɛ keñ man dɛɛ kyaa de dinɔɔ wɔle kenañ man. ²⁶ Mena dɔɔ ɛ na yeli dɛɛ gate da wose adido, yaa dɛɛ do dɔña bañ yaa de sia keyɛɛ dɔña abɔɔ ya.

6

Ɛ kyɔ dɔña

¹ Me tebia, akpaa ɛ naa nyi ɛ man ñolo ne yɛɛ dukum nɛ ɛmɛɛ bañ Wurubuare felin ñon doo ɛ man nideli nɛ, ɛ gyu kekolosi fa e wose keyɔkɔse man na waa nyiñ bese kɔñ

gbɛɛ kpaakpaate keñ man. Mɔna ɛ keɛ ɛ wose nideli, keñ nyi ɛmɛɛ mo be yɛɛ dukum kenañ ya. ² Ɛ yela ɛ tebia nombia ke yɛɛ ɛ nombia. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, na nawolo baa nyi Kristo kegyaebii yaa ɛ ne yɛɛ. ³ Akpaa ñolo ne keɛ ɔ wose nyi ɔ yɛɛ walañ ñolo e, mɔna kegbagba na ɔ te yɛɛ ñolo e ya nɛ kenañ na ɔ na beo ɔ wose bo. ⁴ Kaboena nyi walañ kamase waa gyoo ɔ wose man nideli keɛ nyi ɔ nombia ayɛɛsa dei. Akpaa ɔ naa nyi ɔ nombia ayɛɛsa dei na, kenañ na waa tale gyina ɔ wose adido lee ñon gbagba ɔ nombia ayɛɛsa dɔɔ, keñ nyi ɔ be gyae waa mo ɔ wose maa na ñolo ya. ⁵ Nawolo nyi, kaboena nyi walañ kamase waa seele ñon gbagba ɔ kasolo. ⁶ Walañ kamase ñon bɛɛ wola e Wurubuare nombia nɛ, abɔɔ kpaakpaa ñan ɔ dana na kaboena nyi waa yela ñaale ke tun walañ ñon ɔ na wola e nombia ñan nɛ.

⁷ Ɛ na beo ɛ wose ya. Ñolo be gyae waa tale kulu Wurubuare ya, nawolo nyi kpene kamase keñ walañ de duu na, keñ ke te waa kɔ. ⁸ Walañ kamase ñon ɔ ne yɛɛ kpene keñ ɔ dinɔɔ kum keñ ne gyae na, gyae ke yela waa wɔlɛɛ kekpaakekpaa lee ɔ dinɔɔ kum kenañ man. Mɔna walañ kamase ñon ɔ ne yɛɛ kpene keñ Wurubuare felin ñon ne gyae na, gyae ke yela Wurubuare felin ñon ke fa e nyeedon kekpaakekpaa. ⁹ Ɛ na yeli deeli keyɛɛ ke takaa daa ya. Nawolo nyi akpaa deeli keyɛɛ te takaa daa ya nɛ, Wurubuare waa tɔ daa kom debañ kpaakpaate keñ man. ¹⁰ Lee mena dɔɔ akpaa de nyiñ gbɛɛ nyi dɛɛ yɛɛ deeli na, kaboena nyi dɛɛ yɛɛ ke fa walañ kamase. Tuturu na ɛ yela dɛɛ yɛɛ deeli fa de tebia Kristotena.

Ɛ keɛ ɛ wose nideli

¹¹ Ɛ keɛ me nɔɔwoya ɔtoman nyiñan keña na ɛ kena nyi mañ gbagba moona me nyiñmaa ñmarase keñmarasebia dinaana keña yelee ñon nɛ.

¹² Balan̄ ban̄ bɛɛ gyae nyi be nombia ka gyoo Gyudatena sia nɛ, ban̄ na n̄ere na n̄on nyi yaa kara ɛ baala wose. Mena balan̄ benan̄ ne yee nyi akpaa be kolosi Kristo yen̄ ken̄ ɔ ba yem ɔpan̄dan̄ dɔɔ nɛ wose man̄ nombia na, balan̄ baa naase wɔ diyem. ¹³ N kɛɛ na, balan̄ ban̄ bɔɔ kara be baala wose nɛ koran̄ bɛɛ tale di mmaraase n̄an̄ dɔɔ ya. Mɔna bɛɛ gyae bo nyi ɛ ke kara ɛ baala wose, na baa nyin̄ gyina ba wose adido nyi ban̄ yele la te ɛ kara ɛ baala wose te ɛ bese be balan̄. ¹⁴ Te man̄ dɔɔ nyi maa gyina ma wose adido koran̄ na, kenan̄ na de Gben̄gyoo Yesu Kristo yen̄ ken̄ ɔ ba yem ɔpan̄dan̄ dɔɔ nɛ, ke nombia dɔɔ te maa gyina ma wose adido. Nawolo nyi lee Kristo yen̄ ken̄ dɔɔ, tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou ta tekaa yɛɛ kolo ke me siaman̄ ya. Mena ke mɔ yaa lee Kristo yen̄ ken̄ dɔɔ, tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae loo ta lee me man̄. ¹⁵ Nyi n̄olo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya o nɛ, ken̄ bee hia ya. Kpene ken̄ ne hia yena nyi lee Kristo dɔɔ ɔtenate te nyin̄ din̄ɔ wɔle. ¹⁶ Balan̄ ban̄ pou bee nyii nombia ken̄a te bee di n̄e dɔɔ nɛ, Wurubuarɛ waa wii be waran̄ase na waa fa wɔ wosefɛɛren̄. Mena balan̄ kɛwɔ yena Wurubuarɛ bia gbagba ban̄ ɔ ba lese nɛ.

¹⁷ Lee gyɛn̄ ne gyu nɛ, mɛɛ fane nyi n̄olo na tekaa naase man̄ diyem bela ya. Nawolo nyi gyan̄tarɛɛ n̄an̄ mɔɔ nyim lee ketuku na boya kefun̄ii ken̄ me yɛɛ Kristo kpilale e dɔɔ nɛ tekaboe man̄.

¹⁸ Me tebia, de Gben̄gyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bɛrɛɛ boele ɛ popou na waa sen̄ ɛ wɔle Amen.

Efesotena Pɔɔl tɔne kenj ɔ be ɲmarase yelee Efesotena ne

¹ Tɔne kei lee manj Pɔɔl ɲon Wurubuarɛ be gyae nyi maa bese Yesu Kristo kpilale ne gyanj. Mɛɛ ɲmarase ke mee yelee emɛɛ Kristotena banj ε kyaa Efeso donɔɔ man, te Wurubuarɛ ba mo ɔ nyinjmaa gyakaa ε dɔɔ te ε ne di anokoare ε gbɛɛnenj man fa Yesu Kristo ne.

² Wurubuarɛ ɲon ɔ yɛɛ de kya e, na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele ɲon, na baa fa ɲon wosefɛɛrenj.

Wurubuarɛ tɛɛ Kristo dɔɔ hiraa balan

³ ε yela dɛɛ lese de kya Wurubuarɛ ɲon ɔ yɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo Wurubuarɛ na ɔ kya e ne yelee. Nawolo nyi kenj daa na de Gbenjyoo Yesu Kristo yɛɛ dokolon dɔɔ, ɔ ta mo abɔɔ ɲan pou kyaa adido ne boele daa. ⁴ Yesu Kristo dɔɔ te ɔ lese daa pɛte ɔ yɛɛ tɛɛle kei na abɔɔ pou, nyi dɛɛ yɛɛ balan banj de yɛɛ ɲon gbagba wui ɔ siaman kenj ayimɛɛ be doo de man ya, lee mena kenj daa na Kristo yɛɛ dokolon dɔɔ. ⁵ Lee kegyae kenj ɔ ne gyae daa dɔɔ ɔ tanjgbɛɛwɔ yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ mo daa yɛɛ ɔ bia lee ɲon gbagba kegyaebii man. ⁶ ɔ lese daa mena na dee nyinj lese ɔ gyooɔ bɛɛɛ yelee kenj ɔ ba moo fa daa, nawolo nyi de yɛɛ Wurubuarɛ bu ɲon ɔ ne gyae daa ne wui. ⁷⁻⁸ Kenj Kristo ba yem kyɛɛkee ɔ fatabo leki dɔɔ, Wurubuarɛ lɛɛ da nyee te ɔ moo de dukum kyɛɛ daa. Kei ne yelee la dɛɛ naa nyi Wurubuarɛ bɛɛɛ kenj ɔ ba mo boele daa ne boe nideli. Wurubuarɛ gbagba nyansa na ɔ nombia kagyen man te ɔ moowɔ yɛɛ mena. ⁹ Te kpene kenj ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ ne, ɔ tɛɛwɔ Kristo dɔɔ lese ɔ nombia ɲan weesɛɛ ne

wola daa ɲgba mena kenj ɔ ne gyae ne. ¹⁰ Kpene kenj Wurubuarɛ be yako see nyi waa yɛɛ ne yena nyi, debanj kenj de lii ne waa yilaa kpene kamase kenj kyaa adido na kenj kyaa tɛɛle kei dɔɔ ne pou do Kristo tɛɛ.

¹¹ Te kenj de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuarɛ ta mo daa yɛɛ ɔ balan mɔ, ɲgba mena kenj ɲon ɔ be yɛɛ abɔɔ pou be yako ɔ nyeeman see nyi waa yɛɛ daa ne. ¹² Wurubuarɛ yɛɛ kenj pou na daa banj dɔɔ tanjgbɛɛ lɛɛ Kristo ne, ka lese ɔ gyoorobiiri kenj yelee. ¹³ Mena te doo fa emɛɛ mɔ. ε ke nyii Wurubuarɛ nombia ɲan ɲe doo ɲe gbɛɛ dɔɔ te ɲɛɛ fa nyeedonj ne, ε lɛɛwɔ di. Lee mena dɔɔ Wurubuarɛ moo ɲon yɛɛ ɔ wui, te ɔ moo ɔ felinj ɲon ɔ be yako see nyi waa mo do ε man tɔ nɔɔ ne see ɲon. Kei nawola la nyi ɔ ta mo ɔ nyinjmaa gyakaa ε dɔɔ nyi ε yɛɛ ɔ wui. ¹⁴ Wurubuarɛ felinj kei yena kpene kenj doo ε man, ɲgba kpene kenj ɔ ba mo see ateta ne. Kei nawolo nyi dee nyinj abɔɔ ɲan pou Wurubuarɛ be yako see nyi waa mo fa ɔ balan ne. Kei ne yelee la dɛɛ gyem nyi Wurubuarɛ waa lese balan banj pou be yɛɛ ɔ wui ne lee be gbɛɛnenj kumɛɛ man. Mena dɔɔ ε yela dɛɛ lese Wurubuarɛ gyoorobiiri kenj yelee.

Pɔɔl kefane

¹⁵ Lee mena dɔɔ me ke nyii mena kenj ε be lɛɛ Wurubuarɛ di, na mena kenj ε ne gyae balan banj pou bɔɔ lɛɛ Kristo nombia ɲan di ne, ¹⁶ me bee tina Wurubuarɛ nɔɔ ka do yela ya. Mɛɛ tɔɔse ε yela debanj kamase kenj mɛɛ fane fa Wurubuarɛ ne. ¹⁷ Mɛɛ fane mɔ nyi Wurubuarɛ ɲon ɔ yɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo na gyoorobia pou be kya e ne, waa mo ɔ felinj ɲon do ε man na waa yela ε sia kekara, na ɔ felinj ɲon ka lese Wurubuarɛ ɲon wola ɲon na ε ka gyen e nideli. ¹⁸ Mɛɛ solo nyi waa gyuusuu ε konɔɔse, na ε ke nyinj gyen kpene kenj dɔɔ ɔ ba lese ɲon na kpene kenj dɔɔ ε loo gyakaa ne, na ε

ke nyin gyeŋ aboo ŋan Wurubuare be yako see nyi waa mo fa ban boo mo ba wose fa Kristo ne. Ne yee aboo ŋan ŋa koya dana donj nideli. ¹⁹⁻²⁰ Dee fane nyi yaa gyeŋ o donj dinaa keŋ ka dokoso be kyaa ya ne. O ta mo mena donj kei fa daa ban dee lee e di ne. Mena donj kei te o moowo gyusu Kristo lee yeŋ man, te o moo e kyaase o dunolunj doo Wurubuare man. ²¹ Wurubuare te yeli Kristo te di donj kela yela pou na gyoorise pou na beeneŋ pou na yola pou na woya pou na nmeesen pou na kpene kamase keŋ ne di donj deniwalanj doo ne. ²² Wurubuare ta mo kpene kamase do Kristo tee, te o moo e yee kpene kamase nyee fa Kristo balan ban pou. ²³ Kristo balan kewo yena Kristotena dikpii keŋ. Te wose kei man te Wurubuare ŋon o be yee kpene kamase, te o kyaa yenanj kamase te o ne yeli aboo kamase na sem nideli gbее kamase man ne kyaa.

2

Wurubuare te fa daa nyeedonj Kristo man

¹ Gyangba keŋ na nombiakumee keyee te tira emee na Wurubuare nsana, ² gyangba kenan na, e silana teelee kei doo nombiakumee. E silana obonsam ŋon o yee dukum pou nyee e ne. Te ŋon mo ne diina ban pou boo ne tee Wurubuare gbееneŋ doo ya ne doo. ³ Nafо nne te daa na wo mo pou kyaawo, na dee yee kpene keŋ dee gyae. Dee sila de dinoo benee ŋan te dee yee kpene keŋ da wose na de konoo man nombia na wola daa nyi dee yee ne. Nafо nne yaa Wurubuare ban keŋ ne fa deŋele kewonj ne doo de doo, ngba balan akan ban ne.

⁴ Mona Wurubuare wii de waranase te lee o kegyae dinaa keŋ o ne gyae de nombia ne doo, ⁵ o tee wo Kristo doo fa daa ban nafо de ban kenan man doo yem de dukum man ne nyeedonj. Mena doo e toose nyi Wurubuare beree keŋ

o ba mo boele daa doo te e nyina nyeedonj. ⁶ Te mena keŋ Wurubuare be gyusu Kristo lee yeŋ man ne, mena mo yaa o gyusu daa mo lee mena yeŋ kei man, te o moo daa kekyaa Yesu Kristo gyanj adido na daa na e kaa di gyoori. ⁷ O yee nne kei na de ban kamase keŋ keŋa pou gyae kekonj na, kenyin lese o beree na o wo keŋ doo Kristo man te ka kela kpene kamase ne wola. ⁸ Nawolo nyi, beree keŋ o ba mo boele daa, na da kelееdi keŋ doo lee di doo te o fa daa nyeedonj. Keŋa pou ta lee daa gbagba gyanj ya, ke yee kpene keŋ Wurubuare ba mo fa daa. ⁹ Ta lee tomse ŋan doo yee doo ya, mena doo nolo na wola o wose ne doo ya. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare yee na daa mena keŋ gyeŋ de doo ne. Keŋ daa na Kristo be yee dokolonj doo, te o lese daa nyi dee yee tomse kpaakpaa ŋan o be wulaa desina see nyi dee yee ne.

De popou yee dokolonj Kristo man

¹¹ Mena doo e toose mena keŋ nafо lolo man na, e te yee Gyudatenawo ya ne. Emee te Gyudatena ne baake nyi, ban ba te kara be baala wose ya ne. Be wui baala wose keŋ boo kare ne, nyinmaa te ba moowo kara. ¹² E toose nyi de ban kenan na, emee na Kristo betan lonjoro ya. Na e yee yenaasetenawo, e te yee ban Wurubuare ba lese ne ya. Na e yee njoola ban e be kpuе kebakesee keŋ Wurubuare na o balan be bake see ne man ya. Na e sia be gyakaa kolo mo doo ya, te e ba gyeŋ Wurubuare teelee kei doo ya. ¹³ Te nenee keŋ e doo Kristo man doo, emee ban nafо e kyaa lemlem, te e ba benaa na Kristo ya ne, lee o yeŋ keŋ o ba yem ne doo, o te tuu ŋon benaa na o wose.

¹⁴ Non gbagba yena da wosefeerenj. O te yee Gyudatena na ban ba te yee Gyudatenawo ya ne walanj dokolonj. Lee o yeŋ doo, o tekerii dekyan keŋ nafо ke yee kekola dekyan te ne kpase mena balan akpenj ala kewo nsana

ne. ¹⁵ Nawolo nyi, ɔ wose te ɔ moowo lese Gyudatena mmaraase, na gbɛnenɛ, na nombia burum ɲan. Kpene keɲ doo ɔ be yeɛ kei yeɛna nyi, na waa nyiɲ mo mena balan akpeɲ ala kewo yeɛ dokolon koɲ ɲon gbagba man. Nne te ɔ yela ɔ wosefeɛrenɛ koɲawo be man. ¹⁶ ɔ teɛwo ɔpanɲan keɲ doo pataa akpiise ala kewo, kyan wo mo do Wurubuare man, yeɛ wo walan dokolon. Nawolo nyi, ɔ ta mo ɔpanɲan keɲ doo lese kpene keɲ ne yele beɛ kola doɲa ne. ¹⁷ ɔ koɲawo kaa yako wosefeɛrenɛ nombia ɲan fa emɛɛ Gyudatena ban ε benaa na Wurubuare, na ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne. ¹⁸ Non doo te Gyudatena na ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne pou nyiɲa gbɛɛ Wurubuare felin dokolon man, mo gyu kya ɲon gyan.

¹⁹ Mena doo nenɛɛ nafa emɛɛ ban ε ba benaa na e ya ne, ε ta tekaa yeɛ ɲoola na balan yenaasetenawo bela ya. ε yeɛ ban Wurubuare be hiraa wo ne be doona na be tebia na Wurubuare dekanalanmantenawo. ²⁰ Emɛɛ mo, be ta mo ɲon ɲgba deni ne, Wurubuare akpeɲkpeɲgyooɲa na Yesu kpilala ban yeɛna dekyan keɲ mokoo kasee. Emɛɛ te beɛ mo ma gyakaa ke doo. Yesu Kristo gbagba yeɛna boe keɲ keɛ fa deni keɲ pou doɲ ne. ²¹ Non doo te deni keɲ boe kamase na sem nideli, te keɛ beɛ bese Wurubuare kedeɛsa deni keɲ boo maa see fa Wurubuare ɔsom, te ayimeɛ be doo ke man ya ne. ²² Emɛɛ na Yesu te yeɛ dokolon doo, te yela emɛɛ na akan ban pou bese dekyae keɲ Wurubuare ne teɛ ɔ felin ɲon doo kyaa.

3

Pool tom keyɛɛ ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne man

¹ Mena doo meɛ fane fa Wurubuare. Man Pool ɲon boo kyan man to deni lee mena keɲ meɛ yako Yesu Kristo nombia ɲan meɛ fa emɛɛ

ban ε te yeɛ Gyudatenawo ya ne doo. ² Ma gyeɲ nyi ε te nyii nyi emɛɛ doo te Wurubuare moo ɔ bereɛ keɲ boele man, na maa nyiɲ tale yako Yesu Kristo nombia ɲan fa ɲon lee ε deeli doo. ³ Wurubuare ta lese nombia ɲan weeseɛ ne wola man, ɲgba mena keɲ moo tangbɛɛ ɲmarase fa ɲon ne. ⁴ Akpaa ε kala ke na, ε kena mena keɲ moo nyii Kristo nombia ɲan nafa ɲa weeseɛ ne man. ⁵ Gyanɲba keɲ na, ɔ ta lese mena nombia aweɛɛɛ keɲa wola deniwalan ya, moɲa Wurubuare te teɛ ɔ felin ɲon doo lese ɲa wola Yesu Kristo kpilala na Wurubuare akpeɲkpeɲgyooɲa ban ayimeɛ be doo be man ya ne. ⁶ Mena nombia aweɛɛɛ keɲa yeɛna nyi; lee Wurubuare nombia ɲan doo balan ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne, ta bese Wurubuare wui ɲgba Gyudatena ne. Be popou ta bese walan dokolon na ban baa di aboo ɲan Wurubuare be yako see nyi waa ta Yesu Kristo doo fa wo ne.

⁷ Keɲ doo te ɔ moo ɔ bereɛ boele man, te ɔ moo man yeɛ Yesu Kristo nombia ɲan kegbetibii, lee ɲon gbagba ɔ doɲ keɲ doo. ⁸ N keɛ na, man yeɛna Wurubuare balan ban man pou kemaasa, moɲa man mo te ɔ moo ɔ bereɛ keɲ boele, nyi maa yako Kristo wose man nombia ɲan ɲɛɛ lee koya te ɲa betan ɔto ya ne fa ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne. ⁹ Na maa yela balan pou kena Wurubuare ɲon ɔ be yeɛ kpene kamase ne, gbɛɛ keɲ ɔ ba weese lee kewalan keɲ ne. ¹⁰ Te ɔ kegyae yeɛna nyi, deban kei man ne waa ta Kristotena dikpii keɲ doo yela felin man gyoonenɛ na doɲse ɲan pou ɲe kyaa adido ne ka gyeɲ Wurubuare sia kekara keɲ betan ɔto ya ne kpene kamase man. ¹¹ Wurubuare yeɛ kei, lee kebake keɲ ɔ be bake see ɔ nyeeman, te betan ɔto ya ne doo. ɔ teɛ de Gbengyoo Yesu Kristo doo te ɔ yeɛ kei. ¹² Keɲ doo lee e di te daa na e be yeɛ dokolon doo, te deɛ tale gyoo de konoo gyu ɲon Wurubuare gyan

kenj dɔɔ ne yee ya. ¹³ Mena dɔɔ mɛɛ waase ɲon nyi, ε na yela ε wose ke tekerii ɲon lee diyem kenj mɛɛ naa fa ɲon nɛ dɔɔ ya. Kenja pou yee fa ε deeli dɔɔ.

Pɔɔl kefane fa Efesotena

¹⁴ Kei dɔɔ te mee bunj ma doona dɔɔ de kya Wurubuarɛ siaman. ¹⁵ Lee ɲon dɔɔ te lonɲoro kamase kenj kyaa adido na tɛɛle kei dɔɔ nɛ ne nyinj ka yele. ¹⁶ Mɛɛ sola Wurubuarɛ nyi, waa mo ɔ gyoooro wose deeli kenj na waa ta ɔ felinj ɲon dɔɔ, na waa fa ɲon donj, na waa do ɲon kakyenj. ¹⁷ Waa yela Kristo kekyaa ε konɔɔ man ε kelɛɛdi dɔɔ, na kegyae kenj ε ne gyae Wurubuarɛ na balan nɛ kefa ɲon donj na ε ka senj kenjkenj. ¹⁸ Na emɛɛ na Kristotena akanj banj pou kenying gyenj nyi Wurubuarɛ kegyae kenj ɔ ne gyae daa nɛ boe nideli te ka betanj ɔto ya. ¹⁹ Na ε ka gyenj nyi kegyae kenj Wurubuarɛ ne gyae daa nɛ boe, kenj dɔɔ dɔɔ gyae dɛɛ tale naa ke man tanj ya. Na Wurubuarɛ ka mo ɔ dinɔɔ pou do ε man.

²⁰⁻²¹ E yela dɛɛ ta Yesu Kristo na Kristotena dikpii kenj dɔɔ lese de Wurubuarɛ gyoorobiiri kenj yele debanj kamase. Nawolo nyi ɲon ne tale la yee abɔɔ burum kela mena kenj dɛɛ bɔɔse yaa dɛɛ gyuenj lee ɔ donj kenj ne yee tom de man nɛ dɔɔ. Daa balan banj pou dɔɔ lɛɛ e di te daa na e yee dokolonj nɛ, ε yela dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa. Amen.

4

Nɔɔdokolonj keyɛɛ Kristo man

¹ Mena dɔɔ nɛnɛɛ manj Pɔɔl ɲon me doo deni man kenj mɛɛ yako Kristo nombia ɲan dɔɔ nɛ, mɛɛ waase ɲon nyi ε yela ε dinɔɔse ke kaboena kebaake kpaakpaa kenj Wurubuarɛ be baake ɲon nɛ. ² E yɔkɔse ε wose. E woo na ε kenying konɔɔ. E gyae dɔɲa nombia na ε kewii fa dɔɲa. E na mo ɲolo mɔ nombia do ε tɔɔ man ya. ³ E kyanj ε wose na nɔɔdokolonj kenj Wurubuarɛ felinj ne

tɛɛ wosefɛɛrenj dɔɔ fa daa nɛ kekyan ɲon bom. ⁴ De popou yee dokolonj. Wurubuarɛ felinj dokolonj kyaa la mena dɔɔ te Wurubuarɛ baake daa te de sia gyakaa kolo dokolonj koonj dɔɔ. ⁵ De Gbenjgyoo yee dokolonj te Wurubuarɛ lonjkesɔ mɔ dokolonj koonj kyaa, la te gbɛɛ dokolonj mɔ dɔɔ te dɛɛ tɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di. ⁶ De popou dana Wurubuarɛ dokolonj na kya dokolonj. ɲon yena de popou de Gbenjgyoo ɲon ɔ kela kpene kamase, te ɔ doo de popou man te ɔ ne yee tom de popou man nɛ.

⁷ Yesu gbagba kegyaebii te ɔ moo ɔ bɛɛɛ boele daa dokolonj dokolonj, walanj kamase na ɔ wui. ⁸ Mena dɔɔ te be ɲmarasewɔ Wurubuarɛ nombia ɲan man nyiaa, “Debanj kenj ɔ ne gyu adido nɛ ɔ moo banj ɔ be yoo dii be dɔɔ nɛ kpu na ɔ wose lanj, te ɔ moo abɔɔ fa balanj.”

⁹ Te akpaa be yako nyi ɔ gyenjawo gyu adido na nawolo nyi sena? Kei nawolo baa nyi, ɔ tangbɛɛwɔ tisi gyoo tɛɛle kei ateta pɛ. ¹⁰ Te ɲon ɔ ba gyoo tɛɛle man nɛ, ɲon ke yena walanj ɲon mɔ ɔ ba koro gbaa ɲɔma pou na waa nyinj kyaa yenanj kamase. ¹¹ Abɔɔ ɲan ɔ ba mo boele ɔ balan yena nyi, baale baa bese Kristo kpilala, na baale ka bese Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra, na baale mɔ ka bese banj bɛɛ tɛɛ kolosi nombia kpaakpaa ɲan nɛ, te baale mɔ baa yee ɔsofɔɔse na wolala. ¹² ɔ moo tomse kenja boele ɔ balanj, na waa desina wɔ fa wɔ ɔsom kenj, na kenying yela Kristotena dikpii kenj ka bee nideli, ¹³ kelii debanj kenj de popou dɛɛ bee yee dokolonj, na dɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ bu ɲon di nideli na dɛɛ lee Kristo de dinɔɔ man, da kelɛɛdi na de kagyenj kenj da gyenj e nideli nɛ man.

¹⁴ Na dɔɔ tekaa bese bia wɔlɛɛ kenj balanj ka mo kawola kumɛɛ kamase na ba adao gbɛɛnenj kaa beo daa, na kegyɔ daa gyu sia na wɔle ɲgba mena kenj felinj ne gyɔ degbele lonj dɔɔ nɛ ya. ¹⁵ Mena dɔɔ

ε di anokoare fa dɔŋa lee ε konɔɔse man, na ε kegyae dɔŋa nombia, na ε ka mo gbεε kamase man bee Kristo ŋon ɔ yεε dikpii ken nyee ne man. ¹⁶ Yesu Kristo man te wose man yenaase kpoockpoo ŋan pou ne gyanjee nkyakaase man kyan dɔŋa nideli. Te akpaa yenaase kpoockpoo kamase kenja ne gyae dɔŋa, te ηεε yεε tomse ŋan ne kaboena ηa na, ne yeli Kristotena dikpii ken na bee nideli.

Nyeedon wole ken doo Kristo man ne

¹⁷ Mena dɔɔ mεε faree ŋon de Gbenɣyoo ŋon yele man nyi, ε na kyaa bela ηgba balan akan ban bɔɔ gyen Kristo ya, te be gbεenenɛ betan tɔnɔɔ ne ya. ¹⁸ Ba nyeeya man dana ditɛntεε, te bɔɔ tan nyeedon ken Wurubuarε be fa daa ne ya, nawolo nyi ba te tɔ be konɔɔse bεε Wurubuarε nombia ŋan kenyii. ¹⁹ Te ken bɔɔ tan desɛŋ bela dɔɔ ya ne, be ta mo ba wose bεε yεε nombia akarankaran ŋan tekaboena ya ne, te ηolo bεε tɔ wɔ gbεε ya. ²⁰ Mɔ εmεε dɔɔ, ε te kasee kei lee Kristo wose man ya. ²¹ Ampan te ε nyii Kristo wose man nombia ŋan. Te ken ε yεε ɔ silalawɔ dɔɔ, be ta wola ŋon anokoare ken doo Yesu man ne. ²² Mena dɔɔ ε tina ε dinɔɔ benεε ŋan na beo ŋon, te ne wɔlεε ŋon ne yela. ²³ ε yela ε nyeeya na ε konɔɔse man nombia ke yεε wɔlεε. ²⁴ ε yela Wurubuarε dinɔɔ ken tenεε, te ka betan ayimεε ya ne ke yεε dinɔɔ wɔlεε ε man.

²⁵ Mena dɔɔ ε tina akεrεε kedi yela, na ε kedi anokoare fa dɔŋa. Nawolo nyi de man walan kamase yεε Kristotena dikpii ken yenan daale ke. ²⁶⁻²⁷ Te akpaa ε gyen ban na, ε na yeli ε ban ken ka mo ŋon gyu dukum man ya. ε na yeli weese ka gyoo na ban ken sεε doo ε man ya. Na mena ya na ε ke fa ɔbonsam nae dasenae na waa kεεse ŋon kεε. ²⁸ Walan ŋon nafa ɔ yεε ηmεεlate e na, waa tina ηmεεlenɛ yela, na waa mo ɔ nyinmaase yεε tom gbεε

kpaakpaa dɔɔ, na waa nyinɛ kolo na waa fa ayematena mɔ.

²⁹ ε na yeli nɔɔwoya ŋan tekaboena ya ne ka lee ε nɔɔse man ya, mɔna ε yela ε kekolosi ka do balan kakyen na baa bee. ³⁰ ε na yεε kpene ken gyae ka wee Wurubuarε felin ŋon ya, nawolo nyi ŋon te Wurubuarε moowɔ see ŋon nso, ken nawolo nyi ε yεε ɔ wui. Kei nawola la nyi, wee daale waa kɔŋ kaa lese ŋon na ε kenyinɛ ε wose. ³¹ ε tina nombia akarankaran kenja pou, ηgba tɔɔman ηan na akpanyanɛnyan na ban na nyeeman boalan na balan kewɔlεε na kale na balan katee na kelabereketao na dinɔɔ kumεε ŋan pou keyεε yela. ³² Mɔna ε yεε wɔε, na ε ke wii fa dɔŋa. ε mo walan kamase dukum kyεε e, ηgba mena ken Wurubuarε be tεε Kristo dɔɔ mo ε nombiakumεε kyεε ŋon ne.

5

ε kyaa kenmanjee man

¹ εmεε ban ε yεε Wurubuarε bia ban ɔ ne gyae ε nombia ne, ε yεε kakyen na ε kekasee e. ² ε kyaa na dɔŋa gyon man, ηgba mena ken Kristo be gyae daa, te ɔ ba mo ɔ wose yεε ηgba kedeesa nam, te ba gyoo Wurubuarε sia ne.

³ Te kafon na dinɔɔse kumεε ŋan tekaboena ya, yaa sibii dɔɔ, ε na yeli baa baake ηa yela ε man ya. Nawolo nyi ŋan tekaboena Kristotena ya. ⁴ Mena yaa desɛŋ nombia, na diyin ayεesa, na nsendeekum tekaboena ŋon ya, mɔna ε fa Wurubuarε karan deban kamase. ⁵ Mεε gyae ε ka gyen nyi, kafontena yaa ban bεε yεε ayimεε nombia na ban be dana sibii ne betan dekyae Kristo na Wurubuarε gyoori ken man ya. Nawolo nyi n dana sibii na, abɔɔ na bese bεenenɛ bo fa nenɛ.

⁶ ε na yeli ηolo ka mo akεrεε nɔɔwoya ŋan betan tɔnɔɔ ya ne beo ŋon ya, nawolo nyi nombia kenja dɔɔ te Wurubuarε ban ne kɔŋ balan ban ba denela dana don ne dɔɔ.

⁷ Mena dɔɔ ɛ na mo ɛ wose do na balan kɛwɔ dinɔɔ ya.

⁸ Nafɔ gyanɔgba ken na emee mo kyaa ditɔntɛ man, te nenɛɛ ken ɛ ba bese Kristotena dɔɔ ɛ kyaa kenmanɛe ken man. Lee mena dɔɔ ɛ ta ngba balan ban be kyaa kenmanɛe ken man nɛ. ⁹ Kenmanɛe kei tɔnɔɔ yena nyi, balan ne yɛɛ abɔɔ kpaakpaa na abɔɔ njan tenɛɛ te bee di anokoare mɔ. ¹⁰ ɛ yɛɛ kakyeɔ na ɛ ke yɛɛ kpene kamase ken gyae ke yɛɛ de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ gyonɔ. ¹¹ ɛ na mo ɛ wose do na balan ban bɛɛ yɛɛ ditɔntɛ man abɔɔ njan betan tɔnɔɔ nɛ ya. Mɔna ɛ lese mena ditɔntɛ man abɔɔ kumɛɛ njan debɔɔ. ¹² Yɛɛ desɛɔ ke gba nyi emee mo yaa yɔɔ nombiakumɛɛ njan balan ne yɛɛ ditɔntɛ man nɛ afa. ¹³ Te kpene kamase ken kenmanɛe ken da lee ke dɔɔ na, kɛɛ lese ke dinɔɔ gbagba wola. ¹⁴ Nawolo nyi kenmanɛe ken ne yɛɛ la balan ne naa kpene kamase ken nafɔ weesɛɛ nɛ dinɔɔ. Mena dɔɔ te be Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako nyiaa,

“Nyan njan n be doo nɛ fon lee n dosoron man,

Fon lee n yen man.

Na Kristo kenmanɛe ken ke kɔn n man.”

¹⁵ ɛ kɛɛ ɛ keta man nideli. ɛ na tɛɛ ngba ayɔntena ya, mɔna ɛ ta ngba siakaralaten nɛ. ¹⁶ Te deban kamase ken ɛ nyim na, ɛ mo yɛɛ kolo kpaakpaa. ɛ na yeli deban ke lan njan ya, nawolo nyi nenɛɛ nombiakumɛɛ keyɛɛ ta boo. ¹⁷ Mena dɔɔ ɛ na gyim ya, ɛ yɛɛ kakyeɔ na ɛ ka gyen kpene ken Wurubuarɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ nɛ.

¹⁸ ɛ na dɛɛse ya, nawolo nyi solon kedɛɛse ne wolɛɛ walan bo. Mɔna ɛ yela Wurubuarɛ felin njan ke doo ɛ man nideli. ¹⁹ ɛ mo nombia njan doo Wurubuarɛ nɔɔnɛnɛ man nɛ do dɔnɔ kakyeɔ. ɛ mo nɔɔnɛnɛ kekpee na suya kegyɔ ken ba lee ɛ konɔɔse man nɛ lese de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ yele. ²⁰ Deban kamase

na ɛ ta de Gbenɔgyoo Yesu Kristo dɔɔ fa de kya Wurubuarɛ karan lee kpene kamase man.

Ala na baala

²¹ Ken Wurubuarɛ keyee doo ɛ man dɔɔ, ɛ yɔkɔse ɛ wose fa dɔnɔ deban kamase. ²² Ala, ɛ yɔkɔse ɛ wose fa ɛ baala kpene kamase man, ngba mena ken ɛ ne yɔkɔse ɛ wose fa de Gbenɔgyoo nɛ. ²³ Nawolo nyi baale njan ne diina don ɔ wɛɛle njan dɔɔ, ngba mena ken Kristo ne di don Kristotena dikpii ken dɔɔ nɛ. Te Kristo kei gbagba lɛɛ na balan ban be doo Kristotena dikpii ken yɛɛ ɔ wose ke nɛ nyee. ²⁴ Mena dɔɔ alo kamase waa yɔkɔse ɔ wose fa ɔ baale kpene kamase man, ngba mena ken Kristotena dikpii ken ne yɔkɔse ka wose fa Kristo nɛ.

²⁵ Baala, ɛ gyae ɛ wɛɛla nombia ngba mena ken Kristo ne gyae Kristotena dikpii ken nombia, te ɔ ba yem fa ke nɛ. ²⁶ Kristo yenawɔ fa Kristotena dikpii ken, te ɔ moo ɔ nombia njan yɛɛ ngba lon nɛ, faafɔ balan ban be doo Kristotena dikpii ken man lese ba ayimɛɛ te ɔ moo wɔ see fa Wurubuarɛ. ²⁷ ɔ yɛɛ kei na waa nyin mo Kristotena dikpii kei kɔn njan gbagba ɔ siaman kaa yɛɛ ɔ wui, ken gyanɔtare yaa ayimɛɛ, yaa nombiikum kamase be doo ka wose man ya. ²⁸ Mena ke mɔ te kaboena nyi baala baa gyae be wɛɛla nombia, ngba mena ken bɛɛ gyae ban gbagba ba wose nɛ. Baale njan ɔ ne gyae ɔ wɛɛle nombia nɛ, ne gyae njan gbagba ɔ wose baa. ²⁹⁻³⁰ Nɔlo be kyaa ken ɔ ne kɔla njan gbagba ɔ wose ya, mɔna ɔ ne desina ke te ɔ ne kɛɛ ke dɔɔ mɔ. Nnɛ mɔ yaa Kristo mɔ ne desina, te ɔ ne kɛɛ Kristotena dikpii ken dɔɔ, nawolo nyi de yɛɛ ɔ wose man balanwɔ. ³¹ Ken dɔɔ te Wurubuarɛ nombia anmarasen see ne yako nyiaa, “Lee mena dɔɔ baale waa lee ɔ kya na ɔ naa gyan, na waa gyu ke kpu na ɔ wɛɛle na njan na e ka bese walan dokolon.” ³² Mena nombii kei yɛɛ nombii ken ke dana

yun te nolo mo be tale nyii ka asɛɛ ya. Te man dɔɔ ma gyeŋ nyi Kristo na balan ban bɔɔ lɛɛ e di nɛ wose man nombia yaa bɛɛ yako. ³³ Mena dɔɔ kaboena nyi baale kamase mo waa gyae ɔ wɛɛle ŋgba ŋon gbagba ɔ wose nɛ, na alo kamase mo ke yɔkɔse ɔ wose fa ɔ baale.

6

Bia na ba lolala

¹ Bia, keŋ ɛ yɛɛ Kristotenawɔ dɔɔ kaboena nyi yaa tei ɛ kya na ɛ naa dei. Nawolo nyi ɛ ne yɛɛ kei na, ɛ ne yɛɛ kpene keŋ dei. ² Tei n kya na n naa dei, nawolo nyi kei yena Wurubuarɛ mmaraa gyanɔbate keŋ Wurubuarɛ be yako nyi n di ke dɔɔ na, nyan kenyiŋ ke tɔnɔɔ. ³ Tɔnɔɔ kenan yena nyi akpaa n di mmaraa kei dɔɔ na, kpene kamase gyae ke de fa neŋ na n kenyiŋ kyaa tɛɛle kei dɔɔ kyare. ⁴ Kyaw, ɛ na do ɛ bia ban lee kpene keŋ ɛ ne yɛɛ wɔ nɛ dɔɔ ya. Mɔna kaboena nyi yaa kɛɛ be dɔɔ na ɛ ka wola wɔ Wurubuarɛ nombia na baa di ŋe dɔɔ.

Gbeŋa na be gbɛŋgyoona

⁵ Mee kolosi mɛɛ fa ɛmɛɛ gbeŋa mo nyi, ɛ tei ɛ gbɛŋgyoona ban ɛ kyaa be gyan nɛ dei lee ɛ konɔɔse man, ŋgba mena keŋ ɛ ne tei Kristo nɛ. ⁶ ɛ na yako nyi, deban keŋ be kyaa ɛ gyan te bɛɛ kɛɛ ŋon dɔɔ te ɛ ke yɛɛ tom ka gyoo be sia na baa kelɛɛ ŋon ya. ⁷ ɛ na yɛɛ ɛ tomse ŋgba denibalan yaa ɛ ne yɛɛ fa nɛ ya, mɔna ɛ yɛɛ ŋa na gyon ŋgba ɛ Gbɛŋgyoo Yesu yaa ɛ ne yɛɛ fa nɛ. ⁸ Nyi n yɛɛ gbeŋi o, n yɛɛ gyoo bu e o, ampan yaa mɛɛ yako ŋon nyi, Wurubuarɛ waa tɔ walan kamase kom, lee ɔ tom kpaakpaa keŋ ɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ.

⁹ ɛmɛɛ gbɛŋgyoona ban mo, ɛ tela ɛ gbeŋa ŋgba mena keŋ kaboena nɛ, ɛ naa ŋmaase wɔ ya. ɛ tɔɔse nyi, ɛmɛɛ na ɛ gbeŋa ban pou yɛɛ ɛ Gbɛŋgyoo ŋon ɔ kyaa adido nɛ wui. ŋon ne diina nombia keŋ ɔ bɛɛ kɛɛ nolo siaman ya.

ɛ do Wurubuarɛ yoo abɔɔ

¹⁰ Pɛ me nɔɔwoya kesi na, me nɔɔwoya akan yena nyi, ɛ seŋ de Gbɛŋgyoo wɔɔle dinaa keŋ man keŋkeŋ. ¹¹ ɛ mo Wurubuarɛ yoo abɔɔ ŋan pou do ŋgba yoo kegbase nɛ, na ɛ ke tale di ɔbɔnsam ŋon adao gbɛɛneŋ kumɛɛ ŋan pou dɔɔ. ¹² Nawolo nyi de yoo keŋ dee yoo nɛ, te yɛɛ denibalan yaa dɛɛ yoo na ya. Mɔna dee yoo bo na felinɔkumɛɛ ŋan ŋee di don ŋoma man nɛ, na felinɔkumɛɛ ŋan ŋee di don balan dɔɔ, te bɛɛ som ŋa tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Felinɔkumɛɛ keŋa ŋaale yena ŋgba woya, na bɛɛneŋ, na yola na ŋmeeseŋ, na gyabunise na gaose na donse ŋan pou ŋe yɛɛ felinɔkumɛɛ ŋa, te ŋe kyaa ditinɔtɛɛ man adido na tɛɛle kei dɔɔ keŋ de bɛɛ mo de sia fonɛɛ naa ŋa ya nɛ. ¹³ Mena dɔɔ ɛ do Wurubuarɛ yoo abɔɔ ŋan pou, na ɛ kenyiŋ tale seŋ keŋkeŋ ŋmanyar ɔbɔnsam ŋon nombiakumɛɛ keyɛɛ deban kei man. Te akpaa ɛ yoo keŋ de tan na, baa naa nyi ɛ sɛɛ ɛ seŋɛɛ ɛ da seŋae keŋ man.

¹⁴ Keŋ dɔɔ ɛ desina ɛ wose na ɛ ka seŋ keŋkeŋ. ɛ yela anokoare keŋ ɛ ne dii fa Wurubuarɛ nɛ ke yɛɛ ŋgba abɔɔɔ nɛ, na ɛ ka mo kpan ɛ tenase man, na ɛ gbɛɛneŋ kateneɛ mo ke yɛɛ ŋgba nyeele pampasan keŋ yoonɔɔtɛna na mo gyee be konɔɔ nɛ. ¹⁵ Te kegyae keŋ ɛ ne gyae nyi ɛ ke yako Wurubuarɛ nombia ŋan ne fa balan wosefɛereŋ nɛ, ke yɛɛ ŋgba nkyokotase ŋan ɛ na doo nɛ. ¹⁶ Keŋa pou wɔle nɛ, ɛ yela ɛ kelɛɛdi ke yɛɛ ŋgba nyeele pampasan keŋ nɛ. Kei te ɛ ke tale mo lɛɛ ɔbɔnsam ŋon apiase ŋan ŋe nɔɔse dana boalan nɛ. ¹⁷ ɛ yela nyeekeleɛ keŋ Kristo be lee ŋon nɛ, ke yɛɛ ŋgba nyeele kototɔ keŋ yoonɔɔtɛna na mo wuu lɛɛ ba nyeeɛya nɛ. Na ɛ ke yela Wurubuarɛ nombia ŋan, ke yɛɛ ŋgba yoosila keŋ Wurubuarɛ felinɔ ne fa ŋon nyi yaa mo tela gyoo yoo nɛ. ¹⁸ ɛ mo kefane yɛɛ abɔɔ keŋa pou. ɛ sola Wurubuarɛ na waa fa ŋon don. ɛ

fane debaŋ kamase, ŋgba mena keŋ Wurubuaɛ felin ŋon na wola ŋon ne. Lee nne doo ε doo ε wose doo nideli, ε na yeli ε wose keyokose ŋon ya. Na ε ke fane debaŋ kamase fa Wurubuaɛ balan pou.

¹⁹ ε fane fa maŋ mo, nyi me na yee ya. Te me gyu mee yako Wurubuaɛ nombia ŋan na, Wurubuaɛ gbagba ka mo o noowoya ŋan do me nooman, na maa tale lese nombia aweesen ŋan doo Wurubuaɛ nombia man ne wola. ²⁰ Lee mena keŋ ma seŋεε fa nombia keŋa doo, te be kyaŋa maŋ do deni man. ε fane fa maŋ, na maa gyɔ me konoo yako nombia ŋan ŋgba mena keŋ kaboena nyi maa yako ne.

Nɔɔkado otomante

²¹ Mee kpila Tikikuse, de gyoo ŋon deε gyae o nombia te o ne yeε de Gbenɔgyoo Kristo tom keŋ ke gbεε doo ne ε gyaŋ. O koŋ na waa yako ŋon ma wose man nombia pou, na ε ka gyeŋ ma kekyaabii man. ²² Lee mena doo te mee kpila e ε gyaŋ, na waa yako ŋon da kekyaabii man, na waa do ŋon kakyeŋ mo.

²³ De kya Wurubuaɛ na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa fa emεε de tebia ban ε silana Kristo ne wosefεereŋ. Na baa yela ε ke gyae doŋa na ε ke lεε Kristo di nideli. ²⁴ Wurubuaɛ waa mo o bereε boele ban pou bεε gyae de Gbenɔgyoo Yesu Kristo kegyae keŋ betan oto ya ne.

Filipitena Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yelee Filipitena ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl na Timoti baŋ de yee Yesu Kristo tewulɛɛwɔ ne gyaŋ. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee emɛɛ Wurubuare balan baŋ pou emɛɛ na Yesu Kristo be yee dokolon, te ε kyaa Filipi donɔɔ man ne na Kristotena kegyiise na baŋ pou beε kyɔ wɔ ne.

² De kya Wurubuare na de Gbenɣyoo Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele ŋon na baa fa ŋon wosefɛɛɛɛɛɛ.

Pɔɔl kefane fa Kristotena baŋ be kyaa Filipi donɔɔ man ne

³ Debaŋ kamase keŋ me tɔɔse ŋon na, mɛɛ fane fa me Wurubuare karan lee ε dɔɔ. ⁴ Mena mɔ te debaŋ kamase keŋ mɛɛ fane fa ŋon na mɛɛ mo gyon fane. ⁵ Nawolo nyi lee debaŋ keŋ ε be lɛɛ Wurubuare nombia ŋan di ne, te ε gyakaa ε ne kyɔ maŋ lee nombia ŋenan kekolosi man kaa lii nan gyen. ⁶ Te mɛɛ lɛɛ di nideli nyi Wurubuare ŋon ɔ be fi tom kpaakpaa kei aseɛ ε man ne, waa yee ke tɔɔle kelii wee keŋ Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne.

⁷ Mɛɛ gyae ŋon nideli lee me konɔɔ man. Mena dɔɔ ma gyen nyi ke dei nyi maa gyuen ε wose man ŋgba mena keŋ mɛɛ gyuen ne. Nawolo nyi debaŋ keŋ bɔɔ kyan maŋ tɔ deni, na debaŋ keŋ mee yoo lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ, na debaŋ keŋ mɛɛ lese Kristo nombia kpaakpaa ŋenan man wola balan nyi ne yee ampan ne, ε popou kyɔɔ maŋ lee tom keŋ Wurubuare ba mo boele maŋ ne keyɛɛ man.

⁸ Wurubuare gbagba gyen nyi ε nombia doo me loo man, te mɛɛ gyae ŋon nideli ŋgba mena keŋ Yesu Kristo ne gyae daa ne.

⁹ Lee mena dɔɔ mɛɛ fane fa ŋon nyiaa, ε balan kegyae keŋ dɛɛ bee kpu nideli na ε ke nyii Wurubuare nombia ŋan man, na ε ka gyen kpene keŋ kaboena nyi yaa yee lee ε kekyaabii man. ¹⁰ Kei gyae ke yela ε ke tale gyen kpene keŋ dei ne nideli, na ε ke kyaa keŋ nombiikum kamase yaa ayimɛɛ kamase be doo ε wose man ya, kelii wee keŋ Kristo waa bese kɔŋ. ¹¹ Mɛɛ fane mɔ nyi Yesu Kristo waa desina ŋon na ε ke tale yee abɔɔ ŋan ŋa tenɛɛ Wurubuare siaman ne, na ke yela balan ka mo obuo fa Wurubuare na baa lese ɔ yelee.

Ba kekyan Pɔɔl tɔ deni te yeli Wurubuare nombia ŋan te yaasee

¹² Me tebia, mɛɛ gyae ε ka gyen nyi nombia ŋan be tun maŋ ne gba te yeli Wurubuare nombia ŋan te yaasee. ¹³ Lee mena dɔɔ yoonɔɔtena baŋ beε deke gyoo dɛɛ, na balan akan baŋ pou te nyii nyi keŋ mɛɛ som Kristo dɔɔ te be kyan maŋ tɔ deni ne. ¹⁴ Ba ke kyan maŋ tɔ deni keŋ ta do me tebia Kristotena burum kakyen ba kelɛɛdi man. Ka te yeli beε gyɔ be konɔɔ kolosi nyeekelee nombia ŋan keŋ bɔɔ ne yee kolo bela ya.

¹⁵ Ma gyen nyi sibii na daaworo dɔɔ te balan baale dɔŋɛɛ bee kolosi Kristo nombia ŋan. Mɔna baale mɔ na, baŋ ne kolosi nombia ŋan bo lee be konɔɔ kpaakpaa man. ¹⁶ Mena balan wole nyiban kewɔ dɔɔ, keŋ beε gyae maŋ dɔɔ te bee kolosi nyeekelee nombia ŋan. Nawolo nyi ba gyen nyi Wurubuare lese na maŋ, na maa nyin lese wola balan nyi ɔ nyeedon nombia ŋan yee ampan. ¹⁷ Balan gyanɣba nyiban baŋ dɔɔ, baŋ gbagba deeli dɔɔ te bee kolosi Kristo nombia ŋan. Bɔɔ na lese be konɔɔ man kolosi nyeekelee nombia ŋan ya, te ba gyen nyi be yee mena na baa tale yela diyem keŋ mɛɛ naa ne, ka bo kpu debaŋ keŋ me doo deni man ne. ¹⁸ Mɔna maŋ dɔɔ kei bee hia maŋ ya. Kpene

kenj ne hia manj yena nyi bee kolosi Kristo nombia njan. Nyi ba moo konɔɔ kpaakpaa bo kolosi nja o, be ta mo konɔɔ kpaakpaa kolosi nja ya o ne, gbɛɛ kamase man na bee kolosi Kristo nombia njan. Kei dɔɔ te dana manj gyonj ne, te gyae ke yee manj gyonj mense kelii ɔto.

¹⁹ Nawolo nyi ma gyenj nyi e ne fane fa manj, te Yesu Kristo felinj non mo ne kyɔ manj. Mena dɔɔ ma gyenj nyi kenja pou gyae ke yela maa kaa nyinj ma wose. ²⁰ Mee gyae me konɔɔ man nideli te me loo mo gyakaa nyiaa, Wurubuare be gyae waa yela desenj ke kyanj manj lee gbɛɛ kamase man ya. Waa yela maa gyɔ me konɔɔ kolosi ngba mena kenj mee tanj yee ne, na nyi me kyaa na me sia bo o, yaa ma yenae o ne, na maa nyinj lese Kristo yele lee ma kekyaabii man. ²¹ Manj dɔɔ, akpaa me kyaa na me kyaa bo fa Kristo. Te akpaa ma yem mo na, ke yee tonɔɔ ke fa manj. ²² Akpaa me see me kyaa nyeedonj man na, ke yee gbɛɛ daale ke fa manj na maa nyinj yee tom kpaakpaa fa Wurubuare. Mena dɔɔ mo gyenj kenj maa lese ya. Nyi maa lese nyeedonj bo o, yaa maa lese yenj bo o, mo gyenj ya. ²³ Ma te dɔɔ abɔɔ ala kenja nsana. Nafɔ ma kegyae yena nyi maa yenj lee tɛele kei dɔɔ na me kaa kyaa Kristo gyanj adido, nawolo nyi kenj dei kela ma kekyaa tɛele kei dɔɔ. ²⁴ Mɔna lee emee dɔɔ, dei nyi maa kyaa tɛele kei dɔɔ na maa nyinj kyɔ non. ²⁵ Mee lee di nideli nyi daa na non pou dee kyaa, na maa nyinj kyɔ non na e ka bee e kelɛedi man na e ke nyinj di gyonj lee e Wurubuare kelɛedi man. ²⁶ Kei gyae ke yela nyi akpaa ma bese kaa kyaa na non na, lee manj dɔɔ gyonj kenj e ne dii lee Yesu Kristo dɔɔ ne, gyae ka bese gbaa.

²⁷ Nenɛɛ kpene kenj be kaa e ke yee yena nyiaa, e yela e kekyaabii ke kyaa na mena kenj nyeekelee nombia njan nawolo ne. Akpaa e yee mena ne, kenanj na nyi me kyaa e gyanj yaa mo kyaa e gyanj

koranj ya na, maa nyii nyi e dana Wurubuare nombia njan kenkenj, te e senɛɛ na e tebia noɔdokolonj na e nombia ayɛesa pou man, te e ta mo noɔdokolonj e ne kyɔ balan na baa lee Kristo nombia kpaakpaa njan di. ²⁸ Te maa nyii mo nyi e bee yee balan banj bee koro senj tia non ne lee gbɛɛ kamase man ya. E yee mena na gyae ka lese wola wo nyi Wurubuare waa wolee wo, mɔna emee dɔɔ Wurubuare waa lee e nyee. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuare te fa non gbɛɛ nyi yaa lee Kristo di kaagenj bo ya, mɔna o faa non gbɛɛ nyi lee non Kristo dɔɔ yaa naa diyem mo. ³⁰ E naa diyem kenj mo naa debanj kenj me kyaa e gyanj ne, te e ne nyii mena kenj me gyakaa mee naa diyem ne. Mena diyem kenanj njaale yaa emee mo ne naa ne.

2

E yɔkɔse e wose ngba Yesu ne

¹ Lee noɔdokolonj kenj emee na Kristo be yee e kekyaabii man dɔɔ o na do non donj, te o balan kegyae kenj mo na do non kakyenj. Mena mo te lee noɔdokolonj kenj doo emee na Wurubuare felinj non man dɔɔ, ne yeli emee na e tebia ne yee noɔdokolonj te e ne yee deeli fa donja te e ne wii donja waranjase. ² Mena dɔɔ e yela ya agyuenj ke yee dokolonj, na e ke gyae donja kyɛekyɛ. E yela emee na e tebia pou ke yee noɔdokolonj na e ka senj nombii dokolonj dɔɔ. Akpaa e yee mena na, e ke yela gyonj kenj doo me man ne ka bo kpu. ³ E na yee sibiikum ya, te e na wola e wose lee gbɛɛ kamase man ya. Mɔna e yɔkɔse e wose fa donja, na e ke bu e tebia nyi ba kela non. ⁴ E na yeli e sia keyee emee yaagenj wui abɔɔ dɔɔ ya, mɔna e gyae e tebia mo deeli.

⁵ E yela e dinɔɔ ke kyaa na Yesu Kristo wui.

⁶ E toose nyiaa,

Yesu na Wurubuare yee dokolonj lee gbɛɛ kamase man.

Mɔna ɔ te kɛɛ ɔ wose nyi ɲon na
Wurubuare yɛɛ kyɛkyɛ ya.

7 ɔ te kɛɛ ɔ wose nyi ɔ yɛɛ ɲolo e ya.
Mɔna ɔ moo ɔ wose yɛɛ ɲgba gbenj
nɛ,

te ɔ yela ba lola e ɲgba deni-
walaɲ nɛ.

8 Be ka lola e ɲgba deniwalaɲ nɛ,
ɔ yɔkɔse ɔ wose te ɔ nyii Wu-
rubuare dei kelii ɔ yɛɲ man.

Yɛɲ ken ɔ ba yem gba nɛ,

yɛɛ ken bɔɔ gyɔ e mataa
ɔpanɗaɲ dɔɔ ɲgba dukumyɛɛre
nɛ.

9 Mena dɔɔ Wurubuare gyina e
adido adido te ɔ faa e gyoo
dekyae,

te ɔ fa e yele ken kela yele
kamase.

10 Lee mena yele kenan dɔɔ,
balaɲ na kpene kamase ken
kyaa adido

na ɲan pou ɲe kyaa tɛɛle kei
dɔɔ,

na ɲan pou ɲe doo tɛɛle kei
atɛta

nɛ gyae ke bun som Yesu.

11 Mena ke te walaɲ kamase waa
gyuusu ɔ nɔɔ yako nyi
Yesu Kristo yɛna de Gbenjyoo.

Kei gyae ke yela balaɲ ka lese de kya
Wurubuare yele.

12 Mena dɔɔ me tebia kpaakpaa,
deban ken me kyaa ɛ gyaɲ na ɛ ne
di nyeekeleɛ nombia ɲan dɔɔ. Mena
mɔ yaa mɛɛ gyae nyi nɛnɛɛ ken mɔɔ
kyaa ɛ gyaɲ ya nɛ, ɛ kyaɲ ɛ wose na ɛ
ke di ɲe dɔɔ kela gyaɲgba ken. ɛ mo
Wurubuare keyee deke ɛ wose, na ɛ
ke sila nyeekeleɛ nombia ɲan nideli.

13 Nawolo nyi Wurubuare ne yɛɛ na
tom ɛ man, mena dɔɔ te ɔ ne yeli ɛ
ne gyae nyi ɛ ke yɛɛ ɔ kegyaebii te
ɲon mɔ na doo na ɲon kakyeɲ te ɛ
ne tale yɛɛ ɔ kegyaebii.

14 Kpene kamase ken ɛ ne yɛɛ na
ɛ na toroɲ ya, te ɛ na mo gyoo
dɔɲa mɔ ya. 15 ɛ yɛɛ mena na

ayimɛɛ kamase be gyae ke doo ɛ
wose man ya, te ɲolo mɔ be gyae
waa nyiɲ nombiikum daale yako lee
ɛ wose man ya. Na ɛ ke nyiɲ bese
Wurubuare bia ban bɛɛ yɛɛ nombia

kpaakpaa balaɲ kumɛɛ man. ɛ
yela ɛ nombia kpaakpaa keyɛɛ ka
lee debɔɔ be man, ɲgba mena ken
kyolobiise ne ɲalakee ditɲtɛɛ man
nɛ. 16 ɛ kyaɲ nyeedoɲ nombia ɲan
man nideli. Akpaa ɛ yɛɛ mena na,
lee ɛmɛɛ dɔɔ maa tale gyɔ me konɔɔ
wee ken Kristo waa kɔɲ nɛ, na ka
wola nyi me kaale na ma tom ken
mɔɔ yɛɛ nɛ pou te yɛɛ yakaa ya. 17 N
te kɛɛ ya na baa ko maɲ. Nyi de kɔɲ
mena na maa yɛɛ ɲgba wonambu
ɲon ɛ ba mo deesi fa Wurubuare
lee mena ken ɛ be lɛɛ e di dɔɔ
nɛ. Dekoɲ mena na gyae ke yɛɛ
maɲ gyon, na ke yela de popou ke
nyaɲee. 18 Mena ke te kaboena nyi
dɛɛ yɛɛ ɛmɛɛ mɔ gyon, na daa na
ɲon pou ke kyaa gyon man.

Pɔɔl kekpila Timoti na Epaferadi- tuse

19 Me loo gyakaa de Gbenjyoo
Yesu dɔɔ nyi ɔ fa maɲ gbɛɛ na, be
gyae ke kyare ya maa kpila Timoti
ɛ gyaɲ. Na ke yela maa nyii ɛ
kekyaabii man, na ɛmɛɛ mɔ ke nyii
ma kekyaabii man na ka do maɲ
kakyeɲ. 20 Ma be dana ɲolo ken ɔ na
gyueɲ ɛ deeli dɔɔ kpu na ɲon Timoti
ya. 21 Nawolo nyi balaɲ akan ban
pou dɔɔ, be sia gyakaa ban gbagba
abɔɔ dɔɔ bo. Bɔɔ na gyueɲ Yesu
Kristo nombia ɲan dɔɔ ya. 22 Mɔna
ɛ gyeɲ nyi Timoti ta lese wola nyi, ɔ
yɛɛ walaɲ ɲon n ke tale mo n wose
lo ɔ dɔɔ. Nawolo nyi deban ken
mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa
ɲan nɛ, ɔ seɲawɔ me gyaɲ ɲgba
mena ken bu na sem ɔ kya gyaɲ
nɛ. 23 Mena dɔɔ akpaa ma betaa naa
mena ken ma kekyaabii man doo na,
maa kpila e ɛ gyaɲ. 24 Mena mɔ
te me loo gyakaa nyi de Gbenjyoo
Yesu de sɛɛ na, be gyae ke kyare ya
na maɲ gbagba maa kɔɲ ɛ gyaɲ.

25 Mɔna me naawɔ nyi kaboena
nyi maa kpila me dɔɔ Kristo baale
Epaferadituse ɲon daa na e ne yɛɛ
tom dokoloɲ, te ɛ be kpila e nyi
waa kɔɲ kaa kyɔ maɲ nɛ nyi waa
bese kɔɲ ɛ gyaɲ. Daa na e ne

yεε na tom dokolon, te dee yoo na nyeedon nombia nan keyako ngba yoonootena ne. ²⁶ O ne gyae lee o konoo man nyi waa naa ε popou. Nawolo nyi ε ke nyii nyi o na wee ne ke takaa e nideli. ²⁷ Kawee gbagba na o weewo ken koran o yela waa yen, mona Wurubuarε wii o waranase. Na non waagen waranase te Wurubuarε wiwo ya, mona o wii man gbagba mo waranase. Na mena ya na nafa men yeyεwo nideli. ²⁸ Mena doo mee gyae nyi waa kon ε gyan bilen, na ε naa e na ke yεε non gyon na man mo woe ke fee man. ²⁹ Nyi akpaa o kon na ε lee e gyon man, nawolo nyi de popou yεε de Gbengyoo Kristo balanwo. E mo obuo fa mena balan kewo dinoo. ³⁰ Nawolo nyi Kristo tom ken doo te o yela waa yen ne. Non moonna o wose fa yen kaa sen ε nawoo man kyoo man tom ken keyee man.

3

Yesu kelεedi ne ye le la te Wurubuarε ne lee walan do

¹ Me tebia, nombii ken be kaa maa yako non yena nyi ε yela ke yεε non gyon lee kpene ken de Gbengyoo Yesu ne yεε fa non ne doo. Man doo bee takaa man nyi me ta bese mee nmarase non nombia nan moo wulaa nmarase non kaalan ne ya. Nawolo nyi ma gyen nyi nombia nenan gyae ke kyoo non, na ε ke tale sen kenken ε kelεedi man. ² E kee ε wose man nideli na balan ban be dana nombiakumεε te bee gyae baa wolεε ε kelεedi, te bee nere balan nyi baa kara be baala wose ne. ³ Daa yena balan ban boo kara de baala wose gbagba. Nawolo nyi daa ne tee bo Wurubuarε felin non doo som Wurubuarε. Lee Yesu Kristo mo doo dee gyoo de konoo. Mena doo bee tekaa hia nyi dee mo de sia gyakaa baala wose kekara ken bee mo nyinmaa kara ne nombia doo ya. ⁴ Nafa man yena walan non kaboena

nyi maa wola ma wose lee mena aboo kenja dinoo man.

Akpaa nyi nolo dana kpene ken doo te waa tale mo o wose lo mena aboo kenja dinoo doo na, nafa nolo be kyaa me wole ya. ⁵ Kpene ken doo te mee yako mena yena nyiaa, be ka lola man weeya gyanaarate na te be kara man me baala wose. Me yεε Iserae bu gbagba e non moo lee Gyekopo bu Bengyamen dekpanalan man. Me naanao yεε Hiburutenawo mena doo man gbagba mo me yεε Hiburutena fatabo man walan e. Nyi akpaa de kee Gyudatena mmaraase nan doo kedi na maa tale yako nyi me yεε Farasii baale e, nawolo nyi me dii ba mmaraase nan pou doo nideli. ⁶ Ma doo kakyen Gyudatena osom ken man nideli, te me naase Kristo silala ban diyem nideli. Akpaa nyi nafa kaboena bo nyi walan waa di mmaraase nan doo pena Wurubuarε ke lee e do na, nafa man doo nombiikum daale be doo ma wose man ya.

⁷ Aboo nan pou nafa ne dana tonoo fa man ne, neneε lee Kristo doo non tan tonoo fa man bela ya. ⁸ Na aboo nenan naagen ya. Mōna aboo nan pou nafa gyanngba mee mo ma wose lo ne doo ne, neneε mo lee me Gbengyoo Yesu Kristo kagyen ken kela aboo nenan pou doo, me te fun ne popou leki. Lee non Kristo doo kpene kamase te bo man, te mee kee na ngba dufun doo aboo ne, na maa nyin bese Kristo wui kekpa. ⁹ Na daa na e ke yεε dokolon kekpa na me nombia ke nyin teneε Wurubuarε siaman. Kei te yεε nyi lee tom ken man gbagba be yεε ne doo yaa ken moo di Wurubuarε mmaraase nan doo ne doo ya. Mōna ken moo lee Kristo di doo te me nombia teneewo Wurubuarε siaman ya. ¹⁰ Mee gyae nyi maa gyen Kristo nideli, na maa naa don ken Wurubuarε ba mo gyusu e lee yen man ne. Na maa kpu na e naa diyem ken o be naa ne, na ke yεε ngba daa na e yena la ne.

11 Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi de kɔŋ mena na, wee daale Wurubuarɛ waa gyuusuu maŋ lee yeŋ man.

Mo n sia gyakaa kpene keŋ doo n siaman nɛ dɔɔ

12 Na mɛɛ yako baa nyi me taŋ ke nyiŋ mena abɔɔ keŋa pou, yaa me gbɛɛneŋ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman kekpaɛ ya. Mɔna mɛɛ yɛɛ kakyeŋ bo nyi maa nyiŋ kpene keŋ dɔɔ Yesu Kristo be baake maŋ nyi me kaa bese ɔ wui nɛ. 13 Me tebia, na mɛɛ yako baa nyi me taŋ ke nyiŋ kpene keŋ mee yoo nyi maa nyiŋ nɛ ya. Mɔna nombii dokolon keŋ mɛɛ yɛɛ yɛna nyiaa, mee wolee abɔɔ ŋan pou be kaa lam nɛ. Mɔɔ na tekaa tɔɔse ŋa bela ya. Mɔna kpene keŋ doo me siaman nɛ, ke dɔɔ te me loo gyakaa.

14 Akpaɛ balan na pereɛ keyeu man na, bɛɛ yɛɛ kakyeŋ yeu kelii botɔɔ keŋ kaboena nyi baa lii nɛ pɛna baa nyiŋ kpene keŋ dɔɔ bɛɛ pereɛ nɛ. Mena ke mɔ yaa me gyakaa mɛɛ yɛɛ kakyeŋ me kaa lii ɔto, na Wurubuarɛ ke nyiŋ fa maŋ kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa mo to maŋ kom nɛ. Kom keŋ Wurubuarɛ waa to maŋ yɛna nyi, keŋ mɔɔ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di dɔɔ waa yela maa nyiŋ gbɛɛ gyuu ɔ gyoorobiiri keŋ man.

15 Daa ban pou dɔɔ bee Wurubuarɛ ɔsom keŋ man nɛ, mena dinɔɔ kei te kaboena nyi de popou dee nyiŋ. Mɔna akpaɛ ɛ man baale dana agyueŋ kpoo daale na, Wurubuarɛ waa kyɔ ŋon na ɛ ke nyii me nombia keŋa man nideli. 16 Kpene keŋ ne hia yɛna nyi, ɛ yela dɛɛ kyaa ŋgba mena keŋ Wurubuarɛ be wulaa yako nyi dɛɛ kyaa nɛ.

17 Me tebia, ɛ popou ɛ kaseɛ ma kekyaabii ŋgba mena keŋ baale ne yɛɛ nɛ. ɛ see ɛ sia tɛɛle man, na ɛ ke kaseɛ balan ban ba kekyaabii yɛɛ ŋgba mena keŋ dɔɔ wola ŋon nɛ. 18 Me te wulaa yako ŋon nombii kei. Te nɛnɛɛ mɛɛ mo siasaraŋ mɛɛ yako ŋon bela nyiaa, balan baale ta besena ba wose Kristo kolala. Be nombia ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ

nawolo nyi ban gyan na, Kristo yeŋ keŋ ɔ ba yem nɛ be dana tɔnɔɔ ya. 19 Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ mena balan benan kekpaakekpaɛ. Nawolo nyi be ta mo abɔɔ ŋan ban gbagba ne gyae nɛ besena be Wurubuarɛ. Kpene keŋ yɛɛ desɛŋ nombia ŋa nɛ, ŋan man te ban ne gyɔ be konɔɔ. Tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae kaagen te ban na gyueŋ. 20 Mɔna daa dɔɔ de dɛɛ yɛna Wurubuarɛ man adido. Botɔɔ te de loo gyakaa nideli nyi da nyeelɛɛre ŋon waa lee kɔŋ. ŋon yɛna de Gbɛŋgyoo Yesu Kristo. 21 Deban keŋ waa kɔŋ nɛ, ŋon ne gyae la waa mo don keŋ ɔ dana ɔ ne gyee kpene kamase nɛ kyɛɛkee da wosenaane kei keŋ gyae ka yeŋ nɛ, na waa besena ke na ka ke yɛɛ ŋgba ŋon gbagba ɔ wui gyoorobiiri wosenaane keŋ nɛ.

4

Pɔɔl kekolosi fa Filipitena

1 Lee mena dɔɔ me tebia gyaagyɛ ban mɛɛ gyae ɛ nombia te ɛ nombia ne gyɔ maŋ loo, ɛ seŋ keŋkeŋ na ɛ ke di de Gbɛŋgyoo Yesu nombia ŋan dɔɔ. ɛmɛɛ dɔɔ te maa di gyon na maa nyiŋ yeɛle.

2 Ewodia na Sintike, mɛɛ waase ŋon bo nyi ɛ yɛɛ nɔɔdokolon nawolo nyi ɛ popou yɛɛ de Gbɛŋgyoo balanwɔ. 3 Nɛnɛɛ nyan me dɔɔ kpaakpaɛ ŋon mɛɛ mo ma wose lo n dɔɔ, mɛɛ gyae nyi n ke desina ala bala kewɔ nsana. Nawolo nyi deban keŋ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaɛ ŋan nɛ, ba seŋawɔ na maŋ demena na dunolon pou. Mena ala kewɔ na Kelemente na me dɔɔna akan ban pou kyɔɔ maŋ nideli ma tom keŋ keyɛɛ man. Ba te ŋmarase mena balan kewɔ pou yela do nyee-don kekpaɛ tɔne keŋ man.

4 Deban kamase na, ɛ yela ke yɛɛ ŋon gyon lee kpene keŋ de Gbɛŋgyoo Yesu be yɛɛ fa ŋon nɛ dɔɔ. Mɛɛ yako ŋon baa bela nyiaa, ɛ yela ke yɛɛ ŋon gyon. 5 ɛ yela balan pou kena ɛ wose keyɔkɔse na

ε dinoo kpaakpaate kenj. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya, de Gbenjyoo Yesu waa bese kooj. ⁶ Ε na barase na kolo ke yee ya. Mɔna kpene kamase man na, ε fane fa Wurubuare na ε ke fa e karanj lee nombii kamase man, na ε ka mo ε nombia njan pou doo ε konoo man ne see o siaman. ⁷ Akpaa ε yee mena na, kenj ε ne lee Yesu Kristo di doo Wurubuare wosefereen kenj walanj bee tale nyii ke man ya ne, gyae ke yela ε woe ke fee njon na ε konoo man nombia mo ke kyaa njon kyeekyee.

⁸ Me tebia, kpene kenj be kaa maa yako njon yena nyiaa, ε mo ya agyuenj gyakaa nombia njan ne yee anokoare, na kpene kenj ke dana obu, na nombia njan ne doo na ne gbeye, na kpene kenj dukum be doo ke man ya, na kpene kenj na wola balanj kegyae, na kpene kenj ke dana yele kpaakpaa ne doo. Akpaa nyi kolo kyaa kenj ke dei kenj balanj ne kelee ke na, kaboena nyi yaa gyuenj mena aboo njenanj doo bo. ⁹ Aboo njan moo wola njon te ε be lee na do, na njan ε be naa me man na njan ε be nyii moo kolosi ne, njan te kaboena nyi yaa yee. Akpaa ε yee mena na, Wurubuare njon o yee wosefereenj Gbenjyoo e ne waa kyaa na njon.

Pɔɔl kado Filipitena noo lee kekyo kenj booo kyoo e ne doo

¹⁰ Dana manj gyonj te mee lese de Gbenjyoo Yesu yele, nawolo nyi neneε ε ta bese lese wola nyi me nombia ne hia njon. Ma gyenj nyi me nombia wulaa ne hia njon, mɔna gbeye te ε te nyim na ε ka lese wola ya. ¹¹ Na ma wose kyanja na manj doo te mee yako nombia kenja ya. Nawolo nyi manj doo, me te wulaa kasee mena kenj maa kyaa gyonj man lee gbeye kamase man. ¹² Ma gyenj diyem man kekyaa, te ma gyenj wosekenyinj man mo kekyaa. Kpene kamase man na, ma gyenj ma wose katela. Me dii baa bo o, yaa tanam na koo na manj bo o, me dana o moo dana ya o, ma gyenj ma wose

katela. ¹³ Nawolo nyi Kristo donj kenj doo me man doo, maa tale yee kpene kamase.

¹⁴ Mɔna ε yee ke nideli njgba ma wose be kyanj manj te ε be kyoo manj ne. ¹⁵ Emee Filipitena gbagba ε gyenj nyiaa, debanj kenj moo fiasεε mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa njon te moo lee Masedonia teεle man ne, lee emee wole na Kristotena banj njolo na njolo te kyoo manj na kolo ya. ¹⁶ Nawolo nyi debanj kenj gba me kyaa Tesalonika donoo man te ma wose be kyanj manj ne, ε yele manj aboo agbaatee agbaatee. ¹⁷ Na me sia ne yee bo nyi yaa yele manj aboo ya. Mɔna kpene kenj doo te mee lee ya aboo yena nyi, mee gyae nyi Wurubuare ke hiraa njon lee ε deeli kenj ε ne yee ne man. ¹⁸ Mee gyae ε ka gyenj nyiaa, aboo njan pou ε ba mo yele manj ne kaa tunja manj te njan mo yena aboo njan ne hia manj. Aboo njan ε ba mo yele Epaferadituse ba mo kona manj ne, te yeli me ta bese nyinj gbaa. Ya aboo njenanj yee njgba aboo ofonj nyinj njan ε ba mo kaa deesi fa Wurubuare ne. Ne yee kedeesa aboo njan ne kaboena, mena doo na gyoo Wurubuare sia. ¹⁹ Me Wurubuare njon mee som e ne, waa fa njon aboo njan pou kaboena nyi yaa nyinj njgba mena kenj o gyoorobiiri man aboo boe ne. Nawolo nyi ε te kaa bese Yesu Kristo balanj.

²⁰ Ε yela deε lese de kya Wurubuare yele kekpaakekpaa. Amen.

²¹ Ε do Wurubuare balanj banj pou be kyaa botoo ne noo. Me tebia Kristotena banj be kyaa me gyanj kebo bee kyoo manj ne na do njon noo. ²² Wurubuare balanj banj pou be kyaa kebo ne na do njon noo. Tutura na, banj be kyaa gyoo dinaa Kaesa dekanjalanj man ne na do njon noo.

²³ De Gbenjyoo Yesu Kristo waa mo o bereε boele njon na waa senj ε wole.

Kolosetena Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Kolosetena nɛ

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon Wurubuarɛ ba lese maŋ lee ɔ kegyaebii man nyi maa yɛɛ Yesu Kristo kpilale nɛ, na de dɔɔ Kristobaale Timoti gyaŋ. ² Dɛɛ ŋmarase ke dee yeleɛ emɛɛ de tebia Wurubuarɛ balan ban ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di, te ɛ silana anokoare keŋ te ɛ kyaa Kolose donɔɔ man nɛ. De kya Wurubuarɛ waa mo ɔ bɛɛɛ boele ŋon na waa fa ŋon wosefɛɛɛɛɛŋ.

Nɔɔkado na kefane

³ Deban kamase keŋ dɛɛ fane na dɛɛ fa Wurubuarɛ de Gbɛngyoo Yesu Kristo ɔ kya ŋon karan lee emɛɛ dɔɔ. ⁴ Nawolo nyi de te nyii mena keŋ ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di, na mena keŋ ɛ ne gyae Wurubuarɛ balan ban pou nɛ. ⁵ ɛ ne yɛɛ keŋa pou nawolo nyi, ɛ sia gyakaa abɔɔ kpaakpaa ŋan Wurubuarɛ be desina see ŋon adido nɛ dɔɔ. Wurubuarɛ nombia ŋan ɛ be tanɔɔɛ nyii nɛ, yele la te ɛ gyeŋawɔ nyi abɔɔ kpaakpaa ŋaale doo adido fa ŋon. Wurubuarɛ nombia keŋa yena anokoare nombia ŋan. ⁶ Nombia kpaakpaa ŋan bɔɔ yako ŋon nɛ te lɛɛ tɛɛle kei pou dɔɔ. Te ŋa te yeli balan burum ne kyɛɛkeɛ lee be gbɛɛɛnɛ kumɛɛ man kɔŋ Wurubuarɛ gyaŋ, ŋgba mena keŋ ŋa be kyɛɛkeɛ ŋon lee wee gyanɔɔɔte keŋ ɛ be nyii nombia ŋenan, te ɛ be nyii Wurubuarɛ bɛɛɛ keŋ man nideli nɛ. ⁷ De dɔɔ gyaagyi Epafirase ŋon ɔ yɛɛ Yesu Kristo tobaale e te ɔ ne yɛɛ ɔ tom na anokoare, te daa na e pou ne yɛɛ tom dokolon nɛ yako na ŋon bɛɛɛ nombia keŋa. ŋon kaa seŋala de nawɔɔ man te ɔ kyɔɔ ŋon. ⁸ ŋon mɔ kaa yako na daa mena keŋ

Wurubuarɛ felin ŋon be yeli ɛ ne gyae Wurubuarɛ balan nideli nɛ.

⁹ Mena dɔɔ lee wee keŋ dɔɔ nyii ɛ wose man nombia nɛ, dɛɛ fane fa ŋon wee kamase nyi Wurubuarɛ waa fa ŋon nyansa na waa yela ɛ ka gyeŋ ɔ kegyaebii na ɛ ke nyii ɔ nombia ŋan pou man nideli. ¹⁰ Kei ne gyae la ke yela ɛ ke tale kyaa ŋgba mena keŋ de Gbɛngyoo Wurubuarɛ ne gyae nɛ, na ɛ ke yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ŋan kaboena nɛ gbɛɛ kamase man, na ɛ ka gyeŋ ɔ nombia ŋan mɔ kpu. ¹¹ Dɛɛ fane nyi Wurubuarɛ waa mo ɔ gyoorobiiri don keŋ ka dokoso be kyaa ya nɛ do ɛ man, na waa yela ɛ keniŋ konɔɔ seŋ keŋkeŋ kpene kamase keŋ gyae ke kɔŋ ɛ dɔɔ nɛ man. ¹² Dɛɛ fane nyi gyon dee doo ɛ man na ɛ ke fa Wurubuarɛ karan deban kamase, nawolo nyi ŋon yele la te ɛ kaboewɔ nyi yaa nyin abɔɔ kpaakpaa ŋan ɔ be desina see ɔ gyoorobiiri keŋ man fa ɔ balan nɛ. ¹³ Nawolo nyi ŋon Wurubuarɛ lese na daa lee ɔbɔnsam ditiŋtɛɛ keŋ man, te ɔ moo daa kɔŋ ɔ bu Yesu ŋon ɔ ne gyae ɔ nombia nɛ gyoorobiiri man. ¹⁴ ɔ bu Yesu Kristo kei te ɔ moowɔ tɔ de nombiakumɛɛ pou kom. ŋon Yesu yele la te de nyiŋa da wose te Wurubuarɛ moo de nombiakumɛɛ pou kyɛɛ daa.

Kristo kela kpene kamase

¹⁵ Wurubuarɛ bu Yesu Kristo ŋon ɔ kyaa pete Wurubuarɛ be yɛɛ kpene kamase nɛ, ŋon yena Wurubuarɛ ŋon walan bɛɛ mo ɔ sibii naa e ya nɛ dinɔɔ. ŋon kela na abɔɔ ŋan pou Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ. ¹⁶ ŋon Yesu dɔɔ te Wurubuarɛ tɛɛwɔ yɛɛ abɔɔ pou. Abɔɔ ŋan ŋe kyaa adido na ŋan ŋe kyaa tɛɛle man, ŋan dɛɛ mo de sia fonɛɛ naa ŋa na ŋan de bɛɛ naa ŋa ya nɛ, mo kpu na kpene kamase keŋ ne di don yenan kamase ŋgba gbɛngyoona na gyoonen pou. ŋon Yesu dɔɔ te Wurubuarɛ tɛɛwɔ yɛɛ abɔɔ pou, te ŋe popou mɔ kyae fa e. ¹⁷ ŋon Yesu Kristo kei wulaa ɔ kyaa pete

Wurubuarɛ yɛɛ kpene kamase, te ɔ don man doo te kpene kamase mo kyaa. ¹⁸ Non yena ɔ balan Kristotena dikpii ken pou nyee, te ɔ na wola wo gbɛɛ ngba mena ken deniwalan nyee na wola na ɔ wose pou gbɛɛ nɛ. Non ke yena be nyeedon pou nyee, na walan non Wurubuarɛ be tanɔgbɛɛ gyusu lee yen man, na ke yela waa bese aboo pou man siamante. ¹⁹ Ke yɛɛ non Wurubuarɛ gbagba kegyaebii ke nyi, ɔ dinoo pou de kaa doo ɔ bu non man. ²⁰ Yesu yen ken ɔ ba yem ɔpanɔan doo na ɔ fatabo ken be kyɛɛkee leki nɛ, ken kaa desina na kpene kamase na Wurubuarɛ nsana. Ken moona wosefɛɛren ɔn adido na ateta aboo pou na non Wurubuarɛ nsana.

²¹ Gyangba ken na nafa emɛɛ na Wurubuarɛ nsana be dana gyon ya, te ɛ nombiakumɛɛ doo ɛ kola e lee ɛ konooɛ man. ²² Mona nɛnɛɛ doo Wurubuarɛ te tɛɛ Kristo non ɔ be kaa bese deniwalan te ɔ ba yem ɔpanɔan doo nɛ doo desina emɛɛ na non Wurubuarɛ nsana. Wurubuarɛ yɛɛ kei na ɛ ke tale kaa sen ɔ siaman ken dukum kamase be doo ɛ man na ke yela waa bu non foo ya. ²³ Mona kaboena nyi yaa sen ɛ kelɛɛdi ken man kenken, ken nyi ɛ ba lese ɛ loo lee aboo non Wurubuarɛ be yako see ɔ nombia kpaakpaa non man nyi waa yɛɛ fa non nɛ doo ya. Wurubuarɛ nombia non ɛ be wulaa nyii nɛ, non ke te be donɛɛ bee kolosi fa balan yenan kamase. Wurubuarɛ yele la te man Pool mo kaa bese nombia nenan tomyɛɛre te me don mee kolosi na fa balan nɛ.

Tom ken Pool be yɛɛ fa Kristotena

²⁴ Dana man gyon ngba emɛɛ doo mee naa diyem deban kei nɛ. Kei nawolo nyi mena ken Yesu be naa diyem ɔ balan doo nɛ, mena diyem kenan ke yaa ma senɛɛ ɔ nawoo man mee naa ngba mena ken kaboena nyi Kristo walan waa naa diyem Kristotena dikpii ken doo nɛ. ²⁵ Wurubuarɛ gbagba lese na

man nyi maa bese Kristotena pou tobaale. Tom ken ɔ ba mo do me nyinmaa man yena nyi maa lese non Wurubuarɛ nombia non man pou wola non. ²⁶ Gyangba ken na Wurubuarɛ moo nombia ken weese benɛntena ban, mona nɛnɛɛ doo ɔ ta lese na deboo wola ɔ balan Kristotena ban. ²⁷ Ke yɛɛ non Wurubuarɛ gbagba kegyaebii ke nyi waa lese ɔ nombia aweesen non ne yɛɛ nombia dinaana na, te ne dana tonoo nɛ wola ɔ balan pou. Nombia nenan yena nyi, ken Kristo doo ɛ konooɛ man doo ɛ loo gyakaa nyi wee daale ɛ ka bese gyoorobia.

²⁸ Mena doo te dee kolosi Yesu Kristo kei wose man nombia fa walan kamase nɛ. Dɛɛ mo de nyansa ken pou de dana nɛ wola walan kamase Yesu Kristo nombia non te dɛɛ mo faree wo, na ke yela baa lee nombia non di na baa sen ne man kenken, na wee daale baa tale sen Wurubuarɛ siaman ken dukum kamase be doo be man ya. ²⁹ Kei doo te me yase me sia mee mo Kristo don ken ɔ ba mo do me man nɛ mo yɛɛ ɔ tom ken nɛ.

2

¹ Mɛɛ gyae ɛ ka gyen mena ken mee ko ma wose Kristotena ban be kyaa Laodisia donoo man, na ban pou ba te naa ta man see ya nɛ doo. ² Kpene ken doo te mee yɛɛ mena yena nyi, mee gyae nyi maa do non kakyen na ɛ ka sen ɛ kelɛɛdi man nideli na ɛ ke gyae donna na ɛ ke yɛɛ noodokolon. Kei gyae ke yela ɛ ke nyin nyii Wurubuarɛ nombia non nafa na weese nɛ man nideli, na ɛ ke nyin aboo kpaakpaa non pou na lee Wurubuarɛ nombia nenan man nɛ. Yesu Kristo gbagba yena nombii aweesen kei, te mee gyae ɛ ka gyen e nideli ³ Wurubuarɛ ta mo ɔ nyansa na ɔ nombia man kagyen pou weese Yesu Kristo man, na dee nyin ta non Yesu doo gyen Wurubuarɛ nombia kpaakpaa non ne dana tonoo nɛ man nideli. ⁴ Mee wulaa yako non

nombia kenja pou baa, na njolo be nyinj mo nooman yelinj mo nombia wolee njaale kaa beo njon ya. ⁵ Doo nyi manj gbagba be kyaa e gyan botoo koranj ya ne, me konoo man na ma gyenj nyi me kpue na njon. Mena doo me ke nyii nyi e ne yee kpene kamase ke gbee doo, na mena kenj e be lee Kristo di te e senje nombia njan man kenkenj ne yee manj gyonj nideli.

⁶ Mena doo mena kenj e be lee Yesu Kristo di nyi njon yena e gbenjyoo ne, e betaa kyaa na e mena. ⁷ E mo e wose teeli na e na e ke kasee o nombia kpu, na e ka senj e keeedi kenj man kenkenj njgba mena kenj boo wulaa wola njon ne, na e ka do Wurubuar e noo nideli debanj kamase.

⁸ E kee e wose doo nideli na njolo be nyinj mo teele kei doo nyansa nombia njan njoo tanj tonoo ya ne kaa beo njon ya. Mena nombia njenanj yee denibalanj benenj nombia na teele kei doo nombia ayeesa ja. Mena nombia njenanj b ee wola kolo lee Kristo wose man ya.

⁹ E na yeli baa beo njon ya, nawolo nyi debanj kenj Yesu Kristo be konj teele kei doo koranj na, Wurubuar e dinoo na o donj pou doo bo o man. ¹⁰ Nenee kenj emee na Kristo be kaa yee dokolonj doo, e te nyinj o dinoo kenj pou. E toose nyi Kristo yena kpene kamase kenj ne di donj ne nyee.

¹¹ Lee mena kenj emee na Kristo be yee dokolonj doo, yee yaa njgba o kara e baala wose baa te e kaa bese o balan ne. Mena baala wose kekara kei, te yee denibalanj wui kenj b ee mo nyinjmaase kara ne ya. Mena baala wose kekara kei yee kpene kenj o ba mo lese njon lee e nombiakumee man. ¹² Ba ke so njon Wurubuar e lonj kenj ne, yee yaa njgba be wuu njon baa na Kristo te ba besewo gyusu emee na e ne. Nawolo nyi e te lee Wurubuar e njon o ba mo o donj dinaa gyusu Kristo lee yenj man ne di.

¹³ Gyanjgba kenj na nafa e yee njgba balan banj boo yem ne Wurubuar e siaman, lee e nombiakumee na mena kenj e be b ee nyi e be di Wurubuar e mmaraase njan doo ya ne doo. Mena nenee e ke lee Yesu Kristo di doo ne, Wurubuar e ta mo e nombiakumee kyee njon te o faa njon nyeedonj wole, njgba mena kenj o be gyusu Yesu Kristo lee yenj man te o be fa e nyeedonj ne. ¹⁴ E yela dee mo kpene kenj Wurubuar e be yee fa daa ne maa na nombii kei. Yee yaa njgba Wurubuar e te njmarase de nombiakumee njan pou doo yee ne see, te o buu daa foo nyi waa wonj da denjele nawolo nyi de bee di o mmaraase njan doo ya ne. Mena o ta feefo mena aboo njan o be njmarase see ne pou lee tone kenj man. Mena doo Kristo ka yenj opanjanj kenj doo ne, yee yaa njgba Wurubuar e moo tone kenanj baa mataa opanjanj kenanj doo gyoo ke wolee ne.

¹⁵ Wurubuar e te tee Yesu Kristo yenj kenj doo yokose felinkumee, na kpene kamase kenj ne di donj ne. O yee kenja pou do wo desenj na walanj kamase ke nyinj naa nyi, Yesu Kristo te di donj felinkumee njan pou doo.

¹⁶ Mena doo e na yeli njolo ke bu njon foo lee mmaraase njan nee to e kedi na e kenyoo gbee, yaa e weeya dinaana kedi yaa gyaalanj wole weeya kedi yaa e kefeefoweeya kedi mmaraase doo ya. ¹⁷ Nawolo nyi mena nombia kenja pou doe, na kawola nyi aboo kpaakpaa njaale donj wole ne konj. Te nombia kenja pou senje bo fa Kristo. ¹⁸ Mena doo e na fa walanj kamase gbee na waa beo njon, na waa lese njon lee e gbee man konj njon wui gbee kum man nyi e kaa sila e ya. Mena walanj njonan na wola la nyi yaa som Wurubuar e kpilala banj be kyaa adido ne. O na beo yokose o wose nideli osom man, te o ne yako nyi Wurubuar e ta lese nombia njaale wola e. Mena doo o ne kee o wose nyi o yee walanj dibilinj njolo e, mena o konoo man nombia

ɲan ɲoo gyakaa Wurubuaɛ nombia dɔɔ ya nɛ, na beo na e te ɔ na wola ɔ wose mena nɛ. Ke gbagba mɔ na ɔ be dana kpene keɲ dɔɔ kaboena nyi waa seɲ na waa wola ɔ wose ya. ¹⁹ Mena walaɲ ɲonaɲ te tira ɔ wose lee Kristo ɲon ɔ yɛɛ ɔ balan pou nyee e nɛ man. Kristo man kedoo ne yele la te ban be silana e nɛ ne nyin don te bɛɛ bee ba keɛɛdi man ɲgba mena keɲ Wurubuaɛ ne gyae nɛ. Kristo yɛɛ ɲgba deniwalaɲ nyee nɛ te ɔ balan mɔ yɛɛ ɲgba ɔ wose nɛ. Mena keɲ deniwalaɲ wose man aboo ne kyan wosenaane keɲ towaa te kɛɛ bee nɛ, mena ke te Kristo mɔ ne fa Kristotena pou don te bɛɛ bee yɛɛ nɔɔdokolon ɲgba mena keɲ Wurubuaɛ ne gyae nɛ.

²⁰ Kristo ka yeɲ ɔpanɔan keɲ dɔɔ nɛ yɛɛ yaa ɲgba emɛɛ na e yeɲala nɛ, mena dɔɔ tɛɛle kei dɔɔ aboo ba tekaa tan don e dɔɔ bela ya. Lee mena dɔɔ tekaboena nyi yaa sila tɛɛle kei dɔɔ aboo anakolan ɲgba mena keɲ balan ban ba te yɛɛ Kristotenawo ya nɛ ne yɛɛ nɛ ya. ²¹ Ba aboo anakolan ɲenaɲ ɲaale yena nyi, “E na mo e nyinmaa kyan kpene kei ya. E na daa kpene kei kɛɛ ya. E na tina kpene kei ya.” ²² Mena aboo anakolan keɲa pou gyae kaa kyom, nawolo nyi ɲe yɛɛ ɲan denibalan gbagba be bake see te bɛɛ wola balan nyi baa di ɲe dɔɔ. ²³ Balan burum na gyuen nyi mena aboo anakolan keɲa kesila yɛɛ nyansa nombia ɲa, mɔna nyansa kamase be doo ɲe man ya. Balan ban bee sila mena aboo anakolan keɲa nɛ, ne naa na sia naase ba wose diyem yɛɛ aboo ɲaale na kawola nyi bɛɛ som Wurubuaɛ nideli. Bɛɛ beo yɔkɔse ba wose te bɛɛ naase ba wose diyem, mɔna mena aboo anakolan keɲa dɔɔ kedi nɛ, bee yeli baa tale di ba wose dɔɔ nyi boo yɛɛ dukum bela ya.

3

E kyaa fa Wurubuaɛ

¹ Wurubuaɛ ke gyusu Kristo lee yeɲ man nɛ, yɛɛ yaa ɲgba emɛɛ na e yaa ɔ gyusuwo lee yeɲ man nɛ, nawolo nyi emɛɛ na Kristo te yɛɛ dokolon. Mena dɔɔ deban kamase na e mo e loo gyakaa aboo ɲan kyaa adido nɛ dɔɔ. Wurubuaɛ te gyina Kristo adido te ɔ moo e ka see ɲon Wurubuaɛ dunolon dɔɔ adido botoo nyi waa di gyoori kpu na e. ² Mena dɔɔ e mo ya agyuen pou gyakaa aboo ɲan kyaa adido nɛ dɔɔ. E na mo ya agyuen gyakaa tɛɛle kei dɔɔ aboo dɔɔ ya. ³ Nawolo nyi yɛɛ yaa ɲgba e ta yem te e nyeedon weeseɛ Kristo man Wurubuaɛ gyan nɛ. ⁴ Akpaa Kristo ɲon ɔ yɛɛ e nyeedon gbagba e nɛ de bɛɛ lee adido kɔɲ na, emɛɛ mɔ e ke kpu na e ɔ gyoorobiiri dinaa keɲ man.

⁵ Mena dɔɔ e won e wose lee tɛɛle kei dɔɔ nombiakumɛɛ pou keyɛɛ man. E tina nombiakumɛɛ ɲgba kafon na ayimɛɛ ka mo wuu wose na lookum na agyuen kum yela. E na yɛɛ kedikum ya nawolo nyi walaɲ ɲon ɔ ne yɛɛ kedikum na, ɲon na bane somra yɛɛ kyɛɛkyɛɛ. ⁶ E tina nombiakumɛɛ keɲa pou keyɛɛ yela, nawolo nyi Wurubuaɛ waa won balan ban pou bɛɛ yɛɛ mena nombiakumɛɛ ɲenaɲ nɛ deɲele. ⁷ E tɔɔse nyi gyanɲba e kekyaabii man pete e be kaa lee Kristo di na, emɛɛ mɔ yɛɛ nombiakumɛɛ keɲa pou. ⁸ Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ kaboena nyi yaa won e wose lee mena nombiakumɛɛ keɲa pou man. E tina ban kagyen, na ban kum na balan katee na balan yela kewoleɛ na nombia nkanan kanan kekolosi yela. ⁹ E na dii akereɛ fa donɲa ya, nawolo nyi e te tina e dinoo bene na ka aboo kumɛɛ ɲan pou yela. ¹⁰ Nɛnɛɛ keɲ e be lee Kristo di nɛ, te yɛɛ ɲgba e ta bese balan woleɛ nɛ. Wurubuaɛ yele la te e nyina dinoo woleɛ kei, na e ke nyin kyɛɛkee yɛɛ nombia kpaakpaa ɲgba ɲon nɛ. ɔ na wola ɲon nyi ya agyuen na ya aboo ayɛɛsa pou dɛɛ yɛɛ ɲgba ɲon nɛ, na e ke nyin gyen e nideli. ¹¹ Nɛnɛɛ Wurubuaɛ

te yee non balan wole Kristo man. Mena doo be famene nyi nolo yee Giriki baale e yaa Gyuda baale e ya. Be famene nyi nolo kara o baala wose yaa o te kare ya. Be famene nyi nolo yee siakaralate e yaa o yee diyinte e ya. Be famene nyi nolo yee donote bu e yaa o yee nrole e ya. Be famene nyi nolo yee gheni e yaa o yee gyoorobu e ya. Mona kpene ken ne hia yena nyi Kristo yena de popou nyee, te non doo la balan ban pou bee lee e di ne konose man.

¹² Wurubuaré ne gyae non nideli mena doo te o lese non nyi yaa yee o balan ban nombiikum kamase be doo be man ya. Mena doo e yela e nombia ayeesa pou ke kaboena non Wurubuaré kegyaebii. E wii dōna waranase, na e ke yee deeli na e ke yokose e wose, na e ke nyin konoo fa dōna, na e ke yela e sia kedoo teelee man. ¹³ E na mo dōna nombia do e toose man ya. Akpaa nolo de yee o doo nombiikum na, waa mo kyee e. Kaboena nyi yaa mo nombiakumee kyee dōna, ngba mena ken de Gbenjyoo Kristo mo ba mo e nombiakumee kyee non ne. ¹⁴ Nombia kena pou wole na, e mo balan kegyae to noo. Nawolo nyi balan kegyae ne yele la te balan ne tale yilaa kyaa debodokolon te bee yee noodokolon.

¹⁵ Kristo baake non bo nyi yaa kyaa wosefereñ man na dōna, mena doo e yee kpene kamase ken e ke tale ne, na e ke kyaa na dōna wosefereñ man. Nawolo nyi e popou yee walan dokolon. Wurubuaré lese na non nyi yaa yee o balan, mena doo te o ne gyae nyi emee na e tebia pou yaa kyaa na dōna, na deban kamase na e ne fane fa non Wurubuaré karan. ¹⁶ E yela Kristo nombia nan ke doo e man nideli. E mo nyansa wola dōna nombia nenan na e ke faree wo nyi be na yee nombiakumee ya. E kpee Wurubuaré osom noonen kpookpoo do Wurubuaré noo gyon man lee e konose man. ¹⁷ Te kpene kamase

ken e ne yee yaa ken e keyako na, e yee ne popou lee de Gbenjyoo Yesu yele man. Na e ke ta o doo do de kya Wurubuaré noo.

Kristotena dekpandalan man kekyaabii

¹⁸ Emee ala yalala, e yokose e wose fa e baala ngba mena ken kaboena nyi Kristo walan waa yee ne.

¹⁹ Emee baala yalala mo, e gyae e weela nombia. E na nmanyan wo ya.

²⁰ Emee bia mo, e nyii e lolala dei kpene kamase man. Nawolo nyi mena te de Gbenjyoo Yesu ne gyae nyi yaa yee.

²¹ Emee lolala, e na yee e bia akpanyanryan ya. E yee mena na, ba wose gyae ke yokose wo.

²² Emee ban e yee ghenawo ne, e mo obuo fa e gbenjyooona teelee kei doo gbée kamase man. E na bu wo be siaman kaagen ken e ne gyae nyi baa kelee non doo ya, mona e bu wo lee e konoo man nawolo nyi e ne yee Wurubuaré doo. ²³ Kpene kamase ken e ne yee na, e yee ke lee e konoo man ngba e ne yee ke fa de Gbenjyoo Wurubuaré ne. E na kee nyi deniwalan te e ne yee e ke fa ya. ²⁴ E yee e tom nideli nawolo nyi e gyen nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo waa to non kom nideli. Waa to non kom ken o be yako see nyi waa fa o balan ne. E toose nyi Kristo yena walan non e ne yee tom fa. ²⁵ Walan kamase non o yee nombiikum na, Wurubuaré waa wonj otenate denjele ngba mena ken kaboena nombiikum ken o be yee ne. Wurubuaré ne di o nombia na, o bee kee walan siaman ya.

4

¹ Emee ban e dana gheni ne, e tela wo nideli na e ke fa wo kpene kamase ken kaboena nyi yaa fa wo ne. E toose nyi emee mo dana gbenjyoo nolo non o kyaa adido, te o ne naa kpene kamase ken e ne yee ne.

² Ɛ yase Ɛ sia fane debaŋ kamase. Akpaa Ɛ ne fane na, Ɛ mo ya agyueŋ pou gyakaa Wurubuaɛ dɔɔ na Ɛ ke fa e karan. ³ Ɛ fane fa daa mɔ nyi Wurubuaɛ waa toro gbɛ fa daa, na dee nyiŋ kolosi ɔ nombia ŋan nafa ŋa weeseɛ ne fa balan. Wurubuaɛ nombia keŋa keyako dɔɔ te be kyaŋa maŋ tɔ deni ne. ⁴ Ɛ fane nyi maa tale lese nombia ŋan man wola balan nideli ŋgba mena keŋ kaboena nyi maa yee ne. ⁵ Akpaa emee na balan baŋ ba te yee Kristotenawɔ ya ne kyaa na, Ɛ kyaa na wɔ nyansa man. Ɛ kee nideli nyi akpaa Ɛ nyiŋ gbɛ kyomii keŋ Ɛ ka mɔ kolosi Wurubuaɛ nombia fa wɔ na, Ɛ na yeli ka ke laŋ ŋon ya. ⁶ Ɛ ne kolosi fa wɔ na, Ɛ yela Ɛ nɔwɔya keyee gyon na ka do wɔ kakyen na baa nyiŋ tei ŋon. Akpaa Ɛ yee mena te ŋolo de bɔɔse ŋon kolo lee Ɛ Kristo kelɛedi keŋ man na, Ɛ ka gyen mena keŋ Ɛ ke tiranɔɔ fa e.

⁷ De dɔɔ gyaagyɛ Tikikuse ŋon ɔ ne yee ɔ tom anokoare man te ɔ kpue na maŋ te dee yee Kristo tom kei ne de kɔŋ na, waa kaa yako ŋon ma kekyaabii man nombia pou. ⁸ Mena dɔɔ te mee kpila e Ɛ gyan na ɔ kaa yako ŋon da kekyaabii man nombia na waa do ŋon kakyen. ⁹ Ŋon na de dɔɔ Onesimuse ŋon dee gyae ɔ nombia nideli, te ɔ ne di anokoare fa Kristo te ɔ yee Ɛ man ŋolo e ne ne kɔŋala. Baŋ ne gyae la be kaa yako ŋon de kebo nombia na da kekyaabii man pou.

¹⁰ Arisitakuse ŋon bɔɔ kyan daa na e tɔ deni ne na do ŋon nɔɔ. Mena mɔ te Banabase ɔ naabu Maake mɔ na do ŋon nɔɔ. Me taŋ wulaa yako ŋon Maake kei wose man nombia, mena dɔɔ akpaa ɔ kɔŋ Ɛ gyan botɔɔ na Ɛ lee e nideli. ¹¹ Gyosua ŋon bee bese baake e Gyustuse ne mɔ na do ŋon nɔɔ. Mena balan batooro kewɔ baagen yena Gyudatena baŋ be kpue na maŋ te dee kolosi Wurubuaɛ gyoorobiiri keŋ nombia. Ba te yeli me wɔe te fɛɛ maŋ nideli. ¹² Ɛ dee baale Epafirase ŋon ɔ na

som Yesu Kristo nideli ne na do ŋon nɔɔ. Debaŋ kamase na ɔ ne yase ɔ sia fane fa Wurubuaɛ nyi waa yela Ɛ ka seŋ keŋkeŋ Ɛ kelɛedi man, na Ɛ ka bee nideli Wurubuaɛ nombia ŋan kagyen man na Ɛ ke yee Wurubuaɛ kegyaabii. ¹³ Maa tale gyɔ me konɔɔ yako nyi ɔ na yen Ɛ yen. Mena ke te ɔ na yen Kristotena baŋ be kyaa Laodisia na Hirapolise donɔɔse man mɔ ne yen. ¹⁴ De dɔɔ gyaagyɛ Luka ŋon ɔ yee dɔketa e ne, na Demase mɔ na do ŋon nɔɔ. ¹⁵ Ɛ do de tebia Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donɔɔ man ne, na de deesi Nimfa na baŋ bee gyanee ɔ dekpanalan man ne nɔɔ fa maŋ.

¹⁶ Akpaa be kala tɔne kei fa ŋon na, Ɛ mo ke yee Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donɔɔ man ne, na baŋ mɔ ke kala ke, na emee mɔ ke lee keŋ mɔɔ ŋmarase yeele wɔ ne kala.

¹⁷ Ɛ yako Akipuse nyi waa yee kakyen na waa kee nyi ɔ te tɔle tom keŋ de Gbengyoo Yesu Kristo ba mo do ɔ nyinmaa man ne pou.

¹⁸ Maŋ Pɔɔl gbagba moona me nyinmaa ŋmarase nɔkado ɔtomante kei ne. Ɛ tɔɔse nyi me doo deni man, na Ɛ ke fane fa maŋ. Wurubuaɛ waa mo ɔ beree boele Ɛ popou.

1 Tesalonikatena Pɔɔl tɔne gyangbate kenj ɔ be ηmarase yelee Tesalonikatena ne

¹ Tɔne kei lee manj Pɔɔl na Silase na Timoti gyanj. Dɛɛ ηmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena banj ε kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ε ba mo ε wose fa de kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu ne. De kya Wurubuare waa mo ɔ berɛɛ boele ηon na waa fa ηon wosefɛɛrenj.

² Debanj kamase kenj dɛɛ fane na, dɛɛ fa Wurubuare karanj lee ε dɔɔ.

³ Debanj kamase kenj dɛɛ fane na, de gyakaa dɛɛ tɔɔse mena kenj ε na mo ε keɛɛdi yɛɛ tom. Dɛɛ tɔɔse ε kakyenj kenj ε na doo lee ε balanj kegyae, na mena kenj ε ne kyanj ε wose senj kenkenj lee ε keɛɛdi kenj ne yeli ε na mo ε loo gyakaa de Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ ne.

⁴ De tebia, da gyenj nyi Wurubuare ne gyae ηon te ɔ lese ηon nyi yaa bese ɔ balanj. ⁵ Nawolo nyi debanj kenj dɔɔ kɔnj kaa yako ηon Wurubuare nombia ηan ne, na kekolosi kaagenj te de kɔnjawɔ kaa kolosi fa ηon ya. Mɔna de yela ε naa Wurubuare felinj ηon donj kenj. Te de yela ε gyenjawɔ nyi daa gbagba te lɛɛ di nyi nombia ηan dee kolosi ne yɛɛ ampanj. ε gyenj abɔɔ ηan pou dɔɔ yɛɛ debanj kenj de kyaa ε gyanj ne, nawolo nyi emɛɛ gbagba ε deeli dɔɔ te de yɛɛ mena abɔɔ ηenanj pou. ⁶ ε kasee daa na de Gbenjyoo Yesu nombia ηan dɔɔ yɛɛ ne. Mena dɔɔ ε kayeyɛɛ man koranj na, ε moo gyonj kenj ba lee Wurubuare felinj ηon gyanj ne lɛɛ nyeedonj nombia ηan. ⁷ Lee mena dɔɔ te yeli Kristotena banj pou be kyaa Masedonia na Akaya tɛɛle man ne, ne keɛ ya abɔɔ ayɛɛsa mo kasee ηon. ⁸ Nawolo nyi lee emɛɛ dɔɔ, de Gbenjyoo nyeekeɛɛ nombia ηan te yaasee bo

gyu Masedonia na Akaya tɛɛle man kaagenj ya, mɔna ηa te yaasee gyu yenanj kamase. Mena dɔɔ kolo be doo kenj dɛɛ yako lee ke man bela ya. ⁹ Nawolo nyi mena balanj benanj pou ne kolosi lee mena kenj ε be lɛɛ daa gyonj man debanj kenj dɔɔ kɔnj ε gyanj ne. Bee kolosi lee mena kenj ε be tina banɛɛ kasom yela, kɔnj ε na som Wurubuare dokolonj koonj ηon ɔ kyaa kekpaakekpaa ne. ¹⁰ Bee kolosi mɔ nyi ε ne daa ɔ bu Yesu ηon ɔ be gyuusuu e lee yenj man ne ka bese lee adido kɔnj. Nɔn Yesu ne gyae la waa lese daa wee kenj Wurubuare waa mo banj di balanj nombia ne.

2

Tom kenj Pɔɔl be yɛɛ Tesalonika donɔɔ man

¹ Me tebia, emɛɛ gbagba ε gyenj nyi da kekɔnj kenj dɔɔ kɔnj ε gyanj ne te yɛɛ yakaa ya. ² ε gyenj mena kenj bɔɔ naase daa diyem, te bɔɔ fulu daa Filipi donɔɔ man pete dɔɔ kɔnj kaa lii ε gyanj. Mɔna kenj na balanj ka koro senj tia daa koranj ne, Wurubuare doo daa kakyenj te de gyɔɔ de konɔɔ kolosi ɔ nombia kpaakpaa ηan fa ηon. ³ Nawolo nyi de nombia ηan dɛɛ yako ne, te yɛɛ dekara yaa adao nombia ya. Te na dɛɛ gyae bo nyi dɛɛ kɔ ε nyeeɛya man di dɔɔ te dɛɛ yako ηon mena nombia ηenanj ya. ⁴ Mɔna Wurubuare lee na daa do, te ɔ mo nyeedonj nombia kenja kekolosi do daa de nyinjmaa man. Na denibalanj kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ ya, mɔna Wurubuare ηon ɔ gyenj de konɔɔse man ne kegyaebii yaa dɛɛ yɛɛ. ⁵ ε gyenj nideli nyi de ta mo nɔɔwoya ηan ηe dana gyonj, yaa kabeo nombia kɔnj ε gyanj na dɛɛ mo nyinj kolo lee ε gyanj ya. Wurubuare gbagba yena da adansɛɛte lee mena nombia kenja man. ⁶ Da te yɛɛ de nombia na emɛɛ yaa ηolo ke keɛɛ daa ya. Lee mena kenj de yɛɛ Kristo kpilalawɔ dɔɔ ne, nafa gbɛɛ doo nyi dɛɛ mo da wose lo ε dɔɔ.

⁷ Mɔna de yɔkɔse da wose kyaa na ηon, ηgba mena kenj talabo ne keɛ

o bia doo ne. ⁸ Mena kenj deε gyae ε nombia nideli doo, na Wurubuare nombia njan njaagenj te da moowo kona non ya. Mona da moo daa gbagba da wose kpu fa non gyon man, nawolo nyi ε ta bese balan ban ε nombia doo de konoo man nideli. ⁹ Me tebia, ma gyen nyi ε ne toose mena kenj doo yee tom na kaale ne. Deban kenj dee kolosi Wurubuare nyeedon nombia njan fa non ne, de yee tom nelim na ka weese, na doo nyinj mo de kasolo lo nolo doo ya.

¹⁰ Emee Kristotena na Wurubuare ne diina adanseε fa daa nyi, deban kenj de kyaa ε gyan na da wose be dana ayimeε ya. De gbeneen tenε te da wose mo be dana nombiikum daale ya. ¹¹ ε gyen nyi da tela non ngba mena kenj kya na tela o bia ne. ¹² Da wola non kpene kenj dei, te da doo non kakyenj te de kolosiwo fa non na ε kekyaabii ke nyinj kaboena Wurubuare non o be baake non konj o gyoori na o gyoorobiiri kenj man ne.

¹³ Deε do Wurubuare noo deban kamase, nawolo nyi deban kenj ε be nyii Wurubuare nombia njan lee de gyan ne, ε te lee nombia njan ngba denibalan nombia ne ya. Mona ε lee na di nyi ne yee Wurubuare nombia na ampanj. Mena nombia kenja ne yee na tom emee ban ε be lee di ne man. ¹⁴ De tebia, da te naa nyi emee mo ε yee ngba Wurubuare balan ban be yee Kristo Yesu wui, te be kyaa Gyudia tseele man ne. Nawolo nyi ε naa diyem ε tebia nyinjmaa man, ngba mena kenj ban mo be naa diyem be tebia Gyudatena nyinjmaa man ne. ¹⁵ Ban Gyudatena benan koon de Gbenjyoo Yesu, na Wurubuare akpenkpenjyoo, te be naase daa mo diyem gegi daa lee be donoose man. Be nombia bee gyoo Wurubuare sia ya, te boo ne gyae balan mo nombia ya. ¹⁶ Nawolo nyi be ta koro senj to daa gbεε, na doo nyinj kolosi nyeedon nombia njan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, na Wurubuare ke nyinj lee ba nyee ya. Kei te yeli be nombiakumεε

ta boo kpu, mena doo Wurubuare ta gyen ban nyi waa wonj ba denjele.

¹⁷ De tebia, ba ke yela daa na non nsana ketira te dii ta weeya ya. Kenj na de kyaa lem na lem de bee naa donja koran ya ne, ε nombia doo de konoo man nideli. Mena doo deε gyae gbεε nideli nyi deε bese konj kaa keε non. ¹⁸ Nafɔ de gyae gbεε nyi deε konj ε gyanj. Tuturu na, man Pooɔl gbagba yee kakyenj agbaatee agbaatee nyi maa konj ε gyanj, mona obonsam te yeli dee nyinj gbεε ya. ¹⁹ De gyaewo nyi deε bese konj kaa naa non, nawolo nyi da gyen nyi ε senjεε ε kelεedi man nideli. Mena doo de loo gyakaa ε doo nideli nyi, wee kenj de Gbenjyoo Yesu waa bese konj ne, emee ne gyae la ε ke yela waa kelee daa na dee nyinj yele na de sia kagye o siaman. ²⁰ Kegbagba na, emee ne gyae la ε ke yela dee nyinj yele na dee di gyonj.

3

¹ Nenεε da kena nyi nombia ta kela daa kenj doo gyae deε tale kaa naa non doo ya ne, de yee da agyuenj nyi deε bese kyaa Atense donoo man. ² Mena doo dee kpila de doo Timoti non o yee Wurubuare tobaale e, te o kpuε na daa Kristo nombia kpaakpaa njan kekolosi man ne ε gyanj. Dee kpila e nyi o kaa do non kakyenj na ε ka senj kenjεε keleeedi man, ³ na nyi akpaa kayeyεε kei dinoo de konj ε doo na, ε man nolo be nyinj bese o wole ya. Nawolo nyi emee gbagba ε gyen nideli nyiaa, mena kayeyεε kei yee kpene kenj Wurubuare be yako see nyi gyae ke konj de doo. ⁴ Deban kenj de kyaa ε gyanj ne, de wulaa yako non agbaatee agbaatee nyiaa, baa naase daa diyem ngba mena kenj be konj te ε ne naa ne. ⁵ ε kayeyεε kenj ε na yeyεε ne ne takaa manj nideli, te ma te gyae gbεε kenj maa mo konj botoo kina. Mena doo te mee kpila Timoti ε gyanj. Me kpila e bo nyi waa konj kaa keε nyi ε senjεε ε kelεedi kenj man kenjεε. Nawolo nyi me wεε

ne lo man nyi, nne obonsam te kaa keese non kee yela e te tina e keleedi ken yela. Nyi de kon mena na, na da tom ken pou te yee yakaa.

⁶ Mɔna Timoti ka lee e gyan kon yaa, te o te kon kaa yako daa nombia kpaakpaa nyi e senee kenken e keleedi man te e ne gyae balan mo. O te kaa yako daa nyi deban kamase na e ne toose daa, te e sia te yee nyi e kena daa ngba mena ken daa mo ne gyae nyi dee naa non ne. ⁷ De tebia, mena doo ken na de kayeyee na be kee naase daa diyem pou man na, e keleedi ken na do daa kakyen. ⁸ Nawolo nyi lee mena ken e senee kenken de Gbenjyoo Yesu nombia non e be lee di ne man doo, de woe te fee daa nideli. ⁹ Nookado wonti kaboela ken dee tale mo do Wurubuaare, lee kpene ken o be yee fa non ne doo? Dee fa e karan lee gyon ken doo nyim o siaman lee emee doo ne doo. ¹⁰ Nelim na ka weese na dee fane fa Wurubuaare nyiaa, waa yela dee bese naa non na de sia, na dee kyoo non na e ka sen e keleedi ken man kenken kelii oto.

¹¹ Dee fane nyi de kya Wurubuaare gbagba na de Gbenjyoo Yesu, baa toro gbeye fa daa na dee kon e gyan. ¹² Dee fane nyi de Gbenjyoo Yesu waa yela e balan kegyae ken ke doo e man nideli, na e ke nyin gyae donja na balan pou, ngba mena ken daa mo ne gyae non ne. ¹³ De Gbenjyoo Yesu waa desina e konoose man, na wee ken non na balan ban pou Wurubuaare be desina wo see fa o wose ne baa kon na, e ke yee balan ban ayimee na nombiikum kamase be doo e man ya de kya Wurubuaare nonan siaman.

4

Nombia non na gyoo Wurubuaare sia

¹ De tebia, nombia non be kaa mee gyae maa yako non yena nyi, da wola non mena ken yaa kyaa na e kekyaabii na e nombia ayeesa pou kenyin gyoo Wurubuaare sia, ngba

mena ken e be tan wulaa e ne yee ne. Dee waase non lee de Gbenjyoo Yesu yele man nyi, e kyan ke kenken na e ke yee kela mena gba. ² Nawolo nyi e gyen nombia non doo tee de Gbenjyoo Yesu Kristo don doo wola non ne.

³ Wurubuaare kegyaabii yena nyi e na mo ayimee wuu e wose ya, na e ka lese e wose lee kafon nombia man. ⁴ E man walan kamase waa gyen mena ken waa tela o wose nideli lee gbeye kamase man, ngba mena ken na gyoo Wurubuaare sia te ke dana obuo mo ne. ⁵ E na yee kewolee nombia ngba mena ken balan ban doo gyen Wurubuaare ya ne yee ne ya. ⁶ Mena ke mo te nolo na yee o doo nombiikum yaa o na nere e do ya. Walan kamase non o ne yee mena nombiakumee ken pou na, de Gbenjyoo Wurubuaare waa wonj otenate denjele ngba mena ken doo wulaa yako non te doo faree non ne. ⁷ Nawolo nyi Wurubuaare te baake daa kon o gyan nyi de kaa yee ayimee nombia ya, mɔna o baake daa bo nyi de kaa yee balan ban ayimee be doo ba wose man ya. ⁸ Mena doo walan kamase non o bee mena kawola kei na, na deniwalan nombia te o beewo ya mɔna Wurubuaare non o ba mo o felin do e man ne nombia yaa o beewo.

⁹ Nenee lee emee na e tebia donja kegyae wose man nombia doo, tekaboena nyi dee bese nmarase ke man kolo yelee non bela ya, nawolo nyi Wurubuaare te wulaa wola non nyi yaa gyae donja. ¹⁰ Ke yee ampan nyi e wulaa e ne gyae e tebia Kristotena ban be kyaa Masedonia teele ken pou doo ne. Mɔna de tebia, dee waase non bo nyi yaa yee kela mena.

¹¹ E yee kakyen na e ke kyaa wosefeeren man, na e man walan kamase ke nyii na o wui. Emee gbagba e kyan e wose yee tom, ngba mena ken doo wulaa wola non ne. ¹² E yee mena na, e be gyae e ka mo e wose lo nolo doo ya. Kei gyae ke

yela balan ban bɔɔ kpuε na non ya ne ke bu non.

De Gbenjyoo Yesu kabese kɔn

¹³ De tebia, lee balan ban bɔɔ yekee ne wose man nombia dɔɔ, dɔɔ ne gyae ε ke kyaa ditɔntɛε man na ε ka yeyεε ngba balan ban be loo be gyakaa kolo dɔɔ ne ya. ¹⁴ Dεε lεε di nyi Yesu yenawɔ te Wurubuare gyuuusu e lee yen man. Mena ke mɔ te dεε lεε di nyi wee ken Yesu waa bese kɔn na, Wurubuare waa gyuuusu ban pou bɔɔ lεε e di pεte bɔɔ yem ne lee yen man na baa kpu na e. ¹⁵ De Gbenjyoo Yesu nombia non ɔ ba wolo te dεε yako non ne yena nyi wee ken waa bese kɔn ne, daa ban dɔɔ kaa te de sεε de kyaa nyeedon man ne, dɔɔ gyae dεε tanjbeε ban bɔɔ yekee ne fon gyu ke gyanee na e ya. ¹⁶ Nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu gbagba waa mo yeesa dinaa kolosi lee adido kɔn, te Wurubuare kpilale kegyia non mɔ waa mo yeesa kolosi, na baa wola Wurubuare kabere ken. Dekɔn mena na, balan ban bɔɔ lεε e di pεte bɔɔ yem ne, ban ne gyae la baa tanjbeε fon lee yen man. ¹⁷ Kenan wole na, daa ban de sεε de kyaa nyeedon man deban kenan ne, baa mo daa na wɔ pou gyu adido nona man, na de kaa gyanee na de Gbenjyoo Yesu na daa na e ke kyaa kekpaakekpa. ¹⁸ Mena dɔɔ ε mo mena nombia ken do donja kakyen.

5

ε desina ε wose daa Yesu kabese kɔn

¹ De tebia, bεε tekaa hia nyi nono waa bese nmarase kolo lee deban yaa wee ken mena nombia kenja gyae kekɔn ne wose man nombia fa non bela ya. ² Nawolo nyi emεε gbagba ε gyen nyi wee ken de Gbenjyoo Yesu waa bese kɔn ne, gyae ke yεε bo ngba mena ken nmεelate ne kɔn nelim ne. ³ Deban ken balan baa yako nyi, “De kyaa wosefεeren man, te de wɔe mɔ bεε lɔ daa ya ne,” mena deban kenan

te kayeyεε dinaa gyae kaa futaa wɔ, ngba mena ken kadonεe ne futaa fulute ne. Dekɔn mena na, be man nono na nono be gyae waa tale lese ɔ wose lee mena kayeyεε kenan man ya.

⁴ Mɔna de tebia, emεε ba tekaa doo ditɔntɛε man, na wee kenan kaa futaa non ngba nmεelate ne ya. ⁵ Nawolo nyi ε popou yεε kenmanee man balanwɔ, te ε doo kenmanee kenan man. Dɔɔ tekaa yεε ditɔntɛε man balan ban be don ditɔntɛε man ne ya. ⁶ Mena dɔɔ ε na yeli dee doo wolee da wose, ngba mena ken baale ne yεε ne ya. Mɔna ε yela dee doo da wose dɔɔ na dεε deke nideli. ⁷ Nawolo nyi ban bee doo ne ne doo bo nelim, te ban mɔ bεε dεese ne ne dεese bo balinɔɔ. ⁸ Mɔna ken daa doo kenmanee man dɔɔ, ε yela dεε kεε da wose dɔɔ nideli na dεε mo da kelεedi na de balan kegyae mo yεε nyeele pampasan mo gyee da wose ngba yonɔɔtena ne, na dεε mo da nyeekeleε ken dɔɔ de loo gyakaa ne wuu da nyeeya dɔɔ ngba nyeele kotɔɔ ne. ⁹ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa nyi waa naase daa diyem ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi dεε ta de Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ nyin nyeekeleε. ¹⁰ Non de Gbenjyoo Yesu yena la fa daa, mena dɔɔ nyi de kyae na de sia yaa da yena koran na, daa na e pou dεε kyaa. ¹¹ Mena dɔɔ ε kolosi fa donja na ε ka do donja kakyen, ngba mena ken ε ne tan yεε ne.

¹² De tebia, nenεε dεε waase non bo nyiaa, balan ban de Gbenjyoo ba lese wɔ nyi baa yεε ε siamantena, te bεε yεε ba tom na kakyen kolosi fa non ne, ε bu wɔ nideli. ¹³ ε gyae wɔ na ε ke bu wɔ nideli lee ba tom ken bεε yεε ne dɔɔ, na ε ke kyaa wosefεeren man na donja. ¹⁴ De tebia, dee kolosi fa non nyiaa, ε kolosi fa kebɔnɔletena ban. ε kolosi do ban gyakolon dana wɔ ne. ε kyɔ ban bɔɔ dana don ya ne, na ε ke nyin konɔɔ fa walan kamase. ¹⁵ ε kεε nyi nono na nono na mo dukum

tɔ dukum kom ya, mɔna ε yεε deeli fa dɔŋa na balan pou deban kamase.

¹⁶ Ε kyaa gyon man deban kamase.

¹⁷ Ε fane deban kamase. ¹⁸ Ε do Wurubuaε nɔɔ abɔɔ pou man deban kamase. Mena nombia kenja te Wurubuaε ne gyae nyi yaa yεε, nawolo nyi εmεε na de Gbenjgyoo Yesu Kristo yεε dokolon.

¹⁹ Ε na ko Wurubuaε felin jon ɔ ba mo do ε man ne nɔɔ ya. ²⁰ Ε na lεε Wurubuaε nombia jan ɔ be tεε wa akpenkpenjgyɔɔra dɔɔ kolosi ne anmaaren ya. ²¹ Mɔna ε gyoo nombia pou man keε, na ε ke kyan jan dei ne man nideli. ²² Ε wɔn ε wose lee nombiikum kamase man.

²³ Dεε sola Wurubuaε jon ɔ yεε wosefεeren Wurubuaε e ne, nyi waa gberaa ε wose ayimεε pou leki na waa yela ε gbεenen ka tene ken nombiikum daale na doo ε man ya, mo kelii wee ken de Gbenjgyoo Yesu Kristo waa bese kon ne. ²⁴ Wurubuaε jon ɔ be baake jon ne, waa yela kekɔn mena nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ.

²⁵ De tebia, ε fane fa daa mɔ. ²⁶ Ε do de tebia Kristotena ban pou nɔɔ nideli. ²⁷ Mεε waase jon de Gbenjgyoo yele man nyiaa, ε kala tɔne kei fa ε tebia Kristotena ban pou. ²⁸ De Gbenjgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ berεε boele ε popou na waa sen ε wɔle.

2 Tesalonikatena Pɔɔl Tɔne alate kenj ɔ be ŋmarase yelee Tesalonikatena ne

¹ Tɔne kei lee manj Pɔɔl na Silase na Timoti gyanj. Dɛɛ ŋmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena banj ε kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ε yɛɛ de kya Wurubuarɛ na de Gbenjgyoo Yesu Kristo balanwɔ ne.

² De kya Wurubuarɛ na de Gbenjgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ŋon na baa fa ŋon wosefɛɛrenj.

³ De tebia, kaboena nyi wee na wee na dɛɛ do Wurubuarɛ nɔɔ lee emɛɛ dɔɔ ŋgba mena kenj kaboena ne. Nawolo nyi ε kelɛɛdi kenj na bee kpu, te walanj kamase mɔ balanj kegɔɔ kenj ɔ dana fa ɔ dɔɔ ne na bee kpu. ⁴ Lee mena dɔɔ dɛɛ tale gyo de konɔɔ kolosi ε wose man nombia Wurubuarɛ balanj man yenanj kamase. Nawolo nyi ε kayeyɛɛ na ε diyem kena pou man koranj na, ε ne yɛɛ kakyen senj ε kelɛɛdi man.

⁵ Kenj pou na lese la wola nyiaa, Wurubuarɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ bo. Kei gɔɔ ke yela ε ke kaboena Wurubuarɛ gyoori kenj dɔɔ ε ne naa diyem ne man kagyoo. ⁶ Wurubuarɛ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, mena dɔɔ waa tɔ balanj banj bɛɛ naase ŋon diyem ne kom, ⁷ na waa yela daa banj de yɛɛ ɔ balanwɔ te dɛɛ naa diyem ne ke fɛɛfo wee kenj de Gbenjgyoo Yesu na ɔ kpilala banj be dana donj te boalanj gɔɔ ke kilisiwɔ lee adido kɔɔ ne. ⁸ Wurubuarɛ waa wɔɔn balanj banj bɔɔ gyanj e ya, te be ta mo de Gbenjgyoo Yesu nyeedonj nombia ŋan yɛɛ kolo ya ne denjele. ⁹ Waa wɔɔn mena balanj benanj denjele, na baa naa diyem kekpaakekpaa. Kenj kpuɛ bela yɛna nyi, waa lese wɔ lee de Gbenjgyoo Yesu na ɔ gyoori dinaa kenj man. ¹⁰ Debanj kenanj

man kenj waa bese kɔɔ ne, ɔ balanj banj Wurubuarɛ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne baa lese ɔ yelee adido, na balanj pou bɔɔ lee e di ne ke kelɛɛ e. Emɛɛ mɔ ε ke kpu na wɔ, nawolo nyi ε lee nombia ŋan dɔɔ yako ŋon ne di.

¹¹ Lee mena nombia kenj dɔɔ te dɛɛ fane fa ŋon debanj kamase ne. Dɛɛ sola Wurubuarɛ nyi waa yela ε ke kaboena ɔ kebaake kenj ɔ be baake ŋon ne, na waa fa ŋon donj na ε ka mo tɔɔle nombia kpaakpaa ŋan pou ε ne gɔɔ ε ke yɛɛ ne. Na ε ke tale yɛɛ tom kenj ε ne yɛɛ ne kelii ɔto lee mena kenj ε ne lee e di ne dɔɔ.

¹² De kɔɔ mena na, de Gbenjgyoo Yesu yelee gɔɔ ka koro adido. Balanj baa naa ɔ gyoori kenj, te Yesu dɔɔ emɛɛ mɔ ε yelee gɔɔ ka lee. Lee de kya Wurubuarɛ, na de Gbenjgyoo Yesu Kristo bɛrɛɛ kenj bɔɔ mo boele ŋon dɔɔ, baa yela kekɔɔ mena.

2

¹ Me tebia, lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo kabese kɔɔ na mena kenj waa yilaa de popou mena wee kenanj ne man nombia yaa mɛɛ gɔɔ maa lese wola ŋon nideli ne. ² Balanj baale donj bɛɛ yako nyiaa, de Gbenjgyoo Yesu tanj ke kɔɔ. Mena dɔɔ dɛɛ sola ŋon bo nyi, ε na yelee mena nombia kenj ke yela ε wɔɔ kelɔ ŋon ya. Nne balanj baale te di dekara nyi daa kpa Wurubuarɛ felinj ŋon yako na daa nombia kenj te daa mɔ kaa yako ŋon yaa daa gbagba yako na ŋon nombia kenj yaa daa gbagba ŋmarase na tɔne yelee ŋon nyi Yesu tanj ke kɔɔ. ³ ε na yeli ŋolo ka beo ŋon lee gbɛɛ kamase man ya. Nawolo nyi pɛna wee dinaa kenanj kekɔɔ na, balanj baa koro senj tia Wurubuarɛ. Mena ke te baa lese walanj ŋon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya ne debɔɔ pɛna wee kenanj kelii. ŋon yɛna walanjkum ŋon boalanj man te waa doo kekpaakekpaa ne. ⁴ Waa gyina ɔ wose adido, na waa koro senj tia Wurubuarɛ na kpene kamase kenj balanj na som ne. Waa kaa

kyaa Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man, na waa yako nyi ɲon yɛna Wurubuarɛ.

⁵ Ɛ bɛɛ tɔɔse nyi debanj kenj me kyaa ɛ gyan na, mɛɛ kyaa yako ɲon mena nombia kenja yee? ⁶ Mɔna nɛnɛɛ ɛ gyen kpene kenj be kyan e dɔɔse dɔɔ te ɔ te kɔɲa ta ya. Debanj kenj Wurubuarɛ ba see e nyi waa kɔɲ nɛ de lii na, waa kɔɲ. ⁷ Balanj tanj ke fiaseɛ bɛɛ lee Wurubuarɛ wɔle yɛɛ nombiakumɛɛ weese. Mɔna pɛna nombii kenj mɔɔ yako ɲon nyi gyae kekɔɲ nɛ ke kɔɲ na, kaboena nyi Wurubuarɛ waa lese walanj ɲon ɔ ne tɔ ke gbɛɛ nɛ. ⁸ Kenanj wɔle na te baa lese walanj ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya nɛ debɔɔ. De Gbenjyoo Yesu nɔɔman weeseɛ te waa mo feefu e ko, na waa mo ɔ gyoorobiiri kenjalakee kenj wɔlɛɛ e kekpaakekpaa. ⁹ Walanj ɲon ɔ bee di mmaraase dɔɔ ya na, waa mo ɔbɔnsam donj bo kɔɲ. Waa kaa beo yɛɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana burum. ¹⁰ Waa mo nombiakumɛɛ kamase beo banj pou baa yɛɲ leki nɛ. Baa yɛɲ leki kekpaawolo nyi ba te bɛɛ nyi bɔɔ lɛɛ nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ, ɲan gyae ke yela Wurubuarɛ ke lɛɛ ba nyee nɛ do ya. ¹¹ Lee mena dɔɔ Wurubuarɛ te yeli akɛrɛɛ nombia te kaa gyoo be man, te akɛrɛɛ nombia ɲaagenj te bɛɛ lɛɛ di. ¹² Mena dɔɔ Wurubuarɛ waa bu balanj banj pou ba te lɛɛ anokoare nombia ɲan di ya, te bɛɛ gyae akɛrɛɛ nombia bo nɛ fɔɔ.

¹³ Mɔna ɛmɛɛ de tebia banj de Gbenjyoo Yesu ne gyae ɲon nɛ dɔɔ, kaboena nyi debanj kamase na dɛɛ fane fa Wurubuarɛ karanj lee ɛ dɔɔ. Nawolo nyi Wurubuarɛ wulaa lese ɲon see leenanj kewalanj kenj nyi waa lɛɛ ɛ nyee. Wurubuarɛ tɛɛwɔ ɔ felinj ɲon donj man te ɔ desina ɲon see, nawolo nyi ɛ lɛɛ nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ di. ¹⁴ ɲon Wurubuarɛ tɛɛ la nyeedonj nombia ɲan dɛɛ yako nɛ dɔɔ baake ɲon kɔɲ nyeedonj kei man, na ɛ ke nyinj gbɛɛ gyoo de Gbenjyoo Yesu Kristo gyoori kenj

man. ¹⁵ De tebia, lee mena dɔɔ ɛ senj kenkenj na ɛ ke kyanj de nombia ɲan dɛɛ wola ɲon nɛ, na ɲan dee kolosi fa ɲon nɛ, na ɲan dɔɔ ɲmarase yelee ɲon nɛ man nideli.

¹⁶ De kya Wurubuarɛ ne gyae daa, te ɔ tɛɛwɔ ɔ bɛrɛɛ kenj dɔɔ do daa kakyenj kekpaakekpaa, te ɔ faa daa loo kegyakaa kpaakpaate. Dɛɛ solo nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo gbagba na de kya Wurubuarɛ, ¹⁷ baa do ɲon kakyenj na baa fa ɲon donj na ɛ ke tale yɛɛ abɔɔ kpaakpaale ɛ kekolosi na ya abɔɔ ayɛɛsa pou man.

3

¹ De tebia, nombia ɲan be kaa mɛɛ gyae maa yako ɲon yɛna nyi ɛ fane fa daa, na de Gbenjyoo Yesu nombia ɲan ke nyinj gbɛɛ yaasee bilenbilenj na balanj ke lɛɛ ɲa di obuo man ɲgba mena kenj ɛ be lɛɛ ɲa di obuo man nɛ. ² Ɛ bese fane nyi Wurubuarɛ waa lese daa lee nombiakumɛɛ na balanj kumɛɛ nyinjmaa man, nawolo nyi na balanj pou lɛɛ na Wurubuarɛ di ya. ³ Wurubuarɛ yɛɛ walanj ɲon ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ, mena dɔɔ waa do ɲon donj na waa kɛɛ ɛ dɔɔ kenj nyi ɛ ba gyoo walanjkum ɲon nyinjmaa man ya. ⁴ Dɛɛ lɛɛ di lee de Gbenjyoo Yesu yele man nyi ɛ ne yɛɛ nombia ɲan dɔɔ wola ɲon nɛ. Te dɛɛ lɛɛ di mɔ nyi ɛ ke yɛɛ mena kelii ɔto. ⁵ Dɛɛ sola de Gbenjyoo nyi waa desina ɛ konɔɔse na ɛ ka gyenj kegyae kenj Wurubuarɛ ne gyae ɲon nɛ, na ɛ ke nyinj konɔɔ senj kayeyɛɛ man ɲgba mena kenj Kristo mɔ be nyinj konɔɔ senj nɛ.

⁶ De tebia, dɛɛ faree ɲon lee Yesu Kristo yele man nyiaa, Kristobaale kamase ɲon ɔ yɛɛ kebɔɲalete e te ɔ nombia ayɛɛsa mɔ bɛɛ kyaa na nombia ɲan dɔɔ wola ɲon ya nɛ, ɛ wɔɲ ɛ wose lee mena walanj ɲonanj man. ⁷ Ɛmɛɛ gbagba ɛ gyenj mena kenj kaboena nyi yaa kasee daa, nawolo nyi debanj kenj de kyaa ɛ gyanj nɛ da te yɛɛ kebɔɲale ya. ⁸ Mena mɔ te de te di ɲolo weenɛ yakaa kenj nyi da te tɔ e kom ya. Mɔna de yase

de sia kyan da wose yee tom nideli nelim na ka weese, na doo nyin bese kasolo e man nolo doo ya. ⁹ Ka te yee nyi gbese be doo ken nyi dee lee kolo lee e gyan bo doo te de yee tom mena ya, mona de yee mena na kabese kolo kekasee fa non na e ke nyin kasee daa. ¹⁰ Deban ken de kyaa e gyan koran na de faa non mmaraa nyiaa, "Nyi akpaa nolo bese gyae nyi waa yee tom ya ne, tekaboena nyi waa di ya."

¹¹ De te nyii nyi e man balan baale donne ken bo ne yee tom daale ya. Be don bo bese do be noose balan nombia man. ¹² Mena doo dee faree mena balan benan te dee do wo kakyen de Gbengyoo Yesu Kristo yele man nyiaa, baa tisi kyaa ba mokoo doo na baa yee tom na baa nyin kolo do be nooman. ¹³ De tebia, emee doo e na yela nombia kpaakpaa keyee ke takaa non ya. ¹⁴ Akpaa nolo te di de nombia nan doo tone kei man doo ya ne, e mo e sia gyakaa o doo na e ke won e wose lee o man, na desan kenyan kyan e. ¹⁵ Mona e na kee e nyi o yee e kolare e ya, e faree e ngba e doo Kristobaale ne.

¹⁶ Nenee dee fane nyi Yesu Kristo non o yee wosefereen Gbengyoo e ne, waa fa non wosefereen aboo pou man deban kamase na waa kpu na e popou. ¹⁷ Man Pool gbagba moonna me nyinmaa nmarase nookado tone kei mee yele non ne. Mena kenmarase kei te mee nmarase me tona pou man lese wola nyi man nmarase la. ¹⁸ De Gbengyoo Yesu Kristo waa mo o beree boele e popou na waa sen e wole.

1 Timoti Pɔɔl tɔne gyanɔgbate ken ɔ be ŋmarase yelee Timoti ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyan. Da nyeelɛere Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon dɔɔ de loo gyakaa ne, lese na maŋ nyi maa yelee Kristo kpilale.

² Mɛɛ ŋmarase tɔne kei mee yelee nyan Timoti ŋon lee Yesu Kristo kelɛɛdi man dɔɔ te n ba bese me bu gbagba ne. Mɛɛ fane nyi de kya Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele neŋ, na baa wii n waraŋase na baa fa neŋ wosefɛereŋ.

Pɔɔl ke faree Timoti lee akereɛ wolala wose man

³ Ngba mena ken mee gyu Masedonia tɛele man te mɔɔ do neŋ kakyen nyi nya kyaa Efeso donɔɔ man ne, mena yaa mɛɛ gyae nyi n ke kyaa botɔɔ. Na n ke tɔ balan ban be kyaa Efeso botɔɔ bɛɛ wola akereɛ kawola Kristo ɔsom ken man ne nyi baa tina ŋa yela bilen. ⁴ Yako wɔ nyi be na wolɛɛ deban na benen benen ŋɔla kegyɔ, na be naanaɔ kalola kegyakaare nombia kawola ya. Nawolo nyi ken pou na mo aŋmaaren bo kɔŋ, te ŋe bee yeli balan ke yelee Wurubuare kegyaebii ya. N lɛɛ Wurubuare di na te nyan ke tale yelee ɔ kegyaebii. ⁵ Ken dɔɔ te mɛɛ yako neŋ mena nombia ken ya yena nyiaa, mɛɛ gyae nyi kegyae ken ba lee konɔɔ kpaakpaa man ne, na konɔɔ man nombia kpaakpaa na Kristo kelɛɛdi kpaakpaate ken ke doo Kristo walaŋ kamase man. ⁶ Balan baale ta yoo gbɛɛ lee abɔɔ kpaakpaa ken man te ba gyoo afa kumɛɛ keyɔɔ. ⁷ Bɛɛ gyae nyi baa bese Wurubuare mmaraa wolala, mɔna kpene ken ban gbagba ne kolosi na nombia ŋan dɔɔ ba seŋɛɛ

kenken bee kolosi ne bɔɔ gyen ŋe man ya.

⁸ Da gyen nyi mmaraa dei. Akpaa ŋolo de di ke dɔɔ nideli na ke dei fa e. ⁹ Da gyen mɔ nyi ba te yelee mmaraa bo fa balan kpaakpaa ya. Mɔna be yelee ke bo fa ban bɔɔ ne di mmaraase ŋan dɔɔ ya, na ban bɔɔ ne yɔkɔse ba wose ya, na ban bɔɔ gyen Wurubuare ya na nombiakumɛɛyɛera na ban ayimeɛ doo ba wose man na ban bɔɔ ne sila Wurubuare gbɛeneŋ ya, na ban bɛɛ koe be kyao yaa be naɔ ne na ban mɔ bɛɛ koe balan ne, ¹⁰ na kafonɔtena na baala ban bee doo na dɔŋa, na ban bɛɛ mo balan gyae kɔba, na akereɛtena na ban bɛɛ beo kan ntamse, na kpene kamase ken bɛɛ kyaa na kawola kpaakpaate ken ya ne. ¹¹ Mena kawola kpaakpaa kei kyaawɔ na nyeedon nombia kpaakpaa ŋan Wurubuare ba mo do me nyinmaa man nyi maa kolosi fa balan ne. Kawola kpaakpaa kei lee Wurubuare donɔte ŋon balan na lese ɔ yelee ne gyan.

Wurubuare berɛɛ ken ɔ ba mo boele Pɔɔl ne

¹² Mɛɛ fa de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon ɔ be fa maŋ don kei nyi maa yelee ɔ tom ne karan. Mɛɛ fa e karan ngba ɔ be kɛɛ maŋ nyi me yelee walaŋ kpaakpaa e, te ɔ ba lese maŋ nyi me kaboena nyi maa yelee ɔ tom ken ɔ ba mo do maŋ me nyinmaa man ne. ¹³ Gyanɔgba ken na me kolosi mmusuo nombia tia Yesu, te me naase ɔ kaseela ban diyem te me kɔla wɔ mɔ. Mɔna ken pou wole na Wurubuare wii me waraŋase, nawolo nyi na mɔɔ gyen ken mɛɛ yelee ne ya te ma te lɛɛ Kristo mɔ di ya. ¹⁴ De Gbenɔgyoo Yesu Kristo moo ɔ berɛɛ ken boele maŋ nideli, te ɔ yela me lɛɛ e di te ɔ moo ɔ kegyae ken do me man.

¹⁵ Kei yena anokoare nombii ken kaboena nyi walaŋ kamase waa lee di. Nombii kenan yena nyi, Kristo Yesu kɔŋae tɛele kei dɔɔ ɔ kaa

lɛɛ nombiakumɛɛyɛɛra nyee. Man Pɔɔl gba yɛna nombiakumɛɛyɛɛra pou nyee. ¹⁶ Mɔna lee mena nombii kei dɔɔ te Wurubuare wii me waranase, na Yesu Kristo ke nyinj ta man nombiakumɛɛyɛɛra pou nyee kei dɔɔ lese ɔ konɔɔ ken ɔ dana nɛ wola. Na ka ke yɛɛ kekasee nombii fa balan ban pou baa kaa lɛɛ e di na baa nyinj nyeedon kekpaakekpa. ¹⁷ Ɛ yela dɛɛ kelɛɛ e nyi, “Nyan nyaagen yɛna Wurubuare na gyoo non n kyaa kekpaakekpa. Nyan yɛna Wurubuare non n bɛɛ yem ya, te nolo mɔ bɛɛ naa nen na ɔ sia fonɛɛ ya. Nyan nyaagen yɛna Wurubuare non n kaboena nyi baa mo obuon na gyoorobiiri fa nen kekpaakekpa. Amen.”

¹⁸ Me bu Timoti, nombia nan mɔɔ mo do n nyinjmaa man, na nan Wurubuare akpenkpenngyɔɔra be wulaa yako see lee n wose man nɛ, mena nombia nenan pou yɛɛ dokolon. Mena dɔɔ mo nombia nenan tela ngba yoo abɔɔ nɛ, na n ka mo yoo na akɛɛɛ nombia wolala ban. ¹⁹ Na tina n kelɛɛdi na n konɔɔ man nombia kpaakpa nan yela ya. Baale te bɛɛ nombia kpaakpa kenja te be yela ba Kristo kelɛɛdi ken mɔ wɔlɛɛwɔ. ²⁰ Balan benan baale yɛna Hameneyose na Alekesanda. Me ta mo wɔ fa ɔbɔnsam nyi waa wɔn ba denjela na bɔɔ tekaa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare bela ya.

2

Wurubuare ɔsom

¹ Mena dɔɔ kpene ken mɛɛ gyae ɛ ke tangbɛɛ yɛɛ yɛna nyi, mɛɛ waase non nyi yaa fane fa walan kamase na ɛ ka sola Wurubuare wosefɛɛren fa wɔ. Ɛ sola Wurubuare bɛɛɛ fa wɔ, na ɛ ke fa e karan lee kpene kamase ken ɔ ne yɛɛ fa wɔ nɛ dɔɔ. ² Mena mɔ te kaboena nyi yaa fane fa gyoonen na balan ban pou bee di don de dɔɔ nɛ, na de wɔɛ ke fɛɛ daa na dee nyinj kyaa wosefɛɛren man na dee nyinj som Wurubuare gbɛɛ kpaakpaate man lee da kekyaabii

man. ³ Mena nombia kenja deila, te nɛɛ gyoo da nyeeɛɛɛ Wurubuare non sia. ⁴ Nawolo nyi Wurubuare ne gyae nyi waa lɛɛ walan kamase nyee na baa gyen wa anokoare ken. ⁵ Wurubuare dokolon koon kyaa la, te walan dokolon koon mɔ doo la Wurubuare na balan nsana. Non yɛna Yesu Kristo. ⁶ Yesu kei moonna ɔ wose fa yen tɔ balan pou nyeeman kom lee ba dukum ken bɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ. Mena nombii kei te Wurubuare yɛɛwɔ deban ken ɔ ba see nɛ man, na kedi adansɛɛ fa balan pou nyi ɔ ne gyae nyi baa nyinj nyeekeɛɛ. ⁷ Lee kei dɔɔ te Wurubuare lese man nyi maa bese ɔ kpilale, na maa yako ɔ nombia kpaakpa nan fa balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Nombia nan mɛɛ yako nɛ te yɛɛ dekara ya.

⁸ Mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi baala baa gyina ba nyinjmaase nan ayimɛɛ be doo nɛ man ya nɛ adido, na baa fane deban kamase. Be na mo ban na anmaaren do ba kefane man ya. ⁹ Mena mɔ te mɛɛ gyae nyi ala baa do abɔɔ nan kaboena nɛ, na baa desina nan nideli. Be na do ba nyeenyɔɔse adaose beinj ngba balan yakaa nyiban nɛ ya. Te be na mo kɔba abɔɔ na abɔɔ nan nan koya dana don nɛ mia ba wose ngba mena ken tekaboena nɛ ya. ¹⁰ Mɔna baa yɛɛ nombia kpaakpa nan kaboena na balan ban bɛɛ som Wurubuare nɛ.

¹¹ Kaboena nyi ala baa yɔkɔse ba wose na baa kyaa yididi na baa kasee Wurubuare nombia. ¹² Mɔɔ ne fa ala gbɛɛ nyi baa wola yaa baa di don baala dɔɔ ya. Kaboena nyi baa wuu be nɔɔ. ¹³ Nawolo nyi Adam te Wurubuare tangbɛɛwɔ yɛɛ, pɛte ɔ yɛɛ Efa. ¹⁴ Na Adam te ɔbɔnsam beowɔ ya. Mɔna alo non te ɔbɔnsam beowɔ te ɔ leewɔ Wurubuare wɔle yɛɛ dukum. ¹⁵ Mɔna akpa alo de kyaa ɔ kelɛɛdi man nideli na balan kegyae te ayimɛɛ be doo ɔ konɔɔ man ya na, Wurubuare waa lɛɛ e ɔ kalola man.

3

Kristotena kegyiise kalese

¹ Ke yee ampan nyi “Akpaa nolo ne gyae waa yee Kristotena kegyia na, tom kpaakpaate yaa o ne gyae ne.” ² Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yee walan ngon o wose man be dana nombiikum ken balan baa naa kolosi ya. Kaboena nyi o weele dee yee dokolon. Waa yee walan ngon o sia doo teele man te o ne tale di o wose doo. Waa yee walan ngon o wose man dana obuo te o ne tale lee nola. Waa yee walan ngon o ne tale wola nombia mo. ³ O na yee solonnyooore e ya te o na yee walan ngon o wose ne gyae nombia mo ya, mona waa yee walan ngon o wo. O na yee kale gyaere e ya, te o na yee walan ngon o sia ne yee koba bein ya. ⁴ Waa yee walan ngon o ne tale kee o dekpanalan doo nideli, te o bia mo ne nyii o dei nideli te bee bu e lee gbese kamase man. ⁵ Nawolo nyi akpaa nolo bee tale kee o dekpanalan doo nideli ya na, sena te waa tale kee Kristotena dikpii ken doo nideli? ⁶ Walan nonan na yee walan wole osom ken man ya. Na mena ya na waa gyina o wose adido na waa yala, na Wurubuar e ke bu e foo ngba mena ken obonsam be yee te Wurubuar e be bu e foo ne. ⁷ Kaboena nyi balan ban boo doo Kristo man koran ya ne, baa baake Kristotena kegyia nonan yele kpaakpaa, na o be nyin yala obonsam kota man na desan kedi e ya.

⁸ Mena mo te kabona nyi kegyiise ban bee kyoo siamantena ban osom ken man ne, baa yee balan ban ba wose man dana obuo te balan mo ne lee wo di nideli. Tekabona nyi baa yee solonnyooorawo ya, te be sia mo na yee koba doo bein ya. ⁹ Baa mo konoo kpaakpaa kyan anokoare ken Wurubuar e ba lese wola wo lee ba keledi ken man ne nideli. ¹⁰ Kabona nyi Kristotena baa gyoo kegyiise ban man nideli, na baa kee nyi nombiikum kamase be

doo be man ya pena baa mo wo see kegyiise.

¹¹ Mena mo te kabona nyi be weela baa yee ala ban ba wose man dana obuo, te boo ne gyae balan wose man nombia kekolosi ya. Kabona nyi baa yokose ba wose lee gbese kamase man, na balan ke nyin tale mo ba wose lo be doo.

¹² Kabona nyi kegyia weele dee yee dokolon, te waa yee walan ngon o ne tale kee o bia na o dekpanalan doo nideli. ¹³ Kegyiise ban bee yee tom nideli ne, baa nyin dasenae kpaakpaa na baa nyin don mo di adanse lee ba keledi ken doo Yesu Kristo man ne man.

¹⁴ Me loo gyakaa nyi be gyae ke kyare ya maa kon n gyan. Te mee nmarase nen tone kei baa na, ¹⁵ nyi me doo wole koran ne, tone kei gyae ke yela n ka gyan mena ken kabona nyi balan baa kyaa Wurubuar e dekpanalan man. Dekpanalan kenan man balan yena Kristotena dikpii ken be yee Wurubuar e ngon o kyaa kekpaakekpa ne balanwo ne. Anokoare ken Wurubuar e ba lese wola ne, Kristotena dikpii kei yena ka mokoo na ka tuula. ¹⁶ Nyeekel ee nombia nan ta tekaa yee nombia aweesen do osom ken man ya ne, yee nombia nan ne dana yun. Nombia kenja te dee mo noodokolon yako nyiaa,

“Wurubuar e ta lese o wose wola ngba deniwalan ne.

Wurubuar e felin ngon ta lese e wola nyi

o gbene ten ee Wurubuar e siaman.

Wurubuar e kpilala ban naa e, te Kristotena yako o wose man nombia teele kei pou doo.

Balan lee e di teele kei pou doo, te Wurubuar e moo e gyu adido gyoobiiri man.”

4

Aker ee nombia wolala

¹ Wurubuar e felin ngon yakowo nideli nyiaa, teele kei da benaa ko

oto na balan baale baa tina Wurubuarɛ kelɛdi yela, na baa tei felɪnkumɛɛ na ɔbɔnsam dekarate non nombia. ² Mena kawola kenja lee balan ban be donɛɛ bɛɛ beo ba wose te bee dii akɛrɛɛ lan nɛ gyan. Ba nyeeya ta yem ngba nyeela te ba moowo do boalan man nyakee na nɛ. ³ Bɛɛ to balan gbɛɛ nyi be na yale ya, te bɛɛ yako wo bela nyi be na di weenɛɛ naale ya. Mɔna Wurubuarɛ yɛɛ weenɛɛ bo nyi balan ban bɛɛ lɛɛ e di te ba gyen anokoare ken nɛ, baa fane fa e karan na baa di. ⁴ Nawolo nyi kpene kamase ken Wurubuarɛ be yɛɛ na ke dei, te akpaa nyi de fane fa e karan na tekaboena nyi dɛɛ bɛɛ na ya. ⁵ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia nan na kefane ken te desina na.

⁶ Akpaa n mo mena nombia kenja wola Kristotena na, n ke yɛɛ Yesu Kristo tobaale kpaakpaate non bo mo kelɛdi na kawola kpaakpaate ken n silana nɛ kɛɛle e nɛ. ⁷ Lese n wose lee nola nombia na kawola nan non tan tonoo ya nɛ man, na n ke sila Wurubuarɛ osom kpaakpaate ken gbɛɛ nideli na ka ke male nen. ⁸ Nawolo nyi wose kewonɛɛ dana tonoo kyomii bo fa deniwalan. Mɔna Wurubuarɛ osom dana tonoo nombia pou man, nawolo nyi kɛɛ fa nyeedon gyan te kɛɛ fa nyeedon kekpaakekpaa deban ken gyae ke kon nɛ man.

⁹ Nombia kenja yɛɛ ampan, te kaboena nyi dɛɛ lɛɛ na di nideli. ¹⁰ Kei doo te dɛɛ kyan da wose yɛɛ tom nideli deban kamase, nawolo nyi de loo gyakaa Wurubuarɛ non o kyaa kekpaakekpaa nɛ doo. Non yena balan pou nyeeleere, tuturu na balan ban pou bɛɛ lɛɛ e di nɛ.

¹¹ Wola wo mena nombia kenja, na n ke kɛɛ nyi walan kamase te kasee na nideli. ¹² Na yeli nolo na nolo ke kɛɛ nen nyi n yɛɛ bu e ya, mɔna yela n kekolosi na n dinoo na n balan kegyae na n kelɛdi na n kekyaa ken ayimɛɛ be doo n wose man ya nɛ, ka bese kolo kekasee

fa balan ban boo lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ. ¹³ Pɛte maa kon na, mɛɛ gyae nyi n ke yɛɛ kakyen mo n deban na n don kala Wurubuarɛ nombia nan balan man, na n ke yako wo nyeekeleɛ nombia nan, na n kawola wo nɛ man nideli. ¹⁴ Mo Wurubuarɛ kolo anefan ken Wurubuarɛ akpenkpenngyooora be yako ke nombia, deban ken kegyiise ba mo ba nyinmaase gyakaa n doo te n be nyim nɛ yɛɛ tom nideli.

¹⁵ Yɛɛ kakyen di mena nombia kenja pou doo deban kamase na n ka mo n wose fa na, na balan kenyan naa n siaman kegyu na n nombia nan n ne yɛɛ nɛ. ¹⁶ Kɛɛ n dinoo na n kawola man nideli. Yɛɛ kakyen di nɛ doo deban kamase. Akpaa n yɛɛ mena na, n ke lɛɛ emɛɛ na ban bee tei nen nɛ pou nyee.

5

Mena ken kaboena nyi Kristotena baa kyaa na donja

¹ Akpaa n ne kolosi na baala kegyiise nɛ, na fae wo ngba nya akoso nɛ ya mɔna kolosi na wo ngba n kyao nɛ. Kolosi na tewuleɛ mo ngba n kegyiise yaa n naabia nɛ. ² Kolosi na ala kegyiise ngba n nao nɛ, na n ke kolosi na alebia ngba n desina nɛ, ken n ba gyuen ba wose man agyuen kum kamase ya.

³ Kaboena nyi nya lese n konoo man tela liala ban boo tan ban baa kɛɛ be doo ya nɛ, na n ka mo obuo mo fa wo. ⁴ Mɔna akpaa lialo nolo dana bia yaa naanasebia nɛ, kaboena nyi bia yaa naanasebia ban baa tela e nideli na ka lese be Wurubuarɛ osom nombia nan boo kasee nɛ wola. Be yɛɛ mena nɛ, na bɛɛ to be kyao na be naanao kom baa nawolo nyi mena te Wurubuarɛ ne gyae. ⁵ Lialo non o kyaa o wose doo ken o be dana walan non o ne kɛɛ o doo ya nɛ, o na mo o loo pou gyakaa Wurubuarɛ doo bo. Mena doo nelim na ka weese pou na o gyakaa o ne fane fa Wurubuarɛ nyi

waa kɛɛ ɔ dɔɔ. ⁶ Mɔna lialo ɲon ɔ ne gyae tɛele kei dɔɔ gyon kedi ne dɔɔ ɔ dɔɲ bo yakaa ken ɔ be dana nyeedon ya. ⁷ Kolosi nombia kenja fa Kristotena ban, na ɲolo be nyin nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ⁸ Nyi akpaa ɲolo beɛ tale kɛɛ ɔ lonɲona dɔɔ ya, tuturu na ɲon gbagba ɔ denimantena dɔɔ ya ne, na nawolo baa nyi ɔ te tina ɔ Wurubuare kelɛɛdi ken yela. Mena walaɲ ɲonan nombiakumɛɛ keyɛɛ gba kela walaɲ ɲon ɔ beɛ lee Kristo di ne ya.

⁹ Lialo ɲon ɔ te dii ta kela kulu-tonon sɔɲotooro (60) ya na, be na kala e kpu liala dikpii ken man ya. Kaboena nyi waa yɛɛ alo ɲon ɔ be kyaa baale dokolon gyan, ken ɔ ta lee ɔ baale ɲonan wole ya. ¹⁰ Waa yɛɛ walaɲ ɲon balan na lese ɔ yele lee ɔ nombia kpaakpaa keyɛɛ man, na mena ken ɔ be tale kɛɛle ɔ bia nideli te ɔ ne lee ɲɔɔla te ɔ ne kɛɛ be dɔɔ nideli mɔ ne. Waa yɛɛ walaɲ ɲon ɔ ne lee Wurubuare balan te ɔ ne kɛɛ be dɔɔ nideli, te ɔ ne yɛɛ deeli fa ban ba wose be kyan wɔ mɔ ne. Waa yɛɛ walaɲ ɲon ɔ ne nyin deban yɛɛ nombia kpaakpaa lee gbɛɛ kamase man.

¹¹ Liala ban ba te ɲmɛɛ ta ya ne, na kala wɔ kpu mena liala dikpii kei man ya. Nawolo nyi yale de gyo wɔ loo kela ba kelɛɛdi ken na, baa lee Yesu Kristo wole na be kaa yala bela. ¹² Nyi akpaa be yɛɛ mena na, Wurubuare waa bu wɔ fɔɔ nawolo nyi ba te yala ntam ken bɔɔ tanɲbɛɛ kan fa Kristo ne dɔɔ. ¹³ Kenan wole na, beɛ wɔɔɛ ba deban yakaa na be dɔɲ na akpanalan akpanalan. Kei wole na, beɛ kolosi balan wose man nombia na be dana ba wose beɛ yɛɛ abɔɔ ɲan tekaboena nyi baa yɛɛ ya ne, te beɛ kolosi nombia ɲan tekaboena nyi baa kolosi ya ne. ¹⁴ Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi liala ban be yɛɛ alebiawɔ ne, baa yala na baa lola bia na baa kɛɛ ba akpanalanse dɔɔ nideli. Be yɛɛ mena na, de kolala ban be gyae baa

nyin nombiikum kamase kolosi lee da wose man ya. ¹⁵ Nawolo nyi liala baale tan lee Wurubuare wole gyu be silana ɔbɔnsam.

¹⁶ Nyi akpaa Kristo alo ɲolo dana liala ɔ dekpanalan man ne, kaboena nyi waa kɛɛ be dɔɔ ken ɔ na mo wɔ lo Kristotena ban dɔɔ ya. Na Kristotena ban ke nyin kɛɛ liala ban bɔɔ tan ban baa kɛɛ be dɔɔ ya ne dɔɔ.

¹⁷ Kristotena kegyiise ban be yɛɛ siamantenawɔ te beɛ yɛɛ ba tom nideli ne, kaboena nyi baa bu wɔ nideli. Tuturu na kegyiise ban beɛ kyan ba wose kolosi Wurubuare nombia ɲan te beɛ wola balan ɲe man nideli ne. ¹⁸ Nawolo nyi Wurubuare nombia ɲan ne yako daa nyiaa, “Wonembu ɲon ɔ ne tuku amɔla ne, bɔɔ ne bake ɔ nɔɔ ya. Mena mɔ te walaɲ ɲon ɔ ne yɛɛ tom na, kaboena nyi baa tɔ e kom.”

¹⁹ Nyi akpaa ɲolo da mo nombiikum daale gyakaa kegyia ɲolo dɔɔ ne, ɛ na lee ke do ya. Gyise ɛ be nyin adanseetena bala yaa batooro pena ɛ ke lee ke do. ²⁰ Balan ban beɛ yɛɛ nombiakumɛɛ ne, ɛ lese si wɔ balan nsana na gyakolon ke nyin gyoo balan akan ban mɔ.

²¹ Mɛɛ faree nen nideli lee Wurubuare na Yesu Kristo na ɔ kpilala ban ɔ ba lese wɔ ne siaman nyiaa, kɛɛ nyi n te di mmaraase kenja dɔɔ ken nyi n be gyae ɲolo kela ɲolo ya.

²² Na barase na n nyinmaa ka mo gyakaa balan dɔɔ bilenbilen nyi n na lese wɔ nyi baa yɛɛ Wurubuare tom ya, te na mo n wose do balan nombiakumɛɛ ɲan beɛ yɛɛ ne man ya. Tela n wose nideli ken nyi n be yɛɛ nombiikum ya.

²³ Lee n tɔɔ kawee na n kɛɛ wee bilenbilen ken dɔɔ ne, na tekaa nyɔɔ lon kaagen ya mɔna nyɔɔ solon kyomii kyomii.

²⁴ Balan baale wui nombiakumɛɛ na lee debɔɔ bilen pena baa di be nombia. Mɔna baale wui nombiakumɛɛ dɔɔ ɲa weesɛ bo, wole wole pete na lee debɔɔ. ²⁵ Mena

mɔ te nombia kpaakpaa keyee bɛɛ weese ya. Njan nja weese koran nɛ, nje gyae kaa lee debɔɔ.

6

Nombia kpaakpaa wolala na nombiakumɛɛ wolala

¹ Ɛmɛɛ ban ɛ doo balan tɛɛ nɛ, ɛ mo obuo fa ɛ gbɛngyoona lee gbɛɛ kamase man. Ɛ yɛɛ mena na nɔlo be nyin kolosi nombiikum lee Wurubuarɛ na de kawola ken wose man ya. ² Nyi akpaa nɔlo ɔ gbɛngyoo yɛɛ Kristo baale e nɛ, ɔ na kɛɛ nyi ken be popou yɛɛ Kristotenawɔ doo ɔ be bu e nideli ya. Ken gba te kaboena nyi waa mo obuo fa e nideli nawolo nyi ban bee di ba tom tɔnɔɔ nɛ, be yɛɛ Kristotenawɔ te bɛɛ gyae be nombia mɔ. Mena nombia kenja te kaboena nyi nya wola wɔ na n ka do wɔ kakyen na baa di nje doo.

³ Walaɲ kamase nɔn ɔ na wola nombia kpoo njan nɔɔ ne kyaa na de Gbɛngyoo Yesu Kristo kawola ken na Wurubuarɛ ɔsom nombia ya nɛ, ⁴ na mena walaɲ nɔnan yɛɛ walaɲ nɔn ɔ ne gyina ɔ wose adido te ɔ ba gyen daale mɔ ya. Anmaaren kum na kale nombia njan nɔɔ tan tɔnɔɔ ya nɛ doo la ɔ kawola ken man. Kenja na moona nombiakumɛɛ ngba balan kekɔla na anmaaren kelee na daaworo na ɔmanso na balan katee na nyeeman ditɪntɛɛ na dɔɲa kekɔla nɛ kɔɲ. ⁵ Mena balan kewɔ nyeeya ta yekee, mena doo te deban kamase na be dana nombia bɛɛ wɔnɛe na dɔɲa. Anokoare be doo be man ya. Ban gyen nyi Wurubuarɛ ɔsom yɛɛ gbɛɛ ken baa mo nyin kɔba.

⁶ Nyi akpaa kyomii ken n dana te n yela ke da gyoo n sia na, Wurubuarɛ ɔsom dana tɔnɔɔ nideli fa nen. ⁷ Nawolo nyi de ta mo kolo kɔɲ tɛɛle kei doo ya, mena mɔ te doo gyae dɛɛ mo kolo lee tɛɛle kei doo gyu ya. ⁸ Mɔna nyi akpaa de dana weenɛ na abɔɔ njan dɛɛ do na, kaboena nyi nje dɛɛ gyoo de sia. ⁹ Balan ban bɛɛ gyae kɔba bein nɛ ne yale

kekɛɛsekɛɛ na ɔbɔnsam kɔta man, te ne yeli bɛɛ yɛɛ abɔɔ nkarankaran na be ta yoo lee Wurubuarɛ gbɛnen man na ba te wɔlɛ kekpaakekpaa. ¹⁰ Nyi walaɲ de yase ɔ sia do kɔba kegyae doo bein man na, na mo e gyu dukum man. Baale te sila kɔba kegyae bein kei te be tinaa ba keleeɛdi ken yela, te ba moo ba wose do kayeyɛɛ dinaa man.

Pɔɔl kekolosi fa Timoti

¹¹ Mɔna nyan Wurubuarɛ walaɲ doo yeu lee mena nombia kenja pou man, na n ke sila nombia njan nja tenɛ Wurubuarɛ siaman nɛ na Wurubuarɛ ɔsom kpaakpaate, na nombia njan n be lɛɛ di nɛ na balan kegyae na n ke yɛɛ kakyen sen kenken, na n ke bu n wose deban kamase. ¹² Yoo ken n ne yoo nyi ken n be lɛɛ Kristo di doo nɛ, sen kenken na n ke yoo ke nideli na n ke nyin nyeedon kekpaakpaa ken. Kei doo te Wurubuarɛ loo yele baake nen, deban ken n be gyusu n nɔɔ kolosi n keleeɛdi ken nombia balan burum siaman nɛ. ¹³ Ma senɛɛ Wurubuarɛ nɔn ɔ ne fa kpene kamase nyeedon nɛ, na Yesu Kristo nɔn ɔ be di Wurubuarɛ nombia njan adanseɛ kegyia Pɔntiose Pilato gyan nyi nje yɛɛ anokoare nɛ siaman mɛɛ yako nen nyiaa, ¹⁴ kɛɛ na n kedi mmaraase kenja doo. Na kyɛɛkeɛ nja ya, na n ke kɛɛ nyi nɔlo mɔ be nyin nombiikum daale yako lee n wose ya, kelii wee ken de Gbɛngyoo Yesu Kristo waa bese kɔɲ. ¹⁵ Wurubuarɛ waagen kaboela nyi dɛɛ lese ɔ yele. Nawolo nyi nɔn waagen yena don pou nyee, na gyoonen pou Gyoo na gbɛngyoona pou Gbɛngyoo. Nɔn ne gyae la waa yela Yesu Kristo kabese kɔɲ wee ken nɔn gbagba ba see nɛ man. ¹⁶ Nɔn waagen kyaa la kekpaakekpaa te ɔ bɛɛ yem ya, te ɔ kyaa kenmanɛe ken walaɲ bɛɛ tale benaa ke ya nɛ man. Nɔn te walaɲ te naa ta e see ya, te nɔlo mɔ be gyae waa tale naa e ya. Nɔn danaana don ken be tan ɔto ya, te ɔ kaboena

nyi baa lese ɔ yele deban kamase.
Amen.

¹⁷ Faree balan ban be dana ba wose tɛɛle kei dɔɔ nɛ nyi be na gyina ba wose adido ya te be na mo be loo gyakaa abɔɔ njan be dana nɛ dɔɔ ya, nawolo nyi nɔɔ gyae ke kyaa kekpaakekpaa ya. Mɔna kaboena nyi baa mo be loo pou gyakaa Wurubuaɛ njan ɔ ne fa daa abɔɔ pou te ne yɛɛ daa gyon nɛ dɔɔ.

¹⁸ Faree wɔ nyi baa yɛɛ deeli, na baa yela be deeli keyɛɛ ken ka bo. Baa yɛɛ wɔɛ na baa nyin tale mo ba abɔɔ njan be dana nɛ njaale fa balan.

¹⁹ Nyi akpaa be yɛɛ ken na, bɛɛ yɛɛ bo see ba wose wee daale. Kei man te baa tale mo nyin nyeedon kekpa ken.

²⁰ Timoti, kɛɛ kpene ken bɔɔ mo do n nyinmaa man nɛ dɔɔ nideli. Lese n wose lee afa kumɛɛ keyɔɔ na anmaaren yakaa yakaa njan balan ne baake nyi nyansa nombia nɛ man. ²¹ Nawolo nyi balan baale kpa be dana mena nyansa kei, mena dɔɔ te yeli be ta yoo lee ba kelɛɛdi man. Wurubuaɛ waa mo ɔ bɛɛɛ boele njan. Amen.

2 Timoti Pɔɔl tɔne alate kenj ɔ be ŋmarase yelee Timoti nɛ

1-2 Tɔne kei lee manj Pɔɔl gyanj. Mɛɛ ŋmarase ke mee yelee nyanj me bu gyaagyi Timoti. Wurubuarɛ kegyaebii man te ɔ lese manj nyi maa yɛɛ Yesu Kristo kpilale. ɔ kpila manj nyi maa gyu ke yako nyeekelee nombia ŋan ɔ be yako see nyi dee nyinj lee daa na Yesu Kristo dokolonj keyɛɛ man dɔɔ nɛ fa balanj. De kya Wurubuarɛ na de Gbɛngyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele nenj, na baa wii n waraŋase na baa fa nenj wosefɛɛrenj.

Pɔɔl kado Timoti kakyenj

3 Debanj kamase kenj mɛɛ fane na, mɛɛ tɔɔse nenj te mɛɛ fa Wurubuarɛ mo karanj. Mɛɛ som e lee me konɔɔ kpaakpaa man ŋgba mena kenj me naanaɔ be yɛɛ nɛ. 4 Mɛɛ tɔɔse debanj kenj mɔɔ tina nenj yela te n be wii nɛ. Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi maa naa nenj na me wɔe ke fɛɛ manj. 5 Mɛɛ tɔɔse mena kenj n ba mo n konɔɔ pou lɛɛ Yesu Kristo di ŋgba mena kenj n naana alo Loise na n naa Yunisi be lɛɛ di nɛ. Ma gyanj mɔɔ nyi nyanj mɔɔ n sɛɛ n dana mena kelɛɛdi kenanj. 6 Mena dɔɔ mɛɛ tɔɔse nenj nyiaa, kpene kenj Wurubuarɛ ba mo fa nenj debanj kenj mɔɔ mo me nyinjmaa gyakaa n dɔɔ nɛ, kɛɛ na n ke kyanj ke nideli kenj kɔɔ lee n nyinjmaa man ya. 7 Nawolo nyi Wurubuarɛ te fa daa felinj ŋon gyae ka do daa gyakolonj ya. Mɔna felinj ŋon gyae ka do daa donj te kee yeli, dɛɛ gyae balanj te kee yeli dɛɛ tale di da wose dɔɔ nɛ te ɔ faa daa.

8 Na yeli desɛnj ke kyanj nenj lee de Gbɛngyoo nyeekelee nombia ŋan keyako man ya. Mena mɔɔ te na yeli desɛnj ke kyanj nenj nyi ba te kyanj manj do deni man ya. Mɔna

lee Wurubuarɛ donj kenj dɔɔ, nyanj mɔɔ yɛɛ kakyenj na n kena diyem nyeekelee nombia ŋan keyako man ŋgba manj nɛ. 9 Ŋon Wurubuarɛ lɛɛ na da nyee, te ɔ baake daa nyi de kaa bese ɔ bia. Na de nombia ŋan dɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ te ɔ baake daa ya, mɔna lee mena kenj ŋon gbagba be wulaa yako see dɔɔ te ɔ boele daa. Wurubuarɛ tɛɛwɔ ɔ bu Yesu Kristo dɔɔ mo ɔ bɛrɛɛ kei boele daa pɛte ɔ yɛɛ kpene kamase 10 Mɔna nɛnɛɛ ɔ ta lese ɔ bɛrɛɛ kenj wola lee da nyeelɛɛre Yesu Kristo kekɔnj man. Ŋon diina yɛnj dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ nyeekelee nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ wola daa gbɛɛ kenj dɛɛ mo nyinj nyeedonj kekpaa kenj.

11 Wurubuarɛ lese na manj nyi maa yɛɛ ɔ kpilale na maa ta kolosi na maa wola ɔ nombia ŋan. 12 Lee kei dɔɔ te mɛɛ naa diyem ma ane-naanj kei. Mɔna desɛnj be dana manj ya, nawolo nyi ma gyanj walanj ŋon mɔɔ lɛɛ e di. Te mɛɛ lɛɛ di nideli mɔɔ nyi waa tale kɛɛ kpene kenj mɔɔ mo do e ɔ nyinjmaa manj nɛ dɔɔ nideli kelii wee kenj waa bese kɔnj nɛ. 13 Tela nombia kpaakpaa ŋan n be nyii lee me gyanj nɛ nideli, na n ka mo ŋa yɛɛ gbɛɛ kenj nyanj ke sila. Tela kelɛɛdi na balanj kegyae kenj dɔɔ nyim lee Kristo Yesu dɔɔ nɛ nideli. 14 Tela kpene kenj Wurubuarɛ felinj ŋon ɔ doo de man ba do n nyinjmaa man nɛ nideli.

15 N gyanj nyi Kristotena banj bɔɔ lee Esia tɛɛle man nɛ pou te bɛɛ manj. Be man baale yɛna Figeluse na Hemogenese.

16 Mɔna Onesiforuse dɔɔ Wurubuarɛ waa wii ŋon na ɔ dekanalanmantena pou waraŋase, nawolo nyi ɔ ne yeli ma wose ne fɛɛ manj te bɛɛ yɛɛ e desɛnj gba nyi ba te kyanj manj tɔ deni ya. 17 Kenanj wole koranj na ɔ ka gyoo Roman donɔɔ man na ɔ yɛɛ kakyenj keo manj kaboena ɔ naa manj. 18 De Gbɛngyoo Wurubuarɛ waa yela de Gbɛngyoo Yesu ke wii ɔ waraŋase ɔ wee dinaa kenj waa bese kɔnj nɛ man. N gyanj mena kenj ɔ be kyɔ

man lee gbɛnenɛn burum man deban kenj me kyaa Efeso donoo man nɛ.

2

Di anokoare fa Yesu Kristo

¹ Mena doo me bu Timoti, sola Wurubuarɛ na waa ta Yesu Kristo bɛrɛɛ kenj doo yela n ka senj kenkenj.

² Nombia njan moo wola nenj balan burum siaman nɛ, mo na do balan ban n ne lɛɛ wo di nɛ nyinmaa man, na ban mo ke tale mo wola balan wɔlɛɛ.

³ N nyina n yɛɛ Yesu Kristo yoonooɛ kpaakpaate e nɛ, yɛɛ kakyen na n kena diyem ngba daa nɛ. ⁴ Yoonooɛ nolo be kyaa kenj nyi akpaa o kyaa o tom man na, o na bese mo o noo ka do balan yakaa nyibanj nombia man ya. Mɔna o ne yɛɛ kpene kenj gyae ka gyoo o kegyia non sia bo. ⁵ Mena mo te akpaa nolo ne yeu te o te di keyeu kenj mmaraase njan doo ya na, o be gyae waa nyin yele keyeu kenj man ya. ⁶ Wɔɔfarale non o yɛɛ o tom nideli na, non te kaboena nyi waa tangbɛɛ di o wɔɔ kenj man weenɛɛ. ⁷ Gyuen nombia njan mɛɛ yako nenj nɛ man, nawolo nyi de Gbenjyoo waa yela n ke nyii nombia nenan pou man nideli.

⁸ Na wolee Yesu Kristo non o ba lee gyoo Defidi lonjoro man, te Wurubuarɛ be gyuusuu e lee yenj man nɛ nombia ya. Kei yena Wurubuarɛ nombii kpaakpaa kenj me donj mee kolosi nɛ. ⁹ Kenj mo doo te mɛɛ naa diyem, te be kyaɲa manj keto deni te ba doo manj agbaraagbaraase ngba nombiakumɛyɛɛ nɛ. Mɔna Wurubuarɛ nombia njan doo, nolo be tale do na agbaraagbaraase ya. ¹⁰ Kei doo te mɛɛ yɛɛ kakyen senj kenkenj me diyem kena man lee balan banj Wurubuarɛ be wulaa lese wo see nɛ doo. Na Wurubuarɛ keta Yesu Kristo doo lɛɛ ba nyee na banj mo kenjinj o gyoorobiiri kenj ke kyaa kekpaakekpaa nɛ. ¹¹ Nombia njan boo yako see nɛ yɛɛ ampanj. Be yakowo nyi,

“Akpaa daa na Kristo ta yem na, daa na e dɛɛ kyaa bela.

¹² Akpaa de yɛɛ kakyenj senj kenkenj da diyem kena man na, dee kpu na e di gyoori.

Te akpaa de bɛɛ e na, non mo waa bɛɛ daa.

¹³ Akpaa daa bɛɛ lɛɛ di ya na, non doo waa di o nombia doo nawolo nyi o bɛɛ yako nombii bese lee ke wole ya.”

Tomyɛɛre kpaakpaate non Wurubuarɛ be lɛɛ e do

¹⁴ Deban kamase na toose Kristotena banj nombia kenja na n ke faree wo Wurubuarɛ siaman nyiaa, baa tina nombia kewonjɛe yela nawolo nyi non tanj tonoo ya. Mɔna nɛɛ wɔlɛɛ balan banj bee tei wo nɛ bo. ¹⁵ Yɛɛ kakyen na n ke nyin yele Wurubuarɛ siaman, ngba tomyɛɛre kpaakpaate non o bee di desenj o tom keyɛɛ man ya nɛ. Kaboena nyi nya tale wola nyeedonj nombia njan nɛ yɛɛ anokoare nombia na nɛ man nideli. ¹⁶ Lese n wose lee nombia njan na te yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii ya nɛ afa keyoo man. Nawolo nyi nɛɛ desina bo wɔlɛɛ walan na Wurubuarɛ nsana. ¹⁷ Ba afa njan bɛɛ yoo nɛ, ne yaasee bo ngba kawee kum nɛ. Balanj benanj man baale yena Hameneyose na Filetuse. ¹⁸ Mena balanj kewo ta yoo lee anokoare gbɛɛ kenj man. Bɛɛ wola balan nyi debanj kenj balan baa fonj lee yenj man nɛ tanj ke konj lanj, mena doo ba te yeli baale ta lee wole ba kelɛɛdi man wɔlɛɛ. ¹⁹ Mɔna Wurubuarɛ anokoare kenj senjɛɛ kenkenj kenj nyi kolo be tale wosi ke ya. Nombia kenja te ba moowo to ke noo. Nombia nenan yena nyiaa, “Wurubuarɛ gyenj balan banj be yɛɛ o wui.” “Walanj kamase non o be lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di na, kaboena nyi waa lese o wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man.”

²⁰ Dekpanalanj dinaa kamase man na, be dana kuruwaase kpookpoo. Koba yayam na koba wolom wui doo, te njan boo mo tɛɛle na daase

yee na mo ne doo. Bɛɛ mo ɲaale do weeneɛ debaŋ kamase, te bɛɛ mo ɲaale bo see daa wee dinaa. ²¹ Mena mo te nyan walaŋ ɲon n lese n wose lee nombiakumɛɛ keyee man na, Wurubuaɛ waa mo neŋ yee kolo kpaakpaa. Nawolo nyi nyan walaŋ ɲonaŋ wose taŋ ayimeɛ ya. N wose dana tɔnɔɔ fa n Gbenɲyoo te n te desina n wose fa tom kpaakpaa kamase keyee.

²² Mena doo lese n wose lee lookum keŋ ne yelee alebia na tewuleɛ ne wɔleɛ ne man. Emɛɛ na baŋ bɛɛ mo konɔɔ kpaakpaate som Wurubuaɛ ne ɛ mo ɛ loo gyakaa nombia ɲan tenɛɛ ne doo, na ɛ ka seŋ nombia ɲan ɛ be lee di ne doo nideli na ɛ ke gyae doŋa na ɛ ke yee ɲɔɔdokolonɲ. ²³ Lese n wose lee aŋmaarenɲ ɲan ɲɔɔ taŋ tɔnɔɔ ya ne man, nawolo nyi n gyeŋ nyi ɲee mo kale bo kɔŋ. ²⁴ Tekaboena nyi de Gbenɲyoo tobaale waa mo ɔ wose do kale nombia man korakora ya. Mɔna kaboena bo nyi waa yee deeli fa walaŋ kamase, na waa yee walaŋ ɲon ɔ gyeŋ Wurubuaɛ nombia kawola, te ɔ ne nyiŋ konɔɔ fa walaŋ kamase. ²⁵ Kaboena nyi waa nyiŋ konɔɔ na waa kolosi fa balan baŋ bɛɛ lee e aŋmaarenɲ ne. Na waa gyakaa loo nyi mberem Wurubuaɛ waa yela baa kyeekee be konɔɔse, na baa gyeŋ anokoare keŋ. ²⁶ Kei gyae ke yela be sia ke ɲmaŋee wɔ, na baa yeu lee ɔbɔnsam ɲon ɔ be di be doo te ɔ ne yeli bɛɛ yee ɔ kegyaebii ne kota man.

3

Kayeyee keŋ gyae ke kɔŋ debaŋ ɔtomante keŋ man ne

¹ Me bu Timoti, tɔɔse nyi tɛele kei da benaa kɔ ɔto ne kayeyee gyae kekɔŋ. ² Nawolo nyi balan baa gyae baŋ baagenɲ wui bo na kɔba kegyae, na baa gyina ba wose adido na baa wola ba wose na baa tee balan yakaa yakaa. Baa yee denɛle don ba lolala doo te baa yee boniayɛtena te boɔ gyae baa gyeŋ Wurubuaɛ ya.

³ Balan kegyae be gyae ke doo be man ya, te boɔ gyae baa mo nombia kyee ya. Baa tao balan kelabere te boɔ gyae baa tale di ba wose doo ya. Baa yee akpanyanɲanɲ te boɔ gyae baa gyae kolo kpaakpaa mo ya. ⁴ Baa lese doŋa fa na baa barase yee aboo. Baa gyina ba wose adido beŋ na baa gyae tɛele kei doo gyon kedi kela Wurubuaɛ. ⁵ Baa gyae Wurubuaɛ ɔsom keŋ nombia na be sia, mɔna be konɔɔse man na boɔ ne lee Wurubuaɛ don keŋ di ya. Mena doo lese n wose lee mena balan benan man.

⁶ Mena balan benan baale doŋee la na akpanalan akpanalan bɛɛ beo ala baŋ boɔ ne tale kyan ba wose ya te nombiakumɛɛ be wulu wɔ, te lookum doo beɛ sila gbɛɛ kum kamase ne. ⁷ Debaŋ kamase na mena balan kewo ne kasee nombia, mɔna boɔ gyae baa gyeŋ anokoare keŋ ya. ⁸ Mena keŋ Gyanese na Gyamberese ba seŋ tia Mosesi ne, mena ke yaa balan kewo mo na sem tia anokoare nombia ɲan. Be yee balan baŋ ba nyeeya man nombia be wɔleɛ te boɔ dana dasenae keleeɛdi keŋ man ya. ⁹ Mɔna boɔ gyae baa lii lem ya te be diyin nombia ɲan gyae ka lee deboo, na walaŋ kamase kena ɲgba mena keŋ be yee Gyanese na Gyamberese ne.

¹⁰ Mɔna nyan doo n gyeŋ me kawola na me dinoo na nombia ɲan doo ma seŋee ne, na ma keleeɛdi na me konɔɔ kenyin na me balan kegyae na me kakyen keŋ me dana, ¹¹ na mena keŋ boɔ naase maŋ diyem, na diyem keŋ moɔ naa Antioke na Ikonium na Listra donɔɔse man, na mena keŋ moɔ yee kakyen seŋ keŋkeŋ diyem keŋ boɔ naase maŋ ne man. Mɔna de Gbenɲyoo lese maŋ lee nombia keŋa pou man. ¹² Ampan yaa mee yako neŋ n ke nyii nyiaa, walaŋ kamase ɲon ɔ ne gyae nyi waa yee Wurubuaɛ kegyaebii lee de Gbenɲyoo Yesu Kristo yelee man ne, balan baa naase e diyem. ¹³ Te balan kumɛɛ na

ban̄ bɛɛ beo balan̄ nɛ, baa bese yɛɛ nombiakumɛɛ kpu. Baa beo balan̄ na balan̄ mɔ ka beo wɔ.

¹⁴ Mɔna nyan̄ dɔɔ kyan̄ kpene ken̄ n be kasee te n be lɛɛdi nɛ man nideli, nawolo nyi n gyeŋ balan̄ ban̄ gyan̄ n be kasee mena nombia ŋenan̄ lee. ¹⁵ Nawolo nyi leenan̄ n biatɛɛ te n wulaa kasee Wurubuarɛ nombia an̄marasen̄ see ŋan gyae ke yela n ka gyeŋ nyansa na n ke nyiŋ nyeedoŋ lee Yesu Kristo kelɛɛdi man nɛ. ¹⁶ Wurubuarɛ nombia an̄marasen̄ see ŋan pou lee Wurubuarɛ gyan̄, te ŋe dei fa nombia kawola na nombia kalese si walan̄, na nombia kedesina na mena ken̄ n ka wola walan̄ kolo lee Wurubuarɛ kegyaebii man. ¹⁷ Kei gyae ke yela Wurubuarɛ walan̄ ŋon ke desina ɔ wose nideli, na waa tale yɛɛ tom kpaakpaate kamase ken̄ Wurubuarɛ ne gyae nyi waa yɛɛ nɛ.

4

Kolosi Wurubuarɛ nombia deban̄ kamase

¹ Timoti, tɔɔse nyi de Gben̄gyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ ɔ gyoo-ro-biiri man na ɔ kaa di balan̄ ban̄ be kyaa na be sia, na ban̄ bɔɔ yekee nɛ pou nombia. Mena dɔɔ mɛɛ faree neŋ nideli lee Wurubuarɛ na de Gben̄gyoo Yesu Kristo siaman nyiaa, ² kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan fa balan̄. Yɛɛ kakyen̄ kolosi ŋa deban̄ kamase. Kolosi fa wɔ na n ka wola wɔ gbɛɛ ken̄ kaboena nyi baa mo, na n ka lese nombiakumɛɛ ŋan balan̄ ne yɛɛ nɛ si wɔ, na n ka do wɔ kakyen̄ na n ke nyiŋ konɔɔ fa wɔ lee n kawola ken̄ man. ³ Nawolo nyi deban̄ daale gyae kekɔŋ ken̄ balan̄ baa bɛɛ nyi bɔɔ tei nombia kpaakpaa ŋan ya. Te lee mena ken̄ ba deŋela man na toree wɔ dɔɔ nɛ, baa ta yilaa akɛrɛɛ wolala na be kaa kolosi nombia ŋan ban̄ gbagba ne gyae nyi baa nyii nɛ fa wɔ. ⁴ Baa bɛɛ anokoare ken̄ kenyii, na baa tei ŋola nombia. ⁵ Mɔna nyan̄ Timoti dɔɔ, yela n sia ke doo tɛɛle man

na n ke yɛɛ kakyen̄ sen̄ ken̄ken̄ diyem kamase man. Yɛɛ tom ken̄ Wurubuarɛ nombia kolosire ne yɛɛ nɛ, na n ke yɛɛ Wurubuarɛ ɔsom tom ken̄ nideli kelii ɔto.

⁶ Nawolo nyi man̄ Pɔɔl dɔɔ, ma deban̄ te lii nyi baa kyɛɛkee me fatabo leki ŋgba mena ken̄ bee deesi te bɛɛ toosi solon̄ woli nɛ. Ma deban̄ te lii nyi maa lee tɛɛle kei dɔɔ. ⁷ Ma te yoo yoo kpaakpaa ken̄ tan̄, te ma te yeu keyeu ken̄ mɔ kelii ɔto. Ma te kyan̄ ma kelɛɛdi ken̄ man mɔ kelii ɔto. ⁸ Mena dɔɔ de Gben̄gyoo Yesu Kristo ŋon ɔ ne di nombia na ŋe gbɛɛ nɛ, te desina gyoo-ro-kotɔɔ ken̄ nawolo nyi me gbɛɛneŋ tenɛ nɛ see na waa mo tɔ man̄ kom. Na maagen̄ te waa yɛɛ mena fa ya, mɔna ban̄ pou bee gyeki ɔ kabese kɔŋ nɛ mɔ kpue.

⁹ Timoti, yɛɛ kakyen̄ na n kekɔŋ me gyan̄ bilen̄, ¹⁰ nawolo nyi ken̄ tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae loo doo Demase man dɔɔ nɛ, ɔ te tina man̄ yela lan̄ Tesalonika donɔɔ man. Kiresense te lam Galatia donɔɔ man, te Tituse mɔ te lam Dalemata donɔɔ man. ¹¹ Luka waagen̄ kyaa la me gyan̄. N ne kɔŋ na mo Maake kpu na n wose kɔŋ, nawolo nyi ɔ ne kyɔ man̄ ma Wurubuarɛ tom keyɛɛ man. ¹² Me te kpila Tikikuse nyi waa gyu Efeso donɔɔ man. ¹³ Akpaa n ne kɔŋ na, mo ma kegba wurikyim ken̄ mɔɔ tina yela Kapuse gyan̄ Torase donɔɔ man nɛ na me tɔna ŋan kɔna man̄. Tuturu na mo tɔna ŋan bɔɔ mo wonembu tɔne yɛɛ ŋa nɛ kɔna man̄.

¹⁴ Alekesanda ŋon ɔ yɛɛ luure e nɛ, te yɛɛ man̄ nombiikum daale. De Gben̄gyoo waa tɔ e kom lee nombiikum ken̄ ɔ be yɛɛ man̄ nɛ dɔɔ. ¹⁵ Mena dɔɔ kɛɛ n wose man̄ nideli na e, nawolo nyi ɔ bɛɛ gyae de nombia kpaakpaa ŋan dɛɛ yako nɛ korakora ya.

¹⁶ Me nombia kedi gyan̄gbate ken̄ man nɛ walan̄ na walan̄ ta sem me wɔle ya, be popou bɛɛ man̄ bo. Mɛɛ sola Wurubuarɛ nyi ɔ na mo

mena nombia kenja to wo kom ya.

¹⁷ Mɔna de Gbenɔgyoo Yesu senawo me wole, te o doo man kakyen te me kolosi o nyeedon nombia nan fa ban pou ba te ye Gyudatenawo ya ne, te be nyiiwo te Wurubuare lese man lee yen man. ¹⁸ Mena doo de Gbenɔgyoo waa lese man lee dukum kamase man, na waa mo man gyu o gyoori ken man adido wosefereen man. Non te kaboena nyi baa lese o yele kekpaakekpa. Amen.

¹⁹ Mee do Pirisila na Akuila na Onesiforse na o dekanalanmantena pou noo. ²⁰ Erasituse kyaa Korinto donoo man, te me te tina Tirofimuse non o na wee ne yela Miletuse donoo man.

²¹ Yee kakyen na n kekɔn pena waare deban ken kelii. Ubuluse na Pudense na Linuse na Klodia na de tebia Kristotena ban pou na do nen noo.

²² De Gbenɔgyoo Yesu Kristo waa kpu na nen, na Wurubuare ka mo o beree ken boele non.

Tituse Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Tituse ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Wurubuarɛ tobaale Pɔɔl ŋon me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e ne gyan. Wurubuarɛ lesena maŋ nyi me kaa kyɔ balan ban ŋon Wurubuarɛ gbagba ba lese wɔ see fa ɔ wose ne, na baa sen ba kelɛɛdi man keŋkeŋ na maa wola wɔ Wurubuarɛ nombia ŋan ne doo na ne gbɛɛ ne, na baa gyeŋ ŋa kpu nideli. Nombia keŋa kagyɛŋ ne gyae la ke tale yela balan ke yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii. ² Kei gyae ke yela baa nyiŋ nyeedon kekpaa keŋ doo de loo gyakaa ne. Wurubuarɛ ŋon ɔ bee di dekara ya ne, wulaa yakowɔ see leenaŋ kewalaŋ keŋ nyi dee nyiŋ mena nyeedon kekpaa kei pte ɔ yɛɛ kpene kamase. ³ Mena doo debaŋ kpaakpaate keŋ ŋon Wurubuarɛ gbagba ba see kelii ne, ɔ lese mena nombia keŋa debɔɔ. Da nyeeleere Wurubuarɛ ŋon ɔ ne fa balan pou nyeedon ne, ŋon yako na mena nombia keŋa fa maŋ Pɔɔl nyi me kaa yako fa balan pou. ⁴ Mɛɛ ŋmarase tɔne kei mee yele nyan Tituse ŋon mɔɔ mo neŋ ŋgba me bu gbagba ne. Nawolo nyi Kristo te daa na neŋ pou leɛwɔ di. De kya Wurubuarɛ na da nyeeleere Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele neŋ na baa fa neŋ wosefɛeren.

Tituse keyɛ tom Kreti tɛɛle man

⁵ Kpene keŋ doo te mɔɔ tina neŋ yela Kreti tɛɛle man yɛna nyi, mɛɛ gyae na n kenyiŋ desina abɔɔ ŋan be kaa na kedestina ne nideli, na n ka lese kegyiise fa donɔɔ kamase ŋgba mena keŋ mɔɔ wola neŋ ne. ⁶ Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yɛɛ walaŋ ŋon ɔ wose man be dana nombiikum kamase ya. ɔ wɛɛle deɛ yɛɛ dokolon. Kaboena nyi ɔ bia mɔ baa yɛɛ balan ban bɛɛ lɛɛ Yesu di

te bee bu balan, te ba wose man be dana nombiikum daale keŋ balan baa naa kolosi ya. ⁷ Lee mena keŋ kegyia senɛɛ la Wurubuarɛ tom keŋ siaman doo ne, tekaboena nyi baa nyiŋ nombiikum kamase lee ɔ wose man ya. ɔ na yɛɛ walaŋ ŋon ɔ na wola ɔ wose yaa ɔ na gyeŋ ban bilenbilen ya. ɔ na yɛɛ solonnyɔore yaa walaŋ ŋon ɔ ne gyae kale yaa walaŋ ŋon ɔ sia ne yɛɛ kɔba doo bein ya. ⁸ Mɔna kabona nyi waa yɛɛ walaŋ ŋon ɔ ne lɛɛ ŋɔla, te ɔ ne gyae nombia kpaakpaa keyɛɛ. Kabona nyi waa yɛɛ walaŋ ŋon ɔ gyeŋ ɔ wose katela, te ɔ nombia ayɛɛsa mɔ doo na ke gbɛɛ. Kabona nyi waa yɛɛ walaŋ ŋon ayimeɛ be doo ɔ man ya te ɔ ne tale di ɔ wose doo. ⁹ Kabona nyi waa kyan Wurubuarɛ nombia ŋan ne doo na ne gbɛɛ ŋgba mena keŋ bɔɔ wolo ne man nideli. Kabona nyi waa kyan ŋa nideli na waa nyiŋ tale mo nyeedon nombia ŋan wola balan na ke gbɛɛ, na waa lese nombiakumɛɛ wolala ban nombiakumɛɛ si wɔ.

¹⁰ Nawolo nyi balan burum ta koro sen tia Wurubuarɛ nombia ŋan, te be dana be nombia ŋan ŋɔɔ taŋ tɔnɔɔ ya ne bɛɛ beo balan. Tuturu na Kristotena ban be yɛɛ Gyudate-nawɔ te be sɛɛ be dana baala wose kekara mmaraa keŋ man ne, ne yɛɛ na mena nombia keŋa. ¹¹ Kabona nyi yaa tɔ wɔ mena nombia ŋenaŋ kawola, nawolo nyi be sɛɛ be dana nombia ŋan tekaboena nyi baa wola ya ne man. Kei te yeli akpaŋalaŋ akpaŋalaŋ man balan burum ta yoo gbɛɛ lee kawola kpaakpaate keŋ man. Ke yɛɛ desɛŋ nombii ke, nawolo nyi kɔba kegyae doo te bɛɛ yɛɛ keŋa pou ne. ¹² Ban Kretitena benaŋ gbagba be kegyia ŋolo yako ba wose man nombia nyiaa, "Kretitena yɛɛ akɛɛtenawɔ. Be dana akpa-nyanŋyan ŋgba wonambu kum ne, te be yɛɛ keɔŋaletena na diirawɔ." ¹³ Mena nombii keŋ ɔ be yako ne yɛɛ ampaŋ, mena doo faree Kristotena ban be kyaa Kreti tɛɛle doo ne nideli

nyi baa kyan ba Kristo kelɛɛdi ken man nideli. ¹⁴ Na baa tina Gyudatena benen nombia nan na te yɛɛ ampan ya, na balan ban bɔɔ ne lɛɛ anokoare ken di ya ne mmaraase dɔɔ kedi yela.

¹⁵ Balan ban ayimɛɛ be doo be man ya nɛ, kpene kamaɛ dei fa wɔ. Mɔna balan ban ayimɛɛ doo be man te bɔɔ ne lɛɛ Kristo nombia nan di ya ne dɔɔ, kolo be kyaa ken ke dei fa wɔ ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛ te di ba agyuen na be konɔɔ man nombia pou dɔɔ, te nombiakumɛɛ keyɛɛ mɔ be dana wɔ desɛn ya. ¹⁶ Bɛɛ gyɔ be konɔɔ yako nyi ba gyen Wurubuarɛ, mɔna be nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi ba gyen Wurubuarɛ ya. Be yɛɛ balan kumɛɛwɔ Wurubuarɛ siaman te bɔɔ ne bu e ya. Ba tekaboena nombii kpaakpaa mɔ keyɛɛ ya.

2

Nombia nan kaboena nyi nya wola Kristotena

¹ Nyan dɔɔ wola wɔ anokoare nombia nan ne kyaa na Wurubuarɛ nombia nan nɛ. ² Wola baala kegyiise ban nyi baa yela be sia kedoo tɛɛle man. Baa yɛɛ balan ban obu doo ba wose man, na baa gyen ba wose katela. Wola wɔ na baa lɛɛ anokoare nombia nan di, na baa gyae balan lee be konɔɔse man na baa nyin konɔɔ sen ba kelɛɛdi ken man nideli.

³ Mena mɔ te wola ala kegyiise ban nyi baa kyaa ngba balan ban bee yee Wurubuarɛ nɛ. Be na yɛɛ balan ban bee kolosi balan wose man nombia ya, te be na yɛɛ solonnyɔɔra ya. Mɔna kaboena bo nyi baa wola nombia kpaakpaa. ⁴ Nyi akpaa be yɛɛ mena na, baa tale wola alebia mɔ na baa gyae be baala na be bia nombia, ⁵ na baa gyen ba wose katela ken bɔɔ wɔlɛɛ ba wose ya. Na baa yɛɛ ala yalala kpaakpaa nyiban ban bɛɛ yɛɛ deeli, te bɛɛ yɔkɔse ba wose fa be baala. Dekɔn mena na, nolo be gyae waa nyin nombiikum

daale kolosi lee Wurubuarɛ nombia nan wose man ya.

⁶ Mena ke te do tewulɛɛ mɔ kakyen na baa tale di ba wose dɔɔ. ⁷ Kaboena nyi nya yɛɛ nombia kpaakpaa abɔɔ pou man na balan kena na baa kasee nen. N nombia kawola man na yela balan kena nya anokoare na n sibiyyam. ⁸ Kolosi nombia nan ne doo na ne gbɛɛ nɛ, na balan ban bɛɛ koro sen tia nen nɛ be nyin nombiikum daale yako lee n wose man ya. Na desɛn ke nyin kyan wɔ nawolo nyi bɔɔ gyae baa nyin nombiikum daale kolosi lee da wose man ya.

⁹ Wola tewulɛɛ na alebia nyi baa yɔkɔse ba wose fa be gbɛngyoona lee kpene kamaɛ man, na baa yɛɛ kpene ken gyae ka gyoo be gbɛngyoona ban sia. Be na kolosi na be gbɛngyoona ban kyɛkyɛɛ ya. ¹⁰ Be na nmɛɛle be gbɛngyoona ban kolo ya. Mɔna baa yɛɛ kpene ken gyae ke yela be gbɛngyoona ban ke lɛɛ wɔ di nideli. Na be nombia ayɛɛsa pou ke yela da nyeeleere Wurubuarɛ nombia nan bɛɛ wolo nɛ kegyɔ balan loo.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ ta lese ɔ bɛɛɛ ken gyae ke yela balan ke nyin nyeedon nɛ wola balan pou. ¹² Wurubuarɛ bɛɛɛ kenan na wola daa mena ken dee tina tɛɛle kei dɔɔ nombia, na gbɛɛnen nan na te yɛɛ Wurubuarɛ gbɛɛnen ya nɛ kesila yela. Na dɛɛ tale di da wose dɔɔ na de gbɛɛnen mɔ ka tenee Wurubuarɛ siaman, na dɛɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ Wurubuarɛ kegyaebii man. ¹³ E yela dɛɛ yɛɛ mena deban ken de kyaa dɛɛ daa Wurubuarɛ na da nyeeleere Yesu Kristo kabese kɔn ɔ gyoorobiiri man ken dɔɔ de loo gyakaa nɛ. ¹⁴ Yesu moonna ɔ wose fa nyi baa ko na waa mo tɔ da nyeeleman kom lee daa lee de nombiakumɛɛ pou man. Na dɛɛ bese balan ban de yɛɛ non waagen wui, na waa desina daa na dɛɛ tale yɛɛ abɔɔ kpaakpaa.

¹⁵ Mo n don pou wola wɔ mena abɔɔ ken. Do ban bɛɛ yɔkɔse nɛ

kakyeŋ, na n ka lese baŋ mɔ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ nombiakumɛɛ si wɔ. Na yela be man ŋolo ke kɛɛ neŋ nyi n yɛɛ bu e ya.

3

Mena keŋ kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Tɔɔse Kristotena baŋ nyi baa yɔkɔse ba wose fa gyooneŋ na tɛɛle kei dɔɔ kegyiise, na baa di kegyiise baŋ mmaraase dɔɔ, na baa doo ba wose dɔɔ na abɔɔ kpaakpaa nyinŋan keyɛɛ debaŋ kamase. ² Kolosi fa wɔ nyi be na mo nombiikum gyakaa ŋolo dɔɔ ya mɔna baa yela baŋ na balan nsana ke yɛɛ gyon. Be na ŋmanyar balan ya te debaŋ kamase mɔ na kaboena nyi baa yɔkɔse ba wose fa walaŋ kamase.

³ Nawolo nyi nafa gyanŋba keŋ na daa mɔ yɛɛ ayinŋtenawɔ te de yɛɛ deŋele don te da yoo gbɛɛ. Da abɔɔ ŋan dɛɛ gyae, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae dii da nyeeya. Da kekyaabii man na, de dana agyuen kumɛɛ na sibii. Balan kɔla daa te daa mɔ kɔla wɔ. ⁴ Mɔna debaŋ keŋ da nyeelɛere Wurubuare ba lese ɔ deeli na ɔ balan kegyae keŋ debɔɔ nɛ, ⁵ ɔ lɛɛ da nyee. Kei te yɛɛ nyi daa gbagba tom kpaakpaa keŋ dɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ te ɔ lɛɛ da nyee ya, mɔna ɔ wii de waranase bo te ɔ tɛɛwɔ Wurubuare felin ŋon dɔɔ saase de nombiakumɛɛ pou leki, te ɔ yela de dinɔɔ kyɛkeewɔ ŋgba ba bese yaa lola daa wɔle nɛ. ⁶ Wurubuare tɛɛwɔ da nyeelɛere Yesu Kristo dɔɔ yela ɔ felin ŋon ka kyaawɔ de man nideli. ⁷ Wurubuare yɛɛwɔ mena na ke yela waa lɛɛ daa do, na dee nyin nyeedon kekpaakekpa keŋ de loo gyakaa ke dɔɔ nɛ, lee ɔ berɛɛ keŋ dɔɔ. ⁸ Mena nombia keŋa yɛɛ ampan te mɛɛ gyae nyi n ke yase n sia wola ŋe man nideli. Kei gyae ke yela baŋ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɛ ke kyan ba wose yɛɛ abɔɔ kpaakpaa. Nawolo nyi mena nombia keŋa yɛɛ

nombia kpaakpaa ŋa, te ŋe dana tonɔɔ fa walaŋ kamase.

⁹ E tina diyin na anmaaren nombia yela. E tina e lolo kegyakaare dɔɔ anmaaren keɛɛ yela. E lese e wose lee kale na anmaaren lee Gyudatena mmaraase ŋan wose man. Nawolo nyi mena nombia keŋa pou yɛɛ yakaa te ŋɔɔ tan tonɔɔ daale ya. ¹⁰ Walaŋ ŋon ɔ doo e man te ɔ na koro seŋ tia Wurubuare nombia ŋan te ɔ na mo anmaaren do balan man na, kolosi na e dokolon yaa bola. Akpaa ɔ te nyii neŋ ya na, lese n wose lee ɔ man. ¹¹ Gyeŋ nyi mena walaŋ kei dinɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛere e te ɔ bɛɛ gyae anokoare ya. Ŋon gbagba nombia ayɛɛsa ne buu na e fɔɔ.

Nɔɔkado ɔtomante

¹² Maa kpila Atemase yaa Tikikuse n gyan. ɔ kɔŋ na yɛɛ kakyeŋ na n kaa gyanee na man Nikopolise donɔɔ man. Nawolo nyi ma te yɛɛ ma agyuen nyi maa kyaa botɔɔ waare tɛɛ. ¹³ Yɛɛ kakyeŋ na n ke kyɔ Senase ŋon ɔ yɛɛ mmaraa wolale e nɛ na Apolo be gbɛɛ keta man, na n ke kɛɛ nyi baa nyin kpene kamase keŋ bɛɛ gyae. ¹⁴ Kaboena nyi daa Kristotena dɛɛ mo da debaŋ yɛɛ kolo kpaakpaa, na dɛɛ tale nyin kolo kyɔ balan na baa lee ba diyem man. Tekaboena nyi dɛɛ kyaa kehuhoori man ya.

¹⁵ Balan baŋ pou be kyaa me gyan kebo nɛ na do neŋ nɔɔ. Yako de gyoona baŋ bɔɔ lɛɛ Kristo di te bɛɛ gyae daa nɛ nyi dɛɛ do wɔ nɔɔ. Wurubuare waa mo ɔ berɛɛ boele e popou.

Filemon Pɔɔl tɔne ken ɔ be ɲmarase yelee Filemon nɛ

¹ Tɔne kei lee man Pɔɔl ɲon me silana Yesu Kristo dɔɔ te bɔɔ kyan man tɔ deni nɛ, na de gyoo Kristobaale Timoti gyan. Dɛɛ ɲmarase ke dee yelee nyan de gyoo gyaagyi Filemon ɲon daa na neɲ ne yɛɛ tom dokolon nɛ, ² na Kristotena ban bɛɛ kyaa gyanee n dekpɔɔlan man nɛ, na de gyoo Kristo alo Afia, na de gyoo Akipuse ɲon daa na e yɛɛ yoonɔɔtenawɔ Wurubuare nombia ɲan keyako man nɛ.

³ De kya Wurubuare na de Gbenɲgyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele ɲon na baa fa ɲon wosefɛɛɛɛɛɛɛ.

⁴ Me dɔɔ Filemon debaɲ kamase ken mɛɛ tɔɔse neɲ ma kefane man na, mɛɛ fa me Wurubuare karan lee n dɔɔ, ⁵ nawolo nyi me nyii mena ken n ne gyae Wurubuare balan ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ, na mena ken n be lɛɛ de Gbenɲgyoo Yesu di nɛ. ⁶ Mɛɛ fane nyi Wurubuare waa kyɔ neɲ na n ke nyiɲ tale kolosi Kristo nombia ɲan n be lɛɛ di nɛ nideli, na ke yela n ka gyen abɔɔ kpaakpaa ɲan pou Wurubuare be fa daa lee ken daa na Yesu yɛɛ dokolon dɔɔ nɛ. ⁷ Me dɔɔ, n balan kegyae ken na do man kakyen te kɛɛ yɛɛ man gyon nideli, nawolo nyi kɛɛ do Wurubuare balan ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ kakyen nideli.

Pɔɔl doo Filemon teree fa Onesimuse

⁸ Kristo dɔɔ nafɔ me dana gbɛɛ nyi maa ɲere neɲ nyi nya yɛɛ kpene ken kaboena nyi nya yɛɛ nɛ. ⁹ Mɔna lee kegyae dɔɔ mɔɔ na ɲere neɲ ya, mɛɛ waase neɲ bo. Man Pɔɔl ɲon ma seɲɛɛ Yesu nawɔɔ man te nɛɛɛ me sɛɛ me doo deni man lee ɲon

dɔɔ nɛ ne waase na neɲ nɛ. ¹⁰ Me bu Onesimuse nombia yaa mɛɛ sola neɲ nɛ. Kristo dɔɔ ɔ ta bese me bu nawolo nyi me dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ lɛɛ Kristo di debaɲ ken bɔɔ kyan man tɔ deni nɛ. ¹¹ Gyangba ken na nafɔ ɔ be dana tɔnɔɔ daale fa neɲ ya, mɔna nɛɛɛ dɔɔ ɔ dana tɔnɔɔ fa daa na neɲ pou.

¹² Nɛɛɛ mɛɛ besena e baa nyi waa bese kɔɲ n gyan. ɔ yɛɛ walaɲ ɲon ɔ nombia dɔɔ me konɔɔ man nideli. ¹³ Nafɔ me gyaewɔ nyi waa kyaa n nawɔɔ man me gyan kebo, na waa kyɔ man debaɲ ken me doo deni man lee nyeedon nombia ɲan keyako dɔɔ nɛ. ¹⁴ Mɔna mɔɔ ne gyae nyi maa ɲere neɲ nyi nya kyɔ man ya, mɛɛ gyae bo nyi nya kyɔ man lee nyan gbagba n konɔɔ man. Mena dɔɔ nyi n te sɛɛ ya na mɔɔ gyae maa yɛɛ kolo ya. ¹⁵ Mberem na Onesimuse wɔɲa ɔ wose bo lee n gyan debaɲ kyomii na ke yela waa nyiɲ kaa bese n wui kekpaakekpa. ¹⁶ Nɛɛɛ dɔɔ ɔ ta tekaa ɔ yɛɛ n gbeni e kaagen ya, ɔ kela gbeni. ɔ yɛɛ de naabu gyaagyi e. Mɛɛ gyae ɔ nombia nideli te ma gyen nyi nyan ne gyae ɔ nombia nideli gba kela man. Nawolo nyi ɔ yɛɛ n gbeni e te ɔ besewɔ ɔ yɛɛ n naabu e de Gbenɲgyoo Yesu dɔɔ.

¹⁷ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyen nyi me yɛɛ n dɔɔ e na, lɛɛ e do ɲgba mena ken nyan ke lɛɛ man do nɛ. ¹⁸ Nyi akpaa ɔ te yɛɛ neɲ nombiikum daale, yaa ɔ dana neɲ kolo kom na mo ke nyi man danaana neɲ kom nɛ. ¹⁹ Man Pɔɔl gbagba moona me nyiɲmaa mɛɛ ɲmarase mena nombii kei nɛ. Maa tɔ neɲ kom ken ɔ dana neɲ nɛ, mɔna na wolee nyi nyan gbagba koran dana man kom ya. Nawolo nyi man ye la te n nyiɲa nyeedon wɔle Kristo man. Kei na wolo baa nyi n dibiliɲ koran yɛɛ me wui. ²⁰ Mena dɔɔ me dɔɔ kpaakpaa yɛɛ nombii kei fa man lee de Gbenɲgyoo Wurubuare ye le man. Kristo dɔɔ yɛɛ ke fa man, na n ke yela me wɔɛ ke fɛɛ man. ²¹ Mɛɛ

lɛɛdi nyi me tɔne kei gyae ke yela n ke yɛɛ kpene ken mɔɔ yako nen nɛ, te ma gyen nyi nyan ke yɛɛ gba kela mena.

²² Mɛɛ ηmarase nen tɔne kei nɛ, mɛɛ gyae nyi n ke desina dekyae see man nawolo nyi ma gyen nyi Wurubuare waa nyii ε kefane ken pou, na waa besena man kɔη ε gyan.

²³ Epafirase ηon lee Kristo Yesu dɔɔ te bɔɔ kyan daa na e tɔ deni nɛ, na do nen nɔɔ. ²⁴ Mena ke te Maake na Arisitakuse na Demase na Luka ban daa na wɔ ne yɛɛ tom dokolon nɛ mɔ na do nen nɔɔ.

²⁵ De Gbengyoo Yesu Kristo waa mo ɔ berɛɛ boele ε popou na waa sen ε wɔle.

Tone kenɔ boɔ nmarase yele Hiburutena ne

*Wurubuarɛ keta ɔ bu dɔɔ kolosi
fa balan*

¹ Gyanɔba gyanɔba ken na, Wurubuarɛ tɛwɔ wa akpenkpenɔɔra dɔɔ kolosi agbaatee agbaatee fa de naanaɔ lee gbɛnenɛn kpookpoo man. ² Mɔna debanɛn kei man kenɛn tɛle kei ne gyu ko ɔto ne, ɔ tɛ ɔ bu Yesu dɔɔ kolosi fa daa. ɔ bu nɔnanɛn dɔɔ te ɔ tɛwɔ yɛ tɛle kei pou. Nɔn te Wurubuarɛ lewɔ see nyi tɛle kei dɔɔ abɔɔ pou dee dɔɔ ɔ tɛ. ³ ɔ bu nɔnanɛn dɔɔ te nɔn Wurubuarɛ tɛwɔ lese ɔ gyoorobiiri wola, te ɔ bu nɔnanɛn mɔ lesena Wurubuarɛ dinɔɔ gbagba kenɛn wola. ɔ bu kei nɔwoya nɔn nɛ dana donɛ, te ɔ moowɔ ɔ dana tɛle kei pou. ɔ ka yenɛn lɛ denibalanɛn lee ba dukum man wɔle na, te ɔ gyuuwɔ ke kyaa adido ɔ kya Wurubuarɛ dekpatakperɛ nɔn dunolunɛn dɔɔ. ⁴ Lee mena dɔɔ Wurubuarɛ bu kei kela Wurubuarɛ kpilala pou, te yele kenɛn mɔ Wurubuarɛ be fa e ne kela Wurubuarɛ kpilala banɛn wui. ⁵ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasenɛn see man ne, Wurubuarɛ te yako ta ɔ kpilala banɛn man nɔlo see nyi,

“N yɛ me bu e,
te gyɛnɛn manɛn yɛna n kya ya.”
Mena mɔ te ɔ te yako ta be man nɔlo see nyi,

“Me ta bese n kya,
te nyanɛn mɔ n ta bese me bu ya.”

⁶ Mɔna debanɛn kenɛn Wurubuarɛ ne gyae waa kpila ɔ bu kegyia nyi waa kɔnɛn tɛle kei dɔɔ ne ɔ yakowɔ nyiaa, “Kaboena nyi Wurubuarɛ kpilala pou baa som e.”

⁷ Te nne te Wurubuarɛ kolosiwɔ lee ɔ kpilala banɛn wose man. ɔ yakowɔ nyiaa,

“Maa yela me kpilala ke yɛ nɔba felinɛn ne,
na maa yela me tewulɛ ke yɛ nɔba boalanɛn ne.”

⁸ Mɔna Wurubuarɛ yakowɔ lee ɔ bu nɔn wose man nyiaa, “Wurubuarɛ, n ke di gyoori kekpaakekpaa,
te nyanɛn ke di ke ke gbɛɛ dɔɔ.

⁹ N ne gyae nombia nɔn nɛ doo na nɛ gbɛɛ,
te n ne kola nombiakumɛɛ.
Mena dɔɔ manɛn n Wurubuarɛ nɔn ta lese nenɛn yele kela n tebia pou,
te me yela n dii gyonɛn mɔ kela wɔ.”

¹⁰ Wurubuarɛ besewɔ yako nyiaa,
“De Gbenɔyoo,
lee kewalanɛn kenɛn na nyanɛn see na tɛle kei mokɔɔ,
te nyanɛn yɛna abɔɔ nɔn pou nɛ kyaa adido ne.

¹¹ Adido na ateta pou gyae kaa nɔalaa,
mɔna nyanɛn dɔɔ nyanɛn ke kyaa kekpaakekpaa.

Nɛ popou gyae kaa looree nɔba kanyanɛn ne.

¹² Nyanɛn ke bo adido na ateta nɔba kanyanɛn ne
na n ke kyɛɛkeɛ nɔ.

Mɔna nyanɛn dɔɔ n kedooɔnɛn te n doo,
te nyanɛn ke kyaa kekpaakekpaa.”

¹³ Nombii kenɛn Wurubuarɛ ba bese yako ɔ bu nɔn yɛna nyi,

“Kɔnɛn kaa kyaa me dunolunɛn dɔɔ,
kelii debanɛn kenɛn maa yoo di n kolala pou dɔɔ.”

Kpilala banɛn man wonti te Wurubuarɛ yako e mena nombii kei see?

¹⁴ N keɛ na kpilala banɛn dɔɔ, be yɛ Wurubuarɛ tewulɛwɔ te be donɛn bo felinɛn man. Wurubuarɛ ne kpilii wɔ bo nyi be kaa kyɔ balanɛn banɛn nɔn Wurubuarɛ waa lɛ ba nyee wee daale ne.

2

Nyeekeleɛ dinaa

¹ Lee mena dɔɔ kaboena nyi dɛɛ kyanɛn nombia nɔn dɔɔ nyii ne

man nideli na dɔɔ nyinj yo gbɛɛ ya. ² Nawolo nyi nombia njan Wurubuarɛ be tɛɛ ɔ kpilala dɔɔ kolosi nɛ doo na nɛ gbɛɛ. Mena dɔɔ deban kamase ken balan be yɛɛ denjele donj te be te di ɔ nombia njan dɔɔ ya na, ɔ wɔnɔ ba denjele ngba mena ken kaboena nɛ. ³ Akpaa nɛɛ te doo na, kenan na nyi de bɛɛ nyeekeleɛ dinaa kei nombia njan Wurubuarɛ be fa daa deban kei na, sena te dɛɛ yɛɛ na dɛɛ tale lee denjele kewɔn ken waa wɔn daa nɛ man? De Gbenjyoo Yesu gbagba tanjgbɛɛ la yako nyeekeleɛ nombia kenja fa balan. Kenan wole na balan ban bɔɔ tanjgbɛɛ nyii nja nɛ, mɔ dii nombia kenja adansɛɛ fa daa nyi nɛ yɛɛ ampan. ⁴ Wurubuarɛ gbagba mɔ lesewɔ wola nyi nombia njan bɔɔ kolosi nɛ doo na nɛ gbɛɛ. Nawolo nyi ɔ faa wɔ donj te be yɛɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana, te ɔ moo ɔ felinj non abɔɔ njan ɔ na mo boele balan nɛ boele wɔ ɔ kegyaebii man.

Walan non dee sila na dee nyinj nyeekeleɛ

⁵ Tɛɛle wole ken gyae ke kɔn wee daale te dee kolosi ka wose man nombia nɛ, Wurubuarɛ te yako nyi waa mo ke do ɔ kpilala ban nyinjmaa man bo ya. ⁶ Gyoo Defidi yakowɔ Wurubuarɛ nombia anmarasenj see njan man yenanj daale nyiaa,

“Deniwalanj yena amɔte te n na gyuenj ɔ dɔɔ,
yaa tɔnɔɔ wonji doo la deni-
walanj bu man
te n nɛ kɛɛ ɔ dɔɔ mena?”

⁷ N ke yɛɛ deniwalanj na,
n yɔkɔse e te n yela n kpi-
lala ban kela e deban kyomii
daale,
kenan wole te n kaa faa e gy-
oorobiiri na obuo,

⁸ te n moo kpene kamase do ɔ tɛɛ.”
Kei na wolo baa nyi Wurubuarɛ moo
kpene kamase do ɔ tɛɛ kenj ɔ te kaase
kolo ya. Mɔna deban kei man nɛ,
de bɛɛ naa nyi abɔɔ njan pou doo ɔ
tɛɛ ya. ⁹ Mɔna da te naa nyi Yesu

njan Wurubuarɛ be yɔkɔse e kyomii
kela ɔ kpilala ban deban kyomii nɛ,
nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuarɛ ta mo gyooro-
biiri na obuo fa e nawolo nyi ɔ naa
diyem te ɔ yenawɔ. Wurubuarɛ
berɛɛ kenj ɔ na mo boele balan nɛ
dɔɔ, te Yesu lɛɛ walan kamase yenj
yenj. ¹⁰ Wurubuarɛ yɛɛna kpene

kamase te ɔ moo ɔ donj ɔ dana nja
na nɛ gbɛɛ. Mena dɔɔ ke yɛɛ kpene
kenj doo na ke gbɛɛ nyi waa yela ɔ
bia burum ke kɔn ɔ gyanj na ban mɔ
kaa di gyoori kpu na e. Lee mena
dɔɔ te ɔ yela Yesu Kristo nyeeleɛre
non baa ta ɔ dɔɔ nyinj nyeekeleɛ nɛ,
nyinja dasenjae kenj kaboena nɛ non
Wurubuarɛ siaman te ɔ naa diyem
yenj. Kei nawolo baa nyi Yesu dɔɔ
te baa ta, na baa nyinj nyeekeleɛ.

¹¹ Yesu nɛ gberaa na ayimɛɛ lee
walanj wose man na ɔ gbɛɛnenj ka
teneɛ Wurubuarɛ siaman. Walan
non ɔ nɛ gberaa ayimɛɛ lee balan
wose man, na balan ban bɔɔ gberaa
ayimɛɛ lee ba wose man nɛ, be
popou be kya yɛɛ dokolonj. Mena
dɔɔ desenj be dana e nyi waa baake
wɔ nyi ɔ lonjtona ya. ¹² Yesu yako
Wurubuarɛ nyiaa,

“Maa lese n nombia njan n be yɛɛ nɛ
wola ma lonjtona.

Botɔɔ kenj balan de gyanjee nyi baa
som nenj na,

maa kelɛɛ nenj be siaman.”

¹³ ɔ besewɔ yako nyiaa,

“Maa mo me loo pou gyakaa n dɔɔ.”
Te ɔ besewɔ yako bela nyiaa,

“Kɛɛ, daa na balan ban n ba mo wɔ
do me nyinjmaa man nɛ yaa”

¹⁴ Balanj ban Yesu be baake wɔ nyi ɔ
lonjtona nɛ be yɛɛ denibalanjwɔ kenj
be dana wosenaane na fatabo. Mena
dɔɔ te Yesu mɔ kaa bese deniwalanj
ngba ban nɛ, na waa ta ɔ yenj kenj
dɔɔ di ɔbɔnsam non ɔ dana donj
yenj dɔɔ nɛ dɔɔ. ¹⁵ ɔ yɛɛ mena
na waa nyinj lɛɛ balan ban bee yee
yenj, te deban kamase na ba agyuenj
pou gyakaa bo yenj dɔɔ nɛ nyee.

¹⁶ Kei nawolo baa nyi na Wurubuarɛ
kpilala te Yesu kɔnawɔ ɔ kaa kyɔ ya,
mɔna ɔ kɔnɔɛ ɔ kaa kyɔ Aberaham

duulun man balan. ¹⁷ Lee kei dɔɔ te ɔ bese deniwalan ngba ɔ lonɔtona ne gbɛɛ kamase man, na waa nyin bese Wurubuarɛ sae kegyia non ɔ ne wii balan waranase, te ɔ ne di anokoare Wurubuarɛ ɔsom ken man. Na waa nyin yen pataa denibalan na Wurubuarɛ nsana. ¹⁸ Ɔbonsam keese non gbagba keɛ te ɔ naa diyem nideli, mena dɔɔ waa tale kyɔ balan ban pou ɔbonsam ne keese wɔ keɛ nɛ.

3

Yesu kela na Mosesi

¹ Lee mena dɔɔ emɛɛ me tebia Kristotena ban mɔ ɛ be lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ, ɛ mo ya agyuen pou gyakaa Yesu dɔɔ. Non yena Wurubuarɛ kpilale na Wurubuarɛ sae kegyia non dɔɔ lɛɛ e di nɛ. ² Ɔ moo ɔ konɔɔ pou fa Wurubuarɛ non ɔ ba lese e nɛ, ngba mena ken Mosesi mɔ ba mo ɔ konɔɔ pou fa Wurubuarɛ non ɔ ba lese e nyi ɔ kaa keɛ ɔ balan dɔɔ nɛ. ³ Da gyen nyi walan de ban deni na, non ne nyina na yele kela deni ken ɔ be bam nɛ. Mena mɔ te Yesu dana yele kela Mosesi. ⁴ Walan ne bana na deni, mɔna Wurubuarɛ yɛɛna walan na kpene kamase. ⁵ Mosesi moo ɔ konɔɔ pou yɛɛ tom Wurubuarɛ balan man ngba Wurubuarɛ tobaale nɛ, te ɔ tangbɛɛwɔ kolosi nombia nan Wurubuarɛ waa kaa kolosi wee daale nɛ. ⁶ Mɔna Kristo dɔɔ non yɛɛ Wurubuarɛ bu e, te ɔ lese ɔ konɔɔ pou keɛ Wurubuarɛ balan dɔɔ. Mena dɔɔ akpaa de nyin konɔɔ te da mo de sia gyakaa abɔɔ nan ɔ be yako see nyi waa fa daa nɛ dɔɔ na, ken ne gyae la ke yela dɛɛ tale bese ɔ balan.

ɛ na yɛɛ denjele don ya

⁷ Lee mena dɔɔ Wurubuarɛ felin non yakowɔ nyiaa, “Gyen kei akpaa nyan non n nyii Wurubuarɛ nombia nan na, ⁸ na yɛɛ denjele don ngba mena ken ɛ naanaɔ be yɛɛ te bɔɔ koro sen tia

Wurubuarɛ depampaa dinaa ken man,

te bɔɔ teese ɔ nɔɔman nɛ ya.

⁹ ɛ naanaɔ naa kpene ken Wurubuarɛ be yɛɛ

kulutoonenɛ sɔnola nan man,

mɔ kenan wole na ba teese ɔ nɔɔman keese e keɛ.

¹⁰ Mena dɔɔ Wurubuarɛ gyen ban ɔ balan banan dɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa,

‘Deban kamase na bɛɛ yo gbɛɛ nawolo nyi bɔɔ ne sila me nɔɔwoya ya.’ ”

¹¹ Kenɛte ma gyen ban kan nɛtam nyiaa,

‘Bɔɔ gyae baa nyin gbɛɛ gyoo botɔɔ ken mɔɔ desina see wɔ nyi be kaa kyaa na baa fɛɛfo nɛ korakora ya.’ ”

¹² Mena dɔɔ me tebia, ɛ keɛ nideli nyi ɛ man nolo be nyin agyuen kum na waa lɛɛ anmaarenɛ na waa lee Wurubuarɛ non ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ wole ya. ¹³ Mena dɔɔ ɛ nyinaa ɛ kyaa na ɛ sia nɛ, ɛ kolosi do donɛ kakyen wee na wee. Na nombiakumɛɛ ba beo ɛ man nolo na waa yɛɛ denjele don ya. ¹⁴ Akpaa de kyan da kelɛɛdi ken dɔɔ tangbɛɛ lɛɛ Kristo di nɛ man kenken kelii da yen wee na, na daa na Kristo yɛɛ dokolon baa. ¹⁵ Wurubuarɛ nombia anmarasenɛ see nan yakowɔ nyiaa,

“Gyen akpaa nyan non n nyii Wurubuarɛ nombia nan na, na yɛɛ denjele don ngba mena ken ɛ naanaɔ be yɛɛ denjele don tia Wurubuarɛ nɛ ya.”

¹⁶ Balan bomɔ nyiina Wurubuarɛ nombia nan te ba korowɔ sen tia e? Na ban yena balan ban Mosesi be tɛɛ be siaman mo wɔ lee Igyipite tɛɛle man nɛ yee? ¹⁷ Balan bomɔ te Wurubuarɛ gyen ban do kulutoonenɛ sɔnola nan man? Na ban yena balan ban bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ, te ɔ be yeli bɔɔ yekee depampaa dinaa ken man nɛ yee? ¹⁸ Balan bomɔ te Wurubuarɛ gyen ban kan nɛtam do nyi bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ ken ɔ

be desina see wɔ nyi be kaa fɛɛfo nɛ ya? Na ban yɛna balan ban bɔɔ yɛɛ deɛle don te ba te lɛɛ e di nɛ yee? ¹⁹ Mena dɔɔ da te naa nyi ken ba te lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ ya, te ba te tale ka gyoo botɔɔ ken ɔ be desina see wɔ nyi be kaa kyaa fɛɛfo nɛ ya.

4

¹ Wurubuarɛ keyako see ken ɔ be yako nyi ɔ te desina defɛɛfoe daale see fa ɔ balan nɛ, ke sɛɛ ka senɛɛ mena. Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ kɛɛ nideli ken de man nɔlo be yɛɛ kolo kum daale, na ka ke tɔ e gbɛɛ ken ɔ be nyin gyoo botɔɔ ya. ² Nawolo nyi nombia kpaakpaa njan bɔɔ kolosi fa de naanaɔ nɛ, njan ke te be kolosiwo fa daa mɔ. Mɔna nombia njan bɔɔ nyii nɛ te yɛɛ tɔnɔɔ fa wɔ ya, nawolo nyi ba te lɛɛ na di ya. ³ Mena dɔɔ daa ban dɔɔ lɛɛ ɔ nombia njan di nɛ, daa daagen ne gyae la dee nyin gbɛɛ gyoo botɔɔ ken ɔ be desina see ɔ balan nyi be kaa kyaa fɛɛfo nɛ. Nawolo nyi Wurubuarɛ yakowɔ nyiaa,

“Me ta mo ban kan ntam nyi,
‘Bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ ken
mɔɔ desina see me balan nyi be
kaa
kyaa fɛɛfo nɛ korakora ya.’ ”

Mɔna da gyen nyi Wurubuarɛ wulaa bake ɔ nombia see leenanɛ deɛn ken ɔ be yɛɛ kpene kamase tan nɛ.

⁴ Wurubuarɛ nombia anmarasen see njan yakowɔ yenanɛ daale lee wee nyetoorote ken man nyiaa,

“Weeya looro te Wurubuarɛ moowɔ
yɛɛ kpene kamase,
te ɔ fɛɛfowɔ wee nyetoorote ken
man.”

⁵ Wurubuarɛ besewɔ yako lee kefɛɛfo kei wose man bela nyiaa,

“Bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ ken mɔɔ
desina
see me balan nyi be kaa kyaa
fɛɛfo nɛ ya.”

⁶ Balan ban bɔɔ tanɛgbɛɛ nyii Wurubuarɛ kefɛɛfo kei wose man nombia nɛ, lee ba deɛle don dɔɔ Wurubuarɛ te fa wɔ gbɛɛ na baa gyoo

botɔɔ ken ɔ be desina see wɔ nyi be kaa kyaa fɛɛfo nɛ ya. Kei nawolo baa nyi balan wɔlɛɛ baale te Wurubuarɛ waa fa gbɛɛ na baa gyoo botɔɔ ke kyaa fɛɛfo. ⁷ Mena dɔɔ Wurubuarɛ ta bese see wee daale ken ɔ ne baake ke nyi “Gyɛn,” na ke yela balan ke nyin gbɛɛ gyoo ɔ defɛɛfoe ken man. Kulutoonenɛ burum njaale wɔle nɛ, ɔ tɛɛwɔ gyoo Defidi dɔɔ bese kolosi lee wee kenan wose man, nɛgba mena ken bɔɔ wulaa kolosi ka wose man nombia tɔne kei man ne nyiaa,

“Gyɛn akpaa nyan njan n nyii Wurubuarɛ nombia njan na,
na yɛɛ deɛle don ya.”

⁸ Deɛn ken de naana Gyosua be tɛɛ Iseraetena siaman nɛ, ɔ te tale yela baa nyin mena kefɛɛfo kei ya. Nyi njan talewɔ yela baa nyin mena kefɛɛfo kei nɛ, nafa Wurubuarɛ be gyae waa kolosi kefɛɛfowee wɔle daale wose man nombia bela ya.

⁹ Kei nawolo baa nyi wee daale kyaa ken Wurubuarɛ balan baa fɛɛfo nɛgba mena ken Wurubuarɛ be fɛɛfo wee nyetoorote ken man nɛ.

¹⁰ Walan kamase njan Wurubuarɛ waa yela waa gyoo ɔ defɛɛfoe ken man nɛ, nyi ɔtenate de yɛɛ ɔ tom tan na waa fɛɛfo nɛgba mena ken Wurubuarɛ mɔ be yɛɛ ɔ tom tan te ɔ be fɛɛfo nɛ.

¹¹ Gyangba gyangba balan ban yɛɛ deɛle don, mena dɔɔ be te nyin gbɛɛ gyoo Wurubuarɛ defɛɛfoe ken man ya. Lee mena dɔɔ ɛ na yeli daa mɔ ke yɛɛ deɛle don na dɛɛ yo gbɛɛ ya. Mɔna ɛ yela dɛɛ yɛɛ kakyen na dɛɛ yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii, na dee nyin gbɛɛ gyoo ɔ defɛɛfoe ken man.

¹² Wurubuarɛ nombii ken nɔɔ dana boalan te kɛɛ fa nyeedon kek-paa. Ke yɛɛ nɛgba sila sia na wɔlete nɛ, te ke dana beelen kela sila sia na wɔlete kamase. Kɛɛ tale kara gyoo deniwalan yenanɛ kamase, lese deniwalan dinɔɔ na ɔ nyeeman na ɔ konɔɔ man nombia pou debɔɔ.

¹³ Abɔɔ njan pou Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ, nje man dokolon be kyaa ken ka

weesεε ɔ siaman ya. Kpene kamase doo ɔ siaman pentenpereinj. Non Wurubuarε siaman te de popou dεε kaa senj tolεε de nɔɔwoya wee daale.

Yesu yena de Wurubuarε sae kegyia

¹⁴ Mena dɔɔ ε yela dεε kyanj da kelεedi kenj de dana nε man kenjkenj. Nawolo nyi de dana Wurubuarε sae kegyia kpaakpaate ηolo. Non yena Yesu, Wurubuarε bu non ɔ be lam Wurubuarε gyanj adido nε. ¹⁵ Wurubuarε sae kegyia non de dana nε, ɔ yεε walanj non ɔ ne wii daa te ɔ ne yeli dεε tale yεε abɔɔ njan kaboena nyi dεε yεε te dɔɔ ne tale yεε ya nε. Nawolo nyi ɔbɔnsam kεεse e kεε lee gbεε kamase man ηgba daa nε, mɔna non dɔɔ ɔ te yεε dukum ya. ¹⁶ Mena dɔɔ ε na yeli dee yee Wurubuarε gyanj kegyu ya. Nawolo nyi da gyenj nyi waa wii de waranjase na waa mo ɔ berεε boele daa, na waa kyɔ daa debanj kamase kenj da wose de kyanj daa na.

5

¹ Walanj kamase non ba lese e nyi waa yεε Wurubuarε sae kegyia na, bεε lese e bo lee non gbagba ɔ balan man na waa senj be nawɔɔ man lee be Wurubuarε ɔsom man. Na waa lεε ba kedeesa abɔɔ mo gyu ke deesi fa Wurubuarε, na Wurubuarε ke nyinj mo be nombiakumεε kyεε wɔ. ² Non gbagba mɔ yεε deniwalanj e te ɔ ne tale yεε kpene kenj be dei ya, mena dɔɔ ɔ ne nyinj konɔɔ fa balan banj bɔɔ gyenj ya te bεε yεε abɔɔ njan be dei ya te ne wɔnnee wɔ lee Wurubuarε gbεenenj man nε. ³ Mena dɔɔ te kaboena nyi waa tanjgbεε deesi fa Wurubuarε lee non gbagba wui nombiakumεε dɔɔ, pena waa tale deesi fa ɔ balan banj mɔ wui nombiakumεε njan bɔɔ yεε nε. ⁴ Akpaa Wurubuarε te baake ηolo nyi ɔ kaa yεε ɔ sae kegyia ηgba mena kenj ɔ be baake Aaron ya nε, walanj nonanj gbagba be tale see ɔ wose Wurubuarε sae kegyia ya.

⁵ Mena te Kristo mɔ ta see ɔ wose Wurubuarε sae kegyia ya. Mɔna Wurubuarε lese na e te ɔ yako e nyiaa,

“N yεε me bu e,
gyenj me ta bese n kya.”

⁶ Wurubuarε besewɔ yako ɔ nombia anjarasenj see man yenanj daale bela nyiaa,

“N yεε Wurubuarε sae e kekpaakek-
paa,
ηgba mena kenj Mεkesεdεke be
di
Wurubuarε saere kekpaakek-
paa nε.”

⁷ Yesu ke kyaa tεεle dɔɔ nε, ɔ moo yeesa wii lese siasaranj fane fa Wurubuarε. Nawolo nyi non waagenj kooj ne gyae la waa tale lese e lee yenj man. Lee mena kenj ɔ be yɔkɔse ɔ wose mo obuo fa Wurubuarε dɔɔ, Wurubuarε nyii ɔ kefane kenj. ⁸ Kenj na kenj Yesu yεε Wurubuarε bu e koranj na, ɔ naa diyem nideli. Lee ɔ diyem kena kenanj man nε, ɔ kasee mena kenj waa nyii ɔ kya dei. ⁹ Yesu ke tei Wurubuarε yεε kpene kamase kenj ɔ be yako e nyi waa yεε tanj nε, kenj yele la te ɔ kaa bese nyeeleere na waa yela banj pou bee nyii ɔ dei nε ke nyinj nyeekeleε kekpaakekpaa. ¹⁰ Mena dɔɔ Wurubuarε lese e nyi waa yεε ɔ sae kegyia, ηgba mena kenj Mεkesεdεke be yεε ɔ sae kegyia nε.

ε na bese ε wɔle ya

¹¹ Nafɔ de dana nombia burum dεε yako lee Mεkesεdεke na Yesu saere kedi kei wose man, mɔna nombia njan man kalese dana banj nawolo nyi ε nombia man kenyii dana donj. ¹² Debanj kei nε nafɔ kaboena nyi εmεε mɔ yaa bese Wurubuarε nombia njan wolala. Mɔna ε sεε ε yεε ηgba bia banj be kaboena bo nyi ηolo waa bese wola wɔ Yesu Kristo ɔsom nombia njan kewalanj nε. ε yεε yaa ηgba bia banj be sεε bεε ηmase dide nε. ε ta bee ta na weenεε donj nyinjan kedi ya. ¹³ Nawolo nyi walanj kamase non ɔ sεε ɔ ne ηmase dide nε, na ɔ yεε bu e. ɔ ta gyenja ta

kpene kej yε dukum yaa debam ya. ¹⁴ Mɔna kegyiise ne tale la di weenεε donj nyinjan. Nawolo nyi lee mena kej nombia be yala wɔ te bɔɔ gyoo ne man nideli te bɔɔ naa dɔɔ, ba gyenj kpene kej yε dukum na kpene kej yε debam.

6

¹ Lee mena dɔɔ ε yela dee tina Kristo ɔsom nombia njan dɔɔ kasee kewalanj ne yela mena, na dεε kasee abɔɔ njan ne doo de siaman te ne gyae ke yela da Kristo kelεedi ke yεε donj nε. Ta tekaa kaboena nyi dεε bese kasee nombia kewalanj njan dɔɔ kasee kaalanj, njgba kekyεεkee lee dinɔɔ njan be dana tɔnɔɔ ya te njεε mo daa gyu yenj man, na Wurubuare kelεedi nε ya. ² ε na yeli dεε tekaa kasee kolo lee Wurubuare lonkesɔ, na nyinjmaa kamo gyakaa balan dɔɔ, na woya kefonj lee yenj man, na Wurubuare nombia kedi debanj ɔtomante kej man bela ya. ³ Te nyi akpaa Wurubuare de sεε na dee tina mena abɔɔ keja pou keyεε yela, na dεε bee gyu de siaman.

⁴⁻⁵ Nyi Wurubuare da toro walanj agyuenj te ɔtenate da gyenj Wurubuare nombia, te Wurubuare da mo ɔ berεε boele e te ɔ mo ɔ felinj njon do ɔ man te ɔ nyii Wurubuare nombia te ɔ naa nyi ne dei te ɔ gyenj donj kej Wurubuare waa kaa lese wola debanj ɔtomante kej man nε, lee keja pou wole te ɔtenate da besena ɔ wole tee Wurubuare na, kolo be kyaa kej deniwalanj waa yεε na kabesena ɔtenate kɔnj Wurubuare gyanj ya. ⁶ Mena dɔɔ nyi akpaa ba lee mena nombia keja wole nε, gyae ke yεε donj fa wɔ nyi baa tina be nombiakumεε njan bεε yεε nε yela na baa kɔnj Wurubuare gyanj bela. Be nombia ayεesa njenanj nawolo baa nyi, na yεε yaa njgba ba bese yaa bεε gyɔ Wurubuare bu njon baa sakaa ɔpanjanj dɔɔ fulu e balan man nε.

⁷ Tεεle kej ɔga ne njεε woli ke te ne yeli woofarale ne nyinj weenεε kpaakpaa lee ke man nε,

Wurubuare ne hiraa na ke. ⁸ Mɔna akpaa sɔɔse na njalese ne tuu la ke dɔɔ na, na mena tεεle kenanj be dana tɔnɔɔ ya. Te n te kεε ya na Wurubuare waa tale falaa ke, na waa yela boalanj ke kpa ke.

⁹ Me gyoona kpaakpaa, kej na de kεε yako kei koranj nε, da gyenj nyi εmεε dɔɔ nombia kpaakpaa njale doo ε man, kej njεε kyaa na nyeekeleεε nombia njan. ¹⁰ Wurubuare yεε walanj njon ɔ ne di ɔ nombia ke gbεε dɔɔ. Mena dɔɔ ɔ be gyae waa woleε ε tom kej ε be yεε, na ε balan kegyae kej ε na lese wola e nε ya. Nawolo nyi lee njon dɔɔ ε te kyɔ ε tebia Kristotena, te ε gyakaa ε ne kyɔ wɔ. ¹¹ Da kegyaebii yena nyi, ε man walanj kamase waa kyanj nombia kpaakpaa keja man nideli kelii ɔto. Kei gyae ke yela ε ka gyenj nideli nyi ε ke nyinj kpene kej dɔɔ ε loo gyakaa nε. ¹² Dɔɔ ne gyae nyi ε man njolo waa yεε kebonjale Wurubuare ɔsom kej man ya. Mɔna dεε gyae bo nyi yaa kasee balan ban bɔɔ lee Wurubuare di te bɔɔ nyinj konɔɔ yεε kakyenj senj ba kelεedi kej man kelii ɔto, te Wurubuare be fa wɔ kpene kej ɔ be yako see nyi waa fa wɔ nε.

Wurubuare nombii ayakonj see te kɔnj mena

¹³ Debanj kej Wurubuare be yako ɔ nombii see fa de naana Aberaham nε, ɔ moo njon Wurubuare gbagba ye le bo kanj ntam. Nawolo nyi na njolo be kyaa kej ɔ kela njon Wurubuare kej waa mo walanj njonanj ye le kanj ntam ya. ¹⁴ Wurubuare yako de naana Aberaham nyiaa, "Ampanj yaa mεε yako nenj nyi maa hiraa nenj, na maa yela n duulunj man balan ka bo nideli." ¹⁵ Mena dɔɔ de naana Aberaham mɔ nyinja konɔɔ kyaa daa kpene kej Wurubuare be yako see nyi waa fa e nε, te ɔ nyinjmaa kanja ke.

¹⁶ Nyi akpaa njolo ne gyae waa kanj ntam na, ɔ na mo walanj njon ɔ kela e nε ye le bo kanj ntam. Ntam kekanj kenanj na wola la nyi, nombia

ɲan ɔtenate be yako ne yee ampan kenj anmaarenj kelɛɛ be doo ke man ya. ¹⁷ Kenj Wurubuare ne gyae nyi balan banj baa nyinj kpene kenj ɔ be yako see nyi waa fa wɔ ne, ka gyenj nideli nyi ɔ be gyae waa kyɛɛkee wa agyuenj ya dɔɔ ne, mena dɔɔ te ɔ kanja ntam kpu na nombii kenj ɔ be yako see ne. ¹⁸ Nombii kenj Wurubuare be yako see na ntam kenj ɔ be kam ne, ɔ be gyae waa kyɛɛkee nombia ala kenja man daale ya nawolo nyi ɔ bee di dekara ya. Mena dɔɔ nombii kei na do daa banj dɔɔ yeu kaa gyoo e ne kakyen da kelɛɛdi man, na dɛɛ tale kyanj kpene kenj dɔɔ ɔ be yeli de loo gyakaa ne man nideli. ¹⁹ Da nyee-donj pou senje mena lookegyakaa kei dɔɔ. Kenj yele la te de nyinja gbɛɛ gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔomante kenj man, botɔɔ kenj bɔɔ mo kanyanj kpase ke kenj nafa gyanjgba na walanj yakaate bee nyinj gbɛɛ gyoo botɔɔ ya ne. ²⁰ Yesu te kaa bese Wurubuare saese pou kegyia kekpaakekpaa, ɲgba mena kenj Mɛkesɛɔɔke be di Wurubuare sae kegyia kekpaakekpaa ne. Te ɔ te kyanj daa gbɛɛ ka gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔomante kenj man, na daa mɔ ke sila e.

7

Wurubuare sae Mɛkesɛɔɔke wose man nombia

¹ Na Mɛkesɛɔɔke kei yee donɔɔ kenj bɛɛ baake ke nyi Saalem ne gyoo e, te ɔ besewɔ ɔ yee Wurubuare dekpatakperɛ ɲon sae e. Debanj kenj de naana Aberaham be gyu ke yoo gyoonɛj baale di be dɔɔ bese ɔ ne kɔɲ ne, ɔ kaa gyanjɛwɔ na gyoo Mɛkesɛɔɔke kei. Botɔɔ te Mɛkesɛɔɔke hiraa ɲon de naana Aberaham. ² Kenj te de naana Aberaham kpase abɔɔ ɲan pou ɔ be nyim lee yoo kenj man ne akpenj kufu, te ɔ moo dekpɛn daale fa Mɛkesɛɔɔke ɲonan. Mɛkesɛɔɔke yele kei asɛɛ yɛna nyi “Gyoo ɲon ɔ gbɛɛnɛj tenɛɛ Wurubuare siaman,” te Saalem gyoo

mɔ nawolo nyi “Wosefɛɛrenj gyoo.” ³ ɲolo ba gyenj Mɛkesɛɔɔke kei ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ duulunj man dalee ya. Ba te yako kolo mɔ lee ɔ kalola yaa ɔ yenj wose man ya. ɔ yee Wurubuare sae e kekpaakekpaa ɲgba Wurubuare bu ɲon ne.

⁴ Emɛɛ gbagba e kɛɛ na, e kena nyi ɔ yee walanj dinaa e te ɔ dana yele mɔ. De naana Aberaham ɲon ɔ dana yele Wurubuare siaman koranj ne kpase abɔɔ ɲan ɔ be nyim lee yoo man ne akpenj kufu, te ɔ moo ɲe man dekpɛn fa Mɛkesɛɔɔke ɲonan. ⁵ Mosesi mmaraase ɲan nawolo nyiaa, kaboena nyi Gyudatena banj be yee de naana Aberaham ɔ naanasewɔ ne, baa kpala ba abɔɔ ɲan be dana ne akpenj kufu na baa mo ɲe man dekpɛn dokolonj fa Lewitena banj be yee saesewɔ ne. Da gyenj nyi Lewitena kɛwɔ mɔ yee de naana Aberaham ɔ naanasewɔ, mɔna Wurubuare faa Gyudatena mena mmaraase ɲenanj nyi baa tɔ mena abɔɔ ɲenanj fa banj gbagba be tebia Lewitena banj. ⁶ Mɛkesɛɔɔke kei ta lee Lewi duulunj man gba ya, mɔna ɔ talewɔ lee abɔɔ kekpaase kufu man dekpɛn dokolonj kei lee de naana Aberaham ɲon Wurubuare be yako see nyi waa yee kolo fa e ne gyanj te ɔ hiraa e. ⁷ Walanj kamase tanj gyenj nyi kegyia ne hiraa na kemaasa kenj anmaarenj be doo ke man ya. ⁸ Lewitena banj bɛɛ lee abɔɔ kekpaala kufu man dekpɛn kei ne be yee balan banj bɛɛ yem, mɔna Mɛkesɛɔɔke ɲon de naana Aberaham be tɔ abɔɔ kenja fa ne dɔɔ, ɔ ta yem ya ɲgba mena kenj Wurubuare nombia be yako ne. ⁹ Dɛɛ tale yako nyi Lewi mɔ tɛɛwɔ de naana Aberaham dɔɔ tɔ abɔɔ kufu man dekpɛn kei fa Mɛkesɛɔɔke. ¹⁰ Nawolo nyi debanj kenj de naana Aberaham be gyanjɛɛ na Mɛkesɛɔɔke ne, na be ta lola ta Lewi ya. Debanj kenanj na ɔ sɛɛ ɔ doo ɔ naana Aberaham tenja man.

¹¹ Debanj kenj Wurubuare be tɛɛ de naana Mosesi dɔɔ mo mmaraase

ɲan fa Gyudatena nɛ, ɔ lese balan lee Lewitena man nyi baa di saere. Nyi Lewitena saere tom ken ɔ yɛ nɛ den talewɔ yela balan gbɛnenɛ ka tenee Wurubuarɛ siaman na, nafa bɛɛ tekaa hia nyi Wurubuarɛ waa bese lese sae ɲolo ke kɔɲ ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ ya. Te nɛnɛ dɔɔ, Wurubuarɛ te kpila ɲolo nyi ɔ kaa di saere ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ. Mɔna ɔ ta lee Aaron ɲon ɔ yɛ Lewi baale e nɛ duulɔɲ man ya. ¹² Nyi walaɲ ɲon ɔ te yɛ Lewi baale e ya nɛ de kaa di Wurubuarɛ saere na, na kaboena nyi baa kyɛɛkee mmaraa ken, nawolo nyi Lewitena baagen te kaboena nyi baa di Wurubuarɛ saere. ¹³ Mena nombia kenja dɛɛ yako nɛ, na Yesu Kristo wose man nombia yaa dɛɛ yako nɛ. Nawolo nyi ɔ ta lee Lewi dekpaɲalaɲ man ya te ɔ kaa dii Wurubuarɛ saere. ɔ lee dekpaɲalaɲ kpoo daale man, te ɲolo mɔ te dii ta Wurubuarɛ saere lee mena dekpaɲalaɲ kenan man see ya. ¹⁴ De popou gyeɲ nyi de Gbenɲyoo Yesu lee Gyuda dekpaɲalaɲ man, te de naana Mosesi mɔ te yako kolo lee Gyuda dekpaɲalaɲmantena benan saere kedi wose man ya.

Yesu yɛɛ Wurubuarɛ sae e ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ

¹⁵ Nɛnɛ dɔɔ nombii kei man kenyii be dana ban bela ya. Nawolo nyi walaɲ wɔle kpoo kɔɲala kaa di Wurubuarɛ saere ɲgba Mɛkesɛdɛke nɛ. ¹⁶ ɔ saere ken ɔ be kaa dii nɛ, te yɛ tɛle kei dɔɔ mmaraase yaa dekpaɲalaɲ ken man ɔ ba lee nɛ dɔɔ te ɔ dii ke ya. Mɔna ɔ dii saere kenan bo lee ɔ don ken ɔ dana, ken yen be tale di ɔ dɔɔ ya nɛ dɔɔ. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see yakowɔ nyi, Wurubuarɛ yako Kristo nyiaa,

“N yɛɛ Wurubuarɛ sae e kekpaakekpaa,
ɲgba mena ken Mɛkesɛdɛke mɔ
be di
Wurubuarɛ saere kekpaakekpaa nɛ.”

¹⁸ Mena dɔɔ lee gbɛɛ daale man na, dɛɛ tale yako nyi Wurubuarɛ ta mo Mosesi mmaraase benɛɛ ɲan see yenaɲ. Nawolo nyi ɲɔɔ dana tonɔɔ ya, te ɲɔɔ dana nɔɔdon mɔ ya. ¹⁹ Mosesi mmaraase ɲan te tale yela de gbɛnenɛ ka tenee ɲgba mena ken Wurubuarɛ ne gyae nɛ ya. Mena dɔɔ Wurubuarɛ te fa daa lookegyakaa kpaakpaate ken ka kela bene ken. Lee mena dɔɔ nɛnɛ dɛɛ tale tuu benaa Wurubuarɛ.

²⁰ Wurubuarɛ kaɲa ntam pete ɔ see Yesu saere kekpaakekpaa, mɔna saese akan ban dɔɔ ɔ bɛɛ kan ntam pete bɛɛ see wɔ saere ya. ²¹ Wurubuarɛ nombia anmarasen ne yako nyi, pɛ Wurubuarɛ ka see Yesu saere na ɔ kaɲa ntam nyiaa, “Maɲ Wurubuarɛ te kan ntam
te mɔɔ gyae maa kyɛɛkee ma
agyuen ya.

‘Nyaɲ ke di me saere kekpaakekpaa.’ ”

²² Wurubuarɛ ntam ken ɔ be kam nɛ, ken yele la te Yesu kaa bese walaɲ ɲon ɔ senɛɛ ntam kenan wɔle, na ka wola nyi nɔɔkebakesee wɔle kei dei kela bene ken. ²³ Gyangba ken na Wurubuarɛ saese ban boe, nawolo nyi yen bee yeli baa yɛɛ be saere tom ken kelii ɔto ya. ²⁴ Mɔna Yesu dɔɔ ɔ saere kedi ken be gyae ka lee ɔ gyan gyu ɲolo gyan ya, nawolo nyi ɲon kyaa kekpaakekpaa. ²⁵ Lee mena dɔɔ waa tale lɛɛ balan ban pou bɛɛ tɛɛ ɔ dɔɔ kɔɲ Wurubuarɛ gyan nɛ nyee, nawolo nyi ɔ kyaa kekpaakekpaa te ɔ ne fane fa Wurubuarɛ lee be dɔɔ.

²⁶ Yesu Kristo yena Wurubuarɛ sae kegyia ɲon ɔ ne tale yɛɛ kpene ken dɛɛ gyae nɛ fa daa. Nawolo nyi ɔ gbɛnenɛ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman, te nombiikum kamase na ayimɛɛ kamase mɔ be doo ɔ man ya. Wurubuarɛ lese e lee nombiakumɛɛyɛera man te ɔ gyinaa e adido kela walaɲ kamase. ²⁷ Yesu be doo ɲgba Wurubuarɛ saese kegyiise ban bɔɔ kyaa kaalaɲ nɛ ya. Ban na wee na wee na kaboena nyi baa

deesi gberaa ba wose ayimεε, pena be kaa deesi gberaa be balan mo wui ayimεε na Wurubuarε ka mo be nombiakumεε kyεε wɔ. Mɔna Yesu dɔɔ tekaboena nyi waa yεε mena ya, ɔ kedeesa ken yεε dokolon koon. Deban ken ɔ ba yem ɔpanɔan dɔɔ nε, te ɔ moo ɔ wose fa ngba kedeesa kolo nε lee balan nombiakumεε dɔɔ, na Wurubuarε ka mo be nombiakumεε kyεε wɔ. ²⁸ Balan ban bɔɔ tεε Mosesi mmaraase njan dɔɔ lese wɔ nyi baa yεε Wurubuarε saese kegyiise nε, ba te yεε balan ban be gbεenenε tenεε Wurubuarε siaman kelii ɔto ya. Mɔna mmaraase njan wɔle na Wurubuarε kanja ntam kpu na nombii ken ɔ be yako see nε, te ɔ lese ɔ bu Yesu Kristo njon dukum kamase be doo ɔ man ya nε nyi waa bese ɔ sae kegyia kekpaakekpaa.

8

Yesu Kristo yena de Wurubuarε sae kegyia

¹ Nombia njan dεε yako nε pou nyee yena nyiaa, de dana Wurubuarε sae kegyia njon ɔ kyaa Wurubuarε dekpatakperε njon gyoorogbeli ken dunolon dɔɔ. ² ɔ ne yεε ɔ saere tom ken Wurubuarε ɔsom deni dinaa tɔmante ken man adido botɔɔ. Kei yena Wurubuarε ɔsom deni gbagba ken. Na denibalan banja na mena deni kenan ya, mɔna Wurubuarε gbagba banja na ke.

³ Akpaa ba see sae kegyia kamase tεεle kei dɔɔ na, ɔ tom yena nyi waa mo kedeesa abɔɔ na wonembia ban balan ne faa nε deesi fa Wurubuarε. Mena dɔɔ te kaboena nyi sae kegyia Yesu mɔ, waa nyin kpene ken waa mo gyu ke deesi fa Wurubuarε. ⁴ Nyi Yesu den kyaa tεεle kei dɔɔ nε, nafa njon te nyin gbεε di saere kei ya. Nawolo nyi na be te wulaa lese balan ban baa di saere nε see, ngba mena ken Mosesi mmaraase njan ba wola wɔ nε. ⁵ Tom ken bεε yεε Wurubuarε ɔsom deni dinaa ken man adido nε, ken yaa saese ban ne kasee

yεε Wurubuarε ɔsom deni dinaa ken man tεεle kei dɔɔ nε. Mena mo ke te deban ken Mosesi ne gyae waa ban Wurubuarε ɔsom deni ken bɔɔ mo kanyan yεε nε, Wurubuarε faree e nyiaa, “Kεε na n ke yεε kpene kamase nideli, na ke kyaa na ken mɔɔ lese wola nen bula ken dɔɔ nε pεpεpε.” ⁶ Yesu saere tom ken ɔ be kaa yεε tεεle kei dɔɔ nε dei kela saese benεε ban bɔɔ kyaa kaalan nε wui. Mena mo te nɔkebakese wɔle ken dɔɔ ɔ ba moo, na ke yela balan gbεenenε ka teneε Wurubuarε siaman nε dei kela nɔkebakese bene ken. Nawolo nyi abɔɔ njan ɔ be yako nyi waa ta nɔkebakese wɔle kei dɔɔ yεε nε, dei kela abɔɔ njan ɔ be yako nyi waa ta nɔkebakese bene ken dɔɔ yεε nε.

⁷ Nyi nɔkebakese gyan gbate ken wose man den be dana nombii ya nε, nafa nɔkebakese wɔle ba tekaa hia bela ya. ⁸ Mɔna Wurubuarε naawɔ nyi nɔkebakese bene ken te yeli ɔ balan gbεenenε ka teneε ɔ siaman ngba mena ken ɔ ne gyae nε ya. Mena dɔɔ te ɔ yako ba wose man nombia nyiaa,

“Deban daale ne kon,
ken maa bake nɔɔ wɔle see fa
me balan Iseraetena
na Gyuda duulun man balan.

⁹ Kei be gyae ke yεε ngba
nɔkebakese ken daa na be
naanaɔ be bake see,
deban ken mɔɔ mo me don lese
wɔ lee

Igyipite tεεle man nε ya.
Nawolo nyi ken be te di me
nɔkebakese
kenan dɔɔ kelii ɔto dɔɔ ya nε,
te ma lese me sia yela wɔ.

¹⁰ Nɔkebakese wɔle ken maa bake
na me balan Iseraetena yena
nyiaa,

‘Maa mo me nombia njan do ba
agyuense man,
na maa nmarase nja do be
konɔɔse man.
Man ne gyae la maa yεε be Wu-
rubuarε,
na ban mo ke yεε me balan.’

11 Nolo be gyae waa tekaa wola ɔ dɔɔ
nombia bela,
yaa nolo mo ke yako ɔ lonɔto nyi
'Maa wola neɲ Wurubuaɛ gbɛɛneɲ
ya!'

Nawolo nyi be popou baa gyenɲ man
lee
ba kemaasa dɔɔ kelii be kegyia
dɔɔ.

12 Maa mo be nombiakumɛɛ pou
kyɛɛ wɔ,
kenɲ moɔ gyae maa tekaa tɔɔse
abɔɔ
ɲan bɔɔ yɛɛ tia man nɛ bela ya."

13 Wurubuaɛ ke baake nɔɔkebakeseɛ
kei nyi nɔɔkebakeseɛ wɔle nɛ, na ɔ
na wolo baa nyi gyanɲbate kenɲ te
yɛɛ bene. Te kpene kamase kenɲ ka
de yɛɛ bene na, kɔɔ doo kolo man
bela ya. Nawolo nyi be te nyiɲ kolo
wɔle see ke nawɔɔ man.

9

Gyudatena ɔsom

1 Nɔɔkebakeseɛ gyanɲbate kenɲ
man nɛ Wurubuaɛ wola wɔ gbɛɛ
kenɲ man baa mo som e, na botɔɔ kenɲ
baa som e tɛɛle kei dɔɔ. 2 Be banɲa
ɔsom deni dinaa te ba moo kanyan
dinaa daale kpase ke man ala. Sia-
mante kenɲ man te ba moo kanea
na tebulu kenɲ dɔɔ bɛɛ mo bodobodo
gyakaa fa Wurubuaɛ kedi nɛ see.
Botɔɔ te bɛɛ baake nyi Wurubuaɛ
ɔsom deni dinaa siamante. 3 Wɔlete
kenɲ mo te bɛɛ baake nyi Wurubuaɛ
ɔsom deni dinaa tɔɔmante. 4 Abɔɔ
ɲan doo botɔɔ yɛna kedeesa boe kenɲ
bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ke te bɛɛ
too oliifi ke dɔɔ nɛ, na adakaa kenɲ
bɔɔ mo kɔba yayam mataa mataa ke
pou kilisi nɛ. Adakaa kenanɲ senɲɛ
la fa nɔɔkebakeseɛ wɔle kenɲ. Abɔɔ
ɲan doo adakaa kenanɲ man yɛna,
kɔba yayam nyefale kenɲ weenɛɛ
ɲan bɛɛ baake ɲa nyi maana doo
ke man nɛ, na Aaron gbutu kenɲ
ba potee nɛ na boya patalapatala
ala ɲan bɔɔ ɲmarase mmaraase
ɲan Wurubuaɛ ba mo fa Mosesi
nɛ gyakaa ɲe dɔɔ nɛ. 5 Ba te
yɛɛ Wurubuaɛ kpilala bala banɲ
bɔɔ fɛɛɛ be benɲkeɛ nɛ gyakaa

adakaa kenɲ dɔɔ. Kei na wola la
nyi Wurubuaɛ kyaa botɔɔ kenanɲ.
Bɛɛ baake Wurubuaɛ kpilala be-
nanɲ nyi Kerubimse. Kerubimse
banɲ nsana nsana te Wurubuaɛ ne
wii balanɲ waranɲase mo be nombi-
akumɛɛ kyɛɛ wɔ. Kei yɛna kpene
kenɲ maa tale yako ɲon debanɲ kei,
nawolo nyi moɔ gyae maa tale lese
nombia kenɲa man pou wola ɲon
debokeiman ya.

6 Nyi akpaa ba see abɔɔ kenɲa pou
deni kenɲ man tanɲ nɛ, Wurubuaɛ
saeɛɛ banɲ na gyoo deni siamante
kenɲ man ke yɛɛ be saere tom wee
kamase. 7 Mɔna Wurubuaɛ sae
kegyia ɲon waagenɲ te kaboena nyi
waa gyoo Wurubuaɛ ɔsom deni
dinaa tɔɔmante kenɲ man. Kulutoo
dokolonɲ man na, dokolonɲ koonɲ te ɔ
na gyoo ke man. Pɛte waa gyoo ke
man mo na, kaboena nyi waa nyiɲ
wonembu fatabo kenɲ waa mo gy-
oraa ɔ wose na ɔ balanɲ banɲ pou lee
be nombiakumɛɛ ɲan be ta gyem ya
te bɔɔ yɛɛ nɛ dɔɔ. 8 Wurubuaɛ felinɲ
ɲon dɔɲ nombia kenɲa dɔɔ ɔ na wola
daa lee abɔɔ kenɲa man nideli nyiaa,
debanɲ kenɲ Wurubuaɛ kanyanɲ ɔsom
deni dinaa kei nyiɲa ka senɲɛ nɛ, na
gbɛɛ ta toro ta fa balanɲ yakaa nyibanɲ
nyi baa gyoo Wurubuaɛ ɔsom deni
dinaa tɔɔmante kenɲ man ya. 9 Kei
yɛɛ nombia ɲan doo fa daa tɛɛle
kei dɔɔ balanɲ, na dɛɛ kasee kolo
lee ke man. Nombia kenɲa na wola
daa baa nyi, wonembia na abɔɔ
ɲan balanɲ ba mo deesi pataa Wu-
rubuaɛ nɛ, te tale gberaa ba ayimɛɛ
na baa gyenɲ be konɔɔse man nyi
Wurubuaɛ ta mo be nombiakumɛɛ
kyɛɛ wɔ ya. 10 Nawolo nyi bɔɔ ɔsom
pou yɛɛ wosenaane man ɔsom ke.
Te ba kpene kamase gyakae kedi na
kenyɔɔ na wose kefaafo mmaraase
dɔɔ, ɲgba mena kenɲ ba mmaraase
na wolo nɛ. Kenɲa doowɔ menɛɛ kelii
debanɲ kenɲ Wurubuaɛ be kaa wola
wɔ gbɛɛ wɔle kenɲ baa mo som e lee
nɔɔkebakeseɛ wɔle kenɲ man nɛ.

11 Nenɛɛ dɔɔ Kristo yɛna de Wu-
rubuaɛ sae kegyia, te ɔ ta mo abɔɔ

kpaakpaa kɔŋ ɔsom wɔle keŋ nenɛɛ de dana nɛ man. Mena abɔɔ keŋa kela abɔɔ ŋan nafa ŋe doo ɔsom bene keŋ man nɛ. Te Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ɔ ne yɛɛ ɔ tom nɛ, kela bene keŋ lee gbɛɛ kamase man. Ka te yɛɛ ɔsom deni keŋ denibalan ba mo be nyinmaase ma ke ya. Mena dɔɔ ka te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ɔsom deni ke ya. ¹² Deban keŋ ɔ ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante keŋ man nɛ, na asoose na nunkyuese bia fatabo te ɔ moowɔ gyoo botɔɔ ya. Mɔna ŋon gbagba fatabo te ɔ moowɔ gyoo botɔɔ ke deesi karatete dokolon mo tɔ nombiakumɛɛ kom kekpaakekpaa. Lee mena dɔɔ, te yeli Wurubuare ta mo de nombiakumɛɛ pou kyɛɛ daa kekpaakekpaa. ¹³ Gyangba gyangba keŋ na, nyi akpaa ŋolo da mo ayimɛɛ tina ɔ wose nɛ, bɛɛ mo asoo na nunkyue baale fatabo, na nunkyue bu ŋon bɔɔ too e nɛ tɔŋ ŋmatee ɔtenate mo gberaa wa ayimɛɛ ŋan lee ɔ wose man. ¹⁴ Nyi akpaa nunkyuese na asoose fatabo ne tale gberaa ayimɛɛ lee balan wose man nɛ, kenan na Kristo fatabo gyae ke tale yɛɛ kela mena na ke kyɛɛkeɛ de dinɔɔ. Nawolo nyi na ayimɛɛ kamase be doo ɔ man ya, te ɔ tɛɛ Wurubuare felin ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ don dɔɔ mo ɔ wose deesi fa Wurubuare lee de nombiakumɛɛ dɔɔ. ɔ fatabo keŋ ne faafo na de nombiakumɛɛ lee de konɔɔse man, na dɛɛ tale som Wurubuare ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ nideli.

¹⁵ Lee kei dɔɔ Kristo te kaa bese walan ŋon ɔ doo daa na Wurubuare nsana lee nɔɔkebakesee wɔle keŋ man, na ke yela balan ban Wurubuare be baake wɔ nɛ ke nyin kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa fa wɔ kekpaakekpaa nɛ. Te lee Kristo yen kei dɔɔ, nombiakumɛɛ ŋan balan be yɛɛ deban keŋ be doo nɔɔkebakesee gyangbate keŋ man nɛ, Wurubuare ta mo ŋe popou kyɛɛ wɔ.

¹⁶ Nyi akpaa ŋolo de yɛɛ ɔ yen

wɔle abɔɔ kekpala tɔne see nɛ, kaboena nyi ɔtenate waa yen pena ŋolo ke di wa abɔɔ. Nawolo nyi walan ta yɛɛ ta ya na, bɔɔ ne di wa abɔɔ ya. ¹⁷ Nyi ŋolo da yem na, pɛte ɔ yen wɔle abɔɔ kekpala tɔne keŋ ne yɛɛ tom. Nyi akpaa walan ŋon ɔ be yɛɛ ke nɛ ta yɛɛ ta ya na, tɔne kenan bɛɛ yɛɛ tom ya. ¹⁸ Lee kei dɔɔ te Wurubuare moo fatabo tɔ nɔɔkebakesee gyangbate keŋ nɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ te deban keŋ Mosesi be yako balan ban pou Wurubuare mmaraase ŋan tan nɛ, ɔ moo nunkyuese bia na asoose fatabo mo kyakale na lon. Kenan wɔle te ɔ moo wona ŋaale ŋgba kekun nɛ te ɔ kpera dan daale tombii, te ɔ moo ŋa bom sɔɔ lon na fatabo keŋ man te ɔ moowɔ ŋmatee mmaraa tɔne keŋ na balan ban pou mo gyoraa wɔ. ²⁰ Kenɛte Mosesi yako balan ban nyiaa, kei yena fatabo keŋ Wurubuare ba mo tɔ nombia ŋan emɛɛ na e be bake see nyi yaa di ŋe dɔɔ nɛ nɔɔ. ²¹ Mena mɔ te Mosesi moo fatabo keŋ ŋmatee Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ, na ɔsom abɔɔ ŋan pou. ²² Ke yɛɛ ampan nyi Mosesi mmaraase ŋan nawolo nyi, fatabo te bɛɛ mo gberaa kpene kamase lese ka ayimɛɛ. Mena dɔɔ nyi akpaa fatabo ta lee ya na, kenan na dukum ka mo kyɛɛ mɔ be kyaa ya.

²³ Mena dɔɔ kaboena nyi baa mo wonembia deesi, na baa mo gberaa abɔɔ ŋan ŋe kyaa tɛɛle kei dɔɔ te ŋa seŋɛɛ fa adido wui ŋan nɛ. Mɔna adido wui ŋan gbagba dɔɔ, kaboena nyi baa mo kpene keŋ keɛ gyoo sibii kela wonembia fatabo ne deesi bo mo gyoraa ŋa. ²⁴ Nawolo nyi na ɔsom deni dinaa keŋ bɔɔ kasee adido wui keŋ yɛɛ nɛ tɔɔman te Kristo gyoo wɔ ya, mɔna ɔ gyoe adido gbagba botɔɔ keŋ Wurubuare kyaa nɛ. Te nenɛɛ ɔ seŋɛɛ de nawɔɔ man Wurubuare siaman ɔ na sola e fa daa. ²⁵ Kulutoo kamase na, Gyudatena saese kegyia ŋon na mo wonembu fatabo gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante keŋ man

ke deesi. Mɔna Kristo dɔɔ ɲon ta mo ɔ wose gyu botɔɔ ke deesi fa Wurubuarɛ kulutoo na kulutoo ya. ²⁶ Nyi Kristo den yɛwɔ mena nɛ, nafa ɲon naa diyem agbaatee agbaatee mo leenanɲon debaɲ ken Wurubuarɛ be yɛɛ tɛɛle kei kewalan nɛ. Mɔna tɛɛle kei kee gyu kɔ ɔto nɛ, ɔ lese ɔ wose wola te ɔ moo ɔ wose deesi karatetee dokolon na waa mo lese de nombiakumɛɛ. ²⁷ Doo fa deniwalan kamase nyi yen dokolon te waa yen tɛɛle kei dɔɔ. Lee kenanɲon wole na Wurubuarɛ waa di ɔ nombia. ²⁸ Mena yen dokolon kenanɲon ke te Kristo mo yenawɔ mo ɔ wose fa, na waa nyinɲon lese balan burum lee ba dukum man. Yesu waa bese kɔɲon tɛɛle kei dɔɔ bela. ɔ kee kɔɲon kei dɔɔ, na ɔ ne kɔɲon bo ɔ kaa lese balan lee be nombiakumɛɛ man ya. Mɔna ɔ ne kɔɲon bo ɔ kaa lee balan ban bɔɔ yɛɛ kakyen be kyaa be daa na e nɛ nyee.

10

¹ Mosesi mmaraase ɲan senɛɛ bo fa abɔɔ kpaakpaa ɲan dɔɲon wole kaa kɔɲon nɛ, ɲa te yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ɲenanɲon gbagba ya. Lee kei dɔɔ kedeesase ɲan balan ne deesi kulutoo kamase ɲgba mena ken mmaraase ɲan ba wola wɔ nɛ, be gyae ke tale yela walan gbɛɛnenɲon ka tenee Wurubuarɛ siaman ya. ² Nyi ba kedeesase ɲenanɲon denɲon talawɔ yela be gbɛɛnenɲon denɲon teneewɔ Wurubuarɛ siaman nɛ, nafa benɲon wulaa tinaa kedeesase ɲenanɲon yela. Nyi ɲe denɲon talawɔ lee wɔ nɛ, nafa bɔɔ tekaa wolɛɛ nyi Wurubuarɛ waa kaa wɔɲon ba denɲon lee be nombiakumɛɛ ɲenanɲon dɔɔ ya. ³ Mɔna anokoare kenɲon doo nombii kei man yena nyiaa, kulutoo kamase na mena kedeesase ɲan be deesi agbaatee agbaatee nɛ, na bese bo yela bɛɛ tɔɔse be nombiakumɛɛ ɲan bɔɔ yɛɛ kaalan nɛ. ⁴ Nawolo nyi nunkyuuse na asoose fatabo, be gyae ke tale faafu dukum lee deniwalan wose man ya.

⁵⁻⁶ Lee mena dɔɔ debaɲ ken Kristo ne gyae waa kɔɲon tɛɛle kei dɔɔ nɛ, ɔ yako ɔ kya Wurubuarɛ nyiaa, “Na kedeesa na abɔɔ ɲan bɛɛ mo sola nenɲon nɛ na gyoo na n sia ya.

Wonembia kato kedeesa, na dukum kasola kedeesa koran bɛɛ gyoo n sia ya.

Mɔna n te desina ma wosenaane na maa mo ke deesi fa nenɲon.

⁷ Mena dɔɔ,

‘Me Gbenɲonɲon man yaa.

Me kɔɲon me kaa yɛɛ n kegyaebii, ɲgba mena ken bɔɔ ɲmarase ma wose man nombia do n nombia anmarasen see ɲan man nɛ.’ ”

⁸ Kristo tanɲon wulaa yako kaalan nyiaa, “Wurubuarɛ bɛɛ gyae kedeesa na abɔɔ ɲan bɛɛ mo sola e na wonembia kato kedeesa na dukum kasola kedeesa ya, te ɲe bɛɛ gyoo ɔ sia mo ya.” Mɔna kenɲon pou yɛɛ kpene ken Mosesi mmaraase ɲan na wolo nyi baa yɛɛ. ⁹ Botɔɔ te Kristo besewɔ yako nyiaa, “Me Gbenɲonɲon man yaa. Me kɔɲon me kaa yɛɛ n kegyaebii.” Kei nawolo baa nyi Wurubuarɛ te bɛɛ kedeesa gyanɲonɲon ken, te ɔ moo Kristo wui ken ɔ ba mo ɔ wose deesi nɛ kaa see ke nawɔɔ man. ¹⁰ Wurubuarɛ kegyaebii ken Kristo be kɔɲon kaa yɛɛ mo ɔ wose deesi karatetee dokolon kekpaakekpaa nɛ, ken lese na da ayimɛɛ desina daa see fa Wurubuarɛ.

¹¹ Wee na wee na, Gyudatena saese banɲon gyakaa bee deesi kedeesa dokolon kenanɲon agbaatee agbaatee. Mɔna ɲe bɛɛ tale lese dukum lee deniwalan wose man ya. ¹² Mo Kristo dɔɔ ɲon moo ɔ wose deesi fa Wurubuarɛ karatetee dokolon kekpaakekpaa, na waa mo lese de nombiakumɛɛ. Kenanɲon wole na te ɔ ke kyaawɔ Wurubuarɛ dunolonɲon dɔɔ adido. ¹³ Lee mena debaɲ kenanɲon pou nɛ, ɔ sɛɛ ɔ kyaa botɔɔ ɔ ne daa wee ken Wurubuarɛ waa mo ɔ kolala pou do e ɔ nawɔɔ tɛɛ nɛ. ¹⁴ Kristo kedeesa ken ɔ ba mo ɔ wose deesi

fa Wurubuarɛ dɔɔ nɛ, te yeli balan ban pou ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose nɛ, ta bese balan ban ayimɛɛ be doo be man ya nɛ kekpaakekpaa.

¹⁵ Wurubuarɛ felin̄ n̄on gbagba mɔ ne di adansɛɛ lee mena nombia ken̄a wose man, n̄gba mena ken̄ bɔɔ n̄marase Wurubuarɛ nombia an̄marasen̄ see man nɛ nyiaa.

¹⁶ Wurubuarɛ kpa,
 “Nɔɔkebakeseɛ ken̄ man̄ ɛ
 Gben̄gyoo Wurubuarɛ
 na me balan̄ be bake see yena
 nyiaa,
 Deban̄ daale de lii na,
 maa mo ma mmaraase n̄an
 do be konɔɔse na ba nyeeya
 man.”

¹⁷ Ken̄te ɔ besewɔ yako nyiaa,
 “Mɔɔ gyae maa tɔɔse be nombi-
 akumɛɛ
 na be nombia nkan̄kan̄an̄ n̄an
 bɔɔ yɛɛ nɛ bela ya.”

¹⁸ Te nyi akpaa Wurubuarɛ ta mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa na, ta tekaa kaboena nyi dɛɛ bese deesi fa e lee de nombiakumɛɛ dɔɔ bela ya.

ɛ yela dee tuu benaa Wurubuarɛ

¹⁹ Me tebia, lee Yesu yen̄ ken̄ dɔɔ de te nyin̄ gbɛɛ ken̄ dɛɛ tale gyoo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa tɔɔmante ken̄ man yakaa. ²⁰ Nɛnɛɛ dɛɛ tale gbaa kanyan̄ ken̄ bɔɔ mo kpase deni dinaa ken̄ man nɛ. Nawolo nyi Yesu ta mo ɔ wose deesi mo toro gbɛɛ wɔle ken̄ na mo daa gyu nyeedon̄ wɔle ken̄ man nɛ fa daa. ²¹ Nɛnɛɛ de te nyin̄ Wurubuarɛ sae kegyia dekpatakperɛ n̄on daa Wurubuarɛ balan̄ pou doo ɔ nyin̄maa man. ²² Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ mo konɔɔ kpaakpaa tuu benaa Wurubuarɛ, na dɛɛ kyan̄ kelɛɛdi ken̄ dɔɔ lɛɛdi nɛ man ken̄ken̄. ɛ yela dɛɛ yɛɛ balan̄ ban̄ bɔɔ gberaa be nombiakumɛɛ lee ba wose man ken̄ bɔɔ tekaa wɔlɛɛ na n̄a bela ya, na dɛɛ yɛɛ balan̄ ban̄ bɔɔ mo Wurubuarɛ lon̄ faafɔ da ayimɛɛ pou leki nɛ. ²³ ɛ yela dɛɛ kyan̄ nombia n̄an dɔɔ lɛɛdi te de loo gyakaa n̄e

dɔɔ nɛ man ken̄ken̄ ken̄ dɔɔ lee de wole ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ de yako nombii see na, ɔ bɛɛ lee ke wole ya. Mena dɔɔ abɔɔ n̄an ɔ be yako see nyi waa yɛɛ fa daa nɛ, waa yɛɛ n̄a fa daa. ²⁴ Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ gyuen̄ mena ken̄ dɛɛ do dɔn̄a kakyen̄, na dɛɛ gyae dɔn̄a na dɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa fa dɔn̄a. ²⁵ ɛ na yeli dee tina kegyan̄ee som n̄gba Kristotena nɛ yela, n̄gba mena ken̄ baale ba mo ke yɛɛ be dinɔɔ nɛ ya. Mɔna ɛ yela dɛɛ kyaa gyan̄ee na dɛɛ do dɔn̄a kakyen̄ nideli, tuturu na nɛnɛɛ ken̄ dɔɔ naa nyi de Gben̄gyoo Yesu wee dinaa ken̄ ɔ be yako see nyi waa bese kon̄ na benaa nɛ.

²⁶ Akpaa nyi n̄olo gyen̄ nyeedon̄ nombia gbagba n̄an te ɔ bese naa na sia yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ, ken̄an̄ na kedeesa daale be kyaa ken̄ ɔtenate waa deesi fa Wurubuarɛ, na Wurubuarɛ ka mo ɔ nombiakumɛɛ kyɛɛ e bela ya. ²⁷ Mɔna ɔtenate waa kyaa bo na wɔe kelɔ ɔ ne daa nombia kedi wee, na boalan̄ degyapaa ken̄ gyae kaa kpa balan̄ ban̄ pou bɔɔ koro sen̄ tia Wurubuarɛ nɛ. ²⁸ Gyan̄gba gyan̄gba ken̄ nɛ, akpaa n̄olo te di Mosesi mmaraase n̄an dɔɔ ya te balan̄ bala yaa batooro de di adansɛɛ tia e nɛ, bɛɛ ko ɔtenate ken̄ bɔɔ ne wii ɔ waran̄ase ya. ²⁹ Akpaa mena te doo nɛ, ken̄an̄ na den̄ele ken̄ baa wɔn̄ walan̄ n̄on ɔ ta mo Wurubuarɛ bu n̄on nombia n̄an yɛɛ kolo ya nɛ, ka dokoso be kyaa ya. Baa wɔn̄ ɔtenate den̄ele nideli, nawolo nyi ɔ nombia ayɛɛsa nawolo baa nyiaa Yesu fatabo ken̄ ɔ ba mo tɔ nɔɔkebakeseɛ wole ken̄ nɔɔ, te ɔ ba mo gberaa da ayimɛɛ lee da wose man nɛ be dana tɔnɔɔ fa e ya, te ɔ ta mo Wurubuarɛ felin̄ n̄on ɔ na mo ɔ bɛɛɛ boele balan̄ mɔ nɛ yɛɛ kolo ya. ³⁰ Nawolo nyi da gyen̄ nyi Wurubuarɛ yakowɔ nyiaa, “Man̄ ne gyae la maa tɔ me balan̄ kom lee be nombiakumɛɛ dɔɔ.” Wurubuarɛ nombia an̄marasen̄ see na bese yako nyiaa, “De Gben̄gyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa di ɔ

balan nombia.” ³¹ Ke gyae ke yee gyakolon, nyi nolo ke yala Wurubuarɛ non ɔ kyaa kekpaakekpaane nyinmaa man.

³² E toose deban ken ɛ be tangbɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ nombia nan di kewalan nɛ. Nombia dinaana yala non, mona ɛ kyanɛ ɛ wose sen kenken di ne doo. ³³ Weeya naale man na bɛɛ tee non, fulu non balan man. Naale man mo na, ɛ na sem ɛ tebia ban bɛɛ naase wo diyem nɛ wole, naa diyem ngba ban mo nɛ. ³⁴ E wii ɛ tebia ban bo kyan wo to deni nɛ waranase. Be leo ya aboo koran na ɛ ta ko ɛ wose ya, mona ke yee non gyon bo, nawolo nyi ɛ gyen nyi ɛ dana aboo kpaakpaan nan na kela tɛɛle kei doo aboo, te ne doo fa non kekpaakekpaane nɛ.

³⁵ Mena doo ɛ na yeli ɛ wose ke yokose non Wurubuarɛ osom ken man ya. E kyan nombia nan ɛ be lɛɛdi nɛ man kenken, nawolo nyi wee daale Wurubuarɛ waa to non kom. ³⁶ Kaboena nyi yaa yee kakyen sen kenken na ɛ ke nyin tale yee Wurubuarɛ kegyaebii. E yee mena na ɛ ke nyin kpene ken ɔ be yako see nyi waa fa non nɛ. ³⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see nan ne yako nyiaa,

“Be gyae ke kyare ya,
walan non kaboena nyi waa kon
nɛ waa kon.

ɔ be gyae waa doo wole na kekɔn ya.

³⁸ Me balan ban be gbɛɛnen tenɛ
me siaman nɛ,
lee ba kelɛɛdi doo te baa nyin
nyeedon kyaa.

Mona akpaa be man nolo ta sen ɔ
kelɛɛdi man kenken ya
te ɔ lee ɔ wole na,
ɔ nombia be gyae ka gyoo me sia
ya.”

³⁹ Daa te yee balan ban boo lee Wurubuarɛ wole, te ban na e nsana be tiri kekpaakekpaane nɛ ya. Mona daa yena balan ban doo lɛɛ Wurubuarɛ di, te ɔ be lɛɛ da nyee nɛ.

11

Wurubuarɛ kelɛɛdi

¹ Won yena Wurubuarɛ kelɛɛdi? Ken yena nyi deniwalan ka gyen ɔ konoo man nideli nyi, aboo nan ɔ loo gyakaa ne doo nɛ waa nyin na. Doo nyi ɔ bɛɛ naa mena aboo nenan na ɔ sia ya, mona ɔ gyen ɔ konoo man nideli nyi mena aboo nenan kyaa, te wee daale waa kaa nyin na.

² Mena ke te benɛntena ban mo lɛɛ Wurubuarɛ di, te lee ba kelɛɛdi doo Wurubuarɛ kelɛɛ wo.

³ Lee mena ken doo lɛɛ Wurubuarɛ di doo te da gyen nyi noowoya naagen te ɔ kolosiwo, te aboo nan pou ne kyaa adido na ateta nɛ konawo. Kei nawolo baa nyi aboo nan pou deniwalan bɛɛ naa na ɔ sia ya nɛ, nan te Wurubuarɛ moowo yee aboo nan dɛɛ naa na de sia nɛ.

⁴ Abele kelɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di doo, aboo nan ɔ ba mo deesi fa Wurubuarɛ nɛ gyoo Wurubuarɛ sia kela ɔ kegyia Kani wui. Mena doo Wurubuarɛ mo lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnen tenɛ non Wurubuarɛ siaman. Abele wulaa yɛnawo mona ɔ kelɛɛdi nombia nan ɔ be yee nɛ, ne sɛɛ ne doo fa daa.

⁵ Enoke mo kelɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di doo te Wurubuarɛ gate e gyu adido na ɔ sia fonɛɛ. Nolo te naa e ya nawolo nyi Wurubuarɛ moo e gyu adido. Pɛ Wurubuarɛ ka mo Enoke gyu adido nɛ, Wurubuarɛ dii adansɛɛ lee ɔ wose man nyi ɔ nombia na gyoo non Wurubuarɛ sia.

⁶ Nyi akpaa nolo bɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di ya nɛ, ɔtenate nombia be gyae ka gyoo Wurubuarɛ sia korakora ya. Walan kamase non ɔ ne gyae nyi waa kon Wurubuarɛ gyan nɛ, kaboena nyi ɔtenate dɛɛ lɛɛ di nyi Wurubuarɛ kyaa, te waa mo aboo kpaakpaan to balan ban pou bɛɛ yase be sia keo ɔ gbɛɛnen man nideli nɛ kom.

⁷ Nowa mo kelɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di doo, deban ken Wurubuarɛ be faree e lee kayeyɛɛ dinaa ken gyae ke kon tɛɛle doo nɛ, doo

nyi na ɔ ba gyen kayeyɛ kenan dinɔɔ ya, mɔna ɔ lɛɛ Wurubuarɛ di te ɔ yae adakaa dinaa. Kenɛte ɲon na ɔ dekpaɲalanmantena pou gyoowɔ ke man, te be nyiɲa nyeedonɲon debaɲ kenɲon loɲ be waale tɛɛle pou nɛ. ɔ kelɛɛdi kei te yeli ɔ te bu balan akan ban pou fɔɔ nyi be yɛɛ nombiakumɛyɛɛrawɔ, ken kabona nyi Wurubuarɛ waa wɔlɛ wɔ. Lee Nowa kelɛɛdi kei dɔɔ te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛɛnen tenɛɛ ɔ siaman.

⁸ Aberaham mɔ kelɛɛ kenɲon ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, debaɲ kenɲon Wurubuarɛ be baake e yako e nyi waa koro lee ɔ tɛɛle man, na waa gyu tɛɛle wɔle daale kenɲon ɔ be yako see nyi wee daale ke gyae kaa bese ɲon na ɔ duulɲon man balan pou wui dɔɔ nɛ ɔ nyii Wurubuarɛ dei. Debaɲ kenan na Aberaham ba gyen tɛɛle kenɲon Wurubuarɛ ne yako nɛ wose man kolo ya, mɔna ɔ korowɔ tina ɔ donɔɔ yela gyu botɔɔ. ⁹ Lee Aberaham kelɛɛdi dɔɔ ɔ gyuuwɔ kekyaa tɛɛle kenɲon Wurubuarɛ be yako see nyi ke gyae kaa bese ɔ wui nɛ dɔɔ ɲgba ɲɔɔle nɛ. ɔ ke kyawɔ kanyaɲ denɛɛ man ɲgba mena kenɲon ɔ bu Asiki na ɔ naanabii Gyekɔpo mɔ ba ke kyaa nɛ. Wurubuarɛ yakowɔ see fa Asiki na Gyekɔpo mɔ nyi wee daale mena tɛɛle kenanɲon gyae kaa bese be wui, ɲgba mena kenɲon ɔ be yako see fa Aberaham nɛ. ¹⁰ Na Aberaham dɔɔ, ɲon sia gyakaa bo donɔɔ kenɲon Wurubuarɛ gbagba ba mo adao lese ke, te ka senɛɛ nideli te ke dana donɲon te ke kyaa kekpaakekpaa nɛ dɔɔ.

¹¹ Doo nyi na Aberaham te ɲmɛɛ gbaa lolo te ɔ wɛɛle Saara mɔ yɛɛ ɔlamanbo e, mɔna lee kelɛɛ kenɲon ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ Wurubuarɛ yela ɔ lola bu. Nawolo nyi debaɲ kenɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa wɔ bu nɛ, ɔ lɛɛwɔ di nyi Wurubuarɛ waa di ɔ nombia ɲan ɔ be yako see nɛ dɔɔ. ¹² Lee mena dɔɔ Aberaham ɲon ɔ be ɲmɛɛ gbaa lolo te ɔ loo be gyakaa nyi nafa waa tale lola bela ya nɛ, ɔ kaa lola bu te ɔ duulɲon man balan kaa wukuwɔ ɲgba kyolobiise

ɲan ɲe kyaa adido, yaa epo nɔɔman aɲasa nɛ.

¹³ Mena balan kɛwɔ pou te nyiɲon kpene kenɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ ya, mɔna be gyakaa bɛɛ lɛɛ Wurubuarɛ di pɛte ba yekeewɔ. Nawolo nyi lee ba kelɛɛdi dɔɔ yɛɛ yaa ɲgba be wulaa naa abɔɔ ɲan na lem kenɲon wee daale baa kaa nyiɲon ɲa nɛ. Mena dɔɔ be nyaɲeewɔ do Wurubuarɛ nɔɔ, te be lɛɛwɔ do nyi be yɛɛ ɲɔɔlawɔ tɛɛle kei dɔɔ. ¹⁴ Balan ban bɔɔ gyuuusu be nɔɔ yako mena nombia kenɲon nɛ, na bɛɛ wolo baa nyi bɛɛ kɛo ban gbagba be tɛɛle na baa kyaa ke dɔɔ. ¹⁵ Kei nawolo baa nyi na be loo be gyakaa tɛɛle kenɲon bɔɔ koro tina ke yela nɛ dɔɔ ya. Nawolo nyi, nyi be loo denɲon gyakaa ke dɔɔ nɛ, nafa be dana gbɛɛ nyi baa bese gyu botɔɔ. ¹⁶ Mɔna ba moo be loo bo gyakaa tɛɛle kenɲon ke dei kela kenɲon bɔɔ koro yela ke nɛ dɔɔ. Mena tɛɛle kenanɲon yena Wurubuarɛ gyan adido. Mena dɔɔ be dana Wurubuarɛ desɛɲon nyi mena balan benanɲon baa baake e nyi be Wurubuarɛ ya. Nawolo nyi ɔ te desina tɛɛle kpaakpaa daale see wɔ.

¹⁷⁻¹⁸ Wurubuarɛ nombia aɲmarasenɲon see ne yako nyiaa, Wurubuarɛ yako Aberaham nyi, “N bu Asiki dɔɔ te maa ta na maa yela n duulɲon man balan ke wuku.” Mɔna Wurubuarɛ kɛɛɛ Aberaham kelɛɛdi kɛɛ te ɔ yako e nyi waa mo ɔ bu Asiki ɲonanɲon deesi fa e. Te lee kelɛɛ kenɲon Aberaham be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, ɔ desina ɔ wose nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuarɛ. ¹⁹ Aberaham sɛɛwɔ nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuarɛ, nawolo nyi wa agyuenɲon man na ɔ gyen nyi ɔ bu ɲon da yem koranɲon na, Wurubuarɛ waa tale gyuuusu e lee yenɲon man. N kɛɛ gba na, na yɛɛ yaa ɲgba ɔ moo e baa deesi fa Wurubuarɛ ampanɲon, te Wurubuarɛ gyuuusu e lee yenɲon man nɛ.

²⁰ Asiki mɔ kelɛɛ kenɲon ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, te ɔ talɛwɔ yako ɔ bia Gyekɔpo na Esawu abɔɔ ɲan

Wurubuarɛ waa yɛɛ fa wɔ wee daale nɛ.

²¹ Gyekɔpo mɔ keɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ deban ken ɔ yen ba benaa nɛ, ɔ senawɔ teeli na ɔ gbutu te ɔ doo Wurubuarɛ nɔɔ, te ɔ sola e nyi waa hiraa ɔ naanasebia Gyosefo bia baala bala ban.

²² Gyosefo mɔ keɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ pɛ waa yen nɛ, ɔ yako ɔ balan Israetena nyi wee daale baa kaa lee Igyipite tɛɛle man. Ken te ɔ wola wɔ mena ken baa yɛɛ ɔ nɔɔ.

²³ Mosesi ɔ kya na ɔ naa mɔ keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ be ka lola be bu Mosesi nɛ, be talewɔ weese e deni man gyaalanɔa ba-tooro, ken ba te yee Igyipite gyoo mmaraa ken ɔ ba see nyi baa koe bia baala ban bɔɔ lola wɔ kewalan nɛ ya. Nawolo nyi be naawɔ nyi bu nɔn te yɛɛ walan yakaate e ya.

²⁴ Mosesi mɔ keɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ deban ken ɔ ba bee nɛ, ɔ bɛɛwɔ nyi be na tekaa baake e nyi Igyipite gyoo bu alebu nɔn bu bela ya.

²⁵ Nawolo nyi ɔ kegyaebii yena nyi waa kaa kpu na ɔ tebia Wurubuarɛ balan ban na baa naa diyem, kela ken waa kyaa gyoo Faaro dɛɛ di gyon weeya akalansɛɛ nɔaale, na waa wɔlɛɛ na dukum man kedoo. ²⁶ ɔ naawɔ nyi akpaa nyeelɛɛre nɔn waa kaa kɔn nɛ dɔɔ te ba do e desɛn na, dana tɔnɔɔ fa e kela abɔɔ kpaakpaa nɔn pou waa nyin Igyipite tɛɛle man nɛ. Nawolo nyi kpene ken dɔɔ ɔ loo gyakaa nɛ, yena abɔɔ kpaakpaa nɔn Wurubuarɛ waa kaa fa e wee daale nɛ.

²⁷ Lee Mosesi keɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, ɔ korowɔ lee Igyipite tɛɛle man ken ɔ te yee ban ken gyoo nɔn waa gyeɛn ɔ dɔɔ nɛ ya. Doo nyi nombia nɔn be tun e gbɛɛnaa man nɛ dana don, mɔna ɔ ta bese ɔ wɔle ya. Nawolo nyi yɛɛ e nɔnba ɔ naa Wurubuarɛ nɔn walan bɛɛ naa e na ɔ sia ya nɛ nyi ɔ kpuɛ na e. ²⁸ Mosesi keɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te ɔ bana ba

nyeekeɛɛwee kedi ken dan, te ɔ yela ba koo wonembu te ba moo ɔ fatabo nmatee ba anaanɔɔse dɔɔ. Ken dɔɔ bɛɛ yɛɛ mena yena nyi, akpaa Wurubuarɛ kpilale nɔn de kɔn nyi ɔ kaa koe bia baala gyanɔba nyiban ban Igyipite tɛɛle man nɛ, na waa gbaa Israetena wui denɛɛ nɔn tina be bia baala ban yela.

²⁹ Israetena keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, te be talewɔ ta ɛpo yayam ken man ton nɔnba be don bo tɛɛle dɔɔ nɛ. Mɔna deban ken Igyipitetena mɔ ba gyoo nyi baa ton na, te boo ken wuuwɔ mo wɔ pou lan.

³⁰ Israetena keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ te be talewɔ ta kilisi Gyeriko donɔɔ weeya nyetooro, te dekyan ken bɔɔ maa kilisi donɔɔ ken nɛ pou tekeriiwɔ yala.

³¹ Futooli alo nɔlo kyaawɔ Gyeriko donɔɔ kenan man ken bɛɛ baake e nyi Rahabo. Rahabo kei keɛɛ ken ɔ be lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, deban ken Mosesi be kpila tewulɛɛ nyi baa gyu ke kɛɛ Gyeriko donɔɔ ken kedoo bii nɛ, ɔ lɛɛ tewulɛɛ benan nɔɔlale. Mena dɔɔ deban ken bɔɔ kaa koe balan ban pou bɔɔ yɛɛ denɛle don tia Wurubuarɛ donɔɔ kenan man nɛ, be ta ko nɔn Rahabo ya lee ɔ keɛɛdi dɔɔ.

³² Nafɔ me dana nombia burum maa bese tɔlɛɛ fa nɔn. Mɔna deban be doo fa man na maa yako nɔn kolo lee benɛntena nɔnba Gidiyon na Baraki na Samsen na Gyɛfeta na Defidi na Samuele na Wurubuarɛ akpenkpenngyɔɔra ban bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di nɛ wose man bela ya.

³³ Lee ba keɛɛ ken bɔɔ lɛɛ Wurubuarɛ di dɔɔ, be man baale talewɔ yoo di gyoonɛn dɔɔ te baale mɔ dii gyoori ke gbɛɛ dɔɔ, te baale mɔ nyinɔa abɔɔ nɔn Wurubuarɛ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ. Baale mɔ dii laamantese dɔɔ ken ba te tale kyan wɔ tao ya. ³⁴ Ban mɔ bɔɔ mo wɔ do boalan degyapaa man nɛ leewɔ ke man ken ba te nyakee ya, te baale mɔ leewɔ be kolala nyinmaa man ken ba te tale ko wɔ ya. Ban mɔ

nafɔ bɔɔ dana donɔ ya nɛ nyiɲa donɔ nideli yoo, te be dii be kolala pou dɔɔ kenɔ ba te tale senɔ be siaman ya. ³⁵ Lee ala baale mɔ kelɛɛ kenɔ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di dɔɔ, Wurubuare gyuuusu be balanɔ banɔ bɔɔ yekee nɛ lee yenɔ man fa wɔ.

Be naase be man baale diyem yenɔ yenɔ, mɔna be te tina ba kelɛɛdi yela lee Wurubuare wɔle ya. Nawolo nyi bɛɛ gyae nyi wee daale Wurubuare ke gyuuusu wɔ lee yenɔ man, na waa fa wɔ dekyae kpaakpaa kenɔ ka kela tɛɛle kei dɔɔ wui. ³⁶ Lee baale mɔ kelɛɛ kenɔ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di dɔɔ be naase wɔ diyem fulu wɔ do wɔ desɛɲ, te ba doo be man baale mɔ agbaraagbaraase mo wɔ ketɔ deni. ³⁷ Be funjii be man baale boya koe, te be bɛɛse be man baale yaalenɔ ala te ba moo silase koe baale. Namense na asoose tɔna te be man baale moowɔ wu ba wose, te be tɛɛwɔ na diyem te balanɔ kola wɔ naase wɔ diyem. ³⁸ Tekaboena nyi nafɔ mena balanɔ kɛwɔ baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ kpu na nombiakumɛɛyɛɛra ya. Lee ba kelɛɛdi dɔɔ be naa diyem, te be tɛɛwɔ yeyɛɛ depampaa dinaa man na bulase dɔɔ ngba balanɔ banɔ yoo be gegi wɔ lee banɔ gbagba be tɛɛle man nɛ, te be tɛɛwɔ dokii boya bɔɔnenɔ na tɛɛle bɔɔnenɔ man. ³⁹ Wurubuare kelɛɛ mena balanɔ kɛwɔ pou nideli lee ba kelɛɛ kenɔ bɔɔ lɛɛ e di dɔɔ. Mɔna be man njolo na njolo te nyiɲ kpene kenɔ ɔ be yako see nyi waa fa wɔ nɛ ya. ⁴⁰ Nawolo nyi Wurubuare te desina kolo kpaakpaa kenɔ ke dei kela gyanɔgbate kenɔ nɛ see daa. Te ɔ kegyaebii yena nyi daa na wɔ pou de dinɔɔ dɛɛ yɛɛ dinɔɔ kenɔ dukum kamase be doo ke man ya.

12

Ɛ yela dee sila Yesu Kristo

¹ Mena balanɔ burum kɛwɔ banɔ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɛ, ne di adanseɛ fa daa nyi Wurubuare ne di ɔ nombia dɔɔ. Mena dɔɔ ɛ yela dee tina kpene kamase kenɔ ne tɔ daa

gbɛɛ lee de Wurubuare ɔsom man, na nombiakumɛɛ njan ne bake daa te ne yeli dɛɛ yale da kelɛɛdi man bilenɔbilenɔ nɛ yela, na dɛɛ yase de sia na dɛɛ kyanɔ dɔ ɔsom kenɔ man nideli kelii ɔto ngba mena kenɔ de Gbenɔgyoo ba wola daa nɛ. ² Lee mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ mo de sia gyakaa Yesu waagenɔ dɔɔ. Non ne yeke la te dɛɛ tale senɔ kenɔkenɔ da kelɛɛdi man, nawolo nyi da kelɛɛdi pou gyakae ɔ dɔɔ lee ka kewalanɔ kelii ɔto. Lee gyonɔ kenɔ ɔ loo gyakaa ke dɔɔ nɛ dɔɔ, ɔ te yeli ɔpanɔdanɔ dɔɔ yenɔ kenɔ ke yɛɛ e desɛɲ ya. Mɔna ɔ nyiɲa konɔɔ senɔ kenɔkenɔ yela be gyoo e ɔpanɔdanɔ dɔɔ. Te nenɛɛ ɔ kyaa ɔ kya Wurubuare dunolonɔ dɔɔ ɔ gyoori kenɔ man. ³ Ɛ tɔɔse mena kenɔ Yesu be naa diyem nombiakumɛɛyɛɛra banɔ bɔɔ koro senɔ tia e nyiɲmaa man nɛ. Lee kenɔ pou wɔle na ɔ nyiɲa konɔɔ senɔ kenɔkenɔ. Lee mena dɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ na yeli ɛ wose keyokɔse njon ya, mɔna ɛ yela kei ka do njon kakyenɔ na ɛ ka senɔ kenɔkenɔ mena, na ɛ be nyiɲ lee ɔ wɔle ya. ⁴ Nawolo nyi ɛ gyenɔ nyi debanɔ kenɔ ɛ ne fiti nyi ɛ ka lese ɛ wose lee dukum man nɛ, ɛ man njolo te fiti ta kelii debanɔ kenɔ kaboena nyi baa ko e lee ɔ kelɛɛdi dɔɔ ya. ⁵ Yaa ɛ te wolee Wurubuare nombia anmarasenɔ see njan ne yako mo do ɛ man walanɔ kamase kakyenɔ lee kenɔ ɛ yɛɛ ɔ biawɔ dɔɔ nɛ? Wurubuare yakowɔ nyiaa,

“Me bu, nyi akpaa manɔ n Gbenɔgyoo ne desina nenɔ nɛ,
see denjele na n ke tei manɔ nideli.

Akpaa ma lese nombia si nenɔ nɛ,
na yeli n wose ke yokɔse nenɔ na n ka lee me wɔle ya

⁶ Nawolo nyi walanɔ kamase njon mɛɛ gyae ɔ nombia na te mɛɛ desina e.

Mena mɔ te walanɔ kamase njon me lɛɛ e do
nyi ɔ yɛɛ me bu e na,
njon te mɛɛ wɔɲ ɔ denjele.”

⁷ Diyem ken ε ne naa ne, ε nyin konɔɔ na ε ka mo ke nyi Wurubuare ne wɔn ε denjele baa. Nawolo nyi ɔ ta mo non yee ɔ bia. Te biikyaa wonti kyaa la ken ɔ kya bεε wɔn ɔ denjele ya? ⁸ Nyi akpaa Wurubuare te wɔn ε denjele ηgba mena ken ɔ ne wɔn ɔ bia pou denjele ya ne, na nawolo baa nyi ε te yee ɔ bia gbagbawɔ ya. ⁹ De popou dana kyaa tεele kei dɔɔ, ken nyi akpaa de yee kolo na bεε wɔn da denjele te dee bu wɔ. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan na kaboena nyi dεε yɔkɔse da wose fa de kya Wurubuare non ɔ kyaa adido ne, na dee nyin nyeedon kekpaakekpaa. ¹⁰ De kyaa ban be kyaa tεele kei dɔɔ ne, bεε wɔn da denjele bo ban gbagba kegyaebii man weeya akalansεε ηaale. Mɔna Wurubuare dɔɔ, non ne wɔn da denjele bo lee daa gbagba de deeli dɔɔ na dee nyin nyin ɔ dinɔɔ kpaakpaa ken dukum be doo ke man ya ne. ¹¹ Nyi akpaa be wɔn nolo denjele ne bεε yee e gyon ya. Ne takaa e nawolo nyi gbεε ken man baa mo e ta ne dana don. Mɔna wɔle wɔle ne ban pou bee nyin konɔɔ di denjele kewɔn ken dɔɔ ne, be gbεenenε na tenee Wurubuare siaman te ba wose mɔ ne fεε wɔ ba kekyaabii man.

ε kεε nideli na dukum ba gyoo ε man ya

¹² Mena dɔɔ ε na yeli ε wose ke yɔkɔse non ya! ε do ε wose kakyen na ε ka sen nideli ε kelεedi man. ¹³ Anokoare gbεε ken ε silana ne, ε kyan ε wose na ε ke sila ke nideli kelii ɔto, na ε ke tale kyɔ ε tebia ban ba kelεedi be dana don ya ne, na baa tale sen kenken ba kelεedi man kelii ɔto.

¹⁴ ε yase ε sia na ε ke kyaa na walan kamase wosefεeren man, na ε ke yase ε sia mo ε wose pou fa Wurubuare ken ayimεε kamase be doo ε wose man ya. Nawolo nyi akpaa ayimεε doo nolo man ne, ɔtenate be gyae waa naa de Gbengyoo na ɔ sia wee daale ya.

¹⁵ ε kεε ε wose man nideli ken nyi ε

man nolo be yee kolo na Wurubuare berεε ken ke bɔ e ya, te ε kεε nideli mɔ nyi walan kum nolo na doo ε man na waa mo nombiikum kaa gyoo ε man na ke yela balan burum ka yo gbεε ya. ¹⁶ ε kεε ε wose nideli ken nyi ε man nolo be yee kafon nombia, yaa waa yee walan non ɔ bee yee Wurubuare ya ηgba Esawu non weenεε nyefale dokolon dɔɔ, ɔ ba mo ɔ kegyiiri yɔɔ fa ɔ naabu ne ya. ¹⁷ Kenan wɔle ne εmεε gbagba gyen nyi nafa ɔ gyaewɔ nyi ɔ kya ke hiraa e ηgba ɔ bu kegyia ne mɔna ɔ te nyim ya. ɔ moo siasaran gyae gbεε ken nafa waa mo kyεεkee ɔ kya agyuen na waa hiraa e, mɔna te dee ɔ kya ke kyεεkee wa agyuen ya.

¹⁸ Wurubuare gyan yaa ε konawɔ. Mɔna ε te kon ɔ gyan bula ken ε ke tale tina ke ηgba mena ken Iseraetena be kon ɔ gyan Sinai bula ken tena man ne ya. Deban ken bɔɔ kon ɔ gyan bula ken tena man ne, be naawɔ nyi boalanbii daale ne kpaa te botɔɔ biriwɔ tuum te felin dinaa mɔ gyɔɔwɔ. ¹⁹ Be nyii kabere kewii botɔɔ na woya ηaale mɔ. Balan ban kenyii woya ηan ne, gyakolon gyoo wɔ te ba solawɔ nyi woya ηan na tekaa kolosi fa wɔ ya, nawolo nyi nombia ηan bɔɔ nyii ne ηe yee nombia dinaana ηa. ²⁰ Nombia ηenan yena nyi, "Nyi wonembu yaa kpene kamase de tina bula ken na, baa funii e boya ko." ²¹ Kpene ken be kon botɔɔ ne dana gyakolon nideli. Lee mena dɔɔ te Mosesi gbagba yakowɔ nyiaa, "Gyakolon dana man, te ma wose pou mɔ ta yen man."

²² Mɔna εmεε ban ε be lεε Yesu di ne dɔɔ, ε te kon kaa lii bula ken bεε baake nyi Siyon ne tεε. ε te kon kaa lii Wurubuare non ɔ kyaa kekpaakekpaa ne dεε. Botɔɔ yena Gyerusalem donɔɔ ken ke kyaa Wurubuare gyan adido ne. Botɔɔ te Wurubuare kpilala ban nolo na nolo be tale kala wɔ ya ne gyanewɔ bεε nyanee. ²³ ε te kon Wurubuare bia gyanbatena ban bɔɔ ηmarase ba yela adido te bɔɔ gyanee bεε nyanee

ne gyan. E te kon Wurubuarɛ non waa di balan pou nombia ne gyan. E te kon gyanɔba balan ban Wurubuarɛ be desinawo see fa o wose ne gyan. ²⁴ Nɛnɛɛ doo Yesu gyan yaa e konawo. Non yena walan non Wurubuarɛ be tɛɛ o doo, te o be bake nokebakeseɛ wole ken fa denibalan ne. Non yɛnala fa walan kamase, te o fatabo ken ba lee o man leki ne ne gyae la ka mo aboo kpaakpaa kona daa kela Abele wui fatabo ken.

²⁵ Mena doo e see denjele nideli na e ke tei walan non o ne kolosi fa non ne. Nawolo nyi gyanɔba balan ban boo beɛ be te nyii Wurubuarɛ nombia nan Mosesi be yako fa wo tɛɛle kei doo ya ne, Wurubuarɛ wona ba denjele. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan na nyi de beɛ de te nyii walan non o ne kolosi lee adido dei ya ne kenan na Wurubuarɛ waa won da denjele nideli kela wo. ²⁶ Mena deban kenan man ne, Wurubuarɛ woya yela tɛɛle wosiwo. Mona nɛnɛɛ o te yako see bela nyiaa, "Maa bese yela tɛɛle ke wosi bela. Na tɛɛle kaagen te maa yela ka ke wosi ya, mona maa yela adido mo ke wosi kpu." ²⁷ Ken Wurubuarɛ be yako nyi "Waa bese yela tɛɛle ke wosi ne, ke dana ka asɛɛ." Kei nawolo baa nyi, aboo nan pou o be yɛɛ te baa tale wosi na ne, waa lese na pou leki na ke ka aboo nan boo tale wosi na ya ne.

²⁸ Mena doo e yela dɛɛ do Wurubuarɛ noo, nawolo nyi dɛɛ kaa di gyoori o gyoorobiiri ken ke beɛ wosi ya te ke kyaa kekpaakekpaa ne man. E yela dɛɛ do e noo na dɛɛ som e gbɛɛ kpaakpaa ken o ne gyae ne man, na dɛɛ mo keyee na obuo fa e nideli. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuarɛ denjele kewon yɛɛ ngba boalan ken ne kpaawole aboo ne.

13

Mena ken dɛɛ yɛɛ na de nombia ka gyoo Wurubuarɛ sia

¹ E na tina donja kegyae yela korakora ya. E gyae donja deban

kamase ngba naa lolobia ne. ² E na beɛ noola kelee ya. Nawolo nyi gyanɔba baale lee noola, ken be ta gyem gba nyi be yɛɛ Wurubuarɛ kpilalawo ya. ³ E toose e tebia ban boo kyan wo to deni ne. E yela be nombia ke hia non ngba emɛɛ na wo yaa be kyanawo to deni ne. Te ban mo beɛ naase wo diyem ne, e yela ban mo nombia ke hia non ngba emɛɛ na wo ne naa na diyem kenan ne.

⁴ E bu yale nyi ke yɛɛ kolo kpaakpaa ke e siaman, na e ke di yale mmaraase doo nideli ken nolo ba lee o doo wole ya. Tekaboena nyi baala na ala yalala baa lee donja wole yaletɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ waa won ban pou beɛ yɛɛ kafon nombia, na ban pou beɛ lee donja wole yale tɛɛ ne denjele. ⁵ E na yela e sia keyee koba kegyae doo bein ya. E yela kpene ken e dana ne ka gyoo e sia. Nawolo nyi Wurubuarɛ gbagba yakowo nyiaa,

"Moo gyae maa tina non yela ya,
te moo gyae maa lese me sia mo
yela non ya."

⁶ Lee mena doo dɛɛ tale gyoo de konoo yako nyiaa,

"De Gbengyoo Wurubuarɛ yena
walan non o ne kyoo man,
mena doo moo ne yee gyakolon
ya.

Won te deniwalan waa tale yee
man?"

⁷ E toose e siamantena ban gyanɔba boo yako non Wurubuarɛ nombia nan ne. E keɛ dinoo kpaakpaa ken man boo kyaa mo ka yɛn ne na e ke kasee wo, na e ke kyan e Kristo keledi ken man kenken. ⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo beɛ kyɛɛkeɛ ya, o kedoobii te o doo. Mena ken o doo gyanɔba ne, mena te o doo gyɛn te mena mo te waa doo kekpaakekpaa.

⁹ E na yeli balan ka mo kawola nkarankaran naale kaa beo non, na ke won non lee gbɛɛ kpaakpaate ken man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ berɛɛ ken o ba mo boele daa ne

yena kpene ken na do da kelɛɛdi don, na weenɛɛ kekɔla mmaraase dɔɔ kedi ya. Mena weenɛɛ kekɔla mmaraase kenja bɛɛ tale kyɔ balan ban bee di ne dɔɔ nɛ gbɛɛ kamase man ya. ¹⁰ Gyudatena saese ban bɔɔ som Wurubuare kanyan deni dinaa ken man nɛ, be man nɔlo be dana gbɛɛ waa kpu na daa na dɛɛ mo da kedeesa abɔɔ nan dɛɛ mo lese Wurubuare yele nɛ, fa e dɔ ɔsom deni man ya.

¹¹ Kulutoo kamase nɛ Gyudatena sae kegyia non na mo wonembu fatabo gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken tɔɔmante ken man gyu ke deesi sola balan nombiakumɛɛ nan bɔɔ yɛɛ nɛ. Mɔna wonembu non dibilin dɔɔ, bɛɛ mo e lee donɔɔ ken man gyu ka too e. ¹² Mena ke mɔ te ba moo Yesu lee Gyerusalem donɔɔ ken man, te ɔ kenaa diyem yen te ɔ moo non gbagba fatabo gberaa nombiakumɛɛ pou lee balan wose man na baa yɛɛ balan ban be gbɛɛnenɛ tenɛ Wurubuare siaman. ¹³ Yesu dii desɛn nideli donɔɔ ken nɔɔman. Mena dɔɔ ɛ yela daa mɔ ke wɔn da wose lee donɔɔ ken man gyu botɔɔ, na daa mɔ kaa di desɛn ken ɔ be dii nɛ. ¹⁴ Nawolo nyi dɔɔ dana donɔɔ ken dɛɛ kyaa ke man kekpaakekpaa tɛɛle kei dɔɔ ya. Mɔna de sia gyakaa bo donɔɔ ken wee daale dɛɛ kaa kyaa ke man kekpaakekpaa nɛ dɔɔ.

¹⁵ Lee mena dɔɔ daa ban dɔɔ tale gyuusuu de nɔɔ yako nyi Wurubuare yena de Gbenjyoo nɛ, da kedeesa ken dɛɛ tale mo fa Wurubuare yena nyi dɛɛ ta Yesu dɔɔ na dɛɛ do Wurubuare nɔɔ deban kamase. ¹⁶ ɛ yɛɛ kakyen na ɛ ke yɛɛ deeli fa donja deban kamase, na ɛ ke kyɔ donja mɔ. Nawolo nyi mena abɔɔ kenja keyɛ yena kedeesa ken na gyoo Wurubuare sia.

¹⁷ Kaboena nyi yaa mo obuo fa ɛ siamantena ban, na ɛ ke nyii be dei. Nawolo nyi ban ne kɛɛ na ɛ dɔɔ, te wee daale Wurubuare waa bɔɔse ɛ wose man nombia lee be gyan.

Akpaa ɛ mo obuo fa wɔ na, baa yɛɛ ba tom ken gyon man. Te akpaa ɛ ta mo obuo fa wɔ ya na, bɔɔ gyae baa yɛɛ ba tom ken gyon man ya. Dekɔn mena na emɛɛ mɔ be gyae ɛ ke nyin tɔnɔɔ daale lee ke man ya.

¹⁸ ɛ fane fa daa deban kamase. Da gyen nideli nyi de konɔɔ man nombia bee bu daa fɔɔ ya. Te da kegyaebii mɔ yena nyi dɛɛ yɛɛ kpene kamase ke gbɛɛ dɔɔ. ¹⁹ Mɛɛ waase non nideli nyiaa, ɛ fane fa Wurubuare na maa nyin gbɛɛ kɔn ɛ gyan bilen.

²⁰ Wurubuare gyuusuu na de Gbenjyoo Yesu lee yen man. Yesu yɛɛ njgba namensekɛɛlere non ɔ ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ nideli nɛ. Nawolo nyi non gbagba moona ɔ wose deesi fa Wurubuare lee ɔ balan dɔɔ. ɔ fatabo te Wurubuare moowɔ tɔ nɔɔkebakesee wɔle ken ɔ be bake na ɔ balan te ke kyaa kekpaakekpaa nɛ nɔɔ. ²¹ Mɛɛ fane nyi Wurubuare non ɔ ne fa wosefɛɛrenɛ nɛ waa fa non abɔɔ kpaakpaa kamase, nan ne gyae ke kyɔ non na ɛ ke tale yɛɛ ɔ kegyaebii. Mɛɛ fane nyi Wurubuare waa ta Yesu Kristo dɔɔ na waa kyɔ non, na ɛ ke tale yɛɛ kpene ken na gyoo ɔ sia. Non Yesu te kaboen nyi dɛɛ lese ɔ yele kekpaakekpaa. Amen.

²² Me tebia mɛɛ waase non bo nyiaa, ɛ nyin konɔɔ na ɛ ke tei me nombia kyomii nan mɔɔ njmarase me dana mɛɛ do non kakyen nɛ. ²³ Mɛɛ gyae ɛ ke nyii nyiaa, be ta lese de dɔɔ Timoti non bɔɔ kyan e tɔ deni nɛ lee deni man. Akpaa ɔ kɔn me gyan bilen te mɛɛ kɔn ɛ gyan nɛ, maa mo e kpu na ma wose na dɛɛ kɔn ɛ gyan. ²⁴ Mɛɛ do ɛ siamantena ban na Wurubuare balan ban pou nɔɔ. De tebia ban pou bɔɔ lee Itali tɛɛle dɔɔ nɛ mɔ na do non nɔɔ.

²⁵ Wurubuare waa mo ɔ bɛɛɛ boele ɛ popou, na ɛ ke kyaa wosefɛɛrenɛ man. Amen.

Tone keŋ Gyemisi be nmarase ne

¹ Tone kei lee maŋ Gyemisi non me yeε Wurubuaε na de Gbenɣyoo Yesu Kristo tobaale e ne gyaŋ. Mεε nmarase kei mee yelee Kristotena baŋ pou boɔ yaasee gyoo tεεle yenaŋ kamase ne. Mεε do ε popou noɔ.

Mena keŋ nyaŋ ke kyaŋ n wose kayeyεε man

² Me tebia nyi akpaa nombia na kayeyεε kamase de yala non na, ε yela ke yeε non gyoŋ nideli. ³ E toɔse nyi akpaa mena kekeεsekeε keŋa de koŋ ε doɔ te ε tale seŋ ε keleεdi man na, kei gyae ke yela ε ke tale nyiŋ konoo seŋ leε Wurubuaε di lee gbεε kamase man. ⁴ Mɔna kaboena nyi yaa yeε kakyen kyaŋ ε wose seŋ mena kelii oto. E yeε mena na ε ke nyiŋ dinoo kpaakpaate keŋ kaboena nyi yaa nyiŋ te ko gyae ke kyεεkee ya ne. ⁵ Nyi akpaa ε man nolo ne gyae nyansa keŋ gyae ke yela waa tale yeε Wurubuaε kegyaebii na waa sola Wurubuaε na waa fa e. Wurubuaε dana wɔe te o bereε boe mena doɔ walaŋ kamase non o sola e kolo na, o be gyae waa beεse e ya nawolo nyi o beε keε walaŋ siaman ya. ⁶ Akpaa walaŋ nonaŋ na sola Wurubuaε na, waa leε di nyi o nyiŋmaa gyae ke kaŋ kpene keŋ o ne boɔse ne. O na leε aŋmaaren ya nawolo nyi walaŋ non o ne leε aŋmaaren na, o yeε nɣba epo lon keŋ felin ne gyoo gyu bese gyɔ koŋ ne. ⁷ Walaŋ non o ne leε aŋmaaren ne, o na yeε wa agyuen nyi waa nyiŋ kolo lee Wurubuaε gyaŋ ya. ⁸ Nawolo nyi walaŋ nonaŋ agyuen be doo debodokolon ya, te o beε tale mo wa agyuen gyakaa kolo dokolon mo doɔ ya.

⁹ Kristo walaŋ non balan beε kala e do daale man ya ne, waa yela ke yeε e gyoŋ nawolo nyi Wurubuaε siaman na o yeε walaŋ e. ¹⁰ Mɔna

walaŋ non mo o dana o wose na nyi Wurubuaε de yokose e na waa yela ke yeε e gyoŋ. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya na o ta yem nɣba mena keŋ nɣale kyeŋkyeŋkoɔse beε kyare ya na ne te kpiisi yala ne. ¹¹ Weese na gyem te ke noɔ ne yeε doŋ na, ne yeli nɣale na boto na ka kyeŋkyeŋkoɔse pou te kpiisi. Dekoŋ mena na ka kyeo pou ne nɣalaa. Mena ke te gyae ke koŋ walaŋ non o dana o wose ne doɔ. Nawolo nyi debaŋ keŋ o sia be yeε o doŋ o kebu gbεenen man ne, na yen te ka mo e.

¹² Walaŋ non o ne naa diyem o kekyaabii man, te o ne tale kyaŋ o wose seŋ leε Wurubuaε di na non na nyeebam. Nawolo nyi akpaa mena walaŋ nonaŋ de tale seŋ kekeεsekeε kenan man kelii oto na, waa nyiŋ nyeedoŋ kekpaak keŋ Wurubuaε be yako see nyi waa fa balan baŋ beε gyae e ne.

¹³ Nyi akpaa kekeεsekeε daale de koŋ nolo doɔ na o na yako nyi, Wurubuaε ne keεse na e waa keε ya. Nawolo nyi nolo be tale keεse Wurubuaε keε nyi waa yeε dukum ya, mena mo te Wurubuaε beε keεse nolo keε nyi waa yeε dukum ya. ¹⁴ Mɔna nyi akpaa kekeεsekeε daale de koŋ nolo doɔ na, na mena walaŋ nonaŋ gbagba lookum beo na e wɔŋee e ka do dukum man. ¹⁵ Akpaa lookum kenan da boo na ne yeli o ne yeε dukum, te dukum mo da boo na keε mo yen koŋ.

¹⁶ Me tebia kpaakpaa, ε na beo ε wose ya. ¹⁷ Kolo kpaakpaa kamase na kpene kamase keŋ ke dei ne, na lee bo Wurubuaε gyaŋ. Non yeεna aboo nɣan pou ne kyaa adido te neε fa keŋmaŋee ne. Mena aboo keŋa da lee na keŋmaŋee te koŋ, te ne da gyoo na ditinεε mo te koŋ. Mɔna Wurubuaε non be doo mena ya nawolo nyi o beε kyεεkee ya. ¹⁸ Ke yeε non gbagba kegyaebii man te o teεwo wa anokoare nombii keŋ doɔ fa daa nyeedoŋ wole. O yeε mena na daa ka bese wa aboo nɣan pou o be yeε ne man gyaŋbatena.

Ɛ nyii nombia njan na, Ɛ di ne dɔɔ

¹⁹ Me tebia, Ɛ yela Ɛ man walaŋ kamase ke yee ɔsaa na nombia kenyii. Mɔna Ɛ na barase na nombia kekolosi ya, te Ɛ na gyeŋ baŋ mɔ bilenbilen ya. ²⁰ Nawolo nyi walaŋ da gyeŋ baŋ na ɔ beɛ tale yee kpene keŋ tenɛɛ Wurubuare siaman ya. ²¹ Mena dɔɔ Ɛ wɔŋ Ɛ wose lee ayimɛɛ nombia kamase man, na Ɛ ke tina nombiakumɛɛ keyee yela. Ɛ yɔkɔse Ɛ wose na Ɛ ke lee Wurubuare nombia njan ɔ ba mo do Ɛ konɔɔse man ne do. Nombia njan ne gyaela ke tale lee Ɛ nyee.

²² Ɛ yee nɔgba mena keŋ Wurubuare nombia njan ne yako ne. Ɛ na nyii na yakaa ya. Nyi akpaa Ɛ ne nyii na yakaa bo na, kenan na Ɛ na beo Ɛ wose bo. ²³ Akpaa walaŋ nɔlo de nyii nombia njan te ɔ te yee nɔgba mena keŋ nombia njan na wolo ya ne, na walaŋ njan yee nɔgba walaŋ njan ɔ ne keɛ ɔ wose diiku man ne. ²⁴ Ɔ keɛ ɔ wose na ɔ ne naa mena keŋ ɔ dinɔɔ doo. Mɔna akpaa ɔ tuu lee botɔɔ na ɔ te wolee mena keŋ ɔ dinɔɔ doo. ²⁵ Mɔna walaŋ njan ɔ na gyoo Wurubuare nombia kpaakpaa njan ne lee balan nyee ne man nideli, te ɔ ne kyan ɔ wose kasee na deban kamase na njan na nyeebam abɔɔ njan pou ɔ ne yee ne man. Nawolo nyi Wurubuare waa hiraa e. Na ɔ ne nyii nombia njan bo yakaa na ɔ te wolee na ya, mɔna ɔ na mo na yee tom.

²⁶ Nyi akpaa nɔlo ne keɛ ɔ wose nyi ɔ yee Wurubuare somre kpaakpaate e te ɔ ta do ɔ laakem dekan ya na, kenan na ɔtenate njan Wurubuare ɔsom keŋ yee yakaa, te ɔ na beo ɔ wose mɔ bo. ²⁷ Wurubuare ɔsom keŋ ke dei te keɛ gyoo de kya Wurubuare sia yena nyi, balan baa keɛ yoyobia na liala dɔɔ ba diyem kena man, na baa wɔŋ ba wose lee tɛɛle kei dɔɔ nombia nkaranƋaran keyee man.

2

¹ Me tebia, Ɛ yee balan baŋ Ɛ be lee

de Gbenɔgyoo Yesu Kristo njan ɔ yee gyoorobiiri gbenɔgyoo e ne di. Mena dɔɔ Ɛ na keɛ walaŋ siaman pena Ɛ ke yee kolo ya. ² Ɛ yela deɛ mo ke nyi Ɛ te gyanee na balan bala baale te kɔŋ kaa lee botɔɔ. Nɔlo doona keɔbase kpaakpaa nyinjan na kɔba kɔlabii ɔ nyinmaa man, na nɔlo mɔ yee diyemte e te ɔ doo keɔbase ayimɛɛ ayimɛɛ atiriisa njaale kɔŋ botɔɔ. ³ Te akpaa Ɛ mo obuo nideli fa walaŋ njan ɔ doona abɔɔ kpaakpaa nyinjan te Ɛ yako e nyiaa, “Nyan kaa kyaa gbeli kpaakpaate kei dɔɔ kebo,” te Ɛ yako diyemte njan mɔ nyi “Nyan sen botɔɔ yaa tisi kyaa tɛɛle man kebo.” ⁴ Akpaa Ɛ yee mena na nɔgba Ɛ ne keɛ balan siaman baa pete Ɛ ne yee kolo, yaa nɔgba Ɛ na mo ya agyuen kumee baa di balan nombia?

⁵ Me tebia Ɛ tei man nideli. Balan baŋ balan ne keɛ wɔ nyi be yee ayematena wɔ tɛɛle kei dɔɔ ne, baŋ te Wurubuare lesewɔ nyi baa lee Yesu Kristo di. Mena balan benan te Wurubuare lesewɔ nyi baŋ ne gyae la baa nyin gbee gyoo ɔ gyoori keŋ ɔ be wulaa yako see nyi waa mo fa balan baŋ beɛ gyae e ne. Wurubuare siaman na mena balan kewɔ yena balan baŋ be dana ba wose. ⁶ Mɔna emɛɛ dɔɔ Ɛ beɛ mo ayematena yee kolo ya. Na balan baŋ be dana ba wose ne ne naase na njan diyem yee? Na baŋ ke ne wɔŋee na njan gyu nombia dedii man yee? ⁷ Na mena balan benan ke ne kolosina nombia nkaranƋaran tia Ɛ Gbenɔgyoo Yesu Kristo gyoorobiiri yeke keŋ yee?

⁸ Wurubuare nombia anmarasen see yakowɔ yenan daale nyiaa, “Gyae n dɔɔ nɔgba nyan gbagba n wose ne.” Nyi akpaa Ɛ keɛ te Ɛ di mena mmaraa kei dɔɔ nideli na, kenan na Ɛ ne yee nombia kpaakpaa baa. ⁹ Mɔna nyi akpaa Ɛ keɛ balan siaman pete Ɛ yee kolo na Ɛ te yee dukum, keŋ nawolo nyi Ɛ te yala Wurubuare mmaraa keŋ dɔɔ. ¹⁰ Nawolo nyi walaŋ kamase njan ɔ di Wurubuare mmaraase njan pou

doo te o yala ne man dokolon doo na, Wurubuarɛ siaman na nawolo baa nyi o te yala mmaraase njan pou doo. ¹¹ Wurubuarɛ njon o be yako nyi “Na lee n wɛɛle yaa n baale wole ya” nɛ, njon ke yakola nyi “Na ko walan ya” Mena doo nyi akpaa n ta lee n wɛɛle yaa n baale wole ya te n ko walan na, kenan na n yala mmaraa ken doo baa.

¹² Ɛ tooɛ nyi wee daale Wurubuarɛ waa di ɛ nombia mo lee mena ken ɛ ba mo di o mmaraase njan na lese balan lee dukum man nɛ doo. Mena doo ɛ kɛɛ ɛ kekolosi na ɛ nombia ayɛɛsa man nideli. ¹³ Akpaa nolo te wii o doo waranase ya na, Wurubuarɛ mo waa di walan njonan nombia ken o be gyae waa wii o waranase ya. Nawolo nyi walan njon o ne wii o doo waranase na o bee yee Wurubuarɛ nombia kedi ya.

Keleɛdi na tom kpaakpaa keyɛɛ

¹⁴ Me tebia, nyi akpaa nolo de yako nyi o te lɛɛ Wurubuarɛ nombia di, mona o bɛɛ yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii ya na, won tɔnɔɔ yaa o keleɛdi kenan dana? Mena keleɛdi kenan gyae ke tale lɛɛ o nyee? ¹⁵ Ɛ yela dɛɛ mo ke nyi Kristo walan nolo kyaa ken o be dana kegbase yaa weenɛ njan waa di ya, ¹⁶ te akpaa walan njonan de kaa sola nen kolo te n yako e nyi, “Wurubuarɛ waa sen n wole na n ke kyaa nideli,” te n te fa walan njonan kpene ken ne hia e ya na won tɔnɔɔ doo la ke man? ¹⁷ Mena ke yaa keleɛdi mo doo. Nyi akpaa nolo ta mo o keleɛdi yɛɛ tom Wurubuarɛ kegyaebii man ya na, na o keleɛdi kenan be dana tɔnɔɔ ya.

¹⁸ Walan nolo waa tale yako nyiaa, “Baale na ban ne lɛɛ Wurubuarɛ di bo te baale mo na ban ne yɛɛ nombia kpaakpaa bo.” Sena yaa nyan ke tale yako nyi n te lɛɛ Wurubuarɛ di lee deban ken n bɛɛ yɛɛ kolo kpaakpaa na ke kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii ya? Man doo me nombia kpaakpaa njan mɛɛ yɛɛ te ne kyaa na Wurubuarɛ kegyaebii nɛ, njan te mɛɛ mo wola nyi ma te

lɛɛ Wurubuarɛ di. ¹⁹ N ne lɛɛdi nyi Wurubuarɛ dokolon kyaa la. Akpaa n ne lɛɛdi mena na dei, mona tooɛ nyi felinkumɛɛ mo ne lɛɛdi nyi Wurubuarɛ dokolon kyaa la, te ne yeli bee nenii.

²⁰ Nyan diyinɛ! N ne gyae baa lese wola nen nyi akpaa nolo bɛɛ mo o keleɛdi yɛɛ kolo kpaakpaa ya na, o keleɛdi kenan be dana tɔnɔɔ yee? ²¹ Ɛ tooɛ de naana Aberaham, won kɔnala te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi o gbɛnenɛ tenɛ njon Wurubuarɛ siaman? Ngba ken o be sɛɛ mo o bu Asiki gyu nyi waa mo ke deesi fa njon Wurubuarɛ doo? ²² Ngba n naawo nyi o keleɛdi na o nombia ayɛɛsa pou kyaawo kyɛɛkyɛɛ? O nombia ayɛɛsa yele la te o keleɛdi ken senawo nideli. ²³ O nombia ayɛɛsa nenan yele la Wurubuarɛ nombia njan boo nmarase see yenan daale nɛ kɔnawo ampan nyiaa, “Aberaham lɛɛ Wurubuarɛ di, mena doo Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi o nombia tenɛɛ o siaman.” Mena doo te balan baake Aberaham nyi Wurubuarɛ o gyoo. ²⁴ Ngba ɛ naawo? Wurubuarɛ ne tɛɛ bo walan nombia kpaakpaa njan o ne yɛɛ nɛ doo te o ne lɛɛ e do nyi o gbɛnenɛ tenɛɛ, na otenate keleɛdi kaagen doo ya.

²⁵ Mena ke te futooli alo njon bɛɛ baake e nyi Rahabo nɛ, o nombia ayɛɛsa yele la te Wurubuarɛ lɛɛ e do nyi o gbɛnenɛ tenɛɛ njon Wurubuarɛ siaman. Nawolo nyi Rahabo lɛɛ balan ban Iseraetena be kyaa kpila nyi baa gyu ka deke kɛɛ Gyeriko donɔɔ ken dinɔɔ nɛ nɔɔlale, te o wola wo gbɛɛ wole daale te be yeuwo lee Gyeriko donɔɔ kenan man ken be te nyin wo kyan ya. ²⁶ Mena ken akpaa weesɛɛ be doo walan man ya na o yɛɛ walan deyenɛ e nɛ, mena ke te akpaa nolo dana keleɛdi te o bɛɛ mo ke yɛɛ tom ya na, na o keleɛdi kenan mo ta yem.

3

Do n laakem dekon

1 Me tebia, ε na yeli ε man balan burum sia keyεε nyi ε ka bese Wurubuarε nombia wolala ya. Nawolo nyi ε gyeη nyi debaη keη Wurubuarε waa di de nombia na, daa wolala baη wui nombia kedi gyae ke yeε doη kela balan akan baη. 2 De popou ne yale gbεeneη burum man agbaatee agbaatee. Nyi akpaa ηolo kyaa keη ɔ te yeε ta nombiikum daale lee ɔ kekolosi man see ya na, kenanη na walaη ηonanη nombia doo na ke gbεε te dukum be doo ɔ man ya. Kenanη na nawolo baa nyi walaη ηonanη ne tale tela ɔ wose nideli.

3 Ε yela dεε mo nombii keη dεε wolo nε mo maa na dεεkyoη. Nyi akpaa ηolo ne gyae nyi dεεkyoη ke nyii ɔ dei na, ɔ na mo ηmelenη do e ɔ nooman. Kei ne yeli ɔ ne tale wɔηee e gyu botoo keη ɔ ne gyae. 4 Yaa ε yela dεε bese mo ke maa na degbele dinaa keη ke gyakaa loη doo nε. Keη na mena keη ka keereε te felinη dinaa ne tεese na ke koranη nε, kolobii peperee daale te saare ηon na mo kikii ke gyu botoo keη ɔ ne gyae. 5 Mena ke te deniwalaη laakem mo doo. Ke yeε kolobii peperee ke deniwalaη wose man, moηa ke dana noodoη. Ε keε mena keη boalaηbii peperee ne tale yela laa dinaa dinaa ne kpaa pou. 6 Deniwalaη laakem mo yeε ηgba boalaη nε. Ke yeε deniwalaη wosenaane yenaη daale ke moηa tεele kei doo nombiakumεε pou doe ke man. Ke gyae ke tale yela deniwalaη kekyaabii man pou kewoλεε. Ke gyae ke tale yela deniwalaη wose ke yoi e ηgba ɔ doe boalaη man nε. Mena boalaη kei lee ɔbonsam gyaη.

7 Balanη ne tale yɔkɔse wonembia burum ηgba gyebuse, na wonembia baη bee tuu be tɔose doo, na loη man wonembia pou nε. Bee yeli be dinoo ne kyεekeε na baa tale kyaa denibalaη man. 8 Moηa laakem doo ηolo bεε tale yɔkɔse ke ya. Ko dana kekyanη ya te ke yeε ηgba tee kum nε.

9 De noo te dεε mo lese de Gbengyoo na de kya Wurubuarε yele. Moηa keη ke te dεε mo falaa de tebia denibalaη baη Wurubuarε be yeε wɔ ηgba ηon gbagba dinoo nε. 10 Mena noodokoloη kenanη ke man te akelegyi na kefaala pou na lee. Me tebia, tekaboena nyi dεεkoη mena ya. 11 Loη kpaakpaate na loη kum be gyae ke tale lee ditiribuη dokoloη man ya. 12 Me tebia, mango daη be gyae ke tale se paya bia ya, te dukutu daη mo be gyae ke tale se mango bia ya. Mena mo te ditiribuη dokoloη be gyae ke tale fa loη kpaakpaa na loη kum ya.

Nyansa keη ba lee Wurubuarε gyaη

13 Amote danaana nyansa ε man te ɔ gyeη nombia? Kaboena nyi mena walaη ηonanη waa lese ɔ dinoo kpaakpaate wola. Akpaa ɔtenate de yɔkɔse ɔ wose lee ɔ nombia kpaakpaa keyεε man na, gyae kawola nyi ɔ dana nyansa ampaη. 14 Moηa nyi akpaa ε dana sibiikum te ε bεε gyae nyi ηolo ke dee kpu na ηon ya na, kenanη na tekaboena nyi ya wola ε wose nyi ε dana nyansa ya. Nyi n dana mena dinoo kei te n sεε n na wola n wose na, na nawolo baa nyi n te bεε anokoare keη. 15 Mena nyansa kenanη ta lee Wurubuarε gyaη ya. Ke yeε tεele kei doo nyansa ke te ka lee deniwalaη agyuenη kum man. Mena nyansa kenanη yeε ɔbonsam nyansa ke. 16 Nawolo nyi akpaa balanη sia ne yeε be tebia aboo doo te bεε gyae mo bo nyi baageη wui ke de na, kenanη na aηmaareη na nombiakumεε kamase gyae ke doo be man debaη kamase.

17 Moηa nyansa keη ba lee Wurubuarε gyaη nε doo, ayimeε be doo ke man ya. Mena nyansa kenanη ne fa wosefεereη te kee yeli walaη ne yɔkɔse ɔ wose te ɔ ne yeε wɔe fa balanη. Kee yeli ηolo ne wii ɔ doo waraηase debaη kamase, te ɔ ne yeε nombia kpaakpaa mo. Mena nyansa kenanη bee yeli ηolo ke keε

walaŋ siaman ya, te ne yeli ɔ ne di anokoare mɔ. ¹⁸ Balan ban bɛɛ gyae wosefɛeren gɛɛ nɛ, deban kamase na bɛɛ kyɔ be tebia na baa ta wosefɛeren man. Be yɛɛ mena na bɛɛ naa nyi deeli na lee kpene keŋ bɛɛ yɛɛ nɛ man. Na yɛɛ yaa ngba be duu kolobii daale baa balan benan konɔɔse man nɛ. Kenan wɔle na bɛɛ naa nyi kpene keŋ bɔɔ duu nɛ, kolo kpaakpaa ta lee balan ban dinɔɔ man kɔŋ ngba deeli keyɛɛ nɛ.

4

Ɛ mo ɛ kpene kamase fa Wurubuarɛ

¹ Won na moonaa yoo na kalese nombia kɔŋ ya nsana? Na lookum keŋ doo ɛ man te ke dana non kɛɛ wɔŋee gyu kɔŋ nɛ, na moonaa yoo na kalese nombia kɔŋ ya nsana yee? ² Ɛ sia ne yɛɛ keŋ ɛ ne gyae abɔɔ mɔna ɛ bee nyin ŋa ya. Mena doo ɛ na koe balan te ɛ sia ne yɛɛ balan abɔɔ doo mɔna ɛ bee nyin kpene keŋ ɛ ne gyae ya. Ɛ ne kale te ɛ ne yoo na doŋa mɔna ɛ bee nyin abɔɔ ŋan ɛ ne gyae ya, nawolo nyi ɛ bɛɛ sola Wurubuarɛ ya. ³ Akpaa ɛ sola Wurubuarɛ koran na ɛ bee nyin ŋa ya, nawolo nyi ɛ bɛɛ mo agyuen kpaakpaa sola ya. Ɛ na sola e abɔɔ ŋan bo na ɛmɛɛ gbagba ka mo di ɛ kegyaebii man. Mena doo te ɛ bee nyin ŋa ya nɛ.

⁴ Ɛ yɛɛ yaa ngba ala ban bɔɔ lee be baala wɔle nɛ, nawolo nyi ɛ bee di anokoare fa Wurubuarɛ ya. Ɛ ba gyen nyi akpaa ŋolo de yeli tɛɛle kei doo abɔɔ kegyae de di ɔ nyee na, nawolo baa nyi ɔ ne kola Wurubuarɛ yee? Mena doo nyi akpaa ŋolo de yeli tɛɛle kei doo abɔɔ de di ɔ nyee na, na ɔ ta bese Wurubuarɛ kolare. ⁵ Ɛ te wolee nyi Wurubuarɛ nombia anmarasen see ŋan yakowɔ yenan daale nyi, “Wurubuarɛ felin ŋon ɔ ba mo do de man nɛ ɔ ne yoo daaworo?” Yaa ɛ gyen nyi ɔ yako mena nombia ŋenan bo yakaa? ⁶ Wurubuarɛ ta mo ɔ berɛɛ boele daa nideli. Mena

doo te ɔ nombia anmarasen see ŋan besewɔ yako yenan daale bela nyiaa, “Wurubuarɛ ne bɛɛ balan ban bɛɛ wola ba wose nɛ, mɔna ɔ na mo ɔ berɛɛ boele ban bɛɛ yɔkɔse ba wose nɛ.”

⁷ Mena doo ɛ yɔkɔse ɛ wose fa Wurubuarɛ. Ɛ sen tia obonsam, na waa yeu lee ɛ gyan. ⁸ Ɛ tuu benaa Wurubuarɛ, na ŋon mo ke tuu benaa ŋon. Ɛmɛɛ nombiakumɛɛyɛɛra, ɛ lese ɛ nyinmaase lee ɛ nombiakumɛɛ man. Ɛmɛɛ ban ya agyuenɛ ne yɛɛ ŋon ala ala nɛ, ɛ lese nombiakumɛɛ lee ɛ konɔɔse man na ɛ ke nyin konɔɔse kpaakpaa. ⁹ Ɛ nyii weelen nideli lee ɛ nombiakumɛɛ doo, na dokpokpo ke kyan ŋon na ɛ ke wii. Ɛ yela ɛ bonɛɛse ka bese kewii, na ɛ gyon kedi keŋ ka bese ŋan. ¹⁰ Ɛ yɔkɔse ɛ wose fa de Gbengyoo Wurubuarɛ, na waa gyina ŋon siaman.

Ɛ na wɔlɛɛ doŋa ya

¹¹ Me tebia, ɛ na tɛɛ wɔlɛɛ doŋa ya. Nyi akpaa ŋolo de kolosi nombiakum gyakaa ɔ doo ŋolo doo yaa ɔ bu ɔ e fɔɔ na, kenan na nawolo baa nyi ɔ ne kolosi nombiakumɛɛ tia Wurubuarɛ mmaraa te ɔ ne bu ke fɔɔ mo baa. Na ɔ bɛɛ tekaa di mmaraa kenan doo baa ya, te ɔ ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ dei kela mmaraa keŋ. ¹² Wurubuarɛ waagen yena walaŋ ŋon ɔ ne fa mmaraa te ɔ ne di balan nombia. Non waagen ne gyaela waa tale lɛɛ balan nyee, te ŋon ne gyaela waa tale wɔlɛɛ ba woya mo kekpaakekpa. Te nenɛ nyan yena amɔte ŋon nyan ne di n doo nombia bu e fɔɔ?

Ɛ na gyo ɛ konɔɔ kyoo doo ya

¹³ Ɛmɛɛ ban ɛ koro na ɛ ne gyo ɛ konɔɔ yako nyi “Gyen yaa kyoo deɛ koro gyu donɔɔ kei yaa donɔɔ daale man, na de kaa kyaa botɔɔ kulutoo na dee di kebu gyae kɔba” nɛ, ɛ tei me man nideli. ¹⁴ Ɛ ne yako mena, mɔna ɛ ba gyen kpene keŋ gyae ke kɔŋ ɛ doo kyoo gba ya. Ɛ gyen ɛ nyeedon kedoobii? Ɛ yɛɛ ngba

debuŋta ne, koo ne kyare ya na ka te ŋaalaa. ¹⁵ Kpene keŋ kaboena nyi yaa yako yena nyiaa, “Akpaawu-rubuarɛ de sɛɛ te de kyaa nyeedon man na, dɛɛ yɛɛ kpene kei yaa kedoo kei.” ¹⁶ Mɔna ɛ ne gyina ɛ wose adido te ɛ na wola ɛ wose. Mena wose kawola kenan yɛɛ dukum ke. ¹⁷ Mena doo nyi walan kamase ŋon o gyen nombii kpaakpaa keŋ kaboena nyi waa yɛɛ, te o te yɛɛ ke ya na o te yɛɛ dukum.

5

Gyemisi kekolosi fa kɔbatena

¹ Nɛnɛɛ ɛ tei man emɛɛ ban ɛ dana ɛ wose ne. Ɛ wii na ɛ ke di walanɔa nideli, nawolo nyi kayeyɛɛ dinaa daale gyae ke kɔŋ ɛ doo. ² Ɛ kɔba ŋan ɛ dana ne pou te wɔlɛɛ, te paapaase mo te wɔlɛɛ ya aboo ŋan pou ɛ dana ne. ³ Ɛ kɔba yayam na ɛ kɔba wolom aboo ŋan ɛ ba mo weese ne pou te doo kandorɔse. Kei ne gyae la kawola nyi ampan ɛ te yɛɛ dukum Wurubuarɛ siaman. Mena keŋ kandorɔse ŋan be wɔlɛɛ aboo ŋan ne, mena ke te ɛ wosenaane mo gyae ke wɔlɛɛ ŋgba mena keŋ boalan ne wɔlɛɛ aboo ne. Nɛnɛɛ keŋ tɛɛle kei ne gyu ko oto keŋ Wurubuarɛ waa di walan kamase nombia na, keŋte ɛ ne yilaa aboo see fa ɛ wose? ⁴ Balan yɛɛ tom ɛ woose man fa ŋon mɔna ɛ beɛ ɛ te to wo kom ya. Ɛ nyii mena keŋ bee mutii. Balan ban boo kyɔ ŋon te ɛ be kɛrɛɛ ɛ woose man weenɛɛ ne, be kewii te lii de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ don pou nyee ŋon gyan. ⁵ Deban keŋ ɛ kyaa tɛɛle kei doo ne, ɛ wose te fɛɛ ŋon te emɛɛ gbagba kegyaebii mo te ɛ ne yɛɛ. Ɛ te di weenɛɛ kpaakpaa nyinjan doo nun ɛ ne daa Wurubuarɛ nombia kedi wee keŋ, ŋgba wonembu ne dii doo nun daa wee keŋ baa ko e ne. ⁶ Ɛ buu balan ban be nombia tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ne fɔɔ te ɛ koe wo. Mɔna ba te yɛɛ nombiikum kamase ya te be ta koro seŋ tia ŋon lee gbɛɛ kamase man gba nyi ɛ na yɛɛ ɛ kegyaebii ya.

Ɛ nyin konoo

⁷ Mena doo me tebia, ɛ nyin konoo kelii wee keŋ de Gbenɔgyoo Yesu waa bese kɔŋ ne. Ɛ kɛɛ mena keŋ woofarale ne nyin konoo gyeki kelii deban keŋ waa nyin aboo kpaakpaa lee o wooman ne. O ne nyin konoo gyeki oga gyanɔgbate na oga otomante ke ŋɛɛ do o weenɛɛ, te o ne nyin konoo gyeki kelii deban keŋ o weenɛɛ ŋan na bee. ⁸ Lee mena doo emɛɛ mo ɛ nyin konoo na ɛ ka seŋ keŋkeŋ, nawolo nyi de Gbenɔgyoo Yesu ka bese kɔŋ keŋ ta benaa. ⁹ Me tebia, ɛ na toron na donja ya, na mena ya na Wurubuarɛ waa di ɛ nombia na waa bu ŋon fɔɔ. Ɛ kɛɛ, walan ŋon waa di de nombia ne, o kekɔŋ ta benaa.

¹⁰ Me tebia, ɛ toose Wurubuarɛ akpenkpenɔgyooora ban boo naa diyem, lee mena keŋ boo kolosi de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ nombia ŋan doo ne. Na ɛ ke kasee mena keŋ boo nyin konoo seŋ keŋkeŋ be kayeyɛɛ man. ¹¹ Balan ban boo nyin konoo seŋ keŋkeŋ naa diyem kelii oto ne, ban na nyeebam. Ɛ yela dɛɛ mo nombia keŋa maa na balee ŋon beɛ baake e nyi Gyɔbo ne. Ɛ nyii mena keŋ o be nyin konoo seŋ keŋkeŋ deban keŋ o doo kayeyɛɛ man ne. Ŋgba ɛ naa mena keŋ de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ be to e kom kpaakpaate te o be yeli be yɛɛ e gyon o kaale keŋ oto na? Kei nawolo baa nyi de Gbenɔgyoo Wurubuarɛ dana wo te o ne wii balan waranase.

¹² Me tebia, nombii keŋ mɛɛ gyae ɛ ka gyen nideli yena nyiaa, ɛ na kan ntam ya. Ɛ na kan adido yaa tɛɛle yaa kolo daale ntam ya. Nyi nombii kaboena nyi ya sɛɛ nyi “Ayi” na, ɛ sɛɛ nyi Ayi, te akpaa ke kaboena nyi ya beɛ nyi “Koa” na, ɛ beɛ nyi Koa. Ɛ yɛɛ mena na wee keŋ Wurubuarɛ waa di balan nombia na o be gyae waa bu ŋon fɔɔ ya.

Ɛ fane na ɛ lɛɛ di

¹³ Akpaa ɛ man ŋolo ne naa diyem na waa fane fa Wurubuarɛ. Akpaa

ε man ηolo wose de fεε e na waa kpee n̄on̄on̄ lese Wurubuarε yele.

¹⁴ Akpaa ε man ηolo na wee na waa baake Kristotena kegyiise na be kaa fane fa e, na baa tiu e nun̄ de Gben̄gyoo Yesu yele man.

¹⁵ Nyi akpaa ba mo keleedi fane na, kaweeete ηon̄ waa nyin̄ kawee kekyo. De Gben̄gyoo Yesu waa kyoo e kawee na o wose ke yεε e don̄. Nyi akpaa o yεε nombiikum daale bo koran̄ na, waa mo ke kyεε e. ¹⁶ Mena d̄oo ε lese ε nombiakumεε ηan̄ ε ne yεε tia d̄on̄a ne yako d̄on̄a, na ε ke fane fa d̄on̄a na Wurubuarε ke nyin̄ kyoo ηon̄ ε kaweeese. Walaη ηon̄ o gb̄een̄en̄ ten̄εε Wurubuarε siaman̄ ne, o kefane dana n̄oo don̄ te keε yεε tom̄ mo nideli.

¹⁷ ε yela d̄εε mo nombii kei maa na Wurubuarε dekp̄en̄kp̄en̄gyoōre ηon̄ b̄εε baake e nyi Elaegya ne. O yεε deniwalan̄ e ηgba daa ne. O fanewo nideli lee o konoo man nyi oga na ηεε ya, te ampan̄ oga seηawo t̄εεle kenan̄ d̄oo kulutoonen̄ atooro na yale. ¹⁸ Ken̄te o besewo fane bela te oga ηon̄ torowo, te t̄εεle kenan̄ besewo dee ween̄εε bela.

¹⁹ Me tebia, gyae ke tale k̄on̄ nyi ε man ηolo waa yo gb̄εε lee Wurubuarε gb̄εε ken̄ ka ten̄εε ne man, na ηolo ka besena e k̄on̄ gb̄εε kenan̄ man. ²⁰ ε t̄oōse nyiaa, nyi akpaa ηolo da besena walaηkum lee o gb̄εε kum man na, na mena walaη ηonan̄ te lee walaηkum ηon̄ nyee lee yen̄ kekpaakekpaa ken̄ man. Kei gyae ke yela Wurubuarε ka mo nombiakumεε burum ηan̄ otenate be yεε ne kyεε e.

Tone gyan gbate ken Pita be nmarase ne

¹ Tone kei lee man Pita non me yee Yesu Kristo kpilale e ne gyan. Mee nmarase kei mee yele emee ban Wurubuarɛ ba lese yee o balan, te e be yaasee gyu ka bese nɔɔla Pɔntuse na Galatia na Kapadosia na Esia na Bitinia teelese man ne. ² De kya Wurubuarɛ wulaa bakewo see leenan gyan gba gyan ken nyi waa lese non yee o balan. Non tee la o felin non doo lese non, te o desina non see nɔɔba non gbagba o balan ne, na e ka som Yesu Kristo. Na Yesu Kristo ka mo o fatabo faafɔ e nombiakumee pou leki, na e ka bese balan ban ayimɛ be doo e wose man ya Wurubuarɛ siaman. De Gben gyoo Wurubuarɛ waa mo o beree ken boele non nideli na waa fa non wosefeeren.

Loo kegyakaa kpaakpaate

³ E yela dee lese de Gben gyoo Yesu Kristo o kya Wurubuarɛ non yele. Non wii na de waranase nideli, mena doo te o teewo Yesu Kristo kefon lee yen man ken doo fa daa nyeedon wole. Mena nyeedon wole kei doo te de dana loo kegyakaa kekpa nyi waa gyusu daa lee yen man wee daale. ⁴ Mena doo de loo yakaa nyi dee nyin aboo kpaakpaan Wurubuarɛ be desina see o balan adido ne. Mena aboo ken yee aboo nan nɔɔ gyae na ke wole ya, te nɔɔ gyae na ke po mo ya. Ne gyae ke doo na kedoobii kekpaakekpa. ⁵ Lee e kelɛdi doo Wurubuarɛ ta mo o don o ne gyee non na kolo be nyin yee non ya, kelii deban ken teele kei gyae ke gyu ko o. Wurubuarɛ wulaa bakewo see nyi, waa lese mena ken waa lee balan nyee ne wola mena deban kenan man.

⁶ Mena doo kaboena nyi yaa yela mena nomba ken ke yee non gyon. Mona deban kei doo n te yee ya na

e kena diyem deban kyomii, nawolo nyi baa keese non kee lee gbeneen burum man. Mona e toose nyi mena kekeeseke kei be gyae ke kyare ya na ka te kon oto. ⁷ Kekeeseke ken ne kon bo e doo na ka lese e kelɛdi dinoo ken ka kela koba yayam gba ne wola. Koba yayam gba koran pe baa naa ke dinoo gbagba na, bee do ke bo boalan man. Kenan wole koran na kee tale wole. Te n kee na Kristotena kelɛdi ne hia kela koba yayam. Nyi e kelɛdi yee anokoare te e sen ke man kenken na, wee ken de Gben gyoo Yesu Kristo waa lese o wose wola balan pou ne, Wurubuarɛ waa do non nɔɔ fa non karan na waa yela e ka bese gyoorobia.

⁸ E te naa ta de Gben gyoo Yesu na e sia ya, mona e ne gyae e. Ken na ken e bee naa e na e sia deban kei koran ya ne, e ne lee e di te gyon ken ke tan keyako ya ne doo e man. ⁹ Nawolo nyi nyeekele ken doo e be kaa lee Wurubuarɛ di ne e ne nyin ke.

¹⁰ Wurubuarɛ akpenkpen gyoo ban boo yako Wurubuarɛ beree ken waa mo boele non wose man nomba see ne, yase be sia bukittii tona, keo ne man nideli na baa gyen nyeekele kei wose man nomba nideli. ¹¹ Kristo felin non o doo Wurubuarɛ akpenkpen gyoo ban man ne, yako na wo mena ken Kristo waa naa diyem pena o kaa nyin gyoorobiiri na obuo. Mena doo be yee kakyen gyoo nomba nan man na baa gyen deban ken mena nomba ken gyae ke kon, na gbɛ ken man ne gyae ka mo kon. ¹² Wurubuarɛ lesewo wola wo nyi nomba nan bee yako ne te yee fa ban gbagba ya, mona ne yee fa balan ban baa kon be wole ne. Mena balan benan yena emee ban e ne nyii nomba ken ne. Nomba nanan yena nyeedon nomba nan balan ne tee Wurubuarɛ felin non o be kpili lee adido ne don doo kolosi fa non ne. Wurubuarɛ kpilala ban be kyaa adido ne gbagba koran

gyaewo nideli nyi baa gyen mena nombia kenja man.

Ɛ kyaa ken ayimɛɛ na doo ɛ wose man ya

¹³ Lee mena doo ɛ yela ya agyuense ke doo non kyɛkyɛɛ, na ɛ ke desina ɛ wose na ɛ ke tale yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii. Ɛ tela ɛ wose nideli na ɛ ka mo ɛ loo pou gyakaa Wurubuarɛ bɛrɛɛ ken waa mo boele non wee ken de Gbengyoo Yesu Kristo waa bese koŋ bela nɛ doo. ¹⁴ Ken ɛ yɛɛ Wurubuarɛ bia gbagbawo te ɛ ne nyii o dei nɛ doo, ɛ na bese ɛ wole gyu ke yɛɛ aboo non ɛ be yɛɛ gyanŋba ken ɛ ba gyen Wurubuarɛ nɛ ya. ¹⁵ Ɛ tooɛ nyi Wurubuarɛ non o be baake non koŋ o gyan nɛ, o yɛɛ walaŋ non ayimɛɛ be doo o man ya. Mena doo kpene kamase ken ɛ ke yɛɛ na, ɛ keɛ nyi ayimɛɛ na doo ke man ya. ¹⁶ Wurubuarɛ nombia anmarasen see non yakowo yenaŋ daale nyiaa, “Wurubuarɛ kpa ɛ na yeli ayimɛɛ ke doo ɛ wose man korakora ya, nawolo nyi ayimɛɛ be doo me man ya.”

¹⁷ Ɛ ne fane na ɛ ne baake Wurubuarɛ nyi de kya. Non Wurubuarɛ ne diina walaŋ kamase nombia ngba mena ken otenate nombia ayɛɛsa doo nɛ. O bɛɛ keɛ no lo siaman pɛte o ne di o nombia ya. Mena doo debaŋ ken ɛ kyaa tɛɛle kei doo ngba noola nɛ, ɛ mo obuo fa non Wurubuarɛ. ¹⁸ Nawolo nyi ɛ gyen kpene ken Wurubuarɛ ba mo to kom lɛɛ non, te ɛ be nyin ɛ wose lee nombiakumɛɛ non ɛ be kasee lee ɛ naanao gyan nɛ man. Na koba yayam yaa koba wolom non ne woleɛ nɛ te o moowo lɛɛ non ya. ¹⁹ Mɔna Yesu Kristo fatabo ken ke dana koya doŋ nɛ te Wurubuarɛ moowo to ɛ nyeeman kom. Yesu Kristo kei yɛɛ ngba nambu non ayimɛɛ kamase be doo o wose man ya te boo mo deesi nɛ. ²⁰ Pɛte Wurubuarɛ ke yɛɛ tɛɛle kei nɛ, na o taŋ ke wulaa lese Yesu Kristo see nyi waa kaa yen lɛɛ daa wee daale.

Mɔna emɛɛ doo te o lese e wola debaŋ ken tɛɛle kei ne gyu ko o to nɛ. ²¹ Lee non Kristo doo te ɛ lee Wurubuarɛ non o be gyusu e lee yen man te o ba lese e yele nɛ di. Mena doo te ɛ kelɛɛdi na ɛ loo pou gyakae Wurubuarɛ doo nɛ.

²² Ma gyen nyi ɛ ne di nombia non ne doo na ne gbɛɛ nɛ doo te ɛ ne gyae ɛ tebia Kristotena mo nideli, mena doo ayimɛɛ kamase be doo ɛ man ya. Nenɛɛ doo, ɛ keɛ na ɛ ke gyae doŋa nideli lee ɛ konooɛ man.

²³ Nawolo nyi Wurubuarɛ ta lola non wole. Mɔna na deniwalaŋ non o be gyae waa kyaa kekpaakekpa ya nɛ doo te o tɛwɔ lola non wole ya. O tɛɛ non Wurubuarɛ nombia non ne bɛɛ taŋ ya, te ne bɛɛ kyɛkeɛ korakora ya nɛ doo lola non wole.

²⁴ Wurubuarɛ nombia anmarasen see non yakowo yenaŋ daale nyiaa, “Walaŋ kamase yɛɛ ngba nale nɛ, te o gyoorobiiri mo pou yɛɛ ngba ka kyenkyenkooɛ nɛ.

Nale ken na yem na ka kyenkyenkooɛ non mo te kpiisi yala.

²⁵ Mɔna de Gbengyoo Wurubuarɛ nombia non doo non kyaa kekpaakekpa.” Nombia nonaŋ yena nyeedon nombia non boo kolosi fa non nɛ.

2

¹ Nenɛɛ be ta lola non wole. Mena doo ɛ lese nombiakumɛɛ kamase lee ɛ kekyaabii man. Ɛ na dii akereɛ bela ya. Ɛ na yɛɛ noooɛ ala ala ya. Ɛ na yeli ɛ sia keyɛɛ balan aboo ya. Ɛ na woleɛ balan yela lee gbɛɛ kamase man ya. ² Mɔna debaŋ kamase na ɛ yela Wurubuarɛ nombia non naagen ke gyo non loo, ngba mena ken dide lon ne gyo biikyaa loo nɛ. Akpaa ɛ yɛɛ mena na gyae ke yela ɛ ka bee ɛ kelɛɛdi ken man nideli, na ɛ ke nyin nyeedon kekpa ken. ³ Ɛ yela ɛ loo ke gyakaa mena nombia ken doo debaŋ kamase, nawolo nyi emɛɛ

gbagba te naa nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo dana wɔe nideli.

⁴ Mena dɔɔ ɛ tuu benaa de Gbenjyoo Yesu Kristo, nawolo nyi non yɛna nyeedon pou nyee. Ɔ yɛɛ ngba boe ken deni maara ne kɛɛ ke nyi kɔɔ tan tɔnɔɔ ya nɛ. Mɔna Wurubuare non ɔ ba lese e nɛ siaman na, ɔ dana tɔnɔɔ nideli.

⁵ Emɛɛ mɔ te nyin nyeedon. Ɛ yɛɛ yaa ngba boya non Wurubuare ba mo ɔ ne ma ɔ deni dinaa ken nɛ, te ɛ bese ɔ saese na ɛ ke ta Yesu Kristo dɔɔ fa e kedi ken na gyoo ɔ sia.

⁶ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see non yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Wurubuare kpa ɛ kɛɛ,
me ta mo boe kpaakpaate daale
mɛɛ see deni mokɔɔ Gyerusalem
donɔɔ man.

Man lese na e,
mena dɔɔ walan kamase non
ɔ lɛɛ e di na desɛn be gyae ke
kyaɛ e ya.”

⁷ Emɛɛ ban ɛ ne lɛɛ e di nɛ dɔɔ ɔ dana tɔnɔɔ fa non, mɔna balan ban bɔɔ bɛɛ e nɛ dɔɔ ba te yeli Wurubuare nombia non ɔ be nmarase see nɛ te kaa yɛɛ ampan. Nombia nenan yɛna nyi,

“Boe ken deni maara be bɛɛ ke nɛ,
ken bese la kaa yɛɛ boe ken
kɔɔ kyaɛ deni ken sen kenken.”

⁸ Wurubuare nombia anmarasen see non besewɔ yako yenan daale bela nyiaa,

“Boe kei dɔɔ te balan baa gyɔ nae
kpanɛ.

Mena boe kenan dɔɔ ke te balan baa sarakee yala.”

Kpene ken dɔɔ te baa sarakee ke dɔɔ yala yɛna nyi ba te bɛɛ Wurubuare nombia non. Wurubuare wulaa yakowɔ lee gyanjba gyanjba ken nyi be fareba kenan.

⁹ Mɔna emɛɛ dɔɔ, emɛɛ yɛna balan ban Wurubuare ba lese nɛ. Emɛɛ yɛna ɔ saese na ɔ gyoorobia. Emɛɛ yɛna balan ban Wurubuare ba lese te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose. Emɛɛ yɛna Wurubuare balan gbagba ban. Non lesena non na

ɛ ke nyin kolosi ɔ nombia dinaana non non tan keyako ya nɛ fa balan. Non lesena non lee ditinɛɛ man kɔn ɔ kenmanee dinaa ken man. ¹⁰ Gyanjba ken na nafɔ ɛ te yɛɛ Wurubuare balan wɔ ya, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɛ te kaa bese ɔ balan gbagba. Gyanjba ken na Wurubuare te wii ɛ waranjase ya, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɔ te kaa wii ɛ waranjase.

¹¹ Me tebia kpaakpaa, ɛ tɔɔse nyi ɛ yɛɛ nɔɔlawɔ te ɛ be gyae ɛ ke kyaa tɛɛle kei dɔɔ kekpaakekpaa ya. Mena dɔɔ mɛɛ waase non bo nyiaa, ɛ lese ɛ wose lee ɛ wosenaane lookum ken ne wɔnɛɛ non wee na wee nɛ man. Nawolo nyi mena abɔɔ nenan be gyae ke yela ɛ ke tale yɛɛ Wurubuare kegyaebii ya. ¹² Ken ɛ kyaa bom na balan ban ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ dɔɔ, ɛ yela ɛ kekyaabii ke yɛɛ loo. Nyi akpaa be yako gba nyi “Kristotena kewɔ yɛɛ nombiakumɛɛyɛrawɔ” na, ɛ yela baa naa abɔɔ kpaakpaa non ɛ ne yɛɛ nɛ na deban ken Wurubuare waa bese kɔn kaa di balan nombia na, baa nyin lese ɔ yele.

Ɛ yɔkɔse ɛ wose fa ɛ siamantena

¹³ Ɛ yɛɛ balan ban ɛ silana de Gbenjyoo Yesu Kristo, mena dɔɔ ɛ yɔkɔse ɛ wose fa balan ban pou bee di don tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Ɛ mo obuo fa gyoo dinaa non ɔ ne di don walan kamase dɔɔ nɛ. ¹⁴ Mena mɔ te ɛ mo obuo fa balan ban gyoo dinaa non ba lese wɔ nyi baa wɔn nombiakumɛɛyɛera denjele, na baa kɛɛɛ balan ban bɛɛ yɛɛ nombia kpaakpaa nɛ. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare kegyaebii yɛna nyi yaa yɛɛ nombia kpaakpaa lee ɛ kekyaabii man. Akpaa ɛ yɛɛ mena na balan ban bɔɔ gyen kolo ya te bɛɛ wɔɛɛ ɛ yele nɛ, be gyae baa nyin nombiakum daale kolosi lee ɛ wose man ya. ¹⁶ Ɛ kyaa ngba balan ban be kyaa ba wose dɔɔ nɛ. Mɔna ɛ na yeli ɛ wose dɔɔ kekyaa kenan ke fa non gbɛɛ na ɛ ke yɛɛ nombiakumɛɛ ya. Ɛ kyaa ngba balan ban bɛɛ som Wurubuare

ne. ¹⁷ E mo obuo fa walaŋ kamase, na e ke gyae e tebia Kristotena ban mo. E yela Wurubuaere keyee ke doo e man debaŋ kamase, na e ka mo obuo fa e gyoo dinaa non.

¹⁸ Emee ban e kyaa balan gyan ne, e yokose e wose fa e gbengyoona na e ka mo obuo fa wo nideli. Na e gbengyoona ban be dei te ba woe ne baagen te e ke yokose e wose fa ya, mona kaboena nyi yaa yokose e wose fa e gbengyoona ban be dana akpanyanŋan mo ne. ¹⁹ Nyi akpaa walaŋ non o loo gyakaa nyi waa yee Wurubuaere kegyaebii de naa diyem ken nafa tekaboena nyi waa naa ya te o tale sen ke man kenken kelii oto na, Wurubuaere waa hiraa e. ²⁰ Akpaa nyi e man nolo de yee kolo kum te bee tuku e te o nyin konoo sen lee o ketuku kenan pou na, won doo te kaboena nyi baa kelee e? Mona akpaa n nombia kpaakpaa keyee doo te n ne naa diyem te n nyin konoo sen ke man kenken kelii oto na, kenan na Wurubuaere waa hiraa nen. ²¹ Mena nombia ken doo te Wurubuaere baake non nyi e kaa bese o balan, nawolo nyi Kristo gbagba mo naa diyem e doo. O yee mena see non na e ke nyin kasee e na e ke sila o nawoo.

²² “Non Kristo te yee dukum daale ya,
te nolo mo te nyii dekara nombii daale
mo lee o nooman korakora ya.”

²³ Debaŋ ken booo tee e ne, o ta tee nolo to kom ya. O naa diyem mona o te falaa nolo ya. O moo o sia bo gyakaa Wurubuaere non o ne di nombia na ke gbese ne doo.

²⁴ Non Yesu Kristo gbagba lee na de nombiakumee pou seele debaŋ ken booo gyo e mataa opan dan doo ne. Na ke yela dee nyin da wose lee de nombiakumee pou man, na dee kyaa Wurubuaere kegyaebii man. Kristo gyamee nan o be nyim ne doo te de nyina kawee kekyo. ²⁵ Gyan gba ken na nafa e yee ngba namense ban booo yoo ne. Mona nenee doo e ta bese

kon e silana e Gbengyoo non o ne kee e doo ngba namensekelere ne, na kolo kum kamase be yee non ya.

3

Ala na be baala

¹ Emee ban e yee ala yalalawo ne, kaboena nyi yaa yokose e wose fa e baala. Akpaa e yee mena na, e dinoo gyae ke yela e baala ban booo ne lee Wurubuaere nombia nan di ya ne, ke kyeeke ba agyuen na be kaa lee Kristo di ken ta tekaa yee nyi e ka mo e noo yako wo nombii daale ya. ² Nawolo nyi e baala ban baa naa e dinoo kpaakpaa ken e dana, na mena ken e ne bu Wurubuaere nideli ne. ³ Na aboo nan e ka mo desina e wose ngba nyeeya ke desina, na koba yayam aboo kado na aboo kpaakpaa nyinan kado ne gyae la ke yela e ke yee kyeo ya. ⁴ Mona e yela e dinoo gbagba ken ka lese e kyeo wola. Ken yena konoo kenin na wose keyokose. Kei yena kyeo ken ke bese wolee ya te kee gyoo Wurubuaere sia mo. ⁵ Nawolo nyi mena te gyan gba ala ban booo mo be loo pou gyakaa Wurubuaere doo ne, moo be dinoo lese ba kyeo wola. Be yokose ba wose fa be baala. ⁶ Mena te alo non bese baake e nyi Saara ne mo yee wo. O nyii o baale Aberaham dei te o baake e nyi o gbengyoo. Mena doo akpaa e yee nombia kpaakpaa debaŋ kamase te e te yee kolo ya na, emee mo ta bese o bia.

⁷ Emee baala yalala mo, mena mo te akpaa emee na e weela kyaa na kaboena nyi yaa wii be waranase na e ke nyin konoo fa wo, nawolo nyi ban be dana don ngba emee ya. E mo obuo fa wo nawolo nyi Wurubuaere na mo o beree ken boele wo ngba mena ken o na mo boele non ne. Akpaa e yee mena na, kolo be gyae ke to e kefane gbese ya.

Nombia kpaakpaa keyee na ka diyem kena

⁸ Me nombii otomante yena nyiaa, ε popou ε yεε noodokolonj. Ε wii dɔnja waranase na ε ke gyae ε tebia Kristotena ban mo, nawolo nyi ε yεε balan dokolonj. Ε wii dɔnja waranase, na ε ke yokose ε wose fa dɔnja. ⁹ Akpaa nolo de yεε nen nombiikum na, na mo dukum to e kom ya. Akpaa nolo da tee nen na, nyan na tee e to kom ya. Mona nyan sola Wurubuarε wosefεerenj fa e. Nawolo nyi kei dɔɔ te Wurubuarε baake non, na waa nyinj hiraa non. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuarε nombia anmarasenj see nan yakowo yenan daale nyiaa,

“Akpaa nolo ne gyae nyi o kekyaabii man ke de fa e na waa kyaa gyu siaman na, kenanj na kaboena nyi waa tina nombiakumεε keyεε na akεεε nombia kekolosi yela.

¹¹ Kaboena nyi otenate dεε wɔnj o wose lee nombiakumεε keyεε man na waa yεε nombia kpaakpaa.

Kaboena nyi waa yase o sia gyae wosefεerenj gbεε na waa sila ke.

¹² Nawolo nyi Wurubuarε sia gyakaa balan ban bεε yεε nombia kpaakpaa ne dɔɔ, te debanj kamase mo na o ne nyii ba kefane.

Mona balan ban bεε yεε nombiakumεε ne dɔɔ, Wurubuarε na lese o sia yela wo.”

¹³ Nyi akpaa ε ne yεε kakyen lee ε konoo man nyi ε ke yεε nombia kpaakpaa na, amote kyaa la kenj waa tale yεε non kolo kum? ¹⁴ Mona akpaa ε naa diyem lee nombia kpaakpaa keyεε dɔɔ na, εmεε na nyeebam. Ε na yee denibalanj ya, te ε na yeli ε woe ke lo non mo ya. ¹⁵ Ε bu Yesu Kristo nideli lee ε konoo man, nawolo nyi o yεε de Gbenjyoo e. Ε doo ε wose dɔɔ kenj nyi nolo de boose non nombii daale lee kpene kenj dɔɔ

te ε loo gyakaa Yesu Kristo dɔɔ na, ε ke nyinj tale tiranoo fa otenate. Mona ε mo wose keyokose na obuo tiranoo fa otenate. ¹⁶ Ε mo wose keyokose na obuo tira mena nombia nenanj noo, na ke yela ε konoo man nombia ke doo non kyεεkyεε. Akpaa ε yεε mena na desenj gyae ke kyanj balan ban bee kolosi nombiakumεε lee ε dinoo kpaakpaa kenj ε dana lee Kristo man ne. ¹⁷ Nyi akpaa ke yεε Wurubuarε kegyaabii ke nyi yaa naa diyem lee nombia kpaakpaa keyεε dɔɔ na, ke dei kela kenj ε kena diyem lee nombiakumεε keyεε dɔɔ.

¹⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo gbagba non dukum kamase be doo o man ya ne, yenj dokolonj te o yenjawo fa daa nombiakumεεyεεera kenj o be gyae waa yenj bela ya, na waa nyinj mo daa benaa na Wurubuarε. Ba koo e, mona Wurubuarε tεεwo o felinj non dɔɔ gyuuusu e lee yenj man. ¹⁹ Kenanj wole na, Wurubuarε felinj non yela o gyuuwo ke gyo anokoare nombia nan dekpenjkenj fa woya ban boo kyanj wo to deni ne.

²⁰ Mena woya kewo yena balan ban leenanj gyanjgba gyanjgba de naana Nowa debanj kenj, boo bεε ba te lee Wurubuarε nombia nan di ya debanj kenj Nowa ne yae adakaa dinaa kenj ne. Wurubuarε nyinja konoo fa wo nyi baa kyεεkee lee be nombiakumεε man mona be bεε. Balanj kyomii baale banj be yaanoole yεε balan gyanaara ne gyoo la adakaa dinaa kenj man, te Wurubuarε lee wo lee lonj kenj man. ²¹ Mena lonj kei yεε yaa njgba Wurubuarε lonkeso kenj ne yeli dee nyinj nyeedonj ne. Wurubuarε lonkeso kei te yεε lonj kenj gyae ke faafo da ayimεε lee da wose man ya. Mona lonkeso kei nawolo nyi dεε sola Wurubuarε bo nyi waa faafo da ayimεε pou leki na waa fa daa dinoo kpaakpaate. Kei nawolo nyi lee Yesu Kristo kefonj lee yenj man dɔɔ, te walanj ne tale mo konoo man nombia kpaakpaa nyinanj konj Wurubuarε gyanj. ²² Nenεε non Yesu Kristo te lam

adido te ɔ kyaa Wurubuarɛ dunolun dɔɔ. Botɔɔ te ɔ ne di gyoori Wurubuarɛ kpilala, na kpene kamase ken ne di donj adido botɔɔ ne dɔɔ.

4

Ɛ kyaa fa Wurubuarɛ

¹ Kristo naa diyem tɛele kei dɔɔ. Mena dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ yela mena dinɔɔ kenan ke doo ɛ man. Nawolo nyi akpaa ɲolo de naa diyem mena na, dukum bɛɛ tale di donj ɔ dɔɔ bela ya. ² Mena dɔɔ ɔtenate bɛɛ tekaa yela tɛele kei dɔɔ abɔɔ kumɛɛ kegyae ke di ɔ dɔɔ bela ya. Mɔna ɔ sia gyakaa bo nyi waa yɛɛ Wurubuarɛ kegyaebii deban kamase. ³ Gyangba ken na ɛ wɔlɛɛ ɛ deban yɛɛ abɔɔ ɲan balan ban bɔɔ gyen Wurubuarɛ ya ne yɛɛ nɛ. Ɛ yɛɛ abɔɔ nkarankaran ɲan emɛɛ gbagba ne gyae nɛ bo. Ɛ yɛɛ lookum nyɔɔ solon dɛɛse te ɛ yɛɛ desɛɲ nombia kpu na banɛɛ ɔsom ɲan Wurubuarɛ ne kɔle nɛ. Tekaboe mena, ɛ tina mena abɔɔ kenja keyɛɛ yela. ⁴ Nɛnɛɛ te doo balan ban ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ nɔɔ, ɲgba emɛɛ na wɔ bɛɛ tekaa yɛɛ mena abɔɔ nkarankaran kenja bom bela ya nɛ. Mena dɔɔ bɛɛ tee ɲon. ⁵ Mɔna kaboena nyi mena balan benan baa gyen nyiaa, baa kaa senj Wurubuarɛ siaman na baa tira be nombia ɲan bɔɔ yɛɛ nɛ pou nɔɔ. Wurubuarɛ te desina ɔ wose nyi waa di balan ban be kyaa na be sia, na ban bɔɔ yekee pou nɛ nombia. ⁶ Kei dɔɔ te Kristo gyuuwɔ kekolosi Wurubuarɛ nombia ɲan fa balan ban bɔɔ yekee nɛ. Yen ken bɔɔ yem nɛ yɛɛ kpene kenj Wurubuarɛ ba mo bu wɔ fɔɔ, ɲgba mena kenj waa bu walan kamase fɔɔ nɛ. Mɔna Kristo kolosi ɔ nombia ɲan fa wɔ, na ba woya ke nyin tale kaa kyaa Wurubuarɛ gyanj kekpaakekpaa.

⁷ Deban kenj tɛele kei gyae ke gyu kɔ ɔto nɛ ta benaa. Mena dɔɔ ɛ yela ya agyuenj ke doo ɲon kyɛɛkyɛɛ, na ɛ ke kyanj ɛ wose na ɛ ke nyin tale fane fa Wurubuarɛ. ⁸ Kpene kenj kela

kenja pou yena nyi ɛ gyae dɔɲa nideli lee ɛ konɔɔse man. Nawolo nyi akpaa ɛ ne gyae dɔɲa na, ɛ ke tale mo nombiakumɛɛ kyɛɛ dɔɲa. ⁹ Ɛ yɛɛ ɲɔɔlale fa dɔɲa nideli kenj ɛ na toronj ya. ¹⁰ Wurubuarɛ faa ɛ man walan kamase wa abɔɔ anefan ɲan kpookpoo. Mena dɔɔ ɛ man walan kamase waa kɛɛ kenj ɔ be nyim nɛ dɔɔ nideli, na waa mo ke kyɔ ɔ tebia. ¹¹ Akpaa ɲolo wui yena Wurubuarɛ nombia ɲan kekolosi na, kaboena nyi waa kolosi Wurubuarɛ nombia bo. Akpaa ɲolo wui yena balan kasom na, waa mo donj kenj Wurubuarɛ be fa e nɛ mo som nideli. Akpaa ɛ yɛɛ mena na gyae ke yela balan ke ta Yesu Kristo dɔɔ lese Wurubuarɛ yele nombia pou man. Ʋon Yesu kaboela na gyoorobiiri na donj pou kekpaakekpaa. Amen.

Diyem kenj doo Kristo kesila man

¹² Me tebia kpaakpaa, ɛ na yeli kayeyɛɛ kenj ɛ na yeyɛɛ nɛ ke yɛɛ ɲon gyakolonj ɲgba kolo wɔle daale ne yɛɛna ɲon nɛ ya. Nawolo nyi mena kayeyɛɛ kei ne kɛɛse ɲon bo kɛɛ nyi ɛ senjɛ kenkenj ɛ kelɛɛdi man. ¹³ Mɔna ɛ yela ke yɛɛ ɲon gyonj nyi ɛ ne naa diyem kenj Kristo mɔ be naa nɛ. Nawolo nyi kei ne gyae la ke yela ke yɛɛ ɲon gyonj nideli deban kenj waa kaa lese ɔ gyoorobiiri kenj debɔɔ nɛ. ¹⁴ Akpaa balan na tee ɲon lee kenj ɛ silana Yesu Kristo dɔɔ na, emɛɛ na nyeebam. Nawolo nyi kei nawola la nyi Wurubuarɛ felinj ɲon ɔ dana gyoorobiiri nɛ doo ɛ man. ¹⁵ Ɛ na yeli baa naase ɛ man ɲolo diyem nyi ɔ yɛɛ awudiini e yaa ɲmɛɛlate yaa nombiakumɛɛyɛɛre, yaa ɲgba walan ɲon ɔ na mo ɔ nɔɔ do balan nombia man nɛ ya. ¹⁶ Akpaa nyi n yɛɛ Kristo baale e dɔɔ te bɛɛ naase nenj diyem na, na yeli ke yɛɛ nenj desɛɲ ya. Mɔna fa Wurubuarɛ karanj nyi Kristo yele kenj gyakaa nyanj mɔ dɔɔ.

¹⁷ Deban te lii kenj Wurubuarɛ waa di balan nombia. Ʋ nombia kedi kenan gyae ke fiasɛɛ bo lee

Kristotena dɔɔ. Te akpaa waa fiasɛɛ bo lee daa Kristotena dɔɔ na, kenan na won ne gyae la ke kɔn balan ban bɔɔ ne lɛɛ Wurubuare nombia njan di ya ne dɔɔ? ¹⁸ Wurubuare nombia anmarasen see njan yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Akpaa nyi dana don nyi baa lɛɛ balan ban
be gbɛnen tenɛɛ Wurubuare siaman ne nyee na,
kenan na won ne gyae la ke kɔn balan ban
bɔɔ gyen Wurubuare ya ne,
na nombiakumɛɛyɛera dɔɔ?”

¹⁹ Mena dɔɔ balan ban bɛɛ naa diyem lee Wurubuare kegyaebii man ne, kaboena nyi baa mo ba wose do Wurubuare non ɔ ne yɛɛ kpene kamase ne nyinmaa man, na baa kyan be nombia kpaakpaa keyɛɛ ken man nideli. Nawolo nyi kpene ken Wurubuare de yako nyi waa yɛɛ na, ken te ɔ ne yɛɛ.

5

Pita kekolosi fa kegyiise na tewulɛɛ

¹ Me dana nombii ken mee gyae maa mo see emɛɛ Kristotena kegyiise ban siaman. Man mo me yɛɛ Kristotena kegyia e ngba emɛɛ ne. Me naa mena ken Kristo be naa diyem ne na me sia, te man mo maa nyin dekyae kpu na e ɔ gyoorobiiri ken man deban ken waa bese kɔn ne. ² Mɛɛ waase non bonnyiaa, e kɛɛ balan ban Wurubuare ba mo wo do e nyinmaa man ne dɔɔ nideli, ngba mena ken namensekelere ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ ne. E na yeli ke yɛɛ ngba bɛɛ nɛɛ non bo ya, mɔna e yela ka lee emɛɛ gbagba e konɔɔ man ngba mena ken Wurubuare ne gyae nyi yaa yɛɛ ne. E na yɛɛ ngba e ne yɛɛ ke bo mo gyae kɔba ne ya, mɔna e yɛɛ ke ngba ken e ne gyae nyi e ka som Wurubuare nideli dɔɔ. ³ E na nɛɛ balan ban Wurubuare ba mo wo do e nyinmaa man nyi yaa kɛɛ be dɔɔ ne ya, mɔna e yela e nombia njan e ne yɛɛ ne ke gyɔ wo

loo na baa kasee na. ⁴ Akpaa e yɛɛ mena na wee ken Yesu Kristo non ɔ yɛɛ namensekelere kegyia e ne de kaa bɛɛ lee na, kpene ken waa mo to non kom ne be gyae ke wolɛɛ korakora ya.

⁵ Emɛɛ alebia na tewulɛɛ mo, mena ke te kaboena nyi yaa yɔkɔse e wose fa kegyiise ban. E popou e yɔkɔse e wose fa don, nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see njan yakowɔ yenan daale nyiaa,

“Wurubuare na sen tia balan ban
bee gyina ba wose adido ne,
mɔna ɔ na mo ɔ berɛɛ boele ban
bɛɛ yɔkɔse ba wose ne.”

⁶ Mena dɔɔ e yɔkɔse e wose na e ka mo e wose do Wurubuare non ɔ yɛɛ don pou Gbengyoo e ne tɛɛ, na waa gyina non adido ɔ deban kpaakpaate ken man. ⁷ E mo e nombia njan ne takaa non ne pou see Wurubuare siaman, nawolo nyi ɔ na gyuen e wose man.

⁸ E yela ya agyuen ke doo non kyɛkyɛ na e ke doo e wose dɔɔ. Nawolo nyi e kolare ɔbonsam non donɛɛ ɔ ne kili ngba wonembu kum ne, ken ɔ ne gyae nolo waa kyan tao. ⁹ E sen kenken e kelɛɛdi man na e ke to e gbɛɛ. E toose nyi e tebia Kristotena ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ pou ne mo ne naa diyem mena. ¹⁰ Mɔna akpaa e naa diyem deban kyomii na, Wurubuare gbagba waa yela e ka bese sen nideli. Waa do non kakyen na e ka sen kenken. Non yena berɛɛ pou nyee. Non baake na non nyi yaa ta Kristo dɔɔ na e ke nyin ɔ gyoorobiiri ken kyaa kekpaakekpa ne. ¹¹ E yela dɛɛ lese Wurubuare yele nawolo nyi non te don pou yɛɛ ɔ wui kekpaakekpa Amen.

¹² Silase kyɔɔ na man te me nmarase mena tone kei. Ma gyen nyi ɔ yɛɛ Kristo walan kpaakpaate e ken dekara be doo ɔ man ya. Mɛɛ nmarase tonebii kei bo maa mo do non kakyen, te mee gyae e ka gyen nyi Wurubuare berɛɛ ken ɔ ba mo

boele daa ne te yee dekara ya, mena doo e seŋ ke man nideli.

¹³ De tebia Kristotena ban be kyaa Babilon donoo man ne na do non noo. Wurubuae lese na ban mo ngba mena keŋ o ba lese non ne. Mena ke te me bu Maake mo na do non noo. ¹⁴ E mo Kristo kegyae keŋ pukaa doŋa do doŋa noo. Wurubuae waa fa emee ban pou emee na Kristo be yee noodokolon ne wosefeereŋ.

Tone alate kenj Pita be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Simon Pita non me yee Yesu Kristo tobaale na o kpilale e ne gyan. Mee nmarase ke mee yeele emee ban pou e ne lee Yesu Kristo di nideli ngba mena kenj daa mo ne lee e di ne. Mena keliedi kpaakpaa kei lee Wurubuarɛ non o gbɛnenɛ tenɛ ne, na da nyeelɛere Yesu Kristo gyan.

² Wurubuarɛ waa yela e ka gyen non Wurubuarɛ na de Gbenjyoo Yesu nideli, na ke yela waa mo o berɛ boele non nideli na waa fa non wosefɛrenɛ kenj ka dokoso be kyaa ya ne.

Dinoo kenj na wolo nyi Wurubuarɛ baake na daa

³ Lee de Wurubuarɛ kagyen dɔo Yesu Kristo te tee o donj kenj ka dokoso be kyaa ya ne dɔo fa daa kpene kamase kenj ne hia daa, na dee tale yee o kegyaebii teele kei dɔo. Lee non Wurubuarɛ gbagba dinoo kpaakpaa na o woe dɔo te o baake daa nyi de kaa bese o balan. ⁴ Lee mena dinoo kei dɔo te o faa daa o nombia kpaakpaa nan o be yako see nyi waa fa daa ne. O moo o nombia kenj fa daa na ke yela e ke nyin lese e wose lee aboo kumee nan emee gbagba ne gyae teele kei dɔo te ne yeli walan ne wolee ne man, na e ke nyin Wurubuarɛ dinoo kenj.

⁵ Lee mena nombia kenj dɔo e yee kagyen na e ka mo deeli keyee kpu na e Yesu Kristo keliedi kenj. Kenan wole na e mo nombia kagyen kpu na e deeli keyee kenj. ⁶ Nombia kagyen wole na, e mo wose kekyan kpu, te wose kekyan wole na e yee kagyen senj kenj. Kagyen wole na e mo Wurubuarɛ osom kpaakpaate mo kpu. ⁷ Wurubuarɛ osom kpaakpaate wole na e mo donja kegyae kpu, te donja kegyae wole na e mo balan kegyae kpu. ⁸ Nawolo nyi akpaa e

kyan nombia kenj man nideli na, gyae ke yela e ka gyen de Gbenjyoo Yesu Kristo na ke yela e ke yee balan ban e keliedi dana tonoo. ⁹ Mɔna walan non o be dana mena dinoo kpaakpaa kei ya na, kenan na walan nonan sia te wolee kenj nyi o bee naa gyu lem ya. O tanj ke wolee nyi be ta lese e lee o nombiakumee benee nan man.

¹⁰ Me tebia mena dɔo e yee kagyen na e ke kyaa dinoo kpaakpaate man, na e dinoo kenan ka wola nyi Wurubuarɛ baake na non te o lese non. Akpaa e yee mena na e be gyae e ka lee wole e keliedi man ya. ¹¹ Kenj keyee ne gyae la ke yela Wurubuarɛ ke fa non gbɛe na e ke nyin gbɛe gyoo de Gbenjyoo Yesu Kristo non o yee da nyeelɛere e ne gyoorobiiri kenj ke kyaa kekpaakekpa ne man.

¹² Ma gyen nyi e wulaa e gyen mena nombia kenj, te e wulaa e senɛe anokoare nombia nan moo yako non ne man kenj. Mɔna mee gyae nyi maa kyaa toose non nombia kenj deban kamase. ¹³ Ma gyen nyi deban kenj me see me kyaa teele kei dɔo ne, kaboena nyi maa kyaa toose non nombia kenj na e be nyin wolee na ya. ¹⁴ Nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo ta lese wola man nyi ma woya akanj teele kei dɔo ta tekaa bo ya. ¹⁵ Lee mena dɔo te mee yee kagyen yako non nombia kenj, na akpaa ma yem koran na e ke tale toose na deban kamase.

¹⁶ De kee kolosi de Gbenjyoo Yesu Kristo donj dinaa na o ka bese konj kenj nombia ne, te yee nyi njola nombia nan balan na mo sia kekara gyoo ne yaa dee kolosi ya, mɔna daa gbagba naa o gyoorobiiri kenj na de sia fonɛɛ. ¹⁷ Deban kenj me kya Wurubuarɛ ba lese Yesu Kristo yele te o ba lese o gyoorobiiri wola ne, na de kyaa botoo. De nyii noowoya naale lee Wurubuarɛ Kpatakpere non gyoorobiiri kenj man nyiaa, "Kei yena me bu non mee gyae e lee me konoo man, te o na gyoo me sia mo nideli" ¹⁸ Daa gbagba nyii noowoya

kenja njan ba lee adido kɔŋ debaŋ kenj daa na de Gbenjyoo Yesu Kristo kyaa Wurubuaɛ bula kenj dɔɔ nɛ.

¹⁹ Kei yele la da gyeŋawɔ nideli nyi Wurubuaɛ akpenkpenjyɔɔra nombia njan bɔɔ yako see nɛ yɛɛ ampaŋ. Mena dɔɔ ɛ see denjele na ɛ ke nyii ŋa nideli. Nombia njan yɛɛ ŋgba kanea kenj bɔɔ kyanjɛe see ditɔŋtɛɛ man nɛ. Kɛɛ ŋmanjɛe kelii debaŋ kenj nebo kyolobii ŋon waa lee. Kei na wola ŋon baa nyi yaa kyanj Wurubuaɛ nombia njan man nideli kelii debaŋ kenj Yesu Kristo waa kaa yela ɛ konɔɔse ke gyuuu na ɛ ke nyii ɔ nombia njan man nideli. ²⁰ Lee kenja pou wɔle na nombii tuturu kenj mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ nideli yɛna nyiaa, Wurubuaɛ akpenkpenjyɔɔra baŋ man ŋolo te yako nombii daale kenj bɔɔ ŋmarase do Wurubuaɛ nombia anmarasen see njan man ŋon gbagba ɔ baam dɔɔ ya. ²¹ Nawolo nyi Wurubuaɛ nombia njan be tɛɛ wa akpenkpenjyɔɔra dɔɔ te bɔɔ yako nɛ, ŋe man dokolon be kyaa kenj ka lee deniwalaŋ gbagba kegyaebii man ya. Mɔna Wurubuaɛ felin ŋon wola na wɔ nombia njan ba lee ŋon Wurubuaɛ gyanj te be yakowɔ.

2

Akerɛɛ nombia wolala

¹ Mena kenj gyanjba baale ba beo mo ba wose nyi be yɛɛ Wurubuaɛ akpenkpenjyɔɔrawɔ Iseraetena man nɛ, mena mɔ te akɛɛɛ wolala baa kyaa ɛ man. Baa mo nyansa wola nombia njan te yɛɛ anokoare ya. Baa ta wola balan nombia njan gyae ke yela baa yo nɛ. Baa bɛɛ nyi bɔɔ gyeŋ de Gbenjyoo Yesu Kristo ŋon ɔ ba yem lɛɛ daa gba nɛ ya. Mena dɔɔ be gyae ke kyare ya, kayeyɛɛ dinaa daale gyae ke kɔŋ be dɔɔ. ² Balan burum baa sila wɔ yɛɛ ba desɛŋ nombia njan bɛɛ yɛɛ nɛ. Te be nombia njan bɛɛ yɛɛ nɛ dɔɔ, balan baa kolosi nombiakumɛɛ tia Kristo anokoare gbɛɛnɛŋ njan. ³ Lee sibii dɔɔ mena akɛɛɛ wolala

kwɔ baa mo akɛɛɛ nombia beo ŋon, na baa mo nyansa gbɛɛ mo ŋon gyae kɔba. Mena dɔɔ leenanj benɛŋ benɛŋ kenj Wurubuaɛ yakowɔ see nyi waa wɔŋ ba denjele, te waa tan wɔlɛɛ wɔ bo.

⁴ ɛ tɔɔse nyi debaŋ kenj Wurubuaɛ kpilala baŋ be kyaa adido be yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ, Wurubuaɛ te tina wɔ yela ya. Mɔna ɔ moo wɔ do kayeyɛɛ kekpaakekpa man. ɔ doo wɔ agbaraagbaraase man te ɔ moo wɔ ka do ditɔŋtɛɛ man, na baa doo botɔɔ kelii ɔ nombia kedi wee kenj. ⁵ Wurubuaɛ te tina benɛŋtena baŋ be te nyii ɔ dei ya nɛ yela ya. Nowa yako wɔ mena kenj baa yɛɛ na be gbɛɛnɛŋ ka tenɛɛ Wurubuaɛ siaman, mɔna ba te kyɛɛkeɛ ba agyuenj ya. Mena dɔɔ Wurubuaɛ yela lon waalewɔ wɔlɛɛ tɛɛle kenj na ke balan baŋ pou be te nyii ɔ dei ya nɛ. Mɔna balan baŋ Wurubuaɛ be lɛɛ ba nyee yɛna Nowa ŋon ɔ gbɛɛnɛŋ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman nɛ na ɔ dekpɔŋalanmantena balan nyetooro. ⁶ ɛ tɔɔse nyi Wurubuaɛ buu Sodom na Gomoratena fɔɔ. ɔ yela boalanj kpaa be popou bese tɔŋ. ɔ yɛɛ mena na ka wola nyi nne ne gyae la ke kɔŋ balan baŋ bɔɔ ne nyii ɔ dei ya nɛ dɔɔ. ⁷ Mɔna Wurubuaɛ lese Lɔɔte lee mena denjele kewɔŋ kei man. Nawolo nyi Lɔɔte yɛɛ walaŋ ŋon ɔ gbɛɛnɛŋ tenɛɛ ŋon Wurubuaɛ siaman, mena dɔɔ balan baŋ nombia nkanjkanj njan bɛɛ yɛɛ nɛ takaa e nideli. ⁸ Lɔɔte kekyaa balan kumɛɛ kwɔ man na ɔ kena be nombia nkanjkanj njan bɛɛ yɛɛ, na be nɔwɔya kumɛɛ njan bee kolosi nɛ takaa e nideli. Nawolo nyi ɔ yɛɛ walaŋ ŋon ɔ gbɛɛnɛŋ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman. ⁹ Nombia kenja pou nawolo baa nyi, Wurubuaɛ gyeŋ mena kenj waa lese ɔ balan lee be kaale man. Te ɔ gyeŋ mena kenj waa yɛɛ, na waa wɔŋ balan kumɛɛ denjele kelii wee kenj waa di walaŋ kamase nombia nɛ. ¹⁰ Kenja pou wɔle na, balan baŋ

bɛɛ yɛɛ nombia nkarankaranɔ ɔnan banɔ gbagba ne gyae te nɛɛ wɔlɛɛ wɔ te bɔɔ na mo Wurubuare yɛɛ kolo ya nɛ, Wurubuare waa wɔnɔ ba denjele nideli. Mena akereɛ wolala kɛwɔ dana konɔɔyɔnɔ te bɛɛ wola ba wose, te bɛɛ tale gyɔ konɔɔ kolosi nombiakumɛɛ tia banɔ be kyaa adido te be dana gyoorobiiri nɛ.

¹¹ Mɔna Wurubuare kpilala banɔ gba koranɔ be dana donɔ kela akereɛ wolala kɛwɔ nɛ, ta tee balanɔ banɔ be dana gyoorobiiri adido nɛ yaa baa mo nombiakumɛɛ gyakaa be dɔɔ de Gbenɔgyoo Wurubuare siaman ya. ¹² Mɔna mena balanɔ kɛwɔ banɔ be dana konɔɔyɔnɔ nɛ dɔɔ, nombia ɔnan bɔɔ ne nyii nɛ man ya na mmusuo nombiikum kamase kenɔ be gyae na te bee kolosi lee ka wose man. Be dinɔɔ yɛɛ nɔgba nɔale man wonembia banɔ balanɔ na koe nɛ. Kpene kamase kenɔ de kɔnɔ ba nyee man na, kenɔ te bɛɛ yɛɛ. Mena dɔɔ baa yenɔ leki nɔgba nɔale man wonembia nɛ.

¹³ Wurubuare waa naase wɔ diyem nideli nɔgba mena kenɔ banɔ mɔ be naase baale diyem nɛ. Banɔ gyanɔ na nombia nkarankaranɔ keyɛɛ balanɔ man yɛna gyonɔ kedi. Mena dɔɔ ɛ gyanɛɛ ɛ ne di ɛ nɔɔ te be kaa kyaa bom na ɔnan na, be dana wɔ desɛnɔ gba nyi baa yɛɛ be nombia nkarankaranɔ ɔnan ɛ man ya. Kei ne yeli bɛɛ wɔlɛɛ ɛ yelee do nɔn desɛnɔ. ¹⁴ Bɔɔ ne gyɔ sibii naa alo lanɔ ya, te nombiakumɛɛ keyɛɛ yɛna be wui. Bɛɛ beo balanɔ banɔ bɔɔ dana donɔ ba kelɛɛdi man ya nɛ, te bee yeli balanɔ benanɔ ne yɛɛ dukum. Be dana sibii nideli. Mena abɔɔ kumɛɛ kenɔ pou dɔɔ Wurubuare te falaa wɔ. ¹⁵ Be te tina Kristo gbɛɛ kpaakpaa kenɔ yela gyu ka mo banɔ gbagba be gbɛɛ kenɔ be yeli bɔɔ yoo nɛ. Be silana Beeyɔ bu Baalam nawɔɔ. Na Baalam kei yɛɛ Wurubuare dekpenɔkpenɔgyɔɔre e, te ɔ be famenɛ na nombiakumɛɛ keyɛɛ lee kɔba kenɔ waa nyinɔ lee ke man dɔɔ ya. ¹⁶ Mena dɔɔ Wurubuare yela nɔn Baalam afurum kolosiwɔ na e lee ɔ nombiakumɛɛ

ɔnan ɔ ne yɛɛ nɛ dɔɔ. Wonembu bɛɛ tale kolosi ya mɔna afurum nɔn kolosiwɔ na e nɔgba deniwalanɔ nɛ, te ɔ yela ɔ tinaa ditenɔ nombia ɔnan nafaɔ ɔ ne gyae waa yɛɛ nɛ yela.

¹⁷ Mena akereɛ wolala kɛwɔ be dana tɔnɔɔ ya nɔgba atiribunɔse ɔnan nɔɔ dana lonɔ ya nɛ, te ba bese yaa be yɛɛ nɔgba nɔma ɔnan felinɔ ne gyɔ na lanɔ nɛ. Botɔɔ kenɔ Wurubuare be desina see wɔ nyi ke dɛɛ yɛɛ ba dekyae kekpaakekpaa yɛna ditinɔteɛ tuum kenɔ man. ¹⁸ Be yɛɛ nɔɔman bo mɔna nombii kpaakpaa kamase be doo ba kekolosi man ya. Bɛɛ yɛɛ kewɔlɛɛ nombia te bɛɛ wola balanɔ nyi baa tale yɛɛ kpene kamase kenɔ banɔ gbagba ne gyae nyi baa yɛɛ. Mena nombia kenɔ te bɛɛ mo beo balanɔ banɔ bɔɔ lɛɛdi kewalanɔ te bɔɔ lese ba wose lee mena dinɔɔ kumɛɛ nɛnanɔ man nɛ, na be ta bese ke yala nɛ man bela. ¹⁹ Mena balanɔ kumɛɛ benanɔ na beo balanɔ kɛwɔ nyi baa yela na baa nyinɔ ba wose, na baa tale yɛɛ kpene kamase kenɔ banɔ gbagba ne gyae kenɔ Wurubuare mmaraa kamase be bake wɔ ya. Mɔna banɔ gbagba koranɔ sɛɛ be yɛɛ gbenawɔ fa nombia nkarankaranɔ keyɛɛ. Nawolo nyi deniwalanɔ kamase yɛɛ gbeni e fa kpene kamase kenɔ ne di ɔ dɔɔ nɛ. ²⁰ Nyi walanɔ da gyenɔ de Gbenɔgyoo Yesu Kristo nɔn ɔ yɛɛ da nyeeleɛre e nɛ te ɔ lese ɔ wose lee tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ nkarankaranɔ ɔnan nɛɛ wɔlɛɛ walanɔ nɛ keyɛɛ man, te ɔ bese gyu ɔ ne yɛɛ nɔ bela na nɛ gyae ke di donɔ ɔ dɔɔ. Dekɔnɔ mena na ɔ dinɔɔ gyae ka bese wɔlɛɛ kela mena kenɔ nafaɔ ɔ doo pte ɔ be kaa lɛɛ Kristo di nɛ. ²¹ Nyi nafaɔ ɔtenate denɔ ta gyenɔ gbɛɛ kenɔ waa mo na ɔ nombia ka tenɛɛ Wurubuare siaman ya na, nafaɔ dei fa e kela kenɔ ɔ ba gyenɔ ke te ɔ ba besena ɔ wɔle tee Wurubuare nombia ɔnan bɔɔ wola e nɛ. ²² Ba te gyɔ aduya nɔale see nyiaa, “Babaa ne tɔe na ɔ ta bese ka mo ɔ tɔɔla di” te “N sɔ kekuirii na, ɔ na bese bo ka gyoo depate man.” Mena balanɔ kɛwɔ dinɔɔ nawolo nyi

aduya kenja yee ampanj.

3

Wee kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese kɔŋ ne

¹ Me gyoona kpaakpaa, kei yena me tɔne alate kenj mee nmarase non. Me nmarase tɔna ala kenja pou bo na maa mo tɔse non nombia njan ε wulaa ε gyen ne na maa do non kakyen, na ε ke nyinj mo agyuen kpaakpaa lee nombia nenan man. ² Mee gyae nyi ε ke tɔse nombia njan Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra banj be yako see leenanj benenj kenj ne. Na ε ka bese tɔse nombia njan de Gbenjyoo Yesu Kristo non ɔ yee da nyeelɛere e ne be tee daa ɔ kpilala banj de kyaa ε man ne dɔɔ yako nyi yaa yee ne.

³ Nombii kenj mee gyae ε ka gyen nideli yena nyiaa, weeya ɔtoman nyinjan pete Yesu ke kɔŋ na, balan baale baa kɔŋ kaa yee nombia nkarankaranj njan banj gbagba ne gyae. Baa kulu non gbɛɛ kamase man lee ε keɛɛdi dɔɔ. ⁴ Baa bɔɔse non nyiaa, “Ngba ɔ yakowɔ see nyi waa bese kɔŋ, ɔ kyaa alenj? Woromɔ yaa waa kɔŋ? De bɛɛ lee nombia kenja di ya, nawolo nyi de naanaɔ te wulaa yekee kaalanj, mɔna kpene kamase sɛɛ doo ngba mena kenj ne doo leenanj kewalanj kenj Wurubuare be yee adido na ateta ne. Kolo na kolo te kyɛɛkee ta ya.” ⁵ Akpaa be yako mena na be karae. Nawolo nyi ba te wolee nyi lee gyanjba gyanjba kenj na, nombii yakaa te Wurubuare kolosiwɔ te adido na ateta bɛɛwɔ lee. Wurubuare yela teelee leewɔ lonj man kɔŋ, te lonj kenan dɔɔ te ɔ tee wɔ yee teelee kei. ⁶ Ba te wolee mɔ nyi lonj kenan te Wurubuare yela ke kaa waalewɔ wɔɛɛ gyanjbatena banj bɔɔ kyaa debanj kenan man ne. ⁷ Wurubuare nombii kenan te ɔ moowɔ ɔ dana adido na teelee kenj dɔɔ ε kyaa ne. Ne doo neɛ daa debanj kenj Wurubuare waa mo boalanj wɔɛɛ na ne. Ne doo menɛ kelii nombia kedi wee dinaa

kenj Wurubuare waa wɔɛɛ balan banj pou be te nyii ɔ dei ya ne.

⁸ Me gyoona kpaakpaa, ε na wolee nombii dokolonj kei ya. Nombii kenan yena nyiaa, Wurubuare siaman na wee dokolonj yee ngba kulutoonenj kakponj (1,000) ne, te kulutoonenj kakponj (1,000) mɔ yee ngba wee dokolonj ne. ⁹ Baale na gyuen nyi Wurubuare de yako nyi waa yee kolo na ɔ bɛɛ yee ke bilenj ya. Na mena te doo ya, mɔna ɔ ne nyinj konɔɔ bo fa non, nawolo nyi ka te yee ɔ kegyaebii ke nyi ε man nolo waa yenj leki ya. ɔ ne gyae bo nyi walanj kamase waa kyɛɛkee wa agyuenj lee ɔ gbɛɛnenj kumɛɛ man na waa kɔŋ ɔ gyanj.

¹⁰ Wee kenj de Gbenjyoo Yesu waa kɔŋ ne, waa kaa futaa daa bo ngba mena kenj nmeɛlate ne kɔŋ ne. Mena wee kenan na adido gyae ka mo yeesa njaalaa. Boalanj gyae ke kpa kpene kamase kenj doo adido na ateta ne pou dugudugudugu. ¹¹⁻¹² Nyi akpaa mena te abɔɔ pou gyae ke wɔɛɛ na, kenan na sena te kaboena nyi ε dinɔɔ dɛɛ yee? ε ke kyaa ε ne daa Wurubuare wee kei te ε sia be yee nyi ke dɛɛ kɔŋ bilenj ne, kaboena nyi yaa kyaa Wurubuare kegyaebii man, kenj dukum kamase be doo ε man ya. Mena wee kenan na boalanj gyae ke wɔɛɛ adido pou te boalanj kenan ogyefelinj kenj gyae ke yalakee kpene kamase kenj doo adido botɔɔ ne. ¹³ Mɔna daa dɔɔ de kyaa dɛɛ daa adido wole, na teelee wole kenj Wurubuare be yako see nyi waa yee ne. Botɔɔ te balan banj pou be gbɛɛnenj tenɛ ne baa kyaa.

¹⁴ Mena dɔɔ me gyoona kpaakpaa debanj kenj ε sia yakaa mena abɔɔ kenja pou dɔɔ ne, ε yase ε sia na ε ke yee abɔɔ kpaakpaa njan gyae ke yela ε ke tale kaa senj Wurubuare siaman, kenj nyi ayimeɛ yaa nombiikum daale be doo ε wose man ya, na emɛɛ na Wurubuare nsana ke yee gyonj. ¹⁵ ε tɔse nyi de Gbenjyoo Wurubuare konɔɔ kenj ɔ be nyim ne, ke yee kpene kenj

ne fa deniwalaŋ gbɛɛ na waa nyiŋ nyiŋ nyeekeleɛ pɛna ɔ wee keŋ kelii. Mena nombia ŋenan ke, te de doo gyaagyi Pɔɔl mo moo nyansa keŋ Wurubuare be fa e ne ŋmarase ɔ tɔna pou man yeleɛ ŋon. ¹⁶ Mena ke te ɔ ŋmarasewo yako mena nombia keŋa ɔ tɔna pou man. Ɔ nombia ŋaale doo ɔ tɔna ŋenan man keŋ ŋe man kenyii dana baŋ. Balan baale baŋ boɔ gyen nombia ya te boɔ seŋɛ keleɛdi keŋ man keŋkeŋ ya ne, ne tulii ɔ nombia ŋenan bo. Mena ke mo te bee tulii Wurubuare nombia aŋmaraseŋ akan ŋan mo. Bɛɛ yɛɛ mena ne, na Wurubuare kafaala yaa bɛɛ gyae baa fa ba wose ne.

¹⁷ Me gyoona kpaakpaa, ε wulaa ε gyen mena nombia keŋa. Mena doo ε doo ε wose doo nideli, na balan baŋ boɔ ne di Wurubuare nombia ŋan doo ya ne, be nyiŋ mo ba akɛɛɛ nombia ŋan woŋee ŋon lee ε dasenae kpaakpaate keŋ man ya. ¹⁸ Mɔna ε yela de Gbenɣyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yɛɛ da nyeelɛɛɛ e ne, ka mo ɔ bɛɛɛ boele ŋon na waa yela ε ka gyen e nideli. Non te gyoorobiiri kaboena gyen kei na weeya pou kekpaakekpa. Amen.

Tɔne gyaŋgbate keŋ Gyɔn be ŋmarase nɛ

Nombii keŋ kɛɛ fa nyeedoŋ

¹ Walaŋ ŋon ɔ be kyaa leenan kewalaŋ keŋ nɛ wose man nombia yaa mɛɛ ŋmarase mɛɛ fa ŋon. Ŋon yɛna walaŋ ŋon dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya te dɔɔ naa e. Daa gbagba naa e na de sia fonɛɛ te da moo de nyiŋmaase tina e. Ŋon yɛna Yesu Kristo, nombii keŋ kɛɛ fa nyeedoŋ kekpaɔ nɛ. ² Wurubuare lesena mena walaŋ kei wola daa te de naa e. Ŋon ne faa na nyeedoŋ keŋ ba lee Wurubuare gbagba gyaŋ nɛ. Debaŋ kei man nɛ ɔ wose man nombii yaa dee di adanseɛ yako ŋon nyiaa, ŋon yɛna walaŋ ŋon ɔ ne fa nyeedoŋ kekpaɔ keŋ. Nafɔ na ɔ kyae kya ŋon gyaŋ, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɔ ta lese e wola daa. ³ Walaŋ ŋon daa gbagba be naa e na de sia, te dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya nɛ wose man nombia yaa dɛɛ yako ŋon nɛ. Dɛɛ yako ŋon baa na ɛmɛɛ mɔ kenyiŋ kaa kpu na daa baŋ daa na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo ŋon nɔɔ yɛɛ dokoloŋ nɛ, na de popou nɔɔ ke yɛɛ dokoloŋ. ⁴ Dɛɛ gyae nyi mena gyɔn kei ke doo de man nideli, mena dɔɔ te dɛɛ ŋmarase ŋon mena nombia keŋa nɛ.

ɛ ta keŋmaŋee man

⁵ Nɔɔwoya ŋan Wurubuare bu ŋon ba mo fa daa te daa mɔ ne yako ŋon nɛ yɛna nyiaa, Wurubuare yɛɛ ŋgba keŋmaŋee nɛ te ditɪntɛɛ be doo ɔ man korakora ya. ⁶ Lee mena dɔɔ nyi akpaɔ de yako nyi nɔɔdokoloŋ doo daa na e man te de sɛɛ dɛɛ yɛɛ ditɪntɛɛ man abɔɔ na, dee dii akereɛ bo te anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo de man ya. ⁷ Mɔna nyi akpaɔ de kyaa Wurubuare keŋmaŋee keŋ man ŋgba mena keŋ ŋon gbagba kyaa ke man nɛ, na nɔɔdokoloŋ doo

daa na de tebia man. Kenan ŋa ɔ bu Yesu Kristo fatabo keŋ ne gberaa da ayimeɛ kamase lee da wose man.

⁸ Akpaɔ de yako nyi dukum be doo de man ya na dɛɛ beo da wose bo, te anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo de man ya. ⁹ Nyi akpaɔ de lɛɛ di de konɔɔse man nyi da te yɛɛ dukum te de tɔlɛɛ ŋa fa Wurubuare na, waa mo ŋa pou kyɛɛ daa na waa gberaa daa lee ayimeɛ kamase man. Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ te ɔ gbɛeneŋ mɔ tenɛɛ. ¹⁰ Akpaɔ de yako nyi da te yɛɛ ta dukum korakora ya na, de ta besena Wurubuare yɛɛ dekarate. Kei nawolo baa nyi de bɛɛ lɛɛ ɔ nombia ŋan ɔ be yako daa nɛ di ya.

2

¹ Me bia, mɛɛ ŋmarase nombia keŋa mɛɛ fa ŋon na ɛ be nyiŋ yɛɛ dukum ya. Te akpaɔ ŋolo de yɛɛ dukum na, de dana tereete ŋon ɔ seŋɛɛ Wurubuare siaman ɔ ne doo teree fa daa. Ŋon yɛna Yesu Kristo ŋon ɔ gbɛeneŋ tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ. ² Ŋon gbagba moonɔ ɔ wose deesi tɔ de nombiakumɛɛ kom, lee mena dɔɔ te Wurubuare moo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa. Na daa daageŋ nombiakumɛɛ te ɔ moowo kyɛɛ daa ya, mɔna tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombiakumɛɛ mɔ kpuɛ.

³ Akpaɔ nyi de nyii Wurubuare dei na, kenan na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ nyi da gyeŋ e. ⁴ Lee mena dɔɔ nyan walaŋ ŋon n yako nyi “N gyeŋ e” mɔna n bee nyii ɔ dei ya na, n yɛɛ dekarate e te anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nɛ be doo n man ya. ⁵ Te nyan ŋon n ne nyii Wurubuare dei na, Wurubuare kegyae gbagba keŋ doo n man nideli. Kpene keŋ gyae ke yela dɛɛ gyeŋ nyi daa na e dana nɔɔdokoloŋ yɛna nyi, ⁶ nyan ŋon n yako nyi ɛmɛɛ na Wurubuare dana nɔɔdokoloŋ na, kaboena nyi nya kyaa ŋgba mena keŋ Yesu be kyaa nɛ.

Wurubuare kpa dɛɛ gyae dɔŋa

7 Me gyoona kpaakpaa, na mmaraa wole yaa mee ηmarase maa fa ηon ya, mɔna mmaraa bene ken ε be nyii lee deban ken ε be lee Yesu di ne. Mmaraa kei yena nombia ηan ε betan nyii ne. 8 Mɔna kei ta bese mmaraa wole ken mee ηmarase mee fa ηon. Yesu Kristo kekyaa man na, ɔ dinɔɔ wolawɔ nyi ke yee mmaraa wole ke. Emee gbagba mɔ ε dinɔɔ na wolo nyi ke yee mmaraa wole ke. Nawolo nyi kenmanee ken tan bee lee, te ka te yeli ditintee ken mɔ ne ηaalaa.

9 Nyan ηon n kpa n doo kenmanee ken man te n see n ne kola n doo na, n see n doo ditintee ken man baa. 10 Mɔna nyan ηon n ne gyae n doo na n doo kenmanee ken man, te kolo mɔ be doo n man ken gyae ke yela n kegyɔ n nae ya. 11 Mena doo nyan ηon n ne kola n doo na, n doo ditintee ken man te n donnee ke man. N ba gyen botɔɔ ken n ne gyu ya nawolo nyi ditintee ken te ɔ n sia.

12 Me bia kpaakpaa,
mee ηmarase nombia kenja mee yelee ηon,
nawolo nyi lee Kristo yele man doo
Wurubuare ta mo ε nombiakumee kyee ηon.

13 Kyaɔ, mee ηmarase nombia kenja mee yelee ηon,
nawolo nyi ε gyen walan ηon ɔ kyaa lee kewalan ken ne.

Tewulee, mee ηmarase nombia kenja mee yelee ηon,
nawolo nyi ε te di walan kum ηon doo.

Me bia kpaakpaa, mee ηmarase nombia kenja mee yelee ηon,
nawolo nyi ε te kon kaa gyen de kya Wurubuare ηon.

14 Kyaɔ, mee ηmarase nombia kenja mee yelee ηon,
nawolo nyi ε gyen ηon ɔ kyaa lee kewalan ken ne.

Tewulee, mee ηmarase nombia kenja mee yelee ηon,

nawolo nyi Wurubuare nombia doo ε man
te ε seηee ηe man nideli
te ε te di walan kum ηon doo.

ε na mo ε sia gyakaa teelee kei doo aboo doo ya

15 ε na mo ε sia gyakaa teelee kei doo nombia na ka aboo kumee doo ya. Akpaa walan da mo ɔ sia gyakaa teelee kei aboo doo na, nawolo baa nyi ɔ bee gyae de kya Wurubuare ηon ya. 16 Mena aboo ηenan ηaale yena ηgba aboo kumee ηan deniwalan ne gyae nyi waa yee ne, na ηan deniwalan sia ne naa te ηee gyɔ e loo, na ηan de dana te dee gyɔ de konɔɔ ne. Mena dinɔɔ kenja pou ta lee de kya Wurubuare gyan ya. Na lee lookum ken dee mo gyakaa teelee kei doo aboo doo ne man. 17 Teelee kei na ηa aboo ηan pou balan na mo be loo gyakaa ηe doo ne ne lem baa. Mɔna walan kamase ηon ɔ nyii Wurubuare dei te ɔ yee kpene ken Wurubuare ne gyae na waa nyin nyeedon kekpa ken.

Kristo kolare ηon

18 Me bia kpaakpaa, deban ken teelee kei gyae kekɔn kɔ ɔto ne ta benaa. De tan tangbee yako ηon nyi teelee kei da benaa kɔ ɔto na, Kristo kolare ηon waa kon. Te debokeiman ne dee naa nyi Kristo kolala burum kyaa teelee kei doo. Kei nawola la nyi deban ken teelee kei gyae kekɔn kɔ ɔto ne ta benaa. 19 Nafɔ mena balan kewo kpue na daa, te ken daa na wo nɔɔ te yee dokolon doo ya te ba leewɔ de man. Daa na wo nɔɔ den yee dokolon na, nafɔ ben ta lee de man ya. Be ka lee de man nawolo nyi daa na be man walan kamase te yee nɔɔdokolon ya.

20 Mɔna emee doo ε gyen anokoare ken Wurubuare ba lese wola ne, nawolo nyi Kristo ta mo ɔ felin ηon do ε man. 21 Na ken ε ba gyen anokoare ken doo te mee ηmarase ηon tɔne kei ya, mɔna ken ε gyen anokoare ken doo. Te ε gyen nyi

dekara kamase be doo anokoare ken Wurubuarɛ ba lese wola nɛ man ya.

²² Amɔte yena dekarate baa? Dekarate yena ɲon ɔ bɛɛ nyi na Yesu yena Kristo, walaɲ ɲon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kaa lɛɛ da nyee ya nɛ. ɔtenate yena Kristo kolare ɲon, nawolo nyi ɔ te bɛɛ de kya Wurubuarɛ ɲon na ɔ bu Yesu Kristo ɲon pou. ²³ Nyaɲ ɲon n bɛɛ Wurubuarɛ bu ɲon na n te bɛɛ de kya Wurubuarɛ ɲon mɔ baa, te nyaɲ ɲon n lɛɛ Wurubuarɛ bu ɲon di na n lɛɛ de kya Wurubuarɛ ɲon mɔ baa di.

²⁴ Ɛ kɛɛ nideli nyi Kristo nombia ɲan ɛ be nyii lee kewalaɲ nɛ, dɛɛ doo ɛ man debaɲ kamase. Akpaa ɛ yeli Kristo nombia ɲan ɛ be nyii lee kewalaɲ ken de doo ɛ man na, gyae ke yela ɛmɛɛ mɔ na Kristo na ɔ kya Wurubuarɛ keyɛɛ nɔɔdokolonɔ.

²⁵ Lee mena doo dee nyiɲ nyeedon kekpaɛ ken ɔ be yako see nyi waa fa daa nɛ.

²⁶ Balan ban bɛɛ beo ɲon nɛ doo te mɛɛ ɲmarase nombia kenja mee yelee ɲon, na ɛ ke nyiɲ doo ɛ wose doo. ²⁷ Mɔna ɛmɛɛ doo Wurubuarɛ felin ɲon Kristo ba moo do ɛ man nɛ te doo ɛ man. Lee mena doo tekaboena nyi ɲolo waa wola ɲon kolo bela ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ felin ɲon ne gyae la waa wola ɲon kpene kamase. Abɔɔ ɲan pou ɔ na wolo nɛ yɛɛ anokoare ken dekara be doo ɲe man ya. Mena doo ɛ yɛɛ nɔɔdokolonɔ na Kristo ɲgba mena ken Wurubuarɛ felin nawola ɲon nɛ.

²⁸ Me bia kpaakpaa ɛ gyakaa yɛɛ nɔɔdokolonɔ na e, na wee ken ɔ bese kɔɲ na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ ɔ siaman ken desɛɲ yaa gyakolonɔ be kyaɲ daa ya. ²⁹ Ɛ gyen nyi Kristo nombia tenɛɛ, lee mena doo walaɲ kamase ɲon ɔ ne yɛɛ kpene ken dei Wurubuarɛ siaman na ɔtenate yɛɛ Wurubuarɛ bu e.

3

¹ Ɛ kɛɛ kegyae kpaakpaa ken de kya Wurubuarɛ ne gyae daa, te ɔ

ne baake daa nyi ɔ bia gbagba te ampaɲ de yɛɛ ɔ biawɔ. Kpene ken doo tɛɛle kei doo balan ba gyen nyi de yɛɛ Wurubuarɛ biawɔ yena nyi, bɔɔ gyen Wurubuarɛ gbagba ya.

² Me gyoona kpaakpaa, nɛnɛɛ de yɛɛ Wurubuarɛ biawɔ, te dinɔɔ ken waa yela dee nyiɲ wee daale nɛ, ɔ ta lese ta ke wola daa ya. Mɔna da gyen nyi wee ken waa kɔɲ nɛ dɛɛ yɛɛ ɲgba ɲon nɛ, nawolo nyi dɛɛ naa e na dɛɛ gyen mena ken ɔ doo.

³ Walaɲ kamase ɲon ɔ loo gyakaa ɔ doo mena nɛ, ɔtenate waa wɔɲ ɔ wose lee dukum keyɛɛ man ɲgba Kristo nɛ.

⁴ Walaɲ kamase ɲon ɔ yɛɛ dukum na ɔ ta fom Wurubuarɛ mmaraa ken, nawolo nyi dukum keyɛɛ yena Wurubuarɛ mmaraa kafom.

⁵ Mɔna ɛ gyen nyi Yesu Kristo kɔɲae na ɔ kaa lese daa lee dukum man, te ɛ gyen mɔ nyi dukum kamase be doo ɔ man ya. ⁶ Mena doo walaɲ kamase ɲon ɲon na Kristo dana nɔɔdokolonɔ na, ɔ bee doo dukum keyɛɛ man bela ya. Kei nawolo nyi ɲon ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ dukum na, ɔ te naa ta Yesu Kristo ya te ɔ ba gyen ɔ dinɔɔ mɔ ya.

⁷ Me bia kpaakpaa, ɛ na yela ɲolo ka beo ɲon doo dukum keyɛɛ man ya. Nyaɲ ɲon n yɛɛ nombia kpaakpaa na, n gbɛɛnɛɲ tenɛɛ Wurubuarɛ siaman ɲgba mena ken Kristo gbɛɛnɛɲ tenɛɛ nɛ. ⁸ Walaɲ ɲon ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ dukum na ɔ yɛɛ ɔbɔnsam walaɲ e, nawolo nyi ɔbɔnsam yɛɛ dukumyɛɛre e leenaɲ kewalaɲ ken pou. Kpene ken doo Wurubuarɛ bu ɲon be kɔɲ yena nyi, ɔ kɔɲae ɔ kaa wɔlɛɛ ɔbɔnsam tom.

⁹ Walaɲ ɲon ɔ yɛɛ Wurubuarɛ bu e na, ɔ be doo dukum keyɛɛ man ya nawolo nyi Wurubuarɛ dinɔɔ doo ɔ man. Te ɔ be gyae waa tale gyakaa dukum keyɛɛ doo ya, nawolo nyi ɔ yɛɛ Wurubuarɛ bu e. ¹⁰ Nnɛ te dɛɛ mo gyen ban be yɛɛ Wurubuarɛ bia na ban be yɛɛ ɔbɔnsam wui. Nyaɲ ɲon n bɛɛ yɛɛ kpene ken dei ya yaa

nyan nɔn n bɛɛ gyae n dɔɔ ya na n te yɛɛ Wurubuare bu e ya.

Ɛ gyae dɔɔ

¹¹ Nombii ken ɛ be nyii leenan deban ken ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di ne yena nyi “Dɛɛ gyae dɔɔ.” ¹² Ɛ na yɛɛ ngba balee nɔn bɛɛ baake e nyi Kani nɛ ya. Na Kani yɛɛ ɔbɔnsam walaɲ e te ɔ koo ɔ naabu. Woɲ dɔɔ te Kani koo ɔ naabu? Nawolo nyi nɔn Kani gbɛɛnɛɲ ba tenɛɛ Wurubuare siaman ya, te ɔ naabu gbɛɛnɛɲ tenɛɛ.

¹³ Mena dɔɔ me naabia, nyi tɛɛle kei dɔɔ balan ne kɔla nɔn na ɛ na yeli ke yɛɛ nɔn gyakolon ya. ¹⁴ Da gyen nyi daa dɔɔ de ta lee yen man kɔɲ nyeedon kekpa man, nawolo nyi dɛɛ gyae dɔɔ dɔɔ. Walaɲ nɔn ɔ bɛɛ gyae ɔ dɔɔ ya na, ɔ sɛɛ ɔ doo yen nyinmaa man. ¹⁵ Nyan nɔn n ne kɔla n dɔɔ na n yɛɛ awudiini e Wurubuare siaman, te ɛ gyen mɔ nyi awudiini kamase be dana nyeedon kekpa ken ya.

¹⁶ Yesu Kristo ka mo ɔ nyee lɛɛ daa dɔɔ, te da gyen mena ken kaboena nyi daa mɔ dɛɛ gyae de tebia. Mena dɔɔ kaboena nyi daa mɔ dɛɛ mo da nyeeɛɛ lɛɛ de tebia. ¹⁷ Nyi akpa nɔlo dana abɔɔ tɛɛle kei dɔɔ te ɔ naa nyi te hia ɔ dɔɔ, te ɔ bɛɛ lese ɔ sia yela e na sena te ɔtenate waa tale yako nyi Wurubuare kegyae doo ɔ man? ¹⁸ Me bia kpaakpa, ɛ na fa dɛɛ mo nɔɔ yakaa gyae dɔɔ ya, mɔna ɛ yela dɛɛ yɛɛ deeli fa dɔɔ anokoare man.

¹⁹ Kei ne gyae la ke yela dɛɛ gyen nyi de yɛɛ Wurubuare nɔn ɔ dana anokoare ken nɛ wui. Mena dɔɔ akpa de konɔɔse de bu daa fɔɔ koran na, dɛɛ tale sen Wurubuare siaman ken dɔɔ yee gyakolon ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare kela de konɔɔse te ɔ gyen kpene kamase man.

²¹ Me gyoona kpaakpa, akpa de konɔɔse bee bu daa fɔɔ ya na, dɛɛ tale sen Wurubuare siaman ken dɔɔ yee kolo ya. ²² Te da sola e kpene

kamase na dee nyin ke, nawolo nyi dee nyii ɔ dei te dɛɛ yɛɛ kpene ken ɔ ne gyae. ²³ Kei yena kpene ken ɔ ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ. Dɛɛ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di, na dɛɛ gyae dɔɔ ngba mena ken ɔ be yako daa nɛ. ²⁴ Walaɲ kamase nɔn ɔ ne nyii Wurubuare dei na, nɔn na Wurubuare nɔɔ yɛɛ dokolon. Wurubuare felin nɔn ɔ ba mo do de man nɛ, yele la da gyenawɔ nyi daa na Wurubuare nɔɔ yɛɛ dokolon.

4

Wolala kpaakpa na wolala kumɛɛ

¹ Me gyoona kpaakpa, ɛ na lɛɛ walaɲ kamase nɔn ɔ kpa Wurubuare felin nɔn doo ɔ man nɛ di yakaa yakaa ya. Mɔna ɛ keɛse ɔ nombia nɔn ɔ na wolo nɛ keɛ nyi na lee Wurubuare gyan? Nawolo nyi balan burum dɔɲ bee dii akereɛ nyi be nombia nɔn bee kolosi nɛ lee Wurubuare gyan. ² Nnɛ te ɛ ka mo gyen nyi Wurubuare felin nɔn doo ɔtenate man. Walaɲ kamase nɔn waa lɛɛ do yako nyi Yesu Kristo bese deniwalaɲ kɔɲ tɛɛle kei dɔɔ nɛ, na Wurubuare nombia nɔn walaɲ nɔnan ne kolosi nɛ yɛɛ anokoare. ³ Te walaɲ nɔn ɔ bɛɛ lɛɛ nombii kei do na waa yako ke mena ya na, kenan na Wurubuare nombia nɔn ɔtenate kpa ɔ ne kolosi nɛ yɛɛ dekara ke, nawolo nyi ke ta lee Wurubuare gyan ya. ɔtenate yɛɛ Kristo kolare nɔn walaɲ e. Be wulaa yako nɔn Kristo kolala keɔɔ kekɔɲ nombia, te debokeiman man gba be wulaa be kyaa tɛɛle kei dɔɔ.

⁴ Me bia kpaakpa, ɛmɛɛ dɔɔ ɛ yɛɛ Wurubuare biawɔ te ɛ te di akereɛtena keɔɔ dɔɔ. Ba te tale beo nɔn ya, nawolo nyi Wurubuare felin nɔn ɔ doo ɛ man nɛ, ɔ kela Kristo kolare nɔn felin ken doo tɛɛle kei dɔɔ balan man nɛ. ⁵ Mena akereɛtena keɔɔ dɔɔ be yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ balanwɔ te tɛɛle kei dɔɔ agyuen te be dana, mena dɔɔ te tɛɛle kei dɔɔ balan ne nyii wɔ. ⁶ Te daa dɔɔ

de yɛɛ Wurubuare biawɔ. Walaŋ ŋon ɔ gyen Wurubuare ne ne nyii daa, te ŋon ɔ te yɛɛ Wurubuare wui ya na ɔ bee nyii daa ya. Lee kei man te dɛɛ mo gyen ban be nombia ŋan bɛɛ wolo ne ba lee Wurubuare anokoarete ŋon gyan, na ban be wui ba lee Wurubuare kolare dekarate ŋon gyan.

Ɛ fa dɛɛ gyae dɔŋa

⁷ Me gyooŋa kpaakpaa, Ɛ fa dɛɛ gyae dɔŋa nawolo nyi dɔŋa kegyae kei lee Wurubuare gyan. Ɛ man walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae ɔ tebia na, ɔtenate yɛɛ Wurubuare bu e te ɔ gyen Wurubuare mɔ. ⁸ Walaŋ kamase ŋon ɔ bɛɛ gyae ɔ tebia ya na ɔtenate ba gyen Wurubuare ya. Nawolo nyi kegyae pou nyee yena Wurubuare. ⁹ Nne te Wurubuare lesewɔ wola nyi ɔ ne gyae daa. Wurubuare kpila ɔ bu dokolon koon ŋon ɔ dana ne kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ, na dɛɛ ta ɔ dɔɔ nyin nyeedon kekpa. ¹⁰ Nne yena kegyae gbagba. Te yɛɛ nyi daa tangbɛɛ la gyae Wurubuare nombia ya, mɔna ŋon gyae na daa te ɔ kpila ɔ bu te ɔ kaa moo ɔ wose deesi fa de nombiakumɛɛ. Te Wurubuare tɛwɔ ke dɔɔ mo de nombiakumɛɛ ŋenan kyɛɛ daa.

¹¹ Me gyooŋa kpaakpaa, nyi nne te Wurubuare gyae daa na kaboena nyi daa mɔ dɛɛ gyae dɔŋa mena. ¹² Nolo na nolo te naa ta Wurubuare na ɔ sia ya, mɔna akpaa de gyae dɔŋa na daa na Wurubuare nɔɔ te yɛɛ dokolon, nawolo nyi ɔ te yeli dɛɛ gyae dɔŋa ŋgba mena ken ɔ ne gyae ne.

¹³ Lee ɔ felin ŋon ɔ ba mo do de man dɔɔ, da gyen nyi daa na e dana nɔɔdokolon. ¹⁴ Da te naa mɔ te dee di adansɛɛ nyi de kya Wurubuare ŋon kpila na ɔ bu Kristo ŋon nyi ɔ kaa lɛɛ tɛɛle kei dɔɔ balan pou nyee. ¹⁵ Walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ do te ɔ gyusu ɔ nɔɔ yako nyi Yesu yena Wurubuare bu ŋon na, ɔtenate na Wurubuare dana nɔɔdokolon.

¹⁶ Da gyen kegyae ken Wurubuare ne gyae daa, mena dɔɔ de ta mo

da wose lo kegyae kei dɔɔ. Kegyae pou nyee yena Wurubuare mena dɔɔ nyan ŋon n ne gyae Wurubuare na n tebia na, emɛɛ na Wurubuare dana nɔɔdokolon. ¹⁷ Akpaa kegyae kei doo de man nideli ŋgba mena ken Wurubuare ne gyae ne, na gyae ke yela wee ken Wurubuare waa di tɛɛle kei dɔɔ balan pou nombia ne, dɛɛ tale sen ɔ siaman ken nyi dɔɔ yee kolo ya. Nawolo nyi da ke kyaa tɛɛle kei dɔɔ na, daa na e dana nɔɔdokolon. ¹⁸ Nyi kegyae doo balan man na gyakolon bee doo be man ya. Nawolo nyi kegyae kpaakpaa ne gegi gyakolon. Walaŋ ŋon ɔ gyen nyi baa wɔŋ ɔ denjele na ŋon ne yee la. Mena dɔɔ walaŋ ŋon ɔ ne yee nyi Wurubuare waa wɔŋ ɔ denjele ne, na Wurubuare kegyae ken be doo ɔtenate man ŋgba mena ken Wurubuare ne gyae ne ya.

¹⁹ Dɛɛ gyae Wurubuare na de tebia nawolo nyi ŋon tangbɛɛ la gyae daa. ²⁰ Akpaa n yako nyi “N ne gyae Wurubuare” te n ne kola n dɔɔ na n yɛɛ dekarate e. Nawolo nyi nyan ŋon n bɛɛ gyae n dɔɔ deniwalaŋ ŋon n ne naa e na n sia ya na, sena te n ke tale gyae Wurubuare ŋon n bɛɛ naa e ya ne? ²¹ Mmaraa ken Kristo ba mo fa daa yena nyi, nyan ŋon n ne gyae Wurubuare na kaboena nyi nya gyae n dɔɔ mɔ.

5

Wurubuare bia te di don tɛɛle kei dɔɔ

¹ Walaŋ kamase ŋon waa lɛɛdi nyi Yesu yena Kristo ŋon ne yɛɛ Wurubuare bu e, te nolo ne gyae bu ɔ kya ne na ɔ ne gyae bu ŋon mɔ baa. ² Akpaa dɛɛ gyae Wurubuare te dee nyii ɔ dei na, kei nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuare bia. ³ Akpaa de nyii Wurubuare dei na, ken nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuare te ɔ mmaraase ŋan mɔ be tan don nyi dɔɔ tale di ŋe dɔɔ ya. ⁴ Nawolo nyi Wurubuare bu kamase te di don

tɛɛle kei dɔɔ, te da ke lɛɛ Yesu Kristo di ye le la te de dii don tɛɛle kei dɔɔ.
⁵ Amɔte ne gyae la waa tale di don tɛɛle kei dɔɔ? Njolo be kyaa ya, gyise walaŋ ŋon ɔ be lɛɛ di nyi Yesu yena Wurubuare bu ŋon nɛ, ŋon ne gyae la waa tale di don tɛɛle kei dɔɔ.

⁶ Yesu Kristo yena walaŋ ŋon ɔ be kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ te bɔɔ sɔ e Wurubuare loŋ. Kenan wole na be gyɔɔ e mataa ɔpanɗan ken dɔɔ te ɔ fatabo leewɔ leki. Mɔna na Wurubuare loŋ kaagen te be sɔɔ e ya, ɔ yenawɔ te ɔ fatabo mɔ leewɔ leki. Wurubuare felin ŋon ɔ yɛɛ anokoare felin e nɛ, ne diina nombii kei adanseɛ nyi ke yɛɛ anokoare. ⁷ Mena dɔɔ abɔɔ atooro kenja ne diina nombii kei adanseɛ. ⁸ Wurubuare felin ŋon na loŋ ken na fatabo ken, te abɔɔ atooro kenja pou ne sɛɛ dɔŋa. ⁹ Deniwalaŋ de di nombii wose man adanseɛ na dɛɛ lɛɛ ke do, mɔna Wurubuare de di nombii wose man adanseɛ na ka kela deniwalaŋ wui ken. Mena dɔɔ ŋan pou Wurubuare be yako lee ɔ bu ŋon wose man nɛ kaboena nyi dɛɛ lɛɛ ŋa do. ¹⁰ Walaŋ ŋon ɔ lɛɛ Wurubuare bu ŋon di nɛ, na ɔ gyeŋ ɔ konɔɔ man nyi adanseɛ nombii ken yɛɛ anokoare. Te nyan ŋon n bɛɛ lɛɛ Wurubuare di ya na n ta besena e dekarate. Nawolo nyi n bɛɛ lɛɛ adanseɛ ken Wurubuare be dii lee ɔ bu ŋon wose man nɛ di ya. ¹¹ Nombii ken Wurubuare be yako yena nyi ɔ te fa daa nyeedon kekpa, te ɔ bu ŋon dɔɔ te dɛɛ ta na dee nyin mena nyeedon kei. ¹² Lee mena dɔɔ walaŋ kamase ŋon ŋon na Wurubuare bu ŋon dana nɔɔdokolon nɛ, ɔ dana mena nyeedon kei. Te walaŋ kamase ŋon ŋon na Wurubuare bu ŋon be dana nɔɔdokolon ya na, ɔ be dana mena nyeedon kei ya.

Nyeedon kekpa ken

¹³ Mɛɛ ŋmarase kenja maa fa emɛɛ ban ɛ be lɛɛ Wurubuare bu ŋon di nɛ, na ɛ ke nyin gyeŋ nyi ɛ dana nyeedon kekpa ken. ¹⁴ Lee mena

dɔɔ kpene kamase ken dɛɛ sola e na de bɛɛ lo wɔe ya, nawolo nyi da gyeŋ nyi akpaa da sola e te ke yɛɛ ɔ kegyaebii man na waa yɛɛ fa daa. ¹⁵ Akpaa da gyeŋ nyi da sola e kolo ke gbɛɛ dɔɔ te ɔ ne yɛɛ fa daa na, kenan na da gyeŋ nyi de nyinmaa te kan ŋan dɔɔ sola e nɛ.

¹⁶ Akpaa n naa n dɔɔ ne yɛɛ dukum ken be gyae ke tira ŋon na Wurubuare nsana kekpa ya nɛ, sola Wurubuare fa e. N sola Wurubuare fa e nɛ, waa fa e nyeedon kekpa. Ban be dukum be gyae ke yela ban na Wurubuare nsana ke tira kekpa ya nɛ ban yaa me dana. Mɔna dukum daale kyaa ken njolo de yɛɛ na, gyae ke tale tira walaŋ ŋonan na Wurubuare nsana kekpa. Na walaŋ ŋon waa yɛɛ dukum kei dinɔɔ yaa me kpa yaa sola Wurubuare fa e ya. ¹⁷ ŋan pou walaŋ ne yɛɛ te be dei ya nɛ yɛɛ dukum ke, mɔna nombiakumɛɛ ŋaale kyaa ken ŋe bee tira walaŋ na Wurubuare nsana kekpa ya.

¹⁸ Da gyeŋ nyi Wurubuare bu kamase bee doo dukum keyɛɛ man ya, nawolo nyi Wurubuare bu ŋon ne gyee e mena dɔɔ ɔbɔnsam be gyae waa tale nyin e ya. ¹⁹ ɔbɔnsam ne di don tɛɛle kei pou balan dɔɔ, mɔna daa dɔɔ da gyeŋ nyi de yɛɛ Wurubuare biawɔ. ²⁰ Da gyeŋ mɔ nyi Wurubuare bu ŋon te kɔŋ kaa yela de ta gyeŋ Wurubuare gbagba ŋon. Ken daa na ɔ bu Yesu Kristo dana nɔɔdokolon dɔɔ, daa na Wurubuare gbagba kei mɔ dana nɔɔdokolon. ŋon waagen yena Wurubuare gbagba ŋon ɔ ne fa deniwalaŋ nyeedon kekpa ken. ²¹ Me bia kpaakpa, ɛ wɔŋ ɛ wose lee bɛɛnen ɔsom man.

Tɔne alate kenj Gyɔn be nmarase ne

¹ Manj ε kegyia Gyɔn ne nmarasena tɔne kei mee yeleε emεε Kristotena banj ε kyaa botɔɔ ne. Mεε gyae ε nombia nideli lee me konɔɔ man. Mɔna na maagenj ne gyae na ε nombia mena ya, banj pou ba gyej anokoare kenj Wurubuarε ba lese wola ne mɔ ne gyae ε nombia. ² Anokoare kenj doo de man ne dɔɔ te dεε gyae ε nombia mena. Mena anokoare kei gyae ke doo de man kekpaα.

³ De keε yεε kpene kenj Wurubuarε ne gyae te dεε gyae dɔɔna mɔ ne, de kya Wurubuarε na ɔ bu Yesu Kristo baa mo be bεrεε boele daa na baa wii de waranjase na baa fa daa wosefεerej.

Anokoare na kegyae

⁴ Dana manj gyɔnj nideli nɔgba mɔɔ naa ε man baale ne sila anokoare kenj, nɔgba mena kenj de kya Wurubuarε nɔn ba wola daa ne. ⁵ Kristotena, mεε waase nɔn bo ε yela dεε gyae dɔɔna. Kei te yεε nyi mmaraa wɔle yaa mεε nmarase mee yeleε nɔn ya. De wulaa da gyej mena mmaraa kei lee debanj kenj dɔɔ lεε Kristo di ne. ⁶ Wurubuarε kegyae gbagba yena nɔgba dee di ɔ mmaraase dɔɔ. Wurubuarε mmaraa kenj ɔ be fa daa lee kewalanj kenj yena nyi dεε gyae dɔɔna.

⁷ Akεrεεtena burum te yaaseε gyoo tεεle kenj dɔɔ te be dɔɔnεε bεε beo balan. Be dɔɔnεε bεε yako nyi Yesu Kristo ta bese deniwalanj kɔnj tεεle kei dɔɔ ya. Walanj kamase nɔn ɔ ne yako mena nombia kenja dinɔɔ na ɔ yεε Kristo kolare dekarate nɔn walanj e. ⁸ Mena dɔɔ ε deke ε wose nideli, na kpene kenj dɔɔ ε ne sila Wurubuarε ne ba lee ε nyinjmaa man ya, na Wurubuarε kenyinj tɔ nɔn kom pou.

⁹ Walanj nɔn ɔ bee sila nombia nɔn Kristo ba wolo ne njaagenj ya te ɔ na mo ɔ wui njaale kpu ne, na nɔn na Wurubuarε be tanj nɔɔdokolonj ya. Te walanj nɔn ɔ ne sila nombia nɔn Kristo ba wolo ne njaagenj na, ɔtenate na de kya Wurubuarε na ɔ bu Yesu Kristo dana nɔɔdokolonj. ¹⁰ Mena dɔɔ akpaα nɔlo de kɔnj ε gyanj te ɔ na wola kawola daale kenj ke yεε kpoo lee kenj Kristo ba wola daa ne na, ε na lεε ɔtenate see ε gyanj ya te ε na do e nɔɔ gba nɔgba Kristo walanj ne ya. ¹¹ Walanj kamase nɔn ɔ lεε e na ɔ kpue na e ɔ nombiakumεε keyεε man.

¹² Me dana nombia burum maa yako nɔn, mɔna me bεε gyae maa nmarase nja yeleε nɔn ya, nawolo nyi me loo doo nyi maa kɔnj kaa naa nɔn na dεε kyaa kolosi. Kenj ne gyae la ke yela dee di gyɔnj nideli.

¹³ ε tebia Kristotena banj be kyaa kebo ne na do nɔn nɔɔ nideli.

Tɔne atoorote ken Gyɔn be ɲmarase nɛ

¹ Maɲ kegyia Gyɔn ɲon ne ɲmarasena tɔne kei mee yele nyan me gyoo kpaakpaa Gayose ɲon mɛɛ gyae nen lee me konɔɔ man nɛ.

² Me gyoo kpaakpaa, mɛɛ fane nyi kpene kamase dɛɛ de fa nen, na n ke kyaa wosedon man ɲgba mena ken n dɔɲɛ Kristo gbɛnen dɔɔ nideli nɛ. ³ Yɛɛ maɲ gyon de ban ken de tebia Kristotena baale be kon kaa yako maɲ nyi n dana anokoare ken man nideli de ban kamase nɛ. Te maɲ gbagba mɔ ma gyen nyi n dɔɲɛ anokoare ken man nideli.

⁴ Kolo bɛɛ yɛɛ maɲ gyon nideli ɲgba me nyii nyi me bia silana anokoare ken nɛ ya.

⁵ Me gyoo kpaakpaa, n dana anokoare ɲgba mena ken n ne kɛɛ da lonɲona Kristotena dɔɔ na ban gba be yɛɛ ɲɔlawɔ nɛ. ⁶ Be man baale te yako daa Kristotena ban de kyaa kebo nɛ mena ken n ne gyae balan. Be kon bee gyu na, yɛɛ kakyen na n ka lese n konɔɔ man lo wɔ gbɛɛ, ɲgba mena ken Wurubuarɛ ne gyae nɛ. ⁷ Nawolo nyi lee Kristo yele man dɔɔ te be dɔɲɛ, te bɔɔ ne lɛɛ kolo lee ban ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ gyan ya. ⁸ Mena dɔɔ daa Kristotena te kaboena nyi dɛɛ tela balan kewɔ dinɔɔ nideli, na daa na wɔ ke yɛɛ nɔɔdokolon na dee nyin yako anokoare nombia ɲan Wurubuarɛ ba lese wola nɛ fa balan.

⁹ Ma te tanɲbɛɛ ɲmarase tɔne yele emɛɛ Kristotena ban ɛ kyaa botɔɔ nɛ, mɔna Dioterefese bɛɛ mo nombia ɲan mɔɔ ɲmarase yele ɲon nɛ yɛɛ kolo ya. Nawolo nyi ɔ kegyaebii yɛna nyi ɲon ke yɛɛ ɛ siamante. ¹⁰ Mena dɔɔ akpaa me kon na maa lese nombia ɲan ɔ ne yɛɛ nɛ pou de bɔɔ. ɔ dɔɲ ɔ ne di akɛɛɛ wɔlɛɛ da yele. Kenja pou bɛɛ baa e ya, kenan wɔle na ɔ ne bɛɛ de

tebia Kristotena ban be dɔɲɛ bɛɛ yako Wurubuarɛ nombia nɛ keɛɛ. Te ɔ ne tɔ ban bɛɛ gyae baa lɛɛ wo nɛ gbɛɛ, te ɔ ne gegi wɔ gba lee Kristotena ban man.

¹¹ Me gyoo kpaakpaa, na kasee dukum keyɛɛ ya mɔna kasee deeli keyɛɛ. Nyan ɲon n ne yɛɛ deeli na, n yɛɛ Wurubuarɛ bu e, te nyan ɲon n ne yɛɛ dukum na n ba gyen Wurubuarɛ ya. ¹² Walaɲ kamase ne di adansɛɛ lee Demetiriyu wose man nyi ɔ yɛɛ walaɲ kpaakpaa e. Te mena ken ɔ ne sila Wurubuarɛ anokoare ken nɛ nawolo nyi ɔ yɛɛ walaɲ kpaakpaa e. Te daa gbagba mɔ ne di adansɛɛ lee ɔ wose man nyi ɔ yɛɛ walaɲ kpaakpaa e, te ɛ gyen nyi nombia ɲan pou dɛɛ yako nɛ yɛɛ anokoare.

¹³ Me dana nombia burum maa yako nen, mɔna me bɛɛ gyae maa ɲmarase ɲa do tɔne man ya. ¹⁴ Me loo doo nyi maa kon kaa naa nen weeya ala kenja. Wurubuarɛ waa fa nen wosefɛɛren. N tebia ban be kyaa kebo nɛ pou na do nen nɔɔ. Do de tebia ban pou be kyaa botɔɔ nɛ walaɲ kamase nɔɔ fa maɲ.

Tone kenj Gyuudi be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Gyuudi non me yee Yesu Kristo tobaale e, te me kegyia yena Gyemisi ne gyan. Mee nmarase ke mee yele Kristotena ban pou de kya Wurubuarɛ ne gyae wɔ te ɔ be baake wɔ te Yesu Kristo ne kee be doo ne. ² Mee fane nyi Wurubuarɛ waa wii ε waranase na waa fa non wosefɛren, na waa yela balan kegyae ke doo ε man nideli.

Gyuudi kekolosi akereε wolala wose man nombia

³ Me gyoona kpaakpaa, nafa me gyaewɔ nideli nyi maa nmarase non lee nyeedonj kenj daa na non be nyim ne wose man. Mɔna me naawɔ nyi kaboena nyi maa nmarase sola non nyi yaa yee kakyenj senj kenkenj ε kelɛedi kenj man, na balan kena nyi nombia nan doo yako non ne yee ampanj. Wurubuarɛ ta mo mena nombia kenja do ɔ balan nyinmaa man karatete dokolonj kekpaakekpaa. ⁴ Nombiakumεyεera baale te nyinj gbɛε wεlee kaa gyoo ε man. Be donjεε beε tullii Wurubuarɛ nyeedonj nombia nan ɔ ba mo boele daa ne, na baa nyinj gbɛε yee kewoleε nombia. Ba te beε de Gbenjyoo Yesu Kristo dokolonj koonj non, non waagenj yena de gyoo na de Gbenjyoo ne. Wurubuarɛ nombia anmarasenj see nan wulaa kolosiwɔ lee denjele kewonj kenj doo daa na wɔ ne wose man.

⁵ Ma gyenj nyi ε wulaa ε gyen nombia kenja man mɔna mee gyae maa toose non nyiaa, de Gbenjyoo Wurubuarɛ lese ɔ balan lee Igyipite tεele man, mɔna wole wole na ɔ koe ban pou ba te lee e di ya ne. ⁶ Mee gyae maa toose non bela nyiaa, debanj kenj Wurubuarɛ kpilala ban be kyaa adido ne te tale kyanj be kegyiiri na be dasenjae kenj Wurubuarɛ ba mo fa wɔ ne man

nideli ya te boo lee ke wole ne, Wurubuarɛ doo wɔ agbaraagbaraase man kekpaakekpaa, nyi baa doo ditiɲtεε kenj te yee nsendee ya ne man. Botoo te baa doo kelii wee kenj Wurubuarɛ waa di be nombia ne. ⁷ Mena ke te Sodom na Gomora na donooε nan pou be kilisi na gyanjεe ne man balan naa diyem boalanj man. Nawolo nyi ba moo ba wose do kafonj na nombia nkaranjkaranj nan ne tanj keyako ya ne keyεε man. Wurubuarɛ moo kei baa fee daa kyoola na dεε gyenj nyi, ban pou baa yee mena nombiakumεε kenja dinoo ne, baa naa diyem nideli boalanj kenj ke beε yem ya ne man.

⁸ Mena te mena balan kumεε banj boo nyinj gbɛε wεlee kaa gyoo ε man ne doo. Beε beo doosi doseε nan ne fa wɔ donj nyi baa yee nombia nkaranjkaranj mo do ba wose ayimεε ne, te boo ne kee nyi Wurubuarɛ dana donj be doo ya. Mena ke te beε kolosi nombiakumεε gyakaa Wurubuarɛ kpilala banj be dana gyoorobiiri ne doo. ⁹ Mɔna Wurubuarɛ kpilale kegyia non beε baake e nyi Maekεle ne gba te yee mena ya. Nawolo nyi debanj kenj non na obonsam ne wonjεε Mosesi woo doo koranj ne, ɔ te tale gyɔ ɔ konoo yako nombiikum daale tia obonsam ya, mɔna ɔ yako e bo nyi “De Gbenjyoo Wurubuarɛ waa wonj n denjele.” ¹⁰ Mɔna mena balan kewɔ doo nombia nan boo gyenj ne man ya na, beε yako bo nyi na be dana tonoo ya te beε yee be nombia mo bo ngba wonembia ne kenj nyansa be doo ke man ya. Kpene kenj de kɔnj ba nyee man na kenj te beε yee. Mena nombia kenja ne woleε na wɔ.

¹¹ Mena balan benanj baa laako. Nawolo nyi be ta mo balee non beε baake e nyi Kani ne gbεenenj kumεε nawoo, te kɔba doo be ta mo ba wose do gbεenenj kumεε man ngba mena kenj balee non beε baake e nyi Baalam be yee ne. Be ta koro senj tia Wurubuarɛ ngba mena kenj balee non beε baake nyi Kora be yee ne.

Mena dɔɔ ban mɔ baa yekee ngba Kora nonan nɛ.

¹² Akpaa ε gyanɛ te ε yɛɛ nɔɔdokolon ε ne di weenɛ te mena balan benan kpue ε man na, be yɛɛ ngba abɔɔ kumɛɛ nan kyakalɛɛ ε man te nɛɛ wɔlɛɛ non nɛ. Bɛɛ gyuen ban baagen wui bo te bɛɛ nmaa weenɛɛ ken bɛɛ yɛɛ wɔ desɛn ya. Be yɛɛ ngba nɔma nan felin dana na ne kyengben te nɔɔ na mo ɔga kɔn ya nɛ. Be yɛɛ ngba daase nan ne bɛɛ see bia deban ken kaboena nyi ne dɛɛ se ya, te bɔɔ kulu nan na na lila te nɔɔ yem kekpaakekpaa nɛ. ¹³ Be yɛɛ ngba epo lon ken felin ne gyɔɔ gyu bese gyɔ kɔn nɛ. Ba desɛn nombia nan bɛɛ yɛɛ nɛ, yɛɛ ngba afofo na ayimɛɛ nan epo ne gyɔɔ lese na see dekenken dɔɔ nɛ. Be yɛɛ ngba kyolobii ken kɔɔ na sem debodokolon ya nɛ, te ba dekyae yena ditintɛɛ tuum ken Wurubuare be desina see wɔ kekpaakekpaa nɛ man.

¹⁴ Mena balan kumɛɛ kɛwɔ wose man nombia te Wurubuare tɛwɔ Enɔke non ɔ gyakaa Adam dɔɔ kalola kegyakaare man nyetoorote nɛ dɔɔ yako see nyiaa, “ε kɛɛ de Gbenɣyoo Wurubuare ne kɔn. Non na balan kakpon kakponse ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose, ken nolo be tale kala wɔ ya nɛ ne kɔnala. ¹⁵ Waa kɔn kaa di balan pou nombia na waa bu balan kumɛɛ ban fɔɔ lee be nombiakumɛɛ nan pou bɔɔ yɛɛ, na nombiakumɛɛ nan bɔɔ kolosi tia non Wurubuare nɛ dɔɔ.”

¹⁶ Mena balan kumɛɛ kɛwɔ yɛɛ balan ban bɛɛ toron deban kamase, te deban kamase mɔ na bɛɛ nyin nombiakum lee balan wose man. Nombia nkarankaran nan ban gbagba ne gyae nyi baa yɛɛ nɛ te bɛɛ yɛɛ. Bɛɛ wola ba wose te bɛɛ mo nɔwɔya gyon nyinan beo balan na baa mo nyin ba wose.

¹⁷ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ε tɔɔse kpene ken de Gbenɣyoo Yesu Kristo kpilala ban be yako see

kaalan nɛ. ¹⁸ Be yakowɔ nyiaa, “Tɛɛle kei da benaa kɔ ɔto na, balan baale baa kɔn na be kaa mo Wurubuare nombia nan kulu non. Mena balan benan baa yɛɛ ban gbagba kegyaebii bo, na Wurubuare kegyaebii te baa yɛɛ ya.” ¹⁹ Mena balan kɛwɔ yena balan ban bɛɛ wɔlɛɛ balan nsana nɛ. Ban gbagba kegyaebii te bɛɛ yɛɛ te Wurubuare felin be doo be man ya.

²⁰ Mɔna me gyoona kpaakpaa, ɛmɛɛ dɔɔ ε mo Wurubuare nombia kpaakpaa nan ε be lɛɛ di nɛ do dɔnɔ kakyen, na ε ke tale sen kenken ε kelɛɛdi man. ε fane lee Wurubuare felin non don man. ²¹ Deban ken ε kyaa ε ne daa wee ken de Gbenɣyoo Yesu Kristo waa bese kɔn, na ɔ kaa wii de waranase na waa mo daa gyu de kaa kyaa ɔ gyan kekpaakekpaa nɛ, ε mo Wurubuare balan kegyae ken kyaa na dɔnɔ.

²² ε wii balan ban bɔɔ gyen be dasenae Kristo man nideli ya ne waranase, na ε ka do wɔ kakyen. ²³ ε wɔn balan ban bee gyu boalan man lese na ε ke lɛɛ ba nyee. Balan baale mɔ kyaa na, nombiakumɛɛ nan ban gbagba ne gyae nɛ te bɛɛ yɛɛ. Kaboena nyi yaa wii be waranase, mɔna ε kɛɛ ε wose dɔɔ nideli ken nyi bɔɔ mo be nombiakumɛɛ nan kyanɛɛ non ya.

²⁴ ε yela dɛɛ lese Wurubuare yele nawolo nyi non danaana don ken waa tale kyɔ daa na dɔɔ yo gbɛɛ ya. Non ne gyae la waa tale gberaa ayimɛɛ kamase lee da wose man, na waa yela dɛɛ tale mo gyon kaa sen ɔ siaman ɔ gyoorobiiri ken man. ²⁵ ε yela dɛɛ ta de Gbenɣyoo Yesu Kristo dɔɔ lese Wurubuare yele, nawolo nyi non waagen koon yena Wurubuare na da nyeeɛɛɛ. Non waagen koon yena gyoo te non waagen koon danaana don kpene kamase dɔɔ leenan gyangba gyangba ken, na gyen wee kei na weeya akan nan pou kekpaakekpaa. Amen.

Nombia Kalesewola Nombia n̄an Yesu Kristo ba lese wola Gyɔn n̄e

Siaman Nombia

¹ Nombia n̄an doo t̄one kei man n̄e, Wurubuar̄e moona n̄a fa ɔ bu Yesu Kristo nyi waa lese n̄a wola ɔ balan, na baa nyi n̄ gye n̄ nombia n̄an gyae kekɔn weeya ken̄a man n̄e. Ken̄te Kristo kpila ɔ kpilale lee adido te ɔ kaa lese mena nombia ken̄a wola man ɔ tobaale Gyɔn. ² Te man Gyɔn m̄o n̄marase nombia n̄an pou man gbagba be naa na me sia n̄e see. Mee di adanse n̄e nyi nombia ken̄a yee Wurubuar̄e nombia n̄an Yesu Kristo ba lese wola man n̄e. ³ Wala n̄ kamase n̄on ɔ kala t̄one kei man nombia fa balan na, n̄on na nyeebam. Te balan ban m̄o bee nyii t̄one kei man nombia te bee di n̄e doo n̄e, ban na nyeebam. Nawolo nyi deban ken̄ mena nombia ken̄a pou gyae ke kɔn n̄e ta benaa.

T̄ona n̄an Gyɔn be n̄marase yele Kristotena akpiise nyetooro n̄an n̄e kyaa Esia t̄eele man n̄e

⁴ Man Gyɔn ne n̄marase na tone kei mee yele Kristotena akpiise nyetooro n̄an pou n̄e kyaa Esia t̄eele man n̄e. Wurubuar̄e n̄on ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyan̄gba gyan̄gba ken̄ te waa kyaa kekpaakekpaa n̄e, na ɔ felin n̄on ɔ dana don̄se nyetooro te ɔ sen̄ee n̄on Wurubuar̄e gyoooro gbeli ken̄ siaman n̄e, baa mo be ber̄ee boele n̄on na baa fa n̄on wosef̄ere n̄. ⁵ Yesu Kristo m̄o waa mo ɔ ber̄ee boele n̄on na waa fa n̄on wosef̄ere n̄. N̄on yena wala n̄ n̄on ɔ ne di ɔ nombia doo, te ɔ ne di Wurubuar̄e wose man adanse anokoare gb̄ee. N̄on yena wala n̄ gyan̄gbate n̄on ɔ be tangb̄ee fon lee ye n̄ man, te n̄on m̄o ne diina gyoori t̄eele kei doo gyoon̄e pou doo. ɔ ne gyae daa nideli mena doo te ɔ ye n̄awo kyeeke ɔ fatabo leki

mo lee daa lee de nombiakum̄ee pou man. ⁶ ɔ ta mo daa kpu ɔ gyoori ken̄ man, na dee di gyoori kpu na e. Te ɔ see daa saere na d̄ee som de Gben̄gyoo Wurubuar̄e n̄on ɔ yee ɔ Wurubuar̄e na ɔ kya e n̄e. N̄on Yesu Kristo kaboela na gyoorobiiri te ɔ dana don̄ kekpaakekpaa. Amen.

⁷ E kee, ɔ don̄ n̄oma man ɔ ne kɔn! Wala n̄ kamase waa naa e na ɔ sia, te balan ban gba boo soo e apia n̄e baa naa e. Te lee n̄on doo deise pou balan baa kyaa wala n̄sa man.

Mena ne gyae la kekɔn. Amen.

⁸ De Gben̄gyoo Wurubuar̄e n̄on ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyan̄gba gyan̄gba, te waa kyaa kekpaakekpaa ken̄ n̄on yena don̄ pou nyee n̄e kpa nyiaa, “Man yena gyan̄gbate na otomante.”

Gyɔn naa Yesu na ɔ sia n̄gba dosee man n̄e

⁹ Man Gyɔn n̄on me yee e doo Kristo baale e n̄e ne n̄marase na tone kei. Lee ken̄ me silana Kristo doo, daa na n̄on pou nyina na konoo te d̄ee naa diyem ken̄ balan ban be doo ɔ gyoori ken̄ man ne naa n̄e. Nawolo nyi ken̄ m̄o kolosi Wurubuar̄e nombia n̄an te m̄o di Yesu Kristo wose man adanse doo, te be fun̄a man kel̄o t̄eelebii ken̄ lon̄ be kilisi ke gyan̄ee te b̄ee baake ke nyi Patimose n̄e doo. ¹⁰ De Gben̄gyoo Wurubuar̄e osom wee daale n̄e, Wurubuar̄e felin n̄on kaa gyooowo me man nideli te me nyii woya n̄aale me wole ken̄ken̄ n̄gba kabere te ba wolawo n̄e. ¹¹ Ken̄te woya n̄an yako man nyiaa, “N̄marase kpene kamase ken̄ n̄e naa n̄e do t̄one man, na n̄ ka mo t̄one ken̄a yele Kristotena akpiise nyetooro n̄an n̄e kyaa Esia t̄eele man n̄e. Don̄ose n̄an man akpiise n̄enan̄ kyaa n̄e yena, Efeso na Simaena na Pegamum na Tiatira na Saadise na Filadefia na Loadisia.”

¹² Botoo te ma besena ma wose na maa kee wala n̄ n̄on ɔ ne kolosi na man n̄e. Me kabesena ma wose n̄e, te me naa nyeela nyetooro n̄aale.

Koba yayam te ba moowo yee na, te bee mo kanease bo gyakaa ne doo. ¹³ Me kee na kolo senee la nyeela nyetooro nan nsana nsana ngba deniwalan ne. O doona kegba wurikyim to o nawoo pou, te o moo koba yayam aboo kpan karase o konoo man. ¹⁴ O nyee wolosee pareparepare ngba akaralee ne, te o siabia mo ne nalakee ngba boalan laakem ne. ¹⁵ O nawoo ne nalakee ngba ba moo nyeele bo do boalan man kyalase ke ne, te o woya mo ne seree ngba boo wuu laa ne lam ne. ¹⁶ Na o dana kyolobiise nyetooro o dunolun nyinmaa man, te yoosila keji ke yee sia na wole te kee bee nideli ne tosee o nooman. Na o siagbee mo ne nalakee ngba weese ne gyoo la kpalala ne.

¹⁷ Ma kena e ne, ma soo ma wose lo o nawootee ngba ma yehae ne. Kenje o moo o dunolun nyinmaa gyakaa me doo te o yako man nyiaa, "Na yee ya. Man yena gyan gbate na otomante non. ¹⁸ Man yena walan non me kyaa ne. Kee, ma yehawo kaalan mona nenee me kyaa kekpaakekpa. Te me dana don yeh na woyadee pou doo. ¹⁹ Mena doo nmarase nomba nan n ne naa ne pou see. Nmarase nan pou ne kyaa debokeiman, na nan pou ne gyae kekoo wole wole ne see. ²⁰ Kyolobiise nyetooro nan n be naa me dunolun nyinmaa man, na nyeela nyetooro nan boo mo koba yayam yee na te bee mo kanease gyakaa ne doo ne, mena aboo nenan yee nomba aweesen na. Te kpene keji na senee fa yaa mee gyae maa wola neji ne. Kyolobiise nyetooro nan senee fa kegyiise ban ba senee Kristotena akpiise nyetooro nan ne kyaa donoo nyetooro nan siaman ne. Te koba yayam nyeela nyetooro nan bee mo kanease gyakaa ne doo ne mo senee fa Kristotena akpiise nyetooro nan."

2

Tone keji boo nmarase yeele Kris-

totena ban be kyaa Efeso donoo man ne

¹ Kenje o besewo yako man Gyon bela nyiaa, "Nmarase nomba kenja yeele Kristotena ban be kyaa Efeso donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa.

Nne yaa man walan non me dana kyolobiise nyetooro me dunolun nyinmaa man, te me donje nyeela nyetooro nan boo mo koba yayam yee na te bee mo kanease gyakaa ne doo ne nsana nsana ne yako. ² 'Ma gyen e nomba ayeesa. E ne kyan e wose yee tom, te e ne nyin konoo sen keken e kayeese man. Ma gyen nyi e bee mo e wose do na balan kumee ya. E ta gyoo balan ban bee beo baake ba wose nyi be yee Kristo kpilalawo ne wose man kee, te e naawo nyi be yee akereetenawo. ³ Lee mena keji e be lee man di doo e nyina konoo sen keken naa diyem, keji e wose te yokose non na e ka lee me wole ya.

⁴ Mona nombii dokolon keji mo naa lee e wose man keji be dei ya yena nyiaa, balan kegyae keji doo e man lee kewalan keji e be lee Kristo di ne, ta lee e man. ⁵ Mena doo e toose botoo keji nafa e senee pete e ba lee e wole ne. E kyeekee lee e gbenekeji kumee man na e ke koo Wurubuar e gyan, na e ke yee aboo nan nafa e ne yee kewalan keji ne. Nyi akpaa e te kyeekee e dinoo ya ne, maa koo kaa gate dan keji doo e kanea keji gyakaa ne lee ke dasenae man. ⁶ Mona nombii dokolon keji e ne yee te ke dei me gyan yena nyi, e ne kola Nikolaitena nomba ayeesa ngba mena keji man mo ne kola na ne.

⁷ Walan kamase non o dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene keji Wurubuar e felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne. O kpa nyiaa, walan kamase non o sem keken te o yoo di nombiakumee pou

doo nɛ, maa fa ɔtenate gbɛɛ na waa di nyeedonj danj kenj ka senjɛ Wurubuarɛ gyanj botoo kenj bɛɛ baake nyi Paradiso nɛ bia.’ ”

Tɔne kenj bɔɔ ŋmarase yeleɛ Kristotena banj be kyaa Simaena donoo man nɛ

⁸ Kenjɛ ɔ besewɔ yako manj nyiaa, “Ŋmarase nombia kenja yeleɛ Kristotena banj be kyaa Simaena donoo man nɛ be kegyia ŋon. Yako e nyiaa.

‘Nnɛ yaa manj walanj ŋon manj yɛna gyanjbate na ɔtomante, te moɔ yem te moɔ bese fonj lee yenj man nɛ ne yako. ⁹ Ma gyenj nombia ŋan be yala ŋon na kayeyɛɛ kenj ɛ na yeyɛɛ. Ma gyenj mo nyi ɛ yɛɛ ayematenawɔ, moɔna Wurubuarɛ gyanj na ɛ te yɛɛ ayematenawɔ ya. Ma gyenj nombiakumɛɛ ŋan balan ne kolosi lee ɛ wose man. Mena balan benanj ne baake ba wose nyi be yɛɛ Gyudatenawɔ, moɔna ke yɛɛ dekara ke. N kɛɛ na be yɛɛ ɔbɔnsam balanwɔ. ¹⁰ ɛ na yeli kayeyɛɛ kenj gyae kaa kɔnj ɛ doo nɛ ka do ŋon gyakolonj ya. Mɛɛ yako ŋon baa nyiaa, ɔbɔnsam waa yela baa kyanj ɛ man baale ketɔ deni na waa mo kɛɛɛ ŋon kɛɛ. ɛ kena diyem menɛɛ weeya kufu. Nyi akpaa ke yɛɛ yenj ke koranj na, ɛ senj kenjkenj kelii ɔto. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, maa mo nyeedonj kekpaɔ tɔ ŋon kom.

¹¹ Walanj kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiinj dei nɛ, waa see denjele na waa nyii kpene kenj Wurubuarɛ felinj ŋon ne kolosi fa Kristotena banj nɛ. ɔ kpa nyiaa, walanj kamase ŋon ɔ sem kenjkenj te ɔ yoo di nombiakumɛɛ pou doo nɛ, ɔtenate be gyae waa tekaa yenj bolate kenj bela ya.’ ”

Tɔne kenj bɔɔ ŋmarase yeleɛ Kristotena banj be kyaa Pɛgamum donoo man nɛ

¹² Kenjɛ ɔ besewɔ yako manj bela nyiaa, “Ŋmarase nombia kenja yeleɛ Kristotena banj be kyaa Pɛgamum

donoo man nɛ be kegyia ŋon. Yako e nyiaa.

‘Nnɛ yaa manj walanj ŋon me dana yoosila sia na wole kenj kɛɛ bee nideli nɛ ne yako. ¹³ Ma gyenj ɛ dekyae. Ma gyenj nyi ɛ kyae botoo kenj ɔbɔnsam ne di gyoori nɛ. Debanj kenj Antipase ne kolosi ma wose man nombia anokoare man fa balan botoo te bɔɔ ko e koranj nɛ, ɛ senjawɔ kenjkenj ɛ kelɛɛdi man kenj ɛ ta lee me wole.

¹⁴ Moɔna nombia bia ŋan moɔ naa lee ɛ wose man kenj ŋoo dei ya yɛna nyiaa, balan baale doo ɛ man kenj be silana Baalam kawola kenj. Baalam ŋonanj wolana Balaki nyi waa beo Iseraetena na baa yɛɛ nombiakumɛɛ. Kenjɛ ɔ beo wɔ yela be dii weenɛɛ ŋan bɔɔ mo deesi fa bɛɛnenj nɛ, te ɔ besewɔ yela be yɛɛ kafonj nombia kpu.

¹⁵ Mena ke mo te balan baale doo ɛ man kenj be silana Nikolaitena kawola kenj. ¹⁶ Mena doo ɛ kyɛɛkee lee ɛ gbɛnenj kumɛɛ man na ɛ ke kɔnj Wurubuarɛ gyanj. Na mena ya nɛ be gyae ke di weeya ya maa kɔnj ɛ gyanj, na maa mo yoosila kenj doo me nooman nɛ kaa yoo na mena balan benanj.

¹⁷ Walanj kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiinj dei nɛ, waa see denjele na waa nyii kpene Wurubuarɛ felinj ŋon ne kolosi fa Kristotena banj nɛ. ɔ kpa nyiaa, walanj kamase ŋon ɔ sem kenjkenj te ɔ yoo di nombiakumɛɛ pou doo nɛ, maa fa ɔtenate weenɛɛ ŋan weesɛɛ te bɛɛ baake ŋa nyi Maana nɛ ŋaale waa di. Maa bese fa ɔtenate boe wolom kenj bɔɔ ŋmarase yele wole daale gyakaa ke doo nɛ kpu. Nolo be gyae waa gyenj yele kenj gyakaa boe kenanj doo kpu na walanj ŋon waa nyinj ke nɛ ya.’ ”

Tɔne kenj bɔɔ ŋmarase yeleɛ Kristotena banj be kyaa Tiatora donoo man nɛ

¹⁸ Kenjɛ ɔ besewɔ yako manj bela nyiaa, “Ŋmarase nombia kenja

yelee Kristotena ban be kyaa Tiatira donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa,

'Nne yaa man Wurubuarε bu non me sia ne halakee ngba boalan laakem ne, te me nawoo mo ne halakee ngba nyeele ken boo mo do boalan man kyalase ke ne ne yako. ¹⁹ Ma gyen ε nombia ayεesa. Ma gyen ε balan kegyae na ε kelεedi na yo osom na ε keε kyan ε wose sen kenken kayeyεe man. Ma gyen nyi nenεε doo, ε ne yεε nombia kpaakpaa kela deban ken ε be tangbεε lεε man di ne.

²⁰ Mōna nombii dokolon ken moo naa lee ε wose man ken be dei ya yena nyiaa, ε ne fa alo non bεε baake e nyi Gyesebeli non o ne baake o wose nyi o yεε Wurubuarε dekpenkpenngyooore e ne gbεε te o ne yεε o kegyaebii. Nawolo nyi o dana o kawolakum ken o na beo me tewulεε, te o ne yeli bεε yεε kafon nombia te o ne yeli bee di weenεε non bεε mo deesi fa bεenenε ne. ²¹ Ma te keε o siaman kyare nyi nafo waa kyεεkee lee o gbεenenε kumεε nenan man na waa kon Wurubuarε gyan, mōna o bεε gyae waa tina o nombiakumεε nenan keyεε yela ya. ²² Lee mena doo maa gyoo e do kawee, na waa doo dofonon doo yeyεε. Te akpaa balan ban pou ban na e ne yεε mena kafon nombia nenan te won ba wose lee o nombiakumεε nenan keyεε man ya ne, maa yela ban mo kena diyem nideli ngba non ne. ²³ Maa koe o balan ban pou be silana e ne. Me yεε mena ne, Kristotena ban pou baa gyen nyi man yena walan non o gyen balan konooose na ba agyuense man nombia pou. Nombia non walan kamase ne yεε ne te maa keε na maa to e kom. ²⁴ Nenεε emεε balan akan ban ε kyaa Tiatira donoo man te ε be bεε ε te sila Gyesebeli kawolakum ken ya, te ε be bεε ε te kasee kpene ken ban be silana alo nonan

ne ne baake nyi obonsam nombia aweesen non ya ne, moo gyae maa mo kasolo daale lo ε doo bela ya. ²⁵ Mōna ε kyan nombia non ε dana ne man kenken kelii deban ken maa bese kon.

²⁶⁻²⁷ Walan kamase non o sem kenken te o yoo di obonsam doo te o yεε ma kegyaebii kelii oto ne, maa fa e don na waa di tεεlese pou doo, ngba mena ken me kya be fa man don ne.

Maa fa e don na waa di tεεle kei balan pou doo, ken o be gyae waa wii be waranase ya.

Waa yelee wo bogobogobogo ngba mena ken bεε yelee saabuse ne.

²⁸ Na maa bese fa otenate nebo kyolobii non kpu.

²⁹ Walan kamase non o dana denεle anenyiin dei ne, waa see denεle na waa nyii kpene ken Wurubuarε felin non ne kolosi fa Kristotena ban ne.' "

3

Tone ken boo nmarase yelee Kristotena ban be kyaa Saadise donoo man ne

¹ Kenεe o besewo yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia kenya yelee Kristotena ban be kyaa Saadise donoo man ne be kegyia non. Yako e nyiaa.

Nne yaa man walan non me dana Wurubuarε felinεe nyetooro, na kyolobiise nyetooro non me nyinmaa man ne ne yako. 'Ma gyen ε nombia ayεesa. ε te lee yelee nyi ε dana nyeedon, mo n keε na ε ta yekee te ε don. ² Mena doo ε koro na ε ka do ε kelεedi kyomii ken be kaa te keε gyae ke ka yen ne don. Nawolo nyi ma te naa nyi ε nombia ayεesa bεε tekaa gyoo me Wurubuarε sia ya. ³ Mena doo ε tooose nombia non boo wola non na non ε be nyii te ε be lee di ne, na ε ke kyan na nideli. Na ε ke kyεεkee ε dinoo lee ε gbεenenε

kumεε man kɔŋ Wurubuarε gyaŋ. Nyi akpaa ε te kyεεkee ε dinɔɔ ya nε, maa kɔŋ kaa futaa ŋon ŋgba mena kenŋ ŋmεεlate ne kaa futaa walaŋ nε. Nawolo nyi ε be gyae ε ka gyeŋ debaŋ kenŋ maa mo kɔŋ ya.

⁴ Mɔna ε dana balanŋ kyomii baale Saadise donɔɔ man botɔɔ, kenŋ baŋ te yεε nombiakumεε mo ayimεε kpatee ba wose ya. Mena balanŋ benanŋ baa do kegbase wolomεε pareparepare sila maŋ, nawolo nyi be kaboena nyi baa sila maŋ. ⁵ Walaŋ ŋon ɔ sem kenkenŋ te ɔ yoo di nombiakumεε pou dɔɔ nε, maa do ɔtenate kegba wolom ŋgba mena balanŋ benanŋ nε. Mɔɔ gyae maa lese ɔtenate yele lee nyeedonŋ tɔne kenŋ man ya. Maa di ɔtenate wose man adansεε fa me kya na ɔ kpilala baŋ pou nyi ɔ yεε me walaŋ e. ⁶ Walaŋ kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiinŋ dei nε, waa see denjele na waa nyii kpene kenŋ Wurubuarε felinŋ ŋon ne kolosi fa Kristotena baŋ nε.' "

Tɔne kenŋ bɔɔ ŋmarase yeleε Kristotena baŋ be kyaa Filadefia donɔɔ man nε

⁷ Kenŋte ɔ besewɔ yako maŋ bela nyiaa, "Ŋmarase nombia kenŋa yeleε Kristotena baŋ be kyaa Filadefia donɔɔ man nε be kegyia ŋon. Yako e nyiaa.

Nnε yaa maŋ walaŋ ŋon ayimεε be doo ma wose man ya, te mee di anokoare nε ne yako. Maŋ danaana gyoo Defidi gyoorobiiri safowaa kenŋ. Akpaa me kyaŋ ke tɔ na, ŋolo be tale toro ke ya. Te akpaa ma toro ke na, ŋolo mɔ be kyaa waa tale kyaŋ ke tɔ ya. ⁸ 'Kεε, ma gyeŋ ε nombia ayεesa pou. Ma gyeŋ nyi ε be dana donŋ nideli ya, mɔna ε dana me nombia ŋan man kenkenŋ kenŋ ε ta lee me wɔle ya. Mena dɔɔ me ta toro denanɔɔ see ŋon kenŋ ŋolo be kyaa waa tale tɔ ke ya. ⁹ Mεε gyae ε ka gyeŋ nyi mena ɔbɔnsam tewulεε baŋ bεε beo baake ba wose nyi

be yεε Gyudatenawɔ, mɔna ba te yεε Gyudatenawɔ ya nε, maa yela mena balanŋ benanŋ pou kaa bunjii ε nawɔɔtεε, na be popou kena nyi mεε gyae ε nombia nideli. ¹⁰ Lee mena kenŋ ε be di me nombia dɔɔ te ε be nyinŋ konɔɔ seŋ kenkenŋ ε kayeyεε man dɔɔ, maa lese ŋon lee kayeyεε dinaa kenŋ gyae ke kɔŋ kaa kεεse tεεle kei dɔɔ balanŋ pou kεε nε man.

¹¹ Kεε, be gyae kedi weeya ya, maa kɔŋ. Mena dɔɔ ε kyaŋ anokoare kawola kenŋ ε gyeŋ ne man kenkenŋ, na ŋolo be nyinŋ lεo gyooro kotɔtɔɔ kenŋ mɔɔ yako nyi maa fa ŋon nε lee ε nyinŋmaa man ya. ¹² Walaŋ kamase ŋon ɔ sem kenkenŋ te ɔ yoo di ɔbɔnsam na nombiakumεε pou dɔɔ nε, maa mo e yεε ŋgba dekparadanŋ nε me kya Wurubuarε ɔsom deni dinaa kenŋ man. Mena walaŋ ŋonanŋ be gyae waa tuu lee botɔɔ korakora ya. Maa ŋmarase me kya Wurubuarε yele, na me kya Wurubuarε donɔɔ Gyerusalem wɔle kenŋ yele gyakaa ɔ dɔɔ. Mena Gyerusalem wɔle kei gyae ke tisi bo lee me kya Wurubuarε gyaŋ adido kɔŋ. Na maa bese ŋmarase maŋ gbagba mɔ yele wɔle gyakaa ɔtenate dɔɔ.

¹³ Walaŋ kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiinŋ dei nε, waa see denjele na waa nyii kpene kenŋ Wurubuarε felinŋ ŋon ne kolosi fa Kristotena baŋ nε.' "

Tɔne kenŋ bɔɔ ŋmarase yeleε Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donɔɔ man nε

¹⁴ Kenŋte ɔ besewɔ yako maŋ bela nyiaa, "Ŋmarase nombia kenŋa yeleε Kristotena baŋ be kyaa Laodisia donɔɔ man nε be kegyia ŋon. Yako e nyiaa.

Nnε yaa maŋ Yesu ŋon Wurubuarε nombia ŋan pou be tεε me dɔɔ kɔŋ mena, te mεε mo me konɔɔ pou kolosi Wurubuarε nombia ŋan anokoare man, te

man yena aboo nan pou Wurubuarɛ be yɛɛ nɛ nyɛɛ nɛ nɛ yako. ¹⁵ Ma gyen ɛ nombia ayɛɛsa pou nyi ɛ be lanɛɛ ya, te ɛ be fɛɛ mo ya. Ma kegyaebii yena nyi nafa yaa lanɛ yaa ɛ fɛɛ. ¹⁶ Mɔna ken ɛ be lanɛɛ ya, te ɛ be fɛɛ mo ya, te ɛ yɛɛ bo mɔlaa nɛ doo, mɛɛ gyae maa buusu non lee me nooman leki. ¹⁷ Emɛɛ kpa ɛ te nyin ɛ wose ken aboo pou te dee fa non, mena doo kolo bee hia non bela ya. Mo n kɛɛ na ɛ doo kyekpakyekpakyekpa, te ɛ yɛɛ ayematɛnawo. Ɛ sia te yɛɛɛ te ɛ doo ditɛnteli, te ɛ nombia mo dana waranase. ¹⁸ Mena doo mɛɛ yako non baa nyiaa, ɛ kɔn kaa lɛɛ kɔba yayam kpaakpaate ken boo mo ke do boalan man kyalase ke nɛ me gyan. Ken ne gyae la ke yela ɛ ke nyin ɛ wose nideli. Ɛ kɔn kaa lɛɛ kegbase wolomɛɛ me gyan na ɛ ka mo wuu ɛ wose ditɛnteli na ɛ desɛn ken. Ɛ kɔn kaa lɛɛ sia tee me gyan do ɛ sia, na ɛ ke nyin naa nideli.

¹⁹ Mɛɛ gyae ɛ ka gyen nyi balan ban pou mɛɛ gyae be nombia nɛ ban te mɛɛ kale na, na ma te won ba denɛle. Mena doo ɛ yase ɛ sia kyɛɛkeɛ lee ɛ gbɛɛnɛn kumɛɛ man, na ɛ ke kɔn Wurubuarɛ gyan. ²⁰ Ɛ tei man. Ma senɛɛ denanoo man mɛɛ gyɔ disim ken. Nyi akpaa nolo de nyii ma woya te o toro man disim ken nɛ, maa gyoo otenate gyan na daa na e ka do nyinmaa di.

²¹ Walaɛ kamase non o sem kenken te o yoo di obɔnsam na nombiakumɛɛ pou doo nɛ, maa fa otenate gbɛɛ na waa kyaa me gyan me gyoo gbeli ken doo. Ngba mena ken man mo ba sem kenken yoo di obɔnsam na nombiakumɛɛ pou doo, te mo gyu ke kyaa me kya gyan o gyoo gbeli ken doo nɛ.

²² Walaɛ kamase non o dana denɛle anenyiin dei nɛ, waa see denɛle na waa nyii kpene ken Wu-

rubuarɛ felin non ne kolosi fa Kristotena ban nɛ.”

4

Adido osom

¹ Kenɛ pou wole nɛ, ma besewo kɛɛ na te me naa disim daale adido Wurubuarɛ man na ka toroɛ. Kenɛ ma besewo nyii woya nan be kolosi na man kaalan ngba kabere te ba wolawo nɛ nɛ yako man nyiaa, “Gyen kɔn adido kebo, na maa lese aboo nan pou kaboena nyi ne dee kɔn kenɛ wole nɛ wola nen.”

² Karatete dokolon te Wurubuarɛ felin non kaa gyoo wo me man, te o yela me naa gyoo gbeli daale adido, na nolo kyaa ke doo. ³ Na walaɛ non o kyaa gyoo gbeli ken doo nɛ nɛ nalakee ngba boya kpaakpaa nyinan nan bee baake na nyi Gyasipa na Kanelia nɛ. Te okyimaale nolo mo te kilisi gyoo gbeli kenan gyanee, na o ne nalakee ngba boe kpaakpaa ken bee baake ke nyi Emeradi nɛ. Boya kenɛ pou yɛɛ boya kpaakpaa nan boo ne see ne doo ya. ⁴ Na gyoo gbelee sao anaara (24) naale mo te kilisi gyoo gbeli dinaa ken gyanee, te kegyiise sao banaara (24) mo kyakee gbelee nenan doo. Kegyiise benan doona aboo wolomɛɛ pareparepare, te be wuuna gyoo kototose nan boo mo kɔba yayam yɛɛ na nɛ. ⁵ Na oga kenmaale na oga kefae na lee gyoo gbeli dinaa ken dedoi man. Te kanease nyetoo mo banɛɛ gyoo gbeli kenan siaman nɛɛ kpa. Kanease nenan yena Wurubuarɛ felinɛ nyetoo nan. ⁶ Kenɛ me naa kolo gyoo gbeli ken siaman ngba epo lon nɛ. Na ke yɛɛ gelengelen te kɛɛ nalakee ngba diiku nɛ. Na wonise banaara baale ban be dana nyedon nɛ doɛɛ nsana nsana kilisi gyoo gbeli ken. Be dana sia be siaman na be wole pou. ⁷ Woni gyan gbate non yɛɛ ngba dinaate nɛ, te balate non mo yɛɛ ngba nunkye baale nɛ. Batorote non siagbee yɛɛ ngba deniwalan nɛ, te banaarate

non mo yee ngba otoloku non o ne furufu felin man ne. ⁸ Mena wonise banaara banan pou dana benkelee looro looro. Be dana sia ba yenan kamase na be benkelee nan ateta gba. Bo ne tina nonen kekpee yela ya. Nelim na ka weese pou na bee kpee nonen lese Wurubuarɛ yele nyiaa,

“De Gbengyoo Wurubuarɛ
Dekpatakpere,

Ayimɛ kamase be doo n man ya!
Ayimɛ kamase be doo n man ya!
Ayimɛ kamase be doo n man ya!
Nyan yena don pou nyee.

Nyan yena walan non n be kyaa
kaalan.

Nyan yena walan non n kyaa deban
kei.

Te nyan yena walan non nyan ke
kyaa kekpaakekpa.

⁹ Wonise banaara ban ne kpee nonen kelee walan non o kyaa gyoo gbeli ken doo kekpaakekpa ne lese o yele. Deban kamase ken be yee mena na, ¹⁰ na kegyiise sao banaara ban te tisi bunii walan non o kyaa gyoo gbeli ken doo kekpaakekpa ne siaman na be ta som e. Bee gyusu be gyoo kototose nan see gyoo gbeli ken siaman, na ba te yako nyiaa,

¹¹ “De Gbengyoo, nyan yena de
Wurubuarɛ.

N kaboena nyi baa lese n yele na baa
mo obu fa nen.

N dana don, nawolo nyi nyan yena
kpene kamase.

N yee kpene kamase bo n kegyaebii
man,

te n kegyaebii man te ne popou
mo kyaa ne.”

5

*Yesu Kristo waagen kaboela nyi
waa toro tone ken*

¹ Ken wole ne, me naa tone deboosa daale doo walan non o kyaa gyoo gbeli ken doo ne dunolun nyinmaa man. Ba te nmarase do tone ken siaman na ke wole pou, te ba moo kolo anemaatan ngba

keeni ne to ke noo betabonyetooro. ² Ken te me naa Wurubuarɛ kpilale don te nolo fae yeesa ken ken boose nyiaa, “Amote kaboela nyi waa wolee keenise nan, na waa toro tone ken?” ³ Mona, na nolo be kyaa adido yaa teele kei doo, yaa teele kei ateta ken waa tale toro tone ken na waa kala ke ya. ⁴ Mena doo me wiiwo nideli, nawolo nyi be te nyin walan non o kaboena nyi waa toro tone ken yaa waa kala ke ya. ⁵ Botoo te kegyiise ban man nolo yako man nyiaa, “Na wii ya. Kee, walan non bee baake nyi Dinaate non o ba lee Gyuda dekpanalan man na gyoo Defidi duulun man te o yee walan dinaa e ne te yoo di obonsam doo. Mena doo non ne gyae la waa tale wolee keenise nyetooro nan, na waa toro tone ken.”

⁶ Ken te me naa Nambu non o yee ngba ba koo e bo ne sen ee gyoo gbeli ken na wonise banaara ban, na kegyiise sao banaara ban nsana nsana. O dana woo nyetooro na sia nyetooro. Sia nyetooro nan yena Wurubuarɛ felin se nyetooro nan o be kpili ken teele kei doo yenan kamase ne. ⁷ Botoo te Nambu non konawo kaa lee tone ken lee walan non o kyaa gyoo gbeli ken doo ne nyinmaa man. ⁸ O ke lee tone ken ne, wonise banaara (4) ban na kegyiise saobanaara (24) ban kaa bunawo som Nambu nonan. Na be man walan kamase dana adolee na koba yayam nyefale, na oliifi te wulu ne man. Oliifi ken sen ee baa fa Kristotena kefane ken bee fane fa Wurubuarɛ ne. ⁹ Ken te be kpee nonen wole fa Nambu non nyiaa,

“Nyan kaboela nyi nya lee tone ken
na n ke wolee keenise nan.

Nawolo nyi ba koo nen,

te n moo n fatabo lee balan fa
Wurubuarɛ.

N lee balan lee akpanalan kamase
man,

na deise kamase na teele kei doo
duulun kpookpoo man,

na tɛɛlese kamase man fa Wurubuarɛ.

¹⁰ N ta mo mena balanɛ benanɛ kpu n gyoori kenɛ man, te n yela ba bese gyoorobia na saese na baa som Wurubuarɛ, na be kaa di gyoori tɛɛle kei balanɛ pou dɔɔ.”

¹¹ Me ka bese gɛɛse kɛɛ nɛ, te me nyii Wurubuarɛ kpilala burum baale woya. Ba boe kenɛ nyi ɲolo na ɲolo be tale kala wɔ ya. Na be te kilisi gyooro gbeli kenɛ na wonise banaara banɛ na kegyiise sao banaara banɛ pou. ¹² Na be kpee nɔɔnenɛ kenɛkenɛ nyiaa,

“Nambu ɲon bɔɔ ko e nɛ, ɲon kaboela nyi dɛɛ lese ɔ yele na dɛɛ mo obuo fa nideli. ɲon te donɛ na nyansa na wosekenyɛnɛ pou kaboena.”

¹³ Botɔɔ te me nyii kpene kamase kenɛ Wurubuarɛ be yɛɛ te ɲe kyaa adido, na ɲan ɲe kyaa tɛɛle dɔɔ na ɲan ɲe doo tɛɛle ateta, na ɲan ɲe doo ɛpo man nɛ pou kpee nɔɔnenɛ yako nyiaa,

“Walanɛ ɲon ɔ kyaa gyooro gbeli kenɛ dɔɔ, na Nambu ɲon te kaboena nyi dɛɛ lese ba yele na dɛɛ mo obuo na gyoorobiiri fa wɔ kekpaakek-paa.”

¹⁴ Kenɛte wonise banaara banɛ sɛɛwɔ yako nyi, “Amen.” Te kegyiise sao banaara banɛ tisiwɔ bunɛii ba doona dɔɔ, te ba moo be sia bunɛ tɛɛle man te ba somwɔ.

6

Yesu ke wolee keenise nyetooro ɲan

¹ Me ka senɛ mɛɛ kɛɛ nɛ, te Nambu ɲon wolee keenise nyetooro ɲan bɔɔ mo mataa tɔne kenɛ tɔ ke nɔɔ nɛ man gyanɛgate kenɛ. Botɔɔ te me nyii wonise banaara banɛ man ɲolo fae yeese kenɛkenɛ ɲgba ɔga fae la nɛ baake nyiaa, “Kɔɲ!” ² Karatetee dokolonɛ me kɛɛ na, dɛɛkyɔɲ wolom pareparepare ɲolo senɛɛ laa. Na walanɛ ɲon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ dana

banɛanɛ, te ba moo gyooro kotɔɔ fa e. Kenɛte ɔ kyaawɔ dɛɛkyɔɲ ɲon dɔɔ lee lanɛ ɲgba walanɛ ɲon ɔ ne yoo di debanɛ kamase nɛ, te ɔ lanɛawɔ ɔ kaa yoo di.

³ Nambu ɲon ke wolee keeni alate kenɛ nɛ, te me nyii wonise banaara banɛ man balate ɲon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔɲ!” ⁴ Karatetee dokolonɛ te me naa dɛɛkyɔɲ balate ɲolo mo leewɔ kɔɲ. Kei ɲon yɛɛ dɛɛkyɔɲ yayam e. Te be faa walanɛ ɲon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ donɛ nyi waa lese wosefɛɛrenɛ lee tɛɛle kei dɔɔ, na balanɛ ke nyɛnɛ yoo koe dɔɲa. Kenɛte ba moo yoosila dinaa daale do e ɔ nyɛnɛmaa man.

⁵ Nambu ɲon ke wolee keeni atoorote kenɛ nɛ, me nyii wonise banaara banɛ man batoorote ɲon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔɲ!” Me kɛɛ na dɛɛkyɔɲ bibiini kirikirikiri ɲolo senɛɛ laa me siaman. Na walanɛ ɲon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ dana kɔta kenɛ bɛɛ mo kerɛ abɔɔ nɛ ɔ nyɛnɛmaa man. ⁶ Botɔɔ te me nyii kolo ɲgba walanɛ kekolosi nɛ wonise banaara banɛ man nyiaa, “Baa yɔɔ kefaa bilɛnɛ kuruwaatɔɔ lɛɛ walanɛ wee dokolonɛ tom keyɛɛ kɔba. Mena mo te baa yɔɔ wambela bilɛnɛ kuruwaa tɔɔse atooro lɛɛ walanɛ wee dokolonɛ tom keyɛɛ kɔba. Mɔna nunɛ na solonɛ dɔɔ, ɲolo na tina ɲa ya!”

⁷ Nambu ɲon ke wolee keeni anaarate kenɛ nɛ, te me nyii wonise banaara banɛ man banaarate ɲon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔɲ!” ⁸ Me gɛɛse kɛɛ na, dɛɛkyɔɲ kpala kɔnɛkɔɔnɛ ɲolo senɛɛ laa botɔɔ. Walanɛ ɲon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ te bɛɛ baake nyi Yenɛ. Na woyadɛɛ mo silana e wɔle wɔle. Ba te fa wɔ donɛ nyi baa mo yoosila na tanam, na kawese na wonembia kumɛɛ banɛ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, koe balanɛ banɛ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ be man kekpaase anaara man dekpɛnɛ dokolonɛ.

⁹ Nambu ɲon ke wolee keeni anonɛte kenɛ nɛ, te me naa balanɛ baale woya na be doo Wurubuarɛ

kedeesa boe kenj ateta. Mena woya kɛwɔ yɛna balan banj lee Wurubuarɛ nombia njan keyako dɔɔ te bɔɔ koe wɔ nɛ. Mena balan benanj senawɔ kenkenj di Wurubuarɛ nombia njan wose man adanseɛ, kenj be ta lee be wɔle ya. ¹⁰ Botɔɔ te woya banj fae yeese kenkenj bɔɔse nyiaa, “De Gbenjgyoo Wurubuarɛ, nyanj yɛna donjete. Nyanj nyaagenj yɛna walanj njan n ne di anokoare, te ayimeɛ kamase mɔ be doo n man ya. Woromɔ te nyanj ke di tɛele kei dɔɔ balan nombia, na n ke wɔnj ba denjele lee mena kenj bɔɔ koe daa nɛ dɔɔ?” ¹¹ Kenjete Wurubuarɛ faa woya banj man walanj kamase kegba wolom wurikyim. Te ɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ nyinj konɔɔ kyaa kyomii. Nawolo nyi kaboena nyi ɛ tebia Kristotena akanj banj kaboena nyi baa koe wɔ lee Wurubuarɛ nombia njan keyako dɔɔ, nɔgba mena kenj bɔɔ koe njan nɛ be yaanɔɔle kenj kelii pɛ.”

¹² Nambu njan ke wolee keeni loorote kenj nɛ, karatetee dokolonj te tɛele wosiwɔ kenkenj, te weese kyɛkeewɔ biri tuum nɔgba kanyanj bibiini nɛ. Te gyaalanj mɔ kyɛkeewɔ yase goonj nɔgba fatabo nɛ. ¹³ Botɔɔ te kyolobiise kuliwɔ lee adido yala tɛele man, nɔgba mena kenj felinj dinaa de gyɔɔ te daasebia adendeleɛ ne tirii yala nɛ. ¹⁴ Kenjete adido mɔ bɔɔwɔ nɔgba mena kenj bɛɛ bɔɔ dofononj nɛ te ke njaalaawɔ. Te bulase na tɛelesebia njan lonj be kilisi nja gyanjɛ nɛ, pou njaalaawɔ lee botɔɔ kenj nja senjɛ nɛ. ¹⁵ Te tɛele kei dɔɔ gyoonenjan na yoonɔɔtɛna kegyiise, na balan banj be dana kɔba na tɛele kei dɔɔ kegyiise na gbenj kamase, na gyoorobia pou yekiwɔ ka yo boya bɔɔnenjan man na kpananjɛ njan nje gyakaa bulase dɔɔ nɛ ateta. ¹⁶ Kenjete be fae yeese baake bulase na kpananjɛ njan nyiaa, “ɛ bilinj kaa wuu de dɔɔ. Na walanj njan ɔ kyaa gyooro gbeli kenj dɔɔ nɛ be nyinj naa daa ya, na Nambu njan mɔ be nyinj mo banj wɔnj da denjele ya. ¹⁷ Nawolo nyi wee dinaa kenj baa

mo banj di balan nombia nɛ te lii. Te amɔte ne gyae la waa tale senj be siaman?”

7

Wurubuarɛ balan banj ɔ ba do wɔ nso nɛ

¹ Kenja pou wɔle nɛ, me naa Wurubuarɛ kpilala banaara baale na ba senjɛ tɛele kei yenaase anaara njan man. Te be tɔɔ felinjɛ njan nɛɛ gyɔɔ lee tɛele kei yenaase anaara njan pou, na nɔɔ nyinj gyɔ tɛele dɔɔ yaa epo dɔɔ yaa danj kamase dɔɔ ya. ² Kenjete ma besewɔ naa Wurubuarɛ kpilale nolo, na ɔ ta lee weese dɛeleɛ yenanj. ɔ dana kpene kenj Wurubuarɛ njan ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ na mo do ɔ balan nso nɛ ɔ nyinjmaa man. Botɔɔ te ɔ loɔ nɔɔ yako Wurubuarɛ kpilala banaara banj Wurubuarɛ be fa wɔ donj nyi baa mo kayeyɛɛ konj tɛele na epo dɔɔ nɛ nyiaa, ³ “ɛ na wɔlɛɛ tɛele yaa epo yaa daase njan ya, kelii debanj kenj dɛɛ mo kpene kenj de Wurubuarɛ na mo do ɔ balan nso nɛ, fee banj pou bɛɛ som e nɛ tirinɔɔse dɔɔ pɛ.” ⁴ Botɔɔ te ba wola manj balan banj Wurubuarɛ ba do wɔ nso nɛ be yaanɔɔle. Be yaanɔɔle yɛɛ balan kakponjɛ kufu ala akpenj kufu ala (144,000). Mena balan kɛwɔ pou lee Iseraetena akpanalanj kufu ala njan pou man.

⁵ Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Gyuda duulunjan man.

Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Ruben duulunjan man.

Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Gade duulunjan man.

⁶ Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Asa duulunjan man.

Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Nafitali duulunjan man.

Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Manase duulunjan man.

⁷ Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Simeon duulunjan man.

Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000) lee la Lewi duulunjan man.

Balanj kakponjɛ kufu bala (12,000)

lee la Isaka duulun man.

⁸ Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Sebulon duulun man.

Balan kakponse kufu bala (12,000) lee la Gyosefo duulun man.

Te balan kakponse kufu bala (12,000) mo lee la Bengeyamen duulun man.

Balan burum ban nolo be tale kala wo ya ne

⁹ Kenan wole me kee na, balan burum baale senje laa ken nolo na nolo be tale kala wo ya. Mena balan benan lee teese na debiise na deise na akpanalanse na balan kpookpoo kamase man. Mena balan benan pou senje gyooro gbeli ken na Nambu non siaman. Ba doona kegbase wolome wurikyim, te walan kamase mo dana okee faaren o nyinmaa man. ¹⁰ Na bee fae yeese kenken yako nyiaa,

“Wurubuarɛ non o kyaa gyooro gbeli ken doo ne, na Nambu non ne lee na da nyee.”

¹¹ Deban kenan na, Wurubuarɛ kpilala ban pou senje kilisi gyooro gbeli ken, na kegyiise sao banaara ban na wonise banaara ban. Be popou tisiwo bunji mo be sia bun teele man gyooro gbeli ken siaman, te ba som Wurubuarɛ ¹² te be seewo nyiaa,

“Amen.”

De Gbengyoo Wurubuarɛ danaana don na nyansa na gyoorobiiri.

Mena doo e yela dee do e noo lese o yele kekpaakekpaa.

Amen.”

¹³ Botoo te kegyiise sao banaara ban man nolo boose man nyiaa, “Balan bomo yena ban ba doona kegbase wolome wurikyim kenja te alen yaa ba leewo?” ¹⁴ Kenje me tiranoo fa e nyi “Kegyia, nyan gyenja la.” Te o yako man nyiaa, “Balan kewo yena balan ban Wurubuarɛ ba lese wo lee kayeyee dinaa ken be kon be doo ne man. Ban yena balan ban bo faafo ba kegbase Nambu non

fatabo ken man te non lee wolose pareparepare ne. ¹⁵ Mena doo, te be yela be kaa senawo

Wurubuarɛ gyooro gbeli ken siaman ne.

Bee som Wurubuarɛ o deni dinaa ken man nelim na ka weese.

Walan non o kyaa gyooro gbeli ken doo ne,

waa felee o kyanan wuu wo na waa gyee wo.

¹⁶ Tanam be gyae ka ko wo bela ya, te lonboanen mo be gyae ka ko wo bela ya.

Weese be gyae waa nyakee wo ya, te duwulawula mo be gyae ke nyin wo ya.

¹⁷ Nawolo nyi Nambu non o senje Wurubuarɛ gyooro gbeli ken nsana nsana ne,

non ne gyae la waa kee be doo ngba mena ken namensekelere ne kee o namense doo ne.

Non ne gyae la waa ta be siaman mo wo gyu nyeedon lon ken gyan.

Te Wurubuarɛ gbagba ne gyae la waa feefo ba siasaran pou lee be siaman.”

8

Nambu non ke wolee keeni otomante ken

¹ Nambu non ke wolee keeni nyetoorote ken bo mo to tone ken noo ne, adido botoo pou yee wo yididi kelii ngba deban yaale ne.

² Botoo te me naa Wurubuarɛ kpilala nyetooro ban bee sem Wurubuarɛ siaman ne. Te ba moo kabere nyetooro fa wo. ³ Kenje Wurubuarɛ kpilale nolo konawo

kaa sen kedeesa boe ken gyan. Na o dana koba yayam nyefale o nyinmaa man. Te ba moo oliifi burum njaale fa e nyi waa mo kpu na Wurubuarɛ balan ban kefane ken bee fane ne, na waa mo gyakaa kedeesa boe ken bo mo koba yayam yee ke, te ke doo gyooro gbeli ken siaman ne doo. ⁴ Kenje oliifi ken nyoose nan na Wurubuarɛ balan ban kefane ken leewo Wurubuarɛ kpilale non

nyinmaa man gyu Wurubuarɛ gyaŋ.
⁵ Keŋte Wurubuarɛ kpilale ŋon lese boalan lee kedeese boe keŋ dɔɔ do kɔba yayam nyefale keŋ man wulu. Te ɔ fuŋa ke na boalan keŋ lee adido botɔɔ ke lɔ tɛɛle man. Karatetee dokolon te ɔga ŋmaalewɔ te ɔ faewɔ na yeese, te tɛɛle mɔ wosiwɔ.

Wurubuarɛ kpilala kawola be kabereɛ

⁶ Botɔɔ te Wurubuarɛ kpilala nyetooro ban be dana kabereɛ ŋan nɛ, desina ba wose na baa wola be kabereɛ ŋenan. ⁷ Keŋte Wurubuarɛ kpilale gyaŋgbate ŋon wola ɔ kabereɛ keŋ. ɔ kawola ke pɛ te be fuŋa akpelenkpelenbia na boalan keŋ fatabo kyakalɛ ke man nɛ lee adido kaa lɔ tɛɛle dɔɔ. Kekon mena nɛ, boalan kpaa tɛɛle kei kek-pase atooro man dekpen dokolon, na daase pou kek-pase atooro man dekpen dokolon na ŋalese nalan nyinjan pou.

⁸ Kenan wɔle te Wurubuarɛ kpilale balate ŋon mɔ wola ɔ kabereɛ keŋ. ɔ kawola ke nɛ, te be fuŋa kolo ŋgba bula dinaa daale ne kpaa la nɛ kaa lɔ epo man. Karatetee dokolon na epo kek-pase atooro man dekpen dokolon ta bese fatabo goon. ⁹ Ke man wonembia pou mɔ kek-pase atooro man dekpen dokolon yekeewɔ. Te agbelese dinaana ŋan ŋe don epo dɔɔ nɛ, ŋe man kek-pase atooro man dekpen dokolon wɔlɛwɔ pou.

¹⁰ Keŋte Wurubuarɛ kpilale ba-toorote ŋon mɔ wola ɔ kabereɛ. ɔ kawola ke nɛ, te kyolobii dinaa ŋon ɔ ne kpaa ŋgba boalan na daakpee nɛ, leewɔ adido kaa yala booner na lonse ŋan ne puu lee tɛɛle man nɛ kek-pase atooro man dekpen dokolon man wɔlɛɛ ŋa pou. ¹¹ Kyolobii ŋonan yeke yena Njanɛ. Mena dɔɔ lonse ŋan pou kek-pase atooro man dekpen dokolon yeke ŋan, te balan ban pou bɔɔ nyɔɔ lon kenan nɛ, be man burum yekeewɔ lee ke ŋan keŋ dɔɔ.

¹² Kenan wɔle te Wurubuarɛ kpilale banaarate ŋon mɔ wola ɔ kabereɛ. ɔ kawola ke nɛ, te weese kek-pase atooro man dekpen, na gyaalan kek-pase atooro man dekpen, na kyolobiise kek-pase atooro man dekpen pou gyoo ditɛntɛ tuum. Wee dibilin mɔ kek-pase atooro man dekpen dokolon te nyin kenmanee korakora ya. Mena mɔ te be kpala nelim man akpen atooro na, ke man dekpen dokolon mɔ te nyin kenmanee ya.

¹³ Me ka seŋ mɛɛ kɛɛ nɛ, te me naa otoloku ŋolo na ɔ ne furufu adido adido. Keŋte me nyiiwɔ ɔ ne yako keŋkeŋ nyiaa, “Balan ban baa kyaa tɛɛle kei dɔɔ kelii deban keŋ Wurubuarɛ kpilala batooro akan ban baa wola be kabereɛ nɛ, baa laako bola bola!”

9

¹ Kenan wɔle te Wurubuarɛ kpilale banonɛ ŋon mɔ wola ɔ kabereɛ keŋ. ɔ kawola ke nɛ, te me naa kyolobii ŋolo kuluwɔ lee adido kaa yala tɛɛle man. Botɔɔ te Wurubuarɛ moo safowaa keŋ bɛɛ mo toro disim keŋ tɔɛ bɔɔ kyilimkyilim keŋ ke tan ɔto ya nɛ fa kyolobii ŋon. ² ɔ ka toro bɔɔ keŋ nɔɔ nɛ, nyɔɔse leewɔ ke man ŋgba mena keŋ nyɔɔse na lee boalan degyapaa man nɛ. Te nyɔɔse keŋ yela weese na ŋoma pou biriwɔ tuum. ³ Keŋte akpataana leewɔ nyɔɔse ŋan man kaa yala tɛɛle dɔɔ. Te be faa wɔ don keŋ baa mo to balan ŋgba kanase nɛ. ⁴ Be yako wɔ nyi be na wɔlɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ŋalese na daase na abɔɔ ŋan ne tuu tɛɛle dɔɔ nɛ ya. Mɔna baa naase balan ban Wurubuarɛ ta do wɔ nso be tirinɔɔse dɔɔ ya nɛ diyem. ⁵ Ba te fa wɔ don nyi baa ko balan benan ya. Mɔna be faa wɔ don bo nyi baa mo naase wɔ diyem gyaalanba banon. Te diyem keŋ bɔɔ naa nɛ, wee wɔ ŋgba kana tɔɔ na walan nɛ. ⁶ Mena weeya ŋenan man nɛ, balan baa gyae yeŋ nyi baa yeŋ mɔ bɔɔ gyae baa yeŋ ya. Baa gyae nyi yeŋ de

kaa mo wɔ, mɔna yen be gyae waa benaa wɔ ya.

⁷ Mena akpataana benan yee ngba deekyonse ban bɔɔ desina wɔ baa mo gyu yoo ne. Abɔɔ ɲaale gyakaa ba nyeeya dɔɔ ngba kotɔtɔɔse ɲan bɔɔ mo kɔba yayam yee ɲa ne, te be siagbɛe mɔ yee ngba denibalan ne. ⁸ Ba wose wona yee ngba ala nyeenyɔɔse ne, te be kela mɔ yee ngba dinaate kela ne. ⁹ Na abɔɔ ɲaale mataa be konɔɔse dɔɔ, ngba nyeela pampasan ɲan yoonɔɔtena na mo gyee be konɔɔ ne. Te be benkelee mɔ ne yee yeesa ngba deekyonse burum ne tuu na be kotase be gyu yoo ne. ¹⁰ Na be dana gyunse ɲan ne tɔ balan ngba kanase ne. Te don ken baa mo naase balan diyem gyaalanɲa banon ne, doo bo be gyunse ɲenan man. ¹¹ Be gyoo ɲon ɔ ne kee be dɔɔ yena ɔbonsam kpilale ɲon ɔ ne kee bɔɔ kyilimkyilim ken ke tan ɔto ya ne dɔɔ ne. Gyudatena dei man na bee baake e nyi Abadon, te Girikitena dei man na bee baake e nyi Apoliyon ken nawolo nyi Abɔɔwɔleere. ¹² Kayeyee gyanbate ken kaalanɲa laa ne. Ala mɔ don gbɛe ne kɔɲ.

¹³ Kenɲe Wurubuare kpilale loorote ɲon mɔ wola ɔ kabere. ɔ kawola ke ne, te me nyii woya ɲaale leewɔ Wurubuare kedeesa boe ken bɔɔ mo kɔba yayam yee ke te ka seɲɛ Wurubuare siaman ne, ka yenaase anaara ɲan man.

¹⁴ Woya ɲenan yako Wurubuare kpilale loorote ɲon ɔ dana kabere ken ne nyiaa, "Tina ɔbonsam kpilala banaara ban bɔɔ bake wɔ do boo dinaa Efurate man ne yela."

¹⁵ Mena dɔɔ be tinaa wɔ yela. Na Wurubuare te desina wɔ see fa mena deban kei, na mena wee kei na mena gyaalan kei na mena kulutoo kei, nyi baa koe tee kei dɔɔ balan kekpase atooro man deken dokolon. ¹⁶ Kenɲe ba wola man balan ban be kyaa deekyonse ban dɔɔ ne be yaanɔɔle. Na be yaanɔɔle yee kakpon kakponse sɔɲononse

ala (200,000,000). ¹⁷ Deekyonse na balan ban be kyaa be dɔɔ te mɔɔ naa wɔ ngba doseɛ man ne, be dinɔɔ yaa mee gyae maa wola ɲon ne. Nyeela pampasan ɲan balan ban be kyaa deekyonse ban dɔɔ ba mo gyee be konɔɔse ne, ɲe ɲaale yaseɛ ngba boalan ne, te ɲaale mɔ bireɛ yuu te ɲaale mɔ yee kegyim nuɲ ngba kpatakpele ne. Deekyonse ban nyeeya yee ngba dinaate nyee ne. Na boalan na nyɔɔse na kpatakpele na lee be nɔɔse man. ¹⁸ Boalan na nyɔɔse na kpatakpele ɲan ba lee be nɔɔse man ne, ɲan yena kayeyee nombia ɲan ba ko tee kei dɔɔ balan kekpase atooro man deken dokolon ne. ¹⁹ Deekyonse ban don ken bee mo koe balan ne doe be nɔɔse na be gyunse man. Be gyunse yee ngba doma ne, te ɲe dana nyeeya ɲan bee mo gooli balan.

²⁰ Balan ban bɔɔ kaa tee kei dɔɔ ken be ta yem lee mena kayeyee nombia kenɲa man ya ne, te tina be nombiakumee keyee yela ya. Ba te kyeeke ba agyuen na baa tina abɔɔ ɲan ban gbagba ba mo be nyinmaase yee ɲa ne kasom yela ya. Be te tina felinkumee na beɛnen ɲan ban gbagba ba mo kɔba yayam yaa kɔba wolom yaa nyeela yaa boya yaa daase yee ɲa ne kasom yela ya. Mɔna mena beɛnen kewɔ bee naa ya, te ɲe bee nyii dei ya te ɲe bee tee mɔ ya. ²¹ Mena ke mɔ te ba te kyeeke ba agyuen na baa tina balan kakoe, na ɲmeesen nombia na kafon nombia na ɲmeelen nombia yela ya.

10

Wurubuare kpilale ɲon ɔ dana tɔnebi ken bɔɔ bɔ ke ne

¹ Kei wɔle ne, ma besewɔ naa Wurubuare kpilale donɲe ɲolo bela na ɔ ta lee adido ɔ ne kɔɲ. Na debunɲa te kilisi ɔ wose gyanee ngba kegba te ɔ doona ne, te kolo mɔ te kilisi ɔ nyee gyanee ngba okyimaale

ne. Ɔ siagbɛɛ ne ɲalakee ɲgba weese ne, te Ɔ nawɔɔ mo yɛɛ ɲgba daakpeese na boalanɲ seɲɛɛ la ne kpaa ne. ² Na Ɔ dana tɔnebii daale kenɲ boɔ gyuusu ke ne Ɔ nyinmaa man. Kenɲte Ɔ moɔ Ɔ dunolunɲ nae gyakaa epo dɔɔ, na Ɔ demena nae mo seɲɛɛ tɛɛle dɔɔ. ³ Kenɲte Ɔ fae yeesa kenkenɲ ɲgba dinaate muusu la ne. Ɔ ke fae yeesa kenɲ ne, te Ɔga faewɔ betabonyetooro. ⁴ Ɔga ke fae betabonyetooro kenɲ ne, nafɔ me gyaewɔ nyi maa ɲmarase kpene kenɲ moɔ nyii lee Ɔga kefae kenɲ man ne see. Mɔna me nyii woya ɲaale lee adido kenɲ ne yako manɲ nyiaa, “Kyanɲ nombia ɲan n be nyii ne do n nyee man. Na ɲmarase ɲa see ya.” ⁵ Botɔɔ te Wurubuare kpilale ɲon moɔ naa Ɔ seɲɛɛ kenɲ Ɔ nae daale gyakaa epo dɔɔ, te Ɔ nae daale mo seɲɛɛ tɛɛle dɔɔ ne gyinaa Ɔ dunolunɲ nyinmaa adido.

⁶ Kenɲte Ɔ kaja Wurubuare ɲon Ɔ kyaa kekpaakekpaa, te Ɔ be yɛɛ adido na abɔɔ ɲan pou ɲe kyaa botɔɔ, na ateta na abɔɔ ɲan pou ɲe kyaa kebo, na epo na abɔɔ ɲan pou ɲe doo ke man ne ntam. Ntam kenɲ Ɔ be kam ne yɛna nyiaa, “Wurubuare be gyae waa dɔɔ wɔle lee kpene kenɲ Ɔ ne gyae nyi waa yɛɛ ne man ya. ⁷ Mɔna debaɲ kenɲ Wurubuare kpilale nyetoorote ɲon waa wola Ɔ kabere kenɲ ne, debaɲ kenanɲ te nombia aweesenɲ ɲan Wurubuare be yako fa Ɔ tewulɛɛ baɲ be yɛɛ wa akpenɲkenɲgyɔɔrawɔ ne, gyae ke kɔɲ mena.”

⁸ Botɔɔ te woya ɲan moɔ nyii lee adido kaalanɲ ne besewɔ kolosi fa manɲ bela nyiaa, “Ta gyu ke lee tɔnebii kenɲ boɔ gyuusu ke ne lee Wurubuare kpilale ɲon Ɔ seɲɛɛ te Ɔ nae daale gyakaa epo dɔɔ, te Ɔ nae daale mo seɲɛɛ tɛɛle man ne nyinmaa man.” ⁹ Mena dɔɔ me gyuuwɔ Wurubuare kpilale ɲon gyanɲ nyi waa mo tɔnebii kenɲ fa manɲ. Kenɲte Ɔ yako manɲ nyiaa, “Lee ke na n ke tao ke. N ne tao ke ne, ke gyae ke yɛɛ neɲ gyonɲ n nɔɔman

ɲgba teebɔɔ ne. Mɔna akpaa n lila ke na, ke gyae ke yɛɛ ɲanɲ n tɔɔman.”

¹⁰ Botɔɔ te me lee tɔnebii kenɲ lee Wurubuare kpilale ɲon nyinmaa man te ma moɔ ke tao. Me keɛ tao ke ne, na ke dana gyonɲ ɲgba teebɔɔ ne me nɔɔman. Mɔna ma ke tao ke mo lila ne, me tɔɔman pou yɛɛ manɲ ɲanɲ bo. ¹¹ Ma ke tao ke taɲ ne te me nyii woya ɲaale yako manɲ nyiaa, “Kaboena nyi nya bese gyɔ Wurubuare nombia ɲan Ɔ be yako neɲ ne dekenɲkenɲ fa balanɲ burum, na tɛɛlese na deise na gyoonenɲ ɲgba mena kenɲ Wurubuare ba lese wola neɲ ne.”

11

Wurubuare adanseɛtena bala baɲ

¹ Kenɲa wɔle ne, te ɲolo faa manɲ gbutu kenɲ ke yɛɛ ɲgba danɲ kenɲ beɛ mo maa kolo ne. Kenɲte Ɔ yako manɲ nyiaa, “Koro gyu ke maa Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɲ na Wurubuare kedeesa boe kenɲ, na n ke kala balanɲ baɲ pou beɛ som Wurubuare botɔɔ ne. ² Mɔna na maa tɛɛle kenɲ ke doo Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɲ yenaase ne ya, nawolo nyi be ta mo botɔɔ fa balanɲ baɲ ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne. Baɲ ne gyae la baa di donɲ Gyerusalem donɔɔ kenɲ dɔɔ gyaalanɲna sɔɲola na ala. ³ Te maa kpila ma adanseɛtena bala, na baa do lia abɔɔ kɔɲ kaa kolosi me nombia ɲan moɔ lese wola wɔ ne gyaalanɲna sɔɲola na ala.”

⁴ Adanseɛtena bala baɲ yɛna oli-ifi daase ala na kanease daase ala ɲan seɲɛɛ Wurubuare ɲon Ɔ yɛɛ tɛɛle kei pou Gbenɲgyoo e ne siaman ne. ⁵ Akpaa ɲolo de kɔɲ nyi Ɔ kaa yɛɛ mena Wurubuare akpenɲkenɲgyɔɔra bala kewɔ nombiikum daale ne, boalanɲ na lee be nɔɔse man kaa ko be kolala benaɲ. Te walaɲ kamase ɲon Ɔ ne gyae nyi waa yɛɛ wɔ kolo kum daale na, mena gbɛɛ kenanɲ man te beɛ mo ko ɔtenate. ⁶ Mena Wurubuare akpenɲkenɲgyɔɔra bala kewɔ dana donɲ, kenɲ baa tale tɔ gbɛɛ nyi debaɲ

kamase kenj baa kolosi Wurubuarɛ nombia na ɔga na nɛɛ ya. Be dana donj kenj baa tale yela lonse pou ka bese fatabo, te baa tale yela kayeyɛɛ kamase mo ke yala tɛɛle kei doo debanj kamase kenj bɛɛ gyae.

⁷ Akpaa Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra bala banj de kolosi be nombia nan tanj nɛ, wonembukum non ɔ ne kyaa lee boɔ kyilimkyilim kenj ka be tanj ɔto ya man nɛ, waa kaa yokii na wo na waa di be doo na waa koe wo. ⁸ Te baa tina ba woya yela donoo dinaa kenj abontere man. Mena donoo kei man te be gyoo be Gbenjgyoo sakaa ɔpanjanj doo ko. Balanj ta do mena donoo kenanj yele nyi Sodom yaa Igyipite. ⁹ Balanj baa lee donooɔse kpookpoo, na deise kpookpoo na tɛɛlese kpookpoo man konj kaa kɛɛ woya benanj weeya atooro na yaale. Mona balanj baa bɛɛ nyi be na wuu wo ya. ¹⁰ Ba yɛnj gyae ke yɛɛ tɛɛle kei doo balanj gyonj. Baa di wee kenanj ngba ba wee dinaa daale nɛ, na baa kyɛɛ donja aboo. Nawolo nyi Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra bala kɛwo naase balanj diyem nideli tɛɛle kei doo.

¹¹ Mona weeya atooro na yaale kei wole nɛ, Wurubuarɛ yela ɔ weesɛɛ kaa gyoo be man te be fonawo koro kyaa. Kei yela gyakolonj gyoo balanj banj pou boɔ naa wo nɛ nideli.

¹² Botoo te Wurubuarɛ kpilala bala banj nyii woya njaale kolosiwo na wo kenkenj lee adido nyiaa, “ɛ gyenj konj adido kɛbo.” Kenj ba moowo njoma man gyenj gyu adido, na be kolala banj senjɛɛ bɛɛ kɛɛ wo. ¹³ Mena debanj kenanj man nɛ, tɛɛle wosiwo nideli kenj nyi donoo dinaa kenj kekpassɛ kufu man dekpenj dokolonj yelɛɛwo. Tɛɛle kewosi kenanj mo koo balanj kakponse nyetooro (7,000). Te gyakolonj gyoo balanj akanj banj be ta yem ya nɛ, te ba lese Wurubuarɛ non ɔ kyaa adido nɛ yele. ¹⁴ Kayeyɛɛ nombia nan alate kaalanja laa, te atoorote mo ne konj.

Be kawola kabere nyetoorote kenj

¹⁵ Kenj te Wurubuarɛ kpilale nyetoorote non wola ɔ kabere. ɔ kawola ke nɛ, te me nyii woya njaale lee adido kenkenj nyiaa,

“Nɛnɛɛ tɛɛle kei doo gyoori ta bese de Gbenjgyoo Wurubuarɛ na ɔ bu nyeelɛɛre non wui, te de Gbenjgyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa di gyoori kekpaakekpa.”

¹⁶ Kenj te kegyiise sao banaara banj be kyaa be gyooro gbelɛɛ doo Wurubuarɛ siaman nɛ, korowo bunji som Wurubuarɛ. ¹⁷ Te be yakowo nyiaa,

“De Gbenjgyoo Wurubuarɛ donj pou Gbenjgyoo, nyanj kyaa la kaalanj te nyanj sɛɛ la n kyaa.

Dɛɛ do nenj noo nawolo nyi n ta mo n donj kenj ka dokoso be kyaa ya nɛ, n ne di gyoori tɛɛle kei doo.

¹⁸ Balanj banj boɔ gyenj nenj ya nɛ ta gyenj banj n doo, mona nɛnɛɛ te kaboena nyi nya lese n banj wola.

Debanj te lii kenj nyanj ke di balanj banj boɔ yekee nɛ nombia, na n ke to n tewulɛɛ akpenkpenjgyɔɔra na n balanj banj pou bɛɛ som nenj nɛ kom.

N ke to balanj banj bee yee nenj nɛ, na balanj banj be dana yele, na balanj yakaa nyibanj pou kom. Te debanj te lii kenj nyanj ke wole balanj banj pou bɛɛ wole tɛɛle kei nɛ.”

¹⁹ Botoo te be kyanja Wurubuarɛ osom deni dinaa kenj ke kyaa adido nɛ toro, te me naa Nookebakese Adakaa kenj. Kenj te ɔga njmaalewo te ɔ faewo, te tɛɛle wosiwo te akpelenj kpelenjbia dinaana yalawo.

12

Alo fulute njolo na wonembukum dekpatapere njolo wose man nombia

¹ Kenja wole te gyakolonj nombia njaale lese nja wose wola lee adido

bela. Me naa alo ɲolo na weese kilisɛɛ na e ɲgba keɲ te ɔ doona nɛ, te gyaalan mɔ doo ɔ nawɔɔ tɛɛ. Na ɔ wuuna gyooro kotɔtɔɔ keɲ kyolobiise kufu ala mataa na ke. ² Na alo ɲonanɲ dana fulu keɲ ɔ na doɲee, te weelen keɲ dɔɔ ɔ ne fae yeesa.

³ Kenɲte ma besewɔ naa gyakolon nombia ɲaale lee adido bela. Me naa wonembukum yayam dekpatakperɛ ɲolo na ɔ yɛɛ ɲgba lanɲ nɛ, na ɔ dana nyeeya nyetooro na woo kufu. Na gyooro kotɔtɔɔse nyetooro gyakaa ɔ nyeeya ɲan dɔɔ. ⁴ Akpaa n kpala kyolobiise man akpeɲ atooro na, wonembu ɲon moo ɔ gyun gberaa ɲe man dekpeɲ dokolon lɔ tɛɛle man. Na wonembu ɲonanɲ seɲɛɛ alo ɲon ɔ na doɲee nɛ siaman, nyi akpaa ɔ lola ɔ bu ɲon na waa mo e lila debokenanɲ man. ⁵ Botɔɔ te alo ɲon lola bu baale ɲon waa di gyoori tɛɛle kei dɔɔ balan pou dɔɔ, keɲ ɔ be gyae waa wii be waranase ya nɛ. ɔ ka lola bu ɲon pɛ, te be kaa too e lɛo lee ɔ naa ɲon nyinmaa man mo e gyu kefa Wurubuarɛ ɲon ɔ kyaa ɔ gyooro gbeli dɔɔ nɛ. ⁶ Kenɲte alo ɲon yeuwɔ ka gyoo kefula man, botɔɔ keɲ Wurubuarɛ be desina see e nyi baa kɛɛ ɔ dɔɔ gyaalanɲna sɔɲola na ala.

⁷ Kenɲte yoo yalawɔ adido botɔɔ. Wurubuarɛ kpilale kegyia Maekɛle na ɔ tewulɛɛ yoowɔ na wonembukum dekpatakperɛ ɲon na ɔ tewulɛɛ. ⁸ Mɔna wonembukum ɲon na ɔ tewulɛɛ te yɛɛ don ya, mena dɔɔ be te nyin dasenɛ adido botɔɔ ya. ⁹ Kenɲte be gegi wonembukum ɲon lee adido botɔɔ. ɲon yena benɛɲ benɛɲ dom ɲon bɛɛ baake e nyi yele wɔlɛɛre yaa ɔbɔnsam, ɲon ɔ na beo balan pou tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Te be funa ɲon na ɔ tewulɛɛ ban pou lee adido kaalɔ tɛɛle man.

¹⁰ Botɔɔ te me nyii woya ɲaale adido ne yako keɲkeɲ nyiaa, “Nɛnɛɛ deban keɲ Wurubuarɛ waa lɛɛ ɔ balan nyee nɛ te lii.

Wurubuarɛ ta lese ɔ don na ɔ gyoori debɔɔ, te Kristo nyeelɛɛre ɲon mɔ ta lese wola nyi ɔ dana don tɛɛle kei balan pou dɔɔ.

Nawolo nyi be te fun ɔbɔnsam ɲon ɔ na mo nombiakumɛɛ gyakaa Kristotena dɔɔ Wurubuarɛ siaman nelim na ka weese nɛ ke lɔ tɛɛle man.

¹¹ Nambu ɲon ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa nɛ fatabo, na anokoare nombia ɲan bɔɔ kolosi nɛ, ɲan te ba moowɔ di ɔbɔnsam dɔɔ.

Be te wii ban gbagba nyeedon ya, mɔna ba moo ba wose fa yen lee ba kelɛɛdi dɔɔ.

¹² Mena dɔɔ ɛmɛɛ ban pou ɛ kyaa Wurubuarɛ man nɛ, ɛ yela ke yɛɛ ɲon gyon.

Mɔ ɛmɛɛ ban pou ɛ kyaa tɛɛle kei dɔɔ na epo man nɛ ɛ laako, nawolo nyi ɔbɔnsam ta mo ban tisi lee Wurubuarɛ man kɔɲ ɛ gyan.

ɔ ta mo ban tisi kɔɲ, nawolo nyi ɔ gyen nyi ɔ weeya ɲan be kaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ ta boo ya!”

¹³ Deban keɲ wonembukum ɲon be naa nyi be te fun e lee Wurubuarɛ man kaa lɔ tɛɛle man nɛ, te ɔ korowɔ ɔ ne gegi alo ɲon ɔ ba lola bu baale ɲon nɛ. ¹⁴ Mɔna Wurubuarɛ faa alo ɲon otoloku dinaa ɲolo benkeleɛ ala, na waa nyin tale mo furufu yela wonembukum ɲon gyu kefula man, botɔɔ keɲ bɔɔ desina see e nyi baa kɛɛ ɔ dɔɔ kulutoonenɲ atooro na yale nɛ, na wonembukum ɲon be nyin gbɛɛ ke yɛɛ e kolo botɔɔ ya. ¹⁵ Botɔɔ te wonembukum ɲon puu lon lee ɔ nɔɔman ɲgba boo kakpela nɛ, na ke gyɔ alo ɲon lan. ¹⁶ Mɔna tɛɛle kyɔɔ alo ɲon. Tɛɛle bɛɛwɔ te ke nyɔɔ lon keɲ pou wonembukum ɲon be puu lee ɔ nɔɔman nɛ. ¹⁷ Mena dɔɔ wonembukum ɲon gyenɲa ban alo ɲon dɔɔ, te ɔ lanawɔ yela e nyi ɔ kaa

yoo na ɔ bia akan ban. Alo nonan bia benan yena balan ban pou bee di Wurubuarɛ nombia nan dɔɔ, te bee di Kristo wose man adanseɛ nɛ. Kenɛte wonembukum non gyuuwo ka sen epo nooman.

13

Wonembukum non ɔ ba lee epo man nɛ

¹ Botɔɔ te me naa wonembukum nolo na ɔ ta lee epo man ɔ ne kɔn. Na ɔ dana woo kufu na nyeyya nyetooro, te gyooro kotɔtɔɔse wue woo nan pou dɔɔ. Te be nmarase mmusuo nombia njaale gyakaa nyee kamase dɔɔ. ² Wonembukum non moɔ naa nɛ yɛɛ ngba mokɔɔte nɛ. ɔ dana gelase ngba ɔsakuru nɛ, te ɔ noɔ mo yɛɛ ngba dinaate nɛ. Kenɛte wonembukum gyanɔgbate non mo ɔ don na ɔ gyoorobiiri na ɔ kegyiiri nan pou ɔ dana nɛ fa wonembukum kei. ³ Gyam dinaa daale kyaawɔ kyaa wonembukum non nyee ken daale dɔɔ ken nafɔ ke gyae ke tale ko e, mona gyam kenan ta yem. Wonembukum nonan nombia dana gyakolon, mena dɔɔ tɛɛle kei dɔɔ balan pou sila e. ⁴ Balan burum som wonembukum dekpatakpere non, nawolo nyi na ɔ ta mo ɔ don fa wonembukum kei. Ba som wonembukum kei te be kelɛɛ e nyiaa, "Amɔte kyaa la ngba wonembukum kei nɛ, te amɔte mo ne gyae la waa tale yoo na e?"

⁵ Kenɛte be feefuwɔ do wonembukum non nyi waa yɛɛ kegyira nombia, na waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuarɛ. Te be faa e don nyi waa mo di tɛɛle kei dɔɔ gyaalanɔna sɔnola na ala. ⁶ Te wonembukum non gyusu ɔ noɔ kolosi mmusuo nombia tia Wurubuarɛ wɔlɛɛ ɔ yele, na ɔ deni dinaa ken na ban pou be kyaa Wurubuarɛ man nɛ. ⁷ Kenɛte ba besewɔ fa e don nyi waa mo yoo na Wurubuarɛ balan ban na waa di be dɔɔ. Te be faa e don bela nyi waa mo di akpanalanse, na tɛɛle kei dɔɔ

balan na deise na lonɔoro kamase balan dɔɔ. ⁸ Tɛɛle kei dɔɔ balan burum baa som wonembukum kei. Mena balan kewɔ yena balan ban ba te nmarase ba yela do nyeedon tɔne ken man ya nɛ. Nyeedon tɔne kenan yɛɛ Nambu non ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa leenan tɛɛle kei kewalan nɛ wui. ⁹ Walaɔ non ɔ dana denjele anenyiin dei nɛ, waa see denjele na waa tei. ¹⁰ Akpaa yɛɛ nyi baa kyan nolo yoo man na, yoo man te baa tan kyan e.

Te akpaa yɛɛ nyi nolo waa yen sila nooman na,

sila nooman te waa tan yen.

"Kei nawolo baa nyi,

kaboena nyi Wurubuarɛ balan baa nyin konɔɔ

na baa sen kenken ba kelɛɛdi man."

Wonembukum non ɔ be bɛɛ lee tɛɛle man nɛ

¹¹ Botɔɔ te ma besewɔ naa wonembukum nolo te bɛɛ lee tɛɛle man bela. Na ɔ dana woo ala ngba nam nɛ, mona ɔ kekolosi yɛɛ ngba wonembukum dekpatakpere non nɛ. ¹² Don ken wonembukum gyanɔgbate non dana nɛ, ken te balate kei mo dana ɔ ne yɛɛ ɔ tom ɔ dɔɔ non yele man. Te ɔ yela tɛɛle kei dɔɔ balan pou som wonembukum gyanɔgbate non ɔ dana gyanɔtare dinaa ɔ nyeeman nɛ. ¹³ Wonembukum kei mo yɛɛ gyakolon nombia dinaana. ɔ yela boalan gba koran leewɔ adido kɔn kaa yala tɛɛle man te balan pou naawɔ. ¹⁴ Lee gyakolon nombia nan ɔ be yɛɛ wonembukum gyanɔgbate non yele man nɛ dɔɔ, ɔ talewɔ beo tɛɛle kei dɔɔ balan pou. Te ɔ nɛre wɔ te be maa bane ngba wonembukum gyanɔgbate non, bo mo yoosila gooli e ɔ nyeeman yen yen te ɔ ta yem ya nɛ. ¹⁵ Be faa wonembukum balate kei don nyi waa fa bane non bo maa ngba wonembukum gyanɔgbate non nɛ nyeedon na waa tale kolosi, na waa yela baa koe ban pou bo

bɛɛ nyi boɔ som bane nonan ya nɛ. ¹⁶ Te mena wonembukum kei besewo nɛre walan kamase, balan ban be dana yele na balan yakaa nyiban, na ban be dana koba na ayematena na gyoorobia na gbenja pou yela ba doo wo nso be dunolun nyinmaase man na be tirinooɔse doo. ¹⁷ Walan kamase non o be dana wonembukum gyan gbate non nso ken ya nɛ, otenate be dana gbɛɛ nyi waa yoo kolo yaa waa lɛɛ kolo ya. Nso kei yena wonembukum non yele, yaa o yele ken nomba.

¹⁸ Walan non Wurubuarɛ be fa e nyansa nɛ, non waagen ne gyae la waa tale nyii nombii kei man. Walan non o dana agyuen nɛ, non ne gyae la waa tale gyen wonembukum non nomba kei yaanooɔle, nawolo nyi nomba kei yɛɛ deniwalan nolo yele ke. Nomba kenan yena sohononɛ looro na sohotooro na looro (666).

14

Nambu non na o balan

¹ Kenan wole ma besewo gɛɛse kɛɛ na, te me naa Nambu non o ba mo o wose fa kedeesa nɛ senɛɛ Siyon bula ken doo. Na balan kakponɛse kufu bala akpen kufu ala (144,000) senɛɛ Nambu nonan gyan. Ba te nmarase Nambu non yele na o kya Wurubuarɛ yele gyakaa mena balan benan tirinooɔse doo. ² Kenɛte me nyii woya njaale lee adido ngba boo wuu la waale ne lam nɛ, te ka besewo wii ngba oga fae la nɛ. Woya nan moɔ nyii nɛ, nɛ yɛɛ ngba baale ne gyoo na adoleɛse nɛ. ³ Mena balan kewo senawo Wurubuarɛ gyoro gbeli ken, na wonise banaara ban na kegyiise ban siaman kpee noonen wole. Te nolo te tale kasee noonen kenan kpu na balan kakponɛse kufu bala akpen kufu ala (144,000) ban Wurubuarɛ be to ba nyeeman kom lɛɛ wo lee tɛɛle kei doo nɛ ya. ⁴ Mena balan kewo yena balan ban boɔ tela ba wose nideli, ken ba te doo na ala yaa baala see korakora ya nɛ. Bee sila Nambu non gyu yenan kamase

ken o ne gyu nɛ. Balan kewo yena balan ban Wurubuarɛ be to ba nyee man kom lɛɛ wo lee tɛɛle kei doo nɛ. Be ta mo wo fa Wurubuarɛ na o Nambu non, ngba mena ken walan na mo o wooman weenɛɛ gyan ngba nyinan deesi fa Wurubuarɛ nɛ. ⁵ Be te di dekara see korakora ya, te nombiikum kamase mo be mataa na wo ya.

Wurubuarɛ kpilala batooro ban

⁶ Kenan wole te ma besewo naa Wurubuarɛ kpilale nolo na o ne furufu felin man adido. Na o dana Kristo nombia kpaakpaa nan nɛ kyaa kekpaakekpa nɛ waa kolosi fa deise, na akpanalanɛ na tɛɛle kei doo balan pou. ⁷ Kenɛte o kolosiwo kenken nyiaa, “E yee Wurubuarɛ na e ka lese o yele, nawolo nyi o nombia kedi deban ken te lii. E som Wurubuarɛ, nawolo nyi non yɛɛna adido na ateta na epo na lonɛse pou.”

⁸ Botoo te Wurubuarɛ kpilale balate nolo mo konawo kaa yako nyiaa, “Babilon donoo dinaa ken te yɛɛɛ. O te yale, nawolo nyi o ta mo o kafon nombia kyanɛɛ tɛɛle kei doo balan pou. O kafon kei yɛɛ yaa ngba solon donɛte te o moowo fa tɛɛle kei doo balan te be nyooɔwo deese nɛ.”

⁹ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale batooro nolo mo kaa yakowo kenken nyiaa, “Akpaa nolo da som wonembukum non, yaa bane non boɔ maa ngba non nɛ, yaa o sɛɛ te ba do e nso o nyinmaa man yaa o tirinoo doo nɛ, be gyae ke de fa e ya. ¹⁰ Wurubuarɛ waa gyen ban otenate doo na waa won o denɛle nideli. Gyae ke yɛɛ ngba Wurubuarɛ gbagba moona solon donɛte do leenoo ken nawolo nyi o ta gyen ban nɛ man fa e. Mena walan nonan waa naa diyem nideli boalan ken ne kpaa ngba ba moo kpatakpela bo do ke man nɛ Wurubuarɛ kpilala na Nambu non siaman. ¹¹ Boalan ken man mena walan nonan waa yeyɛɛ nɛ, ke nyooɔse gyae ka gyen gyu adido kekpaakekpa. Te balan ban bɛɛ som wonembukum non, na bane non

bɔɔ maa ɲgba wonembukum ɲonan ɲɛ, na ban pou bɔɔ do wɔ wonembukum ɲonan nso ɲɛ, bɔɔ gyae baa fɛɛfo korakora ya. Baa naa diyem nideli nelim na ka weese.”¹² Mena dɔɔ kaboena nyi Wurubuarɛ balan ban bee di Wurubuarɛ mmaraase dɔɔ, te be silana Yesu anokoare man ɲɛ, baa nyin konɔɔ na baa sen kenken gbɛɛ kamase man.¹³ Kenɛte me nyii woya ɲaale lee adido bela nyiaa, “Nmarase see nyiaa, ‘Balan ban pou baa yen de Gbenɲyoo yele man lee gyen wee kei ne gyu ɲɛ, ban na nyeebam.’ ” Kenɛte Wurubuarɛ felin ɲon mɔ sɛwɔ nyiaa, “Ayi, ke yɛɛ ampan. Baa fɛɛfo lee be kaale pou man, nawolo nyi be nombia ɲan bɔɔ yɛɛ ɲɛ ne gyae la ke sila wɔ.”

¹⁴ Ma besewɔ gɛɛse kɛɛ na, te me naa ɲoma wolomɛɛ ɲaale. Te me naa ɲolo kyaa ɲoma ɲenan dɔɔ ɲgba “Deniwalan” ɲɛ. ɔ wuuna gyoo kotɔɔɔ ɔ nyee dɔɔ, te ɔ dana sakawa ken kɛɛ bee banban ɲɛ ɔ nyinmaa man.¹⁵ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale ɲolo mɔ leewɔ Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man adido kɔɲ, te ɔ kolosiwɔ kenken yako walan ɲon ɔ kyaa ɲoma ɲan dɔɔ ɲɛ nyiaa, “Mo n sakawa ken na n ke kɛɛɛ weenɛɛ ɲan. Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ weenɛɛ ɲan te yɛɛ, te ɲa kekɛɛɛ mɔ deban te lii.”¹⁶ Mena dɔɔ walan ɲon ɔ kyaa ɲoma ɲan dɔɔ ɲɛ, funɲa ɔ sakawa ken kɛɛɛ abɔɔ ɲan pou ɲɔɔ yɛɛ tɛɛle dɔɔ ɲɛ.

¹⁷ Kenan wɔle te Wurubuarɛ kpilale ɲolo mɔ besewɔ lee Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken man adido bela. Na ɲon mɔ dana sakawa banban daale.¹⁸ Kenɛte Wurubuarɛ kpilale ɲolo mɔ leewɔ botɔɔ ken bee deesi fa Wurubuarɛ ɲɛ man kɔɲ. Wurubuarɛ kpilale kei ne kɛɛ na kedeesa boalan ken dɔɔ. Te ɔ fae yeesa kenken yako walan ɲon ɔ dana sakawa banban ken nyiaa, “Mo n sakawa ken na n ke kɔ gerepo saase ɲan pou ɲɔɔ yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ɲɛ lee ɲe wonse ɲan man.”¹⁹ Mena dɔɔ Wurubuarɛ kpilale ɲon mɔ funɲa

ɔ sakawa ken kɔ gerepo saase ɲan pou lee ɲe wonse man, te ɔ funɲa ɲa do bɔɔ dinaa ken man bɛɛ ɲmaase bia ɲan lese ɲa lon mo yɛɛ solon ɲɛ. Mena bɔɔ kei senɛɛ fa Wurubuarɛ ban kum ken.²⁰ Kenɛte be sakatee gerepo bia ɲan botɔɔ ɲmaase ɲa lese ɲa lon donɔɔ ken nɔɔman. Te lon ken ba lee ɲe man ɲɛ bese fatabo te ɲe lanawɔ ɲgba boo ɲɛ. Fatabo kenan kelan dɔɔlon man gyae ke yɛɛ ɲgba maelese sɔɲonɔɲse ala ɲɛ (200), te ke siilin mɔ gyae ke yɛɛ ɲgba nawɔɔɔɔse anon ɲɛ.

15

Wurubuarɛ kpilala ban be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro ɲɛ

¹ Kenan wɔle te ma besewɔ naa gyakolon nombii dinaa daale Wurubuarɛ man adido bela. Me naa Wurubuarɛ kpilala nyetooro baale na be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro. Kayeyɛɛ nombia kenɲa yena Wurubuarɛ balan denjele kewɔɲ ɔtomante ken. Nawolo nyi ɲa de kaa lam na, Wurubuarɛ mɔ wɔɛ gyae ke fɛɛ.

² Kenɛte me naa kolo gyoo gbeli ken siaman ɲgba epo lon ɲɛ. Na ke yɛɛ gelenɲen te kɛɛ ɲalakee ɲgba diiku ɲɛ, na boalan mɔ kyakalɛ ke man. Te me naa balan baale senɛɛ epo kenan nɔɔman. Balan benan yena balan ban bɔɔ yoo di wonembukum ɲon na bane ɲon bɔɔ maa wonembukum ɲonan dinɔɔ man, te ɔ nombia senɛɛ fa ɔ yele dɔɔ ɲɛ. Na be dana adolɛɛɛ ɲan Wurubuarɛ be fa wɔ ɲɛ.³ Na bee kpee Wurubuarɛ tobaale Mosesi nɔɔnen, na Nambu ɲon nɔɔnen nyiaa, “De Gbenɲyoo Wurubuarɛ don pou nyee,

n nombia ɲan n ne yɛɛ ɲɛ yɛɛ nombia dinaana ɲa, te ɲe dana gyakolon.

Nyan yena tɛɛle kei dɔɔ pou gyoo.

N nombia doo na ɲe gbɛɛ, te ɲe yɛɛ anokoare mɔ.

⁴ De Gbenɲyoo,

amote kyaa la ken ɔ be gyae waa yee
neŋ ya,
te amote mo be gyae la waa lese
n yele ya?

Nawolo nyi nyan nyaagen koon
yena walaŋ non ayimee be doo
n man ya.

Teele kei doo balan pou baa koŋ
kaa bun neŋ na baa som neŋ.

Nawolo nyi n ta lese n nombia
ŋan ne doo na ne gbɛɛ ne
deboo.”

⁵ Kei wole te me kee adido na,
te me naawo na Wurubuarɛ osom
deni dinaa toomante ken ne di
adansɛɛ nyi Wurubuarɛ kyaa botoo
ne ta toro. ⁶ Botoo te me naa
Wurubuarɛ kpilala nyetooro ban
be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro
ŋan ne, ta lee Wurubuarɛ osom
deni dinaa ken man. Ba doona
akaralɛ kegbase wurikyim ŋan nee
ŋalakee ne, te ba moo koba yayam
abooose kpan karase be konoose
man. ⁷ Ken te wonise banaara ban
man nolo moo koba yayam nyefalɛ
nyetooro fa Wurubuarɛ kpilala
nyetooro ban. Aboo ŋan doo
nyefalɛ ŋan man ne, yee kayeyɛɛ
kumɛɛ ŋan Wurubuarɛ non ɔ kyaa
kekpaakekpa ne waa mo ban mo
na do teele kei doo balan ne. ⁸ Botoo
te Wurubuarɛ gyoorobiiri na ɔ don
yela nyooose kaa wulu Wurubuarɛ
osom deni dinaa ken man. Mena
doo nolo te tale gyoo Wurubuarɛ
osom deni dinaa ken man ya, kelii
deban ken kayeyɛɛ nombia nyetooro
ŋan Wurubuarɛ ba mo fa ɔ kpilala
nyetooro ban ne tanawo.

16

¹ Ken te me nyii woya ŋaale
Wurubuarɛ osom deni dinaa ken
man ne yako Wurubuarɛ kpilala
nyetooro ban kenken nyiaa, “E gyu
ke kyɛkeke Wurubuarɛ ban kumɛɛ
ŋan ne doo e nyefalɛ nyetooro ŋan
man ne woli teele doo.”

² Botoo te Wurubuarɛ kpilale
gyangbate non gyuuwo ke kyɛkeke
kpene ken doo ɔ nyefale ken man ne
woli teele doo. ɔ ke kyɛkeke ke woli

teele doo pe, te gyamee kumee ŋaale
kaa gyoo balan ban pou boo do wo
wonembukum non nso, te bee som
bane non boo maa wonembukum
nonan dinoo man ne.

³ Kenan wole te Wurubuarɛ kpi-
lale balate non mo kyɛkeke kpene
ken doo ɔ nyefale ken man ne do
epo man. Botoo te epo lon ken
kyɛkeewo yee ŋgba walaŋ deyeŋe
fatabo ne, te wonembu kamase non
ɔ doo epo man ne yenawo.

⁴ Ken te Wurubuarɛ kpilale ba-
toorate non mo kyɛkeke kpene ken
doo ɔ nyefale man ne do booneŋ na
lonse man, te ne popou bese fata-
bose. ⁵ Botoo te me nyii Wurubuarɛ
kpilale non ɔ ne kee lonse ŋan doo
ne yakowo nyiaa,

“Nyan yena Wurubuarɛ non n wu-
laa n kyaa lee kewalaŋ ken,
te nyan yena Wurubuarɛ non n
kyaa deban kei.

Nyan yena Wurubuarɛ non ayimee
kamase be doo n man ya.

Te n denele kewon ken n ne won
balan ne,
doo na ke gbɛɛ.

⁶ Nawolo nyi ba koe n balan
na nya akpenkpengyooora ban.

Mena doo te n moo fatabo fa wo nyi
baa nyoo,
ŋgba mena ken kaboena wo
ne.”

⁷ Ken te me nyii nolo kolosiwo lee
botoo ken bee deesi ne nyiaa,

“Ampan, de Gbengyoo Wurubuarɛ
don pou nyee,
n nombia kedi yee anokoare te
ke doo na ke gbɛɛ.”

⁸ Kenan wole te Wurubuarɛ kpi-
lale banaarate non mo kyɛkeke
kpene ken doo ɔ nyefale ken man
ne woli weese doo. Te be faa
weese don nyi waa nyakee balan
ŋgba boalan ne. ⁹ Mena doo weese
non nyakee balan ban nideli, te be
falaa Wurubuarɛ non ɔ dana don
mena kayeyɛɛ nombia ŋan doo ne
yele. Mena be bee ba te kyɛkeke

ba agyuen na baa tina be nombiakumεε keyεε yela, na baa lese Wurubuare yeke ya.

¹⁰ Kenje Wurubuare kpilale banonje non mo kyεεkee kpene kenj doo o nyefale kenj man ne woli wonembukum non gyooro gbeli kenj doo. Botoo te ditinjeεε gyoo wonembukum non gyoori kenj pou. Kayeyεε kenj be kon balan doo ne, yela be nyii weelenj nideli te be tao be kela. ¹¹ Be gyamεε njan boo nyim na weelenj kenj boo nyii ne, yela be falaa Wurubuare non o kyaa adido ne. Mona be bee ba te kyεεkee ba agyuen na baa tina be nombiakumεε keyεε yela, na baa konj o gyanj ya.

¹² Kenje Wurubuare kpilale loorote non mo kyεεkee kpene kenj doo o nyefale kenj man ne, do boo dinaa kenj bee baake ke nyi Efurate ne man. Te lonj kenj pou yooow, na gbεε ke doo fa gyoonenj banj baa lee weese dεεlee man konj ne. ¹³ Botoo te me naa felinkumεε atooro njaale na ne yεε ngba penlase ne. Na lee wonembukum dekpatakpere non na wonembukum gyanjbate non, na wonembukum balate dekarate non noose man. ¹⁴ Mena felinkumεε kεwε yεε obonsam tewulεεwε, te be dana donj kenj bee tale yεε gyakolonj nombia dinaana. Be donj tεεle kei gyoonenj pou doo bee yilaa wε, na be kaa yoo na Wurubuare donje non o wee dinaa kenj man.

¹⁵ De Gbenjyoo kpa nyiaa, "ε toose nyi maa konj kaa futaa non bo ngba nmεεlate ne! Mena doo walan kamase non waa kyaa gyee kenj o be wolee o wose ya, te waa desina o wose kenj o be tεε ditenteli na desenj balan man mena wee kenanj ya ne, non na nyeebam." ¹⁶ Kenje felinkumεε njan yilaa gyoonenj banj, te be gyuuwε kegyanee botoo kenj bee baake ke Gyudatena dei man nyi Amagedon ne.

¹⁷ Kenanj wole te Wurubuare kpilale nyetoorote non mo kyεεkee

kpene kenj doo o nyefale kenj man ne woli felinj man. Botoo te me nyii yeesa kenjkenj njaale lee gyooro gbeli kenj ke doo Wurubuare osom deni dinaa kenj man ne nyiaa, "Nεnεε doo te tanj!" ¹⁸ Kei wole te oga njmaalewε agbaatee agbaatee, te o faewε agbaatee agbaatee, te tεεle wosiwo nideli. Leenanj debanj kenj balan be kyaa tεεle kei doo pou ne, tεεle te wosi ta mena see ya. ¹⁹ Kenje donoo dinaa kenj kpasewε akpenj atooro, te donooεε dinaana njan pou ne kyaa tεεle kei doo ne yeλεεwε. Te Wurubuare toose nombiakumεε njan Babilontena be yεε ne, mena doo o gyanj banj kum do wε nideli ngba mena kenj kaboena ne. ²⁰ Te donooεε njan pou lonj be kilisi nj gyanjeε ne, na bulase pou njalaawε. ²¹ Te akpelenj kpelēnjbia dinaana njan ne dana yunj nideli ne leewε adido yala balan doo. Mena doo balan banj falaa Wurubuare lee kayeyεε nombia njan akpelenj kpelēnjbia njan ba mo konj be doo ne doo. Nawolo nyi diyem kenj akpelenj kpelēnjbia njan be naase wε ne, te yεε nsendee ya.

17

Futooli alo kum non

¹ Kenanj wole te Wurubuare kpilala nyetooro banj be dana nyefaleε nyetooro njan ne, be man njolo konjwε me gyanj kaa yako man nyiaa, "Konj na maa wola nenj mena kenj maa wεnj futooli alo non denjele. Alo nonanj yena donoo dinaa kenj boo banj ke boonenj burum nooman ne." ² Tεεle kei doo gyoonenj ta gyem tisi o doo ke yεε kafonj nombia na e. O ta mo o kafonj nombia woleε tεεle kei doo balan pou nyee, ngba mena kenj solonj ne woleε solonj nyooora nyeeya ne.

³ Kenje Wurubuare felinj non kaa gyoowε me man nideli, te Wurubuare kpilale non moo manj gyu depampaa dinaa daale man. Botoo te me naa alo njolo na o kyaa wonembukum yayam njolo doo. Ba te njmarase mmusuo

yela ñan ñɛɛ tia Wurubuare ne gyakaa ɔ dɔɔ pou. Wonembukum ñonanɔ dana nyeyya nyetooro na woo kufu. ⁴ Na alo ñonanɔ doona kanyanɔ yayam na agoo abɔɔ. Te ɔ moo kɔba yayam abɔɔ na kegyanase kpookpoo kpaakpaa nyinɔn ñan ñɛɛ ñalakee te ñe dana koyadonɔ ne mia desina ɔ wose. Te ɔ dana kɔba yayam kuruwaa kenɔ ɔ nombia nkaranɔkaranɔ na ɔ futooli nombia ñan be wulu ke man ne ɔ nyinmaa man. ⁵ Ba te ñmarase yele daale kenɔ walanɔ na walanɔ ba gyenɔ ka asɛɛ ya ne gyakaa ɔ tirinɔɔ dɔɔ nyiaa,

“BABILON DONO DINAA,
FUTOOLI ALA POU BE NAA,
TɛɛLE KEI NOMBIA
NKARANɔKARANɔ POU NYEE.”

⁶ Kenɔte me naawɔ na, alo ñon te nyɔɔ Wurubuare balanɔ fatabo baa dɛɛse ñgba solonɔ te ɔ nyɔɔwɔ ne. Balanɔ kɛwɔ yena banɔ bɔɔ koe wɔ, kenɔ bɔɔ mo be konɔɔ pou sila Yesu ne dɔɔ. Ma kena alo ñonanɔ ne, ma wose gbirisi manɔ nideli. ⁷ Botɔɔ te Wurubuare kpilale ñon bɔɔse manɔ nyiaa, “Wonɔ dɔɔ te n wose gbirisi neɔ? Yela maa lese alo ñon na wonembukum ñon ɔ dana nyeyya nyetooro na woo kufu, te alo ñon kyaa ɔ dɔɔ ne nombia aweesenɔ ñan man wola neɔ. ⁸ Wonembukum ñon n be naa ne nafa na ɔ kyaa, mɔna nenɛɛ dɔɔ ɔ be kyaa bela ya. Waa lee bɔɔ kyilimkyilim kenɔ ke tanɔ ɔto ya ne man kɔnɔ, na ɔ kaa yenɔ leki. Nyi akpaa tɛɛle kei dɔɔ balanɔ banɔ pou ba te ñmarase ba yela do Wurubuare nyeedonɔ tone kenɔ ke kyaa leenanɔ kewalanɔ kenɔ Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei ya ne de naa wonembukum ñon na, gyakolonɔ gyae ke kyanɔ wɔ nideli. Nawolo nyi nafa na wonembukum kei kyaa, te nenɛɛ dɔɔ ɔ be kyaa ya. Mɔna waa bese kaa lese ɔ wose wola bela.

⁹ Walanɔ ñon ɔ dana nyansa te ɔ gyenɔ nombia ne, ñon ne gyae la waa tale nyii nombia kenɔ man nideli. Wonembukum ñon nyeyya nyetooro ñan seɔɛ fa bulasebia nyetooro, te

bulasebia ñenanɔ dɔɔ te alo ñon ne kyaa. Bulasebia ñenanɔ mo seɔɛ fa gyoonenɔ nyetooro. ¹⁰ Gyoonenɔ kɛwɔ man banonɔ ta yekee. Loorote ñon gyakaa ɔ ne di gyoori, te nyetoorate ñon te kɔnɔ ta ya. Akpaa nyetoorate ñon de kɔnɔ ne, waa di gyoori kenɔ bo debanɔ kyomii na baa gegi e. ¹¹ Wonembukum ñon ɔ be kyaa kaalanɔ te nenɛɛ ɔ be kyaa bela ya ne, ñon yena gyoo gyanaarate ñon te ɔ kpue gyoonenɔ nyetooro banɔ man. Te ñon dɔɔ ɔ ne gyu baa ɔ kaa yenɔ leki.

¹² Woo kufu ñan n be naa ne, ñan mo seɔɛ fa gyoonenɔ kufu, mɔna be te dii ta gyoori ya. Mo baa fa gyoonenɔ kufu benanɔ na wonembukum ñon donɔ, na baa di gyoori debanɔ dokolonɔ bo. ¹³ Nombii dokolonɔ dɔɔ te gyoonenɔ kufu benanɔ pou seɔɛ. Baa yɛɛ nɔɔdokolonɔ na baa mo be kegyiiri na be donɔ pou fa wonembukum ñon, na waa mo di gyoori. ¹⁴ Baa yoo na Nambu ñon, mɔna Nambu ñon na ɔ balanɔ banɔ ɔ be baake wɔ mo wɔ yɛɛ ɔ wui, te be silana e anokoare man ne baa di ɔ dɔɔ. Nawolo nyi ñon yena gbenɔgyoona pou Gbenɔgyoo na gyoonenɔ pou Gyoo.”

¹⁵ Botɔɔ te Wurubuare kpilale ñon yako manɔ bela nyiaa, “Boonenɔ ñan n be naa kenɔ futooli alo ñon kyaa ñe gyanɔ ne, seɔɛ fa balanɔ kpookpoo banɔ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ ne. ¹⁶ Te wonembukum ñon na woo kufu ñan n be naa ne, baa kola futooli alo ñon nombia. Baa wɔɔɛ e ne kyekpakyekpakyekpa, na baa tina e yela ditɛnteli. Baa tao e, na baa too akanɔ kenɔ. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare yele la te gyoonenɔ kufu banɔ seɛwɔ, te be yɛɛ ñon Wurubuare kegyaebii. Mena dɔɔ te ba moo be donɔ pou fa wonembukum ñon nyi waa di gyoori kelii debanɔ kenɔ Wurubuare nombia anmarasenɔ see ñan gyae ke kɔnɔ mena ne. ¹⁸ Alo ñon n be naa ne, ñon yena donɔɔ dinaa kenɔ ke gyoo ne di donɔ tɛɛle kei dɔɔ gyoonenɔ pou dɔɔ ne.”

18

Wurubuare keyele Babilon donoo

¹ Kei wole ne, te ma besewo naa Wurubuare kpilale nolo te tisi lee adido o ne kon. Na o dana don te o gyoorobiiri nhalakeewo teele kei doo pou. ² Ken te o fae yeesa kenken nyiaa,

“Babilon donoo te yelee!
Babilon donoo dinaa ken te yelee.
Botoo ta bese obonsam na o tewulee,
na felinkumee na gyebuse kumee,
na gyebuse nkarankaran pou dekyae.

³ Nawolo nyi o ta mo o kafon nombia kyanee teele kei doo balan pou. O kafon kei yee yaa ngba solon don te o moowo fa teele kei doo balan te be nyoowo deese ne.

Teele kei doo gyoonen ta gyem tisi o doo ke yee nombia nkarankaran, ngba mena ken baala kafontena na gyem tisi futooli alo doo ne.

Te teele kei doo kebudiira burum mo te tee o futooli ken doo nyin ba wose.”

⁴ Ken te me nyii woya njaale lee adido bela nyiaa,
“Me balan,
e koro lee Babilon donoo dinaa kenan man.

Na emee mo be nyin yee nombiakumee njan doo donoo kenan man, na Wurubuare ke won e denjele ngba mena ken waa won mena balan benan denjele ne ya.

⁵ Wurubuare te toose o nombiakumee njan, nawolo nyi ne ta boo nideli ken nyi o be tale wolee na ya.

⁶ Nombiakumee njan o ba mo yee balan ne,
e mo ne dinoo akpen ala to e kom.

Te solon ken o be fa balan be nyoo ne,

e mo ken ke dana don akpen ala kela o wui ken ne fa e waa nyoo.

⁷ Mena ken o be di gyon te o ba lese o gyoorobiiri wola ne,
mena mo te e naase e diyem na e ke yela waa yeyee nideli.

Nawolo nyi o gyakaa o ne gyoo konoo yako nyi,
‘Me yee ala gyoo e, ma te yee lialo e ya.

Te moo gyae maa di walaansa mo korakora ya.’

⁸ Lee mena doo weese dokolon koon man te kayeyee dinaa ken gyae kekoo o doo.

Kayeyee kenan yena yen, na walaansa kedi na tanam dinaa.

Kenan wole koran na, baa too e kekpa.

Nawolo nyi de Gbengyoo Wurubuare non waa won o denjele ne, o dana don.”

⁹ Teele kei doo gyoonen ban boo gyem tisi o doo yee kafon nombia na e, te boo di gyon kamase kpu na e ne, akpaa be naa boalan ken ne kpa e ne nyoose na, baa wii na baa di o walaansa nideli. ¹⁰ Diyem ken gyae kekoo Babilon donoo ken doo ne, gyae ke yee gyoonen ban gyakolon. Mena doo baa sen lelem wii na baa yako nyiaa,

“Babilon donoo laako!
Babilon donoo dinaa,
nyan na gyerebi!

Nyan non nafa n dana don ne,
na deban dokolon koon kei yaa be tan wolee nen ne?”

¹¹ Teele kei doo kebudiira ban mo baa wii na baa di walaansa o doo. Nawolo nyi nolo bee tekaa lee ba aboo bela ya. ¹² Nolo bee tekaa lee ba kegyanase na aboo njan boo mo koba yayam na koba wolom na boya kpaakpaa nyin yee na ne ya. Nolo bee tekaa lee ba akaralee kpaakpaa nyin, na agoo kanyanase na kanyanase yayama na aboo njan boo mo tuu kela yee na ne

ya. Njolo bɛɛ tekaa lɛɛ abɔɔ njan bɔɔ mo daase kpookpoo njan nje dana koya donj yae, na abɔɔ njan bɔɔ mo nyeela kpookpoo na boya njan nje dana koya donj yɛɛ nja nɛ ya. ¹³ Njolo bɛɛ tekaa lɛɛ ba abɔɔ buruburu njan nje dana ofonj te bɛɛ mo saa weenɛɛ, na adudo na oliifi na pɛperɛ na solonj na nunj na bilinj na nunkyuese na namense na dɛɛkyɔnse na nje kɔtase, na gbenja na banj bɔɔ kyanj wɔ yoo man nɛ ya.

¹⁴ Kebudiira banj baa yako nyiaa, “Abɔɔ kpaakpaa njan pou n be yase n sia gyae nɛ, nje popou ta lee n nyinjmaa man. Mena kenj n be nyinj n wose, na yele kenj n be lɛɛ nɛ pou ta yoo kekpaakekpaa.” ¹⁵ Nombia njan gyae ke kɔn Babilɔn donɔɔ kenj dɔɔ nɛ, gyae ke yɛɛ kebudiira banj bɔɔ di kebu donɔɔ kenan man nyinj ba wose nɛ gyakolonj. Mena dɔɔ baa senj lemlɛm wii, na baa di walaŋsa.

¹⁶ Baa wii yako nyiaa,
“O Babilɔn donɔɔ dinaa laako!
O Babilɔn donɔɔ dinaa,
nyanj na gyerebi.
Nafɔ n ne kaa akaralɛɛ na abɔɔ
yayama
na agoose bo.
Nafɔ kɔba yayam abɔɔ,
na boya kpaakpaa nyinjan abɔɔ,
na kegyanase kpaakpaa nyinjan
njan ne njalakee nɛ abɔɔ te n na
doo.”

¹⁷ Mɔna debanj dokolonj kei man na, nya abɔɔ njan pou te njaalaa.”
Kegyise banj bɛɛ kɛɛ agbele dinaana dɔɔ, na banj pou bɛɛ kyaa nje man, na banj pou bɛɛ yɛɛ tom nje man, na kebudiira banj pou bɛɛ tɛɛ epo dɔɔ di kebu nɛ, baa senj lemlɛm na bɛɛ kɛɛ donɔɔ kenan. ¹⁸ Baa senj botɔɔ na baa kɛɛ donɔɔ kenj kekpbii. Be naa ke kɛɛ kpaa kenj nɛ baa yako nyiaa, “Donɔɔ wonji kyaa kaalan, kenj kelii mena donɔɔ dinaa kei.” ¹⁹ Baa kyaa njgba liala nɛ na baa wii waranase man nyiaa,
“O Babilɔn donɔɔ dinaa laako!
O Babilɔn donɔɔ dinaa,
nyanj na gyerebi!
Nyanj dɔɔ te kebudiira banj pou

bɔɔ mo agbele dinaana ta epo
dɔɔ di kebu nɛ,
nyinj ba wose.

Mɔna debanj dokolonj koonj man na, nya abɔɔ njan n be nyim nɛ pou te njaalaa.

²⁰ Emɛɛ banj pou ɛ kyaa adido,
na Wurubuare balan na Kristo
kpilala,
na Wurubuare akpenkpenjgyɔra
pou
ɛ yela ke yɛɛ njon gyonj.
Nawolo nyi Wurubuare te wonj
donɔɔ kenj denjele
lee diyem kenj ɔ be naase njon nɛ
dɔɔ.”

²¹ Botɔɔ te Wurubuare kpilale
Dekpatakpere njolo moo boe dinaa
dinaa daale, te ɔ funja ke ka do epo
man te ɔ yakowɔ nyiaa,
“Nnɛ te baa mo donj wolɛɛ Babilɔn
donɔɔ dinaa kenj,
te njolo na njolo be gyae waa
tekaa naa ke bela ya.

²² Njolo mɔ be gyae waa tekaa
nyii adolɛɛ gyɔra na nɔɔnɛnj
kpeera yaa keferɛɛ na kabere
wolala nkanj donɔɔ dinaa kei
man bela ya.

Njolo be gyae waa tekaa naa tom
kamase yɛɛre botɔɔ bela ya.
Mena mɔ te bɔɔ gyae baa tekaa nyii
nyi
njolo ne nanj kolo boe dɔɔ bela
ya.

²³ Te njolo na njolo be gyae waa tekaa
naa
kanea daale kenmanjɛɛ botɔɔ
bela ya.

Njolo mɔ be gyae waa nyii alowɔlere
nombia
donɔɔ kenan man bela ya.

Nawolo nyi donɔɔ kenan man ke-
budiira yena
balanj banj be dana yele tɛɛle kei
dɔɔ.

Mɔna ke man njmeesentena,
te yeli tɛɛle kenan dɔɔ balan pou
ta yoo.

²⁴ Babilɔn donɔɔ dinaa kei man
te ba koo Wurubuare akpenkpenjgyɔra,
na ɔ balan na balan banj pou bɔɔ
koo tɛɛle kei dɔɔ nɛ.

Lee mena dɔɔ te Wurubuarɛ ne wɔŋ donɔɔ kenan denjele nɛ.”

19

¹ Kenja pou wɔle nɛ, me nyii yeesa ŋaale adido ŋgba balan burum yeesa nɛ nyiaa,
“Ɛ lese Wurubuarɛ yele.

De Wurubuarɛ yena nyeeɛere.
Ŋon te gyoorobiiri na don pou yɛɛ ɔ wui.

² Nawolo nyi Wurubuarɛ ne di nombia ke gbɛɛ dɔɔ,
te kaboena mɔ.

ɔ te bu futooli alo dinaa ŋon ɔ ba mo ɔ kafon nombia wɔlɛɛ tɛɛle kei dɔɔ balan nɛ fɔɔ.

Te lee mena ken ɔ ba koe Wurubuarɛ tewulɛɛ dɔɔ,
te Wurubuarɛ ne wɔŋ ɔ denjele to kom nɛ.”

³ Kenje ba besewɔ fae yeesa adido botɔɔ bela nyiaa,
“Ɛ lese Wurubuarɛ yele.

Be ka too Babilon donɔɔ ken nɛ,
boalan ken nyɔɔse ta koro lan adido kekpaakekpaa.”

⁴ Botɔɔ te kegyiise saobanaara ban, na wonise banaara ban tisiwɔ bun te ba som Wurubuarɛ ŋon ɔ kyaa ɔ gyooro gbeli dɔɔ nɛ te be sɛwɔ nyiaa,
“Ɛ lese Wurubuarɛ yele. Amen.”

⁵ Kenje yeesa ŋaale leewɔ gyooro gbeli ken gyan nyiaa,
“Ɛmɛɛ Wurubuarɛ tewulɛɛ pou,

ɛ lese ɔ yele.
Ɛmɛɛ ban pou ɛ ne yee Wurubuarɛ nɛ,
ɛ lese ɔ yele.

Balan ban be dana yele na balan yakaa nyiban pou,
ɛ lese Wurubuarɛ yele.”

⁶ Botɔɔ te me nyii yeesa ŋaale adido ŋgba balan burum baale yeesa nɛ bela. Yeesa ŋenan nkan yɛɛ ŋgba boo dinaa daale wuu la yaa ɔga kefae nɛ nyiaa,
“Ɛ lese Wurubuarɛ yele.

Nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuarɛ ŋon
ɔ yɛɛ don pou nyee e nɛ,
ŋon ne diina gyoori.

⁷ Ɛ yela ke yɛɛ daa gyon na dɛɛ nyaŋee

na dɛɛ lese Wurubuarɛ yele.

Nawolo nyi deban te lii nyi Nambu ŋon

ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa nɛ ka kpeo alo.

Te alowɔle ŋon mɔ te desina ɔ wose see.

⁸ Be ta mo akaralɛɛ ken ke dana kyee te ka wolosɛɛ nideli nɛ,
kegba fa alowɔle ŋon nyi waa do.”

(Akaralɛɛ ken seŋɛɛ fa Wurubuarɛ balan nombia kpaakpaa ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ.)

⁹ Kenje Wurubuarɛ kpilale ŋon yako man nyiaa, “Ŋmarase nyiaa, ‘Balan ban bɔɔ baake wɔ Nambu ŋon alowɔle weenɛɛ tɛɛ nɛ, ban na nyeebam.’ ” Te ɔ besewɔ yako man nyiaa, “Wurubuarɛ nɔwɔya gbagba yena kenja.” ¹⁰ Botɔɔ te me tisiwɔ bun ɔ nawɔɔtɛɛ nyi maa som e, te ɔ yako man nyiaa, “Naa yɛɛ mena ya. Nawolo nyi man mɔ yɛɛ Wurubuarɛ tobaale e, ŋgba ɛmɛɛ na n tebia ban pou de dana Kristo nombia ŋan ɔ ba lese wola daa man nideli nɛ. Mena dɔɔ Wurubuarɛ waagen te kaboena nyi dɛɛ som.”

Nawolo nyi anokoare ken Yesu ba lese wola daa nɛ, ken ne faa na ɔ balan don te bɛɛ tale kolosi ɔ nombia.

Walan ŋon ɔ kyaa dɛɛkyon wolom ŋon dɔɔ nɛ

¹¹ Kenje me naawɔ na adido ta toro, te me kɛɛ na dɛɛkyon wolom ŋolo seŋɛɛ laa, na ŋolo kyaa ɔ dɔɔ. Walan ŋon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ yele yena nyi, “Walan ŋon ɔ dana anokoare, te ɔ bee di dekara ya.” Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, te ɔ ne yoo ɔ yoo mɔ na ke gbɛɛ. ¹² Na ɔ siabia yɛɛ ŋgba boalan laakem nɛ, te ɔ wuuna gyooro kotɔɔse burum. ɔ dana yele daale ken bɔɔ ŋmarase gyakaa ɔ dɔɔ, ken ŋolo ba gyen yele kenan kpu na e ya. ¹³ ɔ doona kegba wurikyim daale ken bɔɔ mo ke do fatabo man. ɔ

yele ken bɛɛ baake e yɛna nyi, “Wurubuarɛ Nombii.” ¹⁴ Na Wurubuarɛ adido yoonɔɔtɛna kyaa dɛɛkyɔɔnse woloma dɔɔ be silana e. Ba doona akaralɛ kegbase kpaakpaa nyinjan, njan ayimɛɛ kamase be doo nɛ man ya. ¹⁵ Yoosila ken ke yɛɛ sia na wɔle te kɛɛ beɛ nideli nɛ toɛɛ ɔ nɔɔman. Yoosila kenan te waa mo yoo di tɛɛle kei balan pou dɔɔ. Waa yɛɛ don na waa di gyoori tɛɛle kei balan pou dɔɔ, ken ɔ be gyae waa wii be waranase ya. Te waa yela Wurubuarɛ njan ɔ yɛɛ don pou nyee e nɛ, ka mo ɔ ban kum ken wɔn ba denjele nideli, nɔɔba mena ken bɛɛ nmaase danbii lese ka lon nɛ. ¹⁶ Te yele ken bɔɔ nmarase gyakaa ɔ kegba na ɔ yii dɔɔ yɛna nyiaa,
 “GYOONEN POU GYOO,
 NA GBENGYOONA POU
 GBENGYOO.”

¹⁷ Botɔɔ te me naa Wurubuarɛ kpilale nɔlo senɛɛ weese man. Ken te ɔ fae yeese kenken baake gyebuse ban pou beɛ furufu adido nɛ nyiaa, “ɛ kɔn kaa yilaa Wurubuarɛ Dekpatakperɛ njan gyan, na ɛ ke di weenɛɛ njan ɔ be desina see njan nɛ. ¹⁸ ɛ kɔn kaa kyoni gyoonen na yoonɔɔtɛna kegyiise, na yoonɔɔtɛna ban bɔɔ yale yoo man nɛ naane. ɛ kɔn kaa kyoni dɛɛkyɔɔnse na ban be kyaa be dɔɔ nɛ, na balan pou na gbenja na gyoorobia na balan ban be dana yele na balan yakaa nyiban pou naane.”

¹⁹ Ken te me naa wonembukum njan, na tɛɛle kei dɔɔ gyoonen na be yoonɔɔtɛna pou, na be te yilaa bɛɛ kɔn be kaa yoo na walan njan ɔ kyaa dɛɛkyɔɔn wolom njan dɔɔ nɛ, na ɔ yoonɔɔtɛna. ²⁰ Mɔna be dii wonembukum njan, na dekara dekpenkpenngyɔɔre njan ɔ be yɛɛ gyakolon nombia wonembukum njan yele man nɛ dɔɔ. Nawolo nyi gyakolon nombia kenja te ɔ moowɔ beo balan ban bɔɔ do wɔ wonembukum njan nso, te bɔɔ som bane njan bɔɔ maa wonembukum njan dinɔɔ man nɛ. Ken te be funja

wonembukum njan, na ɔbɔnsam dekara dekpenkpenngyɔɔre njan na be sia fonɛɛ do boalan degyapaa ken kɛɛ kpaan nɔɔba kpatakpela nɛ man. ²¹ Yoosila ken doo walan njan ɔ kyaa dɛɛkyɔɔn wolom njan dɔɔ nɔɔman nɛ, ken te ɔ moowɔ koe balan akan ban pou, te gyebuse kaa wuwɔ be naane dɔɔ te be dii njan ba kegyaebii.

20

Kulutoonen kakpon njan

¹ Ken te me naa Wurubuarɛ kpilale nɔlo te tisi lee adido ɔ ne kɔn. ɔ dana safowaa ken bɛɛ mo toro bɔɔ kyilimkyilim ken ke tan ɔto ya nɛ, na agbaraagbaraa dinaa daale ɔ nyinmaa man. ² Botɔɔ te ɔ kyana wonembukum dekpatakperɛ njan ɔ yɛɛ nɔɔba lanjan nɛ don man. Njan yɛna benen benen dom njan bɛɛ baake e nyi yele wɔlɛɛre yaa ɔbɔnsam nɛ. Ken te ɔ bake e see nyi waa doo botɔɔ kulutoonen kakpon (1,000). ³ Te Wurubuarɛ kpilale njan funja e do bɔɔ ken ke tan ɔto ya nɛ man, te ɔ tɔɔ ke safowaa. Ken te ɔ moo kolo tɔ ke nɔɔ, na ɔ ba tekaa nyin gbɛɛ ta beo balan tɛɛle kei dɔɔ bela ya, kelii kulutoonen kakpon (1,000) njan ɔto. Kenan wɔle na, baa bese lese e deban kyomii daale bela.

⁴ Kenan wɔle te me naa gyooro gbeɛɛ njaale bela. Na balan ban be kyakɛɛ nɛ dɔɔ nɛ, yɛna balan ban bɔɔ fa wɔ don nyi baa di balan nombia nɛ. Ken te ma besewɔ naa balan ban bɔɔ kolosi Wurubuarɛ nombia njan, te bɔɔ di Yesu Kristo wose man adansɛɛ dɔɔ bɔɔ kɛɛɛ ba nyeeya nɛ ba woya. Mena balan kɛwɔ yɛna balan ban be te bun som wonembukum njan ya, yaa bane njan bɔɔ maa wonembukum njan dinɔɔ man ya, te ba te sɛɛ mɔ nyi baa do wɔ wonembukum njan nso be tirinɔɔse dɔɔ yaa be nyinmaase dɔɔ ya nɛ. Mena balan kɛwɔ fonɛɛ lee yen man, na ban na Kristo kedi gyoori kulutoonen kakpon (1000). ⁵ Kɛwɔ yɛna balan gyanngbatena ban

bɔɔ tanɔgbɛɛ fɔŋ lee yen man. Woya akan ban dɔɔ, bɔɔ gyae baa fɔŋ ya kelii kulutoonen kakpon (1000) ŋan ɔto pɛ. ⁶ Balan ban be kpue balan gyanɔgbatena ban bɔɔ tanɔgbɛɛ fɔŋ lee yen man nɛ, ban na nyeebam te Wurubuare siaman na, ayimeɛ kamase be doo be man ya. Mena balan kɛwɔ dɔɔ, yen bolate ken be dana don be dɔɔ bela ya. Baa bese Wurubuare na Kristo saese, na ban na Kristo ke di gyoori kulutoonen kakpon (1000).

Be te fuŋ ɔbɔnsam do boalan man

⁷ Kulutoonen kakpon (1000) ŋan wɔle nɛ, baa lese ɔbɔnsam lee botɔɔ ken bɔɔ tɔ e do nɛ. ⁸ Waa ta beo tɛele kei dɔɔ yenan kamase balan pou, na waa yilaa wɔ fa yoo. Be yaanɔle yɛɛ ŋgba epo nɔɔman anasa nɛ. Tɛelese kenɔa te bɛɛ baake nyi Goge na Magoge. ⁹ Non na ɔ balan yaaseewɔ gyoo tɛele kei dɔɔ pou, te be kilisi Wurubuare balan na ɔ donɔɔ ken ɔ ne gyae ke nɛ. Mɔna boalan leewɔ adido kɔŋ kaa kpa wɔ pou. ¹⁰ Kenɛte be fuŋa ɔbɔnsam non ɔ ba beo wɔ nɛ do boalan degyapaa ken kɛɛ kpaa ŋgba kpatakpela nɛ man. Botɔɔ ken bɔɔ wulaa fuŋ wonembukum non na dekara dekpɛnkpɛnɔɔre non do nɛ. Botɔɔ te baa naa diyem nelim na ka weese kekpaakekpaa.

Nombia kedi ɔtomante

¹¹ Kenɛte me naa gyooro gbeli wolom dinaa dinaa daale, na walan non ɔ kyaa ke dɔɔ nɛ. Te adido na ateta pou ŋaalaawɔ ɔ siaman, ken nolo na nolo te naa ŋa bela ya. ¹² Te me naa balan ban pou be dana yele na balan yakaa nyiban ban bɔɔ yekee nɛ, na ba senɛɛ gyooro gbeli ken siaman. Botɔɔ te be gyuusuu tɔna ŋaale man. Kenɛte ba besewɔ gyuusuu tone ken bɛɛ baake ke nyi nyeedon tone nɛ. Te be dii woya ban nombia, ŋgba mena ken bɔɔ ŋmarase ba wose man nombia do tɔna ŋan man nɛ. ¹³ Botɔɔ te epo lese balan ban pou bɔɔ yem

dɔɔ ke man nɛ debɔɔ, te yen na woyadɛɛ mɔ lese woya ban be doo be nyinmaa man debɔɔ. Te be dii be man walan kamase nombia, ŋgba mena ken bɔɔ ŋmarase be nombia ayɛɛsa do tɔna ŋan man nɛ. ¹⁴ Kenɛte be fuŋa yen na woyadɛɛ do boalan degyapaa dinaa ken man. Boalan degyapaa kei yena yen bolate ken. ¹⁵ Walan kamase non ba te naa ɔ yele nyeedon tone ken man ya nɛ, bee fuŋ ɔtenate bo do boalan degyapaa ken man.

21

Adido wɔle na tɛele wɔle

¹ Kenan wɔle te me naa adido wɔle na tɛele wɔle. Adido gyanɔgbate na tɛele gyanɔgbate ken, na epo pou te ŋaala. ² Botɔɔ te me naa Gyerusalem donɔɔ wɔle ken ke yɛɛ Wurubuare donɔɔ ke nɛ, te tisi lee Wurubuare gyan adido ne kɔŋ tɛele man. Wurubuare te desina donɔɔ kenan, ŋgba mena ken bee mia alowɔle na ɔ kaa gyanee na ɔ baale nɛ. ³ Kenɛte me nyii woya ŋaale kolosiwɔ kenken lee gyooro gbeli ken gyan nyiaa, “Nenɛɛ dɔɔ, Wurubuare te tisi kɔŋ ɔ kaa kyaa ɔ balan man. Waa kyaa be man, na ban mɔ ka bese ɔ balan. Wurubuare gbagba waa kyaa be man, na waa bese be Wurubuare. ⁴ Non Wurubuare ne gyae la waa fefo be siasan pou. Te yen yaa kewii, yaa walanɔsa kedi yaa weelen ba gyae ka tekaa kyaa botɔɔ bela ya. Nawolo nyi abɔɔ benɛɛ ŋan pou te lam.”

⁵ Botɔɔ te walan non ɔ kyaa gyooro gbeli ken dɔɔ nɛ yakowɔ nyiaa, “ɛ kɛɛ! Nenɛɛ mɛɛ yɛɛ kpene kamase wɔle!” Kenɛte ɔ besewɔ yako man bela nyiaa, “Ŋmarase nombia ŋan n ne nyii nɛ see, nawolo nyi ŋe yɛɛ anokoare, te kaboena nyi walan kamase waa lee ŋa di.” ⁶ Te ɔ besewɔ yako man nyiaa, “Te tan! Man yena Alfa na Omega, kpene kamase gyanɔgbate na ɔtomante. Balan ban lonboanen na ko wɔ nɛ, maa kyee nyeedon lon ken fa wɔ na baa nyɔɔ,

kenj bɔɔ gyae baa tɔ kom ya. ⁷ Walaŋ kamase ŋon ɔ sem kenkenj te ɔ yoo di nombiakumɛɛ pou dɔɔ na, maa fa e abɔɔ kenja pou. Maa bese ɔtenate Wurubuarɛ, na ŋon mɔ ka bese me bu. ⁸ Mɔna gyakolonjena, na banj bɔɔ ne lɛɛ manj di ya, na banj bɛɛ yɛɛ nombia nkaranjkanan na banj bɛɛ koe balan na kafonjena na ŋmeesɛnjenana, na banesomra na akereɛtena pou dɔɔ, baa funj wɔ bo do boalan degyapaa kenj kɛɛ kpaan ɲgba kpatakpele ne man. Kei yɛna yenj bolate kenj.”

Gyerusalem donɔɔ wɔle kenj

⁹ Kenje Wurubuarɛ kpilala nyetooro, banj nafa be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro akanj ŋan doo nyefalɛɛ nyetooro ŋan man ne, be man ŋolo kɔŋawɔ kaa kolosi na manj nyiaa, “Kɔŋ, na maa wola nenj alowɔle ŋon. Ŋon yɛna Nambu ŋon wɛɛle ŋon.” ¹⁰ Kenje Wurubuarɛ felinj ŋon kaa gyoowɔ me man nideli, te Wurubuarɛ kpilale ŋon moo manj gyu bula dinaa dinaa daale kenj ka korɛɛ ne nyee man. Botɔɔ te ɔ yela me naa Gyerusalem donɔɔ wɔle kenj ke yɛɛ Wurubuarɛ donɔɔ ke ne, na ke te tisi lee Wurubuarɛ gyanj adido ne kɔŋ tɛɛle man. ¹¹ Na Wurubuarɛ gyoorobiiri te yeli donɔɔ kenanj ne ŋalakee, ɲgba boe kenj ke dana koyadonj te bɛɛ baake ke nyi Gyasipa te kɛɛ ŋalakee ɲgba diiku ne. ¹² Na ba te ma dekyanj dɔɔlonj dɔɔlonj daale kilisi donɔɔ kenanj, te ke dana anaanɔɔse kufu ala. Na Wurubuarɛ kpilala kufu bala ne kɛɛ na anaanɔɔse ŋan dɔɔ. Ba te ŋmarase Iserae akpaŋalanjse kufu ala ŋan yela gyakaa anaanɔɔse ŋan pou dɔɔ. ¹³ Dekyanj kenj dana yɛnaase anaara, te anaanɔɔse atooro mɔ doo yɛnanj kamase man. Anaanɔɔse atooro doo weese dɛɛlee, te atooro mɔ doo weese dɛɛyalae. Atooro doo ado, te atooro mɔ doo ata. ¹⁴ Boya kufu ala te ba moowɔ see dekyanj kenj be kilisi donɔɔ kenj

ne mokɔɔ, te be ŋmarase Nambu ŋon kpilala kufu bala banj yela gyakaa boya ŋenanj dɔɔ.

¹⁵ Na Wurubuarɛ kpilale ŋon ɔ be kolosi na manj ne, dana danj kenj bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ke te bɛɛ mo maa abɔɔ ne. Kenj te waa mo maa donɔɔ kenj, na ka anaanɔɔse ŋan na ka akyanjse ŋan pou. ¹⁶ Donɔɔ kenj ɔfalabonj na ke dɔɔlonj pou yɛɛ kyɛɛkyɛɛ. Wurubuarɛ kpilale ŋon moo ɔ danj kenj maa donɔɔ kenj dɔɔlonj man na, ke gyae ke yɛɛ ɲgba maelese kakponj dokolonj na yaale ne (1,500). Donɔɔ kenj dɔɔlonj na kɔ ɔfalabonj na kɔ ɔkooronj pou yɛɛ kyɛɛkyɛɛ. ¹⁷ Wurubuarɛ kpilale ŋon maa donɔɔ kenj dekyanj kenj ɔkeerenj man na, na ke yɛɛ nawɔɔtɔɔse sɔŋononjse akpenj ala na kufu looro.

¹⁸ Boe kpaakpaa kenj bɛɛ baake ke nyi Gyasipa ne, te ba moowɔ banj dekyanj kenj. Te kɔba yayam gbagba kenj kɛɛ ŋalakee ɲgba diiku ne, te ba moowɔ banj donɔɔ kenanj. ¹⁹⁻²⁰ Boya kpookpoo kpaakpaa nyinjan ŋan ŋe dana koyadonj te ŋe dana kyeo ne, te ba moowɔ see dekyanj kenj be kilisi donɔɔ kenj ne mokɔɔ.

Boe gyanjgbate kenj yɛna Gyasipa, alate yɛna Safire, te atoorote yɛna Agate te anaarate yɛna Emeradi te anonjte kenj yɛna Oniki te loorote yɛna Kanelia te nyetoorote yɛna Kirisolite te gyanaarate yɛna Berile te kadaalete yɛna Topasi te kufute yɛna Kirisopase te kufudaalete yɛna Yasinti te kufu alate yɛna Ametisiti.

²¹ Kegyanjase kufu ala te ba moowɔ yɛɛ anaanɔɔse kufu ala ŋan pou. Kegyanja dinaa dokolonj te ba moowɔ yɛɛ denanɔɔ kamase. Te ba moo kɔba yayam gbagba kenj ne naa ɲgba diiku ne, yɛɛ donɔɔ kenj abɔntere dinaa kenj.

²² Ma te naa Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa daale donɔɔ kenanj man ya. Nawolo nyi na de Gbenjgyoo Wurubuarɛ donj pou nyee ŋon, na

Nambu ñon kyaa botoo kenj balan na som wo yenanj kamase. ²³ BEE tekaa hia nyi weese yaa gyaalanj dEE lee donoo kenanj man ya. Nawolo nyi WurubuarE gyoorobiiri kenj ne ñmanjEE la botoo, te Nambu ñon yena ke kanea. ²⁴ Mena kenmanjEE kenanj man te tEEle kei doo balan pou baa naa ta, te tEEle kei doo gyoonej mo baa mo ba wosekenyinj koo donoo kenanj man. ²⁵ Baa toro donoo kenanj anaanoojEE ñan see, kenj boo gyae baa to ña korakora ya. Nawolo nyi ditinjEE be gyae ke kyaa donoo kenanj man ya. ²⁶ Debiise pou balan baa mo be gyoorobiiri na ba wosekenyinj koo donoo kenanj man. ²⁷ Mona kpene kamase kenj ke dana ayimEE ne be gyae ka gyoo donoo kenanj man ya. Walañ kamase ñon mo o ne yEE nombiakumEE, yaa desenj nombia yaa ñon o ne dii akereE ne, be man ñolo na ñolo be gyae waa gyoo donoo kenanj man ya. Mona balan banj boo ñmarase ba yela do Nambu ñon nyeedonj tone kenj man ne, banj baagenj ne gyae la baa gyoo donoo kenanj man.

22

¹ KenjEE WurubuarE kpilale ñon wola manj boo kenj ka loñ ne fa nyeedonj ne, na ke yEE gelenjelenj te keE ñalakee ñgba diiku ne. Na loñ kenanj na lee bo WurubuarE na Nambu ñon gyooro gbeli kenj tEE. ² Loñ kenj doñ bo na abontere dinaa kenj ke doo donoo kenj nsana nsana ne. Nyeedonj danj señjEE boo kenj dingyinj na dingyinj. Danj kenanj na see bia betabokufuala kulutoo dokolonj man. Kei nawolo baa nyi gyaalanj kamase man na, keE see bia. Te ke faarenjEE mo te bEE mo kyoo tEEle kei doo balan kaweesse pou. ³ Kpene kamase kenj WurubuarE ne kole ne, be gyae ke kyaa donoo kenanj man ya. WurubuarE na Nambu ñon gyooro gbeli gyae kedoo donoo kenanj man, te o tewulEE mo baa som e. ⁴ Baa naa WurubuarE na be sia, te o yelee gyae ke gyakaa be tirinoojEE

doo. ⁵ TEE be gyae ke yu botoo bela ya. Te boo gyae baa hia kanea yaa weese mo botoo ya, nawolo nyi de Gbenjgyoo WurubuarE ne gyae la waa yEE ba kenmanjEE. Te baa di gyoori mo kekpaakekpaa.

⁶ KenjEE WurubuarE kpilale ñon yako man nyiaa, nombia kenjEE yEE anokoare kenj kaboena nyi walañ kamase waa lEE ña di. De Gbenjgyoo WurubuarE ñon o ba mo o felinj do wa akpenjkenjgyooora man ne, kpila na manj nyi me kaa lese nombia ñan ñe gyae ke kooj weeya kenjEE man ne wola o balanj.

Yesu ne kooj

⁷ Yesu kpa E tei nideli, be gyae ke di weeya ya maa kooj. Walañ kamase ñon waa di nombia ñan moo lese wola ñon tone kei man doo ne, ñon na nyeebam.

⁸ Manj Gyoo mo yena walañ ñon moo nyii nombia kenjEE pou te moo naa ña na me sia. Me ke nyii ña na ma kena ña wole ne, me tisiwo bunj WurubuarE kpilale ñon o ba lese ña wola man ne nawoojEE nyi nafa maa som e. ⁹ Mona o yako man nyiaa, "Na yEE mena ya. Nawolo nyi manj mo yEE WurubuarE tobaale e, ñgba emEE na n tebia WurubuarE akpenjkenjgyooora banj, na banj pou be dana mena tone kei man nombia nideli ne. Mena doo WurubuarE waagenj te kaboena nyi dEE som." ¹⁰ KenjEE o yako manj nyiaa, "Na weese nombia ñan boo yako see tone kei man ne ya, nawolo nyi debanj kenjEE nombia kenjEE pou gyae kekooj ne ta benaa. ¹¹ Walañ ñon o kpa nombiakumEE te waa yEE na, waa gyakaa o nombiakumEE keyEE doo. Walañ ñon mo o kpa nombia nkaranjkaranj te waa yEE na, waa gyakaa o nombia nkaranjkaranj keyEE doo. Walañ ñon o ne yEE nombia kpaakpaa na, waa gyakaa o nombia kpaakpaa keyEE doo. Te walañ ñon mo o kyaa kenj ayimEE be doo o man ya ne, waa yEE kakyenj kyaa mena." ¹² KenjEE Yesu besewo

yako nyiaa, “E kee! Be gyae ke di weeya ya maa kɔn. Me kɔn na, maa tɔ walaŋ kamase kom ɲgba mena keŋ kaboena nyi maa tɔ e lee tom keŋ ɔ be yee ne dɔɔ. ¹³ Maŋ yena Alfa na Omega. Siamante na wɔlete, gyanɲbate na ɔtomante.” ¹⁴ Emee baŋ e ne faafo e kegbase na e ke nyin gbɛɛ kɔn nyeedon dan keŋ gyan, na e ke nyin gbɛɛ mo denanɔɔ keŋ man gyoo donɔɔ dinaa keŋ man ne, emee na nyeebam. ¹⁵ Mɔna baŋ baa dɔɔ donɔɔ keŋ nɔɔman ne, baŋ yena baŋ bɛɛ yee nombia nkaraŋkaraŋ, na ɲmeesenɲena na kafonɲena na baŋ bɛɛ koe balan, na baŋ bɛɛ som bɛɛnen na baŋ bɛɛ gyae akereɛ te bee di akereɛ ne. ¹⁶ Kenɲe Yesu besewɔ yako nyi, “Maŋ kpila na me kpilale e gyan nyi ɔ kaa yako nombia keŋa fa Kristotena baŋ. Ma lee gyoo Defidi duulun man. Maŋ yena nebo kyolobii ɲon ɔ ne ɲalakee nideli ne.”

¹⁷ Te Wurubuare felin ɲon na allowɔle ɲon yakowɔ nyiaa, “Kɔn!” Walaŋ kamase ɲon ɔ ne nyii nombia keŋa ne, ɲon mɔ waa yako

nyi “Kɔn.” Walaŋ kamase ɲon lonboanen na ko e na, waa kɔn. Te walaŋ kamase ɲon mɔ ɔ gyae na, waa kɔn na ɔ kaa nyɔɔ nyeedon lon keŋ Wurubuare na mo fa balan yakaa ne.

Nombii ɔtomante

¹⁸ Mee faree walaŋ kamase ɲon ɔ ne nyii nombia ɲan bɔɔ yako see tɔne kei man ne nyiaa, akpaa ɲolo da mo kolo kpu nombia keŋa man na, Wurubuare waa yela kayeyee ɲan pou doo tɔne kei man ne ke kɔn ɔ dɔɔ. ¹⁹ Mena mɔ te akpaa ɲolo da lese kolo lee nombia ɲan bɔɔ yako see tɔne kei man na, Wurubuare waa lese ɔ dedii lee nyeedon dan keŋ, na Wurubuare donɔɔ keŋ ɔ be yako ke nombia tɔne kei man ne man. ²⁰ Yesu ɲon ɔ be di adanseɛ nyi nombia keŋa pou yee anokoare ne kpa nyiaa, “Be gyae ke di weeya ya maa kɔn” Te maŋ mɔ sɛwɔ nyi, “Amen. De Gbenɲyoo Yesu, kɔn.” ²¹ De Gbenɲyoo Yesu waa mo ɔ bereɛ boele Wurubuare balan pou, na waa sen be wɔle. Amen.